
3 1761 08116702 5

BESEDY ČASU

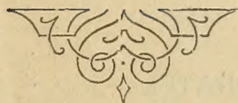
ROČNÍK XII.

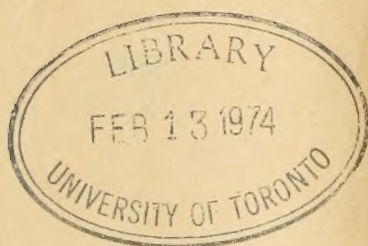
1907

POŘÁDAL

JAN HERBEN.

MAJITEL TISKAŘSKÉ A NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO „POKROK“ SPOLEČNOST S RUČ. OBMEZEN. VYDAVATEL A ODPOVĚDNÝ REDAKTOR CYRILL DUŠEK. VYDÁNO V PRAZE 1907.

VE DVANÁCTÉM ROČNÍKU „BESED ČASU“ JSOU OBSAŽENY PRÁCE:

BELETRIE:

a) BÁSNĚ PŮVODNÍ:

b) BÁSNĚ PŘELOŽENÉ:

c) BELETRIE PŮVODNÍ:

d) BELETRIE PŘELOŽENÁ:

e) DĚTSKÝ KOUTEK:

ÚVAHY A RŮZNÉ DELŠÍ ČLÁNKY:

AFORISMY A CITÁTY:

DROBNOSTI:

ZVLÁŠTNI ČÍSLA:

Tiskem E. Beaufforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 6. ledna 1907. Číslo 1.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

ZDENĚK ZÁHOŘ:

JAKO V POHÁDCE . . .

Když usnu, je mi jak v pohádce —
Jsem princem — co chcete více?
a líbám princeznu sněhurku,
až ružemi planou jí líce.

Když procitnu — dál trvá pohádka,
ač nedlí sen na mých víčkách:
Sněhurka v nivec se ztratila,
princ — zůstal na holičkách.

———

H BEZDĚK:

Z VENKOVSKÉHO ZÁTIŠÍ.

V Loučkách žili před lety idylický život.

Jako všude na světě byli tu chudí i zámožní. Chudí jako vždy potřebovali peněz. Jednou koupili krávu a musili si na ni dovypůjčit, jindy jim letěla střecha, a nebylo, zač ji spraviti, někdy přípisy, daně, soudní útraty, peněz nebylo, bylo potřeba si vypujčovat.

A chudí chodili k bohatým.

Bohatí dávali a do knížek zapisovali kapitály, ale i nehorázné úroky!

Kdo v čas zaplatil, s tím bylo ještě dobře. Kdo se opozdil, a opozdila se jich většina, tomu úroky rostly, rostly, až přerostly kapitál, a když už byly hodně tučné, rostly ubožákovi přes hlavu, shltly mu kozu, krávu, a pořád ještě neměly dost.

Kapitálek malinký, nepatrný, skromně se krčil v rohu stránky poznamenané jménem dlužníkovým, ale úroky roztahovaly se už skoro po celé stránce. Chuti jim přibývalo s roky. Brzo se daly do polí, a když ty schroustly, schlamstly i chalupu.

Potom už nebylo ničeho, co by snědly. A přišel bohatec, zakýval několikrát smutně hlavou a škrtl kapitál ještě nezaplacený. Vzdychl při tom z hluboka, poněvadž věděl, jak těžko se peníze vydělávají. Kapitál, své vlastní, vlastní rukou prý vydělané peníze ztratil.

A byli to páni, kteří i brýle nosili a na břichu zlatý řetěz. A byli to i vlastenci, kteří lid svůj milovali.

———

Potom komusi napadlo udělati záložnu.

Záložna přijímala a vyplácela peníze jako všechny záložny. Lidé si půjčovali a měli radost, že jim úroky nežerou kozy, krávy, pole a chalupy jako dříve.

Vedlo se všem dobře.

Tekly tu proudy zlata žlutého, zvonivého. Těch několik lidí, kteří je střežili, slyšel stále svůdné jeho cinkání, viděli jeho oslňující třpyt — a sami nic neměli. Rozmýšleli, mudrovali, jak by aspoň malinký, tenounký pramének tekoucího zlata mohli svésti do svých měšců.

Rozmýšleli, mudrovali, a zlato teklo klidně dále.

———

Jednou přišel člověk a chtěl peníze. Ale člověk nic neměl; ba neměl ani nikoho, kdo by se za něho zaručil. Prosil, škemral o peníze, ale nedostal ničeho, a peněz potřeboval jak soli. Chodil člověk po ulici, a ve svěšené hlavě mu lítaly divoké myšlenky.

Potom máchl rukou a odhodlaně šel dům od domu, do všech domů, kde by dleli strážcové tekoucího zlata. Obešel jich několik, a když z posledního vyšel, měl tvář rozjasněnou.

Druhého dne dostal člověk peníze a byl spokojen. Strážcové zlata dostali také svůj podíl za to, že přimhouřili oči a byli také spokojeni.

Přimhuřování očí a odměny za to se utěšeně množily. Strážcové zlata otevřeli si doma výpomocné úřadovny, v nich umlouvali všechny obchody i odměny za ně, aby se v záložně samé už nezdržovali. Zaplatí-li kdo svůj dluh, o to se mnoho nestarali, vždyť zlato teklo proudem dále, a malý nevysychající pramének se skromně odloučil od hlavního prou-

du a křivolakými cestičkami spěchal do přívětivých, výpomocných kanceláří.

Ale brzy zdálo se strážcům zlata, že pramínek jejich je příliš nepatrný. Přemýšleli, jak by se dal zvětšiti, a hlavní proud aby přece neutrpěl pohromy. Vzpomněli si, že záložna nemá h o s p o d y. A záložna bez hospody, jak to vypadá? Zařizovali tedy hospodu, která měla býti střediskem celého okresního života.

Výpomocné kanceláře ožívly. Přicházeli lidé, kteří chtěli dodávati materiál i práci a přinášeli strážcům tekoucího zlata tučné dary; jiní darů nenesli, ale za to dvojnásobně saldované účty. Každý, kdo se o stavbu chtěl jen otříti, spěchal poklonit se mocným strážcům. Hospoda brzy stála, nová, čistá, pan Josef nosil sklenici žlutého piva s vysokými bílými čepicemi, a všechen lid se divil, jak moudře všechno zařídili opatrní strážcové tekoucího zlata.

Po čase postranní pramének se zase neutěšeně ztenčil. Hledali ustaraní strážcové, jak by ho trochu vzkřísili. A našli to. Záložna — dobře situovaný finanční ústav — musí býti representantem města i okresu na venek. Záložna je k tomu sice, aby soustředila kolem sebe — kolem své hospody — nejlepší lidi z města a okolí; ona však sama musí z e v n ě j š k e m působiti přitažlivě, a pro zevnějšek třeba stavěti budovu opravdu schopnou representace.

Začali stavěti záložnu, kdo by rád nestavěl, když nestaví ze svého. Výpomocné kanceláře zas byly plny práce a ruchu, postranní pramének zlata utěšeně stoupal. Strážcové zlata spokojeně si mnuli ruce, a s nimi i stavitelé, dodavatelé, přípřežníci atd.

Postavili malou kasárnu, dům vyšší než ostatní domky v sousedství, kasárna má i věž se zlacenou korouhvičkou, a tato věž je největší ozdobou města. Lidé hrnou se dívat na nový pomník moudrosti strážců zlata, zajdou i do hospody, poklevetí s panem Josefem a jsou spokojeni.

Ale moudří strážcové zlata neobracejí oči svých jen na věci tohoto světa; oni jsou pamětliví i vznešených citů, které hýbají srdci lidskými. Oni štědře dávají i na o p r a v u k o s t e l a, na m e š n í r o u c h a, ba věnují nějakou tu pětku i na místní chudé. Však ze svého to nedávají, a dobrý lid vidí, že statky svoje svěřil rukám zbožným. A kozy i krávy vesele běhají po návsi a pole nesou tučné užitky svým majitelům.

— — — — — — — — — — — — — — —

Minula léta. Proud zlata stále tekl třpytným proudem, někdy slábl, jindy rostl, výpomocné kanceláře pracovaly dále, změnil se jen poboční pramének, který na síle stále přibíral.

Až jednou tekoucí zlato vyschlo.

Strhl se křik.

Přišli revidenti, hledali v knihách a v pokladně a našli v knihách zmatek a v pokladně nic. Lid se bouřil, úřady vyšetřovaly, bývalí strážcové zlata se kroutili, točili a vymlouvali, jak mohli. Spravedlnost si zavázala obě oči, kozy, krávy, pole a chalupy poslala na buben, a bývalé strážce, aby se neřeklo, přece trochu pozavírala.

Po letech, až se na to vše zapomene, budou bývalí strážcové tekoucího zlata chodíti vážně s vědomím dobře prožitého věku. Stříbrné šediny udělají z nich milé stařečky, o kterých si každý bude myslit, že v práci a odříkání sestarali.

Vídával jsem tak rád ty naše osněžené stařečky. Jdou shrbeni a s laskavým úsměvem kolem zvadlých rtů. Tak dobrácky hledí, tak nesměle mluví s neznámým člověkem, že s úctou se každý klaní před ctihodnými jejich šedinami a závidí jim jejich požehnaného věku. Nic neměli, když začali, a za půl století nahospodařili, že mají dost oni i děti i jejich děti děti.

Člověk si mimovolně představí mozolné ruce, prací shrbenou páteř a odříkáním scvrklou tvář. A zatím, pozná-li z blízka tuto zvláštní species stařečků, pak jsou to lišáci, zašití v ovčí kůži, kteří se neštítili bídných útisků svých dělníků, neštítili se podvodu nebo něčeho, co je podvodu velmi blízko, neštítili se sáhat na veřejný majetek, byl-li jim dán ve správu.

Nevěřím většině našich stařečků, kteří začali s holýma rukama a skončili s plnýma. Ze sta se to podařilo 99, že vyvázli bez úhony, a pouze stý uvázne i se svými šedinami za mřížemi. A ti, kterým se to podařilo, už si tak zvykli na úlohu starých poctivců, že na konec sami věří ve svou poctivost.

FRIEDRICH ADLER

VODOPÁD.

Mlčky se na vodu dívám, jak padá.
Skalní kde úží se srázy,
vítězně cestu si razí,
zápasí, rve se a pere,
mocně se na světlo dere;
slunečním paprskem svítí
bělavé vlny, jak dolů se řítí.

Šumot, hukot, vlnek řad,
vířivý, překotný chvat,
zápolení...
temné hřmění
úskalím tajemně duní,
burácí v hluboké tůni,
až chvěje se skála,
kde noha má stála.
Dívám se, voda jak padá a dme se,
v krystalech drobných jak vzduchem se třese.
zrak můj i sluch
pohroužen v mohutný rhytmický ruch.
Omamný a opojivý

vodní vír a hukot divý:
a přec boží slovo svaté
duši v těsná pouta spiaté.

V pouta, jež snášela,
slzami smáčela,
v pouta, jichž snad potom necítila ani
v povinnosti věčném kolotání.

Jsou mi také drahy
myšlenky a snahy
práce, jež se tříští
v úzkém působišti. —
Ale celý svět se síle pokoří,
která nepřemýšlí, která netvoří,
bez účelu snad se světem přežene,
vorů nenosí a mlýnů nežene,
kapek nepočítá, na čas nehledí,
krásná, velkolepá, ve svém prostředí
nespoutána, nezkrocena, divá —
žije jenom, — žije dvakrát živá!

Přel. M.

ŠTĚPÁN BAŘINKA.

Byl jsem u Štěpána Bařinky. Člověk prostý, někdy i druhým směšný, ale ne hloupý a zejména v Písmě obeznalý. Nevidí dobře, ale přečtl víc než mnohý zdravýma očima. Čte jen staré věci náboženské a zejména bibli a úsudek svůj podřizuje bibli skoro vždy. Proroctví svatého Jana vidí se před sebou vyplňovati.

Mluvili jsme o proroctví svatého mládence, jak přijdou králové od východu slunce. „Ja, šak svaté Ján povidá v 16. kapitoli: Šestý pak anjel vylil koflík svůj na tu velikou řeku Eufrates; i vyschla voda její, aby připravena byla cesta králům od východu slunce. A viděl sem, ano z úst draka a z úst šelmy a z úst falešného proroka vyšli tři duchové nečistí, podobní žabám... I shromáždil je na místě, kteréž slove židovsky Armageddon — Francku, nevíš co je to Armagedon? Už sem se teho nahledal ve výkladech, ale nikde to není. Taky sem htěl pana faráře už na to se zeptat, ale nepřindem nikdá tak blízko."

„No, pravda, všecko se stane, jak to tam stojí. Šak on temu ani jeden ze sta nerozumí. A co tam stojí psaný vo Napoleonovi, nestalo se to? Mi se zdá, že v 9. kapitoli čteme: Měli pak nad sebou krále anjela propasti, jemuž jméno židovský Abaddon, v řeckém pak jazyku Apolyon (= Napoleon)."

„Tedy pátý anjel vylil koflík svůj na stolici té šelmy i učiněno jest království její tmavé, i kousali jazyky své pro bolesť. — To přece je na pápeža, dyž mu v 70. roku Sardin vodebral zem, a dělaly se na něho sbírky, aby přišel zas k svýmu." F. H.

BÁSNÍKŮV DOPIS BÁSNÍKOVI.

Napsal J. Kleist.

Drahý příteli!

Když jsem Tě onehdá našel při četbě svých básní, rozhovořil jsi se s neobyčejnou výmluvností a pochvalnými ohledy o škole, v níž jsem se podle Tvého domnění vzdělal. Velebil jsi mě způsobem, jenž mne uváděl do rozpaků, tu účelnost mého metra, tu rytmus, tu puvab libozvuku a zase čistotu a správnost výrazu a jazyka vůbec. Dovol mně říci, že Tvá mysl prodlévá tu u předností, jež by nejlépe svou cenu dokázaly tím, kdybys jich ani nebyl zpozoroval. Kdybych při básnění mohl sáhnouti do svého nitra, uchopiti svou myšlenku a vložiti ji beze všech přídavků do Tvých rukou: byla by, abych řekl pravdu, celá má vniterná touha vyplněna. A zdá se mně, příteli, že ani Ty bys sis víc nepotřeboval přáti: hladovému nezáleží na talíři, ale na ovoci, které mu přinášíme. Jenom že myšlenka, jako ony prchavé, nepostřehnutelné látky chemické, má-li se projeviti, musí se spojiti s něčím hrubším, tělesným: jen proto užívám, chci-li se sděliti, a jen proto Ty potřebuješ, máš-li mne pochopiti, řeči, rytmu, libozvuku atd. a nech jsou ty věci jak chtějí rozkošné, poněvadž ducha zahalují, nejsou z tohoto vyššího stanoviska opravdu ničím než překážkou, třeba přirozenou a nutnou; a umění musí na tom záležeti, aby je učinilo co možná nejneviditelnějšími. Já se snažím, co mohu, o zřetelnost výrazu, o významnost stavby veršové, o libezňou zvučnost a životnost slovnou, ale jenom proto, aby se tyto věci co nejméně draly do popředí, za to však a jedině myšlenka, jíž obsahují. To jest jistě známkou každé formy pravé, že duch z ní patrně a bezprostředně proniká, ale vadná forma myšlenku zdržuje jako špatné zrcadlo a upozorňuje nás pořád jenom na sebe. Když mně tedy z prvního dojmu chváliš formu nepatrných básní: budiž ve mně

ovšem obavu, že jsou psány se zcela falešným puvabem rytmickým a prosodickým a že Tvá mysl zvučným slovem nebo veršem byla odlákána docela od toho, na čem mně vlastně záleželo. Proč bys totiž jinak neodpověděl duchu, jejž jsem se pokusil vyvolati na zápasiště a proč bys se s nim neutkal jako v rozhovoru nedbaje na roucho, do něhož jsem myšlenku svou oděl? Než tato necitelnost proti podstatě a jádru poesie spojená s chorobně vzdělanou vnímavostí pro nahodilosti a formu lpí na Tvém duchu vůbec, podle mého soudu vlivem školy, z níž pocházíš: nepochybně proti úmyslu této školy, jež byla sama duchaplnější než kterákoli jiná u nás, ovšem ne zcela bez její viny, uvážíme-li paradoxní svévoli jejího učení. I při četbě zcela jiných děl básnických než jsou mé, pozoruji, že Tvé oko (řeknu Ti to příslovím) nevidí lesa pro stromy. Jak lehké jsou často, vezmeme-li Shakespeara, zájmy, u nichž Tvá mysl prodlévá, proti těm velkým, vznešeným, světovým interesům, jež byly úmyslem tohoto nádherného básníka a jež měly vzbuditi ozvěnu v Tvém srdci! Což mně záleží na vtipných hříčkách slovních, jež vyměňují se na bojištích acincourtských[1]); a když Ofelie praví o Hamletovi[2]): „Jaký u šlechtilý duch byl zničen zde!“ — nebo Macduf o Macbethovi[3]): „Nemá dětí“ — co mně záleží na iambech, assonancích a pod. přednostech, po nichž Tvé ucho stále slídí, jak by jiných nebylo? — Měj se dobře!

(Přel. J. Kř.)

JÁ TĚ VIDĚL KŘTÍT . . .

Vzpomínka na kmotra Havlíčkova.

Na venkovském hřbitůvku v opuštěném a zapomenutém hrobě dřímá klidný sen Václav Kerauš, kmotr Karla Havlíčka Borovského, jak na sešlém pomníku je poznamenáno pro mimojdoucí. Když před lety poprve osud zanesl mne v tyto končiny, když prohlížel jsem si starobylý zámek bývalých pánu z Hustopeč, když žasl jsem nad rozsáhlou bývalou modlitebnou Českých Bratří, založenou Žerotíny (nyní kostel katolický), nemálo podivil jsem se, spatřiv na hřbitově v části starší mezi upravenými rovy, posetými kvítím, i opuštěný hrob Václava Kerauše. S pietou postál jsem několik okamžiku u hrobu. Roje myšlenek táhly mně hlavou. Borová v Čechách a — Hustopeče nad Bečvou — jaká spojitost, kde se zde stařec vzal? Spěchám k hrobaři, který za jasného odpoledne toho zaměstnán byl právě na protější straně vykopávkou nového hrobu. Letitý hrobník pokrčil rameny a odkázal mne na „starého mlynáře“, který jistě o tom bude něco vědět.

Na zápraží mlýnském vítal mne stříbrovlasý kmet, prostý a dobrosrdečný. „Pan otec“ jevil nevšední potěšení a radost z toho, že si aspoň někdo po tolika letech vzpomene na věrného přítele jeho Kerauše, jemuž trpký los byl údělem.

Zasedli jsme na „lamfeště“ u mlejnice pod mohutný jasan, a stařiček jal se vypravovati.

V letech dvacátých minulého století byl Kerauš sládkem v Borové; tehdy požádali jej rodičové Havlíčkovi o kmotrovství narozenému právě Karlovi, kterou službu ochotně jim Kerauš vykonal. V Borové pobyl až do let čtyřicátých. Rodina jeho byla nečetná. Ze tří dcer dvě starší asi před 18 lety zemřely, nejmladší, Hypolita, provdaná za sládka Š i m k a, žije doposud u svého syna Julia, správce měšťanského pivovaru v Opavě jako stařena v požehnaném věku 80 let. — Z Borové odešel K. hledat štěstí do světa s celou rodinou. Naposled byl sládkem ve Schrittenzu v letech čtyřicátých, kdy zanechal živnosti, žije střídavě u svých zeťů, nejvíce u Šimků, kteří byli v roce úmrtí Havlíčkova v Krasičyně v Haliči na pivovaře knížete Sapiehy. Roku 1863 najal Šimko se svým tchánem Keraušem parostrojní pivovar a s ním spojený panský hostinec v Hustopečích nad Bečvou od Josefa barona Baillou.

Štěstěna obrátila se v Hustopečích k rodině Keraušově zády. Pozbyli zde značné části jmění. Nešťastný tento pivovar stal se osudným několika nájemcům před Šimkem i po Šimkovi. Útrapy a nehody osudného roku 1866 vyvrcholily v choleře vypuknuvší na Valašsku a vyžádavší si za oběť i — Václava Kerauše.

Kromě staříčka Kerauše zachvátil strašlivý ten host současně i pacholka Jaška, Poláka, který se přistěhoval s rodinou Keraušovou jako starý inventář z Polska. Oba pochovali na hřbitově hustopečském, rov obou ozdobil zeť Šimko pomníkem. Na pískovcovém balvanu upevněn prostý dřevěný kříž ověnčený. V předu vytesána v kameni otevřená kniha s nápisem: Z d e o d p o č í v á V á c l a v K e r a u š. Z e m ř e l 6. z á ř í 1866 v 85. r o k u s v é h o v ě k u. Z d e o d p o č í v á k m o t r H a v l í č k a B o r o v s k é h o. — Pomník obtočen je divokým vínem, které pne se i po sousedním věkovitém akátu, tvoříc mohutnou přirozenou záclonu smuteční. Na sešlém rově tu a tam ledabyle rozsázené astry a jiřiny zdobí pohřbené tělesné pozůstatky Keraušovy.

Ovdovělá jediná dcera Keraušova, stařena Šimková, posílá každoročně před Dušičkami z Opavy Madleně Z e m á n k o v é, staré slečně v H. na světlo na hrob otcův. Kamenný rám kolem hrobu zvětral a rozpadává se, i pomník podléhá hlodavému

---

P o z n á m k y: [1]) Acincourt, franc. ves v departementu Pas-de-Calais, bitva 1415, srov. Shakesp.: Jindřich Pátý, IV. — [2]) Hamlet III. 1. — [3]) Macbeth IV 3.

zubu času, opukává a nebude-li brzy poopraven, naloží s ním rušiví živlové přírody velmi nemilosrdně. V dřívějších letech i Sokol zdejší věnovával hrobu svou pozornost, zdobě věncem rov — leč od doby, kdy se více tančí a méně čte, i to přestalo a pominulo.

Rozšíření hřbitova hustopečského dělo se na protější straně, čímž hrob Keraušův nebude nikdy znovu vykopán, aby v něm byl kdokoliv pohřben. Nenašlo by se ve vlastech našich několik korun k důstojné opravě náhrobku?

Po smrti Keraušově pobyla rodina Šimkova v Hustopečích ještě 6—7 let, načež odstěhovala se do Bravančic ve Slezsku (u Bílovce), kde najal Šimko panský pivovar hraběte Blüchera. Než ani tam nezůstal dlouho; působil na to v Albrechticích jako sládek, vrátil se však opět do Bravančic, kde zastihla jej smrt. Ovdovělá manželka Šimkova, dcera Keraušova Hypolita, žije doposud v Opavě.

„Jaké byl postavy a jaká byla povaha Keraušova?“ ptám se.

„Ja — Krauš byl muž hrubě přísný a rázný — než promluvil, vyčísti mohl každý z očí i tváře jeho myšlenky,“ odvětil pan otec. Keraušovi byli lidé starosvětští, spravedliví a hrdě hlásili se vždy ke svému národu. Starý Krauš byl smýšlení liberálního, demokratického, se živou účastí sledoval veškery události pohnutého roku 48. Se zvláštní pýchou a nadšením říkával: „Já jsem měl na rukou mučedlníka národa Českého.“ Byl prostřední postavy, zavalitý, hovorný, na hlavě nosíval čepičku se střapcem za ucho. Ve společnosti nesnesl planých a dvojsmyslných řečí, tím méně pomluv. Rád zahrál si v taroky, nenáviděl a nesnesl kolem sebe kibice. „Ranní ptáče dál doskáče“ bylo heslem jeho a proto tuze časně vstával.

Stařiček Krauš zemřel, vymizel i z provětralé paměti lidské. Vždyť je tomu již tak dávno. Staré pokolení vymírá, mladé je netečné.

V. Bartovský.

DOMÁCÍ KOLOVRAT.

Roku 1898 několik spisovatelů a novinářů svolalo schůzi 7. května do Typografické besedy, protestovali proti štvanici mladočeské strany. Ředitel Nár. divadla Šubert propůjčil Národní divadlo sociálním demokratům k slavnostnímu představení v předvečer 1. máje. Tenkrát bylo veliké opojení v národě českém, že si vydupal národní dělníky. Politicky běsnily Nár. Listy, literárně V. Hladík a V. Mrštík strhli české spisovatelstvo k demonstraci pro národní dělníky. Vydali slavnostní spisek Čeští spisovatelé českým dělníkům národním. Štvalo se vesele a křepce v přebytku rodného blahobytu a nadbytečných sil. Nár. divadlo bylo soc. demokraty poskvrněno, vyvětrejte je, vykuřte, svěcená voda sem! Oslavovány herečky pí. Laudová a Benoniová, protože hrály soc. demokratům sic, ale měly na prsou červenobílý karafiát a za potlesk obecenstva nevyšly se poděkovat. Řediteli Šubertovi provoláváno hanba. Národní dělníci oslavili 1. máj na Žofíně a na Střeleckém, řečnili jim krásní lidé Klofáč, Březnovský, Baxa, Stojalovski a jiní výteční Poláci, pí. Benoniová i Laudová hrdě se mezi nimi procházely.

Tenkrát pan Jar. Hilbert se vyznamenal. Dne 12. května Právo Lidu přineslo tento jeho list: „Ctěná redakce . . . Byv nezrušitelně vázán jinde, musil jsem včerejší schůzi, již svolali zástupci neodvislé literatury a kritiky se zástupci sociální demokracie, opustiti ještě před samým jejím počátkem. Dnes však čtu ve Vašem listě zprávu o ní a připojuji se cele ku všem zásadním projevům, v ní učiněným. Hnus otřásl mnou v těchto dnech při sledování té nové a podařené mladočesko-žurnalistní štvanice. Bezcennost s nečestností podaly si zase jednou ruce k záslužné národní práci: všecku zlobu, všecku tmu, všecku mrtvicovitost našich opozděných lidí vyštvat proti krásnému úsilí. Duchovní zízeň nazve se politickou taktikou, vyjede se s protinárodností, židovstvím i zradou, křičí se o pohaně a ke vší bídě a smutku vylákají se ještě jména, aby se v ně zahalila ta nestvůra. Sláva lže vždy a všude — však zde již paže, které ji zakroutí krk. Přijměte, ctění soudruzi, výraz mého přátelství.“

Ctění soudruzi, slyšíte? Jsou zde paže páně Hilbertovy připraveny pro vás, slyšíte? To bylo hrdé a veliké gesto páně Hilbertovo. Všem se nám líbilo, neboť jsme ještě nevěděli, že tato gesta budou se častokrát opakovat.

*

Poslední manifest a hrdé gesto páně Hilbertovo je to, které vydal v novoročním čísle Venkova — Novoroční slovo. Praví v něm:

„Já, jenž jsem ovšem člověk, jemuž osud určil, abych byl žnečem (rozuměj žencem) snů a ne snad přírodních lánů, bývám přečasto atakován otázkou (zní vždycky vytýkavě), proč že píši do selského listu. Odpovídám vždycky stejně: A proč bych nepsal lidem, kteří jsou tak velikým dílem češství, o tom, co miluji? A tu padne pak hned otázka druhá, která jest již připravena: Co však chtí? Chtí nás zmoci? Chtí, abychom je snad poslouchali? Dychtí po tom, čekají na to, snaží se za tím.

aby nás komandovali ze svých vesnic?! — Proč, odpovídám však stejně. Co že chtí? Chtí se politicky o sebe postarati a to jest snad v pořádku . . . Jsou jedním z kořenů češství. Je možno, aby vlast vzala úhonu, když kořen ten, nespoléhaje na nikoho, z vlastní síly, po svém duchu a samostatně chce se postarati o své bytí, o své zájmy a o svou budoucnost? — A tu následuje vždy zvolání: A co kultura? Skutečně také nikomu nevytýká se tak nekulturnost jako právě agrárníkům a o žádné straně nemluvilo se s tou hruzou čekání jakéhosi vpádu barbarů jako o straně agrární."

„A o tom dnes něco slov, pokračuje pan Hilbert. Jsa z těch, kteří jsou osudem určeni, aby dle sil část české kultury nesli, smím zajisté o této věci mluviti, neboť získal jsem si životem jakési právo kompetence. A tu z doby — kdy jsme nebyli pod agrárníky — mám tak hořké, ba přímo příšerné osobní zkušenosti." Pan Hilbert vypravuje anekdotu o nějakém zabedněném mladočeském předáku a politikovi, který neměl nejmenšího pochopení pro mladou kulturu českou a pro životní poměry mladých spisovatelů, ač pan Hilbert ho zapřisahal o pomoc pro ně. Pan Hilbert varuje agrárníky, aby nebyli také takoví. „S politickou mocí převezme strana i povinnost starati se dle své početnosti o veškeré zájmy české a mezi těmi je na prvním místě kultura vědecká i umělecká. A tu — praví pan Hilbert agrárníkům — ne proto, že jste nazýváni nekulturními, ale proto, že ona je nejvyšší a nejčestnější statek národní, postarejte se o ni. Ne proto, že se tak musí časem z politické chytrosti činiti, ale proto, že ona jest duší národa, přikloňte se k ní! A ne proto, že se to od vás žádá, ale proto, že sami toho v sobě naleznete potřebu a že vám bude dána moc: ochraňte ji! Přeji v tomto sedmém roce dvacátého věku všem, kdož sijí do českých lich, zdar a vítězství . . ."

*

Pan Jar. Hilbert je v situaci, které mu nezávidím. On si ji obchází. Zavřel oči, a myslí, že není rozporu. Ti, kteří se ptávají, proč píše do Venkova, znají patrně jeho projev z r. 1898, kde sociální demokraty oslovil jako soudruhy (přál bych si, aby pan Hilbert neseslaboval ten pojem na pouhý symbol), kde zatratil zlobu, tmu, mrtvicovitost, s jakou se vychází na štvanice proti soc. demokracii. Pan Hilbert však r. 1906 vstoupil do služeb strany, která děla na vlas to, co dělali r. 1898 Mladočeši.

Pan Hilbert si zasypal propast mezi oběma břehy velikým slovem — agrárnici jsou velikým dílem, ba kořenem češství. Ano. Ale dělnictvo organisované je také velikým dílem, ba kořenem češství. Či už tak pan Hilbert nemysli? Věřím, že myslí. A proto i rozpor tu jest, a pan Hilbert je jeho obětí. Nechci mu sáhat do svědomí; nesoudím, že jeho novoroční slovo je kandidátní řečí, ale pan Hilbert zasluhuje pozornosti, kterou mu věnuji. Není to slídivost, nýbrž opravdový zájem o jeho osobu; zájem o muže, který může být povolán k vážným věcem.

Jedno přesvědčení své mu řeknu hned: v důvěře své se sklame, protože to není vůbec žádná důvěra, co vyslovil. Je to dětinství nezralého hocha. Jeho názor na politiky agrární, jeho výklad programu jejich — činí dojem, jakoby cizinec přišel do země, cizinec, který teprv jednou jednoho agrárníka viděl, a jakoby hlava jeho nebyla v pořádku. Pro nás, kteří v české zemi chodíme s očima otevřenýma, agrární politika neliší se od mladočeské (a nad tou pan Hilbert zlomil hůl), nežli tím, že ji dělají bohatí sedláci. Mladočeši jednou řekli rolníkům: „Co vy potřebujete volit staročeského doktora Jeřábka? Volte si rolníka!" Když uplynulo 12 let, rolníci si řekli sami: „Co my potřebujeme volit mladočeského dra Pacáka? Rolníky může zastupovat jen rolník." Tedy jen herci se změnili, hra zůstala táž. Kdyby pan Hilbert byl ztrávil aspoň jeden den na vesnici, poznal by, že jeho novoročnímu slovu z vesnic ani jeden sedlák nerozumí, jako nerozumí jeho divadelním kritikám ve ve Venkově. Co mluvil a psal, mluvil a psal do vzduchoprázdného prostoru. A proto se sklame i se svou výzvou.

Jakživ jsem nepochyboval, že agrárníci chtějí, jak to pan Hilbert řekl, z vlastní síly, po svém duchu a samostatně postarat se o své bytí. Jen kdyby věděli, co je ta síla, co je ten duch a ta samostatnost. Pro svůj žurnál musili shledat redaktory z jiných listů, oni sami by ho nesvedli. Pro svou politiku budou právě tak hledat sílu, ducha a poučení jinde. Jsou ještě jednostranní, v úzkých stavovských frásích sešněrovaní, jako pan Hilbert ve svých. Působí přímo úzkost, když slyšíte pana Hilberta mluvit o naší kultuře, pod kterou vyrozumívá potištěný papír. A on o sobě myslí, že je určen osudem, aby část té kultury české (ovšem toho potištěného papíru) na svých bedrech nosil. Tak mluvívá nadutost stavovská a cechovní; německý profesor, jenž objevil na housence o jednu nožičku víc než jeho předchůdci a jenž neví, že dobré silnice v zemi jsou bezpečnější známkou kultury národní než jeho housenka. U pana

Hilberta to není nadutost, nýbrž nedozrálost. Nachytal si plná ústa krásných frásí, které lítají vzduchem, a nikdy se nezavřel do pracovny na rok, na dva, aby v pokoře a skromnosti z pořádných knih se poučil, jak široký je pojem kultury. Kultura se spíše může u národa měřit, jak praví okřídlené slovo, spotřebou mýdla nežli potištěným papírem. Pan Hilbert projevil jednou také, jak rozumí duchu národnímu. Přál si, abychom přestali s Husem. Přečetl si postilu Husovu a shledal, že ji psal středověký pampáter, nic víc. Tu je hned doklad, že lidé mohou toužit po ohromných cílech a závratných výšinách, ale neznat abecedy. Pan Hilbert se prohýbá slastí a štěstím, jakou úlohu osud na něho určil, a ona to prostě není žádná úloha; on neví, co je člověkovou úlohou v národě.

Tak je mi to jasné, jak pan Hilbert balancuje, nemaje pevných trámů pod nohama. Od soc. demokracie k agrárníkům! Noví lidé, kteří chtějí pracovat pro kulturu českou, musejí mít jinou erudici, aby mohli být užitečni. K tomu pan J. Hilbert má všechny dary: je nadaný muž, ohnivý temperament, má šťastné okolnosti životní, volnost rozvoje, slovem všechny podmínky k velikým věcem; bohužel jeho vzdělání založeno je dosud pouze na tom, co získal mezi dvěma kavárnami. **vrrr.**

DROBNOSTI.

Ze středních škol. Čemu jsme se mnoho let bránili, tomu jsme se na konec neubránili. Stesky na naše střední školy rostou. Vždycky se říkávalo, a my jsme to dobromyslně opakovali, že na našich školách leží kázeňský systém, byrokratický tlak a rakouský duch. Také. Ale na našich školách středních vyučují už teď učitelé, vyšlí z české university a z české techniky, a tito lidé bohužel nejsou-li horší, lepší nejsou, než bývali ti staří profesové. Začneme tedy zaznamenávati žaloby.

Co se tiskne pro mládež. Časopis Dětský máj přinesl v 5. čís. tuto perlu z péra F. V. Jurka: „Lesní mužík-hrdina. Při měsíčku při svitu lesní mužík z úkrytu na procházku vyšel. Ptáci v hnízdech pípali, stromy ze sna šoumaly, každý záchvěj slyšel. Něhou lesa rozkochán jde si směle hvozdů pán, jde si jako doma. Však tam — hrůza hrůzoucí — jakýs netvor živoucí vstal mu před zrakoma. Strašné, dlouhé uši má, děsně trčí vousima, zraky divě hledí. Lesní mužík v úžasu strach mu stoupá do vlasů, na zemi hned sedí.“ To se tiskne v době mocného snažení po umělecké výchově mládeže.

Bilbasovova historická biblioteka získána Rakousku. Princ Fr. Lichtenštejn koupil cennou bibliotéku ruského historika Bilbasova, která obsahuje velice cenná díla a vědecké výzkumy o východoevropských dějinách. Bibliotéku daroval princ Liechtenštejn vídeňské universitě. V těchto dnech odvezl z Petrohradu tuto knihovnu docent vídeňské university dr. Ueberberger. Prozatím bude uložena v universitní budově ve Vídni.

* **Historické anekdoty.** Ve Štutgartě vyšla tyhle dny kniha anekdot o Habsburcích, které sebral Dr. Schnürer, knihovník císařské rodinné knihovny fideikomisní ve Vídni. Vybíráme z nich několik charakteristických drobností: Maxmilian I. Maxmilian nazýval krále francouzského králem oslů, poněvadž prý jeho poddaní snášejí vše, co se jim na hřbet naloží; krále španělského králem lidí, protože jeho poddaní ho poslouchají jen v pravých a náležitých věcech; krále anglického králem andělů, ježto prý jim neporoučí nic nepravého a oni prý ho poslouchají ochotně i rádi; sebe sama však nazýval králem králů, „neboť,“ říkal, „poslouchají Nás jen tenkrát, když se jim zlíbí.“ — Filip II. (španělský). Když Filip cítil, že už dodělává, požádal na svých poddaných náramnou sumu peněz, o níž věděl, že by ji lid dal jen s velikou krušností. Ale synu svému, Filipu III., doporučil, aby hned, nastoupě na trůn, požadavek tento odvolal. Stalo se, a Filip III. touto lstí otcovou dobyl si přízně a vděčnosti lidu . . . — Marie Terezie. Josef v. Sonnenfels, profesor na vysoké škole a vydavatel rozličných týdenníků, zhusta si musíval naříkat na censuru, které jeho spisy zdály se příliš upřímné. Když mu několik zase bylo škrtnuto několik stran, zašel si občas ještě z večera do hradu a příznivkyně jeho, arcivévodkyně Karolina hlásila jej císařovně, třebas ta už sedala jak obvykle za stolkem u karet. Marie Terezie vyšla pak kvapně k němu, shrnujíc si s tváře čepeček a vlasy, a chvatně točíc kartami, ptala se ho: „Co je? už ho zas sekýrujou? Co pak mu chtějí? — Napsal něco proti Nám? To mu budiž ze srdce odpuštěno! Pravý vlastenec musí leckdy být netrpěliv. Však já vím, jak on to myslí! — Nebo proti náboženství? Však není blázen! — Či proti dobrým mravům? Tomu nevěřím! Vždyť on není Saumagen! (necuda šprýmař na dvoře saském). — Ale jestli napsal něco proti ministrům, tu, můj milý Sonnenfelse, musí se vysekat sám! Varovala jsem ho kolikrát!“ A císařovna odkvapila zas ke svému karbanu. — František I. Ve všech vysokých a nejvyšších otázkách politiky řídil se František I. nejpřísnějším absolutismem. Výrok jeho: „Národové? Co je to? Nevím pranic o národech, znám jen poddané!“ dobyl si ve světové historii zrovna takové proslulosti, jako jiné slovo: „Lidstvo potřebuje občas, aby se mu pustilo žilou, jinak dostane zánět a hned v něm vypuk-

ne liberální šílenství.“ — O jeho názorech absolutistických svědčí i tento dobrý příběh: V únoru r. 1822 pravil poboční lékař baron Stift k císaři: „Ten kašel, ač trápivý, mně zhola nenahání strachu, poněvadž znám Vaše Veličenstvo už tak dlouho. Není věru nad dobrou konstituci!“ — „Co to tlacháte?“ zvolal císař, „jsme staří dobří známí, ale tohle slovo, Stifte, ať od vás podruhé neslyším! Trvanlivou přirozenost, řekněte, nebo s Pánembohem třeba dobrou komplexi — ale konstituce vůbec není! Nemám konstituce a nebudu mít konstituci!“

DĚTSKÝ KOUTEK.

Kolotoč.

Korálové ozdoby kolotoče svitily v záři slunce jako drahokamy. Lampičky na stříbrných řetízcích, určené pro večerní osvětlení, houpaly se v jeho paprscích, že jejich barevná skla dělala duhu. Ano, byl tô krásný kolotoč, lákal všecky děti.

Koníci bujní a nejbujnější z nich bělouš, který stál jen na dvou zadních nohách. Přední měl ve vzduchu, jakby chtěl jako Šemík Horymírův přeskočiti Vltavu. Jeleni vážní, s hlavou hrdě vztýčenou, paroháči dvanácteráci. Lavičky bíle natřené, loď, která nesla nápis „Amerika“. Otáčející se kruh, kterému říkáno „kačena“. Mírňoučká srnka s černýma očima. A uprostřed nich veliký kolovrátek, s lesknoucími se píšťalami. Pod nimi pak v otvoru, jak kolovrátek hrál, měnily se obrázky: tu kovář kove koně, hned zase Arab jede pouští. A nad vchodem velkým písmem, které je posypáno pestrým pískem, trůní vábivý nápis: „Dnes za peníze, zítra zadarmo“. Děti usedají každý na místo již dávno vyhlédnuté, váhavé děti napomíná kolotočník: „Prosím, panáčkové a slečinky, jen si pospěšte, dnes naposled za krejcar, zítra už za dva haléře.“ Na bělouše posadil se smělý chlapec, uzdu drží v jedné ruce a druhou hladí koníka po lesklé srsti. Zazvonil zvonec, kolovrátek spustil, a vše uhání do kola.

Při jízdě pravila lavička: „Mám ráda polední klid, kdy stojíme tiše a odpočíváme. Mám ráda, když je deštivo; tu nepřicházejí děti, a nenastává ta hrozná cesta do kola. Sedíš si pěkně a pozoruješ zelený trávník, a cítíš vůni deště.“ — „Hi hi hi, zasmála se otáčecí „kačena“; ty bys milá, také asi chtěla tři zlaté denně a celý den poledne. To já zas jdu ráda v před. A pomalá je mi cesta, kterou ty nazýváš hroznou; čím rychleji, tím líp, miluji pokrok, lavičko.“ — „Ba jistě,“ přisvědčuje bujný bělouš. Snědému chlapci zazářila očka. Jeho bělouš oživl a unášel ho do jiného světa. Jedou — jedou. — Tu přeskakují močály, tu lezou po příkré skále. A čím dál, tím rychleji, je to šílená jízda. Ale oba, jezdec i kůň, drží se znamenitě. Och, co všechno projeli, co krás uzřel hoch! Znova ozval se zvonec, kolovrátek umlkl, kolotoč se zastavil — zastavil se i bělouš, a z krásných krajin octl se hoch opět doma. Maminka pokynula.

Jak nerad slézal s koníka! Naklonil se k němu, objal ho a šeptal mu, že zítra zase přijde. Maminka se ho ptala, proč si sedá jen na koníka? „Ale, maminko, já musím jet daleko, a můj bělouš jezdí jako ohnivák. Dneska jsme byli, maminko, až u moře.“ „Nu tož bys si měl sednouti zítra do lodi, a přejet moře.“ „Ba ne, maminko, můj bělouš, můj ohnivák, přepluje moře jako nic.“ — Maminka se usmívala, a chlapec se stále ohlížel a stále se loučil s koníkem. A tak bylo po celé jaro.

Mnoho projel koník s hošíkem, všechny krajiny, které znal z pohádek, všude ho unášel kůň. Na léto odjel hoch s maminkou k babičce. A když se vrátili v podzimku, první návštěva hochova byla ke kolotoči. Než kolotoč tam již nestál. Jeho majitel, kočovný člověk, odputoval už jinam. Jak naříkal hoch! Darmo ho těšila maminka, že kolotoč na léto zas přijede. Ba, ano přijelo mnoho kolotočů, ale ne ten, kde byl bělouš. —

A. V.

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Ve škole mateřské máme obraz sv. Václava sedícího na bílém koni. Obraz ten líbí se dětem — zvlášť hochům. Jednou vyprávěla jsem dětem o sv. Václavu. Jaroušek se ptal, je-li dosud živ? Řekla jsem, že sv. Václav zemřel a jeho duše že je v nebi, protože byl tuze hodný. Jaroušek na to: „A koníček jeho je taky v nebi?“ — „Není,“ odpověděla jsem, „zvířata do nebe nepřijdou.“ — Jaroušek se zamyslil a pojednou zvolal se starostlivým výrazem ve tvářince: „A, slečno, na čem tam svatý Václav ‚rajtuje‘?“ (Časopis českých učitelek.)

Listárna. Nelze uveřejnit dětský obrázek Tři vojáčkové; nehodí se zásilka veršů: Cestou, Doporučení, Rekovnost. — Do Nesvačil: Nehodí se, ač je slušně vypracováno. Neuveřejníme Z kantorských zpěvů; báseň S bohem město; básně Dolce farniente, Dvě města. Praha v listopadu je pokus i formou ještě slabý, rýmy špatné a rytmus špatný.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“.
Vydávatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 13. ledna 1907. Číslo 2.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

HELENA RŮŽIČKOVÁ:

MODLITBA.

(Momentka z letního bytu.)

Jednoho pěkného letního večera vraceli jsme se z obvyklé večerní procházky. Sedávali jsme totiž za jasných večerů na kamenném sedátku asi čtvrt hodiny za vesnicí, odkudž byl překrásný výhled na rozsáhlý rybník v lůně lesnatých tmavých kopců ležící i na ves na levé straně nad ním. Sedátkem naším byl nízký balvan v louce zabořený. Bývalo tam překrásně.

Vysoko na nebi měsíc a hvězdy, dole tajemné ticho, rušené jen občas hlasy z vesnice sem zaléhajícími nebo pokřikem koupajících se lidí u rybníka. Nezřídka bývali jsme zde i svědky her vodních panen za vlhkých, zasmušilých večerů. Obzvláště jednoho večera ráda vzpomínám, kdy páry z rybníka vystupující braly na sebe podoby víl a vodních panen a napodobily jejich reje, jak vítr je honit po rybnice, takže s našeho místa byla iluse úplná. Sedíme a pojednou podíváme se k jižnímu konci rybníka, a hle, tam z břehu cosi bílého shouplo se na hladinu vodní a tančíc pohybuje se k protějšímu břehu, potom sleduje druhá, třetí, čtvrtá, pátá postava; přibývá jich stále, až jich je celá řada napříč přes rybník. Postavy se sklánějí, vztyčují, otáčejí a provádějí pohyby vskutku luzné. Čím upřeněji se na ně díváme, tím více vynikají z mlhy vzdušné, nádherné a měnivé tvary jich neživotných těl. Nezapomenutelná podívaná.

Vraceli jsme se tedy zamlklí, opojeni vší tou velebnou večerní krásou a zadumáni z takové večerní vycházky.

Přicházíme ke krajnímu domku. Ještě tam svítí, ač již je hezky pozdě, a ve vedlejších domích vše již odpočívá. Pojednou ozve se z prvního toho domku drsný vadivý ženský hlas, a my vyrušeni z rozjímání mimoděk se zastavíme, naslouchajíce a nahlédneme do osvětleného okénka. Stáváme se svědky rodinného výjevu. Dítě, malý chlapec, klečí u postele a má se modliti; matka mu předříkává modlitby, dítě však pro únavu a ospalost není s to, aby zřetelně po ní opakovalo. Z toho ta váda. Dítě namáhá se slova říkati, ovšem mluví již jen jako ze spaní, a matka nevýslovně hrubým způsobem mezi modlitbou na hocha křičí: „Co huhňáš, kluku? Což nemužeš jak se patří mluvit? Zdrávas Maria, matko Boží“ (chlapec nezřetelně a s námahou opakuje) „milosti plná, požehnaná ty mezi ženami“ —

„Jak to mluvíš, zatracený kluku, když se jedná o darebáctví, namluvíš toho dost, a když se máš modlit, najednou huhňáš — „a požehnaný plod života tvého — Ježíš (usínající dítě nechápajíc smyslu slov, nedovede po ní opakovati a plete páté přes deváté.) Žena zlostně: ‚Neřáde jeden, že tě zmlátím, když se nebudeš modlit!“

Dítě stále se namáhá opakovati modlitbu, ale jazyk mu nadobro vypovídá službu. Žena se s ním vadí a nepustí hocha, až každou větu celou po ní zopakuje. Po zdrávasu přišlo „Zdrávas královno“, dlouhá a těžká to modlitba, potom Věřím v Boha, Desatero Božích přikázání a na konec ještě otázky z katechismu: Kolik je Pánů Bohů a t. d. Trvalo dlouho a dlouho, než usínající dítě to vše po matce přeříkalo.

Ach ano, psáno jest: v duchu a pravdě budeš se modliti! —

FR. ZAVŘEL:

TRHOVÁ KAMENICE.

Vesnička ubohá. A jaksi necelá...
Náměstíčko. Věž kostela.

Sem, sem se vracím. V dálce dozněly
jakési radůstky... Teď? Osud? Řekne-li?

A v duši tento zvláštní cit —?
Kde byl jsem zrozen, jdu se přerodit...

CIZINCI O ČESKÉM NÁRODĚ.

Ve dnech 14., 15. a 16. srpna 1906 česká církev reformovaná měla hosti z dalekého světa. Přijala je v Praze, v sídle kdysi královském, jak toho zasluhovali. „Světová aliance evangelických reformovaných presbyterních církví“ měla první konferenci v Praze. Většině čtenářů jsou to cizí slova a cizí pojmy, ani inteligence neví, co tato společnost znamená. Není ani účelm těchto řádků vštěpovat jí poučení o tomto svazu reformovaných církví celého světa. Ale český čtenář nepohrdne snad upozorněním, jací lidé to dleli po tři dni mezi námi v Praze a rozešli se potom po Čechách a po Moravě, aby si nás trochu prohlídli.

Přišli ze Škotska, přišli z Anglie, přišli z Kanady, přišli ze Spojených států amerických a jeden z nich, dvacátý, byl na cestě kolem světa, přerušil však cestu vous u Tichého Oceánu, aby přišel do Čech na konferenci. Tedy dvacet bylo těch cizinců.

Všech těchto dvacet cizinců vědělo něco o českém národě a vyslovilo o národě našem minulém chválu a přítomnému zaslíbilo své upřímné přátelství. Vůdcem jeich byl kazatel G. D. M a t h e w s, generální tajemník světové aliance v Londýně, muž 78letý a největší náš přítel mezi cizími evangelíky.

S těmito cizinci spojuje národ náš jméno Husovo a česká reformace Husova. „Milujeme S k o t s k o a jeho Edinburk, pravil pan Mathews, a to pro vzpomínky na Jana K n o x a, jehož podivuhodný život a činnost zabezpečil jeho krajanům a jejich potomkům po celém světě čestnou památku toho, co se nazývá skotskou reformací. Ve Švýcařích mají Ž e n e v u, město Jana K a l v í n a, velikého organisátora reformované církve a tu milujeme jako kolébku švýcarské reformace. W i t t e n b e r g jest nerozlučně spojen se jménem Martina L u t h e r a, o němž se vždy mluví jako o hlavě německé reformace. Ale když mluvíme o J a n u H u s o v i, nemluvíme o něm jakožto původci české reformace, nýbrž raději vynecháváme naprosto název země a dáváme mu čestný titul p ů v o d c e p r v n í a h l a v n í r e f o r m a c e v církvi římské, poněvadž konal průkopnickou práci, jež ho stála život, ale Čechům a celému světu zabezpečila navždy požehnanou reformaci 16. věku. Všichni se radujeme, že smíme dnes být v Praze, v tomto historickém městě, s bratřími stejné víry . . .“ —

A n g l i č a n é připomínali nám styky s Čechami z doby, kdy se do Prahy dostaly spisy Wiklefovy, kdy v síních universitních, na chodbách kostelu a klášteru, ano i v domech soukromých a na ulicích rozmlouvali lidé co nejživěji o velikém anglickém bohoslovci a filosofu. Škotové mají zajímavou husitskou episodu ve svých církevních dějinách. Na počátku 15. století, kdy Škotsko bylo ještě v mrákotě římské, objevil se pojednou ve Škotsku český Husita, lékař P a v e l K r a v a ř. Byl lékařem a zdá se, že byl od svých českých souvěrců poslán, aby tělům i duším skotského lidu přisluhoval; byl r. 1433 obžalován z kacířství a pro wiklefství upálen v St. Andrews.

Stopy Husovy vábí cizince i mimo Prahu, do míst, kde se historicky vtiskly. Kazatel C a i r n s, jenž velmi pěkně vyložil na konferenci pražské poměr mezi Wiklifem a Husem, zašel si také do K o s t n i c e a vypravoval: „Z a j í m a v é j e s t, k t e r a k v p ř í t o m n é d o b ě j e h o o s o b n o s t c e l é k a t o l i c k é m ě s t o n a p l ň u j e. Hlavní jeho ulice nazvána jest jménem Husovým a co přichází cizinec v Kostnici vidět, není tak zvláštní starobylý „Kaufhaus“ jeho s dvoranou konklavní, kde Martin IV. za papeže byl zvolen. K tomu potřebuje „Kaufhaus“ ještě pomoci musea čínských kuriosit ve vrchním patře, aby jej učinilo zajímavým. — Nikoli! Co poutníka z nejvzdálenějších krajů Evropy a Ameriky do Kostnice pudí, je d ů m, v n ě m ž H u s b y d l e l, žalář, v němž byl uvězněn, suché místo na vlhkém dláždění v kathedrále, kde stál čekaje na své odsouzení, a balvan na louce, označující místo, kde podoben svému božskému Mistru „vně za branou“ trpěl. Dluh, jímž Čechy povinny byly Anglii za pravdu evangelia, kterou od Wiklifa přijaly, byl hojně zaplacen vlivem, jejž česká reformace měla na Luthera a skrze Luthera zase na reformaci v Anglii. Než Čechy odměnily se také Anglii ve Skotsku přímo, a to lékařem Pavlem Kravařem.“ —

„P r a h a jest město slavné minulosti, a vzpomínky historické s ní spojené samy o sobě ji oprávňují k nárokům, aby mnozí z ciziny do ní putovali s touhou a vděčností, zvláště takoví, jimž záleží na prospěchu a pokroku království Božího. Má své národní a vlastenecké památky a vzpomínky, ale co nejvíce vábí člověka nábožensky a církevně smýšlícího, jest to, že byla městem Jana Husa, jevištěm jeho kázání a práce — práce, která skončila tragedií kostnickou.“

Tak Praha působila na cizí hosti, tak to vyslovil jeden z nich.

A jiný pravil — byl to H. Gilruth z církve skotské státní: „Dvacet pět let miloval jsem českou zemi a český národ v duchu a z dáli. Znával jsem jako student v Edinburku Vaše nynější faráře Molnára a Pokorného. Zvláště pak vzbudil ke mně lásku k Čechům a touhu po Čechách Váš krajan a můj milý přítel, dobrý člověk, básník, Gustav Dörfel, se kterým jsem po několik měsíců bydlil. Říká se: „Viděti Řím — a umřít;“ já již po dvacet pět let toužím viděti Prahu, Čechy, než umru. Tato má srdečná touha jest nyní vyplněna: jsem šťasten, že Vám mohu hleděti do očí. Jediným, za to tím bolestnějším sklamáním jest to, že jsem nezastihl na živu svého přítele Dörfla.“

Advokát edinburský Mr. Gray povstal mezi přednáškami a pravil: „Nemám žádné přednášky, nejsem kazatelem ani farářem, prostý laik. Jenom několik slov: V rozhovoru s různými Vašimi faráři jsem s potěšením poznal, jak rádi vzpomínají na svůj pobyt v Edinburku a jinde mezi námi. V této slunné Vaši zemi vzpomínají na naši zemi mlh, poněvadž se jim tam dostalo světla a tepla lásky a bratrství. Vzpomínám našeho váženého přítele Rev. J. Cunninghama v Edinburku, který v nás a v naši církvi šířil známost o Češích a lásku k Vaší církvi. Jeho práce nebyla marna. Přijeli jsme mezi Vás rádi a těšíme se z toho, že se tento první den konference tak krásně vydařil. Odneseme si odtud ještě živější zájem pro Vás a Vaši práci. A jestliže Vaši bývalí studenti, nynější faráři, chválí přívětivost Skotů, které zakusili, mohu Vás ujistiti, že se k nim ode dneška budeme chovati ještě laskavěji. Já sám a se mnou jiní jim otevřeme svůj dům a své srdce. A ubezpečuji, že kdokoli do Edinburku přijde a na mne se obrátí v jakékoli záležitosti, pokud dovedu, každému se pokusím posloužiti.“

Po konferenci bylo teskno Čechům i Angličanům, když nastávala hodina rozchodu. Jaký dojem zbyl českým účastníkům konference, nechci zpomínati. Kdo stojí o to, poznat všecko, co se na konferencích přednášelo, toho odkazuji na brožuru, kterou nedávno vydal český konferenční výbor pod názvem První konference světové aliance evang. reformovaných presbyterních církví (po koruně); objednávky vyřídí ev. farní úřad na Mělníce. Jaký dojem odnášeli si cizí hosté, to řekl gen. tajemník Mathews.

„Odnášíme si vědomí, pravil, čím jsme my i vy zavázáni jednomu muži, Mistru Janu Husovi, jejž s hrdostí ctíte a my s radostí spolu s vámi věříme přesvědčeně, že ačkoli zdá se ve mnohé příčině, jakoby jeho dílo bylo naprosto se rozplynulo v nic jako voda v písku, přece účinky jeho budou čím dál tím viditelnějšími. Dnes odpoledne skupina nás navštívila Týnský chrám, a tam jsme viděli na náhrobku dobře známý a milý symbol, kalich, označující přítomnost popela některého z dávných údů reformované církve. Tento symbol na náhrobním kameni vzbudil v nás cit, že i dnešní reformovaná církev má nárok na celou onu budovu. Popel dávno zesnulého věřícího tam drží stráž a ochranu nad budovou, dokud nevzejde den, až bude navrácena původním majitelům a zas uslyší prohlášení ne neomylnosti papežské, nýbrž Husovo vznešené poselství o svrchované autoritě svatých Písem jakožto základním principu křesťanské církve. Odcházejíce z Prahy, kojíme se touto nadějí a zanecháváme Vám i sobě toto přání s pohledem na opětnou svou návštěvu reformované církvi české.“

Potom se někteří z dalekých hostů rozjeli po Čechách a po Moravě. Šťastnou náhodou byla právě v tu dobu otevřena Husova výstava v Táboře. Tábor překvapil cizince, a dr. Good naprosto nelitoval své přerušené cesty kolem světa, když viděl Prahu a Tábor, z nichž vyšli nejodhodlanější boží bojovníci.

Když jsem četl brožurku o konferenci vydanou, měl jsem dojem, jako by nás někdo byl pohladil. Nebylo tam bengálu ani hereckých posuňků, za to upřímný zájem, srdečné přátelství a vlídná ruka nás pohladila. Něco docela jiného, než za návštěv francouzských v Praze.

J. H.

KAREL BĚLSKÝ:

PODEJ MI RUKU.

Jsem dítě bouře, rozpoutaných živlu,
vítr jež bičuje v divoký rej.
Přístavu chceš-li klid a bezpečnost a ticho,
nemiluj mne, nelíbej.

Chceš-li však sílu, která v před se žene
za cíli, které v daleku,
zápaly touhy žitím nezmožené,
kolik jen muže být dáno jí člověku:
zustaň a s rtů mých ber života věno,
milenko, ženo.

Kde skončí má cesta, zda mohu ti říci?
Vzejdou snad úspěchu, slávy zaplání,
snad ponížení, strádání,
ke slunci vzlet či smutný pád:
však vždycky vítr šlehat bude v líci,
budit tě v nepokoj, tiše snící,
dokud mi dech stačí, budu se rvát a rvát
za vše, proč žiju, co mám rád;
že tisíc příhod rozruší ti nejšťastnější den:
nemáš-li síly, nechoď v tu cestu,
raděj než skutečnost oplač sen.

Chceš-li však ženství svoje s celou jeho mocí
vyžít, jak určeno člověku-ženě:
podej mi ruku.
Tvá síla v mé síle, tvé jméno v mém jméně
nechť splynou jak světla dvou plamenů do dálky nocí,
jak pevný souzvuk ve zmateném hluku.

Toužíš, by nepřešly dny tvé beze stopy,
hluchými květy na stromu lidského dění:
dej mi svůj život.
Věřím, že síla vášně, kterou krev ti zpění,
že napjetí touhy, k níž znovu, vždy znovu tvá bytost se vzchopí,
že blouznivé velkosti chtění
v polibků záchvatech, ve stisku objetí
v mozek mi, v krev přejde, bytost mou posvětí,
mnou bude růst, mnou bude žít,
v mé činy přejde, v mých bojích bude vítězit,
mnou překoná kletbu zapomnění.

Za cenu bolesti, za cenu neklidu
s rtů mých ber života věno,
osudu ve tvář pohledět nelituj:
bolestí platit a mužem své určení vyžít, toť tragický úděl tvůj,
ženo.

DOMÁCÍ KOLOVRAT.

V naší společnosti literární nebývá zvykem psát takové nezdvořilé věci, jaké jsem napsal posledně o panu Jarosl. Hilbertovi. Mluvit — to ano, a mluvit nekonečně hůř. V naší literární společnosti by se musila najít k takové invektivě nějaká špinavá pohnutka, kdežto mně p. Hilbert neublížil, a já mu ani nezávidím, ani nekandiduji na jeho místo, vůbec mu nechci nijak škodit. Kdyby naše společnost byla schopna věřit na slovo, tedy chtěl jsem mu prospět. Pan Hilbert může, pozná-li se, jako veřejný muž mnoho dokázat, to je moje hluboké přesvědčení.

Ale poněvadž jsme lidé a poněvadž i pan Hilbert je také jen člověk, očekával jsem nanejvýš, že se bude zlobit. To bylo jediné, nač jsem byl připraven. A nevídáno, bude-li se zlobit, ať se zlobí. „Muži, kteří se naprosto různí, nemají být přáteli — praví anglický jeden myslitel; a nejsou-li radikál a konservativec naprosto, nýbrž jen po vrchu se různi, pak je zle s jejich radikalismem a konservativností. Blahoslavená jest láska, méně blahoslavená nenávist, ale třikrát prokleta buď ona lhostejnost, která není ani láskou ani nenávistí, kalná břečka, kterou lidé nazývají přátelstvím." —

Stalo se však něco docela nepředvídaného. Agrární předák pan Ant. Švehla z Hostivaře vyběhl na mne s motykou. Já ti dám, zakřikl na mne 8. ledna ve Venkovu, „nízkým způsobem" napadat pana Jar. Hilberta! Já tě za to budu denuncovat z hrubé urážky venkovského lidu, neboť tvoje věty, že rolníci nerozumějí slovům páně Hilbertovým atd., „musejí vzbuditi v každém venkovanu, zvláště sedláku, hluboké rozhořčení, neboť jsme jimi označeni jako hlupáci, kteří nemají ani tolik duševní schopnosti, aby dovedli chápat, co se jim píše. Dosud nikdo nepronesl takového paušálního odsouzení nad kulturním stavem českého venkova jako právě realistický Čas. A divím se této smělosti ztovna u tohoto orgánu, jenž zastupuje stranu, která předloňskou svojí aférou vydávala si sama atest mravního i kulturního úpadku . . ." Uf! Až jezovité čeští budou v koncích se svým uměním, mohou chodit do Hostivaře na učení. Nečekal jsem tak důmyslného obratu.

Můj otec — rolník, můj bratr — rolník, můj švakr — rolník, švakr vychodil i střední hospodářskou školu. Divadelních referátů nečtou, literární spíše. Ale musejí být jinak psány; pan Hilbert píše své úvahy tak, že jim často rozumíme sotva my lidé od péra, mohl by je s klidem uveřejňovat v Moderní Revui. Kdyby uměl v rolnickém čtenářstvu budit zájem o umění, konal by veliké dílo. Ale jak to dělá posud, žádný rolník nemusí se stydět za to, jestli panu Hilbertovi nerozumí, protože není věcí rolníků, aby mu rozuměli. Jen kdyby bylo možná provést experiment! Když na př. na sjezdě agrárním bylo přítomno půl třetího tisíce rolníků, zeptat se jich: „Kdo rozumíte úvahám páně Hilbertovým ve Venkově, zdvihněte ruku!" Nebojím se, že bych s názorem svým pohořel. Ostatně potřeboval-li jsem aspoň jediného dokladu, jak se rozumí mezi agrárníky invektivě čistě literární, pan A. Švehla z Hostivaře mi jej podal. Začal otiskovat, co r. 1905 řekl dr. Herben a co výkonný výbor naší strany. Pán Bůh s námi, takhle se agrárnícky budou pěstovat literární rozhovory? Nepochybuji, že

toto zasáhnutí je nejvíce nemilé panu Hilbertovi. Splnil se však hned kousínek mé předpovědi panu Hilbertovi, že bude sklamán.

Praví-li pan A. Švehla, že ještě nikdo nepronesl tak paušálního odsouzení nad kulturním stavem českého venkova jako já, tedy musím připomenout, že jsem o kulturním stavu českého venkova nepsal, nýbrž jen jsem řekl, že ani jeden rolník nerozumí „novoročnímu slovu“ páně Hilbertovu, jako nerozumí jeho divadelním kritikám. Ale i kdybych byl odsoudil kulturní stav českého venkova, pan Švehla neměl by práva říkat, že tak přede mnou ještě nikdo neučinil. On to prostě neví; kdežto já znám studie nejen Jozífkovy, nýbrž ještě velikou řadu jiných. A poněvadž nemíním kandidovat, ani přízeň Jeho Veličenstva venkova si vykupovat lichocením, nebudu do smrti nejdelší psát než to, o čem jsem přesvědčen. A já jsem přesvědčen, že náš dělník čte nekonečně víc než rolník. vrrr.

MARIE MAJEROVÁ:

VÍDEŇSKÁ PŘEDMĚSTÍ.

Není snad bezútěšnější pouště, únavnějšího okolí a strašnějšího obydlí, než jsou vídeňská předměstí. Ať se jmenují Margarethen, Hernals, Simering: všecka jsou stejně nudná, mají tytéž vysoké, jednotvárné činžáky s omítkou opršelou a šedivou, mají svoje nedlážděné ulice, věčná ta zřídla nemocí a nádržky prachu vídeňského, jejž zvedají jarní i podzimní horské větry až nad střechy vysokých domů, rejdí tam v posměšném tanci nad komíny, aby opět se vším smetím a nečistotou spadly do ulic a vmetly svou kořist v tvář nic netušícího chodce.

Mají temný a ponurý kolorit čtvrtí obývaných chudinou, kde v průčelí domů řadí se okna pokojů jako smutné resignované oči, jimiž se dívají obyvatelé bytů do života, neboť ostatní místnosti, jsou-li jaké, ústí na chodbu, zřídka na dvorek malý a černý. Snad kvetou někde fuchsie a vždy věrné a tuhé pelargonie, možná že tu a tam i břečťan se zelená a oživuje jednotvárnou barvu omítky, ale většinou jsou to holá okna bez krajek, s rozlámanými žaluziemi vybledlých barev.

Mají stejně malé a ubohé krámky mlékařek a hokynářů, zaprášené výkladce niťařek s prádlem ušitým z nejlacinějšího materiálu, promíchané hřebínky, hračkami, sponkami a lacinou ozdobou chudých krásek. Modré obleky dělnické, pověšené na tyčích ještě vedle výkladce, vlají jako prapory, jako barva obyvatelstva, vlajky práce, která plní tato předměstí plné továren, plné pracovníků.

Nikde osvěžení pro oko v té pravidelné řadě ulic, v těch čtvercích domův úzkostlivě vyměřených a roztahujících se až na chodníky umělými zahrádkami hostinců, zahrádkami z oleandrů. Žádné zákoutí romantické, kde by rostla tráva mezi dlážděním, ach ne! Dlouhé, nekonečně dlouhé ulice, tak dlouhé se svými tramwayovými dráty a rovnými kolejemi. Nesmírné řady světel ztrácejí se večer v dálce, a stále jde ulice, stále rovná a věčně stejná.

Jediné osvěžení mají ta předměstí: to jsou parky.

Na křižovatkách ulic, kde zvoní tramwaye a drkotají omnibusy, kde jsou frekvence obchodních vozů nejčilejší, tam usměje se pojednou zeleň stromů do toho života, zelené brány, na jejichž římse kvete řeřicha a kopretiny otvírají náručí, vítajíce chodce do malé idylly uprostřed denní sháňky.

Nepředstavujte si zarostlou stráň rodného městečka s hlohovým loubím, nepředstavujte si březový lesík u vesnice, kde voní houby a loňské listí, kvetou podléštky a sasanky; ba, není to ani pražský Karlák: je to několik stromů a keřů pravidelně rozestavených, v jejich stínu řady laviček, uprostřed záhony s ostříhanou trávou, kde je sedmikráska uniklá nůžkám zahradníkovým démantem, který se leskne a pyšně rozkládá svoje paprsky v slunci.

Cesty a hřiště malé jako dlaň, vysypané oblázky z Dunaje, jsou útočištěm matek, eldorádem dětí s bledými tvářičkami, jež čtyři stěny nevětraného obydlí připravily o veškerou krev, o zdravý ruměnec venkovských uličníků.

PODDANSKÝ ČLOVĚK.

I. Zápisky Kretovy.

Na valašské vsi Hovězí žije rozvětvená rodina Kretova. Jeden člen rodiny založil rodinné zápisky a v nich vypravuje, že první předek na gruntě kretovském ve vsi Hovězské byl Matváš Kret, rozený Slovák, usazený před tím ve Slezsku. Dědičný pán panství hovězského Karel Podstacký z Prusinovic přijal Kreta na pustý grunt.

Matváš Kret vybral si jedno ze tří míst, vystavěl si obydlí a sedlačil. Bylo to po r. 1708, hrabě Podstacký zemřel r. 1718. Zápisky vypravují o Matváši Kretovi:

„Živil se nejenom orbou a chovem dobytka, ale i z lovu a včel . . . Poněvadž těch časů pán Karel Podstatský velkou radost mívával v pěkném hospodářství, z té příčiny i grunty začasté objížděl, kdo dobře hospodařil, tomu pochvalu dával. Také předka našeho nikda nepominul, by se k němu nestavil a s ním nehovořil . . . Radost velikou oba ze včel měli a Matěji Kretovi předobře se vedly. Tož pán zde hostem bývával, však vždy v stejnou modu, pagáčem pohančeným s pěkným kusem

medu. Za řeči jedenkrát pán Kretu povídal, že by mu k té chaloupce půl gruntu ještě dal; tento grunt že jemu Šopa vypovídá, že ho celého nechce, že málo synů má, že beze vší roboty jemu (Kretovi) to chce dáti a pro časy budoucí listem utvrditi.

Převelice dobrého měl Kret pána k sobě, ale jeho dobroty málo vážil sobě. Neboť se poděkval, že to nechce míti, ale na tom, co již má, že se chce živiti. Tento pán předobrý, ještě když odjížděl, dal mu k tomu deset dní, aby si rozmyslel. Aby sobě rozmyslel na časy budoucí, že ho dělá šťastného i potomky jeho. Žena, když to uslyšela, radostí hořela, že to místo již bude, na které myslela."

Ale Matěj sklamal ženu i potomstvo. Matěj nechtěl vzít darem od pána půl gruntu, že má dost třetiny a dokonce již „roboty darované že nežádá mívat, aleže chce s druhými svému pánu ji zbývat."

„Pán se tomu podivil, také jeho paní a ještě mu do týdne terminu přidali. Aby sobě rozmyslil obzvlášť pro potomky, že ti nebudou zbývat tak lehce roboty. Že jak se to za něho těchto dob odbývá, kdo kolik chce, odbude, rešt se mu nečitá. Žena každé slovo si dobře měrkovala a svojemu manželu pilně vykládala.

Tak jak byl čas určený, oba k svému pánu šli, ale Matěj na svém stál, by se tak list napsal. Grunt jest darovaný, dobře pro potomky, ale byl by tisíckrát lepší bez roboty, kterou pán chtěl darovat za fasečku medu, ale Matěj to nechtěl, neb myslil v tu dobu: že by taký poddaný, jenž robot nezbývá, svým budoucím pánům vždy nemilý býval."

DROBNOSTI.

Ze středních škol. V Lidových Novinách redaktor —ich psal 3. ledna pod čarou o střední škole. Nové nařízení o maturitách dalo mu podnět. „Kde je hlavním argumentem násilí, tam je ochranou a útočištěm lest, lež a úskok. A naše střední škola — říkej si, kdo chceš, co chceš — jiným prostředkem nevychovává. Hoch... potácí se ze strachu do strachu, třese se úzkostí. Strach nevychovává karaktery; proto jich nevychovává také naše střední škola. Vinen je hlavně systém, byrokratický, bezduchý, bezcitný a vězeňský, ale často jsou vinni také lidé. Měli jsme profesora, na něhož dosud nemohu vzpomenouti bez ošklivosti. Vydal asi 500stránkový rozbor textu rakouské hymny, měl nějaký gregoriánský řád a zrzový byl jako liška. Nedával jiných themat pro české úlohy než z habsburské minulosti a přítomnosti a setkal-li se na chodbě s ředitelem, klaněl se, div nebil pleší o zem. Nenáviděl nás a my nenáviděli jeho. Běda tomu, v kom větřil kaštan — tak jsme mu říkali — podvratný živel. Jeden z nejlepších stylistů v naší třídě upadl u něho v nemilost a dostával zásadně dostatečně na každou českou úlohu. Vyměnil si jednou koncept úlohy s kamarádem, který dostával zase zásadně výborně, ale v jeho sešitě byla zase dostatečná a v sešitě kamarádově zase výborná. Opovrhovali jsme kaštanem, jak jen mladý člověk opovrhovat umí.... Mluví se teď léta už o reformě středních škol, ale neděje se nic a zdá se, že se v dozírné době také nic nestane. Reformujte, pánové, reformujte zde dříve, než kdekoli jinde! Přibližte školu životu, učiňte z donucovací pracovny místo uvědomělé discipliny, chtějte jen tolik poslušnosti, kolik je jí nezbytně potřebí a učte hochy spíše přímosti, otevřenosti a pevnosti, nahraďte autoritu rákosky autoritou učitelů, vštěpujte dorostu cnosti mužů, ne cnosti lokajů a svíčkových bab, učte je méně, ale co je učíte, ať zakotví neotřesitelně v jejich hrudi — —".

O našem slovanství. Jen drobná poznámka. Začal jsem číst prachatný překlad český H. Taina Francie před revolucí, kterým K. Stan. Sokol zahájil novou knihovnu svou. Překlad pořídil K. Kovář, patrně pseudonym a má proč zůstati pseudonymem. Nemožná česká fraseologie dala si v knize dostaveníčko a nejvíc věty dělané dle vzoru: tráva je zelenou a matka je nemocnou. Kdo tuto hanebnost zavedl do literatury, s toho by se měly dřít řemeny za živa. I takové věci najdete v překladě: „A ještě jeden tah, aby obraz byl úplný." — Na straně 7. čteme poznámku: „Z děl literatury moderní stav duše věřící jako ve středověku dokonale zobrazili Jindřich Heine v Pouti do Kevlaaru a Turgeněv v „Les Reliques vivantes". Když nevěděl překladatel, co jsou ty Reliques vivantes, měl by to věděti aspoň pan K. St. Sokol. Vždyť on dává ve své Kronice kursy z ruštiny. Patrně je píše někdo jiný než on. Živé ostatky jsou povídka, která vyšla česky dvakrát v souborném vydání Lovcových zápisek a mimo to několikrát po časopisích. Pan Sokol honí se po kandidaturách, jistě ve svých řečech častokrát horoval o slovanství, a najednou najdete takovou praktickou ukázku „slovanství". —

Vídeňská předměstí vyňata jsou z povídky pí. Majerové Kde domov můj, která vyšla ve „Vídeňském národním kalendáři" Ottově na rok 1907.

V Herrnhutě ustavil se Spolek pro dějiny bratrské. V čele mu stojí dr. J. Th. Müller, archivář bratrský v Herrnhutě jakožto předseda, licentiát G. Reichel, profesor církevních dějin v Gnadenfeldě jakožto místopředseda a Walt. E. Schmidt, tajemník českomoravského komitétu jako jednatel a pokladník. Všichni tři pánové mají za sebou již prá-

ce o českobratrské jednotě, pan Schmidt mimo to znám je mnohým osobně, neboť až do konce roku 1906 byl vikářem bratrské církve v Praze. Účelem spolku je „vědecky bádati v oboru dějin církve staré i obnovené Jednoty bratrské a v oborech s ní souvisících“. Spolek bude vydávati časopis 1. Zeitschrift für die Brüdergeschichte (Časopis pro dějiny bratrské) a bude vydávati také 2. Prameny k dějinám bratrským. Časopis bude vycházet půlletně za 7 kor. ročně. Bude mít asi mezi ctiteli jednoty bratrské v českém národě odběratelů dost. —

DĚTSKÝ KOUTEK.

Dlouhá pohádka o Jurovu Jaroslávkovi, jak ho hned všecko omrzelo a jak stále něco jiného si vymýšlel.

(K Alšovým obrázkům ve slabikáři pro školy obecné z r. 1903.)

Sedmiletá Olga je trochu rozpálená. Bude to asi jenom silná rýma. Maminka ji uložila do postýlky, a potom odběhla do kuchyně. Pětiletá Martinka usadila se vážně na maminčinu židli u postýlky, urovnala si sukničky přes kolínka a rozevřela na klíně starý slabikář, který pobědila po Olze. Holčičky si jej tak pilně četly, (Marta zná posud jenom jednotlivá písmena, ale ráda se tváří, jako by četla) až z něho nevysvětlitelným způsobem zmizelo 14 prvních listů. Alšovy obrázky byly tu uměle kolorovány červenou a modrou tužkou po případě i černou tužkou doplněny tam, kde se holčičkám zdálo, že na nich něco chybí, čeho je tam nezbytně zapotřebí. U článku „Koleda“ přikreslen před koledníčky pán, který s rukama po vojensku připaženýma vážně naslouchá koledám. K píšící ruce dokresleno celé tělo, je ovšem menší než ruka, ale to nevadí, větší by se beztoho nevešlo.

Tedy Martinka, která si ráda pohádky a písničky vymýšlí, a sama o sobě říkává: „já jsem taková veršovnice“ — usadila se vážně u postýlky, rozevřela svůj kolorovaný a kresbami doplněný slabikář a zeptala se nejusmívavěji a nejpřívětivěji jak dovede:

„Chceš, Olinko, abych ti povídala pohádku?“

Ola přikývla hlavičkou. A Martinka z nevysvětlitelných důvodů přeskočila str. 15. — ve slabikáři vlastně první — kde modře obarvená koza žere červenou trávu a začala na str. 16. s modře, červeně i černě počmáranou koulí svou podivnou dlouhou pohádku.

„Jednou Jurův hošíček — Jaroslávek — šel na procházku a prosil Jurovic maminku: „Maminko, půjč mi na procházku m í č!“ Maminka mu podala jeho míč, ale byl celý špinavý, černou, červenou a modrou barvou počmáraný. Jak s ním přišel na hřiště, hoši se mu vysmáli. S pláčem přiběhl Jaroslávek domů. Šel a prosil velikou sestřičku Jaroslávku, aby byla tak hodná a dala mu penízky na nový míč. Sestřička mu penízky dala a on si šel koupit nový míč. Co si v krámě míč kupuje, vidí pána, jak sklouzl na chodníku. Koupí si míč a jde pána zdvihat. Pán vstal, moc mu nebylo, jen si trošku „navrk“ nohu. Hošíček mu ji pomohl „pospravit“ a kapesníčkem zavázat a pán byl už zase zdravý a šel pěkně domů. „Ale“, povídá hošíčkovi: „kdybys si něco přál, jen mi řekni, byl's ke mně hodný a udělám ti pomyšlení.“

Hošíčkova sestřička Jaroslávka ráda mamince pomáhala. Vařila, krájela pěknou červenou c i b u l i (vrchol Martiných kuchařských výkonů). Jednou se jim narodilo u veliké krávy „Hvězdy“ hezounké strakaté t e l á t k o: „Libuška“. Ale co neudělali! Pustili je samotné na pastvu a telátko běželo až zaběhlo daleko do lesa a zabloudilo. Dlouho je hledali, až sestřička Jaroslávka sama zas telátko domů přivedla. A když už z telátka byla veliká kráva, vždycky je pěkně podojila a hned měli mlíčko.

Hošíček Jaroslávek dojit neuměl, ale chodil k potoku krmit r á č k y a vidí tam malinkého ráčka, jak se tulí k ráčkovic mamince. Hodil mu rohlíček. Ten byl rád.

Ale jednou hošíček Jaroslávek povídá: Copak je to, stále jen ráčky krmit! — kdybych tu měl raději š v e s t i č k u, na tu mám chuť, to bych ji papal!“ Jen dořekl' a pán, co tehdy upadl na chodníku, hned mu přinesl pěknou modrou švestičku. Ta byla sladká!

„Ale copak je mi švestička platná,“ povídá hošíček, když ji snědl, „kdybych tu měl raděj š á š e k, s tím bych si jináč pohrál. Zabrnkal bych si jako na housličky.“ A pán hned mu nese šášek.

Jaroslávek sotva si trošku zabrnkal, povídá: „Ale copak je mi šášek platný, když si nemohu zatancovat, — kdybych měl d u d á č k a, ten by mi pěkně zadudal!“ A támhle pán už vede za ruku dudáčka.

Hošíček sotva se zatočil, povídá: „Ale copak je mi dudáček platný, když nemám z a j í č k a, to bychom se honili po poli!“ A pán už nese zajíčka.

„Copak je mi zajíček platný, uteče do trávy a není ho vidět, kdybych měl raději j e l í n k a!“ A pán už vede za „rohy“ jelínka.

„Ale, copak je mi jelínek platný, utíká a nechce si hrát, kdybych měl raději b e r á n k a!“ A tu pán už vede pěkného beránka.

A hošíček zas: „Copak je mi beránek platný, neumí lítat, kdybych měl raději dva čápky!“ A už pán vede dva čápky pěkně za zobáky.

„Copak jsou mi dva čápkové platni, – ulítnou mi, kdybych měl raději husičku, honil bych se s ní po dvoře!“ A pán už nese husičku.

„Copak je mi husička platná, když nemám řípu, dal bych ji strýčkovi do cukrovaru, aby mi z ní uvařil cukr.“ A pán už nese velikou řípu.

„Ale copak je mi řepička platná, povídá hošíček, když nemám ptáčka-zpěváčka: Dával bych mu papat a on by mi zpíval.“ A pán už mu nese v kleci pěkného černého kosa.

„I copak je mi ptáček v kleci platný, kdybych měl radějì žabičku. Skákala by tu po trávě ‚jako koza‘ a já bych ji plašil.“ Pán, hle, už žabičku nese.

„Copak je mi žabička platná, schová se do vody, kdybych měl raděj chocholouška! Hrál bych si s ním a zobal by mi drobečky z ruky.“ A pán už nese chocholouška.

„I copak je mi platný chocholoušek, když nemám lodťku, labuťku a laňku! Labuťku bych krmil na rybníce, laňka by se na nás dívala a lodička by plula za labuťkou.“ A pán už nese pěknou lodičku, vede labuťku a laňku.

„Copak je mi platná lodička, labuťka i laňka, když nemám sušené fíčky. To bych papal!“ A pán vytáhne z kapsy sušené fíky.

„I copak jsou mi platny sušené fíky — chtěl bych čerstvý, takový, jak na stromečku rostou!“ A tu pán už nese čerstvý fíček, zrovna se stromečku utržený.

„I copak je mi platný čerstvý fíček,“ — povídá zas hošíček, — „kdybych měl raděj gumu! Já bych si s ní pěkně ‚vygumoval‘, co bych si na kreslení ‚pošpatnil‘.“ A pán mu podává gumu.

„I copak je mi guma platná, když nemám šnečka! Ten si umí hrát pěkně na schovávanou!“ A pán mu přinesl živého šnečka i s chaloupkou.

„Copak je mi šneček platný,“ povídá hošíček, „jaká pak se šnečkem hra! Chtěl bych tu mít raděj koledníčky! Zpívali by mi koledy — jsou moc hezké — a dal bych jim ‚koláč a groš‘.“ A už pán vede do síně koledníčky.

Koledníčkové zpívají, koledují a hošíček je poslouchá. Když ho koledování omrzelo, šel zase krmit ráčky a vidí tam zas malinkého ráčka, jak se tulí k ráčkovic mamince, ale to už byl jiný, tamten byl už hodně vyrostlý, z toho byl už velikánský táta. Ale i ráčkové brzy hošíčka omrzeli a povídá: „Copak jsou mi platni ráčkové, — když nemám sestřičku ‚po moravsku‘ oblečenou, aby jí to hezky slušelo.“ A tu běži sestřička a nese mliko a je celá ‚po moravsku‘ ustrojená a moc hezky jí to sluší. I pes a kočka zůstali na ni koukat.

Ale hošíček řekne: „Copak je mi platno, že to mé sestřičce hezky sluši, když nemám pero a papír, aby mi pán něco hezkého napsal!“ A pán už nese pero a papír a píše mu na papír **i** a **e**.

Hošíček se pána ptá, čím je a pán, že je panem učitelem.

„I copak je mi platné, že jste panem učitelem, když tu nejsou žákyně a žáčkové a do školy by mne maminka nepustila, protože je to moc daleko. Ozábly by mi nožičky a já bych plakal.“ Pán hned přivedl žáčky a žákyně a hned si s hošíčkem hráli na školu.

„I copak je mi platno hrát si na školu,“ povídá zas za chvilku hošíček, „kdybych tu měl raděj kominíčka, aby nám vymetal komíny na našem domečku!“ A bubu-bububu, kominík je tu.“

„I copak je mi kominíček platný,“ povídá hošíček, „vždyť je celý zamazaný — chtěl bych raděj kohoutka, dvě slípky a kuřátko. Dával bych jim pšeničku a co by chtěli, a měl bych aspoň vajíčka! A tu hle, pán žene do dvora strakatého kohoutka, dvě bílé slepičky a hezounké kuřátko.

Ale chlapeček povídá: „Copak jsou mi platny slípky i kohoutek s kuřátkem, — kdybych měl raděj zvonec!“ A pán mu dal zvonec — a už bylo všeho vymýšlení konec!

Dál už nic nevím, až se dovím,
zas vám to povím. M.

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Olinka: „Ale, tetičko, ten náš Jaroušek má moc špatného andělíčka strážce!“ Tetička se diví: „A proč Olinko?“ Ola: „Dyť už sebou dneska třikrát plácnul!“

■

Žáček první třídy: „A maminko, je to všecko pravda, co nám pan farář ve škole povídá?“

*

Slabounký sousedovic Frantík chlubil se hochům, až bude velký, že bude panem farářem. Karel se mu dal do smíchu: „Jejéj, ty jsi hloupý, to bys musel mít tváře tákhle tlusté a břicho tákhle veliké.

Santa Cruz.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“.
Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 20. ledna 1907. Číslo 3.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

VĚRA PÁDOVSKÁ:

RŮŽE.

Říkávají staří lidé,
že přebolí každá rána;
třeba prý jen času vyčkat,
který růže přináší.

Ach, nám dvěma přines růži
červenou a plnou rosy,
jakby kdosi smutný nad ní
dosyta se vyplakal —

a když Osud despotický
růži vzal nám bezohledně,
zbylo po ní trnů — právě
na dvě malé korunky.

— ——

IVAN HÁLEK:

ZE ZÁPISKŮ SLOVENSKÉHO LÉKAŘE.

(Z horní Trenčanské stolice.)

III.

Je mlhavý říjnový den. Sedíme na slámě ve vozíku, já a čtrnáctiletý hoch. Jedeme k jeho nemocné matce.

Rozložil jsem na kolenou mapu a oba — á i hoch — hledíme do ní. Hoch snad poprve v životě vidí mapu; nespouští s ní oči po celou cestu a vždy znova účastně se dívá, hlásím-li na mapě označený kříž nebo strom, nebo hřbitov, nebo cestu. V předu na pytli a kožichu edí vozka a ohlíží se rovněž chvílemi po naši mapě. Zdá se, že oba těší nejen novost věci, le i to faktum, že kdosi pokládal jejich kraj a tak důležitý a všechno to naznačil a sepsal.

Jedeme polní cestou. Všude páchne čertvou prstí a dýmem valícím se z ohnišť: do ývají zemáky. Malá děvčátka přeskakují hniště vykasavše vysoko sukynky. — Míjíme racující lidi a pozdravujeme. Jsou-li daleko, řičí vozka svoje „pámboh pomáhaj" ze vší íly, tak že se to podobá spíše kleni nežli pozdravu. Míjíme boží muka s prapodivnými obrázky, a vozka při každém smeká svůj širák a křižuje se, bez ohledu na to, představuje-li obraz božskou trojici, nebo Adama a Evu s hadem. Kůň, jako by věděl, co při každém obrázku jeho pán musí vykonat, zmírňuje pravidelně krok, takže za obrázkem musí býti vždy pobídnut: „vio, Kaštan!" aneb je-li potřebí důtklivěji: „vio, ty smrť koňská!"

Vozka je v dobré náladě, hovorný. Z neznámé příčiny pokládá za nutno mne ujišťovati, že není opilý. „Vypiť si, vypijem, ale že bysom sa nahutal — to jakživ." Co chvíle obrací se na mne s nějakou otázkou nebo upozorněním. Jedeme na příklad kol bobového pole.

Vedia oni, čo je to bob? Náš pan notár, keď sa se mnou vezli, nevedeli, čo je to. Vedia oni?"

„Viem, je to fazola."

„Fazola to není — je to bob."

„A na čo je ten bob? Jie sa to?"

„Vedia, pre ošípané je to dobré, ale zas pre takých fajnějších ludí, ako sú oni, to není."

Míjíme drobný lesík, potom pastviska, potom malou, rozházenou dědinu. Před námi červenají se dubové lesy na horách. — Blížíme se nové dědince.

„Tuna začína sa náš chotár. A tam po pri tej sihoti je naša rola; a potom zas ta za tím járkom," praví hoch a pohlédne tázavě po mapě. Ale na mapě není jejich rola vyznačena, takže musí se uspokojiti jen tak přibližně místem, kde by asi byla.

Cesta před dědinou stává se horší a horší. Kola zabořují se hluboko do bláta a trní rostoucí při cestě ohrožuje naše oči. „Merkujú na klobúk," hlásí vozka a pouští klidně větvičky, které byl zadržel, na naše hlavy.

Jsme sto kroků od prvních stavení. Proti nám od dědiny běží mladá žena. Běží úprkem, prostřed nejhlubšího bláta. Běží kol našeho vozu a volá: „Pre boha, chytro; umírá" a bez zastávky utíká dále.

Vozka prásknul do koně, a vůz řítí se

tryskem. Bláto vystříklo nám po hlavách. Dává se do deště. Vedle mne zavzlykal hoch...

Zastavujeme.

V jizbě na podlaze vedle postele leží nemocná, přikrytá modrobíle pruhovanou peřinou. Rty má siné, na čele studený, lepkavý pot. Obstoupilo ji množství žen a několik dětí. Prsa umírající se ještě několikrát lehce zvedají.

„Už je darmo, umírá," praví jedna z žen. Kdosi zaštkal.

„Ticho, ticho teraz," okřikuje táž žena přísně a hněvivě a plačící utichuje.

Skláním se k umírající; tlukot srdce už neslyšet.

„Zomrela," pravím — a všichni přítomni najednou zaplakali. Dokud umírala, nesměli plakat, aby jí nepřitížili. Pláčem proniká několik hlasů.

„Hanulienka moja sladká, na čo si nás tu zanechala... Ešte pred pol hodinou sa pekne rozprávala."

„Kebyste boly hned včera poslali."

„Však si sprostá (hloupá), keď má zomret, len zomre. Ako pánbožko dá, tak. Od smrti žiaden doktor nepomôže."

„Tak, bože môj. Smrti privilia" (privilegia).

„Veď ja nehovorím, pánboh chraň" — obrací se ke mně — „kedysi sa trafí, že aj doktor pomôže. Ja som tiež mala zapálenie a veru tiež bol pri mne Hamišmrt (zkomolené Hammerschmied), to jich tu ešte nebolo. Jest pravda, aj sami sme radu dávali, sberali kde čo, všelinejaké zeliny varily, neslané máslo prikládali."

„Ale to bola robotnica, keby ju boli videli... Bola to malá robka, ale kosila sama, aj orala, aj...

„Krstná, a či ste vy čuli, ako mi ona hovorila. Hanička moja, povedá, nebudem ja viacej rosu otriasať."

„Aj myši jej boly perinu zhryzly — to není na dobré. My sobě tak mezi námi" — vysvětluje obracejíc se na mne, „že je to na zlé."

„Keď mala moja nevesta zomreť, tiež jej myši perinu zhryzly."

„Ja som hned vedela," praví jedna mladá žena. — „Dnes týždeň takto večer chcem otvoriť dvere do pitvora a naraz v kúte vzialo čosi poleno a šváč mi je pod nohy. Taká hrůza ma vám vziala, až tak som zubámi drkotala."

„Ale teda! Nehovorte, nestojte, svätenú vodu neste, umývajte! Veď nebuďeme čakať, až nám stuhne."

„Ale čo by stuhla," praví jiná z žen. Hned však kdesi pohledala a přináší lahev po sodové vodě, papírovou zátkou uzavřenou. Vodu vylévá na ruku a umývá nebožce obličej. Potom svlékají rukávce a sukni a přinášejí čisté nové prádlo.

„Joj, krátke sú tie rukavce, pozrite, zišly by sa jej dlhšie."

„A kde sú krstný tatko, tie štrymfle kúpiť."

Znovu zahovořily všechny.

V koutku sedí hoch — můj průvodce — a pláč škube mu rameny. Zůstal on a mladší sestra. Otec je v Americe.

„Neplač, Justinko môj, by sa ti dalo štiepanie do hlavy," těší jej jedna žena.

V jizbě ocitá se i můj vozka.

„A vy sváko, keď idete do mesta, abyste hned pustili telegraf za tím jejím chlapom."

„Akože ho pustím, keď neviem, v ktorej ulici, pod ktorým numerom býva."

„Však sa atres kdesi najde."

„A truhlu abyste tiež odrazu vziali."

„Len nevedno, či bude tolko peniazí."

„Joj, aká si. Veď ja som — neprirovnávajúc — väčšá, a na mňa by truhla koštovala pätku, na menšiu babu len bude menej koštovať."

Můj vozka dostává ještě mnoho úkolů. Konečně sedáme na vůz opět, vozka, já a čtrnáctiletý Justin, nyní už sirotek. Nazpět jedeme jinudy, aby mohl vozka odevzdat telegram na nejbližší stanici.

Vyjíždíme z lesa. Vyjasnilo se. Objevuje se nám nový výhled. Pod námi vine se široký Váh, za ním nové vrchy s přikrčenými dědinkami.

Justin sedí tiše vedle mne. Nemluví, nepláče. Když vyjíždíme z lesa, praví mi:

„Vytiahnite zase tú mapu. Či tam budete mať aj Váh zapisaný."

Vyndavám mapu a ukazuji mu Váh.

*

Starší žena se stařičkým otcem. Chystá se do Ameriky za mužem, i přišla se přesvědčit, nemá-li trachom, protože s trachomem do Ameriky nepouštějí. Její muž je v Americe už kolik roků i volá ji za sebou. Už i „šífkartu" jí poslal. — Ženička je plna chuti do cesty.

„Ani v matkinom živote mi tak dobre nebolo, ako by mi tam bolo."

Ale otec její cestě příliš nepřeje.

‚Keď môj Ondriš išiel' — vypravuje — ‚musil čtrnáct dní stáť na mori; také búrky boly, také divy sveta sa robily.'

„Však novinky jim idú, oni vedia," přerušuje dcera jeho výklad.

‚Veď oni lepše vedia,' uznává stařec, ‚ako my, sedliaci, v hore, v diere vychovaní.'

Okázalo se, že ženička trachom má, a dost pokročilý.

„Veď som nikdej, po žiadných Moravách nechodila, kde bysom telý trachom vziala?“

Vysvětluji, že na Moravě trachomu téměř není, a přinášejí-li jej slovenští polní robotníci z Moravy, že jej dostávají jeden od druhého, protože tam žijí těsně a nečistě.

„Teda nech mi povedia, od čeho bysom to mala. Či by to nebolo od toho: raz som bola na Kalvárii pri panenke Marii, a všetci ludia tam plakali, len ja som nemohla. Či sa mi to hádaj (snad) z toho nedalo do očú?“

Ani tuto příčinu ji nemohu uznat. —

Ženička smiřuje se dosti rychle s myšlenkou, že místo cesty do Ameriky očekává ji dlouhé a trapné léčení.

‚Trp, dieťa moje, trp! Bolest sa patričkami (= korálky) nevytiahne, bolest sa pierečkom nesmetie,‘ dodává jí zmužilosti otec.

„Co bysom netrpela, veď na to som na svet stvorená,“ míní dcera a odevzdaně se podrobuje bolestné proceduře.

*

As šestiletý hošík uřízl si na sekačce prst. Když jej rodiče přivedli ke mně, dal si ruku omýt a ošetřit, aniž se bránil, aniž zaplakal.

„Potvorné decko,“ pravil otec, „odrezalo prst, doneslo ho domov a ešte neplakalo.“

Odměnil jsem jeho zmužilost tím, že jsem mu dal vybrati si buď plechovou trubku, nebo malou harmoničku. Vybral si trubku.

Když přišel podruhé k převazu, vyprávěl mi otec:

„Chcelo ešte jeden prst odrezať, aby dostalo aj tu harmoničku; a keď który chlapec chce, aby mu trubku požičalo, hovorí: Daj odrezať ruku, dostaneš tiež trubku od doktora.“

*

Vrátil jsem se z dědiny od nemocného. Vozka, jenž mne přivezl, následoval mne do pokoje a zatím, co jsem ukládal věci, rozhlížel se pozorně.

„Ale ani cigárky neviděť u toho našeho pána doktora,“ praví suggestivně.

‚Niesom fajčiar.‘

„Ale trúnek hádam užívajú?“

‚Nie veru, nepijem ani trúnek.‘

Dívá se nedůvěřivě a zpytavě a konečně praví:

„Ale sú predca kresťan-katolík?“

*

Při některých chorobách ženských vkládáme pessaria, obroučky z tvrdé pryže, které mají za účel udržeti orgány ve správné poloze.

Žena ze vzdálené dědiny, jíž jsem před časem takovouto obroučku vložil, poslala ke mně sousedku.

„Zle je, pán velkomožný, s tou Kalužičkou. Dňom nocou narieká na bedy rety. Tej noci sa zdálo, že ju ameň-konec zadusí do rána. Ráno na ňu ide taká sila-slabota, a keď príde večer — furgácia, pála, a to ju tak sjimá, že si ameň-konec nemôže rady dať. — Od čeho je to, ja už neviem, preneviem. Jedna ženská jej hovorila: lebo si zdychavičela, lebo si plúce oparila, lebo sa dáva do teba suchá nemoc. Ale já povedám: to je lak, vred a krč, ti traja zbojníci sú to.“

Hledám v zápisní knize, co jsem si o Kalužičce zaznačil.

‚Kedy to bola u mňa?‘ táži se.

„Ďakujem za opýtanie, po velkej noci.“

Nalézám jen stručný záznam, z něhož však je zřejmo, že nynější choroba nemá nic společného s oním ženským neduhem, jejž jsem u ní tehdy léčil. I snažím se sousedku přesvědčiti, že nemohu poradit, pokud chorou znova neuvidím.

„No, ona si ani nežiadá do apatyky, pán doktor môj. Z nej aj tak nebude nič. Ona ma len poslala“ (přitlumujíc hlas) „kroz tu obrúčku, čo jej to dali. Že či by ju mohla vyňať?“

‚Čo ju bude vynímať, veď jej je lepše s ňou, ako bez něj.‘

„To majú pravdu ... Bol tam aj pánko ju pripraviť, ale sa hanbila sa ho pýtať. Ona sa len bojí, že zomre s tou obrúčkou a či jej to na tom svete (= na onom světě) nebude čo zavadziať.“

Sbírám trosky vědomostí z katolické theologie, ale přece nedovedu rozřešit záhadu, vadí-li na onom světě pessárium, čili nic.

*

Bylo v době neobyčejného vedra a sucha. Všude po okolí vypukaly ohně, a neminulo téměř dne, aby nebyla někde lehla veliká část dědiny popelem. Bylo to v době, kdy v jedné vesnici sedláci s rychtářem v čele ztýrali a do smrti ubili fotografa-amateura, pokládajíce jej za podpalače a jeho aparát za podpalný stroj.

V té době přišel ke mně starý gazda a vyprávěl o požáru v Novém Městě. Z jejich dědiny bylo vše vidět. —

Táži se, jak si u nich vysvětlují tolikeré požáry.

„Pojedni vravia, že jednomu bohatému kupcovi tovar neodchodí, drevo, a že tých podpalačov posiela.“

‚A čo vy sami o tom myslíte?‘

„Já len myslím, že to liberáni idú našu katolickú vieru zkasírovať.“

*

Matka s osmiměsíčním dítětem.

„Nech mi dajú karetku do apatyky, aby mi stihlo zomreť, abysom nebola štrofovaná.“

Žádám ji, aby dítě rozbalila a ptám se, co je mu?

„Čo ja viem, bože môj, či ono ti povie, čo ho bolí? Veď to néni ako velký človek.“

‚Viem. Povedzte len, čo pri ňom badáte.‘

„Že čo badám. Veď už som pri ňom viacej mrtva ako živa. — Isto ho kole, lebo sa nedá tyknúť. A rozpalenizerné je ukrutne.“

‚Kašle?‘

„Aj kašle, ale len tak hodinami. Ten jeho kašel je takový hodinár akýsi. Ale jačí neprestajne. Sna pri ňom nemám ništ. Kebysom aspoň telo usnula, čo by sa vajco uvarilo: Hned z prvého sna ma obudí, keď ide môj člověčí rozum odespávat. A to sa dá jačeť a tak bude jačeť až do rána.“

Prohlížím dítě, a radím, jak je léčit.

‚Úfam sa, že o týždeň bude celkom dobré!‘ pravím.

„Teda oni netrúfajú, že by malo zomreť? Prosím ich! Škoda tak velká by sa nestala, veď je jich do boha. Keď mne prvé dieťa zomrelo, já som tak bučala, ešte som sa po tom hrobe kúlala. Teraz bysom to nerobila. Veď jich mám šest, samé také drobné ako tie myši. Muž mi chodí po svete, len čo príde, decko mi zplodí a hybaj zas preč“ — vypravuje zavinujíc dítě.

„Teda ma špatne potešili,“ praví už na odchodu. „Ja som sa len úfala, že mi ho pánbožko vezme.“

*

‚Zeblecte sa, ženička!‘

„A furt? Do maku? (— úplně).

‚Do poli tela!‘

„Oj neidem sa ja, pán doktor, zebliekať. Načo sa budem zebliekat? Já jim len poviem svoju nemoc. To mi schne srdco, aby vedeli.

Pravím, že takovou nemoc — schnutí srdce — neznám.

„Oj je taká nemoc, nech mi veria. Jeden chlap od nás bol u doktora za Bytčou a doktor mu povedal, že mu schne srdco. A tomu chlapovi bolo celkom tak ako aj mne.“

Podařilo se mně ji přemluvit, aby se dala vyšetřiti, ale je zklamána a nevěří mi. Uspokojuje se, až když jí předpisuji prášky, které budou též takové bělavé, jako měl její známý, jemuž schlo srdce.

„A to už nemusím v apatéke nič povedať? Len karetku otrčím?“

‚Len.‘ —

Za několik dní je u mne zase.

„To mi nedali tých práškov, čo ten chlap mal. Tie jejich prášky boly také malé, že mi ani do hrtaňa nemohly dojsť. Tak malinko jich bolo, ani zlato; v tom papierku jich ani velice neznať. Musila som užívať tri naraz. — Tie jeho prášky bely inakšie: sladké a lútostivé.“

‚Aké že boly?‘

„Najprv sladké, a keď jich zažil, teda mu bolo lúto vnútri.“

Lútostivé prášky neumím předepsat, i předpisuji tentokrát medicinu.

Nemocná více nepřišla. Ale nedávno jsem ji potkal i táži se po jejím zdraví.

„Ta vodka nestála nič (= za nic). Bola taká sladká, ako pre deti. Krásňanský rychtár ju dal pod nos a hovoril tiež, že je to pre deti. Aj to pak deti vypily.“

Od té doby neptám se svých pacientů po jejich zdraví, potkám-li je.

*

O účelu lékařských výkonů mají u nás někdy směšné představy. Vyšetřovací methodu pokládají často za methodu léčebnou.

Přišla ke mně žena, kterou jsem již jednou byl vyšetřoval pomocí stethoskopu (sluchátka).

„Idem ku nim, čo by mi zasej postavili tu trubku na srdco; to mi velmi dobre robilo. Pekne som cítila, ako mi ta ťažoba od srdca odchodí.“

Jiná žena když jsem jí prohlížel oko, a žádal, aby hleděla různým směrem, dolů, pak nahoru, pak na mne, pravila:

„Vidím jich, dobre, aj noščok, aj očičky.“

A když jsem jí pak vyšetřoval pozadí oka zrcádkem očním, chválila si:

„To mi dobre robí, až taká dobroť mi ide do očů.“

*

Dnes přišli otec, matka a hošík. Dítě bylo rozpálené. Vyjmul jsem z pouzdra teploměr a chtěl jsem jej hošíkovi vložiti do podpaží, vyděšená matka však chytí mne za ruku se slovy: „Jezus Marja, to mu idú bok prebíjať?“ Ale otec, který sotva měl lepší představu o účelu teploměru, ji tiší: „Akože by sa oni doktor menovali — musia štúrať.“

BOLESLAVSKÁ BASILIKA A JEJÍ OKOLÍ.

Pán z Krajku vystavěl tuto podivnou „basiliku goticko-renesanční“ bratřím Českým na hoře Karmelu. Teď, když tudy jdeš, vyvine se náhle tato zvláštní budova jako ze špinavého náručí okolních činžáků, tobě před zrakem. Do shonu dne jakoby veliká kamenná deska dávných zákonů se zvedla ze země, jakoby obrovitý náhrobní kámen židovský se

týčil. Tak zvláštní je silueta stavby, kteréž její doplněný štít a gotické opěráky boků dávají obrys polovice osmistěnu ze země vzrůstajícího.*) Zdivo, rozryté a opryskalé, mluví suggestivní řečí dob dávno uplynulých. Gotická okna, jež za měsíčních nocí z bledě bílé desky průčelí vyzírala jako strašidelné černé otvory, teď oslepěla skly. Budova, do nedávna vydaná všem ústrkům, jichž dostává se věcem neužitečným a překážejícím, měla přece strážce, jen ji věrně miloval. Chtěl by ji viděti v obnoveném lesku jako nevěstu. Prof. Bareš dosáhl, že se sbor opravuje, aby byl museem. Uvnitř pracují zedníci, tesaři, malíři. Zdivo pokrývá se zas nábožnými nápisy obtáčenými černou a červenou ornamentikou kancionálových vinutin.**)

Ale zvenčí tolik bych litoval toho smutku oprýskaných ploch zdiva, jimiž budova zdá se volat: „Hle, jsem staletá!“ — kdyby nová omítka měla ji srovnati s rázem sousedních ohyzdných činžáků, a kdyby ta omítka měla se pokrýti konstruovanou hrou čar a renesančních závitů, jež vidíme — dosud na papíře — na návrhu Wiehlově. Byl by to potom pestrý pavilon výstavní, a ta monumentalita obrysů i stáří byla by přes noc sňata s budovy jako památný, ale zvetšelý ornát, jímž pohodili, aby již nebyl nalezen.

Na levo, právě tam, kde stávala duchovní pevnost bratří, slavný po Čechách i dějinách Karmel, je dobře vidět vysoké zdivo biskupského konviktu, schránějícího veliký počet studujících obou zdejších středních škol.

Dvě veliké školní budovy jsou na levo; ukázky, jak se nyní staví. Jedna je ohyzdná, druhá taktním architektem šťastně rozvržena v baroku ladném a nenudném.

Na pravo zvedají se ze země základy nového městského divadla, jehož stavbu navrhla a vnitřní zařízení podniká odborná firma vídeňská. Toliko zevnějšek bude od Čechů (Králíka—Kříženeckého). Pokud hodně měněné nákresy façady naznačovaly, bude vnějšek zas jen kombinací běžných architektonických prvků. Což nesmí aspoň při takovýchto vzácných příležitostech být v Čechách podniknut pokus o řešení originální, nové?

Přímo špatný je vnějšek Sokolovny něco dál už na dvě leta se zvedající.

A za tělocvičnou kreslí se již nevkusné obrysy vil ulice Husovy. Bohudík prospekt třídy Palackého končí se jiným divadlem: v dálce při obzoru za třpytnými závoji zimního ovzduší utkán jest z lehounké modře a nadechlého růžova obraz zasněžených Kosmonos; obraz vzdálený a tím tolik krásný.

Fzč.

---

*) „Architektonickému Obzoru“ pražskému nynější vnejšek sboru připadá podoben veliké stodole! — Pedantický architekt touží snad po banálně hladké a zas kol kolem kudrlinkami ověšené tváři stavby restaurované „ryze slohově“?

**) Země, jak prošlo teď časopisy, chce přispěti, jen když se sbor vrátí katolické bohoslužbě! O způsobu opravy byla polemika, uveřejněná v Pokrokových Novinách.

OTAKAR HOSTINSKÝ.

(Česká Mysl, časopis filosofický, zahájila nový ročník svůj číslem Hostinského (1847–1907). Mladší filosofové a hudebníci a spisovatelé, většinou Hostinského žáci, spojili se, aby ocenili význam učitele svého: Zd. Nejedlý, J. Máchal, B. Matějka, Fr. Krejčí, Fr. Čáda, Fr. Drtina, J. Goll, Arne Novák, A. Papírník, J. Pešek. Vybíráme aspoň několik aforismů z toho slavnostního čísla.)

Ideály.

V mládí sněné ideály
jsou jak z ledu květy,
nočním mrazem při měsíčku
na sklo pěkně sety:

jak mile to slunko hřavé
v denní záři plane,
roztaví se — kapka vody
po tváři jen kane.

Archeolog.

Co mne při všem nejvíc rozchází,
jest, že nemohu být v komitétu,
který jednou po staletích zkázy
s velkou epigrafickou nesnází —
náhrobní můj nápis přečte světu.

Jí.

Tys divotvorná, jako ono kopí,
jímž Thetis svého syna ozbrojila:
dřív ranila jsi moje srdce láskou,
pak navždy z lásky zas mne — vyhojila.

(Z básnických prvotin O. Hostinského v almanachu českého studentstva 1869.)

Hudba nemá žádného myšlenkového obsahu... Ani city a nálady nejsou předmětem hudby, neboť hudba tyto city přímo budí a nemaluje, v čemž právě spočívá její síla. Její moc jest tedy jen a jen hudební, její krásno jen a jen v hudebních útvarech samých. Až posud jde Hostinský s Hanslickem a Herbartovou školou.

Snaha po emancipaci hudby z pout „daremného uší lektání“ (po husitsku řečeno) karakterisuje pokrokovou hudbu 19. století od Beethovena přes Berlioze, Liszta, Wagnera a Smetanu až k R. Straussovi. Do tohoto zápasu „prázdné“ (absolutní) a „myšlenkové“ (programní) hudby přichází formalistická esthetikou s tvrzením, a sice správným, že hudba nemá obsahu myšlenkového, poetického.

S tohoto esthetického stanoviska vedena byla Herbartova škola k oposici proti reformě moderní hudby a její stoupenci stali se hlavními vůdci reakce v otázkách hudeb-

ních. V čele všech hudebních zpátečníků 19. století stojí vídeňský E. Hanslick, jenž učinil spolu s Brahmsem z Vídně baštu reakce a to nejzatvrzelejší, takže teprve kolem roku 1890 byla dobyta a rozbořena vpádem moderního umění (též Smetany). U nás pak v bojích o Smetanu zaujal totéž stanovisko D u r d í k, vlastní stoupenec Herbartovy školy, jenž podlehl zejména kouzlu Zimmermannovy osobnosti a šel za ním i do tábora nejvlastnější reakce, pustiv se i do ostré polemiky proti moderní hudbě v cizině i u nás, a stal se tím hlavní autoritou našich odpůrců Smetanových vedle Hanslicka.

Že Hostinský se školou Herbartovou v těchto otázkách jíti nemohl, pochopí každý, kdo zná zásadní jeho pokrokovost. Hostinský ptá se nejprve: vede vlastní (ne abstraktní) formalismus k důsledkům, jež činí Hanslick a Durdík? a dochází k výsledku právě opačnému. Hudba nemá myšlenkového obsahu, nemá žádné logiky, nemůže ani vyjádřiti primitivní a n o a n e, a přec dochází k silnému dojmu i myšlenkovému, a to nejen poetickému — ve zpěvu. Empirik Hostinský ptá se tedy: jaký jest rozdíl mezi zpěvem a tou hudbou, jež nemá myšlenkového obsahu? a dochází výsledku, jenž náleží k nejdůležitějším vědeckým činům Hostinského: co praví Hanslick o nepředmětnosti hudby, platí o hudbě jakožto hudbě, tedy, pokud jde o ucelené umělecké dílo, jen o absolutní instrumentální hudbě. Z p ě v však má obsah, často velmi hluboký, myšlenkový, jenž ovšem neplyne z hudby, nýbrž z básnického textu. Zpěv jest s p o j e n í m d v o u u m ě n í a proto nesmí se posuzovati jen se stanoviska jednoho umění, nýbrž theorie umění musí se zabývati novou otázkou o poměru p o e s i e a h u d b y. Tuto otázku Hostinský pak probral tak důkladně, jako snad žádnou jinou partii theorie umění, a podal tím právě vlastní esthetiku moderního umění hudebního, t. j. těch uměleckých ideálů, jež vedly největší skladatele celého 19. století.

(Ze studie dra. Zd. Nejedlého.)

Hostinský náleží k prvním, kteří s porozuměním a nadšením uvítali kolem r. 1890 ono nové literární hnutí u nás, jež tak mocně zmodernisovalo naše poměry literární i výtvarnické. „Obdoba mezi naší situací hudební na začátku let 70. a tím, co dnes se připravuje u nás na poli literárním a výtvarném, zdá se mi býti příliš zajímavou a příliš poučnou.“ K realismu hudebnímu přistoupil realismus dalších dvou umění. Hostinský vybral si za předmět svých výkladů o realismu (O realismu uměleckém, Květy 1890) zástupce rozmanitých směrů: Flauberta, Zolu, Turgeněva, Dostojevského, Tolstého, Ibsena, Vereščagina a francouzské impresionisty skupinu zajisté stejně pestrou, jako jest řada operních skladatelů jemu milých. I zde ptá se nejprve po esthetickém základu realismu. Realismus definoval se a definuje často jako spor krásy a pravdy, v němž krása podléhá. Konec krásy, konec umění! Hostinský však naproti tomu ukazuje, že pravda jest v umění stejně esthetický prvek jako krása (úhlednost formální), neboť nejde tu o pravdu logickou, nýbrž o pravdu uměleckou. Spočívá-li pak všechna krása na poměru dvou představ („formalismus“) jest právě pravdivost (realismus) velmi důležitým esthetickým prvkem, založeným na poměru skutečnosti k zachycení jí v uměleckém díle. Proto estheticky zůstává podle Hostinského i podání největšího šeredna (Zola) stejně v hranicích nejpravějšího umění jako líčení krásy. Proto vyčítati modernímu umění, že je tuze pesimistické, že příliš miluje dissonanci, zlo, šeredno, že jest to zkrátka umění „šeredna“ naproti starému umění „krásy“, jest s uměleckého stanoviska zcela neoprávněno, neboť je-li dnešní umění na př. pesimisticky naladěno, není tím vinno umění, nýbrž doba, v níž jest tolik zla a šeredna, esthetického i ethického. V tom pak jest umění obrazem doby. Proto rozčilují-li se odpůrci realismu tímto „šerednem“ dnešního umění, třeba jim říci: buď umělec přehání tyto necnosti společnosti a pak není realista, nebo je podává správně a pak třeba říci s Gogolem: nezlob se na zrcadlo, máš-li křivou hubu... Kdysi bylo umění školou života, dnes jest život školou umění: kdo smí žádati na Dostojevském olympický klid Goethův?

(Ze studie dra Zd. Nejedlého.)

Rukopisný boj se přímo netýkal O. Hostinského. Když však boj nejvíce zuřil, Hostinský přihlásil se mezi nevěřící, aby posílil stranu v národě kaceřovanou. S esthetického stanoviska posoudil Rukopisy a na konec pronesl krásná a mužná slova:

„Snad přes to všechno nebyl bych vystoupil na veřejnost, kdyby spor se vedl se strany obhájců způsobem takovým, jenž jedině sluší sporům vědeckým. Jakmile však nesnášelivost konfiskovala volnost slova a terorismem svým u veřejnosti zabezpečila monopol hlasům ve prospěch Rukopisů, jakmile zlomyslnost chopila se zbraně nejlacinější a právě proto bohužel nejlacinější, zbraně to, kterou zraněni jsou u nás již téměř všichni, kdož vůbec odvážili se do života veřejného, namnoze i naši mužové nejlepší: bezdůvodného totiž podezřívání z ne-

vlastenectví, nemohl jsem již býti na váhách. Zde sluší přiznati barvu bez obalu a veřejně, neboť běží o čest naši. Nesmí se říci, že české kruhy vědecké dají se zastrašiti a k mlčení odsouditi žurnalistickým veto, a že zejména učitelé na vysokých školách českých klidně pohlížejí na omezování oné svobody bádání a učení, bez níž universita přestává býti universitou, věda vědou."

(Athenaeum v červenci 1886.)

Kdo je schopen anonymního intrikánství, v tom vězí vždy mnoho podlosti. V časopise Pokroku v červenci 1880 objevil se anonymní útok na Hostinského, psaný se značkami řeckých písmen ο π ; roušku s této anonymity sňal v České Mysli teprve nyní dr Papírník. Původcem intriky a útoku byl dr. Josef Durdík, starší kolega Hostinského na universitě.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Nový kamarád našich dětí.

(Z Valašska.)

Naše O. a M. mají mnoho mladých přátel, s nimiž se čas od času navštěvují a s nimiž si pohrají a poskotačí. V poslední době přibyl jim ještě jeden kamarád, zvláštní, těm prvním zcela nepodobný.

Nejdříve ho naše děti vídávaly u starostových na silnici kopat, dělal panu starostovi kanál. Kdykoliv šly kolem, pozdravily ho: „Pomoz Pán Bůh!" a zvědavě si neznámého prohlížely. Nevypadal lákavě: dlouhé jeho vlasy i vousy snad nikdy nebyly česány a holeny a oblek jeho se tak hodil právě do toho kanálu. Ale přece ho děti se zájmem pozorovaly. Vždy jim vlídně poděkoval a asi při třetím setkání je pochválil, že jsou to hodné děti, když si ho všímají a pozdravují, „takého škaredého chlapa". Už známost začala.

Skoro každodenně chodily děti k večeru do hostince starostova, kde mají i malý kupecký krám, něco nakoupit. „Známost z kanálu" tam po denní práci odpočívala a tak seznamování pokračovalo. Brzy děti doma sdělovaly, že je to „Franc Ručka z Tylovic, okres rožnovský", že prošel celé Čechy, celou Moravu a celé Uhry, všude kopal studny, nebo dělal kanály. Vykládal o Brně, Hulíně, Přerově — a tím ovšem v očích dětí ještě stoupl. Znají dobře ta města, jezdívají tudy ke stařence na prázdniny.

Tatínkovi a mamince bylo divné, že se děti s člověkem tak spřátelily. Maminka jednou také ho poznala a poznala, že v tom nevzhledném strýci je cosi milého a vlídného. Šla s dětmi pro maso a poseděla chvilku s paní starostovou. V tom přichází také Ručka z práce. Po denní námaze veselý, nasmátý. Rovnou k nám, vítá nás vlídně a že „už se na ty dětičky těšil, že on si s něma rád pořečňuje."

„A jak se vám to, Ručko, pracuje, když je tak zima a tolik sněhu?" — ptá se maminka. — „Ale fáň, nemusí sa člověk aspoň z potu utírať a nezabaví sa!" — A potom sedl k druhému stolu, děti naproti němu a bavili se, dokud maminka jich nevolala k odchodu.

„No, co pak vám dnes Ručka povídal?" — ptají se rodiče.

O. se ho ptala, kde spává a co celý den dělá. Spává v kůlně, kde si udělal ze sena „peloch". V noci, když nemůže spát, tak o ledačem přemýšlí, „aby všecko nezapomněl". Jak ráno vstane, „tož si promluví páru slov s Pánem Bohem," popraví se faldovačky (hadry, jimiž má nohy ovázané) a jde do práce.

Strojit se ráno nemusí, poněvadž se večer nesvléká. Každou sobotu však dává se do pořádku, aby prý „vypadal jako člověk". To znamená čistou košili a upravenější zevnějšek. Botů Ručka nikdy na nohou neměl — v létě chodí bos — v zimě nosí faldovačky a když je pěkně, chodí také bos. Věří prý jenom v Pána Boha a v práci, takové je náboženství jeho.

Zaměstnavatelé si ho chválí. Když Ručka odvodňoval louku, nechtěl ani, aby za ním v poledne chodil kdo s jídlem. Však prý ráno posnídá, den není tak dlouhý — a jak vleze ráno do příkopy, že už se odtud nehne až ke čtvrté hodině. Ani nahoru od práce nerad pohlíží — to se mu prý hned hlava zatočí. Když dělat, tak dělat!

Jindy zvěstovaly děti:

— Mami Ručka je oholený.

— A proč se nedal oholit dřív, vždyť už vypadal jak Rybrcoul? —

— On prý se nikdy do zrcadla nedívá, a tak ani nevěděl, jak vypadá. Až prý na louce, když kopal příkopu, shlédl se v kalužce vody a zhrozil se, jak vyhlíží. Tak se dal oholit a musil platit 20 kr.! My jsme ho nemohly ani poznat. On se smál a povídal: „Viďte děti, teď vypadám jako pan děkan."

— Jak pak je asi starý ten člověk, mínil tatínek.

— V březnu bude mít 56 let, věděly hned děti.

Jednou přiběhl M. s novinou: „Tati, Ručka mně povídal, že má rok 8760 hodin. Je to pravda?" — Nu, přesvědčte se samy! řekl otec.

Starší sestřička hned násobila 24 hodiny 3095ti a hle. Ručka měl pravdu! „Tenhle Ručka, když on všecko ví!"

Že má Ručka děti rád, je patrno. Ony to samy nejlíp vyciťují. Pro sebe mnoho nepotrebuje i strava je prostá, a vypije za den „nějakou tu sodovku". (Tak nazývá žertem kořalku, kterou pije ze sodovkové lahvičky.) — Za ostatní nakoupí cukroví a poděluje děti ze sousedství. Našim ještě nikdy nedal, snad si netroufá.

Tenhle Ručka byl by mohl posloužit dvořanům, kteří hledali pro nemocného krále košili spokojeného a šťastného člověka. Onen „šťastný" v pohádce košile vůbec neměl — Ručka košili má. Myslím, že je úplně šťasten a spokojen se svým osudem.

K—á.

DROBNOSTI.

Boleslavská basilika — to jest bývalý sbor bratrský měl osudy smutné, jako všecky bratrské sbory v Čechách a na Moravě. V prvopočátcích rostoucí Jednoty vystavěl ho pán z Krajku. Meč zkázy visel nad sborem za Ferdinanda I., jenž v Jednotě viděl jediného skutečně nebezpečného nepřítele svého a docházel podpory v nenávisti své u kališníků i luteránů. Účastenství šlechty bratrské v odporu stavovském za války šmalkaldské dovršilo jeho nevoli proti Jednotě. Konfiskacemi po krvavém sněmě zabral četná panství bratrská a jiná přijal aspoň v manství — také Ml. Boleslav. Na to v říjnu 1547 vydal mandát proti Bratřím vubec. Druhou pohromou pro horu Karmel byl mandát císaře Rudolfa II r. 1602, a z té se boleslavský sbor už nezpamatoval. Roku 1606 Petr Vok z Rožmberka koupil sice Bratřím sbor kolím zatlučený a vydal jim ho v užívání, ale na jak dlouho? Nuncius papežský Caraffa dověděv se r. 1621, že Bratři pořád ještě mají útulek v Ml. Boleslavi, vyžádal si na Ferdinandovi II., aby tvrz českého kacířství byla zničena. Liechtenstejn poslal tam komisi a dragony, knihovna částečně odvezena do Prahy, většinou však spálena k nenahraditelné škodě české literatury, škola bratrská zavřena, duchovní rozehnáni a sbor zapečetěn. To byl finis Jednoty. Český sněm počátkem 20. století jest ochoten sbor bratrský zachovat a opravit, když se z něho udělá katolický kostel. Caraffa působí posud.

Zápisky slovenského lékaře od MUDra Ivana Hálka číslovány jsou jako část třetí; část druhá vyšla na podzim r. 1904. Ale novým čtenářum netřeba se obávat, že pokračování tomu neporozumějí, jestliže první a druhé části nečetli.

Jak se rozumí kritice! V posledním svazku Musejníka z roku 1906 pan dr. Václav Řezníček vypravuje, jak Dobrovský r. 1795 ve své stati o prosodii dotkl se Stacha. „Staří rýmovali mnohem přesněji, nežli činil Lomnický, napsal Dobrovský; sám Strýc rýmuje často špatně. Ještě hůře však skladatel nábožných písní, v Olomouci 1791, na př.

Hříšníče dívej se! Pán světa! strachuj se.
Pán světa v slávě své, když soudil tvory své,
Hle! náš všemohoucí světa Pán,
hromobitím z oblak mluví k nám.

„Výtka tato týkala se zbožné poesie Václava Stacha, který ji Dobrovskému do své smrti neodpustil a velice příkře se mu za ni mstil;" praví dr. Řezníček a sám vyčítá Dobrovskému: „Patrně byl Stach člověkem pokrokovým a nebojácným. Že jeho písně dokonalé nejsou, to mu Dobrovský vytýkati nepotřeboval, poněvadž Stach praví sám atd.. Objektivní posuzovatel této knížky posmívání Dobrovského vysvětlí si asi tím, že právě roku 1795 stal se obětí známých svých záchvatu." — — Takové boty by Musejník přece neměl tisknout.

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Matka bratří Grakchů jmenovala se paní Grakchová.

Jan Lucemburský nemiloval českou zemi, protože v ní nerostlo víno, ale jenom brambory.

Žákyně M. ještě v 11. letech věku svého modlí se: Nepožádáš manželky bližního svého.

Žák V. touží v úkolu školním: „Ó, jak jsi mi milá, rodná má vši."

Žák Š. se omlouval onehdy, že nemohl do školy, ježto celý den musil býti u holky.

Velebný pán zkoušel v první třídě o Adamovi a Evě. Na jeho otázku, kdo svedl první rodiče, nedovedly děti odpovědět. Katecheta chtěl jim pomoci, nakreslil rychle na tabuli hada a pravil:

„Nu, podívej se, Mařenko, kdo svedl Adama a Evu?"

— Škrkavka.

Učitel: Jak říkáme člověku, který má miliony?

Žák: Člověku, který má miliony, říkáme prachmilionský.

Santa Cruz.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok".
Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 27. ledna 1907. Číslo 4.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

GUSTAV R. OPOČENSKÝ:

Z ČESKÉHO JIHU.

Víte, na tom českém jihu
ještě tolik smutno není.
V Neustupově jsem slavil posvícení!

Krásný, podzimní den v kraji.
Slunce jas kol sije bledý,
jak by dávalo nám s bohem naposledy.

Smrt tu v kraji hospodaří...
Po cestách a v lesích dále
hnije smutně listí žluté, opadalé.

Vzácná půda .·. Co vzpomínek,
v zemi jak to listí hnije!
Z každé hroudy volá na tě historie.

Ale volá jenom zticha.
Málokdo hlas její slyší
a přec hlas ten radost dneška vždycky ztiší.

Dopoledne na zpívané.
Kněz tam vážně mluví k lidu.
Potom v tanci zapomínat lidskou bídu!

Ale zajdi do samoty,
kam hluk světa nedolétá —
srdce se ti zmocní přece bolest kletá.

divný stesk ti hrdlo stiskne,
chtěl bys plakat tiše, dlouze
pro to, co tu marně zhaslo v smutné touze.

Co tu ještě nevzbuzeno
v zatracení věků dříme.
Co tu výskáním a zpěvem ubíjíme.

Co tu ještě zotročeno
jménem Boha, Pána Krista.
Na co ještě tu své zuby církev chystá — —

Zdola zase bujný výskot zaleh' do dáli.
Vzpomínám, co o tom jiní kdysi napsali;
že na českém jihu smutno, přec mi nelhali..

KONRÁD POSPÍŠIL:

VÁVRA POSTILION.

Kus poesie táborského kraje prchá: „pošta, jedoucí truchlivými lesy“ (jak praví básník Sova) — pozvolna mizí a mizí; jedu poprvé vlakem úzkokolejné dráhy, stranou od silnice, místy, kudy dříve neprošel leč hajný, oráč, pastýř, hlouček drobných borůvkářů, nebo chodec zbloudilý, — a dívám se širokými tabulemi vyleštěného a vytopeného vagonku na šíré pláně a stráně, zahalené až po krk v prachových peřinách běloskvoucího sněhu. Je mi tak podivně blaze, jako hošíku, jenž poprvé sedl na kolotoč. Známá krajina je mi zcela nová v měnivých perspektivách četných oblouků dráhy, soukající se po táhlém hřbetě Svídniku; městečko pod strání, zářící v bílém jasu, kývá mi blaženě a usmívá se se mnou: Hle, nyní jsme spojeni se světem: nový vzduch vane k nám otevřenými dveřmi a okny; jsme uvolněni, jak ptáče k prvnímu vzletu! — Usmívám se naivním úsměvem dítěte, jež veze se na saních na klínč matčině — daleko, daleko někam! — a celý kraj kolem usmívá se radostí z nové hračky.

Zdá se mi pohádkou již, ač není tomu nijak dávno, jak jezdili jsme tamtudy silnicí poštou, těžce vzhůru ke Třítěži, a odtud potom již lehčeji rovinou kol poetické hájovny Nechybské, odkud se nám jevil výhled na protější táhlé stráně, poseté vesničkami, zírajícími k jihu a chráněné hřbetem kopců před ostrými větry, do údolí, kde jasná zeleň bříz a bučků, vtroušených mezi temnými lesy a úroda polí o dvě neděle předchází pozdní naši „Českou Sibiř“. Cesta dlouhá za sloty a nepohody, božsky krásná za ranného jara, kdy jedeme lesem oděným každého dne novým hávem, planoucím každou chvíli novým kouzlem nevylíčitelných barev. Cesta dlouhá, jede-li nás ve voze osm, a nevíme kam s přebytečnými šestnácti nohami, kožichy a balíky; cesta snesitelná, jedeme-li s druhem za přátelského hovoru, anebo jedeš-li sám. —

Jedeš a přemýšlíš. Jednotvárný rytmus kol a kopyt rozvinuje listy v knize tvé mysli, jichž stránek doma bys se nedohledal: myšlenky plynou a plynou, tu jak široká řeka údolím reflexí a úvah, tu zas pádí jako bystřina s horské stráně, hrají a tančí lučinou v olšinách. Jsi básníkem! Popuštěné struny lyry tvé, zcuchané vichrem, jenž vyl v nich kdysi divé rhapsodie, ožily znovu a znějí vlahými souzvuky harfy Aiolovy . . . — divíš se a nasloucháš, a nasloucháš a nevěříš. Nová míza zdá se proudit duší, ač víš, že nezachytíš leč stíny těch melodií a rytmů, že nezachytíš ani sujetu ani myšlenky, že vyblednou ty barvy improvisovaných básní, a parou unikne hra a kořen vtipu. Jsi šťasten, žes zase básníkem: sám sobě!

Jedeš jindy zas a přemýšlíš. Šedé mraky starostí táhnou ti nad hlavou, ale ty víš, že jsou vysoko. Jsi prost jejich tíhy, polo bdíš a polo dřímáš kolébán klopotajícím povozem; jsi prost tíhy mraků, jež tušíš jen nad střechou své archy, jsi v bezpečí ve chrámě vlastní duše, kam nesáhá právo Erynií.

Myslíš a myslíš, — a postilion Vávra diví se, že jsi dnes tak zamlklý. Inu, snad že tě něco zašlo, snad že třeba tě povyrazit.

Běží zajíc přes cestu.

„Hleďme, janek, jak peláší! Však se mi zdá, že letos těch ušáků moc nepřeběhne; je jich ňák pomalu. Čím dál, tím míň. Jinďava toto přeskakovalo přes tu chvíli. — Kdepak! Sedláci a něčeho ušetřit! Dokud měli honitbu páni, to tu bejvalo zvěři, a taky srnčí!“ —

Vracíš se ke svým starostem, ale na nedlouho. Vávra pokračuje:

„To když tu byl na Nechybě ten pan fořt, co je teď někde v Němcích, pane, ten si dal záležet na zvěři. To bylo ňákýho sena na zásepi, až to nebylo pánům v kanceláři vhod, že tím plejtvá. Ale on se neptal. I řípu vařil a nosil zvěři do lesa, a jak ji nes', tak to běhalo za ním jako pejsci, z ruky mu to žrali. — Kdopak teď se o to stará. Však to stojí práci a penize! — —

„Kdepak sedlák! Ten jen bouchat z lefušky! Tamhle Zachař třítěžskej, má těch kluků doma jako čertů, a v zimě, když to nemá co dělat, prášejí z vikýře do zajíců — pěkně při měsíčku. A kdyby ten zajc byl jako lunt, třeba starej ramlík jako podešev, jim je to jedno, jen když bouchá. — — —

„Heleďme! ten peláší! — Což teď je jankům hej, ale až v zimě, budeme-li mít toho sněhu jako loni, když Říhovům běhali zajci na dvůr po závěji přes vrata; však se snad byli taky na ty spousty podívat; lidé nemohli ze statků. To měli zajci zle, chudáci! — Tamhle tou cestou — vidějí? — vozili ze dvora brambory do vinopalny, to se jich potrousí — to bylo něco pro zajce! Jako když jim dá avízo; čerchmant ví, jak to ta zvěř vyčenichá! Já říkám, že ta němá tvář má taky ňákou řeč. Jak by ne; viděl jsem na vlastní oči, jak od tý cesty běžel zajc a potkal druhýho, a jakoby si řekli, už klusali oba zpátky k cestě na ty brambory! No tak, jakž by se dohodli?“

Pomyslíš si, že by Vávra mohl napsat knížku o zajících, kterou by děti radši četly, než ty školní „zajímavé“ články o přírodě, zabalené rouchem povídky, při níž si kluk myslí: Aha, to na nás nastražili, abychom mysliii, že je to pohádka, a zatím je to nudný přírodopis! „Však mne nechytí,“ — a odloží knížku a dá se do svých indiánů. —

„A to by neřekli, jak to mají narafičeno ti zajíci. Jednu pěšinu si vyplouhali tady podolu, a druhou docela jinudy, tam poshoru. A teď běží jeden za druhým, jak koníci na engišpíru, dolní pěšinou tam, horní zpátky do lesa.“ —

Vávrova přednáška tě opravdu baví; ani jsi se nenadál a jsi u samé vsi. U silnice stojí jednopatrová hospoda zájezdní, svědek bývalé slávy táborské silnice. Vávra seskočí s kozlíku a podává šenkýři balík — to jsou jeho komise. Jedeš kolem kostelíka, který tě pokaždé pobaví svou věží, tak důkladnou, že by mohla pohltiti kostelík, kdyby se nebála, že by jí to oplatily hodiny, jejichž číselník se zdá větší než sama věž, a číselník že by spolkly rafije, na něž nešetřili železa a plechu, a které by mohly fungovati na vrcholu Eifelovy věže.

Jedeš kolem poštovní sběrny, Vávra vyhodí chlapci koženou brašnu s dopisy, potom zastaví se v krámku, kam donese zas nějakou „komis“, přinese odtud dva krajíce chleba svým miláčkům koňům. Ten s nimi umí zacházet! Koupí někde ve vsi pár koní za osmdesát zlatých — lepšího komisionáře pan poštmistr sotva by našel — a za čtvrt roku jsou jako válečky, po žebrech ani památky, — a běhají do těch kopců po rozježděném štěrku třikrát za den, jen což!

Jedeme k nádraží; po silnice jdou proti nám děvčata. Aby jich Vávra nepoškádlil! Znají ho a smějí se zdaleka. Však je Vávra dosud chlapík, silný, zavalitý, tváře jako pivoňky a dobrácké oči jak chrpy! Kdybyste neznaly jeho ženy a tří dětí, z nichž nejmladší, šestiletý Karel je celý tatík — i ty koně pomalu již poklidí! — ptali byste se ho, kdy se

hodlá oženit — a ta děvčata, co se tamo naň smějí, brala by, jedna jak druhá!

— „Zrovna čas, jde signal od Pacova!“ Jsme na nádraží obrataňském. „S Bohem Vávro, pozdravujte doma — Vávra je můj soused —; ať mi nezapomenou poslat zítra kožich!“

„Ale kde, nezapomenu! Ostatně já bych sám nezapomněl. A pane, teď je ho už večír třeba! A tak spánembohem, ve zdraví se vrátili!“

TOMÁŠ PAINE:

BAJKA O ALEXANDRU VELIKÉM.

Byl jeden z bezvětrných a zasmušilých dní, jichž podivným vlivem naše mysl oddává se přemýšlení. Sprostil jsem se pout hlomozivého města a odešel ven, do přírody. Když blížil jsem se ke Schuylkillu,*) mé myšlenky vzmáhaly se tak, jak rostl výhled do kraje, a mihaly se s místa na místo rychlostí, které není v přírodě rovno. Samo oko lidské je loudavé proti prudkému letu myšlenek. Dříve než jsem se dostal k přívozu procestoval jsem celým vesmírem a navštívil téměř všechny země pod sluncem. Když jsem se procházel po břehu řeky, dostal jsem se v myšlenkách k vlnám Stygu a zaletěl do stinných podzemských krajin. Ale mé myšlenky náhle uprchly odtamtud a uvažovaly o věcech, které se ještě nezrodily. Tato šťastná nespoutanost obraznosti činí člověka pánem světa a odhaluje mu cenu i marnost všeho, co má.

Zaplativ dvěma pozemským Charonům, kteří mne převezli přes Schuylkill, sebral jsem svou hůl a šel do lesa. Každá věc mne umlčovala a ukolébávala v jakousi milou melancholii. Zdálo se, že stromy spí, a vzduch visel kolem mne s bezdechým tichem, jakoby naslouchal mým myšlenkám. Konečně dovolil jsem svým myšlenkám, aby vířily nespoutaně, dle své vůle. A v době kratší, než které jest třeba, aby toto bylo řečeno, minuly zase Styx a cestovaly mnoho mil v novém kraji.

Jako sluhové velikých mužů napodobí vnější způsoby svého pána, tak mé myšlenky usídlivše se v mé podobě, braly na sebe tvar a vlastnosti osoby, k níž náležely. Kdekoliv šly, nazývaly se já a volaly mne. Když se vracely, přinesly mi tuto bajku o Alexandrovi.

Umínil jsem si, že se podívám, jak žije Alexander v Plutonově světě. Přešel jsem tedy Styx (bez pomoci Charonovy, neboť jeho přívoz jest jen pro mrtvé) a tázal jsem se jakéhosi melancholického stínu, který seděl na březích řeky, mohl-li by mi říci něco o Alexandrovi.

— *Tam přichází*, odpověděl stín, *jdi z cesty, nebo tě smete!* —

Když jsem se obrátil, spatřil jsem veliký vůz, který řítil se ke mně, vyplňuje celou ulici. Muj pane! pomyslil jsem si, bohové stále ještě podporují tohoto muže v jeho drzosti a přepychu. Osm koní ve zlatém brnění táhlo vůz, a celek vypadal jako triumfální návrat po dobytí světa. Průvod mihl se kolem mne s takovým jasem, jakého nikdy jsem neviděl, a osvětlil tak zářivě celou krajinu, že spatřil jsem nesčetné postavy sedící pod stromy, které byly dříve neviditelné.

Poněvadž ve voze byly dvě osoby stejně zářivé, nemohl jsem rozeznati, která jest Alexander, a otázal jsem se jednoho stínu, který stál blízko mne.

— *Alexander tam není* — pravila postava.

— Což jste mi neřekl, že Alexander přichází, a nevybízel jste mne, abych šel z cesty? —

— *Ano*, odpověděl stín, *poněvadž Alexander byl přední kůň, který šel na straně k nám obrácené.* —

— Kuň! Míním Alexandra Vládce! —

— Právě téhož myslím, řekl stín, neboť čím byl na druhé straně řeky Stygu, tím není nyní, zde jest *koněm*. Ale nejen to. Když se bojí, že by snad dostal bití, číhá na každou příležitost, aby se dostal ze stáje buď v podobě drobečku mrvy nebo jakýmkoliv jiným způsobem. —

Uslyšev tuto zprávu odešel jsem. Nemohl jsem naprosto pochopit takové úžasné ponížení přes všechen odpor, který jsem měl k povaze Alexandra Velikého.

Avšak zvědavost zvítězila nad mojí útrpností. Rozhodl jsem se podívat, jakým způsobem žije dobyvatel světa ve stáji, a zaměřil jsem k ní své kroky. Právě se navrátil s ostatními koňmi z cesty, a podkoní drhnul ho ostrým chumáčem vřesu. Když se však podkoní obrátil, aby vzal větší a ostřejší pruty než měl, Alexander použil příležitosti a okamžitě zmizel. Opustil jsem stáj, abych snad neupadl v podezření, že jsem ho ukradl. Když jsem došel k břehu řeky, zpozoroval jsem, že jsem sebral někde mezi Plutonovým národem štěnici. Myslil jsem, že bylo by zbytečné, aby se štěničí plemeno rozšířilo také na této straně řeky Styga, a již již chtěl jsem ji rozmáčknouti, když náhle malý ubožáček vzkřikl: *Ušetři Alexandra Velikého!*

Ustal jsem v nenávisti, kterou hořel jsem proti jeho osobě, a podržel jsem milého vládce světa mezi ukazováčkem a palcem. Byl to politováníhodný obraz pádu tyranovy velikosti. Naplněn jsa smíšenými city zármutku a slitování (čehož Alexander nikdy neznal) dovolil jsem mu, aby přissál se na puchýřek, který právě naskočil na mé ruce, a aby se ubohý vládce světa občerstvil. Potom setřepal jsem ho na list keře, abych ho ukryl. Ale přilétla sýkorka.

---

*) Řeka ve státě Pennsylvania, vlévá se do Delawaru u Filadelfie.

která ho shltla bez všech obřadů, jakoby dobývala celá království.

Odcházel jsem raduje se, — že nejsem Alexandrem Velikým.

Z angl. přel. R. Kk.

NETŘESK:

ROULA.

Výroční trh je dneska v Plánici.
Soused Roula vede po silnici
ročního volíka.

Má píce dost. Ale nutně třeba
ošatit děti, nakoupit chleba.
Dobytek platí dnes.

Sto a dvacet za bulíka dali,
vyplatitli, pranic nesmlouvali;
pochodili dobře.

Pro kluky hned koupil nové boty,
ženě šátek, sobě na kalhoty,
a pak potraviny.

Potom zašel k „Slunci". Teplá lžíce,
krajíc chleba, chutná jaternice —
nutné posilnění.

V hospodě již kamarádi byli,
o koupi, prodeji hovořili,
statně popíjeli.

Útulno je v krčmě u Hanzlíka.
Dobře zahrát dardu neb jedníka,
než se rozejdeme.

Beztak venku hrozná metelice.
Mordie, karty sem rychle, sice
všickni utečeme!

Váhal Roula, ale po počinku,
k čemu dělat lakomého špinku,
zahraje si trochu.

Zprvu malý bank, však vzroste brzy,
ať nehraje, koho karty mrzí —:
šust — hop — trop — slyšet pak.

Při jedníku čas jak bleskem letí,
nač vzpomínat na ženu a děti,
sám Roula drží bank —

Hrkoš, půl volíka hnedle v pekle,
kleje Roula, při tom lípá vztekle —;
již peníze jsou fuč.

Kamarádi smějí se i mračí;
Hanzlík jedva nalívat jim stačí,
pivíčko chutná všem.

Nepadne-li karta, smutná to věc,
ale dále hráti je nutno přec,
list se obrátí zas.

Tu šátek je, kalhoty a boty. —
Hromši, nic to nejde, karty sloty —;
zde skapal včera pes. —
— — — — — — — — — —

Mámo, táta nejde, již se stmívá,
jindy přece doma dávno bývá.

Vem lucernu, naproti mu půjdem spolu.
Šli a našli svého tátu — na topolu.

PODDANSKÝ ČLOVĚK.

Na moravském Podluží ves Těšice patřily před r. 1840 k panství hodonskému, jež bylo a jest majetkem císařským. Sousední ves Mikulčice leží těsně vedle Těšic, přespolní člověk ani nepozná, že jsou to dvě vesnice: Mikulčice však patřily k panství břeclavskému, jež je majetkem knížete Liechtenštejna. Ale považte ty rozdíly: Těšané vždy byli pyšni, že jsou císařští a Mikulčané jenom knížecí. Kdysi ženich z Mikulčic bral si nevěstu z Těšic, a Těšané se z toho horšili: „Co prý tá cuzina u nás chce?"

Takových případu Fr. Bartoš zaznamenal si na Moravě několik. Poddaní byli biti od drábu tam i zde, ale dráb císařský byl aspoň věšího pána než dráb knížecí.

Z DENNÍKU SPISOVATELOVA.

Známá črta F. M. Dostojevského „Hošík u Ježíškova stromečku" tiskne se obyčejně upravena pro děti a nikoliv tak v úplném znění, jak ji Dostojevský napsal do svého Denníku spisovatelova. V úpravě ztrácí ze své tendenčnosti, ale pozbývá tím také svého rámce. Překladatelé obyčejně vynechávají vlastní začátek: „Ale já jsem romanopisec a zdá se, že jsem si jednu událost sám složil. Proč píšu „zdá se", vždyť sám dobře vím, že jsem ji nesložil? Nu, mně se pořád zdá, že se to kdesi kdysi přihodilo a zejména že se to přihodilo právě na štědrý den ve kterémsi ohromném městě a za hrozného mrazu. (A za to následuje vypravování.)

V odstavci, v němž děti v nebi hošíkovi vysvětlují, že ten stromeček je Ježíškův, stojí v originále: „A on poznal, že ti chlapečci a děvčátka byly všichni právě takové děti jako on, ale jedny zmrzly ještě ve svých košíkách, v nichž je podstrčili na schody ke dveřím petrohradských úředníkuv, druhé zalkly se u Ču-

chonek, kam je dali z vychovatelny na kojení, třetí zemřely u vyschlých prsů svých matek (za času samarského hladu), čtvrté zalkly se smradem ve vagonech třetí třídy, a všichni jsou nyní zde, všichni jsou nyní jako andělé, všichni jsou u Krista“ atd.

A povídka končí: „A proč jsem složil takový příběh, jenž se tak nehodí do obvyklého rozumného denníku, k tomu ještě do denníku spisovatelova? A ještě jsem slíbil vypravovati převážně o skutečných událostech! Ale o to se právě jedná, že se mně neustále zdá a že mi připadá, že se to vše mohlo státi skutečně, to jest to, co přihodilo se ve sklepě a za dřívím, ale potom o stromečku u Ježíška — nevím vám ani říci, mohlo-li se to přihodit či ne? Na to jsem romanopisec, abych si vymýšlel.“

To je rámec povídky, s těžkou větou o zmírajících dětech na Rusi, která hrozným obviněním svým tak velice připomíná Zolovu Plodnost, v níž čteme podobné obžaloby na hříchy společnosti francouzské vůči dětem.

V. ILLIĆ-SVITIČ:

KLADÍVKO.

Z karijských vzpomínek.

Přeložil V. Prach.

Žalář byl rozsáhlý, prostorný, a zavřeno v něm bylo hojnost lidí. Nebyli to zloději, lupiči, vrahové, kterých se společnost, nehloubajíc o příčinách, které je učinily zločinci, snaží co nejdříve zbavit i zavírá je do žaláře. Ne, to byli tak zvaní státní, političtí zločinci, to jest: lidé, kteří nesdíleli přesvědčení, že ve státě všecko si stojí v blahu a řádu, jak to napořád říkali držitelé moci, i snažili se slovem i skutkem ukázati a podle sil svých i odstraňovati všeliké zlořády. Mluvili nejprostší, nejobyčejnější slova, jako na příklad, že všichni lidé — jsou prostě lidé, a ne vypovězenci a arestanti, zbavení lidských práv, — že všichni úředníci různých hodností a tříd mají býti služebníky společnosti a ne jejími vládci. — a v souhlase s tím mnohdy i jednali, snažili se osvoboditi sami z této vlády i volali jiné k svobodě.

Ale držitelé moci, stojící tamo nahoře, nazvali je zločinci a zavřeli je do žaláře.

Žalář byl veliký a bylo v něm mnoho lidí. Ubytováni byli zprvu v komorách dosti prostorných, a do vnitřního života vězňů skoro nikdo se nemísil. O svých domácích hospodářských věcech si rozhodovali sami, k čemuž se scházeli dohromady a přetřásali je.

Obecnou snahou vězňů bylo ovšem vylámati se ze žaláře, vyjíti na svobodu. Ale žalář byl obklopen vysokou kolovou ohradou, kterou úsilně střehli kozáci, a touha po svobodě nemohla se uskutečnit.

Jedenkrát, utrmáceni jsouce porobou, vězňové učinili zoufalý pokus: spustiti přes ohradu několik lidí, obelstivše bdělost stráže. Ale draze to všichni odpykali. Které pokládali za nejvíce účastné, ty zavezli daleko a vsadili do „kamenných měchů“,*) kde mnozí z nich zhynuli; prostorné komory veliké věznice přehradili v klícky, místo kozáků dali vojáky, a do společné vězeňské chodby k dozoru nad vězni v řetězy ukovanými a do klícek rozsazenými dali četníky. Rozumí se, o společných schůzkách a přetřásání hospodářských otázek potom nemohlo býti již ani řeči.

Utichlo všecko v žaláři, ztrnulo, a lidé do klícek vsazení bloudili jako mračné stíny, tajili dech, ale neumírali, žili . . .

Ba, více! Nikterak nechtěli, ba ani nemohli zapomenout, že kromě života žalářního ještě je jiný život — život svobodný. Pamatovali se naň jako na dávný, daleký sen a nedovedli se do konce smířiti s žalářní vládou.

Úřady, nad nimi ustanovené, snažily se oblékati je v nesmyslné, nepohodlné, ohavné chaláty arestantské, ale oni dle svého vkusu si je předělávali, přešívali i oblékali se, ač v arestantského sukna, přece jen v kabátce, kamizoly, pláště. Úřady vedly s tím boj, snažily se vší mocí vyplenit podobné porušování vězeňského řádu, avšak bez úspěchu. Uvěznění stůj co stůj, a do slabé míry i způsobem velice a velice nedokonalým, chtěli býti podobni lidem svobodným, třeba většině z nich zvonily na nohou řetězy poroby.

Úporná snaha po svobodě, vyjadřující se třeba jen symbolicky a v drobnostech, byla tak silná, že vězňové nepřestali na přešívání chalátů, nýbrž začali dělati totéž i s obuví, kterou jim vydával erár. Netvorné, neohrabané, svrchovaně nepohodlné, každému trošku jen pevnému postoji na nohou překážející „koráby“ a „kocoury“ začali vězňové předělávati k podobě bot a botek, v jakých chodí lidé, žijící na svobodě.

A tato okolnost neobyčejně pobouřila všecky vězeňské úřady, zvláště dozorce vězeňského a četníky.

K tomu cíli, aby se přešívaly chaláty, potřeba jest nějakých nůžek, jež v nejkrajnějším případě mohou býti nahrazeny nějakou podobou nože; jest třeba jehel, nití a snad i náprstků, což ve všeobecnosti nehrozí obzvláštním nebezpečím vězeňským řádům. Za pomoci uvedených nástrojů nijak nelze se vydobýti ze žaláře na svobodu, a proto úřad nadřízený, se skrušeným srdcem, smiřoval se s kabátci, kamizolami a plášti z vězeňského sukna.

Ale boty, botky . . .! nižádným způsobem, v ni-

*) Přezdívka zděnému žaláři. — Pozn. překl.

žádné podobě nelze dopustiti! Neboť k tomu cíli, aby se vytvořila taková podoba svobodné obuvi, nezbytně nutno míti kopyta, nože, šídla, dratev, floky, kladívko.

Šídla a dratev, jakožto předměty zcela nebezpečí prosté, i zjevně byly pouštěny do vězení ke správě erární obuvi, avšak ostatní — nižádným způsobem! . . .

Při každodenních prohlídkách, konaných obyčejně při ranní přehlídce v čas výměny vojenské stráže a strážních četníků, nacházela se občas ševcovská kopyta, rukama samých vězňů zhotovená z listnatého dřeva, které jim na otop vydával erár. Takovéto nálezy, rozumí se, pobuřovaly úřady dosti silně, přece však úřady byly náchylny viděti v tom jen rušení vnitřní vězeňské správy. Kopyta, rozumí se, byla zabavována systematicky, avšak místo zabavovaných systematicky se objevovala nová, svědčící o urputnosti vězňů, od nichž pokory a úplné oddanosti těžko bylo ostatně očekávati.

Než onehdy, při pečlivé prohlídce, spolu s ševcovskými kopyty nalezeny byly také deštičky, z nichž měly byti vyrobeny floky, jimiž k botám se přibíjejí podešve a podpatky. Tento nález neobyčejně vybouřil všecky úřady shora až dolů.

K tomu cíli, aby mohli vězňové míti podobné deštičky, třeba vypilovati je na příklad z březového polena; takové najde se i mezi listnatým dřívím a v něm nevězí podstatný háček, nýbrž v tom, že poleno bylo rozpilováno.

Je-li jednou poleno rozpilováno, značí to, že vězňové mají pílu, kterou možno rozpilovati nejen poleno, nýbrž na příklad i okenní trámy, v nichž jsou upevněny železné mříže. A jsou-li mříže vyňaty, možno se vydobýt i z okna, a dále. Tak rozvažovaly pobouřené úřady a lámaly si hlavy řešením otázky, odkud a jak vězňové mohli si opatřit pilu, i nad tím, jak tuto pilu najíti a zabaviti jim ji.

Ale opětovné, pečlivé i nenadálé prohlídky zůstávaly beze všech výsledků: místo deštiček dnes zabavených nařezaných, na druhý den se objevovaly nové, beze vší pochyby čerstvě nařezané; někdy nacházeli i zbytky březového polena se svěžími stopami pilování.

Četníci dostali nejpřísnější nákaz stůj co stůj najít nástroj, vyčíhat pilující, dopadnout je na místě činu a zabavit jim takový hrůzně nebezpečný nástroj — pilu.

A horliví plnitelé rozkazů představených jali se projevovati horlivost nepoměrnou. Napjavše sluch do krajní možnosti, číhali, neuslyší-li z některé komory zvuk pily, řežící dřevo.

Leč vězeňská chodba, na které konali stráž ve dne i v noci, byla dlouhá, komor bylo pět, a když se člověk nacházel na jednom konci chodby, snadno mohl přeslechnouti, když na druhém budou rozřeávati poleno. Rozdvojiti se tak, aby byl zároveň na obou protilehlých koncích dlouhé chodby, při veškeré vášnivé a upřímné touze vykonati to, nedovedl přece ani jediný četník.

Tehdy na společné poradě bylo usneseno číhati na charakteristický zvuk pily ze středu chodby.

A tak strážní četníci dnem i nocí, pokud neusínalo celé vězení, napjatě naslouchali v oba konce korridoru; leč žádaného, tak vášnivě očekávaného zvuku odnikud nebylo slyšeti.

A koráby a kocoury předělávaly se v boty a botky, vězňové pevně stáli na nohou, tak jako svobodní lidé; při prohlídkách jako dříve nacházely se čas od času deštičky nařezané z polen, hotové již floky a dopolou jimi přibité podešve a podpatky, avšak pila nikde nepilovala. Aspoň nikdo neslyšel onoho řežícího zvuku, jejž by byla musila vydávati při nařezávání deštiček . . .

Tehdy rozhodnuto bylo změnit systém číhání, poněvadž, jak spravedlivě rozhodl úřad, osvědčil se bezúspěšným, nevhodným..

Podle nového systému rozhodnuto bylo číhat u každé komory zvlášť, po střídě. Zprvu naslouchat, a možno-li, i nepozorovaně pozorovat, co se děje v jedné, potom v druhé, třetí, pokud konec konců místo, kde se nachází buřičská pila, nebude přesně stanoveno. A tehdy ovšem lehko bude také ji najít a zabavit. Zcela rozumná, logicky správná úvaha, přes nadlidskou horlivost četníků, po celé týdny vytrčevších střídavě státi přede dveřmi každé komory, konec konců rovněž se osvědčila neplodnou, tak jako předešlý systém.

Pila jako začarovaná nedávala se dopadnout a nikomu ani jednou se nepodařilo uslyšet tak dobře známý všem zvuk.

Energie četníků začala slábnout, mnozí z nich hotovi byli již udělat kříž nad nesplnitelnou úlohou, když náhle všichni byli ohromeni naprosto novým, neočekávaným a neobyčejně hrozným objevem. Jeden ze strážných četníků, nejvášnivěji číhající na tajemnou, neviditelnou a neslyšitelnou pilu, stoje onehdy u dveří střední komory jasně viděl, jak vězeň Sizov vtloukal do podešve boty, již ušil, dřevěné floky, s k u t e č n ý m, o c e l o v ý m, š e v c o v s k ý m k l a d í v k e m.

Do těch čas všichni byli ubezpečeni, že floky se zatloukají žalostnou napodobeninou kladívka, zrobenou z chlebové střídky, do níž zasazen nevelký kámen na jednom konci. Aspoň taková pouze kladívka nacházela se někdy při prohlídkách. Ale nyní — skutečné ocelové ševcovské kladívko!

Četník zprvu nevěřil sám sobě: tak pravdě nepodobný, nemožný zdál se mu v žaláři objev skutečného ševcovského kladívka, jímž pracují skuteční ševci tam, za ohradou, na svobodě, kde lidé nosí skutečnou obuv, v níž možno pevně státi na nohou a směle chodit, ba i běhat, kam kdo chce.

Utrmácen jsa neustávajícím neplodným číháním

na tajemnou pilu, kterou zprvu se mu chtělo tak vášnivě vynajíti, četník konec konců jal se pochybovat o reálné existenci její, a jestliže i nadále naslouchal, tedy dělal to částečně z dlouhé chvíle, z části z otročího zvyku bez hlesu plniti veliký rozkaz představenstva, ať to byl kdokoliv. Pily nikdo neviděl a neslyšel, a čerstvě nařezané deštičky z březového dřeva, nalézané často při prohlídkách, podle jeho mínění — arci nevysloveného, neboť to by se příčilo hypothese představenstva a plynoucímu z ní nařízení, — nedokazovaly naprosto nic. Dobře se pamatuje, jak onehdy po generálním holení pravých polovin hlav všem uvězněným v jedné z žalářních komor všichni se objevili s hlavami docela oholenými. Představenstvo mínilo, že si uvěznění opatřili břitvu, ale oni oholili si vlasy s levých polovin naprosto ne břitvou, nýbrž střepinami okenního skla. Totéž, myslil si, je i s březovými deštičkami; řežou je nějakým kouskem plechu, a vůbec ne pilou. (Dokončení.)

DROBNOSTI.

Jedna špatná stránka. M a r k R u t h e f o r d praví*): „Dokud jsem bydlil na venkově, velkou částí mého bytí bylo jasné nebe a krajinné okolí, tak velkou částí, že značný díl mé bytosti na nich závisel, a divíval jsem se, jak mohou za něco stát lidé, kteří nikdy nespatří tváře přírody. Když jsem přišel do Londýna, zůstal mi ze všech názorů již jen tento; i žíznil jsem stále po styku se svou bývalou přítelkyní přírodou. Naděje, víra, sám Bůh zdál se mi nemožným v kouři ulic. Ale nyní bylo mi nesnadno, mimo řídké příležitosti, dostati se z Londýna, i musil jsem tudíž pochopiti, že všecko, co bylo pro mne podstatno, bylo dosažitelno i zde v Londýně. — Nemohu se přemoci, abych neřekl, že literatura mé doby — kterou mám ostatně velmi rád — m á j e d n u š p a t n o u s t r á n k u, jíž nepocítí nikdo víc než miliony citlivých lidí, kteří jsou odsouzeni žíti ve velkých městech. Dle této literatury by se mohlo mysliti, že pravá lidskost a víra v Boha jsou plody hor a moře, jakoby následkem toho — mlčky, byť ne výslovně — ohromná ona množství lidí, která sotva kdy vidí hory neb oceán, musila býti bez náboženství. Dlouhé básně, které popisují veskrz přírodní krásy, snad dokonce cizozemské, a vášnivá láska k nim, kterou dýší, snad prospívají tím, že v lidských srdcích oživují rozhodnutí udržovat čistý vzduch, zemi i vodu; ale na základě zkušenosti londýnského obyvatele mohu dosvědčiti, že působí svrchovaně skličujícím dojmem, a doporučoval bych každému, kdo je ve stejném postavení, jako jsem já byl, aby se těchto knih vystříhal a přidržel se takových, které by mu napomáhaly v jeho okolnostech.“ — —

Je radno spisovatelům zamyslit se nad touto výtkou. Máme my knihy, které obyvatelům měst jsou zahradou za básně a hymny o přírodě?

*) Ve V l a s t n í m ž i v o t o p i s e, jenž vyšel v Ottově anglické knihovně.

Poslední slova umírajících jsou proslulá v literatuře. Goethe přál si „Více světla“ a tak dále. Je zcela nahodilé, že slova ta bylo možno vykládat symbolicky. Přikládati posledním slovům umírajících nějaký zvláštní význam je nesmyslné. Mysl umírajících není rozjasněna, aby byla prorocká, není v plné energii, aby pronášela výroky hlubokého smyslu; naopak bývá chabá, umdlévající a proto se věší na největší nahodilosti, na bezvýznamné a bezcenné zjevy, jež se dotkly smyslů dokonávajícího člověka. Garšin zažil umírání a celá řada jiných spisovatelů vylíčila stav bezvědomí, do něhož raněný nebo těžce nemocný upadá. Ve Věštníku českých profesorů (č. 5.) ředitel Vincenc Vávra uveřejnil několik zpomínek na Fr. Bartoše, prostých a tklivých. Tam vypravuje také, jak Bartoš umíral: „V pátek, dne 9. června 1906 v 7 večer cítil nevolnost a chtěl se odebrati na lože. Nežli lože bylo upraveno, postižen byl opět záchvatem, ze kterého na chvíli se probudiv tázal se: K o l i k j e h o d i n? Potom upadnuv do bezvědomí a více nepromluviv, vypustil šlechetnou svou duši dne 12. června ve 2 hodiny ráno.“

Je na tom světě přece jen pěkně! Zesnulý Fr. Bartoš psal 22. ledna 1906, půl roku před smrtí Vincenci Vávrovi do Přerova: „Mně, milý příteli, daří se pořád stejně. Záchvaty nejsou sice tak prudké jako s počátku, ale za to častější. Nedávno, když byl pěkný slunný den, vyšel jsem si trochu na procházku. Na štěstí šel jsem osadou. Přijdu naproti škole. Učitel, stoje u okna, zpozoroval, že klopýtám, vyšel a zachytil mne, že jsem nepadl, poslal pro švakra a zavedli mne domů. Poslali pro lékaře a zotavil jsem se za tři dni zase. Ale brzy potom přišel záchvat v noci, poslali o třech hodinách pro lékaře. Za tři dni byl jsem, chvála Bohu, zase tak dalece zotaven, že jsem mohl s postele povstati. Jak zcela jinači to bývalo ještě před nedávnem, kdy jsem pracoval jako mladík a konal i v zimě hodinové vycházky do okolí, třeba do lesa! Ale jen když je to takové! Jsem i tak spokojen. Je na tom světě přece jen pěkně, nerad s něho půjdu.“ —

DĚTSKÝ KOUTEK.

Dotaz.

V ruských pohádkách velmi často vyskytuje se zvláštní vlastnost, taková neobyčejná nedůvěřivost a pochybování o pravdivosti toho, co lidé nebo jiné pohádkové bytosti říkají a dělají.

Tu máte ukázky:

Šerý vlk schoval se za keř a jakmile se havraňata spustila na zem a počala jísti tělo zabitého Ivana carovice, vyskočil zeza kře, uchvátil jedno havraně a chtěl je roztrhnouti na dvé. Tu spustil se na zem havran, sedl opodál od šerého vlka a řekl mu: „Och, ty hej jsi šerý vlk! nedotýkej se mého dítěte! Vždyť ti nic neudělalo.“

„Poslouchej, havrane havranoviči, pravil šerý vlk, nedotknu se tvého dítěte a pustím je zdravé a bez úrazu, když mně posloužíš

službu: zaletíš za třikrát devět zemí do třikrát desáté říše a přineseš mně mrtvé a živé vody."

Na to havran řekl šerému vlku: „Učiním ti tuto službu, jenom se nedotýkej ničím mého syna." Pověděv tato slova, havran odletěl a zmizel z očí. Třetího dne havran přiletěl a přinesl sebou dva měchýřky: v jednom byla živá voda, v druhém mrtvá, a dal ty měchýřky šerému vlku. Šerý vlk vzal měchýřky, roztrhl havraně na dvé, postřikl je mrtvou vodou — a havraně srostlo, postřikl je živou vodou — havraně se zatřepalo a letělo. Potom postříkl šerý vlk Ivana carovice mrtvou vodou — jeho tělo se srostlo, postřikl živou vodou — Ivan carovic vstal a promluvil: „Ach, jak jsem dlouho spal!" —

V jiné pohádce se vypravuje:

Slepý bohatýr a beznohý bohatýr Ranec strýc přemohli babu jagu. Slepý pravil beznohému: „Nyní musíme rozdělat velikou hranici, spálit ji prokletou na ohni a popel pustiti po větru."

Baba jaga se dala do prošení: „Milouškové, holoubkové, pusťte mě . . . co chcete, všecko vám udělám."

„Dobře, stará čarodějnice! řekli bohatýři, ukaž nám studni s hojivou a živou vodou."

„Jenom mne nebíte, hned vám ukážu!"

Ranec strýc, dubová čepice, sedl na slepého, slepý vzal babu jagu za vlasy; baba jaga vedla je do lesní hlubiny, přivedla ke studni a praví: „Toto je hojící a živoucí voda." Pozor, strýče Ranče!, řekl slepý, nedávej se ošidit; jak nás nyní oklame, nebude nám na věky pomoci! Ranec strýc, dubová čepice, ulomil se stromu dubovou haluz a hodil ji do studně: haluz ještě nedoletěla vody a už se vzňala ohněm. „Co, ty nás budeš šidit?" Bohatýři jali se babu jagu dusit, chtějí ji proklatou uvrhnout do ohnivé studně. Ještě více než prve prosila, zaklíná je velice, že jich nyní neoklame. „Zajisté vás dovedu k dobré vodě." Bohatýři že to zkusí ještě jednou, a baba jaga přivedla je k druhé studni. Strýc Ranec ulomil se stromu suchou větev a hodil do studně: větev ještě nedoletěla vody, a už pučela, rozzelenala se a rozkvetla. Slepý omočil oči, beznohého spustil do vody, a slepý prohlédl i beznohému narostly nohy.

Tam vlk z nedůvěřivosti roztrhl havraně, zde nejdřív bohatýři zkoušeli účinek vody na větvi. Zajímá mě, jsou-li také v českých pohádkách takové případy nedůvěřivosti. Vím jenom jeden případ. Ale vy, malí čtenáři, znáte ve svém věku jistě víc pohádek než já. Napiště, kde jste něco takového četli v českých pohádkách. Zdá se mi, že tímto rysem povahy lidské naše české pohádky liší se od ruských, ale snad se mýlím.

J. H.

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Dostal jsem vzácnou návštěvu. Sedí proti mi na židli. Dvé čilých hnědých oček vykukuje na mi z velikého bílého čepce uvázaného pod bradou; statní údy drobné postavičky halí teplé zimní šat modré barvy.

Moje neť Máňa.

Sedíme spolu v kuchyni sami dva. Máňina maminka strojí se vedle v pokoji a mně svěřila Máňu, aby jí nepřekážela.

„A potom tam piseu tatovej euitánstej pejse a toutá, toutá (při tom točí Máňa očima, znázorňujíc jak pejsek koukal) a ta smet — ta chytva tatovo to. . ." ‚Kosu,' pomáhám rozohněné Máňe. „Jo, tos a chtěva toho chvapečka tou tosou to . . ." — ‚Seknout' — „Jo, setnout," opakuje vypravovatelka a pokračuje v pohádce o chlapečku, jehož chtěla zahubit smrťka, a o pejsku, který vysvobodil hošíčka tím, že smrťku — zakousl. Skončivši, sedí Máňa tiše na svém místě, oči se jí lesknou, líce blednou, vidím, že se bojí. Jdu k ní, hladím ji po tvářích a povídám, že to všecko není pravda, a že Lény (služka) si tu pohádku sama vymyslila. A abych přivedl návštěvu na jiné myšlenky, přináším z almárky tvarohový koláč. Máňa se nedává pobízet a za chvilku nabývá humoru, šourá se s židle a prohlíží si kuchyni. Nejvíce poutá její pozornost vál a na něm zejména váleček, o němž soudí, že by se z něho dalo udělat hezké miminko.

Obracím se k oknu a vyhlížím na zahrádku, kde právě rozsazují rybíz a ořezávají větve hrušky.

„Jejé!" projelo tichem našeho bytu. Obrátím se ulekaně a spatřím Máňu, stojící s otevřenými ústy a vytřeštěnýma očima nedaleko plotny. Skočím k ní. Již se sem také řítí z pokoje Máňina maminka: „Co je, co se stalo? Maroušku, spálila jsi se?"

Ale Maroušek neodpovídá; vřeští, jakoby ho na vidličky bral a plivá, plivá . . .

Konečně ukáže na ústa: „Tam, tam!" Hledíme s maminkou na sebe, nevědouce si rady.

„Tam, tam, nedobví," běduje Máňa.

‚Co je nedobré?' táži se. „Tohve!" A Máňa přistupuje k válu a ukazuje na několik kousků oloupaného česneku na kraji.

‚Tys chtěla sníst česnek?' zajíká se smíchem Máňina maminka.

„Já sem mysveva, že je to mandve." E. J. K.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok".
Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 3. února 1907. Číslo 5.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

BOLESLAV L. ČERNÝ:

KVĚTY SPOLEČNOSTI.

Růže.

Zjev dnešní parfumové společnosti . . .
Na parket nožku graciosně staví,
za chvíli nudí se — má všeho dosti —
a zhyne ukroucením vlastní hlavy.

A rozkvetlou když k sobě vlákáš láskou,
slep ve své duši, nekonečně snivý,
zříš, padající listy že jsou maskou,
vše ostatní — jen trnité je dříví!

Jasmín.

U plotní cesty v sadě uvězněný
své bílé jasmín zvedá hlavy,
a nabízí se mimojdoucím pyšně,
by vdechli parfum pronikavý.

A mně, když v sebe vůni jeho ssaji,
se zdá, že hluboký děs v sobě tají . . .

Zřím tváři buržoa — jasmínu kvítí —
jež přesycena slastí svého bytí!

Kopretina.

U cesty kopretina bílá
vysoko krásnou zvedá hlavu,
na mezi lehce zvítězila
a nízkou pokořila trávu.

V dny krásné nevšímá si láje —
Jen někdy — krajinou když hřímá,
skloněna k malým zulíbá je,
ač hrdá, — sestruje se s nima . . .

Karafiát.

Rud mezi květy, blednul zase,
mráz cítil v slabém těle,
jak styděl by se ve své kráse,
za symbolické žití celé.

Jak zaslech kroky — rychle v chvatu
skryl hlavu teskném v rozechvění:
„být přišpendlen má ke kabátu
a lidem dělat přesvědčení!"

Kytice.

Toť dnešní společnosti obraz celý:
strakatá barev míchanice!
Dva květy — nikdy se snad neviděly,
a náhle tisknou k sobě líce!

A v sladkém, teple něžném usmívání,
se vychloubají tváří vnadnou . . .
a nezří osůbky ty směšné ani,
jak v náručí si zvolna vadnou . . .!

ZAJÍMAVÁ VĚC.

— n —

Síň, ve které trestanci přijímali návštěvy svých příbuzných, byla hned vedle vchodu do trestnice. Ve všední odbýval v ní správce raporty. Na chodbě za mřížovou přehradou stáli ve dvou řadách trestanci ohlášení k raportu. Bylo kolem deváté hodiny dopoledne, když jsem vstoupil do této síně, maje něco vyříditi se správcem. Sotva mne spatřil, přerušil raport a trestanci byli odvedeni na chodbu. Správce vstal od psacího stolu a podával mi ruku.

— Dobře žes přišel doktore! Něco velice zajímavého se mi přihodilo. Skutečně zajímavá věc! Pomysli si jen, přišli dva trestanci, Lapac a Michajlovič a prosili mne o dovolení, aby se mohli každou neděli odpoledne shromažďovat. Je prý jich sedm, chtějí zde v trestnici, v ustanovené místnosti, nerušeně čísti bibli, rozjímat a modlit se. Přestoupili prý k nové víře. Co mám nyní dělat? Dovolit jim to nemohu, poněvadž by mi kněží řekli, že podporuji nazarenství; mimo to je to zákonem jen trpěné vyznání a ne dovolené. — Chvíli pohlížel mi do očí a dodal: — Je to pěkné vysvědčení pro naše duchovní jak katolického

tak pravoslavného. Co? To se vidí, jak pracují a působí! —

— A kteří jsou ti ostatní? — optal jsem se správce. Byl jsem skutečně překvapen, že právě ti lidé, o nichž se domnívali, že neumějí ani číst, že o ničem nemyslí, o nic se nestarají, kteří při vstupu do trestnice byli pokládáni za zkažené nenapravitelné trestance, kteří nesčíslněkráte byli disciplinárně trestáni pro svou vzdorovitou povahu, že ti pojednou se zajímají o nejvnitřnější otázky v náboženství. Byli to právě tito dva sedláci Lapac a Michajlovič. Z ostatních mi správce jmenoval Agbabu, to byl mladík čtyřiadvacetiletý, rodem z hornaté skalnaté Liky, jenž mne nejvíce zajímal. K nám byl dodán z trestnice pro nezletilé zločince, když dosáhl 24 let. Odsouzen byl jako šestnáctiletý hoch pro úkladnou vraždu. Popsán byl jako vzdorovitý, svéhlavý zločinec. V trestnici nezletilých býval nesčíslněkráte trestán. Když byl předán do naší trestnice, byl u něho nalezen v čepici zašitý tabák a papírové peníze. Kde k nim přišel, to nevyzradil. U nás v samovazbě dlouho nevydržel. Prosil, aby byl dán na oddělení do společné vazby. Tam se s nikým nesnášel, hádky i pranice vyvolával. Byl jeden z nejsmělejších pašeráků tabáku do trestnice.Nepomáhaly tresty ani domluvy. Poslední dobou se změnil, pravda, a stal se z něho pracovitý a pokorný trestanec. Starý Žugaj byl odjakživa pobožný, mírný a trpělivý. Nikdy se neprotivil ničemu, snášel vše trpělivě a slova špatného od něho nikdo neuslyšel.

Zatím přišel kněz s auskultantem přiděleným k trestnické službě, jenž mu již vše sdělil. Kněz byl zhorka nakvašen a hledal příčiny, proč se to stalo a že musí být mezi nimi nějaká prašivá ovce, která druhé přemlouvá. Není to možno, aby sami na to přišli! Někdo musí být mezi nimi, kdo to rozšiřuje. Nezakročí-li se s celou přísností a příkladným potrestáním, rozšíří se ta hliza po celé trestnici! My duchovní pak můžeme jíti. Věřte mi, pane správče, že tu nic jiného nepomůže než příkladné potrestání, samovazba, aby po tmě mohli rozjímati, a půst, aby jim vystřízlivěly žaludky i hlavy.

Správce zpříma pohlédl na duchovního, poněkud se usmál a vstal se židle. Obě dvě ruce měl v kapsách u kalhot. Opřev se jednou stranou těla o psací stůl, vyndal pravici z kapsy, učinil záporný posuněk a rychle přerušil duchovního.

— Já je trestat nemohu, milý pópo, to nejde. Oni se nedopustili ničeho proti domácímu řádu ani protizákonného. Jediné, co mohu učinit, že jim domluvím a vyložím celou věc tak, že ve staré víře mohou být zrovna tak dobří a pořádní a že se mohou polepšit jako v nové. Trestat jich však nesmím. To je ostatně vaše věc a povinnost, abyste je v jejich staré víře udrželi. Proto zde také jste. Do toho se vám plést nebudu a nechci. Způsob, jakým chcete na ně působiti, musíte si najíti sám. Radím vám toliko, abyste je hleděl po dobrém získati, poněvadž nucením a násilím nepořídíte ničeho. Znám ty lidi. Po zlém to nepůjde. Spíš si je odpudíte. Přiveďte je sem, žalářníku, uslyšíte sám, co a jak.

Pópa pokrčil rameny, pohodil rukama, jako by chtěl říci, že všechno je marné a vrtě zamítavě hlavou, rychle dodal:

— Uvidíte, že všechno domlouvání po dobrém bude marné. Při nejmenším se musí oddělit od druhých. Nyní chodí ještě do kostela, jak jim popustíte, uvidíte, že nebudou chtít ani do kostela a budeme mít v trestnici celou revoluci. Potrestat je musíte; pane správče, končil rozhodně pópa.

Správce se zamračil a nepohlédnuv na kněze pravil:

— S vámi je těžko, drahý otče. Myslíte, že vše musí být po vašem.

Dvéře se otevřely a do vnitř vstoupili čtyři trestanci. Prvý Michajlovič, za ním Lapac, potom Agbaba a Žugaj. Stanuli v řadě před psacím stolem, po straně stál strážník a na druhé straně žalářník. V levé ruce držel každý složenou čepici, a zvědavě se rozhlížel po přítomných. Myslili jistě, že budou trestáni. Jediný Žugaj stál odevzdaně pohlížeje k zemi, jako by chtěl říci: „Děj se vůle páně!“ — Správce usedl za stul, srovnal papíry před sebou, a vzav do ruky násadku s pérem obrátil se k Michajlovičovi a řekl:

— Tož nám povězte, co je to s tou novou vírou?

— Je to těžké říci, pane správče. Čtli jsme svaté písmo, jak nám Žugaj řekl, no a líbilo se nám to. Ani nevím, je-li to nová víra. Tady Lapac to dovede líp říci než já.

— No Lapče, pohodil s úsměvem hlavou správce.

Lapac delší dobu se připravoval. Rozkročil se, oběma rukama semknul čepici před sebou, podíval se dolů na semknuté ruce a vzhlédnuv na správce pravil:

— Prosím, my nic nechceme proti zákonu, my chceme jen číst v písmu svatém. Aby se nám druzí nesmáli, tož jsme prosili, abyste nám dovolil třeba jednu celu v samovazbě, tam mohli bychom v neděli odpoledne čítat. Člověku je lehčeji po takovém čtení, a vidím, že nikdy není pozdě, abych se mohl opět vrátit mezi poctivé lidi. —

— A tos nemohl ve své víře, ve které

jsi se narodil, byl křtěn a v které tě matka vychovala? — vskočil mu do řeči netrpělivý popa. — K tomu potřebujete nazarenství? Nazareni jsou nejnepoctivější lidé, prospěcháři, kteří jsou s ďáblem ve spojení. Nechtí dávat děti křtít, nechtějí chodit do božího chrámu, ustanovením božím na zemi se protiví a u vojska sloužit nechtějí. S ďáblem ve spojení jsou, ano s ďáblem, a vy to nazýváte novou vírou. To ani žádná víra není.

Agbaba, jenž posud stál mírně, ohnivým pohledem pohlížel na kněze. Postavil se vyzývavě, poněkud stranou ke knězi a vyhrkl ze sebe:

— Pro mne je to víra, a to n o v á víra.

— Jaká víra, víra pro tebe, tebe z těch skalnatých hor! Chodils do školy? — pojednou zmírnil svůj hlas. — Učil ses katechismu?

— Chodil jsem do školy a učil jsem se katechismu — odpovídal vyzývavě Agbaba. — Ale nyní jsem našel svou víru a to novou víru.

— Kde jsi se učil katechismu a chodil do školy? Nelži! — vzkřikl zlostně kněz. — Kdybys se byl učil katechismu, nebyl bys chtěl svoji svatou víru opustit.

— V trestnici jsem chodil do školy a vy jste mne poslední dobou učil katechismu — dušeným hlasem mluvil Agbaba. — Víru jsem našel teprve nyní. A proto je to pro mne n o v á víra! Já věřím, a chci tak i žít.

— A myslíš, že já tu tvou „novou" víru uznávám a že ji ctím?

— Nežádám toho od vás. Nechci ani, abyste v ní věřil, pravil s úsměvem Agbaba. Moje víra je p r o m n e a pro nikoho jiného.

— A co prosím tě věříš? — prohodil jízlivě kněz.

— To je věcí mojí duše. A když chcete vědět, tož věřím, co stojí v svatém písmě a podle toho chci žít. To je všechno. Tady jsem s ďáblem ve spojení — pravil již zlostně Agbaba. — Darmo mne dráždíte a bouříte můj pokoj, který jsem měl v sobě!

— No, no jen nebýt prostořeký! prohodil správce.

— Á, á — zvolal kněz — tady je to tedy, bible, bible! A víš ty, že bibli bez katechismu nerozumíš? Tedy bible tě přivedla k nazarenství?

— Nemluvte mi o nazarenství, velebný pane — pravil již pokorně Agbaba. — Nevím, co je to nazarenství, já jsem našel svou novou víru, a v ní chci žít. Žít, jak nyní věřím. Já do kostela chodím, z vašeho vyznání nevystupuji, tak, co chcete?

(Dokončení.)

V. ILLIĆ-SVITIČ:

KLADÍVKO.

(Dokončení.)

A byl blízko pravdě svou domněnkou; deštičky vskutku se řezaly ne pilou, nýbrž kousky listového železa ze starých kování, jež byla ozubena kuchyňskými noži.

Avšak to, co uviděl nyní — skutečné kladívko — tou měrou jej překvapilo, že začal docela kolísat ve svých pochybnostech stran pily.

„I čert se v nich vyzná, snad opravdu mají pilu... když si dovedli opatřiti kladívko — a odkud odjinud, když ne ze svobody mimo žalář, — proč by stejnou cestou nemohli si opatřit také pilu?! Ale nikdo nikdy neslyšel, aby pilovali... Lid honěný, většinou samí studenti, učený lid... vymyslili si chytrost a není slyšeti," uvažoval a jako kočka na myš, vykukující z doupěte, pokukoval po kladívku, míhajícím se šest kroků od něho v rukou vězně, vbíjejícího floky do podešvu.

Leč jak se zmocniti zločinného nástroje? Vždyť sotva břinkneš dveřním zámkem, kladívko zmizí beze stopy, a zůstaneš na holičkách.

— Ťuk — ťuk, ťuk — ťuk, ťuk — ťuk, — slyší jeho rány, vidí jeho míhání a vzíti ho nemůže.

Co tu dělat?

Srdce buší v prsou do taktu klepajícího kladívka předstihuje je, ruce bezmocně svírají klíče, třesou se nohy, dech se úží, četník zakouší muky podobné mukám Tantalovým, a kladívko buší...

„Ba, jest to pravda? Vskutku-li je to kladívko?" — ptá se sám sebe, a zapomenuv vší ostražitosti, aby se přesvědčil, že kladívko existuje vskutku a nikoliv jen v jeho obrazotvornosti, prostrkuje hlavu otvorem dveřního okýnka a hledí, hledí .. Ne, není to hallucinace, je to skutečně kladívko. Nyní je vidí naprosto jasně; i rukojeť, soustruhovanou. Kladívko koupeno přímo ve skladě.

„Co vás tu tak zaujalo?" — uslyšel náhle za sebou hlas a cítil, že se ho někdo dotkl na rameně. — „Otevřte raději dvéře, než byste nakukoval. Třeba chleba rozdati!" — promlouval k němu strážník, jenž donesl z kuchyně na skývy nařezaný chléb v dřevěné truhličce.

Všecek zabraný četník nenávistně pohlédl na mluvčího a mlčky se jal otvírati zámek.

Zazvonily klíče, břinkl zámek, zarachotila železná těžká petlice i otevřly se dvéře.

Kouzlo zmizelo.

Ani kladívka, ani floků, ani boty, ničeho už v komoře nebylo vidět. Všichni jen rozbírali si přinesený chléb. Četník byl přesvědčen, že kladívko jest zde — v komoře, že za několik vteřin nikam nemohlo zmizet. Ale jak je dopadnout? V komoře je přes dvacet lidí a on, četník, je sám, a při tom —

podle instrukce — sám o sobě prováděti přehlídky neměl práva...

„Odevzdejte, pánové, kladívko," obrátil se polo-prosebným tonem k uvězněným, se slabou, velice slabou nadějí, že ho poslechnou. „Teď jsem viděl, jak jste jím zaráželi floky."

Ale nikdo ho neposlouchal, nikdo mu nic neodpověděl.

„Odevzdejte, prosím vás, pánové; vezmeme si je tak jako tak, neukryjete ho, já jsem je viděl..."

„Nu, počkejte si!" už důrazně vzkřikl, zamykaje dveřní zámek po východu z komory.

Odstoupil ode dveří, věda, že nyní nic nesvede a že čīhati již není nač. Sednuv si na sedátko, jež stálo u stolu v chodbě, četník jal se snovati další plán jednání.

Vystřídav se na stráži, odebral se s raportem k přestavenstvu, jemuž důkladně vyložil událost s kladívkem.

Raport četníkův arci přeplašil představené. Všecko, zdálo se, bylo již provedeno, aby robotárna byla skutečným žalářem. Učiněna byla všecka opatření, všecko bylo předvídáno, zváženo, určeno, vymezeno, a náhle — k l a d í v k o! Nikoliv neškodný, nebezpečí prostý, vlastní rukou z chlebové střídky vyrobený „surogát", nýbrž opravdové, ba docela ze skladu koupené kladívko! ...

Zdálo se, že všecky cesty styku se svobodou byly přervány, všecky, na jaké jen bylo možno vzpomenouti, přehrady byly zřízeny s té strany, ucpány všecku skuliny, a buřičské kladívko, umožňující pevně státi na vlastních nohách, proniká v žalář tak pečlivě střežený.

A přes to vše uvěznění mají styky se svobodou! — Žalář má styky se svobodou! ...

To nižádným způsobem nemůže býti trpěno, nesmí toho býti.

Kladívko musí býti dopadeno a odňato stůj co stůj!

K dostižení tohoto cíle byl vymyšlen zvláštní plán. Za dřívejších podmínek dopadení a zabavení buřičského, svobodného kladívka bylo krajně obtížno, neobyčejně těžko provést: A proto k úspěšnému provedení podniku, jenž měl podle kompetentního soudu přestavenstva uvésti absolutní ticho a pokoj do robotárny, ku pomoci strážnému četníku určili spolustrážce vězeňských vojáků. Teď měli oba naslouchati klepání kladívka, určit jeho místo a potom neprodleně ohlásit do četnických kasáren. Alarmovaní četníci, jsoucí vždy pohotově, ihned měli vpadnout do žaláře a provést nejpečlivější prohlídku v oné komoře, kde se nachází kladívko. Plán byl velikolepý, a všichni čekali od něho splnění nejskvělejších výsledků. Nedopřávaje nikomu ustoupiti v této cti, četník, jenž první spatřil zločinný nástroj, vyžádal si hlídku mimo řád, jsa bezpečen, že kladívko, které byl viděl na vlastní oči, které mu způsobilo tolik morálních muk, bude uchváceno jeho vlastníma rukama.

Nehybně seděl na sedátku na chodbě dobrovolný hlídač a netrpělivě naslouchal zvukům, doléta jícím ze zavřených komor. Voják spolustrážce zticbounka chodil sem a tam.

„Co, nemotoro, bouchnáš botami!" hlučným šepotem zastavil četník jdoucího mimo něj spolustrážce. „Pro tebe, hlupáku, nic není slyšeti..."

Voják se předěsil a jal se jako stín pohybovati naprosto bez hluku.

Minulo dobře půldruhé hodiny, avšak kladívko nikde neklepło.

Několikráte po chodbě stejně bez hluku přešel četník, nahlédl jednou, dvakrát ve čtverečná okýnka všech dveří a přesvědčil se, že nikdo nešije bot. Již docela litoval, že si vyžádal hlídky mimo řád.

Leč náhle uprostřed poměrného ticha na vzdáleném konci chodby ozvalo se vášnivě očekávané „ťuk — ťuk", jistě od zakázaného kladívka.

„Strýčku, kladívko, ej bohu, kladívko!" zašeptal voják spolustrážce, ztichounka spěchaje k četníkovi.

„Tiše ty, hlavo hlupácká, co hulákáš!" zasyčel na vojáka četník.

„Sám na své oči jsem je viděl," neustával vášnivě rozčilený voják.

Oba ztichounka, po špičkách přistoupili ke dveřím, které ukazoval voják, stanuli a strnuli, naslouchajíce...

„Tam, tam!" neudržel se mladý voják, ukazuje prstem směrem k jasně doletujícím úderům kladívka.

Četník zakryl mu ústa rukou, a nakloniv se k němu, zašeptal mu do ucha:

„Běž a aby v tu minutu tu byli všichni, a pamatuj si, řekni, aby bez hluku, po tichounku..."

Strážný voják odpluł k východu a zmizel za dveřmi.

Četník se přikrčil u dveří komory a hoře netrpělivostí, čekal. Uvnitř se v něm všecko třáslo.

„A najednou, než oni přijdou, přestanou zde klepat kladívkem, náhle přeruší práci," míhalo se mu, jako v horečce v hlavě.

„Ťuk — ťuk, ťuk — ťuk, ťuk — ťuk," klidně klepalo kladívko, vtloukajíc do podešvů dřevěné floky, a nikdo v komoře patrně nečekal toho, co mělo za minutu se státi.

A tu hle, zaskřípělo křídlo u vchodu do chodby a utichlo. Jeden za druhým vcházeli četníci s dozorcem napřed; poslední vstoupil strážný voják, a dvéře, zaskřípěvše křídlem, se zavřely.

Beze hluku vytasil z kapsy klíče skrčivší se u dveří četník, jenž konal mimořádnou hlídku, bez hluku vsunul potřebný klíč do klíčové dírky, otočil jím, tichounce vytáhl oblouk zámku z ucha petlice.

pomalounku, sotva slyšitelně ji sňal a rázem z široka rozevřel dveře.

Všichni četníci na ráz vrhli se do klícek a do domůrek, a začala nenadálá prohlídka. Zpřeházeli a přetřásli vše, se svíčkami lezli pod pryčny, šťárali po holých stěnách, klepali do nich rukama, očima ohmatávali strop, vyhrabali z komína u kamen všecky saze, div nesvlékli do naha každého z uvězněných, pročesávali vlasy pozůstalé na neholených levých polovinách hlav, nahlíželi každému do úst, rozdrobili všechen chléb, vylili všecku vodu ze samovarů, šavlemi vrtěli v nočních kádích, ale toho, čeho hledali, co bylo jediným cílem prohlídky — kladívka — nenašli.

„Tys viděl? Slyšel? Na vlastní oči?" dotazoval se dozorce strážného četníka.

„Viděl jako vás, vaše blahorodí, vlastníma očima. Slyšel jsem tak jako nyní. Tuhle na tomto samém místě, jsem je viděl" hlasem chvějícím se rozčilením odpovídal dotazovaný.

„I ty jsi viděl?" obracel se dozorce k vojáku spolustrážci.

„Tak jest, vaše blahorodí, viděl."

„Vlastníma očima?"

„Tak jest, vlastníma očima viděl."

„Kladívko?"

„Tak jest!"

„Kde tedy je?"

„Nemohu věděti, ale vlastníma očima jsem je viděl."

„Ukryli je, poněvadž, po pravdě mluvím, jsem je viděl!" rozčiloval se strážce.

„Pánové," obrátil se dozorce k vězňům, kteří začali urovnávat od četníků rozházené a přeryté postele knihy a jiné věci. „Vydejte kladívko, žádám vás za to."

„Jaké kladívko?" ozvalo se na žádost dozorcovu.

„To, které u vás viděli strážný četník a spolustrážce: ševcovské kladívko, jímž jste zatloukali floky do podešvu boty."

„Vždyť jste hledali, všude jste hledali a nic jste nenašli. Ba, najíti nic není možná, poněvadž nemáme žádného kladívka."

Zbaveni jsouce odvahy, zahanbeni, rozezleni a zřejmě utrmáceni, vyšli jeden za druhým četníci, strážný voják i dozorce z pečlivě prohledané komory, jejíž dvéře hlučně přirazil a s rachotem zavřel železnou petlicí původce prohlídky, strážný četník. Všichni vyšli na dvůr, a obklopivše dozorce, dlouho ještě hovořili o čemsi přetřásajíce, rozumí se, příhodu s buřičským kladívkem, zůstavším na svobodě.

Leč prvý nezdar nezbavil odvahy strážného četníka, neschladil jeho vášnivé touhy stůj co stůj polapiti svobodné kladívko.

Znovu a znovu číhal na ně, znovu a znovu posílal vojáka spolustrážce s ohlášením k dozorci, znovu a znovu vpadali všichni rázem tu do té, tu zase do oné komory, kde podle ukázání hlídku držícího četníka se nacházelo v danou minutu kladívko, a pokaždé bezúspěšně . . .

Hledání tajemného kladívka změnilo se se strany četníků přímo již v jakýsi sport, při čemž zrovna jako zúmysla prohlídky se prováděly pouze v ten den, kdy denní hlídku měl četník, jenž poprvé ohlásil zjev zločinného nástroje v žaláři. Kladívko stalo se legendárním, hovořili o něm po všech karijských rybářských závodech, vyprávěli o něm, jako o čemsi čarovném, tajemném, pravděnepodobném. Hledání toto začalo baviti vězně, stalo se v jejich vražedně jednotvárném, těžkém životě zábavou, vyražením . . .

„I vždyť je to psychicky nenormální člověk," říkali vězňové dozorci, ukazujíce na strážného četníka, jenž první spatřil kladívko. „Vždyť tolikráte jste hledali to kladívko a nic jste nenašli; toť přece není jehla, kterou lze lehce schovati. Strážce má prostě hallucinace, nevěřte mu," říkali.

A na konce jim začali věřiti. Hledání buřičského kladívka řídlo a potom přestalo docela přes to, že strážný četník několikrát je vyčíhal a viděl vlastníma očima .

Ale kladívko existovalo ve skutečnosti i zatloukalo nadále floky do podešvu bot, vyráběných ze žalářní obuvi, v nichž vezňové cítili, že pevně stojí na nohou tak jako svobodní, volní lidé, žijící tam, za vysokou žalářní ohradou, které hlídají strážní vojáci. Kladívko existovalo, jím pracovali, leč pokaždé, když se objevovali četníci na chodbě, mířice do komory, ukázané strážcem, zločinný nástroj byl ten tam, kde ho hledali; začarované kladívko nepadlo do četnických rukou . . .

„Zivurovskij, hej, Zivurovskij!" křikne náhle někdo na neblahého četníka a z prvního okénka dveřního mu ukazují kladívko, totéž, na něž on s takovou vášní a zápalem podniká lov již více nežli měsíc. „Tady je máte, kladívko! Podívejte se! . . ."

Zivurovskij sebou hodí, jedním skokem se snaží dostihnouti kladívka, ale to zmizí a místo něho před nosem četníkovým se objevuje veliký kukúč Fedotyče, jenž opatřil kladívko ze svobodného světa . . .

Četník sežloutl, seschl se, schoulil se, začal špatně jísti i spáti, mučen jsa myšlenkou na kladívko. Dopadnout je i zabavit bylo mu nyní již nezbytno nikoliv v zájmu ticha a pokoje v žaláři, nýbrž v zájmu uspokojení uražené samolibosti, obnovení utrpěvší cti.

Stíhání kladívka stalo se jeho fixní ideou, avšak uskutečniti ji se mu nepodařilo.

Kladívko nadále dělalo svoji práci v žaláři ale svědomitý četník toho nevydržel, i zažádal do pense.

DOMÁCÍ KOLOVRAT.

Pánům geniálním lidem.

Už mě kolikrát prsty pálily, abych tohle napsal. A konečně mě o to požádali také přátelé. Doufám však, že promluvím i za sta jiných, kteří mne sic nepožádali, kteří však úpí a sténají pod břemenem, jež mám na mysli. I ti mně budou vděčni.

Nedávno mi pravil mladý muž, že by rád byl žurnalistou a spisovatelem.

— Umíte psát? Totiž, jaké máte písmo? dodal jsem rychle, když se na jeho tváři zjevilo, že je mou otázkou uražen. O žurnalistickém a spisovatelském nadání vůbec nelze pochybovat.

– No, upřímně řečeno, písmo mám mizerné. Škrábu, jako kocour. Jsem nervosní, jak začnu psát, ruka nestačí myšlenkám.

— Nechte tedy spisovatelství, příteli!

Pohlédl na mne udiven, jako se asi dívali krejčí na Enšpigla, když jim radil, chtějí-li šít, aby nezapomněli navléci si niti.

— Myslím to doopravdy, neumíte-li psát, jako spisovatel nebo žurnalista budete po celý život lidem jen na obtíž. Kolégům, sazečům, korektorům a všem, kdož budou odsouzeni koukat na vaše škrábaniny. Líp vám radit nemohu.

Jak se tato neřest mohla zrodit v naší době, neumím si vysvětlit. Celý náš život je papírový. Všecko se píše. A v této době zapomnělo se psát. Také moderní paradox. Jak může střední škola nevidět této choroby? Jak to snesou rodiče, když jim drahý syn píše ze studií (jestli totiž vůbec píše), a oni chudáci museji běhat buď k obecnímu tajemníku nebo do školy, aby jim pan učitel dopis odšifroval? Hrozná choroba a neřest zároveň. Číst, psát, počítat — učila stará škola, a nová škola neučí? Na vojně mají vojáci školu, aby uměli hezky psát a šikovatelé píšou přímo kaligraficky. Ale když redakce dostane článek od inteligenta, tu aby se sestoupila nejdříve redakční porada nad ním. Potom strkají hlavy dohromady sazeči s faktorem a na konec korektor opatří sazbu krvavými otazníky, poněvadž si není jist, zda-li dobře četl. Tyto oči utýrané a duše zmučené by mohly povídat! A věc spěchá — spěchá, každá minuta je drahá, a nikdo si neví rady.

Ze všech inteligentů nejhorší rukopisy mají mladí geniálníci. Ti, kterým se myšlenky hrnou do péra, že jim ruka nestačí. Dlouhé vlasy a špatný rukopis (často i špatný pravopis) bývají nejčastěji pohromadě. Bylo by pod jejich geniální důstojností, kdyby psali na čistém papíře a ne na hadrech, ve kterých si přinesli uzenky od Chmela, natož aby psali pérem a uměli dobře rozeznávat písmena abecedy, jako musí rozeznávat tóny muzikant, nechce-li vyhánět myši z domu. Dojem ze špatného čtení není o nic horší, nežli brnká-li někdo na pianě na nepravé klapky.

Nevěřím prostě, že by špatné písmo bylo příznakem geniálnosti. A horuje-li takový škrabal o umělecké kultuře, zasloužil by pořádný výprask. Jaký pak má smysl pro umění a pro vkus, kdo snese sám pro sebe klikyháky, které jsou spíš obrazem kultury kocourových pazourů, než ruky lidské, o které se praví, že je nejdokonalejším lidským nástrojem? - Nemluvte mi o myšlenkách, které nejsou ruce postižitelny! Palacký také měl jakési myšlenky, Havlíček také měl jakési myšlenky, Neruda také měl jakési myšlenky, Sv. Čech také má jakési myšlenky, Machar také má jakési myšlenky, a ruka jim stačila a stačí. A komu přece nestačí, nuže, ať si tedy škrábe, aby lidstvo o ně nepřišlo, ale potom ať si sedne a hezky je opíše, přečte-li je po sobě, aby čtení těch myšlenek nepůsobilo dobrým spoluobčanům utrpení duševní, ani fysické. Fysické zvlášť! Špatné písmo je podle mého známkou nevychovanosti. Přijde-li někdo ke mně na ústní hovor a prská mi do obličeje a posmrkuje, anebo se poškrabuje, kde nemá, věru, o nic menší nevychovanec není ten, kdo se mnou vede písemný rozhovor, a každé třetí slovo píše nečitelně, přeškrtává je a vpisuje nové, a já na konec nevím, co vlastně chce.

Špatné písmo je známkou člověka nedemokratického. Staří vrchnostenští kavalíři mohli si dovolit svým kancelářským subjektům házet na hlavu nebo pod stůl hieroglify, aby to subjekti sebrali a lámali si nad tím nejponíženější hlavy, co jejich nejmilostivější tyranstvo ráčí chtít. My jsme občané již, a občan k občanu má mít tolik šetrnosti, aby slušně psal. Mnozí konečně i zřetelně píšou, ale feudální zvyk zachovali si aspoň pro podpis svého jména. Čteš podpis a hádáš, že je to Robert nebo Angelo, a zatím je to Antonín Rypáček. Jaká to geniálnost, nečitelně se podepsat!

U těch, kteří píšou pro tisk, špatné písmo je známkou člověka nesociálního. Tak se o sociálním cítění a lásce k bližnímu dnes mluví! A zatím, co by pisatel článku nebo básně, nebo povídky přidal půl hodinky (někdy jen pět minut) své práce, ukládá břemeno spoustě lidí a připravuje řadě nevinných osob práci zbytečnou, namáhavou, týravou. Mluvím arci o těch, o jejichž myšlenky a duševní díla stojíme. V novinách připraví o čas zbytečně zmařený redaktora a korektora, ale nejhorší je, že ztíží dělníkovi výdělek. Soused sazeč, jenž vyhotovuje sazbu z pěkného ruko-

pisu, vydělá si víc za tu dobu, co ubohý odsouzenec, jenž u každého třetího nebo pátého slova vázne, musí běhat a shledávat pomoc u faktora, korektora, redaktora a všech, kdo mu přijdou do cesty. A na konec jsou zbytečné nezaviněné korektury, které stojí zbytečné, nezaviněné peníze. Nechť nikdo neříká, že nemá kdy. My druzí máme kdy? Ostatně švýcarský professor Hilty napsal výborný spisek „Die Kunst Zeit zu haben“, pořiďte si jej a poučte se, jak člověk rozumný má mít kdy na všechno, co podniká. Kde je potřebí pracovat řádně, neobtěžovat bližního, cítit svou odpovědnost a nespoléhat na ty druhé, že za mne provedou, co jsem měl provést sám, tam přestává nervosnost, genialita a myšlenky. Ostatně, kdo má myšlenky, má k nim nejdřív sám projevit tolik vážnosti a úcty, aby vypadaly jako myšlenky a ne jako koktání a breptání. Znám redaktora, který po svých spolupracovnících opisuje špatné rukopisy na čisto, protože je mu líto dělníků.

Drahý čtenáři, jenž toto čteš a zlobíš se, pomni, že slyšíš řeč člověka špatnými rukopisy utýraného! Budeš-li psáti ode dneška dopis příteli, nebo do časopisu báseň a povídku, slituj se nad ubohou duší svého spolubližního, piš zřetelně a jasně a vykonej sám svou práci, aby ji neznámý člověk nemusil konat za tebe! Není to geniální, ale je to slušné, demokratické a sociální! Zpomeň si, že písmena byla vynalezena proto, aby si lidé rozuměli!

Ještě bych měl dóušku k našim secessníkům. Jsou mezi nimi takoví, kteří ke všem těm stolům, u nichž se nedá sedět, ke knihovnám, do nichž se nic nedá postavit atd. vymýšlejí také písmo, které se nedá číst, čehož dokladem jsou nápisy, plakáty a p. užitečné věci. Ale oni z písma udělali umělecký průmysl, a to již nepatří do mého oboru. Ale aspoň kdyby nechali těch latinských letopočtu, kterých bez toho neumí nikdo číst.

vrrr.*)

---

*) Upozorňuji pana Antonína Švehlu, rolníka v Hostivařích, že jsem v r r r - s p i s o v a t e l a ne jak on ráčil napsati ve Venkově dne 16. ledna B r r r - s p i s o v a t e l. On mimo to poznal ve mně literáta špatného, „neboť tak málo noblesy ducha, takovou nelogičnost a kostrbatost stylu nemá z našich o p r a v d o v ý c h spisovatelů nikdo“. Co mu říci? Zatím co rolník hostivařský obírá se studiem noblesy, logiky a stylu, měl bych já zajít do Hostivař a prohlídnout si páně Švehlovy chlívy a hospodářství, abych mohl říci čtenářům, že špatně obdělává půdu, ještě hůř krmí dobytek atd. ale není třeba ani toho výletu. Kolik pan Švehla rozumí hospodářství, poznáte z toho, že neví, jak vrčí naše domácí kolovraty. V r r r, zlou to předeš nit, stojí u Erbena, pane Švehlo! B r r r mohu já říci, když se mnou chce hostivařský rolník mluvit o literatuře.

DROBNOSTI.

Památné anekdoty. Roku 1870 mladý učenec francouzský A r n o š t D e n i s vydal po francouzsku první své dílo z českých dějin H u s a v á l k y h u s i t s k é (Huss et la guerre des Hussites). Spisem tím ucházel se také o titul doktora věd na universitě pařížské. Zkoušky doktorské spojeny byly s veřejnou disputací. Dílo mladého učence, tehdy 29letého, způsobilo pravý úžas mezi starými zkoušejícími profesory na universitě, ježto málokterý z nich znal podrobněji dějiny české. Zkoušce té doktorské přítomen byl z Čechů náhodou inženýr Ladislav Staněk († 1884), jenž zaznamenal tuto příhodu. Jeden z profesorů pravil Denisovi: „Zdali pak víte, pane kandidáte, že byste býval jistě upálen, kdybyste v 15. století na tomto místě byl se zastával věci husitské, jak to činíte dnes?“ Denis duchaplně odpověděl: „V í m t é ž, ž e o n ě m s t a t e č n ý m H u s i t ů m a v í t ě z n ý m z b r a n í m j e j i c h d ě k u j i, ž e d n e s u p á l e n n e b u d u.“ Odpověď ta způsobila pohnutí a pohnutí četné shromážděného posluchačstva.

Česká hymna národní. Pan Konrád Pospíšil uveřejnil v N á r o d n í m O b z o r u č. 6. úvahu vřelou i pravdivou, proč bychom měli mít lepší národní hymnu, než máme. Stojí za přečtení. „Zemřel Smetana, zemřel Dvořák, praví pan Pospíšil, zanechali nám dědictví královské. Žel, že nepožádali jsme jich, aby nám napsali hymnu! — Než Smetana a Dvořák zanechali dědice ducha svého i slávy své, a poesie naše od časů Tylových vzrostla ve statný strom, květonosný i plodný. Což pak bychom si nepořídili nové hymny, ohnivé a tvrdé, jako český granát, vonné jako máta našich mezí, silné, jak ty paže kovářovy? Což by nedala se vypsati soutěž na nejlepší slova, báseň hudebního rytmu a ryzího zrna; a což nedal by se výběr nejlepších textů uveřejniti v našich časopisech a vypsati pak novou soutěž na nejlepší nápěv, hudbu, ze kteréž soutěže by sbor znalců opět vybral několik nejlepších, z nichž by lid zvolil tu, která by jemu nejlépe přiléhala, aby oslavil touto p í s n í n o v o u některý velký svátek národa našeho? Jednota ústř. pěveckých spolků — Svaz Osvětový — Umělecká beseda — či kterákoliv veliká korporace, nebo snad výbor ze všech mohl by tuto myšlenku vtěliti ve skutek. A kdyby všichni učitelé čeští, všecky spolky zpěvácké, sokolské, dělnické a m. j. chutě a vytrvale tuto hymnu popularisovali, cvičíce ji s lidem od školáků, mládeže až po šedé hlavy vlastenců, toť by sám čas v tom byl, aby nová hymna v brzké době nezahřměla od Šumavy k Beskydám a Tatrám!“

Známý Tolstojovský publicista a exulant v Anglii kníže Č e r t k o v vydal v Londýně Holárkovy pérokresby V o j n a s průvodním textem L. N. Tol-

stého ve 250.000 výtisků. V našich knihkupeckých výkladech ještě jsme tohoto vydání neviděli. —

DĚTSKÝ KOUTEK.

List strýcův synovci k svátku.

Drahý Pepo!

Dnes je tvůj svátek. Vzpomínám na tebe a táži se sám sebe, co tam děláš u nás doma. Často, když na tebe myslím, připadají mně ony doby, když jsem také byl gymnasistou.

Ty začínáš nyní dospívati, začínáš na to, co tě obklopuje, hleděti jinak než dosud. Život jest zápas nesnadný a plný nebezpečí, k němuž musí se člověk dobře ozbrojiti. Jest jeden krunýř, o který odrazí se všecky útoky v boji životním. Tím krunýřem jest víra v Boha, bez jehož vůle nic na světě se nestane, ve spravedlnost — dobro, v jejich konečné vítězství. Zakotvi tuto víru v srdci svém a klidně očekávej věcí příštích!

Co jest to štěstí? Štěstí lidské jest dělati šťastnými druhé. Štěstí naše jest v našem okolí. Jen dobrý, spravedlivý člověk může býti šťasten, protože jen on může šťastnými dělati ty, kdož ho obklopují. Býti dobrým, spravedlivým buď tobě, milý Pepo, ideálem života!

Většina obyvatelstva asijského vyznává budhismus. Budhismus byl krásné, prosté náboženství, ale během doby velmi byl znešvařen nástupci hlasatele jeho Gautamy Budhy. Náboženství budhistické obsahuje naučení, jak může se člověk státi dobrým. Má hledati jen přátelství dobrých lidí; podrobovati se zákonu; přemýšleti o životě a jeho cílech; podporovati bližní, jim pomáhati a sloužiti.

Nuže, milý Pepo, jednej podle těchto pravidel!

Varuj se zlých soudruhů a stýkej se jen s těmi, kteří jsou hodni a plní své povinnosti. Tisíce jinochů kazí svou budoucnost stykem s dareby. Jed zla proniká ponenáhlu mladé srdce, a to, co v něm se zakořenilo, těžko a někdy i nemožno vypleti. Podrobuj se zákonu! Zákon jest ustanovení pro všecky lidi, bez něho lidská společnost nemůže existovati. V jeho vyplňování nemůže býti odchylek, jemu musí se všichni podrobovati s vědomím, že jsou tím zavázáni svým bližním. Přemýšlej o životě a jeho cíli. To přivede tě na pravou cestu; ty poznáš, že na světě nejsme pro zábavu, že tu dále nejsme proto, abychom se sami dobře měli, a o druhé se nestarali. Může býti někdo šťasten v bohatství svém vida bídu bližních, může býti spokojen boháč, jenž pro chudé má jen bláto s gumových kol svého povozu? Nikoliv, jen ten, kdo miluje svého bližního, kdo mu pomáhá a slouží, je skutečně šťasten. Dávej almužnu všem, kdo tě o ni poprosí. Půjčuj i tam, kde vidíš, že nebude ti vráceno. Půjčovati jen tomu, kdo vrátí, není dle slov Kristových žádnou zásluhou. Pomáhej radou, když bude jí potřeba, skutkem, kde budeš moci!

Umiň si pevně, milý hochu, že budeš žíti dle těchto naučení a já, vzpomínaje na tebe, budu kliden jsa jist, že bude z tebe dobrý člověk.

Líbá tě strýc

Václav.

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Anička Hurbišova je filigránské děvčátko. Všecko na ní je drobounké, hlavička, ústa, zoubky, celé tělíčko. Mluví-li, i její slova jsou filigránská i její úsměv. Jenom oči má veliké a krásné. Když mluví, kývá hlavičkou jako panenka.

— Čemu pak jste se dnes učili? ptám se jí, když přišla ze školy. Přešlápla s nožky na nožku, spolkla slinu a oči se jí rozzářily.

„Velebný pán nám vykládali: bože, ten sú špásovný. Chytnú Anču Straňákovu a točíja s ňú do kolečka. A nosíja nám malované obrázky, starý pan farář nám takových nenosili.“

A tož, co vám vykládali, pověz!

„Počkaj, jak to bylo. Počkaj — Panna Maria klečí. V tom přiletí anděl: Zdrávas Maria! Marija sa ulekla. Ale anděl, že: neboj sa, Maria, budeš meť syna, Ježiše. A Maria mu praví: No, když to mosí být, a já děvka Páně! Panenka Maria porodila synáčka a dala mu méno Ježiš.“

Anička chvilku mlčí, potom se začne choulit a krčit, ručky svírá, jakoby jimi chtěla napodobit malinkou hlavičku, a stišeným jako posvátným hláskem povídá:

„Bože, slečno učitelko, ten Ježíšek, to bylo takové pěkné malúlinké diťátečko, a tí židé co to z něho za mrzáka udělali. A do prostředka ho postavili (na kříži), ani ne na kraj, jak toho nejhoršího darebáka.“

Z velikých očí Aniččiných zářil nevyslovitelný soucit.

Marie Krhovská-Dolečková.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“.
Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 10. února 1907. Číslo 6.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

AURORA LEIGH.

Napsala Elizabetha Barretta Browningová.

Přeložil František Balej.

Ukázka z knihy VI. a VII.

„Když selhala té paní její zbraň,
mé zdravé touhy zvedši se země,
je rezervala s přísnou něžností;
a když jsem myslila, že volněji
mi bude, prchnu-li prvě z Anglie,
jdouc bez oddechu, bez rozloučení,
ulomíc rázem vzkvetlou ratolest
se svého trnitého života, —
hned vlídně prostředky mi nabídla
k přepravě rychlé do kolonií
s ochranou plnou, — „Ženě svěřím vás,
jež byla kdysi mojí komornou,
zná svět a sama hodlá vyměnit
Anglii za Australii a tam
zkusiti štěstí. Poděkovala
jsem za to paní Waldemarové,
jak člověk na smrtelné posteli
děkuje poslednímu příteli,
jenž srovnal podušku; je málo to,
a přece vše, co ještě přáno mu:
pokojně v umírání ležeti. /
Tak ujednáno; a tak den co den
ta žena přicházela návštěvou."

Umlkla dívka, sedíc vzpřímena
a hledíc na mne, jak bych byla duch
(snad byla jsem tak bílá jako duch)
zděšeným, velkým okem. Pravila:
„Myslíte, Bůh že tvoří opravdu
vše lidi? Či je Ďábel otročí
tak znamenitě, že jsme v pochybách,
zda větší stvořitel či ničitel?
Mně nelíbil se její hlas, ni tvář,
ni způsoby; já rděla se, ji zříc,
a chvěla se, když ruky mé se tkla;
a mluvila-li něžně, děs mne jal,
jak klnul by mi kdos, jenž může bít;
kdykoli přišla, mráz mnou probíhal,
jakoby někdo kráčel přes můj hrob.
Konečně paní Waldemarové
jsem ptala se: ‚Lze věřit ženě té?'
Tu paní pohladila moji líc
a smála se svým smíchem stříbrným
(ke smíchu musí člověk zrozen být,
by tolik hudby doved vložit v něj):
‚Nemoudré děvče, nezralý váš vtip,
kde není ovcí, vlnu sbírat chce.
Vše nechte mně.' A proto věříc půl,
a zpola mrzíc se, že dovedu
i v bezpečném tak ještě zoufalství
se čehos bát, jsem nechala jí vše.

Konec je krátký. Uposlechla jsem:
list napsala, jenž osvobodil jej
od Marian v jeho prospěch. Šla jsem pak
s tou špatnou průvodkyní. Paní? — Ach,
jí nelze vinit. Paní takové,
jež sedí vysoko, nechť snaží se
zřít dolů, sotva níže dohlédnou,
než na své něžné nožky; míň než já
věděla paní Waldemarová,
s jakou to ďáblicí jsem odešla
po mrzké cestě v propast, dusíc se
v tak strašném víru pěny pekelné,
že zoufalý křik duše o pomoc
ho nepronikne. Také volání
prý vždycky najde sluchu v nebesích.
Leč volá-li kdo z pekla o spásu . . .
co pak? — Jeť nebe hlucho k straně té.

A žena . . . slyšte, ať to objasním . . .
ne netvor . . . žena . . . s prsy oběma
schopnýma děti kojit . . . odvedla
mne také ženu, mladou, neznalou,
v žal pohřenou, s vyplakanýma,
bědnýma očima, až stromy kol,
ty stromy, pole blahá, nezvyklá
běžela podle vlaku jako psi,
mně cizí, pozornosti nehodni. —
pul živou, tupou, slepou vedla mne,
mne, nevědoucí kudy, která loď,
kam, za jakým mne nese účelem
Tak lidé vynášejí mrtvolu, —
ven dveřmi, vrátky v sad a přes hřiště

i pažit zelený, pak v jámě ji
nechají spát a rozkládati se
s tím tváří v tvář, jenž hnije od pátku.
Než považte: jít s vlastní duší v hrob,
jít polomrtva, položiva tam
a probudit se potom v rozkladu . . .
s tím tváří v tvář, jenž hnije od pátku!
Toť, slečno Leigh, ta hrůza.

Cítíte
a chápete? — Ne, na mne nehleďte,
však pochopte mne! Cesta únavná
a holá, slepá kamkoli, jen pryč,
loď k Sydney plující či k Francii,
jen jinam kamkoli, jen v jinou zem;
choroba mdlobná smutném na moři,
břeh cizí, mrzký dům, noc, slabá krev,
bol těžkohlavý . . . nemusily již
svou podat kletou, otrávenou číš,
a přece podaly ji. Štědré tak
je peklo dary satanovými,
že smečkou štve nás velkomyslně,
a má-li bědný, malý pustin tvor
být zahuben, dřív ožehne jej dech
sta rozšklebených jícnů červených,
jak JEHO mne . . ., když pak jsem
procitla . . .
Já v hrobě procitla, jak řekla jsem.

Již dost! — Vše dosti jasno. Opravdu,
my bídní, líčíme-li křivdy své,
vždy slušné, šťastné lidi třísníme.
Vím: máme naznačovat šetrně,
s jemnými zámlkami, na půl úst,
co, aniž dbá kdo, plně cítíme.
Tož konec promiňme; jen přísahám
při spícím dítěti: muž násilník,
ne svůdce učinil mne tím, co jsem,
tak ztracena, jak . . . j e m u řekla jsem,
že ztracena bych byla. Bez matky
zda sami můžeme si pomoci?
Toť osudné. — Mne každý ztracenou
by nazval, v poledne-li nazítří
tam přišel by a zastih na zemi
mne blabolící, polo zuřivou
a užaslou, co v nebi stalo se,
že slunce svítiti smí, když Bůh sám
je jistě mrtev.

Já jsem šílela,
mnoho-li neděl, nevím, — mnoho však.
Mne pustili as, když jsem šílela,
můj zrak je děsil, volnost dali mi,
jak chlapci psovi pominutému,
jejž mučili. Sem tam jsem chodila,
vsí, cestou, volnou, cizí krajinou,
rozlehlou, divnou, kterou křížily
aleje štíhlých, útlých topolů,
jak prsty děsné Ruky kostlivce,
jež v svitu slunečním i měsíčním
se z pekla týčí, by mne stáhla zpět,
chtíc dostati mne jistě, pomalu;
a Kristus na všech křížích u cesty
mi rděl se krvavými ranami,
potřásal hněvně hřeby, sstupoval
a pronásledoval mne, brodě se
révovím nízkým, mladým obilím,
a volal: ‚Chyťte ji! Již není má.‘ Pak vím,
(však trochu temněji, než ostatní):
mně vlídní vesničané dali chléb
a nechali mne vyspat na slámě;
a dvakrát při odchodu připjali
mi na šíj obraz Panny Marie —
jak těžký byl! Mne tížil kamenem;
lze menší tíží ženu zardousit:
já v příkop vrhla jej, by zůstal čist,
a bych si trochu uvolnila dech,
když nikdo neviděl; té ochrany
jsem nepotřebovala: — hrubý muž
se přestal dotírati, slečno Leigh,
jak hléd mi v tvář, — můj zrak sil jistě
děs.
Tak žila jsem: šly týdny, — žila jsem.
Svůj život toulavý jsem žila zas,
leč ve snu tentokrát, a štvána v dál
jakýmsi nočním děsem příšerným;
to přešlo však: mozek se vyjasnil;
a jednou večer sedím u cesty
já, Marian Erle, sama, zničena,
zříc slunce klesat nízko k obzoru,
jakoby to byl konec časů všech,
jak rudý, velký kámen na můj rov,
jejž nemůže ni anděl odvalit. —

Té ženy motiv? Máme špinit se
a hledat kopřiv kořeny? Ta prsť
je kyprá, že ji snadno prozkoumat.

Jí paní dala pro australskou pouť
i pro mne peněz velkomyslně,
jež uchvátivši hrstmi plnými
a nerušeně využivši jich
k svým bídným cílům prokázala mi
(nic konečně tu není divného,
to učinila by též matka má)
mateřskou jenom službu prokletou.

Nuž, pojďme dál! Jsou všude kopřivy,
leč hebkých travin bývá ještě víc!
modř nebes rozsáhlejší je než mrak;
mne ujala se v Clichy mlynářka,
objala péčí, upokojila,
že zbyl mi pouze smutek rozšafný.
Mně místo služky našla v Paříži,
kde zkusila jsem život bídy zas,

jak bitý osel stojíc pokorně,
jenž pod tíží padl, opět zvedne se,
by nové břímě naložili mu.

Tak uplynulo málo měsíců.
má paní mladá, lehkomyslná
mi vlídně vládla, ne tak z dobroty,
jako že sama vlídný žila les
mezi svým milencem a zrcadlem
a nevěděla, kde se líbí víc.
Tak mladou, svěží se vždy cítila,
že na hněv nevzpomněla; někdy jen,
když připínala jsem jí střevíček,
mne útlou nožkou jemně klepla díc:
‚Fi, bledule! Jsou všecky Angličanky
tak vážné, mlčelivé? Pořád půst
a kniha modlicí? A nosíte
vždy bledost přijímání prvního
na líci dávno po něm? Blázinku,
buď veselá!‘ Jak víla zmizela
tu stříbrného smíchu mezerou.

Leč nastal čas, kdy vše se změnilo.
Nic nemluvíc, jen brvy vraštila
a svírala mne svýma očima,
jak zmiji sevřeš klešti rameny
daleko na dotek, však blízko dost,
bys prohléd kroutící se stvoření, —
až řekla: ‚Jménem Svaté Panny stůj!
Ty, Marian, nejsi děvče poctivé,
ač dost jsi hloupá světic na dvacet!
Ty, myslím, hanobíš můj dům a mne;
přiznej se: budeš matkou za měsíc.
Ty stavíš se jen svatou.‘

Mohla-liž
jsem odvětit? Tak světlo vzešlo mi.
Tož to to bylo, to? Já ani v snách
jsem tuchy neměla, ač chlad mnou třás,
ač hlava moje tupě bolela,
ač život netrpělivý se dul
a chvílemi mne vrhal smrti v klín, —
ač zdroje srdce mého kypěly,
že deště příliš rozvodnily je:
to mohlo by být to? A tedy Bůh
z obětí činí matky? Dodává
tak čisté amen k činům ohyzdným?
Proč ne? Vždyť obsypává šerý hrob
sty fialek, jež kvetou na jaře,
že mohla bych být matkou za měsíc?
Snad hříchem nebylo se radovat.
I pozvedla jsem hlas a plakala
a smála jsem se k nebesům, ne k ní,
až hrdlo mi to rvalo. ‚Doznej vše,
jen doznej vše!‘ — Co bylo doznávat,
leč mužskou ukrutnost, leč křivdu mou?
Leč tuto úzkost či to nadšení?
Ten stud, či slávu? Lehká žena ta
je příliš malá, by to pojala:
spíš pojme moře miska žaludu.

‚Nuž dobrá,‘ vzkřikla, ‚matkou nevdaná
a směje se! Ty dívky necudné
jsou všecky nestoudné. Jdi, záletná!
Můj opusť dům a běž! Jak dívat se
mi můžeš v tvář s tak mrzkým
tajemstvím!‘

Já svázala svůj chudý raneček
a šla svou cestou; pláč mi zbělil tvář,
a slepou, hysterickou bolestí
jsem od paty se chvěla ke hlavě,
když klopýtala jsem z těch dveří ven.
A bylo ovšem přirozeno jen,
že neptala se mne, kde budu spát.
Spala bych dobre těžkou pod Seinou,
jak jiné mého druhu; ustláno
tam pro nás. Ale žena, po žensku
jsem na ně myslila, jež bude za měsíc,
to dítě nevinné, jež bude za měsíc,
a mohlo-li by teplejší mít byt,
než pod tím hrozným, vlhkým
přístřeším.“

Tu namítla jsem Marian: „Ona však,
ta žena, měla vlastní skandál přec:
milenec nebyl jejím manželem?“

„Tak jest. Leč zlato jinak měří se,
než mouka, učili nás ve škole.“
„Ó světe křivý, směšný,“ vzkřikla jsem,
„bys nebyl k pláči tak. Toť obyčej
žen lehkých, kterým v hříchu daří se,
má Marian: vždycky nelitostné jsou
ke každé vadě v cnosti sestřině,
co zatím jejich cnost je slátána
a vyspravena lstí, že ač to cár,
tak pěkně přes ulici vypadá,
ať skví se s balkonu neb s kočáru,
jak látka bezvadná. Chci raději
stát na větru kdes před nevěstincem,
než prstem ženy takové se tknout.
Nad bědné chodce tyčí je jich lež.
lepšími zdají se, že jsou tak zlé:
jeť slušný ďábel nejďábelštější.
Leč vy, má milená, a příběh váš.“

„Vše ostatní je tuto,“ pravila
a ukázala spící na dítě.
„Já krejčířku jsem našla laskavou,
jež mezi svá mne vzala děvčata
a pokojně mne šíti nechala.
Co bylo lepší, nežli snovat nit
den celý a půl noci pro ně jen?

Pro mě jsem žila, ono žije teď,
a tak vím od těch dob, že Bůh živ též."

Tak skončila a vzplála úsměvem
nad slunce jasnějším. A zdvihši se
má duše proti světa prospěchům
a cnostem, hlasům při ní stanula
„Pojď se mnou, drahá sestro," řekla jsem,
„A bydli v domě mém a na příště
mi útěchou buď ty i dítě tvé!

Jste moji budoucně. Jsem samotna,
i ty jsi v širém světě samotna,
a dítě napolo je sirotkem.
Pojď se mnou, budeme žít pospolu
a po přátelích nezatoužíme,
mi dítě po otci, neb matky dvé
mu nahradí jej. Na jih cestuji
a v toskánském svém domě najdu kout,
kam tebe postavím, má světice,
tebe a dítě tvé, a rozžehnu
pak světla lásky před tvůj obličej
a vždycky před tvým sladkým pohledem
se pokřižuji, by mne minulo
vše světa štěstí. Ve vážnosti tak
a svatém klidu žíti budeme
dál k dokonalejšímu životu."

V zrak pohlédla mi mlčky, bez díku,
a neříkala, že je nehodna,
jen spící dítě vzavši, vznesla je
vstříc mému polibku, jak odměnou
a na znamení důvěry. Tak v ráz
já ve svůj byt jsem přivedla ji s ním.
Zde ona spí teď v pokojíku mém,
a slyším dveřmi tichý děcka dech;
a všichni tři, jak zítřek procitne,
v dál k naší Italii, domů, jdem.

VZPOMÍNÁNÍ.

Hrčí kočáry — vzpomínám.

Tak jasně všechno vidím. Venku hrozné počasí, déšť i sníh. — Fičí vítr a všude plno vody na tajícím sněhu; vody, která se leskne tam, kam na ni z okna světlo padne.

Sedím u stolku — sešit otevřen — a počítám sinusy a cosinusy na druhý den. Je mi velmi dobře, mám lehkou blůzu, která mne netísní; v pokoji je milé teplo,, lampička tiše syčí a ve vázičce voní fialky. Počítám; lehce bez namáhání příklady se mi řeší, a tak zpříjemňují jen chvíli, neboť mi dodávají jakéhosi uspokojení a sebevědomí. —

Slyším kočár. „Jezdí jich dnes mnoho, to k vlaku," myslím si a počítám dále; rozvíjím dlouhý řetěz neurčité rovnice; rozpálena dokončuji. —

V tom tiché zaklepání. Dveře se otevřely a v nich — mladý slovácký šohaj matně osvětlený mou studijní lampou.

Nechápu, kdo jest, co chce.

„Přijel jsem pro slečnu do šibřinek."

Usmála jsem se a mimovolně pokročila ke dveřím, jako bych skutečně chtěla jeti. Hlavou mi letěla lehká melodie taneční. A tak se při tom podívám také na svou toiletu. Co chci uvidět? Snad Carmen, rusalku, či nádherné domino? Nu vidíš — jsi to ty, ve staré jupičce s nedopjatým límečkem, uvolněnými vlasy, a prsty plné inkoustu. Pravda, oči se ti lesknou, tváře máš rozpálené, ale ne nedočkavostí a rozčilením, nýbrž vědomím, že x máš vypočteno. Ne, ty tam přece nepatříš!

„Nepůjdu., pane, netančím."

„Ach, to je škoda, promiňte!"

Posel masopustu zmizel. Jsem sama.

Ale tam v rohu světnice se cosi schovalo, krčí se tam a šeptá: „Jiné tančí, ty počítáš! Jsi mladá, hezká, mohla bys se bavit a být veselá! — Bláhová, co užiješ?"

Má pravdu to šeptání? Co užiji — jiné tančí! Představuji si masopustní rej a šum v našich šibřinkách. — Nedovedu.

Vidím pražskou sokolovnu, kam chodívám cvičit, osvětlenou zamazanými žárovkami a v ní — plno plesových referátu různých listů, ze kterých v intensivních barvách lesknou se slova: nádherná dekorace — báječné toiletty — velmi animovaná zábava — věnec dívčích zjevů — —

Chtěla bych tam opravdu? Mé fialky voní, volají mne k sobě. Mé fialky, viďte: zítra ty všechny toiletty budou zmačkány, úsměvy unaveny a duše, ty, které se také súčastnily, rozděleny mezi mnohé a mnohé; vidíte, fialky: zítra na cestě do školy nepůjdu v nádherném kostýmu se středověkým rytířem, ale bude mi tak dobře v hovoru s tím, který mi tak rozumí jako já jemu — a který mi jistě přinese vonnou kytičku.

Líbám fialky, přehlédnu řádky a plna jasného štěstí pyšně podškrtuji: $x = (a + b)^2$.

Ax.

ZAJÍMAVÁ VĚC.

—n—

(Dokončení.)

— A víš ty — vzkřikl pop — víš ty, že vám všem bible vezmu? To je to zlé sémě, jež ďábel ve vás zasil, čtení bible. Dám vám druhé svaté knihy, z nichž poznáte pravé svaté náboženství, které člověka povznáší k Bohu, učí ho být pokorným a poslouchat úřady i zákony boží na zemi. — To domluvil kněz pobožným hlasem a sepjal ruce na břiše a pohlížel k nebi.

— To snad přeci neuděláte, abyste jim svaté písmo bral — řekl jsem. — O knihách, které smějí trestanci číst, rozhoduje správa trestnice!

Trestanci pohlédli vděčně na mne. Měli o bibli strach.

— Ano, já vám tu knihu vezmu, číst v ní nesmíte, třeba bych měl jít až nahoru ke konsistoři — pravil rozčileně kněz. — Kniha, která vede z lůna svaté naší církve, ta nesmí se zde čísti.

Trestanci vzhlédli bázlivě ke knězi. Agbaba hleděl tvrdě a urputně.

— Tu knihu, prosím vás, nám necháte — pravil prosebným hlasem. — Prosím vás za to, i vás pane správče prosím. Vždyť nic jiného nemám, než tu knihu zde v té trestnici — dodal podivně měkkým hlasem, že všichni na něho pohlédli. Měl slzy v očích.

— No, jen běžte, kniha se vám bez vyššího nařízení vzíti nesmí — pravil správce. — Odveďte je — pravil k žalářníkovi, chtěje přerušit nemilý výstup s knězem. Trestanci odešli jeden za druhým se skloněnými hlavami.

Kněz rozčilen vykládal nám, jaké neštěstí je to pro lid toto nazarenství. Jen prospěcháři, zkažení lidé, přistupují k nim. Vyprávěl o jakémsi Krstu Ivanovičovi, jenž přistoupil k nazarénům proto, že viděl, jak se podporují. Skutečně člověk, jenž byl zadlužen, pomohl si z dluhů, potom si postavil nový domek, i pole přikoupil. To všechno za šest let. Bylo posvěcení chrámu páně, jenž se v H . . . postavil a co se stalo? Milý Krsta Ivanovič vynadal ve shromáždění nazarénům, vrátil se do lůna svaté církve a koupil nám pro kostel za 600 korun nový zvon. Tak vidíte, jací jsou ti nazaréni. Nic poctivého na nich není.

— Já jen vím to, milý popo — odpověděl mu správce — že trestanci tito se nápadně změnili na svůj prospěch, co čtou bibli. Jeden trestanec, jenž odešel na svobodu, po krátkém čase mi psal a vyznával se mi z hříchů, které zde v trestnici provedl, jen aby se z nich vyznal, poněvadž prý přistupuje k nové víře nazarenské! Dále vidíte, že nazaréni nepijí, a že jsou pilní a pracovití a že se podporují v dobrém vespolek. To se mně líbí. Jinak co se náboženství týče, to je jejich privátní věc.

Odešel jsem, poněvadž jsem měl ještě práci v trestnici i doma.

Po několika dnech jsem navštívil Agbabu v samovazbě. Byla neděle, měl jsem poněkud kdy. Do samovazby přišel na vlastní prosbu, do pracoven však chodil dále. V samovazbě jen bydlel.

Když jsem vešel, vstal dle předpisu a postavil se k posteli své u zdi. Na stole měl bibli, v níž právě četl. Zpozorovav můj pohled na bibli upřený, usmál se. Dal jsem za sebou zavřít dvéře, abychom nebyli vyrušováni. Agbaba stál mlčky. Tušil asi, proč jsem přišel.

— Kdy jste prestoupil k nazarénům? — otázal jsem se ho.

— Vám to mohu říci, pane doktore a vy mi také uvěříte. Nevím ani, co to nazareni jsou, a proč mne všichni chtějí mít nazarenem? Vypůjčil jsem si svaté písmo a počal jsem v něm sem tam číst. Líbilo se mi to, a čím více jsem v něm četl, tím mi bylo lehčeji.

— Jak to lehčeji?

— Ani sám nevím, jak bych vám to řekl. Cítil jsem, že to je to pravé, co stojí v evangeliích a epištolách svatého Pavla a tak že mám být živ. Potom že bude zcela jinak na světě.

— Proč?

— Tak — Třeba druzí nebyli takoví, přece jen mně bude lehčeji.

— Máte snad něco na svědomí?

— Co jsem udělal, to jsem udělal, to byl ten starý člověk ve mně. Vím, že mi to nebude odpuštěno, poněvadž lidé neodpouštějí a nezapomínají. Budu stále vrahem před nimi.

— Proč by vám tedy bylo lehčeji?

— Lehčeji ten život ponesu. Vím, že i jiní chtějí žít, že nejsem sám na světě, a ten svět že není k vůli mně tady. Nemohu všude prorazit, musím se naučit snášet, ustoupit, aby se i druhým lehčeji žilo.

— Nerozumím vám dobře Agbabo — prohodil jsem, ačkoliv jsem chápal, kam míří.

— Hm — prohodil nesměle a sehnuv hlavu díval se na prsty své ruky, jimiž hladil slamník na posteli. — Vy mi nerozumíte, pane doktore? — pravil jaksi s výčitkou. Potom tichým hlasem, jako by se mu něco těžkého valilo z prsou, pravil. — Zabil jsem člověka a obral jsem ho. O té krádeži soud nevěděl, jinak bych byl souzen pro loupežnou vraždu. Kdybych ho nebil zabil, bylo by jeho rodině lehčeji, mohl třeba i něco dobrého učinit, — člověk nikdy neví, — a mohlo být i druhým lehčeji.

— Nemusel jste také vy trpět a nejkrásnější léta svoje ztratit ve vězení?

— O mne se nejedná. Netrpěl jsem tolik, a co je to konečně! Člověk zvykne. Hleďte však, kdyby nebyli Krista zabili, nemusila jeho matka Marija žít z milosti u Jana, byl by naučil lid žít v pokoji a přemáhat sebe a nejiné. Víc to dá práce přemoci sebe, ale také člověk má pak více radosti, a je mu lehčeji. Připadám vám snad hloupý. Nesmějte se mi, pane doktore.

Upokojil jsem ho, že zcela vážně hledím k jeho citům a myšlenkám. Co pak vyznal, že zůstane mezi námi.

— Nebojím se nyní většího trestu, — odpověděl mi a sklonil hlavu. Dlouhou chvíli mlčel, takže mi bylo až teskno. Nechtěl jsem ho rušit, poněvadž jsem pozoroval, že na něco upiatě myslí. — Pokračoval: — Není všecko trest a trestnice. Člověk odsouzený každý cítí, že se mu děje křivda. Cítí bezpráví na sobě spáchané. Myslí, že toho nezasloužil. Zeptejte se kteréhokoli chcete z trestanců. — — Trest by měl podle soudcu polepšit, a on zatím dá cítit sílu, — násilí. — — I já jsem soudil a zabil jsem. Teprve potom jsem spáchal zločin, okradl jsem ho o peníze, které mu vypadly. Pro zločin jsem však nebyl souzen, jen pro vraždu! — — Opět se odmlčel, jako by na něco vzpomínal.. — Trest není všechno, — opakoval. — Smrt Kristova — pravil v zamyšlení — člověk nemá zabíjet. Ničí se tím život. — P o z n a l j s e m, že j s e m z n i č i l ž i v o t! — Ž i v o t, — v š e c h n o, c o b y l o i c o m o h l o b ý t. — V š e c h n o, c o c h t ě l u d ě l a t a možná, že jsem mnoho zabil. — Člověk by vůbec neměl ničit život, ani život zvířete. — — I zvíře může něco dobrého učinit. — Člověk nikdy neví — — — Poznal jsem, že i druhý má život jako já. — — A to je horší než trest. — — — Pamatujete se na Sušiče? — otázal se, pohlédnuv na mne. Přisvědčil jsem mu. — Ten to poznal, že zničil život. — Řekl mi to jednou. Nerozuměl jsem mu. Když se pak oběsil na ručníku, pomyslil jsem si, že byl hlupák. On však nevěděl, že má sám život. — Proto se oběsil. Zničil tím dva životy a nepomohl tím nikomu. — Vidíte, to je horší než trest, když člověk pozná, že zničil život. — Zabít je lehko, není to ani tak zlé, jako zničit život! —

Když dlouho mlčel, a zdálo se mi, že již je hotov se svou zpovědí, otázal jsem se ho, v čem záleží ta jeho n o v á víra, na níž před knězem kladl takový důraz?

— Nerozuměl jste mi dobře, pane doktore, — odpověděl s trpkým úsměvem.

— Má n o v á víra je, že mám život. Poznal jsem to z bible, že mohu ještě žít. — Proto mi je lehčeji, člověk je i něco více, ví-li, že může ještě žít.

Na okénko nad posteli něco zatikalo. Pohlédl jsem vzhuru. I Agbaba pohlédl, a usmáv se vesele pravil: — To jsou vrabci, sbírají drobty. — —

F. M. DOSTOJEVSKÝ O SVÉM ŽIVOTOPISE.

(Denník spisovatelův.)

Onehdy ukázali mi můj životopis, umístěný v „Ruském encyklopedickém slovníku", vydávaném profesorem petrohradské university J. N. Berezinem (roč. II., oddíl V., sešit 2. 1875 r.) a sepsaný panem V. Z.

Lze si těžko představiti, že by se dalo na jediné půlstraně nadělati tolik chyb. Narodil jsem se nikoliv v r. 1818, nýbrž 1822. Nebožtík bratr můj Michajl Michajlovič, vydavatel časopisův V r e m j a a E p o c h a, byl mým starším bratrem a nikoliv o čtyři roky mladším. Po uplynutí lhuty mého vyhnanství, do něhož poslán jsem byl r. 1849 jako s t á t n í z l o č i n e c (o povaze zločinu není ani slova připomenuto u pana V. Z., nýbrž je pouze řečeno, že jsem „byl zapleten do záležitosti Petraševského," t. j. Bůh ví do čeho, protože nikdo není povinen vědět a pamatovati si záležitost Petraševského a encyklopedický slovník je určen pro všeobecné otázky i lze si mysliti, že byl jsem vypovězen pro loupež); tedy po vyhnanství vstoupil jsem přímo, dle vůle nebožtíka cara, do řadového vojska a po třech letech služby byl jsem jmenován dustojníkem; usazen v sibiřských osadách, jak pan V. Z. vypravuje, jsem nikdy nebyl. — I pořádek mých spisů změněn: povídky náležející do nejprvnější periody mé literární činnosti, zařazeny v životopise až do poslední periody. Takových chyb je mnoho, nevypočítávám jich, abych čtenáře neunavoval, ale kdybych byl vybídnut, všecky ukáži.

Než jsou tam i pouhé výmysly. Pan V. Z. ubezpečuje, že jsem byl redaktorem časopisu R u s k i j M i r; prohlašuji, že jsem redaktorem časopisu R u s k i j M i r nikdy nebyl, ba že jsem dokonce v tomto váženém listě ani jediné řádky nikdy nevytiskl.

Je nesporné, že pan V. Z. (p. Vladimír Zotov?) může míti své hledisko a považovati za věc nejposlednější v životopisných zprávách o spisovateli správně uváděti, kdy se narodil, co hlavně zažil, kde kdy a v jakém pořádku tiskl svá díla, které práce jeho mají se čítati a počátečné a které za konečné, jaké listy vydával a které redigoval a ve kterých byl pouze spolupracovníkem; nicméně třeba jen pro přesnost bylo by si přáti více smyslu. Neboť by si naposled čtenáři pomyslili, že i všecky ostatní stati ve slovníku páně Berezinově sepsány jsou rovněž tak nespořádaně. B. H.

Z MYŠLÉNEK LÉONA BOURGEOIS.

Ideál, jejž má mít občan naší svobodné francouzské demokracie, je ideál ušlechtilé a plodné činnosti. Pravidlo, na nějž lze všechna ostatní pravidla převésti, je velmi prosté: Žijte tak, abyste vyšší cíl

života kladli mimo sebe. Člověk má v sobě rozvinout všechny síly svého těla, své inteligence a své vůle, žít co nejčinněji, a dle zákona platného pro vše, co žije, usilovat o to, aby zvětšil množství života, jež mu bylo dáno. Kéž tohoto přebytku energie získáváme pro ty, kterým se dostalo postavení méně příznivého, než máme my, a je naší povinností vynaložiti jej v jejich prospěch; a právě tato část naší vlastní bytosti, již jsme jaksi dali jiným, těm, kteří nás mají rádi, svým dětem, své rodině, svému městu, své vlasti, celé lidské společnosti, ta jest měřítkem naší zásluhy, a když přijde smrt, je to právě tato část, která po nás zůstává jako zůstává kámen v zemi . . .

*

Zákony nejsou ničím bez mravnosti, a všechny revise politických zřízení budou nadarmo potud, pokud intelektuální a mravní organisace každého z nás nebude dovedena ke konci . . . Nelze nikdy říci dosti důrazně, ať se stane cokoli, že bude sociální problém problémem výchovy. Probuďme ve všech koutech Republiky svobodné sdružení k ochraně mládeže: kolem škol rozumu tvořme školy pro charakter, školy praktické morálky, občanské cnosti a citu pro vzájemnost.

*

Ptáme-li se na podmínky, jež má splnit lidská společnost, má-li si zachovat rovnováhu, jsme nuceni vyznat, že není než tato jediná věta: spravedlnost je nutností. Vím, že společnosti se zhusta klade jiný cíl: totiž, aby každému bylo zajištěno štěstí. Ale štěstí je věcí našeho nitra; je to skrýše, kam se utíkáme. Jsou tak vyvýšená štěstí mravní a individuální, že jich nic nedosáhne ani nepoškodí, že ich nelze jiným sděliti. Štěstí není materiální věcí, kterou lze na vnějšku realisovat. Ideálem společnosti je spravedlnost pro všechny . . . Nedejme vítězit násilí, neboť násilí je právě popření spravedlnosti.

(Přeložil Dr. Ot. Theer.)

DROBNOSTI.

Aurora Leigh. Pro srozumitelnost výňatku ze slavné básně, jejž přinášíme v překladu dra Baleje, dlužno pověděti čtenářům tolik: Bohatý a vzdělaný Romney Leigh, bratranec Aurory Leighové, zamýšlel pojati za choť chudou šičku Marian Erleovou. Paní Waldemarová, chtějíc se sama státi chotí Leighovou, přesvědčila prostou a hodnou Marian, že by to byl nerovný sňatek a že by byl Leighovým neštěstím; přiměla ji, aby opustila Anglii. Za průvodkyni dala jí kuplířku. Aurora na své cestě do Italie nalezla Marian v Paříži, kdež se ubohá zatím byla stala matkou; Aurora poskytla Marianě i dítěti přijímu u sebe přístřeší. Náš výňatek obsahuje část rozmluvy mezi Marian a Aurorou, kde Marian, setkavši se s Aurorou, líčí jí svůj život od té doby, kdy opustila Anglii. Jest to konec knihy VI. a začátek knihy VII. Výňatek počíná vypravováním Marianiným. První osobou mimo uvozovky jest rozuměti Auroru Leighovou, která celý děj básně vypravuje. Jiná část překladu dra Fr. Baleje (z knihy II.) vyšla v Besedách Času ročník III., str. 177 a bylo by si přáti, abychom celou báseň brzy uzřeli na knihkupeckém trhu.

Literatura česká 19. století. V Laichtrově výboru nejlepších spisů poučných začalo se letos pokračovati po krátké přestávce. Dílu III. část 2. začíná se Boženou Němcovou z péra dra Arne Nováka. Pan dr. Novák vidí v realistické povídce Boženy Němcové přechod od starší beletrie předbřeznové ke směrům moderním. Nový program básnický, postavený na tradicích Máchových, tvoří skupina Fričova, Hálkova a Nerudova. Potom poslední čtvrtina 19. století přináší nový rozmach literární, v němž vyniknou jména Svat. Čecha, Jarosl. Vrchlického a Julia Zeyera. Sešit po 48 hal.

Krása našeho domova, ilustrovaný měsíčník, vydávaný svazem Českých spolkův okrašlovacích, nastoupil třetí ročník. Po J. V. Klímovi, jenž odešel do Chrudimě jako ředitel lycea, stal se redaktorem listu Jiří Janda, prof. reálky v Holešovicích. Prof. Janda je silou velice vítanou; jeho Les vydaný v knihkupectví J. Rašína, jeho Procházky přírodou vydané u I. L. Kobra jsou psány tak vřele a zaujatě pro předmět, jak už dávno se v podobných knihách nepsávalo. Prvý sešit Krásy má zajímavý obsah: Lesní zákon, Palác hr. Straky, Zpomínka na V. Hostinského, Pěstování květin, Mostecká ulice v Praze atd. atd., to všechno vnímavý čtenář rád přečte a promyslí. Ze srdce je mi psána redaktorova poznámka, aby páni učitelé uměli líp dětem vypravovat o rostlinách a živočišstvu, to jest, aby vše, co se dítěti o rostlině nebo živočichu poví, mělo skutečnou věcnou cenu. Zejména aby nechali nechutné a škodlivé personifikace přírodnin; bohužel i v učebnicích obecných škol vyskytuje se často aplikování lidských cností a necností na živočišstvo a rostlinstvo. Jsou milé rostliny a krásní živočichové, jichž se člověk až do věku dospělého ještě štítí nebo je pomlouvá a to jen proto, že si z báchorek školských, z bájek a personifikace necností odnese k nim nechuť v dětském věku. Jsou lidé vzdělaní, kteří utíkají před mlokem a žábou! — (Administrace v Praze u Halánků).

Literární jezovitství. Náhodou vzal jsem do rukou brožuru theol. dra Jakuba Hodra, profesora církevních dějin v Brně, v níž kritisoval Bílkovy Dějiny řádu tovaryšstva Ježíšova. Pan dr. Hodr hájí tovaryše Ježíšovy, hájí, a nepozorovaně už přijímá ducha jejich, jako ten, jenž chodě okolo močidla neujde nádchy. Z jeho brožury najed-

nou slyšíme, že Koniáš byl sice hubitelem českých knih, ale má i literární zásluhy. „Spravedlivěji, povídá, si vede v té věci Svátek (než Bílek), jenž neváhá dle Hanuše vyznati, že Klíč Koniášův byl již Dobrovskému a Jungmannovi hojným zdrojem literatury české, ba právě Koniášovi za zásluhu počítá, že všechny jím stíhané vzácnější knihy české se zachovaly ve knihovnách jesuitských, odkud do universitní knihovny přešly." Muž, který zničil do tisíců českých knih, takže z nich kromě titulů nic neznáme, některé jen mazal a vyškraboval a některé lidu jen bral: a to je zásluha! Kdyby Koniáš nebyl české knihy v hromadách pálil, byly by se knihy zachovaly až do tolerančního patentu. Ale když je spálil, zachoval nám v Klíči svém aspoň seznam spálených a zničených. A to se nazývá zásluhou!

Z denníku spisovatelova. V drobnosti o Dostojevském (č. 4.) je tisková chyba. Má se čísti: Proč píšu „zdá se", vždyť sám dobře vím, že jsem ji složil? —"

DĚTSKÝ KOUTEK.

Trojí pravidlo.

Senátor Scott z West Virginie vypravuje, že dostal v mládí od jistého starého kvakera tři pravidla, která se stala zdrojem jeho štěstí v životě:

„Ne co jíš, ale co strávíš, učiní tě zdravým;

ne co vyděláš, ale co uspoříš, učiní tě bohatým;

ne co čteš, ale co pamatuješ, učiní tě moudrým."

Mnoho je v nich sice vynecháno, ale přece jsou z hlavních podmínek štěstí. Člověk dobrého žaludku, mající úspory a dobré vědomosti z knih potřebuje jen ještě dobré svědomí a řádný účel životní, aby mu žití stálo za to.

O kohoutkovi a slepičce.

Když jsme se vraceli letos z prázdnin domů, naše děti dostaly párek liliputek — krásnou slepičku jako koroptvičku a ještě krásnějšího kohoutka. Ten se leskne jako zlato. Toť se rozumí, že kohoutek hned patřil bratříčkovi a slepička sestřičce.

„Co jim jen řeknou naše velké slepice, zvláště ten velikánský kohout, až je dáme mezi ně na dvůr?" mínili děti.

Nějaký čas jsme musili liliputky od velkých slepic oddělovat, ale teď už kamarádí se všemi. Veliký kohout sice dosud někdy pronásleduje malého kohoutka po dvoře, ale ten už teď ví, kam utéc a kde se schovat.

Zavírali jsme tedy s počátku liliputky do zahrady, kam ty velké nemohly, aby jim všecko zrno nepozobaly. Házely jim děti také oknem z pokoje, a nebylo-li liliputek právě pod oknem vidět, tu jen zavolaly „kohoutku", nebo „slepičko" — a ony hned přiběhly. Po třech dnech vyletěly na okno a brzy si troufaly i dále do pokoje a do kuchyně. Tu pobyly s maminkou třeba celé půldne při vaření. Nikoho se zde nebály; i s kocourem se brzy spřátelily.

Když maminka ráno déle neotvírala okna od pokoje, vyletěly „malinké" na římsu okenní a kohoutek svým jasným zpěvem a slepička ťukáním na sklo upozorňovaly, že je čas snídat.

Máme je všichni rádi, jen maminka se na ně časem zlobívala. Sedávaly na podzim nejraději za oknem na bílém polštáři a po takové návštěvě musila maminka pokaždé dávat nový povlak.

Z velkých slepic nám už jarní slepičky nesou. „Kdy jen liliputka snese první vajíčko?" — mají děti starost.

K—á.

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Sousedovic Fanuška, žačka první třídy, přišla jednou k nám a s vážnou tvářičkou začala:

— Slečno, je to pravda, že jsme pořád hrobu blíž? — Tatínek to povídal. A jak to jsme hrobu blíž?

„To znamená, že všichni umřeme a že čím více jsme starší, tím dříve můžeme umříti," snažím se jí vysvětliti.

— A každý musí umřít? vyzvídá Fanuška dále.

„Ovšem že každý," svědčím já.

— A to proto, že Adam a Eva zhřešili, že jo? vzpomíná maličká na výklady velebného pána a nečekajíc na odpověď uvažuje dále: — To je škoda, že zhřešili, kdyby byli nezhřešili, byli bysme pořád živi a nikdo by neumřel, ani Zdenuška ani Maruška (dvě její známé holčičky). — Já kdybych byla Pánem Bohem, slečno, já bych to byla Adamovi a Evě odpustila, ať si zhřešili, já bych žádnému neublížila.

A. Kremličková.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok".
Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 17. února 1907. Číslo 7.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

AN ROKYTA:

MODRAVÉ VRCHY PŘEDE MNOU...

Modravé vrchy přede mnou,
modravé vrchy za mnou,
od jedněch ke druhým hledám si
životem pěšinu klamnou.

Širokou cestou zástupy
berou se s ranci a vozy —
já se zde ubírám stranou cest,
nechci jít, kudy jdou mnozí.

Stezka má vine se kamením,
houštinou, trním a hložím,
ale i v květnaté lučiny
vychází pod nebem božím.

Časem i zbloudí v močály,
hrozící pohřbít mne v kalu —
ale jen ku předu, však se zas
dostanu na pevnou skálu!

A tak, jak oni silnicí,
necestou k cíli se blížím —
vystoupím na hory modravé,
pokorně ruce své skřížím...

STÍN PADL NA DUŠI...

Stín padl na duši,
tesklivost schvátila ji,
s cimbuří vzdušných snů
korouhve černé vlají.

Co si mně umřelo,
ve hradě mrtvý leží,
světýlko lampičky
dere se oken mříží.

Od věže do šera
havrani drsně kráčí —
před branou zavřenou
touhy mé tiše pláčí...

L. BRTNICKÝ:

LYRICKÉ CHVÍLE NA CESTÁCH.

I. Let jižní Italií.

To byly dlouhé hodiny — asi deset jich bylo — které jsem strávil v rychlovlaku sedě u okna a mimo mne letěly a letěly stále nové a nové krajiny. Vlak duněl pravidelně jako dle taktu, někdy zahřímala okolo něho rachotivá ozvěna od skal a domů, které se ocitly blízko koleje, a po velikých intervalech zastavoval se na nádražích. Utichlo jeho neunavné burácení, a před námi stanula budova známého rázu, s několika dveřmi, nad nimiž psány byly známé nápisy: capó stazione, dispensa biglietti, sala d'aspetto a jiné. Něco lidí zvědavě prohlíželo vlak, prodavači novin a ovoce obcházeli; potom ozvalo se několik hlasitých výkřiků, řada vozů se pomalu hnula, rozjížděla, rozletěla, až burácel vlak zase svým plným letem.

Byl to rovný kraj, který se mihal kolem oken, jen v dálce na severu byla půda rozvlněna mírnými návršími. Ta rovina byla pokryta zelenými sady. Réva stála v řadách nebo tvořila spletená loubí, na kterých visely hojné hrozny s malými, nezralými zrnky. Ovocné stromy rozkládaly své košaté větve a někde provázely nás celé háje šedivých oliv. Byla pole se žloutnoucím obilím, byly zelené pastviny a na nich stádo ovcí sklánělo sto hlav do trávy. Poplašně prchaly dále od trati, když je rachot vlaku vyrušil. Někde pásl se skot velikých rohů, bílý. Lidé pracovali na poli a po silnicích, které táhly se rovnoběžně s tratí nebo ji protínaly na místech, uzavřených závorami, bylo viděti lehké, dvoukolé vozíky. Všechno vypadalo tak krásně, jako obraz tichého, bohatého rozmanitého života. Co plodů tady zraje! Co zvířat žije a tyje! Co lidí se raduje! A slunce, teplé slunce májové, na to svítilo.

Potom se objevila na jihu veliká, tmavomodrá plocha a nad ní v dálce vznášely se šedivé mlhy. Slunce začínalo se zastírati mraky, a veliká, tmavomodrá plocha vypadala tak vážně a

zasmušile. Bylo to moře. S rachotem letěly kolem nás hradby pevnostní, vlak se zarážel a přiblížilo se nádraží, před nímž konduktéři zavolali: Tarento! Vzpomínky z historie, z knih, vybavují se při zvuku tohoto jména. Římské legie dobývají kvetoucí té řecké osady. Quintus Fabius se jí zmocní a odmítá radu přátel, aby z chrámů Terentských odvezl do Říma krásné sochy. „Nechme Tarentským ty jejich rozhněvané bohy.“ A potom, skoro dvě stě let později, píše římský básník, že více než hlučný Řím líbí se mu dvě tichá města: prázdný Tibur a neválečný Tarent. Imbelle Tarentum! Jak málo se to slovo hodí k tomu zjevu přítomnému! Hle, ty hradby pevnostní, které vlak zase míjí, rozjížděje se k další pouti! A tam v dálce, na zálivu zastíněném černými mraky, dřímou jako draci pohádek válečné fregaty — dvě, tři, čtyry. Imbelle Tarentum!

Něco bílého kmitá se oku tam na té pláni moře: jsou to bílé plachty, tak daleké, nezřetelné, jako mlhavá vzpomínka na dávno zašlý den. Pak to moře ustupuje a mizí — pahorky písčité letí kolem nás a na nich rozkládají své větve různé jehličnaté stromy. Je to krajina bez pevné kostry, jakoby jen z naplaveného písku složená. Hle, zde protéká tím pískem říčka a na ní viděti zřícený most železniční. Opatrně, zvolna jede vlak po novém, prozatímním mostě, po spravované, uměle opevňované trati; pak zadýchá zase z plných plic, rozletí se celou silou a borovice míhají se kolem něho v rychlém letu.

Hle, jak se scéna znenáhla změnila! Jsme v horách, dole pod námi teče říčka, za údolím zvedají se zelenavá úbočí s vysokými skupinami stromů, s malebnými domky, a nad nimi trčí skály. A jak se zatmělo nebe! Lijavec šlehá do oken vozu, koruny stromů cuchány a rvány jsou větrem, burácení hromu mísí se v dunění našeho vlaku. Potom se zase utišuje hněv mračen, déšť ustává, slunce chvílemi prokmitává. Kraj hornatý pokračuje ve své romantičnosti. Jak se ta bystřina dole bouřně valí po balvanech! Jak se pění! Údolí těsné, tak že je ta říčka a trať skoro vyplňují, zdá se, že se více a více úží. Co z toho bude? Zřítíme se do těch šumných vod? V tom obklopí nás temnota tunelu. Rachot kolem nás se ztrojnásobnil a neklidně počítáme sekundy, minuty, čekajíce na vzduch, světlo, utišení. Co dělá venku naše údolí, naše bystřina, mezi tím, co nás pohlcuje hora?

Přichází světlo, přicházejí nové obrazy jasné a zelené. Veliká proměna udála se při spuštěné oponě: údolí je širší, volnější, řeka klidnější, scéna jiná.

Tu již skličila mé oči těžká únava. Řada kmitajících se zjevů, dlouhá jízda, vyčerpaly sílu mých nervů. Hlava klesla zpět, dřímota spoutala můj mozek, a rachot vlaku byl jediným zjevem skutečnosti, který zůstal v mém vědomí.

Nevím, jak dlouho trvala moje dřímota. Ale přišel okamžik, kdy jsem otevřel oči, pohlédl ven, viděl na širokých, zelených údolích rozestavené skupiny vysokých, krásných stromů, viděl útulné, malé domky s lidí, sedící před nimi, viděl v dálce na horách malebné zámky a staré hrady, a — nevím proč — sevřela mne lítost nad ztrátou těch neznámých obrazů, které se nesly kolem vlaku, mezi tím, co jsem spal. Zdálo se mi, že v tu dobu letěl kolem mne kraj nejkrásnější, ráj, z něhož by byl padl klid a blaho do mého srdce.

Stmívalo se. Noví lidé přisedli do coupé.

2. Adiže.

Jedné noci letní vyskočil jsem z lůžka. Bylo mi tak, jako biblickému Samuelovi, když jej třikráte zavolal Hospodin, chtěje s ním mluviti. Jenže Samuel nevěděl, že je to hlas Hospodinův, ale já jsem poznal ihned, že hlas Velikého, Mocného zavolal mé jméno, aby promluvil něco k mé duši.

Nebyl to vlastně zvuk mého jména, co znělo tichou nocí: bylo to velké, nepřetržité šumění, které zalétalo ke mně mocným kouzlem. Ale poznal jsem hned, že se mne to týká. Byla to Adiže, jejíž vlny šuměly a hučely okolo nábřeží Veronských, nesouce v sobě všechny ty vodopády a bystřiny Alp, upomínky na nebetyčné hory, na sněžné štíty, na šumící, vonné bory, na vysoké modříny, jichžto hlavy se kloní a hovoří s větrem na úbočí příkrých strání. To všechno bylo skryto, spojeno v tom šumotu Adiže, jako v mocném znění orchestru zní a splývá celé množství jednotlivých nástrojů a tonů. Jak by se mne to nebylo týkalo? Ty Alpy jsem měl vždycky tak rád, ty modříny zdály se mi býti bratry mé duše, ty bystřiny a vodopády jsem zbožně ctil jako pohan své personifikace sil přírodních, při nich zažil nejlepší chvíle svého života! Všemi těmi vzpomínkami zavolal mne hlas Adiže. I musil jsem vstát, otevřít okno a naklonit se ven do vonné, letní noci.

Jak vlídny, jak důvěrny připadaly mi všechny ty mrtvé předměty, po kterých těkalo oko! Každá střecha, každá římsa, přitahovala zrak můj k sobě, jako by měla duši a chtěla mi něco říci. Proti mému oknu v odlesku svítilen stály dvě budovy kostelní. Jedna malá, se štítem trojhranným, měla dole nevysoké dvéře, nad nimi kulaté okno a nad oknem obdélným rámcem lemovaný nápis. Četl jsem jej

dnes za denního světla a vzpomínám, že začíná slovy „beatae virgini deiparae".

Těsně vedle stál jiný kostel. Jeho stará, úzká fasáda byla jako udušena dvoji mohutnou, kulatou věží, které ji tísnily s obou stran a připomínaly spíše pevnost, než zvonice kostelní. A vyhlédl-li jsem stranou na levo, viděl jsem proudy řeky, mocně se valící, viděl za nimi řadu světel ostřejších a mdlejších a rozeznával v pološeru nočním návrší, jež za dne byla zelená a korunována hradbami pevnostními.

A byly nad tím vším hvězdy — krásné, zlaté čisté, dobré — že žádná lidská duše není tak dobrá, a svítaly tak chladně a přec tak vlídně, že uspaly v srdci každý žal.

Tu jsem zavřel okno, ulehl opět, velebil svůj osud, že promluvila k mému srdci řeka, že zasvítily mu hvězdy, a usínal jsem tak šťasten, jako usínají děti v náručí svých matek.

V. B. AIM:

ZA LVEM ŠOLCEM.

On řadu let šel příkladem
a zářil v cestu žitím,
um jeho — skvoucí diadém —
já dosud zářit cítím.

Před slovy jeho ze zlata
své hlavy skláněli jsme níže — — —
Smrt bledá přišla, proklatá — — —
Nám zemřel jasný Kníže.

Snad křídel vzlet mu udusil
tak mnohý útok smělý — — —
Prý navzdor roji mužných sil
se rána někdy nezacelí — — —

Snad — — — Mluvit dál mně těžko je,
řeč smutek v hrdle drtí — — —
On nalezl již pokoje,
však — bohužel — že v Smrti.

PODDANSKÝ ČLOVĚK.

Učitelský pomocník.

Josef Bělonožník vypravuje:

„Přišel jsem domu (z Maria Zell) zedraný, utrmácený, ušpiněný atd., a nevěděli si co počít. Otec povídá: „Já pujdu do Krchleb k bratrovi, on jest tam učitelem a snad si tebe vezme aneb dobrou radu dá." Šel otec do Krchleb. Když přišel domu, tak povídá: Máš jít ke strýčkovi, on tě za pomocníka vezme, ale jak se tam budeš mít, to nevím, protože můj bratr dělá velikého pána a tetička jest tuze lakomá. Děj se vůle Tvá, Pane, půjdu do Krchleb a budu vše snášet, snad to nějak snesu, měli ste mě ráději nechat učit tkalcem, daleko by mě lépe bylo.

Na to jsem se vypravil do Krchleb. Tam jsem musil říkati strýčkovi: Pane strýčku! a Tetě: Paní tetinko! Ráno když jsem vstal, musil jsem paní tetince políbit ruku, nápotom po každém jídle, když někam šla a i přišla, jen pořád jsem musil líbat ruku, pan strejček toho nežádal, ale musil jsem býti tuze ponížený a zdvořilý. Ale tak jsem se do toho dobře vpravil.

Kolikrát jsem si myslil, že jsem měl ještě počkat a se někde ještě přeptávat, jen abych nemusil býti u strýčka. Ale když nikde nic nebylo. U nás v Jablonci byl hudebník a mistr obuvnický a pocházel z Mladějova. Jednoho dne přišel ráno k nám a povídá mi, abych si došel do Mladějova, tam že jest pomocnické místo prázné, že jest sice tam pomocník, ale ten se dostane někam za učitele. Moje matka ho ještě obdarovala a já se hned pustil na cestu. Přišel jsem do stromořadí, které již patřilo k Mladějovu a vidím tam člověka bosého v roztrhaném kabátě na mezi na provaze krávu pást. Jdu k němu. Ptám se ho, není-li z Mladějova? On odpověděl, že jest a proč prý se ptám? Já jsem mu to povídal, že jsem slyšel, že se má odsud pomocník dostati pryč a následovně, že zde bude potřeba pomocníka a Liška z Jablonce mne posílá k panu principalovi aby mne zkusil a mne si na místo něho vzal! Ten člověk se začervenal a povídá: Vždyť jsem já ten zdejší pomocník, a já se nikam nedostanu, nebo to místo učitelské jest již obsazeno a já již zde 11 let na něco čekám a ničeho se dočkati nemohu.

A tedy Vy jste zde pomocníkem? A jak to přichází, že Vy pasete krávu? Protože já zde nemám žádné služné, a za toto pasení krávy dostanu od paní principalové na podzim na vestu, a chodím bos, protože na boty nemám, jenom v neděli se ustrojím. Tak jsem se vrátil a skoro nad takovým osudem plakal.

Nyní jsem v Krchlebích panem mládencem, tak mne všecky oslovovali. Pane mládenec a nebo: pane Josef. Nyní jsem již byl pán. Dopoledne učil pan strýček sám, já jsem musil na něj dávat pozor, abych to také tak činil jako on. Po škole jsem v zahrádce buď ryl, plel, a nebo zalíval.

Když jsem neměl v zahrádce co dělati, ptala se mne paní tetička: Umíšli pak Josefe příst, ale jak pak bys neuměl, vždyť jsi z hor a v horách umějí všickni příst. Já umím příst, odpověděl jsem. Tedy, když nemáš co dělati, tedy přeď! Já se pustil do přádla, ale v horách mají kolovraty jinák zřízeny nežli zde ale brzy jsem také tomu zvykl, a abych se paní tetínce dobře zachoval, tak jsem ráno dě-

večku zbudil v pět hodin a předli jsme. To se paní tetínce líbilo a řekla mi: Vidíš Josefe, když budeš pěknou a tenkou přízi přísti, štuku na 24 loty, tedy dostaneš od každé štuky 12 grošů šajnu — to dělá na nynějších penězích asi 24 kr. Já byl jako v nebi. Služby jsem měl ročně 12 zl. stříbra neb 30 zl. šajnu. To bylo až moc, jinde to ani neměli, ale jinak jsem ke krejcaru nepřišel. Bylli funus jednou za onoho času, to jsem dostal 2 groše šajnu. Uplynula zima, na jaře stavěl se okolo zahrady nový plot a založila se školka. Nyní bylo práce plné ruce, ale nežť! Já jsem všecko rád dělal, jen když jsem viděl dobré oko. Zahrada dala velmi mnoho práce a potu.

Bylo po sv. Vaclavě, přivezla paní Direktorka z Křesetic, to byla jejich dcera vdaná a měla hospodářského ředitele (tenkrát se říkalo Direktor), 3 děti, totiž: Berti, Frici a Hansího a mě se nařídilo, bych je ráno a po škole vždycky učil a zvláště němčině, a že budou chodit s dětmi do školy. Děti byli mazlíčkové a direktorovi děti žádného chalupníka tak se mi řeklo. Jako všecky děti mají jisté vady, tyto ale měli snad všecky vady a nechtěli se učiti, i kdyby snimi andělsky zacházel. Nyní jsem byl celý nešťastný, když jsem zavolal k učení, tu všecko obráceně dělali, jestli jsem s nimi přívětivě jednal, tu se smály, jeden druhého škádlili, sobě si nadávali. Jestli jsem na ně zhurta spustil, to že tak nesmí být. Tak přiběhl pan strycek a mne huboval, že nemám trpělivost a že nevím, čí to děti jsou. A já k své omluvě nesměl ani písknout, nebo jsem musil to vyhrožování slyšet: za jednoho dostanu deset a budou platit ještě mně.

To byli nyní časy, které nepřeji ani tomu nejúhlavnějšímu nepříteli. Když jsem vyučoval ve škole, schválně byli na horu obrácené a nahlas mluvili, děti si vyprávěli, co vědí nového aneb co vařit budou k obědu a vubec všecky klepy, a když se to od dětí dověděli, tu běžely do pokoje a zase to tam vyprávějí, a oni, ne aby je napomenuli, nýbrž oba poslouchali a smáli se tomu, a děti zase přiběhly na novo se vyptávat. Když jsem se dětí vyptával, buď ze čteného článku neb z pravopisu, a jak jsem se neptal nic Kitlových dětí (tak se jmenovali: Kittl), bylo zle, že se jich nevšímám, pakli jsem se jich na něco ptal, tak ani nikdy nevěděli co jsem se ptal, a když jsem je napomínal, tak při obědě jsem byl hubovaný, že na nich sedím jako na planém jablku, a děti se mě do očí vysmívali. Tak jsem se pořád přemahal, abych to nějak přečkal. Nejraději jsem byl, když jsem by. ráno poslán buď do Třebonína nebo na Žaka k židovi pro maso, tak mě to předce utíkalo. Od podzima do května jsem večír a časně ráno hned od 5ti hodin předl, potom po krásném tom učení v zahradě rýtí a vodu nošení, třebas 100 potynek a zalívání, plení a t. d. Nyní někdo řekne, že jsem byl od pana Direktora hodně placen. O ano, dostal jsem za celý rok stříbrný dvouzlatník a potom ani ten jsem nedostával, ale nějaký starý kabát, a ten jsem si nechal přešit a nyní jsem venku dělal pána, ale doma otroka.

V roku 1833. bylo nás z Kutnohorského vikariatu, co jsme šli do Hradce na konkurs, dříve jsme ale musili všecky předložené otázky v Červených Janovicích u pana vikáře zodpovídat a psané vypracovat.

Konkurs s pomocí Boží jsme po dvou dnech šťastně odbyli a zase každý jsme se vrátili na své stanovisko. Nyní jsem byl již opravdu mrzut a nikde se nenaskytla změna v školství, bych se toho již zbavil."

Bělonožník vyprosil se u strýce jednou odpoledne a bězel do Malešova do školy. „Pan učitel byl na štěstí doma. Jdu k nemu a oslovil jej: Pane principal, slyšel jsem, že potřebujou pomocníka, a já poníženě prosím, vezmou si mne za pomocníka! On koukne na mne, a povídá: On jest z Krchleb? Ano, odvětím. Vždyť já ho znám. (Toho času byly každého pulleta Conference, a to musili se všickni sejít ke Conferenci, a o každé Conferenci byly písemné vypracování a potom veřejně čtené, tak jsme se všickni mladí i staří dobře znali.) Nyní povídá: Hraje Jeneralbass? Odpovím: Ne, ale varhany hraji Tedy přehral mi nějaké preludium. Já sedl ke klavíru, a hraji, co mne jen napadlo, když po chvíli prestanu, tak zase povídá: Ale zahral nějaké p r e l u d i u m! Já zase hral jak obyčejně, ale p r e l u d i u m jsem žádné neuměl. Tedy povídá: To já ho nemohu potřebovat, zde ve svátcích děláme figuralní muziku a pomocník musí hráti Jeneralbass, šel s Pánem Bohem. Srdce mi v těle tlouklo strachy, udělám poklonu a běžím honem domu s nepořízenou.

Přiběhl jsem domu a šel honem zalívat, ale pan strýc měl již polovici zalitou, hodil kropicí konvy a praví: To máš poslední, ty nevíš, kdy máš domu přijít, když někam jdeš a odešel ze zahrady. Já se tumloval, abych brzy to ostatní zalil. Když jsem byl hotov, přišel domu a dostal jsem k večeři vždycky co zbylo od oběda, polovic já a polovic děvečka a kousek domácího chleba.

K snídaní jsem měl po celý rok nedovařené brambory na loupačku a hrnínek kozího studeného mlíka. Oběd byl pravidelný. O svačině, to tenkrát nebylo v modě vzláštně na venkově, ve čtvrtek a v neděli byl k snídaní hrnínek kávy a k večeři zbytek od oběda. Piva sklenici jsem dostal, jen když byly velké svatky. Nyní jsem pokračoval v mém zaměstknání dále. Ráno, letního času, než páni a děti vstali, tak jsem v zahradě stezky urovnával, okopával zeleninu a plel. Když byly brambory uvařené, tak mne zavolali, já vzal jednu, klepnul o stůl, byla tvrdá, vzal druhou, byla též tvrdá, mlíko jsem vypil jen tak, brambory též nechal a šel pánům k pekaři

pro rohlíčky, ale tam jsem mohl přijít nevím kdy, vždycky měli brambory rozvařené pro ušatý dobytek, já honem několik snědl a běžel domu, to jsem byl po snídaní a nyní začal se s rozmazlenými dětmi učit, ale zvykl jsem tomu, nebo když některá slova jinak vyslovovala, než jak stála, a já jim to opravoval, tak oni, aby mne hněvali, schválně nanic říkali, a já, když jsem chtěl míti dobrou vůli, nechal tak a jen jsem říkal: Dobře! Dobře! A měl jsem pokoj! a když se mne paní tetínka ptala: Jak se dnes učily? Řekl jsem: Dobře! A tak jsem si ušetřil mrzutostí a hněvu.

V roku 1835, 18ho března povídá mě pan strýc při obědě: Až pustíš odpoledne děti ze školy, tak si vezmeš košík a v košíku jest cedulka na Pana Dlabka kupce a tam ti vše odváží a přiď za mnou ke kraloviči, a půjdeme potom spolu domu. To jsem rád slyšel, jen když jsem se nemusil po škole s těmi třemi dětmi učiti.

Po škole vzal jsem košík na ruku a jdu. Za Krchleby jest vedle cesty kaplička a právě proti té kapličce potkám z Krchleb chalupníka jménem Kosteleckýho, zima byla, on praví: Pane mládenec, jdou sem do této kapličky a vedl mne za ruku tam a ptá se mne, jak se jeho dvě dcerušky učejí? Já pravím: Dobře, vždyť z nich musíte míti radost! On vytahne z kapsy láhvičku s kořalkou a praví: Zavdaj se, je to žitná kořalka a velmi zdravá. Já jsem si líznul. On mne ale nutí, abych jen se hodně napil, že mě nebude zima. Já to udělal a rozešli jsme se.

Když jsem ale k Čáslavi přicházel, tak ty domy již všecky vzhůru nohami staly a stromy jen tancovaly a já si při tom poskakoval. Přišel jsem ke kupci, všecko šťastně na cedulku obdržel a šel ke královiči. Tam se rozsvěcovali světla, vejdu s košíkem do vnitř, hledám očima pana strýce, a uvidím jej u jednoho stolu zabraného v rozmlouvání s jedním pánem. Jdu k němu, aby mne viděl, on pokynul mi rukou, abych si sedl. To mě bylo velmi milé, protože tam bylo hodně teplo a venku zima. Já seděl na lavici, ale před očima vše mi to jen tančilo. Já se přemáhal a zavíral oči, až po nějaké chvíli jsem usnul a s lavice se na zem svalil. Rána byla veliká, poněvádž bez obrany jsem sebou na zem plácnul. Tu bylo hned zděšení a pan Kneifl, držitel hostince mne zdvíhá a praví: To z něho kořalka sálá a posadí mne zase na místo.

Pan strýc zaplatil svůj řad a šli jsme domu. Když jsme kousek popošli, pustil se do mne s nadáváním, že jak mám ňáký krejcar, že ho prochlastám a jakou prý jsem mu hanbu způsobil. Když to dlouho trvalo, pustil jsem se já do něho s výčitkami, ač můj jazyk byl neoheblý a já na mol opilý, předce to doposovád pamatuji. Strýc vzal odemne košík a šel honem napřed a já poznenáhla za ním a vůbec, co mě slyna na jazyk přinesla, jsem mluvil a křičel. Přišli jsme zase k té osudné kapličce u Krchleb, a tu běžím k němu a chytil ho u pláště za límec a křičím: Věříšli pak v Ježíše Krista ukřižovaného? On ale mnou hodil, že jsem se svalil do příkopu, a utíkal domu, a já za chvíli za ním. Přišli jsme domu, on vstoupil uděšený a rozlobený do pokoje a vše paní tetě vypravoval a já vstoupil do třídy, svlékl se a šel spát a hned na to usnul.

Vstoupím druhého dne do pokoje, paní teta dělá na mne posuňkami znamení a křičí: Ani mě na oči nechoď! Já přiskočím k ní, chytím ji za ruku a prosím pro Boha, pro všecky Svaty a že já nic nevím, co jsem dělal a mluvil a povídám s pláčem celý příběh. Paní teta se upokojí a praví: Tak honem běž do Janovic za strýčkem, on šel tam k Panu vikáři. Pěkné nadělení, myslím si.

Umyl jsem se, obleknul a honem běžím k Janovicům, a právě byla určená učitelská porada (conference), kde se musili dle možnosti z celého vikariatu jak učitelé tak pomocníci sejíti. O poradě se dalo mladším učitelům a podučitelům písemné vypracování z methodiky, potom se některá veřejně přečtla a jednalo se nejvíce o českém pravopisu a mluvnictví, což se vše bralo dle Filcíkové mluvnici a ty vypracovaní se poslali ku skoumání ke konciстoři a nápotom přišlo zase na vikariat písemné rozhodnutí a kteří to měli výborně vypracování, tak dostal písemní chvalitební dekret, takové dekrety jsem d v a nedávno zničil.

Když jsem přišel za Chedrby do dubyny, toť potkám pana strýce již jíti zpět. Běžím k němu, chytím ho za ruku a pro Boha prosím za odpuštění. On se mnou mocně hodil, div jsem se nepřevalil a utekl pryč.

Já zustal, jako když do mě hrom uhodí, a myslím si, co nyní počnu. Jdu do Janovic, do školy, tam se již učitelé scházeli. Potom jsme šli do určité třídy, přišel pan vikář, Novodvorský pan děkan, z Kaňku pan děkan a z Třebonína pan farář a s pánem Bohem porada se počala.

Písemné vypracování jsme zase dostali a já byl první, který jsem musil vypracování přečíst, po mně jich více čtlo a chvíli se o tom rokovalo a přistoupilo se k mluvnici. Po skončené poradě praví pan vikář: „Kroužil a Bělonožník přijdou na faru!" Kroužil byl podučitelem v Petrovicích a udělal si tam známost s Knolovou dcerou a proto málo se doma držel a byl větší část u Knolu a doma paní učitelové nechtěl choditi do lesa na mrť ani na pole něco pomahat jako brambory okopávat a proto byl obžalován, jinák byl velmi schopný a vzláště dobrý hudebník. My spolu jako velcí hříšníci šli jsme za knězma na faru. Po chvíli zavolá pan vikář Kroužila do pokoje. Kroužil vstoupil a pan vikář mu dělal kázání a vypověděl z vikariátu, že proň nemа

místa. Kroužil vystoupil ven a já vstoupil do vnitř. Pan Vikář se na mne osopí a hřmotným hlasem praví: A co vy lumpuse jste to vyvedl včera, že jste svému strýci tolik nadal a jeho bít chtěl a se opil? Já přikročím k panu vikáři, líbám mu ruku a prosím za strpení, že mu to povím, co se mě přihodilo. A tu mu vše vypravuji, jak se to stalo a jak jsem se nevědomky a nevinně opil, a co jsem jako opilý dělal a mluvil, že ani dopodrobna nevím. Ctihodný Pán mne vyslechl a potom na to praví: Vidíte, kdybych já byl tak náhlý, jako jest váš pan strýc, tak bych vás nechal osudu; poněvádž ale vás dobře znám, tak já vás neopustím, a dojděte si do mé kolatury zde do Petrovic a řekněte panu učiteli, že já vás tam posílám na místo Kroužila a jděte s Pánem Bohem."

Bělonožník dostal se do Petrovic jenom na čas, byl na čas i ve Škaredicích, a zase se musil vrátit do psovského života v Krchlebích. Teprve r. 1841 v pravém slova smyslu prchl do Čáslavě, maje nevěstu poněkud zámožnější, a tam se oženil. V Čáslavi vyučoval napřed po domech privátně, potom dva roky zdarma na elementárce, načež r. 1843 dostal 60 zl. „To služné jsem měl až do r. 1857, potom přišlo z Prahy, bych já dostával služné 200 zl. ročně a to trvalo zase do r. 1871. V tom roce jsem byl prohlášen za učitele se služným 600 zl. r. č." Roku 1872 dán byl však na odpočinek s výslužným 525 zl. po 36letém učitelování; zemřel v Čáslavi r. 1895.

HANUŠ SEDLÁČEK:

ROZHOVORY.

Každé úterý půjčuji knihy z obecní knižnice. Poslíčky rodičův jsou děti. Přicházejí děti mé třídy i nižší, ba i hoši, kteří odešli na měšťanku. A ten den celý večer je vyplněn hovory s dětmi.

Každé dítě má již své. Oznamuje mi, jak četli, kdo četl nahlas, jak se kniha líbila. A hned žádá, kterou knihu mám poslati. Tu a tam nesměle prosí také pro sebe o knížku. Školní kniha ho netěší, ostatně máme tuze povedenou knižnici žákovskou, a proto sáhne u mne s chutí po nějaké knize.

I dotazy přijdou. Tak jeden přiběhne a sotva udýchaně pozdravil, již se táže: „Ale pane učiteli, řekněte mi, co je to reklama. Já jsem to slovo tuhle četl a nevím, co to je!" Tedy přednáška o reklamě. A sotva mluvím o Americe, hned zapomenu na reklamu a honem chtějí slyšet, jsou-li tam ty vysoké domy, jako je to v jejich kalendáři! A tuze si libuje jeden název „škrabač mračen".

Mluvíme o Americe a zatím jiný vyloví na zdi obrázek a že co to na něm je? Náhodou našel fotografii domku z Brixenu, v němž Havlíček byl vězněn. I líčím z autopsie údolí brixenské, domek — a hnedle tu jeden chce knížku o Havlíčkovi.

„A pane učiteli, je to pravda, že je země vnitř studená? Já jsem to četl v románu od Vernea — nechci tomu věřit."

Mluvíme tedy o zemi, nitru jejím, tělesech nebeských. Výsledkem je, že se ptá týž čtenář: „Ale vy tu nemáte Verneovy romány?"

A tak rychlým tokem sunou se rozhovory dál a dále. Po stole, posteli, okně, podlaze naházených rozevřených knih, map, plánů, obrazů — všechno chtěly ty ruce dětské ohmatat, všechno ty duše chtěly vsát.

Konečně čas domů. Snad by nešly, ale musím do schůze na přednášku. Na odchodu žádá mne jeden o knihu. Dávám mu van Edenova „Malého Jeníka" a mluvíme o něm.

Za týden opětuje se celý zjev znova, ale dnes nás vyrušil starší jeden čtenář. A hoši nápadně zmlkli. Když se tázali dnes, chvilku jsem před odpovědí mlčel — přemýšlel jsem — a tu ten dospělý udělal nevhodný žert slovní. A hoši se brzy vytráceli. Takového svědka nechtěli míti. Nám se nejlépe daří samotným.

Však na odchodu mi podává Š. knihu Edenovu a povídá: „Víte, pane učiteli, buď tomu nerozumím nebo do toho nic není. Ale ten konec rozhodně za nic nestojí. Co tam chce ten Pluizer?

Kus volné školy?

DROBNOSTI.

Poddanský člověk. Pod tímto nadpisem uveřejníme občas příspěvky z dob našeho zotročení. Dnešní příspěvek je vyňat z knížečky vydané od Klimenta Čermáka v Knihovničce „Příspěvky k dějinám českých škol" — pod názvem Z p a m ě t í š k o l n í c h p o m o c n í k ů J o s. R ů ž i č k y a J o s. B ě l o n o ž n í k a. Vydáno nákladem vlastním v Čáslavi za 50 hal. — Direktor na panství byl otrokem vrchnosti a proto zotročoval své podřízené. Učitel na obecné škole byl poníženým sluhou farářovým a za své otroctví mstil se školním pomocníkům. Člověk sužoval člověka, aby byl naplněn systém. — Starý čáslavský učitel J o s e f B ě l o n o ž n í k sepsal paměti o době, kdy byl učitelským pomocníkem (1828 až 1872). Paměti ty jsou historickým příspěvkem náramně zajímavým a dojemným. Bělonožník narodil se v Jablonci nad Jizerou 1811, r. 1828 dokončil v Jičíně preparandu a měl nárok státi se učitelským pomocníkem. Byl pyšný na své vysvědčení, pochlubil se s ním panu učiteli, panu faráři i panu pastorovi. Ale vysvědčení bylo kus papíru, běhal s ním po vikářích, a nikde místa nebylo. Opisoval učiteli mše a dostával za to aspoň oběd. Po vánocích 1829 s kolegou Bělonožník šel do světa, hrával u muzik, šel na pouť do Marie Zell. Nezbylo než zkusit štěstí v

Krchlebích u Čáslavě, kde bratr otcův byl učitelem.

Slovanské bájesloví. „Jako sladkobolný ton malo ruské dumky, tak teskný pocit svírá srdce při pohledu na dávnou državu slovanskou. Byla nesmírně rozsáhlá, rozprostírajíc se od jednoho moře k druhému... Těžké ztráty dlužno znamenati, neboť celé země utonuly a ztratily se v moři cizoty. Na původní pravlasti povstaly útvary nové, mocné, rozmach Slovanstva nanejvýš ohrožující. „Co bojů, krve a dějin lpí na bydlištích praotců, co zápasů bylo jim podstoupiti, než kus po kuse urván a oddroben. A byť nepřítel sebe více se namáhal a tvářnost uchvácených zemí předělával, marnou zůstane snaha jeho.. Německá říše vyrostla na državě slovanské. Jako na výsměch germánské původnosti hlásí se o svědectví samo hlavní město Berlín. Název pochází od ‚berly', znamenající tyč nebo kůl. V slově brlení doposud je v užívání. A poněvadž jedna z nejstarších částí dávného Berlína rozprostírá se na ostrově v řece Sprévě a nazývá se ‚Kolín', vidno jasně, že jméno povstalo od kolů či berel, to jest od kolových staveb vodních, v prastarých dobách Slovany zde založených. — „Slovanské plémě, jež přežilo Kelty, odrazilo útoky divokých hord od východu a vypořádalo se náležitě se sveřepými Aa vary, nemuselo by se obávati nepřítele nejhoršího, kdyby vymýtilo ze své povahy jedinou vlastnost — známou slovanskou nesnášelivost, nesvornost... A na druhé straně dočítáme se o velikých úspěších, jestli Slované dovedli se sjednotiti, a brat vedle brata společně postupoval. Krásný případ máme z dob útisků nejhorších, za jařma divokých Avarů! Tenkrát jasem slunce zablýskl na nebi hrdinský, nepřemožitelný Samo, sjednotil Slovany, zbil Avary a založil mocnou říši slovanskou. Avšak z nedostatku vyvinutého smyslu pro mocný celek říše po jeho smrti se rozpadla. — „Nová doba volá po mocných jednotkách více než doba stará. Snaha po soustředění sil se zdvojeným úsilím se uplatňuje. A kdyby v době této Slované, stále rozdrobeni, nedovedli pochopiti nutnost cesty k úspěchu, pak zůstali by tím, čím by se sami učinili, rozdrobenými, slabými, bezmocnými, které kus po kuse rozsápal a dávil by živel mocnějšího, jenž zde zdá se říditi tím samým zákonem přírodním, jakým čáp žábu požírá."

Toto jsou citáty z úvodu k Slovanskému bájesloví, jež pro lid československý napsal Josef Růžička a vydal nákladem vlastním. Stojí 6 korun. Kniha plná obrázků, 328 stran, psaná vroucně, s láskou ke všemu, co je slovanského, při tom naprosto pošetilá, nesmyslná, slovem diletantská. Líto je čtenáři, vidí-li tolik píle a obětavosti vyhozené komínem. Spisovatel nemá ponětí, co je vědecký důkaz a co domněnka, a proto také neví, co je vědecká pravda. Cituje doklady pro slovanskou mythologii z Hankových podvržených rukopisů a nejen to: na závěr otiskl v knize své celý rukopis zelenohorský a královédvorský (oba ke všemu špatně). — V okolí každé vědy pohybují se nadšenci, mezi nimiž dlužno rozeznávat dva druhy. Jsou nadšenci, kteří pomáhají slávě vědecké jměním, kolportují ji, vděčně přijímají každý její nový paprsek a jsou šťastni, že pro dobrou věc něco vykonali. To jsou enthusiasté praví. Ale jsou i nadšenci, kteří vědu nejen ctí, nýbrž ji také chtějí sami dělat a to jsou nejnebezpečnější nepřátelé vědy. Diletanti. Diletantism je láska k věci spojená vlastně s neúctou k věci; co miluje, tomu škodí. — Pan Růžička, autor nám neznámý, miluje starobylost slovanskou a rád by láskou svou k ní prospěl přítomnosti. Na př. přítomné politice slovanské. Ještě více však tím, že by rád u mládeže vzbudil zájem pro slavnou minulost. A zatím škodí minulosti, protože ji zakládá na nesprávnostech a na své fantasii, kterou střízlivý rozum rozbije jako domek z karet, a škodí přítomnosti, protože mládež nesmí být získávána nepravdami, ani zbožnými nepravdami. Věří-li někdo ještě r. 1907 v pravost Hankových literárních padělků, může také věřit, že Libuše nosila krinolinu a že Přemysl střílel z revolveru. Když ve Slovanském bájesloví čtete o slovanských bozích a pohanských zvycích, nevěříte ani tomu, co snad je správné, protože nedostatek vědecké methody nutí vás k opatrnosti a nedůvěře. Opravdu, máte lítost jen, když se knihou probíráte. Tištěna je v Kroměříži.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Náš Icek.

V ten čas, kdy mne ještě těšily panny a nádobíčko, kolotoč a houpačka, dostali jsme od domácích kotě. Bylo mourovaté, právě takové, jaké se tatínkovi líbilo, a proto bylo vlídně přijato. Všichni jsme se sběhli, mlíčko mu podávali, ale kotě bylo z nás divé. Schovalo se v temný kout za almaru a jen kulaté, vyděšené oči odtamtud blýskaly. — Brzy však zvyklo a brzo bylo rozmazlenější, než já.

Živilo se nejvíce masem. Miska s mlékem v kuchyni pod postelí byla zbytečná. Mléka neokusilo, jen když mu někdo násilím do něho strčil nosík. Rádo jedlo hrozinky, ale tato vegetariánská strava mu nesvědčila; byla jsem toho svědkem, že se mu jednou po hrozinkách dařilo jako terciánu po první cigaretě. — Trvale zdržovalo se naše dorůstající kotě v pokoji u kamen, kde mělo na židli starý polštář s pohovky.

Domácí nám řekli, že je to kocourek, až tu jednoho dne, právě o pouti, zavedl nás „kocourek" na půdu, kde měl v bedně ve starých záclonách uložena dvě slepá koťata. To bylo překvapení! Ale neměly jsme ho (či ji) proto méně rády. Jenže naší kočičce zbylo z toho omylu mužské jméno Icek, jež se mu vlastně nehodilo.

Náš Icek byl teď pečlivou maminkou. Naši dost hubovali na to nadělení, ale neměli srdce koťata utopit. S počátku nesměl s nimi dolů, aby nás nebylo v pokoji mnoho, ale za krátko přivedl je přece. Jedno černé jako čertík, druhé bílé a černé. Byli to malí šaškové, milí a směšní. Prováděli na podlaze velkého pokoje svoje komediantské kousky, jimiž by jistě i největšího bručáka rozesmáli. Taky stará se pustila s nimi do dovádění. Ale to se nám nelíbilo. „Fuf, Icku, to ti to nesluší!" volali jsme.

Na noc vynášeli jsme všecky kočky na půdu. — A tu jednou se kočičí maminka na svých dětech prohřešila. Místo, aby si je večer na půdě ke spánku uložila, prchla někam na toulky. Avšak časně ráno, sotva svítalo, zbudilo nás úpěnlivé mňoukání. Rozhlíželi jsme. Nikde nic.

„Kde ta kočka vězí?“

Tu někomu napadlo podívat se na okno. Ó, hrůzo! Kočka nám koukala zoufale oknem do pokoje, držíc se křečovitě předními packami rámu a visíc nad prohlubní — bydleliť jsme v prvním poschodí. Tatínek hned vstal, aby pomohl ubohé mamince, které se na toulkách v zahradě zastesklo po koťatech, a teď k nim spěchala. Dalo to tatínkovi práci, aby otevřel okno tak opatrně, že by jí neshodil. — Chudinka! Co úzkostí asi zakusila o koťata. Jaká touha hnala ji do výše. — Nešlo nám do hlavy, jak se mohla vydrápat zdola až k hořením oknům. Toho dne byla předmětem obdivu, všichni chválili její mateřskou lásku, a mně byla tajemná, jako náměsíčnice.

Jenže třetího dne ve čtyři hodiny ráno zase: úpěnlivé mňoukání, kočičí hlava v okně, dvě packy na rámě. Toulavá maminka Icek podnikla tutéž krkolomnou cestu. Pomohli jí zas, tentokráte však místo obdivu dostala od služky bití a řeklo se o ní, že je to „taková mrcha kočičí“ a že by nám častěji takto kazila ranní spánek.

Potom jsme vždy dbali, aby kočka byla na noc doma.

Když koťata začala překážet, darovali jsme je známým. Ještě na to se pamatuji, jak jsem je k nim odnášela v koši a přišla jsem tam s košem prázdným a s koťaty jedním na rameně a druhým na zádech. —

Icek chodil doma nějaký čas smuten, jako bezdětný vdovec. V té době potkalo jej neštěstí. Jednou se ztratil a jakoby padl do vody. Náhodou šla jsem s Milou do zahrady, a tu s plotu v křoví ozve se žalostné jeho mňoukání. I volá sestra: „Icku, kde pak jsi?“ A Icek se objevil. Ale v jakém stavu! Takhle snad vypadá mladá hyena! Třásl se, srst měl hrozně slepenu a šel z ní odporný zápach. Čtvrtá noha krvácejíc nechodila. Zničená existence! — Uhodly jsme, co se stalo. Tam ta jáma na dvoře je sice prkny pobita, ale je v prknech škvíra, co by kočka propadla. V ta nebezpečná místa se nejspíš Icek dostal a ocitl se v podsvětí. Ještě že si pomohl nahoru.

Cizí člověk by snad pohrdl tak zhyzděnou kočkou, ale my ji měly tuze rády a tak jsme nad ní div neplakaly. Mila šla pro nějaký šat, aby Icka mohla v něm odnést; potom jsme mu připravily lázeň, vypraly jsme ho a v čisté vodě vymáchaly. Děly se to s ubohým hrozné věci! Konečně zabalen do vlňáku, sušil se na svém polštáři u kamen a koukal jako nemocný.

Když uschl, byl zas hezký, ale dlouho chodil o třech nohách.

Icek nás měl rád. Když pro bolení v krku nemohla jsem do školy, navštěvoval mě často v posteli. Jednou však okázal se vůči mně mstivým. Nerad totiž slyšel housle. Jak někdo začal hrát, hned se zlostně klidil s polštáře do kuchyně. Vzala jsem tedy housle, postavila se za skleněné dvéře druhého pokoje a milé kočce jsem vyhrávala. Ta se mohla za dveřmi zfantit. Jak by ne, když si nemohla uši zacpat. — Když mě to omrzelo, hrála jsem si s něčím jiným a na Icka jsem zapomněla. Icek nezapomněl. Po hodné chvíli šla jsem do kuchyně pokojem, kde na polštáři spal. Tu vzkříknu bolestně. Icek visí mně na lýtku a punčocha nic nebrání ostrým drápkům. —

Od té doby jsem se té šelmy kočkovité taky trochu bála, a s houslemi dávala jsem jí pokoj.

Jeden čas musil se Icek o naši lásku dělit s ovečkou Beruškou, která nám přibyla do hospodářství. Ačkoli byl vedle nemotorné ovce jako vítr, přece se jí vyhýbal. Neboť ona, když si zmanula, strkala ho svým širokým čelem ze zadu, někdy div ho na zeď nepřimáčkla.

Jinak měl náš Icek nezpůsoby jako každá kočka: kibicoval pokaždé při obědě; když uslyšel maminku v kuchyni potloukat maso, přiběhl třeba bůhví odkud a dychtivě obskakoval špalek; při pohledu na psa ježil ocas jako šách.

Jednou přišla zpráva, že se dostaneme pryč. My děti milovaly jsme změnu a těšily se. — Hořkou krůpějí byla myšlenka, že Icka bude nutno tady nechat. — Když nastal ruch stěhování, Icek chodil s klína na klín, lísal se pořád a mňoukal smutně, jakoby tušil zlou změnu.

My odjeli, zanechavše Icka rodině nového nájemníka, kdež ho přijali a z milosti trpěli vedle svého miláčka — psa.

Poslední osudy Ickovy jsou mi neznámy.

Věra Padovská.

Děti! Polská paní, hraběnka Anna Potocká, napsala si ve svých Pamětech o svém synáčkovi: „Drahé dítě, jak jsi bylo krásné a milé! Nikdy nářky ani křiky neznetvořovaly tvůj plný, svěží obličej. Stal jsi se láskou matčinou a radostí celé domácnosti, všichni tě zbožňovali. Děkuji ti za štěstí, jež jsi nám přinesl!“ — Pamatujete na to, aby maminky Vaše také tak rády na Vás myslily?

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“.
Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 24. února 1907. Číslo 8.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

LOUIS KŘIKAVA:

SIESTA.

Dnů těžkých několik
jsem žil.. Vrcholy pyšných hvozdů
jsem slyšel praskat.. Vichr stavěl sílu
vodopádů a v jeho divém řevu
jsem pochopuje, že to ve mně láme
a tříští svět se, ulicemi šel,
jež neslyšely bouři řvát a hřmít.
Můj klid mě klamal. Divný byl to klid,
klid můj —
a podivný měl zrak,
divné dvě oči..
Z nich jedno život zasadil
a druhé smrt mu v důlky.

Za humny ležím lesa na pokraji —
na znaku ležím, oči do azuru
a zpívám sobě zadumanou píseň,
jež zrodila se někde u potoka
a nadýchala šelestu se vrbin
a vypůjčila takt si šumný z mělčin,
přes něž se čistá jiskří v běhu říčka
a ševelení žlutých moří klasů..
a v modro hledím, ve hluboké modro..
Plýtvajíc proudy bodavých svých šípů
šlehá mi slunce v zledovělé oči
a hlavu podstýlá mi měkkou dlaní
naivně dobrá, ponížená tráva..
V duši je pusto. Tělo sytě leží..
Ba vsouvám je ve přilehavý dolík..
Teď vědět jen — proč.. proč jsem trpěl tolik..

K desce se slunce neodvažuje,
v okolí jejím unaveně bloudí,
v obzor se sváží, plochy přebíhá,
kontury kopců okresluje v dáli,
po stromech šplhá, v mech se zarývá
nevěrný klid.
Sluha, jejž nelze najít mi,
kdy chci jej mít..
Dívá se v tebe.. Spal mu oči, slunce!
Líp slepý klid,
jenž v kout se duše stulí
co slepý sluha,
než prokletý ten klid,
jenž falešný má zrak,
křivé dvě oči.
Z nich jedno život zasadil
a druhé smrt mu v důlky.
Než taký klid... spal jeho oči, slunce!!

TOUHA.

Noc.. Život můj uprostřed čtyř těch stěn
stísněně vlní se a není spokojen.
Ptá noc se do okna. „Jsem krásná. Hleď! Proč
kvílíš?
Pro jednu jedinou? Pro jednu jedinou..
Jednu si jedinou tak zamiloval příliš..“

A život křídla svá jen zoufaleji vznes.
Otázky bolí ho, slyšeti nechce dnes,
naráží na stěny, oslepla touhou muška
krouží a točí se a padá s výkřikem
a zarývá se do bílého lůžka.

Je lhostejno mu teď, co noc mu vypráví
i město měsíci, jenž leh mu u hlavy..
Nepozná noci dnes, ni klidu, únavy,
tu v těchto stěnách bdí, je úzko mu tu dleti,
život chce druhý mít, jemu chce krev svou dát.
by jejich po vlnách k nim připlul život třetí.

L. REINER:

Z MÝCH SNŮ.

Ztracené srdce.

Červánky jitra dávno ustoupily plnému slunci. Cesta, kterou konali dosud spolu, ležela jasně před nimi. Šli spěšně v před, neboť žár slunce rostl. Ale oba, dívka i hoch byli šťastni; když umdléval jeden nebo druhý, stačil pohled do očí druhého, a síla se vracela.

— Odkud to? ptala se ho.

V tom přidal se k nim kdosi. Vzal ji drsně za ruku. — Vaše cesty se mohou rozdělit, řekl tvrdě. Pojď sem, stranou, a na okamžik cítila, že je v jeho moci. Byl to silný muž. Byl to Život.

— Pohleď sem, stranou, řekl jí Život. Nemusíš jíti s ním, jako dosud bylo. Zde je kratší cesta k cíli. Pohleď!

Před očima jejíma otevřel se pohled nový. Nesmírné hory, třpytící se jako věčné výhně. Byly to hory zlata, krajina hojnosti. Zdály se blízko. Prve jich neviděla. Také cesta k nim byla širší, rovná a pohodlná.

Odbočila k nim. Nebála se nikdy, a nyní měla před sebou krásu, hojnost a lesk, který ji všecku pronikl nesmírným vzrušením. Šla vždy rychleji. Život jí sotva stačil.

Pojednou však objala ji úzkost. — Kde je On? zeptala se náhle zaleknuta. Proč nejde také?

Ale Život mlčel. — Neptej se, řekl temně. Jde jen o to, chceš-li ty tam jíti. Kdo tam jde, nesmí se ohlížet po jiných. A slabý nesmí být. Ostatně ti ho přestane být líto tím dříve, čím rychleji půjdeš k horám hojnosti.

V tom dolehlo z dáli za nimi slábnoucí volání.

— To je On! vzkřikla. Nech mi ho, Živote, a nech si hory zlata! Zastavila se.

— Opravdu? smál se Život. Buď jedno neb druhé. Ale hory zlata! Slyšíš, h o r y zlata! přimlouval jí tiše. Pojď přece. Je-li ti těžko nechat ho, když se obrátíš a vykřikneš zpět k němu to jediné slovo: Nechci!

A když to se stalo, šli v před. Byla klidna již, a hory zlaté vstávaly před ní vždy větší, vždy nádhernější.

Daleko za ní šlo umdlené tělo hochovo s touhou bez konce. Stoupal směrem, kterým zašli, ač věděl, že on je ponechán vzadu, aby jí nepřekážel. Nemohl tak rychle ku předu. Nohy měl již rozdrásány; na cestě za ní nehleděl ani, kudy jde. V tom se zastavil. — Zde viděl jsem ji naposled. Zde ji zastavilo moje zvolání, aby se vrátila. Ale za chvíli vzkřikla: Nechci!

Něco se před ním zatřpytilo. Bylo to malé zlaté srdce. Poznal je. Bylo její.

Ztratila je ve chvíli, kdy zvolala své — Nechci — za ním zpět a obrátila se k horám zlata.

A hoch chvíli, dlouhou chvíli stál, hledě na malý skvost, třpytící se v jeho rukou. Pak se zvolna obrátil a šel cestou svou. Už netoužil, aby přišla zpět. Věděl, že ztratila srdce.

ANIČKA A FRANTIŠKA.

(Dětský obrázek.)

„Ať ste hodné, než dojdu, to vám povídám. Chleba máte ve stole, vody si naberte hrnkem a dyž sa vám bude chtět, děte na škaredú putenku. Ať mně nikom neotvíráte, dyby vám sluboval nevím co. Mohl by nás vykrast, všecko by nám pobrál. Ani sa neozývajte! A mezi sebú sa nebijte a nezgúňajte. podivaj sa ty, stará Ančo, ty pambíčky na vás davajú pozor, a všecko by mně požalovali. Ten pámbu má ten prut*) na nedobré děti.“

Tak káraly mamička Aničku a Františku, když odcházely do práce. Zamčely děvčata, „aby hlédaly dům“.

Anička, to starší děvčátko, velice se bávala, že přijde zloděj, raubíř, nebo žid a odnese je ke komediantům. Nejvíc ale se bála „gojmagoja“, gojmagoj je rytíř, sídlí pod zemí a vytáhne v čas nouze s velikým vojskem. Proto Anička vylezla na lavku, schovala nohy pod sebe, aby jí je neusekl gojmagoj, až ze země poleze, a položila hlavu na ruce, aby neviděla všecku tu hrůzu, která se bude díti.

A ze strachu vykládala Františka samé strašlivé pohádky, které si sama vymyslila. Když však pořád nic v zemi nedunělo, dodala si odvahy, zdvihla hlavu, a když i vzduch byl čistý, slezla opatrně s lávky, prohlédla pod lůžkem a truhlami a ve všech koutech, jestli tam nesedí čert, a potom si hrály na paničky.

Paničky nosí dlouhé sukně. Proto si obě sestry pooblékaly mamiččiny sukně, také kabaně, vzaly si tatínkův parazol, košík na ruku a šly nakupovat. Při tom ovšem mluvily německy.

Když Anička a Františka mluvily německy, vypadalo to tak: Chajbrle, chajbrle, mantara, hamtara a honem jako na mlýnku.

— Voni majú malý šlep — povídá Františka, to menší děvčátko.

— No haste, voni majú malý dům a my máme milión bilión, a plnú hůru koláčků tvarohových a trnkových, — odsekuje Anička.

— A my dva milióny bilióny a cukrové koláčky, jak císař pán a plnú říku kafé.

— A my tři milióny.

— A my čtyry milióny.

— A my pět miliónů.

A tak to jde, pokud umějí počítat, potom si vjedou do vlasů. Anička malé Františce pořádně naťapkala, ta se dala do pláče a že to poví mamičce.

Maminka je celé odpůldne v práci na poli.

Už se stmívá, a Anička se začíná velice bát. Hlavu má horkou, pořád hledí na pánbíčky, nejvíc na toho s tím prutem. Rázem vyskočí na lavku a kam bije tam bije do pámbíčků, sklo řinčí a padá, z rukou pořezaných řine se jí krev, pláče a křičí, a bije, pořád bije . . . Až je všecky roztloukla, sedá ticho do koutka, pomalu přestává plakat, utírá si krvavýma ručkama slzy a nosík. Už ani nedutá a v koutečku stola usíná.

Malá Františka hledí na to s úžasem, sedí a

***) Kristus s ratolestí.**

mlčí. Když Anička utichla, jde k ní, potahuje jí za rukávu a šeptá: „Neboj sa, Aničko, já to nepovím maničce.“

Marie Krhovská Doležková.

V ČESKÉ SIBIŘI.

I.

17. února 1907. V Praze vlažný den, jeden z těch, které jsou jako předtuchou jara. Se střech kape, po sněhu již není památky, jen poslední zmrazky jihnou a cesty v parku jsou blátivé. A z našich hor nám psali: Bože, to je sněhu! V zahrádce vykukují z něho jen vršky stromu, a zajíci běhají až do síně, že je Ondřejová vyhání koštětem.“ Chci to vidět, řekl jsem si, a pustil jsem se 17. února do táborských hor.

Kdekoli se rozhlédneš od Votic po krajině, sníh leží všude tiše a měkce. Nekonečné bílé pláně. Jenom stráně k západu obrácené, s nichž vítr často odmetá spousty sněhu a nechává na nich jen vrstvy přituhlé k zemi, ty jsou nahnědlé — země proráží pod sněhem. Ostatek všechno jsou bílé pláně, ničím nepřerušované, leč sněhovými vlnami vyššími a nižšími. A ty pláně působí velikým smutkem. Nikdy jsem nechápal, jak u některých národů bílá barva může být barvou smutku. Ano, může; každý člověk to zde pochopí a pocítí: sníh pokrývá zemi jako bílý rubáš mrtvého. Cítíš, že pod rubášem leží někdo bez duše — nehybná země. Šla tudy studená Smrt a její zimní průvodčí zlý stařec Mráz, a pod jejich ledovým pohleďem život umřel. I hlas umírá ve vzduchu. Vystřelíš-li z pušky, rána zní slabě, jakobys tleskl jen do dlaní; houknutí nerozléhá se, sotva je uslyší vrány nedaleko ve sněhu se procházející. V celé širé kotlině nevidět člověka na cestách, jen na protější straně stoupá do kopce osamělý poutník, aby dostihl lesa na Čeřenské hoře. Osamělý ten muž činí sněhovou krajinu ještě smutnější. Jde se mu patrně těžce ve sněhu, neboť se zdá, jakoby stál na jednom místě. Smutno je, smutno; ani hlásku kolem do kola není slyšeti, pouze sníh hvíždí pod nohami.

Stoupáme dva po silnici milčínské na hory. Jakmile jsme od Votic zahnuli za neďaleký břeh, všechny stopy blízkého města zmizely. Nelze sice zablouditi, ani sjíti se silnice, protože je vroubena po obou stranách stromovím a za dnešního jasného dne vidíš všechny známé předměty, ale máš dojem, že jsi opuštěn a nesmírně daleko vzdálen lidských obydlí.

Nežli jsme vešli do lesů, octli jsme se v nové říši zimní, v říši zimního, nevlídného Větru, jenž tu někde bydlí ve skalách a slujích a nelítostně vítá nezvané hosty. Jako dráb lítá po stráních i po dolině, švihá, mrská a bičuje holé hlavy křovin, lomcuje a skřípá holými větvemi stromů. Bič jeho svištì. Bičuje a láme všechno, co se neukrylo pod sněhem. Jakoby ho dráždilo, co připomíná život jara a léta. Zlámané pruty v křovinách ukazují rány, kde řádil a větve stromů sténají, kde řádí. Lidem, kteří vešli v jeho království, stříká do očí a do tváří sněhové hvězdice, jež pálí jako jehličky, jež padají za krk a do rukávů a mrazí. Hvízdá do uší: „Jdi mi odtuď! Co tu chceš v mé říši?“ opírá se lidem o prsa, strká jimi po silnici se strany na stranu a pere se s nimi o každý krok.

Konečně jsme větru unikli. Chrání nás před ním lesy s obou stran silnice. Tu se vítr nemůže rozbíhat a svištět svým karabáčem, zbývá mu — reptat a hlučet v korunách stromů, a kus cesty nás vyprovázet. Les zasypán jest sněhem. Stromy v něm stojí mrtvě a tupě. Nad rybníkem v lese u pily nakupily se ledové kry a pod olšemi vytvořila se z ledu a sněhu divotvorná skaliska, rampouchy a figury. V závětří stoupá se rychleji do kopce, cesta není přerývána závějemi, oddechuješ si.

Když jsme vyšli z lesa, otevřela se před námi známá krajina s výhledem na Mysletice, Hostišov a Buchovy. Vichřice však tu duje a vyje běsivě, jakoby někdo byl odvázal a pustil do kraje tisíc fen. Jsme na horách. Jsme na pokraji České Sibiře. Tu přestává výlet a začíná výprava. Nelze jíti pěšky. Uchýlili jsme se do saní, tažených párem koní.

*

Cesta naše jde po silnici, ale ne silnicí. Tu na silnici proházena je pouze úzká cesta, kterou se vlastně prosoukáváme mezi vysokými stěnami sněhovými. Sníh zavál příkopy po stranách cesty a přes ni napříč navál horu sněhovou, kterou lopatami musili cestáři prorýt, jako se prorývají skály v horách, když se razí nová cesta do neschůdných míst. Sníh! Sníh! Je to na pohled bezvýznamné pápeří, rukou urýpneš měkkého sněhu, nohou se do něho vboříš jako do peří; víš, že tyto stohy a břehy sněhové zjara zmizí pod slunečními paprsky a pod teplými zuby jižních větrů, a přec je to nyní živel vševládnoucí a všemohoucí! Kdybys zabloudil v pusté jeho říši, nalezneš v ní hrob a nikoho se nedovoláš.

Čím více blížíme se vesnici, tím hlouběji zabořují se nohy koní do sněhu a zarývají se sáně. Koně napínají, jakoby táhli těžký náklad. Čím více však se blížíme vesnici, tím méně ji vidíme. Neboť octli jsme se v nové

říši, v níž vládne — V i c h ř i c e. Letí bezuzdně od západní strany a chrlí na nás záplavy sněhu, jenž nás pokrývá, zalepuje oči a přimrzá na tvářích. Jedeme v pravé metelici, ač sníh nepadá. Nebe se sice nad krajinou zatáhlo, je husté, jako popelavým kouřem naplněné a nesmírně smutné, ale shora sníh nepadá. Vichřice zdvihá náruče sněhu se země, na vyšších polích a metá je do doliny. Ani památky není po rybnících našich, na nichž v létě bývá tak živo. Mezi Hostišovem a Mysleticemi nevidět cesty, široko daleko není také vidět živé duše.

Na pokraji vsi stál člověk, zabalený v hadrech, díval se k západu a místo pozdravu vykřikl:

— To to řádí!

Ještě svůj výkřik za námi opakoval a skryl se v chalupě,

Ves. Naše milá letní ves. Znáte ji zvěčněnu jarním obrazem Slavíčkovým. „Cesta do vsi“. Nebyl bych si jí dovedl představit pod zimním příkrovem, kdybych jí tak dnes na vlastní oči neviděl. Človíčka nelze spatřit. Ani za okny neukázala se zvědavá lidská tvář, ač naše koně rolničkami zvoní. Lidé se patrně utáhli ke kamnům, neboť okny fičí. Prázdno a mrtvo všude. Tak asi vítaly naše vesnice žoldnéře v třicetileté válce, když obyvatelstvo je opustilo a poskrývalo se v lesích. V některém statku zaštěkl nanejvýš hladový pes a rychle se schoval.

Již jsme na návsi. Jak tu v létě bývá rušno před hospodou na trávníku pod košatými kaštany! Jaký rej provozují děti tam v luční trávě plné květů na panské zahradě! Dnes jako po vymření, na pohled není nikoho v celé vsi. Ani sněhuláka nevidět na svědectví, že aspoň před chvílí mládež tu skotačila, a kde se jeví stopy lidských nohou ve sněhu vyšlapány, jsou již sněhem skoro zameteny, jakoby tu člověk byl kráčel před dávnými časy.

A vichřice hučí v kaštanech a kmásá slaměné střechy, v nichž obracejí se došky, jako když vítr slepicím obrací peří. Rozhodli jsme se, že neopustíme sáně, pokud nepronikneme na své výzkumné cestě až Oldřichovci, nejvyššímu bodu na horách milčínských. Sotva jsme však vyjeli za ves, která nás kryla poněkud, octli jsme se na místě, kudy vichřice pádila nejdivěji. Blízké lesy skučely jako šelmy; přes naše hlavy přehazovaly se proudy sněhové, a koně vázli. Popojeli jsme asi padesát kroků, vydávajíce se vichřici na pospas, a veleli jsme: Obrátit!

Byli jsme už zasypáni sypkým sněhem jenž proniká všechno a mrazí. Houně na nohách jsou proti vichru a sněhu slabou ochranou. Oči zasypány jako pískem, obličej po pravé straně od klobouku až níže po ramena mrzne a v nedlouhé chvíli pokryl by se rampouchem. Obrátit! Celá krajina po naší pravici směrem k západu se vzdouvá, vítr v ní víří, a vyhlídka na další cestu je tak hrozivá, že jsme se dali na útěk z této říše. jak tu mohou lidé žít? Tak mně připadalo. jakoby ty vesnice byly se zde usadily omylem, jakoby tyto kraje nebyly stvořeny lidem pro obydlí. Anebo jakoby tu byly zbyly ještě věk, když země už vychladla a lidstvo v nich vymřelo. Není to skutečně obraz budoucího věku, v němž se člověk bude loučit se zemí kdysi krásnou, kvetoucí a úrodnou?

Sestoupili jsme u první chalupy, a kočí zajel s koňmi do dvora, neboť bylo třeba popřát jim závětří a odpočinku. Chráněni střechou můžeme teprve prohlédnouti si naši ves. Vidíme, jak i ve vsi vítr nabírá sníh se země a rozhazuje ho jako mouku o kus dál. Mezi hospodou a statkem vdovy Řezníčkové ústí cesta z polí. Mezi oběma staveními je průvan, a tou mezerou vítr mete sem z polí sníh a nanesl ho takovou obrovskou homoli, že tito sousedé, chtějí-li se navštívit, musejí přelézat sněhový a ledový vrch jako v pohádce. Jak mají v zimě daleko k sobě! Zahrady od chalup obrácené do polí jsou pod sněhem; ploty zmizely pod širokou závějí, která se táhne od lesa až po stavení. Nad sníh trčí jen vršky stromů, které jsou od zvěře okousány do žluta.

Jaký pohled ze zahrady do kotliny arnoštovické! Ejhle, Česká Sibiř! Sněhová poušť! Vybavil se mi náhle Sven Hedin cestující dunami v srdci Asie. Představoval jsem si živě, čta jeho knihu, pískové duny a vichřici v nich burácející; představoval jsem si, jak překračoval hory pískové, bořil se v nich i s karavanou: v Hostišově 17. února 1907 jsem ty duny v i d ě l, třebas duny sněhové, ne pískové. Kamkoli dohledíš — nic než než vlny sněhové, hráze, náspy, hřebeny a homole. Vše jednobarevné, mrtvé a nebezpečné. A každou chvíli, jakoby z té sypké půdy vyšlehl kouř, tu na rovině, tu na náspech — to vítr dělá víry a posunuje sníh s místa na místo a má vyměřenou dráhu, kde se prohání a krouží, kde se zatočí i rozprchá a kde se položí. Závěje opakují se vždy na týchž místech; podivný zákon.

Pobyli jsme ve vsi nedlouho. Nebylo naděje, že se skučivá vichřice uloží. Když jsme opouštěli Českou Sibiř, na západním nebi prodralo se několik tenkých paprsků slunečních a padly na sněhové moře kyselým citronovým leskem. Nepoutala je vystydlá mrtvá země, a

roto rychle se zase skryly do chumelenice ouřových oblaků. Tam u kamen slunečních e jim blaženěji. Nepotěšíte se dříve v těchto orách, až snad v dubnu anebo počátkem větna . . . J. H.

ROBNOSTI.

Pěvecké sdružení učitelů moravských. Pokládá-e za povinnost i na tomto místě upozornit čtenáře é pražské a ty, kteří mají lehčí spojení s Prahou, pěvecké sdružení učitelů moravských vystoupí Praze 25. března v Rudolfinu. Loňské dva konrty tohoto sdružení byly velkolepé a zůstaly v trlé paměti všech účastníků. Zpěvy duševně procítě-é a umělecky provedené, jak to umí učitelské družení, nazvány byly vloni kritikou německou trinfem.

DOMÁCÍ KOLOVRAT.

Dostal jsem tento dopis:

Ve výkladní skříni závodu Topičova byl ěkolik dní vystaven veliký obraz, malovaný anem Lad. Novákem. Pan Lad. Novák je namu obecenstvu zajisté znám. Kdysi uveřejovala (snad dosud uveřejňuje) Zlatá Praha ho obrázky, které byly jedinou oslavou a vchvalováním pití a živeta hospodského.

Zmíněný obraz má nápis: „Kdybys ty, pilečko, umřelo, co by sirotků pro tebe plaka-" Obraz je určen pro pivnici pražskou „u leků". Je odporný a je z něho smutno.

Zdálo by se, že se začínáme také u nás onečně probouzet ke krásnějšímu, opravdoějšímu, kulturnějšímu, jemnějšímu životu, že očínáme chápat, kterak největším českým em je česká hospoda, že život hospodský a naše neustálé pivo nám způsobuje tak u-utné kulturní minus, že všecka práce a náaha ho nevyváži, že pivnice a hospody jsou o nás místa, která pohlcují největší část naší telektuální a mravní síly. A myslím, že by nám celý ten hospodský tón našeho veřejího života, celá ta hospodská, hrubá, plebejá familiárnost, která se už zrací výmluvně v m důvěrném pojmenování „u Fleku" „u elmů" atd. že by se nám to mělo hnusit. I naši nělci pochopují konečně, že býti umělcem znamená jenom ovládat (třeba sebe virtuněji) tu neb onu techniku výtvarnickou, že znamená žíti opravdový intensivní život a jadřovati sen o lepší budoucnosti rasy. e nělec je učitelem a vůdcem, stojícím na nejednějších strážích, člověkem, který vidí už pší, jasnější zítřek a usiluje realisovat jej ým dílem a celým svým životem.

A za takových jitřních chvil přichází pan ovák, český umělec (Zlatá Praha uveřejňuje jeho obrázky!) a maluje takový obraz, a pan Topič jej vystaví! To na hlavní ulici pražské, kde projde mimo tolik cizinců a naší vlastní mládeže! Podivno, že něco tak křiklavě neuměleckého, tak v pravém slova smyslu ošklivého se může vystavovat ve výkladních skříních na odiv!

Myslí-li sobě pan Novák, že obraz jeho je uměleckým činem (a to si asi myslí, když jej vystavuje), tož se osudně mýlí. Je činem protiuměleckým par excellence. Je ošklivým (nelze mi toho slova dosti často opakovati, tak mne obraz rozrušil) a to proto, že jím oslavuje plebejskou, nízkou neřest malého člověka českého (a malým je, bohužel, skoro každý český člověk); je ošklivým, proto že je symptomem té nejnesympatičtější stránky naší, symptomem cítění a myšlení plebejského a nekulturního.

Z pohledu na Novákův obraz jímá člověka beznadějnost a ještě více z fakta, že činnost p. Novákova je v dobré části naší veřejnosti (Zlatá Praha a Topič!) považována za skutečně uměleckou.

Probouzíme se opravdu? Takové pochybnosti ve mne vyvolal p. Novák svým obrazem.

vrrr.

DĚTSKÝ KOUTEK.

O KOROTVIČKÁCH.

I.

Nejdřív budu vypravovat o hajného korotvičkách.*) Jednoho roku v červnu sekli sekáči louku panskou a přesekli korotev, která seděla na hnízdě. Matka korotev miluje svá vajíčka a později své mláďátka jako snad žádný pták, a proto se od nich nechce vzdálit a chrání je s nasazením vlastního života. Jistě slyšela hlasy sekáčů, jistě slyšela šustět kosy v trávě luční, a snad právě proto bála se o svá vajíčka a neuletěla. Sekáč usekl jí nevědomky hlavu, přesekl levé křídlo a vyhodil ji z hnízda. Zatřepala nožičkami a bylo po ní. Na louce zůstal starý kohout korotví. Vídali jsme ho po celé léto osamělého poletovat v louce a v okolním obilí. Nechápal asi chudák, co se stalo s jeho samičkou a vajíčky. Teprve o honech připojil se k sousednímu hejnu korotvímu.

V hnízdě po matce zůstalo 15 teplých zelenavých a šedavých vajíček. Sekáčům bylo líto o ně, poslali pro hajného, a hajný si je

---

*) Já vím, že se má psát koroptev; ale já nevím, jak se má psát, nýbrž jak se mluví a vyslovuje.

odnesl v čepici domu. Zrovna jedna slepice jeho chtěla sedět. Dal tedy korotví vajíčka pod slepici do hnízda, a ona je vyseděla ve třech nedělích. Jistě jí bylo divné, že její vajíčka tak pojednou nejsou bílá a že ta vajíčka jsou tak maličká, jakoby se byla scvrkla; jistě se i podivila, jak její kuřátka jsou malilinká: ale byla jim oddanou matkou. Jak seděla na vejcích, tak zůstala i s kuřátky u hajného ve světnici. Korotvičky byly čiperné a čilé; byly maličké jako vrabečci, a dvě začaly běhat, ještě nosily skořápky na zadečcích. Často jsme se chodili k hajnému na ně dívat, jak prospívají. Jejich hnízdem byl starý košík a stál pod lavicí u kamen, aby byl jako trochu schován. Hajná jim sypala krupici, a korotvičky měly se k životu. Slepice ťukala zobákem do krupice a ukazovala jim, jak se zrnéčka zobají.

Když korotvičky byly asi tak veliké, jako kuřátka slepiček zahradních, liliputek, hajný pustil slepici s nimi ven ze světnice. Slepice vodila je kolem hájovny po trávě, potom i kousek dál do louky, učila je sbírat broučky ale hajná ještě je přikrmovala zrním a svolávala je na noc do hájovny, aspoň na dvorek. A slepice přišla a korotvičky poslušně s ní a zalezly pod její měkké a teplé peří na noc. To byla podívaná na mladé korotvičky, jak jsou poslušny! Jakmile jen slepice nápadně zakvokala, když jí něco zalekło, korotvičky hned se přitiskly k zemi a nepohnuly sebou, dokud cítily nebezpečí. A když na ně jiným kvoknutím zavolala, že našla kobylku nebo mravence, sbíhaly se k ní vysokou trávou a ozývaly se jemným hláskem z daleka, že už běží.

Konečně přišel čas, že slepice začala znovu snášet vejce a že korotvičky přestala vodit. Opustila je docela, ale ony už se uměly vyživit samy. A co myslíte: korotvičky, třeba už byly veliké a uměly hodně lítat, nevzdalovaly se hájovny, než nejdál do louky a do blízké paseky za hajného školkou. Kteroukoli hodinu denní jsme šli mimo paseku, vždy jsme mohli být jisti, že hejnko najdeme, budeme-li hledat. Vyrůstalo bez rodičů. Žilo v hejnku dvanáct korotviček. Dvě zašlápla kráva na pastvě a jedno se dostalo nějak neopatrně k tůni u rybníka a utopilo se.. Ale zbylých dvanáct mělo se k světu, byly zdrávy a rostly šťastně.

Hajného a hajnou dobře znaly. Když hajná popásala krávy na louce nebo hajný přešel pasekou, korotvičky pásly se klidně, jako domácí kuřata, nezvedly se. Někdy s hajným šel pes, ani toho se nebály. Zvedaly se odletovaly jen tenkrát, když tu chodili lidé cizí.

Kolem 15. srpna začalo se honit. Zabrali jsme dvakrát z poručení pana lesního i paseku při hájovně, a z milého hejnka několik korotviček padlo. Ale ty ostatní přece zase se do paseky svolávaly, a nechť byly sebe víc rozplašeny, místa poblíž hájovny neopustily nikdy. Když jsme tu stříleli, všimnul jsem si, že hajný měl dvakrát dobrý výstřel a nespustil. Ani nezvedl pušky k líci.

— Proč jste nestřílel?

— Ah — eh — zabručel cosi.

— Máte něco pušce?

— I nemám, ale tak —

Porozuměl jsem mu. Bylo mu líto střílet po známých korotvičkách, které vychoval a které měl rád. Když stříleli jiní, jakáž pomoc, ale on sám nedal do nich rány. Potom přišla zima, a z celého hejna zbylo korotviček pouze pět. I v zimě bydlily na blízku hájovny a zahřívaly se v chumáčku, když byl vysoký sníh. — Hajný jim zasýpal trochu zrní pod smrček, když byla tuhá a zlá zima. Teprve v únoru zmizely z paseky, neboť v ty doby korotvičky rozdělují se na párky, a vždy jeden sameček a jedna samička, kteří se za zimu navzájem zalíbily, začínají pomýšlet na to, aby si založily vlastní hnízdo.

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Nová babička.

Jaroušek byl tříletý, Lidka pětiletá. Žili stále ve velikém městě. Najednou však odstěhovali se s maminkou a tatínkem do malého města. Bylo to docela jiné, než v městě, nebylo tam žádných známých, ani přátel a co dětem nejvíce scházelo — nebylo tam jejich nejmilejší babičky, která si dříve s nimi hrávala. Tatínek byl v práci, maminka stále zaměstnána, takže děti bývaly často úplně samy na dvoře. Rodiče netušili, jak se dítkám stýskalo po babičce, až se to jednoho dne dověděli.

Maminka přistoupila k oknu a vidí, že Jaroušek úsilně kopá malým rýčem jámu. Už byla asi tak hluboká, jako včera ona dělala na zahradě, když sázela zeleniny. Potom do ní vložil něco a už se strojil jamku zakopávat. Lidka stála u něho s panenkou v náručí. I vyšla maminka podívat se, co dělají; shýbne se a zvedne věc, kterou Jaroušek dal do jámy. Byla to podobizna babiččina. I diví se maminka:

„Proč dáváte babiččinu podobiznu do jámy?"

„Maminko, my ji zasadíme, aby nám vyrostla nová, taková, jako jsme měli."

SVĚTÁK.

Napsal J. Opočenský.*)

Když jsem byl chlapcem, nosíval jsem ze sousední vesnice kořalku, byla tam lacinější.

Na poli, nebo ve stodole bez ní cizí lidi nebudou dělat a ne a ne; toho dyby nebylo, říkával otec, to by se vo mnoho lepší hospodařilo. Než však, já jsem vždycky rád pro kořalku docházel; ba, jednou jsem si od jednoho hocha vypůjčil trakářek a vez jsem soudeček na trakářku.

Tenkrát pršelo, jen se cedilo, proto jsme se schovali na chvíli pod jednu planou hrušku. Byl se mnou taky můj mladší bratříček. „Poďvej se," zvolá po chvilce klučina, „támhle je hruška a támhle taky."

„Máš praudu," já na to a už jsem se pro jednu shejbal.

„Jiřiku, tobě leze z kalhot mlíčen," připomenul bratříček.

Já se ohlídnu, a vidím, že mě opravdu kus košile čouhá z kalhot; to mně mrzelo. Co si asi o mně pomyslila ta malá slečinka; taková byla hezoučká a posluhovala svý tetičce, když mně cedila kořalku do soudku. Má takový přepěkný bělavý šatečky, okolo sebe takovej blejskavej řemínek, a já — — No ale co, ona je ona a já jsem já, jaká pomoc. Ona je malá slečinka a já jsem jen chudýho chalupníka syn, kterýmu nejvíc říkaj hloupej kluk. A pak, dyby maminka věděla, co já hloupýho mám zas na mysli, ta by mně zazpívala. Ona by zas řekla: „Jo, jo, řekne se děti, ale nechme je bejt, nejsou mnoho kalýho."

Asi po šesti letech byl v tý vesnici pohřeb, umřela jedna stará, mnoho let slepá babička. Byla Helvetka. Já šel taky na ten funus, protože jsem byl kousek zpěváka.

Má matka a bratr nám taky pomáhali. Zpěv řídil jeden starý muž se svou ženou a ti, podle tak všeho, páchli trochu spiritismem; říct si to však nedali, proto že, jak se říká, báli se o kůžičku. Já měl tenkrát novej zimník, herbábnej bílej šátek na krku na klíce uvázanej. To mně tak matka vystrojila. Ona po očku brzo pozorovala mně, brzo zas děvčata.

Zvláště na hřbitově, když již rakev stařenčina do hrobu se kladla, byl jsem jaksi roztržitý při zpěvu.

Jedno očko, tmavé jako borůvka, neustále se potejkalo s mým pohledem. Jedno proto, že druhé se skrývalo za zády ostatních dívek. Ale mě i to jedno stačilo, že jsem si vzpomněl na roztrhané kalhoty a na mlíčen.

---

*) Světákem nazývají v Podkrkonoší toho, kdo za zaměstnáním odešel „do světa" a osvojil si volnější mrav lidí, kteří delší čas pobývají nepoutáni rodinnými zvyky. O takovém jedná povídka, psaná autorem z lidu.

Bylo po pohřbu. Každý paloval domů, proto že mrzlo jen fičelo a slunce už zacházelo.

Doma u teplých kamen si každý asi liboval, když brada drkotati přestala. Matka na rychlo uvařila mlíko a volala k večeři. Po takové zimě teplé mlíčko chutnalo výborně.

„Náš Jiřík dnes, dóvi jesli to ďál ten šátek, nebo ten novej zimník, ňák se těm holkám musel líbiť. Ta z kořalny si ho pořád prohlížela," hovořila při večeři matka.

Já jsem se trochu styděl, trochu jsem byl rád, brzo jsem se viděl v novým zimníku a šátku a brzo zas v roztrhanejch kalhotech, jak sbírám hrušky. — A pak, taky mně ňák svrběla pravá dlaň. Ta slaboučká, s červenejma tvářema, — ta je z naší církve a ona mě podala ruku.

Je prauda, před třema roky, když jsem stál u kostela a ona se svými rodiči taky přicházela do shromáždění, připadala mě jako kachna. Měla novou jupku s dlouhými rukávy, takže nebylo ani dlaně vidět a šla kolíbavě zrovna jako kachna. Tenkrát jsem si bručel sám pro sebe: Tu holku bych nechtěl ani za nic.

Když však ze všeho toho za ňákej rok vyrostla, byla z ní milá dívčina. Její oděv byl sice vždycky jen jednoduchý, ale přece začala se mně ňák líbiti.

Z mladické marnosti jsem záhy vystřízlivěl; ani do hospody jsem nechodil, když jsem poznal, že to jen marnost a trápení ducha. A ona, když viděla, že já nikam do marných zábav nechodím, dlela taky jenom doma.

„Taková věrnost nemůže zůstať bez poušimnutí," myslíval jsem si. Naposled jsme se vzali a nebyli jsme nešťastni.

Asi za rok, nebo za půldruho, přistěhoval se vedle k sousedovi do světničky řezník Kozina. Jeho ženou byla ona slečinka z kořalny. Vedlo se jim dost špatně. Dole ve vsi roztříklo se pod sekyrou její věno, které obnášelo asi šest stovek a tak chuďaska nebyla příliš veselá.

Ale Kozina, čilá řeznická krev na všecky trany, neďál si ze všeho toho nic a sedával v hospodě při pívku a kartičkách, jako by se nechumelilo. Kde bral teď peníze, — to já nevím.

Najednou dal se s hospodářem do spolku, ten byl taky dobrá kopa, přivedli bělouše, kerej patřil už na vejměnek a naďáli z něj jitrnic, uzenic i maso sekal Kozina o všecko pryč. Co se neprodalo doma, to roznášela Kozinová po sousedních vsech v koši.

Ale jako se říkává: „Spolky abyu'zal čert," tak to dopadlo i s Kozinou a jeho hospodářem.

Z počátku to bylo až veselý, i já jsem si často doběh pro ňákou jitrnici nebo uzenku. Kozina byl moc čistotný při svém řemesle.

Jeho žena i hospodářova často si vypravovaly, když mužové nebyli doma, o bývalých svobodných časích. Někdy se tak do toho vpravily, že opravdu cítily, kterak jsou svobodny; ale naposled vždycky zas viděly jen to své zklamání.

Jednou jsem tam opět zaběh pro uzenku. Ony právě přesejpaly peří.

Na nohou mě klapaly dřeváky a na koleně jsem měl děravou záplatu. Vzpoměl jsem si na mlíčen i na pohřeb slepé stařenky; ale dnes mě ta díra na koleně tak moc neškodila, vždyť se proklubala jen upřímnou prací, shýbáním a klekáním při smetání a sbírání řezanky. To mě žena spraví a budé zas dobře.

Ale mladá řeznice si mně jaksi černým očkem změřila a pravila: „Poslouchejte, nejste to vy, co jste tenkrát při pohřbu oné stařenky zpíval?

„I jsem," odpověděl jsem jaksi nevrle.

„Poslouchejte, tenkrát jste se mě ňák líbil, já pořád měla za to, že jste někerýho učitele syn. Ale holky mě poudaly, že jste z chalupy, to mě ňák nechtělo lízt do hlavy. Z chalupy hoši bejvaj trochu nevohrabaní, ale vy jste tenkrát — — — no dnes taky vypadáte trochu jináč."

„Vy už taky dnes nejste taková dáma, jako tenkráti."

„Já? — Já myslím, že jsem pořád stejná."

„I nejste pořád sejná. Já vás pamatuju jako malý ďůče a jako diuku svobodnou, vlastně měl bych říct slečinku."

„Jó — slečinku. Co pak já byla ňáká slečinka?"

„Ať jste byla, nebo nebyla, aspoň jste ji ďála . . ."

„Ták, — můj bože — — já prej jsem ďála slečinku. Já myslím, že jsem byla ta nejsproštší holka."

„No, já myslím, že jste byla z tý putyky dcera?"

„I kdepák, — já jen tam byla z milosti u tetičky. A co jste na mně viděl, že jste mě považoval za slečinku?"

„No — páví chody, — klobouček a rukavice."

„Co pak jsem chodila tak pyšně? Nebo je to něco zlýho, rukavičky a klobouk?"

„Není to nic zlýho, jen že ze statku holky nechoděj' tak vyfintěný, jako vy jste chodívala.

„Ták — tohle jo, já myslila, 'dóvi co nevyvedu, když budu nosiť klobouk a rukavičky a naposled jsem si s tím odháněla zdejší hochy."

„To taky jo!" A na to jsem odešel. — —

*

Když nastávalo jaro a tály ledy, i spolek řeznický rozmrznul. Z ničeho nic, dostal jsem obsílku, že prej musím za svědka.

Šel jsem na ouřad a koho dohoním, jako kmotra Štenberu se synem.

„Dobře, že deš, Jiří," oslovili mě tito, „musíme se ňák umluviť, bychme tam stejně mluvili."

„Kam vy dete?" ptám se jich.

„Dem taky svědčit."

„No, to snad není žádné úmluvy potřeba, mluvme pravdu a bude to."

„I dyš vono to je — — —, žencký se trochu p hamonily, Šídová hodila ve zlosti po Kozinoj pelnu slánku soli a hernek s kucmochem a maj takovejc všelijakejch pletich, ale myslím, že snad má prau Kozina, jak to vypravoval. Von se holt neměl nik dávať se Šídovejma do spolku. A taky si myslí že by to snad bylo dobrý, abychme se trochu uml vili. Mě sic není nic po tom ani po onom, ale K zina přec jen co se u toho nalítal, nasháněl a n posled byla Kozinová eště vejhozným, a je chudá na každou chvíli. Masa tuhle ani lot, peníze tak žádný. A to byu tom byl kozel, za celou zejmu tol koňů porazili a nic z toho? To není možná?"

„Já vám povím, kmotře, nemuseli chodiť tak společně, kde kerá kočka zakroutila vocasem. A to do bálu a do plesu a k muzice a do hospody k kartičkám — — kozel aby je teď rounal a snad eš abych povidal to, co jsem ani neviděl. Vy mlúte chcete, mě se však zdá, že by bylo nejlepší, aby n nás na všecky vzali na ouřadě koště. Šídovi ďá pány, Kozinovi taky a kde se nau'šecko mělo brát'

„Jo jo, panečku, teď se tervám oběma nedost vá," poznamenal starý Štenbera.

Zatím jsme došli na ouřad. Tam jsem taky m sel přísahať, že budu mluvit praudu a to se mě m líbilo. Myslil jsem si: Kdyby náš národ i páni ta Boha ctili, jako Ho zde upřímně jmenují, to by jis bylo dobře.

Se svědectvím jsem byl brzy hotov, protože tom, nač jsem byl tázán, jsem pranic nevěděl. A t co já věděl, nebylo pořeba.

Jedna věc mně ale zajímala. Slejchával jsem, ž kdo se na ouřadě trochu plete, nebo nějak zajik bejvá považován za lháře a falešníka, kdežto já jse na otázku „kolik je vám let" se tak zapoměl, ž kdyby mně byl někdo palicej do hlavy uhodil, v to okamžení jsem to nevěděl. Soudce se jen usmíva ale za falešníka mně nepovažoval. Já ho prosil, ab mě minutku dovolil, než se vzpamatuju, že jsem n ouřadě jakžiu poprve a on pokynul laskavě ruko Pak mě to šlo jako z automatu, když jsem požáda že bych bez otázek rád všecko vypověděl najedno sám.

Když jsem odcházel, stiskl mě soudce ruku a pra vil: Kdyby takto lidé mluvili na úřadě, měli by chom o mnoho méně práce.

To mně tak potěšilo, že jsem ani nechtěl od ce sty, ale řezal jsem vesele domů. (Dokonč.)

Vlastník Tiskařské a vydavatelské družstvo „Po krok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a od povědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 2. března 1907. Číslo 9.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

ZE ČTYRVERŠÍ OMARA CHAJJÁMA.

Kde je ten sladký rubín Bachdašánu, kde?
Útěcha srdce, balzám Turkistánu, kde?
Dí, že prý Musulmánům zakázáno pít:
Pij! Nelkej! Kde jsou Musulmáni? Kde?

*

Zdali jsem pijanem vína? Což jestli jsem?
Gebrem či Káfirem? Řekněme třeba, jsem!
Veškerým sektám jsem nejistým, čím že jsem —
já však jsem svým jen, jsem takový, jaký jsem!

*

Vstaň, nalij v pohár vína rudý jas!
Mým chlebem buď dnes rtů tvých úzký pás!
Sem víno, brunátné je jak tvá líc,
můj život zcuchaný je jak tvůj vlas!

*

Ó chodžo, jedno přání dovol mně:
Svá ústa zamkni, Bohu poruč mě!
Já zpříma jdu, však ty jsi šilhavý,
jdi léčit zrak svůj a dej pokoj mně!

*

Bez vína tento svět snést nemohu,
bez číše život svůj nést nemohu!
Jsem otrok sladké chvíle, kdy mi dí:
„Pij, pohár znovu pln jest!“ — Nemohu!

*

Dí ryba kachně: „Sestro, všechno zhyne,
voda-li řekou naší nepoplyne.“
Dí kachna: „Až nás upekou, co na tom,
zda v řece voda neb mok révy vinné!“

*

Co věčnou sudbou je, ty neznáš ani já,
klíč k této hádance ty nemáš ani já,
za oponou jen mluví o nás o obou,
až ta se rozhrne, — kde meškáš ty a já?

*

V den onen, v který sláva nebes pomine,
kdy v černých tmách hvězd zářných světlo zahyne,
v den vzkříšení Tě za lem roucha uchopím
a zvolám: „Proč jsi zabil tyto nevinné?“

*

Tvé vášně, člověče, jsou jak psi hlídací,
již štěkají na klamný fantóm v půlnoci;
jsou jako lišky lstné a spí jak zajíci,
jak vlci žraví jsou, jak tigři divocí.

*

Je šťastno srdce, které slávy nehledá
v ornátě nad jiné své pýchy nezvedá;
jak símurgh míří křídly v nebe nejvyšší,
jak sova na ruinu světa nesedá.

*

V svět tento zmatený mne postavil,
ze života mi dal jen tmavý díl;
jdu světem s nechutí a nevím nic,
proč přišel jsem, kam jdu, kde je můj cíl.

*

Práh hospody svým vousem zametám,
Co je mi do dobra i do zla zde i tam?
Ty koule obou světů přivalit se sem,
když zpit jsem, za půlčík ten párek dám!

*

Pár hlupců, před kterými celý svět se kloní,
uprostřed hloupých slávou moudrosti se cloní,
a míní, zříce muže, prosta jejich blaha,
že Káfir je, kdo není osel jako oni.

*

Až jednou v jitro posledního dne
náš Přítel k soudu přísně zasedne,
nač bát se neskonalé dobroty?
Buď klidný, všechno dobře dopadne!

*

Ó nebe, které bídákům svým přívalem
naplníš kanály a potok nad mlýnem,
však dobrým nedáš kouska chleba zadarmo —
Fuj na takové nebe! Čert je vem!

*

Dej pozor, jako rebel lstný je svět,
hrot ostrý skrývá, zná se přetvářet!
Když cukrovinku v ústa vloží ti,
nepolkni sladké sousto, skrývá jed!

*

Ó nebe, nespokojen s tebou jsem,
nezasloužím si být tvým otrokem;

když platí přízeň tvá jen hlupákům ,—
jsem také z nich, já nejsem mudrcem!

*

Rád všeho zřeknu se, jen vína ne! Nikdy!
Vše možno nahradit, jen víno ne! Nikdy!
Bez vína Magů nemožno mi snést
ten musulmánský život — nikdy ne! Nikdy!

*

Že svět je lakomec? Ó zanech lkaní!
Osud že jednou hladí? jednou raní?
Buď klidný! Viz, též nebesa jen párkrát
se otočí a konec kolotání!

Přel. Přemysl Hájek.

*

Pozn. 1. Bachdašán v stř. Asii, odkud byly nejlepší rubíny. — 2. Gebr, potupný název Zoroastrovců; Káfir, nevěřící, pohan. — 4. Chodža, titul učenců, theologů neb učitelů. — 10. Símurgh, mythický pták, fénix východu. — 18. Magové, Zoroastrovci, kteří se zabývali prodejem vína.

LOUIS KŘIKAVA:

ZÁPISKY NEURASTHENIKOVY.

Dru Janu Semerádovi.

„Autor se podává s upřímností až odvážnou." (Z kritiky.) Ano. Neboť: co na mně záleží? Nejsem sám. A pochopuji to, že nejsem sám, vidím, že mohou trpět jiní tím, čím trpěl jsem a trpím já. A není krásy v té snaze, krvavě pravdivé, demonstrovati na sobě člověka?

L. K.

Je ticho v mém pokojíku, útulném a čistém, světlém, opatřeném vysokým oknem, na němž, až zakroutím krk (libuji si v tomto násilnickém přirovnání) elektrickému světlu, zaplane hvězdnatá noční obloha. Kdybych přistoupil teď k oknu, viděl bych matně ve tmě dlouhý obrys pavillonu pro nemocné nakažlivými chorobami a krátký domek pro desinfekci o samotě blízko zdi, jíž obehnána je tato strana tohoto ústavu. Ale viděl bych v dálce světla na trati a neurčitě naznačené křivky horizontu. Světla, jež ubíhají známou cestou dolů k jihu a jež konkurrují vítězně se světly nahoře. Jsouť bližší a to je vše. Jsou také známé konstrukce a účelu tak jasného...

Dostávám ránu. Je mi, jakobych musil usednouti. Ne. Nevím, neznám účelu těch světel. Ani účelu těch světel na trati neznám. Co znám tedy, neznám-li ani účelu těch světel na trati? Jak mohu pohlédnouti na hvězdnaté nebe?

* *
*

Jak pozoruji, počínám opět „zbytečnými myšlenkami". Mýt nádobí, kdyby to slušelo vavřínu a kdybych to dovedl. Neboť myslím, že bych to nedovedl. Totiž: v tom je ta věc: Dovedl bych to. Ale myslil bych, že bych to nedovedl a proto skutečně bych toho nedovedl.

Mám klid. Nevím. Mám-li klid, sedím-li, ležím-li, chodím-li, nespím-li jsa uspán, rozlévá se po mé mysli žíravina obav z mé choroby, rozbíhají se pramének mého stesku a zle je... Ale není jiného léku než klid. A neporuším klid ten, budu-li se zaměstnávat zapisováním dojmů svých a svým myšlenek, vyciselovaných ohněm úzkostného sebepozorování. Je to pro jiné. Stav tu je. A kdo může říci, že se změní? Změní-li se, komu více budu vděčit než robustnímu člověku lékaři železných čivů, jenž má schopnost zachovávati pravou distanc k čivům nemocného, mžikem postihuje bytost a přináší jí čistou, humanní a přátelskou náklonnost pravého lékaře? Vidí tělo a vyciťuje i bytost. A mně zas budou vděčiti ti, kteří jsou mými bratry v utrpení a kteří nemají daru ani odvahy to říci. Je to rána do tváře říci si před forem: neurasthenik, že?

*

— Bojuji se svou chorobou. Jsem jist, že vyjdu vítězně... Ne na vždy, ale bude, proč žít. A Vy, kteří trpíte, sdílejte mou naději. Píši neurovnané zápisky pro sebe i pro jiné. Demonstruji člověka.

Zlomek I.

Dopis lékaři.

„Co mi to podáváte?" „Nic zvláštního; čtěte. Budu psáti o sobě a tím o tisících a tisících jiných. To pro začátek." „Jak jste spal?" „Dobře dnes. Čtěte jen, prosím."

„Když jste vstoupil včera do mého pokojíku (pokojík ošetřovanců č. 12), ptal jste se mne, co mám zas na vás narafičeno. Nebylo toho mnoho... ale něco musí vždy být. Abych první srážku hovoru přestál klidně a plul pak v proudu obvyklé konversace. Každý zmatek působí mi trýzeň a strach. To je typické pro neurasthenii a je to obdobné se stavem, který má osláblý písař, když mu chéf při diktandu hledí do péra. Je to zmatek slabší individuality při blížení se silnější. Někdy je mi trýzní hlučné přivítání, hlučný příchod hosta — poněvač mé čivy nemohou vyskočit tak pružně, jak na ně bylo sáhnuto. Ochablost čivstva nelze, soudím, lépe naznačit než tímto přirovnáním.

*

Neměl jsem na Vás narafičeno mnoho. Spal jsem dobře po záchvatech, jež byly stlumeny třídenním pobytem pod dozorem Vašeho pronikavého oka... troufal jsem si nemít mnoho narafičeno. V staré Zukunft (24. říjen 1903) našel jsem výrok nisského Karla Jen-

tsche (mluvil o případu Dippoldově-Kochových, který vzbudil takové vzbouření svou bestialitou) o lidech bez energie. Mluví o vychovateli utýravším dítě svěřené jeho péči, neuznává sedmiletou káznici za pravý trest, plaiduje v takovém případě pro usmrcení (ne trest smrti) a praví: Zbavit tak zrůdné bytosti lidstvo by mohla káznice jen tehdy, kdyby zlomila úplně jeho energii — (a to je v největší části případů obyčejný politování hodný účinek káznic resp. trestnic). Leč k čemu by to bylo, aby počet „individuí bez energie", což jest prakticky řečeno „vagabundů" byl o jeden exemplář rozmnožen."

Pro toho přímočarného německého učence je každý člověk bez energie „prakticky řečeno" vagabundem.

*

Tento výrok jen jsem měl na Vás narafičený. A jak jsem počal mluvit nervosně, jak jsem cítil, a chvatně, vystoupil mi na mysl jiný druh, jiný nemocný . . . u něhož se dá mluvit o „ochablých mozkových buňkách" . . . Byl ve Vašem ošetřování . . . a typ vagabundů z neurasthenie rostl před mými zraky . . . a jak jsem mluvil o strku, jehož jenom je potřebí, aby člověk takový se odtrhl a přetrhal vaziva svého okolí, jímž do něho zarost, viděl jsem v tváři typu rysy svoje — já známý Vám viděl v typu lidí toulavých své rysy . . .

A v zavilé přísnosti mluvil jsem o tom druhém . . . V přísnosti professora, určujícího květiny . . . konstatoval jsem nemoc . . . Pojala mne obava, abych nebyl považován za tak chorého, jakým je takový. Jsem jiný, než druzi takto choří . . .

*

„Ne. Jsem právě takový . . ." — „Nejste. Stojíte nad svou nemocí." „Tím hůře pro mne." —

Zlomek II.

V tomto hlavním městě je nemocnic několik. V jedné z nich, oné velké šedivé nestvůře, plné štěnic v starších odděleních, jsem už ležel. Je to ona za parkem ve středu skoro města, ona, jež zabírá širokým svým šedivým břichem plným blyskavých okenných děr celou délku ulice smutné tou blízkostí trouchnivících živo tů . . . Na všem leží stí a šeď . . . Na budově, na ulici, na protější žlutavé vojenské nemocnici, na babách prodávajících u chodníku pomeranče, cukroví a housky — kdo zde má chuť něco koupiti? — na jich zboží — na drožkách, drožkářích, konících, čekajících na slabost lidských nohou neb jich pohodlnost . . . na tvářích těch, kdož jdou ulicí . . . Široká plocha šedivé nestvůry umačkává fialky na ňadrech dívky vedoucí se kolem se svým studentem a tlumí svěží zeleň, jíž zdoben je dívčin klobouček. Nutí slze z očí babičky, jež se jí blíží se strachem (neboť tělo to polklo včera její vnučku, jíž spustila se z úst krev při tamborování rukavic; shlazuje povrchní úsměv, „úsměv pro galerii", s tváře advokáta, jenž kráčí kolem s taškou lesklým zámkem opatřenou. (Drží ji vodorovně nebo za konec v hebkých rukavičkách a ubíhá kolem rychlými pohyby kalhot pečlivě sežehlených). Zmrazuje. Stíní. Rdousí. Tlačí šedivá ta nestvůra; z žijících a kolem se ubírajících těl vyvolává, vytloukává myšlenky, tenké a ohebné jako červi . . . Neboť je málo filosofie.

Jen studující mediciny a lékaři jdou do břicha tělesa toho lhostejně celkem. Někteří mladí medikové dokonce s renomáží. Mládí je mládí. Renomáž obchodního cestujícího je snesitelná. Patříváť k obchodu. Renomáž medika, jenž v kapse u vesty nosívá prst mrtvoly, není snesitelná. A lze jen litovat, že skutečně podléhají někteří muži takovým cynickým nechutnostem. Tímto obalem probleskává zdravé jádro?

(Poznámka. Je mnoho vět, jež nerozvádím. K mnohému, co psáno tuto ve větě dřívější a v odstavci dřívějším vrátím se později. Tak ku př. podíváme se později do vnitř šedého tohoto domu. Vagabundismus, o němž je zmínka v odst. I., vyvstane před námi odstínován a odrážeje se od svého pozadí . . . Neurasthenie rozevře na nás světélkující, neklidné, úzkostné a hloubavé oči . . . Zdánlivé opouštění a nevyčerpávání předmětu není bez účele.)

V této nemocnici jsem byl. Kdysi, řekněme. O tom později. A pak rozevřel mi kdos východ. Vystoupil jsem a — poněvadě jsem byl obrácen zády k břichu budovy a poněvadž můj zrak padl na sněhem jiskřící keř sadů Karlových, zalila mne radost z příštího života. Byli, kdož milovali.

VĚRA PÁDOVSKÁ:

PODIVENÍ.

Fanatickým pokrokářem
čistokrevným anarchistou
a bůhví, čím více ještě
nazývali Tebe — zkrátka
„nebezpečným" člověkem;

já když jsem se podívala
v Tvoje oči, zachytla jsem
ještě kus té sladké záře,
jíž se děti-nemluvňata
s sebou na svět přinášejí —

a pak nemohla jsem jinak
nežli šeptnout konejšivě,
soucitně a plna lásky:
„Ty muj broučku maličký!“

Věra Pádovská.

PŘECA TÁ ŽENA ENOM NIC NÉNI...

Říkávali jí pěkná Anička. Bývala jako květ. Když se v neděli nastrojila: rukávce jak padlý sníh, kordulku svítivou přes statná prsa napjatu, šorec jak stříbro a šátek jako krev — byla pěkný obrázek v rámku, a kde kdo se po ní se zalíbením obrátil. Zamrkala při tom od radosti očkama, ukázala bílé zoubky, a nohy jí šly jak srnce.

*

Je vdaná už na pátý rok. Co se vdala, churuje. „Babka ju pokazila,“ říkávali mamička, „ach co chudobný člověk je každém méň jak pes.“

Janek byl zedníkem. Člověk málomluvný a nedomyslný jakýsi. Aničku měl rád, nebyl dotěrný, ale věrný — ona měla své pěkné mládí za sebou: vzali se.

*

Anička sedí od rána nad šitím. Izbička je malá, a ta troška nábytečku tak tak že se v ní směstnává, jeden kousek druhému skromně uhybuje. Lužko tlačí se na lužko, kolebka je hned vedle, dvě truhly u zdi, stůl a lava, a na plácku tak tak že se obrátíš. Slunce poskakuje po okénku ne větším než dlaň a po stole. Na stole leží lžíce nedobře oblízané a nůž po chlebě.

Na lůžečku spí bledý chlapeček na ušudlené peřince, pod hlavou lák potu z veliké hlavěny a těžko dýchá. V kolébce půlroční Anička. Co se už na mámu nakřičí, špinavého cumlíku z ústek navyhazuje! Co naplat! „Mama majú Aničku rádi, ale dyž mosijá šit, aby bylo na rohličky a na krupičku — malučká zlatá, milinečko moja, buď ho-ná, mama krupičky navařijá — mléčka v cicinku néni, vybumbalas všecko, néni, Anuško moja.“

Mami, mami! Rozveselený chlapec vběhl do jizbice, bičík v ruce, za sebou na provázku stoličku, co na ni Janíček za stolem sedává. Čelo čisté, tváře jak jablíčka, oči veliké rozpustilé i mazlivé rázem. Vběhl jak vůně světa, jak ohlas štěstí!

„Mami“ . . . hup jí kolem krku, „mami, já bysem chceu chlebíčka.“ A už vykrajuje drobnými zoubky veliké podkovky do božího daru a zas s bičem ven, za sebou na provázku stoličku, co na ni Janíček za stolem sedává.

Radostně zasvitily oči mateřiny. „A co, Aničko, kuk“, pomazlila se s maličkou. „A tam toho chudáčka na lůžečku přeca mám ráda . . .“ Vyhrkly jí slzy. Janíček kdysi spadl, byl bledý, nemluvil, ač mu šlo na třetí rok, a celé hodiny sám se hračkal. Bylo-li mu zle, křičel ďaďa. A když někdo cizí k nim přišel, volal také: ďa, ďa, a nastrkoval ubohé špinavé ručinky hřbetkama, aby mu je políbili jako je líbala mamička.

Seděla shrbená a šila, šila. Myšlenky se do hlavy tlačily bez pořádku: na nebožku mamičku na večery, když galáné i děvčata kolem stola byli obsednutí a zpívali pěsničky tištěné i z hlavy a na všecko své pěkné mládí, jak to bylo tehdá, a potom a zas tehdy . . . Odlepila suché zvadlé rty se zubů. Byly už vykažené jeden vedle druhého. Co se jim nacedila všelikých bylin, když měla tu zlou nemoc.

„Ach co bože,“ odehnala zpomínky, „tú komotku dybych došila. Mosím oheň skládat, večeřu vařit.“ Neobědvávali v ten čas, neboť muž dělal „na lontě“, i přicházel až večer.

Polévka kouřila na stole, vešel Janek, muž, posmrkl, odhodil zednickou užicu. Bylo cosi*), protože postrčil klobouk do zádku . . . Povídá: „Co je tom' malém' za stolem?“ „A co by mu bylo?“ vběhla žena do izby. Janíček na stoličce za stolem byl bledý, oči vyvalené, těžko dýchal. Lekla se, jak když vystřelí. „Ježíš Marja, co je mu?“, chytla ho a běží ven a zas zpátky, „Ježíš Marja, co je mu?“

Smýkl jí ho z ruky. „Vody dones!“ Donesla vody, dávala chlapci, ale ten odmítal, ďa, ďa, a ona naříkajíc brala ho na ruky: „Bože, bože, co to bude, s týmto malým ubožáčkem.“

Muž se rozzlobil, a oči mu zesivly. Nezlobívál se často, ale když, až to s ním v noci házelo. Vytrhl matce děcko, vytáhl dětský hrnek z pod truhly a třískl Janíčkem oň. Děcko zaplakalo. Aněa zahořekovala.

— Co s ním třískáš?

— Cože? A néni moje? A líz ji přes ústa.

— Ale pro boha, co ty ňa liskáš?

— Protože nemáš říkat Ježíš Marja, to je hřích! Děti mosijá poslúchat, kárat sa mosijá, sakra, jak ňa nebudú poslúchat . . .

— Ale di, ty chlape hlúpý, co to má rózum?

— Břink, břink, břink! Tu máš, chlape hlúpý, lesti, já su u tebe chlap hlúpý. A tu máš ešče jednu, břink!

Obrátila se všecka bledá, ba zsinalá a „tu máš také,“ břink.

Rozvzteklil se jak bez rozumu. „Ty šloto jedna, tož ty tak — já nejsu muž, já su chlap

*) Byl nazlobený.

hlúpý, děcek kárat nesmím — a liskat mňa, ty mi ň a liskat?"

Dosípal na ni, uhnula k belenč, zamotala se jí hlava, spadla jako kus hadry, hlava se jí přehnula přes kruh kolébky . . . Malá Anička v belence zatáhla očenka tenkýma víčkama jak ptáček, Janíček čabral se kolem lávky . . . A František jindy veselý, až rozpustilý, seděl jak pěna na lůžku na kolénkách, oči rozšířeny úžasem a strachem.

Jan otevřel zaťaté pěsti, vzal hrnek s vodou a chtěl vodu chrstnout na Anču, aby se vzpamatovala.

— Tatí, tatí, zanařikal František, už sú zabití, už ich nebijte, tatí, tatí. Klečel na kolenkách, ručky vzepjaté a plakal jak dospělý člověk.

Svědomí Jana zahryzlo a Anča se probrala z mdloby, ruce se jí třásly. Šla pro plenky, převinula maličkou, Janíčka vysadila na lůžečko oblečeného. Dovlekla se na lůžko, lehla a přitáhla si duchnu. František se přikrčil. Janek měl svůj slamník na truhlách.

Svědomí Jana zahryzalo. Stoupl si jak katan nad lůžkem:

— Co nemluvíš, já si děcka kárat nesmím, či sú židovi? A co ty křičíš, Ježíš Marja, Ježíš Marja, nevíš, co je to za hřích, mňa čert bere, dyž to řekneš.

Co nemluvíš? Co čučíš, ty mrcho škaredá, bezzubá? Co nemluvíš? Svědomí ťa žere? Ty nebudeš mluvit, nebudeš? Dupal, třiskal — a dosípal blíž.

Stáhla se bledá třesouc se pod duchnu.

— Ešče nemluvíš? Liskať mňa, muža? Co já poručím, to sa mosí stat a jak mňa ešče jednú liščíš ruky Ti pokrútím až po samé loktě a vyhodím ťa na ulic. Su já muž, lebo ne? A nejsu-li, tož co, co mlčíš . . .

— Ale Janku . . .

— Ááá — zasmál se ďábelsky, přičapl, oči byly bílé a jak rozzuřené zvěři, ááá — ale Janku, ale Janku, co ale Janku, počkaj, ty mrcho, muža liskat, děti nekárat, na Ježíš Marja volat, ruky ti pokrútim, na ulic ťa vyhodím . . .

Dlouho tak bylo. Už s půl noci bila jedna. Chlapec vedle matky spící házel sebou, malí každou chvilku ze sna poplákali. Anča mdlobou usínala, ale vždy se probrala lekem, že už už skočí a jí ruce z kloubů vyláme a ji zabije.

Janek už od zlosti nic nemohl. Umlkl, vylezl na truhly na slamník, ale nespal, hnízdil se až do rána.

Vstávali v dušném, těžkém vzduchu. Anička chodila jak stín po chalupě, a on jenom rýpal a rýpal. Ani nejedl a přihýbal si víc než jindy.

Už bylo tak třetí den. Seděl večer jako pukač a cosi škrabal do účtů. Potom si začal hrát s malou Anuškou. Žena už se nemohla na to dívat.

— Tož co, bude tom konec? povídá.

— Co, já sa dobřit, já muž? Co kňučíš, dělaj si své, já si dělám své, udobřím sa, ale až budu chtět.

Když shasli, šel k svému strožochu, ale vrátil se a hrabal se kolem kolébky k ženě. Položil jí ruku na rameno:

— Spíš?

— Ne. —

— Tož daj mně pusu, ty opico — zasmál se — a podruhéj nezlob; a odebral se na svůj strožoch. Žena mlčela, ale usnout nemohla, myšlénky se jí tlačily do hlavy a rozbíhaly. Převracela se až do rána. — Chodila jak stín po chalupě a co chvilka si vzdychla: „Přeca tá žena jenom nic néni, ale nic, nic . . ."

M. K. D.

DOMÁCÍ KOLOVRAT.

Onehdy bylo napsáno ve D n i několik slov proti kritice z let 80., kterou prý provozovali většinou kantoři: prý zkoumali básnická díla hlavně dle toho, jsou-li bezúhonná filologicky — a mravně. „Dostal-li autor eminenc z češtiny a mravného chování, byl chlapík, ale běda, byla-li jeho básnická mluva trochu roztoulanější a nehodily-li se jeho básně do čítánek pro mravné mládence a panny . . . Úžasně bohatý rozvoj Vrchlického byl tehdy této kritice dán ve psí . . ."

V tomto výroku je několik roztomilých podnětů, aby se čtenář mohl zamyslit. Vždycky mě překvapuje, že v žádném stavu a povolání člověk tak rychle nestárne jako ve spisovatelství a v kumštu. Nikde se tak rychle nestřídají nové generace jako v umění a literatuře. Žádný stav nemá také tolik pohrdání a nespravedlivosti pro své předchůdce jako spisovatelé a umělci.

S tou kritikou let 80. bylo to trochu jinak, ale na tom nezáleží. Jisto je, že právě z té kritiky šlo se dál a skutečně přes noc měli jsme kritiku moderní. A s těmi čítankami bylo to takové: V letech 80. skládal čítanky Fr. Bartoš, čítanky na svou dobu moderní, živé, veselé; proti starším Jirečkovým vypadaly jako dobrá báseň proti středověké rýmované kronice. Roku 1887 Fr. Bartoš otiskl ve středoškolské čítance také některé básně Vrchlického a v jedné z nich pozměnil verše. Proti tomu ozval se Vrchlický v Lumíru. „Ignorovati ve

své čítance, pravil, měl mne plné právo, ale vyklestiti mne práva neměl... Pro čítanky máte své Šťastné, Loriše, Lošťáky, Vajanské, Komzáky atd. — nás nechte na pokoji." Tak mluvila hrdá generace mladší proti generaci o málo starší. Ale v deseti letech se věk vyrovnal. Vyrovnal se Vrchlický se Schulzem, Krásnohorskou i Zákrejsem, a vyrovnal se i s Bartošem, jemuž v březnu 1894 psal (viz Z paměti a života Fr. Bartoše od Fr. Bartochy): „Já vždycky k Vašnostem choval úctu pravou, nebo dovedu oceniti význam Vašich epochálních, základových prací a ona nehoda s čítankou, která druhdy mezi námi byla, jest příliš nepatrná, než aby mohla na okamžik v mých očích zatemniti muže Vašeho rázu a záslub. Jestli Vy jste ochoten prominouti mladickému vzkypění onomu, tím budu více Vás mít rád a na úctě mé k Vám nijak neubude." Tak to chodívá: hrdý posuněk, posa a touha zablýsknout se veřejně jakousi povýšeností proti starým stanou se za necelých deset let — mladickým vzkypěním. Nechť se tedy nermoutí skladatelé čítanek ani nad pohrdlivým posměchem z roku 1907, že skládají čítanky pro mravné mládence a panny.

Co se mě týče, já být básníkem, neměl bych krásnější a silnější touhy než dostat se do čítanek pro mravné mládence a panny. Je větší rozkoš než vědomí, že mými verši oduševňuji se hoši a okouzlují dívenky kolem 15 let? Že z mých veršů poznávají říši poesie, slasti a strasti osobní, slávu vlasti a touhu po ideálech? Je proto Puškin malým básníkem, že středoškolská ruská Chrestomatie otiskuje z něho přes sto stran? Neohrnujte nos ani nad školní poesií ani nad mládenci a pannami! Štěstí mládí je nejsladší, „děti jsou bezhříšné jako andělé a žijí nám na radost, na očištění srdcí našich", praví Dostojevský. Proč ten pohrdlivý tón nad mravnými mládenci a pannami? Je to zvláštní zjev, že jeden druh spisovatelů, kdykoli se zavadí o mravnost v umění a v literatuře, dostává škytavku a křeče. Nad mravními choulostivostmi se nikdo nesmí pohoršovat, sic je šosák a starý osel. Smí se tleskat jen mravním odchylkám.

Ale už ve dveřích stojí mstitel. Dospíváte, máte děti, docela už školní děti, prohlížíte se zálibou školní jejich knihy, jaký je v nich pokrok proti těm, z nichž Vy jste se učili: a ve dveřích stojí nová spisovatelská generace s pohrdlivým úsměvem a politováním, jaký jste šosák a starý osel. Podle mého odhadu v literatuře a v umění začíná být starým oslem, kdo se blíží třicítce. Protož vy, generace nejstarší, nermuťte se! Každý z vás dočká se toho, že vnuk vystrouhá již před vašimi zraky svému otci korýtko dřevěné, jaké syn vystrouhal vám. Taky pohádka z čítanek!

Onehdy pan K. Pospíšil v Nár. Obzoru vyslovil přání, abychom měli lepší národní hymnu. Muž z generace starší, a muž z generace mladší v Lidových Novinách opepřil mu ten nápad, jak se patří. „Bůh toho rozšafného muže potěš a posilni k dalšímu vymýšlení nápadů tak včasných a šťastných! Ano, ráznější hymna nám schází, ostatní už se poddá. A zavedeme si ji, jako se zavádějí císařské hymny..." Podívejte se na oba. Pan Konrád Pospíšil je z našich nejpokrokovějších a nejvzdělanějších učitelů. Nikdo by takového muže nehledal v opuštěném světě horském v Pacově, nyní v Černovicích. A on má právo toužit po lepší hymně; neboť rok co rok musí té staré vyučovat mládež a rok co rok mučí sebe i děti písničkou svrchovaně banální. Je básník a hudebník. Všecko přičinění je marné — dorostli jeho první žáci v rodiče, učí už děti svých prvních žáků, a málokdo tu národní hymnu umí vůbec zazpívat, protože má v sobě místo, které se vůbec příčí lidové české notě. Pan Pospíšil neřekl, že hymnou budeme spaseni, protože ostatní už se poddá, není žádné dítě. Ale v očích mladé generace je starý osel, když má takové starosti. Nemyslete však, že mluvčí té mladé pohrdavé generace je muž nevážný. Jistě není — je literát bystrý, vtipný s velikým smyslem pro umění a literaturu. A kdyby znal K. Pospíšila, stiskl by mu ruku a řekl by: Chlapík! Ale to už je zákon vývoje: nová generace má prostě pošklebek pro starou. **vrrr.**

DROBNOSTI.

Psaní nebeské.*) Jistý hrabě měl služebníka, kterému měla být sťata hlava pro: P Z J. Když přišlo ke skutku, nemohli jej kati nikterak stíti. K tomu přiblížil se onen hrabě a viděl, že mu meč nic neuškodí. Na to odevzdal služebník hraběti dopis následujícími písmenami P J F K H H N K M J. Jak hrabě dopis onen přečetl, nařídil, aby každý toto u sebe nosil a pakli by nos krvácel aneb nějaké krvavé rány měl, ať toto psaní položí na ránu, tak se hned krev zastaví. A kdo by tomu neuvěřil, ať opíše

---

*) Toto Psaní nebeské rozšířeno je v mnoha opisech v krajině mezi Jenšovicemi a Mělníkem mezi katolickým lidem. Jeden exemplář v opisu diplomaticky věrném zde podávám. Lid v ně pevně věří, těhotné ženy berou si je do postele, rekruti jsou pomocí tohoto talismanu osvobozováni od vojny atd. Bylo by záhodno uschovávat podobné dokumenty v Národopisném Museu, aby naši potomci někdy věděli, že náš lid nejen nosil strakaté kajdy, nýbrž že byl také zbožný.

yto písmena na šavli neb na jinou zbraň, tu se nikdy neporaní. Kdo toto psaní nosí, nebude okouzlen a nepřátelé jeho nemohou mu uškoditi. Tyto písmeny vyznačují pět ran Krista Páně: K H P H K H H S P. Kdo toto psaní u sebe nosí, tomu blesk, oheň, voda neuškodí. Pracuje-li žena k porodu, toto psaní se jí do ruky podá zlehka a brzy porodí a ono dítě bude šťastné. Toto psaní je lepší než modlitba, kdo v něho věří ve jménu Otce i Syna i Ducha sv. Tak Kristus v zahradě Olivetské tiše stál tak bude tiše zachráněn každý, kdo toto psaní u sebe nosí, toho také Bůh bude síliti a nebude se strachovati před zloději a vrahy, veškeré viditelné i neviditelné zbraně mu neuškodí na rozkaz Michaela Archanděla ve jménu Otce i Syna i Ducha sv. Bůh budiž s tebou. Kdo toto požehnání chová svým nepřátelům zachráněn bývá. Kdo by tomu neuvěřil ať toto psaní opíše a pověsí jej psovi na krk, a jej zastřelí, tak se přesvědčí, že je to pravda. Kdo toto psaní u sebe má, nebude nikdy nepřátelskou rukou zraněn. Tak jako Kristus na zemi musí tělo a mozek netečným zůstane (sic!!) zapřísáhám všecky náboje a zbraně tohoto světa před živým Bohem Otcem Synem i Duchem sv. Prosím ve jménu krve Kristovi by mě žádná koule nezasáhla ani ze zlata ani ze stříbra ani z olova. Bůh osvobodí mě ode všeho. Ve jmenu Otce i Syna i Ducha sv. Jest toto psaní z nebe posláno a v Karlštýně roku 1724 nalezeno. Plulo poděl břehu Dunaje a kdo je chtěl zachytiti tomu se nachýlilo a samo otevřelo. Dále stálo kdo v nedělní dobu pracuje je odloučen. Šest dní budeš pracovati a sedmý den si odpočineš chrám Páně navštívíš a ze svého majetku chudým almužny udělíš, nebuďte jako nerozumná zvířata a slovo Boží pobožně poslouchejte. Nepřísahejte mi nikdy v mém jméně nežádejte ani zlata ani stříbra neb mohu vše zničiti. Ctěte Otce i matku svou nevyhledávejte proti bližnímu hojného požehnání a zdraví. Kdo pak by toto psaní psal a jemu neuvěřil není mu také zpomoženo. Kdo toto psaní zná a jej nerozhlásí jest obrácený od Pána a církve katolické. To psaní má jeden druhému opsat a pakli by měli ještě tolik hříchu jako je písku v moři budou Vám odpuštěny. Čiňte pokání jinak Vám v den soudný budu volati k odpovědnosti hříchů Vašich. Kdo toto psaní má v domě neuškodí mu žádné hromobití. Zachovejte přikázání, které jsem Vám poslal s andělem Michaelem. Ve jménu Otce i Syna i Ducha sv. J. V. H. S. K.

Americká paní radí svým přítelkyním: „Neodpírejte si lístek na tramway, jste-li příliš unavena nebo čeká-li na vás těžká práce; nemůžete si ani za tisíce dolarů koupit nové síly a zdraví, podkopáte-li je takovou šetrností. — Nepracujte za soumraku; petrolej, plyn i elektřina jsou lacinější než služby očních lékařů. — Nenoste v zimě nedostatečně teplé prádlo neb oděvy; flanel je lacinější než léky. — Neužívejte nejlacinějšího mýdla; budete musit kupovat ‚cold cremy‘ a podobné věci a to přijde výše, než si přidat na mýdlo. — Neběhejte v zimě v tenkých střevících; teplé jsou lacinější než chinin a zápal plic. — Nedělejte práci čalounickou a nenapínejte a nepřibíjejte sama koberce — az budete hotova, nebudete moci dlouho dělat nic únavou. — Nepracujte ku přílišné únavě. Nepřepracovávejte se. Stanete se tak nevrlou, že i těm, pro které se tak ukrutně namáháte, budete protivná. Váš muž si bude přát, aby si byl raději vzal ženu marnotratnou.“

DĚTSKÝ KOUTEK.

O korotvičkách.

II.

Co se přihodilo korotvičkám r. 1903. Toho roku začaly v červenci veliké deště skoro v celých Čechách. Celé léto bylo mokré a mokré a v našem újezdě počátek července byl nejhorší. Skoro 14 dní lilo jako z konve, nebe bylo se zemí svázáno tenkými provázky.

Nežli deště začaly, brousil jsem jednou po lese a hledal jsem houby. Byl jsem v lese „Na Slaboňkách“, kde růstávají hříbci březováci. Když jsem vycházel z lesa, spatřil jsem, že hajný cosi kutí na mezi lesní v nízkém houští. Byl sehnut a něco si upřeně prohlížel.

— Co tam máte? ptám se. Dobré jitro!

— I sedí tady korotev. Dej Pán Bůh dobrytro. Dívám se na ni.

Přiblížil jsem se tiše, po špičkách, hledím, kam on hleděl a nic jsem neviděl. Košatil se tam na pokraji meze, při chodníku, asi tříletý smrček, kolem něho několik březových keřů, vespod rostla řídká lesní tráva, všecko jsem rozeznával, ale hnízda neviděl

— Kde je? táži se šeptem.

Hajný ukázal rukou pod smrček, ale ještě jsem nic neviděl. Hajný rozhrnul tedy šetrně smrček, a ještě jsem měl co dělat, abych pod smrčkem rozeznal útulné hnízdo, na němž seděla samička přitisknutá k zemi. Očkem po nás pohlížela a ani sebou nehnula.

Že se nebojí? pomyslil jsem si. Lidé tudy často chodívají, uvykla patrně jejich hlasům i krokům. A hajný vypravoval, že tato samička není nic plachá, že ji už jednou ukazoval majitelce panství a podruhé dvěma jejím dceruškám, které do těchto končin přicházely malovat břízy a že jedna ze slečen dokonce i samičku pohladila, a ona přece neuletěla. Chodívám sem častěji, pravil hajný, mám o ni strach. Viděl jsem tu před nedávnem kolčavku

rejdit, rád bych ji dostal na ránu, aby mi hnízdo nezkazila, potvora!"

Potom přišly ty nešťastné deště, že nebylo hodno vyjít z chalupy do mokra. Byly časté průtrže mračen a veliké pohromy po celé zemi. Když konečně vysvitlo slunce a začalo vysušovat cesty, pole a lesy, toulali jsme se s hajným radostně po lesích a shledávali, že v nich deště a vichry nadělaly tolik škod, kolik on se obával. Vývratu v lesích bylo málo, spíše na polích bylo obilí hodně zaplaveno, meze prorvyty a hrázky strhány.

— Na zvěři bude škoda, pravil hajný jednoho dne, korotve jistě jsou pryč! Ještě, troufám, z těch by mohlo něco být, které se opozdily. Ale které už byly vyvedeny, ty zahynuly v deštích.

— Čím to?

— A prosím vás, není pastvy; a kdyby bylo, maličké dostanou bačkorky.

Zpomínal jsem na deště, jak zle se v nich vedlo našim vlaštovkám. Každou chvíli nalézali lidé a děti mrtvou vlaštovku ve vsi na zemi. Vlaštovkám, které lapají hmyz v povětří, vede se v deštích zle. Hmyz zaleze, nepoletuje. Vlaštovky tlačí se do síní a do chlévů sice, ale to nestačí, neboť mají na starosti nejen sebe, nýbrž i hladová pisklátka v hnízdech. A tak nejedna vlašťovka buď hladem padne a zemře nebo je tak slába, že déšť ji snadno srazí a uleje, když se přece vydala za potravou.

Pochopoval jsem, že v čas dešťů ani korotve nemají se čím uživit na poli.

Šli jsme schválně „Na Slabořky". Hajný rozhrnul jemně smrček — ó hnízdo bylo prázdné a rejdily v něm mouchy a nějaký černý brouk. Hajný se zamyslil.

— Byly už vyvedeny, je po nich.

— Snad ne.

Podle lesa táhlo se černé oranisko, nevím dnes již, co na poli bylo toho roku zaseto a proč bylo již znova rozoráno. Zatím co jsem se já ještě díval do hnízda, hajný rozhlížel se po poli a překvapeně zvolal:

— Co jsem řekl!? A chudáčci! A tady zas jedno...

Na černé oranici viděli jsme neobyčejné divadlo — hřbitůvek. Leželo tam hejnko mrtvých korotviček a stará blízko nich. Počítali jsme — třináct kuřátek jsme napočítali a starou, samičku. Hajný div neplakal. Třináct mrtvolek! Třináct korotviček zahynulo tu v deštích bez pomoci, všechny, které naše milá samička vyvedla z hnízda pod smrčkem. Některé ležely vedle sebe, některé na krok nebo na dva kroky od ostatních. Některé ležely na povrchu, některé byly do země zapluskány od deště.

Snadno jsme si představili, jak se to asi sběhlo. Samička seděla na kuřátkách, jak nejdéle mohla, aby je chránila svým peřím před lijáky. Kohoutek se pachtil a sháněl potravu pro sebe, což, ten byl šťastnější. Ale korotvích kuřátek staří nekrmí, jako jiní ptáci, kuřátka musejí se živit sama pod dozorem a pod návodem matčiným. Když kuřátka začala otvírat hladové zobáčky a naříkat, hlad vyhnal samičku do pole. Než — sháněj potravu v deštích! Broučci jsou zalezlí v zemi, všechen hmyz je zalezlý. Samička rozběhla se do pole a drůbež její za ní. Snad kdyby je byla vedla do lesa, mohla je zachránit. Jenže kdo smí obviňovat matku — jež hladem byla zmořena, již se horečkou hlava točila a jejíž bystrý korotví rozum byl už zmalátnělý? A tu na rozmoklém, měkkém, mazavém poli nalepily se korotvičkám na prsty bačkorky z bláta, hbité nožky jakoby do země pojednou přirostly, a korotvičky nemohly se pohnout. Ó běda, přeběda, zabořeny a přilepeny v ornici hynuly hladem, a déšť je ulíval. Matka mohla ulítnout do lesa a zachránit se, jí bačkorky nevadily. Ale věrná a zoufalá matka nehnula se od dětí pískajících hladem, přestydlých zimou a upírajících zoufalá očka k ní o pomoc. Pobíhala asi zděšena od jednoho umírajícího k druhému jak dlouho se udržela na nohou slabostí a hrůzou, až konečně i ona vypustila duši a položila se vedle dětí. Ani deset kroků nebylo do lesa kde se mohla zachránit; ne, ne — zahynula smrtí hladem při svých drahých hlavičkách. Takové bývají korotví matky. Kohoutek také snad běhal kolem mroucích a úpěnlivě volal, — kdož to ví — neboť není starostlivějšího otce nad korotvího kohoutka, ale přece dobrovolně nezahynul s dětmi. Možná, že také on je mrtev, myslil jsem si tenkrát, možná, že ho krahujec uchvátil. Ale později se ukázalo že zůstal na živu a obletoval osamělé místo kde zahynula jeho rodina...

Přicházel jsem častěji podívat se na korotví hřbitůvek. Nastaly krásné dni, kdy slunce zářilo a země voněla a zrní v klasích praskalo. Ze čtrnácti mrtvolek zbyly časem jen bílé kostřičky od mravenců vyčištěné. Kostra matčina bělala se z daleka. Několik let nešel jsem mimo ta místa, abych nezpomněl na věrnou matku korotví.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.

Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 10. března 1907. Číslo 10.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1. kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

.OUIS KŘIKAVA:

ZÁPISKY NEURASTHENIKOVY.

Dru Janu Semerádovi.

III.

Ale toto zde je jiná nemocnice. Tu viděl sem, jak rostla, mohutněla. A ještě v plenkách jsem ji viděl. Tehdy v jarní den bylo rušno na povlovném tomto rohu sklouzajícím k polím, za nimiž blýská se trať, zvedají se nízké hřbety pražského okolí a k nimž v levo přirostly domky první vsi v tomto směru za Prahou a několikrát zlomený kasárnický blok. Lidí tu tehdy bylo jako mravenců . . . Stavělo se . . . To už se zvedaly zdi z červenavých cihel.

Šel jsem tehdy v průvodu dvou žen nahoře po silnici kolem. Miloval jsem tyto procházky kolem jasných hřbitovních zahrad, jež počínaly mluvit o smrti tuto, kde uhasl již ruch velkoměsta. Široké bílé a šedé pásy dvou hřbitovů ležících za sebou navykaly klidu nervosní zrak, jenž marně se zálibou hleděl zachytit se v prázdném dalekém údolí svážejícím se v pravo. Až tam dál, za mraveništěm je opět zahrada mrtvých, vydychující myšlenky o početi, trvání a zániku.

Jedna z žen měla plavý vlas a hluboké modré oči. Rozhlížela se jimi neradostně. „Jak možno to vše bezútěšné, neveselé sem nakupit?“ ptaly se ty oči. „To je tedy nemocnice ta novostavba v tomto údolí . . .“ „Ano . . .“ Zachvěla se. „Jak je možno žít v nemocnici . .“ Díval jsem se do hlubokých těch očí a viděl v nich odpor a hrůzu.

A tato nemocnice vzrostla a rozsvítila do kraje večerního každého dne řadu svých zářivých oken . . . A šel jsem zase kolem — kdys na podzim večer — já, oběť nesnesitelných čivních stavů. Hmatal jsem obrysy blízké i vzdálené očima, neboť bál jsem se bouřného splynutí představ ječícího příbojem . . . Pobíhal jsem rychlými kroky po silnici nahoru a dolů . . Chtělo se mi zastavit ojedinělé chodce, kočího, jenž volně kráčel vedle spozdivšího se svého nákladu . . . pravá ruka má tiskla v kapse v zbabělé touze malou zbraň, zavalitou a mračnou . . . Neboť ne, nebylo možno muka ta vydrzet. Muka, jež neřežou, jež nepálí, jež ale přepadají jednu vteřinu člověkovu za druhou, znásilňují ji, povalují, deformují, tvářnost vlastní ji berou a ještě více jí berou, sílu, svěžest, a zanechávají ji ustrašenou, neplodnou, bezvýznamnou a zbytečnou ležeti. Klas bez zrní . . . Řada klasů bez zrní, moře klasů bez zrní, hluchých, zbytečných, hodných plamene, jenž se nesnizí s mraku, aby zapálil a aspoň popelem dal zúrodniti půdu a připraviti ji pro jinou úrodu příští.

A hmatal jsem obrysy blízké i vzdálené . . ., chteje zabránit sproudění představ . . . Zrak můj okresloval na pozadí, na kterém se probouzely hvězdy, kontury stavení celého komplexu a připínal se ku klidným světlům řady osvětlených oken. Ano. Jsem nemocen. Sanatorium je nedostupné. Ústav pro choré mysli není pro mne. Neboť nejsem chorý myslí. Jsem chorý čivy . . .

Světla v jednom traktu v údolí tom shasla. Neshasínejte. Neuhasínejte . . . Přijdu zíra.

Přišel jsem. Tehdy poprve, když jsem šel kolem, šla Láska se mnou a zdraví. A když druhého dne po své procházce u hřbitovů za mlhy listopadového sychravého dopoledne jsem po opětné bezsenné noci scházel se silnice v pravo v cestu kolmo na ni k nemocnici vedoucí, budově, jež mne utlačovala z této blízkosti svými rozměry a nejistotou nejbližších chvil, cítil jsem hrůzu svého stavu. Říkalo mi cos: Nebudeš moci vkročiti. A ta chvíle, než se objeví lékař, který tě již po několik let neviděl . . . A pak nebude ti možno promluvit. Vím to určitě, že budeš seděti a budeš chtíti promluvit a nebudeš moci. Šešíliš. Ale aspoň v jeho přítomnosti.

Četl zoufání v mých zracích: „Něco se mi strašného stane . . .“ Neptal se mnoho. Mluvil, jednal sám a já s vědomím byl účasten projevů jeho energie. Již to mi ulehčilo . . . Jako-

bych tu nebyl, jakoby jen mé zájmy se tu projednávaly. Ale plul jsem v silných vodách cizího a přátelského projevu a když pak jsem se octl sám v tomto pokojíku, zůstaly černé ruce, jež přepadávaly a hyzdily můj čas a smysl mého dne, venku přede dveřmi. A za několik týdnů sestoupil na mne světlý klid. Přicházel nesměle... Neboť věděl, že bude u mne již jen pracně zvaným hostem a tak řídkým, jako u zdravých bývá utrpení.

IV.

A proč vlastně utíkám se do nemocnice? Patřím vlastně tedy do nemocnice? Nechybí mi tu ničeho, co by přispělo skutečně k uzdravení mému? Má to smysl, drážditi čivy výjevy tu a tam na chodbách a v pokojích, do nichž přecházeje nahlížím, se odehrávajícími? Neměl bych snad vidět nemoc? Oh ano... já ano. Viděl jsem v čivních záchvatech i vnitřek ústavu pro choromyslné. Ano... pobyl jsem v něm. Co to píši? Zápisky. A proto i o tom si pohovořím. Jaké šílenství uchylovat se s neurasthenií sebe prudší do ústavu pro choromyslné... jak neprospěšné celkem uchylovat se s neurasthenií do nemocničního ošetřování (klid a ošetření, jakého mně se dostává, je výjimkou)... jak nedostupné je člověku chudobnému bez úspor a bez jmění sanatorium... Neboť dlouho trvá nemoc a jak správně napsal Moebius, známý lipský neurolog, strach chorého, že neuzdraven octne se bez krejcaru před branami léčebných ústavů a že hnán nutností rozruší opět svazy bytosti sotva utuhlé klidem ústavním, zdržuje a přímo znemožňuje léčbu.

Právě takovým nesmyslem a zločinem, jako je zavírat epileptiky do zdí blázinců (o tom psal žhavý protest Louis Křikava v povídce „Za lhostejnou zdí" v knize „Skrytá erotika"), takovým nesmyslem a zločinem je vpravovati tam neurastheniky. Nemocnice zpravidla nevyhovuje. (Můj případ je výjimkou, opakuji; také proto je výjimkou, že mé oči dovedou už se dívati.) Sanatoria bývají nedostupná. Myšlénka Moebiova zaříditi kolonie pro neurastheniky, jež se ujala v Německu (vím o ústavě jím založeném u Berlína), by u nás narazila na úsměch a odpor.

Neurasthenie ztrácí místo; neurasthenikovi je život břemenem; neurasthenik bývá společensky nemožný; humor, smích, křik jiných je trýzní jeho čivům; výbuchům jeho odpovídá hněv a banální vtip a výsměch. Není porozumění pro jeho chorobu. A není pravé léčby, není-li právě tak šťasten, že nemusí mrskat choré své čivy, aby utáhly denní svůj náklad.

(Hle — jsem rozčilen. Bude dobře, budu-li v dalším trochu vypravovat. O tom, jak se ohlašovala z daleka má choroba, před časem; jak se ohlašuje; jak velmi obřadně a dlouho podává své navštívenky, než si dovolí vás navštívit. Pak ale snídá, obědvá, večeří, bdí a spí s vámi. Není věrnější milenky. A o jiném budu si vypravovat. Toto broukání utiší kostnatou milenku. A bude-li vypravování moje bezohledné, nic na tom nesejde. Je to autovivisekce; jsou to řezy do m é h o těla. Kavárenských pošklebků se nebojím.)

V.

Základy mojí neurasthenie položily „poměry". Hezké to slovo. Je, jakoby bylo obaleleno hadry. Dolů s nimi, s hadry, s „poměry". A vida: Tři prázdné skořápky. Nu tedy: „poměry", řekněme zas: pohlavní „poměry", poměr k jedům, k alkoholu, k nikotinu a j., poměr můj k společnosti jako zaměstnavateli. Stojí za to pátrat, kam se poděla kvočna. Kuřata zabila nemoc. Kvočna je životospráva.

Z NOVÉ NĚMECKÉ LYRIKY.

Eduard Möricke:

Restaurace

po přečtení rukopisu s básněmi.

Ty sladkosti bez šťávy, bez síly!
Mně celý žaludek zkazily.
Jak páchly, ať jsem katův hned,
jak samé zvadlé růže a heřmánkový květ,
bylo mně špatně, ohavně, zle,
já po něčem pořádném ohlížel se,
do sadu běžel za domem
a srdnatou řetkev vytáh' jsem,
kus ukous, až sám po ocas
a byl jsem zcela svěží a zdravý zas.

Zářijové ráno.

Dlí dosud v bílých mlhách svět,
sny dosud v lukách bloudí:
až spadne závoj, uzříš hned
se jasné nebe modrem skvět,
a silou vesny vzňatý svět
jak žhoucím zlatem proudí.

Theodor Storm:

Letní poledne.

Teď ticho v stodole i dvoře,
sní mlýnský kámen v úkrytu;
a třešně se skvoucími listy
v sluneční záři stojí tu.

Tak rozespale bzučí včely;
a v otevřené skulince

jsouc zahalená vůní sena
myš dříme v šedé sukynce.

Pan otec chrápe, jeho chasa,
a jenom dcera vzhůru je;
ta s tichým smíchem, opatrně
si pantoflíčky vyzuje.

A jde a vzbudí tovaryše,
jenž valí oči zmatené;
„Ty zamilovaný, teď líbej;
však tiše, tiše, nahlas ne."

BOLTON HALL:

DO NEBE SOUKROMOU CESTOU.

„Než svatý Petře," — namítal dobročinný milionář, — „já jsem přece nabyl svého jmění cestou zákonitou." —

„Ano," odvětil svatý Petr, „také jest to zaznamenáno na Vašem kontu, není-liž pravda? Než co jste učinil pro dobro svých bližních?"

— Jak to? — odvětil milionář, — příspěvky moje k dobročinným účelům — máte přec subskripční listinu po ruce, — založení stolice pro politické hospodářství, — nemocnice pro padlé dívky — čítárna pro padlé dívky — což to není nic?

„Pravil jsem pro dobro svých bližních" — důrazně připomněl Petr.

— Ano, když se tážete jedině po dobru mých bližních — tož ano, ano — jednou přišla jistá vdova celá zoufalá, — měla syna, jedinou její podporu, ten měl právě ztratit své místo, poněvadž neměl páru bot — koupil jsem mu tedy boty.

Svatý Petr stisknul knoflík elektrického zvonku a ihned vstoupil jakýsi nedorostlý satan. „Kde je ten hoch? — O, ano, toť jste Vy. Nuže tento mladík" — pravil Petr k milionáři, — šel k čertu, poněvadž jakožto zbloudilec místa toho neudržel, — Vy jste mu mohl pomoci pro lásku k bližnímu, — než Vy jste mu pouze přispěl na útraty někoho jiného."

Milionář si těžce oddechnul.

— Však dal jsem své ženě sto zlatých za účelem, aby rozdělila květinová semena mezi děti.

Svatý Petr obrátil list ve své veliké knize a pravil: Tento příspěvek jest zapsán k dobru Vaší ženě."

— Jednou jsem však platil za led, který byl volně rozdělován, a neřekl jsem ani slova — prohodil milionář —

Svatý Petr nahlédnul opět do knihy. „Než ony peníze tvořily pouze skrovný díl onoho obnosu, jejž jste obdržel za právo vodárenské, a sice od lidí, kterým se led rozdával, není tomu tak?" — pravil sv. Petr.

— Ale nemocnice, hájil se milionář — potom subskripce — věru dobrý díl dal jsem z pouhé lidumilnosti — a potom spolek pro obstarávání práce, — který jsem organisoval —

— Spolek pro obstarávání práce? — otázal se sv. Petr, — nu, to jest alespoň něco užitečného. — Zdali pak jste poskytnul lidem zaměstnání sám? —

— To — to právě ne, — než zaopatřili jsme místa pro lid —

„Tedy jste pouze našel zaměstnání pro lidi na útraty někoho jiného — a to je vše?"

— Myslím že není — — pravil milionář. —

„Tak tedy vejděte ke svým přátelům" — a otevřel mu bránku, — tutéž bránku, kterou byste sobě byli sami rádi otevřeli.

Z angl. přeložil J. Kn.

V. N. NĚMIROVIČ-DANČENKO:

PŘIKRYTÁ SOCHA.

„Maminko, je jí zima?" ... — „Je jí zima, dušinko, je!" A usmála se něžně na kudrnatého, modrookého hošíka, vidouc, kterak podepřev bradu o buclaté dlaně, blouznivě, s dětským výrazem se zahleděl v oheň lampy. „A proč to neřekne?" „Ona, milý brachu, je kamenná a nemůže mluvit." „Je kamenná a nemůže mluvit!" uvažoval pětiletý Sereža — a před ním jako ve skutečnosti rozevřel se jejich veliký sad, jenž takovému hošíku zdál se ještě větším. — Tam nehnutě v mrazivém vzduchu stojí bezlisté stromy jako kostry. Jenom tu a tam ve větvích lesknou se stříbrem sněhové hvězdičky. Sereža je přesvědčen o slovech staré chůvy, že to jsou hnízdečka andělíčků. Mrtvě ležel vůkol sníh, čistý, jiskrný s jakýmisi malinkými stopami, jimž hošík říkal prostě „paprčky". — Nad jezerem, nedaleko schodů vedoucích do sadu stojí b o h y n ě z b í l é h o m r a m o r u, hledíc tajuplně v dálku nepohnutýma očima. Jezero pokrylo se ledem, jejž Sereža vášnivě miluje. Tam jej kozáček Tomka denně vozívá na sáňkách. Rychle lítají veselým prostorem a jich smíchu naslouchají zasmušile pusté, zamlklé alleje ... „Je kamenná a nemůže mluvit! . . . a je jí zima . . . Mně je jí líto, maminko . . . Proč nepřikážeš Jirkovi, aby ji přikryl? — Šťastná matka se hlasitě rozesmála, schvátila jej rukama, zdvihla do výšky, políbila mu oči a zavolavši chůvu, poslala jej spat. Ospalá staruška se velice podivila, že se jí Sereža dnes nevzpírá.

Obyčejně, když jej ukládala spát, žebronival o pohádky a jinak ho nebylo možno uspat! Nevědouc, co vypravovat, začínávala obyčejně nesouvisle nějaké vypravování stahujíc mu punčošky. Dnes však Sereža sám začal: „Víš, Náno, ta bílá v sadě . . . Ach.

ubohá, je jí zima a ona je kamenná, mluvit nemůže!" „Co to žvatláš, co to žvatláš?" Ustrašeně zamáchala nad ním rukama. „Co pak sis to, nemoudrý chlapče, na noc smyslil!" Sereža se potom už jen smutně upomenul, kterak přišla matinka, kterak jej políbila a pokřižovala. Potom jej zahalila jakási tma a dlouho stála kolem něho kruhem. A v té tmě nenadále objevila se před jeho postýlkou bílá socha, hleděla naň svýma nevidoucíma očima a pravila: „Serežo, mně je zima, ach mně je zima, Serežo . . . Tobě je dobře, tys v teplé postýlce a ve tvé světnici je zatopeno, ale jak je mně? . . . Mne ubohé do dneška kromě tebe nikdo nepolitoval!" — „Co, ty mluvíš?" rozpačitě se jí tázal chlapec, „vždyť nemůžeš?" „To není pravda! Mohu mluvit s takovými jako jsi ty, kteří mne politují." A Seraže viděl, jak po její bělounké tváři kane slzička za slzičkou. A ty slzy planou, hoří jako drahokamy na prstenech jeho maminky . . . Opět nastala tma, náhle Sereža procitl, otevřel oči, opřel se o loket a plaše vykoukl ze své ohražené postýlky. „Náno — Náno!" Ale chůva chrápala. Viděl, jak ve spaní ústa směšně pootevřela.

(Dokončení.)

DROBNOSTI.

Sedm svatých Nebe-Zámkův, které jeden nábožný poustevník od svého anděla strážce obdržel. Nábožní a bohabojní křesťané! prosím vás ve jménu pána Ježíše, abyste ten užitek a sílu těchto sedmi nebeských zámkův, které jeden bohabojný poustevník od svého anděla strážce obdržel, ve vážnosti měli. Když pak ten poustevník umříti měl, vyjevil on papežovi Klimentovi XII. ten užitek a tu moc těch sedmi zámkův, toliko pravil: Který člověk těchto sedm svatých nebeských zámků při sobě nositi bude, od toho samého všechny zlé duchy a ďábla nástroje odstoupiti musejí, jakž ve dne tak i v noci. A v kterém domě těchto sedm nebeských zámkův s pobožností se modlejí, žádná bouře neb hromový blesk škoditi nemůže, a také to stavení od ohně, neštěstí ochráněno bude. Když pak nějaká žena bolestí k porodu trpí, tedy vezměte těchto sedm svatých nebeských zámkuv a položte je na prsa neb na hlavu té trpící ženě a zajisté odlevení bolesti obdrží a bez bolesti svého porodu dosáhne a se zdravým i živým plodem se potěší. To samé i v Praze s jednou ženou, která již pět mrtvých dítek porodila, vyzkoumané bylo. Když již ale k šestému se přiblížilo a čas k porodu přišel, tehdy ji bába těch sedm svatých a nebeských zámkův na hlavu položila, a tak v okamžení ze živého plodu se zradovala. Ten užitek a ta moc těchto sedmi svatých nebeských zámkův byl potvrzený nad jedním můžem, který osm let s ďábelskými posedlostmi obklíčen byl. Vzali těchto sedm svatých nebeských zámkův, a položili je tomu samému na hlavu jeho; poslyšte jaký div se vyjevil, v tom okamžení všichni zlí duchové a ďábelské posedlosti od něho zmizeli. V kterém domě se těch sedm svatých nebeských zámkův vynachází, do toho se žádný mor neb nějaká nákažlivá nemoc vštípiti nemůže. Který člověk těch sedm svatých nebeských zámkův sedm pátků po sobě se modlí a ty samé za své zemřelé přátelé neb za jiné duše v očistci trpící obětuje, na ten způsob vždycky jednu z těch muk očistcových vysvobodí. Kdo ale čísti neumí, ten ať říká každý pátek sedm otčenášů a sedm věřím v Boha, ke cti a slávě božského umučení Krista Ježíše.

Sedm svatých nebeských zámkův. O nejsvětější pane Ježíši Kriste, upamatuji tebe na tvé nejsvětější člověčenstvo, které s povolením Boha otce, též i ducha svatého, vtělením nejsvětější Marie panny se urodilo. O pane Ježíši, ty jsi tvou svatou předrahou krev trpělivě pro nás hříšníky vylil, o Ježíši, ty jsi nám tvým svatým hořkým umučením a smrti, nebeské brány otevřel. O pane Ježíši ty jsi pro nás hříšníky všeckuj bídu a pronásledování od všech tvých nepřátel 33 let trpělivě snášel. O můj pane Ježíši představuji sobě tvé bolestné a žalostné rozloučení od Tvé nejmilejší Matky Marie, o můj pane Ježíši připomínám sobě tvého vroucného a nábožného modlení a prosby k Bohu Otci na hoře Olivetské, když skrze svou velikou mdlobu a slabost krvavý pot po tvé nejsvětější tváři proléval. O můj pane Ježíši rozvažuji sobě, kterak jsi podvodně byl chycený, provazy přenáramně svázaný, potom od jednoho soudce k druhému provázený byl, a to tvá nejsvětější tělo tak přenáramně ztryzněné a zbité bylo, když na tvém celém těle zdravého místa nezůstalo a celé s tvou nejsvětější krví zalité bylo potom jsi s trním korunován byl, kdežto trnové špice tvou nejsvětější hlavu probodly, a tak polámané v tvé nejsvětější hlavě zůstaly. O můj pane Ježíši Kriste, rozvažuji sobě, kterak jsi těžkým křížem obtížen a to těžké dřevo kříže na horu Kalvárii nésti přinucen byl, od kteréhož jsi velmi hlubokou ránu na tvém předrahém ramenu obdržel. O můj pane Ježíši Kriste, rozvažuji sobě, kterak jsi nahý na svatý kříž přibytý byl. O můj pane Ježíši Kriste, ty jsi ještě celé tři hodiny na kříži živý zůstal a na něm sedm svatých slov vyřknul. Potom jsi o můj nejmilejší pane Ježíši Kriste na tomto svatém kříži ducha svatého vypustil. O můj Ježíši s tvým nejsvětějším trpěním mukami a smrti a těmito svatými sedmi slovy žádám já N. N. maje tělo i duši na věky uzavříti. Amen.

Modlitba. Ježíš, Maria, Jozef! Tato mocná a pro

nás všechen lid spasitelná modlitba ku kříži Kristovému, byla roku 1505 na svatém hrobě pána Ježíše v Jeruzalémě nalezená. Když pak císař Karel V. do pole táhl tu obdržel ji co vzácný dar a odeslav ji do Sct. Michael v zemi francouzské, kdežto ta samá na jedné kapličce se zlatými literami překrásně ku čtení zhotovená jest. Ten kdo tuto modlitbu každodenně se modlí, neb tu samou slyší neb při sobě nosí, též kdo každodenně pět Otčenášů a tolik Zdrávas Maria ke cti hořkého umučení a smrti našeho milého Pána Ježíše Krista se modlí, nikdy náhlou smrti ze světa nesejde, v žádném ohni neb ve vodě nezahyne, do žádné propasti neupadne, a jedem otráven býti nemůže. Když žena, která k porodu se chystá, tuto modlitbu se modlí, neb se ji modliti slyší, v té době šťastně porodí a radostná matka zůstane, a to dítě, které na svět přijde, když se mu tato modlitba na pravou stranu položí, ode všeho neštěstí osvobozené bude. Ten který tuto modlitbu při sobě nosí, obhájen bude od nemoce padoucí. Spatří-li kdo, že by nemoc svatého Jana neb sv. Kornelia, nějaký člověk na cestě upadl, tehdy položíce tuto modlitbu takovému na stranu pravou a on v okamžení povstane a ze svého předešlého zdraví se zraduje. Kdo tuto modlitbu od domu k domu donese, bude požehnan, ten pak ale, který tu samou pohaní, zatracen bude. Ten dům v kterém se tato modlitba vynachází, od blesku hromového žádné škody nevezme. Kde se tuto modlitbu každodenně modlí, neb tu samou se modlit slyší, ten na tři dny před smrti od Boha vědomost obdrží následovně: „Tento jest den Tvého skonání!“

Volání k Bohu a ke svatému kříži Kristovému. Blahoslavený buď pán Ježíš Kristus, který na dřevě svatého kříže pro naše hříchy umřel. O svatý kříži Krista! budiž opravdivým světlem mé duše a blahoslavenství moje! O svatý kříži Krista, odvrať ode mně všechnu zbraň! O svatý kříži Krista, odžeň ode mně všecko zlé. O svatý kříži Krista, uděl mně vše dobré, skrz tebe svatý kříži Krista, přicházím já na cestu mé blaženosti! O svatý kříži Krista ochraňuj mně odevši bídy a neduhů. O ukřížovaný pane Ježíši Nazaretský! smiluj se nade mnou, aby zlý nepřítel se ode mně vzdálil, jak viditelný tak i neviditelný, nyní i na věky věkův. Ke cti a umučení Ježíše, ke cti jeho drahé krve, ke cti jeho pěti ran, ke cti jeho ohavné smrti, ke cti jeho svatého člověčenství a z mrtvých vstání, skrze které nám našich duší spasení přinesl. Tak v pravdě jak se pán Ježíš narodil, i obřezán byl, tak v pravdě jak svatí tři králové třináctého dne jemu dary přinesli, tak v pravdě jak pán Ježíš na velký pátek půstní ukřižován byl, tak též i v pravdě jak Josef a Nikodem pana Ježíše s kříže sňali a do hrobu vložili, tak v pravdě jak pán Ježíš na nebe vstoupil, tak též i já silně doufám, že mně pán Ježíš vždy obrání odevšech viditelných nepřátel od nynějších časů až na věky. O nebeský otče! do tvých rukou poroučím já duši mou. Ježíš, Maria, Joachym!

Modlitba. O pane Ježíši Kriste, skrze hořkost kterouž jsi pro mně na svatém kříži vytrpěl, obzvláště v té době, když se tvá nejsvětější duše od tvého svatého těla odebrala, smiluj se nad mou bídnou duší, když se z toho světa loučiti bude. O pane Ježíši Kriste uděl mně tu milost můj kříž s tebou nésti, vyučuj mně bez nářeku trpěti, při každém utrpení utěšeným býti, a z každé nouze ctnost činiti. Všemohoucnost otce ať mně vždy přikrýva, moudrost Boha syna ať se mnou vládne, milost a síla ducha svatého nechť mně zachová a nejsvětější Trojice ať mne přijme a mou duši vyprovodí do života věčného. Amen.*)

Chce se mi smáti . . . jmenuje se báseň Sovova, ve které vyslovuje své mínění o antice, minulosti a budoucnosti. „Chce se mi smáti nalíčeným láskám, jež něhu chtí a zemrou zlými slovy. Nevěřím zarovnaným vráskám. Mne dávné nelákají rovy . . . Chce se mi posmívat klassickým krásám i posám vládců, antickému klidu. Budoucích dnů já ozvěnami jásám, že jitru novému vstříc vyjdu . . . Dějiny nově zříti, cítit nově, je překonávat pouze pochopuji . . . Řím rád jsem měl ve verši Horácově, ne ve verších těch, kdož Řím přežvykují . . .“ (Lyrika lásky a života str. 171.). Básník nevyjde vstříc novému jitru, nechť si to ani nenamlouvá. V novém jitře, v novém pokolení, v nových dějinách nebudou k potřebě hekaví básníci, jejichž verše jsou sešívány každý jinou dratví, jejichž myšlenky vyjádřeny jsou zamuchlaně, mdle a dětinsky a jejichž srdce je znečištěno závistí a zlobou. Snad i nepravdou (mínim verš: „Řím rád jsem měl ve verši Horácově“): vždyt se navzájem známe a víme, kolik Říma jsme všichni, i ti nejlepší poznali v gymnasijní antice vůbec. Neuměli jsme ani slovíček a nebyli jsme dost zralí, abychom Horácovu Římu rozuměli. Profesoři to buď také nevěděli a jestli věděli, nesměli to studentům říci. „Budoucích dnů já ozvěnami jásám“ praví o sobě Sova, a také to není pravda. Kdo přečte celou jeho knihu poslední, plných 174 stran „lyriky lásky a života“, nenajde jediného jásavého tonu, spíše tony nepříjemné a odpuzující: tony žluči a hořkosti a zneuznání! Ano, chce se smáti Sovovi, chce se mu posmívati — to je pravda; ale nechce se mu jásati vůbec a jásati budoucích dnů ozvěnami ani nedovede. Aby tušil prorockým duchem, co budoucnost bude žádat po nových pokoleních českých, k tomu

---

*) Tato nábožná věc pochází z Malých Svatoňovic na Úpicku, kde mají zázračný obraz Panny Marie. Prodává se ten krám po 8 hal. a jde velice na odbyt. Obchodníci si libují dojista víc než pražští knihkupci. Uveřejníme i další doklady o tom, jak náš lid je zbožný.

chybí Sovovi všechno a především čistá, nepředpojatá, nevinná duše básníkova. Počkejme si jen na příští sbírku jeho!

DĚTSKÝ KOUTEK.

O korotvičkách.

III.

Příštího roku šel jsem s hochy na Slaboňky. Byl to první červencový den, a v ten čas bývá v lese na Slaboňkách mnoho mladých sojek a strak. Pásli jsme také po krahujčím hnízdě, neboť jsme vypozorovali bezpečně, že v jedné vysoké skupině smrků loupežník krahujec hnízdí.

— Kde byl ten hřbitůvek, tady?

Trochu dál.

V tom náš rek zarazil a vystavoval. Poznali jsme po jeho zvláštním napjetí, že tady na blízku je korotev. Buď na kraji lesa nebo pod lesní mezí v poli. Vzal jsem reka za obojek a on pomalu postupoval a chvěl se a oči upíral před sebe. Jeden z chlapců klopýtl lehce o kořen, a v tom frr — asi krok před námi vyletěla z houští korotev, div nám nevletěla do očí. A hned zas před námi padla na zem, jakoby nemohla lítat, a běhala do kolečka před námi, kulhajíc a jedno křídlo za sebou vlekouc, jakoby je měla přeražené. Byl to kohoutek. Pískal úzkostlivě a křičel nějak až nepřirozeně, kličkoval, tak tak že nám pod nohy nevrážel. Když nás odvedl několik kroků za sebou, zvedl se docela lehce a odletěl do lesa. V sekundě vyběhla však z houští druhá korotev, slepička, a s velikým křikem buch, zas ona před nás na zem a také kulhala a obě křídla vlekla po trávě. Hopkovala, padala na bok, čepýřila se a pořád zůstávala před námi, jakoby nemohla běžet ani letět. Když nás odvedla asi deset kroků od místa, kde jsme korotve vyplašili, zvedla se také a padla do jetele; ne však dále, než nějakých pět kroků před námi. Provedla svou korotví lest důkladněji než kohout. Ještě v jeteli jsme ji slyšeli. Kvokala úzkostlivě a pobíhala hned blíže, hned dále.

Rek se chvěl a hoši stáli jako ztrnulí a byli bledí. Viděli divadlo to ponejprv a trochu se rozčepýřených pištících korotví i báli. Vysvětlil jsem jim, že to je známá lest korotví, kterou odvádějí lidi i zvířata od svých hnízd nebo mláďátek. Buď je tu na blízku hnízdo s vajíčky, pravil jsem, nebo již vyvedené korotvičky; ty se na takové znamení rodičů rozutekou a na příhodném místě přitisknou k zemi, že nenajdete ani jediné, spíše některou zašlápnete.

— Já jsem se ulekl!

— Já také, přiznávali se hoši a vyslovovali obdiv nad chytrostí starých korotví.

— Také křepelka provádí podobnou lest, vypravoval jsem jim. Co jste tu viděli, to ruský spisovatel Turgeněv vypravuje o křepelce. Jen že ta zaplatila svou ochranu mláďat vlastním životem. Příliš neopatrně přiblížila se psovi a pes ji chňapl do zubů. Než jí Turgeněv přispěl na pomoc, byla mrtvá. Mně se ještě nepřihodilo, abych byl viděl křepelku dělat tyto kotrmelce; snad to umějí jen ruské.

Za tohoto hovoru zpozorovali jsme, jak se rek zastavil a jemně větřil. Vedl jsem ho pomálu, a hle, kde se zastavil! V těch místech, kde vloni hnízdila hrdinská matka, jež zahynula se svými třinácti kuřátky, v těch místech, ale ne pod týmž smrčkem nalezli jsme hnízdo korotví a v něm zase 13 zelenavě šedivých vajíček. Jistě náš loňský kohoutek přivedl si sem novou samičku! Jistě zůstal věren tomuto závětří a okolí, které měl rád. Měli jsme všichni jaksi velikou radost z této myšlenky, a rychle jsme odtud pospíšili, aby se slepička mohla vrátit do hnízda. Vajíčka nesmějí zastydnout.

Od té doby ještě dvakrát jsme se přišli podívat na naši korotvičku. Jednou vůbec nevyletěla z hnízda, ačkoli jsme na ni hleděli velice z blízka a jednou se zvedla, až když jsme od hnízda odcházeli. Když jsme přišli potřetí, bylo to 8. července, už bylo hnízdo opuštěno, a korotvičky vyvedeny. Zůstalo po nich v hnízdě jen trochu skořápek. Těmto korotvičkám začali jsme říkat n a š e korotvičky dřív, nežli jsme je spatřili vylíhlé. Tím více, když netrvalo dlouho, a viděli jsme z nich aspoň dvě. Šli jsme jednou z lesa „Na Slaboňkách" domů k obědu a spěchali jsme. A poněvadž jetel pod lesem byl posekán, pustili jsme se na příč přes jetelistě. Na korotvičky jsme ani nepomyslili. Najednou nám takořka pod samýma nohama vyrazí obě staré korotve s úzkostlivým pištěním do výše a frr do lesa. Že se nepokusily odvádět nás pobíháním a čepýřením, vysvětlovali jsme si tím, že před námi šel rek a vrazil na ně takořka čumákem. Všichni tři jsme však spatřili, jak se před námi rozprchly malé korotvičky, jako když je rozfoukne.

— Musíme se na ně podívat! zvolali hoši.

— Nu, zkuste to, ale pozor, žádné nezašlápnout! řekl jsem a přidržel jsem psa u sebe.

Hoši hledali a hledali a divili se, jak je to divné mimicry, že není možná jediné nalézt. Vždyť přece jsme je viděli! A tady na tom místě! Konečně starší z bratří uviděl dvě. Jen se podívejte, jak těžko korotvičku rozeznat od

půdy! A stojím u ní, div jsem na ni nešlápl! (Ukázal nám obě proutkem). Opravdu korotvičky byly přikrčeny k zemi, jedna měla hlavičku pod listem a druhá na nás hleděla jedním očkem. Vypadaly při zemi jako uschlý list, ani se nepohnuly. Hoši je zvedli a drželi na dlani. Korotvičky byly ne větší než mladí vrabci, byly barvy žlutohnědé, kropenaté, a nebyly zcela ještě opeřeny a dívaly se na nás nevinnýma a přece rozumnýma očkama. Na dlaních seděly tak tiše a nehnutě jako dříve na zemi. Když se hoši s nimi poradovali, pustili je na zem, a po korotvičkách jako když se zapráší. Jen se mihly v jetelišti, asi tak na krok bylo lze sledovat jejich útěk, a už jsme zase žádné neviděli. — Řekl jsem hochům, že tak zůstanou přikrčeny, dokud se staré nevrátí a nedají jim znamení, že už nebezpečí minulo. V tom je veliká ochrana jejich i proti zrakům dravců, že se umějí stavět mrtvými, když nad nimi dravec krouží. Vrátili jsme se raději na chodník pod lesem, abychom přec některou v jetelišti nezašlápli.

Tak to byly naše korotvičky. Od té doby jinak se jim neříkalo. Zdržovaly se vždycky v tom jetelišti nebo na kraji lesa. Zejména večer chodívali jsme je poslouchat, když je kohout svolával, aby šly spát.

Ale přišel bohužel den 15. srpna a s ním zástup střelců a honců, kteří se rozestavili do řady na polích pod Slabořikami. Nebudu o tom raději mluvit. Já jsem nestřílel. Maně zpomněl jsem si na hajného, jak on také jednou nestřílel. Nedalo mi cosi vypáliti smrtonosné olovo na čiřikalky, které jsem znal ještě v košilkách.

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Jarouš jde do divadla, je již ustrojen, a se zálibou se po sobě dívá. Najednou moudře a zvolna povídá: „Ale hlavní věc je, aby se tam do mne nikdo nezamiloval!"

*

„Já budu pořád vdovcem", pravil jindy, „a nikdy se nebudu ženit, a budu si vařit samý svítek!"

*

Z rozmluvy dvou bratří. „A tys si myslel, že slunce stojí?" „Když jsem byl maličkej, tak jsem to myslel." — A kdy pak jsi byl naposled maličkej? „No v první třídě, teď v druhé to už vím."

*

„Maminko", ptal se Jeník, „čím bych se tak měl učit, abych co nejdřív si co nejvíc vydělal, abych si mohl koupit statek?"

*

Jest teprve ¼ na dvě, a Jenda chce již do školy; přesvědčuje mne, že tam musí být brzo, což á mu nevěřila. A Jenda s pathosem pravil: „Budeš ak dlouho němá, dokud se ti nenarodí dítě, když mi nevěříš!"

Jiřina Bubelova.

SVĚTÁK.

Napsal J. Opočenský.

(Dokončení.)

Šída na to prodal, ale Kozina zůstával u novýho hospodáře dál. V létě ovšem neřezničil, protože neměl lednici a — peníze.

Sem tam zaběh někam na jarmark někomu pomoct něco koupit, nebo zas prodat, protože pro nádenickou práci prej se nenarodil. Jeho žena by byla ráda pracovala, ale zas chudinka neuměla.

Já jsem ji někdy zjednal, když jsem potřeboval a ona si vždycky dala říct, když jsem jí ukázal, takle to dělejte a nebo zas takle. Aspoň mně nikdy nedopálila tím urputným nádenickým slovem: „To já jsem jakživa poďála v jinčích místech a jinčí práci a nikdy mně žádnej nepoučoval." Ba naopak ona vždycky: „Jen mě to, strejčku, ukažte a poručte, já budu ráda."

Jednou bylo horko, že i sedě se člověk potil, natož při práci. Já řku, nic platný, tetičko, sedněme si chvilku, pak nám to zas líp půjde. Okopávali jsme spolu brambory a z ní se s chudáka pot jen řinul.

Poseděli jsme, co by napočítal čtyřicet a ona zas s takovou chutí dala se do kopání, ba, ještě měla radosť, že mě stačí. Já jsem za to na konci každého řádku jí přál trochu oddechu.

Jednou mně ji bylo tuze líto. Měl jsem vyvežený kousek hnoje a potřeboval jsem ho mít co nejdřív rozházený, abych moh orat. I ptám se jí opaterně, mohla-li by mě jít pomoct trošku rozhejdat hnůj. Ona šla hned, vzala vidlę ani nehlesla a počala se s níma, jak uměla, ohánět.

Musel jsem se tomu skoro smát, ale když jsem zpozoroval, že má oči plny slz, nebylo mě taky do smíchu.

„Tetičko, začnu k ní opatrně, jesli vám to ňák nemilý rozhazovat hnůj, já vás nenutím, můžete jít dělat něco jinýho."

„Ó ne, milej strejčku, štkala Kozinová, já ráda všecko dělám, jen kdybych to uměla; ale tohohle jsem se nikdy nenadála, že já budu někdy dělať to, co mě bejvalo za mládí nejnižší v očích mých.

Já jsem si z každýho, kdo měl barák, nebo chalupu, dělávala jenom vošklebky a tejď — — ach, můj bože, — — vzlykala, tejď rozkejdám hnůj, eště k tomu u cizího. Bůh mně hrozně potrestal. Chtěl mně hoch, měl osm korců polí a pěknej domek, já ho nechtěla, zdálo se mě to moc nízký dřiť se na baráku. Chtěl mně řádnej řemeslník, taky byl pro mně sprostej. A tejď — — — ach, můj bože — — dyby mně má nebožka matička viděla.

Měla jsem hocha, řádnýho, vopaternýho, měli jsme se rádi kolik let, ale já jsem z herdosti dycky k němu byla chladná. A dyž byl na vojně a dopisovali jsme si někdy i tu jsem se k němu často ne-

vlídně chovala. Tak mé jednou odepsal: „Jesli chceš čekat, já slibu dostojím, pakli ne, dělej jak rozumíš."

To mně dopálilo; na neštěstí přišel tenhle, dělal, že by ho okolo prstu otočil a já se vdávala. Myslila jsem, že tam tomu na vojně trucnu, ale zaslepenost svou jsem zpozorovala až teprv u oltáře. Ach to jsem plakala. A místo, co jsem měla za knězem opakovat, pořád jsem si říkala: „Jozefe, tohles mě neměl dělat, tos mě neměl dělat."

„Jak to, co vám neměl dělat a kdo?"

„No, nemusel mě takový psaní posílať."

„Měla jste bejt tenkrát moudřejší!"

„Měla jsem bejť, měla, ale už je pozdě."

„Není pozdě. Dyž se cuká v síti pták, bejvá to jeho smrt. Proto i vy se musíte spokojiť s tím, co jste si zasloužila. Váš muž je slušnýho zeunějšku a když se urozumíte, nebudete míť čeho litovať."

„Jó, kdyby můj muž byl opaternej na krejcar jako jste vy, nebo jako já, ale jemu to je jedno, peníze míť a nebo nemíť. Na bochníček, to mu je líto dát tři šesťáky, ale prohrát tři a nebo deset zlatejch to mu je lhostejný. Já si někdy myslím, mám li skočiť do vody a nebo si dáť hlavu pod mašinu."

„Poslouchejte, milá tetičko, modlete se za něj, aby ho pán Bůh obrátil a za sebe, abyste měla k němu jinou náturu. Takle vám to nikdy hráť nebude. Milujte ho celým srdcem a on až pozná, že ho máte ráda jako věrná žena, taky bude třeba jinačí."

„I já si to taky někdy myslívám. Ale dyž on je takovej hrubej, nelidskej, ani se na mně laskavě nepoďvá, jak pak ho mám míť potom ráda? A eště k tomu má čloujeka pořád v důmění."

„To snad né?"

„No, já budu rač tiše. — "

„Vy nebudete čkáť na večeři?" ptal jsem se, když Kozinová se najednou měla k odchodu, „vždyť je sluníčko eště hodnej kousek."

„Ne, strejčku, táta by byl zlej, dyby neměl nic uchystáno k večeři, až přijde."

„A kde je?"

„Já nevím, kam dnes šel."

„Mě se zdá, že jsem ho támhle na druhý straně viděl stát."

„I jděte, to není možná."

„No já nevím, ale zdá se mě, že to byl on."

„I kdepak, dyť on šel někam do kraje dívat se na ňákou kobylu."

„No já teda nevím — tejď vám pěkně děkuju a až žena večeři uvaří, tak vám ji donesu."

Když sluníčko bylo za horou, dones jsem svý dělnici večeři. Kozina byl v posteli. „Jářku, táta doma?" Ale ona dávala rukou znamení, abych mlčel. Začala řeč jinou, až jsme se dostali někam do Ameriky. Když jsem za chvilku odcházel, šla za mnou zavříť a že jsme byli s hovorem v proudě, šla se mnou na bok asi dvacet kroků před stavení.

„Tak dobrou noc, už se vraťte, zejtra se zas, dá pánbu uvidíme, že jo?"

„No možná, ale já nevím."

„Vy se ňák nemůžete rozejíť," promluvila z nenadání má žena. „Já jdu taky poslouchat, co asi hovoříte — —"

„No, už jsme dohovořili."

„No ták, já chtěla taky něco zvědět a vy zatím — —."

„Až zas zejtra, že jo tetičko?"

„Možná, ale já nevím . . ."

Ráno jdu vážit vodu a najednou bác, okov se utrh a spad do studnice. Žena to zaslechla, přiběhla se poďvat; co tejď? zvolala.

„Co tejď, soused sedlák má lepší kotvici než já, vypůjčím si ji a budu míť nahoře hned."

Šel jsem tedy.

Ale sotva vcházím do světnice, vidím, jak si mně všichni divně měří.

„Tak vy jste prej byl večír bit?" Začala selka.

„Já? A od koho?"

„No, Kozina prej vám dal takový dvě facky, až vám prej po každý hlava vodlítla."

„Já bit? Dyť Kozina byl večír na posteli a jináč jsem ho ani nespatřil."

„Jo jo, von prej si dával po vás a po svý ženě pozor, prej jste často na poli spolu seděli a večír vás prej vyprovázela; a dyby za vámi prej bejval nešel, dóvi, co by se prej nestalo. A vaše žena prej si vlasy terhala, jak plakala."

„Že plakala? Kdo to řek?"

„No, von tu byl au'šecko nám vypravoval; chodil prej v noci s lucernou a našel prej na mezi pelech."

„Dyby mě stál za to, žaloval bych ho, ale takle bude lepší, dyš si pomyslím: Opaternosti nikdy nezbejvá a s poctivostí nejdál dojdeš."

Za chvíli šel Kozina podle, když jsem plel dumlík a ani si mně nevšímnul. — Já taky nic.

Před polednim se vracel a řek:

„Pomoc pánbu!"

„Já řku, Kozino, vy mě děláte pořádnou hanbu."

„No vono je vocať až pocať," on na to.

„Poslouchejte, Kozino, já se bojím Boha a miluju svou ženu; kdybych chtěl, moh bych vás žalovať."

„I já nic, ale tyhle potvory medijáncký, tý dyby vás neviděly."

„Ale, nehovořtě, sám jste jim šel takovejch hloupostí navhať! Já se s vámi vostudiť nebudu, ale taky se vás budu chrániť."

Kozina ani nedutal a šel domů. Za chvíli přišel opět, leh si u mně na mezi vzhůru zády a když viděl, že nemluvím, odešel.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 17. března 1907. Číslo 11.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 65 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

KAREL SCHEINPFLUG:

SNÍH ZAPOMNĚNÍ PADÁ...

(Žaponerie.)

Sníh zapomnění padá
na minulosti lada.

Pod jeho rouškou mizí ukryty
kře, cesty, hroby, pažity . . .

Ty doby krásné, kdy jsme snívali,
zda vskutku bývaly?

Zda opravdu jsme léta prožili,
kdy horečně jsme toužili?

Zda vskutku někdy chvíle míjely,
kdy láskou jsme se spíjeli?

Sníh zapomnění padá
na minulosti lada . . .

Tam, kde té rýhy matný běží rys,
tam vedla, tuším, cesta kdys,

již spěl jsem oné chvíle památné
k vrcholu Fuži yamy posvátné.

A kde těch černých metel trčí řad,
tam býval kdysi luzný sad,

kde v stínu vistarií kvetoucích
jsem zíral v oheň zraků planoucích.

A tam, kde teď se havran pozdvihl,
tam jsem ji prvně v zradě přistihl!

A kde se zdvíhá ono úskalí,
tam kles jsem cestou, zlomen, zoufalý . . .

Ta bílá plocha mizí pojednou,
kraj známý vstává, známé chvíle jdou.

A zase pálí rány minulé,
bolesti nehynoucí, slasti zhynulé.

Sníh zapomnění padá
na minulosti lada . . .

Však pod tím chladným, mrtvým příkrovem
spí živé kořeny a dřímá plodná zem.

A dechem rozpomínky jediné
se bílá rouška rozplyne

a před mým zrakem zas se zardějí —
květ zvadlých lotusů, krev zniklých šlépějí.

LOUIS KŘIKAVA:

ZÁPISKY NEURASTHENIKOVY.

Dru Janu Semerádovi.

Zlomek VI.

Jarní den.

Nad kutnohorským krajem, kam jen zrak a mysl mohly dohlédnouti a dotušiti, sneslo se během několika dní jaro. Přes týden pršelo a časem žalobně a nedočkavě vyhlédalo slunce. Dočkalo se. Jásalo. Sehnalo sníh se svahů do Páchu a rozzuřilo potok nadbytkem sil. Po stráních kreslilo blýsknavé stružky a nasázelo tisíce květin, jež vypadaly jako malé bílé a žluté koláčky; svými paprsky jako kleštičkami vytahovalo z nesčíslných snítek netrpělivých stromů, na nichž parvenuovsky pokřikovala drobná havěť, mazlavě lepkavé pupenečky, přihrocené a hnědé, a divilo se jim; stezky vysušovalo; blízké údolí Páchu, daleké stráně Kaňku a široké plochy Rovin, podobné velbloudím hřbetům, meze, příkopy, trávníky v sadech kutnohorských, očalounilo na zeleno — a těšilo se z pukání a rozlévání se pupenců, cvrlikání sebevědomého ptactva, z hnědých cest, do nichž se zarývaly měkce podpatky bot, z šumotu omlazených vod a z tvářnosti dětí i dorostlých . . . z té podivuhodně změněné tvářnosti, již dává každoročně se opakující ten pochod, jehož první takty unikají zpravidla našemu sluchu. Ze všeho těšilo se jaro . . . ze

všeho, z modré oblohy i starého města, vyhlížejícího k ní zádumčivě starou jesuitskou kolejí, chrámem sv. Barbory, žlutou nevraživou budovou krajského soudu a Vlašským dvorem, tehdy pustým ještě rejdištěm hochů, jichž špačky zalétaly frčivým rozletem na rozdrobené dlažice ochozu. (Psali jsme rok 1887.) Ze všeho těšilo se jaro, ze všeho, z omytého pomníku Havlíčkova, pod nímž na svahu náměstí, jež stéká od chrámu sv. Jakuba a Vlašského dvora k bělidlu rozbíjel koncem jara nevídané své krásy Šlemlajnův kolotoč. Blyskotal v otáčení svém tisíci skleněnými hranoly, jež omamovaly měnivou svou krásou, jak na ně záře velkých svítilen padala. Nadšeně visely oči děcek na zadcích energicky rozkoše své domohších se hochů, zadcích vypjatých a pohybujících se pod střechou tam v stoku dlouhých dřevěných ramen rytmicky při otáčení oslnivého toho kolosa. — Zžíravá závist plnila duši . . . K tomu bych se byl nikdy neodvážil – požádati o dovolení, abych směl silou paží svých veškeru krásu tu pomoci uvésti v běh . . .

Ze všeho těšilo se jaro, ze všeho . . . Z náměstí, z něhož mizely neforemné kožichy a zimníky a v nichž bělal se odvážně i oděv bez svrchníku . . . Z ulic, jež samy jaks rozzelenaly, zality jsouce proudy jakoby aluminiového světla . . . i z dvou těch čtrnáctiletých asi hochů, mladých, pružných, kteří v družném hovoru sedali na své svrchníčky do dolíku pastviny, jež vlnila se daleko za Kutnou Horou stranou od hnědé silnice ubíhající k Malínu . . .

Jaro . . .

Tak si je též hoši představovali . . . Cítili sami radost kolem sebe a v sobě. Cítili jí mnoho a jakási horkost stoupala jim do očí a zalévala smysly. — Zrak staršího hocha, hnědý a chtivý, pátral kolem . . .

Nebylo odtud vidět než výmoly a meze, řadu švestkových lysých skoro stromků, za nimi stranou v dálce Kaňk a oblohu, s níž lilo se světlo slabě hřejivé. Mladší hoch odkrýval leže na boku obrácen jsa tváří k druhu, který seděl na dva kroky od něho, kameny, jež roztroušeně ležely v dosahu jeho těla. Pod kameny kmital se hbitý hmyz, zarýval se do země nebo ubíhal ustrašen mezi stébla čerstvé trávy, jež vyrazila ze svadlé přikrývky . . .

„Poslechni", pravil větší hoch a přisedl k menšímu . . .

„Co chceš?" odpověděl menší a upřel oči někam ku stromkům. Vyschlo mu náhle v hrdle a zmocnil se ho pocit stísněnosti . . .

Z dáli ozývaly se kroky chodců jdoucích po silnici, práskání bičů a výkřiky, z nichž bylo tušit obracení pluhu na konci zoraného lánu . . .

Vlahé pocity jara vály od hroudy k hroudě, představy žlutých kuřátek a housátek pípajících a po potravě se shánějících, chroustů kryjících průsvitná svá křídla hnědými krovkami a přilepených na list stromů v blízkém březovém háji, večerů vlahých a vonných, jichž soumrak prorážely tu a tam jiskry světlušek — teskliva vůně jarních rostlin — to vše chřadlo před žhavostí hovoru mladých dvou druhů, z nichž jeden byl učitelem a druhý žákem . . .

A když se zvedli a kráčeli zpět pokračujíce ve větách kouzla a taju plných, kráčela mezi nimi spojujíc je opájivým dorozumíváním — jimi jsouc neviděna — bledá postava spoceného čela, nejistých očí a zahroceného vlhkého nosu: příšera sebeničení.

Zlomek VII.

Poznámky k předešlému.

Slyšel jsem výkřik zděšení? Neslyšel jsem dokonce výkřik opovržení? Nebylo to slovo odporu, které mi zahřmělo ze sta mužských a zaječelo ze sta ženských úst do oken tohoto pokojíku? Jdu k oknu. Ne. Je únorové ráno a sníh ležící na široké ploše tohoto pozadí komplexu, na záhonech dosud úhorem spících svítí klidně nejsa nikým rušen, neboť podešve lékařů a zřízenců ústavu i kola vozíků obcházejí ho cestou obdélníku. Za zdí na polích objíždějí vojenští sluhové z kasáren, jichž šikmé průčelí šedá se dále v levo na tomto prohloubeném svahu, jehož úpatím táhne se trať dráhy a jehož protější stranu tvoří povlovně se zvedající kopce, na kterých nejasně rýsují se cesty k Michli a Pankráci . . .

Ne. Nikoho tu není. Kdo mne zakřikl? Nikoho tu není, komu bych řekl, že jeho rozhořčení je stejné asi kvality, jako byl bystrozrak a smysl pro dětskou duši, do níž se hrne tolik podivně nového v letech pubescence, u těch kteří nás vychovávali. Ani oni za to nemohou . . . že leckterý mužský dorost jich rodin zalézá v malých hloučcích do skrytých míst obydlí a volné přírody, aby otvíral v tísnivých důvěrnostech klíčem manustuprace branky k silným snům mužnosti a aby rozechvěnou myslí hladil představy druhého jiného pohlaví s nekonečnými, palčivými, nenasytnými otázkami „a jak jiného . . . a v čem rozdílného . . ." neboť to konali kdys také tak, jako tato mládež, touž cestou kráčel vývoj jejich pohlavního života. A ne-li touž, tož aspoň podobnou dle rozsahu manustuprační epidemie na tom a tom ústavu a v tom a tom městě.

Kde byla rodina a kde byla škola tehdy? Kde byl bystrozrak otců a matek, kde bystrozrak vychovatelů mládeže, kteří viděli přece a rozdrobili na atomy každou chybu, vyskytnuvší se v latinských a v řeckých úlohách, jakýchsi differenciálních rovnicích, nejnepatrnější odchylku v nakreslené linii? Tu den ze dne vychylovaly se mladé životy ze zdravých slunných cest a dýchaly malarii únavy a degenerace v mladých ložích v pařeniště změněných, tváře stávaly se bledými, prohlubovaly se, oči stávaly se matnými, mladí hoši, jichž výskání před krátkou dobou prorážela zimní ostrý vzduch při rejdech na kluzišti, počali se vyhýbati rašivému životu, počali ztráceti zájem na všem, co dříve milovali . . . O lásku k životu, o mládí připravoval je tupozrak a zbabělost výchovců v rodině a ve škole. Upřímná slova a přátelské dohovory a vysvětlení nahražovány byly plísněním, jehož příčiny nebyly udávány, vyhýbáním se nečisté ovci, bitím bez motivace a odporem k provinilcům, jimž vina nebyla z ostychu přímo vytýkána. „Stává se líným“ . . . Ano, „líným“ se stává . . . A tím a špatnou klassifikací měla být shazována s beder slabých hochů příšera sebeničení.

Šťastni ti, kteří ji umačkali za nějakého večera v náručí děvčete sloužícího u jejich rodiny a pobouřeného jiným dospělejším mužem nebo na zvadlých ňadrech raffinovaných prostitutek, jaké bývají v krajských městech, milenek mladých kasernovaných mužů a studujících hochů. (Tito dlouho obcházívají nesměle a mizívají opatrně v otevřených dveřích dusné lacině páchnoucí komůrky . . .) Šťastni ti . . . proto, že z enervujícího blouznění samotářství jdou v nemilované náručí rozsmyslněného služebného děvčete, nebo v ochable vláčné objetí chorých nešťastných žen — nešťastných potud ovšem, pokud cítí své neštěstí . . . potud, pokud jím trpí . . . a která z nich nemčla sen o krásném, čistém životu po boku milovaného muže a dětí, jichž příchod je očekáván s touhou a radostí? . . . a některá ho snad ještě pořád má ten sen, jejž, jak doufá, možno přec jen někdy ještě si vykoupiti penězi, jež dali jiní . . .

I studánky pokryté slizem od let se těšívají, že až do dna je prozáří jasné slunce.

A toť záchrana mladého, činu schopného mužství . . . Z manustupracc nevěstinec. Bývá i jinak utvářen pochod věcí a ne každá individualita dává se strhovat navyklým, přímo tradičním jich vývinem. Ale obava před socialními následky zdravého šťastného styku dvou mladých lidí se milujících, výchovou zkreslené pojmy muže o ženě a ženy o muži tlačí rok co rok tisíce mladých životů do bařenišť, v nichž vyssávány jsou jejich síly sotva probuzené . . . A jak podivně působí na duševní stav rostoucího a mužnícího mladého hocha tato malarie . . . Co lživosti a holedbání se dobrodružstvími milostnými kup př. bývá u vyrostších, otrlejších samomilostníků . . . Jich čivy snášejí ještě lež a oni nešťastní pociťují nutnost lží třeba vysvětliti umdlenost svého vzezření . . . (Chvástavost taková nejvíce byla na našem ústavě vyvinuta u dvou, jichž dravému probuzenému pudu nemohl stačit drahý pohlavní styk se ženami, jaké přes den čítají citlivé románky vystříhané z novin u okénka domků, vystrkaných za město . . .)

Mnoho, celá řada generací probíjí se tímto pařeništěm, jež zůstavuje trvale otravné své stopy ne snad únavou, která by navždy shroutila organismus — ale tím, že příliš rychle dalo v dusnu svém rozvíjet se pohlavním touhám a vyčerpalo chtivostí svou svěžest celého životního milostného obzoru. „Tělo se obnovuje.“ Tělesná, somatická úhona pro budoucnost není ničím proti úhoně psychické, především ztrátě na erotické citlivosti.

Jsou lidé, kterým doba ta znamená tolik, že dosud cítí otřes při myšlénce na ty chvíle. Znám mladého, silného, zdravého muže, spokojeného jinak otce i manžela, který, jak se mi svěřil, nemohl zapomenout ohyzdnosti, již v sobě má nesmyslná bezúčelnost mladistvých irritací a nesmírně trpěl vědomím, jež jej domněle (chorobně ovšem) doposud zneuctívalo. Mluvila-li v jeho přítomnosti náhodná společnost o této houbě, jež užírá část sil dorostu v prvním jeho rozpuku, býval stižen přímo nevolností. Nemohl súčastnit se hovoru a domníval se, že „každý na něm vidí, že i on v mládí krisi tuto prodělal.“

Zdravý ten silný člověk trpěl touto výpahovačností nesnesitelně. Ze společnosti, jež dotkla se tohoto nechutného thematu, znal jsem a pozoroval jsem pouze já jeho muka a působil jsem nenápadně na směr hovoru.

„Tělo se stále obnovuje.“ Pohlavní výstřednost, kterou vidíme bujet na našich ústavech a která na zlověstných konviktech tak se hodila a hodí k celému svatouškovskému, neupřímnému, nuceně lživému životu spolužijících chovanců, zalévá zžíravou horečkou celý příští pohlavní život, vyhledává raffinovaně stále nová a nová odhalení a opásá představami, které sytí se každou možností eventuality toho či onoho blaha s tou či onou ženou strom lásky, jenž vyrůstal pak s druhým listím . . . neboť první spásaly noční ty housenky. A třeba organismus — výstřednost mládí z p r a -

vidla netrvávaji léta — rozkvetl znova, zmohutněl v plodnou, silnou jednotku, jeho čivy vzpomínají a z mysli analysujícího. člověka nezmizí nikdy vzpomínka na sebekratší periodu sebeničení.

A byl-li jsem to v chlapeckém věku já, a byl-li jste to Vy, a byla-li to Vaše žena pobuřovaná kdys co děvče tajemnými zvěstmi o svém určení a Vaše sestra sváděná k samotářskému snění nevysvětlovanými jí pochody v pozorovaném jí spolužití svých rodičů . . . my všichni to v mládí měli za sebou, třeba že mrtvoly příštích lásek zasypaly mrtvolu sebeničení v květnatých záhonech našeho bezradného dětství . . . ale ti, kteří i pozdějším neracionálním, nehospodářským, neekonomickým žitím stali se nervově chorými, vidí svítit ještě z mladí oči té mrtvoly. Oči mrtvé té milenky děsily je často již ve věku mužném v kouzelných vlahých nocích o dvou svým mrtvě bystrým, prohlédavým zrakem . .

Mrtvola mladistvého sebeničení vdychla umírajíc do příštího mnohého života svou složku k nemoci, jež slove neurasthenie.

ONDŘEJ URBAN:

DVA EPITAFY.

I.

Nad hroby všecky ční kříž zářící,
  pod kterým leží náš pán řídící.
Vzor paedagoga odešel s ním světlý,
  jenž důkladně znal methodiku — metly.
By obzor žití kvet mu míru duhou,
  byl sluhů božích poníženým sluhou
a úctu choval k farské paničce.
  Chtěl vždy být vzorem naší vesničce, —
a zvláště pluku nezpůsobných kluků —
  a proto líbal biskupovi ruku.
Že matce církvi sloužil z duše celé,
  též kostelník v něm ovlád učitele.
Však za to též mu přáno bylo shora,
  neb miláčkem byl pana inspektora,
jak dekret svědčí zemské školní rady —
  to jediné, co zbylo po něm tady,
když kosti v hrobě počínaly hníti.
  Světlo věčné ať mu svítí.

II.

Zde čerstvá hlína na hrob urovnána.
  A v hrobě tělo velebného pána.
Jen tělo v něm — ne zbožný jeho duch,
  jenž přijat jistě v nebešťanů kruh,
kde s andělíčky pohrává si s duhou.
  Bylť velebný pán věrným církve sluhou —
pastýřem dobrým — praví svatá kniha —
  jenž vědět musí, jak se rouno stříhá.
Že nebyl skoupý, jak dí lidské řeči,
  ctné činy jeho jasně o tom svědčí:
sirotky čtyři vystudovat dal,
  z nichž ani jeden táty nepoznal.
Též k zásluze mu přičteno buď směle,
  že k vůli němu čtyři učitele —
co s církví svatou stálý měli spor, —
  přeložil do hor náš pan inspektor.
Tím zasloužil si vřelý projev díků
  náš důstojný pán všech svých osadníků,
již v paměti ho věčné budou míti.
  Světlo věčné ať mu svítí — — —

DOMÁCÍ KOLOVRAT.

Praha má v tuto chvíli dvě pomníkové otázky: Palackého a Husův pomník.

Našla se dušička, která vykřikla příliš hlasitě, že Palackého pomník nemá státi u Palackého mostu, kde je nyní smetiště a kde ani po regulaci okolí nebude nic kloudného, co by s okolím pomníku harmonovalo. Ale konečně, kdyby se i plán stavební změnil co nejideálněji — věří tomu někdo v Praze? — pomník vždycky přece bude stát špatně, protože bude stát mimo osu mostovou a bude se tlouci se slavnými Myslbekovými figurami na mostě. Už už se zdálo, že si umělci a lidé mající vkus oddechnou: ukázáno na místo pro pomník mezi Rudolfinem a Uměl. průmyslovou školou, před budovou příští české university. Ale to by bylo příliš krásné a rozumné, a proto městská rada se usnesla počátkem března 1907, že žijeme v Praze, že máme na radnici samosprávné hlavy a že od městského zastupitelstva ani pod trestem smrti nesmí nikdo čekat nic rozumného. K tomuto uvědomění svým dílem přispěl také mladočeský denník. Prof. Táborský pohnul pomníkem z Palackého náměstí, napsav o tom článek do Naší Doby. Prof. Niederle přednesl návrh na universitě a dal podnět k deputaci profesorů, která šla na radnici. Když oba pánové přistoupili k mladočeské straně, mladočeský denník přetékal nadšením, že do strany přistupuje — inteligence. Ale aby jen ta inteligence tak nezbujněla a nežila v dlouhém bludu o svém významu, Nár. Listy uveřejňují hlasy, že Palackého pomník má zůstat u Palackého mostu.

A zůstane. Prostě proto, že by bylo na Prahu příliš krásné a rozumné, aby stál před universitou. Zůstane u mostu, jehožto okolí jakožto projektované příští náměstí je monstrum; zůstane u mostu, jehož osa jde mimo pomník; zůstane u mostu, jehož výzdoba bude

tloukat Suchardův pomník a Suchardův pomník mostovou výzdobu.

Co tyto řádky píšu, zdvihá se na Staroměstském náměstí kašírovaný model příštího pomníku Husova od Lad. Šalouna. Kdo si prohlédl příští pomník a situaci jeho, má málo radosti. Tento pomník nehodí se na Staroměstské náměstí a Staroměstské náměstí nehodí se k tomuto pomníku. Nemluvím zlého slova o umělecké myšlence Šalounově, tady rozhoduje architektura pomníku a náměstí a neslučitelnost obou. Ať vejdete na Staroměstské náměstí z Malého rynku, z Železné, Celetné nebo Mikulášské ulice, uleknete se, že se na náměstí stalo neštěstí. Uvázl tam parník, na jehož palubě pobíhají zděšení lidé. Jak se tam ten parník dostal? Co se stalo?

— Ale vždyť je to Husův pomník! odpovídá divák.

Pomník? Tento pomník zakrývá domy v pozadí, stojíte-li před ním. Jdete-li od Týna, kryje ruský kostel, jdete-li od ruského kostela, kryje jemnou architekturu buď paláce Kinského nebo domů před Týnem: slovem překáží tu a překáží se všech stran.

S počátku jste myslili, že je to parník. Když přijdete docela blízko, zdá se, že je to na vysokém podstavci nějaká Doréovská scéna z Dantova Pekla. Kristus zjevil se podsvětí, a ďáblové, příšery a věční odsouzenci prchají od tváře jeho na všecky strany.

Východ z této poslední stanice, na kterou se dostal spolek pro postavení Husova pomníku v Praze, bude nesmírně obtížný. Tento pomník je na Staroměstském náměstí nemyslitelný. Tento pomník mohl by stát v nějakém širém parku, kde by byl obklíčen velikými stromy a ohraničen jenom vysokou klenbou nebeskou. Chotkovy sady nebo Petřínská stráň. Anebo by se měla postavit hlavní figura, Hus, na přiměřený podstavec samojediná a zasadit na Betlémské náměstí, kam patřila a patří.

Podle našich zkušeností však pomník právě proto na Staroměstském náměstí zůstane, že se tam nehodí. My jsme samosprávní, my děláme všecko, jak my umíme. Bylo z toho jisté rozhořčení, když padlo slovo Masarykovo, že na český stát, který bychom teď zbudovali dle hlav svých nynějších „nejlepších lidí", chodili by se dívat černoši z Afriky. Na to, jak my umíme pomníky stavět, mohou přijít černoši z Afriky podívat se hned. vrrr.

DROBNOSTI.

Státní stipendia umělcům. (Úřední.) Za účelem udělení stipendií nadějným umělcům, kterým prostředků k dalšímu vzdělání se nedostává, vybízejí se hudební skladatelé a spisovatelé ze zemí na říšské radě zastoupených, aby své žádosti u příslušného zemského úřadu politického a to nejdéle do 1. května podali. Nárok na stipendia mají, vyjímaje všechny žáky, jedině samostatně tvořící umělci. Žádosti obsahujtež: Vylíčení postupu vzdělání a osobní poměry žadatele, místo narození, domovskou příslušnost, stáří, stav, bydliště, poměry majetkové a pod. Údaje o způsobu, jakým žadatel státního stipendia k dalšímu svému vzdělání použiti hodlá. Jako přílohy umělecké výtvory na ukázku, jež musí býti všechny zejména označeny jménem autora.

Odbyt básní v českém národě je chabý. Jdou na odbyt jen tři básníci: Machar, Sova, Dyk. Kdo to posud nevěděl z úst nakladatelů, dověděl se toho z interwiewu, jejž s Jaroslavem Vrchlickým měl žurnalista pan Lad. Mattuš (České Slovo 3. března). „Můj pan nakladatel cís. rada J. Otto, pravil Vrchlický, chce šedesátým svazkem mé Sebrané spisy zastaviti. Nejdou dost na odbyt, vlekou se prý — a to víte, cením poesii příliš vysoko, abych se vnucoval. Zarazíme tedy 60. svazkem. Ale nemyslete, že mne toto zaražení mých spisů snad příliš rmoutí. Dělali jsme jistě každý poctivě své, pan Otto i já — není pana Otty vinou, že si sliboval od souborného vydání mých spisů víc a není mou vinou, že se to nekupuje anebo nevyplácí." — „Prosy literárně historické, pokračoval Vrchlický, vydal jsem vloni 2 svazečky v Máji, ale stihl mne týž osud . . . nikdo se prý po tom nezeptá. Je to vůbec u nás všecko tuze žertovné. Kritika i obecenstvo." — — Stalo se, co se stát musilo. Dojemné je při tom pouze, že starý básník sám v poslední polovici své dráhy životní všeobecné sklamání musil povědět před veřejností. Ale ten systém vzájemného klamání musil jednoho dne prasknout. Když byla napsána brožura o papírové pyramidě, už tenkrát bylo toto všecko známo, co nyní 3. března 1907 Vrchlický propustil na veřejnost. Vydávaly se Vrchlického sbírky, a nikdo jich nečetl. Nakladatelé stáli však pod klatbou slova: „největší básník náš" a pořád ještě, ještě myslili, že statistika jejich ukazuje nesprávně. Vina největší je na Vrchlickém samém a na jeho škole: oni český verš a českou knihu básní znehodnotili. Další vina leží na kritice a to na největší části oficiální kritiky, která každou sbírku Vrchlického posuzovala pod klatbou slova „největší básník náš". Obecenstvo není žertovné. Obecenstvo nechalo žertovat nakladatele, kritiku, poroty udělující ceny, samo však bylo vážné a nekupovalo.

DĚTSKÝ KOUTEK.

O korotvičkách.

IV.

Ještě o našich korotvičkách a o jednom chytrém kohoutku. Kolem 15. září naše korotvičky zmizely z těch míst, kde se vylíhly a kde od leta žily. Nebyly všecky vystříleny, ale prořídly ovšem. Pokud jsme mohli soudit, přirazily se k jinému hejnku, které žilo za lesem a na druhé straně Slaboněk. To bylo znamením, jak pravili znalci, že naše korotvičky ztratily kohouta, svého otce a vůdce. Kohout je nezbytný rodině korotví. Zatím co slepička matka vodí kuřátka a učí je hledat potravu a zobat, o bezpečnost celé rodiny musí se starat kohout. A on se stará znamenitě; kdybyste pozorovali jeho důvtip, naplnil by vás obdivem.

On stále pobíhá kolem rodiny, koná výzvědy a pátrá, je-li bezpečno v těch stranách, kam se rodina právě ubírá na pastvu. Na louce vystupuje na krtince, v poli vybíhá na mez a rozhlíží se. Sedíte-li tiše poblíž revíru některé rodiny korotví, každou chvíli vidíte štíhlou jeho hlavičku vynořit se z trávy neb z osení. On provolává heslo: Volno! On provolává poplašné heslo: Pozor!

Myslili jsme, že naše korotvičky už se pod Slaboňky nevrátí, když kohout jejich zahynul. Tím více jsme si to myslili, že i po celou zimu revír jejich zůstával neobydlen. Viděl jsem je jednou na sněhu o vánočním zaječím honě, pořád žily na druhé straně lesa. Z daleka bylo je vidět v chomáčku jako černou skvrnu na bílém sněhu. Včasně ukryly se do lesa, když se lovci blížili. Ach o té zimě smutno povídat, to je nejstrašnější doba pro naše čiřikalky! V našem újezdě bývá sněhu vysoko a zima sibiřská. Tenkrát zahyne korotvích životů nejednou víc než o honech. Neboť při velikém sněhu málokdy mohou se dohrabat osení a nalézt hubenou potravu, a proto umírají hladem. Nebo řádí mezi nimi dravci, nemající myší a jiných čtvernožců, kteří přespávají zimu v děrách. Málo bývají platny ty všelijaké přístřešky z klestu, v nichž jim hajní zasýpají zrno. Sníh je zafouká a zamete a úkryt v nich bývá chatrnější než v lese. Škoda, že rolníci vyklešťují meze a houštinky přirozené! Pod těmi v trávě bylo by korotvím útulněji, a čtyrnohá škodná by jim neškodila, neboť lasička i tchoř vyhýbají se mokré trávě. Rolníci měli by býti rádi, je-li hojně korotví, protože korotev je pták přeužitečný. Jen zajíc je škodlivý, ale korotev vyčistí pole rolníkovo od všelikého hmyzu. Zejména mladé korotve živí se skoro výhradně hmyzem. V některých krajinách, kdyby nebylo korotví, brouci obilní sežrali by polovici setí.

Když jsme napřesrok přijeli na ves a začali navštěvovat zamilovaná svá místa, jaká byla naše radost, když jsme vypátrali, že korotev seděla zase na hnízdě v těch místech pod Slaboňkami, jako vloni a předloni. Snad přece jen kohout náš byl živ a přestěhoval se pouze na podzim na druhou stranu lesa, protože tam bylo bezpečněji žít. Anebo některá ze slepiček loňského hejnka přivábila zamilovaného samečka na místa, kde se sama zrodila? Slovem — naše korotvičky žijou každý rok pod Slaboňkami, nemáme již obav o ně, že se nám odstěhují, a v měsíci červenci každého roku slavíme shledání s nimi. Najdeme je pokaždé velmi brzy. O honech zahyne jich vždy několik, několik nepochybně pohltí i zima, ale staré sídlo nebývá opuštěno. Není ptáků v našich krajinách, aby vedli něžnější rodinný život; sameček se samičkou milují se věrně až do smrti; a snad žádní ptáci nemilují tak místa, kde se narodili — jako korotve.

(Dokončení.)

SVĚTÁK.

Napsal J. Opočenský.

(Pokračování.)

Nic však netervá na světě věčně, ani ta zlosť.

Blížilo se k podzimu, když jednoho večera přiběh k nám Kozinova hospodáře hoch: Strejčku, volal pln radosti, paní Kozinová tu má, panečku, svýho tatínka!

Co to povídáš, hochu? Kozinová že má otce?

„Má, strejčku, má, poďte se poďvať a jak mu to sluší, vypadá jako ňákej pan fořt."

Letím, abych se přesvědčil o pravdu, sotva otevřu dveře u světničky, už musím dát hochoj za recht, že dobrej volil vzor. Na židli u stolu sedí asi pětapadesátník, neveliký, zavalitý, zarostlý plnovousem. Je hezky ošacený, má bílou košili a černou kravatu na krku. Přistoupím k němu a podávám mu ruku.

„Pozdrav bůh," potřásá mě rukou.

„Vítám vás, vítám vás pěkně, tak vy prej jste naši Kozinovy otec?"

„Jo, strejčku, jo, to je její tatinek a je tesař a dělal v němcích," ozval se za mnou hospodářů hoch.

„Ty hochu, mě se zdá, že ten pán se tě na nic neptá, já snad si dovedu sám za sebe odpovědět," opravoval staroušek hocha.

„Ale čerchmanta mě říkejte pán, já jsem rád, že jsem rád, vono u nás na končinách není toho titulování."

„Inu," pokračuje stařec, „každej je pánem na svým a čloujek když je ve světě, to jináč nejde."

„Já vám povim dědečku, zdá se mě, že tu pobudete do jara a mě by to přišlo za těžko, říkat vám do jara „pane". Já vám budu říkat dědečku a vy mě říkejte, jak to už je tady zvykem, strejčku, anebo sousede."

„Nu, jak chcete, to já snad na to taky ňák přivyknu. Tak jak se tu pořád máte, strejčku?"

„Dobře, dědečku, dyš dá pánbuh zdraví."

„No, přes to není; — já jen mít dobrý měchy — tak bych v tom byl taky jináč, — ale to vám popojdu sotva pár kroků, už to ve mně herčí, jako ve starejch hodinách. Už ani ta práce — mě tak neletí — jako dřiu."

„No, ale ešté dobře vypadáte!"

„Co pak dybyste mně viděl v roce pěta — a šestašedesátým, tenkrát jsem pracoval s nebožtíkem otcem v Miletíně, ďáli jsme — ve mlejně sekyrnickou práci a to byly časy. Tenkrát nastala ta válka — s Prajzem a to lidi utíkali, kde kdo kam moh. Já a otec jsme si toho ani neušimli. Až najednou — bylo slyšeť, co v Pace leží vojska, otec poudá: Hochu, nic platný, my musíme snad přeci domů, aby se tam — mámě, chudákoj, něco nestalo. My jsme měli v Pace barák a tak nic platný, hajdy domů. Potřeby jsme uschovali v lednici a jdem. A sotva jsme pár kroků — takle nad lesíkem, nevím, jesli tam posovád stojí, najednou se proti nám žene šest — Prajzů na koních. Otec chtěl utíkať, ale já nic. Já řku, jak voni nás nesežerou a sežerou-li — sežerou. I řku, táto, to budou ňáký špehouni, dyby se nás ptali na cestu, tak jim nepovíme, třeba nás kluci na rožních pekli. Ale co to takle poudám, už byli u nás a jeden režoun se ptá po německu: Jedem dobře k Miletínu? My žádnej nic; já jen škaredil, jako kocour z podkamen. A tu ten všivec rezavá vytáhne šauli a poudá: Zpátky! S námi! A ptám se, jedem-li dobře k Miletínu!

Já že zpátky nepudu.

I ty prej ničemo, von zas, já tě tu probodnu jako psa, jesli neposlechneš. A tak žádná pomoc, kuráž ta tam; dyby mně tím klackem projel, co bych si na něm vzal? Tak jsme pěkně krásně museli klapať s níma.

Najednou jsme se vám octli mezi Prajzy a tu na outěk nebylo ani pomyšlení, až jsem jednou z jejich berlohu v noci ufrňk. Otec se mě taky ztratil a tak jsem utíkal sám a sám.

Najednou jsem měl zas nalítnout na vojsko. Já se tam schoval do jedný pšenice a poslouchám: „Kde je? Kde asi je?"

Já vám měl strachu, to se neptejte, ani jsem nedýchal. Pak jsem se doujeděl, že to byli naši. To jsem měl zlosť.

Přiběhnu domů, do Paky, ptám se matky, kde je otec. Ta chudák celá utrápená poudá, že mně šel hledat. Mně moh zlostí vzíť čert.

Jo, jo, já dybych vám měl všecko vypravovať, to by byly kroniky.

Já se chci zvedat, abych šel domů, ale dědeček zas nanovo: To vám bylo v roce jedenasedmdesátým; tenkrát jsme pracovali s otcem na Staro-Packým nádraží.

Co čert nedal dobře dělat? bylo tam pár těch votroků talijánckejch a ti pořád do nás Čechů zajížděli. Já poudám kamarádoj: Ty, těm klukům patří něco vyvíst, patří se na nich vymstiť. Von byl taky dobrá kopa, poudá: „To já ti povím, támhle tomu starýmu dědkoj rozbijeme tu hapatiku." Voni měli v takový boudě svou kořalku a všelijaký krámy. Mně se to uchytilo, a tak teda že jo.

Právě se nám to ušikovalo, dyš peršelo jako z kropicí konve. Trochu se nás usnuklo a na milou dědkovu boudu. Rozbili jsme vám ji na camperci, kořalku jsme vypili a co jsme nedochláplí, to jsme rozlili. Jedný babě toho bylo líto a prej muský, dejte mě trochu tý kořalky, já ji vemu domů tátoj. A řku, kam si to, babo, dáš?

I prej, vylejte mě ji tuhle do zástěry.

Bába měla takovou plátěnou zástěru, byla jako kožená a tak jsme ji kořaly natočili, až křičela „dost".

A to se neptejte, jak s tou zástěrou pospíchala a čmachťala domů. My mohli popukat smíchy, kapalo jí to jako tvarohovej pytlík.

V tom ale Taliјáni to zmerčili, přilítli jako seršně a to vám byla řezba, jakžiu jste neviděl. Třískali jsme se flaškama, holema, kde kdo co moh popadnouť, i soudky po kořalce jsme po sobě házeli. Najednou tu přiskočí ke mě jeden Talijframework a chytí mně pod krkem; já ho ale popadnu a praštím s ním vo zem. V tom jsem se ale smek a rozrazil jsem si na kuse střepu ruku. V tu chvíli jsem neujeděl nic, ale pak, ó člouječe, to byla bolesť! To byla rána, darmo poudať.

Šel jsem s tím do Nový Paky k Žižkoj, byl to starej ranhojič. Ten mě to trochu vostříhal, ňákým čertem to posypal, dal do dlážtěk a zavázal. A prej, teď to nerozvazujte, až za čternáct dní sem s tím zas přiďte. —

Dobře. — Jdu domů a to vám byl štipot a pal, darmo vypravovať. Já měl zlosť na sebe, na kňár, na Talijány, au'jeřte, v tu chvíli mě snad přijíť do cesty lucipr, snad bych ho byl rozsáp.

A tak jdu — pořád jdu, — a jesli víte, kde vostával za těch časů šenkýř Náleňka, vidím, že se tam dva chlapi na ulici kočkujou.

Já k nim přiskočím a tu poznám, že jeden z nich je můj kamarád. Ten druhej na mně měl zlosť eště vod svobodna a skrz mou ženu. Tenkrát jsem už byl víte ženatej. To bylo ale jedno, já dostal zlosť

eště věčí a chlapa jsem mazal tèma dlážkama, jen to pláskalo.“

„To jste si ale tervám, dědečku, ublížil.“

„Ó člouječe, to se neptejte; ale chlapa jsem vyplatil takovejma, že je do svý smerti neudal. —“

„A teď už ale jdu,“ řekl jsem, když stařec jako by ustal v řeči. Ale to ho dusil kašel. Teď se otvírají dvéře a vchází soused Halautů se starým. „Přišli jsme taky pobejť, podvať se na dědečka,“ hovořil mladý, zavíraje za sebou dvéře.

Ve světnici přestal cvakať stav a příběh hospodář Leška i jeho žena Marie. Na nose, buď naschvál anebo že zapomněl, blejskaly se mu brejle.

„Strejčku, vy vypadáte jako nebožtík kantor Řepka, jen vám eště chybí, abyste štrykoval punčochu a přes ty chvíle si šňupnul,“ smál se starý Halutů Leškovi.

„I co pak von náš táta, von není malej pán,“ doložila Marie, starší, dosti silná, zbytečně usměvavá žencká.

„Pranamoutě, tejď nás tu je plná světnička,“ hovořil mladý Halautů ohlížeje se.

„E co pak to je,“ zas na to Kozinův pantatík. „To bylo v roce sedmapadesátým, tenkrát jsem byl eště hošiště, ale už jsem si taky rád zašilhal, byla-li kde jaká pěkná zástěrka a nebo vestička. Tenkrát kamarádi strojili se do Bambeřic a prej Josef, nepudeš s námi? Já řku, byl jsem tam už, ale že šly taky holky, dal jsem si říct. Pro pobožnost, to jsem věděl, že tam nepudu; ač musím říct, já chodíval do kostela jako do pekla, a modlil jsem se tam jako keu'šem čertům.“

„A dědečku, proč jste chodil do Vambeřic, dyž jste tam nešel pro pobožnost?“ tázal se mladý Halaut.

„Proč jsem tam chodil, — dyť přeci poudám, že šly taky holky.‘

„To ale nebyla žádná pobožnost,“ to já deň vámi bych rači vostal doma.“

„Jó, to poudáte tejď, protože — — —“ nedořekl, Kozinová na tátu mrkla. „To vám byla junda celou cestu,“ pokračoval staroch, jako by se bál, aby nit jeho vypravování někdo nepřetrh. „Folbátor byl ňákej vochropťalej a prej Jozef zpívej za mně, zpívej, začni ňákou. A to víte, já zpívat uměl; já míval hlas, dyť jsem taky jako školák zpívával na kruchtě.

Dyš jsme šli lesem a nebo polem, tak jsme zpívali ňákou pobožnou a nebo žádnou. Ale když jsme byli takle někde mezi barákama a vyběhla ven, třeba pro vodu, ňáká hezká holka, to jsem já dycky spustil „Kde domov můj“. Je prauda, pobožná písnička je na tu notu taky, ale já zpíval tu národní a co byli vokolo mně, taky; jakou zpívaliu zadu, to já nevím. Jenom to vím, že nás bylo čím dál víc, protože jak jsme šli dál a dál, z jinejch vesnic se k nám přidávali poutníci.

A potom na noclehu, ten herberk i to vám byla — — no — pelešina, pelešina. Jeden vedle druhýho a třetí naverchu.‘

„To byla pobožnost,“ vskočil do řeči mladý Halautů sedlák.

„Panečku, byla — —.“

„Taky jste se moh rači pomodlit doma.“

„E, já se tenkrát nemodlil tuze doma ani tam.‘

„I, — já před ňákým časem,“ pokračoval sedlák „jsem byl taky takovej, ale tejď, co znám tuhleu'jedu tejď, — víte dědečku, tejď si myslím, víte já níííc ale jak nám to bejvá v projevech řečeno: „Zauř se do pokojíka svého a modli se skrytě.“ A mám taky za to, že to je prauda. Abych já chodil na poutě a do Vambeřic, a do kostela, a při tom ďál neplechu, to si myslívám, že bych to měl eště horší. Jako to maj tuhle voni, ukázal rukou na mně, to nám taky bylo řečeno, že to maj lepší než my. Nikam nechodej, nemaj ani žádný vobrazy ani svatý a modlej se prej pánubohu lepší, než kerejkoliv křesťan.‘

„E, máte to, tervám, čert jako ďábel,“ máchnul si rukou dědeček. „Já jsem už těch věr prolez jako myš děr a přeci ze mně nic není. Sám jsem byl katolík, ženu jsem měl židouku a tejď jsem starokatolík.“

„A co to je ten starokatolík?“ ptal se starý Halautů.

„Co to je za víru? — já nevím sám; jen to vím, že tam nic nedělaj a nemluvěj po latinsku, ale všecko po česku čibrž, já se pletu, tam vokolo Desndorfu a Šumberku mluvěj všecko německy.“

„A jste, starej, zapsanej u tý starokatolický víry?“ ptal se opět starý Halautů.

„Toť se rozumí.“

„A je to lepší, než ta naše katolická?“

„A to já vám nepovím, protože já sám nevím co a jak. Já jsem v tom kostele byl jakžiu jednou a to měli tenkrát akorát přijímání. Náhodou jsem tam takyu'lez, dyž právě vystoupil jeden pán, postavil se jak my říkáme u toho mřížování, pak klek na ňáký klekátko a knězoj u voltáře vodpoudal. Já dobře německy neumím, ale jak jsem pozoroval, říkal to zau'šecky zpověď. To se mě moc líbilo. Pak už nevím nic, jenom to vím, jak se všichni začali hernouť ke mřížování a já šel taky. Tu přišel kněz, podal každýmu ten bacánek, mě tak dal a tak jsem to taky spolk. Potom zas nosil vod jednoho k druhýmu kalich a dával každýmu zapiť. Tak jsem se taky napil.“

„Tohle ale dědečku neděláte dobře, že si z takovejhlech věcí děláte pošklebek,“ ozval se sedlák.

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 24. března 1907. Číslo 12.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

AN BALEJ

JARNÍ.

Ten oblak let, ta skvělá modř,
ten rozjásaný svit,
to o novém a blízkém snad
už jaru dává snít.

Tu v brázdě chví se drobounký
a namodralý květ.
„Ty už se dočkat nemužeš,
či prchlé voláš zpět?

Já také jaru po dávném
neb příštím toužím zas . . .
Ó slunce, viz mne a ten květ
a líbej, líbej nás!"

JAN HERBEN:

V ČESKÉ SIBÍŘI.

II.

Pobyli jsme ve vsi nedlouho. Když nás zima roztřásla, šli jsme k lidem do chalup. Žijou-li naši známí či zamrzli? Nu žijou, žijou — ale jako v polovičním spánku! Žijou jako krtci pod zemí. Okna všude jsou ucpána mechem a neotvírají se, neboť na vsi se nevětrá; dveře do chalup opatřeny jsou povřísly tam, kde přiléhají k veřejím, ba i dveře do chlévů někde potaženy jsou slamou. V síních nastlána je vrstva suché slámy, aby si na ní lidé otírali a setřásali sníh s botů, nežli vejdou do světnice.

Vrazili jsme nejprve ke kovářům, našim milým sousedům. Ve světnici teplounko: dřevo praskalo v kamnech a vonělo pryskyřicí. U kamen sedělo několik žen z chalup, které tu byly na besedě, a starý mistr seděl nahoře na kamnech, bez kabátu, veliké okuláry na očích a četl si v nábožné knížce, neboť byla neděle odpoledne. Čtvero dětí hrálo si na truhlici mezi okny. Mladí, rodiče jejich, jsou v chlévě — povídali nám — právě se jim otelila kráva.

Všem se chce velice rozprávět, neboť dlouho jsou již zasypáni sněhem, nikdo do vesnice nepřichází a dávno si s nikým neporozprávěli. I kocour byl patrně rád, že přišli do té zimní nudy noví lidé. Se zdviženým ocasem a vesele předa lísal se k našim nohám a vyskakoval na stůl, aby si nás prohlídl.

— To to řádí venku! To je jinší než v letě, že? pravily ženy, když jsme otřípali sníh a čistili si zamlžené brýle. A my jsme jim vypravovali, co jim znělo jako pohádka, že v Praze už dávno sníh slezl a že tam byl dnes krásný slunný den jako na jaře, když jsme vyjížděli.

— A tady je letos pořád boží dopuštění. Ani není možná vylézt. Některé dni ani děti nemohou do školy, do Votic.

Potom jsme si prošlapali cestu do dvora k šafáři. V kuchyňce bylo vidět skleněným oknem z předsíně chumel peřin na posteli, v nich nečesanou hlavu. Nějaký Voříšek začal zuřivě dorážet na dveře, a hlava se zdvihla s postele. Šafář!

Když jsme zaklepali a vešli, šafář hup s postele. Obličej jeho, upřený ke dveřím, se rozzařoval od úst k uším údivem a nahoru od úst ku bradě a k čelu, až zářil celý jako rozpálená cihla. Vítali jsme se, jakobychom se nebyli viděli mnoho roků. „Já jsem sakramentskej chlap. Oni ke mně přijdou a já ležím," mrzel se a pořád se omlouval. Zejména svou toaletu. Neboť byl neholen, nepřevlečen do čisté košile, bez bot; byl zamotán do jakýchsi bývalých vlňáků a na nohách měl těžké punčochy. Vyšlo na jevo, že v zimě bydlí jenom v té kuchyňce. Je sám, ovdověl, a ten kout — trochu větší nežli psí bouda — stačí mu docela, aby se v něm schoulil a přespal zimu. Ani se mu nechce topit. Když dopoledne a odpoledne prohlídne stáje s dobytkem, vrací se do kuchyňky a vleze si pod peřiny místo ke kamnům. Na oběd chodí k sousedům. Taková tedy byla neděle 17. února 1907 u šafáře. Když jsme nasísli do ratejny, i tam jsme viděli lidi rozložené po postelích.

— To je čina! povídal šafář. Kdo pak by vylízal ven, když nemusí.

Myslím, kdybychom prošli chalupu vedle

chalupy, všudy bychom viděli stejné divadlo. Buď je rodina stlačena u kamen nebo se hřeje pod peřinami na posteli. Je právě neděle; v zimě se neděle může světit nepracováním

Ve všední den derou všichni peří, nebo ženy zašívají jen tak staré šaty a staré prádlo a hospodář pospává. Večer se následkem toho nikomu nechce spát. A poněvadž svítivo je drahé, rodina sedává po tmě a baví se vyhlídkou do zasněžené krajiny a povídají si, třeba pohádky a povídky o strašidlech. Oplovi v chaloupce dvorské se na tyto večery zrovna těší. Vidí oknem do zahrady a dívají se, jak zajíci za soumraku vycházejí z lesa a přikrádají se do zahrady a ke dvoru sbírat natroušenou slámu, jak rejdí na bílém sněhu a sem tam okusují kůru na štěpech. O něco víc je živo v chalupách, kde mají školní děti. Rodiče vstávají časně s dětmi, protože jim musejí velmi často prošlapávat chodník na silnici ve sněhu. Odpoledne, když jsou vánice nebo silné mrazy, chodívají zase dětem naproti až k Voticům.

Dovedete si představit cestu hostišovských dětí do školy v takový den jako dnes? Střechy praskají pod větrem, meluzína lká v komíně, mrzne jen praští a sníh zametá chodníky. Lidé nenechali ani psa v boudě na té psotě, i ten se choulí pod lavicí ve světnici. V létě se uběhne cesta do Votic i za půl hodiny, dnes jistě trvá hodinu a nazpět do hor ještě déle. Nejmenší školáčky nosívají tátové kus cesty na zádech.

V zimě v šest hodin už je ve vsi noc. Už je hluboké ticho, už nikdo nevychází ani na dvůr k dobytku. Na počátku zimy ještě bývá práce a to v lesích, ale pospíchá se s ní; v lednu a v únoru již se nekácí a neprobírá. Zima se přespí. Zimní spánek živočichů rozprostírá se i na ves. A je to moudrý i nutný zákon přírody pro tyto obyvatele, kteří mají nejhubenější potravu v zimě. Kdyby měli pracovat, nevyživila by jich.

Z živočišstva srstnatého nezahlídli jsme nic v našem újezdě; jen četné stopy zaječích běhů na sněhu a zaječích zubů na ohryzaných stromech. Z ptactva ukázaly se vrány na kraji lesa, zejména stará známá na vrcholech smrků v Nigrýnově lese. Zpozorovala nás a poslala nám srozumitelný pozdrav. Ve vsi ani vrabci se neozvali. Za to na dvoře panském překvapila mě straka. Zdvihla se na stodole a přeletěla přes dvůr a přes chlévy na zahradu. Nesla se jak tanečnice, bez plachosti a bázně, v pohybech pomalých a nevystihle krásných. Vítr jí bránil, houpal jejím ocasem, a tak její vzlet činil dojem jakési umělecké hry. Maně vzpomínal jsem si na naši Káču, která u nás prožila jedno krásné léto.

Na zpáteční cestě, když již na nádraží pláły lucerny, objevily se při silnici k Beztahovu koroptve. Pohybovaly se v černém chumáčku na sněhu a prohrabovaly sníh, kde ho bylo nejméně, aby se dostaly k osení.

Na silnici potkáváme saně, ale mimo silnice nevidět človíčka. Všude sníh a sníh a sníh a zimní spánek živočichů.

VĚRA SÁDOVSKÁ:

ROZJÍMÁNÍ.

Budha to hlásal:
úkolem žití —
zmrtvit se zcela.
Radosti všecky
lhostejně míjí
kol hluchých uší;
bolesti všecky,
husté jich šípy
odráží slavně
vypjatá prsa.
Tak-li se zřídí,
dosáhne člověk
úkolu svého,
zhasne jak svíce,
v nirvánu klesne.

A dneska zvem' to
noblessou duše:
radost i bolest —
vítat je stejně,
vítat je stejně,
ba, bolesti spíš
vyhledávat si,
opít se jimi,
očistit duši,
připravit k ráně
snad ještě větší
než všecky dosud;
kamenem zůstat,
ať jej mech celý
zavine měkce,
nebo ať sterá
kopyta koní
křesají z něho.

Tak-li se zřídí
budoucí člověk —
stane se potom,
že bolest všechna
odejde kamsi
v neznámé kouty,
když na tě zemi

nenajde půdy
pro svoje rádlo,
když na té zemi
nalezne jenom
aleje dlouhé
kamenných sfingu? —

LOUIS KŘIKAVA:

ZÁPISKY NEURASTHENIKOVY.

Dru Janu Semerádovi.

(Pokračování.)

Zlomek, jenž je přestávkou.

(Zmínka o Adámku Broňanovi a o jeho nazírání na život.)

Mám tu napsány hlavy příštích kapitolek, jak jejich obsah, jejž mám na mysli, mi je dal napsati . . . nemohu však teď pokračovat. Dostávám návštěvu. Kdos klepá na dvéře. „Na zdar, Adámku . . sedni.“ To Adámek, olejý Slováček z Polosije u Trenčína (nevím, píši-li dobře rodnou jeho ves) otevřel dvéře, vsunul malou ostříhanou pravidelnou hlavu svou do pokojíku mého a vtáhl za ní své hubené tílko, zahalené pláštěm (je mu trochu veliký a vleče se, spustí-li jej, po zemi): známým tím světlehnědým hábitem, opásaným uprostřed širokou tkanicí.

Bledou útlou tvář a tmavé oči, pravou ruku celou ovázanou má a levou nohu vleče za sebou malý Adámek. Je velmi nemocný, náš Slováček: je už půl roku v nemocnici; podruhé tu je a vyjde-li, zas se do ní vrátí. Nebude chtít snad, touží už trochu po volném vzduchu, zelených lukách, horách, na nichž jsou přilepeny chaty rodné vsi anebo také po žlutých lánech obilí, které pokládá dlouhými rozmachy svých svalnatých paží vždy v letě jeho otec k zemi tam u Mělníka, kamž chodívá ze Slovenska na práci . . . . A za ním ostatní sekáči rytmicky se shýbají . . . a zvedají; kosy syčí, řady posečené se převracejí a klesají se šumotem a plno ptactva zpívá v bukovém háji, který leží zrovna u pole. Potok jím zurčí a listy se třesou a chladivý větřík hladí čelo Adámkovo, který leží na kraji lesa na kabátě otcově . . . Neboť je ještě maličký (před dvěma roky to bylo) a on mohl pouze záviděť otci a těm ostatním, kteří mohli srr . . . srr . . . srr . . . bořiti své lesklé, zvonivé kosy dobře štěpané v to žluté moře vlnivé úrody . . .

Ale to už je sen . . . to bylo, když byl ještě zdráv.

Na to Adámek rád vzpomíná. . . i na školu tam na Mělníku, do které chodil, na řadu lavic, obrazy na stěně, tabuli na stojanu, na šitoký truhlík v předu, na kterém stál těžký nějaký hnědý stůl . . u kterého zas seděl mladý, vlídný pan učitel. Ten měl Slováčka rád, mluvil s ním o Slovensku, o jeho bratřích a vypravoval mu o utiskování jich . . . Ale tomu Adámek tehdy dobře ještě nerozuměl . . I děti ho měly rády, jen nějaký hoch ho vždy uhodil, když se mu chtěl mstít, do pravé ruky, o níž věděl, jak vypozoroval, že Adámka bolí. Adámek plakal, ale nežaloval. Slovák nežaluje.

Tehdy skutečně začala Adámka bolet pravá ruka . . . Bolela víc a více, když se vrátili domů, dostal na ní otevřenou ránu; hojili to doma, jak to hojili a teprve když zas přišlo jaro a otec Broňan se s ostatními Slováky dal najat zas na polní práci k Mělníku, šel Adámek s otcem k lékaři. Nemoc nebylo možno zastavit . . Zahnízdila se v ruce, zaťala své zuby do jejích kostí a jak tak hlodala, slyšela náhle cos jako ozvěnu z holenní kosti levé nohy Adámkovy . . . Vztýčila hlavu . . a sklonila ji, by pokračovala ve svém díle vědouc, že na druhé straně Slováčkova těla hlodá její sestra a že proti jejich postupu nemůže nic, ani ošetřování, ani krmení hubeného těla hochova, ani nějaký „tuberkulin“ vstřikovaný pod kůži hochovu . . nic takového, ani operace na kostech rozpadávajících a trouchnivějících!. . . — — Vyjde-li Adámek odtud z nemocnice, nebude se snad chtít vrátit, přes to, že ho tuto tak krmí a že ho mají rádi od primáře až po návštěvy, které chodívají k ostatním nemocným . . Ale — snad se bude musit vrátit . . . až pak se jednou přece nevrátí. — — —

Adámek ke mně chodívá na návštěvu. Tu usedá, jako usedl právě teď. Pravou ruku, na níž byl včera ráno zas operován, má přitlačenu v obvazu k prsům a sedí pouze na pravé noze; levá je mimo židli a opírá se volně o zem. Tak je můj host obrácen ke mně celou pravou svou stranou a rozhlíží se, co píši, volně a zamyšleně po mém pokojíku černýma očima. Jeho zrak bloudí vždy stejně vážně a s jakýmsi zalíbením po světlemodrém nátěru vysokých zdí, utkvívá na stropu, s jehož středu stéká mosazný prut s žárovou elektrickou svítilnou, na umývadlo s kohoutky pro teplou a studenou vodu, na loži, na obdélníku, utvořeném řadou železných rour vyhřívaných parou a narovnaných nad sebe pod oknem, kterým je vidět nebe rozdělené okenními rámy v modrá pole . . . na šatníku po mé levé ruce, na stolu pokrytém novinami a knihami, (v nichž tak málo teď čítávám) . . .

„Tady je to hezké, tady se mi to líbí,“ praví Adámek, protahuje něžně poslední slabiku a dívá se na mne. . Tak začíná vždycky

hovor, nezačnu-li já . . . A je to upřímné. Je vidět, že se mu tu líbí.

*

Adámek mluví klidně, volně a chvílemi se usměje ostýchavým úsměvem, při němž stočí zrak svůj na umývadlo. Vypravuje mi dnes o včerejší operaci, při níž mu z rány vytáhli kůstku. Mluví o operaci, ráně, nemoci své i nemoci jiných tonem zkušeného špitálníka. . padá i slovo „muzikanti", jež pronáší Slováček s klidem ošetřující sestry, jíž jsou známy všechny rány Venušiny.

„Poslechni, Adámku," pravím, „brzo zas. za tři měsíce přijede sem tvůj tatínek. Těšíš se na jaro?" „Těšim . . . moc . . . ale co pak je to všechno platný . . . Brzo nebudu moct chodit . . co pak tedy se mnou. Hojit se to nechce . . je to trápení . ." Rozhlíží se a pak utkví svým pohledem na mých očích. Dívá se tesklivě a plně. Brousím tužku. Je mi teskno.

„Vždyť to vlastně není žádný život," povídá si Adámek a točí zrak zas k umývadlu. Jiný děti jsou zdrávy a mně už nic netěší. Někdy si tak myslím, aby mi vzali ruku . . . a pak zas vím, že se mi to dělá taky na noze . . přijdu snad i o nohu a na prsou a na hlavě už mám také bolest (Adámek má i na temeni tuberkulosu kosti) . . . ono to není všechno nic platný a umřít se musí . ."

Kladu se zpět, stíním tvář a dívám se na Adámka. Sedí, mluvě otevírá a svírá volně ústa, oči upírá kams do kouta k umývadlu a chvílemi ke mně. . ke mně, když si hlasem nestěžuje; klesá-li jeho hlas, odvrací pohled s ostýchavým provinilým úsměvem.

„Vàak bude lépe, až přijde sluněčko a zas budeš u tatínka sedět na poli na jeho kabátě, Adámku," pravím . . .

„Už nebude . . . A vždyť jsem všem na obtíž," povídá Adámek. „Ani pro kořalku nemohu do vsi dojít. Tatínek mne má rád — i maminka . . ale jim je přece nejlíp, když jsem tady. A tady mám taky lepší stravu, říkají . . Rád bych zas viděl náš domeček na vsi, náš chlív, stodolu, sklep. . kousek pole . . . po našem domečku a mamince se mi přece stýská . . Ona je taky nemocná . . Ležela dlouho tady ve všeobecné . . . Mám to beztoho od ní . . Má taky bolesti . ."

A ono je to vlastně všechno jedno . . Jako s tím Doležalem . . Včera šel sálem ještě do koupelny kolem mne a dnes ráno už tam leží jinej na jeho posteli na denní (místnosti určené pro společný denní pobyt rekonvalescentů neb méně těžce chorých). Denní je taky plná, dole je plno . . Bože, to je nemocí na světě . . Je to trápení . . . Ono je jistě nejlíp umřít . . ."

Slováček se dívá provinile do kouta.

„Tak nemluv, Adámku. . . věř, že bude lépe . ."

„No však jsem zkusil dost, tolikrát už mne řezali . . líp už nebude . . . Ale musím jít . . Sestřička Bona volá . ."

„Adámku, pojď svačit," ozývá se na chodbě.

Vlídná tvár jeptišky Bony objevuje se ve dveřích . . . „Je tady náš tuláček?" „No jo, už jdu," usmívá se Adámek a „s pánem Bohem, děkuju pěkně . . ." a dvéře se zavírají za postavičkou v dlouhém, po paty sahajícím plášti, opásaném kolem vpadlého bříška, a z venku dozniva šourání se levé choré nohy, jíž „tuláček" vleče za sebou jako přeražené křídlo vleče za sebou pták . . .

Smutný klid snesl se do mého pokoje . . . A smutný ten klid dalo mým čivům utrpení Adámka Broňana, nemocného Slováčka . . . Soustředilo protuberance mého cítění v jednu stranu, stranu západu, stranu smrti a cítění mé hledělo dosáhnouti jazyky svého výšlehu kovové desky černých vrat, jež nechtějí pod ranami lidského rozumu povolit.

(Pokračování.)

V N NĚMIROVIČ-DANČENKO:

PŘIKRYTÁ SOCHA.

(Pokračování.)

Ve svetnici bylo pološero.

Bázlivě blikalo světýlko lampičky za růževým sklem, a kdykoliv prsklo, zaleskla se mdle její stříbrná, černající už ramena se zasazenými v ně kameny, jež časem už pozbyly lesku, objevila se vrbová metlička a na stěně mihotal se stín lampičky a řetízku na němž visí. Sereža si zakryl oči, chtěje usnout, ale marně: sen prchl s jeho očí. Povstal docela na postýlce, chopil se jí oběma ručkama za okraj a pohlédl vůkol. Bílé sochy tu nebylo. Popatřil do tmy, kupící se za otevřenými dveřmi sousední světnice, ale ani tam sochy nebylo. Sereža se posud ničeho nebál, vyrostl jako zdravý hošík, neboje se tmy, nevěda, že ve světě jsou všelijací zlí lidé. V pohádkách mu o nich chůva pramálo vyprávěla — jejími hrdiny pohádkovými byli z větší části kočičky, rohatí kozli, šedé myšky, zajíci, hloupé slepice a drzí kohouti. — Z toho začarovaného kruhu nevycházela a chtěla-li dítě postrašit, říkávala: „Ej, přijde hafan a ukousne ti nos." Leč v takové hafany Sereža nevěřil. Ty, které znal, sám tahával a strkal s rozkoší své buclaté prsty do jejich husté srsti.

„Náno, ale náno!" volal hošík. Ta však chrápala ještě sladčeji a ústa široko rozevřela.

— „Hle, a sama říkává, že vrána vletí do ıst . . .!" Sereža se posadil na postýlce a po al uvažovat . . . Líto mu bylo „bílé", tak li o . . . Všichni jsou oblečeni, přikryti a ona ama je v mrazu. Aspoň kdyby měla nějaký átek, už by ji bylo líp. A najednou se hoši kovi zachtělo, — velice se mu zachtělo, nned nyní, okamžitě jí pomoci. Vše jedno — nikdo to nepozná a pozná-li leda hluva zavrčí. Maminka ta ho pochválí, ždyť mu řekla: Serežo, kde lidé ničeho ne najı́ pomoci neleň. Otec až přijde z města, ızná to a řekne: „Tys chlapík, Serežo" . . . Nutno pomoci . . . On pak, ač malinký, dovede to učinit. Jde jen o to: jak obleče punčošky. Ač se mu nána vždy vysmívá, přec to losud neumí. Vzal punčošky á zkoušel to — lo polovice vylezly, ale dále nelezou. Střevíčků také neobuješ. Aby snad vzal nániny teplé křápy! Projde světnicí v polo nazutých a po zemi se vlekoucích punčoškách a před schody. vedoucími do zahrady, k níž dveře se nikdy nezavíraly, obuje náninу střevíce. Sereža přelezl přes ohradu postýlky na stůl, oblekl kaliotky obráceně, předem do zadu — vedle na nízké skříni ležel jeho kožíšek, strčil do něho ručky — jak příjemně tam je! — Leč neumí si ho sám zapnout; ale není toho třeba, není o daleko . . . Po tom všem se zamyslil: ale co přinese své „bílé"? Svůj pláštík? — ten bude příliš malý. „Bílá" je veliká a on malinký a pláštík jeho kratinký. Vzpomněl na matčin kožich: ten však visí na věšáku a k němu nedosáhne, leda by vylezl na stůl. — Což lňák nánin? Ona na něm spává, složivši jej pozorně pod sebe. Hle tu vyčnívá cípkem zpod jejích šatů. Hošík jej vytáhl, hbitě chopil jeden střevíc pod paždí, v druhé nesl šátek. Kam dá druhý střevíc? . . .

(Dokončení.)

DROBNOSTI.

Karel Šípek, novelista a humorista, slavil 17. března Abrahamoviny. Narodil se v Bohdanči, studoval na reálce v Pardubicích a na učitelském ústavě v Praze a od r. 1877 působí v Praze. Sepsal knihy Žertem i doopravdy 1888, Rub a líc 1892, Za větrem 1902; knihy usměvavého humoru a dobromyslné ironie, vtipné a rozmarné. Bohdaneč dala nám Langra a Šípka. Ale Šípek je také zakousnutý divadelník; napsal aktovku Starší závazky a libreta k operám Kovařovicovým Noc Šimona a Judy, Psohlavce, Na starém bělidle. Občansky jmenuje se náš humorista Josef Peška a má tak dobrý humor, rozmar a vtip jako společník, že mu jich ani padesátka nezkalí.

Šílenství mezi paedagogy. „Velkou nesnáz působí ukázky typů mnohých božstev řeckých a římských; tak na př. ze sbírky Baumeisterovy množství obrazů nezávadných nelze ukázati žákům z ohledů na věk jejich jen proto, že na témže listě jsou obrazy postav in natura; chtěje jim ukázati v Saskově mythologii, drem F. Grohem vkusně upravené a obrazy opatřené, obraz Apollona musagety na str. 35. musil jsem na vedlejší straně zalepit vyobrazení Apollina sauroktona; chtěje při četbě Ovidiových Proměn ukázati jim obraz Merkuriův na str. 44. musil jsem zalepiti vedlejší stránku 45., kde je reprodukce výtečné sochy Hermovy od Praxitela atd." — Slova, která tu citujeme, nejsou z nějaké moderní veselohry à la Flachsmann, nýbrž jsou míněna vážně, krvavě vážně a stojí ve Věstníku českých professorů právě vyšlém, roc XIV., čísle 7. (březen 1907) nastr. 326; napsal a podepsal je pan dr. František Loukotka, professor klassické filologie na c. k. akademickém gymnasiu. Tak vypadá naše střední škola. Když profesor kvartánovi nebo kvintánovi ukazuje obrázek, zalepí obraz, na kterém je vyobrazeno — co? — hruza hrozoucí — lidské tělo. Člověk s normálním rozumem by se domníval, že žák středoškolský má příležitosti dost vidět nejen obraz, nýbrž živého člověka in natura a přesvědčit se, jak neobratná byla příroda, vytvořující lidské tělo, které by prof. Loukotka jistě vytvořil tak, aby neuráželo stud nevinných dětí. — Tak se tedy na našich školách pěstuje antika posud! — Ale ať si prof. Loukotka neukazuje žákům obrazy nahých těl, když nevěří, že jsou stvořena podle obrazu božího a když myslí, že nahý člověk je nestydatý! Co máme však říci jeho vychovatelskému bystrovtipu a taktu! Neříká svým zalepováním přímo těm svým žákům, že tam vedle na stránce té a té je něco pikantního, něco zapovězeného, něco neslušného, nač se mohou podívat, koupí-li si nebo vypůjčí-li si jeden z nich knihu, kterou dr. Groh věru s jinými úmysly vkusně vypravil a obrazy opatřil? A žáčkové, kteří by klidně a s požitkem ryze uměleckým dívali se na ta krásná těla řeckých bohů a bohyň, nabudou vědomí, že pášou něco nedovoleného, budou si připomínat, že ty božské postavy jsou svlečeny a nahé! Skutečně znamenitá paedagogika. V žádném stavu nepopsalo se tolik papíru o paedagogice, psychologii a methodách jako ve stavu učitelském, ale v žádném stavu není tohoto koření méně.

K OSLAVÁM KOMENSKÉHO.

České učitelstvo neopomine promluviti k mládeži o Komenském v měsíci březnu. Jest třeba dobře Komenského objasňovat, jeho myšlenky zasívat v duše dětské, aby památka jeho vždy jasněji v Čechách se budila. Články ve školních čítankách nevyhovují účelu. A proto s radostí sáhneme ku knížečce vydané nákladem časopisu Vzdělání Lidu (Moravany u Pardubic), v níž přístupným slohem známý spisovatel pro mládež A. Jíl vypisuje život i dílo Komenského. Tato levná knížka (100 ex. 4 K!) měla by se dostati v měsíci březnu každému českému dítěti do ruky! **Promyk.**

DĚTSKÝ KOUTEK.

O korotvičkách.

Kohoutek korotví – – ten slavný „kohutík jarabý“ ze slovenských písniček, vzor věrného a junáckého šohaje – liší se od slepičky tím, že má na prsou rezavou podkovu v peří. O jednom takovém kohoutkovi chci zvláště vypravovat. Žil u lištěnecké paseky a jednoho roku pozoroval jsem ho po dva měsíce. Byl to znamenitý hrdina, odvážný a chytrý jako pravý vůdce, o jakých dějepis vypravuje.

Chodíval jsem k lištěnecké pasece v každou snad hodinu denní. Byl tam můj zamilovaný koutek lovecký. Paseka leží uprostřed polí jako lesní ostrůvek a po své délce tvoří hranice revíru votického a smilkovského. V této pasece všechna skoro škodná, pernatá i srstnatá, dávala si dostaveníčko, proto jsem číhával na blízku. A tu jsem náhodou pozoroval rodinný život hejna korotvího.

Když se ukázala hvězda jitřní, kohoutek korotví první se vzbudil a jako kohout domácí zakokrhal. Kuropění ozvalo se na několika místech v okolí. To korotve na úsvitě vstávaly a vycházely na pastvu. Procházely opatrně obilím, lesem, bramborami a sbíraly hmyz. Kohout vždy běhal napřed. Slyšel jsem kvočnu kvokat ještě daleko v ovse, a kohout už vyběhl na mez a pátravě si prohlížel okolí, je-li cesta volná. Ať našel něco podezřelého nebo nenašel, bez hlasu vracel se k rodině, a rodina po chvilce buď se objevila na mezi (kohout napřed) nebo zmizela někde opačným směrem (kohout patrně přinesl špatnou zprávu).

Asi od desáté hodiny, když slunce již začalo pražit, korotve jistě byly na louce v chládku; později, když louka byla posečena, utíkaly se před slunečním žárem do mladého jetele nebo do zelených brambor. Tam i za poledne odpočívaly a popelily se. Ale nejméně odpočinku přál si kohout; viděl jsem ho obíhat v kruhu kolem rodiny a konat stráž bezpečnosti. Postál tak nejednou u brambor na vysoké hroudě, jeho ušlechtilá hlava a bystré oči se otáčely a na prsou jeho zardívala se podkova jako veliký řád. Když se v pasece ozvaly jen hlasy lidské nebo nad kotlinou zjevil se v dálce krahujec a opisoval veliké kruhy, kohout se stráže zmizel, tiše přiběhl k rodině a všichni se ukryli. Když však náhle vynořila se hlava lidská na pokraji paseky, nebo nad vrcholy stromů zakroužil dravec, kohout vykřikl zlověstně kyrys, slepice u mláďat opakovala kyrys, a každý poschoval se před dravcem, kde mohl nejblíže; byl-li to člověk, hejno se zvedlo s křikem a zaletělo dál.

Odpolední odpočinek trvá u korotví dlouho, až k páté hodině, kdy také všecko ostatní ptactvo začne shánět večeři. V tu dobu, kdy lovci vycházejí na čekanou, za prvního soumraku, korotve chodívají spat. A kohouti pozdravují nyní opět hvězdu večerní veselým kuropěním. Před spaním svádějí také kohouti rozličných rodin nejčastěji půtky mezi sebou. Kdežto za dne rodiny korotví jakoby o sobě nevěděly, všude ticho a pokoj, za soumraku velmi často býval jsem posluchačem vzdáleného boje a křiku. Můj lištěnecký kohout byl veliký rváč, udatný a odvážný. Vyprovodil všecky soupeře ze svého okolí.

Ranní a večerní kuropění chodívají vyslýchat hajní, když se chystají korotví hony. Kohouti nevědomky tak prozrazují svá bydliště, a jejich zpěv stává se potom osudným rodině jejich, neboť střelci vědí, kde je hledat. Ale můj kohout projevoval aspoň v čas honů neobyčejnou chytrost. Snad roku předchozího získal si o honech jistou zkušenost. Rozumí se, nevěděl, že vysoká mez mezi pasekou a poli jsou hranice panství a revíru; ale tolik vypozoroval patrně, jdou-li střelci (to bývali lištěnečtí) a začnou-li ohlušující rány od meze k lesu, že se střelci nikdy nevrátí za mez do polí. A proto když byla rodina jeho překvapena i na kraji lesa, pokaždé vedl ji přes hlavy střelců do polí, kde ušly dalšímu pronásledování. Když však přišli střelci na mez u lesa a zabrali pole (to bývali střelci votičtí), byl-li kohout s rodinou v polích, pokaždé vedl ji oklikou do lesa, neboť v les rodinu střelci nepronásledovali. Lovci obou stran znali jeho chytrost a divili se jí. Ovšem i z jeho hejna padlo několik mrtvých, ale přece ne tolik, kolik z jiných rodin, za nimiž střelci chodili v patách, rozplašovali je a potom po jedné vyhledávali a sráželi. Lovci pásli nejvíc po kohoutovi, aby zbavili hejno ostražitého vůdce, štěstí mu přálo, nebyl zastřelen. Mohl jsem si získat cenu za jeho hlavu na svých podvečerních potulkách, kdy mně nejednou přiběhl na ránu, ale přál jsem mu života, že byl takový chytrý junák.

J. H.

SVĚTÁK.

Napsal J. Opočenský.

(Dokončení.)

„Jakejpak pošklebek?“

„No, říkáte bacánek a že dával zapíjet.“

„Háhaha,“ smál se Kozina.

„Tohle, panečku, není k smíchu,“ připomněl starý Halant mrzutě. „A že jste se k tý víře dával zapisovať, dyš — — —?“

„Proč? — Že říkám bacánek a že dával zapíjet?

o snad není tak nic zlýho, voni řeknou lidi horší věci a žádnej je nepokárá."

To vám povím taky špás, dyš jste už tak vzpoměli na ten pošklebek. Na Vysocku, jedenkrát v hospodě, dál si ňákej cestující z pátera smích. Pořád mu říkal, proč si sám nevodpustí hříchy, dyš má moc jiným hříchy vodpouštět. Páter se chudák jen potil a neujeděl, jak ho má vodbejt. Tu se tam nachomejt poučitel, byl to taky dobrá kopa, a mě se zrouna zdá, že se jmenoval Janáček. Ten to už nemoh dýl vyderžeť a zařval na chlapa: „Posloucheјte, vy si taky sám nemůžete p.... políbiť a jiným jo, víte, vy!"

„Hahaha, ten mu dal, ten měl v dobrým místě zasaděnou," smál se starý Halant.

„Víte, lidi, tomuhle já nepřeju z takovejhle věcí si tropit žerty. Než každej ctí Boha, jak mu jeho duch velí; cesta je voteuřená, je nábožencká svoboda, ale dělat si z těhlech věcí smích, to se mě muský zdá, že to je hřích; a vono i na vás dědečku dost času. A až jednou tam za hrobem, tam to bude všecko jináč, než jak si to myslíte," vysvětloval sedlák.

„E, na to je doch času až naposled," odsekl staroch.

„Ale poslouchejte starej, eště jste nám nepoujeděl, jak to přišlo, že jste se k tý víře dal zapsať, dyš, jak pozoruju, ničemu neujeříte," ptal se starý Halantů.

„To bylo snadný; tenkrát jsem pracoval ve šlejfouně. To víte, tam na tý straně dělaj jen na tom skle a tak jsem taky praštil s tesařinou a chytil jsem se tohohle.

Jedenkrát přišel do sálu ňákej čloujek, měl ňáký lejstra a skoro všichni se mu do toho zapisovali. A tu kamarádi, prej, Jozef, nedáš se taky zapsať?

„Já řku a nač?"

„No, k tý nový víře."

Abych teda nebyl z jinejch, taky jsem se mu tam začmahlikoval. Potom ale za ňákej deň, — prej — že taky platiť. To mě jako nevonělo, myslel jsem si: „Kakramentí, eště jsem se u vás nevohřál, a už platiť? No, ale, dyš jsem viděl, že někeří dávali po pítce, tak jsem mu taky zlatku dal;, myslel jsem si, vem zlatku čert. A vod tý doby se žádnej po ničem nesháněl a já taky ne, — to bych byl hloupej."

„No ten váš přestup, dědečku, tervám, nebyl z velkýho přesvědčení," pousmál se sedlák.

„Bodejť by byl, já to uďál ze zlosti."

„A z jaký zlosti?" ptal se starý Halantů.

„Z jaký, — tak počkejte, já vám to teda povím. Dyš se nám národila táhle holka, — ukazoval na Kozinovou, — tak jdu na faru, to jsem vostával eště v Pace. A tu velebník si jen pořád mnul ruce a prej, jó milej, zlatej, to nepůjde, dyš vaše žena je židouka, to by musela k nám přestoupiť.

Já poudám: Jó, velebný pane, to vona neudělá. „A tak prej vám dítě nepokřtím." Já jsem se tam s ním vyžral a šel jsem pryč.

Asi za dvě hodiny přišel posel, že prej mám jíť na faru. Já řku, co dobrýho, dyš jsem tam přišel. Velebník zas si mne ruce a prej, jak že to mí ním udělat s dítětem.

No, řku, pokrtěte me ho a bude po komediji.

Jó, milej zlatej, von zas, dyš vaše žena je židouka ."

Dyť jsem vám ale už poudal, že vona se na žádnej pád nepředá.

Poslouchejte, přítelíčku, von zas na to, já bych vám to s chutí uďál, ale to já nemůžu v takovýmhle pádě, leda až po sedmi letech. „Buďte tak hodnej, mějte k tomu svou ženu, co pak máte po takovýmhle manželství."

Já zas na to: Velebný pane, mě to pranic nepřekáží, když žena není křesťankou; nevím, proč bych ji k tomu nutil a ďál si s ní merzutosť, dyš vona to neudělá a je se mnou jak se patří živa.

„Ale poslouchejte, přítelíčku, měl byste to přec jen velkou záslubu, dyš byste ji přived do lůna naší církve."

„Již jsem vám to poudal, že ji k tomu nutiť nebudu a taky nevím, proč?

„I člouječe, vy jste přec jen diunej katolickej křesťan, takle vám dítě na žádnej způsob pokřtít nemůžu."

„No dyš nemůžete, tak si to nechte a popad jsem čepici a pryč, ani sem nedal s pánem bohem; a nadával sem, na čem svět."

„Víte, starej, já deň váma bych mu dal dobrý slovo a že mě to uďál," namítal starý Halantů.

„E, já bych kluky černý sfík, beztoho nejsou všichni, co jich je, nic dobrýho."

„No víte, starej, jsme každej ňákej a tak i voni, ale měl jste rači dát dobrý slovo."

„No, počkejte teda, až to dopovím, co tomu řeknete. Holku teda jsme měli nepokřtěnou. Za ňákej čas doujeděl jsem se, že v Němcích je lepší živobytí, tak jsem se tam s ženou vodstěhoval. A tu se doujeděly, že máme dítě nekřtěný. Holka rostla jako z vody a už běhala. Báby pořád holku litovaly a prej chudáček, taková hodná holčička a vona je nekřtěná. Žena, je prauda, neďála si z toho nic, proto že ji na tom nezáleželo, ale mně to přec jen dopalovalo. Tak jsem tam šel na faru, holka už ale chodila do školy. Poudám to farářoj, co a jak se stalo a že se děti i lidi holce smějou, že bych ji proto rád měl pokřtěnou.

„A prej člouječe, proč jste sem nepřišel dříu, proč jste nepřišel jen vo ňákou chvíli dříu, dokud eště holce nebylo sedum let?"

Já řku, jó velebný pane, já jsem čekal, až bude holce sedem let.

„I vy nestastnej cloujece, co pak jste neujedèl, ze to uz po sedumi letech nejde?"

A dys me na Pace říkali, že to do „sedumi let" nejde.

„I to snad se pletece, to nemůže bejt, to se mě nikterak nesrounava, aby vám tohle v Pace ríkali.

Jo, je, velebný pane, me v Pace rekli, ze mě holku nemuzou pokrtít az po sedumi letech, dyš se mě žena nepředá.

„No já tam teda budu skerz to psat, ale tohle se me nikterak nesrounavá. Teď to preci už nepude, až zas bude holce čternáct let."

To se lidi neptejte, jak mě bylo. Já klel, nadával a co jsem neďál, to jsem neďál."

„I já vám to starej věřím, vono tohle je pro zlosť, ale dys vono — dys" — hovoril starý Halantu jaksi smutně. „Voni jsou to prachsloty ty kněži. Víte já nic, ale tuhle dyš se tenhle ženil, ukazoval na mladýho, to bylo taky takový prasakulencký dílo. Bylo těch povozů nau šecky kozly a já říkal, tumlujte se lidi, dělejte, ať nepřijedete pozdě, ale co pak starej čloujek, to jako dyby pes štěk. Pak přijeli ke kostelu, chyběly asi tři, nebo čtyry minuti do poledne.

A tenhle náš falář, ten je nau šecko panečku štrenk. Já chtěl teda, jak to u nás vo svarbách bejvá, aby byla mše svatá, ale dyš — dyš voni tak dlouho nepřijeli. Já ho prosil: Velebný pane,, pane faláři, buďte tak laskav, udělejte mě to kůli; a vytáh jsem desítku a dávám mu ji na stůl. Ale von né, né, na žádnej pád nemůž' to bejť.

Já ho zas prosím: Velebný pane, dyť můžete dáť zastaviť hodiny. Ale toto, von to neuďál a neuďál. Pak řvali, dyš je voddávali jen u malýho voltářičku. A já jsem si myslel „patří vám to, mohli jste přijeť dřív." Proto ale mně to přec jen merzelo, to darmo pondať."

„Mě to už teď je jedno," prohodil mladý; „tenkrát mně to trápilo moc, protože to nebyla má vina, ale tejď vidím, že tou šecko je jen vobřad, jenom pompa. Jsou lidi voddaní a třeba jeden druhýho potom vopustí a někeří nevoddaní jsou jak se patří spolu živi. Nedávno mě vypravoval jeden pán, jak šel s jedním starým člověkem vod Semil a ten že mu vypravoval něco ze svýho života, prej byl dycky šťastnej; říkal: „mě prej pánbu dal víc, než jsem si zasloužil.

Měl jsem sedem dětí, říkal ten staroch a každýmu jsem něco dal a posovád mám pro sebe eště baráček, takže mám kde bejt na staré hnáty.

Dyš jsem se měl ženit, měl jsem jen holý ruce a má nevěsta taky tolik. Sloužili jsme voba u sedláka a ten nám poudá: Dybyste měli trochu bandorů, tak bych vám jeu sadil, abyste, až se vemete, měli co dáť do huby. Kolik byste nám sázel, strejčku?, pai se má nevesta hospodare.

Kolik si splašíte, odpovéděl, já sám satbu dáť nemůžu, sám mám málo bandor k sázení.

Ty hochu, řekla mě má dobrá nebožka, máme tu desítku nebystanou na tu svarbu, kupme my za ni bandorů k sázení. Můžeme bejt zatím tak, dokud nám pánbu nepomůže a dyby se urodily, měli bychom pěknej začátek. Ty mě neutečeš, to já vím, a já ti taky neutečn, to zas víš ty. Tak jsme to uďáli, koupili jsme si za svarbu samejch bandorů a ty se tak urodily, že jsme jich měli jako hodnej chalupník. Za tu desítku jich bylo jen dva pytle, protože byly tuze drahý, ale po těch dvou pytlích jsme jich nakopali třicet. Deset jsme si jich nechali pro sebe a dvacet jsme jich prodali po třech zlatých. To byl náš začátek a pak to už šlo."

„Mámo, to bylo bandor," škubl Leška svou ženu za rukáv; „poď soukať, poď, žádná pomoc, abychme taky něco měli."

„Šak máte svůj barák, co byste pospíchali a není snad tak moc hodin," ohlížel se starý Halantů po stěnách.

I jemináčku. —

Strejčku, nelekejte se tak, nám jdou o půlu napřed, upozornila Kozinová.

„Šak pro pána krále, dyť tady už je deset pryč. Pojďme, hochu, taky domů, pojďme — dobrou noc!"

„Dobrou noc dej Bůh," volal na rozchodnou stařec, „a přiďte zas pobejť, přiďte všichni."

„Tak co tomu říkáš, Jiří," začal starý Halantů, když jsme byli venku.

„Čemu?"

„No, tomu starýmu, to musí bejt ňákej hrozně spustlej člověk."

„Já myslím, strejčku, kdybychom pobyli ve světě jako on, že bychom byli zrouna taková."

— Jó ale, von všecko tak prapodivně bere, zrouna se mně zdá rouhauje."

„Víte, strejčku, já myslím tak, naše štěstí je, že jsme nepoznali svět, jináč kdo ví, jak by to vypadalo v naší duši."

„Máš pravdu, hochu, más, svět je svět a já dycky říkám: Chaso, jen se deržte Boha a nechytejte se světa. No dobrou noc, Jiří!"

„Dobrou noc!"

Takto uplynulo brzo několik let. Stařec vždycky na léto odešel do Němec a na zimu přišel zas k dceři odpočívat. Tu jsme ho vždycky rádi chodili poslouchat. Kdykoli nám co vypravoval, vždycky to bylo jádrný a k tomu nikdy neopoměl říct, kerej se to stalo rok a kerej deň.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 31. března 1907. Číslo 13.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

BLAŽEJ JORDÁN:

LÍTOST.

„Nenese renty ta příslušnost
ke kmeni, k němuž čert ví, jak jsi přišel. . .“
Zasykla slova ta . . . Kde jsem je slyšel?
Ano . . . již vím . . . Šli tenkrát jsme dva
a vzpomínali domova.
My lesem šli ostře, znaveni, němi
tou cestou za saskými hranicemi.
Dva dny znal jsem druha. Má známost plochá
tak vznikla: V hostinci spatřil jsem hocha
pobledlých tváří. Poznal jsem hned:
inteligent; lump; dvacet let.
A že jsme společnou měli tehdy muku,
podal jsem sáček mu i svoji ruku.
Sáček můj odmít, ruku vzal.
A tím mne hoch ten zaujal.
Ten děl to druh . . .
Já kráčel, se díval,
v obzoru kterak se les s mraky slíval,
večerní soukal chlad a stín
bílé mlhy z klína proláklin.
Krok náš bil v půdu: ‚Per se, per,
s pojmy, které ti znechutili.
Vidíš . . . Já hozen byl na sever.
Jizlivý roué a zarputilý.
Spatřil jsem lid ten. Jaký asi
proces by v tobě byl? Jaké hlasy
křikly by v tobě? Snad dovedl bys metat
v hlupáků okna i kameny.“

Soudruh můj pokrčil rameny.

„Vidíš . . . Já nevěřil . . . A tam jsem změkl.
Lid ten je rdoušen. Věř. Soucit mne vlekl . . .
Zapřít, co v duši mám, zapřít to musit,
dětem svým mládí a vůni jar zhnusit
cizáckou školou . . . Mně k smíchu není
slovo „vlast“. Zříš to otročení —
ozve se lítost, soucit vzrost,
mluví vzdor, krev, tvá příslušnost.
Nevěříš a náhle podiven hledíš . . .
Popel a z něho jdou plameny . . .“

Soudruh můj pokrčil rameny.

Skořápku mlh svými střechami klove
před námi jakési městečko nové . . .
Než zítra vnoříme v jiné se lesy,
najdeme v hospodě nocleh si kdesi
a domov na den snad . . . Říkám si:
„Podivno, kterak již zvykám si.
Daleko na jihu město je všední,
nemocný otec tam stárne den ke dni.
Po zprávách shání se . . . „Jaký hněv . . .
vždyť je to přece jen moje krev . . .“
Chábne, já mnoho po roků
jemu již nejsem po boku.
Pověsť jde o mně, tu mrtvá, tu živá,
otec ji poslouchá při sklence piva . . .
Vzpomíná . . . čeká — — a já nic.
A já jsem tady u hranic . . .
Ostrý stesk v srdci a plamenný . . .“

Soudruh můj pokrčil rameny. — —

Náhle však stojí . . . Slyším sten.
Pláče jsa k příkopu odvrácen . . .
Rozumím, hoch proč náhle zjemněl.
Slova jsem „otec“ se dotknout neměl.
Násilně někdy pochová
nešťastný představy domova.

*

Ta slabost jeho tu vzpomínku kazí
a přec ji zdravím, mí milí, drazí;
v lítosti prudké, vášnivém stesku
obrodná síla je bouře a blesku.
Ostrý mně soucit z srdce trysk,
hochu jsem špinavou ruku stisk.
Neboť on ztupil celou svou naci
v Čechách svou dětinskou defraudací.
A oč byl lepší dohromady,
než všichni členové správní rady!
Uviděl rád jsem, krunýř cizí
dotekem vzpomínek jak mizí
v těle, jež vyssává neštěstí
jak se chví srdce zlou bolestí . . .
Věřte mi, milí druhové,
nejměkčí lidé jsou lumpové . . .
ten lidí druh v tom žití lítém,
který se od vás liší citem.

Nemít svůj žlab, víc citu mít,
musili byste lumpy být.
Snad nikdo není, k sakramentu,
k profesi této bez talentu.

NĚKOLIK VZPOMÍNEK NA GIOSUE CARDUCCIHO.

Píše JUC. Alfred Maria Mayer.

Nemnohým snad Čechům bylo dopřáno poslouchati Carducciho universitní přednášky a seznámiti se s ním konečně i osobně. Nevím dokonce ani, nebyl-li jsem po celou více než čtyřicetiletou učitelskou činnost Carducciho snad jeho jediným stálým českým posluchačem. Ve dnech, kdy celý civilisovaný svět truchlí nad čerstvým rovem velikého Vlacha, rád oživuji několik vzpomínek na krásný bolognský semestr, jenž vídal mne mezi nadšenými posluchači Carducciho, potom mezi hosty jeho útulného domu a posléze — i mezi ctiteli jeho lepé vnučky Elviry.

V tuhé zimě z r. 1900 na 1901 zavedl mne šťastný osud a dobrá odporučení do Carducciho druhé domoviny, staroslavnou universitou a nakloněnou věží se proslavivší, do Bologně. Hned třetí večer svého pobytu v tomto městě seznámil jsem se na jednom hudebním večírku u známé rodiny — takové večírky začínají v Bologni o půldesáté večer a končívají až třeba ve čtyři ráno — s rodinou prof. Liuzziho, obývající tehdy právě Carducciho dům na Mura Mazzini. Rozšafná paní Liuzziová pozvala také mne — jak pyšnil jsem se tehdy v úloze zajímavého cizince, jenž nebyl ani Němcem ani Angličanem — na své hudební večírky a tam u ní seznámil jsem se poprvé s rodinou Carducciho. Napřed ovšem s jeho filigrání vnučkou, slečnou Elvírou Bevilacqua, posluchačkou filosofie, podruhé s její matkou, Carducciho dcerou, tehdy již ovdovělou pí. Bevilacquovou, s Elvirinym bratrem Manliem a za měsíc asi s básníkem samým.

Poprvé nespatřil jsem básníka ovšem v jeho domě, nýbrž při přednášce na universitě. Hned při našem prvním setkání v rodině Liuzziově upozornila mne slečna Elvíra, že Carducci po roční téměř přestávce, churavostí zaviněné, kolem 15. ledna opět počne přednášeti. Rodina by byla sice raději viděla, kdyby byl počal přednášeti až na jaře za teplejší pohody, ale Carducci trval houževnatě na tom, že nemůže již déle nadarmo bráti svůj značný plat. A tak oznamoval jednoho krásného dne Carducciho docent a pozdější nástupce na stolici krásné literatury, Severino Ferrari (netěšil se stolici té dlouho, zemřel již r. 1905), za hlučného jásotu všeho dámského i mužského posluchačstva, že příští hodinu bude konat již Carducci sám. Když nadešlo odpoledne mnou i všemi ostatními toužebně očekávaného dne, kdy Carducci měl o 3. hodině započíti přednášky o Giuseppovi Parinim, básníkovi italského rokoka, byla největší posluchárna filosofické fakulty již o druhé hodině do posledního místečka plna. A stále ještě přicházeli noví a noví nadšenci, takže bylo třeba otevříti i vedlejší menší místnost. Seděli a stáli tu svorně vedle sebe studenti, studentky, důstojníci, dobrovolníci, muži z nejrůznějších vrstev a stavů a spousta dam — zvláštní dojem učinil na mne zejména četně zastoupený stav vojenský, v našich střízlivých posluchárnách tak vzácný. Několik minut po třetí — akademickou čtvrt zachovává na Bolognské universitě málokterý profesor — vstoupil Carducci v průvodu Ferrariho do učebny. Posluchačstvo ustupovalo uctivě stranou; však vystoupil básník na katedru, rozezvučel se hlučný potlesk a nadšené „Evviva“ síní, v lavicích usedlé posluchačstvo vstávalo, dámy mávaly šátky, krátce, nadšení pro uzdravivšího se básníka neutuchlo. Ač činil výjev tento na mne střízlivého seveřana dojem poněkud theatrální, přec četl jsem v zářících tvářích všech přítomných, že tyto projevy úcty a lásky jsou upřímné, opravdivé. Cítil jsem, že tento den zůstane mně jedním z nejpamátnějších v životě, jednou ze silných vzpomínek, jichž součet dává našemu žití cenu a smysl.

Carducci řekl sám o sobě, že byl ošklivý. Tím povstala snad také o něm legenda, že nechce se dát fotografovat, legenda ovšem nepravdivá, neboť v Bologni můžete na různých místech za výkladními skříněmi spatřit krásné fotografie a platinotypie populárního básníka. Jaká to byla ošklivost! Na hřmotném, hranatém trupu seděla ohromná hlava s rozcuchaným šedým plnovousem, dlouhými kučeravými vlasy a očima tak krásnýma, jakých jsem před tím nikdy nespatřil ani snad už nespatřím. Při pohledu na tyto oči člověka skoro lákalo uvěřiti, že sídlem Carducciho genia byly jeho oči, tolik v nich ještě tehdy plálo ohně, síly, mužnosti — ale také lásky a dobroty. Vlašským typem Carducci nebyl; hřmotnost jeho postavy dodávala mu spíše něco germánského, ale ty oči, ty nezapomenutelné oči prozrazovaly přece jen Vlacha.

Pomalu, skoro jaksi váhavě vystoupil na katedru, rozhlédl se síní, usmál se tu a tam na některého posluchače, jakoby nám chtěl poděkovati za ovaci; potom rozložil několik lístků papíru před sebe, napil se a začal přednášeti.

Přednáška jeho v oné době již rhetoricky dokonalá nebyla, ba naopak. Carducci nemluvil již plynně, vyrážel jen pracně větu za větou ze sebe, pomáhal si při tom rukama, hlas jeho zněl drsně a chorobně. Ale přece byla v přednášce síla a žár. V některých okamžicích, zvláště když líčil pronásledování a utrpení, jež Parini musel od svých aristo-

kratických nepřátel vytrpěti, stal se básníkův hlas melodičtější, řeč souvislejší, v očích se mu zajiskřilo a divoce zamával rukama ve vzduchu, jakoby gesty chtěl nahraditi, nač hlas více nestačil. V pozdějších přednáškách vždy hojně navštěvovaných nabyl hlas básníkův poněkud svěžesti a řeč souvislosti, tak že i nám dvěma cizincům — Korutanci Tschurtschenthalerovi a mně — bylo snadněji lze sledovati básníkovy velikolepé rozbory díla Pariniho. Jak záviděli jsme oněm šťastným, kteří mohli naslouchati uchvacujícím slovům revolucionáře Carducciho, když ještě stál na výši svých let a svého tvoření!

Ve svém soukromém životě Carducci byl dosti velký podivín, zvláště v posledních letech. Poznal jsem to hned tehdy, když súčastnil jsem se prvního hudebního večírku u prof. Liuzziho. Hledaje venku za městem na Mura Mazzini příbytek prof. Liuzziho, tázal jsem se strážníka, kudy bych se dostal ke casa Carducci. Místo odpovědi odsekl mně, že prof. Carducci není doma — tušil ve mně patrně cizince, jenž Carducciho chce obtěžovati. Teprve v posledních dnech svého bolognského pobytu zvěděl jsem, že všichni strážníci, posluhové, drožkáři atd. v okolí casy Carducci mají nařízeno, aby cizincům vždy takhle odpověděli.

K Liuzziům na večírky Carducci sice také několikráte přišel, ale nesúčastnil se nikdy rozhovoru, nýbrž sedl si někam do koutku, poslouchal chvíli hudbu a potom odešel, nikomu se neporoučev. Když jsem mu byl představen, nepodal mně ani ruky, ani na mne nepromluvil, nýbrž zakýval pouze několikráte hlavou a usmál se na mne čarovným svým zrakem. Stačilo mně to také. Až později dal se mne po signorině Elvíře tázat, co dělá Vrchlický, zda ještě stále tolik píše; jest to prý un gran lavoratore, jehož si nesmírně váží.

Casa Carducci jest úhledný, jednopatrový domek na obvodě města, otvírající se na městské straně ve vzdušnou terasu, vzadu pak přistavený na bývalé hradby, na nichž nalézala se v době, kdy já do domu toho docházel, dosti prostorná zahrada s několika nepostradatelnými piniemi. Ze zahrady byla pěkná vyhlídka daleko do hor, signorina Elvíra ukazovala mně často, když hledali jsme spolu v zahradě první fialky, které kopce má, il nonno (dědeček) nejradši. Asi před třemi roky byla Casa Carducci zakoupena královnou Margheritou, aby se tam zřídilo Carducciho museum a rodina básníkova přestěhovala se kamsi dovnitř do města.

Domácnost básníkova byla velmi jednoduchá, nelišila se od obvyklé domácnosti prostředních tříd v Bologni. Pouze pracovna, do níž mne signorina Elvíra zavedla, vynikala neobyčejným množstvím knih, několika obrazy a pěknými skulpturami, dary to básníkových ctitelů. Vypadalo to tam asi tak, jako ve Vrchlického pracovně, jak ji vidíme vyobrazenou ve Flajšhansově písemnictví.

Velkou část dne Carducci trávíval v závodě svého nakladatele, čilého a učeného Banichelliho. Hovořívali spolu nejen o vlastních obchodních věcech — Banichelli vydával v posledním desítiletí Carducciho sebrané spisy — nýbrž také s velkou zálibou o různých událostech současného literárního života vlašského. Carducci, jenž nesnesl odporu, velmi často se při tom rozzlobil; viděl jsem několikráte sám na vlastní oči, jak bouchl dveřmi a rozhorleně odcházel.

Neméně rád sedával v kavárně Scienze, shromáždišti veškerého bolognského literárního, universitního a uměleckého světa. Měl tam u okna své vyhražené místo, kde stal se, schýlen za svým ohromným žurnálem, téměř historickým. Denní hosté oné kavárny měli tam tehdy zavedený jakýsi kult Carducciho. Každý večer otevřel se některý svazek básníkových sebraných spisů, jež v kavárně byly vyloženy a některý literát přečetl z něj nahlas někdy i značný kus některé stati nebo několik básní. Běda tomu, kdo by za četby byl vyrušoval! Tam za oním oknem jsem básníka také spatřil naposled.

Veřejně mimo universitu ukazoval se Carducci jen nerad — v divadle viděl jsem ho jen jedenkráte při ochotnickém představení ve prospěch chudých studentů a i tam šel snad jen proto, že spoluúčinkovala signorina Elvíra. Proto zakazoval si také v letě 1901 v době svého čtyřicetiletého jubilea každou hlučnější ovaci a na konec, když viděl, že prosby byly marny, raději z Bologni ujel.

Když jsem odjížděl na jaře 1901 z Bologně, říkalo se, že Carducci příští zimy nepřežije. A hle, koketní modrá a zelená psaníčka signoriny Elvíry, nyní již dávno absolvované filosofky a úřednice královské universitní knihovny, zvěstovala mně přece až do loňského podzimu s radostnou pravidelností: il nonno sta bene.

Teprve od října 1906 učinila ledvinová nemoc básníkova rapidnější pokroky a v pondělí dne 18. února 1907 pochovala la fosca, turrita Bologna za ohromné pompy a za účastenství statisíců lidí svého největšího spoluobčana novověku na tichou bolognskou Catosu.

Evropa má o jednoho velikána ducha méně, a šťasten může se zváti, komu bylo dopřáno, žíti aspoň chvilku ve světě, jehož sluncem byl Giosue Carducci.

L. N. NĚMIROVIČ-DANČENKO:

PŘIKRYTÁ SOCHA.

(Dokončení.)

Sereža však byl hošík moudrý a nerozmýšleľ se dlouho, jak by rozřešil těžkou hádanku. Vzal a posadil si jej místo čepice na

hlavu: — Ach — jaká tma ve světnici .... Okna jsou zastřena záclonami a kývadlo na vysoké dřevěné skříni stále klepe ... Jindy, když se nechtělo Serežovi spáti, přemýšlel často o tom, proč že kývadlo uzavřeli do dřevěné skříně? Stále tam tluče a nikdo mu neotvírá. Je mu tam asi úzko ubožáku, úzko a tma. Ťuk — ťuk — a nikdo ho neslyší. Sereža sám by mu už otevřel, pokoušel se o to nejednou, ale klíč má matka a skříň s kývadlem a hodinami je zamčena. Hle, tu v hostinském pokoji je příjemno, světlo. Měsíc hledí vesele oknem za hošíkem, po podlaze a po stěně táhne se dlouhý stín. Pták v kleci u okna se polekal, zakrývají jej na noc hedvábným šátkem. Jistě hocha ucítil — a zatřepetal sebou ... Mdle blýská zrcadlo, Sereža v ně pohlédl —a sám sobě se zasmál. Nánin střevíc hleděl špicí do nebe, svezl se mu do týla, druhý drží pod paždí, šátek se za ním táhne jako vlečka tetě Soně, kterou otec a matka nazývají parádnicí ... „Kolik těch vleček rozškubeš," říkává jí otec. Nu, a on teď jako teta Soňa ...

Za touto světnicí byla ta, ze které se šlo na zahradní schody. Té světnice se dříve bával: stojí tam u zdi skříň, která mu připadala jako rakev. Jednou se také tudy zdráhal jíti a řekl to otci: ten vzal svíci, popošel s ním, otevřel příkrov skříně — a tu hošík spatřil staré zmaštěné karty kozáčka Tomky, černidlo ve škatulce od sardinek a kartáče na boty. Od té doby „rakev" ztratila pro hošíka všecku svou záhadnost ... Vnitřní dvéře byly přivřeny, hošík se o ně opřel a otevřel; zevnitřní byly zastrčeny závorou. Sereža však uměl si s ní poradit; říkávalť obyčejně, vycházeje s chůvou na procházku: „Dej, dej náno, já, já sám!" To mu teď přišlo vhod, i vešel na schody a zajiskřil očkama ...

Hle, jak tu veselo, jak krásně! Proč pak ho nána nepustí procházet se večer a v noci? Zdaž to není tady to neznámé carství, o kterém tolik slyšel v pohádkách? ... Měsíc, hle měsíc v úplňku, okrouhlý, stojí uprostřed nebe, zajisté se mu tak líbí ten sad, poněvadž naň tak rozlévá své stříbrné světlo. Sníh hoří, hoří, stromy jsou bíle oblečeny za dne takové nebývaly, za dne trčí černé, a nyní jako by měly svátební závoj. Když sestra maminčina měla svatbu — byla právě taková jemná, bělounká ... Pěkně! Viz, jak jezero blýská ledem, s něhož vítr svál včera poslední sníh. Všechno tu bílé, jasné, čisté, jen lehounké stíny tu leží a těmi právě tak jako skrz křídla víly všechno je velmi krásně vidět. Mezi stromy stíny na sněhu promodrávají. A co na nebi hvězdiček! ... Chladno je, pravda, a Sereža třel nohu o nohu. Zapjal by si kožíšek na prsou, ale kam dát šátek? ... Teď teprve uvidí, kdo to po sněhu běhává, či to „paprčky" za dne vídal na čistém jeho povrchu. Hle, tu se po schodech krade kočka ... „Marusko, Marusko!" Ta však s nadzviženým ocasem zmizela za rohem střechy ...

Měsíc je stále jasnější a jasnější; stále jsou jemnější i vzdušné stíny, stále bělejší a svátečnější stromy ve svém podivném šatě ... Sereža ani nepozoroval, že vlezl toliko v punčoškách spola oblečen do sněhu. Až jej zazáblo v nohy — tu teprv sňal s hlavy střevíc, druhý zpod paždí, vlezl do nich a brodil se sněhem směrem k jezeru ... Jak ono plane! Zdá se, že každá hvězdička sněhová sama pro sebe se leskne a raduje se z toho, že na ni nezapomněl kouzelník měsíc a že ji okrášlil svým stříbrným leskem ... Po té straně stojí staré stromy. V samém vršku jsou stračí hnízda, jakoby velké černé čepice spadly s nebe a zadržely se v jejich spletených vršinách.

A hle, pod jezerem ta „bílá". „Nemůže mluvit! Přišla ke mně a řekla mi, jak je jí ubohé zima." Sereža se rychle přebrodil k ní, vystoupil po stupínkách na chladný, bílý kámen, na němž stála, přehodil jí přes ramena šátek, druhým koncem jí zaobalil a nyní se dívá ... Do hlavičky jí bude zima. Vidíš, stojí prostovlasá! Chopil se její kamenné ruky, vytáhl se po ní a navlékl jí na hlavu jeden ze střevíců nániných. Potom se jí ptal: „No, je ti nyní dobře?". Socha mlčela. Serežu to urazilo. „Víš, když jsem spal, žes přišla, plakala, stěžovala si, a teď jakobys vzala vodu do úst, mlčíš! Škaredá ty!" A jako blesk slezl dolů.

Odcházeje, ohlédl se. Přikrytá socha hleděla svýma nehnutýma očima přes jezero v modrou hlubokou aleji, jasně zalitou měsíční září. — Na jedné noze, jež byla bez střevíce, počalo jej studit. I běžel ke schodům, otevřel rychle dveře, zavřel za sebou a známou světnicí se odebral do postýlky a usnul jak zabitý; ráno, když se probudil, otevřel oči a zkameněl podivením. — Jaká to podivná říše v jeho komnatce? ... Ne, ne v komnatce: jaká že to komnatka, když nemá mezí a hranic! .. Stěny se propadly kamsi do propasti, strop s vymalovaným ptákem se pozdvihl a splynul s modrou oblohou ... Na podlaze nebylo ani zmínky po skvrně, kterou udělal rozbiv nádobku s olejem, když jej přinesla chůva pro lampičku ... Sereža sám byl tak bílý jako ta socha ... Jsou to křídla na jejích ramenou či co? ... A ona objala hošíka svýma kamennýma ale měkkýma rukama jako matinka a letí s ním, letí daleko, daleko v kraj měsíční, kde pyšně stojí bílé dvorce, zcela průsvitně v tenkých řadách, s vysokým klenutím, za kterým prorážejí stíny modré tak jako ta obloha ...

Diví, bílí ptáci táhnou mimo a vesele naň blýskají svými démantovými očky . . . Dítky právě takové jako on vznášejí se vesele na svých bílých, pyšných křídelkách vzduchem a ta jejich křídelka na vlas se podobají kytičkovému vějíři maminčinu.

„Kde jsme to?“ táže se sochy, kterou přikryl. — „Tam, mé děťátko,“ slyší její stříbrný hlásek, jenž zní jako zvoneček, „tam, kde nikomu není zima, kde není nešťastných, kde nikdo nepláče ani si nenaříká . . .“ — „A kde je maminka? Chci maminku!“ Ona se místo odpovědi usmívá, a on hledě s podivením na ni, poznává v ní maminku . . . „Tos ty tedy stála v v sadě?“ Ona však přitiskuje svá ústa k jeho rtům a oběma je tak veselo, tak blaze. Vznášejí se výš a výše v azur a mávajíce křídelky houpají se v jeho čistém prostoru . . . Pod nimi se lesknou bílá moře . . . Stříbrnými vlnami vlnami svými bijí o bílé břehy . . . Bílé keře bezlisté, ale plničké květů, rozlévají vůkol divnou vůni . . . Blaze je hošíkovi, tak blaze, že když k němu „bílá maminka“ mluví: „Teď však už, děťátko, je čas domů, na zem,“ on objímá ručkama její šíji, přitiskuje se k její teplé hrudi a mluví:: „Leťme ještě, jen ještě maličko! . . .“

Když procitl, skláněly se nad ním vyhublé, uplakané líce maminčiny . . . Za ní stál starý laskavý doktor, kterýž vždy nosíval Serežovi cukroví. Na druhé straně seděl zasmušilý, ztrápený otec.

„Maminko, maminko! O jak je tam dobře . . . Proč jsme přiletěli zpět? . . .“

„Kde?“ jedva slyšitelno zašeptala ona.

„Tam, kde nikomu není zima, kde nikdo nepláče, kde všem veselo . . .

„Dlouhos už ty, malý snílku, tam dlel!“ usmívá se starý doktor. „Tři týdny sis poležel. Tak tak že se nám podařilo vrátit tě odtamtud zpět . . .“

„Maminko, a kde je ona . . . Já ji, víš, přikryl! . . .“

„Já vím, vím.“

A slabý úsměv kmitl na její ubledlé tváři. Jak pak nevědět! Ráno po oné měsíční noci ukázalo se u hošíka blouznění a plamenná horečka zachvátila jeho malinké tílko . . . Nikdo nevěděl, čím to je, dokud chůva nepohřešila svých střevíců a svého šátku. — Bůh ví, jak dlouho by nikdo nebyl pochopil, co se přihodilo, kdyby nebyl Tomka přiběhl všecek bledý.

„Paní — mátuško!“ vykřikl — „vizte v sadě, v sadě . . .“

„Nu, co pak?“

„Ta naše socha — přikryta.“

Spěchali tam. — Mramorová bohyně zaobalená starým šátkem chůviným s hlavou střevícem pokrytou záhadně upírala nehybný hled v mystickou tůň sněhem zasypaných alejí . . .

LOUIS KŘIKAVA:

ZÁPISKY NEURASTHENIKOVY.

(Pokračování.)

Zlomek VIII.

Prahnoucí zahrada.

I.

Kapesní hodinky moje ukazují dvanáctou hodinu noční. Souhlasí s nástěnnými. Ticho na chodbách přetrhl drnčivý zvuk zvonku z přízemí . . . Po schodech je slyšet v zápětí šelest tichých kroků ošetřovatelčiných a šustot jejího šatstva při sbíhání nohou jejích po stupních . . . a po chvilce zakašlání nově přibylého ftisika na sále, který se rozvírá na opačném konci této chodby . . . Sklenice třeskla kdes zvonivě o plechový džbán. Žíznící rekonvalescent nalévá si vodu . . . Celý den a noc předevčírem, celý den a noc včera a dnes mimo krátký odpočinek po koupeli přerušený obědem nemohu spát. Očekávání zpráv ze života mimoústavního, jež mám dostati a jež mi nikdo nepřináší, zpráv, na kterých by mi jindy snad tolik nezáleželo, o které mi však jde, poněvadž je očekávám . . . to očekávání trapné, mučivé, přitahující a snášející ze všech směrů různě zbarvené možnosti do mysli jako do mraveniště — hrálo dnes fortissimo . . .

A nikdo snad z těch, kdo jsou náhodou příčinou toho, nemůže za to. V hemživém křížení denních zájmů nelze počítat s čivy druhého . . . a nepočítá-li se s čivy neurasthenikovými, sklesne v depressi jeho bytost nebo akcentuje zuřivě svoje znehodnocování . . . neníť nikdo tak nakloněn k sebeobžalobám a k uražení a ponížení než tento nešťastný . . . dovedl-li se pochopiti . . .

Vědomí nemoci cementuje nemoc. Zatloukává ji stálými údery hloub a hloub. Vědomí neurasthenie cementuje neurasthenii. Samými „jak to?“ „proč asi“ „co znamená“. . . a „zdaří se mi to? . . .“ budu moci? . . .“ jako kolíčky zatloukávají se stěžejní pásma . . . bílé rubáše to sebevědomí.

Mé oči byly již slepé. Sebevědomí moje tonulo pod bílým rubášem v příboji dlouhých vleklých opojení, střídajících se se stavem kuřáků opia . . . Odsunul jsem rubáš, podařilo se mi ho odsunouti . . . do slunce hledí moje postava . . . s plným vědomím toho, co je bídy v jejím protáhlém stínu . . .

Dost toho stesku, který žaluji těmto bílým pruhům papíru . . . Ptám se čerta po tom, je-li to mužné nebo nemužné. Nelze ani dost pečlivě rozmotat vlákna toho provazu, který svírá nejen prsa . . . to by bylo možno snést — ale i ruce . . . ruce, které tolik toho dovedou vykonat, dokud „zdaří se mi to?“ „budu moci?“ jim úzkostným trhnutím nezadrhnou svaly v zápěstí — — A rád bych přišel na kloub tomu stesku, který přepadá mne tuto v nemocnici v hodině půlnoční . . .

A jako nohy jeptišky sbíhaly před chvílí po schodech dolů, sbíhají neslyšně po stupních jejich nohy mé. Vím ovšem, že tuto sedím a píši — ale vím také, že jsem rozevřel již dvéře pavillonu a že jsem daleko odtud . . . Po stupních skleněného vrchu sestupuji dolů . . . a v modravém přísvitu měsíčním leží tam ozářen mladý můj život . . . Celá jeho scenerie leží tam v nesmírné rozloze a z komplexů řady bydlišť seskupených v města, městyse a vsi vydechuje vůně heliotropu, jež byla mi vůní sprahlé minulosti . . . která se marně v touze slunečnic točila po slunci . . .

2.

Řada věží, lomenic, střech, mezer mezi nimi pohyblivých a rozechvěných; lehké šumoty lesklého stříbrného listí jsou přerývány hukotem jezů, jichž monotonní hlasy donášejí chvilemi z východního konce města točící se proudy větru . . . Známé odkuds budovy, podloubí, ulice křivolaké, starého stilu, můstky, sady leží v nočním tichu pode mnou . . . A na konci města z jakés zahrady, kteréž tuším, již však nevidím, ozývá se houslí hlas . . . ne — to není houslí hlas . . .

„Tato staketa v mřížoví mém je ještě nespravena . . . A přec tolik je už tomu let . . . Kolik je už tomu let? Ano . . . tolik . . . tolik let . . . Pamatuješ, proč jsi ji vždy odstraňoval? Pamatuj . . . Tehdy jsi natrhl jednou celou stranu kabátu. Za pravou kapsu jsi se zachytil . . .

Ona, víš, ona už dávno, dávno odešla. . . Všichni jsou pryč; a velký, černý Rek, který vás hlídal, už rok po té tu nebyl. Zloději ho otrávili . . . Zdechl právě tuto pod lavičkou, na které jste s ní sedávali . . .

Ozývá se houslí hlas . . . Ne, to není houslí hlas . . .

„Lesík uprostřed zahrady. Váš lesík zůstal . . . Ty pně borovic, podivno, ani nesestárly . . . Záhony tu mění co rok . . . Jinak tu mnoho nemění . . . Tys přece tehdy také často říkal, že se nic nezmění. Jí's to říkal. Ano . . . Na mně se mnoho nezměnilo . . . Ale co s vámi se stalo . . .

Líto mi jí bylo . . . A tebe též . . . Po odchodu tvém vždy za tebou se dívala a pak do tohoto lesíka se vrátila, tu poklekla, plakala a modlila se za štěstí lásky vaší . . A já zatím co jsem s vrcholků borovic na ni střásala suché jehličí, abych ji jemně napomenula k návratu domů přes dvůr do dívčí její ložnice, jsem vrcholky těmi přes zeď parního mlýna a okolních domů pohlížela za tebou . . . Tys nešel domů . . . Otevřely se dvéře blízkého hostince . . . a tam jsi vešel . . . A probudila jsem se později . . . Tys objevil se opět na silnici ve společnosti několika mladíků a šli jste stranou kams . . . kam také vrcholky borovic svých dohlédám . . . je to domek za městem a večer pobíhá kolem něho hbitá pestře oděná žena a dívá se dlouhými, vábivými pohledy . . . Světélko jejího pokoje září až sem . . . a je mi smutno z něho . . .

Ano, vím, tys se obrátil . . . obracel, řeknu, té noci i jindy, neboť . . . nebylo to jednou . . . Kdos řekl: „Fi, to je vítr“ a tys myslil, že to vítr kolébá vršky mých borovic . . . a já na tebe volala . . .

Ozývá se houslí hlas . . . ne — to není houslí hlas . . .

A pak ji náhle odvezli, mou drahou, jejíž kolena cítím dosud chvět se na své půdě a i tys, když jsi byl kolem chodil bledý a jako bez ducha, odejel . . . Hochu, hochu . . . Divné jsem zvěsti slyšela od lidí, kteří tu kráčeli kolem . . . o tobě. Nechtěla jsem věřit vzduchu, který mi zprávy ty vdechoval do míst, v nichž jste se spolu procházeli . . . Zde ve mně, tak jsem doufala . . . se zrodí velké lidské štěstí . . . Prahla jsem po něm . . . neboť rodilo se v mém lůně . . . Zemřelo nenarozeno. Prahla jsem nadarmo . . . A mám noci, kdy přála bych si být úplně změněna, bych nemohla sebe poznati . . . neboť takto být dotýkána modravým mořem měsíčního světla na místech, jež rozbolavěla mladou, nešťastnou, citlivou láskou — to bolí i po tolika letech . . . Ano, dávno je tomu, co ona odešla. A tato staketa v mřížoví je dosud nespravena . . . Pozdě večer se mi zdá, že sem vklouzá postava mladičkého muže . . . a současně zmocňuje se mne bolest, která tebou lomcuje . . . neboť tebou lomcuje bolest . . . po tolika zase letech.“

Ozývá se houslí hlas . . . ne . . . to není houslí hlas . . .

3.

Neslyšitelně otevírají se bílé dvéře . . . Do očí bije mi bílá tvář sestry Martiany . . .

Bílý pruh svítí pod černou kápí . . . Tichá otázka zvoní do nehybného vzduchu cely.

Já že zvonil? . . . Vskutku nevím, co mne přivedlo ke zvonku . . . Abych šel spát? Kdybych mohl, sestro, kdybych mohl . . . Sulfonat mne neuspí dnes — morfiovou injekci bych nedostal . . Ne . . vidíte . . zcela správně; kankan tančí morfium po mých čivech . . Ale dejte přec něco . . trional zas jednou. —

Děkuji. — — Ano . . ulehnu . .

Ležím na znaku . . . Vysoký pokoj . . . Lesklý strop . . Zrcadlo by mělo být v něm, jako v několika salonech nevěstinců, jež jsem viděl . . Aby odráželo mou postavu a mou tvář při tomto bílém elektrickém světle a abych viděl rysy člověka . . Byla léta, kdy jsem posměchem zalil onen houslí hlas . . ne . . to nebyl houslí hlas . . . (Pokračování.)

MARNÉ VOLÁNÍ.

A. R. C. Z angl. přeložila Věra Vášová.

Kdo volá mne? Noc tmavá je,
jde luna zvolna ve svůj kryt,
a světlo chřadne v lampě mé —
své jméno slyším v tichu znít.

Kdo volá mne, bych ještě bděl
v tak pozdní čas, kdy každý spí?
Já dávno bránu uzavřel,
ó dávno dřív, než půlnoc zní.

Kdo volá mne, vzduch chladný tak,
na zemi padá rosná tíž;
cos v tichu jako smrti mrak —
a nic než zvuk ten neslyšíš!

Mám vstát? Mně světlo shasne-li?
Mám bosou nohou vlhkem jít?
Jen větru nářky zavzněly,
jich dech mé lampy shasil svit.

Nechte mě spát, bezpečně spát,
své ruce složit v milý klid,
ať sny mě přijdou kolébat
mé hrudi bázeň zaplašit.

Nuž tedy spi! Svou obrať líc!
Dost hlasně půlnoční ten zvuk
tě volal; nikdy, nikdy víc
nevzbudí srdce tvého tluk.

Noc halí tebe ve svůj klín;
ta noc tvá věčnost daleká;
jak na tě teď, v ní padá stín,
stín velký Syna člověka.

DOMÁCÍ KOLOVRAT.

Der — die — das.

Chci psáti o citelné potřebě českého jazyka.

Doufám, že je už dost málo mezi námi naivních a důvěřivých lidiček, kteří věří všem těm tiradám o bohatství a kráse českého jazyka, kterými nás unavovali kantoři ve školách, zvláště tak zvaná sorta brusičů. Deklamace začínají Husem a Kornelem ze Všehrd a končívají Jungmannem v Čechách a Bartošem na Moravě.

Nedávejme se mýlit! Ne, jazyk náš je hubený, toporný a netvořivý. Uvedu na doklad dvě ukázky, keré jsem si zatrhl u dvou mladých spisovatelů českých. Jeden napsal: „Č i s t ě u m ě l e c k é z a b i l o v n ě m l i d s k é." Druhý napsal: „A j e h o (M a c h a r ů v) č i n p ř i š e l v č a s, n e b o ť p o p i s n é h r o z i l o d n e s j i ž j i ž v y ú s t i t v e v i r t u o s i t u a b e z d u c h o s t." Jak ohebněji, určitěji a zřetelněji zní to německy: „D a s rein künstlerische tödtete bei Ihm d a s menschliche". Nebo: „Denn d a s beschreibende drohte" atd.

Starší spisovatelé čeští, vědečtí i krásní, měli poměrně málo myšlenek a pojmů básnických; proto jim stačila řeč, řekl bych, selská a prostonárodní. Oni v duchu řeči lidové a ryze slovanské dovedli místo das ewig weibliche spokojit se tím, že místo pouhého členu německého d a s nalezli pravý pojem, jadrný a příléhavý, vyjádřený jménem podstatným: věčně ženská nestálost, měkkost, citlivost, nelogičnost; hašteření, žárlení, mazlení ženské; věčně ženský nelad, pravopis, pláč . . . Palacký, Havlíček, Erben a j. obešli se ještě v těch národních kazajkách. Na mladších spisovatelích popraskaly ctihodné kazajky. Naše čeština je vybroušená, jemná, přeložená z němčiny, u některých trochu také z francouzštiny. Nebudeme přec psáti při kritice obrazu nějakého o malebné jeho stránce, o malebném rysu, o malebném daru a nadání umělcově, o malebném citu, o malebném půvabu a sklonu; my potřebujeme bezpohlavného prázdného a hluchého pojmu d a s m a l e r i s c h e.

Nehoda je, že čeština je neobratná. Němec předrazí před přídavné jméno m a l e r i s c h e člen d a s a utvoří tak hladce podstatné jméno: Das malerische. V češtině záleží arci na pouhém zvyku, jenž se stává druhou přirozeností, jak známo. Když však čeština snese (jak oba citované doklady nasvědčují) nemotornou větu: „Čistě umělecké zabilo v něm lidské", stačí už jenom krůček, aby snesla německý člen. Budou se sice brusiči, za-

schlí kantoři a úzkoprsí vlastenci křižovat, ale na konec si zvyknou, budeme-li psát:

— Das čistě umělecké zabilo v něm das lidské.

— A jeho čin přišel včas, neboť das popisné hrozilo dnes již již vyústit ve virtuositu a bezduchost.

vrrr.

DROBNOSTI.

Zapomenutý básník? Mladý český spisovatel poznamenal v Lumíru č. 5, že „stát zapomenutému básníku“, Juliovi Zeyerovi, věnoval na pomník 15.000 K přičiněním dra Pacáka. A při té příležitosti napsal onen mladý český spisovatel povzbudná slova: „Snad tento zdárný výsledek úsilí Společnosti pro postavení pomníku Jul. Zeyerovi bude pobídkou k novým sbírkám, které v posledních letech tuze byly zanedbávány.“ Několik okolností nutilo mě zamyslit se nad touto zprávou. Zeyer bude mít tedy pomník v Praze. A existuje docela Společnost pro postavení jeho pomníku. A společnost konala již sbírky a měla by je znova zahájit, neboť prý památka Zeyerova by toho zasluhovala. Zeyer zemřel r. 1901, Neruda 1891. Sám mladočeský ministr přičinil se, aby pomník Zeyerův dostal podporu státní. Různé měli štěstí na př. Neruda a Zeyer za života; tak různě se usmívá přízeň obecenstva ještě i na jejich památku. Neruda umřel osamocen a přímo v apoštolské chudobě. Nadšení národa nebylo pro něho nikdy ani takové, aby se byl dočkal druhého vydání všech svých spisů. Naproti tomu Zeyer měl všechno, čeho před ním neměl žádný český spisovatel: žil v blahobytu; kdy se mu zachtělo, vyjel si do světa, do Španěl, na Kavkaz nebo do Japonska (je značná část českých spisovatelů, kteří neviděli ani Mnichova a Drážďan); obklíčil se v bytě svém uměním celé zeměkoule, uměleckými předměty a nábytkem; žil a tvořil jako v bavlnce. A měl kroužky ctitelů i ctitelek, že když se objevil v Praze, prokazována mu úcta jako posvátné osobě orientu. Jeho spisy vycházejí nepřetržitě, a společnost stará se mu o pomník. Jakým právem píše se tedy o — zapomenutém básníku? A čím byl při tom národu Neruda a čím Zeyer? Není třeba po běžném způsobu zveličovat zásluhy jednoho básníka proti básníku druhému, aby se pochopilo, že i kultus osob závisí na reklamě!

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Naši chlapci, čtyrletý a šestiletý, byli u stařenky, a přijeli domů, když přišla jim zpráva, že se doma narodila sestřička. Zvědavě prohlíželi neznámého malého tvorečka a mladší se ptá: „Tatínku, a co Evička žere?“

*

Starší, teď desítiletý, píše verše. Do rozpaků nepřijde, když málo o svém opěvovaném předmětě ví, a skončí klidně, na př. v druhé strofě o Jiřím z Poděbrad:

„On panoval slavně
a panoval dlouho,
až posléze umřel
slavný onen muž.“

*

Naši chlapci jsou velicí politikové. Při posledních sněmovních volbách na Moravě kolikrát denně chodili před výkladní skříň, v níž bývaly výsledky voleb z jednotlivých míst vyvěšeny. Stojíce na náměstí před skříní spočítávali na prstech hlasy jednotlivých kandidátů. Blížící se volby říšské už je zase chytly. Mladší V. nechodil v zimě do kostela. Ale nastaly dlouhé přípravy k první zpovědi, a on slyšel ve škole hrozby „pro zanedbávání povinných služeb božích“. Patrně o tom přemýšlel, když v neděli ráno na stoličce sedě, boty si šněroval, protože pojednou, zvedna hlavu, povídá: „Když musím, tak půjdu do kostela, ale budu se tam modlit, aby byl pan Masaryk zvolen!“ B. H.

Sté narozeniny Aloise Vojtěcha Šembery oslavilo 24 a 25. března rodiště jeho, Vysoké Mýto. Šembera narodil se 21. března 1807. Jako právník v Praze seznámil se s předními vlastenci tehdejšími a připojil se ku práci jejich, kterou nazýváme nyní buditelskou. V Brně r. 1830 vstoupil do soudní praxe a r. 1839 jmenován profesorem českého jazyka a literatury na stavovské akademii v Olomouci, roku 1849 povolán z Moravy do Vídně, kde mu nastala dvojí práce: učit řeči a literatuře české na universitě a překládat do češtiny říšský zákonník. Sepsal samostatně vedle velikého počtu článků historických a literárních: Základy dialektologie československé, Dějiny řeči a literatury české, Západní Slovany v pravěku, monografii o vpádu Mongolů o Olomouci, o V. Mýtě, o pánech z Boskovic atd. V jeho práci bylo mnoho užitečného. Zemřel v březnu 1882 a zemřel v národní klatbě, neboť r. 187[illegible] vystoupil proti pravosti Hankových podvrhů, které v národě byly pokládány za národní svátost. „Čím to — divil se stařec ve službách vlasti sešedivělý — čím to, že má slova utlačena jsou jako slova některakého zjevného nepřítele národa českého nebo zrádce vlasti?“ S touto otázkou takořka na rtech zemřel. Nedostalo se odpovědi ani jemu ani nám. Uplynulo čtvrt století a Vys. Mýto oslavilo vlastizrádce.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 7. dubna 1907. Číslo 14.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

L. REINER:

Z MÝCH SNŮ.

Minulost.

Byla noc. Noc, jaká celý kraj halí v klid a přece nemlčí. Jen jinak mluví, než mluvil den. A měsíc líbal zemi v dlouhých polibcích bílého světla.

Oči muže, který ležel bez hnutí na loži v pokoji plném měsíční záře, byly otevřeny. Zíral stranou, do pruhu světla, jež vcházelo nezastřeným oknem až k jeho loži.

Cítil, že není sám. Bál se pohlédnout přímo před sebe, tam, kde u jeho nohou kdosi stál.

„Ty mne musíš slyšet nyní, ať je ti při tom jakkoli," slyšel. „Znáš mne dobře," mluvila postava tichým a přece tak zřetelným hlasem. „Jsem tvá Minulost."

Oči jeho náhle se k ní obrátily. Neřekl ničeho. Nemohl. Cítil, že nyní bude mluvit ona, ne on.

„Znáš mne, ač jsi mne nikdy neviděl. Ne, že bych já nebyla chtěla. Hlásila jsem se, ale tys nechtěl. Proč asi? — Pohleď!"

Zář měsíce v ten okamžik přešla v bílý jas, prudší než slunce letního dne. Muž na loži upřel tam oči planoucí jako v horečce. V bílém světle stálo tam dítě. Jeho oči mluvily čistotou a radostí. Ale v tom již prudký žár měsíce pohasl a zjev dítěte zmizel. Minulost stála tu zase a řekla snivě, polohlasem: „To, cos nyní viděl, byla jsem kdysi. Malíři brali mne za vzor čistoty, která je šťastna proto, že je čista. — Ale i to minulo. Pohleď, co přišlo potom."

A muž na loži hleděl upjatě, očima horečně planoucíma. Měsíc znovu vzplanul a v bílém světle viděl muž hocha, jací bývají hoši, než se změní. Obličej malé, štíhlé postavy zářil velikou touhou.

„Toto byla jsem potom", řekla Minulost, když zjev zanikl. „Tehda otvíral se mi život v tušení krásy a velkých vítězství. Byla jsem nadějí tvé matky, jež zemřela dříve, než i to minulo. — Pohleď, co přišlo potom!"

A měsíc vzplanul po třetí bílým, prudkým jasem. U nohou lože stál mladý muž. Jeho oči planuly divným leskem, v němž nebylo síly. Jeho tvář byla bledá a vpadlá. A celá postava jeho, zdálo se, zachvívala se jako podťatý strom.

Ale rázem zmizelo i toto.

Muž na loži se vzchopil. Chvěl se hrůzou.

Minulost zmizela. Slyšel jen hlas, který doznívai k němu jako z veliké dáli: „Viděls mne a proto viděls sebe sama. Hlásívala jsem se dřív, než bylo pozdě. Chtěls okusit a okusils, co jsi chtěl. Já nikdy už se nevrátím." —

ZE ŠPRÝMŮ NASREDDÍNA CHODŽE, TURECKÉHO ENŠPIGLA.

Chodža šel jednou do lázní. Lázenští sluhové dali mu starý ručník a špinavou zástěru a vůbec nejednali s ním zvlášť pěkně. Chodža neřekl slova, když však opouštěl lázně, vhodil na misku deset asprů, summu to, jakou za oněch časů mohli dát jen lidé bohatí. Sluhové se tomu ovšem divili.

Za týden přišel Chodža zase do lázní. Tentokráte obsluhovali ho se zvláštní ochotou. Chodža neřekl zase slova a když odcházel, položil na misku jeden asper. Sluhové se zase divili a pravili: „Pane, co to znamená?" Tu odvětil: Tento jeden asper je honorář za předešlou návštěvu, dnešní je zaplacena oněmi desíti, které jsem vám dal předešle."

*

Chodža jel do hor pro dříví. Zatím co kácel strom, přišel vlk a sežral mu osla. Nějaký člověk to viděl a začal vlka pronásledovat. Chodža pravil: „Hej, člověče, to jsi měl dělat dřív. Je teď zbytečno překážet vlku v trávení, když už je syt."

*

Přišel nějaký sofista a tázal se Chodže: „Kde je střed země?" Chodža odpověděl: „Místo, na němž stojí moje noha." Tím naznačoval, že země má podobu koule, a když sofista pokračoval: „Jak to mám poznat?", pravil Chodža: „Když tomu nevěříš, změř si to!"

*

Jedenkrát šel Chodža na nějakou slavnost. Ale jeho šaty byly staré, a nikdo mu nevěnoval pozornosti. Chodža ihned vrátil se domů, kde měl nový kožich, oblékl si ho a vrátil se do domu, kde se slav-

nost odbývala. Pořadatelé slavnosti vyšli Chodžovi v ústrety a začali ho nejuctivěji vítati. Ano, bylo mu dokonce vykázáno čestné místo. Když Chodža viděl toto přijetí, jal se sám dělat poklony svému kožichu. Když se ho tázali: „Pane, co to děláš?“, odpověděl: „Uctivé přijetí neplatí mně, nýbrž kožichu.“

*

Nasreddín byl ještě dítětem, když jednou spadl do studně. Jeho otec přistoupil k okraji studny a zvolal: „Synu, co budeš teď dělat?“ Dítě odpovědělo: „Počkej otče, neodcházej! Já teď půjdu, přinesu provaz a stáhnu tě sem dolů.“

*

Chodža pravil jednou své ženě: „Vstaň a přines kousek sýra, neboť sýr dává žaludku sílu a povzbuzuje chuť k jídlu.“ Když žena odpověděla, že nemají v domě sýra, pravil Chodža: „To je velmi dobré, neboť sýr oslabuje žaludek a kazí dásně.“ Když se ho manželka tázala, co si má z toho vybrati, pravil: „Máme-li doma sýr, první, nemáme-li, druhé.“ Tím naznačoval, že se člověk musí přizpůsobit poměrům.

*

Jednou se tázali Chodže: „Jak mnoho je hloupých lidí v tvé domovině?“ Chodža odvětil: „To nevím. Kdybyste se mne však tázali, kolik chytrých, mohu vám je vypočítat.“

*

Chodža byl jednou ve společnosti, kde jakýsi básník přednášel svou básničku, která neměla ani rythmu ani smyslu. Báseň nelíbila se nikomu. Básník se rozzuřil a začal nadávat. Tázali se Chodže, jaké je jeho mínění. Odpověděl: „Tážete-li se mne, myslím, že je to přece jen lepší, než když mluví v prose.“

*

Nasreddín pozoroval jednou v noci, že jeho otec spí neklidně, a tázal se ho proto, co mu je. Otec odpověděl: „Synu, dostal jsem revma do ramene. Aby mne to přešlo, modlím se k Bohu, ale nechce to přestat.“ Ráno pozoroval Nasreddín otce, jak sedě na malém koberci modlitebním takto se modlí: „Ó Bože můj, učiň mne účastným ráje!“ Tu pravil Nasreddín: „Otče, nenamáhej se nadarmo! Na trošku bolestí nemělo tvoje slovo žádného vlivu. Jak daleka je teprv vyslyšení tvoje modlitba, když se týká ráje tak nesmírně velikého!“

*

Několik hochů přineslo pytlík s ořechy a pravili: „Chodžo, rozděl mezi nás tyto ořechy po božském právu!“ Chodža pravil: „Velmi rád“, a dal jednomu jeden ořech, druhému plnou hrst a třetímu půl pytlíka ořechů. Hoši se divili a tázali se: „Jak to děláš?“ Chodža odpověděl: „To je dělení po právu božském. Počkejte, teď vás podělím po způsobu jeho sluhů!“ A dal každému stejným dílem.

*

Jednou koupil si Chodža plíce. Cestou potkal jednoho ze svých přátel a ten se ho tázal: „Jak si je upravíš?“ „Jako obyčejně“, odvětil Chodža. „Ne“, pravil přítel, „možno je upravit jedním zvláště chutným způsobem. Já ti ho povím a podle něho je uprav.“ Vylíčil mu způsob ten a Chodža pak pravil: „Nemohu podržeti v paměti, co mi zde povídáš. Napiš mi to na kousek papíru. Až je budou vařit, budu se tím řídit.“ Přítel napsal mu recept a odevzdal mu ho.

Když Chodža, těše se na krmě, vracel se domů, vyškubl mu luňák plíce z ruky a uletěl. Chodža zustal docela kliden a oslovil luňáka těmito slovy: „To máš marné! Chutným způsobem nemůžeš si je upravit. Recept mám já!“ A ukázal luňákovi papír s receptem.

*

Jednoho dne měl Chodža kázání a pravil: „Hé! Vy věřící, děkujte Bohu, že nedal velbloudům křídel! Kdyby byl stvořil tyto tvory okřídlené, sedali by na střechy vašich domů, a co by se potom dálo s vámi?“ Př. Hájek.

LOUIS KŘIKAVA:

ZÁPISKY NEURASTHENIKOVY.

Dru Janu Semerádovi.

Zlomek X.

Poznámky ku předešlému.

Vyrudlé trochu, ale tím sentimentálnější vybledlostí svou přicházejí i v nejsilnějším hluku života vzpomínky na lásky citlivé, nevědomé, odříkavé a rozvracující.

A jít do dna těchto lásek? . . Najít klíč k těmto prahnoucím zahradám . . . ozývajícím se hlasem teskních houslí z nevrátima? Klíč k těmto steskům, jež plnily tehdy svíravou vůní ony zahrady . . Hle . . sehni se . . Cosi blýští se u nohou . .

A otevři mřížová vrata prahnoucí zahrady — Dnes není již třeba, abys prolézal vylomenými staketami — projdi se po cestách vroubených záhony malých modrých květnatých moří, z nichž jako rudé, růžové a bílé vlajky na trnitých nerovných stožárech vytyčovaly se vlajíce a kolébajíce sebou ve větru růže . . pohlaď zrakem světlezelený samet trávníků a pozdrav svědky krásného mládí: borovice seskupené v lesík . . Krásného mládí? . . Chorobného, citlivého mládí, ale krásného mládí . . .

U tebe to byla tato zahrada . . tento lesík . . jehož stromy se jaksi nedůvěřivě srážejí k sobě (vidí tě po kolika letech a jsi tak změněn svým zevnějškem . .) Vejdi dovnitř do malého jeho kruhu a usedni na svou lavičku . . na které se kdys zjevoval malý bílý přízrak

(ty snad ji tehdy prozradily . . bílé její šaty) . . a pod kterou lehával velký černý pes . . Ale často se zvedal, aby obíhal s hněvivým mručením mříže a vysoké zdi zahrady . . chvílemi se zastavuje a pátraje . . přitlačuje černou svou hlavu ku mřížím.

Od poznávání tvého jako děcka, že oděv jedněch bytostí lidských je takový a takový . . a jiných takový . . jiný . . a že oni lidé jsou jako tvůj otec a tito jako tvá matka, teta a služka a chůva . . od poznávání této odlišnosti . . až ke dnešním těmto tvým poznámkám psaným tebou chorým v nemocničním pokojíku . . jaký to rozměr . . V tom rozměru je vše . . a na dosti pokročilém už bodu vznášející se paraboly, jež sluje pohlavní život, . . je tento oddíl žitý v onom městě na východě . . A jak tehdy tuto jsi tu žil . . proč, rci mi, proč jsi tehdy neuchvátil? M i l o v a l j s i p ř í l i š? . . (Ano . . tak jsi sobě říkal . . a byla to přec také pravda . . .) Ale byl's tak silný a sebevědomý jinak . . a hnědá vonná hlava klesala oddaně na tmavošedý myslivecký kabát páchnoucí cigaretovým dýmem . . proč . . proč . . jsi tehdy . .

Přemýšlel jsi o možných následcích styku, kdyby bylo došlo k němu? . Přemýšlel jsi . . . tak plaše a uctivě se studem.

Tys přemýšlel plaše a uctivě se studem? .

Prahnoucí zahrada viděla tě vždy, když odcházel's . . viděla, jak jsi zapadal přímo do hostince a k oné milence všech, kdož si koupí.

A děvče tvoje nevědělo o ničem. Snad tušilo . . jak tušívají a mlčky připouštějí a tiše schvalují naše děvčata, jež přijala za smutnou nutnost a věc, jež se rozumí sama sebou, fakt, že není u mužů v dospívajícím a dospělém věku pohlavní čistoty . . Anebo skutečně nevědělo o ničem . . a snad ani netušilo, nemohlo snad ani tušiti, nepřipouštělo, nemohlo připustiti, tím méně schvalovati, že milenec její opouští ji čist, aby pokálel dojem večera vroucí, tesklivý krásou svou děsivostí nevěstinského rozkošnictví.

Neupravená řečiště hledají odtok. Nebylo rady se strany rodičů, tak dobrých přec a něžných lidí; nebylo direktivy se strany ústavu a vychovatelů na nich působících. Což byli ti to jiní? . V téže „nemravnosti“ vyrostli . . považovali ji za příjemné intermezzo v nudném životě, o který dělila se škola, procházka a hostinec . . a byla-li tu rodina, rodina . . ale ne vždy p ř e d e v š í m. V žití jejich mnohdy daleko bylo do manželství založeného na vzájemné úctě a dohodě . . zvláště u filologů klassických . . . ubohé ženy nechápaly vždy požehnání klassické erudice . . . .

Za posledních patnáct let . . jaký to převrat v chápání žáka co osoby . . ne stroje, který nutno nabíjet mnemotechnikou, ale osoby, která má přec také svoje myšlenky a mladé touhy a právo je projevit . . Tehdy za návštěvu — dokázanou návštěvu nevěstince byli z ústavu vyloučeni někteří hoši . . za návštěvu téhož nevěstince, jehož ne právě passivním hostem byl ze starého návyku nejeden světácky založený učitel . . A ten soudil také. I druzí soudili . . Soudili návštěvu bařinaté louky . . a neříkali přece, proč je vstup na ni zakázán . . A ve škole dívali se žáci na nejednoho učitele, jehož nohy se zdály jim ještě pokálenými bahnem bařiny . . . Ale ani on neříkal všem, proč je vstup do ní zakázán . .

A snivé studentské lásky, silné, zdravé, účelné blížení se pohlaví k sobě mělo mezi sebou jako styk Terezy Raquinové s mužem-spoluvrahem slizské stíny . . a ty stíny to byly . . které posměšně a vítězně hleděly do našich očí . . dívčích, jež nechápaly . . v nichž chvěla se otázka . . . a v našich očích, očích mladých mužů, citlivých a dobrých, v kterých byla úcta, p l a c h o s t a s t u d. Dojmy z nevěstinců byly ještě příliš živé a pocit studu a vědomí pádů, po nichž sténá duše ošklivostí a bolestí, vázal ruce a činil styk s první láskou čistým.

Jaká by to musila být generace . . jaké by to musilo být v podobných případech tak vzácných lásek štěstí, kdyby bylo možno v prvním rozpuku mužství a ženství žíti životem společným . . byla-li by tu výchova individua mužského i ženského taková, aby byla společnému jich životu pákou pro silná ramena. Nelze vymýtit zklamání; cizoložství; všechny ty odbočky, jimiž uniká časem se společné silnice muž i žena; nelze vymýtit bez náhrady equivaletní (volný styk), jež je dnes absurdní a nemyslitelnou, „cizoložství“ ani institucí nevěstinců . . Sociální zařízení by musila podporovat sílu a rozkvět generací. Ale ona je ubíjející. — — A tehdy děkovala mnohým dívčí duše v neupřímném trochu zapírání touhy čistě lidské, že nebyl do ní učiněn sentimentálním milencem průsek, jenž rozvírá výhled v život ženy a matky . . Ano . . zač děkovala vlastně těm mnohým mnohá ta dívčí duše . . Za to, že přece jenom cítili se být znečištěnými pokoutními loži nevěstek . . Za to, že přec jen planul v nich stud, když odevzdané oči a rty pouze jejich milenek a nikoho jiného se vznášely k tváři slíbané v noci zapadlým děvčetem, jemuž se zachtělo chorými ústy pocelovat studentovu tvář . .

A nebyla-li tu nevěstka . . . nebyla tu ona druhá nebezpečná? Občasná recidiva v návyk konviktů a intimních přátelství? Vše hnalo k milované ženě . . k dívce, jež tušila význam

svého ženství a rozuměla citům svým jasněji než mladý muž, jehož čistota byla již naleptána . .

Nebyl to 20letý student gymnasista, mohl to být kde kdo a ne právě v studentských letech a historie nedokončené mohly se rozvinouti jinak zcela dle předchozích podmínek . . Ale podobných bolestí bylo mnoho a proto jsem vystoupil na skleněný vrch, tuše, že mne zavolá prahnoucí zahrada.

Sesměšňovat ony první pohádky jara? Ne . . komu se zachce toho, nežil jich. Mysl hlubší a citlivější zmocňuje se těchto prvních silných vět pohlavního problemu s bolestí . . poněvadž vidí, že větám těm bývá neporozuměno a že vyznívají na prázdno . .

Je tu tolik síly . . aby udržována byla pohlavní čistota, pokud sociální poměry nepřipouštějí v naší měšťácké společnosti ozaklínané a okadidlované soužití? Nemá tato společnost tolik sil a nenajde prostředků, aby nemusila překážet vůli dvou silných mladých lidí a neurychlila jejich sen krásný střízlivostí a sebevědomou silou? Nečítá, ale nevšímá si, nechce viděti, kolik ztroskotaných těl klade do manželských loží, ze kterých mají vzpučeti lidé příští — —

Zapadni, prahnoucí zahrado . . . Nejsi sama . . vím, nohy mé zase a zase vyběhnou na skleněný vrch a zas budou se dívat . . a slyšet cosi jako houslí hlas . . a budu ještě chořejším . . ale přece jen vyšplhám se na skleněný vrch . . a budu naslouchati. Ano, věřím ti . . v tobě rostlo velké lidské štěstí . . A mrtvo vše . . Již se nenarodí . . . . „Proto je dosud krásný onen sen, že jste z něho nevystřízlivěl“ . . kdo to pravil? Adámek Broňan, který tuto sedí na židli (je zas na návštěvě u mne) a dívá se na pohyb mého péra?

To bylo ve mně . . a byl to mladý, zvučný hlas . . Ano, sám jsem to kdysi pravil, dávno po tom . . a jinému druhu jsem to řekl . . tu hloupou a ponižující, banální větu . . (Člověk v takové bolesti činí se horším, než je.) Spojení a štěstí dvou, což má býti opilé? Je-li opilé — pak může po něm nastat vystřízlivění. Tím vinna je bezradnost, nehotovost, zmatenost, neujasněnost v nazírání na věci pohlavní. Co by sen ztratil na rozbíhavé blouznivosti, získal by na pevnosti a vyhraněnosti a byl by hodným muže, který nedá se vyšinouti bouři erotiky a který ví, co chce . .

Zaveďte povinné vyučování o věcech pohlavních na školách a postupujte určitým systemem. Pak nebude třeba vystřízlivění . . neboť nebude opilých. Pohlavní život potřebuje už v *horním* toku kypícího svého proudu regulace.

AX. RENEROVÁ:

SEVŠEDNĚNÍ.

Vdala jsem se.

Šla jsem do manželství a ohlížela se bedlivě, kde na mne čeká — sevšednění. Nedovedu přesně definovati tuto představu. Ale nesevšedněti — to znamenalo pro mne udržeti si zájem o všechno, co se ve veřejnosti děje, zachovati si smysl pro krásu a duši. Není to snad úplné a správné, ale jest jisto, že tak jsem tomu rozuměla. Odcházela jsem na venkov a tím odkládala návštěvy divadel, výstav a koncertů na svátky duše. — Zbývalo mi tedy jedině čísti a tím pokračovati cestou, kterou jsem dříve šla. To jsem si asi myslila o sevšednění, kterého jsem se hrozně bála.

Znala jsem vdané paní, pro které svět byl obsažen v domácnosti jejich a snad v několika známých. Nedovedla jsem si jich jinak představiti, než jak s hadrem v ruce mi vysvětlují, že celý den musejí choditi za služkou.

A znala jsem jiné, které mluvily o všem možném byly ve všech spolcích — a děti jejich chodily venku s chůvou a vojákem. Taková jsem býti nechtěla a bála se, abych nebyla jako ty první.

Tož vdala jsem se a s úsměvem, s čistou zástěrkou, lehce napudrována jsem vařila, uklízela a byla hrda na svou domácnost. Při tom jsem hltavě četla vše možné z denních listů a každou cennou novinku literární.

Potom chystala jsem dětské prádélko, stužky, krajky.

A maličký tvor přišel — příliš roztomilý a milovaný, abych ho vložila do cizích rukou. Ostatně většinou spal, a tak jsem chodila kolem něho jako mladá maminka zase učesána a upravena; stejně jsem pročítala noviny, týdenníky, a když jsem ho chovala, četla jsem Machara.

Ale tělíčko rostlo, dušička se otvírala, ručky natahovaly a byly rády, když se zachytly mých vlasů, tváří a bílých límečků. Nemohla jsem čísti, robátko se chtělo bavit a knihy strkalo do pusy. Chtělo se stále chovati, dalo si ukazovati vše možné a potom začalo běhati. V té době přečetla jsem z novin už jen literaturu a divadlo a to jen tehdy, když mne nadpis upozornil, že není možno vynechati. Zbývalo mi málo chvil klidu, ve kterých jsem promluvila se svým mužem o všem, co se nám stalo i hlavou prošlo. Nechodila jsem upravena, nepudrovala jsem se, a můj účes již v poledne býval bizzarní.

Tehdy jsem jela po delším čase k rodičům.

„Ty jsi se nezměnila,“ povídal mi muž před odchodem. Přijela jsem domů, ovanulo mne známé ovzduší, tak dobře známé, tolikrát cítěné a tak drahé. Vše jsem prohlížela, procházela, a zdálo se mi,

že se neměním, že i v sobě nalézám tu, která zde žila. A k zrcadlu jsem šla, k tomu, z jehož zlatého rámu se na mne dívaly kdysi veselé, jasné oči. — Šla jsem k němu a čekala zase ten dychtivý pohled, který jsem s ním sloučila.

Zrcadlo odpovědělo — pověděla mi to, co jsem nepoznala nikdy ve svém novém domově. Byla tam jiná tvář než kdysi — jiné oči, matné, všední.

V tu chvíli jsem si plně uvědomila, jak mnoho jsem se změnila — jak jsem se dosud klamala, když jsem to nepocítila.

Vrátila jsem se polekána a ustrašena, že se bez mého vědomí stalo něco s mou tváří. A v noci jsem se ptala: „Jaká je tvá duše?“ — Vzpomínala jsem, a hlásila se různá fakta: „Nevěděla's o posledním sporu literárním.“ — „Tvé listy jsou slohově nemožny a posledně bys málem byla udělala pravopisnou chybu.“ — „O politice nevíš vůbec nic.“ — „Kdy js četla naposledy „umění“?“ — „Kolik knih máš nerozřezaných ve své knihovně?“

Cítila jsem, jak velký příval všednosti mne zaujal, a marně hledala v duši koutek svěží, kde by nebylo vaření, pláč, děti, nastuzení a pleny.

Ano, sevšednění mne zaskočilo. Nepřišlo přímo, ale skrylo se a přikrčilo, aby vkouzlo nepozorovaně do duše, když jsem ji otevřela dokořán lásce k svému dítěti.

Plakala jsem tu noc mnoho, jako by najednou na mne padla veliká tíha, a stesk, hluboký stesk po čemsi ztraceném. Potom jsem počítala své chvíle a hledala, kde možno vzíti trochu pro sebe. Získala jsem hodinu klidu naprostého — pro čtení i myšlení. — Duše si vždy večer oddechla, zjasnila se a z hluboka ssála nový čerstvý vzduch.

Ale potom — chystala jsem znovu sotva odložené prádélko, znovu stužky, krajky.

Ostatní čas mizí v neurčitém chvatu, lomozu, pláči i smíchu. Dovedla bych mnoho povídati o svých dětech, ale málo, tak málo o sobě.

Vím, že jsem vždy večer četla, ale spíše z povinnosti a pro uklidnění a uchlácholení své touhy. Duše byla tak vyčerpána, že nevnímala a slova sklouzla, aniž se zachytila.

Nyní se těším na jaro — zaměstná děti a duše v kráse okřeje.

A někdy, dlouho na sebe myslím. — Mám jediné přání. Kdyby tak přišel někdo a podal mé duši zrcadlo z dávných dob, ve kterém by poznala — ach jsem ráda, že nenaleznu takového zrcadla a že mi zůstává illuse, že jsem — nesevšedněla.

KONRÁD FERD. MEYER:

SETKÁNÍ.

Mě vedla jedlím zakrytá
pěšina tichá, celá v sněhu,
tu, bez zaznění kopyta,
já uzřel náhle jezdce v běhu.

Ni přichýlen, ni odchýlen
jel zahalený v pláště řasu,
mně známým zdál se jezdec ten
ze starých, dávno zašlých časů.

Divoká síla očí těch,
vzdor úst těch, trpké odmlčení,
rys, v němž byl sen i vášně žeh,
mne dojal v hloubi, v rozechvění.

Koník se bílou drahou nes
s neslyšným kopyt dusotáním.
Mne pojal ples i hrůzy děs,
bych zvolal pozdrav, jméno za ním.

Však žádné jméno nemoh' jsem
než vlastní naleznout a říci,
když zmizel jezdec i s koněm
mi v jedloví a v metelici.

Přeložil B. Pfleger.

—yam:

SLUŽEBNÍK SVÉHO PÁNA.

Zatuchlým kancelářským vzduchem prošlehl sluneční paprsek. Od hlubokého zamřížovaného okna zavířil až po stěnu s regály staletý prach a zaskvěl se jako na zavolanou bengálovým osvětlením.

Starý pán v dlouhém šosáku, od jehož černi odráželo se stříbro šedin vážné brady, ale ještě více zlato záslužného kříže s korunou. Páni adjunkti v bezvadné uniformě s výložkami: Tři stříbrné žaludy se třemi stříbrnými listy. Nedůvěřiví starci vzpomínali si později, že ve mladých tvářích cukalo to nějak podezřele. Teď v této scéně nepozorovali ničeho, neboť byli všichni dojati. Nejvíc šedesátiletý Vavřinec, který dostal čestnou medaili „za čtyřicetileté věrné služby.“ Nejjasnější, nejdůstojnější, nejmilostivější vrchnost ráčila nařiditi, aby vyznamenání přiměřeným způsobem bylo oslaveno.

Starý pán zakončoval svou dlouhou řeč slavnostní: „— — — — Nezapomínejme, že našimi nejvěrnějšími a nejupřímnějšími přáteli a spojenci jsou naši poctiví služebníci. Jsem hrd na to, že mohu stiknout mozolovitou pravici našeho starého, dobrého Vavřince Váně.“

Hlas řečníkův, který udržován byl až dosud v tvrdé a zvučné tonině, zachvěl se náhle v přechod

ních pasážích. Chudáku Vavřincovi koulely se též slzy jako hráchy po zvětralé líci. Sklonil se k podávané ruce. Ta instinktivně sebou škubla pod teplou vláhou a déšť slzí snesl se až na vyleštěná pánova pérka. Bez rozmýšlení uchopil Vavřinec svou rezavou beranici a začal jí cídit potřísněnou obuv tak horlivě, jako by držel v ruce svůj opelichaný žíněný kartáč. — — —

Když později sešel se starý pán s panem prelátem, vyprávěl mu celou událost s opravdovým nadšením. Pan prelát je výborným znalcem lidských povah a trochu se tomu nadšení usmíval. Pánové, kteří jsou „na špici" společnosti, mohou být a ukázat se znalci lidských povah. — — —

I šel Váňa s medailí do hospody. Při čtvrtečce trefovala se mu vždy řeč a zvláště trefovali si s kamarádem ve službě, Příkopou. Ten zacházel s koňmi a byl řiznější než Váňa, který posluhoval jen v kancelářských pracích. —

„Ti mladi ledi, co ti vijó. To me s pánem za toleké čas sme jož neco prodělale. Sotva temo fóseska lezó, a jož si meslijó bůhvico, a přenda k stromo, zostano na ně hledět. A člověk tole roků se dře."

„Bať dře se. Nekde do deseti v peřenách se válí, dež staré odjede pryč."

„Ja, hřícha, abech neklel, kdo to muže říct. Co pak te viš, jaká je složba v kancelářo. Člověk mosi rozomět knihám, kde která leží, abe jo zas dal na svy místo. Co te viš, jakó má člověk zodpovědnost, deš só tam věce e peníze zamčeny. Šak tam mosim spát decke, dež pán odjede, abe se neco nestalo."

„Se te tam co platné. Odnyst be tě muhle e s kasó. Pséci decke litajó jak stekli pod oknem, dež začneš řezat."

„Zaslóžené spánek bes člověkovi záviděl."

„Naposled mesliš, že tě závidím e ten metal."

„Bať, čterecet let si mosiš veslóžet jako me s pánem."

„Kos černyho z komína, to spíš; ale co s metálem?"

„Počké, až bodeš čterecet mět veslóžino jako já."

„A až zhlópno jako nekeré drohé za tech čterecet let. Chodit se leďom okazovat s metálem Šak's vešil z kancelářa celé ořvané. Takovy cáke tě tekle po hobě. Víš, na co sem si vzpomněl?"

„Co pak te decke máš neco a člověkovi bes nepřál"

„Jak's také řval tenkrát o tem honě, jak tě Patrula octila. A dež te si nedáš říct, jak se staré. Povídám tě tenkrát, nechoď k ni z levé strane. Ona je zveklá, abe k ni šil z pravé strane. Te povídáš, že koňom rozomiš, že máš jož plny leta. Meslel sem si hned svy. Kobela se po tobě točela. Povídám tě, dé pozor, zaškliběla se jakse! Tes šil od ni a ždochl jo loktem. Ona odstópne a jak's zašil, řink! Hned's bel přelepené na zdi, a katě svrchní e spodní rozvaleny. Esče štěstí, že tě to netrefilo věš. Ale ořvané bels jako dnes."

„Bať, sakra, to viš. Ráno mám dodnes znát na stehné"

„A viš te, co povidá staré, přenda k temo. Ešle pré bes měl zostat mrzákem, že be belo lepši, abes bel mrtvé. Slešiš. Já tě měl tenkrát vztek. Meslijó si, že člověk je nejaky hovado. Bále se, že tě bodó moset ževit. Šak sem mo to hned vpálel. A hneď to vekrocóval, že to tak jako nemeslel, že nechce, abes se trápil. Bať trápil! A proč nende ke koňom sám. A já take nemám čtere roke, dež je koni plná maštal a k temo takovy černy mrche, hned se to ováli. A trinkelto málo! Takovi páni, dež přendo! Nechajó člověka zmrzat a matlat se a na konec — křéžek nad tebó. Roko abes jim lébal, to ja. Ale diškreci —"

„Máš pravdo, Málokeré se zméli. Spíš staré je esče hodné člověk."

„Šak to nende z jeho. A břoch má velké dost. Tak mo dnes skákal, jak řečnoval o tem metálo. Jenom, že té jeho řeče nebelo konca, a te staré blázne se hned zmatené, dež neco povi. Esče máš ba ranico od vikso."

„No viš, takovó ócto dež dajó člověkovi, a hodné pán só přeci."

„Co máš z ócte, dež mosiš pocovat bote a košovat. Ale slešiš neco v tem bode jinyho, no poslochej nepadlo nic kolatyho, no přezné se!"

„A co be?"

„No viš, kamaráde, zavdé si, ale to mně neondeš. Víš, neco tak lepšiho než trocho té ócte. Víš, kamarádovi to řekni!"

„No teda, ale nemá to dělat meze ostatníma zló kryv. Čterecet koron."

„Ba sakra. Šak sem si to hned meslel, že zadarmo nebečiš. To je neco jinyho než metal! Čterecet koron!"

„Poticho, poticho, lebo to bodó vědět, nemá se nic řikat."

„Čterecet koron za čterecet let to só přec penize!"

„Ale boď tak dobré, nemá se to řikat."

„Bať, bať čterecet koron. A metal!"

„Ale kamarade!"

„Bať, řikat's neměl nic. S metalem tole křeko a cirátó a s penězma ticho. Vrátit's jim to měl to tě povidám, te staré — Čterecet let. Ať člověka platijó."

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Starý pán sešel se zase s panem prelátem:

„Račte si pomyslit, Vaše Jasnosti. Přijde ondy zas ke mně ten člověk Váňa, co jsem Vam o něm vypravěl. Račte si představit. Tak se člověk v lidech mýlí. Takový to byl pěkný příklad. On lišák podšitý přijde si, že by se rád nechal s tím metálem vyfoto-

grafovat, aby mu milostivá vrchnost ráčila dát na nový kabát."

Pan prelát se usmíval rozčilení starého pána, a když se loučil, podal mu ruku, která má prsten se svatými ostatky.

DROBNOSTI.

V Kinského zahradě stojí starobylá, zajímavě řezaná a malovaná „boží muka". Zřejmě se jim stýská v samotě, stýská po sourodém starosvětském okolí, které dlouho sem nikdo nepřenáší. Bylo by tak pěkné, kdyby v této zadní části zahrady nám pomalu povstala ne-li nová československá vesnice z Národopisné, aspoň několik charakteristických starosvětských staveb z našich zemí. Místo přímo volá po nich — ta osamělá „boží muka" jistě. V Brémách nedávno rozhodli se pro něco podobného. Zakoupí šest selských chalup dolnosaských, které jsou v okolí nejcharakterističtější a přenesou si je do parku zrovna vedle města (na t. zv. „Werder"). V chalupách budou rozestaveny význačné kusy selského nábytku, rozvěšeno nářadí, kroje a výzdoba atd. na způsob švédských „museí ve volném vzduchu", jaké má Stokholm ve Skansienu a Tönköpingu; těchto šest chalup bude činiti část parku pro sebe, mezi nimi bude zřízena náves.

Ceny autogramů literárních klesají. Na poslední dražbě v Paříži byl prodán úplný rukopis knihy Verlainovy za pouhých 105 franků; 16 básní Baudelairových nedocílilo vyšší sumy než 255 fr. Za rukopis Coppéův zaplaceno jen 21 fr., za Gambettův 8 fr. Za to v Lipsku prodán dopis Lessingův Vossovi za 3400 marek.

Goethovi byl postaven pomník v městečku Malcesine u Gardského jezera, kde r. 1786 zažil nepříjemné dobrodružství. Při slavnosti se ukázalo, že v městečku je řada domů, kde básník v noci z 13. na 14. září „přenocoval", mezi nimi dokonce hotel zbudovaný r. 1906, kde je nápis „Zde bydlil Goethe."

DĚTSKÝ KOUTEK.

Puntíčkův první oběd.

Bratr Oldra přiběhl do zahrady. Něco nesl pod kabátem. Tváře mu zářily radostí a zdaleka volal na své, dvě starší sestřičky, které si hrály v besídce: „Já něco mám!"

Sestry hned bratra obklopily a zvědavě si jej prohlížely. Mladší Věruška ze zvědavosti odhrnula cípek bratrova kabátu a na děti zamžouralo dvé tmavých, jiskrných oček. Z úst obou sester zavznělo najednou radostně: „Pejsek!"

To bylo jásotu! Obě po něm vztáhly ruce a položily si ho před sebe na stůl. Hladily jej a postrkovaly jej před sebou.

„Ten má černý kudrnatý kožíšek," chválila si Věruška.

„A jakou bílou skvrnu přes prsa!" povídá nejstarší Božena.

Zatím štěňátko úzkostlivě kňučelo, obracelo kulatou hlavičku na všecky strany, očka mělo jako zármutkem zakalená. Teď chtělo s místa, vzchopilo se, napínalo všecky své síly, ale nadarmo. Pod tíhou buclatého tělíčka nožičky se roztahovaly a pejsek převalil se hned jako klubíčko na stůl.

„A jak pak ho budeme volat?" vzpomněla Boženka.

„Mně se líbí jméno Puntíček," vece bratr.

„Hm, Puntíček! Takové sprosté jméno!" A sestry hned vymýšlely jiná, vznešenější psí jména, a přály si, aby žádný jiný pes v městečku nemohl se pyšnit jménem pěknějším. Ale Oldra nepovolil a že měl na pejska největší právo, zůstalo mu tedy jméno Puntíček. Sestry se s ním brzy smířily; ostatně slušelo nejlépe to jméno jeho drobné, slabounké postavičce. Děti laskaly se s Puntíčkem. Najednou se Boženka zarazí a prohodí starostlivě pološeptem: „Ale co tomu řekne maminka? Víte, že nám zakázala, když Oldra umořil kotě, že už nesmíme víckrát přinést ani kotě ani štěně domů."

To dětem popletlo hlavu; dosud na to nepomyslily.

„Já vím co," povídá Oldřich. „Dejme ho nahoru na půdu! Zabalíme ho do toho starého tatínkova kabátu, aby mu nebylo zima." Návrh radostně přijat.

A hned malý Puňta dostal se zas pod kabát Oldřichův a nepozorovaně nesen v průvodu po schodech na půdu. Dveře k ní se nikdy nezamykaly, protože vedly hned z chodby od bytu. Ve starém košíku pro Puňťu ustláno měkoučké lůžko, a pěkně tam uložen. Košík i s Puňťou děti opatrně uschovaly za prázdný sud. Teď si teprve oddechly a pochvalovaly si, jak pěkně o Puňťu je postaráno. Ještě jednou se podívaly, jak vystrkoval z tatínkova kabátu vypouklou hlavičku a opatrně odcházely.

Ale sotva děti poodešly několik kroků, Puntík kňučel znovu a hlas jeho zněl žalostněji a žalostněji. Dětem ho bylo tuze líto. Vrátily se k němu,

„Co pak mu asi chudáčkovi je?" litovala ho Boženka. „Stýská se mu nejspíš po mamince."

„Má hlad," usoudila mladší sestřička; „já mu přinesu trochu mlíčka."

A již hopkovala ke schodům, aby provedla svůj úmysl.

„Ale ať to maminka nevidí," přikazovala starší.

Děti sešly do kuchyně, kde maminka dovařela oběd. Šukaly sem tam, prohlížely hrnečky a talířky, Boženka vklouzla do spižírny a nahlížela do krajáče, naplněného do polou mlékem. Oldra se zatím připlížil k polici, kde ležely dva talířky na sobě. Vystoupil na špič-

ky, aby je dostal, a v tom hořejší talířek bác! na zem. Leknutím upustil také druhý. Maminka se ulekla, až sebou trhla. „Zpropadený kluku, co děláš!" zvolala na něho. „Co pořád sháníte?" A bylo zle. Děti stály jako opařeny, až je maminka poslala do pokoje, že budou hned obědvat.

Při obědě dětem nechutnalo jako jindy. Seděly nějak zaraženy a skoro ani nemluvily. Maminka myslila, že to proto, že Oldra rozbil talířky. Ale ony vzpomínaly na Puntíčka, jak ho trápí hlad, a jim že maminka naleje talířky plné polévky. Kdyby mu tak mohly nějakou lžičku donést!

Po obědě tatínek ulehl na pohovku. Maminka šla do kuchyně cosi služce Fandě vypomáhat. Děti vyklouzly z pokoje a hajdy! zamířily zas na půdu k Puntíčkovi. Slyšely ho, jak kňučí jako malé nemluvňátko, když nedostane dlouho jíst. A díval se na ně tak smutně! I oči měl jako uplakané! Boženka už chtěla sejít k mamince a prosit ji, aby jim pro štěňátko dala trochu mlíčka. Snad se nad ním ustrne! Ale což kdyby poručila, aby Puntíčka Oldra odnesl zas k Hrůzovům nazpátek. Ne, to ne!

„Já vím co, děti; dáme mu cumlík," vyrazil ze sebe radostně Oldra.

„Cumlík!" schvalovala výborný nápad Oldřichův Boženka. „Novotná dává malé Mařence také cumlík, když chodí do práce."

Dětem zasvítily oči, že Puntíka vysvobodí od hladu. Ale kde vzít cumlík? Novotná dává do něho oslazenou kaši, to viděla Boženka. A když kaše nemá, posílá Andu k cukráři Skřivánkovi pro piškoty. Věruška se hned hlásila, že dojde pro piškoty. Obě sestřičky ukládaly si krejcárky do prasátek, Oldříšek je vždycky hned promlsal. Vybraly z pokladniček čtyři krejcary a Věruška pospíchala ke Skřivánkovům pro piškoty. Za chvíli byla s nimi nazpět. Ukazovala je ostatním dětem, a Oldra se ani nehlásil, že by si jeden snědl. Chtěl všecko nechat Puntíčkovi.

Jak udělat cumel? Kdyby dlouho hledaly, mohly by se prozradit. Věruška vzpomněla, že by jim k tomu mohla její panenka Helenka půjčit spodničku. Odstrojily ji, Boženka zabalila do panenčiny sukynky jeden piškotek, namočila jej ve vodě a spěchala s ním nahoru. Jak se asi Puňťa zaraduje! S jakou chutí se asi dá do cumlíku! Teď už má chuďas ještě větší hlad; vždyť maminka šla zatím vařit svačinu.

Ale Puntíčkovi se do oběda nechtělo. Dávala mu cumlík k ústům Boženka, po ní Věruška i Oldříšek, ale pejsek nechtěl od žádného cumel vzít. Vyndaly ho z košíku, a Puntíček naříkal smutně dál, ale cumle se nedotekl.

Teď maminka volá v zahrádce k svačině. Co dělat? Boženka otevřela Puntíčkovi malou bezzubou pusu a Věruška mu do ní strčila cumel. Uložily ho zas do košíku a spěchaly do zahrádky. Šly pak společně s maminkou k svačině do pokoje.

Ještě nevyprázdnily své hrnéčky kávy, když tu z nenadání Fanda vyjevená objeví se ve dveřích pokoje. Šla prý na půdu pro nové koště, ale tam se nalekala. Že prý tam něco tak divně mlaská a prská, jako když tam straší.

„I jdi, hloupá," povídá maminka, „to jsou nejspíš myši nebo tam nějaká kočka něco žere." Ale děti, jak slyšely o kočce, že něco žere, vzpomněly na svého ubohého Puntíka, kterému jistě asi hrozí veliké nebezpečí a nedbaly hlasu maminčina, aby se dříve najedly. Každý něco popadl, jeden pometlo, druhý pohrabáč a letí za služkou na půdu. Běžely hned ke košíku.

Hrůzo, hrůzoucí! jak se nalekaly! Malý Puňta nožičkami vzhůru, tělíčkem to křečovitě škube a z malého hrdélka cumlíkem ucpaného zaznívá již jen slabý chrapot. Děti rychle se vzpamatovaly. Boženka uchopila cípek cumlíku, který vyčníval Puntíčkovi z úst, vysvobodila jej od smrti, které by byl jistě propadl.

Zatím přišla též maminka. Divila se, jak se dostal psíček na půdu. Děti jí jedno přes druhé vykládaly o Puntíčkovi a prosily ji, aby jim dovolila štěňátko ponechati. Maminka se zasmála jejich nápadu, jak chtěly Puntíčka nakrmit. Zalíbilo se jí však, jak se děti ujaly pejska.

A tak se dostal Puntík do kuchyně pod kamna. To bylo radosti, když poprvé Puňťa leptal z bílé misky mléčko! Byl při tom tak směšně neobratný, že maminka musela několikrát misku novým mlékem naplnit. Omáčel si v ní nohy i hlavičku, překotil ji. Ale měl se k světu.

Malému Punťovi vedlo se v novém domově jak náleží dobře; sílil a rostl jako z vody. Záhy stal se miláčkem všech. Nejraději měl maminku. Když přecházela kuchyň, zakotvil své drobné špičaté zoubky do dlouhé sukně její a při tom hlavičkou sem tam házel a cosi mručel. Dětem připravoval mnoho veselých chvil a odměňoval se svou věrností. Proto si z toho nic nedělaly, když je potkávaly odrostlejší děti i starší lidé a s posměchem se ptaly: „Tak co, chutná Puntíčkovi cumel?"

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyril Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 14. dubna 1907. Číslo 15.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Be edy Času« zdarma.

JIŘÍ MAHEN:

PANÍ Z NÁMOŘÍ

V černavém rámci temnější slova,
až hlava tichne a vzpomíná . . .
V obzorech radost co rodí se nová,
co jarní vlajky zas vesele vlají
v údolí, na horách, na stráži v lese,
prostičká zpráva srdcem ti třese,
nadarmo oči očím ji tají.
Podivná, podivná novina!
Podivná novina nesmělá —!
Paní z námoří — umřela.

Zmatené gesto sotva ti sdělí,
že přece zraky tě klamaly.
Před sebou řádek už vidíš teď celý,
písmenko zvolna jak s písmenkem splývá,
novina jak by ti list z ruky brala:
Duše, jež zdravé i nemocné hrála,
nemohla ve světě dél býti živa —
hlubiny moře ji volaly,
třeba v ně bez bázně hleděla.
Paní z námoří — umřela.

Je mrtva, mrtva. Vzpomínej na ni!
Pro tebe žila též několik dní.
Vzpomínej na onu záhadnou paní,
sklenici vody jež nemohla vzíti,
prsty by neřekly, jak všechno zraje
pro tebe také na cestách ráje,
cenou však zrání že vlastní je žití . . .
O, jen se rozhlédni, rozhlédni!
Tě chvíle dusná a setmělá!
Paní z námoří — umřela.

Nadarmo hledáš na moři v dáli
stíny těch, kdož jí vždy patřili.
Milovat šel se dnes nárůdek malý,
pro který trpěla v domově tichém,
pro který pohádku pod srdcem nesla,
pohádku, bez níž byla by klesla
pod sladkým břemenem, bezděčným hříchem,
za který oči se modlily,
aby dál za všechny trpěla . . .
Paní z námoří — umřela.

V obzorech radost s radostí splývá,
nárůdek v slunci se prohání.
Na větvi olše kos klidně si zpívá
o prosté naději ukrytých hnízd,
o kterých slunci se jistě dnes nezdálo,
slunci, jež do strání celý den dýchalo,
jež znovu žíti dá, zpívat a jíst . . .
Proč se tvá hlava jen na prsa naklání?
Proč potom o strom se opřela?
Paní z námoří — umřela . . .

Před tebou její hory se tyčí,
za tebou hlas její doznívá.
Chaboučká touha trpasličí
o krotké lásce, o krátkém štěstí
ztrácí svůj význam, ztrácí svůj cíl —
běda ti! kdybys se probudil!
Kdo ti dnes pomůže tíži tvou nésti,
kdo se dnes za tebe podívá
očima strážného anděla?
Paní z námoří — umřela.

Znala tvůj život, sama ho žila.
Krásu svou ještě všem přidala.
A teď je mrtva tragická síla.
Co měla, strhla a přinesla k zemi,
mračnům a moři a korálům v dáli,
všichni ji proto tak milovali,
věřila s nimi a s nadějemi
nikdy si v liché hře nehrála . . .
— co chceš, má krajinko veselá?
Paní z námoří — umřela.

V černavém rámci podivná slova,
až hlava tichne a vzpomíná . . .
Jako by ruka nepřítelova
znamení výhrůžné do nebes psala —
jako by hlava, tvá nejdražší hlava,
tiskla tě k sobě zlou horečkou žhavá . . .
Což pak ji na věky, na věky vzala
jediná půlnoční hodina,
podivná novina nesmělá —?
Paní z námoří? — Umřela.

H. BEZDĚK:

Z VENKOVSKÉHO ZÁTIŠÍ.

V kotlince mezi dvěma hrby leží Habrová. Na jednom z hrbů malý, bílý kostelík s useknutou věží, a okolo pole, vinice a vzadu obruba temných lesů.

Pěkná dědinka, ale nemá vody.

Byl-li suchý rok, chodili s vrchního konce se džbány, čepáky a putýnkami pro vodu na dolní konec. Komu to nestačilo, bral i z husího rybníku, do něhož valil své nečisté vody malý luční potok.

Dlouho si habrovští lámali hlavy, kde vzíti vodu, až jim kdosi poradil, aby si postavili vodovod.

Mladým se líbilo pomyšlení, že by měli doma jenom malý, žluťounký kohoutek, kterým by se trošku zatočilo, a vody by bylo dost pro koně, krávy i prasata. A Josef Petrásků, kdykoli točil skřípajícím rumpálem u obecní studny, pokaždé si s povzdechem vzpomínal na malý, žlutý kohoutek v kuchyni.

Ale stařečci, všichni stařečci se vzbouřili, jak uslyšeli o vodovodu. Tolik roků hospodařili bez něho, oni i jejich tatíci a tatíků tatíci, a šlo to. Ale toto si kdosi smyslel bohopustou novotu, jen aby pána boha přechytroval. Kdyby teď nebylo na světě tolik neplechy, dal by pán bůh deště a bylo by i vody dost.

Stařeček Švásta si vzpomněl, jak ještě za svobodna pod večer za letního soumraku chodíval pro vodu. Děvčat bývalo okolo studně jako kvítí, bylo tam smíchu a škádlení! A stařeček jen třikrát kolem zavrtěl, a okov vyletěl jak střela po samý rumpál. Děvčata se chychotala, stařeček jen mrskl okem dokola, ach byly to tenkrát časy! A teď? Stařeček si nemohl ani v hlavě srovnati, že by najednou baby neměly choditi pro vodu.

Habrová byla rozdělena na dva tábory, a dlouho se nevědělo, který zvítězí. Jednou v neděli odpoledne přijel z čista jasna jakýsi pán s lysinou na hlavě a s jazykem jako meč. Kdo to byl, většina Habrovských nevěděla. Jedni hádali, že je to někdo od zemského výboru, druzí pečetili, že ho sem poslal jakýsi stavitel vodovodů. Zkrátka pán byl tu a oslnil na rychlo sehnanou Habrovou svou výmluvností. Rozumí se, že vzpomněl starých Řeků a Římanů, narýsoval v plynném toku řeči moderní zásobování vodou a konečně obratně se stočil k místním poměrům. Na prstech vypočítal, kolik kdo uspoří na čase a na zdraví, když bude míti vodu doma. Všechny tyto úspory spočetl, potom je násobil a dělil a zas násobil; ohromná čísla lítala vzduchem, tak že je habrovské oči ani nestačily lapati. Na konec vyšlo jakési veliké číslo, o kterém s uspokojením prohlásil, že za tolik let bude vodovod vyplacen.

Pán skončil a odejel a Habrovští si oddechli. Hlava se jim z toho ze všeho motala. Teprve na besedách a ve sklepech se jim to pomalu rozleželo.

Zas byli jedni pro, druzí proti, vyčetli si navzájem všechny krádeže na obci a hříchy, kterých se kdy dopustili oni i jejich předkové do třetího kolena. Strana mladých však zvítězila. Vodovod bude, jen peníze ještě zbývalo sehnati.

Obec jako všechny obce nic nemá, a na obecní — rovná se ničí — nikdo nic nedá. Nezbylo, než vypůjčiti a udělati novou přirážku. A hned na to byl ve všech listech tučnými literami vypsán konkurs na stavbu vodovodu v obci habrovské.

Přihlášek přišlo mnoho. Češi, Němci i Židé nabízeli své chvalně známé závody. S pýchou hrabali se habrovští znalci v návrzích, moudře posuzovali jich přednosti i vady, ale pořád nevěděli, koho vybrat. Rozhodný obrat nastal teprve, když okresní vůdce prohlásil, že stavbu musí dostati český člověk. Tajně prý dokonce přišla do Habrové výhrůžka, že by Habrovští museli přijíti do novin, kdyby neposlechli..

Svoje jméno v novinách každý rád čte, ale za takových okolností se habrovští novin přece báli a stavbu dali české firmě.

Přijel inženýr a s ním malá armáda dělníků.

Těžké krumpáče zaduněly na tvrdé zemi, sedrané rýče se zaleskly v jarním slunku, zapraskaly těžké, zablácené vozy pod tíhou hlíny, písku, kamení a železných rour.

Habrovští žili od té chvíle v silném rozechvění. Mladí se chodili dívat, jak práce pokračuje, děti dělaly vodovody v každém břehu, jen stařečci zalezli do svých komor, a museli-li už jíti kolem nenáviděného vodovodu, tož si aspoň zlostně odplivli.

Za několik měsíců byl vodovod hotov. Zmizel inženýr a s ním rozprchla se i armáda dělníků; rýč už nezvonil a nesténaly vozy. Voda čistá, svěží perlila se z kašen a malých, drobných kohoutků. Sudy, putýnky, čepáky a džbány putovaly do komor a habrovští se cachtali ve svěží vodě jako kachny.

Radost Habrovských netrvala dlouho.

Za nedlouho začaly se trousiti zprávy, že v horní kašně ubývá vody.

Přišel montér, vykopal jámu, kutil tam dole na dně cosi, a voda tekla zas.

Za měsíc pukla roura v prostřed návsi. Zas loudala se modrá kazajka montérova vesnicí s kotlíkem a kabelou a zmizela v jámě. Z jámy ozval se tepot kladiva, vyletělo trochu střepů, vylezla pak i modrá kazajka a zas voda tekla.

Montér už pomalu v Habrové zdomácněl. Lozil z jámy do jámy a na konec zaklel, aby ten krám raději hodili do starého železa.

Přestrašení habrovští si zavolali na radu inženýra.

Ten přijel, podíval se po troubách i strojích a suše habrovským řekl, že vodovod už nestojí ani za opravu. Vlastenecká firma prý vybrakovala, co nejhoršího měla ve svých skladištích, a postavila z toho v Habrové vodovod.

Bylo po všem.

Sudy, putýnky, džbány a čepáky se stěhovaly z komor a třikrát denně putovaly k opuštěné obecní studni pro vodu. Kapka dobré vody byla vzácnější, než sklenice vína. Potom tam dostali tyf a mají ho tam podnes.

Stařečci se potichu smáli, že zas jednou měli pravdu, a mladí se zlobili. Hybné podnikavosti mnoho v nich nebylo ani dříve, teď po vodovodu ztratili i tu trochu. Stali se z nich mladí stařečci, věřící jen staleté ohmatané tradici a rvavé kazatelně. Zkusili prý od pánů dost, ale málo co dobrého.

PO VÝROČÍ KOMENSKÉHO.

(Dopis.)

Upozornili jste správně na nedůvodnost pověstného zákazu ministra vyučování bar. Gautsche, jímž r. 1892 zmařena byla oslava Komenského na českých školách. Nepřízeň vůdčích našich kruhů školních k památce velikého našeho paedagoga přenáší se bohužel i na celou Jednotu bratrskou. Od dlouhých let všímám si ve školních programech themat daných ku písemním pracím maturitním a nikdy nedočetl jsem se thematu, vybraného z bohatých dějin kulturních Jednoty bratrské. Není možno si představit, že by nikdo, zvláště z mladších profesorů češtiny v návrhu themat zasílaném zemské šk. radě nenavrhl themata jako: Účast Jednoty bratrské v kulturní práci českého národa, Oslava bible Kralické, O literárních zásluhách Jana Blahoslava, J. A. Komenský — učitel národů a p. Kde vězí tedy vina, že takových themat neviděti? Ovšem byl-li Komenský nenávistníkem rodu Habsburského, zajisté i půda, z níž vyrostl, byla zkažená a mohla by i dnes působiti škodlivě na mysl dospívající mládeže! Vzpomíná se snad na pány bratrské, kteří za odboje stavovského r. 1618 hlavně se přičinili o zvolení Friedricha Falckého za krále českého. Ale zapomíná se při tom na pány bratrské (Konrad Krajíř z Krajku!), kteří r. 1526 nezištně přispěli ke zvolení Ferdinanda Habsburského za krále českého v době, kdy katolický pán Zdeněk Lev z Rožmitálu hanebně tržil o trůn český s vévody bavorskými a arciknížetem rakouským. Teprve když oba Ferdinandové ve službách výbojné politiky římské a absolutismu španělského ohrožovali mírné spolužití náboženských stran v zemi a starodávnou ústavu stavovskou, bratrské panstvo r. 1546 a 1618 ocitlo se v táboře protivníků panovníkových. Věc jejich byla by se potkala s jiným výsledkem, kdyby ducha své obětavosti a odvahy byli dovedli vpraviti druhým stavům. — Korunování Friedricha Falckého vykonal vedle administrátora Jiřího Dikasta senior Jednoty Jan Cyril — vytýkává se důrazně v učebných knihách dějepisných. Naproti tomu pomlčuje se o holdování arcibiskupa pražského, Maurice Gustava hraběte z Manderscheidu a probošta kapitulního Zdeňka Jiřího Chřepického z Modlíškovic vzdorokráli českému Karlu Albertovi, zač oba preláti stíženi byli nemilostí mladé císařovny Marie Terezie, jíž dlouho nesměli na oči. Teprve když arcibiskup zavděčil se Marii Terezii ochotou při vymožení decenalního recessu (1748), vzat byl na milost. Dnes historické vědění proniká i do nejširších vrstev, a marné jest všeliké úsilí vykládati jednostranně a tendenčně dějiny domácí. Nejvzácnějším prostředkem vychovávacím jest nestranný, objektivný výklad pravdy historické. Jednotě bratrské ani nejtužší odpůrcové neodepřeli svého uznání pro její zásluhy o kulturní pokrok českého národa. Práce vynikajících jejích duchů tvoří zlaté listy české práce literární, jichž nelze ani zalepiti ani zamazati. Když v nových výborech školních dostalo se jim místa zaslouženého, nemůžeme si opravdu vysvětliti chování zemské školní rady, že při výběru themat ku písemním pracím maturitním vyhýbá se všemu, co bylo ve styku s církví bratrskou, která svými snahami, prací a tragickým osudem je přední ozdobou nejen našeho národa, nýbrž i všeho světa křesťanského.

Ř.

LOUIS KŘIKAVA:

ZÁPISKY NEURASTHENIKOVY.

Dru Janu Semerádovi.

Zlomek XI.

Nejen inteligenci. Vůle vítězící.

Bylo to mým úmyslem, když jsem začal psáti tyto své zápisky, psáti je tempem, jakým proudí? Nikoli. Nevyhovuje mi tempo ani ton. Nechci pro nic na světě kázat a reformovat. Věty zápisků proudí nervosním chvatem — glossy nervosně vášnivé jsou pravdivé — nepišiť, coj jsem necítil a nežil a neříkám-li vše

tak, jak je vytesáno nevyhladitelným písmem ve mně, je to pouze tím, že oči mé nedovedou čísti tak ostře.

Mám opět den nedůvěry v sebe . . den, v jakém tak lehko dostavuje se vědomí vlastní nedostatečnosti. Jsemť po zlé noci; nedovedl jsem dnes usnouti. Znáte ty noci. Nebylo to nic — jen stín jakýs to byl, který mihne se před zrakoma, nežli světlo uhášíte . . ale v těžké svíravé dlaně se složí a přitlačí se na špánky . . Jaký to byl stín? Nevím . . byl to teskný jakýs sen. Jaký to byl sen? Nevím . . byltť mlhavý, jako jakýs neurčitý stín . . Ale z dlaně jeho vcházel do těla podivný vzruch, z daleka počaly naříkat tesklivé věty a ty nebyly z mého mládí . . to plakal snad organismus už včerejšího člověka. Patřím tedy k oné celé armádě mladých mužů, kteří cítí se zbytečnými? V této chvíli přepadá myšlenka o nemohoucnosti a necennosti mojí mne, jako před chvíli a po chvíli přepadala a přepadne druha toho a onoho . . . Chvíle, kdy klaviatura vypovídá služby úhozům hodin, jež domáhají se energicky svých věčných práv, ty chvíle zoufanlivosti a depresse zavinilo oslabení organismu včerejšího člověka. U mne zavinila je včerejší větší dávka morfia.

To je to . . to oslabení je tu pouze proto, že o tom oslabeni víme a že si to čivy uvědomujeme... (k těmto stavům přijdu v kapitole o domnělých alkoholicích . . pseudoalkoholicích, neurasthenicích, kteří úzkostlivostí a napiatým sebekázněním vypěstují v sobě půdu pro sebeobžaloby z alkoholismu a při vypití sklenice lehkého nápoje vědí s určitostí, že jsou ztracení a nehodní členové lidské společnosti. Nejsou nehodní, nejsou ztracení, ale opilí jsou myšlenkou, že jsou opilí a oblouzněni.) — Čivy neurasthenikovy jsou půdou pro autosuggesci, pravidlem autosuggesci motivů sebeobžalobných a chmurných. Nohy člověka sesláblého nemocí bojí se kopce; čivy neurasthenikovy bojí se s í l y. V čivech počíná odumírání tohoto jinak zdravého člověka . . jako listy rostlin vysazené prudkému žáru nesnesou tohoto, nesnesou čivy stálého slunce života ... I stínu je potřebí — a to je klid. I vláhy je potřebi — a tou je změna. A je-li tu občasného stínu a je-li tu občasné vláhy — je-li tu klidu a změny — jsou tu též podmínky pro uzdravení a uplatnění se chorého jedince. Tu jsme ovšem opět u toho . . že společnost nemá tonoucím těmto strhávat ruce s paluby, na jejíž okrajích se zoufale zachytily, že má je zvednouti a zachrániti.

„Tolik zbytečných slov k vůli inteligentům, kteří nestřídmým a nerozumným způsobem života porušili svou rovnováhu a oslabili čivní soustavu . :"

Znám obuvníka . . není tím, co zveme inteligentním člověkem. Má daleko do toho, aby se kryl byť i částečně s představou inteligenta. Viděl jsem ho u známých . . přicházel brát míru . .

Zaklepal . . „Dále. ." Vklouzl nesměle do pokoje muž malé postavy a strhané tváře, opuchlých víček. „Nesměle" řekl jsem ... dím přesněji . . s n á m a h o u vstoupil . . Stačil pohled, abychom viděli, že námaha ta není zakotvena ve svalstvu jeho silných špalíkovitých nohou . . Nebyla bez myšlenky jeho tvář . . ale byla v ní myšlenka trýzně . . Hlas byl nejistý. Počínání přenáhlované . . . (Byl tupcem jinak. Slyšel jsem o něm později.) Ale cítil svůj stav jako cosi neobvykle nepříjemného . . nemohl vydržeti přímého pohledu a řady otázek mého přítele, (jenž neměl bystrozraku a pochopení) a vyšel, ubohý, brzy rychle a zmateně z pokoje. Učinil dojem člověka nepříčetného.

Oběsil se za krátko. Byl neurasthenikem z pijanství . .

Na oddělení Pickovy psychiatrické kliniky ležel mladý muž, venkovský synek dvaadvacetiletý sešlé výživy pohlavními výstřednostmi, jimž se oddával dle tvrzení opatrovníků i v ústavě, vysílený a bezmocný. V chorobopisu uvedena byla zpráva jeho rodičů a příbuzných . . Neměl od dospělosti zájmu na ničem jiném, než úkojích abnormálně vyvinutého pudu. Byl to typ nešťastného samomilostníka . . Ve dne ležel maje vyhaslé oči upiaté ku stropu a ruce přitlačené ku spánkům. Nesnesl nejmenšího šramotu. Inteligence jeho byla od mládí zakrnělá. Nebyl přístupen domluvám.

Hrozno a odporno vzpomínati nemocných toho druhu . . jsou příliš chorobnými zjevy a proto soucit s nimi lehko umlká. Jsou řídkými zjevy a to je štěstím pro společnost. „Ah — jak odporné jsou tyto věci . ." Ale jsou a proto nezakrývejme si oči před nimi.

Mimo příčiny pohlavní nezdrželivosti jsou tu ovšem příčiny jiné, k nimž přejdu ve svých přemítavých laických zápiskách, především abusus lihovin a jiných jedů, neurovnanost životosprávy vůbec, křivdy zaměstnání vyčerpávajícího, hříchy, jež nepáše již jednotlivec na sobě, nýbrž společnost lidská na svých jedincích. Jsou to především ovšem inteligenti, kteří duševní prací svou, jež vyžaduje přepínání sil, jsou přímo odsuzováni k plíživým čivním chorobám, z nichž v neřídkých případech vystoupají zákaly psychosní . . ale jsou to také vrstvy společenské, u nichž tělesný pohyb

zjednává eventuálním denním vzruchům patřičnou rovnováhu, lidé, u nichž o úsilovné a úmorné práci čivové, a třeba o raffinovaném myšlenkovém životě pohlavním a mimopohlavním nelze příliš mluviti . . A u nich rozorává půdu ku zasetí čivních a v dalších důsledcích v mnoha případech i duševních chorob především alkohol — zlý vladař, který nečiní mnoho rozdílu mezi inteligencí a neinteligencí a vybírá si poddané ze všech vrstev lidstva.

Vlak hučel a hnal se od hranic moravských do oblastí království. Byli jsme v kupé rychlíku III. třídy pouze dva. Silná, rozložitá žena plného těla, oděná šustivými šaty plnými krajek. Na hlavě houpal se při nárazech pádícího rychlíku mladistvý klobouk. Velké trsy umělých rudých třešní krčily se v šťavnaté zeleni pod pravou jeho střechou zvednutou nad pravou tváří odkvetlého obličeje. Počala, neklidná a čímsi stále zúskostlivělá, seznamovati se už od Letovic. Byla na návštěvě. Jede do Prahy. Domů. Mají řeznický obchod. Cítí se ale stále velmi churavou . . Je nesmírně „nervosní", trpí nespavostí a usne-li, trpí hroznými sny . . myslí, že se jednou zblázní. Někdy v krámě ráno myslí, že upadne, „jak je jí divně". Bojí se každého příchodu kupce a hned vybuchne . . Slivovice je jí lékem. Shromáždění lidu, koncerty, divadlo, nesnese. Chce-li, aby jí bylo lépe, musí ráno vypít čišku slivovice. Má dobrou. Odtamtud z Moravy.

Měla v příruční cestovní tašce láhev této lihoviny a když jí po cestě bylo chvílemi „zas hůře", upíjela.

*

Učinil jsem zkoušku. Když jsem počal psáti tento zlomek, bylo mi přiznati si, že jsem včerejším pokusem s morfiem si ublížil. Byl jsem ve stavu skleslosti. Nuže — přinutil jsem se do toho, abych sedl a přemýšlel ne o své chorobě, ale o zápiscích, jež zaznamenávají má pozorování. A jak jsem napsal „Bylo to mým úmyslem", první to slova zlomku — odložil jsem péro. A ještě třikráte jsem je odložil. Neboť neurasthenie shustila svůj tlak, kterým působí na kde jaký uzlík, na kde jaký čiv v bytosti . . Ale usedl jsem znovu a první slova jsem přečetl. Věděl jsem, co řeknu, a chtěl jsem to říci. A cosi silnějšího, proud, jenž strhal tlak, zavěšující se do bytosti mé jako petlice k nesčetným jejím dveřím, odhodilo chorobu a představy počaly prouditi volně a čivy si oddychly. — — —

To je proud, jemuž říkáme vůle. Proud, který nemůže překonati nežli smrt tělesná nebo duševní a v který doufejme, který volejme, pokud žijeme. Není nikdy zle, dokud si přejeme, aby bylo lépe. Již ve přání je síla a vůle a jde pouze o to, překročit můstek, který dělí vůli od činu.

A cosi slavného v chorém tomto prostředí dýchá do vzduchu . . Je to vědomí, že lze zvítěziti. Na tom, je-li neurasthenik churav, nezáleží; to nemá váhy; pro lidstvo má váhu ne nemoc, ale práce. A vésti chorou ruku do boje a učiniti ji v ohni práce opět zdravou — to dovede vůle, již vede chorého intellekt. — —

DROBNŮSTKY ZE ŽIVOTA NADVORNÉHO SOVĚTNIKA

(Ne-pohádka. Napsal S. Č.)

Jsem nadvorný rada*) a řádový rytíř; má úřední činnost nepřipouští podezření: přepočítávámť lahve v kořalkových krámech, jakožto úředník finanční kontroly. Ale měl jsem tu nehodu, že jsem kdysi v mládí „utrpěl".**) Od té doby uběhla téměř dvě desítiletí. Jsem otcem rodiny, vypěstil jsem svému stavu příslušné bříško, můj nos nabyl dosti podezřelého zbarvení — nevím, zdali od pití, či od ekzemu.

Jediný společenský nedostatek, — že nenraju jak se patří v karty; pravím „jak se patří", jelikož sporadicky hrávám, leč to se nepočítá: řádný občan, „rudostí" nedotknutý, zasedne k zelenému stolku s touže pravidelností, s jakou chodí do úřadu, s jakou obědvá, po obědě vyspává atd. Ve všem ostatním jsem hotový solidní občan . . . A přece jen se nemohu zbaviti své bývalé „rudosti".

Proto také mají ti, komu náleží, na mne dohlížeti. Dohlížení to se nazývá „tajným", ale neprávem. Suďte sami.

V úřadě, ve kterém zaujímám dosti značné místo, objeví se pan nadstrážník a oznamuje, že „pan přístav (policejní komisar) žádá, abych ráčil dojít do části" (komisariátu). Nechápu, ale jdu. Přístav je člověk známý — v klubu pijeme společně kořalku. Omlouvá se, praví, že se to stalo nedopatřením oficiálovým, neboť on, přístav, že by zašel sám ke mně.

„Proč pak?" — ptám se.

„Hleďte", praví — „mám vám oznámiti cirkulárek."

Čtu — cirkulář gubernátorovi od policejního departementu o tom, jak se mají podávati žádosti osobami, jsoucími pod policejním dozorem.

Pravím: To se mne netýká — „veřejný" už jsem si dávno odbyl, mám dokonce povolení „usídlit se

*) 7. služební třída = podplukovník.

**) Říká se tak o administrativně trestaných.

v sídelních městech" a o „tajném" já nemám ani vědět!

„Ale přece jen jste u nás zapsán . . . tak už jen to podepište!"

„Nu, což, přejete-li si toho", — myslím — je třeba pomoci člověku vyplniti „přijímací protokol." Jsemť sám úředníkem — podepsal jsem: „Četl Kolléžskij assesor . . .*). („Nadvorného" jsem tehdy ještě neměl.)

„Jen že", pravím — „nemám čeho ádati, leda aby mne zbavili — tajného dozoru."

Zasmáli jsme se tomu. Rozešli jsme se.

Mine týden. Potkám na ulici známého úřadníka též z „utrpěvších": mnoho se jich nyní naplodilo.

„Ah, vy" — praví — „tatíku, jste pořád ještě pod dozorem?"

„Jak pak" pravím— „vy to víte?"

„Nu", odpovídá „vždyť mi přinesli k podpisu listinu a tam jsem viděl i váš podpis."

A tohle je mi „tajný" dozor! —

Jak se jeví na „rudém" úřadníku takový tajný" dozor? Povím několik případů sine ira et studio. Místní inteligenti sepsali adresu proslavenému spisovateli-literátovi. Mnozí podepsali, dokonce i jeden generál. Opovážil jsem se toho i já, vždyť mezi lidmi i smrt je hezká — pomyslil jsem si. K tomu ještě zmýlil jsem se a vzal jsem adresu do klubu a sháněl tam podpisy . . . Byla z toho nepříjemnost — zavolali mne k četnickému oficírovi. Taky jeden známý z klubu. Snažil se mne přesvědčiti, že bez dovolení místní policie nelze podpisovati žádné adresy. Vymluvil jsem se neznalostí takového zákona.

„Styďte se", — pravil — „vždyť jste úřadník!" Zahanbil mne, ale skončilo to šťastně.

Pouze mému představenstvu, arci, to bylo nepříjemno: vynikající úřadník kanceláře a pojednou — hned na komisariát, hned na četnictví. Štěstí, že představený byl hodný a vážil si mne jako „službisty". — —

Jednou jsem si vyžádal plnou moc k městským volbám jako zástupce finanční správy. Měl jsem mnoho známých kupců, zvolili mne plnými hlasy. Administraci však se hrozně nechtělo pustit do městské rady bývalého „rudého". Našla něco a vyškrtla mne. Přátelé však mne upozornili — vyhledal jsem ustanovení zákona a dokázal své právo. Museli přepracovati resoluci a potvrdili mne jako radního. Byl jsem volen do různých komisí: do bankovní, vodovodní, elektrické — všechno šlo dobře. Konečně zvolili mne za člena knihovního komité. Do toho se však administrace vložila: v seznamu potvrzených členů komitétu chybělo mé jméno. S počátku jsem za to měl, že omylem, informoval jsem se a shledal, že úmyslně . . . Žádná pomoc! — —

Psalo se v novinách o uctění památky Gógolovy. Jen abychom s naší dumou neutržili ostudy — myslím si. Jsme přece grámotni, Gógola jsme čítávali. Učinil jsem starostovi návrh na založení školy jména Gógolova (město má nedostatek škol). Starosta to podporoval, duma schválila jednohlasně. Zdálo by se — co tu může býti pohoršlivého? Ale to-to! Přišel jsem ráno do úřadu — volají mne k „načalstvu".

„Zase, N. N., pletete se, do čeho vám nic není."

Je to patrně mé neštěstí, tohle „do čeho vám nic není": vysokou hodnost bych už zaujímal, kdybych si hleděl vždy jen a jen své služby a nestrkal, „do čeho mi nic není", svůj i doslovně i alegoricky „rudý" nos . . . Ukázalo se, že představitel administrace upozornil mé načalstvo, že se pletu do věcí, jež se mne netýkají. Tak na př. jsem učinil návrh na uctění památky Gógolovy, ač „se to městským radám ani nedovoluje". — S mými důvody však souhlasilo i mé načalstvo. Znova říkám — hodné bylo! Jiné by mi dávno nabídlo pensi, aby se mne zbavilo.

— — V našem městě sešla se schůze osob, jež protestovali proti nájezdům známého kníž. Meščerského na ženské studentky. Nebyl jsem ve schůzi, ani nevěděl o ní. Zpráva o schůzi přišla do Petrohradu a odtud dotaz k místní administraci. Ukázalo se, že tato prohlídala nezákonnou schůzi. Byl vyžádán seznam účastníků. Zdálo by se, že se mne to netýká — vždyť jsem tam nebyl.

„Opět vy, N. N." atd. — stereotypní fráse načalstva o tom, „do čeho mi nic není". A co se objevilo? Policie, nemajíc k disposici seznam účastníků, sestavila si jej dle theorie pravděpodobnosti. Moje „rudost" i v tomto případě provedla svoji fatální úlohu. Byl jsem nucen ospravedlniti se před gubernátorem; zapřísahal jsem se před ikónami, dokazoval svoje alibi (byl jsem u rodiny na letním bytu). Slíbili, že se to vyšetří. Ale jaké pak vyšetřování?! K chybě se nepřiznají! — — .

Zprotivilo se mi to. Ustanovil jsem se, že odjedu z toho města; zažádal jsem o přesazení do zastrčeného města. Poslalo se to „na projevení souhlasu" tamní administraci. Trvalo to dlouho. Konečně za 4 měsíce došel souhlas — ale pro jiné město. V onom, do něhož jsem žádal, je prý takový ústav, jehož mládež je prý příliš náchylná k záhubnému vlivu.

Když do jiného, tak do jiného; našli takové město, kde nebylo žádné „náchylné ku vlivu půdy". Celý společenský život soustřeďoval se „na zeleném poli", kam jsem mohl i svůj „rudý" nos bez obavy strkati.

Žiju v tichém přístavě, ale — — — ani zde na

*) 8. služební třída.

mne úplně nezapomněli. Patrně mne dosud mají někde zaznamenaného, ač místní představitel vládní moci v klubu při pohárku kořalky mne ujišťuje, že nikoli — on vůbec rád má pro každého příjemná slova na jazyku.

O tom však, že dosud jsem poznamenán, jsou některé důkazy. Tak napadlo místnímu zemstvu (okresní výbor) zvoliti mne členem dozorčí rady gymnasia. Přijal jsem nabídnutí. Zvolili mne všemi hlasy kromě jednoho „v levo". Zlí jazykové tvrdí, že zástupce církve, z křesťanské lásky, všem klade kuličky hlasovací „na levo". Zase mne nepotvrdili. Ostatně mám útěchu, že nejsem sám . . .

A ještě jedna drobnůstka.

Do kuchyně v mém bytu přišel kdysi policajt a přísně dotazoval se kuchařky: „K vám přijeli hosté?" — „Ne" — praví ona, „To nemůže být! Vy zapíráte návštěvu!" Kuchařka je arci v rozpacích. Konečně však se jí povedlo vzbuditi k sobě důvěru vládní moci — a hosty u mne již nehledali. Později se mi vysvětlilo, že v onu dobu očekávali příjezd do města nějakých podezřelých lidí a hledali je. Nu ovšem, jak pak je nehledat — k tomu je policie!

Ale, přece — — c o s i o m n ě p o m y s l í k u c h a ř k a?! — —

Řekne se, že jsou to malichernosti. Ovšem že, ale zanechávají takový nepříjemný dojem, jenž s přibývajícím stářím se stále zhoršuje . . . Snad už bylo by na čase poskytnouti mně milost. Vždyť už jsem skoro „kolléžskij" (6. třída služební) a od toho již není daleko i do „státního rady"!

Přeložila L. Oličová.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Alice Brownová: **O Perizadovi a Perizadě.**

(Pohádka z Ameriky.)

Byl jednou skřítek, a ten si přál, aby všecky věci byly na světě pro něho dvakrát. Jmenoval se Perizad a měl sestřičku Perizadu. Ta ho měla velice ráda. Podivné bylo, jakých věcí si ten skřítek přával a jak si jich přával. Když od někoho dostal kapku medu, dříve ještě než okusil, už se ptával: „A máš ještě? dáš mi zas?" Když s ostatními skřítky tančíval, volával v nejprudším tanci: „Jen dál, jen víc a ještě rychleji!" A svítíval-li měsíček na nebi jasně a stříbrně, přával si Perizad: „Chtěl bych mít aspoň dva měsíce. To by bylo potom světla!"

Perizada přivykla tomu schovávat věci jí darované pro bratříčka; kdyby jí byl někdo dal měsíc, jistě by ho byl druhý den dostal Perizad. Jenže by mu tím byla nepomohla, neboť potom byl by chtěl zase čtyři měsíce.

Jednoho dne přišel král skřítků, aby jako každoročně i v této krajině navštívil svou říši. Nejen že prohlížel domečky pod kapradím, zda jsou pěkně v pořádku, on se též staral o nejtajnější přání skřítků. Zvláštní bylo, že každé přání uhodl, a viděl všem skřítkům do srdce. Tak prohlížel i Perizadino srdéčko a při tom se na ni laskavě usmál, tak že byla všecka šťastna. Ale když přistoupil k Perizadovi, svraštil obočí, zakýval hlavou a řekl: „Jemine, jemine!" Perizad si hověl právě na listu divizny a přemýšlel o tom, jaké přání by měl králi přednést. Když však uslyšel „Jemine, jemine", vyskočil a stanul vzpřímen na listu. Kdo ho tak viděl, jistě si pomyslil, že je to jeden z nejkrásnějších skřítků na světě. Měl na sobě zelenobílé šatečky: od hlavy do paty nejčistší běl s nejkrásnější jarní zelení.

— Proč říkáte „jemine, jemine"? zeptal se směle krále.

— Proto, že jsem něco viděl, odvětil mu král.

— V mém srdéčku?

— Ano, v tvém srdéčku.

Perizad se usmál a pravil:

— Mám pro vás připraveno troje přání.

— O ne, ne, odvětil král skřítků tak chladně, že se Perizad rychle ohlédl, nezměnil-li se v tu chvíli vítr. — Nemusíš mi ničeho říkat! Nač? Vždyť kdybych chtěl, mohu to sám vědět. A vím také, čeho jsi sobě přál: že chceš žít dva dny v jednom.

— Jenom v létě, pane králi! — a Perizad pravil to polekaně, váhavě. V tom uviděl, že se Perizada na něho upřeně dívá, že je v rozpacích a smutná. Král jen hlavou pokyvoval.

— Ano, ano, pravil, jen v létě!

Tu Perizad beze všeho vybídnutí začal vykládat své rozumy. Při tom si neustále prohlížel své malé zelené nožky a mluvil rychle, nesouvisle, jako by se omlouval: „Léto je sice pěkné, ale já myslím, že by mohlo být ještě pěknější. Kdybych tak mohl svázat všechny letní dny na koncích k sobě, to by bylo něco! Ale proč se na mne tak podivně díváš, Perizado? Co pak říkám něco zlého? Však kdo se mi dívá do srdce, pozná tak jako tak, co si myslím.

V zemi skřítků je sice smutek zakázán, nicméně dívala se nyní zase Perizada na své malé nožky a zavzdychala. Kdyby skřítci uměli plakat, byla by se jistě rozplakala, neboť si náhle uvědomila, že bratříček jistě upadne do neštěstí. Tu se král skřítků zadíval přísně na Perizada a řekl:

— A ty si tedy opravdu žádáš žíti dva dny v jednom?

— Ano, zněla pyšná odověď, přeji si toho.

— Možná, pokračoval král, že ani nevíš, že takovým způsobem vyčerpal bys úplně ostatní dny v roce. Vždyť bys potom neměl žádné zimy!

Perizad udělal veselý kotrmelec na listu divizny a postaviv se zas vykřiknul: — Ale vždyť já nestojím o zimu!

— I několik dní jara a podzim budeme musit přibrat.

— I ano, to můžete, horlivě dotvrzoval skřítek, já se bez nich obejdu. Potom vyskočil a stál opět rovně na listu v celé své kráse a pestrosti.

— Bude tě to mnoho stát, poznamenal ještě král.

— I já si to mohu dovolit, stál na svém Perizad.

Tu změnil se hlas králův úplně. Přísným a chladným tonem pravil: — Nuže dobře, myslím, že to půjde. Svážeme tento rok vždy dva a dva dni těsně k sobě, hodně je utáhnem a potom se tam, kde dřív byl jeden, vejdou dva. Že nechceš mít žádné zimy? Nemusíš ji mít! Že nestojíš o podzim? Ani toho nemusíš mít! Uděláme ti tolik letních dnů, kolik jen budeme moci a můžeš je mít všecky najednou.

(Pokračování.)

DROBNOSTI.

Obílený hrob. Od nového roku vychází v Příboře čtrnáctidenník Čtenář, jejž pořádá prof. Karel Juda a vydává A. O. Kypr. Stojí ročně 3 kor. Nelíbilo se mi, jak Čtenáře ještě nenarozeného uvítal Mor. Kraj a nelíbilo se mi, jak prof. Juda za uvítání se poděkoval. Dobře, že je polemika pryč. V tuto chvíli Čtenář má jistě už svůj okruh čtenářstva, kterému skutečně prospěje. Každý buď vítán, kdo klerikální sani aspoň jeden zub vyrazí. V dosavadních 5 číslech jedna práce chytila nepochybně všecky čtenáře za srdce a to Obílený hrob, zápisník z kněžského semináře po zemřelém Jos. Engelbertovi Lendrovi. Kapitola Ve jmenu Páně, v níž Lendr líčí nevolný odchod svůj do kněžského semináře v Gorici a zejména život kaplana P. Josefa, jest ohromující. Mladík z Čech odchází připravovat se k duchovnímu stavu, otrlý, otrávený, cynický. To se čte bez dechu a s hrůzou. Lendr nešel do semináře jako Kunte, jako povolný beránek, cudný, oddaný idealista, nýbrž vědomě jako někdo, kdo byl obětován, aby se stal prázdným, zanedbaným, nevkusným, hrubě smyslným a požitkářským řemeslníkem, člověkem, „který v jiném postavení společenském nebyl vůbec možný".

Poslední drama Hauptmannovo, jak známo, propadlo. Mezi hlasy kritiky ozval se také jeden, který vinil ředitele divadelního Brahma, proč tak slabé dílo vůbec dal provozovat. Na to projevil vídeňský spisovatel H. Bahr (v Schaubühne) prazvláštní mínění, které zasluhuje zmínky i u nás. Bahr zastává Brahma, že spíš je mu třeba děkovat, neboť byl prý statečný a měl pravdu. „Prokáže-li Hauptmann některému řediteli čest, že mu dá kus provozovat, má ředitel, budiž si kus jakýkoli a ať si myslí o něm ředitel sám cokoli, a ať se čehokoli obává, — jednoduše povinnost, provozovat jej. Německý národ může žádat, aby mu dílo Hauptmannovo, zdařilé nezdařilé, nebylo odpíráno . . ."

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Járovy rozumy.

Jára mluvívá tuze rád o Pánu Bohu. Rád by umřel, aby ho Pán Bůh vzal do nebe, ale tatínek s maminkou by museli jít s ním, i Věruška (sestřička) a Anička (služka). Ale kdo by potom zamknul chalupu, aby do ní někdo nevlezl? A kam by si dal Jára korbičku?

Divné je Járovi, že Pán Bůh všecko vidí i po tmě, kdežto on Boha nevidí ani ve dne na nebi. Utěšuje se: „Ó Pámbíček nemůže všecko vidět, protože je na nebi taková tlustá kůže."

Jednou večer, když se Jára pomodlil, ptal se: „Má Pán Bůh takové pohádky rád?"

Jindy ptal se: „Kdo stvořil Pána Boha?"

Nebo: „Jak pak to Pán Ježíš udělal, když visel na kříži a štípala ho moucha?"

*

Mamince, když jí jednou nebylo dobře, povídal Jára: „Jo ale, maminko, kdybyste umřela, kdo by mi dával kostky na hraní?"

*

Maminka hubuje Járu pro neposlušnost. Jára na to: „A víte, maminko, jednou byl taky jeden hoch a jedna maminka, a ta maminka nic nehubovala, když hoch neposlechl."

*

Mami, já se nebojím housera, když utíkám.

*

Jednou si šel Jára na půdu pro nějaké krámy, vrátil se však v malé chvilce a pravil: „Mami, já se bojím na půdu jít, že je tam lef." „Lefa a lefátka" se Jára moc bojí, ač dobře ví, že u nás lvi nejsou.

*

Když se Jára naučil říkat „r", užíval ho s gustem všude, ať tam patřilo nebo nepatřilo. Ku př.: „Koukejte se, tamhle retí včera!" (letí včela).

*

Vida Jára u své kamarádky Mařky poprvé vlasy spletené v copánek, ptal se: „Co pak to máš, Mařko, vzadu za větvičku?"

*

„Mami, mně se dnes zdálo něco moc ošklivého." Šeptá: „Zdálo se mi, že u nás na kanapi seděl Ježíšek v roztrhaných kalhotách."

*

Když se Jára dověděl, že bude mít jeho tetička svatbu, povídal: „A kdy pak Vy, maminko, budete mít svatbu? Vy už jste měla? Taky jsem na ni byl?"

*

Jára byl u známých na hostině. Když viděl, jak si hosté sklenicemi přiťukávají, povídá: „Proč pak si ty sklenice měříte?"

Járova maminka.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 21. dubna 1907. Číslo 16.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé deníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

OSEF ROSENZWEIG-MOIR:

NEUSTUPOV.

Sem smavá radost dávno nezalétla:
žije se tady nějak neživě.
V světničkách nízkých příliš málo světla
a dusné přítmí leží na nivě.

Slunce tu nemá původní své síly,
takové matné, mlhou zakryté.
Slabostí všeho větve k zemi chýlí
strom vedle cesty, kterou kráčíte.

Daleko kdesi zlaté štěstí zraje,
kmen života má pevné kořeny.
Zde stojí les jak chmurný strážce kraje,
pohledem přísným v sebe vnořený.

Hluboké vrásky příkře brázdí čela,
pod nimi dřímá bol a zoufání.
Do světa dálek silnice se bělá,
však tady všechno hyne v ústraní.

A vzrostou-li tu silnější snad stromy,
do Prahy musí nebo do Vídně.
A tam už město pomalu je zlomí,
žijící v stínu, jaksi neklidně.

Šel tudy život veliký a skvělý,
s mohutným čelem, jež se nepoddá.
Bohatší plody klasy tenkrát měly
a úsměv slabší měla úroda.

Leč někdo zlomil nezdolnou tu šíji,
vlil v duši šťávy, které otráví.
Krev hraje v žilách tichou melodii
podivné mdloby, smutné únavy.

Dnes hrbí se tu v strádání a trudu,
sraženi žitím, němi, nešťastni.
Orají těžce chudou, tvrdou půdu,
ni naděj' žní jim oko nezjasní.

*

TICHÁ NOC.

Je tichá noc a teplá vášněmi.
Tam dole kdes se nalévají klasy.
Radostí prudkou ústa oněmí
a hlava třeští pro nezřené krásy.

Chce se ti něčí ruce pohladit
a v jedněch očích hledat odpovědi.
Ulicí tichou vane cizí klid
a zrak tvůj nějak nepokojně hledí.

Krvavé květy voní do noci,
vášnivé květy radosti a mládí.
Do dálky voláš. Nikde pomoci.
Zářivá láska nečekaně zradí.

Plakávals často v smutku hodinách
slzami včera, dneska vřelou krví.
Roj černých ptáků tvojí duší táh',
toť zoufalství a hrůzy posel prvý.

Leč ne. I slzy možno osušit.
A krev? Ó, krve mám tak málo, málo.
A bude nutno styky přerušit
s vším, co až dosud těšilo a hrálo.

A nutno projít žárem bolesti,
by k světlu byla otevřena cesta.
Novému cíli v oběť přinésti
své staré touhy, myšlenky a gesta.

Močály shnilými už nechodit,
kde bludičky rozkoše klamné svítí.
A nutno je se znovu narodit,
by možno bylo výš' a čistěj' žíti.

M. M.:

ŽIVOT NA SORBONĚ.

Dnes se již rozsáhlé, vzdušné a majestátně klidné sály pařížské Sorbony prázdní. První semestr uběhl a druhý bude z valné části vyplněn zkouškami.

Za to na začátku roku bylo všude jako v úle. Tichý dvůr před kostelem s akustikou starých paláců odrážel žvatlavé hlasy sester Rusek a Polek; pane bože, to jich tu bylo! A byly všude: v úřadovnách, na chodbách, a tak se někdy zdálo, že ani nejste v Paříži! V přednáškách vecpaly se vždy do prvních lavic a div že se ve své vědecké horlivosti nervaly o místa. Několikráte vyprovokovaly trpělivé francouzské studenty k tomu, že zahájili jakousi pasivní resistenci, až buďto, byl-li to starý prof. Gazier,

dal vykliditi první lavici pro kandidáty licence nebo, byl-li to mladý prof. Reynier, změnil galantně posluchárnu za veliký amfiteater.

Cizinci přijíždějí na Sorbonu s dvojím úmyslem: buďto aby jako budoucí profesoři živých jazyků strávili několik měsíců v srdci Francie, nebo aby odbyli dva semestry se zkouškou k dosažení „vysvědčení francouzských studií", malého diplomu, jejž zavedla asi před čtyřmi lety důmyslná správa pro radost všem cizincům.

Loni bylo na „Faculté des Lettres" zapsáno skorem 2.000 cizinců; letos počet ten ještě stoupl. A tak se objeví všem těm dychtivým pařížského života následující obraz: přijdou na Sorbonu a nenajdou tam francouzského studenta. A ubytují-li se v latinské čtvrti, tu aby se naučili rusky, chtějí-li se spřátelit se svými sousedy!

Ruské studentky jsou opravdovou zvláštností Sorbony. Bohaté zůstávají zde v Paříži několik let a baví se v přestávkách cestováním; bydlí v drahých pensionátech a oblékají se s pařížskou elegancí do nádherných kožíšků. Ty chudé chodí ve věčně stejném kloboučku na černých, uprostřed rozčísnutých vlasech, bydlí kommunisticky v podkrovních bytech a jejich hlavním jídlem, někdy snad jediným, je čaj. Revolucionářek je mezi nimi málo; většinou jsou to malé prospěchářky, které hltavě snaží se vyčerpat všecku francouzskou vědu a vrátit se do vlasti s plány více méně dětinskými. Jedna studuje práva, aby se stala obhájcem a mohla dokazovat „nesmyslnost zákonů", druhá chemii ze známých pohnutek, třetí literaturu, aby mohla doma učit francouzštině, některé jsou tu, možno říci, z mody.

Emancipované Němky, obrýlené, sní všechny jen o doktorátech. Angličanky, jak jsem poznala, se od časů Heineových mnoho nezměnily: jsou stále ještě ošklivé a, co je divnější, nosí stále ještě zelené závoje.

Dobrá polovička studentů francouzských je kněžského stavu. Mladičtí klerici, staří, bělovlasí abbé, vousatí misionáři, všichni se vrhli na studie, aby nemusili hned po rozluce na vojnu a hlavně proto, aby získali prostředků k živobytí v tom nevděčném státě.

Lidové kursy universitní jsou hojně navštěvovány a je-li přednáška doprovázena světelnými obrazy, je nutno zaujat místo dobrou půlhodinu před začátkem.

Rozlehlý amfiteatr Richelieův zní všemi možnými jazyky, hotový Bábel. Přede mnou sedí skupina drobounkých Japonců, vedle nich černý, vousatý Habešan naslouchá vážně štěbetání veselých Polek. Na pravo ode mne přemýšlí starý ruský student s vousy a vlasy à la Tolstoj; chtěl by zachránit místečko hezké Ukrajince, která ještě pracuje v knihovně.

„Miesto zaniato!"

Ale stará madame, sedící v levo vedle mne, pohoršuje se.

„Místa se nesmějí uchovávat!"

„Je to hrůza!" obrací se ke mně dobrá ta žena, která nemá doma právě nic na práci a proto se přišla podívat na obrázky prof. Lemonniera. „My Francouzi jsme tak přívětiví k cizincům, ale oni toho zneužívají. Naše universita" — vyslovuje „naše" s pyšným sebevědomím, „naše universita hostí je všechny, a my jim milerádi popřáváme místa vedle sebe, ale horší se to rok od roku, příval je stále větší. Teď by ještě chtěli uchovávat místa. Vy jste také Ruska?" zeptá se mne opatrně, než začne hubovat na Rusy.

„Ne."

„Tedy Polka?"

„Ne," usmívám se, „ale Slovanka jsem také."

Dále ovšem nežli za Rusy a Poláky, její Slovanů znalost nesahá a proto na mne udiveně pohlíží.

„Češka," vysvětluji.

„Tchèque — connais pas."

„Bohémienne," hledím jí ulehčiti.

To jsem si dala! Milá madame na mne zděšeně pohlédne a div že necouvne. Myslí si, že jsem cikánka.

Není to žádná anekdota! Ostatně ani Rusky nejevily více znalosti, což ovšem působilo velikou bolest mému všeslovanskému srdci; považovaly mne za Maďarku. Mnohé znaly Prahu a prof. Masaryka, ale myslely, že kolem Prahy bydlí Maďaři. Staří francouzští „politikáři" znali Mladočechy, ale domnívali se, že bydlí ve Vídni. Jasnější představu měli o nás socialisté, pak anarchisti, kteří dokonce znali M. Jana Husa. Jeden mi vyprávěl, že četl v „Temps Nouveaux", že bylo loni výročí slavného českého anarchisty Havlíčka a že bylo u nás předloni velké vraždění na ulicích. To všecko jsem se dověděla od svých sousedů ve velkém amfiteatru, očekávajíc příchod profesorův.

Mnohé staré pány, kteří jako majitelé „čestné legie" nebo „akademické palmy" považují za svou povinnost navštěvovat lidové přednášky, podezřívala jsem, že se chodí do kursů vyspat. Chrápali někdy tak hlasitě, že přehlušovali i hlas profesorův. Jeden dokonce spadl s lavice.

Osoba profesorova má veliký vliv na počet obecenstva, ovšem že také předmět přednášek.

Miláčkem pařížského světa, zvláště ženského, je prof. Faguet. Elegantní dámy v nejsalonnějších úborech tlačí se od samého poledne na dveře amfiteatru, aby se dostaly do prvních řad, smějí se devotně všem profesorovým vtipům a pohoršují se s každým jeho hněvem; pan Faguet, člen Institutu a známý kritik, je totiž jakousi atrakcí pařížských salonů, protože chodí do večírků se zablácenýma botama a rád srká zelený absinth v lecjaké zastrčené kavárničce.

Řadu nepřátel vyvolal si prof. Aulard svou kritikou Taineových dějin velké revoluce. Všechny zpátečnické živly z obecenstva demonstrovaly svoji nechuť tím, že přestaly navštěvovat jeho přednášky a posílaly profesorovi urážlivé dopisy. Do přednášek prof. Dumasa o experimentální psychologii chodí media, hojnost vdov a starých panen — profesor mluví právě o spiritismu.

Kursy vyhražené studentům nejsou navštěvovány méně.

V sobotu odpoledne bývá velká tlačenice před amf. Guizotovým. Proč? Protože prof. Denis, který tam přednáší dějiny Francie v 19. století, je velmi zábavným řečníkem. Má rád svoje „jennes filles russes", které tvoří hlavní část jeho publika, a ony mají rády jeho. Zaopatřuje jim kondice a stará se o ně tak, že je-li jim prof. Aulard, který se stará o jejich zájmy a přijímá delegátky všech národů, otcem, řekla bych, že je jim Denis matkou.

Mluví jasně a vtipně. Vypravuje ku př. o Napoleonovi III., jak se seznámil se svou manželkou. Popisuje oslňující krásu mladé šlechtičny, vychované v klášteře a praví, že se Napoleonovi ihned zalíbila. „Et il était compétent dans cette matière" (A v takových věcech on se vyzná) dodává s úsměvem prof. Denis.

Takořka zbožné posluchače má prof. Durkheim, přednášející o morální výchově ve škole. Řeční jako apoštol, rozkládá suchýma rukama a v jeho očích leskne se něco jako svaté zanícení. Prorok nového náboženství!

Je tu volno, veselo; pracuje se tak radostně za vedení jasných hlav, nezatemnělých starými předsudky, za vedení mužů, jichž jména jsou známa celé Evropě, kteří otevírají lidskému duchu nové horizonty a připínají mu křídla, aby svobodně mohl vyletěti k žhavému slunci poznání a vědění.

V přestávkách mezi hodinami oživuje se tichý dvůr, mladé obličeje září a ústa snaží se sdělit všechny ty naděje a úzkosti a touhy, které přináší blížící se konec roku. Kamenný Viktor Hugo a Pasteur shlížejí otecky se svých podstavců na všechny ty zárodky nových myšlének a činů, které zde klíčí v plodném ovzduší, projevujíce se stále v nových útvarech, pod novými hledisky tak, jak je formuje duch času, pokrok vědy a potřeby celého lidstva.

LOUIS KŘIKAVA:

ZÁPISKY NEURASTHENIKOVY.

Dru Janu Semerádovi.

Zlomek XII.

Pavillon moru.

I.

„Budete se ženit?" „Nevím . . . pochybuji . . .
Tehdy náhle sesulo se všecko —
přes noc pariou být ve svých očích,
svazky trhat k lidem dřív mi milým . .
nevysvětlovat a odpuzovat . . .
potom léta v sobě chorá nosit,
nevysvětlovat a odpuzovat
malomocenství své pociťovat . .
Jistotu kdo dá mi? . nevím, nevím . .
Budu někdy tajemníkem, soudím,
svobodným, — snad jednou vrchním radou . .
tato rána v organismu duše
lehkomyslně se nezalátá.
Trochu dojmů . . Z těch, jež učinily
neurasthenikem mne ještě k všemu . .
Zakrýváním stavu svého známým
odpíráním, pozorováním se
a tou strašnou nemožností, štěstí
užít svého, vyplnit svůj úkol:
býti mužem, zdravým, silným otcem.
Takto vím . . jsem zdráv po dlouhé léčbě —
ale stráven citový můj svět je
hrůzou poznání, rozvratem silným . .
A mne sklály . . ne meč, kule, rapír . .
ale zoubky bílé jako papír.

II.

Teď jsem adjunktem na venkově.
V Praze jsem byl mladým auskultantem.
Nejsem chud. A elegán jsem dosud —
a let je mi teprv dvaatřicet . .
Tehdy . . tehdy . . před osmi už roky — —
s dceruškou jsem císařského rady
X. chtěl vejít v šťastný žití svazek.
Je mi teskno vzpomínati dosud
oné ženy čisté jako křišťál . .
Roky dva jsem živil silný sen svůj . .
kterak, bohat jměním svým a ženou
mijeti dám věčným snům své lásky
v životě občansky činorodém
. (měl jsem hrdé, silné aspirace . .)
Roky dva jsem živil silný sen svůj.
Od té doby, kdy jsem Kláru poznal,
žil jsem tak, že přehlížeje dny své
moh' jsem říci: Ano . . jsem, jsem šťasten.
Pracovat tak zvolna, zvolna k tomu,
korálový útes vyplňoval,
aby na něm příští život vzbujel
kolem štíhlé, útěšlivé palmy —
připravovat vyplněné místo,
ostrov malý v lidském souostroví —
vtělit v ostrůvek svůj všechno štěstí . .
o němž kdy zrak čítal a sluch slyšel . .
krásného. Žel Bohu — tajfun přišel.

III.

Zkázonosný tajfun všechno urval.
Jako mráček vichrem odnesený
zmizel sen mi. Padnout mrtev k zemi
chtěl jsem tehdy. Dosti toho smutku.

Suďte jen.. To červnový byl večer,
ostrý šumot žití z Ferdinandky
padal mátoživou na Vltavu
vlnkami jen místy načechranou,
jak ze spoda ostrý dráždil proud ji..
tenká řada stožárů se mostních
spínajících drátěné své ruce
nad oblouky odvážného stilu
tvrdou čarou v šero zarývala — —
matné barevnými výplněmi
prolamovaly se v modrošedý
vzduch již příkré stráně Nebozízku,
Hradčan, Kinských sadů, choré Letné..
Z koncertu šla se mnou vojenského
moje Klára — odevzdaná žena,
kterou jsem chtěl svou zvát za týden již.
Odváděl jsem drahé dítě domů..
A potom jsem, vázán výminečně
náhlým slibem, kráčel v restauraci,
kdež mne čekal starý přítel z dětství.
Leccos žádat zvykem mají hosté..
Hovět jim.. je pravidlem tak prosté..

DROBNOSTI.

„Listy s nebe seslané“ mají téměř všichni národové. Listy ty jsou velmi starým dokumentem. První objevil se r. 584, kdy spadl na oltář sv. Petra v Římě. Jiný spadl později na oltář chrámu Jerusalemského. K nám do Čech přineseny byly prvně r. 1348 náboženskou sektou flagellantů čili mrskačů, která povstala r. 1260 v Italii. V nich mluveno bylo o vidění svatého Pavla, jež měl, když vstoupil do pekla. Líčeny tu hrůzy pekelné těžkými barvami. Před tímto viděním pravidelně předcházel list o významu neděle s výčtem prací, jež se v neděli nemají konati, a vyhrožováním těm, kdo by je konal List tento zaslán byl „nějakému zbožnému muži jménem Petrovi.“ Jest to český překlad z předlohy latinské a nachází se v klášteře Strahovském. Uveřejněn byl Ad. Paterou v Časopise Č. Musea z roku 1889. —I později vyskytovaly se listy s nebe seslané, v kterých však vymizelo již líčení hrůz pekelných. Důkazem toho jest „Index librorum prohibitorum et corrigendorum ordine alphabeti digestus“, v němž uváděny mezi spisy, jež se páliti mají, tyto spisy: List prstem božím psaný, Spis neb vejtah listu prstem pána Ježíše neb božím psaného, Vejpis listu prstem božím psanýho. — Také v pověrečné modlitební knížce zvané „Berlínka“ zapsán jest list s nebe spadlý, jenž podoben jest dvěma na počátku jmenovaným textům. Jako zbytek původních starých textů, vyskytuje se již jen tato nepatrná část: „Dále stálo v něm, kdo v nedělní den pracuje, jest ode mne odloučen. Šest dní budeš pracovati a sedmý den si odpočineš a chrám páně navštívíš, a ze svého majetku chudým almužny udíleti, a nebudeš jako ta neurozená zvířata.“ I modlitba „Sedm svatých nebezámků“ v č. 10. Besed Času jest v souvislosti s listy s nebe. Je to již poslední zbytek jejich. Do pozadí zatlačen byl význam neděle, zbyla v něm pouze zázračná odměna tomu, kdo v ně věří, a zatracení nevěřícímu. Tyto listy sbírám již delší čas. Mám již dvanáctero různých výtisků z různých končin Čech i Moravy a zajisté i v jiných končinách se najdou.

A. K. Lomoz.

V literatuře psané židovským argotem objevil se mladý spisovatel z ruského Polska, Šalom Asch. Napsal drama „Bůh pomsty“, v němž líčí majitele nevěstince, který má jediné přání: uchránit svou dceru hanby, jíž sám je pokryt. Bůh pomsty potrestá jej však právě tím, že dcera stane se nevěstkou.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Alice Brownová: **O Perizadovi a Perizadě.**
(Pohádka z Ameriky.)

Nyní byl Perizad nejšťastnějším skřítkem na světě. Samou radostí počal pobíhat a poskakovat po divizně a prohýbal se jako zelený proutek. Perizada seděla však tiše a hleděla smutně před sebe. Náhle se Perizad zastavil:

— Ale ti ostatní k tomu nepřivolí, prohodil.

— Kteří ostatní? zeptal se král. My ostatní skřitkové? — Ano, ti tomu nebudou přáti však také ani nebudou při tom. Ty se dostaneš do Velikého Místa a tam budeš žít své dva dny v jednom.

Perizad se zamyslil — a jako by trochu pochyboval.

— A sám?

— Ano, docela sám!

— Totiž, s Perizadou, že ano?

— Dokonce ne; vždyť Perizada si toho nepřála.

— Prosím uctivě, ozval se smutný tichý hlásek, já bych si toho nade všecko přála, — protože tam bude Perizad.

— Ne, ty sis toho nepřála dřív, vece přísně a úsečně král. Však jsem já ti dobře viděl do srdce. Potom obrátiv se k Perizadovi pravil. — Pojď, a taž se sebe ještě jednou chceš-li nebo nechceš! Tu zadíval se Perizad na Perizadu a když viděl, jak smutně sedí pod divíznou, už měl na jazyku slovo „ne“. V tom okamžiku zasáhl jej teplý paprslek slunečný a on si pomyslil: Jak je teplý — a proto ihned řekl na to: Kéž by byl ještě teplejší! a v tom už ze vší síly vykřikl: „Ano, pane králi!“

Náhle osaměl! Zmizel král i Perizada zmizela, a náš skřítek byl samotinký ve Velikém Místě. Bylo to opravdu nejkrásnější místečko ze všech, jaká kdy viděl. Jinak mu říkali Za

čarovaný Les. Poněvadž pak skřítci projdou mnoho začarovaných lesů, tedy Perizad hned ho poznal. Tento les byl opravdu krásný: stíny v něm byly tmavší, mech zelenější, světlo světlejší. Mezi duby uviděl náhle Perizad lesní mýtinu a za ní na návrší krásný, květinový záhon. I přál si v duchu mezi ně. Ejhle! Hned tam stál v plné sluneční záři a nad ním sklánělo se plno ohromných, dvě stopy vysokých fialek. Nejdřív se mu zdálo, že každá z těch květin má kapku rosy v kalíšku a velmi se mu to na nich líbilo. Ale jedna fialka měla bystřejší sluch než ty ostatní a odvětila, dříve ještě nežli Perizad promluvil: „Oh ne, to není rosa, jak ty myslíš, to je slza!“ A pravila to s hněvem, jako by se divila, že on, Perizad, o tom ničeho neví.

— A tak vy teda pláčete? A proč tolik pláčete?

— Protože nevíme, co se s námi děje! A všecky ostatní fialky kývaly hlavami a hned vyronily každá velkou slzu. „Hleď jen, jaké jsme hřmotné!“ spustily všecky najednou. „Stále jen rosteme a tloustneme a nevíme, kdy přestaneme. Jenom se podívej na naše lodyhy! Vždyť už jsou jako cibulové stvoly! Snad z nás naposledy budou cibule!“

Perizad se na fialky zadíval, ale jemu se líbily, neboť jemu se nezdálo nikdy, že je něčeho příliš mnoho. Slunéčko hřálo, že jej skoro pálilo. Nebe mělo barvu hlubokého jezera, a náš skřítek měl chuť namočit si do něho prstíky a všecky fialky postříkat. Ty však dosud nepřestaly křičet a při každém výkřiku uronily slzu. „Vždyť my opravdu nevíme, co se to stalo! Tohle prý zde je Veliké Místo, ale dříve to bylo místo jako každé jiné. A teď tu všechno jen roste a nikdo tomu nemůže zabránit. Hleď tamhle na tu metlici! Vždyť to není metlice! To je koště!“

Ale Perizad už neposlouchal! Byl jako u vytržení nad tím, co viděl. Vždyť jarním květinám bylo poručeno, aby zůstaly i v létě. Nad tím se zamyslil. Kam pohlédl, tu již i letní květiny otvíraly své kalichy a byly krásnější a pestřejší, než jaké kdy byl viděl. Korunky jejich byly tak tuhé, že mohl na nich tančit jako na listě divizny. A také tančil! Celý den tančil a napájel se medem. Ale med byl letos velice silný a vstoupil mu do hlavy, tak že konečně usnul v záplavě sluneční záře a neviděl ani v noci měsíc, který zde svítil mnohem, mnohem jasněji než jinde. Tak žil den ze dne, stále bylo léto, a každý den mu trval tak dlouho jako dva. Čas však rychle utíkal, neboť ty dva dni se nenásledovaly, ale byly položeny jeden na druhý a těsně spolu svázány. S počátku měl Perizad opravdu mnoho práce, neboť musil si přece dokonale prohlédnout Veliké Místo. Tak se stalo, že ani hrubě své samoty necítil. Někdy, když nalezl větší květ než obyčejně, byl by si přece přál ukázat jej Perizadě.

I někdy v noci za tance při měsíčku zmocnil se ho zvláštní pocit osamocenosti. Když potom seděl a odpočíval, upokojil se tím, že však jednou bude všecko Perizadě vypravovat. A zas tančil vesele dál. A vždy bylo léto, slunéčko stále krásně svítilo, a květiny bujně kvetly. Perizad užíval: Ve dne pil med z kalíšků a v noci tančil, — jenže někdy míval z toho požívání, tančení a prohlížení těžké nohy. Ale ještě se mu zdálo, že je to tak dobré a že je s tím spokojen, proto že vlastně měl, co žádal a jeho přání se splnilo.

Ale jednou ráno zdálo se mu přece, že slunce jaksi příliš jasně svítí — i zavřel obě oči. Když je zas otevřel, zdálo se mu, že vše je jaksi změněno. Ještě zde stály květiny, ale jaksi jinak vypadaly. Perizad se na ně chvíli díval, potom se zarazil a skoro dostal strach.

Málokterý skřítek ví, co je strach, ale náš skřítek poznal nyní, co je strach a nelíbilo se mu to, dokonce ne. Sebral se a běžel za fialkami. Stály rovně a prkenně na svých tlustých stvolech! „Co se to stalo?“ volal na ně Perizad. „Nevíme co, ale je to něco hrozného,“ odpověděly. „Bojíte se?“ a Perizad se zachvěl a zuby mu cvakaly. „Myslíme, že teď už je po létě, — totiž tam, za Velikým Místem — je už po něm,“ pravily fialky; „je-li tomu tak, měly bychom my už přece býti uschlé“. „Tož, proč tedy neschnete?“ utrhl se Perizad na fialku. Cítil že někdo musí něco vykonat, a potom že bude zas všecko v pořádku. „Ale vždyť my nevíme jak do toho“, vzlykala fialka. „Léto už pominulo, my to cítíme, ale nejde žádný podzim a my nevíme proč“.

Tu si Perizad vzpomněl na Vítr. Ten prý stále cestuje a snad by se ho mohl někdo zeptat, co se vlastně děje. I postavil se rovně jako svíčka a praví:

— Kde pak je vítr?

— Vítr přece zemřel! zaúpěla fialka. Vždyť víš, že v létě vždy zmírá a vstane až na podzim. Nu, a když podzim žádný nepřišel, jak pak mohl Vítr vstávat? Umřel a stále ještě leží.

Perizad se zamyslil. — Ale, pravil potom, vždyť se toho musíme nějak chopit, nesmíme dovolit, aby to naposledy bylo silnější nežli my.

V tom zahlédl veverku sedící na větvi; hlavičku měla skloněnu a ocásek spuštěný a byla celá smutná. A Perizadovi se zdálo, jako

by veverka myslila stejně s fialkami, a náhle mu napadlo, že si snad přeje jeho smrt. Když zemřel Vítr, nechť zemře i on Perizad.

— Hej! zvolala v tom veverka a upřela naň svá smutná kalná očka, neviděl jsi tady nikde podzim?

— Ne, odsekl Perizad suše.

— Už mám toho čekání věru dost, pokračovala. Vždyť nic nezraje. Ovoce je vzácností. A ořechy! Ty jsou ještě celé zelené.

Perizadovi začalo cosi vadit v hrdle. Začal si cosi přát, ale nevěděl sám, co. Hněvivě uchopil větev a přetáhl jí veverku po hřbetě. Po té jí zahřměl do ucha:

— A což nevíš, že je léto? Čeho si ještě více přeješ, když máš léto?

Ale veverka se jen zlostně naň podívala.

— Já mám ráda listy hnědé, pravila.

Perizad se zadíval do zeleného lesa a po květnaté lučině, a ucítil cosi podivného na dně srdéčka. Kdosi mu už jednou vypravoval o tom, jak je to, když bolí srdce. Snad by mne také nebolelo? řekl si mimovolně. Veverka však už ho neslyšela, odkvapila, mumlajíc cosi o oříškách, dutých stromech a sněhu. Nazejtří opakovalo se totéž. Květiny tu stály jak strnulé a když Perizad je oslovil, odpovídaly rozčileně. Nejhorší ze všeho bylo, že patrně věděly, kdo je všeho toho zla původcem a že po straně velice nepřístojně o Perizadovi mluvily. Přeslechl mnoho nepříjemného, když se procházel sem a tam ve svém stále čistém zeleném a bílém oblečku.

A pomalu si zvykl skrývati se pod větvičky a pod listy, aby ho nikdo neviděl. Když jednou postál ve stínu lilie zlatohlavé, aby si odpočinul, zaslechl: Nu, ty jsi mi čistý chlapík! Ani se ke mně nebliž. Jsem beztoho už celá k zemi ohnutá a brzy se zlomím. A zas ucítil Perizad jakousi bolest u srdce, a v tom mu vyhrkly slzy. Ale lilie zlatohlavá ještě pokračovala: Tys nám zahrál pěknou komedii. Vyprávěl mi o tom Letní Vítr, který se až sem k nám při zemi doplížil. Ano, leto mít a dva dny v jednom. To se hodí leda tobě, proto že jiného neděláš, jen se potuluješ s rukama v kapse. Co se na nás pořád díváš? Jak by se ti líbilo, kdybys měl také dvojnásob pracovat a dvakrát tak vzrůst jako jiná léta a nesmět si ani na okamžik zdřímnout. Co jsme se už nazívali od těch dob, co nám bylo řečeno, že bude stále léto.

— Stále? zavzlykal Perizad. Stále to bude tak trvat?

— Stále snad ne, možná ale přece ještě dost dlouho. Letní Vítr mi řekl, že tys vzal zimu a podzim a přivázel je k létu? A ještě nejsme na konci. Ale já ti za to něco povím.

— A co? mrzutě se zeptal Perizad.

— Protože jsi spotřeboval dva dny v jednom, nevystačíš s časem do příštího jara. Přijde ti doba, kdy nebudeš mít ani zimy ani léta. A potom přijdeš do Prázdna. Ano, do Velikého Prázdna se dostaneš.

— Ach, zvolal Perizad, možná, že je to opravdu pro mne nejlepší místo. Jak jsem si ustlal, tak si lehnu!

— Prosím, mluvil zde někdo o spaní? ozval se náhle vedle králíček. Přihopkoval, potom se zastavil, salutoval nožičkou. — Prosím za odpuštění, ale já dřív, než půjdu spat, musím dostat nový kožich. Neslyšeli jste zde nic onových kožiších pro králíky? Byl bych velice rád, kdybyste o tom něco věděli. Já nikdy nenosím stejný kožich v létě i v zimě. I barvu měním. Jestli byste tedy věděli něco o tom, jaké kožichy se letos budou nosit —

Ale Perizad si zacpal uši a utíkal, co mu nohy stačily. Jak dlouho běžel, ani sám nevěděl; ale když se zastavil, aby si oddechl, bylo slunce za horami a na nebi svítil měsíček. Vyndal si prsty z uší a tu zaslechl kolem sebe směsici hlasů a cupot mnoha malých nožek. Všecka zvířata z Velikého Místa byla mu v patách! I květiny pobízely zvěř ku spěchu hněvivými výkřiky.

Perizad se zase pustil do běhu, ale tu narazil na něco, co bylo mu v cestě. Rozhlédnuv se, poznal, že je to plot, kterým král skřítků obehnal Veliké Místo. Dále nemohl! Hněvivé hlasy pronásledovatelů se blížily, a jemu se zdálo, že na celém světě nemá přítele. A tu nevědomky hlasitě zvolal:

— Perizade! Perizade!

A nedaleko něho ozval se hlásek:

— Perizado! Perizado!

I začalo mu srdce tak prudce bít, že sotva ze sebe vypravil: Kde jsi, ó kde jsi, Perizado?

— Na druhé straně ohrady, odpověděla. Vzmuž se, Perizade, ještě minutu a všecky dny, které jsi sobě vyžádal, budou skončeny. Potom spadne hradba, a Veliké Místo bude zas jako jiná místa.

— Ale co se stane se mnou, Perizado? Vždyť já už jsem prožil nastávající dny, když jsem měl dva v jednom. Ach, já teď klesnu do Velikého Prázdna.

Ale Perizada se za plotem vesele rozesmála.

— I ne, pravila, neboj se, já jsem se o to postarala. Prosila jsem krále, aby ti schoval všecky moje letní dni, abys je měl připrave-

y, až přijdeš z Velikého Místa. Dávala jsem obrý pozor, aby se ani jeden neztratil. Však e král sám počítal. Doufám tedy, že budeme noci spolu zase tak žíti, jako dříve. Nuže, minuta už uplynula, Perizade!

Náhle umlkl veškerý cupot a hněvivé hlasy, měsíčné světlo ustoupilo dennímu a Perizad poznal, že se nachází ve svém starém domově ve velkém lese a pod diviznou. Listy však byly všude hnědé. Perizada stála také hnědě oblečena před ním, a usmívala se. A náš skřítek nebyl nikdy tak šťasten jako v tomto okamžiku.

— Ale pověz přece, Perizado, kde jsi byla celý ten čas, kdy jsi pro mne spořila dny? Bylas ve Velikém Prázdnu?

Perizada chvíli neodpovídala. Zdálo se, jako by si připomínala něco hrozného. Potom pravila jemně:

— Ano byla jsem tam.

— A bylo to — Perizad se zarazil, potom pokračoval — bylo to velice zlé? Ještě se naň Perizada upřeně podívala, potom řekla:

— Ano, ale vytrpěla jsem to přece! Perizad stál dlouhou dobu zamyšlen, potom pravil:

— Chtěl bych mít jistotu, zdali ti tam ve Velikém Místě nejsou nešťastni.

— Ale vždyť se tam můžeme podívat, což nevidíš, že plot zmizel? To místo už je jako každé jiné. Pojď.

A šli. Ruku v ruce šli do bývalého Velikého Místa. A hle, byl to les, jako každý jiný, jenže teď už byl v podzimních barvách. Květiny uschly a listy opadávaly. I vítr už se začínal zdvihat. A na obzoru zanikal právě cupot drobných nožek a oba skřítci zahlédli ještě stín huňatého veverčina ocásku, která s králíčkem utíkala z lesa do krajin, kde oříšky zrají, a zimní kožichy už jsou přichystány. Po chvíli seděl Perizad s Perizadou na pokraji tichého jezírka, a dívali se spolu, jak krásně se v něm obráží nebe. „Už nikdy si nebudu přát nic dvakrát", pravil Perizad. „Jen tebe vyjímám! Jak krásné by bylo mít dvě Perizady!" Tu se Perizada rozesmála tak, jak se smávají ti, kdož jsou úplně šťastni! Položila jemně ruku na hlavu svého bratra a sklonila se s ním nad tůní. A tak, k sobě přichýleni, zhlíželi se v čisté vodě.

„Pohleď, Perizade, tam dole ve vodě máš jednu Perizadu a zde nahoře máš druhou, a obě jsou šťastny, že se jejich milý druh vrátil polepšen z Velikého Místa." —

Z angličtiny **Ska.**

SVĚTÁK.

Napsal J. Opočenský.

Kapitola II.

Když stařec přišel z Němec na zimu ke své dceři, chodívali jsme ho velice rádi poslouchat. Zvláště to se nám u něho líbilo, že byl znamenitej humorista, třeba že mu v tom jeho dejchavičnej kašel stále překážel, ba, někdy ho sápal třeba pět minutí v jednom kuse, ale my jsme už byli na to zvyklí.

Býval-li sám, stále jen čítal leže v posteli. Pravil jednou: „Já přečet jakžiu kněh, že by je ani párem koňma neuvez."

Jednou k podzimu, září ještě nebyl u konce, vracel se z Němec s bedničkou na zádech, ve které byly jeho tesařské potřeby. Šel tuze zvolna.

Když jsme ho navštívili, vypravoval nám, kterak zdvihal těžký kámen a jak se mu uďálo na nic. Na to že tři neděle vyležel a když viděl, že se nemoc nelepší, šel domů.

Těšívalť se, až přijde jaro, že zas půjde pracovat. Ale když se jaro dostavilo, stařec čím dál, tím více vadl.

„Huba by mě eště tak jela, ale ty měchy," říkával a přitom ho dlouhé záchvaty kašle často sužovaly, než zas moh slovo vyrazit.

Když už sluníčko začalo hodně hřát, také i on vyšel si s hůlkou, aby se někde zotavil. Nejvíc se mu líbilo za mou stodolou. Tam nemoh vítr a neskotačily tam děti. I rozvalil jsem mu matenici, aby si na ní pohověl. Obyčejně spal, dovolil-li mu kašel.

Dcera mu povolala lékaře, a on krčil ramenoma.

Jednou, když opět za stodolou na slámě dřímal, pozoroval jsem, jak těžce vydechuje. Bledé oči a promodralé rty byly otevřeny. Myslil jsem, že nespí. Tu ale zas přišel kašel a on tuze na něj naříkal, že mu zas zkazil spaní.

„Večír jsem myslil, člouječe," pokračoval, „že mně to zadusí, že už víckrát rána neuhlídám."

„Co dědečku, kdybyste tak umřel," ptám se ho.

„Pak by mě to bylo jedno, aspoň by bylou 'šemu konec."

„Nelekáte se smerti?"

„Jaká pomoc — někdy si myslím, že mě to sleví a někdy" — — zas kašlal.

„Co byste tomu říkal, strejčku, já chci, aby mě zíta dovez do Paky do nemocnice. Já myslím, že jim takhle jsem na vobtíž a že bych tam měl lepší vobsluhu, co se tejká léčení. A dyš von zíta, von pořád nechce, že prej mám-li umřít, ať umřu tady, co prej by tomu lidi řekli." — —

Asi za dva dny zapřahal Kozina jakéhos hnědouše do sousedova hnojníku. Na voze byla prostřená sláma. Brzo jsem uhod, co je. Běžím, abych se moh se starcem rozloučit. Právě vycházel ze síně, dcera se starým Halautovým ho vedlí pod paží.

Když už byl na voze, podávám mu ruku. Stařec se rozplakal: „Zdá se mě — že se už — neuhlídáme."

„Nuž teda s pánem Bohem, přeju vám, abyste s dobrou nadějí odešel k Tomu, kterýž je naše všecko."

Kozinová plakala hořce a my, kteří jsme stáli okolo, taky jsme plakali.

Starý Halautů vylízal na vůz a v ruce měl pilku. „Dám si ji tam při tý příležitosti u pilaře spravit, v Pace je dobrej mister," hovořil mimoděk.

Kozina řek „vje" a vůz se hnul.

„Tatinku, dyby se vám tam stejskalo, pište, my pro vás přijedeme," volala uplakaná Kozinová.

Nemocný dal rukou znamení, že slyší. Už bylo viděti jen jeho záda, už jen hlava a bylo po všem.

„Dědeček pryč," řekl sedlák smutně.

„A jakoby tu jakživ ani nebyl," poznamenal Leška. ‚Tak se mně zdá, že tam takle za dva za tři dni — nechci to říct — nevím to — ale říkávaj to, že ve špitále žádnej takovejhle dlouho nevydrží. Vám se bude taky stejskat," obrátil se ke Kozinové, která posud plakala.

„Ba, bude jim přeci chybět, tuhle každej podzim přines hromadu zlatejch. Že tenhle poslední toho bylo málo, ale jindy čtyřicet, padesát a snad ještě víc a tou šecko pěkně tady v zejmě s nima ztrávil. No, panbu mu vodpust, byl to hodnej člověk," hovořil jakoby pro sebe sedlák Halautů.

„I hodnej hodnej. — No jsme každej ňákej. No ale toť se ví, dyš tolik každý léto ukládal; tesaři ti neradi co uložej," bzučela Lešková, jako by ta slova z ní někdo ždímal.

Sluníčko bylo ještě kus nad západem, když starý Halautů byl už z Paky doma. Přišel sám, „Kozina s furberkem někde pozvostal," vypravoval, když jsme se zas všichni sběhli, abychom vyslechli, co nám poví z té cesty.

„Měli jsme, panečku, vopletačku, neměli jsme vod doktora cedulku. Taky se tam dědečka ptali, kolik mu je let a tuze se tomu divili, že tak málo."

„Bodejť, von vypadal na svý léta moc staře," prohodil sedlák.

„Ale, lidi," vzpružil se opět starý, „to se neptejte, jaký tam ten čloujek bude mít časy proti doma. Sotva jsme tam přišli, už se ho ptal doktor: Tak co si starej přejete k jídlu? Mlíko s houskou, nebo maso, vepřový, houjezí, nebo telecí, nebo řízky a jmenoval těch čerchmantů, já to ani jakžiu neslyšel. Tenť tam bude mít časy, jako hrabě Harach. Tam ho dali do ňákýho, říkaj tomu babilón, do toho babilóna ho dali."

„To snad, strejčku, pavilon," opravila ho Kozinová se slzami v očích.

„No, já teda nevím, ať se to menuje jak menuje, ale do toho babilóna ho dovedli. Ten se vám domu jistě nevrátí, buďto tam pojede k tý velký armádě, anebo kdo pak ví, pohodlí tam bude mít, jes-li se třeba — —."

„Myslíte, tatínku, že se eště pozdraví?"

„Já pochybuju," ozval se sedlák.

„No, já nevím, bloude, — no' ale no — pánbu mu vodpust, byl to hodnej čloujek," ukončil starý své vypravování.

Třetího dne přišel Kozinovům lístek asi tohoto znění:

Drahý děti!

Buďte tak dobří, nemějte mě to za zlý, že jsem sem chtěl jít. Mě se tu hrozně stejská, přijeďte pro mne.

Váš otec

Jozef Buchar.

„Pro pána krále, co to toho čloujeka napadá," rozsupila se Kozinová.

„Jen ať je tam, dyš se mu tam pořád chtělo," smál se Kozina jízlivě.

Nebylo nic, každý konal práci, jakou kdo měl.

Za čtrnáct dní ukazovala Kozinová zas nový lístek:

Ach, drahý děti!

Vodpuste mě, co jsem Vám kdy ublížil a nenechte mně tady. Já mám hroznej hlad. Smilujte se nade mnou a přijeďte pro mně. Vždyťs mě, dcero, slíbila, jesli se mě bude stejskat, že pro mě zíta přijede. Pro Boha Vás prosím

Váš atd.

„Ale ty, muži, dyš tak prosí, dojeď pro něj," žebronila Kozinová. „Je prauda, člověk tomu už vodvyk, ale jaká pomoc, je to přec jen táta."

„E, jen ať je tam, má se tam dobře a já taky peníze na živobytí nemetu."

Asi za týden okopávám řípu a podle mne kráčí s motykou na pole starý Halantů. „Pomahej pánbu!"

„Dej to pánbu, vítám vás, strejčku! Kam pak s motykou?"

„Ale, drobet vopravovať cestu —."

„Poudám — tentoc, je to zpráva, starej psal z Paky našemu lístek, dyž zíta pro něj nejede, aby von byl tak dobrej a bez vodkladu pro něj přijel. Ale, kde pak, tak zíta pro něj nejede a von pro něj pojede? To aby si ho potom sám nechal. Jo jo, je to je," a ubíral se s motykou dál.

*

Přišla neděle. Den byl jak říkáváme vybranej; kde kdo, každý se zhříval na sluníčku.

„Co pak to támhle jede za kočár?" ukazoval starý Halautů bradou. „U nás na Končinách se málo kdy něco takovýho objeví."

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 28. dubna 1907. Číslo 17.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

JARO.

Již letí z voskových si cel
daň polní sbírat roje včel
a po dolech se pestrost šíří; —
ruch stád tu, i slavíka již
zde v tiché noci uslyšíš.

Alex. Puškin.

J. KALINA:

VELIKONOČNÍ VÝLET.

Duben na horách. Sníh slezl, tráva se křísí, boty a kožichy se odkládají na komoru. Slunce se prodírá chladem jako úsměv slzami, ale už je to úsměv. Už se pod ním otvírají pupeny na stromech. Lidé jsou pohyblivější a mluví hlasitěji. Volák si dávno tak po chuti nezapráskal bičem, jak se mu práská teď.

Nikde na světě nesvítí slunce v měsíci dubnu na krásnější krajinu, než je japonská. Není čarovnějšího pohledu — představuji si aspoň, neboť jsem tam nebyl — než pohled na zelenou krajinu protkanou deseti miliony velikých květů. Ty veliké květy jsou třešňové stromy. Japonská země je pokryta deseti miliony třešňových stromů, které kvetou uprostřed měsíce dubna. U nás na horách to začíná později, v kraji ovšem už také stromy kvetou. Veliká ostrovní říše — samý bílý a zrůžovělý květ — obklopená modrým mořem, jak by se tu slunce rádo nezastavovalo! A pod těmi třešněmi v sadech, v alejích, na mezích, před domy hemží se drobní lidičci v barevných šatech a hrají si. Ptáci pějí v korunách, ale pod stromy je ticho.

To je zvláštní, japonské děti prý nekřičí. Nejsou němé, Bůh zavaruj! Veliké zástupy rojí se jich v tuto dobu pod sluncem a ve stínu, menší se batolí, nejmenší nosí se na zádech starších bratří a sester, tvoří barevné a pestré skupiny, všichni si hrají a všechno jen tak tiše prý jako v kostele. Japonské děti jsou pokojné, švitoří tiše jako vlaštovky, nebojí se ničeho a všechno je jim dovoleno. Rodiče jich nenapomínají, cizí na ně nehulákají. Divná země! U nás kuřata se proklubou se skořápky, některé nosí ještě tu skořápku na zadečku, a již se zobají, tahají o stéblo a vydírají si bramborovou slupku ze zobáčků!

V Japonsku můžete prý se procházet třešňovými háji celé hodiny; můžete vidět sta skvěle a čistě oděných děvčátek, podobných motýlkům, a sta chlapců hrajících si ve stínu stromů, ale i jejich hra je jako hra třepetavých motýlků — tichá, svižná, vzdušná, zdá se, — nic při ni neslyšet, vidět jen zardělé tvářičky a jenom jejich dřeváčky klapou. Hrají-li si chlapci v míč, hrají si živě ale jenom s úsměvem, nekřičí radostí, když zvítězili, ani si zlostně nenadávají, když některý prohrál. Ani při jejich oblíbené hře „na slepou bábu" neslyšíte prý výskotu, smíchu nebo halasu, ba ani nevidíte, že by skákali a strkali se, ačkoli my si „slepou bábu" bez toho nedovedeme ani myslit.

Američan El. Franklin, když byl v Japonsku, napsal: „Celý zástup dětí japonských mohl by si hrát zrovna pod mým oknem na slepou bábu a třeba celý den, mne by to v nejmenším nevyrušilo, neboť jediný zvuk, jejž bych slyšel, bylo by klepání dřeváků a občas slabé zazvonění smíchu s nějakým podivným východním klokotáním jazyka, jež pro mé uši jest ovšem beze všeho významu. Ani jednou jsem neměl příležitosti slyšet japonské dítě plakat. Nemyslím, že japonské bábečko ví, jak se pláče. Žiju v této zemi po celý rok a viděl jsem tisíce dětí každého věku a za všech okolností, ale nepamatuji se, že jsem kdy jediné z nich viděl v zármutku."

Takové šťastné děti jsou ta Japončátka! Je to překrásné, že? Ale já nemohu říci totéž, co El. Franklin. Když já tak píšu na vsi u okna a celé hodiny slyším vřískot našich drobných horáků, který až kosti proniká a pekelný rámus, z něhož hlava brní, že bych si přál mít na uších záklopku; když vidím z okna oškubané kluky a umorousaná děvčata z chalup, nebo ty nejsmutnější otrhánky z ratejny dvor-

ské, jak se to pere a nadává: kolikrát bych si s chutí zaklel a přál si, aby je nějaký příšerný krysař odvezl do třešňových hájů japonských, kde by se naučili jen usmívat a jen švitořit.

Ale kdo by to bez nich vydržel, než by se z toho učení vrátili? Né, ne; myslím, že je to krásnější u nás s těmi drobnými pekelníky. Vždyť by je člověk zlíbal, kdyby — kdyby nebyli tak usmoleni a zapopeleni. Opravdu; jistě je to u nás krásnější! My staří chodíme jako funusáci, ať se aspoň ta drůbež od srdce vysměje, vykřičí a vyvzteká. Tak mě to chytlo, že půjdu mezi ně. Hurrá hoši! Na zdar! Učte se dobře prát!

LOUIS KŘIKAVA:

ZÁPISKY NEURASTHENIKOVY.

Dru Janu Semerádovi.

Zlomek XII.

Pavillon moru.

IV.

Smutno dost, že průměrnému muži
měkký cit je majákem v zlé bouři,
v jejímž řevu slyšíš Meluzinu
silnou hlučet v detonacích lahví.
Náklonnost má k ženě, jež, tak cudná,
mnohý život umí rozbolestnit
(především svůj) odříkavostí svou,
dala vždy mi po celý čas našich
styků talisman. Ten mluvil: Nechoď . .
A v tom citu berle moje byla,
ne v úvaze vědomé a silné.
Sladkost dnů . . ty slibující styky
vázaly mé noci přísným studem.
I v ten večer, před svatbou to krátce . .
odmítal jsem napilého druha,
protestoval, vytýkal a mluvil
ostře jsem, věc soudě z různých hledisk . .
ale v klid můj rušného cos vklouzlo . .
(Představy své rozvíjely kouzlo.)
— — — — — — —

V.

Byla rusá . . vlasy jako Klára . .
horký dech jí voněl sladkým vínem . .
Duše má se kouzlem opojila,
duše má se nasytila činem.
Úzkostí se divnou nasytila,
jakou cítí v nebezpečí náhlém
příští manžel v laxním dobrodružství — —
Venku potom . . kde tak hvězdy tiše
přísně, čistě ve vysokém temnu
kmitaly se nad ponurým městem
židovským . . jsem v prudké obžalobě,
ostrém stesku s hlučným druhem kráčel . .
V otřelé jsme ještě restauraci
usedli . . Druh cosi objednával,
hněvně lál na pivo, vzhled i portu . .
Tu jsem cítil, že jsem kousnut do rtu.

VI.

Druhého dne strach a děs mne schvátil.
Jak je možno, abych k ní se vrátil! .
Pouhý stud mi bránil mluvit s Klárou.
Nic jiného . . Nevěděl jsem dosud,
co se stalo, co mi chystá osud . .
byl jsem truchliv, nespokojen s sebou,
oznámil jsem, že se neuzříme
pozítří až . . nebo popozítří . .
že mi jet je na komisi někam . .
Jel jsem také. Do Tábora pouze,
ku příbuzným na návštěvu krátkou,
abych najal bratranci svůj statek
u Prahy a vyzved obnos větší,
vtělený na jeho usedlosti,
(nebť jsem s Klárou na svatební cestu
chystal se . . as na měsíc neb na dva) — —
— vrátiv pak se na stole jsem psacím
Klářin dopis ulekaný našel.
Jeho věty do duše mi sáhly:
Drahý můj . . Proč odjezd Tvůj tak náhlý? .
Dnešní den cos hrozného má v tváři . .
Byla u Tebe jsem v kanceláři . .
— na komisi nejsi! Bolest nitra
poznat nelze . . Proč's mi lhal? přijď zítra!"

VII.

Nepřišel jsem . . lékař přišel ke mně.
Řekl slova tajemná mi dosud . .
pravil: „Vyčkat . . připravte se na to,
že pro čas ten nutno isolovat
bytost svou . . svou číš . . svůj příbor mějte . .
nestrachujte se . . leč opatrnost
na místě . . A, prosím . nelíbejte . .
vyčkat dlužno . . ale vše že možno . .
líto prý mi, pane auskultante . .
nevěšte však pro případ ten hlavu —
— ku léčení nejkrásnější nemoc
ta je, jež snad v bytost Vaši vnikla . .
Děsem jat, s rukama chvějícíma . .
psal jsem opět . . „Nemožno se setkat . .
lékař pravil . . Dotčeny jsou čivy . .
vše vysvětlím . . týden času . . Kláro . ."
Myšlenka, že chorého mne večer
překvapí, že sevře lokty svými
hlavu žhavou, umučenou strachem,
hlavu nečistou a poleptaných
malomocenstvím mých úst že dotknout
mohly by se rudé její rtíky,
v lhavé oči nevyspalé děsem
že by bořil modrý zrak se její . .

hnal mne ven . . Po prohýřené noci,
v níž jsem poprv ku sklence své vázal
modrou stužku . . nechtěje pít z jiné —
klidněji jsem uvažovat počal . .
Špatně šel jsem . . Pohltil mne močál.

VIII.

Znova odmít Klářin vroucí list jsem.
Její otec přišel brzo večer
v přátelském se tonu po mém zdraví
ptáti. V sebe schoulen úzkostlivě
rušil slib jsem závažnými slovy.
„Nemohu být nikdy zetěm Vaším —
příčinu, žel, nemohu Vám říci . ."
Vzkypěl, zklidněl, pravil: „Chudák Klára . ."
ramena se zachvěla mu v křeči
pohnutí . . pak volně, hrdě vyšel . .
„Otče! . ." chtělo se mi plně vzkřiknout!!
„Otče!" chtělo se mi sténat, vzlyknout,
ale slova stisk jsem rety svými
malomocnými, otrávenými.
Pláče zvuk se vrýval do večera,
bílá tvář v tom měkkém přítmí šera
odráží se . . vzpomínky žhnou, svítí . .
S Bohem ty, již chtěl jsem ženou míti.
Zakalil bych navždy duše Tvojí
křišťál přiznáním . . To krásné ráno
lásky naší by pak poleptáno
navždy bylo v paměti. Sen zvadl.
Nezvíš však, že do bláta nám spadl.
S Bohem Kláro, s Bohem ostrůvku ty
s štíhlou palmou, šumnou, útěšlivou
na modravých plochách oceanu . . .
s Bohem čistá . . s Bohem sne můj žití . . .
s Bohem ty, již chtěl jsem ženou míti!

J. KALIVODA:

POHÁDKA O KRÁLÍČKÁCH.

V chlívku jednom sídlela malá rodina králičí. Byli to starý a stará a sedm drobných králíčat.

Králíčata ještě ssála a stará králíková měla co shánět, aby je nakrmila . . . Mívala obyčejně žrádýlko za žebřinkou, ale to jí nikterak nestačilo. Přišla jednou na to, že je líp vyskočit kravám do žlabu. A to se jí velmi zalíbilo. Od té doby sotva že o žebřinky zavadila.

Králíčkové rostli a časem již také tu a tam nějaký lísteček nebo travinku slupli. Stará je do toho nenutila. Měla dosti mléka a neměla-li — hup! — už byla ve žlabě.

Malí se za ní dívali a vždycky se o matku třásli. Měli touhu po matce a proto jim bývalo úzko, kdykoliv se jim ve žlabě ztratila.

Ale nenaříkali. Byli najedeni a věděli, že po návratu ze žlabu bývalo v cecíčkách více mléčka . . .

Jednou přistihl hospodář samici ve žlabě, a že už dlouho pozoroval, že mu králíci obrok ve žlabě kazí, rozvzteklil se a samici na místě zabil.

Králíčata nic o tom nevěděla. Seděla jen a seděla, přebírala se a těšila se na matčin návrat. — Ale maminka nepřicházela. Tu nejodvážnější králíček nakoukl z hnízda, vylezl a vyhlížel vzhůru ke žlabu. Připravoval si jazýček a těšil se, jak maminku uchopí a jak si possaje, notně a spokojeně possaje dříve ještě, než se ostatní králíčkové přibatolí. Ale matka ze žlabu nevyskakovala . . .

Králíčata pobíhala už sem i tam, vzhlížela všechna ke žlabu a čekala matku. Konečně, že měla už hlad, zastavila se u žebřinek.

Něco jako by jim scházelo . . . Naposledy stulila se ke starému, šmejdila mu pod břichem a nevrle a zoufanlivě pokňukávala.

Starému bylo králíčat líto. Sám také již staré postrádal. Tušení neměl, co se stalo . . . Přeběhl po chlévě, vrazil do hnízda, všecko všude prošmejdil. I do žlabu se podíval — králice nebylo nikde . . . Starý byl moudrý a pochopil, že to takhle dětem říci nemůže.

Shromáždil všech sedm králíčat okolo sebe a takto je oslovil: „Milé děti, rády byste pily, ale matka na chvíli odskočila. Je ve žlabě, aby se tam nakrmila. Buďte zatím hodny, naučte se žrát u žebřinek a bude vám vždycky dobře. Však matka, až se vrátí, bude míti tolik mléčka a mléčka tak lahodného, že jste takového ještě nikdy nic nepily."

Králíčkové zavrtěli hlavičkami a pustili se k žebřinkám. Nechutnalo jim. Vzpomínali při každém soustu na maminku a jen myšlenka, že se pomějí, až se maminka ze žlabu vrátí, působila na ně dobře. Nutili se sami do jídla. —

Za nějaký čas zabil hospodář starého.

Králíčata nadobro osiřela.

Bývalo jim z večera zima, a tu oni, kteří bývali na vrchu, nejslabší z nich, cítili zimu nejvíce.

Ostatní ze spoda je utěšovali: „Mlčte, mlčte, tatínek šel za maminkou do žlabu, víte tam, nahoru. Až se spolu vrátí, budete vy, co jste teď na vrchu, první a my budeme poslední. Budete se moci první chytit maminčiných cecíčků a první přitulíte se tatínkovi do kožíšku . . ." — Nejslabší se spokojili a zahřívali svými tělíčky silnější.

Tu se stalo, že jeden z králíčků, Chuděra jménem, vážně nachladl, onemocněl, a že neměl ani léků, ani mléčka ani teplíčka — smutně zahynul.

Všech šest králíčat se rozuteklo. Pojala je hrůza. Chuděrka spal a nevstával a byl — jen to pomyslete — stále takový studený. Bylo to všem divné, a stále na něho mysleli.

Když konečně přišel Chuděrka z hnízda do hnoje, slezli se králíčkové na novo a počali se opět zahřívat... Lístky, travinky a stonečky ležely jim v žaludku a nebylo jim nijak volno... Vzpomněli si na matku, na její sladké a teplé mléčko a postihli, že je jich méně.

„Chuděrka odešel k mamince," prohodil jeden sentimentální. „Kéž bychom se už všichni dostali do žlabu."

Ostatní protestovali: „Ach ne, do žlabu ne. Což ty víš, jak tam je? Pohleď, vždyť je to dobře, že maminka odešla, my se takto naučíme aspoň žrát ze žebřinky a jen si vzpomeň, že tatínek říkával, že je to pro králíčky nejhlavnější věc. Však i tatínek i maminka, než odešli do žlabu, také jídávali jen u žebřinek. Je to největší radost, ale i největší dokonalost, ke které všichni dospělí králíčkové mají směřovat. Nu, a my už také musíme přestat býti dětmi."

„Nu tak, podívej se, jak je to dobře, že maminka odešla," přizvukovali ostatní.

A všichni stulili se k sobě a říkali si, jak je to hezké, že nemají maminky.

Týž den večer, kdy se tak k sobě tulili, zdálo se jednomu z nich, Ohniváček se jmenoval, jak je ve žlabě, jaké je tam krásné teplíčko, a jak nejen matinka a tatínek, ale jak i jiní králíčkové jsou ve žlabě, a mezi nimi a nad nimi nade všemi je veliká jedna maminka, která všecky zahřívá a všecky nakrmuje.

Ráno, když se Ohniváček probudil, vypravoval bratřím o tom, co se mu zdálo. „Hoši," povídal, „byl jsem vám dnes u maminky a u tatínka ve žlabě, ale ti se tam mají dobře! Ach, ne, nejedí suché listí, ani stonečky jetele, jako my tady dole... ne! Mají tam takovou velikou, ach, velikou, velmi velikou maminku a ta je všecky, co jich tam je, zahřívá a kojí, a matinka i tatínek mají se tam velmi dobře. Musíme se naučit dobře jísti ze žebřinek, abychom se tam taky brzo dostali" — — a už pospíchal k žebřinkám.

A od té doby opuštění králíčkové s radostí běhávali k žebřinkám přestávali myslet na svoji vlastní maminku, mysleli na onu velikou, na maminku, která všecky živí a všecky zahřívá — na maminku všech králíčků.

Ale nebylo mezi nimi pokoje. Naučili se sice již všichni žráti u žebřinek, a tam Ohniváček, který byl ze všech nejsilnější, často slabší své bratříčky odstrkoval a nepustil jich dříve k žebřinkám, pokud se sám do syta nenajedl. Někdy byl i tak neurvalý, že nejmenšího ze všech, žlutého směšného Černohlávka nenechal ani najísti. Chudinka Černohlávek jen obíhal a obíhal, ale ku mřížkám se nedostal. A tu, když mu ničeho nezbylo, míval hlad a smutně vzpomínal na maminku.

„Tak, co je mi platno," říkával, „že jsem se naučil žráti u žebřinek, když mne k nim ani nepustí. Ach, kdybych byl raději již tam, nahoře, ve žlabě — u naší velké maminky!"

Když tak někdy plakával a naříkal, ostatní bratříčkové jej těšili. Sám Ohniváček jej těšíval: „Mlč, mlč, maličký, a neplakej! Však až přijdeš nahoru k mamince, víš, k té veliké mamince, co má cecíčky — nu věř si, nebo nevěř — skoro takové, jako je tvá hlava, tam si to všechno vynahradíš. Chytíš se cecíčku a budeš píti a píti tak dlouho, pokud jen budeš chtít..." (Dokončení.)

GUSTAV OPOČENSKÝ:

RESIGNACE.

Jos. Rosenzweigovi-Moirovi.

My půjdem lhostejně okolo měkkých luhů,
kde včera ještě plál barevný mnohý květ.
Snad ruku stiskneme druh příteli a druhu
o kráse minula budem si vyprávět.

V tvář vítr nevane mrazivě příliš posud
a barvy podzimu zrak ještě neděsí.
Tak nejspíš nejmladší, jenž neuvykl posud
po létu minulém neslyšně steskne si.

A touha bláhová mu zahraje snad v zraku.
On ještě neučil se mnoho odříkat.
A bude dlouho se zašedlých lekat mraků,
než počne uvykat.

Však my, již viděli jsme po tolik už roků,
jak jaro s podzimem, žal s štěstím střídati,
si k písni o jaru přidáme novou sloku,
již budem v nejtěžších svých chvílích zpívati.

Pak tiché loučení odbudem spěšně, krátce.
Proč v marném trápení by oči plakaly?
A zcela postačí i tichá resignace,
když plody uzrály . . .

*

VÝSTRAHY.

Tak v noci někdo zas u mého stanul prahu —
Dnes ráno na sadě zlomený ležel květ,
a útlé šlépěje vyryté v cesty dráhu
v podivných otiscích zůstaly v písku tkvět.

Mně zdá se, neštěstí že přišlo až k mým dveřím,
co já jsem v samotě sen nových tužeb tkal.
Těm temným výstrahám pojednou zcela věřím,
jež včera z večera kdos v snách mně zašeptal.

To bylo tak: v mou světnici užasle měsíc svítí,
v hladině rybníka se divně odráží.
A kdosi neznámý, jak nikdy před tím v žití,
na dveře klepá mi: Jsi posud na stráži?

Bdíš ještě příteli? Tvé oko bystře hledí?
Je krev tvá prohřáta radostí života?
Tvou vetchou lodičku ať pevná ruka řídí,
než v zrádných úskalích se navždy ztroskotá!

A pak zas mrtvý klid . . . Jen tiché kroky kdesi
mé smysly zachytly, jak ztrácejí se v dál;
pak rychlých koní cval zalehl v blízké lesy,
jak z místa neštěstí by někdo ubíhal . . .

Zář padla měsíční v má okna otevřená,
z daleka pojednou sem vítr doráží.
A v jeho nárazech zas kdosi divně stená:
— Bdíš ještě příteli? Jsi dosud na stráži?

DROBNOSTI.

Veselohry Shakespearovy a doba přítomná — takové bylo thema přednášky, kterou na letošním valném shromáždění Shakespearovy společnosti ve Výmaru proslovil spisovatel Dr. Ludwig Fulda. Dovodil, že velikost Shakespearova projevuje se hlavně tím, že od doby, kdy se stal v Německu známým, byl Shakespeare každé nové generaci opravdových umělců a každému novému směru jakýmsi napomáhajícím Proteem; zdrojem, z něhož čerpali inspirace klasikové právě tak jako romantikové a po nich naturalisté. Může býti Shakespeare „napomáhajícím Proteem" také umění doby přítomné? Na tuto otázku pokusil se dáti odpověď přednášející, přihlížeje hlavně ovšem k umění německému. Konstatuje, že se začíná již jeviti averse proti chorobnému estetismu, shonu po originalitě a chladné náladovosti, proti přepjatému erotismu, proti verbálním duchaplnostem; vše to shledáváno jest prázdné a touží se po nějakém obsahu — po jakém? Fulda domnívá se, že umělecký požitek má býti s v á t e č n í m požitkem a že tedy umění vyjde vstříc neujasněným touhám dnešní doby, dovede-li učiniti ze světa mimo nás i v nás d i v, před nímž stáváme se a cítíme dětmi, dovede-li jej svátečně okouzliti a zkrášliti. Směr, který vede k tomuto cíli, ukazují veselohry Shakespearovy. Byl-li Shakespeare ve svých dramatech naturalistou líčícím život a svět, jaký jest, vytvářel si ve svých veselohrách svět jiný, svůj, s oním neshodný, a vkládal do něho vnitřní zákonitost, kterou zachovával stejně přísně jako ve svých dramatech, zákonitost přírodní. Zvenáhla, ne násilně, ale s rozvahou rozpřádá svůj děj a odpoutávaje nepozorovaně diváka od všední skutečnosti vkouzluje jej v ten svůj pohádkovitý, neskutečný svět. Ale jen zdánlivě neskutečný; třeba jen bystřeji k němu přihlédnouti, abychom shledali, že je skutečnější než ona všední skutečnost, poněvadž rozviřuje v nás struny, které jindy bývají němé. „Sváteční" umění jest u Shakespearea uměním p o h á d k o v i t ý m. Přednášející varuje před napodobením Shakespearea, ale doporoučí umělcům jeho studium, které jest s to ukázati jim cestu do vlastního nitra, do hloubky a bohatství vnitřního života. Za moderního umělce, který se tímto směrem bral, považuje Fulda Böcklina.

Erbenovy Tři přadleny. V Národopisném Věstníku (č. 3. a 4.) shledává V. Tille pravděpodobným, že Erben tuto pohádku, která je na pohled originální českou prací lidovou, nepřejal z lidového podání, nýbrž zpracoval volně podle pohádky Grimmovy Die drei Spinnerinnen; a že proto ji také nepojal ze Včely 1844 do Slovanské Čítanky. V letech čtyřicátých a padesátých nehledělo se na lidové podání tak přísně jako na ně hledíme dnes a sbírek z té doby dlužno užívati s opatrností. Spisování lidových povídek tonem a stylem lidovým rozumělo se samo sebou a themata byla pokládána za majetek obecný. Také Grimmovy pohádky nejsou lidovým produktem, nýbrž literárním — proto také nelze arci Erbenovi vytýkati ani plagiát ani mystifikaci. Později se však patrně propracovával k názoru přísnějšímu a pohádku o třech přadlenách vymýtil.

Syn Lva Tolstého, Lev Lvovič Tolstoj, napsal časové drama ze života ruských statkářů: B r a t ř i s t a t k á ř i, které mělo v Petrohradě nevšední úspěch. Drama vyznamenává se prý životní pravdivostí osob a věrným vystižením idylického života statkářské rodiny v době, kdy se v pozadí stahují již mračna blížící se bouře a zprávy o pogromech a nepokojích selských vyrušují epikurejské statkáře z jejich líné bezstarostnosti. Politické nepokoje blíží se víc a více a vzbouřivší se sedláci ohrožují již majetek i život statkářské rodiny; v poslední chvíli však přinášejí jí kozáci záchranu.

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Pan farář ve Sl. vykládal ve škole o dvanácti synech Jakobových a učil větší děti jejich jménům. Zrovna potom učil pan učitel děti jmenovat dvanácte měsíců. Při příští hodině náboženské táže se pan farář, kdo by dovedl odříkati jména dvanácti synů Jakobových? Hlásí se jen malá holčička z prvého oddělení.

„Podívejme se", diví se pan farář, „ty Mařenko to dovedeš?"

Mařenka kývne energicky hlavičkou, vstane, roztáhne prstíčky a začne hezky od malíčku pravé ruky: „Juben, Simeon, Lévy, Juda, Dan — —" teď se zarazí a v přemýšlení klepe na paleček pravé ruky, ale nějak to nejde. „Juben, Juben" — začne od začátku, ale v tom jí očka zajiskří a už ťuká radostně na paleček: „tvěten, cejven, cejvenec, supen, pjosinec, Josef a Benjamin" — zakončí vítězoslavně.

*

SVĚTÁK.

Napsal J. Opočenský.

(Pokračování.)

„A to je ňáká bryčka," prohodil kdosi, „a uhejbá se to sem."

Čekáme, kdo to asi bude.

Já bedlivě prohlížím povoz a už rozeznávám nápis: „Hotel Mach". „To je povoz z Paky," hovořím pro sebe.

„Á, to von starej jede domů," křikli asi dva a už nebylo po nikom ani smahu.

Když se vůz přiblížil, vidím: Skutečně, dědeček, ale víc mrtvej než živej. Seděl sám v tom krytém voze a kymácel se. Hlavu měl svěšenou, sotva ji držel. Nikdy nezapomenu, jak na mne bledé, povyhaslé oči obrátil a jak mnoho mně pověděl pouhým pokynutím vyzáblé ruky. Jako by chtěl říct: „Ach, strejčku, poďvejte se na mne, jak bídně vypadám, vždyť umírám a nikdo snad pro mne kousek lásky nemá."

Vůz se zastavil před Leškovejma okny. Kozinová běží k vozu a zas se vrací. Ještě jednou a zas to bylo tak. To se opakovalo několikrát.

„Jářku, není váš doma?"

„I je, ale dostal hrozný bolení břicha."

Tohle nemůže bejt, toho starce v tom voze trápit nenechám, stále vidím ten jeho pohled. I přiskočím a volám: „Dědečku, chyťte se mě kolem krku!"

On se opět na mne podíval a učinil tak. Byl lehký jako páperka. Položil jsem ho opatrně do postele.

„Pán bůh vás — pozdrav — strejčku a — vynahraď vám — to na — vašich dětech," děkoval nemocný. „Ach, to mám žízeň — to mám — žízeň."

Doskočil jsem domů, nabral trochu vody, a namíchal do ní trochu medu a podávám starcovi. Ten to vypil jedním douškem.

„Zaplať bůh — dávno jsem se — už takle — nenapil." Teď podřimoval a tak jsem odešel.

Zastavím se ve světnici. „Vy, člouječe, vy jste hloupej jako volovo," šeptá mně hrozivě do ucha Leška. „Ten, že ho nechce domů vzíť, udělá se nemocným a vy ho jdete vodnýst; patří vám dáť pár do palice!"

„A co vy myslíte," odpověděl jsem, že ten kočí by jen tak bez všeho řek: No, dyč ho nechcete, tak ho povezu zpátky? Já jsem vykonal jen svou povinnosť k umírajícímu a kdo ví, jak mně bude, až já budu umírat?"

Opět jsme měli koho navštěvovat. Jen že dědeček víc spal, než bděl. A když nespal, stále naříkal na žízeň. Mladá Halautová mu přinášela z kozího sejra syrovátku a tu on si liboval.

Rád by byl podle svýho zvyku hovořil, ale nešlo mu to, byl tuze sláb.

„Jak pak jste se měl, dědečku, v nemocnici?" ptal jsem se ho jednoho jitra, když ke mně ledacos promluvil.

„Ach, člouječe, zle."

„Ale vždyť strejček Halautů vypravoval, když se vrátil z Paky, jak se tam budete mít dobře a že nabízeli všelijaká jídla."

„Jo jo — nabízeli — a dali — ale jen jednou. Pak jsem moh — prosiť a — neprosiť, doktor předepsal — jídlo — ale — nedostal jsem nic. Proto jsem — poslal k Machom, aby mně — kočí vodvez. Jednou jsem — prosil: Pane doktore, prosím vás, — dejte — mě — něco pro ulehčení, — abych — se moh — trochu — vykašlat. — — Čkal jsem — ale zas — nic. Trápili mne — hladem — žízněj, — áhyš — to byla — doba."

Pozoroval jsem, že se nemocnému špatně mluví, proto jsem raději odešel. Teprv asi za tři dni šel jsem se zas na něho poďvať. Nespal.

„Strejčku," mluvil na mně v přestávkách víc než minule, „už to se mnou nebude dlouho tervať," a smutně odvrátil se ode mne obličejem.

Hladil jsem jeho vyhublou tvář.

On se zas obrátil, usmíval se, jako by chtěl něco říct.

„Dědečku, není to tak zlý, jdeme jen z ciziny domů. Máte snad strach?"

„To zrouna ne, jaká pomoc, jednou jako podruhý. A pak nevím, že bych zrouna komu ublížil; žádnýho jsem nezabil, žádnýho nevokrat, nezapálil, ale neuměl jsem si pomysliť, že to už je tu."

„Dědečku, já vás obtěžuju."

„Ba ne, dycky jsem vás měl rád, jen mlůte, tak jak věříte."

„Ano, budu teda. Já s vámi cejtím, že jste nebyl zrouna špatným člověkem. Ale dejme tomu, že vy byste byl velkým pánem a pojednou byste mně překvapil svým příchodem. Já bych se vás lek, proto že jsem bos, zamazanej a rozcuchanej. Tu bych popad na sebe svatební frak, a myslel bych, jen když mám něco."

Stařec se usmál.

„Zrouna tak všichni vypadáme před Bohem ve svých skutcích. Ale stojí psáno: „Tak Bůh miloval svět, že syna svého jednorozeného dal, aby každý, kdož věří v Něho, nezahynul, ale měl život věčný."

Chvíli se na mne díval a zas pokračoval:

„Milej strejčku, cokoli jsem kdy mluvil, to všechno jsem mluvil jako ostatní lidi. Já jsem mluvil, snad se i rouhal, ale v mý duši bylo dycky jináč. Ve mně dycky se něco tak diuně ozývalo. Já jsem hledával taky Boha, ale svět, ten svět. Bejval jsem rád, dyš se mě druzí smáli. Tejď si ale myslím, že mě Bůh všecko vodpustí."

Když jsem odcházel, potkal jsem Kozinovou odněkud se vracející.

„Odkad pak?" ptám se.

„Ale, ráno měl dědeček starosť, kam ho asi pochovaj, když není katolík. Poudal: „Neměl jsem přec jen takový hlouposti vyvádět." Já jsem mu poudala, jesli by chtěl kněze a von že jo. A tak jsem byla dole, pan farář to rád uslyšel, ale poudal, že by jako musel dědeček zas zpátky do církve, dyby von mu měl posloužiť. Za chvilku prej přijde, ať si už dědeček dělá, jak chce."

Na to jsem odešel zas po své práci.

Za nedlouho přicházel kněz a za ním kostelník nesl pod paží velkou knihu.

Starý Halautů tam šel taky a podepsal se jako svědek přestupu.

Sedlák přišel ke mně na pole a po chvilce prohodil: „Nepůjdem tam taky?"

„Já nepůjdu, nejsem katolík," odpověděl jsem.

„Já taky ne, já už těch ceremonijí mám dosť," a usmíval se.

Když kněz odešel a starý Halautů se vracel do mů, sedlák seděl u mne na mezi.

„Synu," promluvil starý, utíraje si rukávem oči, „bloudíme, hrozně bloudíme. Takovej neujerák a takle umírať. Tohle to, co my děláme, ani z daleka, ani z daleka se k tomu nemůže přirounať."

„A co myslíte, tatínku, že ten kněz ho do nebe sterčí? Já myslím, ten že mu hrozně málo pomoh."

„Ale di, a buď tiše. Mohs tam bejť a viděl bys. Já poudám, že to s námi takle k dobrýmu konci nedojde."

„Ale, kněz mu toho asi málo vyved, jakej je, takovej přijde i tam, a pak to uvidí nejlepší sám, jak to tam s ním bude vypadať."

„Ale di, synu, a nemlů daremně. Přec jen číoujeka vobejme mráz, dyš takovýhle věci slyší, než — —"

„Tak vy, tatínku, myslíte, že bloudíme, dyš tohle děláme?"

„To bloudíme, hochu, a hrozně bloudíme a pánbu se nad náma smiluj!" A starej si zas utřel oči rukávem.

„Já se vám, tatinku, divim, vy jste kam vítr tam plášť. Jednou tak podruhý zas jináč. Že jste viděl kněze a trochu komedije, tak jste celej pryč."

„Né, hochu, to nebyla žádná komedije, to se vracel hříšník k Bohu."

„A vy víte, že přijde zrovna k Bohu?"

„I já nevím, ale von to ví, jakžiu jsem neviděl takovej krásnej ksicht."

„Tak tak, že tam byl kněz, už z něj uďál anděla."

„Ale, hochu, nezlob a buď tiše! Šak ty budeš taky jednou umírať." Teď už starej slzel opravdu.

„Poslouchej, příteli," řekl jsem, „ty taky nemůžeš ručiť tělem i duší, že spiritismus má praudu."

„Já neříkám; ale řekni mě, jesli mu ten kněz něco pomoh? Říšnej čloujek jesli mu něco pomoh. Jakej byl, takovej je a takovej se taky postaví tam za hrobem. A stojí psáno: „Dokud nezaplatíš posledního haléře."

„Ne, sousede, vy ten Kristův výrok dle spiritismu překrucujete. Právě naopak. Kristus mínil, že se máme milovat, jeden druhýmu odpouštět, když sami chceme, aby nám bylo odpuštěno. A pak, když to tak berete doslovně, moh by někdo v žaláři zaplatit takovou hroznou sumu? Čím moh chudák zaplatit, moh snad v žaláři vydělávat?"

„Dyť ale nás táhleu jeda učí, že zas přijde čas a že budeme moct vodčinit, co jsme kdy spáchali."

„Jó, hochu, to se jen poudá. Ale stojí psáno: „Není spravedlivého, není ani jednoho." To se přec dá dokázať. Vodčinil už z nás někdo něco? Může se chlubiť některá část lidí ňákou převahou, neporušeností hřícha oproti druhejm? To byl jen jeden, kerej moh říct: „Kdo z vás uviní mně z hříchu?" Ten umřel taky za dědečka. Kněz mu nepomůže, to je prauda; ale když si toho přál, tak co, Kristus praví: „To čiňte na mou památku". Moh by mě sic leckdo vyčítať, že snad zastávám náboženství, v kerým ani nejsem. Než ale směle můžu tverdiť, žeu šecky křesťanské církve a různé toho druhu sekty líp k sobě přilehaj, než ke kerýkoliv sektě spiritismus. Spiritismus byť i jakkoliv se zdál podle písma, on dovede každou náboženskou myšlénku obrátiť na rub."

„Já říkám tak," jal se slova sedlák, „chval Boha jak moha, kdo nic lepšího nezná."

„Sousede, když vede slepej slepýho, upadnou oba do jámy, tak se to aspoň říkává, a ve spiritismu tak děláte."

„No tak teda, — je to spráuný, aby říšnej čloujek vodpouštěl říchy? Ať si poudá kdo chce, co chce, já znám svý a těm už neujeřím. Já se deržím jen písma a dost."

„Ne, sousede, to se ti jen zdá, že se deržíte písma, vy ho přeuracíte!"

„My? Našeu jeda že přeurací písmo? Žádná církeu na světě není tak podle bible jako my. Všude jen samý vyděračství a samá neplecha."

„Dovol, ty baby vám to dělaj zadarmo? Nenosej často vod vás rance a když ne, nenosíte vy jim? A pak, řekni, je každá z nich cnostná panna nebo žena?"

„Dobře, ty zas řekni, jesli-li každej kněz je cnostnej muž? I o vašich knězích se někdy slyší, že nejsou jak se patří."

„Nechtěl jsem mluviť o knězi ani o prostřednici, dali by se oba ospravedelniť, že máme ten poklad v nádobách hliněných. Mě se však jedná o to, s t a č í - l i j e d e n ž i v o t k p o z n á n í p r a u d y a n e b o n e s t a č í?"

„A ty víš, že máš pravý učení, nebo věděl už někdy někdo, že má pravý učení?"

„Neujeděl-li, tedy vy spirité jste první, kteří tu domejšlivost mají. Já ale dokládám: Čloujek, jehož

serdce podpaluje duch Kristův ke konání dobra, ten nejlépe ví, je-li jeho náboženství dobré, nebo falešné."

„Jo jo, je to tak je, ale dyš vono — dyš vono to je," hovořil pro sebe starý, když oba odcházeli.

*

Druhého dne šel jsem se podívat zas na dědečka, ale ten už byl mrtvý. Odpoledne přinesli mu rakev, ale nebylo, kdo by ho do ní ustrojil. Nabíd jsem se a Kozinová byla ráda, povídala, táta že jí utek, že se mrtvejch bojí.

Když jsem navlíkal rukávy na ztuhlé ruce, připomenula Lešková: „Strejčku, to na něj musíte hovořit jeho jmenem!"

„Proč?'

„No, to se tak dělá, to všude, když strojej mrtvolu, tak k ní hovořej."

„Nač to?"

„No, že se vám bude lepší poddávat, — — brrr, to mě je z toho zima, mě se zrouna zdá, jak na něj šaháte, že se hejbe."

„Bodejť by se nehejbal, dyť ho přeci nazdvihuju, abych moh vzádu tkaničky zavázat."

„Brr, vy máte náturu, já bych tohle neďála za žádný peníze," a odešla.

Když bylo vše hotovo, pohladila Kozinová mrtvolu otcovu a doložila: „Chudáček, když přijel z tý Paky, první jeho slovo bylo: „Děti, nemerzte se na mně, já jen jedu domů umříť." Při těch slovech hluboce zaplakala. Teď jsme dali víko a odnesli rakev do komůrky, aby nepřekážela. Nebyla těžká ta hromádka kostí a těch několik prkýnek.

„Kde je váš?" ptám se, když jsem odcházel.

„Ale, doma bejť nechce, tak jsem ho poslala obcházeť funus." — Bylo slyšet kroky. „Šak se mě zdá, že už je táta tu."

Vešel Kozina a kroutil si přizrzlý knír, modrýma očima ze strany na stranu blýskaje.

„Tak co, muži, jaks to všecko vyjednal? Bude přeci ňákej funousek anebo jen vejkrop?"

„Já ti povím," odpověděl Kozina, „nejsou týhle," a při tom třel ukazováčkem o palec rychlostí kobylčích křidýlek.

„Pan falář mě poudal, že pujde zadarmo, abych si jen došel do školy. Tak jsem šel. Ale to víš, jak nejsou peníze a dyby i byly, já za takovýhle ceráty tuze rád nepla — — — hahaha. Šel jsem zas na faru a poudám, co a jak se věci maj. Pan falář poudal: E, co, já příjdu, ať to je jak chce; dyš nebude jináč, vemu sebou pár holek ze spolku, voni zazpívaj a budete to míť jedno. A tak na tom zvostalo."

— — — — — — — — — — — — —

Mrzelo mě, že jsem nemoh taky na funus, ale má žena mně to vykreslila.

„Nejdřiu vstoupil do jizby katolický spolek. Teď jedna nejstarší klekla a dlouho, dlouho říkala a ostatní ji odpovidaly. Pak vešel starý Halautů a prosil, aby ty holky ze spolku zapěly ňákou pohřební píseň. Ony však nic, stále jen říkaly. Potom vstoupil kněz, páter; když vykonal své věci odcházel a pohřební průvod se bral za ním. Cestou šel spolek napřed a zpíval „Tisíckrát pozdravujem Tebe — —", nebo se modlil „otčenáš a zdrávas"."

*

Na druhý týden jednu noc sedím klidně u stolu a něco si píšu. Žena vrazí do světnice a koktá ze sebe: „Ty, u sousedů je Buchar!"

„Co na tom," řek jsem v první ráži, „dyš je, ať je, byl tam jak živ víckrát," ani mně nenapadlo, že je už nebožtíkem.

„Nejdřiu si pořád něco hovořili," žena zas, „teď ho právě poznávaj, vona sedí u vokna a je ji dobře slyšet."

„Kdo, vona?"

„No, ta šišlavá, víš? Já nevím, jak jí říkaj. Z ničeho nic začala: „Tu šou šamý baráky, šamý trámy, šamý krovy a tahle šedniče bude krátká, to še měly ty trámy nařezat delší — — — Kde pak aši šem? Šamí žnámí — šamí žnámí, kde pak to šem?"

„A tu voni ho poznávaj, jeden poudá: „To je dědeček," zdá se mně, že to řek sedlák."

Já byl jako u Jiříkovu vidění a když jsem se vzpamatoval, běžím taky k oknu poslouchat. Pod oknem bylo srovnané dříví k topení a po něm běžela Leškova kočka, utíkala, že se bála ona mně, anebo já se lekl kočky, že se mně tak nohy třásly. Teď spadlo několik polínek, pobízejících k útěku. Ale kde pak, ani vlas se už nehejbal a bylo slyšet sedláka

„Jak pak jste sem, dědečku, přišel?"

„Ale — ale, já nevím. Takový to tu je všečko diuný — a ta holka — já ani nevím, čo šem pryč, že to š ní je všečko takový diuný."

„Co pak nám to asi vypravuje," prohodil nějaký starý člověk ze shromáždění. Poznal jsem, že je to starý Žáha, který teď žije s tou mladou šišlavou ženou. Ta už měla dvě děti, ani neví s kým a teď je zase v jiném stavu. Starci ale už táhne k osmdesáti

Kdyby nebyly na okně záclony, tak byste viděli jak sedí naproti ní na lavici, jak přesedá, jako by j chtěl pomoct tlačit řeč, jak mu je vidět až do krku leda že jeden dolní dlouhánský zub v tom brání. Pro dnes však máte toho dost, když slyšíte jeho hlas jako by datlík klofal jedlové koráby. Vedle něj sed jeho syn, mladý Žáha, s vážnou tváří a čeká, až ten nebo onen nebude něčemu rozumět, aby mu to vysvětlil.

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 12. května 1907. Číslo 18. a 19.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

LOUIS KŘIKAVA:

ZÁPISKY NEURASTHENIKOVY.

Dru Janu Semerádovi.

Zlomek XII.

Pavillon moru.

IX.

A tak zvolna vteřinový dotyk
přeoral v důsledcích řadu roku.
Povaha má zvolna změnila se,
zmalomyslněla a zhořkla. Bytost
v základech svých byla otřesena,
že ne život můj jen úderem tím
zasažen byl, že též dívčí snění
nevysvětlený blesk náhle zžehl, —
vinou mou . . . Mou? Ano. Vinou mojí . . .
Žádal jsem o přesazení z Prahy,
ohlásil se náhle chorým, nutnost
změnit rychle okolí jsem podtrh,
přiložil lékařské vysvědčení
(pravdivé, neb jsem byl vskutku skleslým),
příjemcem jsem listů starou chůvu
označil, ohlásil náhlý odjezd.
Doma léčit . . . rozumíte . . . těžko . . .
Změny nápadné . . . na třídní pokoj
kliniky jsem chorob kožních dal se
zapsat diskretně.
Vím, odvaha to;
vše je v nemoci té spoléháním
na osobní čestnost těch, již pod masku nám
mohli hlédnout v zoufanlivé chvíli.
Přec se našel pozděj' v žití slimák
choulící se svého do diplomu,
který zradil důvěru mou klepem,
commis voyageur tajemstvími
patientů, jemuž vše říc značí
hodit sociálním postavením
při děsu, jejž budí taká nemoc —
vyloučit se z kruhů společnosti,
vpálit sobě před zraky svých známých
na čelo zlou pečeť malomocných.
Zrazen sám záludným's někdy morem.
Zrada důvěry je vraždou skorem.

X.

(Slyším, slyším . . „k dovršení všeho
vede nás v kliniku Janovského . ."
Drazí, drahé, vzácní, vzácné, čisté,
mnoho nejisto je; jedno jisté:
ochrání mne Jezus i Maria
od řádu pro pontifice et ecclesia.
Toť jediné neštěstí, jež by mne mohlo stihnout
konečně doufám — i tomu se mohu vyhnout.
Ostatní stejno mi. Tak, jak teď rukou mávám,
šerem se stesků svých prosekávám
a vidím, co tak se prosekávám šerem
cestu . . ne do Říma. K světlu. Jiným směrem.
K nejhmatnějšímu: — já — vede. V ně
vpadám,
v minula dojmech po bolestech přítomna
bádám,
rozsvěcuji temné, kdys světlé tak koutky,
dotýkám se kouzelnými proutky
nečistých stěn . . A nejsem pokořen —
jsem prací tou truchliv a umořen.
Dnes jaro je . . Hledět bych v zeleň chtěl ven —
zrak můj jen dovnitř je obrácen
jím rozžehám sebe, by ti, kdož jdou se mnou,
viděli dobře kdys cestu mi temnou.)

XI.

„Věřte, příteli, mne dosud mrazí —
— ne o hrůzách přijičných snad chorob
hovořím — ne. O tom mrtvém stesku,
zarážlivém, cynickém i studném
duší prolomených proudem stoky.
Chodívali ke mně brzo choří —
(předstíral jsem pouze kožní nemoc . .)
mezi ně jsem zašel. Zachvácených
lichým morem řada chorých byla.
O těch mluvím. Malé dítě vidím
s ranami, jež léčba vyrovnává,
jak po stromech důlky vyrovnává
zahradník — leč objeví se jinde;
muže beznosky. Odkrytou hrůze
nahou lopatku. Lebeční kosti
do křiva shltané zubem moru.
(Dědictví po chorém předkovi u děcka

zdravých rodičů.) Dar choré ženy
venkovanu, který nechápaje
nechal ran a po letech tu leží
s řadou hlíz. Nahoře na „krombholzce"
(nadačním studentském oddělení)
student-dítě s lues . . . oběť prvních hodů
Afroditiných . . . zlomená, smutná,
beznadějná, vyvržená oběť
z rodiny . . . To zoufanlivé oko
zapomenout nelze, vlhké, dětské,
neútěšné . . . První krok jej srazil
vyje v tůň a rozkopal mu ústa. .
Půjde v život, jinak mysle, vidě,
ožehnutý v prudké svojí bídě.

XII.

Plaše hledíc, zrudlá v bílé tváři
běží chorá kolem jizby mojí . . .
Strůmek náběh jarní teprv mízou,
už jej uštk v návštěvě noční bourec.
Voják — děla ošetřovatelka.
Dívky dvě kol vpadlých vážných tváří
v koupelnu své prádlo odnášejí.
Slušné dívky. Komptoiristky to.
Milí jich — dí ošetřovatelka.
Anežka . . . devítileté dítě,
se zrakem číms náhle protrženým,
s čelem, v něž se divná vryla vráska,
choulící se s divným děsem v tváři
v chodby kout, když mužský zrak ji stihne.
Pána lup — dí ošetřovatelka.
Nikdy již se nerozsvítí radost,
dětská radost v roztržené duši . . .
Házej květů v ni, smích slunce padej
v duši tu . . . v ni syp se jásot dětí,
nezachyceno vše protrhlinou
oné chvíle propadne se k zemi,
pošlapou je dětské její botky
bez zájmu . . . neb ztraceno je dětství.
Anežko, blahoslavena buďiž
a tvé jméno, mučednice malá,
říkáno buď s nesčetnými těmi,
jež jsou s tebou zašlapány k zemi. — —
Milci vroucích pohádek Vy jarních!
Tradiční housenky soldatesky . . .
Na rtech bledých lehký úsměv máte.
Dáváte, co od žen přijímáte. — —
Vskutku divné, složité tak barvy
smutky krouží v tomto pavillonu . . .
Oh, jak šťastná v neštěstí je žena,
kterou C, vězení prostitutek,
nepojme v svou náruč . . . Nečistota,
hrůza, hnus; nač nanášet tu barvy,
Nebyl též jsem nikdy u ubohých,
z cizích dojmů znám jen příběh Fanny
a ten truchlý je . . . ach, tolik truchlý . . .
dojmy lékařů, již chodili sem
jako sekundáři s holí v ruce . . . .
jako mezi zvěř, jež znenadání
skočit umí po zklidněné hlavě . . .
kterou krotí trestem nejhroznějším —
odepřením návštěv . . . Pouze slyšet o všem
značí otřes představ ženy, tvora — —
Ubohé! . . . My ale klidně spíme,
u mrtvol, jež tu se rozkládají,
dýka, jimiž my je zavraždili,
tlačí v bok nás, my ji necítíme,
mrtvol zčernalých těch nevidíme . . .
a krev hrozná crká v naše lože,
v kterém naše zdravé dítě dříme,
neprobuď je, minulosti, Bože . . .
my tě nevidíme, necítíme.
Také kdys v hodině rozechvění
milkou naší byla ta či ona. —
Oběť blouznění, večerů lásky,
slibů věrnosti, umdlení sladkých,
chvílí slabosti, touh tolik lidských . . .
sdupána je v žumpách luetických
s masem druhých v jednu cenu kaše . . .
Drsně mluvím? Vím, ó dámo naše! . . .
Vám je možno leccos upravovat —
jinak choroby své regulovat.
Vás vykázat nesmí z hlučných ulic
v smrdutý chlév policistská tužka . . .
Vy jste slečna . . . ovšem . . . to je služka . . .

J. KALIVODA:

POHÁDKA O KRÁLÍČKÁCH.

(Dokončení.)

Ale byli také bratříčkové, kteří Ohniváčka neměli rádi (záviděli mu, že tak roste, a že toho u žebřinek tolik sežere). A ti brávali malého Černohlávka stranou a tiše mu šeptávali: „Nevěř mu, Černohlávku, ty mu nevěř! Vzpomeň si na nás a pamatuj si, co ti povídáme. Víš, dokud byla maminka mezi námi, pamatuješ, jak ho vždycky nenasytu strčila, když ji dlouho cucal a jak vždy za něho připustila zas některého z nás slabších? . . . A tak to bude, uvidíš, i u té maminky — tam, nahoře. Žádná maminka nemůže mít ráda takového chlastouna, maminky přejou všem stejně, a tak uvidíš, až tam nahoru přijdeme, že Ohniváček a všichni takoví králíčkové, kteří svým bratřím dole pod žlabem nepřejí, že tam nahoře nepřijdou k cecejčkům, ale že tam přejdeme jen my, kteří jsme maminku netrápili a kteří jsme ji nikdy zbytečně dlouho necucali."

A chudáček Černohlávek nevěděl, komu by věřil . . . Ale přece se těšíval pomyšlením, že by to bylo možno, aby Ohniváček, který jej tolik odstrkuje, byl od té hoření maminky také odstrčen a pěkně — přede všemi — pohaněn. Bylo by to jistě krásné, myslil si a už se nikdy tak nesoužil, jako to dříve dělával,

když opět odcházel bez řádného sousta od žebřinek.

Jednou — u chléva byly otevřeny dvéře — vyšel náš milý Ohniváček ze dveří a rovnou na dvůr a ze dvora do polí, anebo do zahrady, kdož to dnes ještě ví, a od té doby se o něm bratří nedověděli.

Brzo na to kravka Červinka šlápla jednomu z králíčků na hlavu a hrozně mu ji pochroumala. Obě ouška, polovic kůže s hlavy i jedno očičko, vše to zůstalo jí pod nohami.

Nechtějte slyšet nářek, který spustila Bělinka — nebo tak se ten králíček jmenoval. — Všichni králíčkové se tím hrozně polekali. Bělinka nemohla spáti, nemohla hamati a — teplo? — Ach, bylo jí tolik teplo a brzo na to hned zase taková hrozná zima... Co se to s ní jenom asi poděje? Bělinka ležela u hnízda a smutně vzdychala. Bratříčkové přišli k ní a vroucně jí litovali. „Nu, mlč mlč, bělounká," povídali, „jen co přijdeme k mamince do žlabu, bude nám všem lépe. — A Červinka? Však ona to také nemá sleveno... Však víš, že říkával Ohniváček, jak je naše maminka veliká. — Ach jistě, uvidíš, ona bude větší než Červinka a až přijde Červinka do žlabu, ona jí hezky oplatí... Nu, mlč, mlč...,. Zahojí se ti to, a budeš zase s námi — běhati, ale naše maminka stoupne Červince na hlavu — nu, tak, ale tak, že toho bude mít Červinka už pro vždycky dost."

Také hospodář zpozoroval, co se stalo, a bylo mu Bělinky líto. Rozhodl se, že udělá všemu na ráz konec. Však měl už jen čtyři králíčky. Chytil je všecky za uši, vynesl je ke stodole, a dal tam každému pořádně do týla. Králíčkové se natáhli. Tři se už ani nepohnuli.

Jen králíčku Nečlunkovi, najednou, jako by se hlava byla nějak podivně zatočila. Zapotácel se, zakňučel a smutně sem tam se převaloval.

A najednou, kde se vzal, tu se vzal — hádejte, kdo k němu přiběhl? —

Přiběhl k němu bratříček Ohniváček, očichával ho, dýchal mu na oči, a rád by si byl s ním promluvil.

Tu se Nečlunek vzpamatoval.

„Ach, co se mi to stalo, co se mi to stalo, jak mne hlava bolí!" zanaříkal.

A Ohniváček mu povídal: „Poslyš, Nečlunku, já ti něco povím, to se podivíš! — Zdali pak víš, že jste všichni hlupáci? Ty i tvoji bratři i Černohlávek i Nuzáček i tatínek, všichni jste byli hlupáci! — Jsem už celý týden venku a stále na to myslím a teď je mi to už všecko zcela jasné."

Nečlunek se smutně podíval. Nechápal, co Ohniváček povídá.

„Nečlunku," pokračoval Ohniváček, „ty ještě věříš, že máme nějakou maminku ve žlabu?"

Nečlunek se zarazil. „Ach, co mi to povídáš?" zanaříkal. „To ty jistě nevíš, že Červinka zašlápla Bělinku a mne že teď tak hrozně hlava bolí. Což by to bylo možno, aby se něco takového dělo, když bychom neměli maminky? Však víš, jak tatínek říkával, abychom se jen dobře drželi žebřinky a že nám se nic zlého nestane? Jak by to bylo možné, jak by to bylo možné, abychom neměli své maminky a nedostali se k ní do žlabu, když jsme již tolik vytrpěli?"

Ohniváček ohrnul rety a zakýval ušima: „Povídám ti, Nečlunku, králíci nemají žádné maminky a ani do žlabu se nedostanou. Vždyť jsem se o tom přesvědčil, já ti to tedy řeknu... já jsem ve žlabě byl! — A nebylo tam tatínka, ani maminky. Ani Chudáček tam nebyl. — Byla tam řezanka pro Červinku, a to je žrádlo ještě horší, než jaké jsme my mívali v žebřinkách. Ale — že tě hlava bolí a že Červinka zašlápla Bělinku...? Já nevím, pochopíš-li mne. Ty's přece jen ještě nikde nebyl a ničemu nerozumíš. Ale, já jsem na to již přišel: Víš zrovna tak, jako nám do žebřinek vždycky přišla tráva, když jsme ji vyjedli, víš, tak — sama od sebe (a přišla vždycky), tak se i stává, že Červinka rozšlápne králíčka, anebo že někdy někoho hlava bolí. Ale to nic neznamená, tak to je, je to takový zákon, víš, pravidelnost, nutnost taková, a my, králíčkové, ničeho na tom nemůžeme změniti..."

Ohniváček nedomluvil. Hospodář vyšel ke stodole a když uviděl králíčky, jak spolu hovoří, zvedl poleno a hodil po nich. Rovnou mezi ně.

Vzduchem zasvištělo, a bylo slyšeti vzlyk a rychlé, zoufanlivé cupání.

Ohniváček s tělem rozbitým a strašně zohaveným ležel v úzkostech a smutně naříkal...

Sedlák ho dorazil.

Po Nečlunkovi nebylo ani památky...

PAMÁTKY ČESKÝCH EMIGRANTŮ V AMERICE.

„Všecken život morální, všecko bádání intelektuální utíká se do ciziny, a pravou historii Čech té doby jsou dějiny emigrace", napsal A. Denis o době pobělohorské. Posud však hledání „rozptýleného stáda" v cizině omezovalo se u historiků jen na střední Evropu. Víme, že čeští evangelíci hlavně moravští nalezli útulek v Uhrách, kde kníže sedmihradský Jiří Rakoczy a řada pánův uherských poskytli útulek vystěhovalcům. Víme, že hlavní proud uprchlíků z vlasti přelil se do německých zemí, kdež Vratislav, Žitava, Terno, Drážďany, Freiberk, Kulmbach a j. staly se středisky českých evangelíků. Víme, že jiní vystěhovalci usadili se v Polsku, bloudili Holandskem, Skandinávskými zeměmi a Anglií. Ale někteří čeští vystěhovalci pustili se i do Severní Ameriky a o těch český dějepis ví málo, skoro nic.

Advokát newyorský Tomáš Čapek vydal se po stopách českých emigrantů a shromáždil co se shromáždit dalo: drobty zapsané v knihách amerických i tradici dochovávanou ústně a výsledek svého hledání vydal v knize velice poutavé.*) Z ní vybíráme něco svým čtenářům k poučení.

O Americe slyšeli ti Čechové, kteří se usadili v Anglii a v Holandsku. V Anglii usadil se rytec Václav Hollar z Prachně, Šimon Partlicius, několik kazatelů (mezi nimi Telčík), Samuel Martini z Dražova, hrabě Vratislav. O Telčíkovi ví se, že byl v Americe, ale vrátil se a zemřel v Dublíně. V Holandsku žili Ondřej Habervešl, Pavel Skála ze Zhoře, Pavel Ješín, Pavel Kaplíř ze Sulevic a nejslavnější exulant Jan A. Komenský. Komenskému nabídnuto bylo presidentství horvardské university v Americe, ale on nabídky nepřijal. Švédský král Gustav Adolf zamýšlel delší čas založiti v Americe osadu, kde by evropští štvanci bez rozdílu národnosti mohli nalézti svobodný domov a volnost pro své náboženství. Předčasná smrt králova zabila i myšlenku, přes to společnost Švédů zakoupila r. 1638 od Indiánů pozemky při řece Delaware (nedaleko dnešního města Wilmingtonu) a založila tam osadu Nové Švédsko. Zdali mezi prvními osadníky Nového Švédska nebyla některá česká rodina, nevíme.

Na jisto víme, že první známý exulant český v Americe byl **Augustin Heřman,** jenž se objevuje v Novém Yorku roku 1633. Všechny americké zprávy o něm dochované jednomyslně svědčí, že to byl muž znamenitý, vzdělaný a podnikavý. Heřman všude se honosil původem českým, statek svůj nazval Bohemia Manor (České manství), podpisoval se za života Augustine Herrman, Bohemian a přikázal, aby po smrti na jeho náhrobek poznamenáno bylo, že byl Čech.

Z pramenův amerických vysvítá, že Augustin Heřman byl Čech rodem z Prahy; roku 1633 nalézal se již v Americe ve společnosti Arenta Corssena, když Holanďané kupovali od Indiánů pozemky na Sneykillu (v okolí dnešního města Filadelfie.). Snad se ještě vrátil do Holandska, ale brzo přišel do Ameriky a usadil se v ní trvale. Žil s prvními holandskými osadníky, měl výborné vzdělání inženýrské, měřil zemi a kreslil mapy. Mezi Holanďany v New Amsterodamu, v nynějším New Yorku, zastával důležité úřady. Kdo prohlíží staré listiny holandské, nalézá jeho jméno velmi často; jmenovitě dvakrát byl od nich volen za jednoho z „Devíti správců" (ponejprv 1647), kteří se měli starat o zvelebení osady, odstraňovat spory o meze a pozemky i smiřovat nesnášelivé kolonisty, mezi nimiž byli také Angličané a Švédové. Pozoruhodno jest, že Heřman bývá pokaždé jmenován na prvním místě mezi Devíti správci a při každém poselství nebo vyjednávání. V New Amsterodamu se Heřman 1651 oženil s Jannetjí Varlettovou, s níž byl šťasten.

R. 1660 vyslán byl do Marylandu ještě s jedním sousedem, aby tam urovnal vysoce důležitý spor. Někteří Švédové a Finové usadili se kolem řeky Delaware a jsouce nespokojeni se správou holandskou, odebrali se do osad anglických. Byli však mezi nimi 6 vojáků, jichž vydání se Holanďané dožadovali. O tomto poselství Heřman psal i poznámky, které se zachovaly („Zápisky činěné Aug. Heřmanem za jeho vyslanectví k ctihodnému guverneru a radě Marylandské").

Poselství do Marylandu vedlo Heřmana k tomu, že se časem v Marylandě usadil, neboť jako znalec půdy postřehl úrodnost země a výhody, jež stát Maryland osadníkům poskytoval. Když spor byl šťastně odklizen, a Heřman ve Virginii poznal se i osobně s lordem Baltimorem, majetníkem Marylandu, učinil Baltimorovi nabídku, že za přiměřenou náhradu vyhotoví mapu provincie Marylandské. Mapa taková byla věc inženýrská a práce těžká, protože zeměměřič odkázán byl pouze na sebe, pracoval v krajích neobydlených a pustých, kam kromě nohy Indiánů jiná lidská noha posud nevkročila.

Za mapu provincie Marylandu dostal Augustin Heřman výsadní listinu od lorda Baltimora, datovanou 19. června 1662, v níž se mu uděluje část pozemků darem pod jménem Bohemia Manor (České manství). Tyto pozemky byly pruh země sevřené s jedné strany krásnou řekou Delaware a s druhé zálivem Chesapeakem. Jiná část darovaných pozemků dostala jméno Little Bohemia (Malé Čechy) a třetí časem dostala jméno Three Bohemia Sisters (Tři české sestry). Řeky, které tímto manstvím protékaly, Heřman nazval Big Bohemia River a Little Bohemia River, jak se jmenují až podnes. České manství, přijaté po způsobu feudálním, bylo velmi rozsáhlé a poskytovalo nepochybně útulek i jiným českým exulantům. Jakožto inženýr snil o zřízení průplavu přes své panství, jenž by spojoval řeku Delaware se zálivem Chesapeakem; sen, který se za jeho života neuskutečnil. Vedle inženýrství Heřman měl za sebou již z New Amsterdamu zku-

*) **Památky českých emigrantů v Americe.** Příspěvek k dějinám česko-amerického vystěhovalectví. Druhé opravené vydání 1907 nákladem národní tiskárny v Omaze, Neb.

šenost kupeckou; nazývá se v současné knize „prvním zakladatelem virginského obchodu tabákového" a učinil zdařilou zkoušku s pěstováním indigového semene.

České manství rozkvetlo, zvláště když lord Baltimor daroval Heřmanovi ještě další část pozemku nazvaných St. Augustine Manor (Manství sv. Augustina). Heřman vystavěl si tu veliký panský dům, mýtinami a houštím proklestil cesty na panství a vzdělával bohaté plantáže. „Na Heřmana pohlíželo celé okolí jako na vůdčí hlavu. Měl pro svou zábavu jelení oboru, jejíž zdi stály až do r. 1859; jezdil v kočáře s premovanými sluhy; z jeho panského domu poskytoval se očím rozkošný pohled na řeku Bohemii a na záliv Chesapeake" (praví anglická kniha). Ví se také, že v domě Heřmanově bylo mnoho starých knih a listin a vzácných obrazů. Při tom i v New Yorku měl Heřman nějaký majetek z doby, kdy tam začal obchodovat.

Z duchovního života na Českém manství víme málo, ale jednu věc velmi význačnou přece. Synové Heřmanovi byli Ephraim a Kašpar (vedle nich měl tři dcery) a Ephraim přilnul k sektě Labadistů, která založena byla francouzským jezovitou Janem Labadiem a měla hospodářský řád komunistický, náboženský pak pietistický, v odloučenosti pohlaví od sebe a v ponurosti až mnišský. Ephraim uvedl Labadisty na České manství, byl však od náčelníků jejich oklamán a hmotně poškozen. Otec sektě nepřál. Ephraim brzy z náboženského blouznění vystřízlivěl a vrátil se ke své ženě. Heřman ještě v poslední vůli své opovržlivě mluvil o Labadistech a syna svého odsuzoval. Ostatně celé okolí nenávidělo chorobnou sektu.

Stařičký zakladatel Českého manství napsal 1684 závěť, v níž učinil nejstaršího syna Ephraima svým nástupcem a dědicem po zákonu. V ní též nařídil, že všichni dědici, držitelé a páni Českého manství mají se podpisovati jménem jeho Augustin, jinak právo na dědictví ztrácejí. Pro případ, že by rod jeho po meči vymřel, „Svěřenství statku připadne ctihodnému lordu a pánu Marylandu a váženému sboru zákonodárcův, jenž čas od času v této provincii Marylandu zasedá, a výtěžku se užije k nadaci svobodné školy a koleje anglické protestantské církve s protestantským kazatelem atd. pod jménem A u g u s t i n e B o h e m i a k věčné cti a slávě boží." O svém pohřbu nařídil: „Přeji si býti pochován, zemru-li při tomto zálivu nebo v Delaware, na Českém manství, ve své zahradě, vedle své choti Johanky Varlettové; a též si přeji, aby na hrobě našem byl zbudován náhrobek tří stop zvýší s nápisem toho smyslu, že já jsem první seděním na Českém manství a jeho zakladatelem I. P. 1660 a zemřel ..."

Augustin Heřman zemřel nepochybně r. 1686 a v plantáži Českého manství na vinici stál náhrobek jeho s nápisem: „Augustine Hermen, Bohemian, the First founder. Seater of Bohemia Manner anno 1661."

České panství udrželo se v mužském rodě Heřmanův až do konce 18. století. Potom dcerami přešlo na dědice jiných jmen. Bylo rozparcelováno a starý dům panský zanikl požárem r. 1815, při čemž požáru padly za obět i knihy, listiny a obrazy. Podobizna Augustina Heřmana i choti jeho zachovaly se však jinde.

Všecko, co se podařilo panu Tom. Čapkovi shledati, ukazuje, že Augustin Heřman byl buď měšťan pražský nebo šlechtic český a věrný evangelík. Jeho závěť zejména připomíná formu a sloh českých listin 17. věku. Jeho matka Božena žila ještě r. 1648 v Amsterodamě s jiným synem ve vyhnanství. Jak se vlastně jmenoval, neznámo; pan Čapek kloní se k domněnce pravdě podobné, že pravé příjmení jeho bylo české, Holanďanům a cizincům vůbec snad těžce vyslovitelné, a proto že majitel jeho nejspíše přestával na pojmenování dle dvou svých k ř e s t n í c h j m é n Augustin Heřman. Heřman zanesl jméno české do Ameriky a dělal svému národu čest. Jeho jméno zapsáno je v četných historiích o starých přistěhovalcích. Je nazýván mužem vynikajícího postavení; podivínem i milovníkem této (americké) země; jeho jméno a národnost zachovaly se v názvech České řeky, Českého manství, kostela sv. Augustina, panství sv. Augustina a malého úhledného městečka Port Hermann.*) — V nynějších rodinách amerických několika koluje krev Heřmanova, v rodině Bayardů (za presidenta Cleve-

---

*) Na Českém manství shledáváme se s rodinami, které mohly být české, ale těžko to říci určitě při anglickém a holandském psaní jmén. V reformovaném holandském kostele oddáni byli ku př. v letech 1639—1651 B o r g e r J o r i s z e n j. m. Van Silesien, dále J e ú r a f e n F r a d e l l j. m. Úyt Moravien; Joris ten mohl se jmenoval Jaroš nebo Jareš; praví o něm jiné anglické prameny: „Měšťan Joris, jehož jméno úzce souvisí s prvními dějinami New Yorku, byl rodem ze Slezska a přibyl do Rensselaerwyku r. 1637. Byl řemesla kovářského. Tu žil asi pět let, zakoupil později plachetní loď a kupčil s ní na Hudsonu." Zemřel 1671, býval správcem osady a jeho potomci přijavše jméno Burger (měšťan) stali se zakladateli newyorské rodiny Burgerů. — Kdo byl Moravan Fradell? Víme, že často se stýkal s Jorisem, táhlo je k sobě asi krajanství.

lenda jeden byl ministrem). Randolphů, Jekyllů a j.

Současníkem Heřmanovým byl nejprvnější kupec v New Amsterdamu **Bedřich Filip** a to byl také český exulant. Až do revoluce americké t. j. do prohlášení samostatnosti Spojených Států (1776) kvetla v nynějším státě New Yorku četná rodina Philipsův, o jejímž ohromném bohatství současníci vypravují až báječné věci. Přes to, že mužská haluz rodu toho zanikla, trosky dávné slávy zachovaly se potomstvu. Zakladatelem mocného rodu toho byl Bedřich Filip, jenž do New Amsterdamu přijel okolo r. 1658. Rodina jeho opustila Čechy, když vypuklo náboženské pronásledování evangelíků. Mluví o tom prameny psané i rodinné podání. Prameny vypravují, že Bedřich Filip byl potomkem starobylého rodu českého a užíval erbu, v němž bylo půl lva, vycházejícího z koruny s heslem „Quod tibi vis fieri, facias“. (Čiň, co chceš, aby tobě bylo činěno).**)

Neznáme šlechtické rodiny Filipů, neznáme ani erbu takového. Dle erbu spíše by se uhádl rod nežli dle jména, neboť je stejně jak u Heřmana možno mysliti, že Bedřich Filip jsou pouze křestní jména a příjmení že zaniklo. Ale v někdejším sídle Filipů v Yonkers N. Y. zachoval se v omítce nad krbem hlavního pokoje také erb se pštrosím peřím. O tom, jak Filip opustil vlast, se vypravuje, že ovdovělá matka uprchla s dítkami do Holandska a přinesla s sebou jen trosky majetku. Jelikož jí poměry nedovolovaly syna Bedřicha líp zaopatřit, dala jej vyučiti tesařství. Bedřich vystěhoval se z Holandska do New Yorku, který byl toho času pod správou holandskou. Bedřich Filip chopil se obchodu a brzy nazývali jej osadníci „Bohemian merchant prince“ (Český kupecký kníže). Když se Bedřich Filip přistěhoval do Ameriky, byl už ženat s Holanďankou Marketou z Dacre a měl s ní už syna Bedřicha. Dle jedné zprávy přijel na téže lodi s proslaveným guvernérem holandským Stuyvesantem r. 1647. R. 1653 Bedřich Filip byl jmenován odhadcem majetku svého krajana Heřmana. Oba exulanti čeští se dobře znali.

Syn Bedřich Filip nabyl dvěma sňatky s bohatými vdovami nesmírného jmění a mocných příbuzných a stal se nejbohatším kupcem v New Netherlandu. Měl mnoho lodí, obchodoval s Holandskem, s východní a západní Indií a přivážel otroky s Madagaskaru; pouštěl se do velikých podniků a zastával vynikající politické úřady. Zemřel 1702. Město Yonkers zakoupilo dům jeho a používá ho posud za radnici. Odpočívá na známém hřbitově Sleepy Hollow v Tarrytownu po boku velikého amerického spisovatele Washingtona Irvinga. Mužové z rodu tohoto jsou znamenití jeden po druhém, Bedřich Filip toho jména čtvrtý, poslední lord panství Philipsburghu, odjel s rodinou do Anglie. Rodina Filipova nesúčastnila se revoluce a boje za osvobození Ameriky a zachovala věrnost králi anglickému. Tento poslední Bedřich Filip „byl příjemný a rozvážlivý muž a laskavý a dobročinný pán; zvláštní zálibu měl v zahradnictví a libůstka ta ho stála mnoho času a peněz“. Zemřel v Anglii v Chesteru 1785, za zkonfiskované statky americké dostal od vlády britické 62.075 liber šerlinků.

Jaké stopy zanechali Filipové po sobě v Americe? Jen tu, že zůstali věrnými evangelíky. Náhoda zvěčnila je však pro paměť amerického lidu, byť utrpěli na pověsti tím, že nepřidali se k revolucionářům, jež vedli Franklin, Paine, Washington, Jefferson, Adams a Patrik Henry volající: „Buď svobodu nebo smrt“. Slavný Washington zvěčnil ve spisech svých zámek Filipův a Sleepy Hollow, panství jejich, mlýn, kostel reformované církve a jiné pamětihodnosti. A v životopise Jiřího Washingtona zvěčněno jest i jméno Marie, dcery posledního Bedřicha Filipa. Jiří Washington, „otec vlasti“ r. 1756 zahořel láskou ke krásné dívce. Jemu bylo tehdy 24 let a Marie Filipova byla nevšedně krásná a nad svou dobu vzdělaná. Washington nedostal zbožňované dívky, jež dala přednost plukovníkovi Morrisovi, ale přátelství mezi Washingtonem a Bedřichem Filipem IV. neutuchlo, až když oba muži o 20 let později stáli proti sobě jako náčelníci nesmiřitelných stran.

Po rodu Filipův Amerika má památku ve jménech městeček Philipstown, Philipsburgh, Yonkers a ve jméně velikého panství Philips Manor. (Dokončení.)

———

**) Nejstarší dvě anglické zprávy znějí: „Bedřich Filip nebo (jak jméno to někdy psáváno bývalo) Vreedryck Felypsen narodil se v Čechách, dle jiných r. 1626 v Bolswertu, západním nebo východním Frieslandu v Holandsku, malém městečku blíže Wiewerdu. Otcem jeho byl urozený hrabě Filip z Čech, potomek starobylého rodu hraběcího téhož jména a země. — Kromě vysokého postavení šlechtického zdá se, že měli hodnost nejvyšších lovčích neboli správců obor v Čechách; zachoval se dosud v rodině zlatý řetěz i odznak takového úřadu: řetěz je posázen ametysty, démanty, rubíny a smaragdy, maje na závěsku jelena krásné ze zlata vytepaného.“

ALFRED DE MUSSET:*)

SONET

pro paní N. Ménessierovou.

„Já zřel vás děckem", děl jsem jedné krásce,
„jak růže byla jste a srdce v zraku svém."
— „Vás jako lenocha a loutku znala jsem,
a měl jste Byrona, verš velký, tanec v lásce."

Tak navraceli jsme se k svého dětství zkazce,
jež hovořilo k nám již starých jazykem;
ta mladá vzpomínka nám vstříc šla v smíchu zlém,
jak echo lehounká, jak naděj v svěží masce.

Zbabělec času bojí se: že smrt by vdech';
a myslí, když se zdi tkne květ, že chví se vratká.
Poutníče milý, otče vzpomínek ty všech!

Tvá ruka útěšná, tak moudrá a tak sladká,
mi navždy posvětí krok v mechu, všecko zkrátka:
chřestičku dětskou, každý pohled, každý vzdech.

Máj 1843.

*

TÉŽE PANÍ.

Když ve dnech deště přelétavý pták svým skřekem
se ozve, jenž nad cestou ztracenou se chví,
na kraji lesa ve květu, v svém hnízdě měkkém,
mu zamyšlený slavík někdy odpoví.

Tak také hlas můj zněl vám k duši, jež to ví,
a odpovídala jste naší řeči vděkem.
Ten smutný, sladký čas, zbožněný jiným věkem,
ten čistý dotyk srdcí vrátila jste vy.

A byla jste to vy? Co vaše krása spíjí,
mluvíte o lítosti, o melancholii.
— Já též snad něčí srdce kdysi zranit znal.

Je trochu hloupé milovat, co láska míjí.
Kdo kytku přinese, jež patří Ofelii,
tam z břehů neznámých, kde proud ji zanechal?

Přel. Zd. Broman.

OLDRA J. NOVOTNÝ:

JEŠTĚ JEDNOU JARO . . .

Jako člověk milující jaro života vítal jsem první náběhy jara s touhou nevyslovitelnou. A všechny bolesti, jichž má duše byla plna, odvál první jarní větřík s lehkými útržky oblak daleko, daleko . . .

Příchod jara je mi každým rokem velikou událostí. Magicky na mne působí znovuzrozená příroda, jaro života mlčících tvorů v přírodě. Každý nový úkaz v přírodě na jaře (a později i létě), každá změna je hřebíkem do rakve mých bolestí. Já v jaře zapomenu na všecku lidskou bídu, která mi přinesla hořkost života, zapomenu na vše, co je trpké a člověka se týká; zapomenu — —

— — — — — — — — — — — — — — —

Sednu si na mez. Jasné paprsky velikého Helia oživují ztuhlou hroudu; z ní raší nadějný život. Zelenou krví naběhla tráva; je tak jemná mlaďoučká . . . V ní kvetou drobné krupičky osívky a bílé zvonečky rožců. Oznobené žito rozmrzává, hrouda vlhne, rozsejpá se. Oteplený vzduch proniká hlínou. Vylézá střevlík, vylézá majka, vyrůstají modráčky . . . Těch modráčků je plné pole. A zvláště tyto květy mne radostí omamují. Modrá očka jich (rozrazilů) tolik vám, ach tolik, dívají se lačně do sluníčka, že člověk je udiven nad tou radostí života mlčících tvorů — — —

*

Je září. Vzduch jasný, klidný. Stromy plody obtěžkány. Ve zoraném strništi vyrostla modrá očka rozrazilů. Kde se zde vzala? Vždyť modráčky přece rostou na jaře! Či zastesklo se jim ještě jednou po jaře? Nejspíš! Mně také — — Zastesklo se nám, kteří jaro milujeme, po jarním životu. Teď k podzimu je to skoro všecko jiné, skoro všecičko; ta tráva schnoucí, ty vyžilé hroudy, obtěžkané sady a spásané luhy, les plný žaludů, bukvic a spadaného listí a medového vřesu — — a přece tolik si v něm vzpomínáme na jaro.

Jen sluníčko je jarní. A proto se po něm modráčkům zastesklo. Je jim bolno tlít už od června v hroudě; proto ještě po žních poslaly hlínou modrá svoje očka podívat se do sluníčka . . .

Příroda stárne; vzpomíná si na svoje mládí — jaro — jako vetchý dědouš a shrbená babička . . . Ne, nechce se tvorům do té Zimy — Smrti — — —

Proto v podzimku trpívám melancholií. Přes zimu pak střádám si touhu po jaru příštím.

— — — — — — — — — — — — — — —

BRUMOVČÁK.

U nás se říká stréc, ale to sú „strýc Šebesta", protože pochází z Brumovic. Jeho otec se k nám přistěhoval z Brumovic a měl grunt; ale u nás to nejde být po brumovsku živ a nechtít při tom pracovat. Starý se ještě třepal, třepal, ale syn zdědil grunt už zadlužený; potom polovic prodal, zadlužil i to ostatní, a na konec mu nezbylo než pár kousků

---

*) † 2. května 1857.

zemi, které odstoupil žene. Dobytka zádného nemá a dělá ponejvíc u sedláku.

Strýc Šebesta má už hodně přes padesátku. Ačkoli je v naší obci přes čtyřicet let, mluví pořád ještě po brumovsku. Je na něm vidět jinou krev. Člověk jinak dobrý, ale jak se opije, a to bývá jednou za čtrnáct dní, nejdéle za měsíc, potvora. „Strýc Šebesta už sú zas v tem“, říkají naši lidé. V ten čas je nejlépe vyhnout se mu. Potká tě, chvilku s tebou mluví pěkně a na konec tě zpucuje, že by pes kus chleba od tebe nevzal. Za chvilku zas pláče: „Bratříčku, ublížil sem ti? Víš, já su lump, lump, lump, a moje děti sú taky lumpi, ale já piju za svý; a esli by nekdo proti temu neco měl, já su, stakra, starej Šebesta!“

My jsme se vždycky spolu snášeli. Jednou — bylo po dešti — lidé se vraceli s pole, strýc Šebesta jde okolo našeho, povřísla na rameně, a „měl v čepici“. „Dej pámbu dobrý poledne!“ pozdravuje. — Dejžto pánbůh, děkuju. — Už jste povázali? — ptám se. „A tvůj tata povázali, ty trúbo jedna? Jak se ptá! Ty —.“ V tom zazvonilo poledne, strýc Šebesta se počal modlit, a já jsem se schoval.

Naproti něho bydlí Francek Konečný, sedlák zámožný, hodný, ale ne tuze vtipný. Byl také ve výboře. Šebesta k němu chodil a byli spolu dobře. Jednou se Šebesta zas podroušil, přijde ke dveřím a tluče: „Francku, polez ven, to sú strýc Šebesta.“ „Ale Francek se k otvírání neměl. „Jářku, ty trúbo, ty neotevřeš? Pověz enom, proč Fabiš Bečka vybírá dáňku! Proč? protože štyry a dvacet je vás výborníků a ste všeci hovada hlúpý. Ja, ty si taky lump starý, nemysli si, ty hovado!“

Když ví, že má žena groš, povídá tajemně: „Ženo, dej mně šestku! Mlč, dej mně šestku!“ A žena musí dát. Pakli ne, strýc vezme, co je, a prodá. Když přijde napitý domů, to musí žena s dětmi spát u příbuzných. Šebesta pohází všecko na zem, vezme obušek, sedne si a položí jej před sebe na stůl.

„Františku, já sem si tě vychoval, ty seš můj syn, ale ze svojeho otca nemáš ani chlup! Já sem tě dal vyučit (ševcem). Ale ticho, Františku! Stakra mlč, ty si lump. Dyž sem já byl takový jako ty, sedmery šaty štofový sem měl, a dyž sem jel k asendě, měl sem štyrycet jednušek v kapci. A on nemá nic! Donesl si takovú čepicu, ani pod nohy bych ju nechcel!“

V takových chvílích mu jeho nejstarší syn už kolikrát nabil. „A tož, ty potvoro, tak? Ty seš můj syn, a ty mně budeš v mojím baráku prtačit? Tu máš —!“ — Už dost, tatínku, já se už nedám! — a chmac starého. Strýc je tomu jednou stranou rád, že se ho syn nebojí a chlubí se: „Tak mě chmatl a uderil se mnú. Prach má, potvora!“ A z toho zas: „Ty seš muj syn, a ty si trúfáš na svojeho otca? Ty potvoro prtácká! Já tě zabiju, já tě zabiju!“

Ale jakousi čest v těle přece má. Jednou v noci se ztratila Bednáříkovi okna. Hádalo se na Ovíska, který odjakživa byl s Bednáříkem na štíru. Jiní říkali, že to udělal Bednářík sám jenom „na štrych“. Bednářík přemlouval Šebestu, aby svědčil, že on Ovíska ty okna vysazovat viděl, že mu za to něco dá. „A co ty si myslíš, dyž je Šebesta lump, že on prodá aji svoju dušu?“

Je mlatcem. A u nás hospodář je povinen svému mlatcovi dělat práci s dobytkem. Jeho hospodář mu jednou nechtěl kamsi jet, Šebesta se dopálil, napil se a přišel k nám. Tatínek mu sám otvíral. „Dobrý večír, bratře! Čuješ, co ti povím.“ — Co dobrýho? — „Ty budeš dělat mně a já budu dělat tobě. Chceš?“ — Chcu — řekl otec, aby ho upokojil. „Tož teda ja, já tobě a ty mně. No proč bychme jeden druhýmu nedělali? Udělal sem já tobě co, nebo ty mně? My sme dycky kamarádi. Tož budeš mně dělat, ale nezlob se! Dobrú noc!“

F. H.

FR. ZAVŘEL:

PŘEDEHRA KE KNIZE: ROD A JÁ.

(J. Herbenovi připsáno.)

Rode můj! Zpívali ti
popěvky jaksi nenové
nezaujatí bardové . . .
Já chci však žíti —! Já musím žíti
tak jako musíš žíti ty!
Drobnůstkou vtipnou ubitý
chci ve tvých obrozeních sebe vzkřísit,
chci do tvých bolestí své hoře vysít'
a s tebou, k tobě, z tebe viděti!
Chci —? Musím!!
Vždyť celé, celé mládí dožito je —!
Horoucí mládí. Mé — a tvoje
S přízvukem divně kusým . . .
Romantické tak . . . Zbylo prokletí.
Rode můj! Uslyšíš —? Dlaň v dlani
osvobozujme se! Zbabělec ztroskotá . . .
Nad svými hříchy tiše zahloubáni
my spolu —, my spolu
hledejme nový smysl života!

DVĚ ŽENY.

(D . . .)

Když podvečerem spolu chodíte
tak zvláštně krásny, dcera s matkou,
co krásy budoucí a trýzně dožité
pocítím vždycky! Nejjemnější zkratkou
jste mého smutku, o němž nevíte,
i mého zítřku — dcera s matkou . . .

GUSTAV MEYRINK:

PETROLEJ, PETROLEJ.

V pátek — v poledne — to bylo, když Dr. Kunibald Jessegrim vylil strychninový roztok pomalounku do potoka.

Na hladině se vynořila ryba — leklá — břichem vzhůru.

„Takhle mrtvý byl bys teď i ty,“ pravil Jessegrim sám k sobě narovnav se, jsa rád, že zároveň s jedem vylil i samovražedné myšlenky.

Třikrát podíval se již takhle smrti v tvář a pokaždé připoutalo jej znovu k životu jakési temné tušení, že jest povolán ještě k velikým věcem, k divoké, velikolepé pomstě.

Poprvé se chtěl zabíti, když mu byl ukraden jeho vynález, — potom po letech, když jej vyhnali s místa, protože nepřestával pronásledovati zloděje svého vynálezu a zahanbovati jej a teď, protože — — protože — —

Kunibald Jessegrim zaúpěl, pak v něm oživla vzpomínka na jeho divoký žal.

Všecko bylo ztraceno, — všecko, na čem lpěl, — všecko, co mu bývalo milé a drahé — A tím byla vinna jenom slepé, rafinované, bezdůvodné zášť davu, který opojen hesly vzpírá se všemu, co se nezrodilo podle šablony.

Čeho všeho nepodnikal, nevymýšlel a nenavrhoval. —

Sotva na postupu musil ustati — před ním byla „čínská zeď“ — zástup milých lidiček se širokými čely a jejich heslo: „ale“ — — — — — — — —

„Metla boží!“ — ano v tom je vysvobození. „Pane na nebi, Všemohoucí, — dej, ať jsem zhoubcem světa — Attilou!“ — vztek plápolal v srdci Jessegrimově.

Timur Lenk, Čingischan, který se potuluje Asií a se svým žlutým mongolským vojskem pustoší evropské luhy, vůdcové Vandalů, kteří si oddechli teprve na troskách římského umění, — ti všichni jsou z jeho rodu — silní, samorostlí bratří zrození v témž orlím hnízdě.

Probudila se v něm nekonečná bezměrná láska k těmto tvorům boha Šivy. — „Duchové — těchto mrtvých budou se mnou,“ pocítil a nový typ vešel jako blesk do jeho těla. —

Kdyby se byl v oné chvíli podíval do zrcadla, nebyla by mu zůstala kouzla transfigurace žádnou hádankou.

Tak vcházejí temné noci přírodní do krve člověkovy — tak hluboko a tak rychle.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Dr. Jessegrim měl hluboké vědomosti, — byl chemikem a nebylo se mu těžko uchytiti.

V Americe se takoví lidé neztratí, — jaký div, že i on brzy nabyl peněz, — ba dokonce i bohatství.

Usadil se v Tampiku v Mexiku a smělým obchodem s meskalem, novým narkotickým, rozkoš působícím, omamným prostředkem, který uměl chemicky vyrábět, vydělal miliony. —

Patřilo mu mnoho čtverečních mil pozemku v okolí Tampika a nesmírné bohatství půdy na prameny petrolejové slibovalo rozmnožovati jeho jmění do nekonečna.

Ale to nebylo, po čem jeho srdce toužilo. — —

— — — — — — — — — — — — — — —

Bylo před Novým rokem.

Zítra bude 1. ledna 1951, a líní Kreolové budou míti zase záminku po tři svátky po sobě se opíjet a tancovat fandango,“ myslil si Dr. Jessegrim a díval se se svého balkonu na tiché moře.

„A v Evropě nebude lépe. Teď, v tuhle dobu vycházejí už rakouské denníky, dvakrát tlustší a čtyřikrát hloupější než obyčejně. Nový rok jako nahý kluk, nové kalendáře se vznášejícími se ženskými a s rohy hojnosti, statistické znamenitosti: že v úterý v 11 hodin 35 minut a 16 sekund před polednem uplynulo právě 9 milliard sekund od té doby, co vynálezce dvojitého účetnictví zavřel oči k zasloužilému věčnému spánku, — a tak dále.“ — —

Dr. Jessegrim ještě dlouho seděl a díval se na nehybné zrcadlo mořské, které se tak podivně třpytilo ve svitu hvězd, až bilo dvanáct hodin. —

Půlnoc! — —

Vyňal hodinky a pomalu je natahoval, až konečky jeho prstů pocítily odpor péra. Stiskl je zlehka, tiskl je stále silněji... prask — — péro se přetrhlo a hodiny se zastavily. — — —

— — — Dr. Jessegrim se posměšně usmíval: „Tak i vám péro ukroutím, vy milí, dobří človíčkové.

— — — — — — — — — — — — — — —

Hrozná detonace pobouřila město. Burácela z daleka, — od jihu, a námořníci myslili, že její původ dlužno hledati poblíže velkého poloostrova — asi mezi Tampikem a Vera-Cruzem —

Záři nikdo neviděl, — ani majáky nedávaly znamení — —

Hrom? — teď! — a z čista jasna? — — nemožno. Tedy pravdě podobně zemětřesení.

Každý se křižoval, — jen hospodští kleli jako vzteklí, neboť všichni hosté vyletěli z hospod, vylezli na městská náviší a tam se dali do povídání příšerných událostí... — — —

Dr. Jessegrim si ničeho nevšímal, sešel do své studovny a bzučel si cosi jako „Adjé, mé Tyroly“ —

Byl ve výtečné náladě; vytáhl mapu ze šuplíku, bodal do ní kružítkem, přirovnával se svým zápisníkem a radoval se, že se všecko shoduje. Až k Omaze, snad i dále k severu prostírala se oblasť petroleje, o tom nebylo už možno pochybovat. A že nafta tvoří pod zemí celá jezera, veliká jako záliv Hudsonův, to věděl. —

Věděl to, vypočítal si to, počítal na tom plných 12 let.

Všecko Mexiko stálo — po jeho mínění — na skalních dutinách v hloubi země, které z větší části, aspoň pokud byly naplněny petrolejem, byly spolu spojeny.

Proraziti postupně všechny mezistěny stalo se úkolem jeho života. — Po léta zaměstnával při tom celé zástupy dělníků a co to stálo peněz!

Všecky miliony, které vydělal obchodem s meskalem, na to padly. —

A kdyby byl jednou jedenkrát přišel na pramen nafty, bylo by bývalo po všem. Vláda byla by mu ovšem ihned zapověděla trhání dynamitem, jemuž tak jako tak nikdy nepřála. — — —

Dnes v noci měly padnouti poslední stěny — k moři — na polostrově — a severněji u St. Louis de Potosi. —

Automatické přístroje přivodily výbuch. — — —

Dr. Kunibald Jessegrim zastrčil si do kapsy několik málo tisícovek dollarů, které mu ještě zbyly, a jel na nádraží. — Ve čtyři hodiny ráno odjížděl New-Yorkský rychlík.

Co teď už v Mexiku?!

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Vida, tady to stálo už v novinách — původní telegram z různých pobřežních míst mexického zálivu a ve zkratkách mezinárodního kabelového slovníku:

„Efraim, telecí ledvinka, jahodová břečka", což přeloženo zní asi takto: „Hladina mořská všecka pokryta petrolejem, příčina neznámá, zápach daleko široko. Státní guvernér."

Yankeové se o věc nesmírně zajímali, protože příhoda nepochybně asi bude míti mocný vliv na bursu a na ceny petrolejové, — a hra s jměním je půl života! — —

Bankéři na Wallstreet, jichž se vláda otázala, bude-li událost míti vliv na stoupání nebo klesání cen, krčili rameny a odpírali odborný úsudek, pokud nebude známa příčina zjevu — potom ovšem, kdyby se podniklo na burse něco proti lidskému zdravému rozumu, bylo by možno vydělati mnoho peněz.

Na Evropu nepůsobila zpráva žádným zvláštním dojmem, — především byla chráněna ochrannými cly a potom rodily se právě nové zákony, které zavedením tříročního dobrovolného přinucení k číslům spolu s odstraněním vlastních jmen mužských individuí měly roznítiti lásku k vlasti a přizpůsobiti duše ke službě vojenské. — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Zatím vytékal petrolej proudem z podzemních nádržek mexických přesně tak, jak dr. Jessegrim vypočítal, do moře a tvořil na povrchu opalisující škraloup, který se šířil a šířil a hnán proudem golfským, brzy vypadal, jakoby pokrýval veškerý záliv.

— — Břehy spustly a obyvatelstvo odstěhovalo se do vnitrozemí.

Škoda kvetoucích měst!

Při tom byl pohled na moře příšerně krásný — nedohledná plocha lesknoucí se a svítící všemi barvami: rudě, zeleně a fialově, — potom zas temná, temná čerň jako fantasie z báječného vesmíru. — Olej byl hustší, než petrolej obyčejně bývá, a nejevil smíchán se slanou vodou jiné změny, nežli že ponenáhlu ztrácel zápach.

Učenci říkali, že přesný výzkum příčin tohoto zjevu měl by velkou vědeckou cenu, a protože dr. Jessegrim měl právem v zemi dobrou pověst aspoň jako praktik a znalec mexických ložisek petrolejových, neváhali zeptati se ho i na jeho mínění. —

Napsal jim je zkrátka a úsečně, jakkoliv otázku nezodpovídal v tom smyslu, jak se očekávalo.

„Bude-li petrolej prouditi jako posud, budou jim podle mých výpočtů za 27 až 29 neděl pokryty všecky oceány a deště se už nedočkáme, protože se voda nebude moci odpařovat. — V nejlepším případě bude pršet jenom petrolej." —

— — Frivolní proroctví vyvolalo bouřlivou nevoli, ale denně nabývalo více pravděpodobnosti a když neviditelné zdroje nechtěly a nechtěly vyschnouti — naopak zdálo se že mohutněji —zmocnil se všeho lidstva panický děs.

Každou hodinu vydávány hvězdárnami evropskými i americkými nové zprávy, ba dokonce i pražská hvězdárna, která doposud stále jenom měsíc fotografovala, — začínala si pomalounku všímat i nových záhadných zjevů.

Ve starém světě se už nemluvilo o nové vojenské předloze a její původce major Dressel rytíř von Glubinger ab Zinkski na Trottelgrüně, zaměstnaný ve službách jedné evropské velmoci, upadl docela v zapomenutí.

Jako vždycky v dobách zmatku bývá, když znamení zkázy hrozivě se objevují na nebi, ozývaly se hlasy neklidných duchů, kteří nikdy nejsou spokojeni s tím, co je, a odvažují se sahati na starobylé zřízení.

„Pryč s vojskem, které naše peníze požírá, požírá, požírá! — Stavte raději stroje, vymýšlejte prostředky, které by zachránily zoufající lidstvo před petrolejem." — — —

„Ale to přece nejde," napomínali rozvážní, — „tolik milionů lidí nemůže zůstati najednou bez chleba!"

„— — — Jak bez chleba? Mužstvo prostě propustíme, — každý se něčemu naučil, byť i nejprostšímu řemeslu," byla odpověď.

„— — — Nu ano, — dobře — copak mužstvo — Ale copak si počneme s tolika důstojníky?" —

— — — Ovšem, to byl pádný důvod.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Dlouho kolísala mínění, a žádná strana nenabývala vrchu, až došel kabelový telegram z New-Yorku:

„Dikobraz po librách zápal pobřišnice, Amerika," — to jest v překladu:

— „Pramenů nafty přibývá, situace je velice nebezpečná. Odpovězte hned telegraficky, je-li u vás také takový nesnesitelný zápach. Srdečný pozdrav! Amerika!"

— — To rozhodlo! —

— — Lidový řečník — divoký fanatik — povstal — mocný jako skála v příboji, — oslňující — a silou své řeči sváděl k nejnepředloženějším činům:

„Propusťte vojsko, — pryč s hračkou, — a důstojníci ať také dělají něco užitečného. — Dejme jim nové uniformy, když je tak těší, — pro mne třeba zelené jako žába s červenými puntíky. — A na břehy mořské s nimi, ať ssacím papírem vysušují petrolej, zatím co lidstvo bude bádat, jak by se děsnému neštěstí zabránilo." —

— — Dav jásal pochvalu. —

Nedávno sluchu domluvám, že taková opatření ničeho nemohou prospěti, že by se snad spíše něčeho docílilo chemickými prostředky —

— : „To se ví, — to všecko víme," — říkali.

„Ale copak si počneme s tolika důstojníky, — he?" Přel. M.

DROBNOSTI.

Z poznámek knihovníkových. Dubnový sešit České Osvěty přináší opět poznámky venkovských lidí o knihách, které četli a které mají rádi. Chalupnice M. čítávala krváky, ale už jich nechce. „Naše Skřivánková vypučila si od Fandy Kovářovy pět tech románů, je toho tákovejhle štůs, ale já bych to něčetla! Darmo vo tom povidat. Člověk ví, že je to samá hloupá vymyšlenost. Takhle něco vopraudouskýho, jako byli ty Půlpáni (od Raise), to je něci inýho. To byla knížka! Povidala sem Andě (dcerce školačce): Z tohohle si vem příklad. Vono je to, jak se říká, jen pro zasmání, ale je to jako istotný. To bylo čtení!" — Dělník N. o Úlehlově Čtení o přírodě pravil: „Tahle byla hezká, mělo to hezkej začátek a hezkej konec, pěkně to bylo vyložený, že sem všemu rozuměl." Životopis Havlíčkův od Srba se mu líbil také. S obdivem pravil: „Ale to byl člověk! Takovej se už nenarodí!" Za to paní V., které knihovník nabízel Tyrolské elegie, odbyla ho: „Ale dejte pokoj s tím Havlíčkem, vždyť toho bylo loni a letos plné noviny. Kdo pak by to ještě teď čet." — Rolník Ž., milovník historie, rozohnil se po četbě Třebízského Pobělohorských elegií: „Tfí, odplivl si, to byly časy! Mordyje, já tenkrát tak bejt na světě, to by koukali!" — Tovaryši H. líbil se Jiráskův Obětovaný velice, „ale tak se mně zdá, že je to někde až trochu přepjatý, jako ta Svatava, co zkusila a ten syn její jak hrad jí zapálil."

Sbírky Moderní galerie jsou bezplatně přístupny po všecky všední dny vyjma pondělí a to v nynější době roční od 16. dubna do 15. září od 10. hod. dopol. do 4. hod. odpol. V neděle a ve svátky od 9. hod. dopol. do 3. hod. odpol., v době letní od 9. hod. dopol. do 6. hod. odpol. V pondělí jsou sbírky pro obecenstvo nepřístupny. Vchod do Moderní galerie je z cesty, kterou se jde od výstaviště do Stromovky.

Ochočenou vlaštovku má prý stolař pan Stoklásek v Husovicích u Brna. Čteme tak v prostějovské Snaze, která sama praví, že je to úkaz nad míru zajímavý. V létě vlaštovka je na svobodě, kdož ví kde sídlí, a na zimu se vrací ke Stokláskům. Už podruhé přezimuje tímto způsobem. Poletuje po kuchyni a zobe, co se jí dá. Při příchodu prvních vlaštovek dostává se jí opět svobody. — Pokládáme zprávu za neuvěřitelnou a jistě všichni milovníci vlaštovek by tuze rádi slyšeli, kdyby se věc věrohodně zjistila.

Obrázky zpod Tater. V dubnovém Slovenském Obzoru pan Kálal obírá se poněkud kritikami českými i slovenskými, které vyšly o jeho knize Obrázky zpod Tater. „Česká kritika, pokud vím, vyslovila se o mé knížce velmi příznivě, podobně i Slovák prof. Vlček, ale tento lituje, že vedle temných stránek nejsou i světlé." Pan Kálal brání se proti výtce té a ukazuje, které jsou světlé stránky v jeho pracích. Brání se i proti druhé výtce, že nepíše o slovenské literatuře; psal o ní jinde a jindy a bude psáti zas. Má pracovní program široký — časem dostane se od dráteníka až k bohatému sedláku trnavskému, z vesnických chaloupek do bohatých domů měšťanských. Tendence jeho knih je a bude taková: „Mně je pravou zásadou podat pravdu; všecko budujme na pravdě, osvětu i politiku i život sociální. A pravda je, že je na Slovensku smutno. Jakmile tam vstoupím, nezasměju se a dívám se vida lidi veselé a lhostejné. Nejsem diplomat, nejsem ‚chytristik'; trápím se pro Slovensko, do pozdní noci neusínaje, zlobím se a přece Slovensko horoucně miluji: takové jsou moje knížky o Slovensku. Mně nahlédl do duše kritik poslední mé knížky v Čase, ne prof. Vlček; to je učenec, který žije z knih — já ze života a z knih. Já vidím především potřebu pozorovat všední život; tam hlavně poznáš člověka a stav národa."

Ptačí mozky sluje fraška, kterou napsal Jos. Skružný. Tuto ubohou věc zasílá redakce časopisu Divadlo ochotnickým jednotám ku provozování a doufá, že je tím snad získá za členy „Ústřední Matice divad. ochotnictva československého." Kus není hoden posudku. Ale uvádíme, že redakce Divadla

doprovází jmenovaný kus kritikami českých časopisů, mezi nimiž čteme kritiky: „Nár. Politiky, Div. listu Máje, Mladé Prahy, Čecha a — Nájemníka! To tu snad ještě nebylo, aby doporučením hry divadelní byly kritické výkony Čecha — a Nájemníka! Varujeme divadelní ochotníky před Ptačími mozky — třeba byly i repertoirní hrou divadla „Uranie".

———

DĚTSKÝ KOUTEK.

Miluščina zvířátka.

Miluška je malá dvouletá divenka se zlatými kadeřavými vlásky, které jí padají až na zádečka; očka má velká a modrá jak chrpa a buclaté růžové tvářičky. Celý den se směje, zpívá a žvatlá, že je radost ji poslechnout.

Velmi miluje zvířátka: vrabečky, kosy a stehlíčky, které vidí v zahradě, rovněž i pejsky a kočičky. Proto jsme si umínili, že bude míti vždy nějaká vlastní zvířátka, se kterými by se pobavila a o která by se též starala.

Miluška má tedy své slepičky v zahrádce a své králíčky. Největší lásku věnovala drobným liliputkám, slepičce a kohoutkovi, které jí poslala tetička z Valašska. Slíbila jsem Jarmilce a Blahouškovi, tetičky té dětičkám, že jim jednou napíšu, jaká dobrodružství liliputánský páreček zakusil od těch dob, co je ještě s druhým párečkem, určeným pro strýčka, strčili ve Val. Meziříčí do koše a podali do vlaku, aby nastoupily dalekou pouť do Brna.

Chudinky liliputánky nemohly pochopit, co se to s nimi děje, proč musily opustit stádečko svých kamarádů a kamarádek, s nimiž tak vesele se probíhaly ve velké pěkné zahradě. Vrtěly se v koši a ti-ti-ti, povídaly si, co to má as znamenat, že se nemohou v té těsné prostoře ani hnout, a co to jen tak hučí a píská a kam se podělo zlaté sluníčko. Jak si radostně zaštěbetaly, když je konečně vyndali z koše a hle — i sluníčko zase svítilo! Na talířku čekala je k tomu ještě čerstvá vodička a na misce všelijaké pochoutky: rozmočený rohlík, chléb, kousek tvarohu — — hned se do toho pustily. Potom se rozhlédly v novém domově, a kohoutek spokojeně zakokrhal, nejprve ten šedý, pestrý jak malý husar, potom ten hnědý také krásný a lesklý. Spatřily zase stromy, záhonky, travičku a květinky, a za chvilku už vesele pobíhaly po hezké malé zahrádce v Kartouzích. Rozběhly se na všecky strany, zda by snad nenašly svých bývalých kamarádů a kamarádek a zatím — tam v zadu u plotu našly tetku slepici, takovou velikou, která tam sama v zelenině hospodařila. Ta se vám zaradovala, když tu drobnou havěť spatřila. Bývalo jí samotné smutno a tak s mateřskou láskou přilnula hned k malým liliputkám. Ukázala jim kouteček pod keřem, kde snáší vajíčka a provedla je hned po dvorku, po kůlničce a zahrádce.

Ale k večeru se dozlobila; liliputky ne a ne jít si s ní sednout do kůlničky. Uražena sedla si na bidélko sama a přenechala nevděčníky svému osudu. Když se večer strýček s tetičkou vrátili z návštěvy, malí valašští přistěhovalci byli pryč a pryč. To se jich nahledali po celé zahradě, i v kůlničce se světlem každý kout prohledali, ale kde nic, tu nic. Volali, volali, a tu najednou kokrhuhú, ozve se jim kohoutek na samém vršíčku nejvyššího stromu na dvorku, a ejhle, tam seděli všichni v chumáčku! Druhého dne si už daly od staré tetky slepice říc a chodily spat hezky s ní do kůlničky.

Ale za nedlouho nastalo zase loučení. Malá Miladka se vrátila z prázdnin a tak se musel hnědý páreček stěhovat z Kartouz do Brna. Zase je strčili do koše, jenže tentokráte netrvalo stěhování tak dlouho. Odvezli slepičky v Miluščině kočárku, která celou cestu prosila Nánu: „Náno, dej Miladovi lepičky." (Miladka má jen bratříčky a proto si zvykla skloňovat všechno v mužském rodě.)

A zase byly slepičky v hezké zahradě, ale už jen samy dvě, scházel jim druhý páreček i tetka slepice; a bály se trochu té malé holčinky, která stále za nimi běhala a sladkým hláskem je k sobě volala: „Poďte, putánky, poďte papat." Odpoledne byl právě jakýsi svátek, a celá rodina si vyšla na procházku; jen student Miloš, kterého slepičky velice zajímaly, nabídl se, že na ně bude dohlížet. Krmil je tak pilně, že se brzo slétli všichni vrabci z okolních zahrad, aby jim pomohli pšeničku sezobat, ale k večeru se polekal. Místo aby si sedly v koutě za besídkou na bidélku, frrr — vylítly na zeď a začaly tu pobíhati, patrně aby si vyhlédly zase některý strom, na nějž by usedly. Miloš dostal strach, že mu odlétnou do sousední zahrady a místo aby je zrním lákal dolů, chytil hůl a vš — vš — vš sháněl slepičky se zdi. Než se nadál — frrr — vznesly se ony do výše jako leckterý jiný pták a rozlétly se s takovou rychlostí, že Miloš nemohl ani určiti, do které zahrady vlastně letěly.

Když jsme se vrátili navečer domů, přišel nám Miloš naproti uřícený a se zkormoucenou tváří. Sběhal zatím všecky okolní zahrady, v naší i vedlejší ulici, s dovolením majitelů nebo domovníků, ale po slepicích nebylo památky. Vypravili jsme našeho domovníka ke všem okolním jeho kolegům se slibem, že dostane odměnu, kdo slepičky dodá zpět. Sotva však se rozednilo a maminka vyšla se služkami poslou-

chat, jestli se někde kohoutek neozve, ejhle — ke své radosti zaslechly ještě nevyvičené kokrhuhú! kohoutkovo v jedné z vedlejších zahrad. Služky přistavily žebřík ke zdi a opravdu — tam v zahradě se liliputky procházely na posypaných pískem cestičkách. Šup — už byla děvčata v zahradě. Miloš, který tentokráte už také byl na nohou, ač jindy nerad se s postelí loučí, honem se rozběhl kolem rohu do vedlejší ulice, oznámit domovníkovi, že naše děvčata jsou v zahradě pro slepičky, aby jim dovolil vrátit se brankou ven. „Pro pána, vždyť je náš pes roztrhá," ulekl se krám otvírající kupecký mládenec a spěchal děvčatům naproti. Ještě však neotevřel branky do zahrady, — přihnal se veliký černý pes, přeskočil plot a se zuřivým štěkotem hnal se zrovna na děvčata, která již měla slepičky v koutku sehnány a právě je chtěla chytit do zástěry. Holky uskočily a pes skočil po slepičkách, mysle as, že si na některé pochutná. Avšak chyba lávky — liliputky vykřikly a vzlétly do výše a zase jako malí ptáci — ufrnkli psovi zrovna před nosem.

To zase bylo hledání! Kohoutek přeletěl přes tři zahrady do jednoho dvora, kde ho skrčeného a zděšeného v koutečku našly; ale o slepičce nebylo slechu vidu. Zase sběhaly služky všecky okolní dvory a zahrady, ale slepičky nikde. Už jsme myslili, že zalezla někam mezi bedny ve dvoře kupcově a že ji tam kočky zadávily, když tu odpoledne přiběhne Miloš celý blažený, že slepička sedí na vršíčku vysokého stromu v sousední zahradě. Volali, lákali jsme ji — ale ani se nehnula. Tu nám napadlo dupnouti trochu na kohoutka, který po celý den zkormouceně slepičku po zahradě hledal. Kohoutek uleknutě zakdákal a slepička snesla se na zem zrovna ke kohoutkovi. Ten byl rád!

Dlouhý čas se ještě liliputky bály po těchto smutných zkušenostech a několikrát nám ještě nahnaly strachu, vyhledavše si za nocleh nějaké skryté místečko, kde jsme jich k večeru nemohli najít. Teprve když jim na podzim přibyli kamarádi a kamarádky, uvykly si všichni sedat na noc na jednom místě. Miluška měla z celého stádečka liliputky nejraději a po nich bílou slepičku „aristokratku" na vysokých nohách, kterou dostala od tetičky z Klobouk.

Měly však slepičky také dva čtyrnohé věrné kamarády, nejdříve velkého plavého amerického králika Lumpa, který skorem zároveň se slepičkami taky po vlaku přijel do Brna a kterého poslala Miladce Nánina maminka. Miladka i slepičky se s ním brzy spřátelily. Díval se na všecky tak dobrácky svýma velkýma očima, že i slepičky pochopily: Toho tlustého chlapíka nemusíme se bát. Nechaly ho klidně sedat pod jejich bidélkem v koutě besídky a krmit se s nimi z jedné misky. Jak uslyšel Lump pi-pi-pi, už přiskákal; nechal svůj oves i co jiného měl a šel pomáhat slepičkám. Když se jim až příliš roztahoval, rozlobil se liliputánek a klof, klof — Lumpa do nosu. Lump si z toho zprvu moc nedělával a odskočil na druhou stranu misky; teprve když už mu klofanců bylo mnoho, zdvihl zadní nohy a — dup — dupnul si, až se slepičky s křikem rozběhly.

To měla Miladka se zvířátky práce! Hned jim sypala zrní ze zástěrky, hned jim chtěla dávat vodu, kterou však obyčejně vylila, a hubovat musela pořád. „Ty Lumpe batanej, nepapej lepičkám zuníčka, papej tlavičtu" a zase: „Lepičty, lepičty, nepapejte tlavičtu, tlavičta je Lumpova."

Později přibyl k Lumpovi druhý králíček; malý bílý Rus s červenýma očima. Když nám ho známé děti donesly, Lump se rozzlobil velice. Považoval se patrně doposud za domácího pána v zahradě a teď najednou takový vetřelec! Pustil se do nového příchozího tak zuřivě, až pískal zlostí a králíci skorem na půl metru vyskakovali od země, vytrhujíce si navzájem chuchvalce chlupů. Ale Lump při tom byl v nevýhodě. Jeho dlouhatánské slechy byly malému Rusovi pohodlným terčem, do něhož zarýval své ostré zoubky.

Když se nám podařilo králíky od sebe dostat, malý Rus byl uvězněn v bedně a chudák Lump, který měl ouška krvavá a pokousaná, seděl schlíplý a celý následující den dostával na uši studené obklady. Nechal si je klidně zabalovat, neboť mu naběhly a zamodraly a jen jen hořely. Po studených obkladech mu horkost povolovala a slechy se ponenáhlu zacelovaly. Tak ho ten maličký vyplatil za jeho nesnášelivost!

Jednou utekl Rus z bedny. Myslili jsme, že rvačka počne znova, ale Lump škodou přišel k rozumu a Rus sám nezačal; očichal mu soucitně bolavá ouška a od těch dob byli nerozlučnými přáteli. Už se nechodil Lump se slepičkami vyhřívat na sluníčko a neběhal za nimi; jen známé pi-pi-pi a míska se zrním ho přilákaly do jejich společnosti. Králíčci drželi spolu. Nedělali škod v zahradě; měli stále dost krmiva, a proto neohlodávali stromů a květin tenkráte v podzimu již bylo poskrovnu.

Když nastaly mrazy, Lump musil se rozloučit se svým přítelem. Slepičky chodily na noc do sklepa a Lumpa dostala Miladka nahoru do bytu, a poněvadž dva králíci nemohli se v bytě umístit, musil Rus nazpět do Žabovřesk. Malá Liliputka už v listopadu začala Milušce snášet vajíčka a vyhledala si k tomu

koflík, ve kterém uprostřed břečťanové pyramidy stávala v létě veliká květina. Zalezla do koflíku, že ji ani vidět nebylo, a byla velmi pilná. Na vánoce jsme měli na stromečku překrásný řetěz z jejích vajíček, která jsme vyfukovali Miladce do kašičky a potom skořápky obarvili modře a červeně a polepili zlatými hvězdičkami. Některá nechali jsme bílá a když jsme ještě mezi ně dali po jedné velké lesklé korálce, byl z toho řetěz, jemuž se každý divil.

Lump si brzy zvykl žíti v bytě jako pán. Byl čistotný a znal svůj kouteček v kuchyni, jinak chtěl býti stále mezi námi. Lízal nám ruce a velmi rád olizoval pod stolem naše botky. Při jídle přiskákal ke stolu, dával přední pracky někomu na klín a čekal na kousek chleba. Seděla-li Miluška na pohovce neb ráno v postýlce, hup za ní a přál si, aby ho hladila. Jen když začala za uši tahat, hned byl dole. Pod postelí nebo pod pianem vyspával. Natáhl se buď na bok, buď na přední pracky; radost byla se na něho podívat. Miladka hrávala si s ním po celé dlouhé zimní dny, a Lump ku podivu od ní si nechal líbit, co by nebyl od jiného strpěl. Nechal se tahat po kuchyni za slechy, a Miladka mu k tomu něžně zpívala: „Můj zlatej Lumpáčtu, dybys měl chalouptu, tat bych si na tebe pomyslila.“ Někdy ho chytila za jednu nohu a když se vzpíral, lichotila mu: „Má dušinto zlatá“. Nebo ho učila modlit; vzala jeho pracičky dohromady a předříkávala mu: „Plosím pánbíčtu, dej zdlavíčto Miladovi, tatovi, mamovi, Lalitovi, Milošovi, Nánovi a Lumpovi a putántám taty“ dodala ještě honem. Taky ho dávala na hrníček a moc hubovala, když ztratil někdy nějaký „drobeček“ mimo svou bedničku. „Ty jedno Lumpačisto bataný, taledý“.

Když přišla z procházky, vykládala Lumpovi, co viděla. Někdy se dal Lump do tancování do kola do kola hop hop, to se Miluška smála! „Lumpe, ty seš celej zlatej a boubelatej“, pochvalovala si ho Miluška; (jen že když jí někdy napadlo, i Pánbíčkovi tak lichotila. „Pánbičet je hodnej, zlatej, boubelatej; Milada mu pošle pusintu“ a posílala pusinky k oblakům). Vánoční stromek se těšil Lumpově přízni. Jen jen se otevřely dvéře jídelny, už tam byl a natahoval krk a stavěl se na zadní běhy, aby nějaké cukrovinky nebo jablko dosáhl. Nebo čekal, až si Miluška něco vybere a potom jí to zcela klidně z ručky ukradl a utekl, až se někdy i do opravdy rozplakala. Bylo jí toho líto, protože mu bez toho sama z dobré vůle dávala ode všeho ukousnout.

Čím více Lump rostl a sílil, tím stával se bujnějším a podnikavějším a začal všelijaké kousky prováděti. Pod pianem vyškraboval do zdi díru, začal ohlodávat dvéře, koberce a šatstvo a nebylo jiné pomoci — Lump musel do sklepa.

Avšak zvyklý jsa svobodě, nevydržel v bedně a podnikal dobrodružné výpravy do všech ostatních sklepů, hrabal veliké díry pod dveřmi a latěmi, ano dostal se jednou z labyrintu tmavých chodbiček a pádil po schodech nahoru — domu.

Kolikráte polekala se některá služka z domu, když večer šla do sklepa pro uhlí, a najednou ji začalo něco tahat za šaty. To chudák Lump hledal společnost.

Bylo nám ho líto a s těžkým srdcem odhodlali jsme se před několika dny na naléhavé prosby naší dodavatelky vajec a másla, přenechati jí Lumpa na chov. Každý nám radil ho zabít, protože byl takový veliký, vykrmený a těžký, ale o tom jsme ani slyšet nechtěli. Teď jen vzpomínáme na Lumpa a jeho kousky, byli jsme ho již taky v Kartouzích navštívit, a poznal nás. Vší mocí se vzpouzel panímámě v náručí a chtěl dolů, když jsme k němu mluvili.

Na štěstí začínají krásné teplé dny a Miladka může zase chodit do zahrady navštěvovat slepičky a vybírat vajíčka, které jí do bedny snášejí. Beztak kohoutek prý ji stále volá — „Miladenko!“ Tak si totiž vysvětluje jeho kokrhání a vždy mu odpovídá: „Nekič pozádu na Miladtu tohoutu, Miladta už pside za tebou!“ Co nevidět Miládka dostane zase bednu do zahrady a do ní malého králíčka, který jí nahradí Lumpa. Máme ho již doma a je takový hezký strakoš, jen že je dosud příliš plachý a neodváží se ze svého koutečku pod jamkou v kuchyni, ač ho Miluška stále ujišťuje, že mu jen udělá „malá“. Dědil po Lumpovi jméno a bude časem jistě též Miluščiným mazlíčkem.

J. W—á.

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Slečna vypravovala dětem o datlech, že samička se samečkem střídavě sedají na vajíčkách, aby — co zatím jeden vajíčka zahřívá, druhý mohl si hledat potravu. Při opakování „opakuje“ děvčátko: „Datlové střídavě snášejí vajíčka, jednou samička a jednou sameček.“ —

Holčička omlouvá se ve škole: „Prosím, slečno, já jsem nemohla včera přijít do školy, já jsem měla souchotiny.“

Při dějepisu vypravuje žákyně o sv. Prokopu, že se živil v lesích sázavských mlékem laně a „sladkým dřevem“.

Věra P.

SVĚTÁK.

Napsal J. Opočenský.

(Pokračování.)

Hospodáře a výměnika už známe. Vejměnice sedí podle Žáhy a tře si nadšením břicho. Selka stojí u kamen se založenýma rukama, poslouchá anebo se směje, ani neví čemu.

„Co pak nám to asi vypravuje," řekl starý Žáha.

„To von něco vo dceři," doložil hospodář.

„Tervám, že se tu nemůže poznat," dědek na to.

„No, musíme s ním pomalounku, von je tejď jako rozespalej," vysvětloval mladý Žáha.

„Vono není divu, lidičky, dáuno-li pak vod toho je, co umřel, toť mu to musí bejt hrozně diuný, než se trochu rozkouká," chlácholil dědek.

„Ale, dědečku, — čibrž bratře! poujez nám, jaks sem přišel? Já se tervám budu plísť, byl jsem mu zvyklej říkat dědečku," opravoval se sedlák.

„Jak šem šem přišel? — přišel šem šem, ale — ale — vono — jo jo — vono še vám to řekne."

„No, vono nic, ale poujez nám duchu, jaks sem trefil?" pobízel sedlák.

„Jak šem šem trefil? Ale — ale —trefil šem šem."

„Někde ses ptal?"

„Ale — neptal šem še."

„Šels sám anebo šel s tebou eště někdo?"

„Ale — šám."

„Tak vidite lidi, chuďas — chodí sám," prohodil lítostivě dědek.

„Kde pak tejď seš?" tázal se sedlák.

„Já? Já voštávám — já voštávám v takový hrožný díře, — v takový propašti — v takovým malým koutečku voštávám."

„A jak pak se tam máš?"

„Ale — ale žle."

„Tak vidite chudák, má se zle," přitakal dědek.

„Tak co, kde pak je lepší — na světě a nebo tam?" ptal se zas sedlák.

„Ale vono — tady to je lepší."

„A jak pak se ti líbil funus?"

„Funuš? — Funuš? Ale vono — dyby še byli — dyby byli rač jeden očenáš jak še patří obětovali, ale takle — to já to takle — a to šem byl těžkej, že?"

„Vidite lidi, žádnou lež nemluví; já a Leška jsme nesli zádu a to vám byla tíž, Leška hrozně naříkal, jak ho bolí rameno a mně se zdá, že posavád to cejtím, jaká to bela tíž," potvrzoval sedlák.

„Ale dědečku, čibrž „duchu", pověz nám, já nic, ale pro naše ušvědčení, kdo tě z Paky vez!"

„Š Paky? — š Paky? — ale š Paky mně veš, — š Paky mně veš . . ."

„Ale [illegible], von je teď jakou 'jiným světě, to von asi [illegible]matuje," těšila vejměnice.

„Ale co pak, jen ať poví, to von snad bude věditť," ujišťoval dědek.

„Ó lidi! To byl čloujek, ten měl paměť, von vám dyš vypravoval, tak dycky: „V tom a v tom roce, toho a toho roku," vysvětloval sedlák.

„Tak nám teda nepovíš, kdo tě z Paky vez?" dotíral dědek.

„Š Paky — š Paky — já bych vám to poujeděl — ale — ale dyš . . ."

„No poujez přeci kdo tě z Paky vez!" nutil sedlák hrozivě.

„Ale — čo pak všečko mušíte vědět?"

„My to víme, ale pro svý přesvědčení chceme vědit, jesli ty to taky víš!"

„Já vím — já to vím — ale dneš vám to eště nepovím, aš leda podruhý, to vám to možná povim."

„Tak nic nevíš!"

„Vím."

„Nevíš, jseš vhář, jakžiu ses tolik navhal a naďál dost říchu za živa a eště po smerti nám budeš vhát? Jesli pak víš, že to s tebou takle může tervať třeba kolik set let?" zarachotil dědek.

„Já nejsem vhář — ale vono še vám to řekne, dyť já všecko vím," hovořil s pláčem.

„Ale nechte ho, nechte ho, von chuďas tejď je v tom hůř než malý dítě," prosila vejměnice.

„Já ti povim," pokračoval dědek, „řekni tak: Já jsem tejď už na jiným světě, já mám tejď jinou mys', já se tejď už vo týhle světský věci tak nestarám, já se starám víc vo ty duchouní; a to tě budem míť rádi!"

„Ale jo — jo jo — já še tejď už vo týhle švěčký věči tak neštarám, já še štarám vo ty věči duchouní."

„Ták — ták, tejď seš hodnej, tejď tě máme rádi; jen dycky hledej ty duchouní věci a to tě budem mít všichni rádi," těšil se dědek.

„Ale dědečku — zase se pletu, — duchu, poujez nám teda, jesli můžeš, já tě nenutím, ale jesli můžeš „máš-li doma všecky fidlátka a nebo máš eště ňáký v Němcích?" ptal se zas sedlák.

„Fidlátka — v Němčích? Ale — to já še tejď uš vo týhle švěčký věči tak neštarám, to já še štarám víč vo věči duchovní."

„Tak tak, teď seš hodnej, tejď tě máme rádi," liboval si dědek. „Dycky se jen starej vo tý duchovní věci a budeme tě mít dycky rádi."

Utichnul duch, vlastně šišlavá.

„Je to bože nebeskej spousta," počali jednohlasně spirité, „nedá pozdrau ani s pánem bohem. Pro Kristapána, ježíšmarjá, pán Bůh nás uchovej takovýhohle postavení za hrobem."

Po krátkém čase jdu ze vsi a tu mě kdosi povídá: „Jesli pak víte, že ten dědek, co chodívá nahoru k vašim se synem duchy citýrovat, že ten dě-

dek kerejsi den měl s tou šišlavou svatbu, tejď o tom vypravoval farář v hospodě. Já dycky myslel, že ona mu říká „hochu“ z velkýho bratrství, protože děd koj je hodně přes sedumdesát a jí dejme tomu že je pětatřicet a vona zatím je s dědkem ...

Dyš prej byli na fare zanášet vohlášky, tak se tam dědek i s tou vosobou pod živým Bohem se sepjatýma rukama zapřisahal, že voni tomu yoba už nevěřej a že chtěj umřít jakožto věrní katoličtí křesťani.

Pan farář prej jim přines talíř koláču a s milou vosobou a dědkem jednal přes tři hodiny. Má za to, jak to na nich pozoroval a co jim všecko do duše pověděl, že toho vopraudu nechali.“

„Šak vono se brzo uvidí, jestli jednali s farářem upřímně, anebo chtěli-li ho jak se říká ‚dostat‘. A jdu svou cestou, aniž bych o tom přemýšlel, až mè přišlo jít podle sousedových oken. Na věži bilo devět hodin.

„Poslouchej bratře, jen když nás nebudeš více pronásledovať, my tiu 'šecko rádi vodpustíme,“ bylo slyšet mladého Žáhu.

„No, já us tejd šem požnal — tu praudu, tu vašiu 'jedu, ale to mè mušíte milí bratři vodpuštit, že, až já budu štáť tam, víte tam, tak já muším tyu 'šečky věči tak dělať, jak mě ten muj stau přikažuje — rožumíte tomu šnad, že to je můj chleba.“

„Hahaha,“ smáli se jednohlasně spirité, „my tiu 'šecko rádi vodpustíme a pro nás si můžeš dělat v kostele co chceš, jen když nám dáš pokoj a jen když víš, že to, co děláš, není prauda.“

„Anebo přeci snad by bylo lepší, dybysme řekli, co mu jeho duch nenese, aby taky můž'li neďál?“ prohodil Žáha.

„Ále ále,“ mechtal dědek, „nechme ho, cák na tom, nám to neublíží, ať si tam u toho voltáře dělá co chce a jemu to taky neublíží.“

„Tak já teda bratři rožmilí už vodcházím, á — — —.“

„Kdy pak zase mezi nás přijdeš,“ ptal se sedlák.

„No přídu žaš bržo, žaš že bržo uhlídáme a budeme še kochat v téu jedě špiritičké, v té praudě a v tom všem, co oblažuje ducha. Jšem moč rád, že mě dovolujete, abych ši moh v koštele dělat jako kněž a když šem meži vámi, že mně přijímáte jako bratra. Žatím našchledanou, š pánem bohem!“

„Spánem bohem, spánem bohem, bůh tebe zprovázej a siliž tebe!“ odpovídali spirité.

„No vidite, jak taky na něj došlo,“ začal po chvilce sedlák; „dycky nás jen tupil, strašil pořád pronášledováním a tejď pěkně přijde sám, mezi náma hezky posedí, pohovoří, vyposlechne a zas pěkně krásně vodejde.“

„A zas prej přijde,“ radoval se dědek.

Já jsem venku stál jako Kuba s mastnou houskou a nejvíc mně vrtalo mozkem, koho to tam zas měli v parádě. K šišlavý hovořili jako ke knězi, který posud žije. — Aha, napadlo mně, jesli pak se té šišle nezachtělo farářových koláčů?

„No vidite lidi, támhle Mřičenskej falář, ten prej párkrát přišel do spojení ‚za spícího‘,“ *) řekl Žáha.

V tomto okamžiku se mně úplně vyjasnilo. Vyslechl jsem tedy jak citýrovali spícího, který posud vesele seděl u Nováků při sklenici kumburského ležáku.

A ještě něco. — Šišlavá opět začala kapitálne súpat a chrůpat. Trvalo to chvíli; zatím se trochu omluvím, proč ji tak to šišlání pořád vytýkám. Ale tady to má pro mně i pro jinýho dosti velkou váhu. Jestli někdo šišle, za to jistě nemůže, pak je to i hřích, dělám-li si z takového žerty.

Jenže se mnou se několik spiritů hádalo do krve, že tato žencká, když do ní duch vstoupí, ani dost málo nešišle. A to že prý je taky důkazem pravdy spiritické.

Šišlavá sebou zatím hodně pomlátila a posúpala, teď můžem poslechnout, co bude hovořit. Přistupuje k ní Žáha, kývá jejím tělem: „Ach lidičky přičiňme se, to musí bejt ňákej hrozně zlej duch, jen se poďvějte, co s tím tělem dělá! „Ach bratře milený, proč pak tak dlouho lomcuješ s tímto tělem?“ A ještě s ní hodně zatřese.

„Aháh,“ vylítne z šišlavé jako z kanonu. „To je pal — to je pal — to je pal.“

„Co pak ti je, bratře milenej, co je ti? My ti rádi posloužíme a pomůžeme tvé břímě nésti!“

„Ach, mě žádnej nepomůže.“

„A proč?“

„Protože — protože šem . . .“

„Jen poujez bratře milenej a ničeho nezatajuj!“

„Vy mě štejně nepomůžete, já muším žahynout v tom plameni.“

„Je to vidět, jseš červená jako hak,“ zmejlil se dědek.

„A cos udělal bratře milenej, že se tak musíš mučit?“ ptal se Žáha dál.

„Já šem — já šem, vy mě to ani neuvěříte, co jšem špáchal.“

„Jen poujez, cos učinil bratře milenej, vono se ti ulehčí.“

„Já šem žapálil.“

(Dokončení.)

*) t. j. medium, skrze které duch farářův mluvil, mělo vzezření spícího.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.

Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 19. května 1907. Číslo 20.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

LOUIS KŘIKAVA:

ZÁPISKY NEURASTHENIKOVY.

Dru Janu Semerádovi.

Zlomek XII.

Pavillon moru.

XIII.

Rozdrásané silhouetty stromů
v namodralé mlze .. Štíty domů
v tichu nehybném jarního rána ..
stuhu řeky potaženou mlhou
s břehu na břeh v chumlech putující
do luk, do výše .. Paprsek první
vystřelený z neviditelného
luku dosud kdesi na obzoru,
paprsek, jenž lehce dotýkaje
travin se a květů, subtilního
života vanem rozchvívaného,
rosou křiseného, zemí živeného,
přebíhá od mety z horizontu
ranní kraj, jenž teteli se luzně
jako pod dotekem prstů milce —
slunce paprsek, kraj jarní, vonný
vidět, vidět .. v ranním tichu slyšet
ptáků v listech rozespalý hovor ..
říčky spěchající po oblázkách
naříkavý šum .. psa štěkot ze vsi ..
tesknění krav vyváděných z chlévů,
život venkova, v nějž ráno padá
jarního dne .. proč tak po něm toužím ..
Marně toužím .. Zda dovedu cítit?
Tak .. tak zdá se .. že, kdo bídu lidskou
tělem svým ssál, mnoho, mnoho strhal
strun, jež taká radost rozehrává
v tiché sonaty .. Strhaný smyčec
dotýká se ve vzlykavém skřeku
houslí zborcených .. I jiní trpí ..
Možno radost mít? I jiní trpí ..
V slehlých polích — smutné oči chrpy.

LADISLAV KUNTE:

TĚŽKÉ BŘÍMĚ, ANTIKA, VZPOMÍNKA, JITRO A NOC.

Těžké břímě jste na mne vložil, příteli Dušku!

Napíšeme prý, řekl jste, my redaktoři, každý nějakou drobnou beletrii, nějakou povídku, náladu, skicu nebo cos podobného . . . „Aby mělo číslo ráz intimní. Tedy ne chvalořeč, ne vážnou studii. Tak: rodina se sejde a pohovoří; každý něco poví, co lze vyslechnout. Rozumíte mi?“

Souhlasil jsem a pomyslil jsem si: dobrá! Třeba-li napsat drobnou beletrii, napíšu drobnou beletrii — nic snažšího než to.

I říkám si již měsíc: nutno napsat drobnou beletrii; ale teprve před čtrnácti dny jsem dospěl k tomu, že nutno-li napsat, nutno i sednouti, vzíti pero a papír a psát. Sednu tedy . . . Teď přijde to těžké břímě. Co mám psát? Tato otázka je nepříjemná, když sedíš už deset minut; ale po půl hodině je docela nesnesitelná. I zmocní se tě zoufalství a přiměje tě, abys cosi čmáral. I čmárám. Dvacet osm čtvrtek papíru počmáral jsem během posledních 14 dnů; a jistě neméně než padesát začátků všelijakých beletrií je na těch dvaceti osmi čtvrtkách. Ó příteli Dušku!

Ó příteli Dušku, nedovedu napsat drobnou beletrii do čísla Herbenova. A chcete-li vědět, proč jí nedovedu napsat, povím Vám proč: jakmile sednu a chci psát, vidím jej před sebou a cítím, že nedovedu, nemohu a nesmím psát o nikom a ničem jiném, než o něm, o doktoru Herbenovi. Anebo o něčem, co by mělo aspoň nějaký vztah k němu. Za jiných okolností — ano. Za jiných okolností napsal bych drobnou beletrii třeba o příběhu, který se udál v rodině naší domovnice. Ale smím takovou věc napsat do čísla, které chceme věnovat doktoru Herbenovi? Červa jste mi nasadil, příteli Dušku.

Konečně jsem přece napsal dvě věci, o nichž se mi zdálo, že by mohly býti umístěny

v Herbenově čísle; mají jakýsi vztah... symbolika dvou rysu jeho povahy... Včera jsem je napsal. Dnes ráno jsem je četl — a úžasná tesklivost zmocnila se mého ducha. Položil jsem obě práce k ostatním počmáraným čtvrtkám a velmi jsem zmalomyslněl. A (nezlobte se proto!) posílal jsem Vás k čertu, příteli Dušku.

*

Je večer a nenapíšu-li teď ničeho, vůbec nenapíšu; neboť je večer poslední. Třeba napsat drobnou beletrii... Zblázním se, anebo se vrátím k některému z nedokončených padesáti začátků. Zbláznit se, bylo by mrzuté... tož nezbývá než — ano: dokončím příběh areopagity Epiklea (nazval jsem ho tuším Epiklem?) Epikles prochází se dva dny po smrti Sokratově se synem, který projeví jakousi pochybnost o tom, byl-li soud Areopagu spravedliv. Epikles dokazuje jinochovi, že Areopag spravedlivě soudil, neboť Sokrates dopustil se zločinu v Řecku nejtěžšího: mluvil pravdu veřejně a doopravdy... Epikles, Sokrates, Areopag, olivový háj, letní podvečer . . . i nastojte! zas je přede mnou doktor Herben! Ale kdo to stojí vedle něho? Či je to stín? A proč se na mne tak šklebí? Ach — ty že to jsi? Sokratovo daimonion?

I praví mi daimonion: „Ó člověče třikrát bláhový, který napínáš své myšlení na skřipec a chceš psáti o věcech, o nichž ničeho nevíš! O vrabče, který chceš po slavíkovi zpívat a letem se vyrovnat orlu! Ó pošetilče, který chceš psáti do příštího čísla Besed Času a nevíš, že nemůžeš o ničem jiném kloudně psát než o tom, nač opravdu myslíš!"

Buď pozdraveno, šklebivé daimonion. Uposlechnu té a budu psáti o tom, nač opravdu myslím.

*

Čím je rybě voda a ptáku vzduch, tím je obrovské většině lidí životní lež. S jediným, ale podstatným rozdílem: u ryby a ptáka nemůže býti jinak, poněvadž potřeba ona je přirozená, kdežto u lidí by mohlo býti jinak: potřeba lži je naštěpována uměle; trocha jí jest, pravda, již v krvi, ale větší část je dílem výchovy.

V době, kdy se mi dostala do ruky první knížka dra Herbena a kdy jsem o něm čítal ve zprávách časopiseckých a polemikách, patřil jsem také k oné většině... V té první knížce však byla pravda; a ze zpráv časopiseckých i z polemik vyčítal jsem, že dr. Herben je pravdivý člověk — vzácnost v českém světě.

Nebudu Vás unavovat dlouhými výklady o psychologii člověka, jehož životní podmínky jsou (třeba jen dočasně) připoutány ke lži. Znáte jeho poměr ku pravdě: zavírá před ní oči nebo si ji přebarvuje; vymýšlí sofismata, kterými se jakž takž přesvědčí, že lež je pravdou a pravda lží... že Johánek z Pomuku byl přece svatým, že slunce přece stálo nad Gabaonem. Ale to jest pouze jedna stránka věci; nepoměrně důležitější je stránka druhá: člověka, žijícího ve lži, pravda bolí. Tak bylo i u mne; a poněvadž tak bylo — promiňte neobvyklý výraz: bolel mne doktor Herben.

Můžete sevšeobecniti můj případ; jest vskutku případem velmi mnoha lidí v Čechách. Mnoho lidí v Čechách dr. Herben bolí — a v tom je přední zdroj křivých představ o něm a spolu výklad faktu, že není snad v Čechách druhého člověka po něm, kterému by více bylo ukřivděno a který by se setkal s větším neporozuměním i tam, kde by mohl čekati porozumění.

... Jednoho dne jsem na Žofíně viděl malou společnost, v níž mou pozornost zaujal starší (jak se mi zdálo) pán, který byl — to jsem poznal na první pohled — jistě velmi milý, dobrý a příjemný člověk. Nějaký řídící z venkova, pomyslil jsem si. Je tu asi na návštěvě.

Několik týdnů po té viděl jsem opět onoho pána. Kdosi mi řekl: To je dr. Herben. Jak, dr. Herben? užasl jsem. Postava, tvář, pohled „staršího pána" neodpovídaly jaksi mým dosavadním představám o dru Herbenovi. Nebyly ty představy už tak křivé, jako kdysi bývaly; ale pokřiveny byly přece...

Po čase seznámil jsem se s ním osobně. Nebojte se, pane doktore, nebudu psáti chvalořeč, ale dovolíte mi konstatovati dvě fakta: nikdy mé představy o skutečnosti, jíž jsem neznal, nebyly desavuovány tak dokonale, jako mé představy o Vás již prvým setkáním. Fakt druhý týká se podivuhodné perspektivy lidských duší. Někteří lidé zdají se z dálky velcí; blížíš-li se však, jsou menší a menší. Jiní jsou většími a většími, čím blíže přistupuješ, čím lépe je poznáváš a čím častěji s nimi se stýkáš. Dle mých zkušeností náleží dr. Herben k těm druhým.

*

Bylo slavné, slavné jitro dnes ráno. Vyšel jsem na terasu. Svěží zeleň mladého osení, zeleň trav a zeleň stromů pozdravila mne tichým úsměvem; a jakési dívenky bíle oděné na mne pohlédly a zasmály se, ukazujíce mi s dětskou pýchou své nové šaty družiček: to třešňové stromy byly, které stavěly na odiv pyšnou slávu tisíců svých bílých usměvavých květů. Obloha blankytná, čistá a milá byla sám

úsměv; ale řekněte mi, pane doktore, proč při pohledu na ni jsem si vzpomněl na oči malého Vašeho Ivy, ačkoliv jeho oči nejsou blankytné, ale temné? Nevím, proč jsem si vzpomněl na ty oči.

... Vzduch se chvěl jakousi radostí; zajisté radostí tančících paprsků jitřního květnového slunce, radostí vůně, kterou dýchala země, radostí rozjásaných hlasů drobných rodin ptačích. Bylo slavné jitro dnes ráno! Jako čisté děvčátko připadala mi tato ranní příroda, jako malé děvčátko bíle oděné, které se směje pohlížejíc do očí matky, v jejímž klínu sedí, a která rovněž se usmívá; jako děvčátko, které zdravě se vyspalo a rádo by teď dovádělo. Vrabci rozpustilci pokřikovali na mne s okraje střechy: pojď, chyť nás, pojď, chyť nás! Čiš?

Dlouho jsem se díval na to slavné jitro, na jitřní přírodu, na oči dítěte, na hravé děvčátko bíle oděné a myslil jsem ... po celou tu dobu myslil jsem na část Vašeho díla, pane doktore Herbene: na tu, která jedná o přírodě a o lidech, jež nutno pomilovat. Proč jsem na ni myslil?

Bylo slavné jitro; ale mnoho lidí, myslím, míjelo je nevšímavě.

*

Závoj Májin zmizel, barvy pohasly, zmlkly hlasy ptačí. Je noc. Tichá, velebná májová noc je a odhaluje hluboká jakási tajemství. Hledíš a nedohlédáš, neboť dálky jsou nedozírné; slyšíš a nedoslyšíš, neboť ticho je nekonečné. Dvě stě tisíc tichých, udivených očí se na mne zahledělo, dvě stě tisíc záhadných, ale vlídných pohledů; stotisíc tmavých záhad vyzírá z temna kraje kol, stotisíc záhad světlých shlíží s oblohy dolů. A všecky pohledy ty praví: Slyš! Veliký kdosi se blíží!

Kdo se to blíží? Kdo to přichází rychle a tiše se všech stran?

Dech se mi zatajil. Kdosi dotkl se mé skráně. Dech nekonečna, jenž z dalekých temnot přišel, dotkl se mé skráně. Otázku z Východu jsem zaslechl, na kterou Západ v zápětí odpověděl. Nesrozuměl jsem otázce ani odpovědi, ale t u š i l jsem smysl obou. Dech se mi zatajil — zalkl bych se, kdybych déle tu zůstal, nepochopitelným jakýmsi blahem.

Proč myslím, vzpomínaje na hloubku krásného a vlídného tajemství, na které právě jsem popatřil, na Vaši duši, pane doktore Herbene? Proč myslím, vzpomínaje na Vás, na harmonii jasné a mnohotvárné přírody denní s hlubokým a vlídným tajemstvím noci?

7. května 1907.

———

JIŘÍ SKORKOVSKÝ:

PALIČ KOVANDA.

(Rusko-český obrázek.)

R. 1900 stal jsem se zástupcem ředitele veliké strojní cihelny, ležící nějakých 7 verst od Moskvy. Jednoho podzimního dne dopoledne vrazil do kanceláře vousatý mužík, z plna hrdla volaje: „Hoří!“ Vyskočím a letím z domu. Veliká dřevěná truhlárna, vzdálená asi 100 kroků od hlavní budovy, zahalena je hustým dýmem, z něhož tu i tam vyrážejí ohnivé jazyky. Na první pohled bylo patrno, že se nedá zachránit nic, kromě několika hlavních trámů stěnových. V blízké vsi Zuziny přiběhli již také na pomoc mužíci s dlouhými, háky opatřenými tyčemi.

„Hleďte strhnout do sněhu hlavní stěny budovy,“ poručil jsem zatím továrnímu dělnictvu, k němuž se připojili ochotní sousedé a rozkaz byl rychle i obratně vykonán. Umějíť Rusové daleko lépe bořit než stavět. Za nedlouho byla dřevěná budova v pravém slova smyslu roztrhána a zbytky ohně uhasil sníh. Vnitřek shořel úplně se všemi nástroji i zásobami, na štěstí nevelkými a málo cennými.

„Rodičko boží, já nešťastná ženská, co si jen počnu“ — ozval se vedle mne pronikavý hlas Kovandovy ženy. Kovanda byl u nás truhlářem a výrobcem dřevěných forem do stroje. „Já mu pořád: Kovando, dej pozor! Víš, že jsi pitomec, nenechávej třísky u kamen. Jednou ti to chytne a jsi nešťastný. Co z nás bude? N a S i b i ř t ě p o š l o u a co já ubohá si tu s klukem počnu v téhle Siberiji? Kovanda, bídný hříšník, stál mlčky s hlavou sklopenou vedle své výmluvné ženy. Byl si své viny vědom. Stal se bezděčným paličem. Zaskočil na chvíli z dílny, zapomněl odházet třísky, napadané kolem železných kamének, vylétla jiskra a zapálila. Než se vrátil, byla budova v plameni.

Kovandová plakala a křičela do ochraptění. Uznal jsem za nutné uklidnit ji poznámkou, že přestupek Kovandův je celkem nepatrný, že učiníme vše, abychom ho vysekali a že i hmotná škoda není vlastně žádná, poněvadž jsme dobře pojištěni. Jakž takž upokojena odebrala se s mužem domů, aby tam dokončila dílo své veliké výmluvnosti. Já zatím poslal do Zuziny pro urjadnika, zástupce tamější ruské policejní spravedlnosti.

Za chvíli objevil se v kanceláři usmívavý a vždy přívětivý urjadník Koserov. Každé dobré dílo se na Rusi zahajuje vodkou a končí vodkou, tuto pravdu jsem si byl už dávno uvědomil. Urjadnik byl řádně pohoštěn a teprve když mu veselá očka silně jiskřila, začali jsme rozebírat právnickou stránku věci.

„Udat to musím a sestavit protokol také“ — rozvažoval ruský četník. „Ale sepíšeme to tak, aby to Kovanda odnesl jen nějakou malou pokutou. Jak jen do toho? Už to mám! Kovanda se nastudil a dostal

— diaré. Moc prudké. Každou chvíli musil běžet ven, pořád běhal a běhal, až přehlédl třísky a neštěstí bylo hotové. Dají mu tak 3 až 5 rublů pokuty." Vymyšleno a sepsáno. Následky Kovandova nachlazení a spěchu byly v protokole vylíčeny skutečně mistrně. Protokol nastoupil svou úřední cestu a za nějaký čas dostal Kovanda obsílku k zemskému načalnikovi (soudce první instance) v Moskvě, jako obviněný z přestupku neopatrného zacházení s ohněm.

Kovanda byl tvrdý na ruštinu. Té doby neznal málem slova ruského a ani o to nestál. Pohlížel na Rusy a jejich řeč s velikým opovržením. Ale co s ním tedy u soudu? Byl jsem proto komandován dělat tlumočníka, po případě i obhájce nešťastnému paliči.

Nastal den soudu a truchlivého loučení věrných manželů Kovandových. Téměř násilím vyrvali jsme Kovandové muže z náručí a posadili do saní. Byla přesvědčena, že Kovanda poputuje od soudu přímo do Sibíře. Náš urjadniček jel s námi. Bude zastupovat žalobu před soudem. Do Moskvy přijeli jsme několik hodin před přelíčením a poněvadž — jak výše řečeno — každé dobré dílo se na Rusi zahajuje vodkou, zavedl jsem společnost do hospody. Pojedli jsme, popili, pohovořili a v povznešené náladě odebrali se k soudu. Platilo to hlavně o urjadnikovi, který pil a jedl za tři, kdežto Kovanda měl hrdlo jako zatažené.

Líčení bylo stručné a nezajímavé. Zemský načalnik, mladý, bezvousý, černě oblečený muž navlékl pozlacený řetěz, přečetl netečně případ a udělil slovo žalobci. Urjadnik Koserov setrval na žalobě, žádal za potrestání, ale přimlouval se zároveň za uznání polehčujících okolností. Kovanda seděl tupě v lavici, občas poplakával a nerozuměl ani slova z celého jednání. Odříkal jsem zaň personalie, poprosil soudce, aby v případě odsouzení uložil mu pouze pokutu a připomněl jsem jeho dosavadní zachovalost, nevinnou rodinu, nešťastnou onu chorobu, v protokole zdůrazněnou a jiné maličkosti. Hned po mé chatrné řeči obhajovací vynesl soudce rozsudek. Byl nejmírnější, jak jen zákon připouští — Kovandovi uloženy 3 ruble pokuty. Jeho diaré přece snad tedy účinkovalo. Vyletěl ze soudní síně jako znovuzrozený.

Každé dobré dílo se na Rusi nejen zahajuje vodkou, nýbrž také zakončuje vodkou. Této zásadě musili jsme se v Kovandově případě podříditi po třetí. V malé komnatě, malé pivní lávky dokončili jsme tedy Kovandovu tragikomedii. Odměna 10 rublů za dobré služby a k tomu řádné pohoštění rozvázalo panu Koserovu, ruskému rameni spravedlnosti jazyk tak, že zůstal bez uzdy. Odhalil před námi celé své žandarmské srdce, vyprávěl podivuhodné případy úplatnosti svých představených, ba dokonce i své vlastní a úplně zmožen silnými dojmy těžce dopadl do saní připravených k odjezdu. Na zpáteční cestě, ve volné přírodě začal s lepším nadšením než hlasem zpívat svou „zamilovanou" píseň, divokou píseň o ruském žandarmu, kterého vedou v poutech do Sibiře, který zanechal doma stařičkou matku a milující dívku a který volá po — svobodě. „Rozbíte okovy, dejte mně volnost, já naučím vás milovat — svobodu!" — takový refrén měla nejzamilovanější písnička ruského četníka. „Věřte mi, Georgiji Ivanoviči" — ubezpečoval mne neustále urjadnik — „kdyby mne někdo slyšel zpívat tuto píseň, hned povandruju do Sibiře, jako ten žandarm." Věřil jsem do slova.

Zaplatili jsme za Kovandu pokutu a tím byl jeho paličský případ skončen. K úplné spokojenosti snad? Nikoli, dva důležitější faktoři projevili nespokojenost: správní rada naší akciové továrny a — Kovandová. Předseda správní rady přijel k nám jedenkráte z Moskvy a důvěrně mně poklepávaje na rameno, povídá: „Tak počítejte, Georgii Ivanoviči! Budova, kterou nám ten náš čert Kovanda zapálil, měla cenu 1500 rublů. Byla pojištěna na 2500 r. Pojistného dostali jsme 2000 r. Pravda, vydělali jsme takto 500 r., ale mohli jsme vydělat 1000 r., kdyby byla vyhořela budova celá. V Rusku, když je něco dobře pojištěno — a dobře se pojišťuje vždy, protože u nás hoří tuze často — nikdy se nehasí a vy jste hasili a zachránili část dřevěných stěn. Podruhé nehaste, nechte shořet vše. Pamatujte si to pro budoucnost, je to rada dobrá." Zapamatoval jsem si ji.

Na to poctila mne návštěvou Kovandová. „Mladý pane" — povídá dobrá žena — „tak jsem se dověděla, že páni vydělali na truhlárně 500 rublů. A kdo jin je vydělal? Kdyby byl ten můj pitomec Kovanda ne zapálil, nebyli by vydělali nic. Co mysleji, neměla bych jít do Moskvy, do hlavní kanceláře, aby mi z toho něco dali? Kdyby dali 50 nebo řekněme 5 rublů, dobré by to bylo."

Zdravá logika dobré ženy mile mne dojala. „Jeďte, matko" — poradil jsem — „ale kancelář je v druhém patře. Pro jistotu dejte se dříve pojistit proti úrazu, než poletíte se schodů."

A Kovandová do Moskvy nejela.

JAN MATYS:

VESNICE.

Jdu zas po dlouhé době z nádraží do vesnice.

Mlhavou večerní tišinu plní dým vonící po jehličí. Řadou chalup končí vesnice. Za mého dětství nebyla řada tak dlouhá. Natáhla se a bydlí v ni už samí cizí lidé. Za mého dětství bydlili v nich samí strýčkové a tetičky. Strýčkové a tetičky, v jejichž kruhu jsem se cítil jako doma. Byli povídaví a dobrosrdeční. Ani jsem nevěděl, že mám mezi nimi opravdové

strýčky a tetičky. V pokolení, které znalo ještě dny roboty, nebylo u nás rozdílu společenského mezi sedlákem a chalupníkem. Chalupníci byli také dětmi ze statků, méně šťastnými než ty, kterým se dostal po zrušení roboty statek. Za skrovný podíl, který dostali ze statku obtíženého ještě robotou, stavěli si drobné chatky vedle, ženili a vdávali se do chalup. Pohlíželi na rodné lány jako na otcovskou půdu a šli ve službách nových držitelů a příbuzných tak dlouho, až nová pokolení jim ukázala, že je mezi oběma propast společenská.

Celé pokolení, které si strýčkovalo a tetičkovalo, jest už pryč. Vzpomínka nedá pokoje a vrací se zpět do dob, kdy bývalo u nás na vesnici přátelštěji. Žilo se méně chvatně, vesnice měla šprýmaře, měla sedláky marnotratníky, jejichž děti se dnes ploužÍ bídou. Takový šprýmař jako Jozífka, který celý život prošprýmařil a utratil v dobrodružstvích. Kradl a za rok hezky k veřejnému pobavení vyložil, co se mu všecko při krádežích přihodilo. Nebo ponocný Druďák, který sestaral takto v panských službách jako uhlíř a dostával z knížecí pokladny 4 zl. měsíčně. Byl stár již 80 let a neobešel se žádný den bez šprýmu. Panímámy, které vysedávaly odpoledne na zápražích a povídaly si nejrozmanitější klípky a strašidelné historie. Panímámy, které prodávaly, aby pantáta nevěděl, a skupovaly si různé cetky a sladké kořalky. Pantátové, kteří prodávali, aby panímámy nevěděly, vyplachovali si po ránu ústa kořalkou a sedávali večer i ve dne po hospodách.

Všecko jest už pryč. Panímámy, pantátové i statky. Na kouscích lánů selských hospodaří teď chalupníci. Všecko se žene chvatem za prací a za výdělkem. Muž odjíždí po jaru do Prahy na práci, ženy se moří nad rukavicemi. Po kousíčcích a krvavě dobývají nová pokolení, co dědové promarnili a prohýřili. Pracovitost a spořivost se nastěhovala do vesnice, ale zmizelo skoro úplně přátelství. Druh sleduje závistivým okem druha, posmívá se jeho snahám. Druh s druhem se rve o každou hrst náplavu, o každou hrst trávy a obilí.

V naší vesnici jest neútulno.

KAREL PELANT:

PROTEKCE V NEBI.

Motali jsme se vyprahlými ulicemi Říma: byl nejžhavější srpen, doba, kdy ani cizinci nejdou do tohoto cizopasného města a kdy chudina z návštěvníků žijící zaleze do děr a přespává léto právě tak, jako hladový mužík zimu; a co bylo trochu „slušnějšího“, to jest komu nebylo nutno pracovat, máchalo se v moři v těch četných znamenitých lázničkách, jichž je na blízkém tyrrhenském pobřeží plno. Řím byl prázdný — lidí tam bylo právě tak pro město existenční minimum.

A tak se mohlo chodit svobodně do paláců a kostelů, bez vyrušování. Kdo jest syn Helia a z jeho blažení si nic nedělá, má v takovém městě a v takové době skvostné výhody; řekněme jen na příklad u Mojžíše Michelangelova netlačí se spousty turistů, kteří drmolí všemi jazyky světa své vyčtené nadšení, bez pochopení vzteku zákonodárce, zřícího neposlušný svůj lid; nebo před skvělými výtvory malířů a sochařů všech dob nezaclánějí ti rozhled lidské kupy a jdeš-li ulicí, nevytrhuje tě ani domácí ani cizí národ svým zjevem a ty můžeš, umíš-li, pít nápoje všech věků a kultur. V sezoně chtěj nechtěj trhne ti zrak tu rázovitý Angličan či hezká Italka, bratr Rus či stádo Němců z hromadných výprav a máš dojmy rozbité. Za to v horku! Lidský Řím spí a žije jen kamenný a ten ti umí ve svých podrobnostech vyprávěti báječné věci.

Jen takovou maličkou střepinku z nich — příspěvek k slávě a moci Matky Církve.

Stojíme před mohutným obdélníkem zdiva, hrdým a přísným, jak jej Pražané dobře znají z vojenské nemocnice na Karláku, z Klementina neb z hlavní zemské pokladny na Malé Straně; zcela jako tyto své paláce tak i v Římě společnost Ježíšova vystavila své ústřední sídlo, odkud roztáhla své železné pavučiny po celém světě: Collegio Romano, římská kolej se jmenuje budova, která do dějin lidské myšlenky jest zapsána písmem planoucím, krvavým i černým . . . Kroniky by se daly psát o bývalé její slávě . . . Ale bývalé, jako u nás. Dnes jest v ní římské gymnasium, a refektář, kde se scházel výkvět zpotvořené lidské myšlénky, římský jesuitský sbor jest dnes gymnasijní aulou. Pěkně jest vydekorována, znamenitě: rozsáhlé její stěny i stropy jsou namalovány blankytně a na nich desettisíce zlatých hvězd, jako jasná, průhledná noc. Více nic. Sál roste do nekonečna, rozšiřuje se na vše strany do prostoru světového a nebýt oken, byl by to zdánlivě kosmos sám. Jen sem tam v nebeské té prostoře plynou poprsí Vinciho, Danta, Galileiho a jiných dobrých hlav, také hvězdiček na duševním obzoru lidstva . . . Symbolika ve své prostotě úžasná: na místě zašlé tmy tisíce světů, nekonečnost myšlénky . . .

Hola! Za římskou kolejí aneb ještě lépe v ní stojí kostel svatého Ignáce. Jak pak bychom nenavštívili starého známého! V samém Římě, jaká čest! A už se sypeme k portálu a odhrnujeme těžkou matraci u vchodu. Matrace ta má dvojí účel: brání prý průvanu do kostela, což je účel theoretický; a živí nějakého toho chudého druhotného parasita církve, jenž při odchodu cizincově ji poodhrne, asi tak aby

se nepřetrh, zač obdrží soldo; což jest účel praktický a tuším hlavní.

Kostel zcela ve slohu jesuitů: tyátr jedním slovem. Mramory, zlato, zkroucené sochy, boží oka, barevné effekty skelné, kudrlinky a zkrouceniny, docela ve hmotu převedené jesuitské myšlení. Po Praze máte takových věcí spousty. Co stojí za podívanou, jsou na stropě fresky pátera Pozza, slavného perspektivika. Uprostřed kostela je červené kamenné kolečko, odkud je správný perspektivní zor; kdo na ně stoupne a vzhlédne vzhůru, spatří výbornou nádhernou architekturu, letící do ohromné výše svými kolonádami a portiky, na nichž týčí se nové a nové sloupy, architrávy a tympanony; a to jde vzhůru až do nebes, kde na mracích v bujném tanci a kotrmelcích zdraví andělé a andělíčci ukazují pěkná lýtka a šťavnatá ramena před nejvyšším mysteriem, které teče dolů asi na způsob, když „slunce táhne vodu". Ale zase jezovitství: pěkné to je, ale zas jen namalované a nemožné, od architektury až po tu legraci v nebi a tak s bohem, mějte se tu dobře!

Chlapisko, které za sold poodšoupne matraci (turista si to musí dodělat sám), lehlo si pěkně do chládku uvnitř v kostele u dveří a chrápalo, ruce pod hlavou, spánkem spravedlivých. To věřím, pod takovou ochranou se to nějak hajá! Celí národové dosud spí pod patronancí svatého z Loyoly, bodejť bys nespal ty, chudý synu Říma! A prohlížíme si s gustem divadlo, které katolický seveřan nepochopí a jehož výkon u nás obsahuje v sobě zločin § 303. obč. zákonníka. Tam dole, v samém Římě takové §§ neznají.

Ahá, tady nad ním nějaká kasička. Jest jich ve všech kostelích úroda, ale tak k celkovému dojmu obrázku nutno si jí všimnout. Podívejme se, nějaké delší říkání francouzské a italské je při ní, tedy to není nic jen tak „na srdce Ježíšovo", nebo „pro svatou Apollonii" atd., jak ty lakonické nápisy znějí. Čteme a dozvídáme se kuriosní historii.

Na faře di San Pietro v Paternu, vsi u Neapole, žil asi před roky pan Giovanni: Baptista Guarino, zaměstnáním farář katolický. Jak žil, o tom nápis nepovídal; ale na jeho hrobě uzdravila se jakás nemocná holka. To je zázrak, a z toho je prokázána jeho svatost; aby však mohl být za svatého prohlášen, jest potřebí výdajů (oh, jak skromně řečeno!), a prosí se tudíž zbožní návštěvníci chrámu, aby něčím na to svatořečení přispěli. *Svatý pak nezapomene na všechny ty, kdož ve šlechetném úmyslu a pravé zbožnosti atd. atd. atd.*

Jediný pohled na přítele Srbu. A už vytahujeme tobolky a vybíráme soldy; ty rozbitější napřed. Čtyři kusy na to špendýrujeme; to jest v rakouské minci 16 kr., a to je přece slušný peníz. A soldy zapadají do kasičky. Tady jsou, vašnosti svatý otče, aby se to svatořečení stalo už skutkem!

Blaženi vycházíme z kostela; teď máme protekci v nebi! Jan Guarino jistě dle slibu svého nezapomene na své věrné a přimluví se. A budeme tam právě jako na freskách pátera Pozza jistě veselit se a požívat slastí nebeských; hallelujah!

A kdo by chtěl také takovou protekci, ať jde do Říma, kde se naskytá tato vzácná příležitost nebo třeba víc. Adressa: Chiesa di San Ignazio, Via del Seminario, levé dvéře ve vchodu, kasa asi čtyři metry na levo na stěně. Hallelujah ještě jednou!

RUDOLF KRYSTINEK:

V SOUZVUKU.

Bezohledné parno a úmorná cesta po mezích, které Jára schválně vyhledával, aby si zkrátil cestu, znavily ho tak, že každé chvíle chtěl se vrhnouti do úzkého proužku stínu pod vysoké žito a zůstati bezvládně ležet. Ale nad šedivě žlutými klasy zabělal se bílý krajkový slunečník. Jára jej znal dobře. Máňa mu přišla naproti — poprve. Za krátko tiskl jí ruku a cítil, jak se chvěje.

— Proč se chvějete? žasl Jára.

„Nevím. Máti je v městě, as za dvě hodiny přijede vlakem, vyšla jsem vám tedy naproti. Jsme svobodni, svobodni aspoň na dvě hodiny!" jásala Máňa.

Hovor rozvířil se ihned, jako vířily ty miliony hmyzu nad žlutými pukajícími klasy; kolem nic se nehnulo a přece bylo slyšet šustot muších křídel, bzukot slídících čmeláků a včel, praskot loupajících se zrn a periodické zašumění, když vítr rozkýval klasy, obtížené zrny. Všechen ten zdánlivý chaos harmonisoval se v uchvacující souzvuk, který si uvědomovali Jára i Máňa, ležíce na zvýšené mezi u trnkových keřů. Dívali se na sebe. Ta harmonie je uchvacovala; cítili, jak stávají se jedním tónem jejím; zdálo se jim, že se šířila výš a výše, až k těm nekonečným vzduchovým spoustám, jež se chvěly tak, jako jejich srdce, jejich spánky, jejich oči.

Jára uchvátil Máninu ruku, nesl ji ke rtům. Objal Máňu.

„Chcete mne líbat? Vždyť vykládal jste mi jednou, že hubička je projevem žádostivého zvířectví v člověku dřímajícího?"

Jára se zasmušil, pustil ruku Máninu a ona se zahleděla na něho s údivem.

Z daleka ozval se pískot vlaku.

*

Mánina matka nepřijela sama. Z vagonu vystoupila s ní malá společnost. Netrvalo dlouho, a ze zahrady útulné vily blízko lesa ozýval se cinkot příborů, smích a škádlivé hlasy. Společnost byla příliš

:abraná ssebou, aby pozorovala, že zmizel člen neičastněný jejího veselí.

Jára s Máňou odešli k lesu, s nímž těsně hraničila louka přecházející v močál a dále rybník zarostlý rákosím. Šeřilo se zvolna. Západní nebe, které bylo před chvílí zahaleno v růžový muselín, rudlo a krvavělo kvapem, jeho svítící červeň prozařovala esem a barvila páry vystupující z louky a rybníka éměř do fialova.

„Nezdá se vám," tázala se Máňa, „že teď právě příroda sharmonisovala barvy v týž souzvuk, jako poledne zvuky?"

— Ale ten souzvuk je žhavější a divočejší! zašeptal Jára a prudce stiskl Máninu ruku. Zlíbal ji. Neodporovala. Jára uchvátil její hlavu a zadíval se dlouze, dlouze do modře jejích očí, v níž rudý západ mísil červeň. Jára viděl, jak z nich září Mánina duše ve fialovém přísvitu. Stiskl její hlavu, a líbal divoce y fialové oči, jakoby chtěl z nich smýti tu červeň a učiniti je modrými.

Máňa neodporovala.

Východ tmavěl, rudá záře západu hasla, mlha válela se ve viditelných kotoučích po louce, hnala e k lesu a zase zpět k rybníku.

■

Pozdě v noci společnost odjížděla. Jára odmítl pozvání, aby jel s ní; prohlásil, že má bezměsíčné, hvězdné noci rád, že se projde.

A šel. Obloha byla téměř černá, hvězdy zářily takovým třpytem, že téměř oči bolely. Na obzoru rýsovaly se na černé obloze ještě černější obrysy stromů, lesů a hor.

Jára bál se vydati zvuk, ač myšlenky hnaly se něm o překot; strachoval se toho, co vířilo v jeho hlavě:

„Souzvuk, souzvuk! V poledne i večer. Stejně nádherný, stejně uchvacující.

A přece v poledne ten falešný ton, který brutálně zmařil všechnu tu harmonii, proč se ozval? Projev vířectví! Což nehlásala Máňa ideu milovat jen duševně? Což nevěřil kdysi tomu sám, že může být láska jen duševní? Což nevykládal tu theorii kde komu? Ano, co se napíše všecko v knihách, co se všecko z toho papouškuje, třebas se vědělo, že nikdy nikde nic z toho nebude uskutečněno! Život, příroda, Máňa, jak rozvracují všechna ta slova o ideách, která znějí kolem všech, ale která všichni pronášejí jen jako fráse ze zvyku, kterými všichni paradují, jako paradují svými šaty! Cetky jako cetky! Kolik lidí ze všech těch hlasatelů idejí jen se odváží myslit, že své ideje provede? Neodvažují se, poněvadž nemají ani na to myšlení dosti síly. Ano síla! Ale síla, která by převnášela do souzvuku tonů falešné hlasy, do souhry barev falešné čáry!"

———

ALFRÉD GACH

VZPOMÍNKA NA MATKU.

Nepoznal jsem své matky . . . Nedovedu ji uvésti na paměť ani jediný okamžik z mládí, který by mi matičku představil. Jen se mi zdá, že jakás dobrá víla, o níž mi moje chůva vyprávěla, pečovala o mne po boku otcově v prvních dobách mého bytí.

Kdysi pojednou narodil se nám bratříček. Matka, jak tehdy vyprávěli, byla nemocna, těžce nemocna; museli ji zavézti do Prahy na kliniku. Nevím, kdy přesně se tak stalo; zvěděl jsem až hotovou věc. Od té doby jsem vídával i otce málo; jezdí prý ráno k matce do Prahy, v noci se vrací, bude prý matičce zase dobře, tatínek ji opět přiveze domů, vyléčenou, zotavenou, zdravou. Bylo mi něco přes šest roků, začal jsem chodit do školy a škola byla ovšem největší mou starostí. Při úlohách školních a v dětských hrách zapomněl jsem na vše.

Bylo před svatým Janem. Jaro přišlo, dlel jsem více na ulici a za městem než doma. V pátek odpoledne 15. května 1879, abych nezmeškal — od dětství jsem byl úzkostlivě přesný — o ½2. hod. šel jsem už do školy. Spolužáci před školou se ke mně nějak neobvykle chovali, pozoroval jsem to určitě. Povídali, šeptali — jak jsem se blížil, stichli a jen se dívali a prohlíželi. Přemítal jsem, co se to se mnou stalo, co je na mně, že jen o mně je řeč. Zemřelý už přítel spolužák Rudolf pojednou přistoupí ke mně a suše povídá: „Tvoje matka dnes v Praze umřela." — Nepochopil jsem, jen jsem cítil, že se stalo v Praze něco neobyčejného. Strach a lítost mne přepadly, rozplakal jsem se. Starší bratr, přicházeje zrovna ke škole, přistoupil ke mně a zvěděv, že mne rozplakal Rudolf, bez rozmýšlení hůlkou, kterou měl v ruce, Rudolfovi dokázal, že nesmí povídat takové hlouposti a lži. Bratr jistě měl přece pravdu; věřil jsem mu to tím více, poněvadž Růženka P—ova, jejíž otec právě přijel z Prahy, nám vyřizovala od maminky, že tam máme přijeti na pouť . . .

Hned usušil jsem svoje slzy. Cesta do Prahy, v říši všech mých dětských snů, zapudila celou tu strast.

Co se dále stalo, je krátké. Otec se večer vrátil a vzal nás vskutku do Prahy, staršího bratra a mne — na pohřeb matčin. Tu teprve jsem vlastně viděl matku; rysy její arci jsem nemohl rozeznati. Ležela v bílém rubáši v těsné své rakvi; obličej její ve vzpomínce mluví ke mně tolikerou něhou, srdečností a láskou, které bych byl v životě pozdějších let mnoho potřeboval . . . Tehdy usnula na vždy . . . Pohled na ni mrtvou je jediná přímá vzpomínka na ni a zároveň první můj opravdový krok do světa.

Minulo od těch dnů 28 roků . . . Jsem zralý muž; kdykoliv však hodlám něco podniknout, kdykoli se chci poradit o něčem vážném, obracím se v

duchu o radu k matce, jejíž obraz utkvěl mi v mysli dva dny po svatém Janě 1879 nesmazatelně tak, že nezapomenu nikdy.

DROBNOSTI.

Besedy Času Herbenovi. Všechny příspěvky tohoto čísla Besed Času mimo Křikavovy verše, Památky a Z moudrosti maličkých autoři připsali dru Janu Herbenovi. Žurnalističtí spolupracovníci Herbenovi chtěli podobně jako v denníku ze 7. května, zmocniti se jednoho čísla Besed Času a vyplnit je drobnými črtami, vzpomínkami a verši, které by byly připsány našemu společnému příteli v den jeho rodinného jubilea. Ne tedy literárně parádní, oslavné číslo; několik intimních listů na pozdrav a potěšení milému druhu. Ale, jak prý už bývá v životě Herbenově, nezdařilo se. Den tajeného jubilea jsme zvěděli trochu pozdě, a pak přišla stávka v tiskárnách, po ní zas volební práce, rozčilující a únavná . . . J. S. Machar slíbil, že určitě pošle. A v poslední chvíli psal:

„Drahý redaktore, nemám nic . . . vyjde ostatně sbírka feuilletonů, v nichž posledním oddílem jsou články: O člověka. O Herbena. A ty jsou jedním z pyšných činů mého života . . .“

Slibovali i jiní z nás, napsati mohli jen někteří. Ty trosky, které se dostaly do tiskárny, jsou v tomto čísle. A vysvětlení tuto napsané je vysvětlením i pro čtenářstvo i pro nepřítomného dra Herbena.

PAMÁTKY ČESKÝCH EMIGRANTŮ V AMERICE.

(Pokračování.)

Málo rodin novoanglických požívá tak zvučné pověsti po Americe jako Zabriskie. Vynikající protestanští kazatelé, spisovatelé, žurnalisté a právníci hlásí se s pýchou k tomuto rodokmeni. Zakladatelem rodu byl Albert Zaborovský, jenž se podepsal jako tlumočník na indiánskou kupní smlouvu 15. července 1679. Poláci hlásí se k němu a tvrdí, že byl Polák. Čechové pravděpodobněji poukazují na to, že Zaborovský byl protestant a v té době, kdy se objevil v Americe, Poláci nebyli protestanté a pokud byli, z náboženských důvodů neměli proč stěhovati se z vlasti. Také zachovaný jeho podpis z r. 1679 ukazuje koncovku ský, což je koncovka česká. O Albertu samém více nevíme.

Další naši exulanti pobělohorští v Americe bývají označováni hromadným jménem Moravané, míní se tím misionáři Obnovené bratrské jednoty v Herrnhutě (Moravian Church nebo krátce Moravians). Roku 1722 usadilo se prvních deset moravských vystěhovalců z krajiny Zulnecké na statcích hraběte Zinzendorfa v Sasku. Založili novou osadu, která dostala jméno Herrnhut, Ochranov. Prvním biskupem bratří těch byl David Nitschmann.

Již r. 1735 učiněn od těchto Českých bratří začátek missií mezi pohany v Americe. Na přímluvu Zinzendorfovu dostali „Moravané“ pět set akrů půdy od majetníků Georgie při řece Ogeeche. Bratru Spangenbergovi učiněn dar jiných 50 akrů v místech, kde se nyní rozkládá město Savannah. Na jaře 1735 přijeli první osadníci do Ameriky a rok později rozmnožena „moravská osada“ o nových 20 osob, které sem doprovodil sám biskup David Nitschmann. V únoru 1736 za jeho přítomnosti dobudován malý kostelík — první bratrský chrámek na americké pevnině — jehož kazatelem ustanoven rodilý Čech Antonín Seifert. Moravané začali hlásat evangelium rudochům i utlačeným černochům, takže již r. 1739 měli slušnou osadu v Purysburgu v Jižní Karolině asi 10 angl. mil od Savannah. Vykládali písmo nejutlačenějším tvorům lidským.

Válkou byli Bratři z Georie vyštváni. I založili r. 1741 druhou osadu svou opět za přítomnosti biskupa Davida Nitschmanna a tentokrát i hrab. Zinzendorfa v nynějším okrese Northamptonu při řece Bethlehem. Osada tato stala se mateřským sídlem Moravanů, odtud šířili se do všech států a kázali Krista mezi indiánskými kmeny Mohykány Wampanoagy, Delawary, Menissingry, Irokýsy, Čerokýzy, Čippery a j. Dnes počítá se členů Jednoty bratrské ve Spojených Státech na 10.000. (Dokončení.)

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Maličká Slovenka sedí v rubaňce a rukávečkách za oknem. Jdu okolo v klobouku. Děvčátko nevidělo bezpochyby dosud městské osoby ženské a dokonce ne v klobouku, i křičí s užasnutím: „Mamičko, mamičko, veliká panna ide!“

*

Jak mne Anička Hurbišova poučila.

— Aničko, to chováš bratříčka?

— Bože, slečno učitelko, vy to nepoznáte, že je to děvčica, dyť má robskú čepicu!

— A jak tú robskú čepicu poznám?

— No, hleďte, robská má tak švy, a chlapská zas tak. To vy jste nevěděly? M. K. D.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 26. května 1907. Číslo 21.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

ALEXANDR PETŐFI:

ŠLECHTIC.

Na lavici kladou zlosyna,
hříchy smazati mu chtějí holí,
ďas ví, co vše tropil na světě,
krad a loupil, co moh s polí.

Vzpíraje se divě křičí on;
„Šlechtic jsem! Mne nechte, jděte!
holí chcete bíti šlechtice?
ale jakým právem, rcete!“

Slyšels, duchu jeho praotce,
slovo kruté toho pohanění?
Na lavici teď již nepatří,
chlap ten dozrál k pověšení!

KDO ROZLUŠTÍ?

Kdo můž' mi tuto jednu
hádanku rozluštit:
zda mohou slzy lidstva
kdy lidstva špínu smýt?

ČÍM TO JEST?

Čím to jest, že tolik lotrů na světě
od prvního k poslednímu nezvěsí?
Tím, že tolik stromů nemá svět,
aby zatížit moh každou snět
lotrem pod božími nebesy.

Ó jak velké množství lotrů na světě
našem živo jest, já přísahám!
každý z nich jen jednou kapkou být,
dnů a nocí čtyřicet se lít,
nová potopa by vznikla nám!

(Fr. Brábek a Jar. Vrchlický vydali ve Sborníku světové poesie Nové překlady básní A. Petőfiho. Nakladatel J. Otto. Toto jsou ukázky jejich překladů.)

JOŽA METTLEROVÁ:

VEČER V RODINĚ.

Prostá světnice. Jednoduchý, nejnutnější nábytek, jaký vídáme u prostých, pracujících lidí. Jediným přepychem možno snad nazvati velkou, pozlacenou klec u stropu visící, v níž na malém kroužku houpá se starý kanár.

Je večer. Pětičlenná rodina povečeřela. Otec, udřený celodenní prací, hoví si na posteli, nejstarší dcerka třináctiletá Marie chvíli se učila a nyní podřimuje nad knížkou.

„Jdi už spat“, radí matka a děvče ochotně uposlechne.

Matka se chystá péci koblihy. Usne muž, usnou děti, krám je již zavřen, nikdo nebude v práci překážeti ani vyrušovati. Jde jen o to, odklidit dva malé neposedy, čtyřletého Jeníka a pětiletou Helenu.

„Děti, odstrojit se a spat“, velí matka hlasem co možná nejpřísnějším.

„A nemušім“, odsekne Jeník. Hela ani nemrká. Sedí u stolu a s důležitou tváří maluje si „paníčky“.

„Cos to řekl?“ táže se matka.

„Šak Zuzka taky nespí!“ ohražuje se malý šotek.

Zuzka, domácí psík, líně se u kamen protáhne, přeloží tlápky a pohodlně na ně natáhne hlavu.

„A šak spí, koukej“ zvedne oči malířka od umělecké práce.

„Ba ne“, rozběhne se Jeník k psíkovi, „viď, Zuzka, že nespíš.“ Pes se znova protáhne, očichává milého kamaráda a zavrtí ocáskem.

„No vidíš, nespí“ raduje se Jeník.

„Pojďte děti ke mně“, vloží se do toho otec, „budeme si povídat pohádky.“ Do dětí jako když střelí. Malířka hodila tužku na zem, nechala „paníčku“ jen o jedné noze a horlivě svléká sukénky. Jeník se postavil před mámu a kategoricky rozkazuje: „Tak mě sundej.“ V malé chvíli válí se oba diblíci v měkkých peřinách u táty.

„Tati, tak povídej o ty zlý bábě z lesa“, škemrá Hela.

„A ne, ne“, brání Jenda, „povídej o Vambeřicích, jak tam Jeníček jel.“

„No tak o Vambeřicích“, ochotně svoluje míru-

milovná Hela. A táta, povoláním povozník, vypravuje: „Tak byl jeden Jeníček a ten měl takový veliký vůz jako tatínek."

„A to sem já ten Jeníček, že tati?" vpadá hned Jenda.

„To jsi ty, to víš", přikyvuje táta: „a ten Jeníček měl také dva veliké koně."

„A tati, měli ocas, že?" — ptá se Hela dosud tichá, pohlížející na dřevěného koně, jemuž Jenda ocas již dávno utrhl.

„Inu měli, jako naše koně. A tak ten Jeníček šel do maštele, dal koňům sena a vody, a když se nažrali, vyvedl je a připřáhl a že pojede do Vambeřic."

„A vzal si taky bič, víš ten červenej, co ti Ferda přinesl", pomáhá Hela tátovi.

„A ten ne, že ne tati, to ten novej", rozhoduje Jeník.

„Vzal si ten nový a zapráskal jím, až se Zuzka lekla" —

„A — a — kanár se taky lek — že!" směje se Jeník.

„Také se lekl" — dotvrzuje táta.

„A — a — kočka taky, a slečna shora taky (rozuměj učitelka, která v domě bydlí a často do rodiny dochází) — a Madla taky — a všichni se lekli moc" — protahuje Jeník.

„A má panenka se také lekla až upadla", přidává Hela a oběma se nesmírně líbí, jak se všichni lekli a oba se smějí, jako když zvonečky rozhoupá.

„No tak už dost", zjednává ticho táta, „pěkně poslouchejte. „Tak ten Jeníček pěkně dal všem pusu a vlezl si na vůz, Helenka vlezla také do vozu — —"

„A Zuzka ne?" vpadá znovu Jenda, jemuž je Zuzka nerozlučitelným druhem.

„Ale ne, ta musí doma hlídat", vysvětluje táta.

„Maminku a Madlu, že!" — rozumuje Hela.

„No ovšem. A tak Jeníček s Helenkou jeli do Vambeřic. Tam se jim všechno tuze líbilo a vzpomínali na tatínka a na maminku a na Madlu a na slečnu a všem něco koupili. Tatínkovi dýmku, mamince —" táta chvíli přemýšlí, čím by se mámě nejvíce zavděčil —

„Klobouk" — vyhrkne Hela.

„Ne, ne", brání Jeník, který má nesmírně rád tátovy hodinky, „mamince hodinky."

„No klobouk, klobouk jí koupili", popouští táta Heleně a směje se. Vambeřické klobouky jsou známé svou neforemností a nevkusem. „To bys měla mámo radost, viď!" — škádlí táta ženu.

„A že již nespíš", obroukne se máma, ale oči jí září tichým štěstím.

„No tak mamince klobouk" — navazuje znovu táta — „a Madle — —

„Madle prstýnek, že?" — zas Hela do toho.

„No ano, prstýnek", připouští otec i syn, „a co slečně", ptá se táta. Dvě hlavičky přemýšlejí, co koupiti „slečně shora". Nějak dlouho vymýšlejí. Až Hela rozhodne: „Slečně tužku." Ale Jenda, jenž patrně jeví silný sklon ke kavalírství, rozhodně odporuje.

„Ne, ne, slečně hodinky, viď, tati!" Hodinky se mu přece jen nejvíce líbí. A nemohla-li je dostati máma, dostane je „slečna shora". Jen když se hodinky koupí.

„Tak hodinky", povoluje táta mazánkovi. Ale oči se mu již nějak klíží. Děti také na chvíli umlknou. Jsou spokojeny. Každého podělily. Až náhle Jeník vylítne:

„Tati, tati, co Zuzce?" —

Táta začíná dřímat. — „Zuzce, Zuzce — no já nevím, spi už Jeníčku."

„Tati, co Zuzce", nabírá Jeník.

„Tak třeba housku", odbývá ho táta.

„Ale ne, tati, housku ne" — breči už Jenda. Kdepak jeho Zuzce housku, to se mu zdá příliš málo.

„Zuzce itrnici", moudře rozhodne Hela. Měli je dnes k obědu a Hela viděla, jak Zuzka se po kůži oblizovala.

„Jo, itrnici a koláč", slavnostně vyrazí Jenda.

Teď bude Zuzka spokojena a Jeník je také spokojen. Táta již lehko pochrupává. Děti se ztišily. Jeník se přimkne k Hele a ta ho dle svého zlozvyku štípne do krčku. Jeník vypískne. „Počkej, Káčo, šak on tě tendle pánbiček sní" — a Jenda buclatým prstíkem jede po neforemném andělu s rozevřenými ústy, jejž máma přilepila na zeď.

„A šak pánbíček nejí, šak nemá hubu" — odbývá Hela a odvrací se od bratříčka.

Za chvíli slyšeti klidné oddychování tří drahých bytostí. Máma ustala na chvíli v práci a opatrně přenesla drahá robátka do jejich postýlek, aby tátovi nepřekážela. A se šťastným úsměvem vykrajuje a plní koblihy, na kterých si všichni zítra pochutnají.

LOUIS KŘIKAVA:

ZÁPISKY NEURASTHENIKOVY.

Dru Janu Semerádovi.

Pavillon moru.

XIV.

Hrůzy vědomí v dům se mnou přišlo,
hrůzy vědomí ven se mnou vyšlo.
Už jsem nebyl tím, jenž, šťasten, dýchal
radost muk, jenž ze předení města
chápal jen sentimentální tony
sdružené v slaďounké melodie.
V restaurantu jím ... Přichází známý ...
Jaksi nerad podávám mu ruku.

„Kdybys věděl,“ říkal jsem si v duchu,
„příteli . . .“ Sed . . . omylem chtěl píti
z moji sklenky. Vrhl jsem se na něj.
Lekl se a vybuchl pak ve smích.
Co že na tom? „Ano . . . jak jste divný . . .
Vypravují o Vás, že prý nejste
nyní normální . . . Váš odjezd, milý . . .“
Pryč . . pryč odtud! . . Rozbrázděný myslí
kráčím, hledím ulicí, vše konám,
cítím jinak . . . Železný kruh týní
myšlénky mé, čelo, na němž jednou,
zanedbávám-li uštknuté své tělo,
koruna zasvítí Venušina.
Radost blyskne — zdusena je rázem
chmurným vědomím . . . To ťuká, ťuká
jako krůpěj v temeno tvé hlavy.
Duše šílí — chábne pak — a svadá —
neboť v témě krůpěj padá . . . padá . . .

XV.

Za dva dny, v nichž, rovnaje své věci
neviděl jsem krom své staré chůvy
člověka . . . jsem k presidentovi šel.
Kladl otázky mi po příčinách
žádosti . . po zdraví mém . . „Ty čivy . . .“
divným intimním mi pravil zvukem
hladě licous otcovský můj rádce.
Snad mi rozumí . . . snad ví . . . a jinak
na chorobu hledí bonvivantů . . .
snad mé neštěstí zná . . víří myslí.
Ale v dalším hovoru jsem viděl,
že by nutno bylo vymaniti
hlavu svoji z železného svoru,
na byt nemyslit, v němž řádí houba,
choré stěny zakrýti koberci
upěchovaného fatalismu . . .
„S cukrem kodein do čaje ráno . . .“
„Piji kakao . . .“ „Tož do kakaa.“
„Buďte zdráv!“ Ukončil vlídný hovor
šťasten radou svou. Nevěděl ovšem,
že auskultant, jemuž ruku tiskl,
k hrůzám žití leptavý klíč našel . . .
Myslil, tuším, dobrák — že mám kašel . . .

XVI.

V těžkých ozvěnách hrůz ještě tona,
sám jsa odlesk sinavého světla
na polité sluncem Ferdinandce
den jsem před odjezdem potkal Kláru.
S přítelkyní šla, veselá, svěží,
smála švitorné se průvodkyni.
Odlychl jsem: „Dík!“ V tom však mne shlédla,
zbledla, zvážněla a chytila se
náhle zneklidněné družky svojí.
Hlavu zvedla, dlouze ke mně hlédla
a pak s družkou, s níž se třídou vedla,
zabočila volně v obchod kýsi.
Příteli . . . ty víc rozladěný jsi
nežli já byl. V krám jít po tom styku!
Čivy cvič. Vše děkujeme zvyku.
Čas popřej k úvahám při katastrofách velkých,
ten, kdo chtěl zoufat, zoufá v místech mělkých,
vyléza na břeh s těžkým bolem v hrudi —
ale vyléza přec. Neboť voda studí.
Osušit dá se . . . pak se pokřižuje,
bolu původce, to Tebe však už nemiluje.
Je-li zbožná žena, za Tebe se pomodlí . . .
ale pak dost. Každý má rád pohodlí.
Noci prolkat ctí citlivou ženu,
každý pláč však škodí trochu teintu.
Přijdou jiní, zvyk je protržen —
ublížil jsi. A jsi zavržen.
Růžové dni mihnou naposledy
kolem se . . . jdeš . . . a jsi trochu bledý.
Doufáš, že si zhojíš bolest v dálce,
jíž dal čas Ti v nepočestné válce.*)

TVARŮŽEK ŠKOLÁK.

Tvarůžek je scvrklý chlapeček. Díváš se na něho a myslíš si, co je mně na tom chlapci divného? A pochopuješ: vždyť on nemá tvář dětskou, ale šedou a svraskalou jako stařeček. Druhé děti jsou jak květ a na něm tak ty chloupky stojí.

Tvarůžek má oči skoro bílé, vyvaluje je a mrská jimi hbitě sem tam, hledí z nich čertovina a radost, zastavuje je na potkání s druhýma očima, jako by se chtěl o čemsi neustále dorozumívat. Celým tělem pohybává i svaly v obličeji. Nelze mu ničemu dlouho pozornosti věnovat. A tak kdežto druhým dětem vidím pěkné do tváře, z Tvarůžka hned vidím jenom nohu nebo zadek. Sotva však zavolám: Tvarůžku! vymrští se, hodí sebou na lavici, naduje hubičku jako skřeček, a do taktu kývaje celým tělem, oči vyvaluje a řve svoji úlohu, že celou třídu překřičí. Stačí však, abych oči otvrátila a už je zas hore nohama.

Je jediná věc, která ho dovede upoutat v každou chvíli života, jest to jeho penál. Má v něm sbírku rozkošných kaménků krátkých a kratších, až docela maličkých, černých, malovaných, hedvábem, vlnkou a zlatýma nitkama obtočených a mezi nimi ždibek „fainového“ mýdla. Uchyluje se ke svému pokladu, kdykoliv ho všední život školní omrzí, a to je velice často, a přehrabuje se ve své sbírce s takovým zalíbením, že se až bezděčně usmívá, a mně je ho líto vytrhovat.

---

*) Zápisky neurasthenikovy vyjdou po svém dokončení v samostatné knize. Pavillon moru bude vydán pro svou tendenci po ukončení jako samostatná levná publikace. Aby se vědělo, na kolik exemplářů lze při vydání této básně počítati, buďtež činěny do 1. června t. r. korr. lístkem přihlášky autorovi do Semil.

V zimě chodí do školy v Marušiné červené kabani. Když v ní přišel po první, celá trída se dala do smíchu: „v robskéj kabani, v robskéj kabani!"

Tvarůžek začal kabaňu se sebe škubat a zlostně pofňukávat: „To na naše Maruša tak naštrójila."

Povídám, ač jsem se také ledva smíchy držela: „Co je ti po kom, jenom když je ti teplo."

Utřel rukávem oči a nos, vycenil na mne vděčně zuby, a pak vítězoslavně na celou třídu; a od té doby si pyšně v červené kabani vykračuje.

Jednou přijdu do školy, Tvarůžek pláče a bočiká!

„Co je ti?"

„Nič."

„No, co ti je?"

„Nič. Ale slečno učitelko, žalúčisko ňá bolí."

„A cos snědl?"

„Nič. Maruša navařila jakéši šlíščíška, ale to nebylo k žhrádlu. A chleba ně nedala, dyž šem nechtěl ty jéji šlíže, tož ňa tady pichá."

„No," povídám, „jak to, že Maruša neumí vařit, je ešče malá?"

„Chodí do pátej k Rudkovi rechtorovém."

„K panu učitelovi O. chceš říct. A proč mamička nevaříjá?"

„Mamička šú ve světě a šak aj dyž šú doma, nevaříjá, to ša gúlajú š chlapama na peči."

„A kdo vám dává včil peníze na živobytí?"

„Mamička nechali trochu múky a Maruši peníže, čo já vím jaké."

„A kdy přijedú?"

„Až na zimu."

Měla jsem chlapčisko ráda. A z venku na něho také nijaká stížnost nebyla. Až tu kolem Letnic přijde Slinták, také školák první třídy: „slečno učitelko, Tvarůžek má můj šátek a nechce ně ho dat."

„Tvarůžku, nedělej hlouposti a dej mu ho. Co je s tím šátkem?"

„To néni Šlintákuv," křičí Tvarůžek.

„Je, je," dlaňkami to dotvrzuje Slinták, a rozpaluje se, až má cvrčky v očích. „Já jsem ho ve škole jaksi ztratil, myslím mně spadl a Tvarůžek ho zdvihl, přišel první do školy. To je můj šátek."

„Néni, néni," dívaje se mně neohroženě do očí, odpovídá Tvarůžek, a bez rozpaků určitě vypravuje:

„Šátek naši babička našli, na dvoře u Škybů, višelo tam prádlo, a ten špadl na žem. Babička ho zdvihajú, chčú ho povesit, ale Škybka jim pravili, aby ši ho nechali, že to beztoho néni jejich."

„A kde ho Skybovi tetička nabrali?"

„A beztoho ša jim připlichtil, jak byli ve světě."

„A kde je ten šátek?"

„Babička ho majú v truhle."

„Jdi proň."

„Mamička šú ve švětě a majú šebú klúč."

Tak vidím: kluk lže, ba je honěný lhář, ani brvou nehne.

Sevřelo se mně srdce zármutkem, dívám se na něho chvíli a potom mu povídám celá sklíčená: „Chlapče, ty lžeš!" V tu chvíli se ozve z jeho prsou dětských veliký nářek, křik srdcelomný, jak slýcháváme nad hrobem. Co se událo v Tvé dětské duši, chlapče, kdo mně to kdy vysvětlí? Plakal hořce a bez ustání a odpoledne do školy nepřišel.

„Děti řekněte Tvarůžkovi, ať přijde do školy."

Přišli jeho babička: „Co jste mu udělali, slečno, řve a nechce do školy."

Nepřišel druhý, třetí den. Poslala jsem proň školníčka.

„Nemožu s ním nic spravit, celú ňa poškrábal."

Nepřicházel i poslala jsem proň zas školníčku. Odpoledne uprostřed vyučování otevřely se prudce dvéře a strýc policajt hodili na zem Tvarůžka jak kočku. Byl uplakaný a vzdychal!

„Toť," ukázali strýc policajt, „prst ně potvora překúsl, a nechtěl jít, celú cestu řvál. Školníčka si s ním neuměla poradit, tož ňa přizvala."

Co nejlaskavěji jsem Tvarůžka zavedla na místo po velikém jeho zdráhání. Oči měl povyhaslé a už se mu skoro nikdá nerozčertily, a pohlédla-li jsem na něho, dívaly se zpytavě. Seděl ticho a bez zájmu, nemrskal sebou, ztratil všecku chuť k životu.

M. K. D.

PAMÁTKY ČESKÝCH EMIGRANTŮ V AMERICE.

(Dokončení)

Mezi prvními bratrskými vystěhovalci vyskytují se jména: Jindřich Brábek, Adam Broubák, J. Buda, Buliček, Broz, Balík, Martin Blízký, Jan Havel, A. Hlaváček, H. Janáček, G. Kašák, Kmoch, T. Král, J. Kokeš, J. M. Matějíček, Jakub Lisý, Stárek, F. Šejnoha, Jakub Smrčka, V. Vencl, Vítek atd. Nic nevíme o těchto lidech a přece jsou nám jména jejich drahá. Nositelé jejich nesměli vyznávat ve vlasti víru otců svých a proto opustili vlast a nesli křesťanství rudým praobyvatelům Ameriky. Jména mnohých časem podlehla ovšem nevyhnutelnému poangličení nebo poněmčení, nic z nich nezbylo pro nás nežli tklivá zpomínka, co neznámých lidí našich nastrádalo se ve světě, jak bludní poutníci čeští narosili se krajů cizích slzami a potem, jak kypřili půdu pro lepší doby budoucích lidí a zasazovali mladé stromky vzdělanosti a osvěty na obou polokoulích!

Ze zapadlých jmén českých jedno odolalo zapomenutí, jméno **Matěje Stacha,** apoštola Eskymákův na Gronsku.

Matěj Stach narodil se 1. března r. 1711 na Moravě z rodiny někdy českobratrské. Předek Stachů vystěhoval se po bitvě bělohorské do Saska, později někteří ze synů vrátili se na Moravu, ač tajně zůstávali evangelíky. Matěj byl hoch vznětlivý, již jako desítiletý dostal se do sporu s knězem a nechtěl jíti ke zpovědi a přijímání. Aby ušel trestu, prchl z domova s bratrancem Kristiánem Stachem. Mladí horlivci náboženští dostali se do Ochranova. Otec Matějův byl vyslýchán a pronásledován, neboť syn prozradil svým jednáním, že Stachovi nejsou pravověrní. Aby ušel dalším nepříjemnostem, vystěhoval se do Ochranova s celou rodinou.

Matěj Stach byl dospívajícím jinochem, když ochranovští Bratří chystali se do Ameriky. Bál se hlásiti k misionářství, že by snad Bratří nepřijali jeho služeb. Hrabě Zinzendorf viděl v Kodani dva pokřtěné Eskymáky od dánského misionáře Egeda a zvěděl zároveň, že misie v Gronsku jsou zastaveny pro tvrdost obyvatel. Když o tom v Ochranově vypravoval, Matěj Stach přihlásil se, že by se chtěl pokusiti o to, co nesvedl Egede. Kristián David a bratranec Stach připojili se k němu. Z Kodaně vypravili se do Gronska v dubnu 1733 a po plavbě šestinedělní přistáli při vtoku řeky Ball v zemi téměř neplodné, studené, skoro bez rostlinstva. Hory ledové a věčný sníh kolem! Co se vypravuje o strádání a utrpení těchto misionářů, zní nadlidsky. Teprve r. 1740 po sedmiletém působení pokřtil Stach první eskymáckou rodinu, r. 1747 bylo pokřtěných osob něco přes sto. Stach zůstal v Gronsku přes 40 let.

Maje přes šedesát let věku svého Stach odebral se na odpočinek do Ameriky. Dne 21. srpna 1772 vítal moravský sbor v Bethabaře v Sev. Karolíně Matěje Stacha ve svém lůně. Přijel i s manželkou, dítek neměl. Stach byl na odpočinku, ale neodpočíval, nýbrž vykonával ve sboru bratrské práce, které věku jeho byly přiměřeny, zejména vyučoval děti. Roku 1785 dne 4. února utrpěl nešťastným pádem na ledě a ulehl. Zemřel r. 1785 jako muž více než 76letý a pochován v hostinné půdě nového světa v době, kdy také souvěrcům jeho v zemích českých zasvitla tolerančním patentem naděje na vzkříšení starého českého náboženství a staré národnosti.

O jiných exulantech starší doby historie zatím neví. Pan Tomáš Čapek, posuzovatel mírný a střízlivý, připomíná nanejvýš ještě jedno jméno. „V Myrlandu, praví, „žije četná a vážená rodina Paců. Jeden z jejích členů, W i l l i a m P a c a, se stal nesmrtelným tím, že za stát Maryland podepsal prohlášení americké neodvislosti 4. července 1776. Paca by mohl být českého původu; snad byl potomek některé z rodin usadivších se na Heřmanově Českém manství? Rodinný dějepisec soudí, že Pacové jsou z Italie, ale důkazu pro to žádného nemá.“*)

———

DROBNOSTI.

Svatý list, který náš Pán Ježíš Kristus nám odeslal. Poslyšte křesťané věrní s užasnutím co vám oznamuji, že opravdivý jeden kámen spadl s nebe, sice na oko malý a na váhu ukrutně těžký, tak že jediného člověka síla nestačí ho pozdvihnout. Slyšel to v městě Jerusalemě patriarch a více jiných biskupů a kněžů shromaždili se a sv. mši sloužili a jinší pobožnosti konali nad tím kamenem tři dni a tři noci, až konečně strašlivý hlas byl s nebe slyšán: Vezměte onen kámen a otevřte ho, tam najdete moje slova napsaná poněvadž moje přikázání a žádosti nechcete vyplnit, nechť tedy ve vašem nebezpečenství setrváte, ani na můj rozkaz, ani na moji svatou radu nedbáte, aby jste tedy věděli, pošlu na vás pohanský tatarský lid, kteří vás do svého pásma zapřáhnou a do svých pout upoutají, jestli se však ještě nepolepšíte a vašich bezbožných hříchů neopustíte, na dobrou a blahoslavenou cestu se nenavrátíte a sv. evangelium slovo poslouchat a vyplňovat nebudete, nebo tak Boží slovo praví: Nebe a země pominou, ale moje svatá slova nepominou a který křesťan na tomto světě dobré skutky činí, ten nebude nikdy věčně zatracen, a tak vy, kteří ve všech hříších a zlostech zůstáváte a kteří svátky a neděle nesvětíte, jak na katolíku patří, jen za světskými statky lípnete a velkopýchu, nádheru a závist světu pácháte, dopustím na vás dlouhé zimy veľké mrazy na vaše role, zahrady a vinohrady hrozné vichřice, větry blýskání, hromobytí a ukrutný a prudký dešť, tak že řeky přes své břehy přetečou, dopustím hlad a úpad a lichvu a zemětřesení a nečíslná znamení ukáží vám, aby jste poznali můj velký hněv na vás

———

*) Abychom dopověděli víc o knize Čapkově, připomínáme, že obsahuje ještě dva životopisy významějších emigrantů 19. století. Emigrace česká do Ameriky v novější době vzala počátek až po roce 1848. Reakce pudila z vlasti národovce, kteří toužili po svobodě. Nejstarší, nynějšímu pokolení amerických Čechů známý vystěhovalec byl A n t o n í n M i c h a l D i g n o v i t ý z Kutné Hory (narodil se 1810), jenž po polském povstání r. 1830 jako polský dobrovolník prchl do Ameriky. Duch nepokojný, voják, povstalec, kupec, strojník, agent a na konec lékař. O něco starší byl věkem prof. M. K a r e l H r u b ý z Nového Sedla. Narodil se 1794 a studoval v Jindř. Hradci a v Praze. Josef Jungmann byl učitelem jeho. Přijel roku 1834 do Ameriky s mladou ženou z Brém, rolničil a profesoroval na různých místech.

pro vaše velké zlosti, které vy v sváteční dni, ne že byste pobožně do chrámu božího chodili leč podvedení od ďábla v jinších nemilých věcech podílu na se berete, když čas do kostela máte. O vy zlostní a od Boha odvrácení pohani, či nevíte, že každodenní chléb dal jsem vám, mlékem a medem tekoucí údolí a předce jsem upustil od zlostných účinků a s vaším ďábelským živobytím, umínil jsem si celé lidské pokolení zničit, však opět jsem upustil na prosbu moji svaté matky Panny Marie, která bez přestání prosí za celý svět, abych se smiloval nad vámi a odpustil vám hříchy vaše, ale vědomost vám dávám, jestli se nepolepšíte, zemskou ourodu míti nebudete, ovocné stromy vyhynou, všecky vody celé země vám vyschnou, a všecky přítoky vysuším; aby jste věděli, pekelným ohněm hořeti budete, jestli tak bezbožní, závistiví zůstanete a nad vaším bližním se těšiti když do neštěstí upadne, jemu co možná pomáhali almužnu dávati a ve svátcích práce nevykonávali, neb já sedmý den, to jest neděli jsem práci zanechal. V neděli poslal můj svatý otec archanděla Michaela k Panně Marii, by oznámil moje narození, v neděli jsem vstal z mrtvých, v neděli jsem vysvobodil Adama od pekelných muk a v neděli budu soudit celý svět jiných i mrtvých, a všichni ti odplatu dostanou, kteří dobře činili a mé přikázání drželi, neb oni království nebeské dostanou, na zločinci ale kletbu pošlu a třást se budou hrozného soudu mého, kterým odpovím: Odstupte ode mne za tracení do ohně věčného, který nikdy neuhasne, kde je vaše místo s ďábli a zločinci proklatými.

Zatracen bude člověk, který v sobotu od západu slunce pracuje až do pondělka do rána, nebo ten, který za ten čas zle páchat bude; napomínám vás byste ve středu a v pátek pobožným prstem strávili a darebnou práci zanechali, nebo ty vám budou pomoci od pekelných muk, proto jsem dal vám všecky sladkosti, aby pro vás postačitelné byly. Předce nejste spokojeni, já vám to proto dal, byste jméno boží chválili, ale vy máte srdce zatvrzelé, neuznáváte bídu a chudobu, abyste věděli, že vás napomínat nebudu, otevřu brány nebeské, pustím ohnivý a sírový déšť na vás a spálím Vás za živa před obrazem země, a pošlu na vás divé stvoření, aby vás roztrhali, odejmu světlo zemi, tma, hromobytí bude panovat; pak budete s velkým rmoucením hledat hrobky mrtvých, a budete volat: Vstaňte vy mrtví, aby my jsme se mohli co živí k věčnému odpočinku odebrat, nesneseme déle ten velký trest, který Bůh na nás dopouští za naše hříchy a zlé skutky; a já odvrátím svatou tvář od vás na věky, abyjste podobní Sodomě; kteří peníze vydáte na veliké rozkoše, však služebníkům svým z platu strhujete a jich nenávidíte, a předce se neobáváte, že se zem pod vámi roztrhne, vás za živa pohltí, nebo tak strašný bude den soudný, obraťte se tedy, zanechejte falešných skutků a nebuďte pyšní ale ponížení. A běda těm kteří hřeší proti knežím a poustevníkům, kteří mši sv. slouží neb proti těm nehřešíte, nýbrž proti samému Bohu jenž praví: Kdo se protiví atd. Běda však těm, kteří nevěří na sv. Trojici, kteří jiným statky berou, aby tím bohatství nabyli, a těm, kteří v chrámě božím rozprávějí a slova božího neposlouchají a kteří ne slušně přijímají sv. tělo a pijí krev, nebot víte, že nejste sami, nýbrž s přítomností sv. andělů.

Napomínám vás poněvadž tento list není z lidské moudrosti a já jej s nebe poslal vám křesťané abyste zanechali všech hříchu a božskou vůli upokojeni byli, by jste anděly věčného světa slouti mohli

Běda člověku tomu, který to obecnému lidu ne předčítá, by se to dále rozšířilo, by to vědomím na světlo přišlo; běda tomu člověku, nebo z toho mus počet klásti, poněvadž je to velkým darem každého člověka v domě. Běda však těm, kteří to opisují a jedno slovo vynechají.

Blahoslavený jest ten, který tento list přečte a druhým daruje, tomu se hříchy odpustí a v neb přebývat bude, neb kdo božská přikázání zachovává s Abrahámem a Isákem ve společnosti bude.

Blahoslavený jest ten, který mne srdcem poslouchá.

Blahoslavení jsou ti, kteří chválu mi činí, cestujícím nocleh dají, neboť ti obdrží království nebeské.

Běda však těm rodičům kteří nevychovávaj dítky své a nevedou je pravou cestou, neposílají d kostela, zajistě že z činů těchto budou klásti očet v den soudný; oni však vědomí zemřou.

Proto jděte k vašim představeným a duchovním vyznejte se z vašich hříchů, abyste byli hodní při jímání večeře Páně, by jste měli vchod Ježíšem za kládaný k nejsvětější svátosti oltářní, neboť vám k duševnímu spasení potřebné jsou, tak přijímeje vždy s velikou láskou večeři Páně

Já Ivancius patriarch z Jeruzalema, poslán jsem byl tato slova najíti která v tom kamenu napsaná byla a budu u Boha za vás křesťané prosi by oči duši vasich osvětlil, byste byly v stavu s psaní toto koupit, neb jak malé ceny jest, tím větš jest ceny v domě každého člověka a ten obdrží nebeské království od Boha otce, nebo jeho jest říše, jeho jest moc a čest nyní i na věky. Amen.

Poznámka: Psaní tato přinášejí poutníci z poutí do Staré Boleslavi, kde je kupují za 4 h. Tištěna jsou v tiskárně Jana Spurného v Praze nakladem jakési Holzóplové. Vyskytují se často v okresích kolem Řipu a najde se dosti lidí, kteří jim věří.

A. K. Lomoz.

Spisy K. Havlíčka čteny byly záhy až v Americe. Nejstarší český vystěhovalec z 19. století byl M Karel Hrabý, někdy supl. profesor gymnasia v Jindř. Hradci, rodem z Nového Sedla, kdež se narodi

1794. Hrubý odešel 1830 do Mnichova jako vychovatel, po čtyřech letech vrátil se do Prahy a připravoval se k docentuře universitní jako filolog. Narazil na překážky a pustil se do Ameriky r. 1834. Měl tam lékárnu. R. 1852 nově založená universita oxfordská v Miami (Ohio) nabídla mu stolici francouzské a německé řeči a literatury. Však již r. 1857 vytlačil jej Němec Christen a Hrubý vrátil se k lékárně v Covingtonu. Později žil v St. Louisu u své dcery provdané za vynikajícího vlastence K. Alise, vydavatele Pozora amerického a Občanských Listů. Syn jeho Franklin Hrubý byl za občanské války telegrafistou v armádě severní. Prof. Hrubý s pýchou hlásil se k národu a byl ctitelem Husovým. V pozůstalosti jeho nalezen dopis, v němž komusi do Čech děkuje za spisy Havlíčkovy: „Covington, Mi-Ohio, August 3, 1862 Velectěný pane! Třesoucí rukau tyto řádky wkládám. Byl jsem asi 5 neděl welmi nemocen na hlawničku (nervous fever). Mau českau řeč jsem dílem zapoměl, předc Vám srdečně za ten mně milý dárek našeho výtečného muže a mučedlníka Karla Havlíčka děkuji. Jest přes osm a dwacet let, co jsem v Americe, a ještě nemohu mau Čechii přemilau zapomenouti. W tomto západním Eldorádu jsem mnohé nepříjemnosti, ale welmi málo radosti okusil, aniž doufám na příští čas okusiti . . . Teď vás srdečně pozdrawuju a zůstávám wždy ochotný přítel Karel Hrubý." — Tento Hrubý ve vysokém věku toužil po vlasti v těchto ctihodných verších:

Smutné tam po tobě taužím
wlasti má předrahá!
Taužením bolesti množím,
Čechie má drahá.

Pojal jsem mysl newěrnau,
zanechal máti milostnau;
želím teď rágowá krajino,
odgezdu hodino!

Na wýchod slunce často hledíwám,
pokrmu jedwa užíwám,
že uložena na mne wyhnanstwý klatba,
ach, kde gest česká řeč a hudba?

Souborné vydání Macharovy prosy feuilletonní ohlásilo nakladatelství Grosman a Svoboda v Praze. K soubornému vydávání Macharových veršů nákladem Šimáčkovým přiřaďuje se vydání Macharových feuilletonů velice vhodně. V tomto týdni vyšel první díl: P r o s a 1904—5, objemný to svazek 232 stran. V souborném vydání bude to kniha VIII. Ani netušíte, čtouce Macharovy besedy v Čase týden jak týden, že dnes už básník této prosy má 11 svazků, z nichž od r. 1901 vyšlo celkem 7 svazků. (čtyři knihy feuilletonů, Boží bojovníci, Prosa z let 1901— 1903 a Satirikon.) Knihkupectví Grosman a Svoboda ohlašuje, že vyšlé už svazky vydá ve stejné knižní úpravě podle trhové potřeby, nové svazky pak postupně, jak budou autorem k tisku knižnímu připraveny. Ř í m, který v Č a s e vychází pod čarou, knižně vyjde hned na počátku podzimu tohoto roku, hned na to P r o s a z r. 1906, a v příštím roce svazek XI. pod titulem V e r š e m i p r o s o u. Těchto 11 svazků je dílem práce 18 let! Jak básník sám na tuto svou činnost pohlíží, čteme ve věnování právě vyšlého svazku; praví v něm: „Budoucnost se k takovým knihám někdy vracívá a nalézá v nich předpovědi, jež se jí vyplnily, diagnosy, jimž musí přiznati správnost a obavy, jež měly býti lépe poslouchány v době svojí. — Ovšem u národů jiných . . . Český autor může si dovolit jenom říci, že je kniha ta psána s plným pocitem spisovatelské zodpovědnosti jako kterákoli sbírka básní jeho."

SVĚTÁK.

Napsal J. O p o č e n s k ý.

(Dokončení.)

„Komu? poujez jenom všecko bratře milenej!"

„Já šem žapálil švýmu vlašnímu bratroj. Ani mě tak není líto toho krášnýho majetku, jako těch dětí."

„Tady děti uhořeli?" ptal se dědek.

„Brečí": — Byli z chudáčků jen škvarky, a jak křičeli a ručičky natahovaly, ale žádnej jim nemoh pomoct."

„Ale chudáčkové," doložil dědek a ostatní za ním zasípali, jakoby někdo ptáčata vybíral.

„A proč's to ďál?" ptál se sedlák.

„Proč šem to ďál? — proto tak."

„Jen se vyznej bratře milenej ze všeho!" pobízel Žáha.

„Tak já vám to teda povím všečko."

„Tak tak tak," mechtal dědek, „to budeš hodnej."

„Já šem švůj podíl po rodičích utratil. Pak šem chtěl, aby mě bratr půjčil tři tišíce."

„A von jako nechtěl," breptal dědek.

„Jo, — von nechtěl."

„Proto tys mu zapálil."

„Jo, já šem še ža to chtěl na něm pomštiť a tak šem mu žapálil."

„Jak pak se jmenuješ?" ptal se sedlák.

„Já še — menuju — — Lukáš."

„Lukáš Lukáš Lukáš," blábonil dědek jako by toho člověka někdy viděl v povětří. „A kde pak se to stalo?" ptal se dále sedlák.

„To še štalo v Šoběraži, — ta vešniče še menuje Soběraž."

„Soběraz, tak vidíte lidi, bručel si zas dědek.

kde pak by táhle žencká věděla, že je na světě ňáká Soběraz, dyť to je támhle až vokolo Jičína. Ó, to jsou věci, to jsou věci nevyzpitatelný!“

„A jak pak tomu dáuno?“ tázal se ještě sedlák.

„Dáuno? — Ale — što let — što let tomu už je.“

„Byls taky trestanej?“

„I taky, jen že . . .“

„Já vím, že teda jako po smerti máš svůj trest, že si teda neseš sám za svý, ale jeslis byl taky tělesně trestanej, jeslis taky něde seděl?“

„I taky šem šeděl.“

„Kde pak?“

„V Kartouších —,*) ale dlouho jem tam nebyl, jenom šešt let, já šem potom — —.“

„Tys na to umřel že a vod tý doby to je s tebou takovýhle že?“ prorokoval jako najisto dědek.

„Víte lidi, nic platný, musíme se přičinit dokud je čas,“ povzbuzoval Žáha přistoupiv opět k šišlavé. „Poslouchej bratře milený, ty musíš prosit Všemohoucího Boha, aby ti vodpustil a dybys se moh někde sejít s bratrem, tak ho pěkně — —“

„Já š bratrem? š bratrem? K šmíchu věč, já še ž bratrem přeči šejít nemůžu, a pak, jak bych ho jen uhlídal, tak bych mušel utíkat; a já ho nechči štejně ani vidět — — —.“

„Ty bratře milenej, slyšíš? — — povidám, ‚klepe s ní‘, proč bys nechtěl bratra vodprosit?“

„Vodprošit? — Jo, jo, vono še vám to řekne.“

„A tak se budeš s náma modlit jo? — slyšíš — ty — budeš? Bratře milenej říkej za mnou jó? no: — „očenáš“ — poslechni a říkej — očenáš —“

„No tak říkej přeci dyš tě tak prosí!“ zarachotil dědek.

Žáha zas: „No říkej bratře milenej — říkej — očenáš,

„Očenáš —

Žáha veseleji: jenci —

„Jenči —

nanebesi

„nanebeši —

posvěť se meno tvé

„pošvěť še meno tvé —

přiť králouství tvé, buť vůle tvá

„přiť králoustvi tvé buť vůle tvá —

jakou’ nebi taky na zemi

„jakou’ nebi taky nažemi —

chlep náš vezdejší dej nám dnes

„chlepnáš veždejší dej nám dneš —

a vodpus nám naše viny

„ticho:

No říkej — a vodpus nám

„opět ticho:

„Nebudeš?

„Nebudu še modlit a nebudu a ně a ně“ a tloukla pěstí do stolu.

„Vidite lidi, tady máme nevohromnou praudu,“ krčil se dědek jakoby se něčeho lekal; „tady vidíme tu našiu jedu v tom nejkrásnějším světle: pořád pěkně a pořád, ale jak přišlo „a vodpust nám naše viny“, konec — jako dyš bičem merskne a pak se eště některá pakáš nekalá vopováží říct, že tohle je lež anebo švindel. Je to možná, aby si to ta ženčtina vymyslila?“

Šišlavá žena se zatím ztišila. Bylo pozorovat, jak sebou nemotorně cuká, jako by se toho zlého ducha nemohla sprostit.

Mladý Žáha přistupuje se svou dlouholetou zkušeností ku pomoci.

Tu ký ďas mě našeptával, abych děvku praštil do zad. Vzpamatoval jsem se však a odešel jsem na půdu do sena se vyspat.

Usnout jsem nikterak nemoh. Pořád mně rašilo, že bych byl rozbil okno sousedu, který mě nikdy bolestně neublížil, jako ti, kteří přesazují mezníky, anebo se hryžou o kousek trávy. Jen to mě nechtělo na rozum, jak může on, člověk tak čistých duševních snah, jehož promluvení o náboženských věcech bývá dost hluboké a střízlivé, poslouchat takovéto plané a nejapné řeči.

Taky jsem nemoh pochopit, proč i zde, jako všude jinde, se pěstuje taková tvrdá víra a křečovitá poslušnost, zrovna jako b y i dobrý hrnec musil býti zdrátován?

A víra — co je víra? trápilo mne dál, — věří lidé opravdu? Mohou na to přísahat ti, kteří k víře nutí, že opravdu věří? „A ty?“ — ptá se mně vnitřní hlas. „Já — já snad nevěřím ale alespoň to vím že snad nevěřím protože víra nedá se dokázat krásně ždímavými slovy, ale životem, který je ovládán pravým náboženckým pocitem.“

Na konec tuto episodku: „Stojí mrazka zapřažena do prázdného žebřiňáku před krčmou. Vozka vtáhl oprať za sebou dovnitř a tam bezstarostně sedí při kořalce. Mrazka dříme. Vedle běží kovář stará šelma, zamžourá očima, ušklíbne se, popadne z blízkého starého plotu dvě odchlíplé tyčky a postaví je na příč po obou stranách k bokům koňovým.

Lidé vycházejí právě z kostela a smějí se zvířeti; chudák — vypadá skutečně, jako by tyčky ho držely v postoji. Tu však promluví kdosi vážným tónem: „Co se smějete, lidičky, sami sobě? To zvíře jest obrazem veškerého náboženství.

Vemete-li zvířeti tyto směšné podpory a místo nich dáte-li mu pravidelně obroku, uvidíte obraz jiný.“

*) Kartouzy byly teprve mnohem později přeměněny v trestnici, o tom ale ta žena neví.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 2. června 1907. Číslo 22.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

ĚRA PÁDOVSKÁ:

ROZCESTÍ.

Boží muka, trávník kolem,
nízké trsy sedmikrás,
cesta v pravo, cesta v levo,
pole, luka, pole zas.

Zde jsme pustili si ruce,
jež se tiskly naposled,
jeden v pravo, druhý v levo —
tam i tam je širý svět.

Cesta vlídná. Květy, klasy.
Země — sbírka zázraků.
Skřivan neviděný jásá
kdesi v světlém oblaku,

paprsků jdu světlem, teplem,
vůní doušky mateří,
k dobrým lidem přijdu na noc,
až se v polích sešeří.

Co však je mi to dnes platno,
že tak krásný kolem svět,
že mi z lesa žežulice
hlásá dlouhou řadu let,

když tam na té cestě druhé,
jež se poli mihotá —
odchází mi moje všecko,
všechen smysl života.

▪

PO PŘEČTENÍ FLAMMARIONOVY STELLY.

Už listy spějí k straně poslední. —
Má malá lampa syčíc tichounce
rozlévá zář tak do půl pokoje
dva kouty nechávajíc temnotě.
Oharky v kamnech chladnou pomalu;
kus starý nábytku ten nebo ten
zapraskne časem jako „znamení".
Pak s blízké věže čtyři údery
a hlubších jedenáct zní za nimi.

Dočtena Stelly strana poslední.
Od knihy vstávám slavně, vítězně.
Dnes vítězem jsem nad svou samotou,
dnes vítězem jsem nad svým osudem,
mým šedým žitím růžový kmit' blesk:
Byť dělila nás kilometrů sta,
On přijde polem, pustou vánicí —
Jej v hypnotickém spánku přivolám,
jak Stellu přivolal si Rafael,
když bez ní v poustevně své nemoh' žít —
mé lásky síla sem Ho přivede
a v duši bude tolik jásotu,
jak by tam slétlo tisíc skřivanů — —
Již lampa shasnula. —
Šla milosrdná noc
a semkla k spánku oči bláhové,
jež vidět chtěly by, co spatřit nemohou. —

— — — — — — — —

A ráno protírám si smutný zrak
a smutně vzhlížím k šedé obloze;
blesk zmizel růžový a dále budu žít
své smutné, šedé dny. — On nepřišel! —

Já viděla jen slunce krvavé,
jež jako žhavý uhlík plane na nebi,
jej Carnet Sidus zovou hvězdáři,
prý po staletí jasně zářilo
na květy, jara — stakrát za sebou —
vyhaslé oko minulosti dnes,
jež dávno, dávno, dávno nehledí,
však jako kapku krve ohnivé
dnes ještě vidíme je na nebi.
I nebe má prý svoje dramata.
A o tom slunci shaslém, ubohém,
o mrtvých tvorech v jeho oblastech,
jež těšili se z tepla, života
a potom nutně zhynout musili,
když hřát je přestalo, když vyhaslo —
o hvězdě té a jejích mrtvolách
dnes zdálo se mi celou dlouhou noc. —

V březnu 1907.

M. KRHOVSKÁ-DOLEČKOVÁ:

KUBÍKOVÝCH.

Strýček Kubík byli obr člověk, ale hlásek měli jak děvčátko; a když mluvili, zněla jejich řeč jak zpívaná, až radostí srdce poskakovalo.

Hvízdávali od božího rána; „ten má tu píščelku dycky napravenú,“ říkávali naši mamička. Plný dvůr býval zpěvu. Zpívali radostným hlasem, v „tento“ den světské, v neděli, když si glančili holénky, marijanské.

Byli vždycky veselí, s každým vesele, příjemně pořečňovali. Mně říkali Mařeno, a tak to „ře“ mile vždy vyslovili, že jsem jich měla za to ráda.

Žena jejich Anča byly suchá, vysoká osobka, a podle naší mamičky s levýma nohama a ryzá. Byli-li ryzá, nemohly jsme se my děti nikdá dopátrat, protože tetička Kubíkovi nosily vždycky něco na hlavě. Ale nohy jim opravdu směšno hépaly, když šly v neděli hore předměstím. Ona si řekne: já sem sa neco natancovala! Bodaj ty sas kdy dokola otočila, dyť máš obě nohy levé, durdili sa mamička.

Mamička naši totiž neměly Kubíčku v lásce, že měla prostořekú hubu a každého hned do očí súdila: abych Vám řekla, to ste si škaredé fěrtúščisko kúpili, takový žlutochvost; abych Vám řekla, to Vaša Anča by sa neměla s tým sopláněm táhat, abych vám řekla... Co zas je, že k nám ide abych vám řekla, vítaly ji mamička, než dvéře otevřela.

My děti jsme ale přes tyto vlastnosti měli tetičku rádi a div jsme dvéře nevyrazili, jak jsme se do nich cmali, když k nám šli; neboť tetička Kubíkovi vždycky už nějakou tu krajanku nebo ořech v kapse pro nás měly, a když krútily trdláče, přes plot podali! Kdo nejedl nikdy trdláče, ten nedovede ani míru naší lásky posoudit. A když třešně obírali, ošírku nám nechali.

Kubíkových měli čtvero dětí. Když byl první chlapec, to dělaly tetička Kubíkových velikou boháčku, jenom v moldoně chodily. Počkaj, počkaj, enom až jich budeš mět pět, budeš jich mět aj pomoldóněné, brblali mamička.

A ty děti udolaly tetičku Kubíkových: umřely, mladá, na souchoty. Strýc ztichli na chvilku s hvízdáním, když jim žena schla a uschla. Škoda Anče, ale tak neostanu — a narazili si do měsíce novou tetičku.

Strýček Kubík byli polo sedlák, polo hajný a hlédák. Dobrá služba, říkávali předměšťané, 6 rýnských na dlaň, práca žádná, enom s čagankem po poli a při svém také pomožeš, ale každý to nenese: brúzgat sa celý deň v botách nikdá sucho a spat v búdě v mrázach a ty ranní mlhy...

A Kubík třebas byli chlap jak obr, také to nesnesli. Začali cítit cosi na prsách. Hm, hm, zdá sa mně, že mňa to bere. Přestávali hvízdat, ale pozpěvovali si, ani nevěděli, ale temněj. Někdy jim zkvetla přece zas naděje a dali se do hvízdání. Ale to bývalo čím dále řídčeji. Hlavu nosili víc do země než na ramenách, kývali smutně na soustrastné pohledy a konečně ostali doma, ulehli. Šak já to vypotím, šak já to vykašlu, těšili sami sebe. Nějaký čas trpělivě leželi, protože doufali, že to vyjde. Ale když bylo pořád horší a horší, ztratili trpělivost a začali hřešit.

Nechtěli umřít.

A dům se otřásal hroznou vzpourou bezmocného člověka proti zákonu přírody, všeci říkali: proti bohu. V bolestech velikých krutým hlasem naříkali sakraaa, sakraaa, mordijeee mosím já zdechnut? — Ty tam na vrchu co ty si to za otec náš všech — co sem ti udělal, že mně krátíš život — to vidí scípat a nevezne — bestija krvelačná — Marija, Marija?! Smích srdcervoucí příšerný otřásal stavením. Co sem sa ji navízdal, jak všecky ženské, nečuje, dyž má —

Okolní stavení oněměla hrůzou takového umírání, všecko chodilo mlčky a ticho a jeden patřil na druhého. Tatíček tichým hláskem ke mně zahovořili, když jsem vkročila: tak ti, Mařenko, umíraja proti pravdě klne (skoro zašeptly), že je až hrůza.

Když v nich zdřimly bolesti, utichli, leželi s hořkýma očima, veliký, bezvládný, a to bylo nejsmutnější. Na konec i hlas ztratili a v bolestech jen sípali. Ale bránili se do poslední chvilky.

Umřeli v květnu, kdy celý svět rozkvetl a voněl životem — zanechali čtvero dětí bez matky a jedno s matkou, vdovou.

Dvě děvčátka sdědila po rodičích souchoty. Mařenka je už dívečka, je krásná jak kvíteček; a když na mne obrátí své milé oči, rozpláče se mně srdce steskem: proč jste se vy hvězdičky rozsvítily, když musíte pohasnout? Nejstarší synek umí pěkně klnout, jak nikdo na předměstí a říkáme mu zbojník. Karel mladší je mlčelivý a hodný: doopatroval matku do hrobu a v desíti letech vařil a pral pro celou domácnost; i je mu celý svět pletka.

Vdovu Kubíkovu zku.... notářský solicitator, když byla v kanceláři pro poručenství. „Téj sa podařilo, povídaly tetky, šest set v záložně (od solicitatora) može enom pěstovat.“

VĚRA VÁŠOVÁ:

VSTŘÍC PŘÍRODĚ.

Na velké, svaté těším se již lesy,
na svatou Přírodu, jíž porozumí
jen srdce čisté jako ona sama,
tak plné zázraků a tajemství, jak ona.

Tam zase sama bude žít má duše,
ne jako tady, kde se všecko tísní

a jeden druhých dýchat musí dechem
a tisíc názorů se o tvoji rve duši.

Ta svatá Příroda!
Ne oloupena o samoty krásu
a poskvrněná velkoměsta dechem!

Já nechci potkávat se s protivnými zjevy
strašidel městských, karrikatur z korsa!

Dost zábavy mám, duchaplných rozmluv,
prázdného flirtu, divadel a všeho!

Má duše žít chce zase jenom sama,
svůj život cítit, jak se zvolna řine,
jak pramen prýští z věkověké skály
v střed lesů tajemných, v nichž skrývají se kouzla.

Chce každý slunce cítit paprsek,
jenž v jeho čistých ve vlnách se láme,
tajemství chvíle, letící když mraky
svítící úsměv duše náhle zkalí.

A všecky Duše, jež jsem milovala,
ty půjdeš se mnou, jako já, jež
„nostalgii po tom, co zde není“, cítí,
jak řekl miláček můj, velký básník.

Je miluji pro jejich sny a lásku,
jíž zbožňují tajemství Krásy.

Jak oni čistým zrakem chci se dívat
a vidět všecko jako ti, jimž
Pán otevřel zraky, aby zřeli,
co málo smrtelných jen vidí zraků.

KAREL NEŠVERA:

Z ROZMLUV A ÚVAH J. OPOČENSKÉHO.

(Z Podkrkonoší.)

Přivez sem voves do skladiště k Nožiřoj'. Vidím tam chlapa, černýho jak cikán vod skládání uhlí. Vousy mu lezly do huby:

„Dejte na panáka.“

V tom sem ho poznal podle promluvení, že to helvet Karel Nešvera. Zarazilo mně to, neujeděl jsem, že je takovej vopilec. Je opilý a eště se mu chce.

„Jestli pak mně asi znáte?“

„A cák; já neznám všechny lidi, ale dejte na kořauku a poznáme se.“

„Tak vy neznáte ani svýho varhanika?“

Prokouk jako ze sna.

„Ale to je přece od vás vošklivý, jes-li pak víte, že ste helvet?“

„Ó to já su beran.“

„Ale to se neřidíte podle beránků!“

„A cák mi je po vás.“

*

Po ňákým čase jsem s ním zas jednal.

„Přišel sem tátoji vyjednávať funus.“

„Tak sem vás dočkal přec jednou.“

„Já zaplatim! Já to chci míť pěkný, víte —
A přiďte všichni zpěváci, já zaplatim dost. —

Bude tam moc lidu a bude bílá truhla za šest zlatejch, vokolo budou zlatý věnce. A u Matouše sem dal čternácť grejcaru za loket glotu na rubáš, abych se za něj nemusil styděť.

No, neni to vode mně dosť, takovejhle funus zrychtovať?“ mechtal pořád pryč.

„Lepši by bylo, dyby ta mertvola mluvila a řekla: já se za toho syna nestydim.“

Mlčel.

„A čím mně zaplatíte?“

„No, až v neděli bych vám zaplatil.“

Vidím, chlap penězma nesmerdí, tak sem mu řek: „Ale, řekněte mně raděj, že budete dělať dobrotu a potom to slovo podle apoštola: žádnému nebývejte nic dlužni, než toliko lásku.“

Neřikal nic.

„Jakou pak měl smerť, táta?“

„To lehkou, lehkou. Poudal: „Ty, Karle, podej mně tam šítu tý slámy vovesný.*) — — — Ty, Karle, ten modrej kabát do truhly a ty starý kalhoty, co mám do kostela — — no, já jiný nemám.“

„Jo, tatinku, to dám, to dám.“

„A kde pak budeš, Karle, spáť?“

„Ale, tatinku, vy ležte na posteli a já na zemi.“

A tatinek usnul a já myslil že spí, a von spí podnes.“

ZDENĚK GABRIEL:

SYMBOLIKA Z ŘÍMSKÉHO DÁVNOVĚKU.

(Livius, kniha I. 18: Numa Pompilius... byl muž velmi obeznalý v právu božském i lidském. — I. 19: Za nejúčinnější prostředek pokládal vštípiti lidu bázeň k bohům. Ježto pak nemohl získati si myslí bez nějakého zázraku, počal předstírati, že mívá s bohyní Egerií noční schůzky... a že dle jejího návodu posvátné obřady ustanovuje. — I. 20..., a bohyni Vestě panny ustanovil, kterým určil stipendium z důchodů obecních a které stálé panenství zachovávati musily. Proto byly pokládány za posvátné a prokazovány jim pocty. Rovněž Martovi ustanovil dvanácte Saliů, kteří měli pestré tuniky za odznak. — I. 21... Poblíže města byl háj, jejž svlažoval pramen v jeho středu ze stinné jeskyně vyvěrající. Tam Numa velmi často beze svědků jakoby ke schůzce s bohyní se uchyloval.)

*) Dle víry lidu umírá se na slámě ovesné lehce.

Numa Pompilius, římský král
velice nábožný býval;
V háječku s rusalkou Egerií
za noci hovory míval.

Co iuris consultus (dí Livius)
velkou již tenkrát měl slávu,
a stejně prý byl honěný
v božském i lidském právu.

Za dne spletité případy
rozluštil, ‚jak by smetl‘ —
V noci své lidské právo as
s právem bohů si pletl.

Tajemná nymfa Egeria
povahy byla cudné;
S králem o posvátných obřadech
hovory vedla nudné:

Stálé že panenství na odiv
nositi musí Vestálky,
a kněží Martovi tuniky
peřestě v případu války.

Stipendia a fundace
též byly její dílo.
V Římě, jak vidno, již tenkráte
„Mundus vult...“ heslem bylo.

Nermuť se tedy, Pompilie,
že nejsi historický.
Plně tvou mythičnost vyváží
význam tvůj symbolický!

O vidím tě, králi Pompilie,
ty mazaný taškáři,
jak balamutíš římské občánky
s nejnevinnější tváří,

jak na noc, zraky sklopeny,
k víle na pobožnost chodíš,
za dne pak svoje Quirity
za orlí nosy vodíš.

Znám mnoho takých Quiritů —
nemají sic orlích nosů:
stejně však vodit se dávají
od chytrých římských kosů.

KONRÁD POSPIŠIL:

POSLEDNÍ POUSTEVNÍK NA TÁBORSKU.

Divnou mocí srdce jímá ten náš kraj!

Teskná píseň velikých dálek zní tiše a tajemně nad spustlými parky, zarostlými silnicemi, mořem tmavých lesů smrkových a svěžích pasek, plných kouzelného šerosvitu.

Teskná píseň němé resignace pozdních jar a dlouze krásných podzimů, kde v křišťálovém vzduchu lámou se duhy ve vláknech babího léta v naprostém mlčení věčna.

A nad příkrovem smrti rozpoutává se bachanale živlů: posupný rej duchů nad oběšencem — sebevrahem. Vítězná hymna apokalyptických jezdců, chechtavý výsměch jepicím lidským, skomírajícím v nízkých, vlhkých domech v čoudu chrastí a kahanců. — —

Chtěl bych zachytiti symfonii kraje orkestrem, kde třesk timpanů a pozounů trhaje rozbitými rytmy motivů táhlý šum tremol smyčcových a hukot spodních tonů dřev a lesnic, vrýval by v duši zoufalé rhapsodie našich vichrů, burácejících nad lesy, ztopenými v závějích až po vrcholky korun; kde glissanda chromatických vln úpěla by písní Melusininou nad prázdným hukotem nejhlubších tonů fagotů, jako kvílení nočních větrů nad tundrami bahna — neskonalé bídy, divošské pověry a ztrnulosti lidu, jako vytí ztraceného psa na prahu opuštěných dveří...

A po příšerné této větě, zmlkající ústupem v nepřetržitém zápasu a zmlkání themat, rozlil bych měsíční stříbrosvit harf do sykotu nejvyšších tonů sordin, alikvotních tonů, téměř neslyšitelných, přerušených jen tu a tam kostěnými chřesty xylofonu — úvodem k tesklivé písni anglického rohu, ztrácející se v tichém kontinuu nejhlubších basů, zanikajících jako dech člověka, jemuž ve vlahé lázni otevřeny žíly, — zmlkající jako stín v houstnoucí mlze, v tajemně hrůzném, nekonečném klidu Nirvany. — — — —

Zde žiji, nevěda, že zvolna zmírám; necítě, že neviditelný pramen krve tichým proudem uchází z mých cév, že ponenáhlu ochabuje sval, jímž udržuji spojení se světem vnějším, že chabnou smysly, jimiž postřehuji blednoucí divadlo světa, marné jeho tužby, hry a boje. — —

Zde žiji: strom, jejž opustili ptáci s posledními rudými listy, jež odštěpují se lehcè a tiše, zakrouží spiralou ve vzduchu a ukládají se bez odporu k patě kmene. Listí opadává, zvykám, usínám, ukolébán tesknou písní kraje.

Mizí nervosní neklid, s jakým očekával jsem zpožděné listy denní, novinky literární a řídnoucí dopisy přátel — přestávám toužiti po změně, po světě, po ruchu a šumu dne, po doušcích Umění, jimiž oživoval jsem nitro. —

Netesknim, nereptám; neželím minula, nezoufám nad přítomností, nedoufám: nevěřím, nepochybuji: chladnu. Mizí konstrasty tonů,

barev, linií, tvarů, vše bledne v mléčné zátopě vlažných vln.

Nechápu, proč lidé zakládají si na imaginárních součinitelích života, pro něž není důvodu.

Touha, ženoucí lidstvo na srázné výšiny a nedohledné dálky, touha po změně, požitku, lesku, slávě, moci a vládě, touha po bolesti, trýzni ducha v krvavém potu, Golgaty, touha po životě, pohybu a trvání přechází v mléčných vlnách zátopy v zápornou složku: gravitaci k velkému, nekonečnému, tajemně hrůznému Nic! —

Symfonie zmírá v echu finale — žalmu:

Marno je vše a Vše je Nic! Co Život je? Kmit jepic nad proudem řeky, co Umění? Lesk jejich křídel! Co síla, co cnost a co hřích? — Otravně sladká číše bolehlavu je toto finale Nirvany; nad jezerem rozlitých tonů stydne měsíční zář, v hlubinách fosforečným svitem plá dvé svůdných zraků . . . Couvám před měkce kluzkým svahem jezerních hlubin, couvám před zraky lákající Sirény. Couvám, vzchopiv se těžce a mdle na břehu tůně — a hle! procitám! Do šera mlh nový ton se loudí; slyš: dno Panovy flétny a hoboje. Vzdálené zvuky pozvolnu se blíží, idylický souzvuk rozpřádá se v motiv tiché selanky, kolem rozesmějí se stráně tichým úsměvem probuzeného dítěte a paseka zajiskří půvabem nových barev zpozděného jara. Procitám.

* * *

Těsně u paseky, omezené širokým pruhem rovné zelené meze choulí se bubáček, budka, jíž by starý dobrý kreslíř Zvěřina nepovrhl, jako s dobrým doplňkem svých krivošijských chat, obklopených klečí a hubenými kozami —: obydlí poustevníka černovického, Mádla. Líc rubu Diogenova je tento Mádl: prostá duše přírodního člověka, jenž žije mimo dobro i zlo — jenseits von Gut und Böse! Však tamto sedí na mezi, dýmaje z krátké své lulky. Dýmka je jediným přepychovým předmětem. Myslím, že neodložil by ji tak snadno, jak Diogenes koflík, neboť dýmka nejen že je mu zdrojem požitků nervových, ale i lékem.

„Cerekvickej pan doktor povídal, kerej člověk kouří, že má droby jako uzený maso, a na ty že se nemoc nechytá.“

Pochybujeme jak o této theorii, tak o jejím původu — cerekvický pan doktor že to snad ani neřekl, a kouření že není zdravé: ale Mádl odpírá:

„Což dyž já jsem vykouřil za půl dne čtyři paklíky tabáku — a nebylo mi nic. To se ví, že u včel; jináč byla by to svívolnost.“

Mádl je včelař s tělem duší — úle, jež se krčí k drnovému baráčku, jsou druhým koflíkem Diogenovým, jehož by těžko se zřekl.

Chodí včelařit do celého okolí. Dostane někde víc, někde míň, někde hodně zkusí a nic mu nedají. „Má bejt od přehlídnutí padesát krejcarů, od přeložení zlatej, ale kdož by se hádal; — a někdy lidi nemají.“ — „Žihadla? Inú, — taky někdy se sesypou — bolí to, ale je to zdravé. Kerýho člověka poštípe včela, ten nedostane do těla gicht. V Hutech byl krajsfysikus — paní mu moc stonala — ani hnout se nemohla, musili ji vobracet na lajntuchu. A měli včely řadou, a tak jí poradili, aby se dala poštípat. Ale kdež! Včely ji nebodaly; šťouchala prstem do dírky v oulu, štíply ji všeho všudy dvě. Včela nepíchne jen zdravého. Se mnou jsou za dobry. Kuklu si vemu, jen dyž se rozbouřejí. Když se rozbouřejí, je zle. Paní důchodňová přišla jednou s ňákou přátelskou, já byl u včel, přišel pejsek, včeličky se rozbouřily a činily dopuštění: psa popíchaly, mě popíchali a paničky měly co utéc'! Do štvrtýho dne nebyly k utišení. To by voči vyštípaly, — do šatstva nalezou, všudy, kam jen člověk pomyslí. To je člověk plnej záhadel! . .“

Mádl vykládá ještě chvíli o včelách; poznáte, že je včelař pokrokový, znalý věci.

„Jsem včelař učenej,“ řekl beze vší pýchy.

Výklady jeho prosté pověr a omylů přírodních filosofů, nepřekvapují. Podezříváme Mádla, že mnoho čte; mžikem kmitne vám představa osamělého písmáka . . . Chyba lávky! —

„Čtení nejsem milovník!“ odpovídá krátce a určitě. „V letě jednomu nepřijde — a v zimě ani bych na to neviděl.“

Věříme; malé okénko v budce jistě že víc chrání před sluncem než mrazem. —

„Co dělám v zimě, dyž je dlouhá chvíle? Inu, vstanu a dojdu do vsi pro vodu, a tu si chvíli pohovoříme. — Večír je dlouhej čas, eště dyž je ten tabák, že je tak veselejc. Rozsvítím kahánek, vítr ho zafoukne, rozsvítím znova, a vítr zafouká — kudy? — inu vokolo, skrz zeď, jak kde je škulina, — a zhasne zas. No tak ležím, a myslím na tu smrt, — jak to jako bude — aby to nebylo zly a dlouhy.“

Tato věta odnímá nám odvahy pátrati po názorech Mádlových o životě, smrti a záhrobí: člověk, jenž nebojí se, leč jen „aby to nebylo zlé a dlouhé“ — t. j. umírání, je dojista harmonicky vyrovnán se záhrobím — ať již tak či onak. Mádl je při vší své zbožnosti positivista, jemuž postačí jistota, a jenž po nejistotách netápe. —

„Zima je zlá? Inu ovšem že. Letos zvlášť

Chci se ohřát, zatopím — kouří se! Musím otevřít dvéře, abych se neudusil.

Udělal jsem je votvírat dovnitř, jináč bych se někdy ven nedostal; dyž je moc sněhu, zapadne celý barák. Letos to bylo obzvláště zly; už jsem tu dvanáct let, ale eště nebylo těch jedenáct let jako letos. Jednou jsem myslil, že zmrznu. Voda mi v putně zamrzla, hrníčky mráz roztrh'. Kdybych byl neměl trochu rozštípanýho dříví, byl bych zmrz' — už jsem byl na polo ztuhlý. Jinda zas bych se udusil. Zatopil jsem, ale střecha byla zavátá, okno, dvéře tma, — kouřem bych se byl zalk'. Eště že přišel Chadim s ryčkou a vykopal mě a udělal cestu — —

Jedny včely mi vyhynuly zimou. Seděly na plásti, a tady to vyžily, a pro zimu se nemohly vystřídat — medu měly až dost.

Brambory v jámě namrzly, v sednici zmrzly na žmah. Takovou zimu nepamatuju.

Ke všemu podebrala se mi noha — jako dyž nebozízkem vrtá — bolest po každým kroku — to bylo zlý, — ale zahojilo se to zas — samo vod sebe, no a teď mně zas nic není.

Píce se taky letos nedostává; není koze co dát, musel sem koupit. Eště že ze zámku dají to dříví na zimu.

V letě je na zatopení nejlepší ten jenestr — zaječí zelí — je to sety pro zajíce, vohryžou to, a dyž to uschne, hoří to jako tvrdy dřevo. Při tom vařím po cely leto. Toho vaření moc neni; — nědy jednou nědy dvakrát. Maso ani vo posvícení; je to marnost a není na to. S toho políčka tak ten brambor a ňáká hlávka zelí; ňákej krejcar se vyrazí vod těch včel a za to je zas štipec mouky, krupice, sůl a ten páček tabáku nědy.

Lidi člověka využijou a taky šidí. Člověk není takovej; co dají, to dají a dyž nic, taky dobře. Zas to jinej vynahradí. Tuhlety kalhoty, co mám, dal mi pan četník Mlejnek, — a eště triko. Takovej pán! Dyž von si na takovyhodle člověka vzpomene! — — Inu sou hodny lidi a zlí, každej sme ňákej. Taky mě vokradli; peřinu mě vzali, kozu, pětatřicet vajec, pilku a dvě břitvy. To jinej nemoh udělat, než ten kluk, co mu říkali Rytíř; vzal šperhák, polámal zámek a popad, co popad. No — přikrejvám se teď kabátem, mám eště jeden starej, ale je v ňom vata, a tak to přece trošku zahřeje. Nědy nemůžu se ráno postavit na nohy, iak mám ztuhly mrazem, ale zas to přejde. Jen dyž je člověk spokojeny mysle!"

Spokojená mysl! Nezdá-liž se nám toto slovo jako pořekadlo lidí dávno zapomenutých — bývalých, posledních šťastných obyvatel zemského ostrova! Klíče ztracené ve hlubinách moře Vášní a Zloby marné!

A tento prostý člověk našel klíče klidu života, nezbloudiv, nehledav! Snížil stupeň svých nároků těsně až k hroudě země, a krtiny staly se mu horami štěstí! Ničeho nežádá, o nic neprosí, ničeho však nezamítne! Ničím nezhrdá; hle, s jakou radostí přijímá od nás vařivo, kousek slaniny a tabák! Ale v zápětí přináší nám několik vajec a slibuje dětem, že jim dá medu, až bude přehlížet.

Spokojená mysl! Jakž nebyl by spokojen člověk, jemuž nikdo nepřekáží a jenž rovněž nepřekáží nikomu. Člověk, jenž nezná závisti, nenávisti, hněvu, protože má vše, čeho potřebuje a po jiném nezatouží. Volný syn přírody!

* *
*

Jako pravý poustevník je Mádl přítelem zvěři; je mu líto zajíců, hledajících za tuhých mrazů ochrany u jeho baráku. Chytati zajíce do ok je mu nepravostí: „To se nemá!"

„V loni nechal jsem na půdě díru pro kočku — taky sem měl kočku, už jí nemám; — zajíc mi tam chodil líhat v seně. Jednou 'du koze pro seno, a byl tam pelech a hromádka bobků. A já, že mi tak toho sena ubejvá! Kdybych byl tehdy toho zajíce dopad, tomu bych nedal pardon."

Těsný svůj příbytek sdílí se slepicemi a s kozou; slepice sedí v jednom koutě v chumáči — jedna na druhé — v druhém koutě je koza. Strop v „chlévě" (jáma vedle baráku vyhloubená) shnil a spadl; nezbylo, než vzít kozu do světnice. Králíků již nechová — „žere to, jako nenadany, a není z toho nic jen škoda." Koza se má „okotit" ve 14. dnech; až budou kůzlata, bude zas líp. „Když už je mlíko, to je dobře." Kořalky Mádl nepije, ani kdyby mu ji darem dával: „je to psota na votravu lidí."

Není-li mléka, uvaří si polévku; pár brambor a trochu krupice — ovšem bez omastku, „na to není"; v poledne brambory, někdy si přinese kus chleba. Při tom je Mádl zdráv a čilý; nevěřili byste, že je mu osmdesát! Tak na padesát, šedesát roků byste soudili. Zuby jako řípa a všecky. Jen jeden si přelomil. „Svívolně, — měl jsem kůrku suchýho chleba, slepice začaly činit, křičelo to, — kousnu do kůrky, abych hodil slepicím, zub mi prask' jako dyž poleno zláme."

Osmdesát let! a Mádl posud silák; dovede ještě oháněť se hrabicemi, poseče všecko seno i žito, když je třeba. Sousedé váží si ho, „když sekl u Macka, dal mu víc, než žádal."

V letě je mu dobře. Obdělá své políčko hnůj má od kozy; je ho málo, ale dobrý.

Přišel k němu i agent s prášky na pole „Já bych to vzal, což je vo to, ale kde vzít

peníze!" prohodil Mádl. — Potah mu dají sousedé ze vsi, zase si to oddělá. Po žních vymlátí na cestě před boudou.

„To by se toho vymlátilo, jen kdyby bylo!" — V letě je dobře: slepice nesou, jdou si do lesíště na mravenčí vajíčka — z těch jsou vejce jako květ, — a kozička se uživí beze škody. — —

Mádl nemá nepřátel; lidé vědí, že by neodcizil stébla, kdyby měl hlady zajít; Mádl je vtělená poctivost. Pohovoří si rád, vypravuje o svých osudech prostě, klidně, a co zvláštní jest — nebere jména božího nadarmo. Člověk hluboce zbožný, jenž v nejhorší slotě a nepohodě dochází do kostela — a je někdy krušná cesta: „kolik šlápot, tolik kotrmelců do sněhu, a je-li bláto, div že v něm boty nezůstanou", ale neuslyšíte od něho ani jediné věty, kde by dokládal se Bohem a svatými, jak je obyčejem jeho krajanů; neuslyšíte od něho slova pověry, kterou celý kraj je zatopen, nezná lži ani přetvářky; poděkuje za dárek prostě a krátce, neodmítne ničeho, ale také o nic nežádá. Člověk, jenž není na obtíž nikomu — ani sobě; člověk volný.

* * *

— Mádl je vdovec. S nebožkou byl devět let, šest dětí měl, čtyři zemřely malé. Ze zbylých dvou provdaných dcer jedna žije. K té se chystá, kdyby přišla nemoc, kdyby bylo nejhůř. „Tuze dobrá ženská, zkušená." Byl už jednou u ní — nešlo to.

„Holka by byla dobře, — ale on! Znají Kuby Pekaře syna, — nezachází s ní valně; je po svém otci — darmo povídat. Jeho otec zahrabával na pěšině peníze, aby je nemusel dát svejm." — „Když to nešlo u zeta, najal jsem si chalupu. Tam bych se byl udusil jednou v noci. Lehl jsem si a jen co jsem zdřímnul, chalupa byla v ohni. Slepice seděly v síni, jedna se rozkřičela, a to jsem se zbudil. Chci votevřít dveře, a síň v ohni; plameny šly do sednice a plná sednice dejmu. Popad' jsem kabát a kalhoty, vyrazil sem vokno — a ven. Boty se spálily a všecko."

Chtěl se oženit po druhé, ale poradili mu, aby si vzal Kačenu jen tak zatím, „na průbu". Najal si tedy sednici u Kominíka, a Káča hospodařila celé leto, ale — „nešlo to". Káča byla zlá, a Mádl není přítelem různic.

„Nu a tak jsem si postavil tu boudu. Pole mi zbylo, bouda mne nestála jen práci a prkno, ostatní je z drní. Ouly sem si udělal — pořádny — ty špalky po starym způsobu nejsou k ničemu — a zasadil sem si k nim stromky, by mi roje neulítly do lesa. V boudě je takhle sucho, voda mi tam neškodí, má vodpad; jen sníh a mráz se neptá."

Šťastný člověk! — Rosegger vypravuje o dřevaři, jenž po dlouhá léta lopotí se nejtěžší prací, aby vydobyl si na vrchnosti kus mýtiny a postavil si na tu chalupu. A když po nekonečných svízelích dojde svého cíle, chalupa hoří mu — hoří tiše jako olej za letní noci v bzukotu chroustů —. Dřevorubec opodál sedí na pařezu a dýmá z dýmky; hasit se nedá — marna snaha, — chalupa hoří tiše až k základům. Dřevorubec sedí, mlčí a čeká. Čeká, až vychladne žár popela, jde pak na místo, kde zbytky ohniště vyčnívají, vyhrabe z popela sekyru, — a jde do staré lopoty, aby po několika létech znovu postavil chalupu novou. Mádl by učinil totéž, kdyby bouda jeho shořela. Dnes ještě v osmdesáti letech postavil by novou a lepší; ví již co by změnil, kdyby to muselo být anebo kdyby to pro těch pár let života stálo za to.

Kdybych skládal čítánku, dal bych tam Roseggrovu povídku a děti bych vodil k Mádlově poustevně: Vidíte, zde bydlí ten hrdina, jenž dovedl přemoci Osud.

Šťastný člověk! — Vzpomínám na doby dětství, jak jsem s matkou jezdíval do P. k přátelům, a jak tam matka moje a tetičky plakávaly nad strýčkem Matesem, neplnomyslným členem velké a zámožné kdys rodiny, jemuž bylo souzeno, aby byl připoután doživotně k dědičnému domu jako nevolník — čeledín, jemuž se neplatí, jehož práce se necení a nad kterým se buď kleje nebo pláče.

Pamatuji, jak plakal radostí, chovaje mne na klíně a líbaje mne pichlavým strništěm svých velkých rtů; jak mne nosil v náručí do stáje podívat se na koně, jak mne vysadil na fuksu, a dal mi pohladit králíky; jak se mi chlubil svou novou porcelánovou hlavičkou se svatým Václavem na koni, již mu matka moje přivezla.

Plakaly nad ním ženy, moje matka a matka mých bratranců — plakaly hořce a on plakal s nimi. Ony bolem, on — radostí z balíčků tabáku, z hlavičky, z malého synovečka, jemuž mohl ukázati své království!

Plakaly nad ním, nevědouce, že pláčí vlastně nad sebou a syny svými . . .

* * *

Pukají pupeny stromů a slunce vytahuje husté trsy travin, květin z prohřátých mezí. Mádlovi nadcházejí blahé doby Robinsonovy báje. Spraví strop v chlévku, upraví kůzlatům jesle, zasází brambory, zasije hlavatici. Pak obejde včely v sousedství, aby spořádal, co zlá zima pokazila, a vrátiv se poklidí kozu, podojí, povečeří, ulehne na své bedny a usne

s poslední slabikou krátké své modlitby na rtech.

A první paprsky ranního slunce, vystřelené jak zlatý šíp vodorovně přes zorané pole, vzbudí hejno drobných mušek na okénku baráčku a ozlatí bronzovou osmahlou tvář probouzejícího se poustevníka.

Mádl vstane vesel a svěží, aby dal se do radostné své práce, rozpočtené pravidelně od pondělka do soboty. A v neděli omyje se ohřatou vodou, oholí se pečlivě zbytkem břitvy, ováže kol krku čistý červený šátek, oprášr svůj oděv, obuje sváteční boty a vyjde si do městečka do kostela. — A sousedky prohodí žertem: „Hle, pan Mádl, jako ženich!" ..I ženich by byl, ale až ta zubatá nevěsta přijde, bude po svadbě!"

Řeč se mluví, voda teče. Mádl nevěří sám, že by „zubatá" brzy přišla, a přijde-li, ať přijde, nebojí se jí.

Mádl odejde tiše, — nikdo ani nezví. —

Snad v nejkrásnějším probuzení májového jitra zlatý šíp slunce poprvé marně zazvoní o zalepené tabulky okénka, — kozičky v jámě nedočkavě zamečí, že nadostalo se jim ranního poklidu a včely šumným sborem zabzučí pánu svému rekviem. — —

* *
*

Mlhová tůň, kam svádí Sirena našeho kraje, má dva východy: symfonie moduluje ke dvojímu závěru. Slyšíš vzdálený souzvuk základu a kvinty: na tobě je, jaký dosadíš ton střední: velkou tercii Kladu života, radostně klidný ton, zbavený alterace nervových strun, očištěný od zlozvuku vášně a zoufání, malomoci a pýchy, anebo tercii malou: bolně klidný ton zlomené resignace; na tobě je, vybřednouti ze šeré tůně, nad níž marně větry kvílí.

Můj poslední poustevník nejlepší sobě vyvolil stránku . . .

DROBNOSTI.

Přezimujou u nás vlašťovky? K pochybnosti, zda u nás také přezimujou vlašťovky, posílá nám prof. J. z Brna zprávu o přezimující vlašťovce. V primě vypravoval o vlašťovce; když pravil, že na zimu odlétají, přihlásil se žák V.: Prosím, jsou tu také přes zimu. — A tvrzení své odůvodnil případem, který asi takto vylíčil: Tu vlašťovku měl pan Stoklásek, stolařský mistr v Husovicích, v Kocmanově ulici číslo 43. Přiletěla k nim v zimě roku 1905. Vlastně vlétla do měšťanské školy a odtud ji přinesla jeho dcera, která chodí teď do třetí třídy měšťanské. Pan Stoklásek dal vlašťovku do klece a krmil ji moly, postrouhanou a vytlačenou mrkví smíchanou se semencem, strouhanými rohlíky a měkce uvařeným hovězím masem. Tak chovali vlašťovku celou zimu. Na jaře ji pustili, ale na podzim jim přiletěla zase. Byla ve své kleci, poletovala po světnici a teď ji zas pustili ven. Jsou dychtivi, přiletí-li zase, poněvadž pan Stoklásek je milovník ptáků. Má drozda, čížka a kanáry. Byl jsem se tam včera schválně zeptat.

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Mařenka chodí do mateřské školky a ví už, že jest nahoře „pán bůh" . . . „Ale ráda bych, slečno, věděla, jak se tam drží, aby nespad."

*

Jindy zase se ptá: „Slečno, má pán bůh stříbrnej hlas?"

*

Slečno, až já budu maminkou, a naše maminka bude malou holčičkou, já ji budu pořád bít. — „To snad ne, Mařenko!" — A budu. Ona mě taky bije, když nic nedělám. (Matka je prchlá, často ji bije bez příčiny.)

*

Helence umřela maminka. Pěstounka rozdává dětem svatojanský chléb a praví: „Tu máš, tobě umřela maminka, ty dostaneš větší." — Za chvíli se přišourá Josífek a povídá: Slečno! Mně taky umřela maminka. Dáte mi ještě?

*

U starostů jest výborová schůze. Čtyřletý Vojta se ptá Vašíka: „Co je to ta výborová schůze?" Vašík, synek starostův, ochotně a s důležitostí poučuje: „Víš, to tam nejspíš prodávají borovice."

*

Ptal jsem se dvouletého Pepíka T.: „Pepíčku, co máte doma?" Pepík odpovídá: „Plašáchta (prasátka) a tlálita a košu a tatynta a mamintu."

*

Jepík má každý den jinou číslovku. Ptám se: „Kolik máte kozlátek?" — „Štylycet." Jindy jich mají „ošum", jindy „pět". Maminek a tatínků má taky „ošum".

A. K. Lomoz.

*

Vykládala jsem dětem v nedělní škole o pádu Adama a Evy v ráji. Malá Anička začala se mračit a hubovat: „To byla taky Eva jedna." „No, no, Aničko", pravím, „nevím, nevím, jestli bys taky nebyla vzala to jablíčko a nesnědla ho." „A šak já byšem tam ani nedošáhla", hbitě odpovídá malá diplomatka.

J. W—á.

Vlastník **Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok"**, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor **Cyrill Dušek.**
Tiskem **E. Beauforta v Praze.**

Ročník XII. V Praze, dne 9. června 1907. Číslo 23.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

DETLEV von LILIENCRON:

MUZIKA JDE!

Klingkling bumbum a čingdadá!
Jde v triumfu to perský šáh?
A za rohem to bouří zní
jak trouby hlas v den poslední —
v čele der Schellenträger.

Brumbrumbrum, velký bombardon
a puklice a helikon
a piccolo a hornista,
turecký buben, flétnista —
a pak der Herre Hauptmann.

Pan hejtman hrdě blíží se,
pod bradou šňůry blýští se,
na štíhlém těle lpí mu pas —
ten, hrome, nezabíjí čas! —
a pak die Herren Leutnants.

Jdou, v tváři růžohnědé pot,
kol praporu jak živý plot,
hle, prapor! klobouku se chop!
tomu jsme věrni až po hrob!
a pak die Grenadiere.

Jdou granátníci, bok na bok,
jak rána z děla každý krok,
to duní, hřímá, klape, cinká,
sklo na lampách a v oknech břinká —
a pak die kleinen Mädchen.

A dívky všechny hop, hop, hop,
kukadla modrá, plavý cop,
z vrat, dveří, domů, nádvoří
v ulici Mine, Stine zří —
vorbei ist die Musike!

Klingkling, čingčing, bum poslední
slabounce ještě z dálky zní,
mře bumbumbumčing v ulicích —
zda se to pestrý motýl mih'
čingčing bumbum kol rohu?

A. E. HOUSMAN:

* * *

Buď klidna, klidna duše má; jsou křehké tvoje zbraně,
zem s nebem odpor snésti zná a věčnost má.
Hleď, proč teď naříkat po každé ráně,
když dlouho budeš spát a snít, ó duše má!

Byl člověk dávno zlým, já byl však v křemen zaklet
a spal; slz proudy tekly, já se nermoutil,
pot s krví mísil se, vzlyk v kamení jen zalét' —
jak dobře bylo ti, než jsi se narodil!

Teď, a já nevím proč a kam mé kroky cílí,
zem šlapu, piji vzduch a zírám v slunce svit!
Buď klidna, klidna duše má: jen chvíli
je třeba protrpět a na bezpráví zřít!

Ach viz: Zem s nebesy se valí od pravěku,
tvá duše marně, marně bude zrát:
Změť strachu, nenávisti, zoufalství a vzteku —
proč jsem se probudil? a kdy zas půjdu spat?

MADISON CAWEIN:

DOSTANENÍČKO V LETĚ.

Stříbrný pruh
večerní hvězda spouští v šero mlh.

Bublavý šum,
jak travin spletí hopkuje vln tlum.

Všech vůní shluk
z čerstvého sena pokosených luk.

Jak vánek vál,
pár zlatých jablek s větví sesypal.

Poslední vzkřik
lelkův. švih' vzduchem — teď znik'.

A ze křovin
se perlí ztajeně zpěv cikádin.

A kdesi dál
pták noční zdušeně si zahoukal.

A ve chvilce
již stříbrný příchod měsíce!

A k brance, k vám,
záhony růží, co chodívám,

a drahá, vy,
uprostřed růží a chvějivé mhy!

Přeložil P. H.

VIKTOR RUDA:

HLAD.

(Prof. Dr. J. Reinsbergovi.)

Probudil jsem se! Nebylo ještě sedm hodin, neboť dosud jsem neslyšel ze sousedního pokoje volání: „Mami, dej mně kafe!“ A ten čtyrletý kluk každý den, přesně od 7. hodiny vřeští, až k ochraptění: „Mami, dej mně kafe!“

Dnes tedy záhy jsem se vzbudil. Jindy poléhávám déle, dlouho líhám, někdy až do 10. hodiny. Žaludek mě vzbudil, slíbilť jsem mu včera, že dnes mu ustrojím malou hostinu a ubožák tolik se těšil. Včera jsem ho oklamal, zle se sice durdil, než vylíčil jsem mu dnešek takovými pestrými barvami, že samou radostí nad slíbeným přítomnosti zapomněl. Nesčíslněkráte dával mně výpověď: prý kruté a nesnesitelné u mne živobytí, nechce již ničeho a ničeho ode mne nepřijme. Ráno — těšíval jsem ho těmi nejsvůdnějšími nadějemi, v poledne — na Letnou jsem ho vodil, ukazoval mu ty nesčetné, mlhavé domy, vodil ho k bohatým stolům, dal mu ochutnávati jemnou vůni silných polévek a večer — k utišení zapálil jsem mu dýmku. Večer teprve počal vlastní duševní život. Ve dne myšlénky rozběhly se po cestách k novým půjčkám a večer, kdy poslední zákmit naděje uhasl, spíjela se duše fantastickými sny. Lehce tvořila si chorobné vise, nic nebylo tak vzdáleného, aby toho nedosáhla a nic tak velkého, aby toho neobsáhla. Špinavý, úzký pokojík vyzdobila si v tichou svatyni, v rozích umístila bujné keře, strop dekorovala mraky a posela malinkými hvězdami. Daleka života, skutečného, ohlušujícího života přávala si uchovat jedinou krásu, pro niž možno žít i zemřít. Přivedli jí dívku, jejíž veliké oči, zrcadlící se až v duši, unášely v exotické verše, vysoké, hrdé čelo nítilo touhu po heroických činech a graciosní, svižná postava nutkala k šílené smyslnosti. — Říkali: Krása! Celý svět se plazí po kolenou, líbá otisky malých nožek a bez ní není básníka . . . . . naproti postavila kostru, šedavou lebku s bílými zuby a všechny hnáty se všemi články a přála si, by Krása to políbila a snoubila se smrtí . . . . . upadlá v bezvědomí, ta Krása pro malé: strach a bázeň hynula. Sotva osušila slzy smutku přinesli Zemi, personifikaci, muže se svaly Poseidonovými a silou Vulkanovou. Všichni ctili a obdivovali robustnost a odhadovali sílu . . . . vložila doutnák a — býčí, hrdý krk roztříštěn, bez hlavy, válel se v chaosu svalů a prstů. A smutna v šíleném spěchu zastavovala se na zelených ostrůvcích, jimž lidé říkají: otec, matka, bratr, láska, a vystupovala k nebetyčným horám a sestupovala do zelených údolí.

Žaludek činíval konec takovýmto výletům a burcoval myšlenky k ubohé skutečnosti a to způsobem ne právě šetrným, takže byl jsem nucen pásek úže stáhnout.

Jediné mohl jsem mu dát: Růžové naděje a mlhové, chorobné sny. Včera zavedl jsem ho k výkladní skříni. Bože, tam za sklem bábovka krásně upečená svudně se červenala a vedle tolik drobných, jiných věcí! Jakési příjemné teplo prochvělo celým tělem a vysíleným mozkem kmitla vzdálená, neurčitá představa o vlastním krbu, o teple, jež příjemně sálá z rozhřátých kamen, o pracovním stole, o knihách, jež s úsměvem kynou vstříc, o tichém, útulném pokojíku, v němž z každého koutku vine se teplo, které sílí, křísí a oživuje. Chorobný lesk očí na okamžik zvlhl, na okamžik pouze, vždyť k životu třeba je síly, divoké, výskající síly a ne věčné sentimentality, věčného nářku. Jednou však bude lépe a — cynismus se probouzí a chechtá. I tu jedinou naději zkaženou krví otravuje: Každého rána, již po 4 leta, probouzíváš se s vřelou modlitbou na rtech: Nechť vítr rozerve ty těžké mraky mého života, nechť vyjde a svítí a zahřívá to kýžené slunce! Ten skučivý, mrazivý vichr, jenž lebku rozpíná, nechť ustoupí vlažnému, tichému zephyru! Ty smutné vzdechy, nechť promění se v jásavý, divoký výskot a v duši to černo, jež připomíná stín smrti, nechť zamění se v barvu zelenou, v barvu máje a mladé síly a — každého večera, již po 4 leta, v horečce se chvíš a v bolestech, křečích, zimě a hladu se svíjíš v bezsenném lůžku. Každého dne štván probíhal jsi ulicemi, hledal jsi osamělý koutek, fantomy a illusemi bičoval jsi mozek, fantomy prchaly, vidiny v mlhách se rozplývaly, fetiš s divokým smíchem kolem obletoval, ideály o skaliska se rozbíjely a zbyla — ztracená existence, jež nedovede žít a nedovede umřít, zbyl konglomerát šlach, kostí a krve, zkažené kávou, čajem a nikotinem.

Slíbil jsem žaludku, že dnes mu bábovku koupím, celou koupím a k tomu čaje s citronem mu uvařím, takovou tichou domácí hostinu mu uchystám, pak, bude-li chtíti, i do kavárny ho zavedu, pro dnešek však musí býti již hodný, nesvírat a nebolet. Krutost

a neuznání jsem mu vytýkal. Vždyť nemám na starosti pouze jeho. Což neviděl, jak ráno, když jsem odcházel, bytná v cestu se mně postavila a natahovala dlaň, což nevidí, že střevíce ve špicích podezřele se roztahují a každý i malý prášek do bosé nohy píchá! Žaludek se upokojil a několikráte si opakoval: Zítra, zítra!

Dnes tedy záhy probral se z chorobné spavosti, aby připomněl mně slib. Odhodil jsem pokryvku — pitevní plášť a vzpřímil jsem se. Postel smutně zapraskala. Úzké, špinavé okno propouštělo málo světla a vzduch byl těžký, vlhký. Rozhlížel jsem se kolem. Malý, rozviklaný stolek skromně vyplňoval jeden kout. Nic na něm, pouze několik „fysiologických archů" a divnou ironií osudu archů se statí: Proměny živných látek v organismu. A i na těch tolik prachu, — dávno, příliš dávno odumřela touha po vědě, po té čisté, neklamné, silné vědě! Jediná židle nesla ještě stopy po bývalém svém lesku; sedadlo potaženo odřeným, černým sametem, v lenochu zbytky po vkládané ozdobě, nohy vyřezané v elegantní, štíhlé podstavce. Choval jsem k ní ze všeho nábytku nejvíce sympathie, ač nohy její při dosednutí rozběhly se na 4 strany. Vykouzlil jsem celé báje o jejím dřívějším lesku a byla mně jakýmsi obrazem všech náhod a proměn života. Na stěně visel v opraskaném rámu výjev z myslivecké latiny. Věšák na šaty a dřevěný ruční kufřík doplňovaly celé zařízení. Byt, v jehož atmosféře neklíčí světoborné myšlenky, aniž ozývají se výkřiky síly; zima však, úzkost, vanoucí z koutů a holých, špinavých stěn, strhuje k zoufalým myšlenkám a často záviděl jsem svému předchůdci, jehož nalezla paní jednoho rána mrtvého — byt, jenž je odpočinkem smrti.

Zachvěl jsem se. Eh, to okamžitá slabost, je třeba trochu si zacvičit — trčit nohou — dolů — v před a zas to přejde. Rychle jsem se umyl, oblékl a vyšel dříve, než-li kluk začal křičet.

Ve vratech potkal jsem babu, nesla mléko. Bože, špatné znamení. A v bídě stane se člověk pověrčivým, až šíleně pověrčivým . . . . . neměl bych ještě dnes chodit, ale žaludek tak důrazně odporoval, že jsem byl nucen pásek o dvě dírky utáhnout. Půjdu.

Zaklepu a řeknu: Bída, moje snoubenka, zase trochu sevřela, v lebce jakobych cítil prázdno, v útrobách zemdlenost, krok je nejistý a časem vrávoravý a jsem tak lehký . . . . a dobrý pán sáhne do peněženky a vtiskne do ruky pestrý papírek. Dvacet-ko-run! A nové, příjemné teplo rázem naplňuje hruď a hromadí se v ní tolik slastí a síly, že výskot, divoký výskot s pláčem v hrdle se svírá. Zmocňuje se mne veliká sebedůvěra a odvaha. Ne, nejsem takovým přebytečným, jak si namlouvám, jednou však svět uvidí, že vykonám něco velkého a vesele, odvážně, až skoro drze dívám se na lidi, jež potkávám; podívejte se na mne, na toho starého, ten vous, jemuž se usmíváte, také dnes shodím, límeček si koupím, náprsník si koupím, snad i klobouk si koupím i k ševci si třeba zajdu, ovšem musí mně je hned spravit, vždyť mám jen ty, počkám si na ně a zatím budu mu vyprávět o dobrých lidech, možná, skeptik, že v ně nevěří, musím však ho přesvědčit, zeptám se ho, ví-li, co je to nadšení, síla a ideál a řeknu, aby se podíval na mně, dnes že stal jsem se silou a ideálem . . . . koupím si ještě — zkrátka koupím si mnoho a mnoho věcí. A večer mohu si také jednou zajít na Příkopy, což schovávat se neustále v koutě, jednou přece podívat se do toho povzneseného světa, na rendez-vous skřipců, stříbrem kovaných holí, zlatých řetězů, cylindrů a falešných diamantů. Ostatně mohu od těch seladonů a eleganů leccos pochytit, — jsem beztoho medvěd a kdož ví, mohu se zalíbit nějaké krásce — no vida, nikdy není třeba zoufat!

Ó, naděje a touho! Naděje, odkud prýští tvůj nevyčerpatelný zdroj, jímž hojně zaléváš ty široké záhony lidských srdcí a k životu budíš mrtvé a křísíš zemdlené! Tvá jediná kapka tříští se v miliony jiných, jež zářice leskem smaragdů, démantů vábně a slibně klenou se jako duha nad veškerým lidstvem.

A, touho, jež jako bouře zachví mořem ze dna, zčeří klidnou jeho hladinu a prudce s jekotem vhání vlny na skaliska, tak i ty, touho, rveš duši a pudíš ji v divoké extasi v závratné výše, v daleká černa, kde již i fantasie s umem věští konce!

A přec, vy obě, jež nemocnému mírníte bolesť a ve zdravá ňadra sejete zárodky největších odvah a sil, jste tak klamné a prchavé.

Ach, ano! Není potřebí zoufat, vždyť zánik jedné naděje je životem tisíců daleko pestřejších.

Pohlédl jsem na hodiny, — ó teprve 8. a tak záhy nemohu dělat návštěvy! Projdu se trochu ulicemi, vždyť skytají tolik a tolik nového. Než nic nedovedlo cele upoutat moji pozornost a pomalu kráčím s rostoucím časem k vytčenému cíli; jdu pomalu, i myšlénkový pochod jakby v taktu stopoval můj zleněný chod a i to ranní nadšení prchlo, jakési bezmyšlénkové prázdno rozhostilo se v duši, zdám se spíše podobati mediu, jemuž hypnotisér před několika hodinami uložil určitou funkci.

Konečně vcházím do domovních dveří, v chodbě vyvěšená tabulka: „Žebrota a podomní obchod se zde zapovídá" poněkud mě zarazila, než jsem již na schodech a nemám času podrobit ji malé úvaze. Po schodech stoupám pomalu a opatrně, každé stoupnutí jakoby bylo vyměřené a vypočítané — čítám schody . . . 16 . . . . 32, na každém poschodí chvilku odpočívám . . . . konečně třetí patro! Kolem hrobové ticho, — sečítávám schody 3×32 = 96, bez účasti opakuji de-va-de-sát-šest — obracím se ku dveřím — po špičkách přistupuji blíže — zatajuji dech — kolísám — vrátit se . . . a hned v zápětí tisknu knoflík elektrického zvonku.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Úprkem běžím po schodech dolů, něco svírám, křečovitě svírám v levé dlani a na ulici hrdě volným krokem blížím se k nejbližší trafice, žádám cigaretty, otvírám zpocenou levici a — již klidně sbírám drobné.

Peníze! Dívám se s jakýmsi bolestným pocitem a pohrdavým úsměvem na lesklé koruny a zlatníky, — vy tedy bratrem vraždíte bratry, syna štvete proti otci a přivádíte v šílenství celé legie lačných lidí. Oh, prokleté zlato, třikrát kleté zlato, kdo křtil tě krví a vínkem ti dal, aby tvůj lesk čištěn byl mozoly a jasně zářil v bolestných slzách a nevinné krvi! Ó, jak jste malé a politování hodné! Mám sto chutí zahodit je, vrhnouti s největším opovržením do blízké řeky. A jejich stříbrný zvuk divně a cize na mne působí, necítím už hladu, necítím zemdlenosti a v duši je smutno, úzko až k pláči . . . . ven, ven, pryč z Prahy, někam v samotu, pryč z těch klikatých ulic, kde sta je neznámých tváří, jež jdou, vedeni instinktivním zvykem a potřebou někam aniž sami určitě ví, kam! Někam v samotu, kde nikoho není a tam si pohrávat s tím stříbrem, smát se mu, chechtat se mu . . . . .

V opuštěné uličce, v záhybu setkávám se s pohledem, jenž tázavě a zároveň s hlubokým bolem a nejvyšší prosbou jde mně vstříc. Přicházím blíže a malý as tak 3letý capartík nespouštěje se matčiných sukní popochází ku předu a nastavuje malinkou ručku a i to maličké nemluvňátko, jež dosud spí v růžových snech na teplém srdci mateřském, i to vyrušeno ozvou mých kroků, obrací ke mně hlavinku . . . . hlad, bída, slitujte se, pane! . . . . rychle sahám do kapsy a vtiskuji v dlaň bledému hošíku něco peněz, za něž mohou se najísti dnes a snad i zítra — a dále?!

Spěšně se vzdaluji a od té skupiny, smutné skupiny tří živých lidských tvorů dolétají ke mně slova, vroucí slova, jakoby poděkování: . . . . ve světě dobří lidé . . . . a až k slzám pohnut několikráte si opakuji: Ano, jsou ještě ve světě dobří lidé!

———

NA DYJI.

Napsal F. V. Peřinka.

Vranovský okres je nejkrásnější na Moravě.

Vizme Bítov! Leží poblíž hranic dolnorakouských v krajince jak obrázek utěšené. V hlubokém lesnatém údolí, jímž proudí bystrá Želetavka, tulí se k sobě domky ve dvou řadách po obou březích klikatě se vinoucí řeky. Červené střechy čistě obílených domků mile vyzírají z rámce ovocných zahrad, jichž světlá zeleň od tmavého pozadí smrčin a sosen pěkně se odráží. Šum vody, klapot mlýna, neveliká oběnka, pestřící se všude různobarevnými květy, čistota i úpravnost domků působí na příchozího milým dojmem. Nelze tyto domky přirovnati k nádherným vilám zakončujícím u Žandova v Sasku českosaské Švýcarsko, ani k pohraničnímu Hřensku bych jich nepřirovnal, ale za to vysoko nad Bítovem s příkrého úbočí shlíží památný Bítov, který v dějinách naší vlasti mezi starými hrady přední místo zaujímal. Jest jedním z nejzachovalejších starých dosud obývaných hradův a s Pernštýnem a Buchlovem je nádhernou trojicí středověkých panských sídel moravských.

Nádherná příroda, hojnost historických památek a čistý vzduch lákají sem sta turistů nejen z blízka, ale také ze vzdálených končin. Nikdo se tam těchto přírodních krás ani nenaděje, neboť z rovných niv a lánů polí vstoupíš v několika minutách do divoce romantické krajiny, že se domníváš, jakobys se octl někde v alpské krajině. Tak náhlý je ten přechod. Nevíš také hned, kam nejdřív patřiti, zda na útulný městys dole, či na starý hrad nahoře, či na hrozivá skaliska nad domky strmící, či na příkré stráně bujným lesem porostlé.

Je tu dole zcela jiný krajinný ráz, než v blízkém okolí.

Pěkným protějškem zachovalému bítovskému hradu jsou mohutné rozvaliny hradu Cornstejna na protější stráni. Mezi oběma hrady v hlubokém údolí leskne se v slunci Dyje jak ohromný had deroucí se vpřed svěže zelenými stráněmi. Světlá zeleň listnatých lesů střídá se s temnou zelení jehličí, z níž tu a tam vystupují šedivá skaliska fantastických skupin a tvarů. Pestré pruhy rolí a šťavnatou zeleň lučin na březích Dyje oživují za letní doby stáda pasoucího se dobytka, výše pak na stráních strakaté kozy dodávají krajině horského vzhledu.

Jak vábná je procházka v nádherné této krajině. Zvláště zajímavá je vycházka ke zříceninám hradu Cornsteina a pod ním u řeky stojícímu opuštěnému kostelíku sv. Trojice s myslivnou téhož jména. Neméně vděčná je vycházka do stinného svěžího úvalu řeky Želetavky, kde pobyt návštěvníka zvláště za parných letních dnův osvěží. Velmi zajímavá jest partie podél Dyje ke skále Rosenberku. Ohromná, do závratné výše vztýčená skála jako mohutná přehrada přepíná po celé šířce údolí, stavíc se vzdorně proti toku Dyje a dávajíc mu jiný směr. Pohled se skály na klikatinu Dyje jest nádherný, úchvatný. A což bohatá květena okolních úbočí! Kdo miluje pohodlí, toho odvděčí skvěle park s úpravnými cestičkami a četnými lavicemi, v němž zvláště procházka po „troubách“ nebo „hraběcí stezkou“ jest příjemná.

Vycházka na Suchou horu u Zblovic odmění výletníka pohledem na okolní krajinu až daleko do Dol. Rakous. Za pěkného počasí zříti odtud až vzdálené alpské velikány.*)

*

Neméně krásné je okresní městečko Vranov. V Bítově štědrá příroda sama nahromadila mnoho úchvatných krás; Vranov je krásami přírodními poněkud chudší, ale za to štědrá ruka majitele panství, hlavně polské hraběcí rodiny Mniszků doplnila to, čím byl Vranov a jeho nejbližší okolí za Bítovem tak, že obě místa se co do krásy sobě vyrovnají.

V okolí Vranova po obou březích Dyje jsou rozkošná údolí, z nichž nejznámější je Eisleiten (Eisleitenthal) na levém břehu řeky (Ledový žleb). Ve žlebě jsou ledové jeskyně a propasti, v nichž i v nejparnějších měsících letních jsou rampouchy ledové. Jsou to jakési uherské jeskyně Dobšinské v malém, v nichž je v letním parnu tím více ledu, čím více bývá na podzim před tím pršek. Dříve tekla Dyje podél celého žlebu, dnes obtéká jen nepatrnou jeho část. Roku 1860 hraběnka Helena Mniszková, rozená kněžna Lubomírská, otevřela přístup k těmto krásám přírodním. Žleb je přímo poset rulovými skalisky, mezi nimiž skrovně rostou křoviny. Nad žlebem postavili v květnu roku 1860 přátelé přírody obelisk na památku hraběnky Heleny, do něhož zazdili kmen dubový.

Jako Ledový žleb byl zamilovaným místem hraběnky Heleny, tak hraběnce Felicitě Mniszkové zalíbilo se v údolí, jež po ní nazváno žlebem Felicitiným. Údolí je v lese zvaném Breitau, je nejkrásnějším lesem na celém vranovském panství. Na svahu do údolí je kapli podobná stavba, zbudovaná dle plánu továrního ředitele a malíře Josefa Doré. V ní jest reliefová ozdoba tesaná sochařem Zaunerem, představující tančící nymphy. Nedaleko něho je příkrá skála nazvaná „stěnou Martinskou" a blízko ní letohrádek r. 1780 zbudovaný, od něhož je překrásná vyhlídka až k Jaroslavicům, ke Slavonicům a na rozkošný Valdviertl v Dolních Dakousích.

Mezi Vranovem a stanicí šumvaldskou je údolí Švýcarské. U východu z něho počíná se úhlem na pravo Bergverkstal, v němž bývaly druhdy doly na železnou rudu a tavírny. Severně Vranova, počínaje od panských vápenic je údolí Hypolitovo (Hyppolitental). Veškerá tato údolí jsou překrásná nádhernou přírodou, příjemna svěžím podnebím, plna zpěvného ptactva — všude tam dýchá se volněji a osvěžuje se prací unavené tělo a unavený duch. Jen krása okolí vranovského vábí ročně tisíce návštěvníků a lidí hledajících osvěžení po velkoměstských zábavách a velkoměstském shonu; jen krásné okolí založilo slávu Vranova jako místa výletního a tím částečně pomáhá také obyvatelstvu k zámožnosti. Zmínky zasluhuje také vábná projížďka na člunech po Dyji, která skýtá vzácný požitek.

Na malebném skalisku, kteréž ze tří stran oblévá Dyje, asi 20 minut východně od Bítova jsou zbytky pověstného hradu Cornstejna. Hrad leží drahnou dobu v rozvalinách, kteréž až podnes svědčí o bývalé jeho pevnosti a rozsáhlosti. Již v kupní smlouvě z r. 1617, kterou od Strejna ze Švarcenavy získal zboží bítovického Bedřich Jankovský z Vlašimě, čte se „die öde Burg Zorstein". Zub času nemilosrdně hlodá na starém zdivu, zvláště když na záchranu hradu nic se neděje, ba právě naopak četní navštěvovatelé drobením i kopáním pomáhají, čeho zub času dosud nedokázal. Na ostrožně nad řekou k západu od hradu stávala dle pověsti kdysi osada zvaná „Hradiště". Místo toto lesem zarostlé sluje tak podnes. V okolí hradu a na Hradišti nacházeny četně staré zbraně, které byly ukládány do zbrojnice na hradě Bítově.

Jméno Cornstejn překládají někteří spisovatelé do češtiny zbytečně i beze všeho podkladu slovem „Chrášťany" asi jen dle zvuku. Překlad vymyslil snad historik moravský Jan Jiří Středovský.

*) Pro pohodlí turistův a výletníkův pořízeny na četná zajímavá místa turistické značky barevné. Pro turisty-studenty zřízena jest ve škole bítovské studentská noclehárna, v místním hostinci vyložena pak kniha turistův a návštěvníků. Zvláště doporučuje se Bítov českým letním hostům, kteří chtějí několik týdnů ztráviti v klidu a pohodlí a užiti do syta procházek ve volné přírodě a v přírodních koupelích v Dyji. Z letních hostí, kteří rok co rok do Bítova se vracejí, zasluhují zmínky prof. malíř František Zvěřina, notář archeolog Jaroslav Palliardi a malíř Roman Havelka. Oba zmínění malíři jsou nadšenými ctiteli přírodních krás Bítova a zvláště prof. Zvěřina nejednou se vyslovil, že považuje Bítov za ideál krásné krajiny; neboť na malém poměrně prostranství sneseno tu tolik zajímavých a lepých partií, že cestovatel na všecko to patří s rozkoší a údivem.

PRŠÍ.

(Věnováno prof. T. G. Masarykovi.)

Podivná, ale pravdivá historka, kterou nenapsal Multatuli.

Bylo k večeru — seděl jsem s přítelem theologem u stolu: škrábal jsem nějaké poznámky, on pohřížen byl v bibli.

Vstanu po chvíli, jdu k oknu, podívám se ven a pravím:

„Prší!"

Přítel zvedne udiven hlavu, jakoby nerozuměl.

„Prší!" opakuji.

On dívá se zaraženě a praví po chvíli:

„Odpusť, příteli — to není možno — — čtu zde právě v bibli místo: I seslal bůh krásné počasí a bylo krásně!"

Stanul jsem s otevřenými ústy nad nesmyslem tak nehorázným a málem bych se byl rozchechtal. Vzpomněl jsem si však, že je přítel podivín zvláštního druhu. Umírnil jsem se tudíž a řekl:

„Co je to ale platno, když prší! Je to sic jen drobounký deštík, skoro ho není vidět — ale prší!"

Pohlédl na mne přísně: „Měl jsem o tobě lepší mínění" — praví. — „Písmo sv. je zjevená pravda; nevěříš-li, dokáži ti to jako mathematickou poučku! Pravda je jen jedna — to uznáš — a když Písmo praví, že bůh seslal krásné počasí, je naprosto vyloučeno, aby pršelo — to je přece jasné!"

Nevěděl jsem, mám-li se smát, či zlobit! Znal jsem však tvrdohlavost a umíněnost přítelovu a bavilo mne přesvědčiti ho o věci tak samozřejmé.

„Nebudu se s tebou hádat," pravím, „je-li bible zjevena nebo ne — jedná se zde o konstatování nejprostšího fakta — totiž že p r š í. Neříkám to, abych tě snad dráždil neb o tvé bibli pochyboval, pravím to, protože to vidím a viděl bys to rovněž, kdybys neseděl zády k oknu obrácen a kdybys po případě vstal a podíval se ven."

„Každý tvůj pokus je marný" — pravil on, „nebudu se přece o něčem přesvědčovat, o čem předem vím, že tomu tak není a býti nemůže!"

„Ale — kdybys chtěl jen trochu hlavu otočit!"

„Neotočím!"

Odmlčeli jsme se. Přecházím pokojem a pohvizduji si — v tom spustí se prudký liják.

„Tak nyní nebudeš pochybovati!"

„O čem?"

„No — že prší!"

Usmívá se hloupě a neříká nic. Položí jen ruku na bibli a klepe na ni.

Začínalo mne to už zlobit, a byl bych se snad opravdu dopálil, kdyby se nebylo přihodilo něco komického. Bydlil jsem totiž v mizerné podkrovní komůrce, jejíž strop byl tak chatrný, že prosakoval vodu. Když pršelo, musil jsem na několika místech rozestavovat různé nádoby, do nichž jsem chytal padající kapky. Nyní se hlásila prvá tím, že pleskla příteli zrovna na nos.

Vyskočil, vytáhl šátek a jal se kvapně otírati.

„Prší" — pravil jaksi zmateně — „opravdu prší!" — „hmm — prší"! — — „víš" — dodal po chvíli — „tím ale není naprosto řečeno, že by bible neměla pravdu! To místo se musí patrně jinak vyložiti! Beze vší pochyby znamená to, že bylo t e n k r á t krásné počasí — ano tenkrát — — teď je mi to jasné!! Vůbec pozoruji, že jsem nějak, že . . . ."

„No — nic nedělá!" přetrhuji ho, „nebylo to po prvé ani naposledy !" a rozestavuji džbány po pokoji.

FR. ZAVŘEL:

HEREČKA.

Vy hrajete — a je to planá historie
a je to všední tragika,
jakýsi člověk vroucný zápas žije,
když vašich posunů a slov se dotýká . . .

Vy hrajete — a vždy to chvíle je
nejobrozujícnější lítosti,
nic jiného se před zajatým zrakem neděje,
než co tvé nitro vyprostí!

Vy hrajete — je jisto, starý svět
teď, teď se zbortil! Je již jitro! K poledni
zatoužíš . . . Lze se ho již dohledět
ve vaší — sebetradicionálnější — scéně
poslední —!

PO BOJI.

Že jsem strhal rzivá pouta,
z kterých jsem již takřka žil,
tam, kde kvetla trpká routa,
že jsem růže zasadil,

že jsem vyrost', třeba němý
tam, kde jiný navždy pad,
tomu, jenž mne srazil k zemi,
osudu chci děkovat'!

DROBNOSTI.

Vlastivěda moravská. R o ž n o v s k ý o k r e s, napsal Čeněk Kramoliš (Vlastivědy Moravské č. 55). Nákladem musejního spolku v Brně za 4 K 20 h. Přítel vlastivědy jistě se zájmem stopuje, jak utěšeně se rozrůstá tato veliká práce moravských historiků a místopisců. Podnik velice záslužný. Škoda, že R o ž n o v s k ý o k r e s náleží mezi nejslabší monografie, kdežto látka sama sebou by slibovala čtení poutavé, přímo vzácné. Okres je zajímavý p o l o h o u — při hranicích uherských; útvarem p ů d y — hory a na nich salašnictví; rázem o b y v a t e l s t v a horského — národopis (způsob života, náboženství, zbojnictví, poesie, kroj atd.); h i s t o r i e tu zanechala hluboké stopy — vzpourami 17. a 18. století, svými vrchnostmi atd. Pan Čeněk Kramoliš je rodák rožnovský, ale na tuto sytou a těžkou látku nestačil.

Řeknu hned, kde jsem byl sklamán: spisovatel neumí vycítit krásy hor (Radhošť), ani života lidu (život veřejný a povaha lidu jest odbyta stránkou); chudé jsou řádky jeho o povstání Valachů, historii náboženství nerozumí (mluví o Bratřích, kteří později stali se evangelíky, a tím míní dobu ještě předbělohorskou); dal se ujít životopisy významných lidí — co čteme o poslanci Jurajdovi, je málo, a zmínka o neobyčejném samotáři Ondřeji Palackém působí sklamání. Třasnovský (místo Třanovský), poslední kazatel meziříčský r. 1622, zasluhoval kapitoly obšírné. Mají-li lidé v kraji po těchto místopisech s chutí sahat, musejí mít vědomí, že si v nich s chutí počtou o své minulosti a přítomnosti. Holé záznamy a statistiky nemohou vzbudit záliby. — Pan F. V. Peřinka je rodák z Vranovského okresu (kraj znojemský), vydal svazek předchozí ve Vlastivědě moravské (stojí 3 K 60 h), a jak on uměl o svém rodném kraji promluvit, ačkoli Vranovský okres sám sebou nemá tolik poutavých vlastností a námětů! Krajinný ráz a krásy přírodní zrovna zvou čtenáře, aby se zaběhl jednou podívat na tu Dyji obsazenou hrady jako Váh, na ten Bítov a na ledové sluje u Vranova. Okres vranovský je podle obyvatelstva většinou německý, byl poněmčen během historie a jen Bítovsko vyvzdorovalo poněmčení a uhájilo se. Historická i lidopisná část jsou u pana Peřinky úspěšně a výstižně probrány. Je to rodný okres malíře Zvěřiny (z Hrotovic) a z mladších Romana Havelky.

K umělecké anketě o ženách. Národní Obzor uveřejňuje právě hlasy spisovatelů a výtvarníkův o ženách. Který český spisovatel napsal by, co napsal o své ženě Maurice Maeterlinck? M. oženil se r. 1896 s paní Georgette Leblanc. Když vydal filosofický spis Moudrost a osud, připsal své ženě toto věnování: „Madame Georgette Leblanc: Vám věnuji tuto knihu. Jest takřka Vaším dílem. — Vznikla pod vlivem Vaším. — Není jen spolupracovnictví pérem — jest, co více váží — spolupracovnictví ducha a příkladu. — Nebylo mně třeba úsilovně zpytovati, jak jedná mudřec, jak smýšlí moralista. Stačilo naslouchati Vašim slovům. — Sledovati Vás na cestě životem, Vaše slova, Vaši morálku, Vaše záměry a skutky — toť tolik, jako studovati pohnutky, žádosti a zvyky samého mudrce!" —

•

V Zápiskách neurasthenikových pana L. Křikavy bude od příštího čísla pravidelně pokračováno.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Jak si naše holčičky hrávají.

Naše děvčátka jmenují se Helenka a Věruška. Helence je na čtvrtý, Věrušce na třetí rok a povím vám, jak si naše holčičky hrávají. —

Helenka přijde jedenkrát do jídelny, nesouc s námahou v náruči velikou, těžkou, kuchyňskou stoličku. „Helenko, netahej se s tou stoličkou," povídá matinka v jídelně něco pracující. „Ale to je přece moje holčička, to není žádná stolička," uraženě odpovídá Helenka. „Já ji jdu sem zvážit, máte zde nějaké váhy?" Nevyčkavši odpovědi, vysazuje stoličku-holčičku na židli a dívá se upřeně na židli-váhy a říká: „dvě, tři, čtyři kila váží moje holčička, to je dost tlustá"; na to si vyleze sama na židli a váží se. V tom přiběhne do pokoje maličká, baculatá Věruška, vezouc kočárek sportovní, z něhož vyhodila polštářky i panenku a ukazuje matince: „Koukej, je tam miláček" (kočárek je úplně prázdný) a vidouc, jak se Helenka váží, rychle vysazuje na židli svého „miláčka" a jelikož je tento s kočárkem naprosto nerozlučitelný, váží jej i s kočárkem. Na to se zváží ještě sama. Pak procedura opakuje se vzdor všem protestům matinčiným, že se odře celá židle, ještě asi desetkráte. — Jdeme do zahrádky; Helenka lopotí se se stoličkou-holčičkou po schodech, nese ji do zahrádky s sebou; vodí ji po zahrádce, učí ji běhati, státi na zadních dvou nožičkách, a měli byste ji slyšeti, jak ji chlácholí, objímá a lituje, když upadne. Pak se s ní zase trmácí po schodech nahoru, když se ubíráme domů k obědu. — Jednou zas Helenka postaví stoličku na zadní nožičky a na jednu ze dvou prázdných nožiček trčících v povětří navléká prázdné víčko krabičky od sirek. Na otázku matinčinu, co že to robí, odpovídá: „To já dávám své holčičce na ručičku rukavičku." — Rukavička holčičce výborně padne a drží na ručičce. Po druhé užije k tomu účelu svých kaloší. Natahuje je holčičce na ručičky, až matinka je musí skonfiskovati, aby se neroztrhly. — Vůbec asi týden jest Helenka se stoličkou nerozlučitelná a když jí matinka říká, aby stoličky do zahrádky s sebou nebrala, odpovídá Helenka s hlubokým přesvědčením: „to není stolička, to je moje holčička, a ona by zde plakala, kdybych ji zde nechala samotnu". Po týdnu však její láska ke stoličce ochladla a holčičky si vozí každá jeden vybrakovaný kočárek. Jedna má v kočárku Vladínka, druhá Rádíčka, ovšem jen illusivního (kočárky jsou naprosto prázdny); obě mají rády chlapečky, poněvadž sami žádného bratříčka nemají. Přivezou své chlapečky k matince do pokoje, jedna přes druhou zdvihá kočárek do výše a ukazuje svému chlapečkovi matinku řkouc: ‚podívej se, to je tvoje babička". Podobně ukazují svým miláčkům i tatíčka, řkouce, že je to jich dědeček. Jindy seberou závaží, jedna dvoukilové, jedna kilové, zabalí je do peřinek a to jsou jejich

dětičky. Někdy se hádají o kočárek, mají sice dva, jeden čtyř a jeden dvoukolový, ale někdy chtí obě zároveň týž. Nechce-li malá Věruška od kočárku upustiti, straší ji Helenka říkajíc: „že na ní zavolám bubeníka, Věruško, nedá-li mi kočárek (kde toho bubeníka vzaly, není známo) a hned volá: Bubeníku, pojď si pro Věrušku!“ Věruška však nemá z bubeníka veliký strach, poněvadž matinka vždy říká, že bubeník ničeho nedělá a že se holčičky nemají báti, drží se tedy houževnatě vyvoleného kočárku a tak spor se táhne tak dlouho, až matinka zakročí.

Jednou jsme opět v zahrádce. Helenka na plochý kámen nabrala sníh s pískem a nese do altánku; na otázku matčinu, co s tím bude dělati, povídá: „to je papání pro moji holčičku“, pak to položí na židli, vezme hrábě a starou motyčku, přeloží křížem a krájí své holčičce papání. Hrábě a motyčka představují nůž a vidličku. Panenky, ač jich mají dosti, málokdy představují holčičky, vůbec Věruška a Helenka zřídka si s panenkami hrají, vyberou si vždy raději nějaký takový předmět, aby jejich obrazotvornost mohla hodně při hře pracovati. A nyní jsem Vám již pověděla toho o našich děvčátkách dosti, něco si schováme zase na podruhé.

Hel. Růžičková.

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Sebral F. L. Sál.

Po léta zapisuji si otázky svých dětí, které jim dovoluji dávat po vyučování, když buď ve škole při vyučování nebo doma při čtení knih anebo vůbec v životě na něco narazí, čemu nerozumějí.

Otázky týkají se života společenského, sociálního, náboženského, kulturního, rodinného, vědeckého, uměleckého atd. Nejvíce bývá jich z přírodopisu a z dějepisu.

Dotazy ty jsou v mnohém směru významné a proto podávám z nich tuto hrst jako ukázku.

1. **B. A.** *) — Proč neuchránil Bůh Jana Nepomuckého před utopením, když jeho jazyk chrání pořád ještě před zkázou? (Po přečtení knížky o Janu Nepomuckém.)

2. **Týž.** — V bitvě u Chlumce se ukázal sv. Václav; proč ne v jiných hrozných bitvách? (Po přečtení knížky.)

3. **T. B.** — Když mohli jednou ve válce užíti praporce sv. Václava a nepřátelé kolem padali jeho vlivem jako mouchy, proč si na to nevzpomněli roku 1866 v pruské válce? (Po přečtení knihy.)

*) Jméno žákovo.

4. **Týž.** — Jak mohli lidé míti v Čechách králem Zikmunda, který dal Husovi glejt a pak ho přece dal upáliti? To je věrolomnost; král má být poctivec a nemá lhát. (Po hodině dějepisné.)

5. **Týž.** — A to zrovna ten Zikmund je svatý a naším patronem? (Současně.)

6. **M. O.** — Proč neviděl Rudolf Habsburský anděly u Přemysla Otakara II., jako Radslav Zličský u sv. Václava, když P. O. obracel přece na víru křesťanskou pohany, a když Rudolf H. věděl, že nespravedlivý boj r. 1278 podstupuje? (Po hodině dějepisné.)

7. **Týž.** Jak mohl vševědoucí a všemohucí Pán Bůh dovoliti, aby byla dětská výprava křižácká proti Turkům? (Po hodině dějepisné.)

8. **Týž.** — Proč nevyšli blaničtí rytíři z hory proti Švédům a jiným hubitelům vlasti? Vždyť hůře již ani nemůže býti, než bylo po bitvě bělohorské. (Po přečtení knížky o nich.)

9. **L. Č.** — Spytihněva II. nazývají otcem a ochráncem vdov a sirotků. Proč to? Vždyť to tak musel udělat. Co pak spravedlnost jest nějakou zásluhou? To tedy všichni soudcové jsou otci a ochránci vdov a sirotků. O tom nečteme. A pak: vždyť on šel do boje, aby hodně mužů pobil, a aby bylo hodně vdov a sirotků. Tak on to musel; byla to jeho povinnost. (Po čtení článku v čítánce.)

10. **R. E.** — Proč knížata, králové a císařové neválčili jen mezi sebou, a proč na sebe posílali lidi, kteří si nikdy nic neudělali? (Po hodině dějepis.)

11. **B. J.** — Když se někdo dotkne ostatků svatých, tak mu zčerná ruka. Zčernal také Břetislav I., když vezl z Hnězdna ostatky sv. Vojtěcha? (Po čtení knížky a po hodině vyučovací.)

12. **Týž.** — O Rudolfovi Habsburském je v čítance článek, že byl spravedlivý. Co pak může býti král také nespravedlivý? Spravedlivým býti, to je zásluha? (Po čtení článků v čítance.)

13. **Týž.** — Rudolf Habsburský byl spravedlivý snad jenom k Němcům; k nám ne. Loupeživé rytíře v Německu trestal smrtí a zjednaného vlastizrádce Milotu z Dědic odměnil místodržitelstvím na Moravě. (Po hodině vyučovací.)

14. **K. F.** — Proč také jindy nevysvobodil Bůh nějakým způsobem zbožné, pějící a modlící se Čechy z krutého postavení, jako to učinil na Hostýně? Proč to na př. neudělal sv. Václavovi? (Po přečtení článku v čítance.)

(Dokončení.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 16. června 1907. Číslo 24.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

—A:

CARLYLE V ČECHÁCH.

Chystaje se napsati Dějiny Friedricha II. podnikl Carlyle na sklonku léta roku 1852 cestu Německem, dílem aby studoval v některých knihovnách, dílem aby se poohlédl po dějištích oněch událostí, o nichž chtěl psáti. Zdržev se několik dní v Bonně, zastavil se ve Frankfurtě n. M., a ve Výmaru, kam vedla jej především největší literární láska jeho života, navštívil Wartburk, drahý srdci jeho pobytem Lutherovým, vypil sklenici vína v Auerbachově sklepě v Lipsku — také stará známost literární — letmo prohlédl Drážďany, po Labi podnikl výlet do českosaského Švýcarska a odamtud zajel do Čech a na první „Fricovo“ bojiště ve válce sedmileté. Průvodcem a pravou rukou na této cestě byl mu zámožný Němec londýnský, Neuberg.

Dne 27. září psal Carlyle své choti z lázní Teplických: „Neměl jsem příležitosti, abych dal na poštu hořejší dopis;*) zase jej tedy otvírám a připojuji několik slov. Měli jsme žalostnou pout poslední dva dni, co jsem skončil předešlou stránku; jen malý prostor bylo nám překročiti, avšak popletenými českými prostředky dopravními mezi polodivým obyvatelstvem českým s jeho blechami, špínou a především hlukem. Nicméně částečně jsme to zdolali a opět jsme se dostali do krásných končin: romantického horského lázeňského místa se sluncem ještě jasně na ně svítícím; a všichni lázeňští hosté již odcestovali. Zde nebo nikde naleznu snad trochu spánku a pak ještě Berlín jest celý před námi a po Berlíně domov, domov! Viděli jsme právě Lovosice, první bojiště Fricovo ve válce sedmileté; a chodili jsme po něm celé dnešní ráno před snídaní, za vedení křesťanského domorodce, kontrolovaného mou výtečnou pamětí četby i map, a shledali, že to dělá dosti dobře. Ach, má drahá, viděl jsem vskutku mnoho zajímavých a půvabných věcí, musím říci — a řeknu podrobně, až budeme zase pospolu u svého vlastního krbu. Neuberg je silen; jeden z nejpřátelštějších, nejobratnějších, nejtrpělivějších lidí.“

Z Teplic jel Carlyle dostavníkem do Žitavy (těch 40 angl. mil, jež leží mezi Lovosicemi a Žitavou, žádný anglický cestovatel — a sotva který civilisovaný — prý do té doby asi neurazil), zdržel se několik hodin v Ochranově, zastavil se ve Frankfurtě n. O. a v Kunnersdorfě, pobyl několik dní v Berlíně a severním Německem vrátil se ještě v první polovině října do Londýna.

O „Dějinách Friedricha II.“ nezačal pracovati ihned; byla to „nešťastná věc“. Ještě 28. února 1854 napsal si do denníku: „Můj Friedrich vypadá, jako by nikdy neměl ve mně nabýti podoby...“ Ale pak přece se vzchopil, a když tesaři a zedníci zřídili mu podkrovní světničku, jejíž stěny dusily jakýkoliv zvuk zvenčí, dal se do práce. V červenci 1857 odevzdány byly počáteční kapitoly jeho největšího historického díla tiskaři a necelý rok na to první dva svazky byly hotovy. Tu však Carlyle poznal, že nemůže v díle pokračovat, dokud se důkladněji ještě nepoohlédne po některých bojištích německých a českých. Zotaviv se po starém zvyku několikanedělním pobytem v rodném Skotsku, vydal se v druhé polovině srpna 1858 na novou cestu Německem a Čechami. Hamburk, Roztoky a ostrov Rujana byly jeho prvními stanicemi. Potom zastavil se ještě v Berlíně, kdež se k němu připojil jeho osvědčený průvodce a společník Neuberg (mimo něho doprovázel ho jakýsi Mr. Foxton), a odtamtud jel do Vratislavě, na slezská bojiště a konečně do Čech. Příhody a dojmy, jež zažil, vylíčil své choti dopisem z Prahy (14. září 1858):

„Z Vratislavě, odkudž jsem naposled psal, naše příhody byly rozmanité, naše cesta namáhavá, ale úspěšná. V Landshutě, kraj hor Krkonošských, kamž jsme dorazili k jedenácté hodině první noci, v rozviklané káře o jednom koni, nikdy jsi neviděla takového obrazu špíny a zpuštění. Těšil jsem se myšlenkami na šálek teplého mléka, jaké lze dostati z pravidla v německých hostincích.

*) jejž psal své choti z českosaského Švýcarska 5. září.

Umsonst! ani kapky mléka v domě! a ničeho! jenom ruhiges Zimmer, podle zápachu nevětraného po několik neděl. Většinou jsem nespal. Naše jízda příštího dne Krkonošemi do českého území byla krásnější, nežli jakou jsem kdy zažil. Skončila shonem, když jsme se dostali na železnici plnou špíny, kouře, nedělního panstva, právě tak ošklivého zde na Labi jako na Temži blíže k Tobě. Minuli jsme labské prameny časně z rána; potom jsme překročili Labe za noci. Od té doby jsme se ho příliš nevzdálili, aniž se vzdálíme, dokud nemineme Drážďan. Panstvo oné noci vedlo nás do místa zvaného Pardubicemi, hrozně mně známého z oněch nudných knih o Friedrichovi, kdež byla mi uchystána jedna z nejžalostnějších nocí celé této výpravy. Veliký, hlučný hostinec; plný nepříjemných zápachů; bídná, malá, mizerná vesnice, kde špelunka nebo něco horšího těsně nad cestou hučela jako Bedlam*) nebo Erebus, aby člověka uvítala v posteli, t. j. neckách o 18 palců kratších a matraci do nich vražené, jež vystupovala na obou koncích, jako by člověk byl v prohlubině sedla. Ach Himmel! Vyrazili jsme odtamtud o čtvrté z rána, abychom vykonali denní dílo těžší než kdykoliv. Chotusice, Kolín, — takový den, v bídném povoze s ochváceným koněm, v mračnech prachu, pod žhoucím sluncem. Byl jsem napolo šílený, když jsem se dostal sem o půldeváté večer, zase v železničním voze, mezi náhodnými skupinami lidí nejošklivějšího druhu.

Čechové jsou jiný lid nežli vlastní Němci. Včera ani jeden ze sta jich nerozuměl slova německy. Jsou lháři, zloději, šlundry, druh bídných, méně cenných Irčanů — Irčanů s nádavkem zlomyslnosti a povahou rozhodně neochotnou. Navštívili jsme včera hostinec na bojišti kolínském, kde Friedrich vystoupil nahoru, aby přehlédl krajinu. Dosud se nazývá „U zlatého slunce"; ale poklesl snad na nejšpinavější dům v Evropě, s velmi ošklivým, nevydařeným zjevem hospodské, jež neměla ani sklenice piva, kdyby byl Foxton nabral odvahy, aby ji vypil na oslavu té příležitosti.

Tohle jest velikolepé, malebné město, tahle Praha. Dnes měli jsme nesnáze, abychom se dostali na Žižkov, do Štěrbohol a na jiná místa bitvy, jiř slečny hrávají na piano, — ale celkem bylo to snadné proti útrapám včerejším. Zde je původní smolnička, utržená na bojišti. Dej ji některé slečně, jež cvičí na pianě k Tvému uspokojení „Bitvu u Prahy".

Nyní zbývá zdolat jenom ještě tři bojiště, jedno dvojnásobné pozítřku zpátečním lístkem, jejž lze dostati v Drážďanech, dvě další — Torgov, Rossbach — ve dvou dnech nejbližších. Ubohý Neuberg úplně ochabl přílišností včerejší námahy a rozličnými trampotami. Nechal Hradčany (vyslovují to Radšín*)) Foxtonovi a mně, ačkoliv jsou z předních zajímavostí Prahy, a šel do postele — hlučné postele — s malou obsluhou, ubožák; ale doufá, že zítra bude opět s to, aby se vydal na cestu. Jest hlavním sběhem každého podniku — neobešel bych se bez něho — a Foxton není zhola k ničemu, nežli aby ho neutralisoval, což také dosti dobře činí."

Praha byla posledním a nejzazším městem českým, v němž Carlyle pobyl. Odtamtud vracel se již domů; pouze Drážďanům a prohlídce bojišť saských věnoval ještě několik málo dní; pak unášel ho vlak již přímo k belgickým břehům . . .

Každého, kdo přečetl uvedené zde dopisy Carlylovy, překvapí asi příkrost, s jakou se vyslovuje o nás. Zejména slova, jimiž charakterisuje lid český, zarážejí. Česky neuměl, lidu nerozuměl, všeho všudy pobyl v českém kraji asi dva dni a již si utvořil úsudek nanejvýš nepříznivý: lháři, zloději, šlundry, bídní Irčané . . . Možná, že jej ti, na něž byl odkázán svými vědomostmi jazykovými (dorozumíval se německy) lživě a tendenčně informovali. Ale i tehdy člověk jiné povahy byl by se asi ostýchal pronášeti úsudek tak příkrý po zkušenostech tak malých. Carlyle nebyl v té příčině úzkostlivý. Povahou choleřík nevážil v hněvu nebo rozechvění slov. A do jisté míry rozechvěn byl téměř po celou cestu. Byl nad míru špatným turistou. Choulostivý až do krajnosti rozčiloval se pro sebe menší nepříjemnost nebo nepohodlí. Po celou cestu v dopisech si jenom naříká.**) Zakokrhal-li kohout a probudil jej ze spaní, posílal nejenom všechny kohouty, nýbrž hned celou obec do horoucích pekel. Od mladosti trpěl slabostí žaludku a nespavostí. Jestliže nedostal jídla, jež mu svědčilo, odnesl to mnohdy celý národ, k němuž náležel hostinský nebo kuchař.

Mimo to Čechy nepoutaly ho asi ničím kromě dočasného zájmu o bojiště Fridricha II.

---

*) Bedlam, londýnský blázinec u P. Marie Betlemské; pak blázinec vůbec.

*) Carlyle píše Radsheen.

**) Paní Carlylová znala již svého manžela a nevěřila jeho nářkům. Když poprvé cestoval Německem, psala svému švakrovi: „Zdá se, že Mr. Carlyle cestuje s velikým zdarem, díky trpělivosti a pomoci Neubergově. V každém dopise spustí hrozné miserere nad svými noclehy; ale nemůže utajiti, že se mu ve skutečnosti daří dosti dobře a že má dostatek spánku, aby s ním mohl pokračovati více nebo méně příjemně . . ."

Jak se zdá, překvapilo jej, že Čechové jsou jiný id než Němci a že nemluví německy. Odtud snad také jeho příkrá slova. Dějiny české nebyly mu naprosto neznámy; znal Husa i Jeronyma a vřele se o nich vyjádřil ve svých „Hrdinech". Ale v dopisech nejeví pražádného zájmu o dějiště české reformace; kdežto v Německu kráčí po stopách Lutherových, na Wartburce líbá dubový stůl, za nímž sedával německý reformátor, a u vytržení vyhlíží oknem, jímž dívával se kdysi dolů přes hradby a příkopy na mlčící lesy kolem „jeden z vojáků božích". K Čechám nevázala ho ona mocná pouta duševní, jež rozhodovala měrou nemalou o jeho sympathiích k Německu a jichž nedostatek přispíval asi také k jeho antipathiím k nám.

SLAVÍCI.

Jarní pohádka. Rusky napsal P. P. Gnědič.
Přeložil † Cyril S. Moudrý.

Přišlo záhy takové družné, teplé jaro. Živě roztávaly sněhy a sbíhaly dolů po žulových výstupcích pobřežních skal. Starý mech zaleskl se na slunci. A slunce září tak hřejně, radostně, přívětivě. Staré sosny a jedle brumlají cosi pro sebe — člověk nevyznádá, jsou-li rády či nerády vesně. Za to jeřáby, břízy, topoly, kleny, lípy — ty žijí veškerou svou bytostí: napřímily svoje větve v teplém vzduchu a obalily se listím zlatozeleným, jako pýří jemným, průzračným.

Pod příkrými urvami skalních útesů leží ještě tvrdé kry: sluneční paprsky nemohou probrati se k nim, nemohou rozehřáti, k životu vzkřísiti tenhle kouteček: páchne tu vlhkem, sklepem, hrobem. A nahoře voní květy jasné, nejrůznějších barev, nahoře zpívají ptáci, nahoře kypí a vře mladý život.

Na kameni, u samé vody, často sedávají mladí klášterníci a zádumčivě hledívají na bezmeznou hladinu jezera. Voda se nehýbá — nikde proudu, nikde vlnky. Daleko k obzoru táhne se široké údolí; za obzorem vine se vzhůru jakýsi sotva znatelný kouř. Perleťové, teplé mráčky rozplývají se ve vzduchu. Se západní strany přibíhá před sklonkem dne vánek, takový svěží, takový vlažný... Krev proudí rychleji, oči září jasněji, ba i starému převorovi zahrálo cosi na vráskovitých skráních... není to osmahlost, není to ruměnec... Jakýsi rozlad zmocňuje se všech, jakýsi tajený neklid...

Klášter koupá se v jarní sluneční záplavě. Kříže jako svíce září nad kopulemi. I obrazy klášterní jako by zjasněly, rozveselily se, ba i ti čerti, kteří namalováni jsou po bocích hlavního portálu, přeměnili se jaksi v lepší a mnohem dobrodušněji topí pod nekajícími hříšníky. I do hlavního chrámu probraly se zlaté paprsky a ozářily jeho mračný vnitřek. Ostatky bohulibých služebníků Páně, odpočívající ve skvostných rakvičkách, taktéž se ohřály, byť ležely stejně přísně a slavnostně jako v zimě. Chvílemi vproudí dovnitř otevřeným oknem svěží vlna vzduchu, prosyceného šeříkovou vůní, zašelestí zlatými draperiemi a zarazí se, jakoby se byla ulekla své laškovitosti, své radosti v tomto tajemném koutě chrámu, kde spí posvátné zbytky čehosi dávno odumřelého, dávno minulého.

A všude vůkol po ostrovech jaké veselí! Jeleni, potřásajíce parohy, toulají se po stinných paloucích. Liška jako zlatohnědý míč bystře prosmykuje se vysokou travou na nizoučkých svých tlapkách, chvílemi se zastavujíc a dravě přívětivým zrakem pohlížejíc na prostodušné ptáky, kteří příliš nízko se usadili na keři kalinovém. Někdy zpod keře vyskočí zajíc a vysoko vyhazuje zadními běhy, uhání kamsi do lesa. V trávě — bzukot a cvrkot, v křovinách nepřetržitý zpěv... A všechno žije plným, jarým životem, tulí se druh k druhu a spiti zřídlem vesny, slaví divukrásný její svátek, pranic nedbajíce, že tyhle ostrovy jsou posvátny, že tu vládne řád přísný, neúklonný...

*

K jaru stává se převor vždycky přísnějším a nepovolnějším. Také dlívá déle na modlitbách. Za vysokými keři šeříku, jež má v zahrádce před svou celí, možno za večerů oknem dlouho a dlouho viděti před lampou jeho pozdvižený profil, zavřené oči a lehce chvějící se šedivou bradu. Někdy mizí hlava na několik okamžiků, — to dělá hluboké poklony k zemi. Potom znova objeví se v okně a opět, v dřívější poloze, bezezvučně ševele ústy, stojí na témže místě.

Je dusno. Květy jaksi silněji voní než jindy. Severní, světlá, popelavá, modře průhledná noc. Zlatopurpurový odlesk červánků i o půlnoci svítí nad jezerem. Pouze v šerém, aromatickém lese jest temno a — živo: slyšeti, kterak každý keř, každý strom, každá travička hemží se myriadami živých tvorů — rodí se, milují se a umírají; vede se tu boj o život zoufalý, úporný. Za to jak je v klášteře ticho!

Archimandrita přestal se modlit, sklonil unavenou hlavu na podušku a natáhl stařičké své tělo na tvrdém loži. Na tiché jeho zavolání hbitě vklouzl do pokoje bělovlasý novic, aby uklidil šaty a vzal obuv. Není ospalý jako v zimě, kdy se ho stěží bylo dovolati. Čekal už dávno za dveřmi na zavolání: tak se mu chce na vzduch, podýchat si na svobodě, utéci z cely — jenom co převor zdřimne.

Pověsil řízu v síni na hřebík, boty hodil do kouta a pošoupnuv si černou čepičku do obočí, vyběhl do zahrady. Tu je krásně, tu je volně...

A dávno-li hýřila zimní chumelice v téhle zahrádce, dávno-li vlci houfně přebíhali po ledě ze

vzdáleného břehu a vyli za noci na sousedních ostrovech? Uplynulo všeho všudy několik neděl, a jaký rozdíl!

Za ohradou na výstupcích sklepů do skály tesaných jest umluvené místo noviců. Baví se polohlasem vespolek, poťukávajíce uměle vyřezávanými hůlkami o kameny. Vzpomínají na dětství, na domov, na rodiny, vzpomínají tradic a legend, které kdysi doma slýchávali — a srdce jim bijí jakýmsi zvláštním pocitem, jakousi kouzelnou, čarovábnou tuchou...

— Nikolaji, slyšíš? — řekl náhle jeden a stiskl bělovlasému ruku.

— Co? — ozval se tento a jal se naslouchati.

— Zpívá... Ticho!

Všichni zatajili dech. Opravdu: — zpívá. Neměle, ostražitě, ale trylek se mu daří...

— Odkud se vzal? Vždyť tu nikdy nebyli... Rozmluva utichla.

■

Archimandritovi je dusno, spánek nejde. Jakési nejasné úryvky myšlének, jednotvárné, neklidné. Tu přichází mu na mysl bibliotéka, že by bylo třeba katalog sestavit; tu zdá se mu o bratru pokladníkovi, že jest churav, že by bylo záhodno zaměniti ho jiným, ale stařec se urazí... Tu míhají se mu neustále duší ctižádostivé sny — jeho zamilovaná nezdolná tužba: pojednou přijede do kláštera baťuška car i s následníkem a zůstanou tu na několik dní... A dají mu řádů a povýší ho...

Okna jsou otevřena. Šeřík kvete. V pokoji páchne lampou, ale vůně šeříku všecko překonává. Nad to postavil bratr kostelník na stůl u samé postele kytici konvalinek. Na klášterních ostrovech byly jimi porostly celé desjatiny. Stříbrné jejich zvonečky v noci zrovna omamují...

Stařečkovi se v polosnu cosi zazdálo. Otevřel oči, napjal sluch, opřel se o loket. Potom se zvedl docela, spustil nohy s postele a popošel k oknu.

Nikoli, není nic slyšeti. Naslouchal dychtivě. Opravdu, vše je ticho... Zavolal na svého novice. Nikdo se neozval. Stařeček se zachvěl, obrátil zraky na obraz Panny Marie a začal se modlit opět.

■

Ráno přišel ctihodný, třebas i poněkud tlustý otec náměstník s obyčejným ranním pozdravem k převorovi.

— A v noci se u nás objevili zpěváci, — zvěstoval vladykovi.

Převor opět se zachvěl: tedy přece se mu nezdálo...

— Neslyšel jsem ničeho, — řekl; bůh ví, co mu napadlo, aby se přetvařoval.

— Ale já jsem, otče, slyšel tvoje kroky nad hlavou, zdálo se mi, že jsi šel k oknu.

— Neslyšel jsem nic. Jaký pak zpěvák?

— Slavík. Ano, skutečný slavík.

— U nás nejsou slavíci a nebylo jich tu nikdy, a vůbec neslýcháno, že by se pouštěli přes jezero.

— A nepochybně se pustil. Netloukl dlouho, tak asi deset minut. Novici povídají, že už dříve v háji něco podobného bylo slyšeti, již asi po pět dní, jenom že si ke klášteru netroufal.

— Možná, že něco...

— Však se dnes v noci dovíme. Jak si jednou zamiluje naše křoviny, už ho tu můžeme čekati vždycky.

Převor pohlédl na mluvícího a neřekl nic; jenom si bradu pohladil.

■

Po celách roznesla se zvěsť: slavík přiletěl. Mnoho ptáků žilo u nich na ostrovech, ale slavíka od sta let nikdo tu nepamatoval. Ano, jak se má také pustit přes jezero, přes takové prostranství?... Přiletěl, ba co více, — pod oknem archimandrity zapěl! Otce náměstníka znepokojil, nespal celou noc. Mezi bratry povstal nebývalý ruch. Všichni čekají večer a kterak! Opravdu, cosi zvláštního, neobyčejného se děje. Práce koná se živěji, hodinky jdou harmoničtěji, tváře jsou veselejší, oživenější. Všechno září svátečním leskem. Jako na hřích přihodila se právě sobota — modlení veliké, svatvečerní. Obřovský zvon, který visí na srubu před kostelem (na věž by ho ani nedostali) duní a hučí; vzduch všecek naplněn jest jeho mohutnými, chvějícími se vlnami; na břehu zní zvon stříbrněji, aksamitověji, a z jezera, z dálky jeví se hlas jeho docela melodickým, měkkým.

Slunce zahalilo se v lilový závoj, odrazilo se zlatým sloupem v jezeře a zapadlo za obzor, zamrknuvši na rozloučenou karmazínovou hvězdičkou. Nebe začalo se šeřiti, růžové pruhy oblaků na západě pobledly. Nastala noc, opět tak vlažná, tak aromatická...

Dávno už měli klášterníci ležet. Ale zrovna jako před jitřní o božím vzkříšení, — nikomu se nechce spáti. Ba i šediví stařečkové — i ti vylezli na vzduch. V celách není nikdo. Všechny dvéře a okna jsou do kořán. Všichni mají nervy napjaty, všichni čekají...

A slavík zapěl... A opět zapěl... zrovna pod oknem převora, v husté akácii. A kterak zapěl! Zaklokotal, zavířil svým hláskem — jako by se loučil se světem... Klášterníci se zastavili, zamlkli, stajili dech. Všecek klášter stajil dech. Všichni napjali uši, všichni poslouchali...

A pojednou, zrovna jak ozvěna, z nedalekého háječku ozval se úplně podobný zpěv. Jsou dva? Nepřiletěl sám? Pohádková říše — ona říše, kde královna, zazvonivši vřetenem o ruku, pohroužila v sen veškeren svůj palác, zřetelně se tu znázornila na bratřích. Kde kdo byl, tam také zůstal státi a stál zrovna jako socha...

Řady obrazů, řady snů a vidění vyvstaly před

nimi. Tolik roků nepřišli ani na myšlénku o existenci tohoto ptáčka, zapomněli na něho. Připomněl se jim sám; přiletěl a zacvrlikal tu, ve svatém klášteře, u samého kostela, u ostatků blahoslavených služebníků Páně, zapěl o lásce, o blahu, o pozemském hoři i o pozemských slastech. Zapěl — a zároveň s jeho zpěvem vyvstala veškerá minulost: i mladost, i láska, i štěstí, ono možné štěstí, které přece dáno lidem...

A ku dvěma pěvcům přidružovaly se stále a stále nové hlasy — celý chór, celý koncert slavíků rozezvučel se vůkol — každým okamžikem pořád a pořád bouřlivější, jásavější, nezdolnější...

Po suchých, žlutých lících převorových řinuly se slzy, ale nikdo jich neviděl; stál pod hustou střemchou...

LOUIS KŘIKAVA:

ZÁPISKY NEURASTHENIKOVY.

Dru Janu Semerádovi.

Pavillon moru.

XVII.

Ano... mlád jsem... Pochopuji, příteli můj.
zcela,
mimo duše požadavky — požadavky těla...
Pod ty možno shrnout vše to neurčité,
čím v nás jaro dýchá, čím je léto syté,
čím je podzim krásný a proč bílá zima
jako krásná žena na poduškách dřímá...
Nechci ovšem thema pohnutlivé
v rozpravě té naší zádumčivé
v hovor klást... To na mysl mi přišlo,
když jsem přemýšlel, jak moje mládí
opustivší sen svůj v dálky vyšlo...

XVIII.

Mládí, mládí je jen schopnost touhy.
To jsem pomyslil, když v krajském městě
žil jsem měsíc jen. Mne ovšem zvali
prokazujíce mi vzácnou čest
na polévky a la reine a chřest,
s dámami jsem mluvil hodně plano,
zpíval jsem, když hrály na piano,
večer s chorem děv těch tatíků
hořil v maxla se i do cviku.
Dopoledne s rady jsem se bavil,
vína vliv jsem zase vínem navil,
a že nejsem vlastencem jen zpola,
vstoupil v klub jsem a i do Sokola.
Činil vše jsem s prudkou odvahou.
(Byl jsem také kousek za Prahou.)
Večer prázdníval jsem pokály,
skrytě užíval jsem jodkali,
neboť — k čertu — nelze míti dosti,
jak se zdálo mi, opatrnosti.
Ale lék jsem velmi klidně bral,
bez snů děsivých jsem dobře spal...
Moh' jsem žít ten život hloupý, dlouhý —
ale mládí je zlá schopnost touhy...

XIX.

Večer zas byl... místo Kláry jiná
zlomcovala duší mou. Tak zcela jinak, ovšem,
sílu citů těch a jejich bolestivost
určit dovedou různosti malé.
Jiný vlas... tvář jiná... jistá změna
vždycky je — leč facit: je to žena.
Večer zas... já v sadech ručku jímal,
v ruce volné verše své jsem třímal,
v rozdýchanou tvář zřel, oči rozevřené
mladé dívky. Zdálo se mi rázem,
nová krása mládí slétá na zem...
Schopnost touhy mládí je... a v žití
štěstím je ji v činy přetvořiti...
Ruce žhavé po ženě se vztáhly,
jak se její lokty po mně vzpřáhly,
rcué vyskočil... Neb zmizel sad —
vidím pavillon, v něm sebe stát —
s ranou v ústech, v duši s těžkým mrakem,
dítě Anežku s protrhlým zrakem.
V panenkách těch všechno utone...
„Drahý!" Nebojte se. „Ne — to ne."

XX.

Skončme raděj. Snad mne pochopíte.
Z přemítání zlého návyku
zmnožil řad jsem neurastheniků.
Vím teď zkrátka, že je možno složit
touhy před děsem, jenž, jednou prožit,
dovede nás o vše oloupit,
káže svléci se — a odstoupit.
Byly chvíle, kdy jsem s trapným chvěním
klad své ruce k něžným rozuzlením —
cosi dělo mi: Tam zpět se ohlédni —
— já nerozepjal stužku poslední.
Mládí schopnost touhy, činu jen.
Čin můj byl již v touze otráven.
Ovšem... děl jsem... uzdraviti možno —
ano jisto je... Já v čistý zrak
pohledem svým, který tolik viděl,
silou muže nezřím. Naopak.
Cítím slabým se — Snad později
život vrátí vše. I naději..."

XXI.

Potud známý můj. Mně jasno bylo více,
nežli ze slov jeho kdos by postih;
znal jsem z kavárny ho; účastnil se
všeho plaše, společenský nebyl ,

dovolenou svou ve Vídni trávil
(kdež jsme též se spolu setkali zas
po letech — neb znali jsme se z Prahy).
Právě děl: „Zde ve Vídni se ztratím
se svou povahou . . . Je víc tu lidí,
veselej se žije, víc se vidí,
zapomíná líp se žití hnus
a že náš je chorý habitus.
Na venkově znám jen v průvodu
druhů svých chýlit se v hospodu
a tam nad sklenkou a nad doutníky
přestavovat základ politiky.
Vídeň hřeje mne, jak Praha hřála —
ta mne ale také mnoho stála."

XXII.

Banálním byl jeho hovor zase . .
Vnitřní město září. Jdeme Kärtnerstrasse.
V slunci svítilen od střechy v asfalt
dlažby vše je hlučný chodců rej,
povozů lesk, výkladce — i ženy,
jež tu brousí, jak je obyčej.
Mnohá z nich před rokem v páži hocha
lístostivě, dlouze plakala.
„Hin ist hin, verloren ist verloren . . ."
Žena je už k tomu, aby lákala.
Oblecte svěží roucha, ženichy čekejte,
nad „štěstím ztraceným" svým tak neplakejte,
kdo milovat chce, ten nechce plakati
a za pláč, děvčata, se neplatí.
Tak jdeme, jdem . . . Sykot se sladký chvílí
k sluchu nám krade. Běda, kdo se zmýlí.

Upadly květy. Už se nezvedly.
Jdem on i já . . . životem pobledli.

XXIII.

Mladosti sladká . . . Vše, co rozchvět ještě
dovede duši v chvíli nestřežené:
rozbité linie; zlomené oko
zoufáním dlouhým suché, nezrosené;
života marného a neplodného stesk,
úrodu mladých snů sprahnuvší žlutý blesk —
ten v tebe nevnáším. Však touhu, touhu zlou,
nezkrocenou, divou a vášnivou
po jasných obzorech a písních vroucích,
klidných,
a po večerech vlídných
v nichž ztrácet možno je vědomí těžké zcela
o ráně do duše a o pohaně těla . . .
Tak zcela jinak žít . . .
Za pluhem života svým pevným krokem jít,
pozdravit chvílemi své druhy na obzoru,
se zdraví vědomím pohlížet v příští zoru
a doma se ženou po dlouhém polibku
se nad dítěte sklonit kolíbku.

(Sentimentální chlap!) Nu ovšem . . ovšem . .
jsem.
A nemusil jsem být . . . To vinou můj je cit . . .
to nezavinil já — to nezavinil rapír . .
Mne sklály zoubky jen . . . bělostné . . . jako
papír.

Konec „Pavillonu moru."*)

DROBNOSTI.

Dítě! Dítě! Dítě! Na počátku jara konala se ve Vídni výstava dětského života, to jest všeho, co s životem dětským souvisí. Výstavy toho druhu bývají vždy pohoršlivé a pravidelně vykonají své poslání v tom okamžiku, když ukojena byla žízeň pořadatelů po řádech a titulech. Letošní výstavu měli v rukou křesťanští sociálové. Jak rozuměli výstavě dítěte — Das Kind byla výstava nazvána — toho jedna ukázka: na výstavě produkovali se chlapci z útulen jakožto vojenská kapela. Hoši vyrukovali na výstaviště po vojensku disciplinováni, jejich učitelé seřadili je v kompanie a batailony, provedli s nimi několik obratů a na konec defilovali před výstavními hodnostáři, před ministry Beckem a Marchetem (ministr vyučování, připamatujme si!) a před zástupci ministerstva vojenství. Objevil-li se obdiv na tvářích vojáků a ministrů, pan ministr vyučování dojista nebyl mezi nimi. Udělat z dětí vojenskou kapelu, to znamená ne učit, ne vychovávat: nýbrž cepovat děti! mučit a týrat děti! A ku všemu všechny správy obecných a měšťanských škol v Rakousku v krátké době dostaly od zemských školních rad výzvu, aby děti po vojensku cvičili, dresírovali a s nimi vojáčkovali. Při zvláštním případě c. a k. ministerstvo vojenství poznalo prý vynikající cenu výchovy, která směřuje ku přípravnému vojenskému vzdělání . . . Čeho se klerikální ruce dotknou, to uschne. Vraťme klerikálům školy, a národ se může položit dobrovolně do hrobu. —

Proben aus J. S. Machars Poesie und Prosa. Přeložil MUDr. Bedřich Drož a vydal i s básníkovou podobiznou svým nákladem. Přeloženy jsou v této sbírce básně: Žalm, Starý portrét, Důvěrné psaní, Traktát o vlastenectví, Karikatura pořádného člověka, Suchý žalm, Na Golgatě, Monolog starého vévody. Z prosy: H. Heine, J. W. Goethe a Vídeň. Nám Čechům překlady dra Drože čtou se plynně a lehce. Cena 1 K 50 h.

Ukrajinská literatura zastavena byla r. 1906 v rozvoji svém krvavými událostmi na Rusi; v Kyjevě uzavřeny ukrajinské redakce i spolky a redaktoři se spisovateli rozvezeni po vězeních. V Haliči boj za všeobecné hlasovací právo zatlačil literární zájmy. Ke všemu, jak praví Bohdan Lepkyj ve Slovanském Přehledu (červen), stalo se v Haliči toto:

---

*) „Pavillon moru" vyjde v příštím měsíci samostatně.

„Vysloveno heslo o utilitarismu v umění a zahájen donquijotovský boj proti novým proudům, které prý vedou k resignaci a negaci.“ Bilance literární za rok 1906 obírá se jenom třemi čelnějšími jmény: K o c u b i n s k i j vydal dvě povídky (Smích a On přichází), C h o t k e v y č vydal drama (Lycholitje) a spisovatelka L e š a U k r a j i n k a napsala dramatickou báseň „V katakombách“.

Studie přírody v bytě. Besedy o černé hodince, kniha pro mládež. Napsal dr. K. Kraepelin, dle druhého vydání přeložil Rudolf Augenthaler. Ve Světové knihovně Ottově č. 595—596 za 40 hal. Spisovatel Kraepelin je ředitelem přírodovědeckého musea v Hamburce a napsal několik knížek přírodovědeckých populárních ve formě jen rozmluv se svými hochy. Byly to Besedy Času, které r. 1903 přinesly tři ukázky právě z těchto S t u d i í p ř í r o d y v b y t ě. Překládal a na spis upozornil pan MUDr. F. Tysovský z Českého Brodu. Později upozorňoval učitelstvo na spisy Kraepelinovy Č a s o p i s u č i t e l e k. Teď vychází překlad knihy nejpřístupnější, překlad volný a proto tím příjemnější. Kraepelin totiž při vší úctě k jeho práci a vědcmostem je formou velmi nezáživný. Rozumí se samo sebou, že jistá jednotvárnost je už protivná, když volil formu dialogů, kde děti se tážou a otec odpovídá. Otázky a odpovědi jsou ke všemu v originále náležitě prkenné, jak jen německý spis to snese. Česky se Studie o mnoho snesitelněji čtou než německy. Ale číst by se měly hodně v našich rodinách městských. Ve velkých městech zmizel téměř v našich ulicích vřelejší styk lidí s přírodou. Mládež městská je až politování hodná. Má nanejvýš parky městské, kde se může uctivě na přírodu dívat, na vybrané rostlinstvo a trochu živočišstva. Nepřilne nikdo ku přírodě, ať živé ať neživé, kdo nic o ní neví. A přilnout ku přírodě, rozumět jí trochu, náleží k součástce lidského štěstí.

DĚTSKÝ KOUTEK.

P. JÁCHYMOVA:

Pohádka o žluté Micince.

V zahrádce, jejíž tráva dosahovala k oknům domku, proháněło se od rána do večera lovádivé kotě, žluté a rozčepýřené jako pampeliška, na kožíšku ani poskvrnky. Čistilo se pedlivě několikrát za den, sedíc na výsluní, načež pyšně si vykročilo do chladivé vysoké trávy.

Micka byla zvyklá samotě. Matky své neznala (byla to toulavá lesní kočka, spávala na půdě a že byla velmi pěkná, počíhali si na ni, když měli koťata, a jedno jí vzali), a tak Micka byla vychována jen o kravském mléku a různých neškodných příslušnostech. Ale záhy jevila veliký zlodějský talent, zvláště co se masa týkalo, a sotva stojíc na nožkách kradla, nač přišla; na příklad soukala do sebe střívka z kuřat a když jí je brali, nepopustila, nechajíc se raději smýkat jako pavouk na své niti, jen když došla svého; a byla věru také podle toho divoká „jako z lesů“.

Když povyrostla, myslila bůh ví co na ní záleží a také se tak chovala.

Hned po ránu prošla zahrádku křížem krážem a vyplašila kde jakého vrabce, čmeláka nebo motýla. Zvláště na vrabce měla zálusk. Číhala na ně jakoby podřimujíc nedaleko své mističky, pod oknem kuchyně, ve stínu kvetoucího heřmánku a jakmile se přiblížil vrabčák a usedl na mističku, nedopřála mu skoru času, aby si sousto ukradl. Jako hádě hlavičku táhnouc při zemi, za rohem vyrazila a chňap-chňap po něm — hnedle by ho byla chytila za křídlo.

„Tim, tim, črrriim!“ vykřikl vrabčák a prchl na střechu. Ale hned tak už se neodvážil přijít.

Jednou se to šťastné kotě hrozně uleklo. Podřimovalo za poledne majíc rozkošnicky protáhnuté nožky na trávníku, pod žhoucími paprsky slunka hlavičku sladce položenu a v chladivém stínu, když tu náhle docela blízko cosi vykřiklo: „Tulituli, lůj uj, uj!“ a zrovna proti kočičce vynořil se z trávy dlouhý lesklý zobák a dvě divoké oči z ostra se na ni upřely.

Micka uskočila, vyboulila hrozivě očka nahánějíc hrůzy. Vetřelec se jen nafukoval, chytil si mouchu, zatočil se jako na obrtlíku, ukázal lesklý zadeček, vyštípl si na cestu ze země žížalu, vzepjal pěkná křídla a vznesl se na širokou sousedovic zeď. Tam jej uvítalo radostné štěbetání — kosí mládě vítalo radostně matku, čepejříc se a otvírajíc žádostivě zobáček.

Micka koukala na ně jako divá, a jak zase kos přišel, bez milosti ho vyhnala.

A tak se už nebála žádného, nikoho v zahrádce netrpěla.

Největší potíže dělal jí sousedovic kohout. Často podstupovala s tímto mocným nepřítelem tuhý zápas. Každou chvíli zastrakatil se na zídce, koukal dolů, měře vzdálenost, jak by měl seskočiti a kokrhaje pobízel slípky: „Kykyrykýíí!“

„Kvo, kvo, kvo, kvodá!“ svědčila mu pestrá družina. Ale Micka se jich nebála. Vydrápala se kolem bezu rychle na zídku, kohout se nafoukl, rozběhl proti ní, ona se rozběhla také, zježila hřbet, protáhla nožky a vypoulila naň zrovna tak oči jako on na ni.

Byla na ně podívaná, když tak hodnou chvíli proti sobě stáli s uhrančivým pohledem.

Slípky po stranách nakukovaly, kvokaly natahujíce krky, až spatřily vyjevenou Micku, jedna po druhé se obracela a utekla. Jako zahanben, zlostně potřásaje hlavou konečně i kohout se obrátil a běžel za slípkami.

A tu si Micka poskočila po zahrádce, jako by se jí něco znamenitého povedlo. Lítala travou, že jí ani chytit nemohli, stavěla se na zadní nožky, tancujíc, nebo se vyšplhala na strom, dorážejíc pracičkou na ovoce, a když se jí povedlo shodit zralou ringli, seskočila, rozběhla se za ní, nabírala ji drápkama, vyhazovala, hrajíc s ní půvabně na „kopanou" a dupanou.

Jednou, sedíc zamlkle na prahu domku, s hlavičkou na stranu, krčíc zelenavá očka s černými světélkujícími zřítelnicemi (až se jí dělaly měkké „vrásky" mezi ouškama), dívala se do vysokých hrušní sousedovic zahrady. Pod modrým nebem, na němž hořelo zlaté slunko, — šumělo listí stromů, skvěly se žloutnoucí plody a jásalo nesčetné ptactvo. Micka koukala tak starostlivě, jako by přemýšlela, že je cosi tam za těmi stromy v dálce, co ona ještě neviděla. Koukala tu i tam po zdích, až se na jednu vydrápala a utíkala co jí nožky stačily pryč — pryč po zdech a hradbách neznámých dvorů. Ale nikde nedali jí sousta, jen jí vyhrožovali chtíce ji polapit.

Když už myslili doma, že nepřijde, objevila se náhle na zdi radostně mňoukajíc: „Mňau, mňau, vr, vr vr!" Avšak nějak couvala, jako by přec se byla zmýlila. To nebyla už ta její pěkná stinná zahrádka. Bylo tam plno lidí, sekli trávu, střásali ovoce, odnášejíce je pryč, a hrůzo, — vrátkami vchází ohromné, strakaté zvíře, táhnouc za sebou vozík. A s keře na keř poskakují vrabci, holubi, slepice, mistička u zdi převrhnuta a na ní sedí — kohout!

Micka jde blíž a vidí, jak kráva jediným chroustnutím smetá její háječek, postupuje dál schroustne druhý — veliké oči koukají hrozivě. Micka nemešká, letí při zdi a najednou vyřítí se zrovna před rohatým zvířetem. Boulí očka, ježí hřbet i chvost, vyskakuje, nahání hrůzu, leč kráva jí ani nevidí, nevšímá si jí, postupuje dále. Micka panáčkuje, vyskočí na kupu trávy, točí se jako kůzle, že se až všichni smíchy mohou zadusit, ale roháč jí nevidí: kdyby byla Micka neuskočila, snad by ji straka byla shltla. Micka se dopálila, schovala se do jiřinek a koukala ven jako tygr z pralesa. Najednou se rozběhla, vyskočila a chytila straku za oháňku. Straka oháňku vytrhla a plácla jí Micku po hlavě. Micka nemeškala a kousla ji ještě do nohy a honem utekla.

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Sebral F. L. Sál.

(Dokončení.)

15. **N. J.** — V knížce stálo, když válčil Radslav zličský se sv. Václavem, že ochránil Bůh budoucího patrona země české dvěma anděly. Je mi divno, proč ho neochránil před bratrem Boleslavem, před Čestou, Tyrou a Hněvsou? Proč ho také nechránil před Jindřichem Ptáčníkem, když mír s ním byl uzavřen s podmínkou placení poplatků, který byl vymáhán celá staletí? (Po přečtení knížky.)

16. **S. V.** — Proč nebyl a není nikdy papežem Čech? (Po dějepisné hodině o Husovi.)

17. **B. J.** — Když byl Rudolf Habsburský spravedlivý, proč byla Kunhuta s kralevicem Václavem uvězněna? (Po čtení článku v čítance.)

18. **Sch. J.** — Proč nesvrhli Čechové nehodného knížete a krále s trůnu, když ho svobodnou volbou na vladařský stolec dosadili? (Po opakovací hodině dějepisné.)

19. **Týž.** — Proč nedal Karel I. (IV.) místo hladové zdi raději vystavěti něco jiného, užitečnějšího, na příklad školu, chudobinec, nemocnici, sýpky a p.? (Po hodině dějepisné.)

20. **K. J.** — Proč si nechávali Čechové Jana Lucemburského za českého krále, když ničeho nedělal a pořád jim jen peníze utrácel? (Po přečtení článku v čítance.)

21. **N. A.** — O Josefu II. se praví, že oráním uctil stav selský. Já myslím, že mu napadlo zkusiti, jestli to také dovede. (Po přečtení článku v čítance.)

22. **Týž.** — Jak to, že vojín na stráži věděl, že nesmí daru přijati, a císař ne? (Po přečtení článku v čítance.)

23. **Ř. S.** — Proč se počítali rytíři k vyšším stavům? Byli hodně velcí? (Po dějepisné hodině o Janu Lucemburském.)

24. **B. A.** — Jak to přijde, že se v Čechách zřídilo biskupství pro cizince — Sasíka? (Po dějepisné hodině.)

25. **P. K.** — Co dělal Maxmilian I., že mu mohl utéci selský mladík, který ho vysvobodil na skále Martinské? (Po přečtení článku v čítance.)

26. **K. J.** — Co dělají nynější rytíři? Nosí také brnění? Já jsem ještě žádného neviděl. (Po přečtení knihy.)

27. **Týž.** — Jak poznáme mezi lidmi hraběte a knížete? (Současně.)

28. **Týž.** — Proč je hrabě víc než baron a kníže víc než hrabě? (Současně.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.

Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 23. června 1907. Číslo 25.

BESEDY ČASU.

Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 5 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

LETNÍ POHÁDKA.

(Z angličiny.)

Bylo to slávy, když princezna Zlatovláska tala se plnoletou.

Královský palác byl samý věnec z bílých růží, všecky koberce byly sňaty a podlahy ve všech sálech byly pokryty zeleným trávníkem, plným sedmikrásek, neboť v oné zemi byl zvyk vydlubovat sedmikrásky, dokonce snad i rýem, trestán jako zločin.

Královna zemřela, když Zlatovláska byla eště v peřince, tak že dnes Zlatovláska sama musela býti hostitelkou, a přijímati hosty, a pohovořiti drobátek s každým z nich, a dohlíeti, má-li každý co jíst a s kým se pobavit.

Šlo a slušelo jí to velice hezky; byla to aké řádně vychovaná princezna, a chodila do koly, kde byly jen dcerky královské, a kde každou středu večer, ona a její spolužačky, měy zvláštní hodinu „o způsobech a chování se u dvora“.

Všichni hosté odešli velice spokojeni s princeznou i sami s sebou, tak jak to má býti po každé slavnosti.

Když všickni odešli, princezna stulila se u nohou svého pana otce, jenž uondán námahou své pohostinnosti byl sklesl do svého trůnu. Byli úplně sami, vyjímajíc mouchu, zvláště hezkou domácí mouchu, která se usadila na opěradle trůnu, právě nad vyřezávaným říšským znakem. Ale co by král nebo princezna všímali se takové mrvy, jako je moucha?

„Tak tedy, tatíčku drahý,“ pravila princezna, „šlo to všecko dobře? Vedla jsem si pěkně?“

„Ó,“ řekl otec, „ty jsi rozená princezna, můj drahoušku. Líbé líčko, lahodné způsoby, dobré srdéčko, bystrá hlavička; jsi celá tvá nebožka matinka, a to mne upomíná —“

„Nač?“ tázala se princezna.

„Když tvá matka umírala,“ pravil král a vzdychl si, ač tomu bylo na den dvacet a jeden rok, co ztratil svou královnu, — „slíbil jsem jí, že uzavru její komnaty a nedám klíče od nich nikomu, jen tobě, až ti bude dvacet a jeden rok. Dnes ten den nadešel, a tak zde jsou klíče, můj drahoušku. Vždy jsi sobě přála prohledati pokoje v jižním křídle paláce; dnes tedy to můžeš.“

„To je krásné,“ zvolala princezna vyskočivši; „půjdeš také, tatíčku?“

„Já bych raději nešel,“ pravil král tak smutně, že Zlatovláska ihned zvolala: „Tak já také nepůjdu; zůstanu s tebou.“

Ale král řekl: „Ne, ne,“ a že by lépe udělala, kdyby vzala s sebou jednu nebo dvě panské s košťaty a smetáky. „Za jeden a dvacet let bývá tlustě prachu.“ Na to princezna, že nepotřebuje žádné z palácových služek při prohlídce komnat své matičky. A tak šla sama, držíc vysoko vykasanou vlečku svých stříbrných šatů, aby se nezaprášila.

A komnaty, které otevřela šesti zlatými a perlami vykládanými klíčky, byly opravdu plny prachu. Okna byla žlutá a neprůhledná; ale princezna je otřela, a potom, i pod prachem mohla pozorovati, jak překrásné ty komnaty jsou; ano mnohem krásnější, než její vlastní, a přece každý, kdo je viděl, říkal že jsou nejkrásnější v sedmi královstvích.

Potom oprášila svým krajkovým šátečkem několik stolků a skřínek, a uviděla, jak vše je vykládáno slonovinou, perletí, ebenem a drahokamy.

Šest klíčků, těch perlami ozdobených, otvíralo šest komnat; ale sedmý, ozdobený rubíny, a byl to malinký, zcela malinký klíček, nevyhlížel jako klíč ke dveřím, a tak Zlatovláska pátrala po takové klíčové dírce, do které by se hodil ten malinký klíček, a konečně nalezla ebenovou, zlatem a želvovinou vykládanou schránku, a sedmý klíček hodil se na vlas do malého otvoru ve zlatém štítky; byl od ní.

Zlatovláska otočila klíčkem, a otevřela ji. Bylo v ní sedm malinkých zásuvek se zlatými, rubíny ozdobenými kroužky, právě jako klíček. Co jiného mohla Zlatovláska učiniti, než vytahovati jednu zásuvku za druhou? Byla sama. A přece nebyla. Na víčku schránky seděla moucha, táž jako prvé, která ji následovala

a nyní na ni hltavě hleděla všemi sty svých očí. Ale kdo si všímá mouchy?

V pěti zásuvkách byly šperky. První byla plna náhrdelníků, druhá plna prstenů a spon, třetí plna čelenek a vínků, čtvrtá pasů, pátá náramků, a všecky tyto skvosty byly z nejkrásnějších na světě, poseté rubíny, safíry, smaragdy, perlami, diamanty, opály a jinými a jinými drahokami, jejichž jmen princezna ani neznala.

V šesté zásuvce byl suchý hnědý věneček, který se rozpadl, když jej Zlatovláska nadzvedla. Býval kdysi jasmínový, a královna měla jej na hlavě o své svatbě.

V sedmé zásuvce byl pouze jeden drahocenný prsten. Ležel na popsaném lístku. Princezna četla: „Tento prsten je určen ženě mého syna, nebo nebudu-li míti žádného syna, mé dceři. Je to prsten čarovný, darovaný před tisíci léty jedné královně této země. Kdo jej nosí, má moc proměniti se v cokoli, jak si bude přáti. Této moci nebylo nikdy ještě použito, poněvadž králové této země bývali vždy tak dobří, laskaví, moudří a milí, že královny jejich nikdy na nějakou změnu ani pomysliti si nemohly, aby to nebyla nějaká změna k horšímu. Jen jedno jest na světě, co tento prsten změniti nemůže. A jest to to nejdůležitější na světě."

Zlatovláska políbila písmo své matičky, a navlékla si prsten na prstík. Byl v něm překrásný kámen, jako safír, když se sám chtěl proměniti v opál a v polou se zastavil.

Nebylo nyní šťastnější princezny na světě. A nebála se žádné změny. Mnohé mladé dívky bývaly už někdy takové, a Zlatovláska byla velice mladá na svůj věk.

Stála a usmívala se hledíc na prsten a točíc jím na sv n prstíčku, a moucha div ji nepohltila všem sty svých očí.

Nyní sna už uhodnete, že tahle moucha nebyla nějaká noucha jen tak, a máte pravdu; ale myslíte-li si, že to byl nějaký zakletý princ, nebo něco takového, to se tuze mýlíte. Tahle moucha byla zcela obyčejná moucha, jen že byla čipernější než ostatní mouchy — v každé společnosti bývá někdo čipernější, než ostatní, jak víte — a tahle moucha byla o to čipernější, že byla ráda tam, kde byla princezna, a že se dívala na její krásu všemi sty svých očí. Byla tak čiperná, aby to měla ráda a věděla, že to má ráda; ale nebyla tak čiperná, aby věděla, proč a nač to má ráda, což se stává i těm nejčipernějším na světě, jak třeba nevíte.

A jak tu tak Zlatovláska stála a svým prstenem na prstíku si hrála, a co a jak přemýšlela, tu i moucha projevila svůj vroucí zájem hlasitým: bzzzz, až Zlatovláska uskočila.

„Ó," ukonejšila se, „vždyť je to jen protivná moucha! Ale má křídla. To musí být rozkoš míti křídla! Chtěla bych býti vilou, ne větší než tato moucha."

A než se nadála, tu sama, i její stříbrné šaty, stříbrné střevíčky, čarovný prsten, všecinko s ní a na ní, náhle se menšilo a menšilo, až byla tak malinká, jako moucha, o nic větší, nebo to je právě velikost květinových víl.

Z ramen vyrostla jí stříbrná průhledná křídelka; cítila, kterak zvolňoučka se rozvinují jako křídla vážek, když poprvé rozpínají se v slunečním jasu. Radostně překvapená zavýskla tenounkým hláskem, a vylétla oknem pod mramorovou terasu do palácové květinové zahrady. A moucha temně bzučíc za ní.

Zlatovláska poletovala si a houpala se na svých třpytných bílých křídelkách mezi růžemi a liliemi; ale brzy ji to unavilo, neboť létání je těžší práce, než byste si snad myslili, zvláště, když jste se tomu neučili od malička. Hledala tedy místečko, kde by si mohla odpočinouti, až uviděla nedaleko od sebe chladnou jeskyňku, krásný otevřený květ. Spustila se na jeho okraj, složila pěkně svá křidelka, a vstoupila do vnitř na svých malinkých nožkách. Ach, jak tu bylo příjemno! A několik kroků dále jasná krůpěj rosy, malinké dámě pravá tůň. Svlékla své prsteny a položila je na měkkou podlážku jeskyňky a jala se šplouchati svými ručkami v rosném vodojemu.

Moucha usedla na vnějším okraji květu a hleděla na ni všemi sty svých očí. A nyní přihodilo se to hrozné neštěstí. (Pokrač.)

GUSTAV MEYERINK:

„KLETBA ROPUCHY — KLETBA ROPUCHY."

Široce, mírně, vzrušeně
a důležitě."
„Mistři pěvci".

Na silnici k modré pagodě pálilo indické slunce — pálilo indické slunce.

Lidé zpívali v chrámě a sypali Budhovi bílé květy a kněží se slavnostně modlili: „Om mani padme hum; Om mani padme hum."

Silnice liduprázdná a opuštěná: — byl svátek.

Vysoké trávy Kuša udělaly špalír po lukách u silnice k modré pagodě — u silnice k modré pagodě.

Všecky květiny čekaly na stonožku, která bydlela tamhle v kůře ctihodného fíkovníku.

Fíkovník byl nejvznešenější čtvrtí.

„Já jsem nejctihodnější," říkal sám o sobě, „a z mých listů se mohou dělat i plavky — mohou dělat i plavky."

Ale velká ropucha, která stále seděla na kameni, pohrdala jím, protože byl k zemi přirostlý, ani o plavky mnoho nedbala. — A stonožku nenáviděla. Sežrati jí nemohla, protože byla velice tvrdá a měla v sobě jedovatou šťávu — jedovatou šťávu.

Proto ji nenáviděla — ji nenáviděla. Chtěla ji zničiti a nešťastnou učiniti a radila se o tom celou noc s duchy mrtvých ropuch.

Od slunce východu seděla na kameni a čekala, jen chvílemi zatřepala zadní nožičkou — zatřepala zadní nožičkou.

Tu a tam vyplivla se do trávy Kuša.

Všecko mlčelo: květy, brouci, květiny i trávy. — I širošírá obloha. Neboť byl svátek.

Jenom žáby kuňkalky nesvaté zpívaly si v kaluži bezpožné písničky: „Kašlu na Lotosový Květ, kašlu na svůj život, — kašlu na svůj život, — kašlu na svůj život."

Tu zalesklo se cosi v kůře fíkovníku a vinulo se třpytně dolů jako šňůra černých perel. — Kroutilo se koketně a zvedalo hlavičku a hrálo si a tančilo v jásavém slunci.

Stonožka — stonožka.

Fíkovník zpínal listy rozkoší, a tráva Kuša šustila nadšeně — šustila nadšeně. Stonožka spěchala k velkému kameni, tam byl její sál, — světlým pískem posypaný koutek, — posypaný koutek. A točila se v obloucích a osmičkách, až všecko oslepeno oči zavřelo — oči zavřelo.

Tu dala ropucha znamení a za kamenem se objevil její nejstarší syn a s hlubokou poklonou odevzdal stonožce dopis své matky. Vzala list nohou číslo 37. a zeptala se trávy Kuša, je-li dobře okolkován.

„Jsme sice nejstarší traviny světa, ale tohle nevíme, — zákony jsou každým rokem jiné, — to ví jen Indra sám — jen Indra sám!"

Potom přivedli hada brejlovce, aby předčítal dopis.

„Jejímu vysokoblahorodí, paní stonožce!

Jsem jenom mokrá, lepkavá a opovržená na zemi a mých jiker si neváží ani rostliny ani zvířata. — Nelesknu se a netřpytím. — Mám jen čtyři nohy — jen čtyři nohy — a ne na sta, jako Ty — na sta jako Ty. — O podivuhodná! — Tobě nemeskar, — Tobě nemeskar! —"

„Jí nemeskar, jí nemeskar," nadšeně souhlasily divoké růže širarské s perským pozdravem — s perským pozdravem.

„Ale přece dlí moudrost v mé hlavě a hluboké vědomosti — hluboké vědomosti. Znám trávy — přemnohé trávy podle jmen. — Vím, kolik je hvězd na nočním nebi a kolik listů je na fíkovníku, — k zemi přirostlému. — A moje paměť nemá rovné mezi všemi ropuchami Indie.

Viz a přece mohu sčítat věci, jen když tiše stojí a ne když se pohybují — ne když se pohybují.

Pověz mi — o úctyhodná, čím to je, že když jdeš, pokaždé víš, kterou nohou máš začít a kterou potom a která je třetí, která je čtvrtá, pátá, šestá, — přijde-li potom desátá nebo stá, a co potom dělá druhá a sedmá, zůstane-li stát — anebo jde dále — když dojde na devětsetasedmnáctou, máš-li zvednouti sedmistou a došlápnouti třicátou devátou, ohnouti tisícou anebo čtvrtou natáhnouti — čtvrtou natáhnouti.

Ó prosím, pověz mně, mokré, lepkavé, která má jenom čtyři nohy — jen čtyři nohy a ne na sta jako Ty — ne na sta jako Ty, — jak to děláš — ó úctyhodná!

V nejhlubší úctě

Ropucha."

„Nemeskar," zašeptala malá růžička, která zatím usnula a trávy Kuša, květiny, brouci, fíkovník i brejlovec plni očekávání dívali se na stonožku.

I žáby-kuňkalky umlkly, — kuňkalky umlkly.

Ale stonožka zůstala ležet jako k zemi přimrazená a nemohla už ani údem hnout.

Zapomněla, kterou nohu má zvednout nejdřív a čím déle o tom přemýšlela, tím méně se mohla upamatovat — se mohla upamatovat.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Na silnici k modré padogě pálilo indické slunce, — pálilo indické slunce.

Přel. M.

JOSEF ROSENZWEIG-MOIR:

KDYŽ PÍSEŇ MÍRU ZAZNÍ...

Když píseň míru zazní v širá lada,
měkkými křídly večer zamávne.
V znavenou duši zpomínání padá
na kouzlo minulosti nedávné.

Na krásu dětství, smavá první léta,
jak beze mráčku nebe blankytné.
Života stromek vyrůstá a zkvétá,
na modrém nebi slunce zasvitne.

Pak naivního snění tiché chvíle,
oddané pohádkovým vidinám.
Na šťastné jaro, jako přelud bílé,
na zlatá pole teskně vzpomínám.

Na gymnasisty první lásku marnou
k drobounké, zlatovlasé slečince.
Na vůni lučin v Hradci za plovárnou,
kde Labe šumí klidně, lehýnce.

To vše má barvy přitlumené jemně,
po věcech vlahá vlna tepla jde.

Mé vzpomínky tak divně mluví ke mně
a jaro ťuká srdce na mladé.

Radostná píseň do večera kane,
na strunách hraná ztichlých sordinou.
A rozvíjí se květy ušlapané,
potůčky smutku v dálku odplynou

Tak udivený zánikem a vzrůstem
zázračné dění vidím podivné.
A spí už svět. A v mladém srdci pustém
k životu láska mocně oživne.

Jak miluji tvé, živote, dny krásné,
tvou hudbu sladkou, která neznaví,
tvých očí světlo, které neuhasne,
a srdce tvého tlukot jásavý.

Dej zazářit všem půvabům své krásy
a květům všem dej pyšně rozkvésti.
Úrodou těžkou naplň živné klasy
a zastav dravý příval bolesti.

DROBTY Z LÉKAŘSKÉ PRAKSE.

(Z krajiny pod Brnem.)

Zemřel 9letý František. Před svou smrtí — zemřel na tetanus — asi čtvrt hodiny před smrtí zdříml. Probudil se a vykládal matce: „Zdálo se mi o nebíčku; viděl jsem nebe otevřený, a přišel anděl celý bílý, a seknic byla plná lidí. A ten anděl mi podal rohlík a řekl, abych se napil vody. To bylo krásné!“

Byl jsem u jednoho děvčete. Její matka, o níž je známo, že „pomáhá“, tuze naříkala. Za řečí praví: „A taky sem byla skrze vás na hejtmanství, pane doktore!“ — Jak to, skrze mne? — „No víte, tenkrát skrz tú děvčicu, jak to přišlo k súdu. Byla sem volaná na hejtmanství, a tam se mnú mluvili pan okresní hejtman sám a pan okresní doktor, šak mám říct lékař. Ale já sem k sobě nic nepřipúsčala: jedným uchem tam a druhým ven! Tak sem vám ostala, jak by mě podťál. Dybych si to byla brala k sobě, v tú ránu by na mě byla přišla „nemoc“ (padoucí).

Ale já nepomáhám, to nejni pravda. Ono všelicos lidi povídajú, aji že su taková lebo taková, ale to taky nejni žádná pravda.“

Potom šla kousek se mnou k sedlákovi, který mě vezl. Povídá: „Ale neurážijú se, že idu s něma; mohli by lidi aji všelicos říct.“

Ptal se mě jeden člověk: „Može ze šňupání zbláznit?“ — Nemůže. — „A já sem slyšel vo jednem ve Vidnu, ten moc šnupal a potom se zbláznil, a našli mu zrnko šňupavýho tabáku, ale jenom jak spendlíková hlavička, co mu vlezlo až do rozumu.“

Přijde člověk as třicetiletý. — Co si přejete? — „Dybyste mě, pane doktore, prohlédl, esli su zdravé.“ — A co je vám? — „Na prsa su jakési chatrné a snáď se aji zblázním — takovó mám starost z teho. — Chcu se ženit.“ — A proč se neženíte? Na prsa jste zdráv. — „Dyž vono je v tom neco. Já sem dostál vod té děvčice psaní, esli su nemocné, že mě nebude chcet.“ Podává mi psaní. Tam stálo mezi jiným: .... že Tě nemám ráda, co bech Tě neměla ráda, hale slešela sem, že máš bet nemocné. Tož se prokaž, esli seš na všecke tělesný glide zdravé, a hináč k nám rač nechoď.

V jedné obci vypukla spála. Starosta myslil, že nejlépe se zabrání nákaze, když se přibije v postiženém domě na zeď výstražný list, aby tam nikdo nechodil. Obecní tajemník složil nápis (sám jsem ho neviděl.):

„Spála. Cizím lidem nemoc nákažlivá“. Bylo to v domě jakési vdovy Koubové, jejíž pověst nebyla zrovna bezúhonná. Ale hned to píchalo lidi do očí. „A co von (doktor) potřebuje jí vytékat, že spala s cizíma chlapama! Já byt ňó,“ čertil se Janek Zezula, „já bych děcko zavezl do špitálu prohlídnót, a já bych mu podťál paty — takovó věc na mně říkat!“

Byl u mne sedlák ze Šebířova. Druhý ho vezl. U nás se opili, a když jeli domů, převrátili se, a ten forman zůstal bez sebe. Ujal se jich nějaký člověk a dovezl je ke mně: toho „zabitého“ i toho jeho kamaráda. „Kamaráda mám mrtvýho, pomozte mu, šak má za to. Patnáct lebo dvacet rénskéch dostanete. Honzíčku, Honzíčku, dež tys na takový místa přišíl. Voléte na něho: H o n z í č k u, to von má rád, to von přinde k sobě. — Je opilý — pravím. „Ale kde? Néni vopilé, to von je jenom tak u vytržení mysli.“ — Co pil? — „No, co pil? To, co já.“ — A co vy jste pil? — „No, gořálku.“ — A kolik? — „Málo, jenom za šest vobá dohromady. Ale dyť mu pomožte, šak ste doktor. Honzíčku, dyž já si tě najmu, a včil já tě musím tady vopatrovat!“

Okresní lékař svolává každý rok porodní báby, aby se přesvědčil, jak mají v pořádku a v čistotě nástroje a zdali mají správně zapisované své zápisky. Při tom koná malou zkoušku jejich odborných vědomostí. Báby mívají obyčejně strach; jenom ta nejstarší se nebojí. Když jí okresní lékař jednou cosi vytýkal, že to nebo to nemá, odpověděla: „Já su, pane doktor, už třicet roků babkó, a nikdá se to po nás nežádalo, až včil, co vypukly ty nový zákony.“

F. H.

V POŠTĚ.

F. H.

Jel jsem z Dobré Vody poštou. Byla sanice a jeli jsme na saních. Seděly tam kromě mne dvě Slovenky, mladá a stará, a nějaký mužský v halene — podle řeči všichni z Dubňan.

„Karlíčku, svez mě," prosí ještě jakýsi stařeček s aristonem a cpe se do saní. — Vidíte, že vás nemožu vzít — praví vozka. Ale stařeček už sedí. „Já si vlezu třeba sem, já nebudu žádnýmu zavazet."

Poletuje sníh. Stařeček přikrývá pečlivě roztrhaným ušpiněným kapesníkem svůj aristonek a kašle „Už mám po hraňú. Jak prší, nemože hrát. Dnes ponejprv s ním idu. Šak mně to dalo dosť práce, než sem si to vymohl. A na větší sem se nemohl zmoct."

— Co stojí? — ptám se.

„Deset korun bez desíti grajcarů," vysvětluje ochotně, „a má sedm kúsků. Napřed sem měl harmoniku, šak sem ju kúpil od Jozefa — obrací se k vozkovi — „ale ošidil sem se. Tri jednošky stála, a nic po ní nebylo. A hrát sem neuměl. Tož enom sem to roztahoval, ať to křičelo jak křičelo. A onegdá, šak na ščedrý deň, byl sem v Bořeticích a zasel sem k Vystúpilom se zehřít. Dal sem si za tři — co bych zapíral — a harmoniku sem si položil na stůl. Byl tam taky jeden bořecký — už byl trochu podnížený — a pořád mi to bral do rucí. Nechte mi to, povídám vám, že to pokazíte — ale už to bylo pokažený — esli chcete, tak si to kupte, mě to stojí peníze. Že co za to? Nechcu nic, než co sem za to dal — šest korun. A půl litru gořálky haldamáš. Ale on že nedá žádnej haldamáš. Tak šest korun, esli chcu, že dá Tož vypůjčil si od hospodskej peníze a dal mně jich. A já už sem jenom hleděl, abych byl ze dveří. Na druhej deň sem se zdověděl, co se stalo s milú harmonikú. Milej sedlák donda dom hrál dětom. Večír jde krmit a harmoniku položí na lůžko. A žena chmac obušek, prásk a prásk do harmoniky a celú ju rozmlátila. „Já ti dám, starej blázne, bude tady od žebráka kupovat takový harabúzí!" Tak to s harmonikú dopadlo. Dybych já měl kúšček rolí, aspoň na měřicu, kúpil bych si větší, ale já nemám nic než tady dílek, hneď okolo něho pojedem, mám tam jedenáct trnek. Šak sme nidá neměli nic, ale chalupníci začali kričet, že nebudú na vartu chodit a kdesi cosi, a tož ihec, šak tenkrát byl Ráček předmostú, dala každému kúšček. Majú tam po sedmi trnkách, ale já sem dostal takovú špicu, a tak jich tam je jedenást."

„Tatínku, tady je studňa, nechce se vám pít?" volalo děvče na mužského v halene, který neměl vzhled, že by byl velkým přítelem vody. — Och ty! Ale počkej až ve Strážkově, stavím se na štvrtku! —

„Nevím, co vy chuapi na tej gořauce máte," vmísila se do řeči starší žena. „Oni by pořád enom tú gořau stopali.*) Naši nebožčík tatíček z muada nepíjávali, ale potom se tak na to naučili, že pili celej deň. Jenom za dva, ale štyrycetkrát za deň — z hospody do hospody chodili. Naši pán doktor sú tuze mrcha na tú gořauku."

„Ale co, budem pit, umřem, nebudem, taky umřem," opravoval její řeč Slovák. „Můj bratr Jura je muadší než já o sedm let, do hospody ani nekročí, a po doktorách pořád chodí. A já se napiju a su chvála Bohu jako Rus. Eščo sem nigdá nestonau a dybych měu stonat, chcu umřít hneď."

„Nerúhejte se, člověče," napomínal ho žebrák. „Dybyste přišel na mý místa, budete teprov zpomínat. Já sem byl dycky zdravej, ale od Bosně kašlu pořád. Ve dně to eščè předržím, ale o dvúch hodinách přede dněm mě to zbudí, a to musím v jednom kusi kašlat. Prácu žádnú už zastat nemožu a tož musím byt rád, že sú na světě hodní lidi, keří mi něco podarujú."

„Nic nemět a eščè smutnej byt, ty by byuo moc," omlouval se Slovák.

— Co jdete dělat do Strážkova? — ptám se těch cizích lidí.

My tam idem skrzevá nadací po nebožčíku děkanu Hruškovi, co zaboližiu pro svú rodinu. Tož gdo študýruje, lebo se učí, lebo dyž sa chce děvčica vdávat, dyž je syn na vojně, može dostat. Toť céra sa učila švadenú, a tož sme taky dostali podporu. Idem skrzevá to vyzdvihnutí. Máme eščè jedneho chuopca, učí sa, ale tři v jednej rodině po sobě, to by byuo moc. My sme ho měli dat do škol, ale kde pak na to nejsú peníze. On se tuze dobře učiu, pán učitel povídau: Dyť on všecko lepší umí než já."

„A čím se učí?" ptal se žebrák.

„Sazačem."

„Čím?"

„Sazačem."

„To řemeslo já neznám."

„No ba neznáte, to neví ani desátej člověk. No tady ten pán to budú vědět. To je v tiskárni, co se tisknú knížky."

„No to ste mohl říct hneď," ozval se žebrák. „A já vám zas povím, čím sem já byl. Já sem byl postřihačem půl druha roku ve Slavkově. Víte, co je to?"

„No to nevím."

„Tak vidíte! To je ten, co postřihuje fajnový štofy, a druzí šijú. Ale potom sem musel ít do Bosně, a bylo po tom. — A, toť je ten můj dílek. Dívejte se. Tá špica od teho potoka až po tú mezu, co je těch jedenást trnek. Sú ešče mladý, ale lonskej rok dve putny na nich bylo."

A Lichtenštein nad všemi svými fideikomisy n...

---

*) U naznačuje tvrdé l, polovic jako v, polovic jako u znějící.

má takovou radost jako ten žebrák nad tú špicú, co je na ní jedenást trnek, a dvě putny ovoce tam bylo.

Když jsme přijeli do Strážkova, praví ta starší Slovenka: „A musíme taky nebožčíka Hrušky vyhledat a pomodlit se.“ — Ale je tam sníh — mrzutě odpověděl Slovák. — Půjdom rači, kde bude teplo. —

———

LOUIS KŘIKAVA:

ZÁPISKY NEURASTHENIKOVY.

Dru Janu Semerádovi.

Zlomek VIII.

Alkoholik. Delirium.

„Od té doby, co jsem odstoupil od první státnice, jde to se mnou s kopce.. To už je čtrnáct dní.. A nemohu si pomoci. Piju..“

Kráčí Tylovým náměstím. Je podzimní večer, nad protáhlým šedivým čtyrhranem oblohy, do níž se zatínají zuby střech vinohradských tříd Karlovy a Havlíčkovy sunou se rychle mraky proháněné větrem. Prudký van vzduchu zabírá do řad širokých deštníků ovocnárek, jež lemují dlouhý chodník a jež tvoří nepřiměřenou staffáž k protějším vysokým domům.. Prudký van vzduchu vtírá se do sukní žen a mužských plášťů a vbíhá do tramwayí, jež syčí a prskají dunice kolem. Konduktéři přirážejí dvéře při vstupu a výstupu s plošiny.

Na levé straně náměstí je plno záře. V obchodě Beránkově, kde svítí rudé kusy masa vystavené na mramorových výkladcích, je záře nejvíce.. A u Knížka na rohu náměstí. A u Chmela... Tam je mnoho světla.. tam nemožno jíti. Mladý právník bojí se světla.. bojí se lidí... to je teprve asi tři dny...

Když odstoupil od státní zkoušky, ten večer se opil. Tam doma, na malém městě, čekal jeho otec, kancelista na výsledek zkoušky a na zprávu.. Psal otci, že později, nenapsal, že letos vůbec ne. Od té doby neměl klidu doma.. odcházel před příchodem listonošů ke Křížovníkům a vracel se až večer nebo ráno.. Pil mnoho... ale teprve tři dny nesnese světlo.. pudí ho to do temných míst... pocit úzkosti a strachu stahuje mu někdy srdce, jak se mu zdá, nejistě a plaše se chová, lidem se vyhýbá, ví to... ale nemůže si pomoci.

Vyhledává buď živé krčmy, kde se nemusí ostýchat, ať se chová nápadně či nic nebo do úplně zapadlé tiché hospůdky, kde spoří se světlem.. Na blízku je také taková.. Už ví, jaký bude jeho vstup. Neboť už tam jde.. jeho odpor je zlomen, nedovede odporovat komusi, jenž jím vládne a právě mu říká: Jdi k Pickům. Ano, jde k Pickům, nezapírá... jde středem ulice, vyhýbaje se s jedné strany záplavě světla z obchodu Knížkova a zahýbá v první ulici v levo... ano... jde k Pickům.

Výčepem tam nemůže. Ve výčepu je mnoho lidí a živo a světlo. To nesnese. Půjde kolem výčepu chodbou na dvůr a ze dvora dveřmi (jsou dvojité a zasklené, takže možno prohlédnouti, není-li tam snad mnoho lidí nebo známí, neboť známých také nesnese) a vstoupí. Jeho krok se mu bude zdát cizí, a on všecek cítí, že to nebude on, který zmateně usedne k malému kulatému stolku v této zadní části hospůdky, skryté části v skryté hospůdce. Přijde číšník.. zná ho — dívá se vždy tak podivně ale ne nepříjemně, jaksi diskretně naň.. ten malý, bledý číšník s ušpiněným kabátem a truchlivýma očima.. a zeptá se: „Libo pivo, pane doktore?“ A on řekne: „Ano, pivo..“ A pak zas usedne a v těle mu to začne hrát.. Prsty se budou chtít pohybovat, po slánce, po párátku a utiší se teprve, až zvednou kolikrát sklenici, na níž je protlačený nápis: Jos. Picek, hostinský. Tak to bude.

Žádný hovor. Nikdy. Sedm, osm sklenic ještě.. Dost toho bude. Tělo nepřišlo od 14 dnů, toho nešťastného dne ke klidu. Pochopuje, kdyby se byl tehdy klidně vyspal, byl by druhého dne klidně jednal ať tak, či onak.. Ale od té doby se cítí být ve vleku. Opil se vínem tehdy v pondělí a od té doby...

A až dopije, bude mu lépe. Vystoupí jistěji... bude mu i trochu do hovoru.. ale nepromluví s nikým. Kdyby s ním promluvil, s číšníkem, dal by se ten mladík podruhé s ním hned při vstupu do místnosti v hovor. A on neví, jestli by rozechvěním nemusil vzíti klobouk a odejíti...

Ano, je rozechvěn.. Je stále rozechvěn..

Stojí na dvoře a dívá se skleněnými dveřmi.. Není tam nikoho. Vejde.

Vchází.

II.

Dvanáct piv a dvě slivovice. Nemohl za to.. Je mu úplně dobře a vskutku podivně. Je rozpálen jakýmsi vnitřním štěstím.. Jde — půlnoc, ještě hlučno v hlavních tepnách vinohradsk[illegible] [illegible]vota ešt[illegible] to [illegible]. Hos[illegible]nce a kavárny, kol nichž jde, jsou ozářeny. Z hostinců ozývá se zpěv pijících studentů, z kaváren šum, třeskot kulečníkových koulí a zvonění příborů a lžiček. Právě před 5 minutami dopil druhou lihovinu a taková změna se s ním děje... Taková síla postřehu!..

Na druhé straně jde společnost odkudsi z Orfea. Slyší úplně určitě veškerý hovor její, zmatený a propletený, úplně a v celku tak, že je mu možno si jej položit jako pásku svinovanou s telegrafního stolku a přečíst.. Jde

schválně za nimi.. Ano, je tomu tak... Starší měšťan kráčející s tlustou paní a tenkým mužem, jemuž límec zařezává se pod uši, mluví o obecních vyšehradských volbách a vypravuje volební historku o Černohorském. Dívka vedoucí se s nažehleným mladíkem jsou to snoubenci, vím to... netřeba se ptáti, vyjadřuje svůj hnus nad divadelním světem „Theatervolk“ tomu říká teta Leni. Ženich má o hercích zvláště herečkách, o zpěvácích a zpěvačkách jiné mínění.. vpadá do toho blouznivými, protestujícími větami. Děvče se zlobí vrnivě, rodiče a muž v citronově žlutém svrchníku a vysokém límci se obracejí a chlácholí je. Ženich, jenž cítí, že něco vyved, protestuje ohnivě proti mateřské domluvě tlusté dámy.. On a zpěvačky..

Zacházejí za roh... On se vrací. Cítí... ještě by pil. Může jít do Ruské, do Svobody, do Bendovky, k Waltrům, do Mrtvoly.. tam je všude hlučno... a mnoho známých. Už se nebojí, je mu volno, ba hádal by se, dovedl by se opanovat a bylo-li by třeba, dát důrazu svým slovům, stát tělem za nimi.. ano.. Ale otázky.. jak dopadla státnice.. zbytečno..

Cítí, že klopýtá.. je mu vůbec podivně.. jako by nešel sám, nýbrž byl veden, hnán. Již jednou měl něco takového, na gymnasiu... kdy poprvé se opil.. byla to halucinace — toť nesporné.. ale dnes ji nemá.. Či má? Nemá.. Dívá se kolem sebe.. Světélkuje to kolem něho... ale halucinaci nemá..

Stojí na rohu Klicperovy ulice.. Ano, do Mrtvoly půjde. Víno vypije. Snad usne na ráz. Domů nemožno hned jít. Prostě nemožno.

Peněz není. Doma u dveří snad budou tři zlaté v botě. Dal tam, jako už kolikrát dopis pro bytnou, aby mu půjčila. Je to podivná korrespondence.. ale nemůže si pomoci. Ve dne, i kdyby byl doma, nemůže s ní promluvit, nemá posledních 10 dní ani odvahy k tomu, aby hlavu za dvéře vystrčil. Je mu, jako by někdo stál za dveřmi a číhal naň.. Nějaká tvář, jejíž rysy si skládá dávno z přediva, jež se přede v něm.. takovou tvář, která by dala výraz tichému děsu, z jeho nynějšího způsobu života.. tu, jak se obává, uvidí. Vysune-li hlavu před dvéře.. má úplně zvláštní vchod s předsíní, k níž má klíč jen stará služka panina a on sám.. upře je na dveře protější.. nehýbá-li se tam něco.. a pak tiše, opatrně oběhne po špičkách kolem domovníkova bytu... Domovník čeká na zaplacení. Nutno se vyhnouti.

Nebudou-li peníze v botě — dělá to už 15 zlatých... co dělat? Vystřízlivět a hledat jakékoli zaměstnání.

Silen předsevzetím a potěšen koncem úvahy vstupuje do kavárničky.. Do Kolárovy ulice, jak otvírá dveře opatřené rudou záclonou, se valí dým.. Skřipec se mu zapotil. Zpívá citera.. „..proto se Ti šejdrem kolesa teď točí.. proto se Ti šejdrem kolesa teď točí..“ Otírá skřipec. Rozhlíží se.. a usedá u stolku.

V jeho tvář a šat se vpíjejí zmrtvělé tváře dvou starých nevěstek sedících u dveří.

Svléká prsten. Dává ho číšnici do zástavy.

„Láhev vína..“ Hosté od stolku ho pozdravují. „Aha, má zas dost“. Slyší to, ale je mu to jedno..

Citerista hraje a zpívá:

Víc než svého vozu
dbal jsi černých očí —
proto se Ti šejdrem — —
kolesa teď točí..
proto se Ti šejdrem — —
kolesa teď točí..

Zalily se mu oči slzami.. Zvedá víno a pije... Zpívá s ním: „Proto se Ti šejdrem kolesa teď točí...“ Nevěstky přisedají. Nemá síly je nepřipustit.

* *
*

Konečně je ve svém pokoji.. Co se to stalo v kavárně? Ještě neví. Až zítra.. Pokoj plane.. Bojí se.. až ulehne.. bojí se, že shoří. Vzpomíná na boty. V botě je lístek místo peněz... Výpověď.. Nu ano.. co bude dál?.. Svléká se a ulehá..

Náhle vstává.. Co to? Co to je? Co to slyší?.......

(Dokončení Deliria příště.)

Z KATULLOVÝCH BÁSNÍ.

Láska a nenávist zžírá mne pospolu. Jak je to, ptáš se?
Nevím, však že tomu tak, cítím a týrán jsem tím.

*

Žádného, dí mi má drahá, než mou že nechce být radši
ženou, byť požádal by o ni i Jupiter sám.
Povídá: ale co povídá žena milenci v ohni,
do větru sluší se a prchavých zapsati vln.

*

Lesbia špatná jen slova má pro mne a nemlčí nikdy
o mně: ať zhltne mě zem, jestli mě nemiluje!
Ptáš se, jak to? Nu stejně jak u mne: já hubuji na ni
vždy: však ať zhltne mě zem, jestli jí nemiluji!

*

Rufe, Lesbia moje, Lesbia má,
ona Lesbia, kterou Katullus víc
nežli sebe a celý rod svůj rád měl,
v úzkých uličkách a na rozcestích teď
vábí Rémovy velkodušné vnuky!

Říkalas kdysi, že jedině Katulla svého chceš znáti,
Lesbie, a mimo mne nechceš ni Joviše mít.
Tehdy jsem tolik tě rád měl, ne však jak sprostý lid rád má,
nýbrž jak otec má děti neb zetě své rád!
Teď jsem tě poznal: však ačkoli prudčej' žár v prsou mě zžíhá,
daleko přece mi jsi lehčí a lacinější.
Jak je to, ptáš se? Poněvadž milence urážka taká
nutí milovat víc, dobro přáti však míň.

*

Ó ustaň, bědný Katulle, v svém bláznovství,
a to, co zhynulo, již minulosti nech!
To věru bílé dni ti tehdy zářily,
když chodíval's, kam tě dívka vábila,
nad niž jsme žádné více rádi neměli!
Tam mnohý žert jsme tehdy spolu spáchali,
jejž ty jsi chtěl a dívka tvá ne nechtěla.
Ba věru bílé dni ti tehdy zářily!
Teď ona nechce . . . Slabochu, tož nechtěj též!
Nech prchající, nežij v žalu víc,
však s mužnou myslí trp a pevným buď!

*

Tož vale, děvče! Katulus je rozhodnut,
zpět nevolá tě, proti vůli nežádá!
Však spláčeš kdys, až nikdo nebude tě chtít!
Ne nikdo, bídná! Jaký život zbývá ti!
Kdo přijde k tobě teď? Tvou krásu ocení?
Čí že jsi, řeknou? Koho budeš milovat?
A koho líbat? Koho kousat v rty?
Ty Katulle však v rozhodnutí pevným buď!

*

Ó vždy věrní, Fúrie s Aureliem,
kdybych putoval snad až k dálným Indům,
k břehu, který echem zní v dáli, mrskán eójskou vlnou,
k Hyrkánům neb k Arabům rozmařilým,
k lučištníkům Parthům neb mezi Saky,
tam, kde sedmiústný Nil vodstvo mořské barví svým rmutem,
nebo Alpy vysoké překročit chtěl,
památníky velkého Caesara zřít,
gallský Rýn a v nejzazším koutě světa Britanny hrozné, —
všechno se mnou hotovi podstoupiti,
kdyby vůle bohů tak určila snad, —
zvěstujte mé milence kraťounký jen, nedobrý vzkaz můj:
Se svými ať žije a tyje milci,
kterých tři sta zároveň v loktech svírá,
žádného však nemajíc ráda, všechněch Ilia bořic;
ať mé lásky nehledí si jak dříve,
která její vinou jen padla jako
poslední květ louky, když dotkne se ho rádlo svým ostřím.

Zda zrodila tě lvice v horách libyjských
či Scylla štěkající ve psí podobě
tak strašně kruté srdce dala dědictvím,
že hlasem prosebníka v nouzi nejvyšší
pohrdáš v srdci svém ach příliš ukrutném?

DĚTSKÝ KOUTEK.

První slohové práce naší Olgy.

Panu učiteli Bakulovi.

(Jsou v pravém slova smysle ukázkami „volného“ slohu. Pro churavost sedmiletá Olga přestala chodit do školy (chodila do druhé třídy) a tu asi před týdnem poprvé si sedla a napsala „Malého hošíka“. První úspěch ji ovšem povzbudil k dalším dvěma. Podáváme je tu ovšem v přepise bez pravopisných chyb a s interpunkcí. Jinak není v nich jediného písmene cizí pomoci nebo rady. Jen panu učiteli Bakulovi vděčí, že ji k psaní pobídl.)

Malý hošík.

Dnes jsme byly v opatrovně. Mají tam malého hošíka. Přinesla jsem si tam tužku a papír. Tužku mi vytrh a povídá, že bude psát. Když udělal několik čar, povídá, že psal kominíčka.

Drotařík.

Dnes jsme seděli v pokoji. V tom zaklepá někdo na dveře. Tatínek jde otevřít. Byl tam dráteníček. Maminka mu dala polévku. Bylo milo se naň dívat, jak za deset minut měl to pryč s talíře. Martička mu řekla, aby k nám přišel zas.

Stará Valcha.

V Chrudimi, co teče řeka Chrudimka, je jeden mlýn, kterému říkají Stará Valcha. Tam má hastrman svůj palác pod kolem. Vody je tam dost, že se tam často někdo utopí. Naší služky tatínek přišel jednou domů opilý. Pohádal se s maminkou a šel spát k Staré Valše. V půl noci se probudil. Viděl, jak stojí u něho velebníček s kadidlem. Lek se a utíkal pryč a od té doby věří, že tam straší. **O. K.**

Do článku „Carlyle v Čechách“ vloudil se omyl tiskový. Na str. 186 v druhém sloupci, 11. řádek shora má býti: „Jest hlavním stěhem každého podniku“, nikoli „sběhem“.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 30. června 1907. Číslo 26.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 65 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

LETNÍ POHÁDKA.

(Pokračování.)

Zlatovláska, ruce i tvář majíc mokré rosou, zpozorovala náhle, že se zatměl vstup do její květinové jeskyně. Ohlédla se, a spatřila černokřídlého, stookého netvora, an se jí rychle blížil na svých šesti nohou. Hrozně se ulekla a přitiskla se do nejzazšího koutečku své jeskyňky. To moucha hnala se ku předu, a rychle uchopila čarovný prsten, nyní tak malinký, že se jí zcela dobře hodil na jednu z předních nožek. Na to vylezla pozpátku z jeskyňky a odletěla unášejíc s sebou prsten, a princezna osaměla.

Jestli si trochu zaplakala, to jí sotva můžete míti za zlé. Počkejte jen, až se někdy stanete 1,300.274 kráte menšími než jste, a až nebudete vědět, jak dostali jste se k své bývalé velikosti. Potom porozumíte, jak bylo ubohé princezně. Ale ona byla statečná princezna. Přestala tedy brzy plakat; pak utřela si tvářičky, rozpjala svá průhledná křídelka, a dala se do letu přes zahradu, a mramorové terasy, a otevřeným oknem u královy pracovny zpět do paláce.

Král pročítal právě zprávy o slavnostech, jež přinesly večerní listy, a nezpozoroval princezny dříve, až když si usedla na jeho ucho. Zvedl ruku, aby ji smetl, maje za to, že je to moucha. Vyhnula se jeho ruce a snesla se poznovu na své místo a křičela mu do ucha, co síly měla: „Papa!“ Její křik nebyl hlasitější, než zvonivý bzukot malého komárka; ale že to bylo voláno přímo v jeho ucho, král porozuměl velmi jasně.

„Pán Bůh s námi!“ vykřikl král a vzpřímil se, jako by jej vymrštil.

„Nehýbej se, tatíčku,“ pravila princezna, „i kdybych tě šimrala svými křídly na uchu. V pokoji své drahé matičky nalezla jsem čarovný prsten, a dala jsem se jím proměnit ve vílu, a teď mi ten prsten ukradla taková šeredná moucha, a já nemohu navrátit se v svou pravou postavu.“

„To musí býti sen,“ zvolal král.

„Přála bych ti, aby to byl sen; i sobě bych tak přála; ale je to pravda. Sednu si teď na tvou ruku, a uvidíš.“

Král zahleděl se na tu malinkou, okřídlenou bytůstku, sedící mu na ruce. Nasadil si brejle, a hleděl opět; pak vzal zvětšující sklo a díval se skrze ně. „Opravdu, ty jsi to skutečně!“ řekl konečně. „Ale, ale, co se to jen stalo, a ještě k tomu na tvůj svátek! To je rána, to je rána.“

„Je to velice smutné, tatíčku,“ pravila ubohá princezna, „ale ty jsi tak moudrý a důvtipný, ty mi jistě dovedeš navrátit mou prvější postavu.“

„Můj drahoušku,“ odvětil král, „dostalo se mi sice důkladného obchodního vzdělání; ale čarování — ne, tomu jsem se neučil. A pochybuju, zda-li se mu vůbec vyučuje na universitě, i při nynější svobodě.“

„Tatíčku drahý,“ řekla princezna ostýchavě, „já jsem četla o tom mnoho knih — říkají jim Pohádky — vždyť víš — a —“

„Ah tak!“ pravil král, který hned uhodl, co si myslila. Toť se ví, to udělám.“

Na druhý den měly všechny noviny toto Oznámení: „Hledá se zkušený princ, jenž umí rozčarovati a dávati princeznám jejich prvotní pravou postavu a velikost. Přihlásiti se mohou toliko nejstarší synové. Obvyklá odměna. Lze se doptati v paláci.“

„Myslím, že je v tom chyba, tatíčku,“ upozornila zlatovláska krále; „bývá to vždycky nejmladší syn, který v Pohádkách uvádí vše zase do pořádku. A potom dnes lidé neumějí už své Pohádky: nebudou ani vědět, co znamená: Obvyklá odměna“.

Následujícího dne bylo tedy Oznámení takto pozměněno: „Přihlásiti se může kterýkoli syn každého řádného krále. Ucházeč, který bude míti úspěch, dostane ruku řečené princezny.“

„Ono se to všecko hezky napíše,“ uvažovala v duchu princezna; „ale nebude-li se mi

líbit, nevezmu si ho! Dám mu na místě ruky všechny mé skvosty."

Ale jak se ukázalo, zapomněli všickni královští synkové na světě své čarodějnictví, jestli vůbec kdy jaké uměli, neboť v paláci nepřihlásil se ani jediný princ. A tak nezbylo milé princezně, než co zbývá všem, když to jinak nejde, totiž vpraviti se do svého osudu.

Když naše známá moucha vylétla z květu, kouzelný prsten majíc na své srstnaté nožce, letěla přímo do budoiru princezny Zlatovlásky, a usadila se na svém zamilovaném místečku, nahoře na rohu zrcadla. Seděla a přemítala, co by tak nejlepšího učiniti mohla s prstenem. I byla tak zabrána do myšlenek, že ani nepozorovala velikánského pavouka, jak pletl svou strašnou síť právě přes roh, na němž naše moucha seděla, a když roztáhla křídla, aby několika prostocviky na duchu se osvěžila, chytila se do pavučiny.

„Ahá!" zasmál se krvelačně pavouk.

„Totě hrůza!" naříkala moucha.

„To bude pečínka!" liboval si pavouk, a zvolna a ostražitě šoural se k mouše.

„Strašná věc býti mouchou," zaúpěla moucha. „Proč nejsem raději pavoukem?"

A stala se pavoukem. Protrhla pavučinu, spustila se rychle dolů na zrcadlo, a poněvadž strach z druhého pavouka vězel jí posud v celém těle, honem ven oknem do zahrady, kde se ukryla pod listem lopuchy, která tam rostla; bylť zahradník nedbalec a nehleděl si svého.

Ale toho dne vál nepříznivý vítr. Sotva že náš pavouk nabyl dechu po neblahé příhodě s pavučinou, už tu zase k němu míří podivná, loudavá obluda s vráščitou kůží a žlutýma, lesklýma očima, ropucha, a pavouk věděl, že ropuchy pojídají pavouky.

„Ani ten pavučí život nestojí za to, aby byl žit!" vykřikl skoro zoufale; „kéž jsem raději ropuchou!" A stal se ropuchou.

Nyní, když se stal ropuchou, zatoužil po hezky chladném útulku u zámecké fontány a naleznuvši všem požadavkům vyhovující štěrbinu v mramorové obezdívce, vmačkala se tam a zůstala tam několik dní. Ale onoho posledního krásného dne, když si vylezla pro doušek čerstvého vzduchu, a pro nějakou stonožku, zaklepal jí nad hlavou nehorázný zobák, a tak ji poděsil, div že nevyskočila ze své žabí kůže.

Ten se zobákem byl čáp, a každá žába na světě ví, jaké mívá ten úmysly se žabami.

„I psí život jest lepší, než život ropuší," zasténala, „kéž jsem raději čápem."

Tak se stala čápem, a čarovný prsten, také zvětšený, na své pravé noze. Hezky bylo býti čápem! Nebylo potřebí záviděti ani orlu, který se té chvíle snášel, aby se napil z fontány. Náš čáp cítil se tak statným a hrdým, že opovržlivě volal na orla, když se tento přiblížil na doslech: „Kam pak, kam pak? Zůstaň si jen slušně stranou, prosím."

Orel loupl po něm svýma zlatýma, chladnýma očima a odsekl mu: „Hned uvidíš, kam!" a vrhl se na něho vší silou.

Čáp poznal, že se zmýlil, a že ho to může státi život; nebylo to podobno žádnému žertu. „Ó, k čemu je to, býti čápem? Kéž jsem raději orlem!" A jak si přál, tak se stalo.

A jakmile stal se orlem, odletěl, zanechav druhého orla s otevřeným klovákem v takovém uleknutí, že se nemohl ani vzpamatovat, aby byl mohl pronásledovati nového ptáka a vyrovnati s ním svou rozepři, jak tento sám potom vypravoval své ženě.

„Není nad to býti orlem," liboval si náš orel, vesluje svými rozpiatými křídly ve vzduchu; ale jen to dořekl, zasvištěl šíp a vryl se mu do boku. Krutě to pálilo.

„Šíp jest přec jen něco více," pomyslil si; „brní po něm celé tělo. Chci býti šípem!"

A byl; ale byl šípem v toulci necvičeného střelce; tento chtěl druhého dne střeliti luňáka minul se ho, a šíp zabodl se do vysokého dubu, a střelec nechal ho tam.

„Nic po tom býti otrokem panského luku; chci býti lukem samým," pravil si; a když byl lukem, a střelec, jemuž náležel, dávaje mu novou tětivu, ohnul mu záda, až mu v nich praskalo, to jej rozlobilo: „Tohle je horší otroctví všeho dřívějšího; ať jsem raději střelcem."

Tak se stal střelcem Muchou, v četě královských střelců. Čarovný prsten zůstal mu na ruce jako náramek; ale nikdo toho neviděl, ukrýval jej pod rukávem svého koženého kabátce.

Nyní, když Mucha stal se člověkem, brával do ruky také noviny, a co tam nespatřil? Králův insert, který se pořád ještě na celé zadní stránce každodenně opakoval!

„I můj ty smutku!" a Mucha udeřil se do čela. „Jak pak může obdržeti zase svou pravou postavu, když jsem jí odnesl prsten? Ubohá princezna. Že jsem na to nepomyslil! Ale, kde pak moucha, a myslit! Byla to vlastně krádež. Pěkné nadělení ke všemu tomu! Ale kdo by to věděl, když by byl mouchou? Nyní jak jsem, neukradl jsem nic; já zlodějem nejsem, a ani moucha zlodějem nebyla; co mohla ta o tom vědět?"

Ještě toho večera hlásil se Mucha u pana hejtmana, a časně ráno hlásil se hejtman u krále a oznamoval: „Vaše Veličenstvo! Ve své setnině mám střelce, který tvrdí, že je s

to, aby navrátil naší princezně pravou postavu. Je to žvast — s odpuštěním Vaše Veličenstvo — nebo chlap je trochu potrhlý; ale myslil jsem, že by Vaše Veličenstvo mělo o tom zvěděti."

„Ať se o to pokusí," pravil král mdle a zadumal se. „Už to je něco, nalezne-li se někdo, jenž si aspoň myslí, že by to dovedl."

Tak musil Mucha do parádního munduru, a potom vzhůru do královského paláce. Bylo to hřmotné, zrzavé a ježaté chlapisko. Když vstoupil, byl u krále již všechen královský dvůr pohromadě podívati se, jak bude vraceti princezně pravou její postavu, ač nikdo tomu nevěřil, že se mu to podaří. (Dokonč.)

TEREZA TURNEROVA:

FILIP MAKEDONSKÝ.

Není právě příjemno vstávat denně před osmou hodinou, muset vstávat a to celý rok pravidelně: ostatně však je člověk roztomilé zvířátko zvyku, jež se dovede i mazlit se svými otroctvím. Vstává v stejnou hodinu, myje se, češe, obléká, snídá a vychází z domu, ubírá se vážným krokem, s důležitou tváří, aby docela přesně zasedl na své nepříliš důležité místo v úřadovně. Jsou lidé, kteří zrovna tíhnou ke své kanceláři s nepříliš důležitým místem jako k těžišti svého života, ale jsou i takoví, kteří nesou těžce svou závislost.

„Okusím dnes privilejí volnosti, neúřaduje se z jakéhosi velmi závažného důvodu," myslí si Filip Vlček a obrací se na svém loži tváří k oknu, kde mu slunce pohrává na krajkové záclonĕ. Je úplně vyspalý, ulehl včera ještě před půl nocí a ví, že už staří latináři si pochvalovali: septem horas dormire satis est, ale poleží si přece, setrvá v klidu, sám a nerušen se svými myšlenkami, pokochá se se svým vlastním štěstím. A šťasten je, to opravdu je. Včera, když se rozcházel se svou Markétkou a jaksi nepozorovaně jal se jí rozepínat a svlékat rukavičku, aby jí mohl políbit ruku neoblečenou, ona mu nebránila. Její duchaplné, měkké oči spočinuly na něm se shovívavým úsměvem, a v té chvíli řekl si v duchu: to je dívka mých snů, to bude žena mých tužeb... Bylo na ní všecko tak souladné a krásné, že její obraz mu utkvěl úplně v mysli. Její tvář, pleť, vlas, postava, ruka, volba barev a tvar toiletty, vše ve skvostné, nevšední harmonii. Pro ni je všeho schopen, myslí si, té suchopárné práce v kanceláři i těch bojů o získání si jména v časové literatuře. Však ne, jemu nebude třeba ani velikých bojů. Tiskl již před léty, tehdá pod pseudonymem Makedonský, pak umlkl na čas, jsa příliš zabrán studiemi k úřednímu svému povolání, až nyní opět chopil se péra. Měl několik novelistických prací a zanesl je do různých redakcí. I knihu spořádal a zadal ji nakladatelovi.

V jeho povaze nebylo výbojnosti. Byl vážný, tichý, uhlazený a jeho snivý, poněkud melancholický výraz ve tváři prozrazoval, že píše malé, ale významné slůvko „já" vždy malým začátečním písmenem. Měl přítele literáta, už dobře známého jména, a ten pokaždé mu připomínal: Ne skroušeně, s hlavou vzhůru vždycky vkroč! Filip Vlček nedovedl však vyměniti své nad míru skromné vystupování za sebevědomé. Byla to u něho vlastnost už vrozená, zděděná a vychováním ještě sesílená.

Odbila devátá hodina. Prokletá povaha snílka! Život celý by prosnil! Skutečnost nechal by téci kolem sebe jako kalný potok. Jen dívat se na ni, neprožívat, dívat se očima, které všechno vidí, všude vniknou, ale ničeho se nedotýkat.

Čas prchá. Ona a práce, ona a práce, naplňovalo mu mysl. Ah co, nutno vstát a vpravit se v život!

Slunce pozdravilo ho zlatým, hřejivým proudem. Se snídaní přinesla mu posluhovačka dopisy. Ruzné. Pouhé pozdravy kamaráda z cest, pak oznámení promoční od kollegy, pak dopis s razítkem redakčním. „Ah," řekl si otevřev list, „to bych nerad učinil." Z nepatrného důvodu měl škrtnout dva odstavce. Zavrtěl mrzutě hlavou. Pak byl rád, že o tom byl vyrozuměn.

Oblekl se a vyšel na ulici. Na cestě si vzpomněl, že by se mohl podívat, budou-li jeho práce tištěny. Zašel do redakce X.

„Ah," volá nadšeně redaktor, přisunuje mu křeslo, „to jste vy, ani jsem nevzpomněl, že to starý náš přispívatel. Vaše práce je velmi zajímavá, cenná myšlenka i forma, jste esthetik a — těší mne, že jste zůstal nám věren."

Filip Vlček cítí vláhu v srdci, jež se mu odráží i v očích. Vstává a chce se poručit.

„Dovolte ještě," dí vlídně pan redaktor, „nečetl jste mnoho Kielanda?"

„Kielanda?" odpovídá Filip Vlček rozpomínaje se, „ano, také jsem jej četl, ale nepříliš mnoho a pak, je tomu dávno."

„Ano, ano," usmívá se redaktor, „nalezl jsem ve vaší práci jeho stopy."

Páni rozcházejí se a Vlček ještě venku si opakuje slova, jichž smysl ani hned nepostřehl. „To je už let, co jsem četl Kielanda," vzpomínal si, „a kdybych dnes ho četl, nebyly by snad v mé práci jeho stopy."

Polomrzut, polovesel rozhodl se podívat se ještě do druhé redakce.

Totéž vlídné uvítání. „Práce Vaše je už v tisku, pane," praví mu redaktor s pohledem, jenž dává tušit, že ještě něco má na srdci.

„Zařadil jsem ji hned, jak se umožnilo, ale nyní teprve jsem si vzpomněl, že totéž, co jste napsal o

zraněném srdci matčině vy, napsal nedávno před vámi spisovatel R." —

„Ah, snad motiv práce jednoho autora se shoduje dosti často s motivem druhého, pane redaktore, ale lituji, že nejsem já prvním," zní jeho odpověď.

„To je prazvláštní shoda," začíná opět redaktor. „Skorem touže formou je to psáno, jako jedním pérem. A na neštěstí ona práce vyšla dříve, vaše je psána později."

„V tom případě je nehoda opravdu na mé straně", usmívá se zahořkle Filip Vlček, „kdyby práce onoho autora byla teprve nyní v tisku, byla by nehoda na jeho straně."

„Prosím, nemínil jsem nic zlého," vystihl redaktor hrot jeho slov a dodal: „Někdy působí na člověka něco takovým dojmem, že formou i zvukem na dlouho to utkví v duši, je to jakýsi vliv, o němž ani nevíme — proto račte si jen zase na nás vzpomenout!"

Filipe Vlčku, proč jsi nezůstal Makedonským, vždyť jsi takových trpkostí tenkráte nezažil!! Nezažil jsi dojmů, jakoby tě někdo svlékal z vlastní tvé kůže a násilně tě vstrkal do cizí.. O Filipe, Filipe, kratinké bylo tvé království.

Zamířil přímo k nakladateli, kde měl knihu. Slova mistra K. dodávala mu odvahy: „Je čas, abyste vystoupil s knihou; škoda tříštiti takový talent, jako je váš, jen výhradně v časopisech."

Nakladatel vzal rukopis do ruky.

Vlčkova duše srazila rozpiatá křídla.

„Vydám vám to, pane," zahájil rozmluvu pan Z., „nevím ovšem, prospěje-li taková čistě psychologická věc i mně, ale mám rád podobné práce."

„Ano, ano," šeptá „já" páně Vlčkovo psané malým začátečním písmenem.

„Ale upozorňuji vás současně, pane," praví pan Z., že práce silně připomíná román anglického spisovatele H., možná tedy, že Vám to pak kritika vytkne . . ."

Po těch slovech došlo k podepsání smlouvy a Filip Vlček řekl jen na svou obranu: „Jsem svůj, pane, nepřijímám na sebe nic cizího."

A vyšel na ulici. Byla přeplněna lidmi a připadala mu jako panáčkové divadlo. Samé loutky, tančící bez vlastní vůle.

Přišed domů zamířil přímo k zrcadlu. Má-li i on podobu takové loutky? Je to vůbec ještě on, na nějž byli nanesli tolik cizího? Bál se předstoupit a spatřit se tváří v tvář.

Postavil se napřímen, ani brvou nehnul. Zadíval se, zamyslil. —

Byl to on, je to on, od hlavy k patě týž, nezměněný, všecek svůj, ani atomku cizí bytosti na něm není a také se nesmí do něho vloudit.

Řekl si trpce: Filipe, měl jsi zůstat Makedonským, neboť Vlček má se státi beránkem! Ona a práce, ona a práce, zaplavilo mu mysl.

UKÁZKY Z ANAKREONTA.

(Z veršované pozůstalosti Jana Paludána, 1899.)

1. Na lyru.

(Theló legein Atreidas.)

Chci Atreovců slavit činy,
chci o Kadmovi pět:
zpěv lásky však, po každé jiný,
mi ze strun zvučí zpět.
Již strh' jsem struny, jiné dal,
vzal celou lyru znovu:
chci hlásat práci Heraklovu,
leč z lyry láska plyne dál,
zpěv její ze strun klokotá.
Nuž, rozlučme se, hrdinové!
mou lyrou táhnou zpěvy nové,
jež slaví jenom Erota.

2. Na sebe.

(Legousin hai gynaikes.)

Mně ondy děly moje krásky:
Vem, starý brachu, zrcadlo,
viz, jak tvé oko zapadlo,
hleď, kde jsou vlasy, sčítej vrásky —
ach, konec, konec již Tvé lásky.
Ej, což se starám, kde mé vlasy
či kde jsou zbytky dávné krásy,
jen pro jedno mám bystrý zrak:
Čím blíže smrt, tím lásky víc;
tím veselejší starce líc,
čím víc se blíží Sudby mrak.

3. Na sebe.

(Hotan pió ton oinon.)

Když pohár vína přede mnou,
hned starosti mé ulehnou.
Oj, mám snad lkát a o ně dbát
a vrtochům se poddávat?
Smrt kolem hlavy zavane,
ať umřít chci a nebo ne!
Nač tedy pláč? Pít budu radš
a Dionysův budu rváč.
Vždyť sotva pohár přede mnou,
hned starosti mé ulehnou.

4. Na starce.

(Filó geronta terpnon.)

Rád vidím starých veselí,
i tanec mladých lidí.
Leč stařec křepčit počne-li,
jen oko starce vidí:
duch mládí, vím, jej řídí.

5. **Na Erota.**

(Stefos plekón poth' heuron.)

Na růžích ondy Erota
vám najdu — kletá hodina!
a jak tak křídly třepotá,
jej hodím z žertu do vína
a číši vrazím do sebe.
To jsem si dal — oh, pro nebe!
Teď mne tam lehtá ferina.

S LICHAČOV:

FACKA.

V Průmyslnické jednotě strhla se dávno již chystaná bouře: oposice srazila se v šik a společným tokem vrhla se na výbor.

Že bouře nemine, — bylo cítit hned před zaháním schůze. Členové oposice dostavili se v plném počtu, pošeptávali tajemně mezi sebou a házeli vyzývavé pohledy po členech výboru. Výboři drželi se rovněž v hromadě a chmuříce se starostlivě, přehrabovali se v papírech s tvářemi zabraně soustředěnými, ale ne docela klidnými.

Výboru podařilo se podati referát pouze o prvém bodu programu. Harcovník oposice pan Maslobojnikov zakýchl pokušitelsky, vstal s místa a spustil hromovou řeč. Polovice shromáždění odvětila na ni nekonečným potleskem a výkřiky: „Tak jest! bravo! výborně!" druhá polovice — sykotem!

— Vy, pane Dokučajeve, — obrátil se řečník na jednoho ze syčících — vy máte méně práva než kdokoliv jiný na mne syčet!

— Proč pak? — otázal se náhle zbledlý Dokučajev.

— Proto, že jste přeběhlík . . . Ano, přeběhlík dotvrdil znova Maslobojnikov, zpozorovav, že Dokučajev mu chce odpovědět, — dávno-li tomu, co jste byl s námi, a teď — teď, kde jste?

— Já jstem tam, kde je spravedlnost — odvětil Dokučajev, všecek se třesa rozčilením.

— Tak tedy! . . . Nu, s vámi si ještě zvláště promluvíme . . .

— Se mnou není potřeba o ničem promlouvat...

— Ne? Je potřeba, a musí se s vámi promluvit zasipěl Maslobojnikov — a promluví se! Za to já vám ručím!

Předseda zazvonil.

— Nepřeje si už nikdo slova k podanému návrhu? — tázal se, rozhlížeje se po shromáždění.

— Hlasovat! — zakřikl kdosi ze středu oposice.

— Prosím o slovo, — hlásil se jeden z přívrženců výboru.

— Hlasovat! Hlasovat!

Předseda opět zazvonil; ale už na něho nedbali. Křiku přibývalo stále. Ze všeobecného řevu vydíraly se jen jednotlivé výkřiky: „Násilí!" — „Buřiči!" — „Pryč s výborem!" — „To je podlosť!" — „Kdo smí mluvit o podlosti?" — V té vyskočil jakási „veselá kopa" na stůl a plným hrdlem zakřičel: „kokrhuhú!"

Zvonek dlouho neumlkal; předseda pozbyv konečně trpělivosti, praštil zvonkem o zemi a prohlásil schůzi za skončenu.

— Blázníš? — ozval se hlas na to, — Iš, jaký jsi pohodlný pán!

— Za takových okolností vzdávám se předsednictví...

— To můžete! Jak libo! Bez vás se obejdeme! Tím lépe!

Předseda vyšel ze sálu. Několik členů vyběhlo za ním a přivedli jej nazpět, už oblečeného v kožichu a s čapkou v rukách; ale když ho postavili před stůl a pustili, prohlásil, že „v krčmě předsedat nikterak netouží", nasadil si čepici a odešel nadobro.

Pokoušeli se zvolit nového předsedu; leč nic z toho nevyšlo: kohokoli navrhli, všichni odmítli. Schůze skončila sama sebou. Členové však se ještě nerozcházeli, a horoucí výklady nebraly konce.

Maslobojnikov přistoupil k Dokučajevu: Račte, prosím, na slovíčko...

— Já opravdu nechápu...

— Bojíte se?

Dokučajev se zapýřil, pohodil nervósně ramenem a odebral se za Maslobojnikovem do vedlejší světnice, kdež nebylo mimo ně nikoho.

— Nuže, mám vám něco říci, — začal Maslobojnikov, neobyčejně roztahuje slova a pohlížeje na dvéře, — vaše jednání...

— Prosil bych vás, abyste se té věci nedotýkal. A vůbec, já vidím, že bychom měli spolu o čem jednat...

— Ták! Také dobrá. Nicméně...

V té chvíli pootevřely se dvéře, a v nich objevila se hlava jiného člena oposice, pana Smirnického.

— Tu máte! zakončil Maslobojnikov náhle a bystře svou rozvláčnou řeč. Před Dokučajevem mihla se ruka, — že bezděky couvnul. Potom se mu zazdálo, jakoby ho byl někdo máznul po tváři čímsi studeným a horkým zároveň. V hlavě mu zabrnělo, v očích se zatemnilo...

Když přišel k sobě, nebylo už ani Maslobojnikova, ani Smirnického v pokoji.

*

Po schůzi sebralo se několik přívrženců výboru na cestu do restaurace k večeři. Na náměstí dohonili pomalounku Dokučajeva kráčejícího se sklopenou hlavou.

— Pojďte! — pobídli jej.

Dokučajev zvedl hlavu, ohlédl se roztržitě a neřekl ničeho.

— Pojďte povečeřet!

Dokučajev hleděl na ně, jako by nechápal, co mu povídají; potom pojednou jaksi se skrčil, zakryl si obličej rukama a zavzlykal.

— Co je? Co se stalo? — začaly se sypat otázky. — Dmitriji Dmitriči, holoubku, co je vám? Mluvte, co se vám přihodilo?

— Což tu budeme vystávat, pánové, — poznamenal kdosi, — sběhne se tu ještě hromada lidí, přijde policajt... Však on se tam upokojí — vypoví pěkně všecko — a bude. Vzali Dokučajeva pod paždí. Přestal plakat, ale vzlykaje dále nechal se poslušně vésti.

Přišedše do hostince, obsadili zvláštní pokoj a objednali si večeři. Dokučajev zalezl do kouta a usadil se v jeho přítmí. Nechali ho zatím na pokoji; když však sklepník přinesl zákusky, vybídli jej, aby přisedl ke stolu a vypil kalíšek před večeří. Zábava točila se okolo nezdařeného útoku oposice, vzpomínali toho i onoho a více se smáli, nežli zlobili. Na Dokučajeva skoro docela zapomněli; on se zatím aspoň upokojil a sebral své myšlenky.

— Nuže, pánové, — spustil, vyčkav přestávky v zábavě, — teď vám povím, co se mně přihodilo. Tajil bych vám to neprávem. Snad se potom nebudete chtít ani se mnou znát... ale možná také, že mne poradíte, co bych měl dělat... Dostal jsem facku...

Dokučajev obezřel všechny přítomné upřeným, pronikavým zrakem; jedni vydrželi jeho pohled pevně, třebaže s patrným úsilím, jiní sklopili oči. Minulo několik minut v tíživém mlčení.

— Od koho? — ozval se konečně čísi nerozhodný hlas.

— Od Maslobojnikova.

A Dokučajev vypověděl, jak se věc přihodila.

Opět se všichni zamlčeli.

Tentokráte nezbývalo, než aby Dokučajev přerušil mlčení sám.

— Nuže, pánové, — promluvil — a zarazil se, jako by se byl zakašlal. — Což, pánové,... mám odejít, či co?

— Jaké pak hlouposti! — ozvala se pospěšně námitka: — o tom se nemluví...

Otázce Dokučajevově byli všichni rádi. Každý chápal, že mlčeti nelze, ale nikdo nevěděl, co říci; každý chtěl, aby začal někdo jiný, — potom, prosím, už to půjde.

A také skutečně šlo. Učiněnou námitku přebralo najednou několik hlasů:

— Ba, hlouposti! Což pak je málo podlých lidí — všem se neubráníš! To je zrovna tak, jak když se pes na tě vyřítí a ukousne tě! Nikdo z nás není bezpečen!

Nicméně všichni uznávali, že postavení Dokučajevovo vyžadovalo určitě vymezeného skoncování. Jali se tedy přetřásat tuto otázku. Jedni radili přenechat celou věc zapomenutí: „Naplít na to — a bude po tom“. Jiným se zdálo, že nejlépe by bylo, vyplatit Maslobojnikovu stejnou měrou —: „Vlepit mu dvě tři pořádné a vytáhat mu za ucho, aby, hovado, pocítil, že to bolí“. Kdosi nesměle se zajiknul o souboji: „Vlastně je to — upřímně řečeno — předsudek, ale když všichni na to jaksi... tak již pohlížejí — tož což naděláš...“

Poslední mínění nalezlo mnoho přívrženců, přes to, že nebylo proneseno daleko s takovou přesvědčeností jako mínění ostatní. Rozpředla se živá hádka, — ale koncem konců většina přišla k závěru, že souboji se vyhnout nelze: nechť jest předsudek předsudkem, ale čest je čest; kdyby se to stalo ještě mezi čtyřma očima — vem to ďas! Ale byl tam svědek a patrně, nikterak nahodilý, — byli smluveni, aby se to rozneslo... Avšak — má-li být souboj, tož zítra nezbytně musejí se dva odebrat k Maslobojnikovu s vyzváním.

— Rozhodnuto, platí? — obrátil se k Dokučajevu jeden z těch, kteří se nabízeli za sekundanty.

Dokučajev byl zmaten.

— Počkejte, pánové, — řekl, — nechte se mne rozmyslit...

— Tu netřeba se rozmýšlet, holoubku. Jiného východu není.

— Může být, že není... ale vždyť je ještě dosti času. Zítra, pozítří, — není-li vše jedno? Ale teď já nejsem s to, abych něco uvažoval... vy sami musíte vidět...

A v skutku, těžko bylo nevidět; Dokučajev upadl následkem toho, co za těch několik posledních hodin zakusil, do onoho stavu tělesné i duševní málomoci, kdy nohy vypovídají službu a jazyk špatně se obrací a oči hledí kalně a bezmyšlénkovitě, — zrovna jako se stává u člověka, jenž podléhá nesnesitelnému břemenu. Sekundanti usnesli se počkat, přijavše od Dokučajeva slovo, že jim zítra sdělí své konečné rozhodnutí, a ještě jednou na srdce mu vložili, že souboj — jest pro něho jediným vychodem.

(Pokračování.)

DROBNOSTI.

Vídeňská manie. Před krátkým časem hrála se v divadle na Vídeňce po čtyr sté Lehárova opereta *Die lustige Witwe*. A hraje se nepřetržitě dále, den jak den, na nárožích zůstávají už tytéž plakáty, jen datum a pořadí hry se přelepuje. Dnes už se hraje asi po čtyr sté desáté. Operetní rekord. Seriosní listy vídeňské věnují veselé vdově celé sloupce a rozebírají všechny činitele, jež působily a působí k takové popularitě. Především je to skladba Lehárova se svou lehkou valčíkovou hudbou. Je to něco dle gusta Vídně, města valčíků. „— Oh,

valčík, valčík! Duší všeho — je, touhou, heslem, cílem dne — a v kolébavých tonech jeho — je spito město ohromné! ... jím uspávají děti všady — jej hvízdá, kdo jde chodníkem — a zpívajíce prosí tady — žebráci sladkým valčíkem ...“ Zdálo se nám u nás na severu, že Machar v Tristium Vindoboně těmito verši přepíná. Nikoli, skutečně zní tu valčík všude všude; Dunaj zdá se kolébat v jeho taktech, promenující jakoby chodili valčíkovým tempem, a čekáte jen ještě valcík kapely, která doprovází k hrobu Víděňáka ... K popularitě operety působí dále dvě síly v předních rolích. Ten veselý kumpán Danilo, jehož životním povoláním je tráviti noci v polosvětě, jenž vtipně stále blábolí něco o vlasti, ten jakoby ztělesňoval vídeňské světáctví, a v titulní roli Hany chikem, smíchem, jakoby jen zaskočila sehrát ji některá dámička z ulice. Potom ty všelijaké ne-dvoj, ale trojsmyslné hovory, bez kterých by tu opereta pohořela, taneční dvorana, rudě zdobená, křiklavé barvy krojů, lokál polosvěta, se svými ěti grisetkami, to vše dráždí Vídeň, rozněcují bary, rozněcuje hudba, slova, gesta, a opereta je hned populární a skladatel polobohem. O slavnostním představení čtyr stém si ředitelství pozvalo pro atrakci skladatele, který ovšem po každém aktě musil na jeviště, a ovacím nebylo konce. Na konec představení se přidala ještě specialita: na autora přední dva účinkující se sypalo z oblak zelené listí, opona musila nesčíslněkráte nahoru. Vídeň je v horečce, tleská, tleská, a nemají-li strojního vytahovadla opony, chudák, který to obstarává, a konečně toho zeleného listí je také škoda! — To obecenstvo! Jsou lidé, kteří jsou tam denními hosty, nad se také předhánějí; zvláštní sport. Stopadesátrát býti den jak den na témž kousku v divadle, o už něco znamená. Hodinu před otevřením pokladny je předsíň divadla nabita, časem se oznamuje, že už těch a těch lístků není, ale nehýbe se nikdo, jen do dlaně přidává po každém vyvolání několik peněz a tlačí se k okénku, a kdyby to došlo a několik zlatých, dá je taky, dá všechny včera vydělané peníze, jen aby se mohl dnes znova opájet valčíkem. Divadlo bývá vždy plničké, na galeriích vo. Když ve třetím aktu začnou housle, „Lippen schweigen, 's flüstern Geigen, hab mich lieb —“ pohybuje se celé divadlo ve valčíkovém tempu; nemohe-li se kolíbat celým tělem, aspoň hlavou volně pokyvují, jemný hvizdot zní prostorou, a město valčíku se tu hlasitě přiznává, že jím skutečně je. Pod znamením Veselé vdovy stojí dnes Vídeň. Vídeňské kapely, kolovrátky, ranní hvizdy, všech těch ptáků, noční monolog pozdního chodce, samý valčík, všude Veselá vdova. Veselý, bezstarostný národ. — Mně je zde smutno ... V ranní úsvit prvý — ta elegie šumí v duchu mém — ta hořkost splynula s mojí krví — a k tomu zní mi Vídeň valčíkem! — A valčík ten, ten bujný život celý — mně dojímá, jak výsměch banální — den každý zalétá sem v sluch můj bdělý — kus hořké písně, jež tam u nás zní ...“ Tak cítí Machar, tak každý český člověk ve Vídni při těch valčících, které tak řeží českou duši.

F. Skřivánek.

*

Vilímkův Kalendář Malého čtenáře, ročník 17. pro školní rok 1907-8, sestavil Fr. S. Procházka. Pěkně vázaný výtisk stojí 80 hal. Má tři pozoruhodné úvahy pro drobné čtenáře: Na rozcestí života, mladým přátelům na uváženou podává Konrád Pospíšil; Dopis o české literatuře od Vojty Beneše; Život s přírodou napsal a svými obrazy doprovází Alois Kalvoda. Tím ostatních článků neodbývám, ale na jmenované práce především bych rád upozornil. Co pan Popíšil píše mládeži, měli by učitelé opakovat hochům, když opouštějí školu. Pěkná slova jsou to: „Mám radost z hochů, kteří neštítí se práce a touží po samostatnosti. Samostatnost, neodvislost, volnost jsou vzácné statky. Mám radost z vesnických hochů rolnických, kteří chodí pilně do školy a dobře se tu učí, ač vědí, že nepůjdou na studie, majíce to vzácné štěstí, že je čeká krásné povolání zemědělské. Budou pány na svém, budou vzdělávati tu drahou půdu českou, posvěcenou krví a potem praotců. Škola měšťanská, zimní škola rolnická doplní jejich vědomosti, zámožnější mohou se vzdělávati na rolnických školách ...“ Jestliže pan Pospíšil mluví o velmi praktických věcech, o povolání a zaměstnání životním, pan Vojta Beneš píše „Milému Ladislavovi“ delší dopis, kterak je nutno, aby četl i všechna veliká díla naší přítomnosti, jež občan v pravdě vzdělaný znáti má. Článek končí seznamem knih, jež milý Ladislav by měl čísti. Proti výběru tomu měl bych značné námitky, není všechno zlato, co má vlastenecký punc. Mládež konečně ať si zvykne číst třeba nahodile, však její vkus se proklube na boží světlo; ale přece divně vypadá pořad jmén, když pan Beneš praví: „A kolik vzácných jmen (Vlček, Šimáček, Svoboda, Herrmann, Čapek, Machar, Rokyta, Klecanda) jsem ani neuvedl, proto snad jen, že's ještě mlád ...“ — Vzácný je pokus pana Kalvodův, pokus malířův učit mládež dívat se na přírodu a doprovázet výklady své obrázky. Článek je těžký, bude těžký samým vychovatelům a rodičům, ale začít se jednou musí.

*

Pokrokoví studenti naši dávají každoročně svým kolegům a zejména mladým, kteří do Prahy přicházejí, dobrou rukověť do rukou Almanachem Slavie. Ročník 1907—1908 už vyšel a lze dostati jej v Praze na Zbořenci 16.II. Student má v kalendáři praktickou příručku v otázkách studijních, má co možná úplný obraz studentského života na vysokých školách a má konečně několik časových upozornění na životní problémy své pozornosti. Slečna Zdenka Wiedermannova podává zprávu o dnešním stavu ženského školství na Moravě. V. Růžička vysvětluje studentu, jak se staveti má k socialismu, o střední škole uvažuje F. Šelepa, velmi časový je článek dra Bartoška: Stát a církev a co dr. Stan. Růžička praví studentům o čistotě pohlavní, to je výstižné memento, které by se mělo opakovat ve studentském kalendáři rok co rok.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Vánoční překvapení.

Byl úterek, štědrý den, když Karel s bruslemi přes ruku vycházel z pokoje, směl na kluziště; matka dovolila mu pozvati si ze svých spolužáků dnes tři k večeři, kteří z různých příčin nemohli odejet na svátky k rodičům. Šel tedy, aby ztrávil s nimi odpoledne na ledě, a zároveň je pozval na večer. „Karle," zavolala matka ještě za odcházejícím, „nezapomeň se stavit u slečny Anny Clarkové, a odevzdej jí tento lístek; ona již bude vědět oč se jedná, a já doufám, že tě to nikterak nezdrží."

Paní Blacková s Ellou, sestrou Karlovou, podívaly se na sebe, a přikývly na srozuměnou.

Za to Karla toto poslání nepotěšilo, a zamračiv se namítal: „ale maminko, je již tak pozdě a to se zdržím zase o chvíli, a já vím, že hoši už na mne čekají. Nemůže to počkat do zítřka?"

„Karle, uposlechni mých rozkazů, já si přeji, abys odevzdal toto psaní slečně dnes, a to ještě nežli půjdeš na kluziště, potom by bylo už pozdě, a cesta je tam ošklivá." A obličej paní Blackové jindy tak přívětivý přísně zvážněl. —

Karel odcházel, ale již ne s takovou radostí jako před chvílí. „To nevím, co maminka má tak zvláštního se slečnou Annou a ještě dnes," rozumoval u sebe Karel. „Je to k ní jistě čtvrt hodiny daleko a já slíbil hochům, že budu na ledě co nejdřív." A dosti hřmotně přirazil za sebou dveře, vedoucí do parku, který se rozprostíral kolem celé jejich villy. Z dálky bělelo se kluziště, které ho tak silně lákalo, a on musil právě v opačnou stranu, kde stál domek slečny Anny. „Kdybych tam raději nemusil," uvažoval v duchu, a krok za krokem stával se mrzutějším, čím více se blížil k cíli. Už viděl i kouř vycházející z komína, a hned bylo viděti i hnědý domek. To slečna jistě něco připravuje k svátkům, že tak topí, je vyhlášenou kuchařkou! Ale hle, tam přichází Petr Tucker; jeho ubroušené kalhoty a obnošený kabát, jeho nemytý obličej prozrazují na prvý pohled mladého zanedbaného hocha, ten jistě nepoznal péče a lásky mateřské. Karlovi probleskla v tu chvíli myšlenka! Pošle Petra s lístkem ke slečně, sám vrátí se na kluziště, vždyť matka nemusí o ničem vědět. „Petře," zavolal Karel z daleka, „nechceš si vydělat pět krejcarů? Doneseš-li toto psaní slečně Anně Clarkové, ale hned, dám ti pět krejcarů. Mám to donést sám, ale já slíbil hochům, že přijdu na led, je již pozdě a oni čekají."

Pět krejcarů! Toť bylo hotové bohatství pro Petra, jak by to neudělal? On, který zřídka věděl, co je to snídaně, a ještě řidčeji, co je to večeře, on, který ve svém životě nezaslechl vlídného slova? „Půjdu, a hned," řekl krátce, „ale dáš mi jistě pět krejcarů?

„Zde jsou, a zde je ten lístek pro slečnu! Ale musíš to jistě doručit, je v tom asi něco zvláštního, na čem mamince záleží."

Petr kývl hlavou na srozuměnou a přijal pět krejcarů od Karla, odcházel směrem k obydlí slečny Anny.

Karel spěchal za kamarády na led. Bylo mu jaksi nevolno, a nikterak se mu neulehčilo, ačkoliv již opatřil matčino psaní. V tom však již zahlédl bělající se kluziště a rozeznal několik známých hochů, v té chvíli se mu ulevilo, a brzy zapomněl na své poslání i na posla.

Slečna Anna byla nemálo překvapena, když uviděla ve své kuchyni — čisté a útulné — takového hosta. Tím více ji překvapil dopis od paní Blackové. Otevrouc jej četla nahlas: „Dejte ten dort, který jsem včera u Vás objednala doručiteli tohoto lístku. Je jeho a může s ním naložiti, jak mu libo." Slečně vypadlo překvapením psaní z ruky. To ona si představovala, že někdo zcela jiný bude majetníkem jejího kuchařského umění! Ale paní Blacková ve své dobrotě chce zajisté udělat radost tomuto ubohému hochu, napadlo ji okamžitě, a proto neváhajíc šla a vydala Petrovi přichystaný dort, přejíc mu dobrého chutnání.

Pozdě k večeru vrátil se Karel všecek unaven a zmrzlý domů. Jakmile vstoupil do jídelny, matka spokojeně usmívajíc se a plna nedočkavosti se ho ptala: „Tak co, Karle, co pak říkala slečna Clarkova mému dopisu?" Karel okamžitě zbledl, a ve velkých rozpacích vypravil ze sebe. „Ale, maminko — ono bylo — já jsem — já tam nebyl, ono bylo již tak pozdě."

„Karle, ty jsi tam nešel? Proč pak, Karle, proč jsi neuposlechl, co jsem ti nakázala?"

Smutně a sotva slyšitelně odvětil Karel: „Já potkal Petra Tuckera, a poslal jsem ho tam s lístkem na místo sebe."

„Karle, nejvíc jsi se potrestal sám," odpověděla zarmoucená a zklamaná matka. „Já dala včera pro tebe u slečny dělat dort, ten měla slečna doručiteli toho lístku vydat. Myslila jsem, že ti takový dárek přijde nejvíce vhod, a že jím uctíš dnes večer své kamarády. Mělo to být jedno z mých překvapení."

Z angličtiny přel. žila Klára Klap[illegible].

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor **Cyrill Dušek.**

Tiskem **E. Beauforta** v **Praze.**

Ročník XII. V Praze dne 7. července 1907. Číslo 27.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 65 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

VĚRA PÁDOVSKÁ.

TESKNOTA.

Nečekán v soumrak večera
snesl se prudký lijavec
jakoby náhle někomu
vyhrkly slzy.

Takové teskno spadlo s ním. —
Kdybych teď byla maličká,
ručky bych vztáhla k mamince:
„Pochovej, mami!“

Dneska se musím spokojit,
že stačím aspoň spolykat
anebo schytat do šátku
slané slz proudy.

V. S. LICHAČOV:

FACKA.

(Pokračování.)

Vrátiv se domů, Dokučajev otázal se služky, je-li všechno v pořádku, a dostav potakavou odpověď, odebral se přímo do své ložnice, nepodívav se proti svému zvyku k ženě a dětem: žena by mohla procitnout, spozorovat jeho rozčilené vzezření, začít se vyptávat, — kdežto on chtěl před ní, především před ní zatajit, co se mu přihodilo. Známosti měl veliké, také přátel mnoho, ale upřímného druha jednoho jediného — ženu, — a pozbýt vážnosti tohoto druha bál se nade všecko.

Dokučajev produmal celou noc až do rána o způsobené sobě urážce a nastávajícím souboji. Urážka! Souboj! Jaká to slavnostní a přece jak hloupá slova! V daném případě aspoň — rozhodně hloupá. Rozzlobený nestyda dotekl se obličeje — urážka! A urážka ta musí se smýti krví, jinak řečeno — zločinem: zabiješ-li ty, či zabijí-li tebe, vše jedno — vinníkem zůstaneš tak i onak... Jaká hloupost! A kdo to vymyslil? Či snad už opravdu život lidský za tak málo stojí? Snad pro člověka, jenž jest nad ním svrchovaným pánem, nemá tak veliké ceny, pro člověka, jenž může říci: chci-li — žiju, nechci-li nežiju, nikomu z toho nebude ani horko ani zima; ale což ten, kdo takového svéprávně vlastního života nemá, kdo jej dávno už oddal všecek jiným — ženě, dětem? Vládni jím potom a nakládej dle svého dobrozdání! Tu již nejde o zmužilost ani o zbabělost; tu již mluví jiné city, silnější.

A urážka?... Opět to slovo! Hloupé slovo, ale zbýti se ho nemůže a nemůže, zrovna jako do té chvíle cítí dotknutí — nic více. Třeba je smýti... Nu, oni povídají totéž: smýti — krví... A kdyby to tak nechal? Všichni se od něho odvrátí jak od nakaženého, — i žena, když se to doví, odvrátí se; děti dorostou — a také se toho dovědí a budou jím opovrhovat... A zač opovrhovat? Za to, že k vůli nim zachoval svůj život? Ano, v čem je více neohroženosti, opravdové zmužilosti: zda v tom, když uražen jsa nadstavíš čelo kouli a zabije-li tě, vypudíš rodinu na žebrotu, — či v tom, když do nejdelší smrti své pamětliv zůstaneš a dbáti budeš povinnosti své k rodině, trpělivě snášeje ve jménu její všeliké osobní urážky a pohany?

Osudný kruh! A východu z něho nikde! Proč pak jiní v takových případech se nerozpakují, nekolísají se, nýbrž rázem určitě se rozhodují — buďto vedou sobě tak, jako by se jim nebyla stala žádná urážka, nebo chápou se zbrané, nepřemýšlejíce o následcích? Je to zvláštní psychický případ či něco docela mimovnitřního? Buď jak buď, jeho postavení bylo — výjimečné. On začal tím, že se rozbrečel jako baba, — doznal, že byl pohaněn; ale teď má buď odříci se tohoto doznání a vzít na se všeobecné opovržení, nebo učiniti zadost předsudku a spasiti čest — ale za jakou cenu! Kdo odváží se žádati na něm takovou žertvu a je-li on práv sám ji přinést?...

— — — — — — — — — — — — — — — —

Přišed k rannímu čaji s přepadlým obličejem a unavenýma očima, jal se Dokučajev vysvětlovat ženě, že včera trochu přes míru popíjeli — protože tak vyhlíží. Žena ho žertem za to pokárala, při čemž jí oči, zdálo se, zářily jakousi zvláště obodřující přívětivostí. Potom přiběhly děti dát „dobré jitro“; každé pověsivši se mu kolem krku, dalo mu mlaskavou hubičku. Dokučajev cítil, jak pod těmi čistými polibky postupně mizely stopy protivného políčku...

Minula bezesná noc, plná trapných dum. Nastou-

pil den se svými obyčejnými, věčně jednotvárnými, ale nevýslovně sladkými starostmi a klopotami. Rodina přijala laskavě rozhořčeného člověka do svého náručí a otočila jej pevnou ohradou vůči všelikým pohanám a urážkám.

Večer dopsal Dokučajev jednomu z obou přátel, kteří se mu nabídli za sekundanty, že se rozhodně vzdává souboje. „Já nepřináležím sobě“ — končil list — „a proto mé rozhodnutí jinaké býti nemůže, ať na to pohlíží kdokoli jakkoliv.

Avšak Dokučajevu se nepovedlo upokojiti se svým rozhodnutím. Vědomí nesmyté urážky, ať jakýmkoliv už třebas způsobem, a obava, že se o tom dříve nebo později doví žena, — nedávaly jemu spáti. Obzvláště jej tížila nezbytnost, tajiti se se svým neštěstím před ženou: do té doby neměl před ní té nejmenší tajnosti a proto cítil se dvojnásobně vinným vůči ní.

Za dvě neděle po tom dostal Dokučajev od výboru zprávu, že jest dle usnešení valné hromady vyloučen z jednoty.

— Od kohos dostal psaní? — vyzvídala žena.

— Od výboru, — odpověděl Dokučajev hledě stranou a snaže se zachovati klidné vzezření, ačkoli v něm všecko vřelo následkem této nové pohany.

— Co se stalo?

— Nu nic... Vystoupil jsem z jednoty, tak... tam cosi za mnou zůstalo... budu to musit zaplatit... Já jsem ti to docela zapomněl říci...

— Vystoupil? A proč vystoupil's?

— Nu proč? Mně se to žvanění tam už naprosto zmrzelo. Věc jest očividně ztracena...

Tvář ženina nabyla účastně starostlivého výrazu.

— Nepřihodilo se ti tam nic? Žádná nepříjemnost?

— Ó ne! — Co se mi mohlo přihodit? Zkrátka: otřepal jsem prach...

Dokučajev dodal si konečně mysli, pohlédl zmužile na ženu, ba se i usmál. Žena patrně se upokojila tímto vysvětlením a obrátila řeč jinam. Dokučajevu odlehlo na srdci.

Uplynul zase týden.

Manželé Dokučajevi byli v divadle.

— Tam je, zdá se mi, Nikitin? — otázala se žena, vcházejíc s mužem do sálu po mezihře.

Dokučajev se zachvěl a zakoulel očima se strany na stranu. V průchodě skutečně stál Nikitin — jeden z bývalých kolegů v jednotě. Když Dokučajevi došli k němu, Nikitin, jako by nepozoroval muže, vysekl ženě hlubokou, nad míru uctivou poklonu. Dokučajev dobře pochopil urážlivý pro něho význam této poklony; ale i tu obava, aby neodhalil před ženou hořké tajemství, donutila ho přetvařovat se. I podával přátelsky, jako by se nebylo pranic přihodilo, pravici Nikitinu. Nikitin po krátkém váhání podal mu také svou, ale pohlédl při tom na Dokučajeva takovým výmluvně udiveným zrakem, že Dokučajev rychle se odvrátil.

Příhoda tato nasadila Dokučajevu nový nepokoj do duše: nebylo lze nedomýšlet se, že ho čeká ještě mnoho takových setkání — ba nebylo jim předvídati do konce. Kolik to muk bože, ještě má před sebou! Bude-li míti dosti sil, aby je všecky přetrpěl? Kdyby se naň raději najednou shrnuly? Byl by spasen — a všemu konec... ale tak — čekají naň jiní lidé, jiné starosti...

Žena Dokučajeva spozorovala konečně, že někteří známí přestali k nim chodit na návštěvu.

— Ty jsi se tam povadil? — otázala se v žertu muže.

Dokučajev pokrčil rameny, jaksi jako by se divil takové domněnce.

— Kterak to: povadil jsi se? Přece se všemi se povadit nelze! Přeli jsme se, jak už obyčejně bývá ... a rozhořčili jsme se trochu...

— Ano, já tě už znám! Rozčertil se's, napovídal's Bůh ví co...

— Nic jsem nenapovídal... Nech toho, prosím tě! Jsem tomu rád, že jsem se s nimi poškorpil a nechci toho vzpomínat... Komu je vhod nechat se urážet — nechť tam chodí! Já plakat po nich nebudu. Čert je vezmi i s jejich jednotou!... Ještě jednou tě prosím: nezaváděj o tom řeči!

— Dobrá, nebudu. Jenom se nerozčiluj...

„Nerozčiluj se!“ — to se snadno řekne! Dokučajev by za to nevím co dal, aby mohl nerozčilovat se a znovu začít žíti tak klidně a pokojně, jako žil dříve, než jej vtáhli do té „proklaté kaprice“. Sloužit společenským potřebám, podporovat svobodnou práci! To jsou fráze, to je kočičí zlato, to je lež! Ejhle, jednota jejich trvá už déle než dva roky, — a komu posloužila, koho podporovala? Najde se aspoň jeden jediný „svobodný pracovník“, kterému skutečně prospěla? To je pravda, jak se v pokladně nahromadilo několik set rublů, hned se objevilo dosti lidí, kteří byli ochotni přijati zálohu „dle paragrafu toho a toho“; dostali ji — ale od těch dob není po nich slechu dechu: všecka podpora rozešla se na chlast — ba ještě vysmáli se ťulpasům-dobrodincům. Za rok opakovalo se totéž — a dál to půjde zrovna tak. A ty to vidíš, uznáváš, jak tvá „služba“ je nepěkná, ba přímo podlá, — a zavíráš oči, klameš sebe i jiné, maříš čas i síly — jediné pro to, abys koncem konců dostal facku od podobného ťulpasa, jakým jsi sám... Ale když také, to je vedlejší věc! Trp, nenaříkej a buď rád, buď vděčen, že aspoň ona roztomilá bytost, která bezpodmínečně se ti oddala na všecken život, která nezištně sdílí s tebou radost i žalost, pohlíží na tvůj skutek, jako na věc docela prostou, přirozenou, nepodezřívajíc jeho svatosti, jeho majestátnosti, — že aspoň tato bytost ještě

neodvrátila se od tebe, — protože ničeho ještě neví! . . .

Postěžovat si neměl Dokučajev komu, a trpět stávalo se mu den ze dne obtížnějším. Málem ani nespal, jíst mu nechutnalo a stále se zamýšlel. Sedne, podepře hlavu rukou, zahledí se v jedno místo a zalétá myšlénkami — Bůh ví, kam; potom se pojednou vzpamatuje, ohlédne se úkradkem, nedívá-li se na něho žena, nastrojí tvář do bezstarostného výrazu a jako by docela bodře zamručí: to já, prosím, tak, — začal jsem o čemsi přemýšlet a zapomněl jsem se, zamyslil jsem se kamsi, — ale mně jest docela dobře, mně jest veselo . . .

Nade všecko mučila Dokučajeva bezesnost. V pokoji tma, ticho — a on se buď převrací s boku na bok, marně snaže se uloviti prchající od sebe spánek, anebo leží nehybně naznak a upíraje napjatě zraky do tmy, prožívá v myšlénkách — Bůh ví, pokolikáté už — znova onen osudný večer. Někdy, všecek vysilen už začne dřímat: znavená víčka zavírají se sama od sebe, po těle se rozlévá příjemná zmalátnělost, vědomí se kalí — už — už usne . . .

Ale v té pojednou dotkne se cosi studeného a horkého zároveň jeho skráně a známý hlas zakřikne mu nad samým uchem: „Tu máte!“ . . . Ubožák zachvěje se celým tělem, otevře vyděšené oči — a opět nastává mučivé bdění, tytéž ošklivé vzpomínky . . .

Myšlénky a obrazy — jedna druhé nepěknější a jeden druhého pitvornější — hemží se divoce a chaoticky v rozpáleném jeho mozku; jest jim až těsno, ubohá hlava div se v střepy nerozkočí, — a jich přibývá stále víc a více, bozi vědí, kde se berou a východu pro ně nevidět nikde... Tu probere se rázem z chaosu myšlénka, jedna obzvláště určitá a zřetelná... Několik nocí po sobě pronásleduje Dokučajeva, až jej docela opanuje a zbaví posledního špetu vůle. „Jinak nelze, musím“, rozhodl se konečně a rázem se upokojil. (Dokončení.)

LETNÍ POHÁDKA.

(Konec.)

Král seděl na trůně a Zlatovláska, nic větší nežli muška, usadila se na zlatý květ, zdobící pravé opěradlo trůnu. Střelec Mucha poklonil se hluboce králi, všemu komonstvu i princezně, ač ji sotva viděl. Potom rozhlédl se po přeplněném trůnním sále a pravil: „Vaše Veličenstvo, takhle to nepůjde.“

„E?“ tázal se král.

„Čáry nedělají se před tolika lidmi. Musím býti s princeznou sám. Ne; nikdo nesmí se mi plésti do toho. Ani Vy zde nemůžete zůstati.“

To urazilo krále; ale princezna vznesla se k jeho uchu a šeptala mu tak dlouho, až král rozkázal, aby sál byl vyprázdněn, a když se stalo, postavil malinkou princeznu na stůl a odešel také, i sám zavřel dvéře za sebou, a zcela slušně.

Mucha potom přistoupil k princezně: „Princezinko, můžete nabýti zase své bývalé postavy, uděláte-li vše právě tak, jak vám řeknu. Slibujete?“

Slaboundký hlásek princeznin zazvonil: „Ano.“

„Dobře tedy,“ pravil Mucha. „Mám u sebe ten prsten, který vám ta moucha ukradla; a já vám ho půjčím, a vy si můžete žádat zase svou předešlou postavu; ale potom mi jej musíte dáti zase nazpět.“

„Vždyť mi byl ukraden! Nemáš k němu práva. Zavolám stráže —“ zlobila se princezna.

„Stráže by vás neslyšely, malinká princezno, i kdybyste volala,“ smál se Mucha; „ale já je zavolám za vás, chcete-li. Tak tedy jak? Slibujete?“

„Tedy slibuji. A teď sem s prstenem!“

Mucha sňal jej se svého ramene a položil jej na stůl, a jakmile princezna se ho dotkla, zmenšoval se, zmenšoval, až mohla jej navléci na svůj prstíček. Potom řekla: „Chci mít opět svou pravou postavu!“

Mucha mnul si oči, neboť na stole před ním stála oslňující postava skutečné, přirozeně veliké princezny ve stříbrných šatech. Žádné jitro nebylo krásnější a líbeznější.

„Ó, jak jste krásná!“ zvolal a podával jí ruku, aby jí pomohl dolů se stolu. Seskočila jako pírko a stála před ním, smějíc se radostí, že má opět svou pravou postavu.

„Děkuji ti, děkuji,“ volala, „a musím běžeti a ukázat se otci, ještě tuto minutu.“

„A co prsten?“ zastavil ji Mucha.

„Ó,“ zarazila se Zlatovláska. „Nuž, ano, slíbila jsem: ale — ne, jsem princezna od slova; zde jest.“

Podával mu prsten: ale on ho nebral.

„Můžete si jej podržeti na vždy, na vždy, drahá princezno,“ vyrazil ze sebe, „jen když si mne vezmete.“

„To nemohu!“ zvolala princezna. „Nevezmu si nikdy nikoho, nebudu-li ho milovat víc než všecko na světě!“

„Mně se zdá, že jsem vás tak miloval po všechny své životy,“ pravil, „po celý svůj život, myslím. Nechtěla byste si žádati, abyste mne milovala?“

„Nemyslím, že bych chtěla,“ pochybovala princezna.

„Tož musím míti prsten. Naleznu již nějaký způsob, abych Vás přiměl milovati mne, a potom si můžete zadržeti ten klenot na vždy.“

„Poslyš," uvažovala; „kdybych tě milovala, dělala bych si něco z toho, že máš zrzavé štětiny, tváře jako cihly, červené uši a červené tlapy? Ano či ne?"

„Ani dost málo!" ujišťoval ji horlivě.

Princezna stála, točíc zamyšleně prstenem na svém královském prstíčku. „Připadá mi, že milovati někoho jest důležitější než všecko ostatní; co ty tomu říkáš?"

„Arciť že," přisvědčoval; „kdy pak já to vím!"

„Dobře tedy," souhlasila princezna; „ale ty jsi toho druhu člověk, jakého bych měla milovati?"

„To ne; ani stý díl toho," přiznával se upřímně; „ale pro Vás není takového vůbec na světě!"

„To se mi líbí na tobě," a pohleděla na něho. „Zkusím to. Chci, ať tě mám ráda!"

Stáli tiše a čekali.

„Nic," pravila po chvilce. „Nic se nepřihodilo. Nemám tě ráda. Cítím jen totéž jako prve. Vlasy, ruce, tváře, uši máš ošklivější, než dříve. Odpusť, že jsem tak upřímná; ano?"

„Teď nezbývá, než abych já si přál, abych Vás více nemiloval," pravil chvěje se, „neboť není to snesitelné milovati Vás až k zoufalství, když Vy mne nemáte ráda ani za nehet svých královských prstů. Ať si žiju a zemru jako štětinatá, zrzavá a rudouchá šereda, ale ať mám jednou pokoj."

„Nic naplat," vzdychl si; „miluji a zbožňuju Vás více než kdy jindy. Více, je-li tak možno."

„Aha! teď vím," zvolala princezna, „že je jedno na světě, co čarovný prsten změniti nemůže! Je to láska! To je k smíchu!"

„Mně není ani dost málo do smíchu," vzdychl on. „A že je to proto, že Vy nejste taková osoba, která by mohla milovati takovou osobu, jako jsem já?"

„Dost možná," na to ona; „budu si tedy přáti, abych byla takovou, která by tě chtěla; nedám si ze sebe dělati blázna takovým hloupým prstenem. Ale teď musím zavolati jen ještě svého otce, protože jenom nebesa vědí, jak bude vyhlížeti ta, která by tě mohla milovati. Já aspoň nemohu si představiti tu, která by to dokázala."

„Buďte si nyní ukrutná, jak jenom chcete, jen když mne potom budete milovati. Zavolám krále."

Šel ke dveřím a houknul: „Holá! Vaše Veličenství! Račte sem na okamžik." A král vešel.

„Podívej se, tatíčku, jak mám zase postavu opravdové princezny! Tak, dej mi hubičku." A hned rychle dodala, než mohl tomu zabránit král: „Přeji si býti takovou osobou, která by se zamilovala do tohoto střelce."

„Spaste duši i tělo!" vzkřikl král, rudna v obličeji.

„Ach, mé srdce!" zvolal Mucha, bledý jako stěna.

Před očima obou zděšených mužů stála princezna, proměněná v osobu, schopnou lásky k Muchovi střelci. Takový druh milovnic vyrůstá jen v chlévě. Byla to masatá skotačka s černými namaštěnými vlasy, rudými, lesknoucími se tvářemi, s černýma, malinkýma očkama jako marcipánové prasátko. Ruce měla červené a veliké, a na její nohy nebylo možno ani podívat se.

„Můj zlatý Mucháčku! Teď se vezmeme a budeme spolu šťastně žíti jako myši v sýru."

„Za nic na světě," vyhrkl Mucha, a stáhl jí prsten s prstu, což nebylo slušné; ale dlužno uvážiti, že byl velice rozčilen. Vyrazil ze sálu a ven z paláce, a přihnav se do kasáren, vrhl se do rozestlané po podlaze slámy, zaryl do ní hlavu a ležel jako kláda, až kamarádi počali posmívati se mu a kopali ho; tu vztekle vyskočil, bušil do nich svými červenými pěstmi; povalil jednoho na hromadu, druhého na něho, až jich tak sedm koulelo se na zemi a žádný už žádné od něho nechtěl.

„To jsou rány, to jsou rány," hořekoval král ve svém paláci. „Radši bych tě měl tou liliputkou po celý život než tohle. Musíme míti nazpět ten prsten, a vrátiti tě k sobě samé."

„Nechte si chuť zajít! Ani pomyšlení," dupla si skotačka. „Nebyla jsem ještě nikdy ve svém životě tak šťastna jako teď, co miluji svého Muchánka. Jsem-li princenzna a Vy král, můžete mu poručiti, aby si mne vzal, a on musí."

„Hoře svatá!!" žasnul král; „jak vidět, skotačky z kravína milují trochu jinak než princezny."

„O tom silně pochybuji," odsekla skotačka; „však my víme, co chceme a máme taky vkus. Řekla jsem, že jsem šťastna a zůstanu takovou, jakou jsem, a dost na tom."

Kázala si přinésti studenou vepřovou pečeni se zelím, sýra a piva, a když se najedla, šla spat do princezniny zelenobílé ložnice.

Té noci, když všichni střelci ulehli a usnuli, ubohý Mucha vykradl se ven a bloudil palácovou zahradou a díval se, jak bílé vodotrysky vystupují a padají v bílém světle měsíce. Viděl bílé lilie, stojící mlčky v řadách, jako střelci při pohřbu. Viděl bílé pávy na hřádě v tisovém háji a bílé labutě schoulené v rákosí na jezeře. Chodil sem tam bílou, krásnou nocí, a všechno bylo tak smutné, a nic ho netěšilo; přemýšlel a přemýšlel, ale nepři-

padl ani na jedinou myšlenku, která by stála za přemýšlení. Unaven posadil se konečně na mramorovou bílou lavičku, a skoro si přál, aby zemřel a byl mrtev. Skoro, ne zcela, a to proto, že lidé velice zřídka přejí si toho do opravdy, a potom, kdyby se tak stalo, že by byl pohádky již konec.

Noční ticho a měsíční svit jej upokojily; v jeho utrápeném mozku se vyčistilo a vyjasnilo, až měl nápad říci, a to beze všeho vědomí, že jest to něco rozumného: „Přál bych si míti na to dost rozumu."

A okamžitě stala se s ním změna, tak náhlá, prudká a veliká, div že se neudusil. Vydechl několikráte z hluboka, než mohl si říci: „Jak jsem hloupý!" A pak: „Ať jsem tím, koho by princezna mohla milovati."

Cítil v libém umdlení, jak se tělo jeho rozplývá a splývá, jak se mění. Stával se štíhlým, a pozoroval, že i tvář jeho béře na se zcela jinou podobu. Rozběhl se k jezeru, naklonil se nad vodu a pozoroval při světle měsíce obraz svůj na hladině. Nebyl sice zvláště nějak krásný, ale nemusel se styděti za hluboké, tmavé, poněkud smutné oči, podlouhlý, rovný nos, jemné, sevřené rty, a pevnou bradu, a bílé skráně, jimiž proudila modrá krev — prince Muchomíra.

„Tedy tak vyhlíží ten, koho by mohla princezna milovati?" dumal polohlasně a kochal se pohledem na obraz princeznin, ukrytý v srdci svém, a jako rozumný člověk odebral se na lože.

Časně ráno vstal a šel zase do palácové zahrady; nebylo tam nic šedého a bílého jako minulé noci; ale všechno zlaté a červené, ozářené sluncem, všude plno růží a karafiátů a rozmariny. Připlížil se pod okna princezniny ložnice a čekal, neboť rozumně hádal, že princezna, jsouc nyní skotačkou, vstane velmi záhy. A skutečně také zelené záclony rozhrnuly se, a odulý a ospalý obličej skotaččin objevil se za nimi.

„Hej tam!" volala na Muchomíra, skrčeného mezi růžemi, „co tam máte co dělat?"

„Vyhlížím Vás; byl jsem — jsem střelec, jehož milujete."

„Vás? To by se mi chtělo! Hahaha!"

„Ale zajisté a opravdu."

„Opravdu?" podivila se.

„Nemilujete mne takto, jak jsem?"

„Ani dost málo! jděte k šípku, vždyť máte tváře jako z tvarohu a koukáte jako syrovátka. A černé vlasy nemohla jsem co živa vystáti."

„Zůstanu tak, jak jsem," trval na svém Muchomír.

„A jsi to opravdu ty, Mucha? Co se tedy stane ze mne?" otázala se v nejistotě, a čekala odpověď.

„Já vám to povím," pravil Muchomír. „Buď zůstanete, jak nyní jste, po celý život, a budete dále milovati střelce Muchu, kterého již nikde není; anebo vám půjčím ještě jednou čarovný prsten, a vy se proměníte zase v princeznu, a až budete princeznou, budete mne více milovati, než milujete nyní svého střelce."

„Ehm," dráždilo ji to ke kašli v hrdle, na němž měla navěšeno perel a zlatých řetězů a dukátů; až po chvilce řekla: „Není-li opravdu už mého milého nikde, a nebude-li ho nikdy více, a je-li, jak mně tvrdil, či Vy jste to tvrdil, nejdůležitější milovati někoho" — otevřela široce svá malinká očka a vzala se za bradu. Dalo jí to myšlení; ale ač byla skotačkou, chápala dobře smysl toho. „Podejte mi tedy ten prsten," rozhodla se konečně.

Princ Muchomír hodil jí prsten do okna; chytla jej v letu, navlékla si jej na prst, a odhodlaně pronesla: „Chci býti opět princeznou."

A z okna vykláněla se princezna, zakrývajíc si krásný, uzardělý obličej bílýma rukama.

„Pohleďte na mne," žadonil princ Muchomír, „jsem takový, koho byste mohla milovati?"

„Já nevím," šeptala Zlatovláska, pokukujíc naň skrze své růžové prstíčky; „otažte se raději papa."

„Já se tážu raději Vás," zajásal princ Muchomír, šplhaje se po břečtanu k oknu, aby lépe slyšel její odpověď.

A ona vyklonila se z okna a objala jeho šíji ze strachu snad, aby nespadl a přitiskla jeho hlavu ke své.

A zítra byla svatba. A kde kdo v celém království, bohatý i chudý, měl pečeni a koláče k obědu.

Jak bylo po oddavkách, sešel princ Muchomír s nevěstou k jezeru v zahradě a hodil čarovný prsten daleko do vody. Prsten zazářil jako oheň v paprscích slunce a jemným šplouchnutím zapadl ke dnu jezera, kde leží až do dnešního dne.

Až nebudete míti nic lepšího na práci, můžete jít a hledat jej tam. Troufám si říci, že byste se často rádi proměnili v něco jiného, než co jste, a nic za to nedám, že by to bylo tuze dobré, netoliko pro vás, ale i pro všecky ostatní okolo vás.

Ale Zlatoblávka a Muchomír byli tak šťastni a blaženi, jsouce svoji, že nikdy nepřáli si jakékoli změny, a proto neměli potřebí žádného čarovného prstenu, a zahodili jej do je-

zera. Věděli, jako všichni dobří hospodáři, že jest to bláhové chovati zbytečné věci jen proto, aby se jimi nacpal dům.

K. Křičková.

ZE ČTYRVERŠÍ OMARA CHAJJÁMA.

Kdo ke mně v dnešní noc zpit přivedl tě, kdo?
Z harému touto rukou přivedl tě, kdo?
K tomu, jenž vzdálen tebe jako plamen žhne,
jak horký vzduch se chví — kdo přivedl tě,
kdo?

*

Z všech naučení jenom dvé ti dám,
lepších než všechen bohoslovců krám:
Líp je se postit, nežli jísti vše,
než žíti se všemi, líp žíti sám!

*

V tom světě, věčně měnícím svou líc,
dva druhy šťastných lidí znám, nic víc:
— Ti, kteří ví, co dobro je a zlo,
a ti, kdož nedovedou lišit nic.

*

Já takou moc a sílu jako Allah mít,
hned zemi s nebesy bych kázal rozbořit,
a lepší zbudoval bych, aby svobodně
duch čistý k svému cíli let moh' zaměřit.

*

Když vdechl život Bůh do hlíny mé,
znal, jaké budou jednou činy mé:
bez jeho vůle není žádný hřích —
proč trestati chce peklem viny mé?

*

Sděl uctivý můj pozdrav Muhammedu
a vyřiď, pochopit že nedovedu,
proč víno zakázal a nezakázal
pít bryndu*) z mléka, ze soli a ledu.

*

Sděl, čtyrverší, můj pozdrav Chajjámovi
a vyřiď, ať se nedá zmásti slovy:
Kde děl jsem, že je víno zakázáno?
Nesluší moudrým? Sluší hlupákovi?

*

Kdo na světě jen třeba půlku chleba má
a malé hnízdo, kde by odpočal si, má,
kdo není otrokem a není tyranem,
rci o něm: Tento člověk v světě štěstí má!

*

Ti velcí páni, plno hodností co mají,
na tíhu života si rádi naříkají.
Však není-li kdo otrok lakoty jak oni,
tím — nechápu to vůbec — zkrátka pohrdají!

*

Jsem filosof prý, děno kritikem.
Bůh ví, že v omylu je velikém!
Co byl jsem v toto hnízdo**) posazen,
víc nevím, čím že do opravdy jsem.

*) Drúgh. nápoj z kyselého mléka a medu.
**) Roz. svět.

Je na nebesích býk, jejž zovou Parvínem,*)
a jiného prý skrývá v útrobách svých zem.
Ten, který v hlavě nosí oko moudrosti,
zří stádo oslů nad zemí a pod nebem.

*

Nedej se sunnou**) theologů balit,
pomoz však soustem, tam kde bídu má lid,
nikoho neurážej, bezpráví se zdrž —
za ráj ti ručím já — a teď dej nalít!

*

Ó, jasná číši, víno čisté tak,
že za tebe bych žití svého vrak
rád změnil, by kdos z dálky spatře mě
vzkřiknul: Ó, chodžo Víno, odkud pak?

*

Až zemru, vínem omývejte mě!
Nad hrobem skočnou zazpívejte mně!
Až bude po mně shon v den vzkříšení,
ve prachu krčmy vyhledejte mě!

*

Ty ze hlíny a vody smíchal's mě — co mám si
počít?
Ty z hedvábí a vlny setkal's mě — co mám si
počít?
Co dobrého a špatného kdy pošlo z ruky mé,
Ty na mé čelo dávno napsal's mně — co mám
si počít?

*

Ta troška přízně Tvé a milosti — co to bylo?
když chvíli hýčkal jsi mě v radosti — co to
bylo?
Však čím jsem prohřešil se na Tobě,
že srdce moje stápíš v žalosti — co to bylo?

*

Ta klenba nebeská, nás všecky děsící
je lampa magická, nad námi visící,
slunce je svícen, země jeho stín
a lidé obrazy na něm se chvějící.

*

Buď klidný! V hrobce bezedné až budeš spát,
nad tebou souhvězdí na nebi budou plát
a z cihel, které z prachu tvého uhnětou,
zdi paláce kdys budou budovat.

Přel. Přemysl Hájek.

*) Plejady.
**) Tradice.

SVATOJANSKÝ POUTNÍK.

„Ještě jednou, dřív, než umřu, chtěl bych Prahu viděti — —". Tak zpíval si Vojta Žemličků, když zavláčel, v letošním jarním setí, poslední oves.

„Jo, jo" —" „ještě jednou" — „to je vidět, ten tam už pobyl, ale já tam přeci eště nebyl," hovořil pro sebe Vojta. „Ale počkejme, zejtra je svatýho

Jána, — pátek, sobota, na to přijdou svatodušní svátky, co promeškám?“

„Víš co, mámo, já jedu ráno do Prahy,“ prohodil z nenadání Vojta, když odpřahal bulčata.

„A jeť, šak to máš pořád jedno, co jme polu, jen aby se ti tam něco nepřihodilo, budu mít starosť.“

„E, houby měj starosť. Vedne budu chodiť, v noci budu spáť, někdy u pani, co byla u nás na zdravým vzduchu a někdy u pana doktora, co se tadystavívá, dyš chodívá do hor. To ti ale poudám, dřív nepřijedu, až po svátcích v outerej!“

A tak Vojta jel. Sousedé mu to záviděli, třeba že některý z nich se v Praze pozastavil, když jel do Benešova pro hříbata.

„Čérta-li tam uvidí, leda trochu baráků a bude po komediji,“ prohodil jeden z nich, ale Vojta je už neslyšel.

Až zas po svátcích v outerej.

Všickni se k Vojtovi sběhli a ho vítali, ač ho nemohli poznat ani jeho vlastní děti.

„Snad jsem se tam skrmil, anebo co, že děláte, jakobyste mě neznali?“

„Ba ne, seš suchej jako loutna — a černej, jakobys tam jed červy, máš barvu pro vostudu. Cos tam jed? — Kdes spal? — Cos všecko viděl? — vypravůj!“

„No, — tak si jen u nás sedněte, já se budu pomalu slíkať a při tom vám budu poudať, jen mně neskákejte do řeči, to by bylo pro mně hrob. Když jsem do Prahy přijel, tak mě nejdřív vyhodili.“

„Co to žvaníš, kdo tě vyhodil?“

„Neskákat do řeči! — Já chtěl tu paní překvapit nenadálým příchodem; koupil jsem si plánek, podle něj sem vyhledal tu ulici i číslo domu, na dveřích tabulku s nápisem a již metu po schodech nahoru s tou rozkošej, jak to teď dopadne.

A dopadlo. Zazvoním — žencká vysterčí hlavu — aha — to není paní.“

„Co si přejete?“

„Prosím vás — je panička doma?“

„Není.“

„A kde je?“

„Povídám vám, není doma!“

„A kam šla?“ Ale tejď, místo vodpovědi, žencká to mě strčí a já letím schodama dolů. — Šlak to poraz, povídám si, eště podara, že mám berky dobrý.

Vyběhnu na ulici, vytáhnu plánek a poznám, že jsem blízko Vltavy. Podara — půjdeš tam, — zatím se to ňák změní. Ani byste neujeřili, já nešel celejch pět minut a přede mnou Vltava. Co by to bylo jinýho, poudám si, Karlů most poznávám podle vobrázků a vostatek co?

Chodím sem a tam po tom břehu, jako včela na jaře, dyš poprve vyleze leták, a zkouším to dál a dál. Krása krásu stíhá a parádě nikde konce; lidstva všude jako brabenců, pořád jen slyším „pardón“, — někdo mně praští a zas „pardón“. Já se trochu povohlídnu, v tom na cosi nalítnu; no, čerchmant tohle vem — koukám, jo — chůva s dítětem a čpulí se na mě jako dudy.

Popojdu dál, no, no, tady taky tráuniček a na tom tráuničku kamenej jezdec, jakoby chtěl projížděť ňákou braňku. „Prosím vás, kdopak to je?“ ptám se kohosi.

„To je socha císaře Františka.“

„Á císaře Františka — no, no — třeba že je kamenej, to si ho musím lepší prohlídnout.“ V tom mně ale strejc s velkým knoflíkem na kabátě popadne za rameno a poudá: „Pane, tadyhle se nešlape!“ A víte-li co, já mu za to pěkně poděkoval, třá jsem měl trochu zlosť, le jen dyš to tak dopadlo.

Teď jsem přešel až k samý vodě, já mám vodu hrozně rád, kór, dyš se mě takhle jako drobek zasteskne. A tak se na tu milou vodu dívám. Vokolo mně se začíná cpáť mnoho lidí. Byl jsem rád, že tu stojím v čas, myslil jsem si, že se ve Veltavě něco stane, a to teď, když se tu všecko zastavuje a dívá se tam, kam já se dívám. Nestalo se však nic. Vodešel jsem a lidi taky vodešli.

Nemyslete však, že tu teď bylo prázno, tady chodí lidí jako s fununsem neustále, a co mně bylo nejdivnější, to vám taky povim. — U nás ty žencký běhaj jako vomazovátka, každá jako kosinka, jako loukoť, ale tam, čerchmanti vědí, jesli to dělá ta Veltava a nebo co, tam se každá valí jako kadečka. Teď jsem z toho všeho dostal hlad, a k tomu se dalo do deště, jako dyš koneu zrátí. Na štěstí vidím na dveřích nápis „jídelna“.

Vskočím tam, dírka malá, učouzená, chlap má v ruce harmoniku a na klíně děvku, kerá se neustále zubí.

Nabídli mě jídlo, já se nezdráhal; myslil jsem, že to je má večeře, proto že bylo hodně přítmí, a tady asi dauno svítili.

Po jídle přinesli půllitrovou láheu piva, a ač by mě byla milejší naše horská voda, proto že jsem na ni zvyklej, chci si nalejť. V tom přiskočí jinej chlap, hodně přivochlastalej a prej: „Neřáde, dej taky!“ a bere mně pivo. Já jsem však po něm chmat, poďval jsem se na chlapa a von pustil. Tejď se mně ale začalo vopravdu jako stejskať. V Praze jsem, čeho se mně chtívalo, toho se mně dostalo, noc tu, tady svítěj už dávno, ale na nocleh tu nezůstaneš, — půjdeš znovu k paní, budeš jináč mluvit, snad tě nevyhoděj, kdo pak ví, co si vo tobě ta žencká myslila. Vyjdu na ulici, a koukejme, vono je světlej než před hodinou, to jsem si to ňák splet. Hodinky jsem nechal doma, protože nejdou, a v tý kerčmě taky nešly. Rozhlížím se, kolik je asi času, až tu vidím na věži s bílým cifrákem beze čtvrti vosum. Doma bych to ovšem uhod podle dírek u vopasku.

Pospíším si a zas zvonim u panina bytu. Ženská, co mě vystrčila, se dívá skelnejma dveřma. Já řku: „Je-li paní doma, řekněte, že pantáta z hor prosí vo nocleh.“ A tejď už bylo po starosti, to víte, že mě ráda uviděla, šak já na to taky počítal. (Dokonč.)

— — —

JAK HUS VYPRAVUJE.

Syn krále Jeruzalemského zasnoubil sobě dceru krále Babylonského, a to skrze snoubce. Jimžto ona řekla jest:

Kdo jest pan váš? A oni odpověděli: Pán náš jest král nad králi, pán nad pány, král slávy, kníže pokoje.

Ona řekla: Jest-li krásný? Řekli jí oni: Jeho krásе se slunce i měsíc diví; neb jest krásný způsobou mezi syny lidskými, všecek žádoucí, v něhož i andělé žádají patřiti.

Ona řekla: Jest-li mocný? A oni řkou: Moc jeho od moře až do moře a od potoku až do krajin okrška země. A moc jeho moc věčná a království jeho nebude konce.

Ona řekla: Jest-li bohatý? A oni řkou: Sláva a bohatství v domu jeho, a v něm jsou všichni pokladové skryti.

Ona řekla: Jest-li moudrý? Oni řkou: On jest moudrost otce svého, a jeho moudrosti všechny věci stvořeny jsou, a moudrosti jeho není počtu.

Ona řekla: Ctí-li jeho kterými dary? Oni řkou: Králové Tarští a Ostrovští dary jemu obětují, a králové Arabští a Sabští čest jemu přinosí.

Ona se táze: Kdo slouží jemu? Oni řkou: Všichni lidé slouží jemu.

Ona řekla: Která jest velebnost jeho? A oni řkou: Všichni pohané velebí jeho.

To uslyševši, řekla poslům jeho: Poněvadž tak jest, jakož vy pravíte, on pán váš a král váš, nechať přijda i políbí mě políbením úst svých; totiž nechať mluví se mnou ústy svými, co se jemu do mne líbí, a já učiním vůli jeho.

*

Kristus a papež o květné neděli. „Kristus na oslíku, a on na velikém bílém oři neb hynstu, v uzdě zlatem okované a drahým kamením uzdu, prsosiny i pochvy maje položené, třapce zbarvené od klobouka až do země, a deku, jenž koně kryje, až se i po zemi vleče; před nímž oslici ženou neb mezkyni, jenž na sobě nese tělo boží, na niž s Kristem nic nedbají; a před papežem klekají, ano nad ním nebe nesou a nazývají jej nejsvětějším, a trou se, prosíce za obroky a nohy líbají, ač dopustí oděnci žoldnéři, jenž kyji stříbrnými chudé do noh tepou; a on sedě na hynstu směje se tomu, že tak u veliké chvále jest: a náš milý, tichý, pokorný spasitel jede s velikým pláčem na oslíku.“

*

Innocentius III. zakázal vydírati peníze z lidu ukazováním ostatků svatých. „Ale že to bylo měšci nebo tobolce kněžské něco protivné, proto také bylo nelibé; ale kdyby je drželi (přikázání), snad by byli méně zubův sv. Barbory i jiných nazvaných od nich svátostí ukazovali. A tak zjevně loudili lid k obětování, jenž jim méně dával než prve. A již měli přísloví i sedláci: „Ale ť ten kněz konec stříbrný dobře přivede!“ Kázal jeden u sv. Jindřicha na Novém městě v Praze: „Vězte, dítky, že tři čerti šli jsou na posvícení: jeden, aby srdce zavíral, aby hříchův neželeli, a dítky, to zlý čert; druhý, aby ústa zavíral, aby se nemodlili a Boha nechválili, a dítky, to horší; a třetí, aby měšce zavíral, haha, dítky, to nejhorší! Protož, milé dítky, nedejte tomu nejhoršímu sobě měšcův zavírati; přistupte k svátosti, otevrouce své měšce a tobolky!“ —

*

„Dobré paměti Petřík z Cách, občan pražský, ruku maje zchromlou, přinesl do Vilsnaku ve jménu oné krve, kterou tam rozhlašovali, ruku stříbrnou, a chtěje zkusiti, co by kázali kněží o ruce oné, zůstal tam až do dne třetího. A kněz, an týž seděl v kostele, hlásal na kazatelně řka: „Slyšte, dítky, zázrak: Ejhle jeden občan pražský uzdravil se na ruce schromlé krví Kristovou, a na svědectví toho ejhle! přinesl tuhle ruku stříbrnou.“ Ten však stoje a ruku zdvihnuv vece: „O kněže, proč lžeš? Hle ruka má dosud jest chroma, jakož i dříve.“ — A té věci svědkové jsou dnes v Praze přátelé jeho i rodina.

*

Strojení škrabošek v kostele od kněží a žáků. „Co pak činí zjevné nekázni v kostele, strojíce škrabošky, kdo by vypsal na Praze? Učiníce žáka potvorného biskupem, posadí na oslici tváří k ocasu, a vedou ho do kostela na mši; a před ním mísu polévky a konev neb čbán piva, i drží před ním, an jí v kostele. A viděl jsem, an kadí oltáře, a zdvih nohu nahoru, i vece hlasem velikým: Bú! A žáci nesli před ním veliké pochodně místo svěc, a chodili oltář od oltáře, tak kadíce. Potom jsem uzřel, ano žáci vše opak kukly kožišné obrátili a tancovali v kostele, a lidé se dívali a smáli, mnějíce, by to bylo vše svatě a právě, že to měli v své rubrice t. j. ve svém ustavení.“ —

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.

Tiskem **E. Beauforta** v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 14. července 1907. Číslo 28.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 65 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

HERMA JONÁŠOVA:

HODNÍ LIDÉ.

Jsme lidé pokojní, jichž netřeba se bát
a známe trpět urážky i hlad
a rány též, kdo má je nám chuť dát
a bijící-li ruka rukou pána,
nám pravou pochoutkou je každá rána
a pěkně za ni políbíme ruku;
my nejsme z těch, již natropí hned hluku,
když nemají co jíst, neb uhodí je kdosi,
z nás každý tvář svou pohotovu nosí,
i hřbet a ještě cosi —

A vyskytne-li přec se buřič kdesi,
v nás muví-li, jak v kameny a v lesy
by mluvil svoje řeči bohaprázdné;
a když pak na té cestě jeho srázné
ho za límeček chytne ruka páně,
my na povel se jako lité saně
vrhneme na něj, a že hoden trestu,
my zbijem' ho a všoupnem' do harestu
a tam si kaž své nesmysly a báje!

Jiný zas šťourá v minulosti taje
a namluvit chce, pradědové naši
byl statný rod, jenž nerad křivdu snáší
a rány dát prý dovedli tak směle,
jak my je známe trpět na svém těle —
Hůl na něj za tu řeč, tak jako prve!
My hodní lidé z tak buřické krve?

My máme vše, co může člověk chtít,
my máme pole kus, kde můžem orat, sít
a v potu tváří čas si prací krátit.
To blaho pak, když můžeme hodně platit
a tím si získat spokojenost pána!
I řemesla s dnem zlatým jsou nám dána
a kdo je pravý našinec, ne líný,
ten cestu klestí, by dno vzít moh' jiný!

O blaho duší též je postaráno.
Již v písmě svatém stojí kdesi psáno,
že chudý duchem blahoslaven vždycky.
A pastýřů cit ušlechtilý, lidský
až dojemnou již od věků má péči,
by žádná z ovcí, lstí neb zlobou něčí
blahoslavenství neztratila záři.
Jim svatost zírá z kulaťoučkých tváří
a že ta péče o nás jde jim k duhu,
dle bříška poznáš z dálky Páně sluhu.

A tak tu máme vše, co srdce ráčí
a nechcem víc, to ke štěstí nám stačí.
Jsme lidé pokojní, jichž netřeba se bát,
a známe trpět urážky i hlad
a rány též, kdo má je nám chuť dát
a bijící-li ruka rukou pána,
nám pravou pochoutkou je každá rána
a pěkně za ni políbíme ruku;
my nejsme z těch, již natropí hned hluku,
když nemají co jíst, neb udeří je kdosi,
z nás každý tvář svou pohotovu nosí,
i hřbet a ještě cosi —

V. S LICHAČOV:

FACKA.

(Konec.)

Maslobojnikov právě rozsvítil lampu a zasedal k večerní práci, když do jeho pokoje nahlédla panská.

— Ptají se po vás, — řekla; potom otevřela dvéře, pustila do nich Dokučajeva a zmizela.

Maslobojnikov obrátil se a prohlížeje si příchozího, pozvolna vstal.

— Jest vám zajisté divný můj příchod? — začal Dokučajev nepevným hlasem.

— Ano . . . přiznávám se . . .

— My musíme nezbytně spolu promluvit . . .

— To je vaše mínění?

— Ano, moje.

— Ale já potřeby toho nevidím. My jsme spolu, zdá se mi, skončili . . .

— Ale neprávem se vám tak zdá. Vy . . . vy jste mne urazil . . .

— No to vy míníte! Já jsem myslil, že jste se už s tím smířil . . .

— Jakže? . . . Kterak jste mohl tak myslit?

— Soudil jsem dle vašeho chování.

— Dle mého chování . . . Já jsem se nemohl jinak chovat! Já nemám práva bít se . . . Mám rodinu . . .

Dokučajev se zarazil. To všecko nebylo to, k čemu se hotovil. Šel sem s určitou žádostí a s určitým rozhodnutím, šel směle a klidně — a s prvními slovy hned začne něco docela jiného, ba i ospravedlňovati se z čehosi jal! Chudák se nevolí a rozhorlením — ne tak na Maslobojnikova, jako na sebe sama — všecek třásl a sotva dýchal.

— Co byste si vlastně tedy ode mne přál? — otázal se Maslobojnikov s posměšným úsměvem.

— Já bych si přál . . . abyste mne odprosil!

— Ohó! Přání nad míru — riskantní . . . ale, — bohužel, nesplnitelné . . .

— A jestli vás k tomu donutím?

Maslobojnikov se opovržlivě ušklíbnul.

— Jakým pak způsobem, rád bych věděl? Chcete se pustit se mnou do křížku? Neradím vám, přítelíčku, špatně by to dopadlo . . . Nač by vám to odprošení také bylo, — nechápu! Kdybych se k němu i snížil, abych se vás zbyl, — vždyť jsme tu teď sami dva, — což tehdy nebylo, pamatujete se? Čím byste dokázal? Ale já bych se už i tím zahodil . . .

— Vy musíte napsat . . .

— Na — psat?! . . . Fuj — fuj — fuj . . . viděl jste blázna?

— Vy nechcete tedy?

— Rozhodně a dokonce ne!

— Naposledy . . . slyšíte? — naposledy . . .

Ale Maslobojnikov už neposlouchal, nýbrž pozorně sledoval pravou ruku Dokučajeva, která se napřed jaksi zvláštně, zrovna křečovitě poškubávala, až pojednou potom vjela do kapsy kabátové; v tom však ji Maslobojnikov zachytil a sevřel tak, že Dokučajev div nevykřikl bolestí.

— Eha, pánečku! Vy máte, jak vidím, cosi seriosnějšího za lubem . . . Prosím, račte ven s ručkou!

Marně pokoušel se Dokučajev zprotivit se: Maslobojnikov bez velikého úsilí vytáhl mu ruku z kapsy a vytrhl mu z ní revolver . . . Těžko oddychuje a na smrť jsa bledý Dokučajev svěsil hlavu jako zločinec.

— Tož tak? — spustil na něho Maslobojnikov, schovav revolvér za záda a odstoupiv na několik krokův. — Co mám s vámi teď udělat, pane Dokučajeve? Co soudíte?

Odpověď žádná.

— Podle všech pravidel — pokračoval Maslobojnikov — měl bych poslat pro policii . . .

— Toho neuděláte! — zpola vyšeptal, zpola vystonal Dokučajev.

— Jste o tom přesvědčen? . . . Já bych toho třebas neučinil — ne k vůli vám, dokonce ne, ale k vůli vaší rodině . . . Ale kdo mně zaručí, že se nebude tento experiment opakovat? Čím zajistit se před novým pokusem? Věc je zřejmá, že jste mne přišel zkrátka a dobře zabit, odprošení — to byla pouhá záminka . . . já jsem vám to na očích poznal . . . Uznáte tedy, že by bylo s mé strany velikou neprozřetelností . . . Já opravdu také nechápu . . .

Dokučajev pozvedl na Maslobojnikova kalný, strhaný zrak, chtěl cosi říci, zachroptěl, zaklátil sebou a svalil se na zem. Maslobojnikov v prvním okamžiku ztratil hlavu; po té však, přesvědčiv se, že jsou to pouhé mdloby, odhodil revolvér, přenesl Dokučajeva na pohovku, rozepjal mu límec a pokropil obličej vodou.

— Přešlo to již? — otázal se mrzutě, když Dokučajev otevřel oči a z hluboka vzdychl.

Dokučajev neodpověděv, vstal a udělal několik nejistých kroků.

— Můžete jet domů? — pokračoval Maslobojnikov týmže tónem.

— Ano . . .

— Nu, tak jeďte. Jiného bych tak zhola nepustil, ale vy máte jaksi tuze slabé nervy — ještě mrzutosti by s vámi člověk došel . . .

Dokučajev zamířil na to ke dveřím, ale v půl cestě se zastavil a jaksi nerozhodně se ohlédl.

— Čepice vaše je snad v předsíni — zde není — řekl Maslobojnikov.

— Já čepici ne . . .

Pohled Dokučajeva spočinul na revolveru. Maslobojnikov spěšně jej uchvátil a znova schoval za záda.

— Vy si tuhle hračku přejete, pravda? Ne tak, vy dovolíte už, abych si ji nechal na památku! I pro vás to bude prospěšnější — budete dále od hříchu . . .

Dokučajev zakýval hlavou, usmál se trpce a odešel.

Dokučajeva, když se probudila v noci, neviděla světla v pokoji mužově, což ji poněkud znepokojilo. I vstala podívat se, — co to znamená.

Dokučajev, rozesle čen a po pás přikryt pokrývkou, seděl na posteli a ruce sepjaty kolem kolen, hleděl znaveně do prázdna. Na stolku hořela svíčka.

— Co pak nespíš? — otázala se Dokučajeva žena, dívajíc se mu účastlivě do obličeje.

Dokučajev mlčel.

— Míťo! co je s tebou? — pokračovala žena s patrným už neklidem.

Dokučajev obrátil se k stěně.

— Míťo! co je ti?

— Nic mi není, — řekl vynuceně Dokučajev, — jdi spat . . .

— Nejsi zdráv . . . Miloušku, řekni mi, přihodilo se ti něco?

Žena objala Dokučajeva a něžně se k němu přivinula. Dokučajev tiše odstranil její ruku, sklesl obličejem na podušku a zavzlykal.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Spuštěnou záclonou prodíral se už ranní zábřesk, ale zapomenutá svíčka ještě pořád hořela na stolku. Dokučajeva klečela na kolenou u postele a líbajíc mužovy ruce, hovořila laskavě vyčítavo:

— A ty jsi se mi o tom dosud ani slovem nezmínil! To je hřích, drahoušku! Ty's mi nedůvěřoval — jenom to řekni! Ty jsi se bál, že tě nepochopím, že se zachovám, jako ti ostatní? Vždyť to jsou přece — cizí, ale já — já jsem tvá žena . . . Svědomí máš čisté, špatného jsi nic neudělal — nač se tedy tolik znepokojovat? Člověka! Potřebuje útěchy — a mlčí! Tak se trápit! Ty myslíš, že jsem toho nepozorovala? Já jsem se tě pouze proto nedotazovala, poněvadž jsem čekala, že sám začneš . . . Můj drahoušku, upokoj se, zapomeň . . . na všecko zapomeň, vyjma na jedno, — že máš ženu a děti . . . na to nikdy nezapomínej! Děti jsou ještě malé, ale mají tě rády neméně než já, a až dorostou, — také vážiti si tebe se naučí stejnou měrou, i oběť tvoji oceňovat — jinak se jich já sama první odřeknu . . .

Dokučajev poslouchal a plakal, ale už ne zármutkem nad urážkou, nýbrž tichou radostí, která s každým slovem ženy pronikala v jeho rozbolestněnou duši . . .

M. K D.

TETIČKA MANOVY.

Posmrtná vzpomínka.

Tetička Manovy chodívaly vždycky jako stínek, bledá a milá, starunká; i kolem úst hrál jim úsměv sotva značitý jako stínek.

Chlapi jejich byli velice silní, nezdravě tlustí, otec i syn. Starý skoro umřeli, „tak sa jaksi ztratili, jako by jich nebývalo“. O Frankovi, synovi, se říkalo, že má „prúch“, ale tajilo se to, až ulehl. To už byl vdovcem a měl dvě děti. Lehl u matky. Ještě štěstí, že byly staří matka na živě, nebo tento člověk, kde se v nemoci uteče? Nemá-li svého, aby umřel pod hrázami.

Stará matka sama nic neměly, byly v hoferství a živily se nádenkou. Bylo to smutné. Ale že syn nemocný dostával z nemocenské pokladny jako zedník, pár těch krejcarů denně, měly ze začátku aspoň na ten chléb a na mléko, mohly děti nasytit, a nemocný se také ještě sem tam s lůžka stáhl: tetička vzdychaly a žalovaly na svůj osud.

Když však přestaly i těch pár krejcarů brát, nebylo ani takové živobytí. Prodávaly kus po kousku z domu, až nezbylo než čtyři holé zdi, pohrádka s nemocným a pár hrnků. A oni, stará matka musely staré kosti tlačit na zemi. Potom nebylo už čeho prodat; na nádenku nemohly, neboť nemocný ležel jako nezvládný kus dřeva, polo chorobou, polo hladověním umíraje. Sem tam odskočily někomu podojit krávu nebo donést nošku jateliny, dostaly hlt kyšky, kus chleba nebo trochu brambor. Ale to slupply děti, tetička že sem tam tu erteplíčku vstrčily do huby a vodou zapily.

Na konec ani pro děti nebylo. Když se marně o chléb babičky nakvandraly, ztratily se z domu, vrazily do něčí izby, ostaly s otevřenýma hubičkama mlčky stát, až jim lidé chleba podali. Tenkrát přestaly tetička Manka i vzdychat, ztichly nadobro. Když jsi na ně útrpně pohlédl, zdvihlo jim hoře prsa, oči se jim bolestně převalily a zatáhly, v němém neporozumění zdvihla se ramena a hlava kývala, že nechápe; ústa však mlčela.

A tu po dlouhých desíti měsících začal nemocný syn neočekávaně okřívat a také okřál. Tetička však už neoživly, hlavička se jim klátila mdle na sesláblém těle, tichoučko mlčky zesnuly, tak jak ticho mlčky nesly svou bídu a hoře.

A je mi rázem nepochopitelno, jak jsme my lidé krutí. Musíme míti salátek, když je hlávečka za 7 kr. a kuřátka, když jsou jak pěsť, za korunu, a hader a camfrnochů, a kolem nás umírají životy lidské bídou a hladem a daly by se vysvobodit malým odepřením, ba ani ne, jen vynecháním zbytečností z našich potřeb: a my na to zapomínáme.

Kéž bychom vždy otevřely ruku, když se v nás pohne srdce citem a láskou! Neztratili bychom, ale získali.

SVATOJANSKÝ POUTNÍK.

(Dokončení.)

Druhej deň po snídaní vzala mě sebou do pražský tržnice. To je vám dům hrozitánskej se skleněnou střechou. A dybyste viděli, co toho tvarohu, másla, masa, ryb, ještě se merskaly, a kdo pak ví, co všecko, já to dlouho neprohlížel, je tam zrouna puch — — — paní poudá:

„Co se cukáte?“

„I řku, paničko, — smerdí to tu.“

„Ba ne, to jen že nejste zvyklý.“

„Aha,“ pomyslil jsem si, „proto vono se to těm pánům tak vošklivi, dyš kydáme u nás hnůj, že tomu nejsou zvyklí. Dyš si paní nakoupila, vedla mě do domu tak ňák jako „záložna“ nebo „spořitelna“, na jménu nezáleží, abych se prej poďval na to zařízení. A co si myslíte, — dyš sem tam vešel, vzpomněl jsem si, jak se mně vyjevil sen, co se mně zdál, ještě jako klukoj, vo nebi. Dvéře se rozlítnou, před vámi samý mramor a pozlátko. Schody nahoru, dva fasuňky by mohly jeť podle sebe. A teď — — samý přístodolek, ale samý přístodolek kolem dokola. A v těch přístodolkách seděj ouřadníci jako zaklení,

jenom péro hejbe pravačkou. Já mám posud na hlavě. V tom se ale přistihnu a stáhnu klobouk, vždyť to nejsem v ohromný stodole, ale v hrozný ouřadovně.

Tu se mě počíná dělat husí kůže, a já začínám mít velikou úctu před něčím, co se podepisuje „v Praze".

Na večír jsem šel do Národního divadla, koupil jsem si lístek za dvacet krejcarů a stál jsem tak vysoko, že ti dole mně připadali jako pimperlata. Viděť bylo dost, ale slyšeť málo. I dal jsem si k uchu klobouk, abych zachytil víc hlasu.

Druhou noc mě vzala sebou paní do „lóže". Nemyslete však, že to je postel, ale vyspat by se tam taky moh, ta budka je celá vnitřku polípená ňákým červeným sametem, a je to tam měký, jen což. My jsme seděli v nejnižší řadě, a do toho lóže na dveřích je „pětka". Naproti nám nad jedním lóžem u samýho jeviště je koruna, tam prej sedává, považte, císař. Když jsem se tak na ty lóže díval, zdálo se mně, že to je překrásnej zvěřinec, ale v něm místo zvířat jsou lidi, a to eště páni a velcí páni. A já — co já? Vzpomínám, jak mně doma piští mezi prsty u nohou hnojůka, nebo bláto, a teď — — teď se mám cejtit taky pánem, a to velkým pánem, mně to nejde, je toho moc najednou, chci si utřít nos, ale vzpomenu si, že mám už šátek špinavej jako vonuci; přede mnou je jen dvojí barva: páni jako krtice a dámy jako sníh — — v tom světla spejchly... Dobře — tejď si utřeš nos. Mezi tím štemovali muzikanti inštrmenty, a nelžu vám, že to už bylo pěknější, než dyš u nás hrajou vo funuse. A dyš potom vopravdu spustili, já měl někdy voči na verchu a někdy jsem až brečel. Někdy to hrálo jako dyš máte mordijónckej hlad a někdy zas, jako dyš volizujete koláč, namazanej máslem a medem.Hercům pláskali — já nepláskal, nemoh jsem; mně se dycky zdálo, že se před mnou zauřelo kus českýho světa, kde smáli se i plakali otcové, když rodili se jim lidumilové a nebo tyrani. Nejlepší by bylo, dyby aspoň jednou, jako já, jste se mohli na to podívať.

S panem doktorem jsme vobešli skoro celou Prahu, to samým stromovím. Já se pořád díval dolů na město. Von se mně ptá: „Jak se vám to líbí?" „I řku, líbí, nemůžu se toho koukání ani najíst."

„I ne — park jestli se vám líbí?"

„Ale jo — taky," člouvjek to musí těm Pražanům pochváliť, třeba že je v háji vyrostlej.

Taky jsem byl tam, po čem jsem nejvíc toužíval, „v chrámě svatýho Víta". Ten vám je krásou až přepláskanej. Připadal mně z venčí, jako by ho učený kašťouky mnohonáste věků robily. A dyš jsme vešli do vnitř a vobcházeli hrobky českejch králů, mě to hnalo pryč, jako bych nebyl hoden stát nad prachem těch rytířů... Samej drahej kámen ve zdi, samej lesk z drahýho kovu. Dech se mně krátil a připadal jsem si merňavej při pohledu na posvátný místo. V tom přišli ti hoši, usadili se proti sobě a začala pobožnosť. Byl jsme při ní jen já a paní. Prosil jsem ji, aby počkala, ač jsem se před tím neustále cukal, cukal.

Myslil jsem, že to pravý přišlo teď. Ale kdepák — to zkazilo mou náladu. Mezi mertvým zdivem, jež mluvilo ke mně před chvilkou řeč vobšírnou a živou, mluvěj tejď bytosti živý řeč mertvou a nedbalou. Tu jeden z nich zívá, až se mu druzí smějou, a zas zívá jinej. „Do třetice všeho dobra" pomyslil jsem si, „pak vodejdem," a co tohle poudám, zíval třetí. — Vodešli jsme.

„Byls taky, Vojto, v evadělickým?"

„Taky."

„Jak se ti to tam líbilo?" ptal se soused Matějásek.

„Inu, jakožto v Praze, čekal jsem, že se přiherne mnoho pánů a paniček — ale kata. Tu přišla stařenka v kukličce, jakou nosívala mý ženy babička, a zas jiná stařena, nuzně voblíčená, co byli mldší, z těch nekoukala žádná pančtina. Byl mezi těma lidma taky tak ňákej pán, ale bylo jich hrozně málo, třá to bylo vo svátcích a nechali těm druhejm tu svou pančtinu dost cejtiť."

„Jo, jo, přec jen blahoslavení chudí duchem," řekl Matějásek, „chudí přec jen jsou vonačejší."

„Co tě to napadá, Matějásku," horlil Vojta, „chudí duchem jsou ti, keří vědí, že jsou duševní žebráci, ale taky usilujou, aby duševně zbohatli."

„Taky jsem byl ve „vobrazárně" a v „muzeum", a abyste věděli, v těch dvouch domech jsem tak vysech, a to jen samým koukáním. Na to bych, milí sousídkové, potřeboval pět let a ne pět hodin.

Taky jsem si nelenoval najíť dům, co jsem tam zapsanej jako dlužník, „Hypoteční banku". Dybych měl jeden z těch dvouch sloupů, co tam stojej za dveřma u vchodu, možná, že by mně po tý nešťastný tisícouce eště něco zbylo.

Naposled byli jsme na Petříně, tam jsem si měl vo zercadla rozbiť hlavu. Vo tom vám budu vypravovat jindy, mám to někde vymalovaný, ale až to najdu. Stojí tam však věž, celá ze železa a vypadá jako merkev; z tý jsem viděl celičkou Prahu, a poudal jsem: Dyby to byla vopraudu merkev, tak na hodnou chvíli, vzal bych si ji domů. Doma bych ji rozřezal na padesát koleček a dal bych jedno tuhle Matějáskoj, jedno Václavoj Skuhralovu, jedno bych si nechal sám, a řek bych: „Sousedi, nate, tu máte na památku z Prahy, postavte si nad žentoury boudy, aby na vás nepršelo a v zejmě nefoukalo. Že to ale nejde, jeďte každej z vás jednou za živobytí do Prahy. A až ji celou prohlídnete, vylezte si naposled na tu věž, a tam jistě řeknete jako já: „Praho, Praho! Ty jseš srdce, my, horáci, jsme tvý plíce!"

J. Opočenský.

BOŽKA STRÁNSKÁ

POHÁDKA O VÍLE, KTERÁ HLEDALA KRÁSU.

Památce Hany Kvapilové věnováno.

Na pokraji lesa v hezounké chaloupce, za jejímiž mřížovanými okénky vlídně hleděly slunci vstříc červené a bílé hlavičky kvetoucích geranií, bydlela víla. Květy kol chaloupky rozseté, lesní stromy a potůček byly jejím domovem.

Zkušený, světem zběhlý potůček pověděl jí, že matkou její byla Krása, a že bydlí kdesi daleko, daleko.

Víla se všecka roztoužila vypravováním o své matce-Kráse, snila o ní dlouhé bájné sny a tolik si přála ji spatřiti. Ale bála se dalekého, cizího světa.

Všichni ji milovali. Měla hebounké sněžné ručky; květy vydechovaly touhu zachvívat se jich dotekem. Její dětské oči zdály se sníti tajůplné pohádky o zelených a modrých lesních jezerech. Její vlas dával jas květům, a ony mu dávaly vůni. Malé štíhlé vlnky potůčka pokoušely se hovořit ozvěnou její hlasu, tolik se jim líbil, a její smích podobal se šelestění modrých lesních zvonků, když je rozveselí vánek letního dne.

Krása, plná lásky k malé víle, vdechla v ní kus své vznešené, okouzlující bytosti. Proto uměla víla tak tklivé písně zpívat, tak nevýslovně tklivé — tu hřejivě veselé, tu bolně truchlivé — ale všechny plné tónů čarovných, sladkých snů.

Vítr, tajemným šuměním v korunách borovic vypravoval jí o dílech velkých básníků — a ona dílům hloubku duše vdechovala, dávajíc jim v písních splynouti se svou bytostí.

Zpívala o květu jabloně, jak tiše k zemi padá, o zmírajících někde v dáli, bílých labutích, o věčných obětech vznešených, lidských srdcí.

Nejvíce milovala píseň o bílých obláčcích. Pluly tak volně, tak bezstarostně nad jejíma dětskými pohádkovýma očima. Tak lehce spěchaly v jakousi neznámou čarovnou dáli. Ne, v nich nemohlo býti zmírání — tak snila víla — a k smrti roztoužila každé nitro písní o svých obláčcích. Netleskali jí, jako lidé tleskají svým velkým umělcům. Ale vysoké borovice v nadšeném obdivu majestátně zašuměly vzduchem, potůček nějak prudčeji se rozehnal mezi zelené louky, modrá očka pomněnek se vroucně zahleděla na zbožňovanou vílu a štíhlé konvalinky a pružné lesní zvonky se graciesně ukláněly.

Jedenkráte se víle až tuze zastesklo spatřiti Krásu. Počala truchliti a chřadnouti, až konečně se rozhodla ve světě ji vyhledat.

Vydala se tedy na cestu. Šla dlouho, dlouho, a byla už tolik znavena neznámými cestami, když přišla do velikého města. Ale Krásy nenašla, marně ji hledala, marně se po ní vyptávala. Lekala se chladných zdí domů, hrubých hlasů lidí a hrkotu kočárů v šedých blátivých ulicích. Zklamána vracela se domů.

Za svitu měsíce, zemdlena došla k své chaloupce, sedla na práh a jala se zpívati o svých milých obláčcích. Měnící se, a nesmrtelné, při měsíčním svitu ještě spěšněji v dálku prchaly, jako by chtěly nahradit, co za dne promeškaly.

Nebylo zmírání v obláčcích. Jen v nich, vysoko, dozajista sídlí Krása — tak přemítá víla a stále plněji a toužebněji zpívá svou píseň. Zpívá, zpívá, v závratnou výš závratnými tóny spěje, teď bolest svou nad marným ve světě hledáním Krásy zpívá — teď šíleně vášnivým snem o splynutí s Krásou v nesmrtelných obláčcích všecka se rozesnila.

Zdá se jí, že více nebydlí v malé chaloupce, ale že v mocných výšinách konečně se shledává s drahou matkou. Krása hedbávné polibky tiskne jí na bílé čelo, za ruku ji béře a provádí stkvoucím, nikdy nevídaným prostorem.

Všude plno světel, až oči přecházejí. Nádherné květy se hluboko v pozdravu uklánějí vznešené víle a vonné růže jsou nasety, kudy kráčí. Ovšem, vždyť pod jejími kroky jen ještě radostněji hlavičky zvedají. Stříbrné krůpěje vodotrysku něžným chladem se mísí ve vášnivou vůni prostoru. Andělé v zlatých řízách přinášejí drahocenné dary víle a bíle oděné dívky rozkošnou sladkou hudbou harf ji vítají.

Všichni se na ni usmívají, všichni ji milují.

Teď již nezpívá, ale sama naslouchá čarovným nebeským zvukům. Krásno, nekonečné, nesmrtelné krásno je rozprostřeno kolem ní. Je tak šťastna a klidna ve svém novém, věčném domově.

— — — — — — — — — — — — — —

Malá chaloupka na pokraji lesa s červenými a bílými geraniemi v okénkách je opuštěna. Nikdo neví, kam se poděla víla s očima plnýma pohádek o modrých a zelených lesních jezerech.

Potůček, stařičké borovice, modré lesní zvonky a konvalinky, pomněnky a všechen kraj — všechno zaplakalo dlouhým, srdcervným štkáním.

Odešla na vždy víla a její písně.

E. U.

NEMOCNÁ.

Paní profesorová byla dnes těžce nemocna. Je sice mladá, statná a baculatá paní, ale občas si musí zastonat. A aby se jí stonalo lehčeji, šla si lehnout na divan do pracovny svého chotě. Jemně ji přivítal, pohladil a uložil trochu mazlící se ženušku na pohovku. (Pan profesor Jiruš je mužem přímo vzorným!) Potom se usadil ke svému stolku, k práci — dokončoval právě článek „O umělecké výchově“ — dívaje se občas na ni usměvavě. Věděl, že není tak zle, ale uznával, že jí volno není.

Za chvíli se otevřely hlučně dvéře, a malý, tříletý křikloun vrazil s jásotem do pokoje. Vrátil se z vycházky. Dnes šel s Marií, jindy chodívá s mama (Marie je spolehlivé děvče, není jako Tona z jednoho feuilletonu paní Popelky Bilianové, která chodila s vojákem. Paní Pavla si ji vychovala sama.)

Chlapec vletěl, ale zarazil se, vida matku tiše ležet na otcově pohovce. To jest u ní neobvyklé. Mama tvářila se smutně, a tatíček vyhlížel tak vážně a pravil hošíčkovi: „Mílo, dnes nesmíš moc bouchat a křičet, mama stůně!“

Míla si směl hrát dle své vůle, nebyl nikdy mnoho okřikován, a často si s ním jeho máti vesele hrála. (Když nestonala, byla velmi veselá.)

Nu, a Míla měl uznání — díky jemnému vychování. Věděl, kdy si smí hrát tiše a kdy „nahlas“, kdy smí být v pracovně a kdy daleko od ní. Strčil-li hlavičku do otcova pokoje a viděl, že pracuje, tichounce zavřel a šel si hrát do ložnice. A napomínal, jda kuchyní, Marii: Nebouchej moc, tatíček musí mít ticho!

A když byla u tatíčka mama a oba se smáli a povídali, šel k nim náramně nahlas a třeba po čtyřech nebo po jedné.

Ale nemoc, to bylo u Jirušů velké slovo. Míla věděl dobře, jak bylo, když tatíček stonal, jak maminka byla smutná a jak všichni tiše chodili. Tehdy neměl Míla ani chuti hrát si a dováděť. A když Míla stonal, mama právě tak sedala stále u jeho postýlky jako u otcovy — obzvláště se pamatuje na tu dobrou medicinu. (Míla hrozně rád užíval.) Hned by zas stonal k vůli ní — jen kdyby nemusil stále tak tiše ležet se zavázaným bříškem. Tohle všechno se Mílovi mihalo v hlavičce, když viděl svou zlatou mamu tiše ležet a smutně koukat.

— Tak ty stůněš, mama? — pravil po chvíli.

— Ano, stůňu, ty budeš hodný a budeš mě ošetřovat.

— Ano a — víš, já budu dělat pana doktora, chceš, mama?

Tak ano, přisvědčila paní Pavla.

Míla přemýšlel, čím by začal léčit.

— Nejdřív ti musím zavázat hlavičku ňákým hadříčkem. Od mý paneky vezmu. Vzal — (Míla si hrál rád s panami a stále prosil o živou, jako mají doktorovic v druhém patře, a mama mu slibovala, že bude o tom vážně přemýšlet, ostatně do Ježíška, kdo ví, co se nestane) — vzal hadříček z panenčiny výbavy, namočil jej v konvici na umývadle, ale ukázalo se, že je příliš malý.

— Když má mama tak veliké čelo, stěžoval si otci, pokrývka s panenčiny postýlky je malá. Poprosil Marii o větší, a ta mu dala něco bílého, dosti velkého, nějaký „velký hadřík“, jejž neobratně složil na čtvereček, namočil ve vodě a jemně jej kladl pacientce na čelo. Při operaci uklouzlo jí dlouhé, významné, vlivuplné „ách“ (na manžela působilo aspoň, že se dal do smíchu) — neboť Mílovy malé ručky málo vytlačily vodu z plátna a voda potůčky se lila paní za krk a po tvářích.

— Viď, to je dobré, chválil si hošík a připlacoval lépe náčinek.

— No, — už dost, Mílo, to stačí, vzdychala paní, ale v duchu se té lázni musela smát. Nechtěla překazit hochovi upřímnou snahu pro trochu vody, příjemně ostatně chladící.

— Tak, co ještě? — Míla vzpomínal, co pan doktor dělává.

Jen aby si nevzpomněl na trhání zubů, myslila si paní s obavou, ale zbytečně, Mílovy myšlenky se nesly příjemnějším směrem, s jeho nemocemi souvisely lákavější požitky.

— Dyť ty také musíš užívat, vzpomněl si náhle a běžel požádat Marii o medicinu.

— Nu, to není tak zlé, soudil manžel, znaje dobře Mílovu medicinu a ženin dětský jazýček.

Pavla se jen usmála a čekala. Vyždímala zatím hodně Mílův náčinek, a zas jej urovnala na čele. Míla se vhrnul, nesa láhev s malinovou šťavou a lžičku. Ukázalo se však, že neumí dosti dobře nalévati na lžičku — šťáva přetékala na zem — Marie tedy ji nalila na talířek a Míla začal léčit. Ochutnal nejprve plnou lžičkou šťávu — není-li to moc hořké — jak se vyjádřil — ale když začal ochutnávat druhou i třetí, mínila mama, když nebyly první dvě hořké, třetí že taky nebude.

— Ale mohla by být zase slaná nebo — horká — tvrdil opatrný hoch.

— Ale, Mílo, co pak je medicina jako polévka? — durdila se mama a tatí vážně doložil, že si hoch plete poněkud pojmy — ve svůj prospěch.

Míla vyvalil na „pojmy“ oči a vylíz při tom zase plnou lžičku šťávy. Když poznal konečně, že to není ani hořké, ani slané nebo horké, dal mamě opatrně dvě lžičky užívat.

A dobrá matička mu pak řekla, že to už pro ni stačí.

— Ale využívat se to musí, pravil Miloš a užíval tak dlouho, až bylo po medicině.

Léčení nebyl ještě konec. Miloš mínil, že by si

věla mama dát zavázat bříško, jako on, když stůně — ale ona rychle odporovala, toho že není potřebí, oněvadž už je skoro zdravá.

— Ale pana doktora musíš poslouchat! pravil íla. Tati podotkl se smíchem, že Miloš není žádný kutečný dokor, mama tedy že nemusí poslechnout.

Míla přemýšlel o nové dobré medicině.

— Mama, nechtěla bys rožníček? to já rád a ty aky. Ale já nemám rožníček ani jeden, a Míla se oukal tak smutně na otcovy vlasy, jakoby čekal, e se mu tam zjeví nějaký rožníček Pan profesor e zase usmál, zavolal Marii a dal jí korunu s rozkaem, aby přinesla hrozny.

— Tedy dva rožníčky, tři, viď tati, že tři, taky ro tebe jeden — radši čtyři, pro Marii taky ne? o myslíš?

— I ano, a tobě ještě jeden od mluvení, ty večku, smál se tati.

— Přineste kilogram hroznů, řekl Marii.

— Jemine, to ho bude moc, hromada, mama, elká hromada, snad plná nůše — volal Míla.

Tati znal slabou stránku své ženy i svého synka - jeho žena ráda jedla hrozny. Kdesi četla (slyšel od ní nesčíslněkrát, že hrozny jsou zdravé zvláště ro ženy).

— A víš, Milošku, dáme k tomu ořechy, mám oma pěkné, v ořechách je mnoho živných látek.

— Ano, ořechy, těšil se Miloš, a divnou shodou ředstav pofoukal si palec levé ručky; tloukl jednou řechy a praštil se do palečku.

Marie přinesla hrozny, dostala svůj díl, přinesla řechy, kladívko (pro Mílu, on neuměl louskáčkem acházeti) a hostina počala. Mami odhodila náčinek, zpomněla na nemoc, za to vzpomněla na nějaké obroty uschované, suchary, načatou zavařeninu, terá by se zkazila — teď v tom horku — a Míla sal. Tati byl pozván — také nepohrdl.

V tom kdosi zaklepal na dvéře. Vstoupila Pavla a kamarádka — prosím, já. Dověděla jsem se v ířku od Marie, že milostpaní stůně a běžela jsem navštívit, trochu se s ní pomazlit. A nalezla jsem acientku sedící se svým mužem na divanu, oba ochutnávající si na hroznech. Míla seděl na zemi, ouchal kladivem do ořechů. Obrátil se ke dveřím ela klidně: „Na zdar, paní, jen pojď, máme se obře, mama stonala, ale já dělal doktora a poručil šechny tyhle dobré věci. Vezmi si ořech a rožníček, ebudeš stonat.“ A podával mi ořech na kaši rozučený. „Nemusíš ho aspoň loupat, mama povídala, je tam moc zimních látek.“ (To řekl tuze učeně, i jak vídal u otce.) Tak jsem byla svědkem rychlé uzdravení v rodině profesora Jiruše.

———

DROBNOSTI.

Z let 1785—1792. Vlastenečtí veršovci oslavovali básněmi „svátek českého jazyka“, kdykoli dáváno v Praze české divadelní představení. V. Tham r. 1785 vyslovoval vděčnost Němcům: „Plesej! Tevton jindy bystrý učedlník tvuj — nyní v tvé zastaralosti — učitel osvícený — jest vůdce tvůj. — Na důkaz vděčnosti — by tvá řeč opět rozkvětla — zlatého věku ovotce přinesla — přátelsky jest přihotovený, — děti tvé skrz divadla provésti — až do svatyně moudrosti.“ Ant. Josef Zima r. 1786 (na den prvního provozování české hry na Pražském novoměstském divadle dne 8. července 1786): „Ej orla, dím, císařského — bohové všickni jděte — slávu Josefa Velkého — mezi národy hlaste. Protože miluje vlastence — učené v zemi lidi — nenechá zajít v zahálce — tuposti lid vyvodí. Sám příkladem svým předchází — průchod kazí sprostnosti — všemožně Čechům nadchází — by je vyved z temnosti.“ Zdá se mu, že Čechům nadchází doba jako za Karla IV. A proto ještě na konec básně vyzývá českého vlastence: „Chval mocnáře velikého — jenž ti popřál milosti — bys moh české hry dle svého — hrát zdání a líbosti; slavtež Josefa Velkého — národe, bohové všichni — ať pamět nesmrtelného — zůstane v mysli vždyckny.“ — Václav Melezínek 1787 vytiskl tento chvalozpěv, z něhož vyjímáme: „Veselme se, vlastencové — zpívejme zas chvály nové — neb kdož neví, že řeč česká — zavržená byla všecka — ta zas skrze mnohé pány — vzláště skrze bratři Thamy — přichází teď k zvelebení — a jako z mrtvých vzkříšení. Práce jsou nelitovali — ani outrat nespořili. České knihy spisovali — a je na světlo dávali — ještě jim není na tom dost — nám Čechům pro větší radost — též veselé hry skládají — a mnohé zas překládají.“ Ve zpěvu, jejž Melezínek 1792 obětoval milým vlastencům k novému roku, plesá: „Kdož neví o Procházkovi — a kdo o panu Tomsovi? — jakť velikou péči mají — když mnohé knihy skládají! Císařskou korunovací — tu pan Rulík s velkou prací — pořádně jest česky vypsal — i také ji tiskrouti dal. Pan Pelcl kroniku českou — znovu píše v pravde českou — dost s velikou obtížností — a to nám Čechům k líbosti. Nám milí páni Thámové — a praví čeští bratrové — ti jak pracovat začali — ještěť toho nenechali. — Co tu o panu Dobrovském — o tom hodném muži českém — než že chvály zasluhuje — protože Čechy miluje? Kramérius muž přemilý — o jazyk náš vždy bedlivý — za našich tě časů povstal — aby české noviny psal. Chtěje učinit radost nám — Robinsona překládá sám. — I mnohá psaní překládá — jichž z cizích zemí dostává. — Tito jsou horlitelové upřímní páni Čechové.“ — Na konec velebí ředitele divadelního Mihule, pana Zimu za to, že Tharsii složil a na posled radí

vlastencům: „I učte se od sedláka tak nazvaného Vaváka.“ — Taková byla ona vlastenecká společnost, na kterou kdyby byl spadl známý anekdotický strop, bylo po českých vlastencích.

K zavádění vojenského tělocviku. Očitý svědek, reservní důstojník a úředník ve Vídni, vyjádřil se takto: U žádného pluku neviděl jsem tak surového počínání s mužstvem, jako se dělo s malými dítkami při takovém cvičení v Prateru. Již z daleka slyšel jsem řvaní: Colonne, aufmarschieren halb links — herstellt, schlecht! — To cvičil vysloužilý nadporučík dítky výše 6 let vojenskému tělocviku. Žáci dospělejší, 12letí, byli bataillonskommandanti. Když se malí zmýlili a řval p. nadporučík, řvali oni také: Schämst du dich, dummer Kerl etc. Celá veřejnost odsoudila na místě brutální počínání onoho muže, tak že v hanbě s dětmi odešel. Ovšem při parádě před ministry obstál, a proto — budiž na všech školách zaveden vojenský tělocvik. Před zavedením navrhujeme, aby sl. zemská školní rada se šla na takové cvičení, „prošpikované“ salonnními výrazy, podívat. (Věstník mor. učitelstva.)

Literární perla. V Hrnčířově Dětském Máji pěje básník Jos. Kalus v doprovodu ke Zvěřinově ilustraci:

„Slunce žhne, je poledne,
Do chládku a do stínu
pasák s hochem usedne
dívaje se v krajinu,
divně dojat, roztesknën
housle v náruč uchvátí,
v ňadrech tichý tlumě sten
počne hrát a zpívati.“ —

— „Ale koza bradatá
skoky píseň provází,
s polí kravka dojatá
také blíže přichází,
s kůzlátky pak táboří
hudci pěkně u nohou:
a daleká pohoří
naslouchají s oblohou.“ —

Jen nejlepší věci jsou dětem dobré.

Semper tiro. K loňským svým abrahamovinám vydal si Ivan Franko knížku básní, z níž Slovanský Přehled uveřejňuje ukázky. „Je v té knize, praví, moudrost života, jakou na svých cestách našel, svýma očima viděl a svou duší promítl Ivan Franko. Utkvěly na ní tvrdé, pravdivé rysy jeho realismu, ulpěla na ní hořkost a trpkost přemnohých utrpení a zklamání jeho života, vtiskla se jí jeho hluboká láska k vlastnímu lidu a stejně hluboká nenávist k nepřátelům toho lidu, nenávist ke každému násilí, ke každé nadvládě, ke všemu špatnému, vtiskl se jí jeho úsměšek pro lidskou hloupost, obmezenost, prázdnotu a vypínavost. Vším tím kniha jeho mluví i není divu, že nehraje si s verši a slovy, že neskládá lesknavých kamínků — že řeč její jest většinou drsná a tvrdá, že místo skládání drahokamů v obraz pestrý a zářivý válí kameny žulové a čedičové ke stavbě silnice. Tím není řečeno, že v knize vůbec není barev a květů — jsou tam, ale mezi balvany. Co trpké satiry i sarkasmu jest obsaženo v Nových spivomovkách, co mužné i hořké moudrosti v oddílu Na staré motivy nebo Z knihy Kaaf nebo v básni Poslední soud! A přece jsou v knize i básně sluneční, květné, i vonné, jako Sonet, báseň o slzách ukrajinských žen atd. A jedno nám jest v knize a celé poesii Frankově drahé: že je tak blízká našemu českému, demokratickému a pokrokovému, řekl bych Havlíčkovskému cítění.“

DĚTSKÝ KOUTEK.

Výplata.

(Stalo se v Americe.)

Karlík se dlouho již těšil na prázdniny. Tatínek mu slíbil, dostane-li pěkné vysvědčení, že ho s sebou vezme na farmu k tetičce Anně. Bylo to 200 mil od jejich města, a Karlík, který ještě nikdy nejel tak daleko, nemohl se ani dočkat. Konečně ten čas přišel, vysvědčení bylo dobré, a tak jednoho jitra viděli lidé Karla s tatínkem kráčet ostrým krokem k nádraží; soudruzi Karlovi věděli, co to znamená a mnohý mu záviděl.

Sotva že se Karlík s tatínkem pohodlně usadili, vlak se rozjel. Tatínek vstal a povídá:

— „Já musím teď promluvit se správcem zavazadel; seď tu a ani se nehýbej s místa, nebo bych ti nasekal. Ať tě ani nenapadne vystrkovat hlavu z okna, je to velmi nebezpečné, nebo —!“

Karlík kývnul hlavou a seděl docela tichounce.

Otec odešel, vyřídil svou věc a vrátil se asi za pět minut.

Co však vidí? Kluk daremný vyložen byl celý z okna! Jen nohy a zadek kalhot zůstal ve vlaku. Jak letěl kolem telegrafního sloupu, kluk se natahoval po něm a div pokaždé nevypadl z okna.

Otec se dlouho nerozmýšlel. Přistoupil rychle, chytil kluka za límec, stáhl ho dovnitř, přehnul ho přes koleno a vyplňoval svůj slib. Kluk křičel, že skoro hlučení vlaku přehlušoval, ale otec jen sázel a sázel, aby si to neposlucha pamatoval. V tom zaslechne za zády veselý smích. Ohlédl se a spatřil o dvě sedadla dále do zadu Karlíka tam, kde ho zůstavil. Karel, který seděl pěkně poslušně po celou dobu a nyní se rozesmál výplatě.

Otec si protřel oči, že špatně vidí, ale přesvědčil se, že skutečně jeho Karlík sedí na svém místě a směje se. Nehodný klouček, kterého držel na kolenou, byl docela neznámý. Tak dobrý a starostlivý tatínek vyplatil syna za jiného otce. A patřilo mu to.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 21. července 1907. Číslo 29.

BESEDY ČASU.

Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 50 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

OUIS KŘIKAVA:

ZÁPISKY NEURASTHENIKOVY.

Dru Janu Semerádovi.

Zlomek VIII.

Alkoholik. Delirium.

(Dokončení z čís. 25. Besed Času.)

Co to? Co to je? Co to slyší?...

Říkal si vždycky, že je hudebně nadán. A že rozumí hudbě.. Ale to, co slyší ze dvora, ležícího pod těmito jeho okny v hluboké tmě neosvětleného komplexu obrovského tohoto čtverhranu sestavených domů.. není možno nad slyšet lidskému uchu..

Vztyčuje se na loži.. Naslouchá.. Dole ve tmě uprostřed noci hraje neviditelný orchestr...

Mladá dívka vybíhá ze stavení, naříkají housle.. Je rozevřen a roztoužen a rozteskněn její hled, praví flétna.. Je rozevřen a roztoužen a rozteskněn její hled, praví flétna..

A běží zas k cestě, kudy má jeti její hoch.. Cesta je pod strání, porostlou vysokou travou a kropenatou květinami, které se ve vichru na ně doléhajícímu ukláněji a omlouvají, že jsou tak slábý, že nemohly ničeho odepříti... „Květniny nemohou ničeho odepříti", mluví melancholicky viola. „Ničeho odepříti", mluví sentimentální hoboj...

A dívka hnědých očí a úzké oblé tváře klesá mezi květy... Tudy má jeti její hoch. Dole pod strání pojede on, který ji zradil. Zradil?... Ano, zradil, hromuje pleďh...

Tam naproti za cestou na druhé stráni je les... Je les.. praví křídlovka..

Tam byla lavička.. Ne.. to není les.. to je město úzkých domů.. jejichž kontury se chvějí... a z jejichž oken, z každého okna se řinou melodie.. Melodie vycházejí z vikýřů podivně lomených... z oken, z nichž vyhlížejí mrtvolně bledé tváře... jež se zaměňují.. hlavy se přendávají...

„Kriste Ježíši!"

Orchestr rachotí v zoufanlivé úzkosti... Pod kolesy vozu, na němž jede milý s cizí milou, je kaluž krve... Plno černého ptactva a hmyzu je ve vzduchu, jenž se teteli nevýslovně hbitě a úzkostně.

A z města mrtvolných, bledých tváří a chvějících se domů jdou jedním rykem z každého poru jeho melodie.. Nevypsatelný lomoz melodický v nesčetnosti nejpronikavějších tónů plní vzduch.

Kdosi mávl rukou... Vše ustalo...

Jen prudké hučení nespokojených milionů strun zadržovaných ve výmluvnosti své mluvy...

A zvuky se staví v ulici...

Ulice vede k oknu. Vstává a jde k oknu. Na okně i na tmavé římse hemží se jako napěchováno hejno myší s ohnivýma očima a lysými, kroužkovanými, roztomilými ocásky...

Pohladí je... Ano, pohladí je...

Sklo třesklo.. Horká voda teče mu po rukou.. Chutná ji; chutná jako krev.

„Kriste Ježíši!"

Do jaké to ulice to šel! Úzká ulice to je.. dohlédá konce. Je to úzká, slepá ulice vysokých zdí v pravo a v levo.

A za zdí rachotí město chvějících se domů.

Děsivo tu je, děsivo... Úzký pruh černavé oblohy má nad sebou.

Obrací se. Je u konce slepé uličky. Obrací se a hledí v pruh uličky; na jejím konci je vidět malý černý bod. Z toho bodu ho pojímá nesmírná úzkost... kdesi daleko za zdí se dávají nástroje do vytí.. Tisíce psů sedících v řadách nedovedou tak výti.

Vztahuje ruce v pravo... dotýká se lepkavé zdi... v levo... dotýká se lepkavé zdi. Kráčí zvolna proti bodu, který se zvětšuje. Ten bod je člověk. Jde zvolna a cosi lesklého má v ruce. To je asi nůž...

Vysoko je obloha, v pravo a v levo jsou stěny.

Muž se přibližuje krokem těžkým, volným. Kdy, kdy viděl tento jeho vzhled? kdy viděl tu tvář psa vlkodava sedící na plecích řeznického zakrváceného tovaryše?

Za zdí vyjí nástroje. A člověk jdoucí proti němu, člověk, kterému se nelze, nelze vyhnouti, člověk s obrovskou psí hlavou vyje též. Hlubokým altem vyje.

„Kriste Ježíši!"

Prchá zpět. Slyší dupot za sebou. Ohlíží se v úprku.

Vidí rozevřenou psí tlamu.. zkrvácený šat... blyskavý nůž. Dobíhá konce slepé uličky.. Řítí se nahoru. Nedosahuje. Obrovskými, zoufalými skoky snaží se dosíci okraje zdí. Marno. Již je u něho hlava psí.. a nůž se zvedá u jeho očí...

Vyráží ryk. Bije kolem sebe.. Dostává rány prudké a hluboké a prudký, štěkavý sípot účastní se pečlivé krvavé práce...

*

„Jan Vohanka, právník", na dveřích na navštívence četl koncipista.

Otvírali jeho byt. Za komisí tísnili se domácí lidé.

„Byl to strašný ryk," naříkala vyděšená domovnice. „Musilo to dlouho trvat, protože jsme to slyšeli já i muž.. ale nemohli jsme rozumět, co a odkud to je... Až pak, když ze dvora přiběhli lidé, řekli jsme si, že se mu asi něco stalo... Ale pak to utichlo a nechali jsme to na ráno..."

— — Mladý muž ležel nepohnutě mezi střepinami, do nichž padalo jiskrami ranní slunce. Petrolej rozbité lampy vsákl se do jeho šatů. Byly rozervány jeho zápasem. Rozevřenou košilí svítila jeho zarostlá hruď, zkamenělá a nehýbající se. Vlasy jeho hlavy dívající se ke stropu mrtvýma vyděšenýma očima byly slity potem zoufalství. Ruce a paže vyhledající z rukávů byly jedna rána.. a ležely chabě v tratolišti krve.

Polštář byl rozerván.. Nábytek byl převrácen a překocen. Okna a zrcadlo nad pohovkou u jejíchž nohou mrtvý ležel, byly beze skla.

Strážník přistoupil ke stěně a zaklepal. Ozval se zvuk tvrdý a úsečný. Zdi byly dle všeho velmi silné. Přikročil ke dveřím, jež vedly do předsíňky, jež se otevírala z chodby. „Vedle jest prázdný byt..." vysvětlovala kulatá stará bytná topící se v nářku. „A naproti přes chodbu jsme my..."

Přicházel lékař..

*

Když jsem obsah této části svých Zápisků naznačil jednomu druhu svému, pravil mi týž: „Co zamýšlíte? Proč ty strašné věci? Především: stal se ten případ?" „Stal!" „A býval jste sám tak churav?" „Ano... mohu to říci — býval jsem jako student tak churav. Sluchové halucinace s děsivou precisností symfonie... i halucinace zrakové jsem měl... i strašné stavy úzkostné..."

„Proč o tom... Co tím zamýšlíte?"

„Uvidíte. Přicházím k novému oddílu svých Zápisků."

RUDOLF ILOVÝ:

VERSAILLSKÁ LÁSKA.

Mnoho jste jich milovala,
stále mlsný byl váš ret,
k smrti ráda tancovala
jste vždy tanec menuette.
A já znal jen jednu notu,
k níž jsem chtěl vás přiměti:
Voltairu a Diderotu
učil jsem vás z paměti.
Léta jdou a léta pádí,
život jest jak tance vír,
měli jsme se jednou rádi,
až jste ke mně děla: Sire,
dlouho neměl jste se k dílu
a teď jiný tady je,
pro menuette, pro quadrillu
život dal by. — Adieu! —

Mlčky šel jsem. V služby lidu
všechen svůj jsem najal vzlet,
vy jste dále žila v klidu,
tančila svůj menuette.
Ač v mé hlavě dula bouře,
ze srdce ač vřela krev,
shromažďoval k velké vzpouře
pozvolna jsem lidu hněv.
Mozek pracoval i ruce —
pracovat teď začne kat!
Blíží se již revoluce,
jdu vás, madame, varovat.
Bělostné té vaší šíje,
na niž jsem kdy hymny pěl,
velice, ach, líto mi je,
raděj bych ji zlíbat chtěl.

Občan Capet (tak zvou krále)
dal vám sic svůj amulette,
vy jste mnila tančit stále
s ním svůj tanec menuette.
Občan Capet, věřte, madame,
v tůň se řítí neznámou.
Ha! to proto opět — hádám —
chcete stát se nyní mou.
Pozdě jest již! Nespokojím
tím se, co kdo odloží
a též znovu být se bojím
pouze vaší podnoží.
Nechám vašemu vás světu,

nebоť, madame, do roka,
konec bude menuettu,
konec bude rokoka.

. M. SLAVIČINSKÝ:

VZPOMÍNKY STARÉHO ŽÁKA

Mnohé naučení mravné a radu dobrou dostal sem od otce na cestu, a při skládání výbavy do kufru tolik užitečných pokynů od matky, že jsem pro jedno zapomněl na druhé. Bohužel, s dobrými radami je to jako se zdravím: člověk dovede zdraví ocenit, až je nemocen, a dobrou radu teprvé, když e dle ní nezachoval. A je tedy skoro lépe, nezná-li dobrých rad; když ne jiným, přece aspoň sám sobě e může omluvit, že nemohl jednat jinak.

Vyjel jsem do světa na žebřinovém voze ještě e třemi nadějnými mládci pod ochranou starého írkevníka, spolužáka našich otců, jenž vezl svého Karlíčka ke zkoušce na učitelský ústav do Příbora. My ostatní jeli jsme do Těšína.

Byla to první větší moje cesta. Měl jsem již sice ozšířenější obzor než tehdá, kdy nastupoval jsem o farní školy a domníval se, že za horama je Meziříčí a potom o malý kousek dále už peklo, ale přece, dyž dojeli jsme doprostřed pověstného lesa Domorace a spatřili ponurou formanskou hospodu, bušilo ni srdce, zvláště když ještě vozka vypravoval o loupežích kdysi v Domoraci spáchaných, dokud starý K. ho nezakřikl, aby nežvanil hlouposti. To utvrdilo mne v podezření, že starý K. má také strach; neboť iž dříve bylo mi nápadno, že nás vyzval, abychom i vylezli na vůz. Šli jsme totiž chvílemi pěšky, htějíce si odpočinout po drncání na tvrdých kuřech — na jiném jsme sedět nemohli. Patrně předpokládá starý K., že s vozem buď ujedeme nebo se udeme s něho bránit jako Husité. Myslil jsem si, dyž přijdou loupežníci, že jako kdysi bratr Paleček octivě se s nimi rozdělím o peníze tvrdé, jež jsem něl v tobolce přichystané na cestovní výlohy. Papírové peníze zajisté jim nenapadne hledati tam, kde mám: pod záplatou, přišitou na podšívce u vesty. Moji druzi měli peníze podobně uschované; naše ečlivé matky se o tom navzájem dohodly. Ostatně něl jsem o loupežnících mínění dobré; vždyť Ondráš m bohatým ubíral a chudým ještě přidával!

Domorac jsme šťastně přejeli, a loupežníci se eobjevili.

Když jsme ve Příboře slezli, sotva jsme mohli t, jak jsme byli jízdou utřeseni. Na noc jsme byli jakýchsi známých starého K., kde měl Karlíček ydlet.

Před spaním jsme se modlili na lavici v kleče. dříkal jsem Otčenáš, Věřímvboha a Desatero, ale statní klečeli stále. Odříkal jsem vše pro jistotu ještě jednou a pak potřetí, ale nikdo neměl se k ukončení modlitby. Mne už bolela kolena od tvrdé lavice. Dal jsem tedy „Dobrounoc“ a ulehl jsem na zem, kde jsme měli na slámě postlané peřiny. Za chvíli jsem slyšel, jak druzí dva povzbuzeni mým příkladem chrastí ve slámě. Usnul jsem. Ač jsem byl unaven, měl jsem spaní neklidné. Přepadli nás loupežníci a našli v mém kufru vysvědčení chudoby. Hned mi napadlo, když je přečtou, ještě mi přidají, jak to dělával nebožtík Ondráš. Ale oni strkali papír jeden druhému — chudáci, neuměli číst! Vzal jsem jim papír z rukou a chtěl jsem číst. Ale strachy nebo nevím proč nemohl jsem ze sebe vypravit slova. Konečně po delší námaze podařilo se mi vyslovit: „Vysvědčení!“ V tom jsem se probudil. Podívám se do okna a vidím: oknem do světnice nahlížejí dvě hlavy. Když jsem se rozhleděl, poznal jsem starého K. se synem. Ještě klečeli na lavici u okna a modlili se patrně za zdar při zkoušce. Ráno ptal se mne starý K., co se mi zdálo, že jsem volal ze spaní: „vysvědční“! Zalhal jsem si. Vypravoval jsem, že se mi zdálo, jak jsme dostali vysvědčení, a jejich Karel že měl z nás nejlepší. Starý K. byl zjevně potěšen a čerpal snad i naději z mého snu.

Avšak zdar nedá se vynutit ani modlitbou ani snem. Karlíček neobstál při zkoušce a jeli jsme tedy společně do Těšína, kde měl Karlíček vstoupit do přípravky.

Známí K.ovi loučili se s námi srdečně a přáli nám štěstí. Za nocleh, Bože chraň, nechtěli nic vzít. Všim prý se člověk může na cestu zaopatřit, jenom noclehu nemůže vzít s sebou. O snídani byli patrně též podobného náhledu, poněvadž také se zpěčovali, dát si ji zaplatit. Byli staří, bezpochyby už dávno umřeli, a teď už takových lidí ani není. Starý K. doprovázel nás tedy až do Těšína. Tato eventualita byla už předem ujednána.

My tři ostatní mimo Karlíčka nebyli jsme průvodem K . . . ovým zrovna potěšeni, ač se o nás až přepečlivě staral. Chtěli jsme si hrát na pány a takto se nám to zbatilo. Než cestovní dojmy brzo zaplašily nespokojenost, zvláště když jsme vstoupili do železničního vozu.

Jeli jsme poprvé po dráze.

Když jsme přijeli do Bohumína, byli jsme jako vyjeveni tou směsí různorodých dojmů. Skupina Slováků v bílých halenách — jeli tudy do Ameriky i s ženami a dětmi; Vlaši v širokých kloboucích s krompáčemi jeli na stavbu dráhy; polští židé v kaftanech s pejzy; Maďaři v úzkých nohavicích; Polky v národním kroji — ale němčina převládala všude jako jazyk dorozumívací.

Po přesednutí jeli jsme dále rovinou s divným nám osázením: mezi brambory rostly fazole, bob, zelí a tuřín.

„Tak to Poláci také jedí dohromady,“ vysvětloval nám jakýsi starší pán. „A ještě ty čtvernožce

tamhle namíchají do toho. Není to tak špatné, hehehe!"

Nemálo jsme užasli, vidouce smečku psů asi na 60 počtem. Ač jsme chápali, že v takovém množství nemohou se psi chovat k jinému účelu než na jídlo, přece jsme se jen divili, že by Poláci přikusovali brambory ke psí pečeni. Nikdy jsme o tom neslyšeli. Až si starý pán nasadil skřipec, vysvětlilo se nedorozumění za všeobecného smíchu. Psi prý patří hraběti L. tamhle z toho zámečku, který má zvláštní zalíbení v chovu psů. Je prý to anglické plemeno chrtů na chytání zvěře.

Konečně objevila se stará hradní věž těšínského zámku a za chvilku vysoká věž evangelického kostela. Byli jsme na místě.

Dostali jsme se šťastně do alumnea.

Alumneum!

Vzpomínky drsné a hrubé a zase přece jen příjemné a milé. Dobrý základ mnohým dalo spartánské vychování v něm.

Profesor dr. Odstrčil, správce alumnea, vykázal nám místa prozatímně, než složíme zkoušku. Do alumnea byli jsme už přijati. Starý K. šel i se synem spat do hostince.

Spal jsem lépe než v Příboře. Jen jednou jsem se probudil. Vystrašily mne podivné odměřené údery. Vzpomněl jsem si však, že jsem viděl ve štítě budovy číselník hodin a vysvětloval si údery. Přistoupil jsem k otevřenému oknu a vyhlížel ven do sadů. Ticho — tichoučko . . . Po chvíli ozvaly se kroky několika chodců a hovor. Jacísi mladíci šli po cestě směrem ke kostelu, jehož věž tyčila se vysoko do hvězd. Rázem rozlehla se tichou nocí známá píseň, z níž jsem srozuměl:

Nie przebiraj, dziewcze.
abys nie przebralo,
abys za kanarka
wróbla*) nie dostalo.

Tak lehko mi bylo pojednou okolo srdce, tak teplo! Krakowiaky zpívával mi otec, když jsem byl malý. Naučil se jim na vojně . . .

A to prostranství zde bylo takové evangelické zákoutí jako u nás, jen že větší. Fara a kostel naproti, vedle gymnasium, dále byt superintendenta a staré bývalé gymnasium evangelické, v němž byla nyní obecná škola.

Spal jsem už klidně.

Ne tak pochvaloval si starý K. nocleh v hotelu. Byly prý tam štěnice o málo menší než chrousti. Takových u nás není; věru že ne!

Zkoušku jsme šťastně obstáli všichni. Vadila nám sice nedostatečná znalost češtiny, ale byl brán k tomu zřetel až do té míry, že když jeden z nás při zkoušce z náboženství, z něhož dostal nejlehčí možnou otázku: odříkat Otčenáš — začal: „Vater unser der du bist im Himmel — — — posvěť se jméno tvé atd." — dobrák profesor Fritsche nemoha se udržet smíchy přejížděl si dlaní přes tvář a s namáháním pronesl: Ist gut, ist schon gut, ich weiss, dass Sie das kennen." A zkouška byla odbyta.

Po zkoušce vybalil jsem kufr. Ve větším oddělení měl jsem peřiny, prádlo a šaty, v menším buchty, rozpouštěné máslo, jíšku, ovoce a trochu knih. Vybaveni jsme byli všichni dobře a skoro stejně; neboť naše pečlivé mateře mívaly o přípravách časté porady. Věci z kufrů uložili jsme do almárek a kufry vlastnoručně odnesli na půdu.

Tři dostali jsme se do čtyrky, čtvrtý do šestky; náhodou zbylo místo i pro Karlíčka.

Znáte hádanku: „Byl jeden žebrák a měl 9 holí, na každé holi 9 kabelí, v každé kabeli 9 koček starých a každá kočka měla 9 mladých?" Tedy ve čtyrce bylo: 9 železných postelí, 9 slamníků, 9 almárek, 9 židlí, 9 kolíků na věšáku na šaty a 9 míst u čtyr stolů uprostřed pohromadě stojících pro 9 chovanců. Inventář doplňovaly: 1 plechové umývadlo, 1 sklenice, 2 hliněné džbány a 2 lampy visací. Jiných nádob nebylo; také zouvák scházel. Mimo to scházela i zásavka. Ten, co přišel poslední, dostal se na konec stolu „na výměnek". Podobné zařízení bylo i v ostatních 6ti světnicích.

První den, když začala škola, překvapeně jsme se vzchopili všichni nováčci o 6té ráno. Pronikavý hlas zvonce zněl z přízemí z chodby. Starší studující, jenž by ustanoven za dohližitele v našem čísle, posadil se na posteli a zvolal: „Kasahaltr!" Kasahaltrem byl Polák D., který znal svou funkci už z lonského roku. Úkol kasahaltra záležel v tom, že přinesl vody a chleba pro všechny. Nevím, odkud se to pojmenování vzalo — lucus a non lucendo — neboť kasahaltry byli žáci z nižších tříd, kteří bývali nejméně při kase. Střídali se po týdnu. —

Kasahaltr nechutně se ošívaje počal se oblékat.

Auf, auf! křičel dohližitel mrzutě, vida, že někteří hoví si ještě v posteli. Vstávejte, starý jde. Dohližitel byl by si rád sám ještě schrupnul, ale povinnost mu nedala. Přišel včera rozjařený domů až v 9. hodin, patrně s ostatními druhy pěli kdesi v zastrčené studentské hospůdce: Když jsme se tak sešli . . .

Ale nyní už nastane jiný život: odměřený a jednoduchý, bohatý na práci a chudý v radostech. —

Skutečně zaklapaly trepky a profesor O. ve svrchníku a v podvlékačkách s rozcuchanými vlasy a rozespalýma očima objevil se ve dveřích a dal dobré jitro. Přesvědčiv se, že všechny postele jsou prázdny, odcházel do jiného čísla, nechav za sebou otevřené dvéře kasahaltrovi, jenž se džbány v rukou šel pro vodu.

*) vrabce.

Po návratu kasahaltrově nastalo mytí. Ale ne v umyvadle, poněvadž nebylo kam vodu vylévat. Každý myl se nalévaje si na ruce ze sklenice i vypláchl si ústa. Kartáčky na zuby byly nevídaným přepychem. Ostatně nebylo jich třeba, ježto hlavní součástku potravy tvořil chléb jako na vojně. Za to měl každý kartáče na boty a na šaty. Na schodech vedoucích k půdě bylo už vše obsazeno. Kdo se nemohl mýt, cídil si boty na nohou. Pojednou nastal ruch. Kasahaltři nesli chléb v náručí. Náš kasahaltr rozhodil chléb po stole. Pomalu jsme si jej rozebírali, jsouce ještě zasyceni z domova. Díly chleba byly dvojího druhu. Knapsie či čtvrtky pro větší a porce či krajíce pro menší chovance.

Ke snídani nedostali jsme mimo chléb nic.

Kdo měl peníze, koupil si k tomu kousek másla nebo si uvařil polévku „žebráckou". Chléb se nakrájel do vody, do toho za dva másla a svařilo se to. Mnozí měli jsme z domu zásobu jíšky, z níž jsme po kousku vařili polévku.

V poledne byla polévka a hovězí maso s omáčkou každodenně; mimo to dostal každý svůj díl chleba jako ráno. Jedlo nás 40 u 4 stolů. U každého stolu byl rozdíleč, který každému dal polévku z mísy a díl masa. V neděli mívali jsme pečeni. Večer bývala celoročné „kapusňonka" (zelí) s bramborovou kaší maštěnou slaninami. Pouze ve středu a v neděli dostávali jsme na místo toho mléko s velkým rohlíkem a ke konci léta bývala někdy rýžová nebo krupičná kaše, když se už kapusňonky nedostávalo. Jídlo bylo přiměřeno, tak co mohl člověk ubýt, ale nic zbytkem — jako na vojně. Kdo byl větší jedlík, dosazoval se chlebem, jenž zbyl menším jedlíkům, anebo (když měl peníze) kupoval si různé potraviny jako: placky, máslo, syrečky, ruské sardinky atd. od hokynáře. Ovšem že všichni nebyli tak pořádní jako Karlíček K., který měl na každý den v měsíci určitý obnos zabalený v papírku. Mnohem více bylo těch, co nedovedli si peníze rozpočítat. Někdy bendili a jindy utanovali řemen. (Pokračování.)

VĚRA PÁDOVSKÁ.

BEZ NÁZVU.

Byl jednou jeden mocný, hrdý král,
ten všecko měl, co srdce chtělo mít,
však učinil to, co prý z lidí všech
jen jemu možno, kterýž všecko měl:
všeho se zřekl.

Rozkazem poctil smutnou sierru,
jí poručil nést zámek — chmurný hrob —
dnes ještě studí tvrdou linií,
ohromná, chladná cella askety,
ledový obklad duchu lidskému,
chtěl-li by stonat jakýms zápalem.
Jej nezahřeje horký jihu dech,
ni vroucích srdcí lidských milion
(ta omdlévají v jeho prostorách).
Tam zazdil král čtrnáct let života.
Omega divné královských všech snů.

Měla jsem Tebe — všecko — vždyť to víš.
Co pyšných snů kol Tebe spředla jsem —
však stalo se, co stát se musilo,
já také, jak ten král jenž všecko měl,
všeho se zřekla.

Pak vkročila jsem v chladné prostory,
jež Osud připravil mi ochotně,
bych ztrávila tam stranou, neslyšně
svůj dlouhý, dlouhý zbytek života.
Já šero s plísní statně dýchala,
ač vlhkost stoupala až do očí,
i vzdechy slyšela jsem mohutné,
neb akkustiku dobrou má můj hrob.

až dnes mi srdce náhle omdlelo —
chce teplo, písně, kvítí — pro boha —
chce vrátit se, však nemůžeme ven —
a roli krále nelze déle hrát.

Hleď, klesám na úroveň žebráka,
tak nestydím se prosit na prahu:
Až půjdeš kolem s kytkou pomněnek
z luk, po nichž dřív jsme spolu chodili,
vhoď oknem aspoň jednu pomněnku
v můj Escorial!

Omega divné královských mých snů.

3. července.

H. SEDLÁČEK:

VEČER.

Ještě před chvílí zněly po silnici odměřené kroCeje. Však nyní vše utichlo. Lampa lije tiché, přítulné světlo po stole, po knihách. Na zdi odzpěvují hodiny jednotvárnou píseň...

Otevřeným oknem vane vlažný letní vzduch. Vůně řeřišnice plní světnici. Je ticho. Oči bloudí stránkami kroniky. Antický svět oživuje v mysli. Bohyně i bohové, dávno mrtví, o moc i sílu okradeni procházejí duševní dílnou. Směšný posmrtný průvod...

Z polí zavanula vůně zrajícího obilí. Tak voní ječmen, tak žito — všechno plné klasy, všechno čeká kosy. A lidé usnuli. Ves odpočívá. Však ráno bude do běhu.

Ze skály zalehl žabí skřehot. Sborem vyrazily žáby, sborem zakřičely, sborem zanaříkaly. A zase ticho... Noc, velebná, tichá, hvězdná noc stanula nad šírým krajem i napojila všechno snem. Jen lampa moje lije tiché světlo na stůl, na knihy — jen duch můj pitvá choré stíny antických dob...

A znova ta vůně z polí. Sytí prsa i probouzí krev. Tak zavře jí, tak pohladí tvář, tak ověje spá-

nek i ochladí čelo... Jasný proud vnáší v mysl. Upomínky léta — v dálce stojí alpští velikáni, nebetyční, ledem lemovaní — a na nich tak čistý, svěží vzduch — prsa sílí, tělo osvěžuje —

Buďte zdrávy, jasné výšiny horské!

UTEKL.

— n —

Bylo koncem října. Stmívalo se již. Od města přes železniční násyp rachotila maloměstská polokrytá drožka. Kryt její, jenž býval černý, sešedivěl od prachu a bláta, jen veliké kožené záplaty se na něm černaly. Nová, nenatřená voj nenápadně se lišila od šedožlutého, zabláceného spodku vozíku. Do vozíku byl zapřažen malý, vychrtlý koník. Jeden z těch, o nichž se jakýs německý cestovatel po Slavonii a Sřemu vyjádřil, že jsou to „koním podobná zvířata, která tam nazývají gonji". Klusal chudák, pohlazuje se strany na stranu hlavou a nedávaje vytrhovati se neustálým, pravidelným šviháním biče. Na kozlíku krčil se v záplatovaném, špinavém kabátě podobně vychrtlý kočí.

Bylo již chladno, vlhké, podzimní chladno. Od Fruške gory vanul studený větřík. Vzduch byl čistý, jako vypraný. V kočárku seděl do haveloku zahalený lékař a vyhlížel na širokou louku táhnoucí se mezi nádražím a trestnicí. Pásly se na louce ovce a vepřový dobytek. Podle stáda stál osel se zvonkem na krku. Hlavu měl sehnutu, jako by odpočíval nebo dřímal. Houf vran snesl se mezi pasoucí se dobytek. Některé sedly vepřům na záda a vybíraly jim červy. — Všude bylo ticho, jen vozík rachotil a koník klusal. Dupot jeho kopyt rozléhal se po rovině a ozvěnou opět jako by se vracel. Když minuli obydlí správce po levé straně silnice, otevřel se pohled k západu po široké, ničím neohraničené rovině. Pole pokosená, místy zoraná, místy šedivěla se ještě zvlhlá strniště. V dálce bělala se nízká, bílá 1... ská věž, kolem níž se skupily v temném zeleni bílé graničárské domky. Za věží dohořívaly po západu slunce mraky. — K severu bylo viděti veliký čtverhran bílé zdi kolem trestnice. Šedé budovy tlumily se v něm, osvětlené již elektrickými lampami. V zadu za trestnicí v dálce bylo viděti temné obrysy pahorků Fruške gory a nad nimi světlý, bledězelený pruh obzoru. Celá trestnice vypadala svými malými okny, administrativní budovou, byty úředníků s dvěma vysokými, dýmajícími komíny jako továrna. — Zatím je to vychovatelna hříšníků, prohřešivších se svojí „svobodnou" vůlí proti zákonům, kteří působením přísného domácího řádu mají se polepšeni vrátiti do lidské společnosti; ústav, jenž má tuto společnost chrániti před lidmi nešťastnými, před zločinci, — ústav, jejž někteří trestanci nazvali universitou zločinců.

Vozík stanul před administrativní budovou. Lékař vystoupil a poručiv kočímu, aby čekal, odebral se úzkou zahrádkou před hlavním vchodem do trestnice. Zazvonil, otevřely se těžké hnědé dveře, za nimi se objevil strážník, jenž něco oznamoval lékaři. Lékař byl jediný z úředníků ústavu, jenž nenosil uniformy. Ubíral se širokou chodbou a po schodech do prvního patra, kde byly kanceláře. Na schodech potkal ředitele, posud mladého ještě doktora práv. Usmívaje se, podal lékaři ruku a mírně pravil: Dobrý večer, doktore! Víš, že máš o jednoho mrtvého více?

— Ne! — Co se stalo? tázal se překvapeně lékař a šel s ředitelem dolů.

— Pojďme, právě ho budou brát dolů, — cestou ti všechno vyložím.

Sestoupili dolů se schodů, kde je očekával žalářník, a všichni se odebrali velkými mřížovými dveřmi na chodbu vedoucí ke dveřím do dvora. Strážník otevřel vrata, a všichni vstoupili do dvora. Ve dvoře trestnice jako by vymřelo. Jen vysoké stěny budov strměly do výšky, a z dálky bylo slyšeti hučící, přijíždějící vlak do nádraží. Nikde nebylo živé duše. — Ředitel zahnul na levo, směrem k pracovnám. Podél malého domku kovárny, přišli k dlouhé nízké budově provaznické. Střecha budovy této byla ze železa konstruována a zasklená, takže v pracovně měli svrchní světlo. Pracovna byla dlouhá, nyní elektrickými lampami osvětlena. Plno trestanců, provazníků v ní pracovalo, každý u svého stroje. Někteří seděli opět podél zdi a pletli ohlávky aneb úzdy pro koně, nebo provazové košíky atd. V dílně zavládlo mrtvé ticho. Všichni smekli čepice a se skloněnými hlavami pracovali dále. Jen kradmo pohlíželi na příchozí. Byli jaksi sklíčeni.

Ředitel kráčel na druhý konec pracovny, kde byly záchody. „Kde se to stalo?" obrátil hlavu k žalářníkovi, jenž je následoval. Žalářník ukázal prstem do kouta k záchodům. Když přišli na místo, dal zavolat službu majícího strážníka v dílně a počal s výslechem. — „Zde na tom místě prý utekl", prohodil na vysvětlenou lékaři. „Ostatně uslyšíme, jak se to stalo. Já také jsem o celé věci jen povrchně zpraven." — Zatím přišel strážník a oznamoval, že o celé věci nic nevěděl. Byl napřed u dveří, poněvadž se blížil již večer a doba „fajrantu", proto nevěděl a ani nemohl věděť, co se v zadu děje. Teprve potom, když byl již venku ve dvoře shon, poznal, že se to týče jeho pracovny

a dal ihned po druhém strážníkovi spočítat trestance v dílně. Ten našel, že jeden chybí. — Tím výslech skončil.

— Chyba je ta, — pravil ředitel potichu doktoru, — že mám nedostatek stráže. Kdyby nám vláda povolila více personálu a zevní službu dala obstarávat vojsku, jako to mají jinde, nemohlo by se nic podobného stát. Vždyť to bylo již k nevydržení poslední dobou. Za dva roky snad jich pět uteklo z trestnice. — Že okolní darebáci, kteří s ním pracovali, stráž neupozornili, to je trestuhodné, — obrátil se ředitel nahlas k žalářníkovi. — Kde pracoval?

— Zde u tohoto stroje, — ukazoval žalářník. — Stroj sám vedl a předl.

— Kdo jsou nejbližší?

Žalářník se poněkud poohlédl: — Vranešević a Srjemac. Ti ho musili vidět i ostatní ho jistě viděli, když lezl nahoru, jenže nechtějí nic prozraditi.

— Zavolejte mi ty dva darebáky!

Vysoký trestanec s černými havranními kníry pod nosem (u nás je dovoleno trestancům kníry nositi, nemusí se úplně holit jako v jiných trestnicích), bystrým okem předstoupil před ředitele a druhý, zamračený, z pod obočí hledící trestanec stanul opodál. Oba dva drželi čepice v rukách před sebou a mírně zpříma stáli.

— Vy jste Vranešević? — otázal se ředitel pohlížeje upřeně trestanci do očí.

— Ano, prosím, — odpověděl trestanec, pohlížeje zpříma na ředitele, a nelekaje se jeho pohledu.

— Viděl vy jste Čobana, když se šplhal nahoru ke stropu a provlékl se promáčknutým oknem ven?

— Ano, viděl jsem, pane řediteli“ — odpověděl pevně trestanec. — Vzal tuto dlouhou tyč od smetáku a jednou rukou přidržuje se roury od parního topení a druhou rukou opíraje se o tyč vyšplhal nahoru. Nože, jejž prý sebou vzal, jsem neviděl. Provaz obtočený kolem těla pod vestou jsem viděl. Když byl již nahoře, přidržel si tyč nohama, zády opřel se o zeď a rouru, a zátylkem do zadu ohnuté hlavy přidržel se hoření římsy. Rukama pak chtěl otevřít okno. V tom okamžiku však mu hlava sklouzla, a on nemaje se oč zachytit, sjel po tyči dolů. Sebral čepici a urovnav si vestu i kalhoty, jež se mu sesmekly pod obtočeným provazem, chopil se tyče a vyšplhal poznovu nahoru. Byl bos, jak ráčíte vědět, pane řediteli. Nahoře se podobně zachytil jako prve, jenom s tím rozdílem, že pravou rukou přidržel se nyní tyče a levou, pokrytou čepicí vymáčkl okno tak, že se nic neslyšelo, ani sklo dolů nespadlo. Levou rukou pak chytil se rámu a opřev se nohama o tyč, protáhl se vymáčknutým oknem. Vytáhl pak za sebou tyč, které z nohou vůbec nepustil. Nikdo mu jí nepodal a nikdo mu při útěku nepomáhal.

— A proč jste neupozornili stráž?

— Byla příliš daleko u dveří a v dílně se nesmí křičet, každý si musí hledět práce — prohodil lhostejně Vranešević.

— Víte, že je to přec jen mlčením poskytnutá pomoc? Z toho se budete zodpovídat, — pravil přísně ředitel a obrátil se k druhému trestanci. — Co vy o tom víte?

— Já prosím nic, — zkroušeně jako jezovita pohlížeje k zemi, pravil Srjemac. Hleděl jsem si práce a co Čoban dělal, toho jsem si prosím, nevšímal. Ostatně, co hledal, tomu neušel.

— Vy jste neviděl, jak se dostal na střechu?

— Nedíval jsem se na něho. Co je mi konečně do toho. Kdybych byl věděl, že chce utéci anebo že se o útěk pokouší, byl bych jistě stráž na něho upozornil.

— Prosím vás, vy nebudete vědět, co dělá váš soused. Dvakráte vylezl ke stropu a jednou dolů spadl. A vy nebudete zhola nic vidět. Kdybyste se jen tak nepřetvářel. Já vás dobře znám, milý Srjemče, mne neošidíte.

— Jak libo, pane řediteli, mluvil jsem pravdu. Soud mi nebude moci nic dokázat.

— No dobře, dobře, však uvidíme. Nyní můžete jít.

V dílně sice všechno pracovalo, bylo však přece jen pozorovati mezi trestanci jakési napětí. Mimoděk všichni pohlíželi na vyšetřujícího ředitele a vyslýchané trestance. Bylo zřejmo, že většina trestanců o útěku dobře věděla a že utíkajícího viděla, nikdo však nedal to na sobě znát.

Ředitel potom odešel s doktorem ven, aby viděli místo, kudy Čoban se chtěl dostat přes zeď. Dal pak rozkaz žalářníku, aby mu tam přivedl oba strážníky Herana a Kesegiče, kteří útěk překazili. (Pokračování.)

DROBNOSTI.

Svět na ruby. Volné kapitoly o dívčí výchově píše do Jiskry pan Konrád Pospíšil. V poslední kapitole mluví o dívčí četbě a obrací dosavadní svět na ruby. Nezná škodlivé četby, všecko, co je dobrého v literatuře, ať jen dívky čtou. A najednou praví: „Řekl by někdo, že jsem příliš liberální. Nejsem! Dovedl bych býti třeba i Koniášem: trhal bych knihy mnohé, konfiskoval, pálil! Na př. Svéhlavičku přeloženou a dodělanou od E. Krásnohorské! Kde jaký výtisk bych si jistě vypůjčoval, sbíral a shromažďoval, a když bych měl poslední exemplář ve své moci, spálil bych všecky do posledního lístku! Nejsem liberální! Policii bych

zřídil, dráby bych rozeslal, kteří by knížky tohoto žánru konfiskovali, a pokutoval bych rodiče, kritiky, nakladatele, spisovatele, ba i papírníka a knihaře, kteří byli účastni na vydání a rozšíření takové literatury. Kdo myslí, že přeháním, ať si přečte na př. díl „Svéhlavička nevěstou“ — nemám po ruce tohoto skvostu, abych citoval výjev, kde Svéhlavička škádlíc napíná svého ženicha na skřipec úzkosti, odmítne-li ho či přijme-li ho na milost — a jak mu potom vtipně dává pardon na popravišti... Na takové věci měla by být opravdu — pedagogická policie!“ — — Svět na ruby, že? A my s panem Pospíšilem souhlasíme.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Jak se Jeník učil českému slohu.

(Z pozůstalosti Jana Paludána, filosofa 1899).

Jeník Paludánův chodil do třetí třídy, když se Paludánovic přestěhovali do jiného města. Jeník přišel do nové školy. Jednoho dne před školou učinil duležitý objev. V čítánce Martinkovic Vendy, který byl v lavici Jeníkovým sousedem, shledal Jeník více článků, nežli bylo v čítánce, kterou si přivezl ze staré školy.

Jeníka pojala starost. Aby tak pan učitel dal na něho, až budou číst nějaký článek, který scházel v jeho čítánce! Paludánovic byli chudi a čítánka stála více než bochník chleba, na který někdy nebylo peněz včas.

Jeník přišel domů, ale mamince ani muk. Jen o krejcar na papír si řekl. Za krejcar byly tři archy papíru a od zítřka Jeník hrdinsky se odříkal kusa honěnky před školou. Sedal v lavici a opisoval z Vendovy čítánky jen což. Psal rychle a drobným hustým písmem.

Pan učitel nevybíral články na přeskáčku. Články braly se po pořádku, některý se vynechal. Tu pan učitel vždy řekl: „Ten si přečtěte doma sami“. A tak měl Jeník starost o trochu menší. Opisoval, opisoval a brzy předběhl daleko před to, co se ve škole četlo. Za nějaký týden nosil v čítánce již silný osmerkový sešitek, a začal si s chlapci před školou zase hrát na honěnku.

Po třech létech dostal se Jeník na gymnasium. V primě brzy po prázdninách četli při češtině článek, kterak Tataři vtrhli na Moravu, pálili a pustošili, a kterak Jaroslav ze Šternberka je pod Hostýnem na hlavu porazil. Jeník si vzpomněl, že v knížce u jednoho z kamarádů kdysi o tom již četl obšírněji a ve verších. (Byl to starý Rozumův K r a s o ř e č n í k a v něm báseň z rukopisu královédvorského).

O příští češtině se Jeník horlivě hlásil, aby profesor dal také jemu článek vypravovat. Měl s sebou už opsánu tu báseň, a když byl vyvolán, spustil věrně dle svého opisu o křesťanech obklíčených na Hostýně, o bouři, která se přivalila na Tatary a pak nadšeně o hrdinském Jaroslavu, který jako orel přiletěl a voje tatarské zhubil. Dávala pozor celá třída i profesor, a když skončil, dověděli se Jeník i třída od profesora poprvé, co jest Rukopis královédvorský.

Jeník připadal si toho dne sám jako hrdina. Přední jeho starostí teď bylo, aby někde sehnal celý ten Rukopis. Trochu z vděčnosti za to, že jeho jednou básní se vyznamenal, a pak, zdali tam není ještě něco tak hrdinského jako o Jaroslavovi. Za několik dní již počal Jeník opisovati z Rukopisu báseň za básní, věrně i do těch iniciálek, které z vypůjčeného vydání kopíroval. Opsané aršiky sešil a vklížil do tuhých desek. K několika indiánským knížkám, které tvořily jeho knihovnu (protože byly jen po 15 krejcařích), přibyl nový svazek.

Za nějaký čas přibyl do Jeníkovy knihovny L e š e t i n s k ý k o v á ř od Svatopluka Čecha a K y t i c e Erbenova. Byly to zase nikoli tištěné, nýbrž věrně opsané svazky. L e š e t i n s k é h o k o v á ř e tehdy studenti opisovávali, protože byl zkonfiskován. Jeník opsal jej dvakráte. Jeden opis totiž si u něho objednal student z hospodářské školy za 65 kr. Jeník spotřeboval na opis dva sešity po 5 kr., vydělal tedy 55 kr. Na Erbenovu K y t i c i přivedl Jeníka v čítánce článek o vrbě. Byla tam pověst o ženě, která měla s vrbou společné živobytí. V K y t i c i byla ona pověst ve krásných verších, dále tu bylo Z á h o ř o v o l o ž e a S v a t e b n í k o š i l e. A tak opsal Jeník i K y t i c i celou.

Paludánův Jeník postupoval do vyšších tříd. Jeho knihovna také pomalu rostla, a každého roku obohacovala se i nějakým psaným svazkem. Přibyly tak Hálkovy V e č e r n í p í s n ě, Čechovy J i t ř n í p í s n ě a N o v é p í s n ě, Nerudovy K o s m i c k é p í s n ě a potom i celé stati z Palackého dějin o Jiříkovi z Poděbrad. Jeník opisoval, co si nemohl koupit, nebo co se mu líbilo.

Jeníkova knihovna rostla, ale zároveň dostavoval se účinek, který si Jeník teprve po letech uvědomil. Jazyk se mu zvolna rozvazoval, míval vždy pohotově dobré slovo ze zásob, jež opisovával, a zvolna dovedl nenuceným plynným slohem vypravovati. Při tom opisování stal se Jeník dobrým stylistou. **Paludán.**

Listárna. Neuveřejníme básně: O t o m n a š e m m i l o v á n í a N e ž o d e j d u. — M u r l í k bude uveřejněn brzy. — A x. Račte laskavě poslat.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 28. července 1907. Číslo 30.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 65 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

DR. J. EV. JIRÁSEK:

NEMOCNÉ POSTAVY ROMÁNŮ DOSTOJEVSKÉHO.

(Studie literárně lékařská.)

Podívat se do duševní dílny velkých autorů je po stránce medicinské vysoce zajímavo. A zejmena podívat se do dílny Dostojevského, tohoto velikého epileptika, studovaného Rusy, Němci, francouzskými a jinými psychiatry. U nás o větší podobné studii nevím a pokusil jsem se tedy o to. S jakým zdarem, nechť posoudí čtenář. Jednotlivé nemocné postavy hledím co možná plasticky postavit před čtenáře asi jako na klinice se děje, a udělat diagnosu jejich nemoci, tak aby hlavní příznaky vynikly a byly jasny každému, i nemedikovi.

Práci připisuji panu prof. Masarykovi, vzácnému učiteli a příteli, a prosím, aby ji přijal shovívavě.

Raskolnikov.

Raskolnikov, muž inteligentního zevnějšku, krásné tváře, postavy štíhlé, bývalý student 23letý. Otec zemřel jako menší úředník, neznámo jakou nemocí, matka je povahy nervósní, později ze žalu nad osudem svého syna sešílí. Sestra Raskolnikova Duňa povaha nervósní, hrdá, vysoce šlechetná.

Historie Raskolnikova jest následující: Promyslí plán vraždy a provede jej zabiv jakousi lichvářku a její mladší sestru. Vražda spáchána jest sice zdánlivě ve stavu normálním, avšak podle dalšího vylíčení seznáte, že je spáchána za zvláštních okolností. Raskolnikov je chudobný student, který nemá vůle k práci, naopak oddává se spekulacím, zahrabav se do malého pokojíka kdesi ve čtvrtém poschodí. As dva měsíce před vraždou napsal článek do časopisu, ve kterém pojednává o tom, že za jistých okolností vražda je dovolena. Člověk „neobyčejný“ „má právo dovoliti svému svědomí překročiti . . . přes některé překážky . . . v onom případě, pakliže uskutečnění jeho ideje (mnohdy spásonosné snad pro celé lidstvo) toho vyžaduje“. „Kdyby na př. Newtonovi postavilo se 10 nebo 100 lidí do cesty, kteří by chtěli překážeti uskutečnění jeho theorie, tedy Newton má právo těchto 10 nebo 100 lidí odstraniti.“ Následkem toho ovšem „skutečně velicí lidé musejí cítiti na světě veliký zármutek“. Jinde rozumuje Raskolnikov (po vraždě): „Pravý vládce, komu vše se dovoluje, boří Toulon, způsobuje řež v Paříži, zapomíná armádu v Egyptě, nechá půl milionu lidí v moskevském pochodu a odbývá to vtipem ve Vilně. A pak po smrti staví mu modly — tedy jest mu všecko dovoleno.“ K zločinu svému se připravuje, předem pouze myšlenkově, ponenáhlu; myšlenky béřou na se určitější, jasnější formy až si usmyslí udělati napřed zkoušku, pokus. Odebéře se do bytu stařenina, zazvoní. Nedůvěřivá lichvářka, která sama je doma, vpustí jej do bytu. Raskolnikov přináší zástavu: hodinky po otci, na něž vypůjčuje si nepatrný obnos a zatím všímá si bedlivě, kde stařena má klíče a kde as ve vedlejším pokoji truhlu s penězi a skvosty. Odchází od stařeny jako opilý s hnusem nad svým počínáním; chodí nevěda kudy a vzpamatuje se v jedné ulici před výčepem, kamž vstoupí a po prvém posilujícím doušku k sobě mluví: „Jediná nějaká sklenice piva, kousek sucharu — a hle, v jediném okamžiku otužuje se rozum, jasní se mysl, upevňují se úmysly.“ Připomínám, že venku je dusné horko červencové.

Po obtížné noci, plné snů, „probudil se zlostný, podrážděný, zlý a s nenávistí pohlédl na svoji komůrku. Byla to drobounká klička asi 6 kroků dlouhá, tak nízká, že jen trochu vysokému člověku bylo by v ní úzko. Byly zde tři staré židle, ne zcela v pořádku, natřený stůl v koutě, na kterém leželo několik zaprášených sešitů a knih, konečně nemotorná velká pohovka, kdysi potažená kartounem, nyní celá v hadrech sloužící Raskolnikovu za lože. Často spal na ní nesvlékaje se bez prostěradla pod starým studentským svrchníkem, pod hlavou maje své všecko prádlo čisté i obnošené. Unikl přede všemi jako želva do své skořápky ba i obličej služky dostavující se někdy do jeho pokoje bouřil v něm žluč a působil křeče. Bývá tak u některých monomanů příliš na něčem se soustředivších; praví Dostojevský. Často býval bez oběda.

Dopis jeho matky plný lásky a oddanosti k synovi svědčí o nedostatku, s nímž matka a jediná jeho sestra Duňa zápasí. Matka i dcera jsou plny odříkání a úcty pro Raskolnikova. Ba Duňa chce se vdát za bezcharakterního jakéhos právníka, jen aby zjednala bratru lepší bydlo. Raskolnikov nepřijímá této velkomyslnosti, ba krutě ji zavrhuje. Když přečetl dopis matčin byl obličej jeho bledý, zkřivený křečmi a zlobný, zlý úsměv pohrával jeho rty. Tlouklo mu srdce, dusil se v malé své kobce. Vzal klobouk a vyšel ven, „nepozoruje cesty šeptaje pro sebe ani i mluvě nahlas s sebou . .“ Odsuzoval rozhodnutí sestřino i své konání: „Čím pak je ochráníš, ty budoucí milionáři, ty Zeuse vládnoucí jejich osudem?“ Toto sebe mučení jako i mučení jiných zejména těch, kdož jej nejvíce milují jest mu zvláště příjemno, působí mu rozkoš, ono trápí srdce jeho i rozum.

„Stůj co stůj třeba se rozhodnouti něco učiniti anebo zříci se života,“ usuzuje dále. V tom se zachvěl od myšlenky, jež hlavou projela, od oné včerejší, kterou čekal, kterou tišil. Byla to dřív jen mátoha neuvědomělá, dnes však není už mátohou: „udeřila mu do hlavy, zatmělo se mu v očích.“ Hledal kam by usedl, v tom však zase rychle procitá: pozornost jeho obrátí se na mladičkou dívku, prostovlasou, opilou, pronásledovanou nějakým záletníkem. Jeho cit se vzbouří a on vrhá se už na záletníka dvakráte sebe silnějšího, aby dívku chránil. Pračku překazí strážník. Raskolnikov dává strážníkovi poslední peníze od stařeny vypůjčené, aby dívku odvezl. Avšak zase nový záchvat: „jakoby jej cosi uštklo v jediném okamžiku, jakoby se byl zvrátil“. „Co vám do toho“ volá na strážníka. „Ať se potěší“, ukázal na záletníka a odchází. „Ubohé děvče“, praví si „vzpamatuje se, popláče si, potom matka se to doví . . . Nejprv jí natluče, potom vymrská, bolestně a s hanbou, možná že ji vyžene . . . počne se potloukati mé děvče sem i tam . . . a potom hned nemocnice . . . nuže pak opět nemocnice . . . pálenka . . . krčmy a zase nemocnice . . . za dvě za tři léta mrzák a při tom prosím je stará 19 let . . . Fi! Ale ať! Říká se, že jí to tak patří. Takové procento, říká se, musí se ztráceti každého roku. K čertu kamsi . . . Procento! znamenitá opravdu mají slovíčka: jsou taková upokojující, vědecká. Řečeno: procento, tedy ani znepokojovati se není proč. Kdyby takhle jiné slovo, snad by to bylo více znepokojující . . . Než co, jestliže i Duněčka nějak do procenta se dostane! . . . Neli do toho, tedy do jiného?“

Toulá se dál nevěda kudy chodí a zapomínaje nač myslí. Konečně napiv se kdesi trochu vodky dojde do Petrovského ostrova, zabočí s cesty do křovin. *Padl na trávu a v okamžiku usnul. Hrozný měl sen*: zdálo se mu v barvách sytých a jasných, kterak mužík nějaký, bije koně až jej na konec sekerou dorazí. Raskolnikov naříká, dech se mu tají, chce křičet a — probudí se spocen a těžce oddychuje. „Bože“, zvolal, „což pak skutečně vezmu sekeru, počnu bušiti do hlavy, rozrazím jí lebku . . . budu broditi se v lepkavé teplé krvi, vylamovati zámek, krásti a třásti se; schovávati se všechen zalitý krví . . . se sekerou v ruce“ . . . Hned na to usuzuje: „Vždyť já přece se neodhodlám! Já přece nesnesu.“ Všecek bledý, odchází a vzdychá: „Bože, ukaž mi cestu mou, kdežto já zříkám se . . . tohoto prokletého . . . přízraku svého.“

Je mu lehčeji v duši, avšak tu *jakoby jej někdo strkal*: ubírá se na Senné náměstí a zde spatří Lizavetu, mladší sestru lichvářčinu. „Byla to vysoká, nemotorná, nesmělá a pokorná děva, téměř idiotka, 35letá, která byla v úplném otroctví své sestry, pracovala na ni ve dne v noci, třásla se před ní a zakusila od ní ran.“ Raskolnikov zaslechne hovor, z něhož se dovídá, že zítra v 7 hodin večer tato Lizaveta nebude doma a že tedy bude stařena samotna. Bylo to tedy *znamení*. — Raskolnikov byl *pověrčiv*: „náhle pocítil, že nemá už ani *svobody rozumu, ani vůle* a že všecko náhle jest rozhodnuto definitivně.“ Řekli jsme, že Raskolnikov je pověrčiv. Před $1\frac{1}{2}$ měsícem byl u stařeny vypůjčovat. Stařena byla mu tehdá neodolatelně odporna. Na cestě domů stavil se v hostinci a tu vyslechl hovor jednoho studenta s důstojníkem. Mluvili o stařeně. Student sděloval důstojníku její adresu, mluvil o její nelidském jednání a prohodil: „Já bych tu prokletou babu zabil a oloupil a ujišťuju tě, že beze všech výčitek svědomí.“ Raskolnikov si tehdá s hrůzou uvědomil, že to byly i jeho tajné myšlenky a úděl v zaslechnuté rozmluvě pokyn — zrovna jako nyní . . .

Přišed domů ze Senného náměstí, proseděl hodinu bez pohnutí, bez myšlenky. Pak ulehl, dostal zimnici a – „brzo pevný olověný spánek nalehl na něho, jakoby jej přimáčkl.“ Spal dlouho do rána, až byl vzbuzen služkou. „Bolela ho hlava; sotvaže se postavil na nohy, obrátil se ve své komůrce a upadl opět na divan.“ Snil znova, až uslyšel bít kdesi hodiny. „Zachvěl se, procitl . . . a náhle vyskočil, zcela se vzpamatovav, *jakoby jej někdo stáhl* s divanu. Po špičkách přistoupil ke dveřím, pootevřel je tichounce a počal naslouchati dolů na schody. Srdce mu hrozně tlouklo.

Ale na schodech bylo všecko ticho, jako-

by všichni spali... Nesmyslným a podivným zdálo se mu, že mohl prospati v takovém zapomenutí od včerejšího dne a nic ještě neučiniti, nic nepřipraviti.“ Připravil se tedy. Přišil si poutko do vnitřní strany kabátu na zavěšení sekery, z divanu vyndal „zástavu“ pro stařenu, věc bezcennou, kterou důkladně zabalil do papíru, aby stařeninu pozornost odvrátil od sebe, až bude vytahovat z pod kabátu sekeru... Odešel tajemně, nezpozorován. Plán byl hotov, ale on sám ani dosud ještě nemohl jaksi uvěřiti v jeho splnění a bylo mu toto počínání samo hnusno. Zdálo se mu, jakoby jej někdo nutil a vklekl k zločinu. Nyní vykonával všecko jen jako stroj, mechanicky, **neodolatelně,** slepě, „s nadpřirozenou silou. Jakoby se dostal kouskem šatu do kola stroje a počalo jej to do něho zatahovati.“ Již dávno před tímto krokem přišel k úsudku, že „skoro každý v okamžiku zločinu podléhá jakémusi úpadku vůle a rozvahy, které naopak zaměňují se dětskou fenomenální lehkomyslností a to právě v onom okamžiku, kdy nejvíce je potřebí rozvahy a opatrnosti. Podle jeho přesvědčení vycházelo, že toto zatmění rozvahy a úpadek vůle zmocňují se člověka na způsob nemoci, rozvíjejí se ponenáhlu a dostupují nejvyššího svého momentu nedlouho před vykonáním zločinu; trvají v téže způsobě v samém momentu zločinu a ještě nějakou dobu po něm, soudíc dle individua; po tom pomíjejí právě tak, jako pomíjí každá nemoc. Otázku pak: „rodí-li nemoc zločin sám, nebo zločin vždycky nějak provázen jest nemocí — nemohl rozhodnouti.“ Sekeru sebral náhodou u domovníka, který nebyl doma a šel beze strachu, ba zajímaly jej cestou různé věci banální se zločinem nesouvislé. „Tak zajisté,“ soudil „ti, jež vedou na popravu lpí myšlenkami na všech předmětech, které namanou se jim na cestě.“ V domě, kde stařena bydlila, nepotkal nikoho, byt před obydlím stařeniným byl vyprázdněn. Stojí přede dveřmi. Srdce mocně tluče — bojí se, aby ho neprozradilo. Několikráte zazvonil než opatrná a nedůvěřivá stařena otevřela. Raskolnikov skoro násilím vetře se do dveří a jde přímo do bytu. Odvaha jeho s počátku klesá, je bledý, třese se. Podává stařeně zástavu, ona odvazuje motouz se zástavy, poodejde k oknu, aby lépe viděla a obrátí se k Raskolnikovu zády. Zatím on rozepne kabát, vyprostí sekeru. „Ruce jeho byly hrozně sláby; cítil, kterak s každým okamžikem stále více ochabovaly a dřevěněly. Bál se, že neudrží a upustí sekeru... náhle, jakoby se mu zatočila hlava... Vytáhl sekeru docela, rozpřáhl ji oběma rukama, jsa sotva při smyslech a skoro mechanicky upustil ji na hlavu tylcem. Síly jeho jakoby při tom ani nebylo. Ale sotva že jednou upustil sekeru, ihned zrodila se v něm síla... On ze vší síly udeřil ještě jednou a podruhé, stále tylcem a stále do temena. Krev vytryskla jako z přeražené sklenice a tělo upadlo na znak... nahnul se k jejímu obličeji, byla mrtva... Položil sekeru vedle mrtvé a sáhl jí do kapsy, z níž předešle vytahovala klíče. Byl při plném rozumu, zatemnění a závrať již neměl. Vzpomněl si potom, že byl až příliš pozorný, opatrný... aby se nepotřísnil... Sotvaže počal přikládati klíče k prádelníku, sotva uslyšel jejich chrastění, jakoby přeběhly jej křeče. Zachtělo se mu náhle opět všeho nechati a odejíti... Náhle se mu zdálo, že stařena třebas ještě je živa... rozběhl se zpět k tělu, uchopil sekeru a rozpřáhl se ještě jednou... ale nespustil... prohlížeje ji blíže, viděl jasně, že lebka byla roztříštěna.“ Ještě odejmul stařeně váček s krku a strčil jej do kapsy. Pak odešel do vedlejšího pokoje, nalezl zde pod postelí truhlici, otevřel ji a nacpal si kapsy různými zastavenými šperky. Zatím vedle v pokoji uslyšel šramot. (Pokrač.)

J. M. SLAVIČINSKÝ:

VZPOMÍNKY STARÉHO ŽÁKA.

(Pokračování.)

Dlužno připomenout, že neutrácelo se rozmařile, většině stačilo najíst se čehokoli, co bylo k jídlu. Paní Odstrčilová často úžasem spráskla ruce, když viděla, jak si zavařujeme čokoládu — do vody, aby jí bylo víc než žídlík z porce mléka, co jsme dostávali, nebo jak si drobíme celé spousty chleba do holby chabé kávy. Také při rozebírání chleba nešlo to později tak liknavě jako první dny po prázdninách. Sotva byl chléb na stole, už v něm bylo plno rukou, a poněvadž rukama přebírat se nesmělo, vybral si každý větší kus zrakem ostřížím a chňapl po něm tak, že došlo často k roztržce porce. Na štěstí nedostávali všichni peníze stejnou dobou a takto byl tedy opravdovým „kasahaltrem“ vždy ten, kdo zrovna dostal peníze. Ale přece každý musel pamatovati trochu na sebe a tu stávalo se, že některý větší žrout neměl peněz a půjčit mu už nikdo nemohl nebo nechtěl. Posmýčil už všechna čísla — nikde nezbylo kusa chleba! Ale vtipná hlava nikdy nezoufá. Jedlík začal rozhovor o jídle a kasal se, kolik by čehosi snědl. Obyčejně se vždy našel někdo, kdo nechtěl uvěřit chvástání a došlo k sázce. Na sázku se vždy sehnaly peníze, třeba se několik složilo. Neboť to byla švanda! Hned bylo to známo ve všech číslech, a kdo právě neměl velkého dření, přišel se podívat. Sázky uzavíraly se tak, že když jedlík prohrál, musel zapla-

tit vše, oč byla sázka, ale — teprvé až dostal peníze. Zbytek jídla patřil výherci. Risiko tedy nebylo velké na žádné straně.

Pokud se pamatuji bylo dosaženo rekordu v jídle: 5 pěnových trubiček od cukráře sníst za tři minuty, tři syrečky sníst, než se napočítá sto nebo za 1 minutu, 15 ruských sardelí sníst v neurčité době, ale bez přestávky. Nejvyššího rekordu dosáhl Moravan W. jenž snědl jednou 15 syrečků za 3 minuty a jindy 7 slanců bez mlíčí a jiker v době neurčité. Byl ovšem trainován; studoval před tím v Německu v podobném alumnátě, kde mívali často nakládané ryby k večeři. Nestalo se mu nic, jen že nám vypil pak v noci ve všech číslech vodu a ještě potom si musel dojít k pumpě. Kdybychom byli bývali zapracováni do sportovního názvosloví, byli bychom W . . . a jmenovali mistrem jedlíkem slanečků v Těšínském vojvodství. Hůře pochodil Polák D., jenž se vsadil, že sní za 30 krejcarů jablek. Bylo jich 5 za krejcar! Napřed jedl po čtvrtkách, pak je loupal, potom řezal na kousíčky, ale snědl jich jen asi polovici. Potom celou noc přecházel po chodbě v nedbalkách. Jinak strava byla dobrá a čistá; zvláště hlavní součástky její maso a chléb byly přímo výtečné. A za 70 zlatých ročně by se ani tolik nedalo poskytnout, kdyby nebylo zvláštního fondu.

V kuchyni vládla statná vdova Zuska, která sice snad nedovedla udělat dort, ale co pro nás bylo potřeba, obstarala dobře. Jí k ruce a k uklízení byly dvě panny: tlustá Maryša a hubená Kaša. Všechny měly předepsané kanonické stáří, Kaša dokonce skoro dvojnásobné. O čistotu staraly se dobře; ze spaní nevyrušovala nás nijaká havěť. Jen někdy ráno, když jsme si chtěli vařit polévku v kuchyni, museli jsme z plecháče vysypat sveřepého Švába nebo bratra Rusa. Ale tomu nedalo se odpomoci, a konečně jsme tak přivykli, že jsme mimoděk plecháče vyklepávali i když v nich nic nebylo, jako zkoušíme na klice, zdali jsme zamkli dvéře. Kuchařka i obě panny měly nás Moravany od východu raději než Čechy; nám rozuměly úplně, kdežto nářeční čeština jim působila obtíže, — ač v kostele zpívaly z českých kancionálů. Ne tak dobře rozuměli jsme si s Ferugou, když jsme hráli pasáka, a on nám vysvětloval, že je zakázáno „chybač“ *) do oken. Vždyť my jsme přece okno nechybili! Služebný duch Feruga staral se o naši tělesnou bezpečnost pečlivým zamykáním domovních dveří. Přezdívali mu „kalifaktor“, což on velmi nemile nesl a často si na to stěžoval „starému“. Také byl v právu — vždyť kalifaktorem vlastně nebyl; funkci tu obstarávali v zimě kasahaltři. Mnoho práce jim to nedalo nastrkat do kamen ten truhlík uhlí, co jsme dostali! Byli zde ovšem také kalifaktoři-ochotníci, kteří topili vzduchem, což při naší stravě nebylo nijak podivuhodné. Ale takové přilepšování nebylo vhod ostatním a byl-li takový kalifaktor zjištěn, byl potrestán a ihned byl vyveden za hranice našeho čísla. Rozhodnutí o tom spadalo do pravomoci dohlížitele čísla, který také zakročoval v jiných záležitostech pořádkových při porušení ustanovených pravidel. Zakázáno bylo zejména: nechat vodu ve sklenici, dát klobouk na stůl, nechat za sebou otevřené dvéře, plivat s okna atd. Na to, čemu Řekové říkají porthein a což Dante připouští jen v pekle, kde dle překladu Vrchlického vůdčí satan těm ostatním na pochod troubil ř . . ., byly obzvláště přísné tresty. Obvyklé tresty za různá provinění byly: z německého práva „Quadratwurzel“ a „Kanonenfutter“ a z českého státního práva „p . . . l vody“, čemuž se ovšem i Němci museli podrobit, ač to mnozí ani vyslovit nedovedli. Výrok rozhodčího přijat aklamací vždy všemi hlasy vyjma hlas odsouzeného, jenž však nikdy nepoužil práva odvolacího ke správci alumnea. Německé tresty byly ukrutnější. Quadratwurzel — zkroucení ruky připomíná středověké mučírny; Kanonenfutter — naražení o roh stolu jest přímé nápodobení tureckého nabodnutí na kůl, jenže v následcích ne tak hrozné. Český trest byl nejhumannější. Na nepostižené účinkoval neodolatelnou komikou a odsouzence občerstvil, zvláště v zimě. Bohužel stalo se jednou, že jsme vyrazili odsouzencem dno plechového umývadla a voda promočila strop, načež tento trest byl nejvyšším rozhodnutím odstraněn.

Jak jsem už se zmínil, přílišným vedrem jsme v zimě netrpívali. A to ještě večer před spaním vždy se větralo. Spával jsem u okna a kolikrát mi napadal v noci sníh na peřinu, když jsem zapomněl okno zavřít.

Nelze však říci, že by na nás byla zima měla škodlivý vliv. Spíše jsme tím otužili a zčerstvěli. Aspoň mnoho jsme nestonali. A když, tedy nebylo to nic vážnějšího.

Náš lékař Čech dr. Fischer byl originál už dle zevnějšku. Stříbrovlasý ještě svěží, přitloustlý kmet s oholenou tváří; chodil vždy v cylindru a nosil ležaté límce, ale — obráceně, špičkami nahoru. Mimo lékařskou praksi vyučoval také češtině, polštině a němčině na gymnasiu. V jeho stáří nebylo divu, že se už často mátl při opravování sešitů. V takovém případě odvolal opravu tak, že ji rozmáznul prstem a utřel si prst o vlasy, takže na dosti bujných šedinách měl na levé straně červený pruh od inkoustu. Pro alumnisty měl čtyry hlavní medikamenty. Nemocný dostal napoprvé medicinu s malinovou šťávou neb nasládlý prášek. Když dvě takové dávky nepomohly, dostal pacient napotřetí buď hořkou medicinu neb hořký prášek. Ale k tomu málokdy došlo; ježto systém jeho byl známý, vystonal se každý raději hned po využití druhé dávky. Zmíněný již Polák D., jenž prohrál sázku o jablka, neměl kdysi na cukr,

*) házet.

uvařil si tedy čaj z mediciny a pomohlo mu to. Ostatně nebyl vybíravý: vaříval si čaj také z vody, v níž byly ohřáté párky, aby ušetřil líhu. Kdysi napil se líhu, jejž jsem měl v obyčejné láhvi a jenž byl nažloutlý od brouků v něm vymočených — myslel, že je to kořalka. A také mu nic nebylo. Takové lidi pak je lehko léčit! Aspoň si tak myslím.

Jednou udál se vážnější případ nemoci, ale i ten měl lehký průběh. Dostalo nás šest „ovčí“ neštovice, které řádily tehdá po celém Těšíně. Poněvadž ve světnici, určené pro nemocné, nebylo dost místa, vyprázdnily jednoduše jedno číslo, rozdělili jeho obyvatele na naše místa a nás internovali tam. Nebylo nám špatně. Ve dne jsme spali, v noci jsme hráli v karty. Vyrušoval nás pouze Polák B., jenž byl celý osypaný a blouznil ze spaní. Ale i ten se vystonal. Já měl pouze asi mandel a Žanek W. asi půl kopy neštovic rozsetých po těle. Žanek léčil se radikálně: všechny neštovice si rozřezal břitvou, aby prý mu nezůstaly jízvy. Byli jsme se Žankem nejdříve vyléčeni, ale nepustili nás do školy, abychom nákazu nerozšířily. Na procházku jsme však měli dovoleno chodit. Bylo to právě před půlletními prázdninami; zkoušky odbyty. Chodili jsme tedy procházkou do nepatrného hostince na Bobreku. Do výčepu scházeli se večer jircháři, ale ráno nebýval tam nikdo, než starý jakýsi pensista, jenž měl licousy, dýmku z mořské pěny a cvičeného kocoura, s nímž chodil i do hospody. Kocour aportoval, skákal přes hůl, prosil, dělal kotrmelce. Od té doby neviděl jsem takového kocoura. Tehdá ovšem zajímala nás jiná přitažlivost hostince. Ve vedlejší, všedního dne nepoužívané místnosti byl starý kulečník, okolo něhož jsme prováděli rejdy. Ježto nestálo za to pro dva hosty topit a mimo to bylo tam na neckách naloženo maso ze zabitého vepře, byli jsme nuceni při té zimě hrát v rukavičkách. Leč i tak nás to bavilo. Největší slast pociťovali jsme ovšem, když jsme se vraceli k obědu jako páni a potkávali spolužáky s knihami. (Pokrač.)

HERMA JONÁŠOVA:

NAD STAROU KNIHOU.

Když smutek na duši vkládá svou tíhu,
tu sahám pro starou modlicí knihu,
ožehlou, vybledlou, pradědem psanou —
Půl sta let minulo, co jeho hlavu
vložili pod svěží, zelenou trávu,
a zvony zněly mu hranou.

Let skoro šedesát, co kniha psána.
A vírou upřímnou každá ta strana
a každý písma tah k duši mé dýše —
a o čem dávno mním, že zašlo v rumy,
v hloubi mé duše se vzbouzí a šumí
tak jemně, sladce a tiše.

Život šel kolem mne, tvrdost měl v čele
a moje naděje, jako když stele
jeseň list po listu na cestu bílou.
Vkol, i nade mnou, všude tma čirá,
když po všem z duše mi prchla též víra
Všecko vzal život svou silou;

a přec, když skláním se se smutkem v líci
k řádkům, kdys napsaným, rukou již tlící,
známého, milého co's ke mně dýše,
křížem se znamenám, památku drahou
tisknu si na srdce a oči vláhou
plní se tichounce, tiše — —

Melancholie.

Můj ledový rytíři,
až tu jeseň zavíří,
zda sem tenkrát pro nevěstu
kroky tvoje zamíří?

Vichr spustí veselou,
stromy listí nastelou,
kudy půjdeš, dívčí tiskna
v náruč svoji setlelou.

Pod cypřiše teskný stín
uložíš ji v matčin klín,
v bílý závoj zahalenou,
v tmavých vlasech rozmarín.

UTEKL.

— II —

(Pokračování.)

Po odchodu ředitelově zůstalo v dílně ticho. Zdálo se na pohled, že se nikdo o věc nezajímá. Jen několik nejbližších sousedů počalo s Vranešovičem i Srěmcem potichu hovořit. Přece však jakási stísněnost a smutek vládl v dílně. Jako by měli strach před skutečností, před tím, co se stalo. Pracovali všichni s jakýmsi chvatem, proti svému obyčeji nepomýšlejíce ani, že se blíží čas odpočinku. Ředitel obešel provaznickou dílnu a podle skladiště vstoupil do úzké uličky mezi okružní zdí a koudelnou, která je asi tři metry jen vzdálena ode zdi. Střecha její lepenková pozvolna se sklání od zadní zdi provaznické dílny, na niž koudelna přiléhá. Tu se zpracovává koudel.

Na druhém konci uličky blíže kovárny stál již strážník Kesegič, s puškou na rameni, očekávaje ředitele. S druhé strany za kovárnou bylo viděti žalářníka přicházejícího s druhým strážníkem. — Ředitel prohlížel vzdálenost střechy a výšku její ode zdi, bylo-li možno tudy se dostat na zeď aneb ji pomocí tyče

přeskočit, ovšem se střechy. Když přišel k strážníku Kesegiči, ihned se ho otázal, jak se celá věc sběhla.

— Pokorně hlásím, velemožný pane, počal pomalu a zřetelně každé slovo odměřoval: když se počalo stmívati, přišel jsem sem na stráž. To bylo asi před hodinou. A jak jdu od tohohle konce, od kovárny ke koudelnám, slyším pojednou nějaký podezřelý šramot, tady nad hlavou, na střeše. Stanu a poslouchám. Najednou zahlédnu něco dlouhého, bílého jako tyč, jak se klade se střechy koudelny na zeď. Křiknu, co je to, kdo je to tam nahoře? Tyč zmizela a já slyšim, jako by se kočka škrabala po střeše. Nahoru na střechu jsem neviděl. Odešel jsem tedy sem do kovárny a poslal jsem strážníka Herana, jenž tam měl službu, aby šel do kovárny pro žebřík, že je někdo na střeše. On zamkne kovárnu a běží do strojovny a vrátí se se Zágvozdou, jenž nesl žebřík. Přistavili s téhle strany žebřík a Zágvozda vylezl na střechu. Podali jsme mu pušku a čekali jsme připraveni střílet. Zatím se již setmělo, takže bylo již hezky tma. Měl jsem strach, aby snad nespustil najednou dolů tyč a pomoci ní nepřehoupl se na zeď. Tyč byla dosti dlouhá. Tak čekáme, zatím co Zágvozdu slyšíme, jak nahoře hledá. Přešel celou střechu koudelen a prohlédl i střechu od provazárny, ale nic nenašel. Přišel dolů, že nikoho nevděl, ani neslyšel. Ztišili jsme se a dávali pozor. Pojednou slyšíme všichni tři zcela zřetelně, jak někdo bosý jde po střeše dolů k okraj a zahlédneme tyč. Já křiknu opět a Heran uchopiv pušku pospíší po žebříku nahoru na střechu. Vylezl tam a u jednoho zářezu za odkapem zahlédl kus bílé tyče, jak se kmitla. Musil ji chlap někomu podat dolů do dílny, protože jsme ji potom na střeše vůbec nenašli. Slyším já, jak Heran po střeše utíká a jak mu nohy klouzají po mokré střeše. V tom slyším, jak se zastavil a křikl: Stůj — stůj — vzdej se! A za chvíli padla rána. — — Potom jsme stáli a čekali, až přijde Heran. Volal k nám se střechy: „Nevím, kdo je to, střelil jsem po něm. Jeden z trestanců je to!“ — Za chvíli zvolal: „Trefil jsem ho, hotov je!“ Potom se vracel a slezl po žebříku k nám. Na naši otázku, kdo je to, pravil, že neví, že se mu však zdá, že je to Čoban. Šli jsme věc přihlásit panu žalářníkovi a já tu zůstal na stráži.

Ředitel stál zamyšlen a pozorně poslouchal Kesegiče. Když skončil, poklepal mu na rameno na znamení souhlasu. Po chvilce jako by o něčem uvažoval se optal: A slyšel jste zcela určitě, že třikráte na něho zvolal: stůj — stůj — ve jménu zákona stůj!? —

— Ano, zcela určitě jsem slyšel, že třikráte zvolal „stůj, ve jménu zákona stůj“, odpověděl Kesegič.

Po té vyslechl ředitel Herana, jenž stejně vypovídal jako Kesegič. Když vylezl na střechu, zahlédl kus tyče za jedním zubem odkapu, která ihned zmizela. Pospíšil k tomu místu, ale nemohl se tam ihned dostat, poněvadž mu nohy po mokré střeše klouzaly. Když se přiblížil k tomu místu asi na deset kroků přidržuje se jednou rukou zdi od provazárny spatřil za jedním přistěnkem střechy na zevnitř osvětlené střeše ležícího muže. Křikl na něho: Stuj! Ten, jakmile zpozoroval, že je prozrazen, zvedl se a lezl po střeše provazárny dále a spustil se přes zub odkapu na druhou stranu. „Pospíšil jsem za ním a znovu křikl na něho: Stůj! — V tom se vzpřímil a po rubu střechy plížil se rychle k otevřenému oknu od provazárny. Křiknu opět: Stůj, ve jménu zákona stůj! On se zastavil a obrátil se proti mně. Klekl jsem, namířil pušku na něho a křikl jsem: Vzdej se! — On stál s rukou za pasem a poněvadž se nevzdal, namířil jsem a střelil. On se svalil za přístěnek a ostal ležet. Odešel jsem k němu, byl ještě teplý. Lekl jsem se a odešel jsem dolů. Zabil jsem, pane řediteli, člověka a myslím, že v právu úplně podle zákona,“ končil Heran.

Ředitel pohlédl pojednou na Herana, jako by chtěl zvědět, co se v něm děje. Sklonil potom hlavu, a jako v zadumání pravil: „Ovšem, ovšem, úplně v právu a dle předpisu. Vyzval jste ho třikráte, aby stál ve jménu zákona, on tak neučinil, neuposlechl, tož jste užil zbraně. — Co jste našli u něho?“ otázal se žalářníka. „Prohlédli jste ho již, anebo je ještě na střeše?“

— Není, prosím, dal jsem ho již sundat a odnést do umrlčí komory. Našli jsme u něho tento nůž a provaz. Ukazoval při tom na dlouhý tenký nůž zasazený do násadky od pilníku. Šňůru měl obtočenu kolem pasu, dodával žalářník. Chtěl se po ní asi spustit se zdi.

— Schovejte to a zítra to odevzdáte soudní komisi, až přijde. — Víte určitě, že je to Čoban?

— Ano, prosím. Měl svoji kartu při sobě a jeho číslo je na obleku i na prádle, oznamoval žalářník.

— Kolik ještě měl?

— Myslím, že osm let, nemýlím-li se. Nedíval jsem se posud do knihy a na kartě jsem si toho nevšiml, omlouval se žalářník.

— Půjdeme se na něho podívat? otázal se ředitel doktora a uchopil ho pod pažím. Je nutno konstatovat smrt, ne? — Chceš-li, půjdu s tebou, také bych ho rád viděl.

— Musím ho, chudáka, vidět, odpověděl doktor.

Poslali napřed žalářníka otevřít umrlčí komoru a postarat se o světlo. Ubírali se pomalu k zadnímu východu z trestnice, jenž vedl do zahrady za okružní zdí, kde stála umrlčí komora. Oba kráčeli mlčky, nehledíce jeden na druhého. Zdá se, že přemýšleli o téže věci. Když vyšli do zahrady, přerušil doktor mlčení.

— Jsi o tom přesvědčen, pane řediteli, že to bylo v pořádku a „dle předpisu“?

— Přijde na to, jak se celá věc vezme, odpovídal ředitel. Předpokládá-li se, že trestanec se již vracel k otevřenému oknu do dílny a že se střechy již utéci nemohl, a na poslední výzvu strážníkovu že zůstal stát, tož to nebylo v pořádku. Uváží-li se však, že měl u sebe nůž, že byl bos a tedy jistější na střeše, kdežto strážníkovi klouzaly nohy, mimo to že měl ruku za pasem, když se obrátil k strážníkovi a stanul, takže strážník mohl předpokládat, že se mu protiví, tož měl úplně právo na něho střelit.

— Co vlastně měl dělat Čoban, když na něho strážník vykřikl? Vždyť se zastavil a tím snad se již vzdal? Kdyby byl dále běžel a chtěl vklouznout do dílny, byl by zrovna tak po něm střelil, poněvadž nezůstal stát.

— Nu, tak skrupulozní nesmíme být, milý příteli, pravil důvěrně ředitel a vymanil z podpaží doktorova ruku. Pomysli jen, co ti strážníci zkusí. Dříve jsou ve službě, než trestanci vstanou a později jde domů. Jde-li vůbec. Celý den je ve službě a každou druhou noc. Tu člověk nemůže od nich žádat, aby byli tak pozorni, aby je takový darebák neoklamal. A při každém podařeném útěku vždycky jsem je musil trestat, k vůli disciplině. — Nyní bude alespoň na nějaký čas pokoj s utíkáním. Dají si pozor. Bylo toho již dosti. Upřímně řečeno, přišlo mi to vhod a je to pro odstrašující příklad. Uvidíš, že hned tak nikdo neuteče.

(Pokr.)

NEZNÁMÝ:

MOJI MAGDALÉNĚ.

V ten letní den jste slavila své jmeniny —
a rád bych nyní věděl, v kterém asi kraji,
zda ještě tam, kde octl jsem se — bez viny —,
a pod směšnou kde rouškou kal se světu tají

„Šla odtud pryč“ — mi řekly, „jak vy jste si přál!“
Však ani slova jste mi, drahá, nenapsala.
Ni slovíčka, a odjela jste tajně v dál,
a svoji lásku, vášeň, cit, vše sebou vzala.

Tak prchla jste, mně prchla! — Duši zbývá bol,
zda vzpomínáte chvil, kdy chtěl jsem, byste žila,
kdy v náručí vy chvěla jste se jako stvol
a kdy jste u mne, drahá, o štěstí svém snila.

Však přece jeden červ mi nitro rozžírá:
zda doma jste, či jenom přede mnou skryta?
A bolest v duši mé mi rány otvírá,
že přece marno snad, co srdce mé vám skytá.

DROBNOSTI.

Mladé básně. Dostanete od básnického začátečníka na ukázku tři básně. Rád by je viděl uveřejněny. První Při tanci zní:

„Mdlá světla rozstříkla do tmy svůj jas. Zraněně hudba zavzlykla. Objal jsem dívčí pás — Měla svinutý, černý vlas židovka ta. Ret se jí vzpomínkou třás' na tepla vyssátá. — Jako by ždímal její hlas ze šátku krev. Řekla, že chtěla by zas uzřít můj zjev, jak v prvních tanečních, kdy, hodný hoch, na rtech svých nepodrytý smích jsem rozžhat moh', kdy míval jsem vlas rozčíslý vždy rukou matčinou a studentský sen převislý andělskou vidinou. — Ze šátku krev se pramení. Židovko blíž přichvějte k rameni cikánských kštic svých tíž! — Čarovně valčík zní — Nevzpomínejte víc. Tak pálí všecky sny jak šleh zádušních voskovic.“ —

Jen si představte hlas, jenž zní, jakoby mluvící ždímal ze šátku krev. A představme si studentský sen převislý andělskou vidinou. Fuj tajxl, co jen ti mládenci nyní čtou, když mají takovou vražednou fantasii a ještě vražednější slovník! —

Pavillon moru. V knihtiskárně Jos. Glose v Semilech vyšla kniha Louise Křikavy: Pavillon Moru, zlomek zápisků neurasthenikových, věnovaná „milcům Venušiným“, za 1.20 K. „Pavillon Moru“ vyšel nedávno v Besedách Času.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Murlík.

Byla jsem necelý rok vdána, když jsme dostali pěkné bílé kotě. Krátce před tím jsme četli, že jeden ruský spisovatel dal si jméno Kota Murlík, což znamená kocourek-mourek, a to proto, že mu tak říkávala jeho paní; míval zvyk při psaní si pobroukávat. A tak jsme pojmenovali kotě Kota murlík, z čehož brzy zbylo jen Murlík. Murlíček mnoho spal, a nespal-li, zajímaly ho tuze jiskry ve sporáku, díval se na ně hodně zblízka, a to tak, že jednou jich na něho několik prsklo. Běžela jsem rychle za ním, abych mu je shasila, jinak asi by se mu kožíšek hodně popálil. Jednou jsme ho hledali, prohledali i blízký park, kde bývaly pasti na králíky; tu jedna — sklapnutá — otevru opatrně, a vskutku, náš Murlík protahuje se, vylezl ven, bylo to radosti nad jeho nalezením! Byl přítulný a jako psíček chodíval za námi po parku, kolem do kola, třeba desetkrát i dvanáctkrát; nadbíhal, dal se pohladit, poškádlit a potom zase s námi šel domů.

Večer, když jsme nebyli doma, čekal někde na dvoře nebo v maštali, a když jsme přicházeli, už se zaběhal a běžel s námi domů.

Ale Murlík nebyl kocourek, byla to kočička, a tak jsme jí začali říkat Murlíčková, ano i paní Murlíčková, na to všecko dobře slyšela, lépe než na obvyklé „čiči". Z jara měl Murlík koťátka; co on vychoval koťátek! Každý rok dvakrát měl po čtyřech i po pěti, ale nechávali jsme mu jen jedno. To on opatroval a hýčkal, první čas ani se od něho nehnul. Pes k nim nesměl; i když zcela mírumilovně se choval, Murlík na něho skočil a zle ho pocuchal. Jednou, už větší koťátko mi Murlíková odnesla, a nevěděli jsme kam; chodila jsem za ní, když odcházela od misky, abych vystopovala její koutek. Bydlíme v takovém velkém, starém zámku, a tu je tolik chodeb, různých dvířek a komůrek, hledala jsem, volala, ale nenašla jsem nic, a Murlík mne zavést nechtěl, buď se zcela tiše vytratil, neb šla-li jsem za ním, zůstal jako naschvál přede dveřmi sedět, až jsem odešla. Asi po dvou týdnech přivlekla kotě, pěkné, už hezky velké, bylo tedy zase zde.

Murlíková nosívala svým koťátkům z maštale myši na hraní; jednou donesla myš ještě živou, pustila ji před kotětem, ale to bylo ještě příliš malé, dívá se, dívá, a zatím myš utekla a zalezla. Vadila jsem se velmi s Murlíkem, jaká to dělá hloupost, nosit živou myš tak malému kotěti, řekla jsem jí, že je hloupá, a ona se tak jaksi zahanbeně stranou na mne dívala, myslím, že se opravdu styděla tenkrát.

Mluvili jsme vůbec často spolu v kuchyni, ona mi dobře rozumněla, trochu přimhouřila oči, pěkně se na mne dívala a odpovídala takovým tichým zavrkáním. Byla z ní teď krásná statná kočka, celá bílá, ráda sedala na klíně a předla, na povel „hup" vyskočila na klín, a i chovat se dávala jako malé dítě a při tom zlehka poplácávat, při čemž mhouřila oči a natáhla přední pracku až na můj obličej. V zimě bylo její místo v pokoji u kamen, a jakmile se neslo na stůl, houpla si na divan, opřela přední tlapky o stůl a čekala. Když nedostala chvíli nic, šťouchla do mne tlapkou, abych jí přece dala. Na stůl ani v kuchyni nesměla skočit, to věděla, byla by dostala; také nekradla, celkem jen asi dvakrát za devět let. —

Jednou při zabíjačce ztratil se mozek, tu jsme ji měli v podezření a hněvala jsem se na ni, ale mozek se našel, sklouzl do škopku s masem. A těch myší co nachytala! Zajisté tisíce za tu dobu, ne v bytě, tam odtud je hned s počátku vypudila, ale v maštalích a chlévech, ano i množství potkanů zadávila. Jenže se chtěla vždy pochlubit svým lovem, a nosila kořist přečasto i do předpokoje.

Koťátka její chodívala pak do světa, mívala bílá i skvrnitá; nechávala jsem jí s počátku vždy z těch barevných, protože bílá bývají prý často hluchá, u ní tomu tak nebylo. Až jednou jsem si umínila, že jí nechám bílé; to byl Murlík právě 7 roků stár. A to její bílé koťátko mělo podivnou srst jako ovečka hustou a kudrnatou, a víte, co se z ní vyvinulo? angorka, krásná, s dlouhánskou srstí, bohatým, širokým ohonem a má jedno oko krásně modré a druhé žluté — ale hluchá je téměř nadobro. Říkáme jí „Krasavice Běla". Ta nešla do světa, tu jsme si nechali. Naši hoši je měli velmi rádi, zvlášť malý Vláďa je svojí láskou až pronásledoval. — Z příštích koťátek jsem Murlíkovi zase nechala jedno bílé a zase to byla krásná angorka, tentokrát s oběma modrýma očima, ale zase hluchá, ta putovala do světa.

Běla a Murlík se měly rády a letos z jara, když obě měly koťátka, každé jsme nechali po jednom bílém. To byla radost se dívat na tu bílou rodinu, jak si hrály a skákaly! Běla s nimi dováděla, lítala po kuchyni, na okno, zase dolů, a zase na lavici, jako sama malé kotě, Murlík už byl vážnější, jen koťátkům pro obveselení mrskal ocasem po zemi sem, tam, a ony v pravém nadšení po něm běhaly a jej chytaly, — až i ony zase, ty malé, šly do světa; rozdala jsem je.

Ale za nějaký čas Murlík, byl už přes devět let stár, tu celý jeden den nepřišel domů. Ani k snídani na rohlík smočený v kávě, který měl tak rád, ani k obědu, nepřišel ani druhý den; a tu jsem chodila zase po těch chodbách a volala, poslala hledat, ale čtyři dny nic, až pátého dne jsme našli Murlíčka nahoře na sýpce ležet, nemohl chodit, měl dvě velké rány v sobě. Kde k nim přišel? Kdož ví! Pan zvěrolékař je vymyl, zaprášil a řekl, že snad se vyhojí. Opatrovala jsem ho, a vskutku se rány už pěkně hojily; ale asi po týdnu Murlík odešel a zase dva dny byl pryč. Hledala jsem ho — nic — až třetí den ráno přišel slabý, jaksi nežral, zalezl pod postel v kuchyni, začal těžko dýchat — a večer umřel. Zahrabali jsme Murlíčku v naší zahradě, ale budou mi scházet ty její věrné, chytré, žluté oči, kterýma se na mne dívala, když jsem v kuchyni s ní mluvívala a ona tichým zamňoukáním mi odpovídala.

A. F.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 4. srpna 1907. Číslo 31.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

DR. J. EV. JIRÁSEK:

NEMOCNÉ POSTAVY ROMÁNŮ DOSTOJEVSKÉHO.

(Pokračování.)

To Jelizaveta, sestra stařenina se vrátila. Vrhl se na ni se sekerou. „Rána přišla přímo do lebky ostřím a ihned prorazila všecku vrchní část čela skoro do temene. Jen se svalila Jelizaveta. Hnus se vzmáhal v Raskolnikovu a rostl. V kuchyni se omyl a sekeru bedlivě očistil, prohlédl šaty, otřel zkrvácené boty. — Trapná, temná myšlenka probouzela se v něm: že je šílený a že v tomto okamžiku nemá síly uvažovati . . . že vůbec, možná, nemá to činiti, co teď činí.“ Tedy pryč, utéci. Jde ku dveřím a hrůzou zkamení: po celou dobu byly dveře otevřeny; na to nepomyslil, ač přece Jelizaveta musila někudy vejíti. Přiskočil ku dveřím, zastrčil závoru a znovu po chvilce otevřel, aby utekl. Poslouchá a čeká; slyší zvuky, jakoby je byl už očekával a náhle zase zdá se mu, „že skutečně zkameněl, že je to právě jako ve snu, když se zdá, že člověka dohánějí, už jsou blízko, chtějí ho zabiti a on jakoby přirostl k místu, ani rukama nemůže hnouti“. Zastrčil zase závoru: někdo vskutku přichází, dostává se dovnitř a zuřivě zvoní. Po chvilce přichází ještě někdo. Venku zpozorují, že dveře nejsou zavřeny na klíč ale na závoru a jdou dolů pro pomoc. Zatím Raskolnikov více náhodou a instinktivně než chytře unikne. Kdyby byli vnikli lidé do bytu dříve, než Raskolnikov mohl utéci, byl by je zabil; měl už mnoho chuti otevříti sám anebo se jim za dveřmi posmívat a s nimi se do hádky pustit. Přišed do domu, v němž bydlil, „tak dalece již pozbyl schopnosti uvažovati o něčem, že přímo přistoupil ku světnici (domovníkově) a otevřel ji. Kdyby se ho byl domovník zeptal, co chce, možná že by mu též přímo podal sekeru. Ale domovník opět nebyl přítomen. Sekeru tedy uložil zase na dřívější místo a odešel do svého pokoje. Byl bez vlády, ač podrážděn. „Chumáče a úryvky jakýchsi myšlenek jen se hemžily v jeho hlavě; ale ani jediné nemohl postihnouti, ani na jediné nemohl se soustřediti přese všecko úsilí. Ležel dlouho a jaksi se i probouzel, ba v jednom okamžiku náhle vyskočil a všecko si připamatoval. Zase spánek jej přemohl a zimnice jím lomcovala. Proležel dlouho a když se vzbudil, zpozoroval, že leží pod pohovkou na zemi. Bylo ráno. A zase nový záchvat bezvědomí jej skrušil se spavostí a blábolením. „Zapomněl se.“ Po chvíli nové vědomí: Raskolnikov upravil si toiletu, ukryl poutko, kde byla zavěšena sekera a zase upadl ve mdlobu. Ráno domovník se služkou dobývají se do bytu jeho. Raskolnikov otevře a drží „corpora delicti“ v ruce. Spal se zakrvácenými hadry od kalhot, jež utrhl a s ponožkou, drže je v ruce. Domovník přinesl obsilku na policii. Raskolnikov odejde a nechá dveře otevřeny i se schovaným lupem, který skryl za roztrhané tapety. Vzpomene si na to po cestě na policejní úřad, ale nedbá, „cynism zkázy náhle se ho zmocnil“. „Vstoupím, kleknu na kolena a všecko povím . . .“ pomyslil si vstupuje na policii. Ale v kanceláři se dovídá, že se nejedná „o jeho věc“, nýbrž o to, že je dlužen své domácí. Přece však v rozhovoru s úředníky chová se výstředně, že by se byl málem prozradil, ba má už i úmysl na sebe pověděti a vstává už, aby úmysl vykonal, když najednou zaslechne rozhovor policejních úředníků o včerejší vraždě. Upadá ve mdloby a probouzí proti sobě podezření . . . Běží domů skrýt svůj lup dříve než přijdou prohlížet a odnese uloupené skvosty někam na pusté místo, kde je skryje pod kamenem. Stav jeho nyní jest samá útrapa, samá spekulace, jak zločin ukrýti, ač zase po chvíli svým chováním a svými řečmi se prozrazuje, ba chce se udat. Na okolí zanevře ještě silněji. „Byli mu odporní všichni, koho potkával — odporné byly jejich obličeje, chůze, pohyby. Prostě naplil by na někoho, kousl by ho, zdá se, kdyby někdo jej byl oslovil.“ Tápá neuvědoměle, bloudí po ulicích, špatně spí, skoro nic nejí,

ku práci schopen není. Chodí po ulicích 6 hodin, a neví, kde byl. Doma znaven klesne a má halucinace: slyší křik, hrozby, nadávky, ač nespí, ale stojí v pokoji. Má hrozné sny a po čtyři dny blouzní v horečce vůbec o sobě nevěda. Od svých přátel potom dovídá se podrobnosti o vraždě i o tom, kterak nevinní lidé trpí za něho, jsouce z vraždy podezříváni. Nic to naň zvláště nepůsobí. Toulá se, až zapadne do hostince, kde se sejde s policejním úředníkem, svým známým, který, jak Raskolnikov myslí, rád by na něm vymámil přiznání. „Nehybný a vážný obličej Raskolnikova změnil se v jediném okamžiku a náhle zalil se nervosním smíchem“ — to bylo po jedné „podezřelé“ otázce policejního úředníka — v jediném okamžiku vzpomněl si s neobyčejnou jasností pocitu na chvilku, když stál za dveřmi se sekerou, závora skákala a oni za dveřmi nadávali a dobývali se a jemu náhle se zachtělo zvolati na ně, hádati se s nimi, vypláznouti na ně jazyk, drážditi je, smáti se, chechtati se...“ Po neočekávaném chorobném záchvatu smíchu Raskolnikova stal se náhle zádumčiv a smuten.. Po chvilce zase „obličej jeho vzal na sebe prvotní, posměšný ráz“ a zase „Raskolnikovu hrozně náhle se zachtělo opět vypláznouti jazyk. Mráz přebíhal mu po zádech. V hovoru s úředníkem stále kochá se v myšlence přiznati se a táž myšlenka v něm vzbuzuje pocit hrůzy. On si libuje v hrůzném, ať již hrůzu působí sobě nebo jiným a to obyčejně těm, kdož jej nejvíce milují. Trýzeň v hovoru s policejním úředníkem vrcholí: Raskolnikov hrozně zbledl; hoření ret jeho se zachvěl a počal se třásti. Noklonil se k Zametovu (jméno úředníkovo) co možná nejblíže a počal pohybovati rty ničeho nepronášeje, to trvalo asi půl minuty; věděl co činí, ale nemohl se udržeti. Strašné slovo jako tehdejší závora na dveřích třáslo se na jeho rtech: již již padne; hle, hle, jen je pustiti, hle, jen vysloviti. „A což zabil-li jsem já stařenu a Lizavetu?“ prohodil náhle a vzpamatoval se... Podléhá sugesci: ač odepřel přijít na hostinu k příteli Razumickému, přece bezděčně na hostině se objeví; podobně i později setká se bezděčně se známým svým v hostinci, ačkoli zapomněl, že tam vůbec byl pozván ke schůzce.

Z hostince, kde setkal se s policejním úředníkem a kde měl typický záchvat epileptický zvaný petit mal — o tom později — přijde Raskolnikov k řece na most. Je ospalý, „v očích jeho zakroužily jakési červené kruhy, domy počaly se pohybovati... všecko se počalo točiti a zatancovalo kolem. Náhle se zachvěl, možná že zachráněn znova před mdlobou pustým a hnusným divadlem“. Vedle něho skočila do vody žena a utopila se. Toto divadlo zdá se, zachránilo jej před záchvatem epileptickým, ale ne úplně, neboť odchází v apathii: hrůza samovraždy utonulé ženy naň valně nepůsobila, anebo spíše on ji, jsa v částečném bezvědomí, nedovedl pocítiti. Odchází s mostu nevěda kam, až se ocitá u domu — zavražděné stařeny. Vejde, vstoupí do bytu stařeny, který dělníci k obyvání upravují, jde do kuchyně, ptá se po krvi, zvoní na zvonek, jako tehdá. Dělníci udivení ptají se, co chce. „Pojďme na komisařství, tam to řeknu“; jde dolů a zde zase se prozrazuje domovníkovi, který v něm vidí šílence. Vzpamatuje se. Hned na to pak na ulici projeví velikomyslnost k opilci, kterého přejeli vozem. Před časem seznámil se s tímto smrtelně zraněným opilcem Marmeladovem v jakémsi hostinci a poskytl mu podporu. Nyní dá jej na své útraty zanésti do jeho bytu a daruje rodině jeho posledních svých 25 rublů, které dostal od matky. Utěšuje ženu raněného, posílá pro lékaře. Odchází z domu osiřelé, zcela chudé rodiny, celý v zimnici a plný jediného, nového, neobsáhlého citu náhle se přivalivšího plného a mohutného života. Tento pocit mohl se podobati pocitu odsouzeného k smrti, kterému náhle a neočekávaně oznamují milost“. Malá dceruška zemřelého Marmeladova běží za ním zeptat se na jeho adresu, on ji něžně celuje a prosí, aby se zaň pomodlila. „Pryč vidiny, pryč nahnané strachy, pryč přízraky... Jest život! Což jsem právě nežil?“ mluví k sobě a soudí ovšem nesprávně, že život jeho značí nyní měřit své síly s bídným svým duševním stavem...

Doma překvapení: matka a sestra jeho přijely a vrhají se mu v náruč, ale „on stál jako mrtvý; nesnesitelné, neočekávané vědomí udeřilo do něho jako hrom... Postoupiv o krok, zavrávoral a svalil se na podlahu v mdlobách“. Po mdlobě opakuje se jeho nálada: trýzní matku a sestru, které jistě vřele miluje. Jeho despotická, hrdá a zlá povaha objeví se v plném světle. Popudlivost a zloba jeho roste vždycky, kdykoli setká se se skutečnou něhou přátelskou a láskou bratrskou. To děje se u něho již dříve před vraždou. Jeho přítel Razumichin přišel něžný a vřele oddaný člověk dělný a povaha zlatá jej charakterisuje v rozmluvě s jeho matkou a sestrou ovšem za jeho nepřítomnosti: „Znám Rodiona půldruhého roku, je zasmušilý, zamračený, pyšný a hrdý; za poslední doby (a možná, že mnohem dřív) je podezřívavý a hypochondr. Je velkomyslný a dobrý. City své nerad pro-

jevuje a spíše provede krutost, než aby slovy projevil srdce. Někdy ostatně není vůbec hypochondr, ale prostě chladný a necitelný do zvířeckosti, opravdu jakoby v něm dvě protilehlé povahy střídaly se za sebou... Stále nemá kdy, stále mu překážejí a sám leží a nic nedělá... Nikdy nezajímá se o to, oč v daném okamžiku všichni se zajímají. Hrozně vysoko cení sebe a zdá se, že ne bez jakéhosi práva k tomu." Jeho matka sama o něm praví: „Jest fantastický, jak bych to řekla, svéhlavý. Jeho povaze nikdy jsem nemohla důvěřovati, ani když mu bylo teprve 15 let... Může učiniti s sebou něco takového, co žádný člověk nikdy ani nepomyslí si učiniti." Matka naráží pak na jeho zasnoubení před 1½ rokem s dívkou chudou, nehezkou, nemocnou, která brzy po zasnoubení umřela. (Pokračování.)

J. M. SLAVIČINSKÝ:

VZPOMÍNKY STARÉHO ŽÁKA.

(Pokračování.)

Alumnisté (čili „Knapselfresser", jak nám přezdíváno) tvořili v ostatním studentstvu obávanou gildu, zvláště žáci nižších tříd. Drželi k sobě při vzniklých rozporech a v zimě zaháněli sněhovými kulemi nepřátelskou přesilu třeba mnohokráte větší. Jinak ovšem v samotném alumneu rozpadávali jsme se v různé křižující se skupiny: dle nižších a vyšších tříd, dle gymnasia a učitelského ústavu; dle národností na Němce, Poláky, Čechy a Češi zas na moravské a z království a ještě moravští na krajinské skupiny. My z našeho kraje měli jsme opravdového zastance v Karlu Opočenském, synu seniora h. v. Opočenský byl už v „malém", kdy my jsme nastoupili. (Do „malých" čísel, jež byla dvě po třech obyvatelích, dostávali se chovanci z nejvyšších dvou tříd, aby měli k učení více klidu.) Chovanci z vyšších tříd činili neoprávněné nároky na kasahaltry, aby jim obstarávali soukromé posílky, což kasahaltři neodpírali, pokud očekávali aspoň nepatrnou odměnu buď kus chleba nebo nějaký krejcar. V našem čísle byl žák třetího ročníku učitelského ústavu Miksch, Němec kdesi z Kravařska. Měl nesympatické vzezření, vlasy jako ježky, v uších náušnice a pro nesouměrný vzrůst přezdíváno mu od Poláků „Kamela-hop". Ten kdysi chtěl poslat někam (zdá se mi, že s kalhotama ke krejčímu) krajana O., a když O. rázně odepřel, buď mu dal pohlavek nebo jej nějak uhodil. O. právě si pokrajoval chléb nožem. Sotvaže byl uhozen, vyskočil a hnal se s nožem po Mikschovi. Miksch zsinalý ve tváři utíkal okolo stolů a házel pronásledovateli židle do cesty. K tomu nahodil se Opočenský. Zastavil rozzuřeného O., kázal mu odložit nůž a vyptal se na případ. Opočenský uštědřil Mikšovi nějaký pohlavek a několik dobře míněných kopanců. Nám pak přikázal, abychom mu jen sdělili, když nám bude kdokoli chtít ublížit nespravedlivě. „Já se už svých krajanů zastanu!" obrátil se hrozebně k Mikschovi. Od té doby měli jsme od zpupného Němce pokoj. Pokárání jeho přijali zvláště Poláci s velkým zadostiučiněním. Dlužno podotknout, že pouze Němci z Moravy a ze Slezska chovali se k nám Čechům a Polákům domýšlivě jako k nižším plemenům. Byli tomu nazírání zvyklí z domova. S Němci ze Štýrska a z Haliče ku př. žili jsme v nejlepší shodě.

České národnosti bylo nás ke dvaceti, někdy přes, někdy pod, a to polovice z Moravy. Měli jsme volné sdružení, kde pěstovalo se vzdělání v duchu národním velmi účinně. Ve schůzích četly se básně, dramata a vypracovávaly se přednášky a belletristické úryvky. Nejlepší práce zapisovány do knihy „Žnič". Jednou došlo také ku projevu politickému. Při návštěvě císařově uzavřeli jsme kompromis se studenty polskými a při projížďce císaře městem obklopili jsme společně s nimi kočár císařův a křičeli, co nám hrdla stačila střídavě, jednou „Sláva!" podruhé „Niech žyje!" Seznavše pak, že pronikavé „Niech źyje!" lépe překřičí temnozvuké „Hoch" a více se od toho odlišuje než naše „Sláva", používali jsme „Niech źije" zvláště tehdá, když Němci snažili se uplatnit. Před hotelem „U zlotego wola" nastala tlačenice. Nějaká bába s putnou na zádech, jdoucí proti proudu, byla přitlačena k oknu a vymáčkla putnou tabuli. Po řinkotu nastal poplach, a kočár nám ujel. Leč pádili jsme postranními ulicemi na náměstí a v Hluboké ulici podařilo se nám opět prodrati se ke kočáru, načež jsme doprovázeli císaře až pod zámecký vrch. Šli jsme domů unaveni jako psi po honě a vyřvaní, že jsme jen sípali, ale přece nás jen blažilo vědomí toho, co jsme provedli.

Za několik dní objevila se o tom v Mor. Orlici zpráva, již tam poslal Š. a „Silesia" soptila zase vztekem. My však oslavili vítězství jednou v neděli v hostinci u Werlika, pro studenty velmi výhodném, ježto místnost byla v zadu ve dvoře a mohlo se z ní při náhlé visitaci odejít zadem. My alumnisté učinili jsme také usnesení, že od svého dvorního dodavatele syrečků, másla, placek, ovoce, ruských sardelí atp. hokynáře Szwidernocha nebudeme více kupovat, ježto vyvěsil transparent:

„Es lebe unser Kaiser hoch,
das wünscht ihm Johann Szchwidernoch!"

pouze v řeči německé. A to usnesení jsme také dodrželi a kupovali pak od hokynářky, která neměla vůbec transparentu.

Jinak nám přístup do hostinců byl skoro naprosto znemožněn. Od 7—9 večer a ve středu a v sobotu mimo to ode 2—4 hodin byla učební hodina. To musel každý sedět na svém místě a pracovat písemné

úlohy. Dohlížitel měl dbát, aby bylo ticho po tu dobu a mimo to „starý“ vždy obešel čísla, aby se přesvědčil, zda-li je vše v pořádku. V 9 hodin večer Feruga odzvonil a zamknul domovní dvéře; „starý“ pak ještě znova obešel čísla, zda-li některá ovečka nezbloudila do hostince nebo tak někam. Stávalo se i to tak jednou za rok. Kdysi jsme si my Češi uspořádali dýchánek, na němž se deklamovalo, zpívalo a, jak to bývá, také pivo pilo. Pochopitelno, že když jsme pili pivo jednou za dlouhý čas, nedovedli jsme udržet míry. Několik nás přišlo rozjařených, ale v čas, ještě před devátou domů. Já měl tolik mazanosti, že jsem si zavázal tvář a řekl jsem ostatním, až „starý“ přijde, aby řekli, že mne bolí zuby, a ulehl jsem do postele. Starý přišel, přijal hlášení o mé nemoci na vědomí a klidně odešel. Ale ve trojce to propuklo. Starý poznal, že M. má přebráno. Začal výslech. „Kde jste byl?“ — „Já byl s sebou.“ Více z něho „starý“ nedostal. Vrátil se do čtyrky. Teď mu už má nemoc byla podezřelá. Třásl mnou, volal na mne, ale já nedal ani známky života. To už jsem provedl hloupě; neměl jsem napřed promyšlenou takovou eventualitu, a také v podobných případech nedostává se soudnosti. V ostatních číslech zjistil „starý“ ještě další případy. „Herrgott, ist der Kerl aber besoffen!“ zvolal „starý“ a odešel. Hned jsme všichni vystřízlivěli. Navařili jsme černé kávy a konali poradu. Na druhý den — v neděli po bohoslužbách — zavolal si nás starý do své studovny jednoho po druhém. Od nikoho se nic nedozvěděl. Až u posledního pochodil. Když naň „starý“ spustil hrůzu, pověděl vše. Pak jsme byli předvoláni ještě jednou; všichni jsme se dozvěděli, kolik vypil kdo piva a co jsme prováděli. Na příští sobotu a neděli dostali jsme karcer. Dobrá. V sobotu po obědě odebrali jsme se tři do karceru, jenž byl upraven z „Krankenzimmry“. Vše museli jsme odevzdat, jen klíče od almárek nám byly ponechány, kapesníky a knihy. Dostali jsme zadáno, co se máme naučit a „starý“ slíbil, že nás pak vyslechne. Polák D. byl naším důvěrníkem. Po odchodu starého prostrčil klíčovou dírkou motouz, jejž jsme vtáhli do vnitř. Na motouz uvázali jsme klíč od almárky, aby měl zatížení, a když D. zatleskal rukama na dvoře, spustili jsme motouz. Za chvíli D. zatleskal znova a my pozorně tahali. Rozevřeli jsme vytažený uzel. Byly v něm doutníky, sirky, máslo a chléb. Po chvíli vytáhli jsme láhev piva a taroky. Měli jsme se tak obstojně. Zatím D. chodil po chodbě a učil se nahlas, což bývalo ostatně zvykem některých chovanců. Pojednou uslyšíme zaklepání na dvéře. „Starý jde!“ oznamoval D. Zaklel jsem; zrovna jsem hlásil pagáta. Rychle karty do kamen, lahev oknem ven a zbytky doutníků také.

Starý vešel. „Co to je? Vždyť je zde jako v kasárnách!“ Dívá se na poplivanou zem, na rozházené sirky. „Co to je?“ — „To už bylo,“ vymlouvali jsme se. Starý věděl, že z nás tří nic nedostane, darmo by se zlobil. „Marsch hinaus!“ bylo poslední jeho slovo, když nám důkladně vyhuboval. Zamknul krankncimru i s našimi kartami v kamnech. Ostatní už karcer nedostali.

Karty dostali jsme pak až po prázdninách. Profesor O. zabýval se pěstováním hedbávných bourců dubových. Měl je za městem ve folwarku (dvorci), jenž patřil jeho paní. Tehda byl studený podzim a mimo to na bource přišel jakýsi mor, že pocházeli ve značném počtu. Zbytek jich byl tedy jaksi právem přenesen do krankncimry v alumneu. Ve kranknicímře byla patentní železná kamna. Profesor O. požádal jednoho chovance, aby bourcům zatopil. Šli jsme tam se spolužákem a karty jsme si vzali. Hned na oslavu navrácení karet „volili jsme krále“. Ale ještě neobešla hra ani jednou, když ozval se na chodbě hlas starého. Rychle karty pod slamník, abychom o ně znova nepřišli! Otevřeme dvéře a šouráme se do svých čísel, jako by nic. Chodba plna čpavého kouře, okno otevřeno, množství bourců svíjí se po zemi v posledním zápase, jen malá část otužilých drží se na větvích. A uprostřed krankenzimry stojí starý se zježenými kníry a lamentuje. Náš krajan dobrák Z. zatopil bourcům — v troubě! Měli jsme nekřesťanskou radost. Ž. byl miláčkem „starého“, zvláště od té doby, jak jsme soudili, pověděl na nás i na sebe, jak jsme velebili Gambrina, začež jej starý používal potom k funkcím tak důvěrným, jako bylo ošetřování jeho zamilovaných bourců.

O svátcích nebýval starý tak přísný, když ucítil někde kouř nebo pivo, nebo zahlédl karty. Chtěl dopřát trochu volnosti těm, co pro dálku nemohli domů a byli tak v nevýhodě proti bližším. Doma beztoho by byli také pivo pili i kouřili i hráli v karty.

Nekouřili jsme ovšem pravidelně. Tak v neděli a to obyčejně slabé dvoukrejcarové doutníky t. zv. „gefüllte“ (Listový obal byl plněn řezaným tabákem prý ze zkažených doutníků lepších druhů.)

(Dokončení.)

UTEKL.

— n —

(Pokračování.)

Lékař neodpověděl. Rozhlédl se zahradou a vzdychl. Žluté listí opadalé šustělo jim pod nohama při každém kroku. Vítr hrál v korunách a odnášel poslední listy, s nimiž si pohrával. — — Došli k umrlčí komoře, kde čekal žalářník se světlem. Na stole ležel tuhnoucí zastřelený trestanec, střední postavy, as osmadvacetiletý, bledý s vyseldlými lícními kostmi, oči široce otevřeny s přísným čelem a ústy pootevřenými, poněkud ke straně staženými, jako by je buď děs a strach zkřivil, anebo ďábelský úsměv. Pravá ruka u pasu ztuhla,

v lokti jsouc poloohnutá. — Na pravé straně břicha bylo viděť v protrženém obleku, kudy kule vnikla a v zadu pod levou lopatkou vyletěla. Smrt nastoupila as okamžitě dle celého vzezření trestancova. — Nikdo z přítomných nepromluvil slova. Lékař pohnul levou rukou a vida, že tělo již tuhne, pokýval hlavou a mlčky vyšel ven, kde ho již čekal ředitel.

— Mrtev? otázal se ředitel.

— Mrtev! odpovídal doktor. — Vraceli se. Ředitel se založenými rukama, lékař se skloněnou hlavou. Chvíli kráčeli beze slova.

— Osm roků zůstal státu dlužen, — podotkl s úsměvem ředitel.

Lékař se trpce usmál a prohodil: U t e k l! — Potom se rozešli. Zvonilo již klekání na věži trestnického kostela, když doktor vsedl do svého kočárku a vracel se po tmě do města.

Bylo již po deváté hodině ráno druhého dne. Lékař odbyl již visitu v trestnické nemocnici a připravoval se vydat léky z lékárny, když přišel strážník a oznámil mu, že soudní komise přišla. Vrátil se do své úřadovny, oblékl kabát a odešel do ředitelny.

Jitro bylo svěží, studené. Slunce stálo již vysoko a začínalo hřát. Se střech padaly kapky tajícího jíní. Nebe šedomodré, bez mraků s několika bílými obláčky klenulo se vysoko nad trestnicí. Dvůr prázdný, tichý, jen ze strojovny na střeše hlučela rourou prchající pára. Z prádelny vyšlo několik trestanců nesoucích balíky prádla na ramenou ke krejčovně, doprovázených strážníkem. U vrat se zastavili a čekali na klíčníka, až jim otevře dílnu. Strážník zdlouha, hlasitě zívnul, a protáhnul se maje ruce za hlavou sepjaty. Spatřiv doktora, rychle se vzpřímil a pozdravoval. Podobně i trestanci, pokud mohli, se narovnali a smekli čepice. Od truhlárny přicházel klíčník otevřít jim krejčovnu. Spatřiv lékaře, hlásil mu, že komise je právě v provazárně.

— Toť se ví, budete mít aspoň rok pokoj, — pravil státní návladní k řediteli, když se doktor přiblížil. Nahoře nemají peněz na rozmnožení stráže a stane-li se každou chvíli, že někdo uteče, není jim to také vhod. — pokračoval, usmívaje se na lékaře a podávaje mu ruku. — Nu, jak se daří, doktore? Opět o jednoho mrtvého máte více? Co?

— Ten jediný snad se zlobí, smál se ředitel, poněvadž procento zemřelých ve výroční zprávě o jednoho stoupne.

Lékař se jen uklonil státnímu návladnímu a zeptal se ho po jeho zdraví.

— No, děkuji, práce máme stále dost! Na to si naříkat nemusíme. (Měl ve zvyku vždycky mluvit o práci, kdykoliv se ho kdo zeptal po zdraví a jak se mu vede. Vůbec se rád prací chlubil). A zdraví také jsme, tak dalece, jen ta prokletá podagra nás večer někdy potrápí. Toho kdybyste mne, doktore, zbavil, ani nevíte, jak bych vám byl vděčen. S diétou mi však nepřicházejte. Té mám už dost. Zrovna tak i těch medicin, všelijakých lithií a natrií, kazí to darmo chuť k jídlu. Tak něco jako je to serum kdybyste měl . . .

— Bez odříkání a trochu pevné vule, to asi nepůjde, pane návladní, — odpověděl lékař. Pojednou se ohlédl a pohlížeje na ředitele ptal se po vyšetřujícím soudci.

— Popisuje tam místo činu, — pohodiv hlavou směrem do dílny pravil návladní. Všichni potom odešli na druhou stranu ke koudelnám. Ředitel ihned počal vše ukazovat a vysvětlovat, jak se to asi přihodilo a jak celou věc vyšetřil. — Přísně vzato dle znění předpisu o užití zbraně se to nestalo. Možno, že střílet přece jen neměl. Provinění proti zákonu však to také není, uváží-li se postavení strážníkovo proti trestanci na střeše. Zbavil nás vlastně zkaženého a nebezpečného člověka. Bůh ví, koho by byl zabil tím nožem a co by se bylo stalo, kdyby se mu bylo podařilo utéci, — končil ředitel svůj výklad. — Myslím tudíž, že nebude příčiny k soudnímu stíhání toho strážníka, — dodal ještě, zvědavě pohlížeje na státního návladního.

— Toť se ví, — potakal mu tento. — Jakmile věc dostanu od vyšetřujícího soudce, tož to jednoduše utopíme. Vždyť je tu všechno jasno: promluvím ještě o tom se soudcem. Je to i nutno v zájmu discipliny. — A nyní něco vážnějšího, pro vás, řediteli, — zvolal státní návladní, jako by si byl na něco vzpomněl. — Víte-li pak, koho sem dostanete za správce?

Ředitel překvapen tímto obratem a novinou, zostřil sluch a zvědavě pohlédl na návladního.

— Nemáme dosud ponětí, kdo byl jmenován. Mluvilo se sice všelicos, určitého však nikdo nic neví.

— Včera přijel president ze Záhřeba a vyprávěl mi, že sem přijde Němec, syn nebožtíka septemvira. Byl nedávno přidělen k soudu v P . . . a poněvadž prý je nervosní, vyplnili jeho přání a přeložili ho sem.

Na řediteli bylo vidět, že mu zpráva není milá. Obával se veliké protekce nahoře u vlády, kterou měl nový správce. Prohlížeje si nehty na ruce, pravil: — Nu, je-li nervosní, trestnická služba pro něho právě není. Lépe by byl učinil, kdyby byl zůstal u soudu. Pokud je mi známo, je více civilista než kriminalista, a zde potřebujeme kriminalistů. — Myslím, že tu dlouho nevydrží.

— Je mi líto Savy Maksima, že to nedostal, — podotkl doktor. — Byl tu taková léta auskultantem. Nyní bude opět čekat. Chudák je ženat, tři děti a to všechno živit za čtyřicet zlatých měsíčně!

— Mimo to je zdejší člověk, zvyklý pracovat a není žádné protekční dítě, — pravil upřímně ředitel.

V tom vystoupil z koudelny strážník a přistoupiv ke státnímu návladnímu, oznamoval mu, že dva trestanci by rádi předstoupili a něco mu oznámili. Zatím tu byli již oba trestanci a čekali s čepicemi v rukou, až je návladní zavolá.

— Co si přejete? — tázal se ředitel a pokročil k oběma trestancům. — Vy jste Medvesčák, ne? A vy?

— Já jsem, prosím, Nedeljko, — pravil druhý trestanec. — Chceme, prosím, něco přihlásit panu státnímu návladnímu jako svědci o včerejší události. — Zatím přistoupil i státní návladní a Nedeljko nevšímaje si ředitele ihned počal vypravovat tvrdým, zvučným hlasem: Prosím, velemožný pane, přihlašujeme se jménem ostatních trestanců z koudelny, kteří to mohou dosvědčit jako my, že Čoban včera zahynout neměl. On byl zabit bez příčiny. Slyšeli jsme do koudelny všechno, co bylo nad námi, na střeše. Čoban, jakmile na něho strážník Heran vzkřikl „stůj, vzdej se", ihned se vzdal. Slyšeli jsme všichni dolů, jak nahlas pravil: „Já se vzdávám, jen mne prosím vás netlučte!" Po chvilce pak znovu prosil, když se k němu strážník blížil, aby ho jen netloukl, že se vzdá. Potom jsme slyšeli, když se strážník zastavil, jak Čoban vzkřikl: „Pro boha vás prosím, nezabijejte mne, vždyť nemůžu utýct. Nezabijejte mne, mám ženu a děti!" — V tom padla rána a všechno ztichlo. To jsme, prosím, slyšeli, a to můžeme odpřisáhnout. Přihlašujeme se proto za svědky i druhé trestance, kteří s námi pracují, protože ten člověk byl svévolně zabit.

Ředitel přísně pohlédl na trestance. Bylo na něm viděti, že je v rozpacích. Státní návladní sklonil hlavu a mlčky pohlížel na svoje vyleštěné boty, ruce maje vzadu složeny. Lékař zvědavě a s jakýms zadostučiněním pohlížel na ředitele i na státního návladního: Čobana, ačkoliv byl jeden z nemírných a zatvrzelých trestanců, mu bylo upřímně líto. — Ředitel pojednou proti svému obyčeji zčervenal a v patrných rozpacích jaksi hloupě se usmíval. Státní návladní stáhl čelo jako by o něčem vážném přemýšlel. I na něm byly patrny rozpaky. — Trestanci stáli mírně a s jakýmsi pocitem odlehčení a očekávali odpověď státního návladního. Chvíli bylo trapné ticho — — —

První vzpamatoval se ředitel. Smeknuv čepici a utíraje si šátkem zpocené čelo, pravil k trestancům: „Pan státní návladní vás vyslechl, věc bude vyšetřena a bude-li nutno, budete panem soudcem pozváni a protokolárně vyslechnuti. Nyní můžete jíti každý po své práci."

— Ano, dodával státní návladní, bude-li potřeba, dám patřičný návrh soudu, abyste byli vyslechnuti. Buďte jen klidni, nerozčilujte se a můžete nyní odejíti.

Trestanci dali si čepice na hlavu a odešli provázeni strážníkem do dílny. Tam pojednou oživlo. Bylo slyšeti temný hluk a tlumený hovor. — „Bude-li pak ticho!" křikl vztekle strážník. „Každý na své místo a k práci!"

Úředníci počali se procházeti; vzdalujíce se od dílny. — To je hrozné, je-li to pravda, co ti dva udali, ozval se po chvilce doktor. Státní návladní mlčky se obrátil, neodpověděv.

— Nesmí se všechno hned věřit, uchopil se slova ředitel s vážnou tváří pohlížeje na státního návladního. Jak víš, doktore, trestanci si mnoho vymyslí, mají-li vztek na úředníka, a což teprve na strážníka! Nedávno mi udali dva darebáci, u nichž byl nalezen tabák, jednoho strážníka, že jim ho koupil a dodal. Divil jsem se, že právě ten strážník se něčeho takového dopustil, jehož jsem pokládal za přísného a přesného služebníka. Byl již suspendován, když vyšlo na jevo, že to není pravda. Udali nepravého strážníka, poněvadž byl přísný a chtěli se ho proto zbavit. — O svědky jim není nikdy nouze. Jeden něco vymyslí, řekne to druhým, ti tomu uvěří a tvrdí pak, že to i oni slyšeli. Pověst taková šíří se mezi nimi jako nákaza. Proto nesmí se hned tak těm lidem věřit. Přesvědčit se nejprve a pak teprve jednat. — Státní návladní mlčky pokyvoval hlavou.

Zatím přišel vyšetřující soudce s oběma strážníky a zapisovatelem. Pozdravil se s doktorem a ptal se po příčině smrti Čobanovy, kam a jak byl střelen a je-li protokol o pitvě již hotov. Lékař se omlouval, že čekal na komisi mysle, že nemůže obdukci dříve počíti.

— Prosím vás, doktore, jen to udělejte bez nás, pravil s úsměvem a přátelsky soudce, pohlížeje na návladního. Pan státní návládní nebude snad nic namítat, a my darmo ztrácíme čas. Protokol mi račte poslat, dám ho přepsat a vy ho můžete příležitostně u soudu podepsat.

(Dokončení.)

KLASOBRANÍ
ANEB
DĚTEM TO NEJLEPŠÍ.

O literaturu pro mládež stará se u nás celá řada zneuznávaných mužů. Píší spousty veršů, pohádek,

povídek tendenčních i bez tendence, sestavují rebusy, šarády, žertovné obrázky. Téměř každá partaj literární nebo politická bude míti již svůj časopis pro mládež, jímž by si vychovávala dorost. Celkem, výtečně postaráno máme o to, by mládež naše měla dostatek četby.

Perly nejlepší ukládají spisovatelé pro mládež ve vycházejících časopisech. Při ukončení ročníků neuškodí pravdě, posbírám-li něco smetánky z nahromaděné belletrie i naučné prosy, rozptýlené po číslech v pokračováních.

Nejzajímavější plody vydali čeští poetové pro mládež. Kteří byli nejčinnější a ve kterých časopisech uplatnili nejlépe své talenty, vysvitne z mého výběru. Nuž čtěme!

Malý hrdina.

Poprvé dnes na koníka
malý Karlík seď,
teď jsem voják jistě
statný, tiše k sobě řek'.

Jeho věrný koník
do boje ho nese,
nepřátelská armáda
se před Karlíkem třese.

K cíli už se dostal,
utkal prý se v boji,
zatím Karlík jezdil
stále — po pokoji.

(Dětské noviny.) M. Rosický.

Lesní mužík — hrdina.

Při měsíčku při svitu
lesní mužík z úkrytu
na procházku vyšel.
Ptáci v hnízdech pípali,
stromy ze sna šoumaly,
každý záchvěj slyšel.

Něhou lesa rozkochán,
jde si směle hvozdu pán,
jde si jako doma.
Však tam — hrůza hrůzoucí —
jakýs netvor živoucí
vstal mu před zrakoma.

Strašné, dlouhé uši má,
děsně trčí vousima,
zraky divě hledí.
Lesní mužík v úžasu —
strach mu stoupá do vlasů,
na zemi hned sedí.

Lesní mužík, hvozdů král,
haha! zajíce se bál,
zajíce se lekl.
Lesy jeho domovem,
klenba stromů příkrovem —
kdo by to byl řekl!

(Dětský máj.) Fr. Vl. Jurek.

Divná večeře.

Hú! ... co to leze!?
Pavouček z meze
na talíři!
To že má dnes
k večeři pes?
jinam chuť míří!

Dívka se leká,
na výbuch čeká
psovy zlosti,
moudrý však tvor
tichý má zor,
bez výbojnosti.

Počkej jen chvíli,
hafane milý,
spěch mne nutí, —
uvidíš sám:
masa ti dám
ku pomlasknutí!

(Besídka malých.) Irma Geislova.

Kočička.

Má zlatá kočičko,
poslechni maličko:
Neběhej do polí,
hleď si radš stodoly,
myšky tam běhají,
škodu nám dělají.

Nevraždi ptáčků nám,
dal nám je Pán Bůh sám,
aby nám zpívali,
housenky sbírali, —
přec kdybys vraždila,
sobě bys škodila.

Varovný slyš můj hlas,
poslechni, dokud čas:
do polí neběhej,
ptáčatům pokoj dej;
za tvoji poslušnost
mlíčka ti dáme dost!

(Besídka malých.) M. Kabrtová-Bukolská.

Říkání.

Když jsem jel do Lhoty,
roztrh' jsem kalhoty,
když jsem jel do Kosmonos,
rozbil jsem si zase nos,
když jsem jel do Bohnic,
nestalo se mně nic.

(Dětské noviny.) Ot. Jakoubek.

Pavouček.

Mánečku Kumperovi věnuje Vilma Prácheňská.

Seď pavouček
na palouček
na květinku;
jak si sedl,
ihned spředl
pavučinku.

Vytrvale
dál a dále
příbyteček
sobě souká,
ač mu fouká
větérek (?).

Neběduje,
dál pracuje
pilně, čile.
Že byl dbalý,
pavouk malý,
došel cíle.

(Besídka malých.)

Pavouček.

Přede, přede, přede,
nikdy neodvádí.
Pracovníček pilný —
nemají ho rádi.

Přede, přede, přede,
samé pavučiny.
Mušky-li se chytí —
samy jsou tím vinny.

(Dětské noviny.) M. Syrová.

Stračenka.

Vyrostá travička,
spase ji kravička,
rohatá, strakatá,
jak v mezi kvítečka.
Aj, aj, aj, aj!
Na mezi ráj!

Trávu si pochutná,
dobrounké mléko dá,
třeba je strakatá,
bílé a zdravé má.
Aj, aj, aj, aj!
Na mezi ráj!

(Dětské noviny.) B. Klimšová.

Padá deštíček.

Padá, padá deštíček,
usmívá se trávníček,
usmívá se živý květ,
že je krásným svět.

Vystupuje před oči
svěží hory úbočí,
potok letí jezírkem,
že tu krásná zem.

Větérkové zaduli,
slunce — mrak se rozpulí —
tříští chmurné závory,
svítí na hory.

Pták se písní rozjásal,
větřík perly setřásal —
samý démant trávníček!
Zlatý deštíček!

(Dětský máj.) Jan Vřesnický.

Kobylky.

Cvrk, cvrk, cvrk,
nejsme žádný brk,
ani skořápka,
cvrk, cvrk, cvrk,
nejsme žádný brk,
jsme my zvířátka.

(Dětské noviny.) M. Syrová.

Husa.

Gagaga, gagaga,
nad husu není:
vejce má bělostné
na vysedění.

Gagaga, gagaga,
nad husu není:
maso má chuťnoučké
na pojedení.

Gagaga, gagaga,
nad husu není:
z peří dá peřinky
na poležení.

Gagaga, gagaga,
nad husu není,
jen její rozoumek
nízko se cení.

(Malý čtenář.) Al. Sedláček.

Král.

(Úryvky.)

Dohrálo hymnu hudců sta,
vše patří králi na ústa.

Byl nevlídný a urputný:
královna pláče u loutny.

Zrcadla, vásy, nábytek,
vše rozbíjel, až zchladil vztek.

Hned odhodlá se ku činu:
jed míchá králi ku vínu.

(Dětský máj.) Jos. Kalus.

Holoubek strakatý,
sedící nad vraty,
zobáčkem čistí si
peříčko své.

Holoubek strakatý,
sedící nad vraty,
dítky svým příkladem
k čistotě zve.

(Bes. „malých".) Al. K. Hevera.

Časopisy **Dětský Máj**, **Noviny Mládeže**, **Dětské Noviny**, **Besídka Malých**, **Malý Čtenář** vytiskly v jediném roce téměř sto básní od básníků: Josefa Kalusa, Al. K. Hevery, M. Syrové, J. Vřesnického, Ot. Jakoubka, H. Marka, F. V. Jurka, V. Práchenské a jiných, kterých nikdo nezná v ostatní literatuře. Chceme knihami a časopisy vychovávati čtenáře našich nejlepších autorův a knih? Časopis **Vzkříšení** otiskl v letošním ročníku pouze několik básní Bezručových, Havlíčkovy Tyrolské elegie, Krále Lávru a některý epigram. — Položme na vážky všechno literární smetí proti uvedeným několika věcem. A přece — všechny časopisy budou doporučeny do školních knižnic, mají houfy dobrovolných kolportérů mezi pokrokovým (sic!) učitelstvem a t. d. A Vzkříšení? — **H. Promyk.**

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Zaslal Frant. Schneider.

Jarinka byla se služkou na kázání. Když přišla domů, povídala mamince: „Ten pan páter (byl jí znám z návštěv ze školy) tam tolik křičel, ale na koho se zlobil, to nevím, já jsem se bála, že z té díry vypadne."

Na podzim vlezla do potůčka a nastydla. V létě vlezla tam zas. Že měla špatné svědomí, omlouvala se: „Maminko, spadla jsem do potoka, ale sama jsem se vytáhla."

*

Hanička je malá všetečka. Byla s maminkou na návštěvě u paní, které se právě nepovedlo zelí. „Maminko, podívej se, jsou to krupky nebo zelí?" prořekla všetečně před paní, které se zelí nepovedlo.

*

Jarinka plakala pro služku, která odešla od nich ze služby na práci do Němec. „Pláčeš pro Toničku, Jarinko?" ptala se jí maminka. „Nepláču, to ony slzičky mi samy jdou do očí."

*

Když byl František maličký, zaslechl od maminky: „Pro Rezinu a Mařenu už peřiny mám a Františk dostane jen jedny." — „A na čem by spala má žena?" ozval se starostlivý Františk.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 11. srpna 1907. Číslo 32.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

DR J. EV. JIRÁSEK:

NEMOCNÉ POSTAVY ROMÁNŮ DOSTOJEVSKÉHO.

(Pokračování.)

Po rozhovoru s matkou a sestrou, jež skoro z příbytku svého vyžene, ač je vřele miluje a 3 roky jich neviděl, upadl Raskolnikov ve spánek a spal celou noc. Ráno jest k matce i sestře zase něžnější, ač se ovládati musí; doznává se k svému krutému jednání a mluví o svém stavu psychickém: „Pamatuji všecko, ba i do nejmenších podrobností, ale hle: proč jsem dělal to a ono, proč jsem šel tam a mluvil tak a ne jinak? To již nemohu náležitě vysvětlit.“ Přítomný lékař pak vysvětluje: „Provedení věci někdy je mistrné, ale ovládání činů, počátek činů jest v nepořádku a závisí od různých chorobných dojmů. Podobá se to snu.“ V dalším hovoru stává se Raskolnikov zlým, ač mu prolétá hlavou myšlenka: „V jejich nepřítomnosti zdá se, přece jsem je tak miloval.“ Následují křečovité záškuby v obličeji, zloba a hned na to zase srdečný hovor, smích, sdílnost, ve které mluví o své zemřelé nevěstě: „Taková nehezká zevnějškem. Opravdu nevím, proč jsem si ji tehdá tak oblíbil, zdá se proto že byla vždycky nemocná . . . kdyby byla chromá nebo hrbatá, zdá se, že bych si ji ještě více zamiloval.“ Než opět po chvilce zlostí kouše si nehty, pak líbá matku a hned zase odsuzuje obětavost své sestry Daňi. Rozumuje o ní: „Hrdopýšek! Nechce se přiznati, že chce prokazovati dobrodiní! O nízké povahy! I když milují, jakoby nenáviděly. Ó, jak je nenávidím všechny.“

Raskolnikov je velmi ješitný: nejvíce uráží jej, že je podezříván ze zločinu, kdežto on je přesvědčen jaksi o neomylnosti provedení a zosnování svého zločinu, je přesvědčen, že je chlapík. Kdo tomu nedůvěřuje a podezřívá, na toho se zrovna rozzuří, že by jej v některém okamžiku nejraději zabil. Úředníku policejnímu v rozčilení povídá: „Nuže, bijte přímo, ale nehrejte si jako kočka s myší. To přece není slušné, Porfiriji Petroviči, vždyť možná, že toto ani nedovolím, prosím! Vstanu a mrštím všem do obličeje všecku pravdu, a uvidíte, jak vámi pohrdám.“

Jako jsou u Raskolnikova záchvaty prudké zlosti a krutosti, tak zase možno u něho pozorovati řídké záchvaty pokory. Pokorou má přijíti konečně „vyléčení“ ze zločinu, pokora má jej přivésti k veřejnému doznání. K tomu pomáhá mu nevědomky a pak zúmyslně prostá dívka Soňa, dcera onoho přejetého alkoholika Marmeladova, která se prostituovala, aby rodině hlady zmírající vydělala chléb. Hovor Raskolnikovův se Soňou v její bytě jest, řekl bych, vrcholem umění Dostojevského. Když byl Raskolnikov Soňu hodně potrápil, ukazuje jí špatný život a její ubohé postavení a když vidí tu poznovu její lítost a pokoru dívky v jádře nejšlechetnější, pokoří se jí: „Vzal ji oběma rukama za ramena a pohlédl jí přímo do plačícího obličeje. Pohled jeho byl suchý, zanícený, ostrý, rty jeho silně se třásly. Náhle celý se rychle naklonil a padnuv na podlahu, políbil jí nohu . . . „Nepoklonil jsem se tobě, ale poklonil jsem se veškerému utrpení lidskému,“ řekl jí hledící naň v hrůze, jako na šílence. Napřed ubohou týral rouhavými slovy: děsila se jeho cynismu, s jakým mluvil jí o Bohu, jí, která pevně a silně věřila, potom hned zase nové trápení jí připraví, upomínaje ji na to, že je ženou padlou, pak žádá, aby mu četla partii z bible, kterou Soňa měla na stole k útěše své týrané duše a když prostě a se zanícením věřící přečte mu část z Písma, doznává jí Raskolnikov svoji vraždu. V Soně nalezl svého zpovědníka, neboť ona svojí prostotou a velikou pokorou přemůže jeho hrdost a velikášství. Přiznání předchází mrákotný stav a jen pochopení, které ne slovy, ale hlubokým citem lásky Soňa vlévá v chorou duši vrahovu, pochopení, které dodává odvahy, předem již odpouštějíc vinu; toto pochopení vyléčí chorou duši Raskolnikovu. Scéna úchvatná, kdy „oharek dávno již zhášel v křivém svícnu, matně ozařuje v tomto nuzném pokoji vraha a ne-

věstku, kteří podivně shodli se při čtení věčné knihy."

„Co činit?" praví Raskolnikov. „Zlomiti, co třeba... a útrapy vzít na sebe." To radí on padlé dívce sám padlý a dosud nezlomený. Raskolnikov přiznává se s pocitem, „jakoby se vrhal dolů se zvonice", avšak již tu jest Soňa, která padlého zvedá svojí pokornou láskou evangelickou. A po přiznání ovšem sleduje ono velké: Proč? Proč zločin byl spáchán? A objeví se, že Raskolnikov sám to ani dobře neví, proč zavraždil... Vysvětluje příčinu svého činu bídnými poměry rodinnými: chtěl mít peníze stařeniny, aby déle netrápil chudou matku, myslí Raskolnikov, ale Soňa nevěří této příčině a on sám také ne. Tedy jiná příčina: „Měj za to, že jsem samolibý," praví Raskolnikov, „závistivý, zlý, ničemný, mstivý, nu.... a třeba ještě náchylný k šílenství... Mohl jsem dávat hodiny; po půl rublu nabízeli. Razumichin přece pracuje. Avšak já se rozezlil a nechtěl jsem... Zalezl jsem tedy jako pavouk do onoho kouta... A víš-li, Soňo, že nízké stropy a těsné pokoje duši i rozum tísní! A jak jsem nenáviděl tu díru! A přece vyjíti z ní jsem nechtěl! Ba ani jísti jsem nechtěl, stále jsem ležel... A měl jsem stále takové sny." Avšak ani to nejeví se býti jedinou příčinou a Raskolnikov na novo se opravuje: „A já nyní vím, Soňo, že kdo je silen a mocného rozumu a ducha, ten nad lidmi je také pánem. Kdo mnoha se odváží, ten jest u nich v právu. Kdo může na více horliti, ten jest u nich též zákonodárcem, a kdo se může nejvíce odvážiti, ten jest přede všemi v právu. Moc dává se jen tomu, kdo se odváží shýbnouti se a vzíti ji... jenom se odvážiti. Vymyslil jsem si tedy jistou myšlénku, poprvé v životě, kterou nikdo, nikdo nikdy ještě přede mnou si nevymyslil... Já zatoužil jsem osměliti se a zabil jsem... chtěl jsem se jenom osměliti, Soňo, tu je všecka příčina... zdálo se mi též stále, že mne ďábel pokouší... Šel jsem jako rozumný a to mne právě zahubilo... Pakliže jsem se již tolik dní trápil, šel-li by Napoleon, čili nic, tedy přece ještě jsem cítil, že nejsem Napoleon... chtěl jsem zabiti, zabit pro sebe, pro sebe jediného... Bylo mi třeba seznati, jsem-li veš jako všichni anebo člověk? Budu-li moci přestoupiti či ne, odvážím-li se shýbnouti se a vzíti, jsem-li tvor třesoucí se anebo mám-li právo... Čert mne tehdy lákal a to teprve potom až mně objasnil, že neměl jsem práva tam chodit, poněvadž jsem zrovna taková veš jako všichni ostatní! ... Což jsem snad zabil stařenu? tu čert zabil a ne já. Sebe jsem zabil a ne stařenu."

„Jaké utrpení!" naříká Soňa nad Raskolnikovem a má proň tento lék: „Jdi hned, okamžitě, postav se na křižovatce, pokloň se, polib nejdříve zemi, kterou jsi potřísnil, potom se pokloň veškerému světu na všecky čtyry strany a řekni všem nahlas: zabil jsem. Tehdy Bůh pošle ti život opět." Soňa nenechá jej samotného, i ona půjde s ním, aby lehčeji nesl své utrpení. Dostojevský jest básník pokory, oné prosté naivní, dětské pokory. Ne hrdá srdce a velkomyslná, ale prostá duše ruského člověka dovede se pokořiti a ukazuje cestu k pravému, krásnému a spokojenému, skutečnému životu. Soňa je bývalá nevěstka, ale svou prostou, evangelickou pokorou povznešena je nad ideál člověka. Dělník Miťka, kterého viní, že zabil stařenu, pokoří se a béře utrpení na sebe jen pro utrpení samo, jen proto, že cítí v prostém, nevinném srdci svém, že pokořiti se jest chvály hodno... Trest Raskolnikova není v tom, že bude dlouho žalářován, ale v tom, že se pokoří a pokoru svoji obnoví, co sám v sobě zabil život.

Stav Raskolnikova potom jest líčen tak: „Vědomí jeho jakoby někdy bylo bledlo...; byl přesvědčen, že ve mnohém se onehdy mýlil... jednu událost mate na příklad s druhou; jiné pokládal za následek události existující pouze v jeho obraznosti. Časem zmocňoval se ho trapný nepokoj, měnící se až ve zmatený strach. Ale pamatoval také, že bývaly minuty ba i hodiny, možná že dny plné apathie podobné chorobně lhostejnému stavu některých umírajících."

Před tím než odejde na policii se udat a trvá to dosti dlouho, neboť dlouhý jest ještě jeho boj, chce zkusit samovraždu, ale neodhodlal se: věřil tedy v život, jak s radostí konstatovala Soňa i jeho sestra Duňa, která tisknouc jej v náruč mu praví: „Což přijímaje utrpení nesmýváš již z polovice svůj zločin?"

Před zatknutím pocítí ještě Raskolnikov potřebu Soňu, kterou miluje, trápit a přiznává se: „O jak nízko jsem klesl! Potřeboval jsem její slz, bylo mi potřeba viděti její leknutí podívati se, jak ji bolí srdce a jak se trýzní! bylo potřebí něčeho se zachytiti, prodleti, podívati se na člověka! A já se opovážil spoléhati se na sebe, tak blouzniti o sobě, jsem žebrák, jsem titěrný ničema!" Tedy doznání a vyléčení. Raskolnikov jde už na policejní úřad. Na cestě vzpomenul slov Soniných. „Jakoby se ho zmocnil náhle nějaký záchvat: vznítil se v duši jako jediná jiskra a náhle jako oheň zachvátil ho ce-

lého. Všecko rázem v něm změklo a vytryskly mu slzy. Jak stál tak též upadl na zem ... Klečel uprostřed náměstí, poklonil se k zemi a políbil tuto blátivou zem s rozkoší a štěstím ..." Soňa opodál tajně jej sleduje a on ji uvidí, když vstává se země ... Vešel do kanceláře policejního úřadu — ale ještě byl přemožen hrozným zápasem; vyšel ven a na dvoře spatřil Soňu. „Cosi bolestného a utrápeného projevilo se v její tváři, cosi zoufalého." Raskolnikov vrátil se do úřadovny bledý, zde klesl na židli a po chvilce hlasem tichým, ale jasným pronesl: „To jsem já zabil tehdy stařenu a její sestru Lizavetu sekerou a oloupil je."

Byl odsouzen pouze na 8 let, neboť vyšly na jevo mnohé polehčující okolnosti svědčící o jeho chorobě a velkomyslnosti. Jeho věrný přítel Razumichin podal důkazy, že Raskolnikov jako chudý student vydržoval po půl roku svého kolegu a když zemřel tento kolega, tu staral se Raskolnikov o jeho chudého chromého otce.

V káznici dokoná se obroda duše Raskolnikovy. „Místo dialektiky nastoupil život a ve vědomí musilo se vypracovati cosi zcela jiného." A tak vidíme Raskolnikova s biblí v ruce a v kutně ruského mnicha v románě Bratří Karamazovi. Zde má ovšem jiné jméno a je to jiný, zcela jiný člověk: pokorný a zbožný, bohatý láskou, kterou všude rozsévá a kterou vítězí nad srdci nejpodlejších a nejzatvrzelejších lidí. (Pokrač.)

J. M. SLAVIČINSKÝ:

VZPOMÍNKY STARÉHO ŽÁKA.

(Dokončení.)

Kdysi dal dvěma z nás známý náš Čech D., jenž studoval na hospodářském ústavě ve blízké Chociebedzi dvě viržinka. Na to kouření jsme se těšili celý týden a podnikli jsme za tím účelem v neděli výpravu do Blogotic. Ale doutníky nám pořád zhasínaly. Usadili jsme s nimi do kamenného lomu, abychom byli za větrem. Tahali jsme, až nás za ušima bolelo, vypálili jsme všechny sirky, ale nepodařilo se nám vykouřit ani třetinu. Opalky dali jsme pak dráteníkovi, jenž nás potkal. Ten děkoval!

Když nám příště D. nabízel zase viržinka, odmítli jsme s díky a nemohli jsme pochopit, jak je může kouřit. D. se nám vysmál. Ze sportů pěstovali jsme horlivě bruslení, jež nám bylo dovoleno. Na dvoře hrávali jsme v letě hru míčem známou v Čechách pode jménem „pasák", jíž se súčastnili i studující z vyšších tříd.

Mnoho alumnistů pěstovalo sbírání brouků. Ani ne tak z vědeckého zájmu, jako proto, že jsme je prodávali a pořádali z nich loterie. Zvláště dva druhy brouků to byly, o jejichž nálezišti věděli jen alumnisté, poněvadž vědomost o nich uchovávalo se tradicionelně v tajnosti, a již v loteriích broučích tvořili první výhry. Jeden druh běžců podobný běžcům měděným, avšak trochu tmavší a místo „řetízků" řady teček na krovkách, druhý podobný samici roháče, avšak o něco menší než chroust. Jména jsem už zapomněl. Oba druhy vyskytovaly se na Velké Czartoryji 980' vysokém kopci asi 4 hodiny cesty od Těšína. Sbírání brouků mělo dvě výhody. Mohli jsme si vyhodit z kopejtka a výtěžek za brouky nahradil nám útratu. Ačkoli to vyhození z kopejtka znamenalo: vypít tak asi 3—4 sklenice piva a vykouřit 3—4 doutníky. Mimo to k takové vycházce dostali jsme vždy dovolení.

Z cestovních útrap jsme si nic nedělali. Vždyť jednou sebrali jsme se o velkonočních svátcích a hajdy pěšky domů, 11 mil cesty! Vyšli jsme v šest hodin večer. Do Tošonovic doprovázeli nás polští spolužáci. Zpívali jsme cestou a hovořili. Z Tošonovic už to šlo zamlkleji. Do Místku jsme dorazili o desáté. Kdesi u Příbora spali jsme asi hodinu na kládách. Pak jsme pospíchali dál. Trápila nás ukrutná žízeň. Našli jsme strouhu u cesty. Po způsobu venkovanů skroutili jsme střechy u klobouků, nabrali ze strouhy a pili. Ráno jsme zpozorovali, že máme na kloboucích plno řezanky z koňského trusu. Ve Val. Meziříčí jsme opět odpočívali. Když jsme vyšli z hostince, sotva jsme vlekli nohy. Konečně na druhý den k večeru přicházeli jsme k Jablunce, vesnici asi 1½ hodiny od domova našeho vzdálené.

„Brzy-li dojdeme Vsetín?" ptáme se jakéhosi bodrého strýce, jen aby nás potěšil, že brzo.

Strýc se na nás podívá a praví:

„No, půjdete-li tak, tož zítra o poledni."

Dali jsme se do smíchu a přidali jsme kroku, co jsme mohli. Rozumí se, že výjimky z jednotvárného života byly nám vítány, a když se nenaskytly, sami jsme jich vyhledávali.

Prováděli jsme různé kousky, jako se děje všude, kde je více mládeže směstnáno pohromadě.

Čech S. byl náměsíčný. Když to naň sedlo, vstal s postele, svlékl se, vzal si šaty nebo peřinu do náručí a chodil okolo stolů nebo po židlích a po stolech. — Povstal přeučený rozhovor o náměsíčnictví. Ani lékařům není tolik o tom známo, co my jsme věděli. Vyskytlo se tvrzení, že, když se přijde ke komukoli spícímu se svíčkou v ruce a kývá se naň prstem, jde spící za voláním takovým kamkoli. Na chodbě pošeptal mi pak dobrý druh Polák D., že já jsem vyhlédnut za pokusného králíka. Vpravil jsem se do nezbytnosti. Ulehl jsem a dělal jsem, jako bych spal. Za chvilku pozoroval jsem přimhouřenýma očima světlo, jež blížilo se ke mně. Němec Miksch drže svíčku v ruce s pootevřenými od dychtivosti ústy, kýval na mne prstem. Vstal jsem pomalu a posadil se na posteli. Slyšel jsem šepot, sáhl rukou pod po-

stel a vychrstl jsem přichystaný plný plecháč vody Mikschovi do tváře. Svíčka zhasla, Miksch vykřikl a ze všech postelí zavzníval pekelný chechtot. Kdyby se Miksch nebyl bál Opočenského, bylo by se mi to špatně vyplatilo.

Karlíček K. byl bázlivý. Boje se náměsíčného druha, dával vždy konce vedlejších postelí dohromady, aby naň S. nemohl. To nám stačilo, bychom si s ním provedli žert, ovšem — alumnistský. Karlíček nám nic neudělal, ale dávali nám ho doma za vzor, proto dobře mu tak. — Do světnice vlétl nám jednou netopýr, když Karlíček už spal. Chytili jsme netopýra a uvázali spícímu Karlíčkovi okolo krku. Rozumí se, že netopýr pokoušel se o útěk, ale zadržen nití spadl Karlíčkovi na tvář. Ozval se strašný křik, až starý přišel nahoru. Netopýr zatím utekl i s nití a usadil se kdesi za kamny. Karlíček ještě byl vyhubován, když nemohl podat důkazů, co jej postrašilo. Špatněji dopadlo to kdysi ve případě jiném. Byl tam jiný strašpytel H. z Vídně, syn lékařův. Ten byl tak bázlivý, že nešel v noci ani sám ven, nýbrž s někým, kdo byl ochoten, za několik krejcarů jej doprovodit. Když jednou nechtěl s ním nikdo jít, provedl H. něco v pokoji, co ostatním nebylo vhod. Bylo usneseno jej potrestat. Jednou v noci objevila se u jeho postele ohnivá hlava. H. řval jako by jej na nože bral. Křičel na ostatní; nikdo ani nemukl, jen se každý kuckal smíchy pod peřinou. „Starý“ přišel nahoru. H. vypravoval mu uděšeně, jaké zjevení viděl. Starý ptal se ostatních, zda-li též něco viděli. Rozumí se, že nikdo neviděl nic. Sotva „starý“ byl dole, objevila se ohnivá hlava u postele znova. H. dal se zase do křiku, „starý“ objevil se podruhé ve dveřích, ale ohnivé hlavy nebylo nikde a ostatní nevěděli o ničem. Jen co doklapaly trepky po schodech, křičel H. zas. Dvéře se hned zticha otevřely, starý kráčel po tmě v punčochách k ohnivé hlavě, jež sebou zmítala u postele H . . . ovy a pojednou ozvalo se plácnutí a výkřik. To jak přišly trepky starého do živého styku s choulostivou částí těla chovance K., jenž maje natřené vlasy fosforem strašil H. — a vždy pak se schoval pod postel. Takové vtipy dělal „starý“ rád. Bylo mu opakování úkazu podezřelé, proto shasnul svíčku a zůstal za dveřmi. Nastal výslech, ale když bylo starému vysvětleno, v čem vzalo strašení svůj původ, dostal vyhubováno i H. zároveň s ostatními.

Že to tak dobře dopadlo, bylo povzbuzením pro podruhé. Zase nastal případ, kdy bylo nutno H—a potrestat. H. vytažen z postele, octl se v kruhu zakuklenců, již měli papírové škrabošky na tváři, prostěradla na sobě a v rukou svíčky. Náčelník zakuklenců proslovil řeč, jež končila, že H—a tímto promovuje se za doktora veškerého bláznovství a vylil naň džbán vody. Leč H. už byl chytřejší. Vzpomenuv si patrně, jak Luther zahnal čerta na Wartburku, chopil se kalamáře a vychrstl jeho obsah po spiklencích. Skvrny na prostěradlech tvořily potom corpus delicti. —

Rozumí se, že neobešlo se také bez milostných pletek. Ale o jiných moc nevím a o sobě nesmím povídat ze strachu před ženou, která horlivě čte Besedy Času.

Přiznám se pouze, že půl alumnea bylo svého času zamilováno do Hermine Terlitza, vnadné dcerky faráře z Golešova, a když jsme v různých řečích zpívali známou píseň o nejkrásnější „córce plebana“, dívali jsme se významně druh na druha. Farář Trlica byl z našeho kraje. Když jsme ho jednou navštívili, vzpomněl si nejdříve na slovo „tručáky“ *) a pak ještě na několik nářečních výrazů, ale bylo mu za těžko. Hovořili jsme chvílemi německy, chvílemi lámali jsme polštinu. —

Potom, když jsme chodili do polského divadla „U złotego wola“, pobláznila nás „panna Kasia Zdziechowska“, první milovnice. Ale to jen tak na krátko.

Čemu nás naučil život v alumneu?

Býval jsem dříve doma vyběračným v jídle, ale v alumneu mi to úplně přešlo. Čtyrycet lidí jedlo stejnou prostou stravu; nikdo nereptal, nikdo si nevybíral a jedl to, co dostal na talíř. Naše myšlénky nebyly odváděny od práce k labužnictví. Věděli jsme na celý rok napřed, co bude zítra k obědu, i že najíme se do syta. (Jedinou výjimkou byla hostina na rozloučenou, při níž bylo také pivo.)

Tak povlovně v nás nabylo vrchu známé mínění, že nejsme živi, abychom jedli, nýbrž že jíme, abychom se udrželi na živu.

I v pozdějších letech, když odkázán jsem byl na stravu hostinskou, nepociťoval jsem těch nepříjemností, co moji spolustolovníci; snědl jsem, co jsem dostal na talíř, jen když to bylo k jídlu, ani kousek chleba jsem nenechal.

Ještě dnes se mi žena diví; když mi předloží více, sním to, a nepochvaluju si, jak jsem se najedl; když dostanu méně, sním také a nestěžuju si, že mám hlad. Jak pak ne — starý alumnista! Smysl pro pořádek a čistotu a pro odřeknutí si zbytečností byl také v alumneu náležitě cvičen. A hlavní: rvát jsme se naučili se životem!

Ovšem, že nejdůležitější vliv na vývoj povahy měli profesoři. Nejsympatičtější většině z nás byli dva. Katecheta Fritsche, velice milý člověk, jenž rád vypravoval o svých cestách po Svaté Zemi a po Východě vůbec, a náboženství přednášel způsobem tak svobodomyslným, že kdysi proto byl pronásledován superintendentem Haasem (členem panské sněmovny), proti němuž pak v církevních novinách uveřejnil „Otevřený list“, jejž jsme všichni dychtivě četli. Rozumí se, že byli jsme všichni na straně pro-

*) Koláče, povidly pomazané.

fesora Fritsche, zvláště my Češi a Poláci, an Haase byl nám už z národnostních poměrů nesympatickým.

Druhým naším oblíbencem byl profesor dějepisu Raschke, evangelík, trochu podivín, ale bystrá hlava a přímý karakter. Nosil plnovous, jednoduše se šatil, kravaty jsem na něm neviděl, myslím, nikdy, Němec, ale polské a české výrazy do jeho oboru spadající znal lépe než my. Když jsme přišli na nějaký nový termin, musili Poláci říci jeho polský význam a Češi český; co bylo nesprávného, opravil. Jednalo se mu o to, abychom dějinám rozuměli.

„Místo abyste se učili dějepisu, jděte na procházku, ale ve škole dávejte pozor." „Tažte se, když něčemu nerozumíte, na všecko se tažte." „Nevědět, není hanba, ale nechtít vědět, je hanba."

A kdo nechtěl vědět a netázal se, dostal dvojku — protože se učil, t. dřel bezmyšlénkovitě. Otvíral nám oči. „Třicetiletá válka nevedla se pro víru, nýbrž pro dukáty, pro lesklé dukáty." Čistoty řeči dbal velice. V nižších třídách nasolil dvojku za Špartu, Němcům za Prcemysla a Cicku (sám vyslovoval Žižka, ač v učebnici bylo Zizka) a rovnoprávně Polákům za Peter a Těšiňákům za welher a Jochanu. Z těchto dvojek ovšem při součtu něco slevil.

To byly tak z většího jeho zásady. Hlavní zásluhu o nás získal si tím, že naučil nás myslit, jít věci na kloub a nevěřit tomu, o čem jsme nenabyli přesvědčení. „A kdyby vám to i říkali páni „vzdělanci", nevěřte jim, třeba by měli hlazené rukavičky." To bylo jeho okřídleným slovem a jistě utkvělo v každém z nás. Já aspoň držím se toho podnes.

UTEKL.

— n —

(Dokončení.)

— Ano, tak to bude nejlépe, poznamenal státní návladní. Lékař se poroučel a odešel pak k pitvě.

Minulo několik neděl po této události. Lékař skončil právě jednoho dne návštěvu v samovazbě a ubíral se dlouhou pavlačí ke schodům vedoucím dolů k východu. Pojednou se zastavil u cely, kde byl zavřen disciplinárně trestaný Vranešević. Dal celu otevřít a vstoupil dovnitř. Trestanec ihned vstal, stanul dle předpisu a černé, bystré oči upíral na příchozího lékaře. Pohled ten byl ostrý, vnikavý, že mimoděk se mu každý uhnul. Nebyl zkoumavý ani drzý nebo zákeřný, nýbrž jistý, sebevědomý pohled, z něhož sálala drtící síla. I jeho povaha byla jistá, pevná, a nikdy nelhal.

— Jak se daří, Vraneševiči? otázal se lékař přistupuje k němu. Jak dlouho jste tu? Tu jste disciplinárně trestán?

— Ano, pane doktore.

— A proč?

— Proč? — K vůli Čobanovi, že prý jsem mu mlčky pomohl k útěku. A měl jsem ho snad prozradit?

— No, v pořádku to není, Vraneševiči, jestli jste o tom věděl a nic neřekl.

— O jeho přípravách jsem nevěděl zhola nic, až jsem ho spatřil, jak leze ku stropu. Tu jsem teprve věděl, že utíká. A měl jsem ho udat? Měl jsem já volat, že utíká, když tolik robů*) ho vidělo a všichni mlčeli? Kdybych to byl udělal, byl byste vy první, pane doktore, jenž by na mne plivnul. Ostatně je to věcí strážníků, aby dávali pozor na trestance, a ne moje! Ovšem, byl jsem jeho soused a proto jsem nyní trestán. Kdyby byl jeho sousedem druhý, byl by trestán opět on. — Strážníci, kteří měli v dílně dozor, trestáni nejsou.

— Není snad tak zle, mínil lékař. Musíte sám přiznat, že jste přece jen poněkud vinen a že kdybyste byl jakkoliv stráž upozornil, mohl být Čoban posud mezi živými!

— Mohl být on i bez mého udavačství živ, pane doktore. Víte sám nejlépe, jak byl zabit. Strážníku se vzdal a pro boha ho prosil, aby ho nezabíjel, všechno nadarmo. Slyšeli to v koudelně, udali to soudu, strážníci neslyšeli prý nic a jim se věřilo. Trestanec vůbec je člověk, jemuž se nic nevěří a nesmí věřit. Musili být zastrašeni a nejpohodlnější je pro stráž zabít člověka. Že zahynul člověk, jenž chtěl utéci po sedmi létech věznění domů, uvidět ženu a děti, na to, pane doktore, nikdo nepomyslí. Vždyť i trestanec je člověk, třeba prý nebezpečný lidské společnosti!

— Inu ovšem, Vraneševiči, musíte však uvážit, že celou věc vyšetřoval soud a že i strážníci jsou lidé, kteří mají velice těžkou službu.

— Strážníci jsou, pane doktore, tady v trestnici nejnižší stupeň úřadu a jak víte, úřad nesmí být nikdy vinen. To je ustanovení boží na zemi! Všude je vinen lid a nikdy ne úřady.

— Nebuďte tak roztrpčen. Vždyť i váš disciplinární trest přejde a bude opět dobře. Zdráv jste a budete-li se dobře chovat, můžete dostat i podmíněnou dovolenou.**) Přimluvím

*) Trestanci se vzájemně nazývají robijaši t. j. robové, otroci. Dobu, na kterou byli odsouzeni, nazývají robija = robstvo, otroctví.

**) Každý trestanec, jenž jest po prvé odsouzen a nespáchal zločin ze ziskuchtivosti (krádež, podvod atd.) anebo paličství, a dobře se po trvání trestu choval, má právo po uplynutí poloviny trestu (je-li po druhé odsouzen, tož po uplynutí tří čtvrtí trestu) na podmíněnou dovolenou. Je propuštěn na svobodu, nalézá se však pod obecní neb policejní dohlídkou.

se za vás, aby vám byl tento disciplinární trest prominut a neměl vzhledem k dovolené žádných následků.

— Nevěřím, pane doktore, ostatně, budete-li tak dobrým, prosím vás o to. Mojí vinou je, že jsem byl Čobanovým sousedem, to přiznávám. Udat ho a prozradit jeho útěk jsem nemohl, poněvadž i druzí mlčeli. Ostatně nejsem žádným udavačem.

Lékař odešel. Venku ovanul ho svěží podzimní vzduch, plný záře slunečních paprsků. Větřík vanul a unášel několik žlutých listů, zavířil nimi v kruhu, vyhazuje je vysoko do vzduchu. Tráva ve stínu omrzlá jíním strměla do výše jak trsy jehlicovitých krystalů. Houf vrabců zdvihl se s trávníku a třepotaje hlasitě křídly ulétal přes zeď trestnice. — Zahaliv se úže do svého haveloku doktor kráčel zamyšlen se skloněnou hlavou k administrativní budově. Těžko říci, o čem myslil. Je toho tolik, o čem lékař musí přemýšleti. Od jednoho utrpení a bídy pospíchá k druhému, že nemá snad ani času hlouběji se zamyslit. A přece všechno to se ukládá v duši a naplňuje ji, takže není ani možno, aby to vše zůstalo bez ozvěny. Aneb otupuje a stává se to jen jednotlivými, obyčejnými případy? — —

Na schodech před ředitelnou potkal strážníka. Poznal Herana. Všimnul si zároveň, že postoupil, měl o jednu hvězdu více.

— Vy jste avansoval? otázal se ho doktor.

— Ano. Přišlo dnes od soudu, že státní návladnictví upustilo od soudního stihání, a já jsem ihned byl povýšen. Budou se mít alespoň nyní na pozoru utíkat!

— A není vám líto, že jste ho zastřelil?

— Teď už ne, pane doktore, když nahoře shledali, že se to stalo podle zákona a předpisu. Snad se to tak musilo stát. — Podruhé si dám lepší pozor.

Lékař vstoupil do kanceláře. Tam právě uzavíral kancelista Čobanův spis. Nad záhlavím byl udělán modrou tužkou kříž, na znamení, že je mrtev, a pod ním napsáno touž tužkou veliké: U t e k l.

DĚTSKÝ KOUTEK.

ŠTĚPÁNKA LÍČKOVÁ:

Miluščina nožička.

Nemocniční sluha přinesl Milušku do druhého patra do dětského oddělení, jehož veliká, bílá okna hleděla na vysoké komíny jámy Jindřišky a na dlouhé, nudné a holé řady dělnických kolonií.

Za sluhou šla mladá, růžová jeptiška. Urovnala podušku na postýlce u dveří a sluha položil do ní bezvládné dítě.

Za chvilinku otevřela Miluška oči a bázlivě rozhlížela se po vysokém, bílém pokoji, tak podivně prázdném, bez záclon a obrazů — dítě se marně namáhalo poznat, kde je. A černá postava ošetřovatelky — to přece není ani maminka, ani veliká sestra. Ještě jednou prohlédla si celý pokoj a nespatřivši známé tváře, tiše zaplakala.

— Maminko, maminko!

Jeptiška sklonila se nad ní.

— Neplač, maličká. Za chvilku bude poledne, a maminka přijde, pan doktor Polanský pro ni jel.

Dítě ztichlo a zadívalo se na pokrývku. Chtělo ji pozvednouti a podívati se na obvaz na nožce, ale bálo se. A nožka tolik bolela, trhavé, slzy vynucující bolesti. — Miluška nemohla si vzpomenout, proč zde leží a proč nožka tak bolí.

V zarudlých očkách Miluščiných zatřpytily se slzy opět; náhle však přestalo dítě plakat a ustrašeně odvrátilo hlavičku, neboť ve dveřích objevila se zamračená tvář lékaře, který jí dole v operačním sále vyměňoval zatímní obvaz. Cosi odpuzujícího měl do sebe vzhled toho doktora, který snad usmát se vůbec neuměl. Podíval se zběžně na Milušku a hovořil německy s ošetřovatelkou. Miluška snažila se porozuměti rychlé a přidušené řeči doktorově (uměla trochu německy), ale nedařilo se jí to. Vycítila pouze, že mluví o její rozdrcené nožce.

Jakási temná, vysoká, uplakaná postava sklesla u postýlky, Miluška s výkřikem ovinula ručky kol jejího krku.

— Maminko! Maminko!

Maminka nemohla promluvit slova. Pohled na zubožené dítě dusil v hrdle hlas, a v pusté hlavě pouze jediný obraz rozšiřoval hrozné barvy: její maličká Milča šla s kabelou do školy a na náměstí porazila ji elektrická tramway; byla vlečena kus cesty; viděla lidi volající na řidiče, nazdvihující kola vozu a omdlelé, zkrvácené dítě v blátě ulice, potom z omráčení se probouzející: „Maminko, maminko“, šeptaly modravé rtíčky jeho. A nyní zase: Maminko, maminko. Ten žalostný, sténavý hlásek dítěte jindy tak veselého drtil maminku, že položila hlavu na podušku vedle ostříhané hlavičky Milčiny a vzlykala hlasitě. Nebylo možná ji utišiti — musili ji odvésti domů. A Miluška vztahovala hubené ručičky za odváděnou:

— Maminko, nechoďte, maminko! — —

Doktor se rozzlobil.

— Nebudeš-li tichá a budeš-li dále plakat, nesmí sem tvoje maminka, pamatuj si!

Dítě zděšeně hledělo do lékařovy zamračené tváře, sepjalo ručičky:

— Pane doktore, já nebudu plakat, opravdu nebudu, jen zavolejte maminku zpátky, prosím vás, pane doktore! Já budu hodná, a maminka též nebude plakat; jen ji nechte u mne. Pane doktore!

Ale lékař zmizel beze slova za dveřmi. Miluška vidouc, že maminky nepřivolá, zvolna se utišovala.

Odpolední slunce zasvitlo do vysokých oken a hodilo několik paprsků na Milčinu postýlku.

— Sluníčko — — šeptalo dítě a slzičky v očích usmívalo se.

V koutě pokoje seděly na nízkých, bílých stoličkách děti, které mohly chodit. Samí chudáčkové s ovázanýma ručkama, krkem nebo hlavou — skrofulosní děti chudých havířů a dělníků s hladovýma očima a bezkrevnými rty. Byli zde i dva hoši asi pětiletí, oba zakuklené hlavy — jen nos a ústa bylo vidět. Stále se prali a s křikem váleli se po podlaze. — Potom děvče asi dvanáctileté odkudsi ze Slezska z chudé horské dědiny. Před časem zlomilo si nohu pádem s půdy, a nyní již po druhé bylo v nemocnici. Noha stále hnisala. Toto děvče bylo nejtišší ze všech a dle možnosti krotívalo bujné hochy. Ležíc na své postýlce, prosívalo ostatní děti, by se usadily u ní a povídalo jim pohádky — smutné pohádky smutného, k blízké smrti souchotěmi odsouzeného chudého dítěte, které znalo pouze své hory, rodnou dědinu a velikou paní Bídu, která v zapadlé jejich chalupě stále seděla za pecí. Potom tu byly dvě malé holčičky z vedlejší hornické kolonie, jedna měla celou ručku spálenou, druhá, skrofulosní Františka, ovázaný krk a hlavu.

Na postýlce v koutě ležel malinký, asi dvouletý chlapeček a už umíral. Jeho maminka, pouliční ženština, neměla kdy přijít ke svému dítěti. Chlapeček jedné noci zemřel bez výkřiku, tiše, jen trošičku zachrčel, takže to ošetřovatelka sotva zaslechla. Hned ho odnesli, a děti ráno nemohly si vyložiti, kam se chlapeček poděl. Jeptiška je ujistila, že si pro něho v noci přišla maminka. Františka sice nad tím kroutila hlavou a cosi pro sebe povídala, ale nikdo jí neposlouchal.

Tyto děti tedy bystře prohlédly si Milušku a její maminku, a když maminku odvedli, přišouralo se jedno po druhém k její postýlce.

První začala mluviti Františka, brzo však jí vskočili do řeči oba kluci, naposled mluvily všechny děti najednou. Konec konců byl, že jim Miluška dala vše, co jí zatím z domova poslali: pomeranče, čokoládu, bonbony a suchary, a slíbila jim, že se s nimi bude o všechno dělit.

Druhý den odpoledne dostala Milča sousedku. Sluha přinesl v bílém prostěradle maličkou holčičku, za ním šel v slzách její otec, židovský obchodník z jednoho městečka v severním Slezsku, stále šeptaje: Rosa, meine Rosa . . .

Sluha holčičku opatrně uložil — Miluška s dětskou zvědavostí si ji prohlížela. Byla krásná ta malinká židovka, dlouhé, černé, kučeravé vlásky pokrývaly podušku a nad obyčej dlouhé brvy stínily olivově žlutý obličej. Když po chvíli zvedla víčka, překrásné, nevýslovně smutné a zapadlé oči hleděly s divnou výčitkou kolem sebe. Milušce se zdálo, že smrt na ni pohlíží.

Přišel primář se dvěma asistenty.

Žid sepjal před ním ruce:

— Herr Doctor — — mein Kind — a v pláči odvrátil se ke stěně.

Primář ještě jednou prohlédl Rosu, potom se obrátil k otci.

— Ještě dnes bude operována, nemůžeme čekat déle, víte, že zánět slepého střeva rychle pokračuje.

— A uzdravíte ji? Je tak slabá.

Lékař pokrčil rameny a odešel.

— — — — — — — —

Miluška se probudila z krátkého, horečného spánku. Bylo jí čím dále tím hůře, nožička hrozně bolela, celé tělíčko se chvělo a horečka stoupala.

Na vedlejší postýlce Rosa ležela stále se zavřenýma očima a sotva dýchala. Operace přišla pozdě, slabounké tělo dlouho jí nepřežilo.

Ale nebylo to tiché sténání Rosino, které Milču probudilo, nýbrž jiné, silnější hlasy. V koutě hádala se Františka s jedním z hochů o pomeranče a bonbony sebrané z Rosiny přihrádky, a vedle křičel druhý hoch, Pepík, až se to rozléhalo.

Milča zvedla trošku hlavu.

— Pepíku, proč brečíš?

Kluk řval klidně dále. K Miluščině postýlce pomaloučku přišla malá holčička se zavázanou ručkou.

— Víš, převazovali ho, a to bolí o jé. Mne budou převazovat odpoledne a Jendu — ukázala na druhého hocha, který zatím klidně loupal dobytý pomeranč — za chvíli. Počkej, ten bude teprve brečet!

Rosa otevřela zatím oči a napiatě poslou-

chala rozmluvu. Musila se namáhat — nerozuměla mnoho česky. Pochopila však přece, oč jde, a rukou zavolala holčičku k sobě. Ukázala na ostatní mlsky, které měla v přihrádce.

— Für Pepik — (Pro Pepíka).

Kluk už přestal plakat a rozhlížel se pokojem. Jak uslyšel své jméno, vyletěl se židle a vyrval děvčátku dárek dobré židovky a bez poděkování hnal se do druhého kouta. Ostatní děti trochu závistivě hleděly za ním, ve smutných Rosiných očích objevil se záblesk úsměvu.

Milča ležela chvilku tiše, když však bolesti znova vzrůstaly, obrátila tvář do podušky a zaplakala.

— Už je půl jedné, a maminka ještě nejde. Zapomněla dnes na mne. A já umřu do večera.

Kdosi vzal její hlavu do rukou, Milča rychle otevřela očka.

— Maminko, tak dlouho jste nešla, maminko! Pro boha vemte mne odtud, já nechci umřít, nechci být andělíčkem, maminko!

A slaboučké ručičky dítěte objaly maminčin krk — dětské zoufalství zaplavilo hubené tělíčko, a Miluška s hrozným nářkem žalovala své utrpení.

— Maminko, oni mi uříznou nožku a pak mi krev vyteče a já umřu — a já nechci umřít, tam v hrobě je tma a zima a musila bych tam být sama, jen červíčkové by ke mně chodili, maminko, nedávejte mne! Já chci chodit do školy a být u vás, maminko! Vemte mne domů, domů, maminko, sic tu umřu!

A tisknouc vší silou maminku k sobě, nedala jí mluvit a stále plakala a žalovala.

Na vedlejším lůžečku Rosa s namáháním obracela obličej k tomu výstupu, spíše pudem pochopila, oč jde a hrozné zděšení usedlo v krásných očích. Snad spatřila smrt, které se Miluška tolik bála, v hlavách své postele číhající, a chladný a opuštěný hrob u nohou rozevřený, snad ucítila trhání slaboučké nitky svého kratičkého života, neboť zašeptala s hrůzou:

— Mila, Mila — schweig — — ich bitte — — (Mlč, prosím.)

Pláč přivolal sestru Alexandru z vedlejšího pokoje.

— Miluško, proč tak bláhově mluvíš a pláčeš stále? Vždyť budeš zase zdráva.

A zatím, co se dítě zvolna tišilo, pošeptala paní Havlové, že si pan primář přeje s ní mluvit. Paní bolestně zatušila, oč jde, a co jí chce lékař říci. Dole, ve své kanceláři oznámil primář pí. Havlové stručně, chce-li zachovati dítě na živu, že musí svoliti k amputaci nožky po kolínko, neboť sněť rychle postupuje a do tří dnů by nastala smrt otravou krve

Žalem shroucená paní neodporovala.

— — — — — — — — —

Druhý den dopoledne skupinka dětí u okna o čemsi důležitém se radila. Hlavy bíle obvázané sestrčené dohromady a poslouchající dvanáctiletou Marjánku nezdály se s ní souhlasiti. Bylo nápadné ticho v pokoji jindy celý den dosti hlučném — cosi zvláštního patrně se přihodilo.

Rosa dýchala těžce, v noci dlouho u ní byl sekundář a sestra Alexandra — ubohé dítě nemělo daleko do konce. A vedle Miluška rovněž spala — dosud se neprobudila ze spánku, který ji po probuzení z narkosy uchvátil. Konečně k poledni otevřela očka a nějak vesele se rozhlížela. Horečka polevila a taky nožička jaksi nebolela.

Když děti zpozorovaly, že se probudila, umlkly a zvolna popošly k jejímu lůžku. Františka vyvolená za mluvčího s tajemnou tváří přišla až k Milči a polohlasně, opatrně se ohlížejíc, s onou zvláštní dětskou bezohledností jí sdělovala.

— Miluško, něco Ti povím — ale pst, neplač! Ty o tom ještě nevíš, ale my jsme se hned ráno podívali. Koukej, už nemáš nožičku — uřízli ti ji.

Ostatní děti kývaly přesvědčivě hlavou — nebylo lítosti v hubených tvářích, v nichž bída zanechala kruté stopy — jediná Marjánka ze své postýlky s bolestným úsměvem hleděla na dítě.

Milča se nevěřivě usmála.

— Ale jděte, vždyť to není pravda — já o ničem nevím. —

Pepík přiskočil k pokrývce.

— No tak, když nevěříš, tak se podívej!

A před hrůzou ztrnulýma očima Miluščinýma objevil se ovázaný pahýl na podušce, smutný zbytek levé její nožky. Zděšením zatajil se jí dech, očkama zatěkala po dětech, potom je zas zavřela — zdálo se, že omdlela.

Tmavá ženská postava s pláčem padla u postýlky. Děti odskočily a Miluška zvolna otevřela oči a poznala maminku. Horké slzičky zalily vychudlá líčka a vzlykavým hláskem, v němž se tajilo vědomí neštěstí, jež ji potkalo a provázet ji bude stále, hláskem jako poslední výkřik ptáčka padajícího z hnízda na holou dlažbu, zanaříkala:

— Maminko, kam dali moji nožku?

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.

Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 18. srpna 1907. Číslo 33.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

DR J EV. JIRÁSEK:

NEMOCNÉ POSTAVY ROMÁNŮ DOSTOJEVSKÉHO.

(Pokračování.)

Není pochyby, že Raskolnikov jest člověk duševně nemocný. Dostojevský sám prohlašuje jej za monomana. Nemoc zvaná monomanie byla popsána slavným psychiatrem francouzským Esquirolem a jistě Dostojevský při popisování Raskolnikova studoval tohoto autora. Později pojem monomanie z psychiatrie zmizel, neboť se uvidělo, že neexistuje tato nemoc sama o sobě, že monomanové Esquirolovi vlastně trpěli jinou základní chorobou, která jich duševní život změnila. Monomanií rozumělo se „opětné podléhání jednomu a témuž impulsu“ (Kuffner), a podkladem tomuto podléhání bývají různé nervové choroby a stavy, zejména pak epilepsie. Dostojevský sám byl epileptikem a svoje postavy epilepsií a i jinou duševní chorobou trpící kreslí na základě pozorování sebe sama. R a s k o l n i k o v j e s t e p i l e p t i k a j e h o č i n y a s t a v y d u š e v n í p o d o b a j í s e o n ě m, k t e r ý m i t r p ě l s á m D o s t o j e v s k ý.

Zdá se, že Dostojevskému bylo známo učení německé. Němci učili počátkem století minulého, že život mravný a dbalost předpisů náboženských nejlepší je ochranou proti šílenství. — Jako příčina bludu a zmatení tedy byla pokládána nemravnost. Dnes dokázáno, že příčiny šílenství jsou jiné a hlavní z nich jest dědičná degenerace, zatížení po předcích, a také tento vědecký poznatek Dostojevský znal, neboť v jeho románech často shledáme se s vypočítáváním předků a jich nemocí. Nejlíp vidíme to v románě Bratři Karamazovi, kde napřed vylíčeni rodiče a pak teprve jejich degenerovaní potomci.

Román Z l o č i n a t r e s t, jehož hrdinou jest Raskolnikov, patří k nejlepším dílům geniálního ruského myslitele Dostojevského a Raskolnikov jest jednou z nejkrásněji popisovaných nemocných figur Dostojevského.

Zastavme se poněkud a ujasněme si nemoc Raskolnikovu. Je to inteligentní muž z rodiny nervově zatížené, který vzal si do hlavy určitou theorii o zločinu. Zločin je dovolen, ovšem ne každému, nýbrž jen lidem, kteří chtějí povědět „nové slovo“, lidem velikým, Napoleonům, Newtonům. Takovým Napoleonem mní se býti Raskolnikov, a tedy jest mu i zločin dovolen. Svojí ideou se zabývá houževnatě — epileptikové jsou vůbec houževnati, neústupni a lpějí rádi na „ideji“ — tak houževnatě zabývá se Raskolnikov svou ideou, že chce zkusit, co dovede: dovede-li zavraždit a to ne konečně proto, aby lidstvu vraždou nějak prospěl, nikoli: prostě zkusí pro svou zálibu, dovede-li. Ukáže se, že zločin sice provedl, ale že to nebylo to, co utkvělo v jeho chorém mozku.

V popisu Raskolnikova viděli jste, jak svůj zločin provedl a právě provedení zločinu, které zdá se býti znamenitým pozorovateli neznalému, j e s t v l a s t n ě n e u v ě d o m ě l ý m č i n e m e p i l e p t i k o v ý m v z á c h v a t u. Těchto záchvatů má Raskolnikov mnoho, v nich on, jindy moudrý a pro dobro horující, jest člověkem zcela jiným, člověkem, který podléhá něčemu, co nemůže přemoci, podléhá „ďáblu“, „ideji“, něčemu nesvému, něčemu, co jej násilně pudí, aby šel a vraždil, ač on dobře si je vědom hnusnosti svého počínání, ačkoli se brání ve chvílích normálního myšlení. Přesně vylíčen jest u Raskolnikova záchvat jediný a to ještě záchvat malý. („Petit mal“.) Je to onen okamžik, kdy Raskolnikov setká se v hostinci s policejním úředníkem Zametovem, kterého podezřívá, že chce na něm vynutit přiznání a kterého v tom okamžiku zuřivě nenávidí jako každého, kdo by se opovážil pochybovati o geniálnosti provedení zločinu. V takovém okamžiku zuřivosti ztrácí Raskolnikov vědomí na malý okamžik. Jeho záchvat epileptický omezí se pouze na zblednutí, několik záškleбů v obličeji, na pohybování rtoma, na nutkání k sprostým nadávkám a na vyplazení jazyka. Na konec vyřkne hrozná slova: „A což zabil-li jsem já

stařenu“ a již je po záchvatu. Raskolnikov se vzpamatuje a zbude jen pozáchvatová ospalost. Velký záchvat padoucnice sestává jak známo ze tří dob. Z prvé t. zv. aury, ovanu, druhé bezvědomí, kterému předchází vzkřik a následují křeče celého těla a ze třetí doby pozáchvatové, charakterisované spavostí.

Petit mal, malý záchvat epileptický (grand mal sluje velký záchvat) Raskolnikova měl rovněž tři doby, ovšem kratší s méně intensivními příznaky: zblednutí (ovan, aura), bezvědomí s křečí svalů obličejových a impulsivními výkony, konečně pozáchvatovou spavost.

Před záchvatem i po něm epileptik může prováděti různé i kombinované výkony, které mohou trvati nejen minuty, ale i hodiny ba dny a mohou nám imponovati jako zcela normální. Někteří takoví epileptikové v době před nebo pozáchvatové vstanou, ustrojí se, sem tam přecházejí jako by čímsi byli zaměstnáni, podnikají i delší ba daleké cesty, utíkají (epilepsia procursiva), nadávají, křičí, sápají se, ohrožují okolí, zakládají oheň, kradou, vraždí. Vědomí v tomto stavu obyčejně mizí, ale také někteří vědí i v tomto záchvatu svém, co dělají. Také místo onoho typického záchvatu, který, jak jsem řekl, pravidelně ze tří dob sestává — od kteréhožto pravidla však jest plno výjimek, — může dostaviti se stav jiný: buď změny duševní nebo ony různé pohyby atd.

Ovšem účel Dostojevského v povídce není pouze líčiti záchvat epileptický a tak zvané konání nucené, impulsivní. Dostojevský má účel morální, na který jsme už poukázali. Zločinec v ruském lidu jest člověk nešťastný a hodný politování spiš nežli odsudku. Raskolnikov trestá se sám, trestá jej jeho svědomí, jeho hrdost a nadčlověčství. Trápit jiné, a jmenovitě ty, kteří jej milují, oddávat se „vznešené“ zahálce, hrdě se jako želva vtáhnouti do skořápky, velkomyslně, však hrdě a nabubřeně konat šlechetné skutky a zase hned zavrtat se do špatností, to byl úděl člověka nešťastného, který vraždí, aby potrestal sama sebe. Trest Raskolnikova vede k vyléčení: k potlačení a úplnému změnění povahy, ke zničení velikášství a nesmírné epileptické hrdosti a nafouklosti, k pokoře, ke změně v pravý dělný a účelný život, jehož užívati dříve nedovedl, jehož vznešenosti neznal tento v pravdě ubohý a nešťastný vrah.

A tak zločinec jest vskutku člověk nešťastný a prostý ruský lid dobře to chápe, když odsouzencům vedeným na popravu nebo do vězení, dává almužny a cítí s jejich bolným osudem.

Raskolnikov jest líčen s geniální technikou hodnou největšího psychiatra. V celé skizze, kterou jsme podali pokud možno i slovy Dostojevského, vidíte typ epileptika, pravý charakter epileptický, jak nám jej líčí nejlepší knihy jednající o psychiatrii. Je patrno, kterak Dostojevský dovedl na sobě samém pozorovati, co se jen málokterému epileptikovi podaří a může mívati záchvaty nejen velké, jak to líčí na př. v Idiotu, ale i takové, které nepřiváděly jej v úplné bezvědomí a při kterých se mohl také pozorovati.

Dostojevský, jako jeho Raskolnikov, byl povaha epileptická: byl často nevrlý, zlý, ba svárlivý. Soňa Kovalevská, do jejíž sestry se Dostojevský zamiloval, líčí jej ve svých Upomínkách z dětství. Když přišel do rodiny generála Krukovského (otce Sonina), kde všichni se zvědavostí si jej prohlíželi „jako nějakou zvěř“ bylo Fedoru Michajloviči (Dostojevskému) nevolno a nepříjemno... byl v rozpacích i měl zlost. Zdál se churavým ... ustavičně potahoval si svůj řídký rusý vous a kousal kníry, při čemž celá jeho tvář se křivila. Matka Sonina hleděla se k němu chovati co nejzdvořileji a nejšlechetněji, ale „Dostojevský odpovídal jednoslabičně s patrnou nezdvořilostí“, po půl hodině pak „neobratně, spěšně se poroučel a nikomu ruky nepodav, vyšel“. Ovšem v patricijské a na etikety dbající rodině zanechal vzpomínku nejstrašnější, dojem nemilý. Když potom po nějakém dni Dostojevský sám přišel na návštěvu, byl zcela jiný: sdílný a povolný, měl výraz milý a duchaplný. Do rodiny Krukovských chodíval často a hovořil i o svých románech ba i o své epilepsii. Tvrdil, že prvý záchvat dostal, když vyšel z vězení a byl ve vyhnanství na Sibiři, kdež trýzněn byl úplnou opuštěností. Jednoho dne navštívil jej jeho starý přítel, s nímž proseděl celou noc v hovoru. Jeho přítel byl atheistou, Dostojevský pak věřil hluboce — i hádali se spolu, je-li Bůh anebo není. Do vášnivé hádky, když byla na vrcholu, zavzněly zvony sousedního chrámu ke vzkříšení. „Pocítil jsem, že nebe sestoupilo na zemi a pohltilo mne. Ano jest Bůh, zvolal jsem — a víc už na nic se nepamatuji“. To byl tedy záchvat po rozčilení duševním. „Vy všichni zdraví, — pokračoval Dostojevský — ani si nemůžete představiti, jaké to je štěstí, které pociťujeme my epileptikové malý okamžik před záchvatem ... Mohamed skutečně byl v ráji v záchvatu padoucnice ... nevím, trvá-li takový záchvat sekundy nebo měsíce, ale věřte, všechny radosti, které může život dáti, nevzal bych za to.“ Ovšem těžko říci o lidech epileptických, že by v okamžiku záchvatu měli podobné vidiny štěstí, jak tvrdí Dostojevský; nemámeť podobných zpráv od jiných epileptiků, rovněž inteligentních, naopak víme,

že záchvaty jsou epileptikům velmi obtížny, protivny a hodně útrapny a také asi podle samého Dostojevského soudě, i jemu musili býti něčím hrozným, ač toto hrozné on hleděl překonati, zakrýti sám před sebou. I to patří v rys povahy epileptické, jest to jaksi výčet veliké a neobsáhlé radosti ze života, jakou spatřujeme u mnohých figur románů Dostojevského i u všech téměř epileptiku milujících život.

Když v rodině Sonině Dostojevský dopověděl o krásách vniternébo života před záchvatem, „byl rozrušen, rty jeho se nervósně stahovaly, celá tvář se křivila". (Petit mal?). Všichni báli se, aby skutečný záchvat jej nepřepadl, ale on „přerušil pojednou řeč, přejel rukou po tváři a zlobně se usmál". V noci po té návštěvě měl pak veliký záchvat.

Jindy byl Dostojevský zase v rodině generálově právě, když tam byla větší společnost, které nemiloval jsa velikým samotářem. „Zlobil se", vypravuje Soňa Kovalevská „hned od toho okamžiku, kdy překročil práh našeho salonu... Matinka spěchala hostům jej představit; ale on, aby byl přívětivým, zamumlal cosi nesrozumitelného, jakési zabrouknuti a obrátil se zády." Nedbaje o společnost odvedl sestru Soninu, kterou miloval, do kouta a mluvě k ní „nakláněl se až k samému jejímu uchu"; když mu jí odvedla její matka, „dopálil se a schouliv se v koutku, tvrdošíjně mlčel, zlostně si všechny prohlížeje". „Když byl rozčilen, celý se skrčil a slovy zrovna bodal", ba i zcela nevhodně zasahoval do hovoru. Tímto chováním svým ovšem dívce, kterou vášnivě miloval, nemohl imponovati. Někdy pro malou příčinu „Dostojevský hněvem všecek bez sebe vzal klobouk a odešel, slavnostně prohlašuje, že už k nám nikdy nevkročí, zítra ale přišel jako by nic." Doufáme, že nemusíme čtenáři mnoho připomínat, aby si všímal, jak choval se Raskolnikov ku své matce, sestře a svým přátelům.

Své milované dívce, právě jako Raskolnikov, dovedl říkati slova často překrutá na příkl.: „Máte mizernou, nízkou dušičku", „myslíte si, že jste krásnou, a zatím sestřička vaše bude jednou mnohem hezčí než vy". — Sestra Sonina, kterou Dostojevský miloval, takto o něm se vyjadřuje: On potřebuje docela jiné ženy, než jsem já, která by se mu oddala cele, která by dala za něho celý svůj život a myslila jenom na něho. Ale toho já nedovedu, sama chci žíti. A pak je tolik nervosní, popudlivý. Ustavičně jako by mne uchvacoval, ssál do sebe; vedle něho nikdy nejsem tím, čím vlastně jsem."

Za 6 měsíců po tom, kdy byl odmítnut sestrou Sonč Kovalevské, oznamuje, že si udělal známost se svojí budoucí ženou...

Řekli jsme, že to byla jakási myšlenka, která pudila Raskolnikova k zločinu, a patří rovněž k povaze epileptikově, ulpění na ideji, často na ideji náboženské. Obyčejní epileptikové bývaji pobožnůstkáři a rádi o Bohu mluví, epileptik vzdělaný, Raskolnikov, má rovněž myšlenku, o níž píše a stále uvažuje, až se mu stává osudnou. — Idea Raskolnikova jest rovněž náboženského rázu a léčení duše, pokora jeho na konec také nemá jiný ráz než náboženský. Líbání země, nohou, klanění se těm, kdož utrpení nesou nebo nésti mají, toť jsou momenty velmi nápadné ve všech románech Dostojevského a také ve Zločinu a trestu se objevují a ne snad nahodile: zbožnost inteligentního, geniálního epileptika projadřuje se svým způsobem, ovšem jiným nežli nevzdělaného pobožnůstkáře nebo zdánlivě pokorného a uctivě lichotného nevzdělance jakým je na př. sluha Smerďakov v románě Bratři Karamazovi, který je také epileptikem a také vrahem. Pokora! Slovo hrozné, ba když si je naplníme pojmem, odporné, jest lékem, kterým hojí básník Dostojevský nejen sebe, ale všecko lidstvo žádající království boží na zemi.

Jsi-li morálně (i tělesně) zničen, můžeš zvítěziti nad sebou samým. Už klesáš, nemoha přemoci svou pýchu, chceš zoufat nad spravedlností lidí, chceš zahodit živoření zvané životem a ejhle, objeví se, že toho není třeba, že je možno žít, šťastně žít, radostně ba nadšeně, když dovedeš vzít svůj kříž a zvítěziti nad pesimismem života radostnou pokorou. Vzepřít se normálnímu pochodu myšlenkovému, aspoň na tolik normálnímu, pokud je ustavičným a běžným; vzepřít se touze po odplatě a pomstě, zejména po rychlé odplatě, nežádat msty, naopak odvrhnouti od sebe příležitost pomstiti se, ba ještě více, pomstiti se dobrým skutkem, toť vrchol umění životního, toť vrchol velikosti lidského ducha. K tomu ovšem dospívá člověk po dlouhé strázni, mnohém utrpení, ba snad teprv až nevidí často jiného východiska z labyrintu neštěstí a nehod, ve kterých by musil se utopit, kdyby se nechopil ochranného pásu pokory. K tomu dospívají lidé jen velmi zkrušení, velmi nešťastní. Je to sice zvláštní filosofie, ale jistě je to filosofie pro nešťastného, osudem stihaného člověka dosti praktická. Jsi-li svázán v poutech, co ti platno zmítati sebou a rozdírati ruce do krve, zda není lépe klidně jít a podvolit se řetězům a to podvolit se dobrovolně, ba s radostí, ochotně po krutém snad boji duševním, ale přece radostně na ko-

nec, neboť radost ze života jest vrchol radosti, vrchol štěstí člověka. Pokora přemohla mstu, žal, trápení a na konec je radost ze života. Toť celý průběh žití Dostojevského, celá filosofie, která vede jeho pero a učiní z něho jednoho z největších geniů světa. Nebylo možno změnit běh života, bylo nutno se jemu podrobit — a tak pokoří se Dostojevský v žaláři ba v celém životě, třeba že na venek zdá se povahou vzpurnou. Jsou to ventily povahy nešťastného epileptika, občasná nervósnost, zádumčivost, vztek a vášeň jiného druhu; ventily, kudy musí se aspoň něco páry odvésti než napětí velikého boje se ukončí.

Dostojevský i svojí epilepsii, kterou marně léčil, se pokoří: velebí záchvat jako moment krásný, jiným zdravým lidem nepředstavitelný a přece víme, že velmi jej musila sužiti a krušiti. Tedy lékem vedoucím k ozdravění života lidstva jest pokora, lékem tím účinnějším, čím těžší stavy duševní mají se léčit; ba snad jenom ten dovede ocenit lék ten, kdo byl ve stavech nejtěžších .... Podle mého soudu a zkušeností Dostojevský má plnou pravdu.

(Dokončení.)

Z KATULLOVÝCH BÁSNÍ.

Dobře, Fábulle drahý, u mne pojíš
za pár dní, když ti bozi dají zdraví,
jestli dobrý si přineseš a velký
oběd, nikoli bez bělounké dívky,
vína, soli a žertů všeho druhu.
Tohle jestli si přineseš, můj drahý,
budeš dobře jíst: nebo z Katullova
měšce pavouci hnízdo zrobili si.
Za to dám ti však nezředěnou lásku
a co daleko vkusnější a sladčí —
neboť masť ti dám, kterou darovali
Kupídové mé dívce s Gráciemi.
Až k ní přičichneš, bohy budeš vzývat,
celé tělo tvé aby bylo nosem!

*

Nic se nestarám příliš, Caesare, tobě se líbit,
ani vyzvědět, zda bílý neb černý jsi muž.

*

Nejvýmluvnější z Rómulových vnuků,
kolik bylo a je jich, Ciceróne,
rovněž z těch, co jich bude v příštích dobách, —
díky největší Katullus ti vzdává,
onen nejhorší z básníku všech básník,
jenž je o tolik nejhorší z všech básníků,
oč ty nejlepší z patrónů jsi patrón!

Přeložil Přemysl Hájek.

IVAN BUNIN:

POZDNÍ NOCÍ.

Byl-li to sen nebo chvíle tajemného života nočního, tak vidění snu podobná, nedovedu říci. Zdálo se mi, že podzimní smutný měsíc už dávno a dávno pluje nad zemí, že na zemi vše zrovna vymřelo v hluboké tišině a že nastoupila doba oddechu ode vší lži a shonu dne. Zdálo se, že usnula už celá Paříž, do posledního žebráckého kouta, a spala dlouho .... Dlouho spal jsem i já, a nakonec zvolňoučka odešel ode mne spánek, jako pečlivý a nespěšný lékař, ukončivší svou věc a opouštějící nemocného, až když on vydechl plnou hrudí a otevřev oči usmál se stydlivým a radostným úsměvem návratu k žití. A když sen skončil své dílo, a když já, probudiv se, otevřel jsem oči — viděl jsem se v tiché a světlé říši noci, samoten s jejím hlubokým mlčením —, samoten s tím, co jsem prožíval jen v dětství.

Neslyšitelně chodil jsem po koberci v své komnatě v pátém poschodí a přistoupil jsem k jednomu oknu. Chvíli hleděl jsem v komnatu, velikou a plnou lehkého soumraku, chvíli hořejšími tabulkami okna na měsíc, nakláněje se v okenní prostoru. Měsíc tehdy zaléval mne světlem, a zvednuv oči vzhůru, dlouho jsem hleděl v jeho líce; potom opět odklonil jsem se v soumrak. A když jsem hleděl a naslouchal, opět jsem cítil, že panuje mrtvá tišina pozdní noci a že vše, co dnem jsem prožil, se mi už tak oddálilo a stalo cizím!

Měsíční světlo, procházejíc bělavými krajkami záclon mírnilo soumrak v hlubině komnaty. Odtud měsíce nebylo vidět. Ale všechna čtyři okna byla mocně osvětlena, i to, co bylo u nich. Měsíčné světlo padalo z oken čtyřmi bleděmodrými, bleděstříbrnými proudy a uvnitř každého byl temný kříž okenních rámů, měkce se lámající po ozářených křeslech a stolicích. A v křesle u krajního okna seděla ta, již jsem miloval, — bledá a krásná v své zádumčivosti, smutná vším, co jsme prožili a co tak často nás zle a nelítostně znepřátelilo.

Nač myslila? A proč také nespala té noci? Vyhýbaje se pohledu na ni usedl jsem na okno vedle ní... Ano, je pozdě, — celá pětipatrová stěna protějších domů temna, — ni jediného živého okénka. Všechna se černají jako slepá oka. Nahlédl jsem dolů — úzký a hluboký korridor ulice taktéž temný a pustý. A tak po celém městě. Toliko bledý zářící měsíc, zlehka nakloněný na pravý bok, řítí se a touž dobou nepohnutě skví prostřed potemnělých běžících oblak, samoten bdě nad městem. Jak dávno jsem se s ním neviděl! Teď hleděl mi přímo v oči, světlý, ale trochu ho ubylo a proto — smutný. Oblaka dýmem plula mimo něj. Okolo měsíce byly světlé a tály, dále od něj houstly, a za hřebenem střech šly už docela chmurnou a těžkou řadou....

— Dávno jsem neviděl měsíčné noci! — opět jsem si smutně pomyslil, a myšlenky mé vrátily se k dalekým skoro zapomenutým podzimním nocím, jež s týmiž city, toliko bez smutku za minulost, viděl jsem kdysi v dětství, uprostřed pahrbkovité a chudé stepi střední Rusi. Tam hleděl měsíc v okénko pod mým rodným krovem a tam poprvé poznal a pomiloval jsem jeho mírné a bledé líce. Sám neuznamenav opustil jsem myslí Paříž a na okamžik pojevila se mi celá Rus, jako bych s výše pohlédl na ohromnou nížinu. Tam zlatem se třpytící šíř baltického moře. Tu — chmurné strany sosen, vzrůstajících a uplývajících ve tmu k východu, a tu — řídké lesy, blata a lesíky, pod nimiž k jihu počínají nekonečná pole a roviny. Na sta verst táhnou se lesy kolejnice železnic, mdle se při měsíci blýskajíce. Ospalé různobarevné plaménky třpytí se podél cest, a jeden za druhým uchází v mou domovinu. A hle, přede mnou pustá, lehce pahrbkovitá pole, a prostřed nich — starý šerý statkářský dům, vetchý a mírný při měsíčném světle.

Zda to týž měsíc, jenž kdysi hledíval v mou dětskou komnatu, jenž potom viděl mne jinochem a jenž truchlí teď se mnou nad mou nezdařivší se mladostí? Zda on to uspokojil mne v světlé říši noci, vrátiv mi to, co, zdálo, se, už navždy vyhaslo v mém zmučeném srdci?

I chodil jsem a přemýšlel, a noc neslyšitelně se nesla na svých bezzvučných křídlech .....

— Proč nespíš? — uslyšel jsem nakonec oddaný hlas.

A to, že ona prvá obrátila se na mě po dlouhém a úporném mlčení, bolestně i sladce dotklo se mého srdce. Cosi zachvělo se mi v nitru, ale udusiv pohnutí odpověděl jsem tiše:

— Nevím .... A ty?

A opět jsme dlouho mlčeli. Měsíc značně spustil se k střechám a hluboko už nahlížel v naši komnatu. Ni jedinké duše, zdálo se, nebylo v celém ohromném domě a rád jsem cítil, že jsem s ní naprosto samoten.

— Inno, — řekl jsem, blíže se k ní, — odpusť mi.

Neodpověděla a zakryla oči rukama.

— Inno .... — opakoval jsem nesměle a odtáhl jí ruce s očí.

Opět neodpověděla a naklonila hlavu. Ale přihlédnuv viděl jsem, že po lících řinuly se jí tiše slzy, a brvy byly zdviženy a chvěly se jako u děťátka. I uznamenav to klesl jsem jí u nohou na kolena, mocně ji objal a přitiskl se k ní lícem, neudržuje ani svých ani jejích slz a celuje její ruce.

Polekala se a snažila se zdvihnouti se svých kolen mou hlavu.

— Ale snad ty jsi vinen? — pravila zasmušile. — Což nejsem vším vinna já?

I usmívala se slzami radostným a hořkým úsměvem.

Chtěla vzíti všechnu vinu na sebe, snažila se ve všem mne ospravedlniti; a já jsem jí říkal, že jsme oba vinni, poněvadž jsme rušili příkaz radosti, k vůli níž jsme povinni na světě žít. I vrátivše se na okamžik k upřímnosti a něžnosti dětství prožili jsme spolu ostatek noci. Opět jsme milovali druh druha, jak mohou milovat jen ti, již spolu strádali, spolu bloudili, ale spolu potkali také řídké chvíle pravdy. A toliko bledý smutný měsíc viděl naše štěstí a hovořil nám o pravdě Věčné Noci, před jejímž lícem snad budou nám odpuštěny všechny naše hříchy, — vědomé i nevědomé....

Přeložil Č. Stehlík.

PRO ČESKOU PÍSEŇ LIDOVOU.

Píseň lidová v Čechách rychle mizí. Její místo zaujímají nyní jalové, sprosté odrhovačky, kuplety pražských šantánů, a jiný brak toho druhu. Působením těchto se vkus širších vrstev obecenstva otravuje nadobro. Různí pseudoskladatelé vysílají do světa pravé spousty různého zboží — jinak se jejich „skladby“ nazvati nemohou — a dobrá skladba nenajde pozornosti mezi lidem. Nelíbí se . . .

Ze zkušenosti sběratelské vím, že nejdříve musí sběratel vyslechnouti nejnovější popěvky à la U nás ve Zbuzanech, a teprve potom přijdou na řadu staré, pěkné naše písně lidové. Lid mimoděk zjevuje to, co se mu líbí nejlépe! A právě staré písně jsou umělecky nejcennější. Co lepšího jest v písních lidových, původ svůj má v době starší.

Zmizela příčina tvořivosti mezi lidem. Pramen její zapadl a nikdy již se nevynoří. Ale výsledek té tvořivosti jest nám zachován a my máme z toho krásného čistého umění těžiti prakticky. Píseň, která ze starých časů nám zbyla, máme zase uváděti mezi lid, potlačovati a vykořeniti jalové a nechutné odrhovačky.

Písně lidové jsou pokladem národního básnictví, jsou i pokladem národní hudby. Kapitál, jenž uložen v písni lidové, neměl by zůstati nevyužitkovan! Píseň lidová vyšla z lidu, lidu budiž zase zachována. Najde-li k srdci prostého člověka přístup píseň umělá, tím spíše najde ji ta, která vyšla z jeho středu, která jest mu vlastní.

Škola jeví se zde jako první činitel v propagování písní lidových. V útlá srdéčka dětí nejlépe vtiskne se, co jim podáváme. Dojmy z dětství jsou nejsilnější.

Školská osnova předpisuje sice mezi účelem zpěvu „pěstovati písně národní“, ale ze zkušenosti vím, jakou popelkou mnohde lido-

vá píseň zůstává. A přece jest dítěti bližší „Vdánku náš“ nežli písnička, jiz namátkou uvadím z Vlkova školského zpěvníku:

Co pak ti naši dělají,
že mne do školy nedají?
Já bych, matičko rozmilá,
do školy ráda chodila atd.

Ovsem pro deti jest u nás všecko dobré! Píseň lidová v mnohych školách živoří. A přece výchova k pravému pochopeni hudby muže vesti jen přes písně lidové.

Naše školy mnohde též šíří „opravené“ lidové písně. Na lidový nápěv přidělá se nový text. Brr! Hruza mne obchází před tou zpotvořeninou! Slyšme, co se zpívalo ještě nedávna v jedné pražské školce mateřské:

„Měsíčku, měsíčku, vždy jinde vycházíš,
než kamkoli běžím všude mne provázíš!
Jednou jsi kulatý, po druhé rohatý,
nejsi-li měsíčku na změny bohatý?
Jednou jsi rohlíček, podruhé bochníček,
někdy jsi tak jasných, jindy bledých líček.“

A takových oprav našli bychom více. Než-li takhle píseň šířiti, raději nic!

Píseň lidová má se zpívati tak, jak z lidu vyšla. Má býti tedy prostým zpěvem jednohlasym, nebo má býti tak zpívána ve sboru, jak ji lid sám harmonisuje. V lidové harmonisaci pohybuje se většinou spodní hlas v paralelních terciích neb sekstách. Výjmkou též uslyšíme jiné intervaly.

Nesouhlasím téz s ruznými slepeninami, jež zoveme s m ě s i. Z celku vytrhne se část a slepí se s jinou částí bez porozumění. Je to znásilňování písně.

Ve škole též odporučovalo by se snad zpívati písně pouze české.*) Moravské a slovenské písně jsou — až na malé výjimky — těžko pochopitelné dospělým, natož dětem. Teprve snad ve vyšších třídách mohla by se připustiti píseň moravská a slovenská, jako ukázka lidopisná.

Škola má vychovávati pro život. Čemu se dítě ve škole naučí, má mu účelně sloužiti v životě praktickém. Píseň lidovou dítě nesnadno zapomene. Jinak je to s těmi různými písněmi, jež jsou dělány pro dětský věk. Zásada „dětem jen to nejlepší jest dobré“ jest jich tuze vzdálena. Nebuďme též příliš úzkostlivými při výběru písní pro děti. Nějaká panenka nemusí býti nahrazována „sestřinkou“. Tím se dítě nezkazí, bude-li zpívati „A to se mé milé začerněly oči“.

Jako další instanci k propagování písně lidové uvádím z p ě v á c k é s p o l k y. Na těch jest, aby to, co škola jako nevhodné ponechala stranou, zpracovaly ve svých schůzkách. Nechť se nezlehčují lidové písně, jsouť mezi nimi pravé skvosty umění. Píseň lidová má svůj individuální ráz, lid vystupuje v ní jako jedinec-skladatel.

V našich zpěváckých spolcích jest píseň lidová odstrkována neprávem. Chtějí-li zpěvácké spolky působiti výchovně mezi lidem, nechť pořádají lidové koncerty, na nichž několik písní lidových zazpívají. Zpěvácké spolky nechť potlačují jalové odrhovačky a zkomoleniny písní lidových à la „skladby“ Kmochovy. Co dělali ve školských zpěvnících zkostnatělí „oprávci“, to dělají s písněmi K m o c h a jiní. K a z í l i d o v o u p í s e ň, z n e š v a ř u j í j i a z l e h č u j í. Na písni lidové nikdo nemá práva měniti ani slov, ani noty. Písně lidové jsou staré umělecké památky, máme tedy se též postarati o jich ochranu.

A zase nechť i zde zpívá se jednohlasně nebo v lidovém sboru. K písním tanečním vhodným by byl průvod lidové muziky. Dudy snadno by se daly nahraditi harmoniem. Asi 30 lidových muzik zapsal K u b a, a bylo by záhodno vydati jejich partitury tiskem.

Mimo školu a zpěvácké spolky nechť působí i veškera inteligence mezi lidem, šíří píseň lidovou a zachovává nevšímavost při odrhovačkách a znásilněných písních. Píseň lidová, „čistý, nezkalený pramen — nejlepší ochranou proti střídavým oplzlým odrhovačkám“. (Neruda.) **Frant. Homolka.**

---

*) Rozumím písně, jež se zpívají v království Českém.

FR. TRNKA:

NĚCO Z LIDOVÉ FANTASIE.

Ant. Štěpnička, krejčí z Dolní Bobrové, vypravuje:

— Vo jedný muzice předvacítil rokama byl sem v Měrošově. Přet půlnocou ke dvanáctý hodině šel sem dom. Přišel sem na hráz na měrovskej rybník a slyšel sem před sebou uepovědomej hlas. Světlo bylo, že moch uvidět, dyby malá myš běžela. Po chvílkách se to cestou vozívalo, ale porát sem nic neviděl. Šel sem furt za hlasem, dyž sem myslil, že se hlas na tu nebo vonu stranu zdálí nebo vobrátí. Ale vono to šlo jedným tahem po tý cestě, po kerý sem musil jít. Mohlo to bejt na dvacet kroků přede mnou a furt to šlo k Vobrový až k rozcestí. Nechal sem to jít vedle bejkovca steškou, co se vobyčejně chodívá, a já sem šel po poli vejvozem po jiný cestě, abych to předešel. Zastavoval sem se a poslou-

chal, jesli se to vozejvá, ale vono to šlo furt svou váhou, ale nic nebylo videt, jen slyšet. Poněváč sem byl sám, vobával sem se přece k tomu přistoupit a proto sem utíkal dom.

— Je to ale šest let, šel sem v outerej po Velkonoci vod Boudalca k Řetici vozní cestou. Mohlo bejt ale štyry hodiny ráno. Pustil sem se po mezi, a tu uviděl sem za Podolím (tej tam stojí kříž) ženckou postavu. Byl sem dychtivej s tým se potkat. Žencká měla červenej ksicht, bílej šlajer jí visel dolů, nemlich jako nevěsta, dyž de k voltářu. Šla vod Podolí polima k Maňkovejm a k Hodiškovu. Dyž sem se už měl s tým potkat a dyž sem už tomu měl přijít nejblíž, malej lesejček mně to zaclonil a pár neřádnejch borůvek, takže sem to neviděl. Dyž sem už vyšel z toho malýho lesejčka, bylo to přejítý přes ten lesejk na druhý straně, ale nebyla už to žencká, už to šlo po štyrech nohách, ale nemohl sem to k žádnýmu zvířeti přirovnat, ani k jalovici ani k teleti. Nohama to cápalo přes struhu, a já sem se díval za tým, až to zašlo. Porád to šlo, až se to ztratilo.

— Bylo to vlůni, jak bylo tolí snihu. Šel sem v devět hodin večír ke Klimšovejm dvorom. Je tam živej plot u cesty. Za tým plotem je prázná prostora, a tam se stal šustot. Tak bylo jasno, že bylo merčit, jesliby se co pohnulo nebo bylo živýho. Chtěl jsem se vrátit vot Klimšovejch. Zdálo se mně, tak jakoby pes nebo prase vyhrklo votamtaď, ale za keřem sem nic neviděl. Dyž sem přišel do polí, taky po tý pláňavině sem nic neviděl, jen slyšel sem to šlapat, tak jako dyž nědo de drobnějším krokem, tak neco na třicet kroku vode mně. Nemoh sem to posoudit, vod čeho by to bylo: zvířecí chod by byl drobnější, víme, ten hlas toho zvířecího chodu jiňáč se vyjímá. Křípání bylo slyšet, prolamování snihu bylo slyšet, ale vidět nic nebylo. Nebylo mně volno, a proto šel sem račím žlípkem. Dyž sem přišel k jejíchmu polu, přešlo to na druhou stranu a šlo to po panckodomskýho polu, a dyž sem přišel za Drdlů kříž, už sem nic neslyšel.

— Mezi Křižanovem a Vořechovým na křižanovskejch polách je nahnutej kamen a tak velkej jako schod. Skoro je úplně navrchu, nejni v zemi, jen co by stál a žádnej grunt nemá tam. Lidi dali ho na mezu, ale do rána přes noc zas stál na mezi jako dřív. A to uďáli nekolikrát, ale kamen zase postavil se na místo, jak bejval. Kopali taky na tem místě, ale nenašli nic. Tak ho zasadili, jak bejval a nechali ho bejt. Jednou ale taky vzali ho dom a dali ho před dům, že budou na něm sedat. Ale šramot ukrutnej to dělalo v noci ve stavení, tak šafář ho musil zavest nazpátek. Rostlouct se ho taky bojí, a tak tam ten kamen stojí nahnutej porát.

— Vot Kundratic na silnicu k Pikárcu je na jedným poli cesta, na kerý nikdá nic nerůste, a dycky ju zasívají a vůřou jako vostatní pole, ale nikdá tam na ní se nic neujme. Strejc mně to schválně šel vokazovat, a já sem to všecko viděl na svý vlasní voči. Jakási svatá prej tam měla po něm jít.

———

OČKOVÁNÍ.

(Z krajiny pod Brnem.)

Vejdu do třídy. Děti vstávají: „Pochválen buď Ježíš Kristus! Vítáme vás," pronášejí zpěvavým hlasem. Znají už účel mé návštěvy. Jsou jaksi rozrušeni, a nelze říci, že nepříjemně. Jest pro ně očkování jakási vítaná změna v suchopáru vyučování. Jen v první třídě se někdo dá do pláče. Ale pak je chyba! Pláč jest nákažlivý. Inu duše davu. Ty, kteří pláčou, vezmu napřed, aby byl pokoj. — No, bolelo to? — ptám se. „Nebolelo." — Tak proč jsi plakal? — „Dyž Stehlík povídal, že to bolí."

Vzdorovitých bývá málo. Leda tak některé zhýčkané panské dítě anebo takový, který si tuze troufá.

„Já se nebudu ščepovat."

— A proč? —

„Maminka povídaly, že si nemám nechat rozřévat ruku."

„Já musím chovat, a vono by mě to bolelo," vymlouvá se děvče.

„Já musím řezat sečku," hlásí jiný.

Ale kdyby někdo lstí chtěl očkování uniknouti, to se nepodaří. Na to druzí mají bedlivý pozor.

„Pane učitel, ešče Hečuva a Pacatuva se neščepovaly!"

„Tady Nevidal povídá, že von se nedá vočkovat!"

„Kostika si to rozetřel!"

Na konec se tlačí ještě jeden chlapec.

— Tobě ještě není deset — pravím.

„Vosm je mi, ale já bych taky chcel."

— No až za rok. —

Horší práce je s malými dětmi, totiž spíše s maminkami. Očkování je ohlášeno na třetí hodinu, ale na místě není ani živé duše. Konečně jdou tři matky takovým krokem, jako by ta třetí hodina měl být až někdy večer.

— No, pospěšte si! — pobízím je.

„Dyť tady ešče žádné néni."

Děti udiveně hledí na tu novotu, na toho cizího člověka. Tři čtyři dají si tu proceduru klidně líbit, ale páté spustí na celé kolo a potom druhé následují příkladu. Nejhorší je, když děti jsou dlouhým čekáním už rozmrzelé a když je jich mnoho najednou. Ty docela maličké obyčejně spí. Při očkování zkřiví jen obličej a pokračují ve své odpolední siestě. Maminka je ráda, že to šlo tak hladce: „Já sem myslela, že to bude horší. Ten chlapec, co sme s ňém byli lůní, ten tuze křičel." Děti osmiměsíční nebo roční však ne-

míní svou kůži tak lacino prodat. Chápe se volnou rukou sebeobrany. Matka konejší:

„Aha, Tomášku podívej se, čančí! Aha! Co to budó dělat? Budó píchat do ručenky? Pohroz pantátovi: Há há. Budeme jich bacat. To só jeden pantáta. Há há há!"

„Podívéte se na ňu. Tá hledí! Kdo je to, Růženko? Só to tatinek?"

„Pane doktore, tó našu byste ešče nemuseli ščepovat. Dyt je ešče mladá. Teprv só jí tři měsíce."

„Tohoto taky budete? Von je hneď prédlonsky narozené. Ani sem s ňém nechcela it, že už bude moc velké."

„Neboňý chudátka, tak maličké a už to musí snášet. Já se na to ani dívat nemožu. Radi bych to sama na sobě trpěla."

„Včil jenom očkujú pořád. Náš Francek onegdá přišel dom ze škole a povídá: Byli u nás pan doktor očkovat. Včil má celú ruku spuchlú, máme strach, aby se mu brant do teho nedal."

„A já na to očkování nedržím," prohlašuje jedna matrona. „Naše děcka bely všecky očkovaný a potom se osýpaly dycky, jak něco přišlo."

— Proč jdete tak pozdě? — ptám se jedné tetičky. „Belo bubnovaný, že vo třech hodinách," — Ale teď jsou už čtyry. — „Štyry? Ani sem si nevšimla. U nás budó teprv tři, zdá se mi. A táto taky spala, tak sem ju nechcela budit."

— Proč jste nepřišla v neděli k očkování? —

„Já jsem myslela, že to nemusí. Beztak se pořád vočkuje aji ve škole, a tak sme mysleli, že jenom kdo chce."

— A já musím sem jet — říkám já. — Mě to stojí čas a peníze, a vy si zustanete doma. —

„No napište tam, že sme nepřišly. Náš povídal, že jak bude děcko plakat, že mě vyhodí z baráka; že von v noci nebude skrz děcka nespat, dyž se ve dně nadělá. A tak sem nešla."

„Tož ho teda vovočkujte, ale jenom málo. Já musím it na tovarych." **F. H.**

DROBNOSTI.

J. S. Machar odjede koncem srpna opět do Říma a Neapole. Souborné vydání Říma vyjde nákladem Grosmana a Svobody hned na počátku podzimní saisony.

Volné Směry vydaly právě 9.—10. číslo XI. ročníku. Obrazová část podává výběr krásných reprodukcí velikého impressionisty Edgara Degase ve 2 světlotiskových přílohách a 17 obrazech v textu. Toto číslo Volných Směrů je dosud nejobsáhlejším albem děl Degasových. Textová část obsahuje Roger Marxovu studii o Degasovi, vyňatky kritických článků o Degasovi (J. K. Huysmans, G. Moore, M. Liebermann a J. Maier-Graefe), dokončení krásné studie Fr. Žákavce: Glossy k dílu Josefa Mánesa, dokončení F. X. Šaldovy prosy: Život ironický a obvyklou Kroniku s Šaldovou kritikou o Schefflerově knize. Moderne Baukunst.

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Hanůšek.

(M. K. D.)

Jmenoval se Hanúš, ale říkali jsme mu všeci Hanúšek, protože byl strašně maličký; zdálo se, jako by měl jenom hlavu a nožičky. Hlavu měl velikou a nohy kratičké. Ve škole ho na potkání všeci zdvihali, že byl tak směšně malý, a on se v rukách šprtal jak čolek a třepal nožičkama.

Obočí neměl žádného, rtíky tenké jako nitky a očka se mu vždycky usmívala, jak kdyby chtěl říct kuk! Ta očka se nepřestala usmívat, ani když se mu něco nepříjemného přihodilo: to se mu jenom začaly tenké rtíky stahovat a křivit, očka se přimuřila a z pod víček vyhrkly slzičky jak krupice, očka se však usmívala dále jako sluníčko kapkami dešťovými.

■

Vydělejte si slabikáře!

Hanůšek vstal, což bylo asi tak, jako když nevstává a jen hlavu vystrčí: Já nemám slabikář — a čap zas.

Proč?

Nevlezl do kabele.

Ukaž!

Vskutku! Kabelka nacpaná, totiž v ní tabulka a veliký fatrc chleba.

A každou chvilku: Ja nemam —

Proč?

Nevlezlo mně do kabele.

Dívám se, a vždycky byl v ní kus chleba jak pro mlatce.

■

Čím byste který chtěli byt, děti, ptám se svých osmdesáti školáků. Chlapci chtějí byt z polovice pánama, nebo pacholkama (dospělými), ostatní vojákama, policajtama, dragúnama, četníkama, ponocnýma, lantverama; děvčata paničkama a učitelkama, jedna mamičkú; jeden chce byt andělem, a jeden dokonce pánembohem.

A čím ty, Hanůšku? — Chlebem, — a čap.

Nikdo se z nás neudržel smíchy.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 25. srpna 1907. Číslo 34.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 65 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

KAREL SCHEINPFLUG:

ČERNÁ HORA.

Tam dole, na jihu, na břehu moře
zem leží podivná. Zem nahých pohoří.
Jen skála, skála . . . A jenom blesk je oře.
Jen tráva na nich živoří.

Tři, čtyři silnice jsou tepnami té poušti,
vlak žádný pískotem snů jejich neplaší
a komín továrny zde dýmu nevypouští.
Jsou kozy na skalách a něco salaší.

Jít můžeš hodinu a nepotkáš tu tvora,
jen orel vyletí a stoupá v modravo.
Je hora před tebou a za tebou je hora
a hory na levo i na pravo.

Té chýše hospodář co má, ti vlídně podá:
svůj pohled jiskrný, své zvučné nářečí,
svůj pokrm, chléb a sýr, svůj nápoj, jímž je voda,
a spánek pokojný. Neb zde spíš v bezpečí.

Šál zdobný jediným je přepychem jich paní.
Zde není zlatníků, ba vzácni bradýři.
Co národ veškerou tu ročně platí daní,
to Praha za noc prohýří.

Jich městem sídelním je městys nepatrný.
Ten činžák? Knížecí máš palác nalezen.
A dlouho štíhlý vzrůst a tmavé oko srny
vším věnem bývaly té země princezen.

Ta zem tak chuda je jak rybářova ženka.
Tak chuda! Nemožno jít tudy bez bolu.
Z těch jejích domečků je mnohý bez okénka
a lid i dobytek v něm bydlí pospolu.

— Nu, jeden poklad přec svou tvrdou tiskne dlaní:
mír! Věčným pokojem se může usmívat.
Neb kdo by porušit chtěl její poklid zbraní,
když není, co tu vzít, ni kam tu zasívat?

— Ó, synu Logiky, můj hochu důvěřivý!
Vkroč v tuto skalní říš a zaměř kamkoli:
muž každý za pasem tu nosí handžár křivý
a dlouhou pistoli.

V té zemi vojákem je každý. Jinoch svěží,
i stříbrovlasý kmet i útlé pachole.
A v chudých chatrčích tam vzácné pušky střeží,
jež muži líbají, když táhnou do pole.

A guslar osmahlý tu sedá na zápraží,
by epos nadšený o divých bitvách pěl,
o junech srdcí lvích a herkulovských paží,
jimž leží u nohou dav zbitých nepřátel.

A mají Spuže své a mají Doly Vlčí . . .
Znáš sílu nepřátel, jež tady pobita?
Zde ticho hrůzně sní a skály slavně mlčí.
Co skála, pomník je. Zem krví napita . . .

Neb, milý hochu, věz, že v této zemi chudé
jsou bytem Slované. A přesně souhlasí
v tom děje staletí, že Slovan bydlí všude,
kde těžce žije se a tvrdě zápasí.

Jen skály neplodné dal Osud tomu lidu.
„Jíst budeš černý chléb a v zbroji budeš spát!“
Nic nedal jim, než romantickou bídu.
I o tu bídu bylo jim se rvát!

DR. J. EV. JIRÁSEK:

NEMOCNÉ POSTAVY ROMÁNŮ DOSTOJEVSKÉHO.

(Dokončení.)

Povšimněme si ještě jiného rysu povahy Raskolnikova. Jeho samolibost a titěrná citlivost k své osobě: vyžaduje k sobě všechen respekt úředníků, chce, aby jako čestní lidé přímo řekli mu do očí své podezření; nechce, aby bezcharakterní člověk vzal si jeho sestru a tak dostal se do jeho rodiny a přece sám jak je nízký a podlý, ba tak podlý, že klidně snáší,

aby nevinní byli očerňováni a týráni místo něho. Podobně Dostojevský v rodině generála Krukovského: bezohledný k jiným, pro sebe však žádá všecko: zavede sestru Soni Kovalevské do koutka, zde před všemi ji tiskne ruce, chce ji mít jen pro sebe a zlobí se urážlivě, když mu ji odvedou. Známo jest, kterak Dostojevský miluje lidstvo, ale jednotlivé lidi vedle sebe těžko snáší, ba diví se ve svých Zápiskách z mrtvého domu, jak to vydržel býti tak dlouho ve věznici a nemoci býti nikdy sám.

Jiná vlastnost povahy epileptické jest tak zvaná perseverace, totiž opakování slov, úsloví a vět, stálé vracení se k témuž bodu. U Dostojevského máme v románech skoro ve všech, tedy i ve Zločinu a trestu, opakováno pozorování, kterak lidé odsouzení a vedení k popravě nemyslí na popravu, ale na všecky možné okolnosti: kudy je vedou, jaké nápisy jsou na tabulích vývěsních, kolem nichž odsouzený jde atd. Toť charakteristický rys tvorby Dostojevského, který také byl veden k popravě a teprve před zastřelením obdržel náhle milost. Je vidět, jak silný byl to dojem a Dostojevský líčí tento dojem v různých variacích i tam, kde bychom toho ani neočekávali — tedy perseverace, kterou možno shledati nejen u mnohých často opakovaných vět ale i jednotlivých slov a líčení.

Povaha epileptická, abychom shrnuli dosud slabě načrtnuté, jeví se hlavně v těchto známkách (Heveroch): prudká vznětlivost, popudlivost, nálada kolísavá, bezohlednost, egoismus, pobožnůstkářství, náchylnost k náboženským hovorům, opakování, puntičkářství, lichotnost, někdy lživost.

Šílenci, idioti, pomatenci, zlosynové a mnohé jiné nervově nemocné nebo podivínské figury románů Dostojevského jsou pozorovány na autoru samém, který silou svého ducha dovedl sám na sobě postříci, co jiným lidem průměrným uchází, co nejsou schopni pozorovati na sobě. V tom leží genialnost a pozorovací talent velikého tohoto epileptika, genialnost tak veliká, že přemáhá samu přírodu, která většinu epileptiků odsuzuje ku klesání inteligence a úbytku sil duchových i mravních.

Raskolnikov jest tedy epileptik s malými záchvaty bezvědomí a s výkony impulsivními. Vražda stařeny jest takový záchvat epileptický, k němuž Raskolnikov byl nutkán svojí nemocí.

Dostojevský rád zabývá se epileptiky na základě studií sebe sama, své epileptické povahy a svých záchvatů.

Všecky jeho myšlenky jsou zápasem epileptika, ovšem genialního, s výkony impulsivními. Dostojevský udělal si sice takovou „theorii“ o krásách před epileptickým záchvatem, on, zdálo se, liboval si ve své nemoci, ale byl přece jen člověkem nešťastným jen proto, že trpěl epilepsií. Jeho veliká, ohnivá láska k životu a všemu žádoucímu nejlépe dokazuje velikost jeho neštěstí: on miluje život a jeho krásy, při tom však miluje ideál jiný: z d r a v í, což nám ovšem ve své řekl bych epileptické hrdosti nepovídá, což však pozornějšímu a věci znalému čtenáři neujde.

PŘEKLADY TEXTŮ SBOROVÝCH PÍSNÍ.

Překládá Dr. Jan B r a n b e r g e r.

JAN BRAHMS. Zpěvy pro ženský sbor, 2 lesní rohy a harfu (op. 17).

Čís. 1.

Hle zní tak plně harfy zvuk,
jejž lásky touha vznáší,
on v duši vzbouzí mnoho muk,
že slzy oči smáčí.
O plyňte slzy, plyňte jen,
o zabuš srdce v chvění,
neb zmizel lásky, štěstí sen
a již jich více není. (Ruperti.)

Čís. 3. Zahradník.

Kam upru oči svoje
a jdu-li v pole, háj,
zřím všady štěstí zdroje,
ó krásná paní moje,
mně zkvétá lásky máj
V své zahradě též mívám
tech květu milých chrám,
z nich věnce krásné vívám,
v ně touhy svoje skrývám
a pozdrav do nich dám.

Čís. 4. **Zpěv Fingalův.**

Plač trpce na skalách bouřlivých větru,
zaplač si dívčino z Inistor.
Skloň líc svoji překrásnou nad vlny,
milejší jsi nežli duch z hor našich,
jenž v době polední v slunce paprsku
nad tichým Morvenem přejíždí.
Dívčino, mládenec tvuj padl, sklesl k zemi
pod mečem padl Cathulina.
Víc nikdy touha jej neschvátí divá
by chtěl krev královskou prolévati.
Trenar, tvuj přemilý Trenar pad',
o dívčino z Inistor.
Jeho šedí psi tak zavyli zle,

když duch jeho zřeli kolem jít.
Luk jeho je volný, ztupený šípy,
nic se nehne v jeho otcovském domě.

JAN BRAHMS. Kanony pro ženské hlasy op. 113.

Čís. 6.

Tak dlouho krása může být,
jak dlouho budou oči zřít,
tak dlouho budeš v lásce nýt.

Čís. 8.

Jak kamzíka skok,
jak ptáka zas let,
je dívky té krok,
hoch nestačí jí.

Čís. 13.

Jednotvárný je lásky žal,
vždy stejný nápěv jen míval,
a kdykoliv se slyšet dal,
též tiše jsem jej zpíval.

LUCA MARENZIO. Madrigal „Scaldava il sol.“ *)

Je horký den a slunce plane,
den v znamení to lva, jenž parný bývá;
pod stinným keřem, chlad kde milý vane,
hle spí pastýř a stádo se tam skrývá.
Tam leh' si vesničan po práci ranné,
jenž setbu svoji záhy doma mívá.
Ptáci, zvěř všechna je klidna, sotva že dýše,
jen kdes' cvrček teď nemůž' zůstat tiše.

LUCA MARENZIO. Sbor lidu z Délu z „Combattimento d' Apolline col Serpente“ (1589).)**

O všemohoucí Bože
jasný a vznešený.
Had hle zde kles' v své lože
kořist padla pod rukou tvou neblahá.
Konec je našim děsům,
sem pojďte k plesům
chvalozpěv zapět víly,
na počest Apolla a Délu síly.

BALDASSARE DONATI (žil na rozhraní 16. a 17. století). **Neapolská píseň vesnická.***)**

Kdo tance, krásné dámy, vás naučí?
Pojďte sem k nám, jsmeť v tanci mistři dobří,
v nichž večer i hned ráno veselo je, hudba též zní.
tam, tam, tam, tarira.

---

*) Barclay Squire „Ausgewählte Madrigale“ (Breitkopf & Härtel).

**) Kiesewetter: Schicksale und Beschaffenheit des weltlichen Gesangs etc.

***) Kiesewetter: totéž dílo.

JOSEF HAYDN. Kanony pro sbor.

Čís. 3.

Jak skála na níž vztek
vln bouřných zlomen jest,
jsi ty, o vůle má,
jež mužů vždy jsi čest.

VOLTAIRE:

ŘÍM.

(Kapitola z díla Doba Ludvíka XIV.)

Ke sjezdu Volné Myšlenky v Praze 8.—12. září.

Rovnováhu mezi králi, jíž Anglie dávno si lichotila, že udržuje svou mocí, zkoušela udržovati kurie římska svou (politikou) chytrostí.

Italie byla rozdělena, jako až dosud, na četné samostatné státy; ten, v němž vládne papež, jest dosti veliký, aby mu zjednal vážnost jako knížete, avšak příliš malý, aby jej učinil obávaným. Povaha jeho vlády nenapomáhá tomu, aby zalidňovala se jeho zem, jež ostatně má málo peněz a obchodu; jeho duchovní vážnost, vždy majíc v sobě přímětek vážnosti světské, podkopána a nenáviděna je v polovici křesťanstva; avšak i když druhá polovina naň patří jako na svého otce, má děti, jež mu někdy důvodně a s úspěchem odporují.

Zásadou Francie jest, míti jej za osobu posvátnou, avšak rozpínavou, jíž třeba líbati nohy a spoutati často ruce.

Ve všech krajích katolických pozorovati dosud stopy kročejův, jež kurie římská kdys učinila ku zbudování všeobecné monarchie. Všechna knížata katolická posílají při vstupu na trůn poselstva, jež se zovou poslušnosti (oboedience). Každá koruna má v Římě svého kardinála, který se nazývá protektorem. Papež vydává bully na všechna biskupství a vyjadřuje se v těchto bullách tak, jakoby udílel tyto hodnosti jedině ze své moci. Všichni biskupové italští, španělští, flámští nazývají se biskupy „dopuštěním božím a svaté stolice“. Mnoho prelátů francouzských zavrhlo tuto formuli kol roku 1682, jež neznáma byla prvým stoletím; za našich dnův v roce 1754 poznali jsme jednoho biskupa (Stuart Titzjames, biskup Soissonský), dosti odvážného, aby ji zavrhl v pastýřském listu, který zaslouží, by byl zachován potomstvu; pastýřský ten list nebo spíše ojedinělá instrukce, v němž je výslovně řečeno, co neodvážil se dosud žádný papež vyjádřit, že totiž všichni lidé, věřící i nevěřící, jsou si bratry.

Konečně papež zachoval si ve všech státech katolických výhody, jichž by jistě nebyl obdržel, kdyby mu je čas nebyl poskytl. Není

království, v němž by nebylo množství beneficií zůstaveno jeho jmenování; on béře jako daň důchody prvého roku z beneficií zadaných v sezení kardinálův (konsistorních).

Mniši, jichž představení sídlí v Římě, jsou pak rovněž bezprostředními poddanými papežovými a jsou roztroušeni po všech státech. Zvyk, jenž jest všim a jenž jest příčinou, že světu vládne stejné zlořád jako zákon, nedovoloval knížatům čeliti rozhodně nebezpečí, jež vězí jinak ve věcech, které se mají za svaté. Zavázati se přísahou věrnosti jinému než svému vládci jest zločinem urážky majestátu u laika — avšak u mnicha jest to úkonem náboženským. Nesnáz, až pokud třeba býti poslušen tohoto cizího vládce, snadnost dáti se svésti, radost, s jakou kdo střásá břímě přirozené, aby vzal na místo něho, jaké se mu líbí, duch zmatku, neštěstí času, to vše vedlo velmi často celé řády řeholní k tomu, aby sloužily Římu proti své otčině.

Duch osvícenský, jenž vládne ve Francii od sta let a jenž pronikl do všech stavův, byl nejlepším prostředkem proti tomuto zlořádu. Dobré knihy, psané o tomto předmětu, prokázaly dobré služby králi a národu; jednou z velikých změn, jež staly se pod tímto vlivem v našich mravech za Ludvíka XIV., jest přesvědčení všech mnichů, v jakém vstupují do řádu, že napřed jsou poddanými královými a pak teprvé sluhami papežovými.

Právomoc, tato podstatná známka svrchovanosti, zůstává veleknězi římskému na dále. Neboť i Francie přes všechny ty svobody gallské církve trpí, aby šlo odvolání v některých záležitostech církevních k papeži v instanci poslední. Přeje-li si kdo rozluku manželství, sňatek se svou setřenicí nebo se svou neteří, dát se sprostiti svých slibů, obrátí se rovněž do Říma a ne ke svému biskupovi; tam jsou milosti odhadnuty a jednotlivci ze všech států tu kupují dispense za každou cenu.

Tyto výhody, na něž mnoho lidí hledí jako na následky největšího zlořádu, jiní pak jako na zbytky práv nejsvětějších, jsou stále uměle zachovávány. Řím udržuje svůj vliv s tolikou chytrostí, jaké římská republika užívala, aby dobyla půl známého světa.

Nikdy nedovedl se některý dvůr lépe řídit dle lidí a dle času. Papeži jsou skoro vždy Italové, sešedivělí v záležitostech církve, bez náruživostí, jež by je zaslepovaly; jejich rada se skládá z kardinálů, kteří se jim podobají a kteří všichni jsou ovládáni týmž duchem. Z této rady vycházejí rozkazy, které jdou až do Číny a Ameriky; ona ve své mysli obejímá celý svět a mohlo se mnohdy říci, co řekl kdysi cizinec o senátu římském: Viděl jsem (církevní) radu králův. Většina našich spisovatelů vystoupila důvodně proti ctižádosti této kurie; avšak nevidím nikoho, kdo by vzdal spravedlivě chválu její obezřetnosti. Nevím, zda by který jiný národ byl mohl zachovati tak dlouho v Evropě tolik předností, k tomu ještě vždy popíraných; každý jiný dvůr byl by je ztratil buď svou hrdostí nebo svou slabostí, buď svou liknavostí nebo prudkostí; avšak Řím, užívaje skoro vždy vhodně neústupnosti i povolnosti, zachoval vše, co po lidsku bylo možno uchrániti. Dvůr římský zdál se ležeti v prachu za Karla V., býti hrozivým vůči králi francouzskému Jindřichovi III., střídavě přátelským i nepřátelským vůči Jindřichovi IV., chytrým vůči Ludvíku XIII. a v zřejmém odporu vůči Ludvíku XIV., v době, kdy Ludvík XIV. byl obáván; často v tajeném nepřátelství k císaři, jemuž více nedůvěřoval než sultanu tureckému.

Dnes zbývá Římu z této dávné moci, která 6 století dříve chtěla podříditi tiaře císařství i s Evropou, něco práv, mnoho nárokův, chytrost a trpělivost.

Neapolsko je trvajícím dosud svědkem tohoto práva, jehož dovedli kdys papežové užívati s takým uměním a v takovém rozsahu: tvořiti a zadávati království; avšak král španělský, vládce tohoto státu, nezůstavil kurii římské víc než čest a nebezpečí míti vasala tak mocného.

Jinak stát papežský žil v míru, který nebyl skoro rušen, leda nepatrnou válkou, o niž jsem se zmínil, mezi kardinálem Barberinim, bratrovcem papeže Urbana VIII. a vévodou parmským.

Paličov, 18. srpna 1907. Dr. **Frant. Váhala.**

LÁSKA JOS. JAR. KALINY.*)

(K 60. ročnici jeho úmrtí.)

Mám rád básně mučedníků lásky. Předříkávám si je jako krásné biblické žalmy a hojím jimi rozjizvená srdce marně toužících a marně milujících.

V hodinách smutku vyhledám v bibliotece knihu zapomenutého básníka, usednu s ní k jeho hrobu a vzpomínám, vzpomínám... hovořím téměř s mrtvým autorem, prožívám všechny fase, které bouřily jeho nitrem a které uštvaly duši.

V takových chvílích citového rozechvění bývám vždy bezměrně šťasten. Již myšlénka, že uctívám památku zemřelého, tak hřeje a blaží...

*) Básník Jos. Jar. Kalina nar. 9. listopadu r. 1816 v Boru na Litoměřicku, zemřel 22. června 1847 v Praze.

A i nyní...

Leží přede mnou malý svazek milostných písní.

Zažloutlé, zkroucené listy vyprávějí bolestnou historii... Nečtu. Vždyť v dlouhých nocech neukojené touhy nesčíslněkrát jsem se v těch verších probíral!

Přivírám jen oči a přemýšlím. Na opuštěných rovech tak krásně se sní . . .!

V jasných konturách vidím Kalinovu smutnou lásku, vidím hluboké, snem zastřené oči, v nichž chvěje se pouze jediné světlo: věčné světlo lásky.

A toto světlo vlila v ně básníkova milenka, Vilemína Wolfová.

Mína, jeho drahá Mína! Byla jeho bohem, jeho nekonečným snem, stálou touhou... Čerpal z ní život i smrt, vedla ho kvetoucí zahradou citů k pekelným mukám, opojnou vůní svého ženství narkotisovala jeho duši, uvrhla ji do náruče visí, aby později jednou ranou probudila ji k životu skutečnému a vzbudila v ní kruté bouře, úzkosti a nejprudší záchvěvy.

V nejtajnějších záhybech svého nitra nosil ohromný kříž své lásky, a přece, čteme-li jeho verše, zdá se nám, že slyšíme dozvuky písní roztoužených pastýřů, že doléhá k nám perlivý smích laškujících milenců, šelest sladkých a rychlých polibků.

Vytryskly ty rýmy z křišťálového srdce básníka-idealisty jako démantové, jiskřivé krůpěje ze zpívající fontány. Není v nich ničeho, co kalilo by harmonii citu, žádný dissonanční tón rušivě nezazní, není v nich sžíravé, drtící vášně, ani žáru smyslnosti, jest v nich pouze láska. Ne láska prostředních, fysická láska dvou pohlaví, ale láska produševněná, ideální, světlá jako básníkova duše. Jen někde bolest touhy měkce zavzlykne. A i tato bolest je tichá, diskretní a resignující. —

Dokud milenka tráví po jeho boku, je šťasten a vesel jako dítě, jeho zpěvy jsou radostné, jiskřivé, ale když Mína odchází na vychovatelské místo do srbského Bělehradu, mučivý žal svírá jeho nitro.

Tón zádumy, bezmezné tesknoty a chorobné touhy nese se básní, v níž básník zoufale lká:

Po noci chodím,
po noci temné, tiché,
na zemi sám!
— — — — — —
Chodím po noci,
jak sova teskná;
Vichr jen hučí
a chmury se pohánějí
po nebi — — —
a v srdci touha zuří!

Z těchto několika slov lze vyčísti veškeren psychologický děj onoho momentu, celou onu nekonečnost touhy. —

Z dopisu, který zasílá Míně z Vidže, poznáváme rozervanost, do níž po jejím odchodu upadl:

„Vzdálen od Tebe, snad brzo zase stanu se hříčkou vichřice... Znám resignovat, ale s krvácejícím srdcem... Dobře víš, s jakými nedostatky všeho druhu zápasiti musím. Zdráv jsem sice na těle, jen duše má se upokojiti nemůže a srovnati s všedním životem, který záměrům mým v cesty se staví..."

A žena, která „vzbudila ho k životu, jíž život věnován a pro niž srdce bilo", ta v dálce na milence zapomíná... Poznává to Kalina ze stručnosti chladně psaných dopisů. Ach, ta horečka, to chorobné delirium, které ho zachvacovalo!

Byl blízek šílenství, zadušení, omámen návalem krve, probíhající divoce všemi žilami.

Vždyť jedině láska lila v něj život, jedině ona udržovala ho na povrchu.

V bezmocné touze viděti a míti opět ženu, která po tolik měsíců bičovala jeho myšlenky, v jakési horečné dychtivosti připravoval se k odchodu, k pouti do svého pekla.

R. 1845 přicestoval do Bělehradu.

Přišel k Míně zmořen k smrti, unaven dlouhou cestou a zoufalým zápasem. Jen oči zářily odleskem vnitřní radosti.

A Mína —?

Před chorým, sešlým ubožákem zděšeně prchla...

Naposled ji uzřel; odešla, aby se více nevrátila... V tom leží celá tragika zlomeného srdce.

Vše, co v něm rostlo a kvetlo, vše spálil a zničil bezcitný mráz; popraskané struny jeho velkých citů hrály mu v duši příšerné finale...

Před ním nebylo již nic, nic než tma, hluboká noc jeho zoufalství. — — —

Odcházel z Bělehradu s děsnou prázdnotou v nitru a se zárodkem plicní choroby.

Pobyv několik týdnů u Kollára v Pešti, navrátil se na jaře 1846 do Prahy.

Zde naposled rozezvučela se Kalinova lyra. Posledně na ni zahrála Bolest...

Život serval všechny květy, smutek zardousil radost; minulost pro něho mrtvá, přítomnost sterilní. Jen na zemřelou matku vzpomíná, jedině po té touží:

S bělostným dětské neviny vínkem
Tobě, matko drahá, v ústrety chvátám:
se svého již věčné záře sídla sestup,
k libodechým přitul mne řevně prsům!

Závojem svým zakrej mne ochranným,
jenž utkán z paprsků slunci jiných...
— — — — — —
a tam, věčného dne úsvitem procitna,
v náručí Tvém nevzpomenu života snění...
Pak věčně spojeni, bychom se nerozešli více,
kochati se budem u zdroje bohoslávy!

Tak touží v poslední své básni „Na matku mou", v níž mluví k nám bolest zklamaného; těžká melan-

cholie sestupuje mu do duše, cítí, že jaro odkvetlo mu již dávno, na povrch jeho duše proniká starý jeho pessimismus, sžíravý, vnitřní, uhlodávající srdce.

Nasycen pozemským, efemerním, vzpíná se po nadsmyslném; nastává rozpor mezi hmotným a spirituálným.

Když je mu již život fadessou, ranou, má pouze jediné přání: moci tiše, klidně odejíti do nadhvězdných krajů, vložiti znavenou hlavu do teplého klína své matky a spát, spát věky, tvrdě, beze snů . . .

Brzy, příliš brzy vyplňuje se jeho přání. — — —

Umírá 22. června 1847 v pět hodin ráno ve všeobecné nemocnici.

„Cokoli je člověk, jest pouze láskou . . .“ šeptá v posledních chvílích svého bludného života. —

„Im Algemeinen k: k: Krankenhause, J: Joseph Kalina, ledig literator, gebürtig von Halda, alt 30 Jahr, an Lungensucht.“

Zaznamenal popisný úřad král. hlav. m. Prahy úmrtí muže, který mezi epigony českými zaujímal jedno z prvních míst. —

* * *

Na olšanském hřbitově stával před léty nevelký, ale výmluvný pomník. Rozevřená kniha, na níž vyryta byla slova:

Mína Jaroslavu Kalinovi.

Básníkova milenka, která drsnou rukou zasáhla do jeho světlých snů, mrtvým kamenem přišla prositi za odpuštění.

Nemohla zapomenouti, jako my nezapomeneme. Nezapomněli jsme —?

Zdeněk Tuček.

ČÍNSKÁ POVÍDKA.

(Ukázka ruské politické satiry.)

U jednoho Číňana našli v kapse několik sirek. Protože to bylo blízko statku statkářova, hned všichni rozhodli, že Číňan chtěl zapálit statek a odsoudili ho k trestu smrti oběšením. Číňan po celou dobu tvrdošíjně mlčel, protože ještě před výslechem vytrhli mu jazyk. Byl veden na popraviště. Když už se houpal, provaz nevydržel a přetrhl se (byl to provaz státní). Číňan celou tíhou svalil se do hrobu, proň připraveného, ale brzo vyskočil na nohy a bloudivým zrakem rozhlédl se po zástupu. Zástup zakřičel: „Smilování! Smilování! Nebe dosvědčilo, že je nevinen.“

Sešel se soud a začal rozsuzovat otázku osvobození. Za několik minut vynesli soudci nový rozsudek. Zněl: „Odsouzený utrhl se z oprátky. Tím nebe dokázalo jeho nevinnost v otázce úmyslu zapálit statek mandarinův a nutno je proto ho osvobodit. Ale odsouzený utrhnuv oprátku, zničil státní provaz. Za to odsuzuje se k trestu smrti.“

Aby se nevydával v nebezpečí nový státní provaz, usekli odsouzenému hlavu.

Přeložil Ský.

ROZMAZLENÝ CHLAPEC.

F. H.

Byli jedni rodiče a ti bydleli ve velkém městě. Měli chlapečka a děvčátko. Chlapci bylo pět let, děvče bylo o něco mladší. Hoch se letos v zimě rozstonal a byl těžce nemocen, takže se obávali, aby neumřel. Ale on se šťastně uzdravil. Aby se docela zotavil, otec najal na venkově domek a poslal obě děti s babičkou tam a nechal jim plnou vůli, ať prý si dělají co chtějí. Tak milá babička se odstěhovala s dětmi do Záhoří. Ale nastaly jí nesnáze. Děvčátko — to bylo hodnější — hrálo si pěkně s panenkami a poslouchalo babičku, ale synek — říkali mu Lojzík — neposlouchal nic. Když mu babička něco poručila, utekl. Pořád běhal s kluky. Jednou také proti zákazu babiččině utekl s nimi na třešně. Tam se jich myslím hodně najedl, a bylo mu zle. Když přišel domů, už nejedl a byl smutný. V noci nespal a naříkal na žaludek. Babička měla strach, co řekne tatínek, kdyby se synek na novo rozstonal, dávala mu obkladky, tu teplé, tu studené, ale všecko nic platno. Lojzík třeba ani tak velké bolesti neměl, ale protože neměl rozum, zlobil se a křičel. Když už si babička rady nevěděla, poslala pro doktora. Trvalo to hezkou chvíli, než přišel. Byl to vysoký mladý ještě muž s úsměvem v tváři.

— Tak co pak se stalo? — ptal se hned ve dveřích.

„Já nevím, naříká si na žaludek a tuze pláče. Mám jen strach, co řekne otec,“ pravila babička.

— No, podíváme se na něho — řekl lékař.

Chlapec ležel v posteli celý v peřinách zahrabaný, a nebylo mu vidět, než kus hlavy. Jakmile viděl, že doktor naň obrátil pozornost, schoval se celý a začal křičet. Lékař ho konejší, babička mu domlouvá, sousedka ho krotí, nic platno. Když nebylo jiné rady, babička vzala chlapce do náruče, aby se mohl prohlédnout. Ale on tím více křičel a bránil se rukama nohama, že ho babička musela nechat.

— Ten chlapec nemá dobré vychování — praví doktor.

„Ba že nemá, ale to je vinna jeho matka a jeho dědeček, ti mu všecko dovolí.“

— Vidíte, milá paní, já s ním nemohu nic spravit, musím ho nechat — pokrčil lékař rameny.

„Bože, co si počnu!“, zanaříkala babička, až jí doktorovi bylo líto.

— Počkejte, já se s ním spravím — pravil. — Běžte všichni ven a nechte mě s ním o samotě! —

Všichni odešli, ale malý pacient se nezměnil. Přikryl si hlavu polštářem a jen chvílemi na doktora nepřátelsky střílel očima. Když ho doktor vzal za ruku, uškubl, jakoby ho byl had uštkl. Lékař viděl, že s ním nebude lehká práce, ale nemínil se poddat. Vzal chlapci polštář a peřinu, aby se neměl pod co schovávat, přečkal záchvat křiku a začal, když nemocný se trochu uklidnil:

— Tak, ty budeš teď plakat a musíš hodně plakat, aby to všecky děti slyšely, jaký ty jsi chlapík. Mně je to jedno, jak dlouho budeš plakat. Já tu zůstanu třeba do večera. —

Klučík stále pozoroval doktora nepřátelsky.

Doktor se zasmál a praví: — No, plač dál! Nebudeš? Zdali pak máš jazyk? Vyplázni jej! —

Ale nemocný nic.

— No já tedy vidím, že ti není žádná pomoc. Zítra umřeš. Přijede sem tatínek a maminka a budou plakat. Ale nechť! Já už jdu domů —. A doktor bral klobouk.

Tu chlapec jakoby úkradkem vyplázl jazyk.

— No podívejme se! Já jsem myslel, že mi nerozumíš. Ale teď ti musím dát tu trubičku pod páždí, abych viděl, jak jsi nemocen. — S těmi slovy lékař vytáhl z kapsy teploměr.

Ale hoch zaujal zas nepřátelské postavení a spurně koukal.

— Nu, když nechceš, dobrá. Tak do zítřka budeš ještě živ, ale nic déle. Podívej se přece a vezmi to do ruky, že to není nic zlého. — Chlapec vzal teploměr do ruky, podíval se naň dobře a pak už si nechal jej vložiti pod páždí. Měl horečku.

— Ale sednout ty si nemůžeš? — vyzvídal lékař dál. — Kdybys ty si tak mohl sednout, to by bylo dobře. Ale ty jsi tuze nemocen a nemůžeš. Kdybys si sedl, zas bys byl zdravý; ale ty nemůžeš, viď? To ti už nebude žádná pomoc. —

Chlapec se opírá o lokty, nejprv o jeden, pak o druhý a sedá si. Konečně se dá prohlédnout. Ale mlčí jako dub.

— A mluvit neumíš? Jak pak ti říkají? Josef? — Tázaný vrtí hlavou.

— Františk? — Táž odpověď. — Toník? — Nic. Ani Karel, ani Jeník, ani Jaroslav, ani Emil, ani Vladík, ani Matěj. Malého svéhlavce to baví, že mu lékař nemůže přijít na jméno. Už je vyčerpán a už žádné jiné jméno neví. Konečně vyklouzne chlapci mezi zuby polohlasitě, tak, jakoby mínil slovo každou chvíli vzíti zpět: „Lojzík“.

— A, ty jsi Lojzík? To jsi měl včera svátek? Co jsi dostal?

„Korunu.“

— A od koho?

„Od tatínka.“

Led je prolomen. Doktor se doví, jak se jmenuje tatínek, a čím je, a jak dlouho jsou na venkově — doví se i to, nač se ani neptá.

— No, vidíš! Udělal jsem ti něco? Bylo potřeba, abys tak křičel? Na takového hezkého chlapce se sluší, aby byl poslušný, a co je potřeba, dal si udělat. Tak jako ty jednají jenom nemoudré děti.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Srnky.

Nebyly to žádné srnky, ale pokřtil jsem je tak, hned jak jsem je uviděl.

Pěkný srpnový den. Obloha, vzduch, slunce, slabý větřík — nic lepšího si nemohl nikdo přáti. Příjemně venku. Sedím v zeleném úvahu, pod širokým štěpem. Věda, to moje větší učení, odpočívá vedle.

Nahoře, na stráni, objevily se dvě světlé skvrny — dva psíci, moje srnky, a úprkem po stráni pelášejí ke mně. Malí tuláci nebyli nikterak ostýchaví, už asi znali svět. Vletěli mi oba do náručí a jeden přes druhého se hrabe na prsa. Po tomto horkém přivítání byli u mně už jako doma, a spustili představení. Na hustém zeleném trávníku se jim dokonale líbilo.

Abych je taky trochu vypodobnil. Jeden jak druhý čistě bílý, jen na zádech hnědá skvrna, jako pokrývka. Jeden měl dokonce kabátek kolem celého těla, ten byl hezčí, ale neobratnější. Hlavy jakoby do té srnčí hnědi zabaleny, čumáčky trochu zamouněné a jeden tlustší měl nad nosíkem bílou skvrnu, slušela mu výborně. Druhý měl na hlavě dvě přes uši se táhnoucí skvrny. Mimo to měl zvláštní znamení, jedno ucho vzpřímené, což mu dodávalo výraz ostražitosti. Cvalíka jsem trochu pohladil, ten s tím ostražitým uchem mu to závi děl, a pustili se do sebe. Cvalík prohrává, ale činí leže na hřbetě úklady, chytá soupeře za nohu, nebo za vzpřímené ucho. Zaklesli čelisti do sebe, a odpočívají, ten můj bez pohnutí hlavy otáčí na mně bělmo očí, co tomu jako říkám; to se ví, že jsem ho chválil.

Pokračuji v zápase, stejně vyletí na stráň, chytnou se, a v klubku jedou dolů k mým nohám. Na sluníčku je jim libě, posadili se proti sobě — ostražitý se roztáhl přímo do trávy, a druhý tloukl špačky, až přitiskl svou zahnědlou kuličku k zemi, a mžouraje černými uhlíky, přemýšlel asi, proč je tady na světě.

Nevydrželi dlouho; přiběhli ke mně, a abych viděl, že mají taky čich, žduchnou nosem několikrát do krtiny — myška, myška! Ale jen když si pomazali trochu rypáček, to jim stačilo, a zase šli se bavit. Moje věda jim

začala překážet, přiletěli oba k zákonníku, několikrát do něho drcli a trestní proces se válí se stráně dolu. Po tomto hrdinském činu přilítli oba ke mně, abych je přece pochválil. Musil jsem své tuláky pohladit, a oni šli pokračovat.

Nahoře běží klučina; bosé nožky dupají po ušlapané hlíně, a bažantí péro, kolmo tkvící za hučkou, se mu klepe. Uviděl mé srnky. Začal na ně se shora, ale moji hoši se nedali, běželi až k mým nohám, a teď výbojně — hif — hif — hifhif. Ale klouček se nedal také. Lehl si na břicho, a začal na ně vrčet. Napřed jeden, za ním druhý vyběhli proti němu, stále se ovšem ohlížejíce na mně, zda jsem připraven na jejich ochranu, když už jsem je oba přátelsky přijal. No, buďte bez starosti.

Ten ostražitý první vyběhl až nahoru k nepříteli — teď, kdo měl z těch tří strach, moji chlapci se hnali na vítěze. Klučík vylít, a alou, a srnky za ním, ale to byla jen jeho taktika, chtěl nepřítele vylákati z ochrany, rychle se obrátil, několikrát zadupal — a moji hrdinové valí se po stráni dolu, dál už se valit nemohou, ale zase oba vyletí a hifhifhif! Klouček odchází, a moji chlapci ho pronásledují, ovšem v uctivé vzdálenosti.

Cvalík toho měl už dost, ale ten s ostražitým uchem jen za ním, za ním, až zaběhl někam daleko. Osiřelému se zastesklo, položil se vedle mně, upřeně hleděl tam, kde zmizel jeho druh, a bylo mu smutno — — Mohl jsem zase sebrati trestní řízení.

Ale ne na dlouho, po stráni uhání nezvěstný zpátky, sjede dolů jako elektrika, přemety urychlily jeho spěch. A to bratrské přivítání! Pustili se do sebe, několikrát kvikli a prali se s chutí. Ke mně se hrnuli se všech stran, běhali svorně vedle sebe, přiseknuté ocásky se jim stejně klepaly, a že již nechybělo mnoho do poledne, pustili se do trávy. Chutná, chutná — ukusují jen vršky opatrně, aby si nepořezali jazýčky, labužnicky se olizují, z vás by, hoši, dostal každý chuť.

Nějakého stesku po domově ani dost málo, až teď — leželi svorně v objetí, vítr sem zanesl trochu štěkotu z města. Vylítli. Všechny čtyry uši se jim vzpřímily, poslouchali napjatě. V kulatých hlavičkách snad něco zahrálo, ale ne na dlouho, a hoši se bavili dále.

Jeden se posadil vedle mně, přitiskl se na mně bokem, a otáčí bělmo na papír — co to pořád píšeš? pohlaď nás trochu! Víte, hoši, já píšu o vás. Nějak se mu to nelíbí.

Ale už půjdeme. Srnky uhánějí na sebe přitisknuty za mnou. Po cestě vždy některý zarazil, přičuchl k nějaké květině a otočil bělmo na mě — já nic, tak on taky nic, a uháněl dál.

Těšil jsem se, jak přivítají v cestě jsoucí husy. Ale hrdinové schlípli ocásky a velikým obloukem upalovali napřed, až před hlídačskou boudou zarazili jako přimrzlí. Uvnitř na slámě ležel strážce, trochu větší než moji průvodčí, a černýma očima mžoural ospale. Hoši natáhli krky, pokrčili několikrát nosíky, a když jejich kolega stále nic, cupali dál.

Přivedl jsem oba tuláky bez volání až domů. Připravili nepřítomnou micku o oběd, a když jsem odcházel, zase se mnou. Ale na ulici zmizeli, bezpochyby se mě už nabažili, a šli hledat jiného přítele. Domů mé srnky sotva běžely. Tuláci. **Skř.**

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

(Karla N—á.)

Naučili jsme našeho dvouletého Radímka říkání, vidí-li měsíček: „vítám tě měsíčku, dej nám peněz plnou kapsičku." — Čekali jsme k nám dědečka návštěvou, tož jsem hošíka učila uvítání: „vítám tě dědečku." Den před příjezdem dědečkovým zkouším jej a klučík mi odříkává: „Vítám tě dědečku, dej nám peněz plnou kapsičku." Nastalo pak ovšem nové učení s doplňkem „do našeho domečku" a dobře to dopadlo.

*

Vidí-li měsíček částečně mraky zakrytý, upozorňuje mě: „Maminko, podívej se, ulomenej měsíček." Sám si zakrývá ručkama obličej a to je „Ráďa za mraky."

*

Velmi rád má písně, a text jejich si upravuje dle své libosti. Tak píseň „Trávo, trávo zelená" upravil na sebe: „Ráďo, Ráďo zelenej, ty nejsi hodnej, neposloucháš, Ráďo zelenej" a druhá sloka: „už jsi hodnej a posloucháš Ráďo zelenej." Z písně „Má zlatá Mařenko pozoruj to" líbí se mu nejvíce „Mařenko otomilá" a „kdož by tě Mařenko nemiloval" atd., ale na místě Mařenko zpívá maminko, babičko neb tatíčku, a často mě volá: mámo, mámo, maminko otomilá!

*

Krmí psíka-hračku chlebem a rmoutí se z toho, že nepapá. Pravím mu, že není opravdový, a ten že nepapá. „Maminko, ale Ráďa je opravdový" a již zmizel chléb v jeho pusince.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek. Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 1. září 1907. Číslo 35.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

LOUIS KŘIKAVA:

ZÁPISKY NEURASTHENIKOVY.

Dru Janu Semeradovi.

Zlomek, jenž je přestávkou.

I.

Tedy zase mne to přemohlo. To bylo kasání se v jedné z minulých kapitol a tehdy jsem byl o tom přesvědčen, že musím, musím vítěziti, že vule moje je můstkem, který spojuje myšlenku a čin ... a uplynul na dlouhý čas ... stál jsem mezi myšlenkou a činem a díval se do prohlubně, z níž se chladně dívaly světélkující ty oči ... oči neurasthenie. Můstku, vůle nebylo. Nebylo síly.

Nemohl jsem ... Probloudil jsem pokojem týdny, celé týdny, a nemohl jsem. Venku na chodbě odehrávala se dramata, v nichž šlo vždy o život a o smrt ... oba seděli na nosítkách jako kočka a pes a střehli se navzájem ... Chtěl jsem říci, co říkám teď: „Život a smrt seděli na nosítkách těch jako kočka a pes a střehou se navzájem ...“ Chtěl jsem to říci, poněvadž jsem to viděl přímo. Strašidelně plasticky — neboť mám obdivuhodnou obraznost; ale nemohl jsem to napsati ... a věděl jsem přece: sedneš, napíšeš ... budeš psáti dále ... úlomek po úlomku tvé nemoci bude odprýskávati ... a objevíš se v slunci života, tak jak jsi, ještě mladý, ne ohyzdný, s takovou touhou v duši po zdraví a štěstí ... a schopný zdraví ... které se nevrací v tvé tělo jen proto, že mu zabraňuješ cestu sám.

Ale nepsal jsem. Nešlo to ... Tentokrát už nešlo to přinutit se, jako činívají choří, v kancelářích a pracovat, ač svalstvo ruky vypovídá služby; tenkráte nešlo zatnout zuby, cítit, jak pot tryská na čele a jak se duše prohýbá (jako kůň bolestí pod strašnou ranou bičem); tentokrát to nešlo ... Seděl jsem po dny sám a sám ... nebo střádal chůzí mezi okny zalitými tu tmou (byla noc), tu sluncem nebo přísvitem kalným i jasným (byl den) své trýznivé myšlenky o tom, že jsem zbytečným, že nemá život můj smyslu, významu a ceny a že se liším od duševně chorých i od těch, kteří zmizeli už v propadlišti hrůzy, jen tím, že svou chorobu znám, že se rdousíme navzájem a že dovedu ji analysovati. Což je tím strašnější.

*

Co lze, to píši ... Zápisky neurasthenikovy ... Nevím, neměl-li bych psáti zápisky někoho jiného ... neurasthenik ... trochu rozplývavé to slovo, jež přetéká hranice.

Tyto moje obavy a stesky jsou chorobné. Vím to, cítím to ... Slunce, luka, lesy, řeky zahalené v modravo svých par ... Není možno vidět; je nutno, pravím, zuby zatnout, aby člověk hrůzou a úzkostí nevykřikl, dívá-li se do hloubky, v níž zmizela vule, most, který spojí myšlenku s činem: tam hluboko svítí zelenavě oči tvého odumírání, jež nemá konce.

Ano, my synové viny nedovedeme se v ničem ztratit. Nedovedeme zapomenout, že jsme, stále cítíme, že existujeme, vidíme obraz, slyšíme melodii, a stále cítíme dva poly. Jedním je vjem, druhým je ne já, ale čivy, vitální náš stav ... úzkostlivě hlídaná bestie stále vrčící, stále se připomínající a vždy hotova skočit na hrdlo ...

Tedy zas mne to přemohlo. Nebylo síly ... Nevím sám, jak to přišlo, že zas sedím a píši. Nevěřím už ničemu v sobě. Nejlépe nepřemýšlet, skutečně, snad by bylo tak nejlépe nepřemýšlet ... kdybych toho dovedl ... Ale nic si nechtít dát kommandovat. Nic si kommandovat; na neurasthenika není spolehy, a rozkaz a nutnost je bič, před kterým neurasthenik uskočí s cesty jako polekaný, nedůvěřivý soumar.

II.

Není pochyby o tom, že změna je nám nutností. Hle, mne na příklad: jsem v rukou velmi dobrých ... mám vše, čeho si přeji. Očividně se můj habitus zvelebuje; přibývá mi i na váze. Ale už tu jsem tři neděle, už toho mám dost ... i toho uzdravování se ... čivy moje tenkými svými tykadly dotkly se všeho,

i hrůz okolí i tichých mávnutí smrti, která tu chodí kolem jako třetí jeptiška, zatlačuje hlavu do podušek, zastavuje krev v žilách a dělá z pohybujících těl nehybné, poslušné figuriny, kterými možno úzké rakve necitelně, bezchledně vycpávat... Můj zrak se najedl, mé čivy, chabé a ustrašené, chtěly by něco víc: najít, na čem nelpělo ještě prokletí minulosti a viny. Chtěly okřát... neznámy ještě, falešné a ovládané svým karabáčem, intelektem někde daleko... v objetí nezrozené dosud, hřejivé lásky, kterým je utrpení tvé bytosti cizím a která se o ničem nedoví... chtěly by aspoň trochu rozzvučet se v slunci, jež vstává jinak než toto, které jako opilý, rudý forman tlačí svou tvář v Prahu, přijížděje odněkud od židovských pecí... chtěly by nalít onen soulad okolí a sebe, v němž možno najít cos rovnocenného s klidem, jaký dává smrt: možnost ztratiti vědomí svého já, komického svými bolestmi, jež existují pouze, poněvadž přemýšlíš... Stříbrné tony, tony choré odskakovaly od flétny, s níž v ruce jsi žil sentimentality i frivolity mládí... Stříbrné tony ty navěsily se kolem tebe, ve vzduchu visí... ruce ti vážou, do očí ti šlehají... zvučí, sténají... čím více rozhrnuješ jejich pružný tlum... kam jim chceš prchnouti, bláhový?

* * *

Je to vlastně všechno jen neplodná, ničivá sebeanalysa. Možno, že chybuji, léčím-li se tuto, v nemocnici, klidem této kobky. Klid znamená pro neurasthenika jen možnost přemítat, oddat se mučivosti svých představ, obviňování sebe sama, pozorování sebe; takové truchlivé, ubité kotě jsi, mládenče, které se točí stále do kolečka a chňapá po své oháňce.

Ano... Je nutno něco pracovat, něčím se zaměstnávat. Je dobře pro neurasthenika, má-li nějakou oblibu, nějaký zájem pro něco.

Má-li...

Neurasthenie je ponrava, která užírá kořínky... Na takovém poli osení nevzejde... Nebývá oblib... nebývá zájmu. Není prostě půda na to... Taková půda zájmů nenese.

Vrhni se do práce... brzo svěsíš ramena... nedůvěra v sebe sama bude ti vázat ruce. Vrhni se do zábavy... ty, nedůvěřivý, neúsměvný, vytahovačný! Jdi, naslouchej hudbě, básníku svých čivů... Stesk života vyproudí z každého poru okolí... a zaplaví a odlají a probudí trýzeň na chvíli uspalou. Zpívané, vyluzované touhy jsou horší těch, které mohou se ovíjet kolem vtělené představy; v illusi je vždycky bolest... nerci-li v skřivených, stesku plných vědomě marného stesku plných illusích člověka takto churavého...

* * *

Vracím se z venku, z chodby. Usedám... Ó, je zdrávo, přec jen zdrávo pobýti tuto.

Přicházím z blízké, všem společné místnosti. Umřel tam člověk. Nic víc, nic míň souchotinář, mladý Šmid. Byl nesmírně aristokratický, ten hoch. Za nic na světě by nebykonal svou potřebu v třídním svém pokoji který s ním sdíleli ještě dva.

Včera jsme se srazili. Už nemohl mluvit... I taková místnost — kdo se uráži, prosím? — i taková místnost má předsíň. A na té předsíni stojí noční stolice. Ale tam nechtě mladý Šmid... ten chtěl dovnitř. (Uráží se kdo?)

Vyšel jsem a spatřil jsem ho... Přepotácel se napříč z chodby, nemohl dále a sedě odpočívaje na stolici. Zdravit nemohl. Díva se na mne očima zlomenýma blízkostí smrti.. Byl jen v košili; dvě žluté hůlky opíraly, co nad nimi bylo.

A právě jsem ho našel... umřel tam.. To by nebylo tak zvláštní . . . utekl z pokoje... nemoha se odhodlati k činu proň v pokoji tak nepříjemnému... ale co bylo zvláštní...

...Tu když jsem po chvíli pak, když už ho odnesli, vešel tam, abych zdvihl šáteček hedvábný šáteček, dar jeho milé snad, která dávno přestala usýchající své štěstí navštěvovat... jsem na něco narazil... ve výši svých boků jsem cítil dotek obrysů jakéhos těla.. právě v těch místech, kde se skloněnou hlavou dodýchal...

To bylo zvláštní... ustoupil jsem zaraženě, ale pak mi bylo najednou vše tak lhostejné... Tam, kde se smrt přelévá z koutu do kouta, zlhostejní vám i zdánlivý záblesk z temna, které ji putující mlčky halí...

Neboť jste churavý... tu přednost máte... synu viny, že mnohé věci pojímáte kamarádštěji... a že jen se leknete pro první chvíli... neboť víte, co vám příští přinese: příští. A toto příští: zas příští... A dokud nebudete zas schopen stát nad svou nemocí nic si nevyměníte. A je noc... a světlo elektrické svítí... a na spánky tlačí zvolna sulfonal... chce se spat... a sedám náhle a chce se mi smát...

„Nebylo nic ve mně... nešeptalo tam v zákulisí cosi o smrti... nepřemýšlel jsem.. (ne... nelze říci, že bych byl přemýšlel).. nevanuly mou myslí lehce jako chmury večerních mraků stínící zašeřený sad... myšlenky o smrti... o zhaslém vědomí...

Ano...

Ano... Tesklivou úzkost jsem měl.. Vědomí, že narazím... místo, kde byl seděl

mrtvý, bylo ohraničeno mnou, nežli jsem přistoupil...

Ale ten prudký fysický dojem?... Dojem doteku? — — Neurasthenie? — —

Není odpovědi! — —

K. H SÝKORA:

ŽALOBA DUŠE.

Velebná nádhero důstojných lesů a hvozdů,
v stínech tvých nalézám šlépěje pravého božstva,
od forem spuchřelých z kamenných chrámů když prchám,
dogmaty přecpaný, ale přec hladový po Něm,
jenžto jest láska i útěcha umdlených duší.
Není tu oltářů, zpovědnic, božích ni sluhů,
a přec tak posvátnost odevšad ke mně tu dýchá,
věčnost tu Neznámý názorně podává oku.
Při prvém kroku zde setřásá člověk své trety,
které naň navěšel moderní Babylon světa,
všedna prach otírá s obuvi, s rozšafných šosů.
Občané svobodní žijí tu z všeliké kasty,
dělníci mravenci, jeleni vysoké šlechty,
veškeří sloupové volného lesního státu...

Na zemi válím se po mechu, vlhkost jenž dýmá,
vonný vzduch, prosáklý jehličnou ambrosou, piji,
nitro mé prosáká hrůza všech konfessí světa,
nesměrnem obzory děsivých záhad mne drtí.
Opodál ze vsi teď rozlil se zvonečku hlahol
přes kopce, doliny, stráně a skály a rokle,
truchlící nad koncem posledním člověka bratra.
Který z dvou pastýřů zachytne do měšce štólu?
Pater a pastor tam, pozemští panoši Páně
na farách posvátných pečují o lidské duše...

Tichými kročeji podvečer v údol se vkrádá,
zatím co ve vlahé vůni se červenec koupá
pod sprchou chladivé rosy. Kdes hluboko v hvozdě
zahoukla sova a divoký holub se mihnul
zrovna mi nad hlavou s šeptavým šelestem křídel.
Loudavě kráčím ven jehličím sypanou cestou
v rozpory Satana s božskými věcmi se hříže.

Mrtvý ty ve vsi tam, ritu dle kteréhokoliv
modlitba tvoje ať plynula k Otci a Pánu,
pozdrav jen jediný vyplň a vyřiď jej Synu,
až se tě otáže, bylina lásky jak vzrůstá,
léčivá, kterou On vypěstil na zemi pro lid:
„Kdybys, ó Ježíši, sestoupil božskou svou nohou
s výšin svých světelných podruhé do prachu Světa,
mrazem bys sžehnout dal všecko to otravné bejlí,
které se rozlezlo po širých záhonech Země —
z hněvu a lítosti v hořkých bys zaplakal slzách...
Z semene Lásky Tvé vybujel Pomsty blín černý — —
Bližní tam bližního parobem, podnoží činí,
ve jménu Tvojím, ó Kriste, se v mamoně hrabou
lačnýma rukama. Přepychem zpyšnělí hýří,
na bratra míříce prstem k všem Pilátům křičí:
Ukřižuj! Ukřižuj!
— — — — — — — — — — — — — — — —

Ano, Bůh láska jest, lidé však dravci.

DR. J. EV. JIRÁSEK:

NEMOCNÉ POSTAVY ROMÁNŮ DOSTOJEVSKÉHO.

II.

Předvádím čtenáři jiný typ epileptika. Je to kníže Myškin v románě Idiot.

O rodičích knížete Lva Nikolajeviče Myškina nevíme mnoho. Jen o otci je zmínka, že zemřel v nemocnici vězeňské. Jedna vzdálenější jeho příbuzná jest povaha hysterická, snadně vznětlivá s povahou dětskou. Její dcera Aglaja Jepančinová jest rovněž povaha hysterická velmi hrdá, nezlomná, samostatná, vymykající se svým podivínstvím z rámce bohaté rodiny generála Jepančina. Kníže Myškin byl vychován jakýmisi tetami, z nichž jedna jej hodně trestala metlou. Jest 27 letý, postavy štíhlé, vyšší, blondýn hustých vlasů se vpadlými tvářemi, malou skoro bílou kozí bradkou. Má velké modré oči, pozorlivé, v jejich hledu spočívalo cosi tichého avšak těžkomyslného, cosi plné toho prazvláštního výrazu, podle něhož někteří usuzují hned na prvý pohled, že dotyčná osoba trpí padoucnicí. Obličej byl příjemný, něžný, hubený, ale bezbarvý. Záchvaty epileptické má od mládí. Je plný choty, skromné poníženosti a prostoty, podléhá snadno sugesci. Je prostě pravdivý: všecko řekne bez vedlejšího úmyslu kdykoli a komukoli. Proto dělá dojem idiota, hlupáčka, který neumí se ve společnosti chovati. Uraziti jej není skoro možno — tím často imponuje. Přichází do Petrohradu ze Švýcar, kdež v jednou ústavě se delší dobu léčil ze své epilepsie a byl značně zlepšený propuštěn, když nebylo peněz na další vydržování jeho. Peněz nemá a nestará se, jak bude žít v Petrohradě, ač leccemus se naučil a pracovati chce.

Jeho charakteristika osob, které poprve uvidí ve skutečnosti nebo ve fotografii jest zrovna neklamná. „Dívám se velmi pozorně na tváře," říká, proč všecky poznává, to nedovede říci; knižního vzdělání příliš velkého nemá. To které má jest jednostranné a z něho vyvinula se jeho Idea, za níž jde celý život a která určuje všecko jeho konání. Chápe více

citem, instinktem, dovede někdy vše nesmírně rychle a jemně pochopiti a neobyčejně uspokojivě pověděti. Není náruživý, ač podlehne někdy náruživému citu, když se jedná o jeho ideu.

Rád mluví o hrůzných dojmech, zločinech, popravách. Zabíjeti za zabití jest nepoměrně větší trest než sám přestupek. Zabíjeti dle rozsudku jest nepoměrně hrůznější než loupežné zabití. Ten, jejž lupiči zabíjejí, podřezáván za noci v lese, či jakkoliv, ještě doufá, že se zachrání... jsou příklady, že měl kdosi hrdlo již přeříznuté a ještě doufal nebo utíkal nebo prosil. Ale zde — tuto všecku poslední naději, s kterou se umírá desetkráte snáze, odebírají na jisto, tu jest rozsudek a v té jistotě, že neujdeš, spočívají všechna ta hrůzná muka a větších není na celém světě... Kdo řekne, že lidská přirozenost toho snese bez šílenství? Dostojevský byl v takové situaci: byl odsouzen k smrti a postaven už před pušky vojáků. V poslední chvíli pak dostal milost a byl dovezen do vězení na Sibiř. Dojem, který tehdá měl před smrtí byl ohromný, a Dostojevský často ve svých románech v různých variacích k němu se vrací.

O svém minulém stavu kníže Myškin vypravuje: „Když mne vezli z Ruska různými městy německými, pohlížel jsem na vše toliko mlčky. Bylo to po řadě prudkých a bolestných záchvatů choroby a já vždy, když se choroba sesilovala a záchvaty se několikrát za sebou opakovaly, propadal jsem úplně otupělosti, pozbýval docela paměť a třeba že rozum pracoval, přece logický běh myšlenek se přerušoval. Více než dvě tři myšlenky jsem nemohl za sebou v jednu řadu spojiti . . . Když záchvaty minuly, stal jsem se silný jako nyní.“ Krásná krajina působí mu blaho a neklid a přesvědčil se, že možno i v žaláři nalézti život ohromný. O těchto věcech vypravuje v rodině příbuzných Jepančinových a vrací se k svému zamilovanému thematu o popravě temito slovy: „Člověk byl jednou spolu s jiným přiveden na popraviště... asi za 20 minut potom přečtena mu i milost... leč oněch 20 minut mezi oběma rozsudky prožil v pevném přesvědčení, že za několik minut náhle zemře. Chtěl si tedy přestaviti sebe co možno nejrychleji a jasně, kterak to je: nyní jest a žije a během 3 minut bude již něco, kdosi čili cosi? A kdo? Domníval se, že vše to rozhodne za ty dvě minuty! Nedaleko byl kostel a vrchol chrámu s pozlacenou střechou se třpytil v jasném slunci. Pamatoval, že se až ku podivu upřeně díval na tu střechu i na paprsky z ní jiskřící; nemohl se odtrhnouti od těchto paprsků: zdálo se mu, že jsou jeho novou přírodou, že za tři minuty se nějak s nimi sloučí... Neznámost nového a odpor k tomu novému, které hned nastane, byly hrozny; ale nic nebylo proň tížívějšího nad stále se opakující myšlenku: což kdybych nemusil zemříti? Což vrátí-li mi život — jaká nekonečnost? To bych potom každou minutu proměnil v celý věk, ničeho bych nepromarnil... Tato myšlenka proměnila se v něm ve vztek, že si přál, aby již co nejrychleji byl zastřelen.“

Dále vypráví o skutečně provedené popravě, jíž byl přítomen: „Konečně vezou odsouzence městem na popraviště. Zdá se mi, že jistě cestou uvažoval: Ještě dlouho mi zbývá žíti, tři ulice zbývají, hle tuto projedu, potom ještě zbývá ona, potom ještě ta, kde jest na pravo pekař a než ještě přijedeme k pekaři!... Odsouzenec byl dole pod schůdkami velmi bledý, ale jak vystoupil a postavil se na popraviště, byl náhle bílý jako papír... nohy slábly a dřevěněly a cítil mdlobu, jakoby ho něco v hrdle dusilo a dráždilo — jako někdy cítíte při strachu či ve hrůzném okamžiku, kdy i všechen rozum ustává pracovati a jest plně bez moci (patrně vzpomínka na záchvat epileptický), když vznikla tato slabost, kněz rychlým pohybem a mlčky přitiskl mu náhle kříž na rty... a jakmile kříž dotekl se rtů, odsouzenec opětně na několik vteřin oživl... kříž líbal chtivě, spěchal s líbáním... Podivno, že zřídka kdo v tyto poslední vteřiny omdlévá, naopak hlava úžasně žije a pracuje;... představuji si, že raší různé myšlenky, vše neukončené, snad i směšné, takové vedlejší myšlenky: hle ten divák má bradavku na čele; tuhle katovi zase jeden spodní knoflík zrezavěl a zatím vše víš, všecko pamatuješ; jest jeden takový bod, kterého nijak nemůžeš zapomenouti a do mrákot padnouti nelze, vše kolem něho se točí. A pomysleme, že jest tak do nejposlednější čtvrti vteřiny, kdy hlava leží již pod ostřím nože (guillotiny) a čeká... a chápe... a náhle zaslechne nad sebou, jak sklouzlo železo. To rozhodně zaslechne. Kdybych já tam ležel, schválně bych naslouchal a slyšel!... A představte si: dosud tvrdí někteří, že hlava, když odletí, možná ještě vteřinu ví, že odletěla — jaká to představa! A co když 5 vteřin!“

Cítíte v tomto vypravování hrůznou bizarnost, zvláštní nápady, přímo kochání se hrůzou. Chvíle před popravou líčená podobá se chvíli před záchvatem epileptickým a snad tenkrát před popravou to byla také ona chvíle, po které snad později v žaláři Dostojevský byl přepaden prvým záchvatem epileptickým...!

Jak hrozné to musily být minuty pro vnímavou duši básníkovu!

Zároveň připomínáme si, že opakování a vracení se k stejnému předmětu jest charakteristickým rysem epileptiků.

Jiná zvláštnůstka Myškinova jest jeho láska k dětem a jeho dětská povaha: „Dětmi se léčí duše," praví a jinde: „Kdykoli jsem se s nimi setkal, míval jsem jakýsi neobyčejný silný pocit štěstí," neboť „skutečně nerad prodlévám ve společnosti dorostlých lidí.

Jako Raskolnikov, tak i Myškin miluje podivínsky, ba ani nemiluje láskou, jak jí rozumíme my normální lidé. Ve Švýcarech seznámil se s dívkou ubohou žebračkou slabou, hubenou, souchotinářkou nehezkou, však zneúctěnou, kterou pro její hřích druzí všichni opovrhují, od svých příbytků zahánějí, nadávaji jí, která sama se pokládala za jakési nejposlednější stvoření! Tuto opuštěnou obdaroval posledními svými penězi ba, když ona mu ruku políbila, chopil se její ruky chtěje ji rovněž políbit. Tuto lásku k osobám povrženým a poníženým naleznete všude ve všech románech Dostojevského, neboť jak jsme řekli, jest Dostojevský básníkem pokory, která jest mu největší silou jako zase pohled na krásu ať přírodní nebo lidskou u Dostojevského vzbuzuje strach ba hrůzu. „Jste neobyčejná krasavice Aglajo Ivánovno, jste tak sličná, že strach na vás se podívati... Krása toť hádanka." Pohlédne na podobiznu jiné krásky Nastacie Filipovny a usuzuje: „Tato oslepující krása byla až nesnesitelná." Tuto fotografii tajně políbí, neboť svým talentem poznávacím usoudí, že „v tomto obličeji... jest mnoho strádání."

V jedné společnosti, kde hájí uraženou ženu, dostane políček. Zbledl. „Zvláštním a vyčítavým zrakem pohledl Gaňovi (který jej udeřil) přímo do očí, rty se mu chvěly, usilovaly cosi pronésti, ale nějaký podivný, úplně nevhodný úsměv je křivil (Petit mal?)." Viníku odpouští však s radostí, když přijde tento se omluvit.

Onu krásku Nastasii Filipovnu chce vzít si za manželku, poněvadž trpí a je ponížena. „Jsem přesvědčen," praví, „že vy mně ne já vám prokazuji čest... Vy jste strádala, ale vy jste vyšla čista z takového pekla" ... Tato Nastasie Filipovna byla zneuctěna a oficielním cremem společnosti petrohradské odsuzována a přezírána, tedy byla to žena ponížená podobně jako ona dívka švýcarská.

Kníže Myškin jest člověk zcela nepraktický. Zdědí náhle veliké jmění, ale klidně by se o něj s každým darebou dovedl rozděliti, ba ještě by prosil toho darebu, aby laskavě peníze od něho přijal a se neurážel.

Když jednoho dne přijel Myškin do Petrohradu, zdálo se mu, že „zachytil tam (v nádraží) v davu diváků zvláštní pohled čísi palčivých očí." Byl teskliv, tušilť, že to byly oči jeho nepřítele a žárlivého soka, který miloval Nastasii Filipovnu šílenou láskou... Rogožin se jmenoval.

Jindy zase vidíme jej bezmyšlenkovitě potulovati se po ulicích. Jde kolem zasmušile vypadajícího domu a uhodne instinktem, že to je dům onoho Rogožina. Setká se s ním později a uvědomí si onen pohled na nádraží, který jej uvedl v tesklivost. V hovoru s tímto děsným, demonickým člověkem, pozdějším vrahem Nastasie Filipovny, vidíme znova náchylnost k vyprávění hrůzných událostí, k horování o víře v Boha, o vraždě. Mluví o tom, kterak jistý člověk zabije jiného skoro bez příčiny: zachtělo se mu jeho hodinek, ač nebyl žádným zlodějem a hodinek z nouze nepotřeboval. Jen tak, aby vzal hodinky, z jakési nutkavé myšlenky vraždí tento nešťastník a modlí se: „Hospodine, odpusť mi pro Krista."

Myškin je samotář, miluje samotu a bloudí neuvědoměle po ulicích. Jednou táhne jej to k jedné výkladní skříni, kde před nedávnou dobou viděl nůž podobný, jaký viděl u Rogožina. Venku je dusno, před bouřkou. Cítí „zvláštní chorobnou náladu, skoro takovou, jakou míval při prvních záchvatech své choroby." Jako dřív jest roztržitý, plete si předměty i osoby. Před výkladní skříň onoho obchodu přišel neuvědoměle a teprve zde si vzpomíná, že chtěl viděti onen nůž. Kráčí sklíčeně, srdce mu buší, cítí tíži. Přemítá o své nemoci a vzpomíná na dobu před svými záchvaty. Byla to doba, kdy „uprostřed bolesti, duševních mrákot a tlaku chvílemi se mozek jaksi rozohňoval... Vědomí života se zdesateronásobnilo. Rozum a srdce ozářily se nevšedním světlem, veškerý nepokoj, rozčilení, pochybnosti se rázem zmírnily a rozplynuly v jakémsi vyšším klidu plném jasu harmonické radosti a naděje. „To byly pouze předtuchy té nekonečné vteřiny, kterou počínal záchvat.. To byly „záblesky vyššího vědomí života a sebevědomí proti normálnímu nižšímu životu."

„Co na tom záleží, že jest to napietí nenormálné," usuzoval, když výsledek, vteřina vědodomí vzpomenutá a prozkoumaná po úzdravě objevuje se býti nejvyšší harmonií a krásou a poskytuje neslýchané a netušené dosud pocity plnosti, míry, smíření a nadšeného, zbožného splynutí s nejvyšší synthesí života... Tyto momenty byly právě neobyčejným úsilím sebevědomí a zároveň co nejvíce bezprostředního vědomí života... Ano za tento oka-

mžitý možno dáti i život, jest to táž vteřina, ve které nemohl vytéci epileptiku Mohamedovi převrácený džbánek vody, jež však úplně stačila, aby sobě prohlédl ráje Allahovy.

Patrně jedná se tu o halucinace, které měl Myškin-Dostojevský před záchvatem epileptickým, ovšem před tím, který nazýváme velkým záchvatem (grand mal), o který se zde jedná. Před velkým záchvatem konstatuje Dostojevský zvláštní shon myšlenek trudných a hrůzných, náhlou touhu choditi, toulati se a vzpomínati při tom na děsné události a chtivost hovořiti o tom a přemýšleti třebas zmateně o zažitých věcech v chaotickém nepořádku. (Pokrač.)

ČÁSLAVSKO A KONGRES VOLNÉ MYŠLÉNKY.

(Předpovídá Pavel Sula.)

Rok 1915. — — Zdá se, že jsme příliš omládli, ačkoli nás tíží desítky. Jsme jakoby mužnější a mladší. Ale jsme ještě „na zemi“ — —

Polabí je učiněná rozkvetlá zahrada politicky i kulturně vyspělá, zvlášť Chrudimsko a Čáslavsko, ačkoli tam před nějakými 10 lety v l. 1907 volili klerikála Šabatu. Kolín, Pardubice, Chrudim mají svoje dívčí lycea, meliorace je provedena, Doubravka i Labe upraveno, čáslavští agrárníci — mluví se ovšem o nich jako o bývalé straně, — přirozeným tokem dějin splynuli se sociál. demokraty. Ostatně otázka agrární je jen částí otázky sociální. A náš čáslavský venkov čítá dnes Světlo, Pravdu, Stráž — vesměs samozřejmo pokrokové listy, kde jednotlivé rubriky vzorně vedené (Politika, Školství, Umění a kultura, Socialismus, Průmysl a živnosti, Hospodářství) jsou přímo takřka hltány v každé chalupě. Nemluvím ani o Černém koutku, který vede v dotyčných listech zbyslavský páter Wagner, pomilování hodný člověk, který sice za své mladosti bujné prosadil vlivem kazatelny „klerikála“ Šabatu, ale nakonec, dnes drží se jedině Krista a — pokroku. Bez milosrdenství řeže pp. spolubratry — jsou-li klerikály, ačkoli dnes r. 1915 se už nedá na Čáslavsku o klerikalismu ani mluvit.

A ženy venkovské! Agitují, pořádají vzorné kursy hospodářské, vzdělávací, sbírají dokumenty klerikalismu a účastní se činně politiky.

Kostely stojí jen jako z milosrdenství, jako na ukázku, sem tam jen babka ze staré školy — ale dnešní mládež, dnešní lidé cítí už jasně historický podklad kultu náboženských a symbolický význam slov i věcí. Nevěří už v nadpřirozené — nemožno. Už mládež — caparti — říkají při hrách: pohnojíš a urodí se, zařiď hromosvod a blesk nezapálí, pojistíš-li se, neutrpíš živelních škod, a nerozsvěcují svíček při bouři a nedělají už všelijakých hloupostí — no, jak říkám, generace jiná, z gruntu jiná — —

A když onehdy vyhrabal strejc Čejka ze Starkoče staré noviny z r. 1907, už sežloutlé a plesnivící a četl o voličských schůzích toho roku (Šabata a Myslivec), usmál se tehdejší hlouposti. Vzpomněl na tehdejší řev, na ječení žen, na pusté nadávky katolíků . . . ani tomu nemožno po čase věřit . . .

A školy! — — Ty peníze, co na školu dáte, ty se neztratí, říká vilímovský farář, který před lety vystoupil z církve, to je věno našich dětí, ten kapitál se nám vrátí v mnoho ... zisku. Na škole nemůžeme spořit, okrádáme tím vlastní děti. — A sedláci říkají: Teď víme, co je volná škola, jak je blahodárná — ale tenkrát (vzpomínají na r. 1907) nám povídali na schůzích i z kazatelen nesmysly. Škola je pro „tento“ svět a ne pro „onen“, škola musí vychovávat čilé, sebevědomé lidi a ne mrtvoly, nebo lokaje — —

V podvečer shromažďují se občané na vsích na večerní hovory, besedy, čtou noviny a vykládají své názory. Kde pak ty časy, kdy se hrály karty v hospodách, kdy čáslavská studující mládež nejen večer, ale po celý den hrála billiard a karty! Dnes (r. 1915!) v Bílém Podole sedají v létě večer na ryňku na lavičkách, močůvka z r. 1907 už ovšem náměstím neteče, a bývalý farář vykládá jim o technických vymoženostech a o nových hospodářských strojích. Vrdovští přemýšlejí o obecní elektrárně, protože je škoda 21 HP, které Doubravka může dát — a to stačí na osvětlování i topení po celém městě. Ronovští staví obecní továrnu na ovocné šťávy bez alkoholu — dávno už pominuly středeční pravidelné pitky, končící ráno. Vilímovský baron Rajský, jako jedinec, podlehl ovšem finanční přesile sdružených rolníků, nemožno přec jim konkurovat, prodal jim zámek a panství — a vilímovští se radí o zřízení obecního divadla, řečniště pro omladinu a tělocvičny z tohoto zámku . . .

Jak se za pár let mění i celé společenské zřízení!

Ale abych nezapomněl — Ano, r. 1915 —

Obecnímu výboru vilímovskému došel jakýsi přípis sekretariátu Volné Myšlenky české: Pozvání na světový kongres. Ostatně zvát ani nebylo nutno, protože v novinách už o tom byla řeč, všichni občané o kongresu jistě vědí — a občané upozorňovali už před časem představenstvo, že musí vykonat morální povinnost v zájmu občanské svobody a cti. Starosta Vavruška, šedivý, příjemný, svolal obecní výbor.

Seděli tu klidni a rozhovořeni o úrodě, nové obecní oračce, o nastávajícím kongresu, o politice, o starém filosofovi Haecklovi, o němž nedávno jim přednášel ve škole učitel Ryba, vítali se vzájemně

rozradostněni pohovořit si a navrhnout nutné reformy v obecním hospodářství v zájmu občanské svobody a cti. (Nutno ovšem podotknout, že obecní představenstvo vilímovské je už 5. rok voleno na základě všeobecného rovného práva hlasovacího do obcí.)

Starosta usměvavý zahájil schůzi, laskavě a mile hosty vítal a pak předčítal došlé dopisy, mezi nimi přípis Volné Myšlenky. Pravil teple a hřejivě tato slova:

Přátelé, občané! jste vyzváni účastnit se letos mezinárodního kongresu V. M. v Praze. Město Husovo a Komenského uvítá nejpřednější hlavy vědeckého světa evropského. Není jinak možno, aby český venkov, naše Čáslavsko, zůstalo za Prahou, nechalo Prahu osamocenou. Je mi potěšením, že mohu zasedat ve sboru tak uvědomělém, kde většina nás je přímými členy tohoto mezinárodního sdružení. Odcírkevnili jste vilímovskou školu, provedli jste mnohé sociální reformy, je na vás, abyste vykonali svoji dnešní vlasteneckou a morální povinnost a vyslali delegáta na pražský kongres — abychom ukázali vyspělost českého lidu . . .

Na tato klidná slova odpovídali členové souhlasem. A šedivý starosta dával hlasovat o podaném návrhu: kongress nechť se obešle celým představenstvem vilímovským.

Na všech tvářích klidné důstojenství a vědomí povinnosti, ruce, všechny ruce, všechny ruce do jediné — — ano, ano, totiž rok 1915 — všechny ruce se zvedly a s úsměvem odhlasovali občané samozřejmě obeslání kongresu. Pokladník obecní píše chek a vyplňuje hned příspěvek i odhlasovaný čestný dar obce Vilímovské.

Ostatní hovoří v roztomilém, sebevědomém šeptu o nastávajícím kongresu — a naivně se diví, mnozí ironicky se diví a smějí, že tehdejší představenstvo v r. 1907 o kongrese snad ani nevědělo, což je nemožno, protože i tenkrát se už čítaly noviny jakési. — Diví se v živé gestikulaci, že mohly být v Čechách r. 1907 obce, jež hlasovaly pro klerikála (dnes tak staré nezvyklé už slovo) — a že uspořádaly obecní výbory aspoň agitační schůze, kde se mohlo o Volné Myšlence promluvit.

Opravdu se diví — naivně i ironicky — A bělovlasý starosta zatím béře nový dopis — občané se uklidňují, jen sem tam ironický úsměv roku 1907 a sledují další jednání. Starosta se roztomile, blahovolně usmívá a všichni sdílejí jeho roztomilost, vědomí vykonané povinnosti morální i vlastenecké pro blaho lidu a potřásají při jeho čtení a hovoru hlavami — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Douška: Povzdech!

Vrdy-Bučice 23./8.

FR. TRNKA:

NÁBOŽENSKÁ PERSEKUCE XVIII. STOL.

(Z pamětní knihy, psané Filipem Chládkem a nyní chované v rodině p. K. Němce na Žďárské ulici v Novém Městě na Moravě.)

1749 Dne 12 Marci odgel od nas Gan bilsky Administrator a Ktereg zde bil 9 čzwrti Roku, Ten Sedost Nasužowal lidy a Pisma pobral nawiezel, v Kostele Lidy narwal, Když wedl Proczesi na Swatiho Gana Nepomuczkiho do Klaštera na zelenou Horu, Pliznil lidy aby Hodnie Křičeli Wšim Hrdlem se Modlily žie ge Pan Buh Wisoko Kdibi se pomalu Modlili že bige Neslišel, Powaž to Každy dobri čzlowgek.

1749 Dne 25 Novembr Musil se P. Falař Ludwik Reš postawit do Concistoře, že nebere lidem Knihi a ostal Tam we Wiškowge w Harestie až tam y Umrel dne 9 Febru 1750.

Ro! 1758 Karel Orel Derektor Mocznie Wzal Franczowi Přibkowy Richtu Rokitenczkou Richtu geho wlaSni Krunt, a geho dal na Špilberk dobrna Tam Taki Hornosti *) Umřel. Toho ale bila Přičžina že se držel ewandeliczkiho Naboženstwi, a Wtom čzasi Takovi Pismo žadneg Nesmiel Mit, To wšadi Kneži mnieli Tu Mocz že Knihi takowi brat Mohli. Poneważ bilo to Pismo zapovgedeni wtom čzasy, aš začzal Josef druheg Slawni Pammeti Rekirowat ten dal Powoleni abi lidi Takowi se weřegne Prohlasili zcswim Naboženstwim, a Widal Toleranz Patent. Tak ten Strah czolidi Miwali zas Radost dočzkali žetoho Weřegne Užiwat Mohli.

Roku 1781 Dne 27 řina Za czisařze Josefa druneho Wišel Toleranz Patent skrze Wiru že Se Každeg Mohl wiznat Kswimu Naboženstwi a to Kwiřze ewandeliczki, a Nebo Kwiřze Helweczki a Nebo Kwiřze řzecki Nesgednoczeni, Tak se taki Stalo že Mnoho lidi odkatoliczki Wiri odstoupilo a Khelweczi! Wiřze Přistoupilo, obzlaščzne staregh lidi, nebo ti toho bili diczki žadostiwi, poniewačz teh Pisem bili Milownici, nebo neš Ten Patent wišel to žadneg Pismo ewandeliczki Nesmiel mit, a Kdoho mniel a bil wizrazeneg tak bil taki Harestem trestaneg, a Mnohi aš Našpimber! dobrna doharestu Sedostawali, a to Pismo Se gim pobralo, a Musili delat Wiznani Wiri Katoliczkeg, a toho Pisma ewandeliczkiho se odřzeknou!, diš ale Toleranc Patent wišel to bilo odteh staragh Lidi Hrozni Radosti žepreg gim Toho Pan Buh dal dočzkat že negčzko to Pismo Swobodnie Mužou mit a bezefšeho strahu weřzegne čzist, a to taki i Katoliczi Mocz takoweho Pisma bes strahu negčzo! Magi, ale gak ti prwni stařzi to pismo milowali, a stoho Pana Boha Chwalili že se ti Swobodi

---

*) Chorností, nemocí.

doćzkali, tak zas Negezko ti Mladi lide skoro oto niez Nedbagi a teh Piscan si Nefšimagi nebo uš zas o! 20ti Reku gih od Ti wiri ewandeliezki Moez od stoupilo a ešeze pořza l odstupugeu, gak dal Bude to uš Negězko Psat Nemužu.

DROBNOSTI.

Dán o Praze. V červenci t. r. meškal v Praze redaktor dánského listu v šlesvickém městě Aabenraa a uveřejnil o tomto svém pobytě pět feuilletonů, které svedčí o veliké sympatii autorově k českému národu a o pečlivém studiu, jímž se na zprávy své připravil. Že se bez omylů neobešel, není divu; tak čteme na př. při popisu Českého musea slova: „Museum je úplně české (Ajekkisk) a objevujeme zde jako na tolika místech jiných, že slova b ö h m i s c h se užívá ve smyslu č e c h i s c h. Tak velice pokládají Češi Čechy za svou zemi." Rozumí se, že autor je tu informován zcela mylně, ale vidíme, k jakým úsudkům naše bezmyšlenkovité lpění na slově b ö h m i s c h i tam, kde neznačí jako v museu celou zemi, zavdává příčinu. Lépe než o museu jest orientován o universitě, uvažuje o výsledku voleb, zkrátka můžeme za informace, které se Dánům o nás dostanou, býti panu Lebeckovi vděčni. Jelikož je autor, jak řečeno, redaktorem denníku venkovského, mohla by se vyskytnout otázka, kolika čtenářům se jeho zprávy dostanou do rukou. A odpověď by zněla: velmi mnohým. Dle dobrého dánského zvyku totiž vyšly tyto zprávy v d v a c e t i nebo více venkovských časopisech. To je opravdu dobrý zvyk a měli bychom se mu přiučit. Stále mluvíme o korrespondenční kanceláři pro cizinu a nedovedeme ji zaříditi pro své listy vlastní. Jak mnohé poznámky z cest nebo jiné úvahy, pro něž není v pražských listech místa, mohly by znamenitě poučit a pobavit tisíce čtenářů, kdyby je kancelář rozesílala celému množství venkovských listů s jejich často tak bídnými besedami a postarala se ovšem o to, aby autor byl od všech listů honorován. S v é p o m o c studentská mohla by se věci ujmout, mohla by dobré práce studentské, nikoli belletrii, nýbrž popularisování vědy, cestopisy a pod. — posouzené výborem zralých lidí — dát vytiskmout nebo hektografovat (po jedné straně papíru) a rozesílat je listům, které by se na ně předplatily — — ale to je nápad, čekat iniciativu a činnost od naší S v é p o m o c i!

DĚTSKÝ KOUTEK.

Náš Ráďa.

(Dr. U.)

V posledních besedách Času psala jedna maminka o jejím Radimkovi. A hle, také my máme takového Radimka, jenže náš Ráďa nemá už chudinka maminky zlatý, jak jí říkával — která by jistě o Ráďovi moc a moc psávala.

Našemu Ráďovi jsou tři léta a je učiněný neznaboh a rebelant.

Ptáme-li se ho, koho má ve své obrázkové knize rád, řekne: mám rád pana Masaryka, pana Machara, pana Vráze a mám rád panáčky. Má na mysli jistě ale nějaké své panáčky, protože tam nemá rád pátery a papeže, ale rád má za to tam jeptišky.

Když jsme byli s Ráďou na jaře v Praze, nedostala ho Pepinka ani do jednoho kostela, třeba že mu slibovala, že je tam muzika, kterou on má náramně rád a kterou provozuje na všecky možné nástroje.

Básníkem je po mamince a slováckých písniček umí před půl rokem tolik, že tatínek musel děvčatům zakázat mu je zpívat, protože není dobře, když dítě tak záhy duševně se vyvíjí.

Nejraději zpívá náš Ráďa na koníčku: Prijd šohajku premilený — — Háječku zelený — — a potom omladinistickou, kterou ho naučil na jaře strejček Pepík: Z Prahy ku Pankráci vede silnice —

V poslední strofě upravil si tuhle verše místo: „On tam chudák sedí v tej svej trestnici, ten šat na něm visí jak na opici," takto: „On tam chudák sedí na tej trestnici — a proč, pro slepičí kvoč."

Šachové figurky — „šášek" — miluje Rá[illegible] svém koníčku nejvíc. Jenže když večer chce tatínek s panem učitelem hrát, najde vždy, že černí koníčci mají bílé hlavy a bílí černé. Kdyby je tatínek přiklížil sebe pevněji, Ráďa je pokaždé ukroutí a přeloží.

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Malého Otu posílá maminka za stodolu, aby vyhnal z jetele husy. Otík se vrátí se sebevědomím. „Vyhnal's je?" — „Vyhnal — voni tam žádný nebyly." —

*

Jarmilka si jde ke kupci pro limonádu. Podává mu patnáct krejcarů. „Kolik stojí?" — ‚Čtrnáct.' — „Tak vám teda krejcar zůstanu dlužna", dodává malá počtářka. (S.)

*

Postavil jsem se s dvouletým Vláďou v jas paprsků slunečních, padajících do pokoje a v jich teple libovali jsme si: ah! ah!

Když večer na to přišli jsme k plynové lampě na ulici, vytrhl se mi najednou Vláďa, postavil se zády ve světlo lucerny, přikrčil se a dělal jako na slunci: ah! ah! A. Š.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 8. září 1907. Číslo 36.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

VĚRA PÁDOVSKÁ:

„HUDBA V DUŠI".

Rolničku jsem si teď pořídila,
zvoním jí každému při setkání,
jen aby domněnka světu zbyla,
že ten můj život byl zvonků hraní,

jen aby nikdo v mé duše taji
nepostřeh' rušivé, divné tóny,
podobné zvukům, jež vydávají
nádoby prasklé a puklé zvony.

KRÁSNÝ SEN.

To není nejkrásnější sen,
když zdává se mi o Tobě,
a třeba bychom spolu v něm
nejkrasší žili pohádku —

ta pohádka je u konce,
když roztrhne se clona řas,
a k zřítelnicím zmámeným
dere se šedá skutečnost —

a z dekorace pohádky
jen černý závoj v duši zbyl.
Pak život bolí dvojnásob —
O Tobě nechci snít, ach ne!

Můj nejšťastnější bývá sen,
kdy neznámou jdu krajinou,
kam neváží mne vzpomínky,
kde všechno, vše je lhostejno,

kde srdce tiché, neslyšné
pražádné nemá úlohy,
malíř by leda umístil
je vkusně v jakýs ornament —

tak aspoň na tu chvilenku
zbavím se touhy po Tobě
a chvilku aspoň žiji klam,
že nejsi, nebyls, nebudeš.

DR J EV. JIRÁSEK:

NEMOCNÉ POSTAVY ROMÁNŮ DOSTOJEVSKÉHO.

(Pokračování.)

Při tom stále cosi kolem sebe hledá, obrací se v chůzi a jde zase vpřed. Myslí třebas i na Nastasii Filipovnu a usuzuje, že soustrast jest nejpodstatnějším a snad jediným zákonem celého žití, vzpomíná na Rogožina a na to, že by snad měl tohoto člověka odprositi za něco; ruská duše není soumrak, ale on sám, že má soumrak ve své duši, vzpomíná na jeden obraz Holbeinův a neuvědoměle přichází, kam snad původně nechtěl ani jíti: k domu, v němž bydlí Nastasie Filipovna. Zazvoní tu, ale ona není doma. Za tím Myškin jest stopován Rogožinem, který nyní jest jist, že on, Myškin, šel za ní. Kráčí dál bledý, slabý, trpící, rozrušený; kolena se mu chvěla, smutný a zoufalý úsměv plál na jeho rtech." Znova vzpomínky: vidí zraky Rogožinovy tytéž jako na nádraží; ve skříni pozoruje nůž, jaký u Rogožina viděl, soudí na nepřátelství Rogožinovo k sobě — konečně vchází do svého hotelu a jest přepaden žárlivým Rogožinem, který naň napřáhl známý nůž v okamžiku, kdy Myškin klesá s výkřikem v záchvatu epileptickém: „Jako kdyby se bylo něco před ním rozevřelo: neobyčejné vnitřní světlo ozářilo jeho duši. Tento okamžik potrval snad půl vteřiny, ale on si zapamatoval jasně a zřetelně začátek, první zvuk svého strašného výkřiku . . jejž žádnou mocí nemohl potlačiti. Potom vědomí jeho mžikem haslo a nastala čirá tma" . .

Dostojevský líčí tu vlastní velký záchvat svůj (grand mal) a dodává: „Jest známo, že záchvaty epileptické . . objevují se rázem. V tom okamžení znetvořuje se obličej, zrak, křeče a trhání ovládnou tělem i tahy obličeje. Strašný, nevylíčitelný, s ničím neporovnatelný skřek se vyrve z prsou a tímto skřekem jakoby mizelo všecko lidské . . . a není možno, aby pozorovatel si představil, že to křičí tento člověk. Každému se zdá, že křičí někdo jiný, u-

krytý v nitru toho člověka... pohled na epileptika mnohého naplňuje nesnesitelnou hrůzou, mající v sobě až cosi mystického. Ještě několik dnů po záchvatu kníže Myškin není zcela zdráv. Jeho stav po záchvatu jeví se zvláštní jakousi měkkostí povahy: s každým, kdo k němu přichází na návštěvu, se zrovna mazlí a je zkrátka větším děckem, nežli byl před záchvatem.

Jeho pasivnost povahová tak jde daleko, že se dává snižovat a krutě urážet v novinách, ba pisatele chce obdarovati a skoro jej prosí za prominutí, urazil-li jej svým darem. Se svými zjevnými nepřáteli jedná tak klidně, že si je buď nakloní anebo ještě více odpudí. Rogožinovi odpustil úplně jeho vražedný pokus. To však není ještě vrchol jeho pokory, ještě čtenář doví se na konci vypravování o pokoře mnohem větší, ba řekněme přímo takové, že jest buď božská anebo vskutku hlupácká, „idiotská". Toto zahrávání si s pokorou zrovna jako s hrůzou jest charakteristický rys románu, ale i charakteristický rys duše Dostojevského, která tu objevuje svou povahu epileptickou. Kníže Myškin miluje dvě dívky. Jednu „z lítosti" a druhou skoro neuvědoměle anebo též, že si vůbec ve své skromné mysli nedovede představit tolik směîosti, že by mohl se odvážit tuto druhou milovat. Prvá jest Nastasie Filipovna, ubohá, pokořená, však hrdá a při tom duševně chorobná žena lidmi povrhovaná; druhá jmenuje se Aglaja Ivanovna, kráska rovněž hrdé povahy a podivínka, s jakými setkáváme se ve všech románech Dostojevského. Láskou srdce, skutečnou láskou, řekli bychom pudovou, normální láskou miluje kníže Myškin Aglaju a jí také jednou v jakémsi skoro polovědomém stavu píše list, který v celku neobsahuje nic, než pouze odvahu psáti dívce, na jejíž krásnou tvář pohlíží s hrůzou. Ale tato Aglaja jej tajně miluje, ovšem svým způsobem, dávajíc mu na jevo nelásku, ba často opovržení, když kníže se zapomíná ve své svrchované šlechetnosti. Proč ten dopis jí psal? Přiznává se: „Za jednoho slunečného jitra jsem vzal do ruky pero a napsal jí list, proč jí — nevím. Někdy se zachce míti vedle sebe přítele, patrně i já zatoužil po příteli..."

Takový je podivín: někdy se zvedne, ve společnosti třeba, přistoupí k někomu a začne jej ujišťovat zcela bezdůvodně a neočekávaně, že osloveného pokládá za dobrého člověka.

Jindy o sobě praví: Jsou takové myšlenky, jsou vysoké myšlenky, o kterých nemám započínat hovor, protože každého rozhodně rozesmějí... Neumím se pohybovat slušně, můj cit nezná míry; používám jiných slov, neodpovídajících myšlence a to jest snížením pro tyto myšlenky. Uvidíme později, jaké tyto myšlenky jsou. Jindy zase náhle se směje bezúčelně anebo v okamžicích silného pocitu radosti počínal býti vždy teskliv, aniž znal toho příčiny.

Řekli jsme, že Rogožinovi, který jej chtěl zabit ze žárlivosti, odpouští, ale nejen to, on filosofuje a dochází k závěru, že nejen Rogožin, ale i on, Myškin, jest viníkem stejným: on dříve před pokusem Rogožinovým podezříval Rogožina, nu a to přece také nebylo hezké; toto podezřívání jest také vina, tedy „máme úplně stejný hřích", praví Rogožinovi a smiřuje se s ním, ba přátelí. Jest titěrným dobrákem: červená se nad myšlenkou, která, kdyby ji vyjádřil, mohla by snad někoho urazit. Toto jeho titěrné dobráctví stále úzkostlivě po okolí se obracející, aby snad nenarazilo, vypadá ovšem často jako sketství a bezcharakterní zbabělost, znovu zase jako jeho naprostá přímost v hovoru a pravdivost v odpovědích vypadá jako bezohlednost a krutost.

Jeden člověk ptá se Myškina: „Řekněte mi, jak po vašem názoru bylo by mně nejlépe zemříti?... Aby to vypadalo co možná nejctnostněji, nejslušněji totiž?" Myškin odpovídá: „Projděte kolem nás a odpusťte nám naše štěstí." Tedy „odpusťte", ne jen „přejte".

K Jepančinovům je pozván na hostinu. Chtějí jej ukázat svým známým. Aglaja předem dává mu lekci, neboť jej dobře zná a chce, ač si ho „neváží" a „nic jí doň není", jak říká, aby zanechal dobrý dojem. Při tom v povozu řekne mu, že rozbije drahou vázu, kterou mají v pokoji, až se dostane do proudu řeči o jistých věcech. Aglaja praví mu: „Promluvíte-li o něčem toho druhu, jako o trestu smrti, nebo o hospodářském stavu Ruska anebo o tom, že svět spasí krása, tu... mi potom nepřicházejte na oči." Myškin odpovídá, maje tušení a znaje svoji sugestivní povahu: „Promluvím, ba... možné i vázu rozbiji... Jsem přesvědčen, že ze strachu promluvím a ze strachu rozbiji vázu. Snad upadnu na hladké podlaze, či něco podobného vyvedu, neboť se mi to již přihodilo; dnes se mi bude o tom zdáti celou noc: proč jste o tom promluvila!"

Po tomto rozhovoru měl kníže Myškin vskutku špatnou noc, plnou snů obsahu černého a hrůzných předtuch. Sny u Dostojevského jsou velmi časty a bývají obyčejně hrůzné, jak to bývá u všech epileptiků, ba tvrdí se, že epilepsie někdy počíná se jako těžké, hrozné sny. Také noc Myškinova byla těžká a ráno bolela jej hlava. „Jakýsi zmatek usídlil se v jeho srdci."

Na hostině u Jepančinových s počátku choval se velice dobře, ale „pomaličku v něm kvasilo cosi jako druh nějakého nadšení, při-

praveného příležitostně vybuchnouti.“ V dalším hovoru pak se rozpaluje „z pohnutí přespanilého srdce“ v okamžiku, kdy mluví o svém dobrodinci, který se oň kdysi staral. Nyní již „se celý chvěl. Proč se tedy náhle rozčilil, proč přišel do takového pohnutlivého nadšení, neodpovídajícího významu předmětu — bylo by nesnadno rozřešiti... Příliš už „se rozšťastnil“. Tu dovídá se, že dobrodinec jeho přestoupil ke katolictví a stal se jezuitou. Myškin se velmi zarmoutí a rozčilí. Jak se mohl stát jezuitou? „Vždyť katolictví — toť právě tolik, jako víra nekřesťanská, hlásá Antikrista, zapřisáhám se, ujišťuji vás... Papež osvojil si zemi, pozemský trůn a chopil se meče... K meči přidali lež, vychytralost, klam, fanatismus, pověru, zločiny, zahráli si s nejsvětějšími pocity lidu i vše, vše proměnili za peníze, za nízkou moc pozemskou, kterak neměl vzniknouti z toho atheismus?.. U nás nevěří dosud ještě pouze jistá zvláštní vrstva, ale tam, v Evropě, již strašné spousty samého lidu počínají nevěřiti.‘ Takovým proudem řeči pokračuje. Byla to jakási „divoká tirada, veškerá tato povodeň podivných a neklidných slov a směsice nadšených myšlenek, jež se hrnuly jako v nějaké tlačenici a jedna přes druhou se tísníce a tlačíce do popředí, vše to věstilo cosi nebezpečného, cosi zvláštního a duševní náladě patrně pro nic a za nic náhle vzkypěvšího mladého člověka.“ Kníže Myškin se změnil v jiného člověka, kterého nechápali. Za hovoru pak vstal a přiblížil se k drahocenné váze, památce rodinné, od které zúmyslně s počátku se vzdálil a jedním prudkým gestem za hovoru ji převrhl. Váza se převrhla a rozbila na kusy. Překvapilo jej pouze splnění proroctví s počátku hned po pádu vázy; on cítil pouze, že jest zasažen do srdce a stál v ustrašení div ne mystickém. Ještě okamžik a jako kdyby se bylo vše před ním rozšířilo, místo hrůzy světlo a radost a nadšení, dech se mu počínal svírati a... okamžik však minul.“ Velký záchvat nepřišel, pouze malý a po něm zbyla jen jakási apathie pozáchvatová: on „viděl všecko, ale stál, jako kdyby byl člověkem zvláštním, na ničem účasti nemajícím, jenž jako neviditelný z pohádky vnikl do světnice a pozoruje cizí, ale pro něho zajímavý lid.“ Po chvíli se vzpamatoval a prvé, co vyřknul, bylo: „Jak, vy mi skutečně odpouštíte? Tedy jsem nikoho neurazil?“ Všecky by ve společnosti objímal najednou a prosil, aby odpustili; v slzách vzpomíná tu všech dobrodiní, která kdo mu kdy prokázal a nejenom jemu, ale komukoli jinému a brzo zase upadá v nadšené horování, stále mluví a mezi jiným: „Vždy se obávám, abych nezkompromitoval hlavní idey“ a dále: „Domníváte se, že jsem utopista? Ideolog? Ó ne, přísám bohu, mám stále jen takové prosté myšlenky... bývám někdy podlým, protože ztrácím víru“... Šel do společnosti této a obával se, že nebude pochopen. Mluví jako starý kazatel, on, mladík 27letý, ve společnosti lidí většinou daleko starších; mluví zbytečně tak mnoho a nevidí ustrnutí celé společnosti, tušící v něm člověka už nevalně příčetného.

(Dokončení.)

KONRÁD POSPÍŠIL:

LEGENDA LUHAČOVICKÁ.

Panu Fr. Pečinkovi, malíři-básníku.

Veselo, šumno je v slovenském kraji,
veselo, šumno je v zemanském dvorci.
Gazda si nezadá s magnátem věru
nádherou tabule, bohatstvím sklepů!
Ve strunách cymbálů rachotí hromy,
divokých arpedží klikaté blesky
šlehají v tajemné švehol y houslí,
jiskry jak z výhně, jak světlušek roje,
jakoby o závod s černými zory
cikánky, snědé jak bronzová Venus, —
jakoby o závod s cinkotem číší,
nalitých po kraje perlivým zlatem
ohnivě plamenné tokajské révy,
jimiž se připijí vzácnému hosti:
vyslanci velmože z Judey, krále,
vzácnému fortnýři nebeské brány.
— — Světské pocty svůdná vnada,
vína žár a dívčích zraků,
cikánových houslí kouzlo,
panstva přízeň, slavné hody:
těžká zkouška země synu; —
Petře, Petře, kam's to zašel!
— Eh, co škodí doušek malý
z číše slasti země synů!
Nutno přec se presentovat
v zastoupení nebes pána,
dvorných zvyků dbát a mravu,
plouti s proudem, je-li třeba,
Pán přec v Káni galilejské
nezhrd také douškem vína! —
Pán — — kde Pán? Kde asi mešká?
Kde jsem ztratil stopu Jeho?
Slyš! Teď kohout zakokrhal! —
Srdce se pohnulo v Petrově nitru,
tesknota kleštěmi srdce mu svírá.
Vyjdi ach, neblahý, svědomí šepce,
v měsíční noci chlad hledati Pána! —
— „Eh, což pak! Nebudem na světě věčně,“
refrén tu zazvoní veselé písně,
„užijme radosti, dokud nás blaží
ohnivé děvy dech, cymbál a husle,

tokajské révy zár, čardaš a kostky!"
Zavíří cymbál a zašumí housle,
v omamném reji hle, cikánka krouží,
zařinčí poháry na počest hostu,
výskotem zazvoní komnata stkvělá.
— V německý rozhovor přechází panstvo:
třeba se pochlubit kulturou vyšší,
poskytnout záminku přítomným dámám,
aby se vzděláním zablýsknout mohly
před zlatou hvězdou a tuhými límci
statných a galantních Marťových synů.
— Petře, ó Petře! hleď! jaké to štěstí,
ohnivým jazykem svatého Ducha
tobě že otevřen vzácný je poklad
mluviti veškerých národů řečí!
Vídeňský dialekt divy hle činí,
zraky všech krasavic na Petru visí:
Jaký to gentleman v letitém pánu,
vysoké čelo jak dobře mu sluší!
Zvučné „Es lebe hoch!" sálem tu zvučí,
rozkoší Petrovi hlava jde kolem. —

Nutno přec se presentovat
v zastoupení nebes pána,
dvorných zvyků dbát a mravu,
hovořiti, jak je třeba:
po slovensku, po německu!
Vždyť pán mluvil s publikány,
s Pilátem byl v dobré shodě —
mezi vlky nutno výti . . .
Pán! kde Pán? Kde asi mešká,
kde jsme jenom rozešli se?
Petr zmlklý paměť sbírá —
a tu kohout zakokrhal,
zakokrhal po druhé!
Ve strunách cymbálů hromy zas víří,
jiskry jak třpytivé, světlušek roje,
divokých pasáží šlehají blesky
v dumavý houslí sten, v čardaše rytmy.
Eljén! tu bouřlivé přípitkem zazní,
Po perném gulaši, ohnivém víně,
šíleném čardaši, maďarský hovor
nejlépe hodí se! Petr, jak doma,
jak mezi embery byl by se zrodil,
maďarsky hovoří, pěje a kleje.
Páni tu z úřadu kroutí si kníry:
„Hleďme jej, hleďme jej, starého bracha,
Ten by se hodil k nám za advokáta!"

Zabaví se Petr s pány,
divných věcí dovídá se,
jak se tady hospodaří,
s lidu stádem na Slovensku!
Jak tu ovce stříhají se,
jak tu svlékají se z kůží,
v židovských pak krčmách posléz
alkoholem otravují;
jak tu svědomím se kupčí
věrolomných renegátů,
jak i útlých dětí tlupy
maďarský tu jícen hltá. —
Studem Petru líce vzplanou,
hlavu těžkou oheň pálí;
naslouchá — ach, co tu slyší!
co dí slúžný povídavý:
„Dobře by tu věru bylo,
nebýt jen těch rebelantů,
psů těch, vzteklých, panslavistů,
buřičů a zemězrádců!
Kuťa! Dnes mi štěstí přálo
na jednom si svlažit žáhu:
kázal chlapcům za vsí kdesi,
rebelantské vedl řeči,
o království cosi žvanil,
které není s toho světa.
Basam, chlape, naučím tě
jinou píseň hnedle zpívat!
Drábům hned jsem dal ho spoutat,
do sklepení, do tmy vsadit
o hladu a tvrdém loži,
aby poznal boží prorok,
království že jedno v světě:
Magyar ország — a nic více!"
Pán, můj Pán! tu zalká Petr,
v divém chvatu v šero ranní
prchá, vystřízlivěv rázem.
Po třetí tu zapěl kohout. —
— Pryč, pryč, zrádče! běs ho žene
jako Kaina z místa činu,
přes hor hřbety, lesy temné
štvou jej žhavé nitra šlehy
do úpadu, do umdlení.
Bosé nohy krvácejí,
srdce v divé muce buší,
skráně žhavé neochladí
krvavým se potem smrti!
Přes hory a lesy temné,
přes bystřiny, přes močály,
přese skalné rozsedliny,
ostružiny, trn a hloží
prchá, prchá, aby nikdy
nesetkal se s jasnou tváří,
s okem jemným, bledě modrým,
láskou jež a mírem září,
aby nikdy nesetkal se
s Mistrem, jehož zradil znovu!
Zemdlen klesá v agonii;
nad ním haluz slzy roní,
v rosných kapkách slunka záře
hrá tu duhou odpuštění,
nad ním ptactvo hymny pěje
nebes klenbě v usmíření,
lesy mlčí, jen se chvějí.
Jako mrtev po den celý

v údolí tu Petr leží,
než jej zbudí větřík vlahý
s písní ptačí v jitro třetí.
A tu zdvihnuv hlavu chorou,
jako v snu se rozpomíná
na svou vinu, vinu těžkou,
vinu hroznou, Mistra zradu. —
A tu, v tom co hlava třeští,
tepny bolem puknout hrozí,
z očí hořem zčervenalých
slané perly zvolna skanou.
Bol se tiší, prchá s proudem
slaných slzí, jež se valí
víc a více, jak by chtěly
celou tíhu odplaviti,
těžký balvan velké viny
balvan hoře s duše choré.
A proud slzný neustává
napájeti žízeň země,
která ssaje vzácné toky,
jak by cenu jejich znala;
šumí les a rosné kapky
soucitem tu volně kanou,
smývajíce skrání žhavých
stopy potu krvavého,
smývajíce stopu viny. —
Petr, schýlen jak tu sedí,
náhle blahem zachvěje se:
za ním Mistr z nenadání,
ruku klade na šíj jeho —
božským dechem údol voní —
„Nermuť se již, synu milý,
hleď, — my sešli jsme se zase!“

Od té doby stále proudí
pramen solný v žilách země
a dech boží lesem vane
myrhou chrámu, ráje vůní
k blahu těm, jež srdce bolí,
k blahu těm, jež hoře svírá,
v údolí již zavítají
„na Slanici“ pod Karpaty,
v úkol slunce, barev, vůní. —

OSCAR HALL:

NA KRAJI UHERSKÉHO SLOVENSKA.

(Mařence Švarcové.)

I.

Drahou z Brna přes Vlárský průsmyk do Pováží projíždí každoročně řada výletníků, lázeňských hostů i turistů z Čech a Moravy do uherských lázní a na Slovensko uherské, zejména na Tatry. A jak nepatrná část toho množství dá se na chvíli zdržeti bohatou krásou kraje v poříčí Vláry, jen několik jich zastaví se na chvíli v krajině, jež od Luhačovic počínajíc, postupuje ku hranicím uherským nabývajíc mnohostranné bohatosti, jež nejkrásnějšího zakončení nachází v rozkošném průsmyku Vlárském. I z vlaku možno to bohatství pozorovat. Za Uherským Brodem projíždíme stanicí Újezdem, kde po levé straně otvírá se nám vyhlídka do údolí vedoucího do našich Luhačovic, lahodných a krásných. Pak přijíždíme bory k Bojkovicím, nad nimiž vypíná se rozkošný zámek Světlov, v bílých liniích se nořící z věnce svěžích lesů. Za Bojkovicemi u Pitína projíždí vlak podivuhodnou serpentinou, kterou trať překračuje nejvyšší rozhraní dvou velkých poříčí Moravy a Váhu. A pak rychlým tempem jedeme prostřed lesů a strání, malými údolími do údolí Vláry. Po obou stranách získáváme krásné prospekty na pohraničné vrcholy Bílých Karpat. U Bilnice zahlédneme v levo vrchol zříceniny Brumovského hradu a již vjíždíme v hluboké údolí mezi vysokými vrchy, na něž vysoko vybíhají role a pastviny. Jsme ve Vlárském průsmyku, jehož celkem rovné hradby, zalesněné jsou přerývány tu i tam malými potůčky, jež tvoří v nich zářezy a malá údolí. Po pravé straně brzy po vjezdu do průsmyku skrývá se v údolí jednom celá tovární kolonie — Sv. Štěpán. Levá stěna průsmyku je rozervána jen jednou, ale za to hluboce malým potokem, jenž přitéká ze vzdálenosti as dvou hodin a tvoří, jsa hranicí Moravy a Uher, čarokrásné údolí, hluboké a skryté v stínu lesnatých strání, vonících pryskyřicí, jehličím a zářících jasem dubových a bukových hájů. Od pohraniční stanice průsmyk pomalu se šíří; trať musí sice ještě dvakrát překlenouti Vláru, ale pomalu šíří se ústí průsmyku, otvírají se širší rozhledy, až za Srním a konečně za Nemšovou vjedeme v širokou, ohromující rovinu Váhu, jenž jako jasně zelený had vine se mezi poli, jimž v povodni bývá hrozným, přejedeme dlouhý, několikaobloukový most a zastavujeme v stanici Teplé, nemajíce ani dosti času pokochati se obrovskými vrcholy Velkých Karpat, jež po levém břehu Váhu vzpialy své vrcholy do strmých výšek, věnčených skalami a lesy. — —

Jsme už na Slovensku a málem bychom na to zapomněli pro krásy krajiny i pro maďarský nátěr, jenž nás provází od pohraniční stanice. A tu na stanici Teplé, nádražním to místě světových lázní Teplic, je nátěr maďarský dvojnásobný. Ale my chtěli jsme jen na kraj Slovenska, i musíme zpět, davše s bohem těm, kdož jedou „dole Váhom“ do Trenčína, Píšťan, neb „hore Váhom“ do Žiliny a na

Tatry. Jedeme tedy zpět do Vlárského průsmyku. Můžeme si nyní pohodlně prohlédnout vrcholy Bílých Karpat, pnoucí se na hranici Moravy a Uher. V pravo nás upoutá kus obrovitého skalnatého hřebene nad Podhradím — Podhradské skály a Vršatec. Za chvíli jsme již zpět v pohraniční stanici, ve „Vlárském průsmyku".

Je už podvečer, hluboký a chladivý. Vlára šumí nepokojně omílajíc v záhybech pravé stráně průsmyku. Na nebi pomalu hasnou proudy světelného zlata a hluboké lesy šumí tiché písně večera. Míjíme staniční budovy a zabočíme údolím v levo. Po pěti minutách jsme u malé, úpravné villy. Letní hosté tvoří malou kolonii, jež se za léto několikrát vymění. Též turisti zde najdou útulek, a krásná krajina dovede tu pozdržet déle než jednu noc stejně jako znamenitá kuchyně a hojně zásobený sklep; překrásné procházky a radosti lesů, bohatých na jahody, maliny, hřiby a rozkošná zákoutí stejně dovedou upoutati jako koupání v zátocích Vláry dovádivé, sršící leskem na výsluní i hluboce tmavé v tichých zátočinách pod olšemi a habry. Nevyčerpatelná řada partií do okolí, zejména na uherský hřbet, z něhož se otvírá nepřekonatelný pohled na Pováží — to dovede upoutat ne na dny, ale na týdny. —

A nedivme se proto, že dnes není ve ville místa — bylo jistější si je písemně zamluvit předem. A nezbývá nám, než jíti dále do Sv. Šidonie. — A nelitujeme dvaceti minut té cesty údolím nahoru. Večerem ztemnělo již údolí, ztmavělo nebe, na němž rozblesklo se tisíce světel, větších i menších, zářících s výše uprostřed lesů tak důvěrně, tak hřejivě jako světla drahých dvou zraků z pod stínu řas. — —

Cesta je obklopena šuměním lesů. — — — Povídají si pohádky ty lesy, tiché pohádky o štěstí souzvuku v žití a hladí svými něžnými slovy své dítě — bublavý potůček, jenž brouká si pod větvemi těch lesů, přebíhaje nám co chvíli přes cestu a veda tím naše kroky hned z Uher do Moravy, hned zase z Moravy do Uher. — — —

Slyš, teď klepe mlýn. — V levo pod stromy je skryt, přitulen ku stráni, nevelký a tichý. Sotva slyšíte jeho klepání, dusené příkrovem košatých stromů.

V pravo i v levo lesy a lesy, zákruty, stráně. — Na nich nad potokem světélkují zelenavé ohníčky — staré pařezy okřívají vzpomínkami žití. — — Dýcháte vůni lesů a spíjíte se krásou večera, usmiřující a konejšící, jako sdílný pohled drahé duše. — —

Z obou stran dýchá to svěžím chladem. — — A tak si náhle vzpomenete. Včera ráno šli jste s někým, kdo v té kráse akcentoval stránku národní! Bohatý obchodník, žid z Trenčína — ovšem, že Maďar každým coulem, upozorňoval za každým krokem: „To je krásné, to je krásné! Ale hleďte, tady na té uherské straně je to přece pěknější." — — — Odpudíte spěšně tu vzpomínku a uklidňujete se pohledem na klidná světla nebes. — —

Za malou chvíli jsme v kolonii. V továrně ticho, jen ohnivé záře ukazují, že v pánvích se taví sklo pro časnou, ranní práci. — Nad strání někde ozývá se dívčí zpěv. — — Vcházíme do hostince a odevzdáváme se s plnou důvěrou v ochranu úslužného hostitele. Časně ráno vyjdeme si na Vršatec, rozhlédnouti se po vážské rovině. — — —

II.

Jitro v horách. — Obloha jasná, zalitá svěží září slunce, vzduch průzračný a naplněný dechem lesů vonným a chladivým. Jitro života, mládí v nejbujnějším vzkypění zářilo v tom červnovém ránu, v náplni barevných ploch na lesích a stráních, v ranní rose démantové, v zpěvu ptáků, v šumění rozpásaných, čistých potůčků a v nesmírném, nekonečném jasu nádherného ranního nebe v horách, jež sklání se na hory, údolí a příbytky lidí a dává mír a radost žití. — Jak krásně je žíti! — —

Jdeme časně z rána údolím nahoru. — Procházíme vesničkou, jež rozběhla se vysoko proti proudu potůčku, posevši jeho pravý břeh dělnickými domky. Asi po půl hodině zabočíme v pravo přes potok do bukového lesa a hned stoupáme příkře do vysoké stráně. Pod jasnou klenbou, jíž prozařovalo slunce zelenavými proudy světla, bylo vše tak stajené a přec jasné. Muchomůrky, mléče a jiné houby tvořily v svěžím podrostu malebné skupiny; kosi a drozdi závodili ve zpěvu vesele; sojka jako na posměch přerušila časem jejich závody. Šumění lesa znělo mírnými akkordy šťastného růstu a žití.

Po deseti minutách vyšli jsme z lesa a stoupáme stále příkře pastvinatou strání, prorostlou planými stromy ovocnými a křovím. V pravo sklání se stráň ostře v hluboké údolí, z něhož na druhé straně vystupuje příkrý svah lesnatý a stoupá vysoko k hřebenu, jejž překročíme v levo malým sedlem. Pomalu vystoupíme až na rozsochu stráně a rozhlížíme se i na levo do hlubokých údolí a protějších svahů a rozrytých kopců. Hlaholení zvonců pasoucích se stád i krajinný ráz vyvolává zvláštní dojmy, ne nepodobné alpským. Stáda pasou malí hoši, osmahlí a bystří. Tu na stráni v salaši stráví léto, až v zimě jdou dolů do vesnice a do ma-

ďarské školy. Znají již tuto turistickou stezku a znají zájem turistů o jejich způsob života. A znají též nemístnou jejich štědrost. A mnozí ptají se hned na peníze; Ihou sice také, ale jejich vrozená nesmělost a ostych nám prozradí pravdu aspoň u jednoho: „Dajte na cigárko."

Měkká mluva těch hochů tak lahodí, jejich oči hledí tak naivně, ale hluboce, ale z těch několika slov a jejich chování cítíte jed kultury — maďarské. Přesvědčíme se hned. „Co jsi, jsi Maďar, nebo Slovák?" ptáme se jednoho. Zaražen ve chvíli odpovídá: „Maďar som." Chystáme se už mu domluviti, když v tom vynoří se z blízkých křovin jejich otec a praví: „Ale Slovák je, milostpáni, ako by bol Maďar, keď je Slovák; ale vedia to im ve škole maďarský panko učitel tak nakazuje, aby praviali každému, že sú Maďari, ale Slováci sú, milostpáni." — Málokdy jsem pocítil tak ostře bodavou, pálící lítost jako zde, na horských výšinách, ovívaných svěžím, volným vánkem, kde svoboda, volnost a jas je domovem, když jsem četl v těch očích a zrytých tvářích Slováků tolik otročiny, a také tolik poddajnosti vůči cizímu přílivu. — — Ale nejsou ti Slováci spokojeni, už nejsou. Teď už i ty pohraničné vesničky slovácké, zapadlé v horách, se probouzejí, touží po četbě, po dobré knize a po časopise. A aspoň trochu je vyhovováno té touze ze sousední Moravy. Ale jímá taková lítost člověka, když si vzpomene na nedávné manifestace proti Maďarům u nás, a když ví, že od té doby z Čech nepředplatil „Slovenský Týždenník" ani jediný člověk, ač stojí jen 4 K ročně. A bylo by třeba předplatiti několik tisíc exemplářů a dáti je posílati do vesnic a samot slováckých v Uhrách. Tisíce jisker takových by vznítilo netušený žár života v těch tuhých svalech a poddajných srdcích. —

Vstoupili jsme zvolna malým sedlem v hřebenu na jeho vrchol. Ohromující vyhlídka. Před námi srázné údolí, z něhož vybíhají do úžasné výše zříceniny mohutného kdysi hradu. Na strmé skále bylo upevněno to rytířské sídlo v sokolí výši. A od hradu nahoru až v temeni Vršatce, nejvyššího to vrchu v okolí, pnou se přirozené hradby skal, mnohde přes 50 metrů vysokých, obrovským kruhem nahoru a zase dolů do údolí pod hrad. Skaliny a trosky jsou ztemnělé, zčernalé — slunce již žhavě svítí z druhé strany. Je to ohromující spolupráce přírody a lidí.

Za zříceninami a v pravo rozevírá se pohled na Velké Karpaty a Považí. Je trochu zamženo již, i pospíšíme si proto na Vršatec. Sejdeme obloukem do nádvoří hradu, kde stojí obydlí lirašovo. Trochu znamenitého kyselého mléka neb smetany nás dostatečně občerství, abychom mohli stoupati dále, sbírajíce po cestě z úlomků skalin velmi pěkné druhy zkamenělin. Konečně jsme nahoře. Vysoký čtyřboký jehlanec, ze dřeva sroubený, označuje důležitý měřický bod tohoto místa.

Před námi rozevřela se obrovská rovina považská. — V levo nahoře dohlédli jsme až za Žilinu, pod Fatru a odtud přes Jilavu, Pruské na Teplou, Trenčín a dále „dole Váhom". Fatra v levo s vysokými ostrými vrcholy svými, před námi na druhé straně Váhu Velké Karpaty, mnohovrchovité a hluboce rozeklané, se srázy a skalami, pod nimi vážské údolí s bílými městy a vesničkami, stříbrolesklý Váh a čistý azur nad námi — — oh, to upoutá k tichému, dlouhému obdivu, v němž duše se plní a oko jihne. Je vše tak čisté, jasné a svěží, údolí Váhu a ty hory tak tiché, stajené, ta výše tak uklidňující, dává mír i naději. — — A tak tu prožíváte několik chvil očisťujících a vroucích, jež dávají vám klidné perspektivy nejen na ten celý kraj otevřený před Vámi, ale i na život, na jeho doliny, srázy a lesy — na jeho boje a slzy, na jeho klidné a tiché okamžiky vroucího štěstí. A hledáte souvislost mezi tím štěstím v životě a přírodou. A nacházíte ji. Souzvuk s přírodou kosmem, ať ve velkých mystických snech o účelu žití či v nejmenším konání Vašem v prostém životě, dá Vám chvíle štěstí a síly... Hledejte je a naleznete. — (Dokončení.)

FR. TRNKA:

VRCHNOSTENSKÝ FARIZEJ.

(Z pamětní knihy Filipa Chládka z Nov. Města na Mor.)

Roku 1836 Dne 24 Novembr Syndikus Matouš Hofman Mniel Funus ten tadi bil 20 Let ale Naposledni Leta trefil Ho šlak, takže ani Spostele nemohl git Napotřebu, Fšechno Podsebedelal a trwal přinem ale 4 Leta, Snad bil ten Trest odboha Naneg Nebo každiho kdoknemu Přišel Wodřel Syrodki Wdowi Kteri Nemnieli žadniho zastani žadneg obhled Nanie Nemniel gen diš Penize dostal, a uš bil stareg čžlowgek, Kolikrat mu Přišlo od inštanczi že uš Negni dostatečzneg Sloužit, ale Maijestrat Ho přece zastawal a přitem P. Derektor Merfor! Bil geho Kmotr Ten mu taki Pomahal, a onzas Panu Merfortowi Wšechno kwůli udělal, Naposledi Sme Mu Musili ešcze dat Penzi za ti Leta diš bil Wti Nemoczi, dokostela tobgehal dost Wkostele Nasobge to dawal Wšem Lidem Pgeknej Přiklad to se Modlil až Hrozno, že bi Pana Boha bil zwoltaře Hned Sněd, a Skudki Widitelni gaki Mniel, No Bůh ge Spravedlivi ten Každimu zageho Skudki zaplati.

DROBNOSTI.

Nový román Antala Staška „Na rozhraní" vyjde co nevidět v nakladatelství Jana Otty v Praze. Líčí boj našich lidí na rozhraní národnostním v Podkrkonoší o národní naši existenci a získání půdy vlastnímu průmyslu.

Obě antické sbírky básní Macharových: V záři helénského slunce i Jed z Judeje, přeloženy byly do němčiny hrabětem Boos Waldekem, jenž uchází se také o autorisaci ku překladu **Řím**a, jenž právě vyšel v nakladatelství firmy Grosman a Svoboda.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Radim III.

(Z výstavy českých Radimu.)

Radim III. není princem panovnického rodu; ba je mnohem méně, než oba jeho předchůdci v Besedách Času — nemyslím v ohledu společenském, ale rozhodně ve vývoji tělesném a rozumovém. Je mu teprve 6½ měsíce věku. Co možno o něm psáti? Aspoň tolik, jako o malých kočičkách a štěňátkách, neboť je stejně čilým a rozmilým živočichem, s tím arci rozdílem, že nemůže sám ještě běhati, že potřebuje opory při svých prapodivných skocích a krocích, jež provádí, dupaje čile svýma drobnýma nožkama. Je předmětem mnohonásobného obdivu, což dlužno přičísti té okolnosti, že jest jedináčkem a prvorozeným a že má mnoho tetiček a strýců.

Ač by i dnes leckdo byl schopen prodat své prvorozenství za mísu šošovice, neboť mu často více nevynáší, přece jen má tento pojem i dnes důležitý význam. Dojmy, jež se opakují, ztrácejí rozhodně na intensitě.

Náš Ráďa je veliký cestovatel. Již ve čtvrt roce byl u své tety Kamily v Černošicích a v červenci a v srpnu u tety Olgy v Hněvšíně. Byl dvakráte již na výstavě v Praze. Rád jezdí po tramwayi, ale zastávek nemiluje. Zajímavo je, jak si prohlíží své spolucestovatele. Zvláště rád se dívá po pánech. Na některého se i vyzývavě usměje, chtěje obrátiti na sebe jeho pozornost, což se mu obyčejně podaří. Má však osud, že bývá považován za holčičku. Umí se totiž velice něžně dívat. Jen jeden starý pán v restauraci u Donátů doznal, že je to „kluk uličník". Mínil to zcela dobromyslně; viděl jej totiž ve chvíli jeho velikého hněvu. Umí se důkladně a panovačně zlobit, čímž dokazuje svou příslušnost k mužskému rodu.

Pozorovali jsme, že náš Ráďa má rád černé vlasy a černé oči, bílé zuby a živé, pohyblivé tváře u lidí.

Byl s malou přestávkou přes dva měsíce odloučen od svého táty. Snad hledal mezi pány, který je ten pravý a několikráte se svým úsměvem zmýlil.

Míval velice rád lesklé předměty. Dnes již nemiluje nic, co si nemůže přivlastnit. Není nic platno ukazovat mu nejkrásnější věci: nemůže-li je sevříti do svých chápavých ruček, zlobí se na předměty tím více, čím více se mu líbí. A co v ručkách jednou drží, s tím směřuje k růžové svojí puse. Svou lásku k mámě projevuje škrábáním a taháním za vlasy. Jeví snahu chytit si ji celou do svých drobných ruček a strčiti do pusy, neboť kde může, tam se přisaje svými rtíky.

Octne-li se náš mudrc v nové místnosti, kde je mnoho pro něho zajímavých předmětů, prohlíží si vše bedlivě s vyvalenýma očkama a otevřenou pusou a při tom vyklouzne mu vždy udivené, jemně a tiše vyslovené „hé", „hé". Je to výraz jeho obdivu.

Co jest doma, v Kročehlavech a na Kladně, jeví velikou náklonnost k pouličním demonstracím. Nosí jej totiž nyní místo Emilky Amálka, a on není spokojen s takovou záměnou začátečního písmene.

V neděli byl v lese „Hvězdě" na národní slavnosti a zlobil se tak, že vzbuzoval podezření, že je zakukleným sociálním demokratem a protestuje tak proti vzdoroslavnosti vůči oslavě dělnického domu, jak byla ve Svobodě nazývána. Zlobil se u chůvy i u táty, jen u mámy se upokojil; když si ji dobře prohlédl, zatkl jí prstíčky do tváře i do vlasů a cucal jí tvář, rameno i pérové boa. Tak jej máma musila nésti celou zpáteční cestu v lampionovém průvodě. Lampionek si nesl Radim sám, což budilo hlasitý div v kladenské mládeži. Pokud pěkně zpívali, byl ještě spokojen, ale jak začali příliš křičet, bál se, byl přestrašen, nedůvěřoval toma všemu. Tu se pak mámy pevně držel a dobře si ji prohlížel, je-li to ona.

Rád se koupá náš Ráďa, hlasitého smíchu se bojí a naopak miluje tlumený šepot. Později snad bude možno zajímavější věci o malém našem občánkovi prozraditi.

Že i tyto nepatrné zprávy o něm proniknou do veřejnosti, jest dílem jakési protekce, neboť náš Radim není příliš vzdálen Času. Vážený pan redaktor Besed držel jej při křtu na rukou.

G. F.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 15. září 1907. Číslo 37.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

F. X. BENDA:

HLAS V POUŠTI.

K Jordánu vyšel, by kázal příští Toho,
jenž přijít má. Do pouště zněl hlas jeho,
k Jerusalému až se nesl, kde mocných byl chrám;
kde centrum bylo celé říše a srdce všeho.

K Jordánu vyšel, nah a ideální,
křtil vodou očistnou a mluvil divnou řečí:
jí nikdo neslýchal, svět co světem stál.
A farisejové a kněží zmítali se křečí.

K Jordánu vyšel, prorok podivný,
a děl: „Já průkopník jsem Toho,
Co přijít má: Epochy nových zítřků."
A kněží hlavou třásli: „Hoho! hoho!"

K Jordánu vyšel, v Judej zrádnou;
jej povila znectěná Galilej.
Ó věřit chce se v lepší příští
té země, která mohla dáti Jej!

K Jordánu vyšel — prorok výmluvný.
Z počátku nikdo ani nedýchal;
(byl prorok nezvyklý a nový trochu) —
na konec míval prázdný sál.

K Jordánu vyšel, — zpátky nevrátil se:
Nevěstky tanec o hlavu jej zkrátil.
A prorok podivný
v centrálním Smetišti se ztratil.

K Jordánu vyšel — — Což té fabule
tak nemilosrdně končit musí děj?
Vždyť věřit chce se, tolik věřit,
že lepší příští čeká Galilej —

PŘESLIČKY.

(Z cyklu „V dílně Boha").

Nevelká raça
vymírající
na březích řek a na roli.
Není nám spása —
smrt máme v líci:
srdce však proto nebolí.

My byli slavní.
To bylo kdysi.
Kdo přijde zítra, kdož to ví!
Kraj širý náš byl:
vladaři mocní
své témě nesli
v oblaka jasná.
My byli slavní.
To bylo kdysi.
Kdo přijde zítra, kdož to ví!

Nevelká raça
vymírající
na březích řek a na roli.
Není nám spása —
jsme navždy trpaslíci!
Však srdce proto nebolí!

OSCAR HALL:

NA KRAJI UHERSKÉHO SLOVENSKA.

III.

Krásné ráno je a teplé po dešti, po kterém houby rostou. A v okolních lesích je jich tolik. Jen třeba znát místa jejich, kde vyrůstají v mechu neb listoví, s nahnědlými hlavičkami, přisedlé a svěží. Však musíte je umět hledat. Neumí to každý a je třeba se učit, mnoho učit. To děti zde v lesích vyrostlé mají takový bystrý zrak pro každou květinu, každý oblázek, každého ptáka, že se stydíte za svou měšťáckou tupost. Ale musíte se učit, je to marné. Trpělivě s těmi dětmi choditi sehnut, pozorovat jejich bystrost, přirozenost, nehledanost vyrostlou v těchto lesích, polehoučku odhrnovat závoj z tajů jejich dětské duše a od nich se učit — dívati se na přírodu podrobně, životně, s opravdovým zájmem. A mnohdy trvá to dlouho, než si váš znavený měšťácký zrak, uvyklý na jednotvárnou šedivost a bez-

výraznost barevných dojmů, navykne rozeznávat jemné odstíny barev v lesním přítmí, než vycvičí se tak, že pozná z dáli, má-li před sebou hřib „tvrďáka“ či nějakou „prašivku“. Kolikrát radostně spěcháte za takovým hnědavým kloboučkem, dech se Vám tají, že už ho máte — a zatím šeredně se zklamete. A je málo tak zahanbujících zklamání!

A při tom děti jdoucí za Vámi ukazují na krásný, zdravý, tvrdý hříbek, o nějž jste zakopli! Ale vycvičíte se konečně přece, poznáte hojná místa, kde hřiby rostou — ovšem ne každého roku ve stejném množství — a s dětskou uspokojivou radostí přinášíte pak ráno do kuchyně své hostitelce několik pěkných hřibů. Málokdo tomu kouzlu odolá. — Už pro ty krásné procházky v lesích zaplavených světlým jasem slunečním skrze svěže listnaté klenby buků a dubů, či ztemnělých tmavými, splývavými závoji jehličí. A ta krásná jitra chladná a čistá, plná šumění vod a lesů, zalitá jasem dne a svěží vůní hor. — — Jdete lesem a v duši Vám to zní čistými zvuky, jež, zdá se Vám, ozývají se kolem Vás a při Vás — jako by drahá bytost nějaká souzněla s Vámi každým krokem, každým tepem srdce — — Dvě drahé oči zříte tu nad bystřinou šumící a jasnou, nad níž sehnutý buk starý se sklání uprostřed mladého lesa, jenž svěže se přímí. V haluzích starého stromu si zpívá kos — — A když dozpívá, derou se Vám z hrdla také jásavé tony — — — a les Vám odpovídá jako by probuzen a teplým, lichotivým šuměním Vás ukolébá v snění — — — Tak dobře se to sní ve svěžím mechu, hlavu opřenu o starý kmen, kol něhož nový život mladě zkvétá. Oh býti tak mlád a žíti tak čistý život, přirozený jako ten mladý bukový les za jasného jitra v paprscích ranního světla a — — —

„Dobré ráno vinšujem“ — — Ah, naše dobrá známá z Podhradí. Už se vrací domů, prodavši mléko, vejce i máslo, jež byla přinesla. Snědá tvář stíněná jasem bílého šátku, tmavomodrá sukně, černý fěrtoch a modrá kazajka bez rukávů — jaké prosté barvy a přec jaká bohatost a harmonie zde, v lese zalitém sluncem. Měkký výraz tváře a dobré oko působí tak dojemně. — Odpovídám s úsměvem na pozdrav.

Na ustaraném obličeji jejím, přes který přešlo již mnoho let a mnoho trampot života, viděl jsem nějaký tázavý nepokoj. Ptám se, jak pořídila v „huti“? — „Dobre, dobre,“ odpovídá vesele; „ale něco sa mňa tam stalo.“ — Sundavši krosnu usedá na chvíli, plna sdílnosti. „Ale neviem, jak im to povedať. Tož vám prindem s mlíkem k tej nové paní, co tam včil sú ludé povědali, že z Vídňa. Nuž já tam prindem a povím, že im nesem mlíko. Ale oni na mňa hledia a nepravia nic: Potem mi dal hrnek a já im naměřila da ňho tři „cínky“.*) Nuž a včil mňa oni cosi pravia. Já som neveděla co, ale jistě sa mňa pýtali, kolko to mlíko koštuje. Nuž já im povím: osmnáct. Ale oni na mňa hledí a něco povédajú; já som temu nerozuměla, veď to bylo německé. Nuž ale myslela sem, že istě nevedia, kolko to je: Byla tam akorat krida; já ji vezmem a napíšem 18. Oni vzali taky kridu a napisali taky 18. Nuž a čujte, napisali 18 po německé akorát jako já po moravské. No a já som zostala celá hlúpá, veď som já sa jakživ po německé neučila a napísala som 18 akorát jako ta paní.“ —

Skončila a její živé oči pátravě hleděly na úsměv, jenž mi hrál tváří. Vysvětlil jsem jí věc, však nebyla spokojena, a druhého dne, když to vyprávěla v „huti“, vzbudila bouři veselosti, jež se tradovala dál. I vyprávěla mi pak trochu o té lopotě své a o tom plahočení lidu na horách. Pastva, role — co to stojí krvavé práce a přináší to užitek jen pánům. Kácení lesů a svážení dříví po příkrých svazích a úbočích, při němž polovice nákladu je uvázána v zadu na voze jako brzda, táhnouc se po zemi. Myslila, že v továrně, v huti je přece lepší výživa . . .

Brzy pak pospíchala dále a já se díval za křepkou postavou té stařeny, jak bystře jde stezkou nahoru přes kořeny stromů jistě překročujíc — Já jsem tak nedovedl stoupat do strání — — Zmizela konečně nahoře v zeleni podrostu. Bílý její šátek naposled se zachvěl v záři slunce — —

Bylo mi najednou tak teskno, po prosté té hlavě a měkké lahodě jejích slov. Po dobré duši její, jež mi byla představitelkou duše toho lidu, dobré duše. A jak je ta duše všude šlapána, odstrkována. Jak je zabíjena alkoholem a maďarisací především. A jak je schopna nadšení a povznesení. Na těch horách, vysoko nad světem, shledal jsem se u těch starých lidí s touhou po „zlaté Praze“, po „matičce Praze“, po české zemi — — Proč ty Čechy se tak málo starají o své bratry v Uhrách? Našli by tolik ohlasu, tolik radostného uvítání — — Jen přijít. — — Ale když — —

DR. J. EV. JIRÁSEK:

NEMOCNÉ POSTAVY ROMÁNŮ DOSTOJEVSKÉHO.

(Dokončení druhé studie.)

„Bojím se o vás, o vás všecky . . . Budeme-li v popředí (t. j. my, šlechta) budeme náčelníky. Staneme se sluhy, abychom byli náčelníky“. Tak ona idea jeho, pokora se jme-

*) cínka — asi naše stará holba.

nuje: chce být nejmenším, chce sloužit, aby mohl prospět. Tu také vrchol. Ještě přichází slastný okamžik: „Což možno býti skutečně nešťastným?... nechápu, kterak možno jíti kolem stromu a nebýti šťastným při pohledu na něj? Mluviti s člověkem a nebýti šťastným, že ho miluješ! Pohleďte na děcko, pohlédněte na boží záři, podívejte se na travinu, jak raší, popatřte do očí, jež na vás hledí a vás milují.“ A nyní přišel záchvat velký. Kníže za řeči své povstal; nyní s výkřikem padl. Dostojevský užívá záchvatu, vlastně doby předzáchvatové k vyjádření velikých slastí, jaké mívají epileptikové poslední chvílečku před velkým záchvatem. Zde to vyjádřeno pouze slovy Myškinovými o radostech života a krásách přírody. Doba před záchvatem jest dobou rozčilení a stálé zaměstnanosti a ještě jest doba dřívější totiž ona doba snů a nejasného těkání. Vedle toho zdá se nejasným a mystickým ono tušení něčeho, co vskutku později se vyplní, ale není to as mysticism, ale skutečné černé, truchlivé snění na základě jistých předpokladů, premiss, které se samovolně spojily, associovaly. Ona doba před záchvatem, doba trudných snů a myšlenek připomíná nám mrákotné stavy Raskolnikova, ve kterých prováděl on své nutkavé pohyby a skutky. Je patrno, že Dostojevský sám měl záchvaty několikeré: velké, jak je líčí na Myškinovi a malé, jak jste viděli u Raskolnikova. Při prvých pamatuje se pouze na dobu do výkřiku před upadnutím, při druhých pamatuje se na záchvat celý, neboť zde vlastně velký, motorický křečový záchvat není, ale místo něho tu je buď pohyb nějaký, nebo myšlenkový pochod, který nastoupil na místo křečovitého, zcela bezvědomého záchvatu. Říkáme této náhradě za velký, typický záchvat ekvivalent epileptický. U Raskolnikova byla takovým ekvivalentem celá dříve promyšlená vražda. Kníže Myškin, zdá se, nemá takových ekvivalentů, u něho vidíme celé typické záchvaty malé a velké. Malé s vědomím nepřestávajícím, velké s výkřikem, pádem, křečí. Po obou druzích záchvatu vysílenost, zmalátnělost, změkčelá nálada.

Avšak abychom se vrátili ke knížeti Myškinovi. Po záchvatu zbyly mu vedle těžkostí hlavy a bolestí v údech špatná nálada, plná jakéhosi „očekávání, že se s ním přihodí něco zvláštního a závěrečného“. A to se přihodilo, jak jeho tušení mu předpovídalo. On patrně již v románě vidět měl předtuch mnoho a mnohé z nich se splnily a o těch je řeč, neboť protože se splnily, stojí za zmínku. Sokyně se sejdou: Aglaja Ivánovna přichází k Nastasii Filipovně a ji ve své zbytečné hrdosti snižuje a uráží. Kníže Myškin ovšem to vidí a cítí. Vidí urážky a cítí ponížení. Nastává náhle okamžik rozhodnutí a Myškin opouští skutečné blaho své, Aglaju, neboť nemůže snésti urážek a bolesti, kterou trpí Nastasja. Rozhoduje se pro dívku zavrženou a — ničí dívku milovanou. Tak velikost sebeobětování zastíněna jest krutostí odpuzení. Srdce bylo poraženo a zvítězil — kdo, co zvítězilo? Rozum, úvaha? Ne to není ani ono: zvítězila i d e a e p i l e p t i k o v a, kterou si zbudoval a která mu jest vůdčí, neboť on, který nevěda ani, miloval sebe ve své ideji, objevil se egoistou, titěrným fanatikem ideje zbudované v chorém mozku a také vyspěvší zrovna tak do chorých konsekvencí jako idea Raskolnikova.

Rozhodnutí Myškinovo událo se ovšem pod vlivem silné sugestivnosti jeho. Nastasie Filipovna měla obličej, za kterým Myškin šel nevěda proč. Oči této demonické šílené ženy byly magnetem pro jeho sugestivní povahu, byly třpytivým bodem, na nějž upíraje zrak uspává se člověk do spánku hypnotického, v němž provádí automaticky všecko, co se mu poručí. Nastasie Filipovna poručila, aby zvolil ji — tedy Aglaja Ivánovna může jít... Proč se tak rozhodl, Myškin dobře neví. — Má před svatbou, ale je zcela lhostejný. Já se jenom tak prostě žením, povídá, ona chce... Ona by jinak rozhodně zemřela... Když tehdá obě proti sobě stály... tu jsem obličeje Nastasie Filipovny nemohl snésti... hleděl jsem na její obličej... já se bojím jejího obličeje... ona jest... šílená. On ví, že se provinil, ale zde je cosi takového, co nedovede vysvětlit... V jeho lásce k ní spočívala skutečně jakási náklonnost k nějakému ubohému a chorému děcku, jež nesnadno ba nemožno ponechati sobě samému... na sňatek zdá se, že skutečně pohlížel jako na nějakou nezávažnou formalitu; svůj vlastní osud příliš málo cenil.

Nastasie Filipovna je vskutku šílená. Bude o ní řeč, neboť jest jednou z typických nemocných postav Dostojevského. Od oltáře uteče Myškinovi k — Rogožinovi. Myškina ani tento tragický skandál nepřekvapí: „Bál jsem se, ale přes vše jsem nemyslil, že se stane tohle, ostatně při jejím stavu je to úplně přirozené.“ Tedy jeho neblahé tušení se plní. Docela ještě splněno není. On vyhledá po dlouhé námaze Rogožina v jeho bytě a zde shledá se s Nastasií — zavražděnou Rogožinem. Není u něho nářku ani výčitek. Strašné faktum přijímá, jak je byl očekával ve svém neblahém tušení a za hovoru s Rogožinem „náhle pochopil, že nejen v tomto okamžiku, ale již dávno nemluvil o tom, o čem bylo třeba mluviti a že nečiní to, co by činiti měl“. Nastává u něho náhlý duševní rozklad. Rogožin v ho-

rečce blouzní, jest v bezvědomí, kníže Myškin „nehybně sedí u něho a tiše chvějící se rukou hladí mu vlasy“ ... jako by ho konejšil a tišil. Avšak nechápal již ničeho z toho, nač se ho vyptávali a nepoznával nikoho z těch lidí, kteří ho obklopovali. A kdyby sám Schneider se nyní ze Švýcarska tu objevil a podíval se na svého bývalého žáka a pacienta, tu i on, vzpomenuv si na stav, v jakém býval kníže kdysi v prvém roce svého léčení ve Švýcarsku, mávl by nyní rukou a pronesl by jako tehdáž: „Idiot!“

Dodati na vysvětlenou není třeba mnoho. Kníže Myškin jest epileptik jiného poněkud druhu nežli byl Raskolnikov. Mohli bychom krátce asi tak je oba srovnati: Raskolnikov byl epileptik schopný ještě úzdravy, Myškin jest epileptik v době další. Jeho úzdrava nastala ve Švýcarsku řádným léčením, ale nebylo to vyléčení, nýbrž zlepšení. Myškin přišel domů do poměrů své nemoci zhola nepříznivých, nastala u něho recidiva, opakování a zhoršení nemoci, která dospěla tragického konce: rozvratu duševního úplného, který bývá údělem mnohých neléčených nebo špatně léčených i některých dobře léčených epileptických ubožáků.

Raskolnikov i Myškin mají ideu, do které se zamilují, jako tak často epileptikové mívají ideu, kterou nade vše milují, ať jest to idea týkající se jiných lidí anebo idea kultu osobního či rodinného. Oba ideu svou provádějí prakticky, ale ovšem narazí a způsobují katastrofu.

U Raskolnikova, zdálo by se, rozhodovaly více osobní prospěchy, kdežto u Myškina osobní neprospěch. Ale není tomu tak, u obou byl základní rys jejich ideje altruistický: oni chtějí oba svým způsobem a dle svých zvláštních programů prospěti celku. Raskolnikov je Napoleonem, který chce prospěti lidstvu přes mrtvoly jiných, které zabije, Myškin vedle toho svoji ideu přenáší třebas i přes mrtvolu vlastní. Oba jsou nemocní, neschopní prováděti jakoukoliv ideu.

Dostojevský užil tu svých nemocných zase pro ideu vlastní: pro báseň o pokoře, v níž jest největší síla. I v tom jeví se Dostojevský jako člověk charakteru epileptického. Ovšem že má účely hluboce morální, otřásající nitrem lidským v jeho nejhlubších základech.

Raskolnikov poznal svou špatnou ideu, vyléčil se, Myškin svojí ideou zahynul, neboť nebyl už vyléčení schopen. Stále, jak patrno, konkuruje zde stav morálný se stavem tělesným. Dobro, krása, mravnost je zdraví, zlo, ničemnost, zločin všeho druhu značí stav pathologický, nemoc.

BOLESLAV L. ČERNÝ:

NÁLADA.

Dny! Dlouhé dny jdou kolem čela...
Pověstné babí léto v skráň se věší
a duše, která kdysi byla smělá,
se stínu — prehloupého stínu děsí!

A zleká se i vteřin letem
a mnohdy zdrcena je maličkostí!
Přemýšlí chudým nad dítětem
nad lidskou dumá často ubohostí!

A soucitu a lásky plna
se v jiných bolest — utěšitel — noří!
Však dny — za vlnou jdoucí vlna —
ji utápějí v lidské bídy moři...

VEČERNÍ STÍNY...

Hle stíny! — Duše mojí
to myšlenky jsou chudé!
V těkavém nepokoji
jdou — kudy půlnoc půjde!...

A zmlklé chladné stíny
až v nekonečno kráčí...
Mdlé hrůzou — na traviny
studené slze pláčí...

NOC.

Ó, moje milá — černých vlasů žena
a černých očí — tváře bledé,
je Noc! Je chladem, hrůzou prosycena,
tluk srdce vzbudit nedovede!

A přece přichází — vždy mlčenlivá,
vždy tichá v sebe samu skryta,
jde chladná — okem ledovým se dívá,
když duše má ji dlouze vítá.

Ni ruky stisk, ret její neodpoví
taj srdce svého neotvírá...
A duše cítí — s bouřlivými slovy
pod temným pohledem jak zmírá...

VIKTOR CHODORA:

ZLOČIN.

Soude, před kterým jest mi zodpověděti své obvinění, podotýkám, že nečiním tak z pokání. Není nejmenší podrobnosti v mém činu, jež by jej poněkud ospravedlnila. Není nejmenší lítosti v mé duši. Vše, čeho jsem se dopustil, bylo předem promyšleno, schváleno celou mou bytostí. Připomínám, že bych

byl schopen opakovati svůj čin za těchže okolností, za těchže podmínek, s tímtéž úmyslem.

Odpovídám: Zabil jsem toho člověka. Učinil jsem tak z nenávisti. Nepopírám, že jest to podlost, jest to však přirozené. Celý ten proces musil nutně zakončiti tímto výsledkem. Snad bych se nikdy neodhodlal ho zavražditi, kdyby byl člověkem cizím. Jeho bytost, jsouc mi neznáma, zanechala by ve mně toliko trapný dojem, stín hrůzy. Ale on byl mým poručníkem, ochráncem, jenž osvojil si právo nade mnou, mučil mě zákony, bděl nad mým životem, vnucuje mi vzývati své náboženství, člověkem, jemuž jsem byl nucen bezvýminečně se podrobovati.

Opatrován jsa služebnicí věrnou jako pes, pohyboval se stále stejně, obcuje s každým s toutéž nesnesitelnou pravidelností, podobal se neměnícímu se obrazu, stárnoucímu toliko rozkladem prachu, dotekem vzduchu. Jeho bezbarvý obličej, jeho žlutavé ruce s vráščitou koží, jeho neurčité oči se zvadlým bělmem neměnily výrazu za žádných okolností. Třikráte denně v určitých dobách byl jsem nucen hleděti do jeho tváře, naslouchati radám a kárání, hraje po léta smutnou úlohu rozumného chlapce. Podřízen jeho vůli, byl jsem rostlina nemající vzduchu. Nemohl jsem se rozpínati, nejsa nikdy volným. Vězel jsem v poutech, jež jsem zřejmě pociťoval, nemoha se nikdy vybaviti, nepodnikaje jakoukoliv nepatrnost bez jeho povolení. Nemohl jsem jinak, než ho nenáviděti silou tupou, bezmocnou. Přiznávám se, nikoli na své obhájení, že jsem se snažil s počátku utlumiti svou zášť stávající se chorobou, rostoucí jako nemocná houba. Hledal jsem i lék. Přemlouval jsem se k vděčnosti. Chtěl jsem v sobě vzbuditi podobný cit. Domlouval jsem k sobě: Jsem nehodný. Jsem mu za mnoho povinován. On jest mým dobrodincem. Má na mysli jen moje dobro. Ctím ho a jsem mu zcela oddaným. Při nejbližším setkání hledal jsem v jeho tváři něco, co by sesílilo vnucenou představu mé oddanosti, a vždy pozoruje pečlivě jeho tahy, jeho řeč, jeho podmínky, s hrůzou jsem cítil vzmáhající se odpor, šířící se mezeru své duše.

Kdysi se roznemohl. Lékař, jenž byl i naším přítelem, nezatajil přede mnou svých obav. Byl jsem nesmírně vzrušen. Prve ještě, než pomoc byla přivolána, vznikla ve mně myšlenka, již jsem se neodvážil sledovati. Kdyby tak zemřel! Lékař, kterého jsem provázel, znamenaje moje rozčilení, mě těšil. — Neznepokojujte se tolik. Věc jest ovšem vážna; nezamlčel bych vám však nebezpečí, znaje vaši závislost od nemocného. Při své pečlivosti, střídmosti a spokojenosti bude zajisté žíti velmi dlouho. — Dodal jsem si vzezření upokojeného, zbaveného starosti. Jakmile lékař zašel, propukla ve mně zloba. On tedy nezemře! Při své střídmosti, při svém asketickém živoření bude se uchovávati jak konserva dobře připravená, bude žíti stále se neměně deset, dvacet roků a já i když dospěji, budu přinucen podrobovati se jeho vůli, jeho zasahování do mého osudu, on bude chtíti zabraňovati mým přirozeným životním katastrofám, a já mu budu navždy zavázán vděčností, nejsa nikdy volným! . . . Pak jakoby mimoděk, zcela bezděčně mě napadlo. Kdybych já přinutil ho zemříti? Strnul jsem na okamžik. Pak jsem se rozesmál, velmi srdečně, jedním ze svých málo smíchů a stoupaje po schodech, zachovával jsem stále onu veselost jako dítě ukrývající nevinné tajemství ve svém nitru. Stanul jsem u dveří nemocného a nahlížeje skulinou skla, neviděl jsem ho, toliko milosrdnou sestru sklánějící se nad ním a obnovující obvazy . . . Chráně se setkati se starou služkou, došel jsem svého pokoje, zavřel, otevřel okna, vytáhl záslony, rozhodil knihy, dělaje to vše mechanicky, bez vůle, potlačuje násilím své myšlenky. Ale jedna z nich vracela se úporně jako nezapomenutelný výjev, s neuvěřitelnou přesností, stavěla se mi do očí, vznikajíc jakoby vedle mého mozku — — —

Byl únorový večer, sněhem bílý. Drsným vzduchem prorážel hukot vlaku, osamělé kročky. Z komínů a továren vybuchovaly sloupy jisker, v domkách na břehu hořela světla. Z blízka přinesl závan větru proud melodie stlumené večerem, poněkud zdlouhavé a nepřirozené, ale dotýkající se velmi shovívavě mého sluchu . . .

Jaký to byl nesmyslný nápad! Jak jen možno na něco takového mysliti! Bylo by vůbec možno něco podobného pod touto střechou? Což bych se kdy odhodlal k vraždě? Já, který mám vrozenou nechuť k věcem násilným? Nebyl bych to já, který by se tím zničil? — — Mohla by se ona věc zatajiti? Provésti čin tak, aby se zdál sebevraždou? Bylo by to nepochopitelné u člověka tak sobeckého, jakým byl on. Což následek nynější choroby? Jakýsi druh mozkové poruchy. Stává se to přece. Četl jsem lékařské záznamy o nepoznatelných duševních chorobách. Čím ho však usmrtiti? Střelnou ranou, udušením, jedem? Jak je to jen možné? Jsou spisy, z nichž možno se poučiti.

Pásmo myšlének se zaplétalo a roztrhávalo, jedna z nich však neustala, hýčkajíc se v mé mysli, ryla jako červ, jako stroj nikdy se nezastavující. Předsevzal jsem si posléze, odložiti veškeré pomyšlení, až on se uzdraví. Nemožno přece, abych zabil člověka slabého, bezmocného!

Uzdravoval se zvolna, ale jistě, pečuje podrobně o svůj klid, o svůj seslábly organismus, řídě se přesně dle pravidel, nikdy nezapomínaje své důležitosti. Tvářil jsem se potěšeně, sedaje v určitých chvílích u jeho lože, přijímal jsem různé úlohy, četl došlé dopisy, nebo psal dle nařízení. Myšlénka hlodající bez ustání v mém nitru stávala se přirozenou vůlí. Není možno žíti déle na blízku této zosobněné vlády, hleděti do této tváře bezživé masky, prohlížející pečlivě

své hleny, bělmo očí pozbývající nemocné žluti, celý svůj zjev dokonale se pozdravující. Bylo nutno však se přetvářeti před služkou, hosty, před lékařem nás navštěvujícím. Bylo-li pak možné, aby tento hoch slabý a chudokrevný, jakým jsem byl, s nechutí naslouchající vypravování o odporných chorobách, o řezech ohavných ran, jež předkládal host s neurvalostí lékařům vlastní, kterou mnozí toliko předstírají — mohl-li kdy vážně pomýšleti na zločin vraždy? . . .

(Pokračování.)

DROBNOSTI.

Známka pravdy. Moravský Kraj přinesl 10. září besídku věnovanou literární módě, úspěchu a nedočkavosti. Pozorování mladých literátů vzbudilo v autoru té besídky tyto dojmy: „Jak nedočkavý je takový dnešní kandidát nesmrtelnosti, který se ještě jako umělec nedostal ani z plenek prvního blábolení! Uznal-li jednou některý kritik jeho domnělý nebo skutečný talent, nezná mezí jeho ješitnost: začne se cpáti v pravém slova smyslu na Parnas uznaných. Nemá již klidných dní, ani nocí. Třeba kritický ke všemu a ke všem, přijímá o sobě pochvalu z těch nejméně povolaných úst. Ztrácí veškeru rozvahu a opájí se snem o své genialnosti: vidí se aspoň ve snách zahrnován milostnými dopisy svých neznámých ctitelek a v duchu překonává již vítězně vše, co bylo před ním vykonáno. Stává se politováníhodným. Neboť, v jádru hoch možná zcela dobrý, neleká se žádné mizernosti, aby se prodral ku předu. Ani ho nenapadne, že jen a jen dílo jeho bude jednou mluviti za něj, až zmizí ze řad současníků se všemi intrikami, jež ho vznášely na povrch, zapomíná, že v každé té slávě u současníků je něco pokořujícího a falešného pro poctivého člověka: móda, intrika, politika, nepochopení." Časová úvaha ta končí slovy: „Kolik Fučíků a Frabšů nejrůznějšího druhu rodí se stále ještě v našem světě! Na štěstí končí všichni stejně a dosti brzo — oběti ješitnosti módy, úspěchu, nedočkavosti a touhy po sensaci imponující kavárnám,"

Umění a censura. Proslovil herec a spisovatel J. Lukavský na sjezdu Volné Myšlenky 11. září. Mezi vzácnými předměty, jež před tímto vzácným shromážděním byly akcentovány jako důležitý požadavek doby, tvořící novou kulturu a krásnější, radostnější život člověka, nebylo až dosud důrazně proneseno nejvzácnější slovo — Umění. Vrchol kultury každého národa, vrchol snah celého lidstva představuje geniova mateřština, konečný cíl lidského ducha — umělecké dílo. A přece i ono po staletí zápasí se stejným nepřítelem a potlačovatelem svého rozmachu, trpí pod stejným stiskem černých rukou, objímajících v smrtelném zápase svět. Z historie umění víme, jak největší básnická a filosofická díla byla spalována; víme, že každý národ měl svého Koniáše a že i sám Savonarola v náboženském fanatismu spálil díla Michel-Angelova a Leonarda da Vinci jako hříšnou marnost tohoto světa. Věky uplynuly, ale poměry se změnily nepatrně. Moderní Koniášové dávají literární díla na index, intervenují u politických úřadů proti vystavování Tiziana, Botticelliho i Kupky, ba jejich troufalost jde tak daleko, že znásilňují dílo Suchardovo na nádražní budově a dílo Kupkovo na hřbitově Vyšehradském, na místě věčného příměří. Důkaz, že klerikál nesmiřuje se nikdy a nikde, není-li donucen, není-li mu moc odňata. Při Katkově labuti snad mu vadila její liliová bělost, jež tak ostře kontrastuje se zamilovanou tmou. Ale klerikální moc jde ještě dál pod rouškou ochrany náboženství a veřejné mravnosti. Její dlouhé prsty dosahují také do vlastní domény svobodného umění — na divadlo. Nadřízenou instancí censury ve věcech divadelních není nikdo jiný než — konsistoř. A censura pod tímto tlakem pracující má měřítko tak kuriosní, že horší není možné. Censura propouští klidně oplzlosti a lascivní slátaniny, ale zakazuje všecky hry ideové, hry s tendencí sociální, anarchistickou i protiklerikální. — Je neuvěřitelno, co všecko se na divadle nesmí říci; slovo bůh, církev, kostel, posvěcené ruce, římskokatolický člověk, starý pámbu atd. Všecky stavy mohou na divadle být satyricky předváděny vyjímaje kněze — universitní profesoři, ministři i králové mohou být sesměšněni, ale nikdy kněz. Na divadle možno mluvit o čemkoli, už i kdysi zakazované vlastenecké řeči jsou dnes dovolovány, jenom kostel a klerika jsou nedotknutelny. — Toto omezování tvůrčí práce básníku je krutou obžalobou nekulturních našich poměrů, jež zamezují rozmach ducha, jež znemožňují svobodu slova a jež zapáchají středověkou mocí hierarchie. Volná Myšlenka musí proto zápasit za vymanění umění z područí nebezpečné moci klerikální, Volná Myšlenka je oprávněna i povinna protestovati proti násilí orgánů církevních i státních, aby nejdražší květ lidské kultury — Umění mohlo se vzpínati k slunci Volnosti a Svobody.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Moje první cestování.

Časně ráno vyšel si malý bělovlasý klučík (to jsem byl já!) na zápraží. Vyšel, jak vstal; sotva že kalhotky na sebe vtrhl, jak chvátal, aby pozdravil sluníčko, které k nim do světnice nesvítívalo, protože bydleli na té straně náměstí, kde zůstávala na jaře ledová kůra před okny, když už dávno na protější straně hráli hoši o kuličky a fasulky do jamek v suché zemi vydlabaných.

Zápraží dvora za to bylo zalito jasnou září sluníčka májového, až hřálo klučíka do bosých nožek. Mouchy bzučely tak jemně a mile,

jak jim bylo teploučko, a malí komáři tančili v paprscích, jak větrný mlýnek. Vlahý větříček za l uval klučíkovi za rozhalenou košilku, jako by se s ním mazlil, a čechral mu vlásky, bílé jako pačíska. A co si tak s chlapcem hraje,... chuch! zašeptá mu cosi do ucha. Nerozuměl tomu dobře, — kdo pak zná řeč větérkovu! — ale zdálo se mu, jako by ho lákal: Pojď! A klouček šel! Šel přes dvůr, prošel chladnou stodolou, kde studil mlat a voněla sláma, vyšel na sad a k potoku, přešel kamennou lávku, pod níž honily se drobné rybičky ve stínu vrb o závod se zlatými „prasátky", jež házelo sluníčko skrz větve na hnědé dno potoka. Větřík lákal a lákal: Pojď, pojď! Hošík šel. Obešel po zadu kolem rybníka a stočil se po humnech na bílou silnici. Jabloně kol silnice byly v plném květu, jak družičky na selské svatbě: samý fáborek bílý a červený. Květů nazbyt, až na zem padaly růžové lístky do teplé postýlky drobounkého písku, po němž capaly chutě dvě bosé nožky. V korunách jabloní bzučely včely mnohem krásněji než mouchy na zápraží a telegrafní drát ani si netroufal zabzučeti s nimi, jak se mu to líbilo. Po silnici chvátali střevlíci, svižníci a mravenci, — inu, krásně bylo tam na silnici. Silnice táhla se jako plátno zelenými poli a lukami kolem křížku, jenž stál mezi čtyřmi řežáby, místy třpytila se jako zlato, zatáčela se, schovala a zas — kuk! vyhoupla se volajíc: Pojď dál, jen pojď, nikdo tu není, nikdo tě nevidí! — „A kam?" — Do Jihlavy přece, ty hloupý! Což nevíš, že se tudy jezdí do Jihlavy! „Aha, do Jihlavy! Tam, co jsou ty vysoké, krásné věže, co tam mají na jedné tabuli raka — červeného — velikánánského! Jejej! „Vidíš, tam půjdeš," řekla silnice a zasmála se křeménky v hromádce, „tam dojdeš, vždyť jsi přece už velký! Což nenosíš už šandy?"

Hošík se zarazil; šandu měl jen jednu, druhou nechal ve chvatu doma! Teď teprve si vzpomněl, že by se měl vrátit domů, aby se na cestu obul a oblékl.

Ale hned si vzpomněl, že by ho nepustili, že by se mu vysmáli, kdyby řekl, kam chce jíti. „Ať si si, vždyť není zima: půjdu tak. — Kam půjdu? No, k Márince! Naše Márinka tam slouží u Majerů. Zeptám se, kde zůstávají Majerovi... ale, vždyť já vím: v Nové ulici. Řekl to tatínek hokyni, když Márince posílali šaty! Juch, juch! Už vím, kam půjdu, juchej!" — — Cinky linky, — cinky linky... Zrovna zvoní do kostela! Děti jdou v páru ze školy do kostela; ať si jdou, ať si jdou! Pepina jde, Pepík Fialů, Tonda... já ne, já nemusím, juchej, hejsa! — Co pak asi řeknou, kde jsem! Ti se budou divit, že nejsem ve škole. Pan učitel..." Hošík se zarazil; měl pana učitele velmi rád a napadlo mu, že by se mohl zlobit. Na domov nepomyslil: maminka se zlobit nebude — kde pak! — a tatínka uprosí, kdyby bylo nejhůř! Ostatně nejlépe na to nemyslit. Nač takové starosti, když jdu do Jihlavy? A za Márinkou! — —

Silnice ubíhala za malým cestovatelem, strom za stromem mizel za ním, jen co se krátce naň pousmál: Kam jdeš? Ani se nenadál, byl u božích muk na rozcestí, a než se podruhé nadál, byl na kopečku a v Miličově. „Hurá! už jsem v Miličově! Teď už přece zpátky nepůjdu!" A zase stromy ubíhaly s pozdravením a s úsměvem na zad, nožky chutě capaly, větřík chladil tváře a sluníčko se smálo. „Pěkně vítám," smál se kostelík dušejovský s takovou pěknou věžičkou a vysokými okny, jež blýštěly se jako oheň. A zas dál a dál šla cesta v ustavičné změně políček, lesíčků a domků. Hle tu tabulka: Hosov! „Tady mluví lidé německy?" divil se hošík, „i tak malí kluci, jako já! Jak to ti malí kluci mohou umět! Já taky něco umím, ale to je málo! Jak jen se zeptám, kde je Nová ulice? Bitte, wo ist... Neu... gasse... už to mám! Jen budou-li tomu Němci rozumět!"

A co tak přemítá, mráček přejde přes oblohu a pojednou cák, cák, — kapky jako hrách velké a vlažné bijí do vlasů. Šup! pod přístřeší otevřených vrat v nějaké hospodě visel tam aspoň věník z třištěk. A v tom jde kolem po silnici babka shrbená s nůší. Nějak známá, jako by to byla hokyně. A jaksi podezřele se dívá... Malý hrdina větří zradu, a proto zajde až do síně. Konečně, sláva! déšť přestal a babka je pryč. Teď už tam budu brzy! Cesta svlažená, vzduch jako v lázni, tam les, jaká krása jíti lesem! Potok, most, myslivna, les, vozy, kočáry, lidé s trakaři, ženské s nůšemi, mezi nimi Němkyně pěkně ustrojené, jako ty, co chodí na Křemešník — — Čím dále tím více oživovala silnice, — poslední kopeček — a ve vší nádheře vynořila se nad obzor věžatá Jihlava, jak královna z pohádky. Malý cestovatel zatajil dech překvapením; něco tak nádherného dosud neviděl. Vysoké štíhlé věže s pavlačemi, jakási brána, podobná hradu, veliké domy s dlouhými řadami oken, třpytících se v odpoledním slunci; když pak blížil se k městu, vítaly jej zvuky velkých flašinetů, hrajících pánům a paním, jež se procházeli po pěšinkách mezi velkými kaštany. V ulicích vítaly jej krámy s krásnými výklady hraček a lesklého zboží, velikánské firmy se zlatými nápisy; i vojáky potkal, jak šli v řadě. Hlava mu šla kolem, byl jako omámem těmi divy a nádherou, že by málem byl zapomněl,

ke komu jde. — Štěstí mu přálo: potkal pána, který uměl česky, (— takových je v Jihlavě mnoho! —) tento pán nejen že znal ulici, ale znal náhodou i sestru hošíkovu, Márinku, a že ho k ní dovede, dříve však, že mu pujčí čepici. Zavedl hocha do svého bytu a čepici mu půjčil; byla placatá, černá, hedvábná — jak se tehdy nosily — ale trochu veliká. Pán nemohl se zdržeti smíchu, když dopadla chlapci až přes uši. Pomoc byla snadná, pán byl krejčím; vzal čepici, vzadu sešil — a bylo dobře. Pak vzal poutníka za ruku, aby ho lidé na ulici někde nepovalili a dovedl jej přímo ke dveřím velikého krámu kupeckého, nad nímž leskla se ohromná firma. Mládenci v krámě nemálo se podivili, když jim hošík řekl, koho hledá a poslali nahoru pro Márinku, aby se šla podívat, koho tu má. Sestra div neomdlela překvapením, leknutím a hanbou nad ústrojem svého bratříčka. Bez kabátu, v podivné čepici — a bos! Zatím co se sbírala ze svého leknutí, přišly dvě krásné slečny, velké, černovlasé, jako princezny, sebraly milého kluka a nesly ho s jásotem a se smíchem po širokých schodech nahoru do pokojů ukázat staré paní.

Stará paní — velice tlustá — seděla v široké lenošce a usmívala se tak srdečně, že malý bosák pozbyl strachu a políbil jí ruku. Stará paní jej pohladila přívětivě a spustila naň něco, co mělo býti česky, ale jemu se zdálo německé. Nevěda co říci, říkal jen: Ja, bitte, ja bitte! A snad to bylo tak dobře, protože se tomu všichni moc a moc smáli.

Dcera-princezna vzala mne pak za ruku a provedla mne dlouhou řadou pokojů, kde byly krásné obrazy. Zadíval jsem se na velký obraz, kde byl namalován hrad při západu slunce; tak se mi líbil, že se slečna nemohla dočkati, kdy se vynadívám.

„Máš rád obrázky?“ ptala se lámanou češtinou. Já, že ano. I snesla mi obrázků a panáků barevných a lesklých vystřihaných zvířat celou menažerii, posadila mne za dětský stoleček, který mi zatím služky snesly — slečny už dávno za ním nesedaly. (Milé děti, tenkráte byly nám obrázky vzácné; to nebylo jako dnes, kdy povalujete a pohazujete často i nejkrásnější obrázky; tenkrát byl nám pěkný obrázek malým světem.)

Slečny-princezny snášely mi, kde co mohly; vytahovaly z úkrytu odložené své hračky a knihy. Poprosil jsem o tužku a papír, a když mi je podaly, okresloval jsem obrázek z knížky rychle a zručně. Slečny se tomu náramně divily, ba přivedly i starou paní, jež těžko se pohybovala, aby se také podívala. Pak přinesly i barvy a štětce, ale dříve že musím sníst závin, jehož jsem se pro samé obrázky ani nedotknul, zapomenuv zcela nad hlad. — Inu; bylo mi jako v pohádce; nač jsem si vzpomněl, vše mi snesli. Na večer ustrojili mne do šatů, pro něž poslali do protějšího obchodu, a vystrojeného od paty k hlavě poslali mne se sestrou na procházku prohlédnout si město. Po večeři vedla mne slečna k pianu, hrála mi krásné kusy a dovolila pak, abych hrál sám. Hrál jsem ovšem, jak jsem uměl, vlastně neuměl, ale „Hněvej ty se na mne“ přece jsem dvěma prsty vyťukal, a klavír zněl mi jako hlasy s nebe.

Když jsem pak zmožen dojmy a únavou cesty přece jen poklimoval, uložili mne do postýlky, a sotva jsem ulehl, usnul jsem tvrdě. — — To bylo všecko pěkné; hůře bylo však doma. Můžete si představiti zmatek, který jsem tam způsobil! Hledali mne po dvoře, na sadě, u potoka, ve škole, na ulici — všecko marné. Maminka naříkala a bědovala, sestra mladší běhala, volala, doptávala se. Marno bylo všecko. Posléz dali hledati v rybníce, poslali do lesa … nikde, nikde! Ach ta úzkost matčina nedá se vypsati; kdož pak pochopí, co dělo se v duši její! — V tom kmitla se jiskérka naděje: přišla hokyně a vypravovala, že se jí zdálo, jako by byla potkala bělovlasého chlapce bosého, — bez čepice a bez kabátu; chtěla prý už na něho promluviti, ale v tom prý zmizel v hospodě. A tak snad že by to mohl být Konrádek. Doma hned pochopili, že by tomu mohlo tak být, vzpomněli si asi na můj dřívější nepodařený výlet do Pelhřimova. Tatínek běžel ihned zjednat příležitost a mladší sestra s maminkou jely do Jihlavy. — —

Přijely v noci, spal jsem již tvrdě a nevěděl jsem, co se dělo. Nevěděl jsem, a neřekli mi ani ráno, když jsem se probudil, že v noci bylo s maminkou zle, že dostala prudké srdeční křeče ze vší té úzkosti, strachu a radosti — že šlo tu o život její. Neřekli mi ani slova, aby mne nezarmoutili. Dvojnásob šťasten po boku drahé matinky ukazoval jsem jí své poklady a obrázky, a bylo mi divno, proč při tom stará paní Majerová slzí. — — —

Vlídní hostitelé nedali jinak a zdrželi nás přes oběd. Pak ještě nanesli mi hraček a cukrovinek, zabalili mi knížky, obrázky a barvy, a zvali mne, abych zase brzy přišel. —

Jeli jsme domů. Čím blíže k Rychnovu, tím bylo mi krušněji: Co řekne tatínek! Co řekne tatínek! Ale tatínek neříkal nic; — zdálo se mi, že nemohl ani promluvit … **K. P.**

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.

Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 22. září 1907. Číslo 38.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor 65 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

KATULLUS:

SVATEBNÍ PÍSEŇ.

Ó jenž na Helikónu dlíš,
Úranie ó potomku,
který k mužovi unášíš
něžnou dívčinu, ó Hymén
ó Hymén Hymenaee,

skráně květy si ověnči
sladce vonící marjanky,
vezmi závoj a vesel přijď,
přijď sem, bělostné nohy své
v rudých oděny škorních,

a dnem radostným rozjařen
naše svatební veselí
zpěvem zvonivým provázej,
v zem bij patami, rukou svou
smolnou pochodní mávej!

Neboť s Manliem Vínia,
krásná tak jako ídalská
Vénus před soudcem Paridem,
dobrá za dobrých znamení
panna svatbu dnes slaví.

Stejně větvemi ve květu
stkví se asijská myrta, jíž
Hamadryadky bohyně
ku své potěše, ku své hře
skrápí růžovou vláhou.

Pročež zanes k nám kročeje,
vstaň a opusť zas thespijské
skály jeskyně áonské,
které svlažuje chladivým
zřídlem svým Aganippé,

a v dům doprovoď paní, jež
touží po novomanželu,
láskou srdce jí upoutej,
jako ssavými úponky
břečťan ovíjí stromy.

Vy pak zároveň, panenské
děvy, kterým kdys stejný den
vzejde, zpívejte pospolu,
pějte: „Ó Hymenaee Hymén,
ó Hymén Hymenaee!“,

aby naději, slyše vás,
k dílu svému že volán jest,
svoje kročeje zanes' k nám
cudné Venuše průvodčí,
cudné snoubitel lásky.

Který bůh je, jejž spíš by měl
vzývat milenec úzkostný?
Koho lidé ctí více z všech
bohů? Ó Hymenaee Hymén,
ó Hymén Hymenaee!

Tebe bázní se třesoucí
otec vzývá a panny ti
pasy ochotně uvolní,
ženich v obavách dychtivým
uchem lapá tvá slova.

V lokty divého jinocha
kladeš kvetoucí dívčinku,
kterou z matčina uloupil's
klína, ó Hymenaee Hymén,
ó Hymén Hymenaee!

Vénus nemůže bez tebe
dobrou pověstí schválených
dobýt úspěchů: může však,
chceš-li ty. Kdo se odváží
rovnat tomuto bohu?

Nemá žádný dům bez tebe
dětí, nemůž' být obklopen
otec potomstvem: může však,
chceš-li ty. Kdo se odváží
rovnat tomuto bohu?

Země, ve které nejsi ctěn,
svého území obhájce
zrodit nemůže: může však,
chceš-li ty. Kdo se odváží
rovnat tomuto bohu?

Nuže, otevřte veřeje!
Dívko, pojď! Zříš, jak pochodně

třesou kšticemi zářnými?
Stud ji přemáhá panenský,
    lká, že nutno již jíti.

Ustaň plakat, že nutno jít!
Proč se, Aurunkuléjo, bát?
Žádná nad tebe krásnější
žena nezří, jak jasný den
    vzchází nad oceánem!

Stejně uprostřed přepestrých
květů v zahradě boháče
stkví se hyancinthový květ —
vstaň a nemeškej, prchá den,
    vyjdi, nevěsto, vyjdi!

Vyjdi, nevěsto, jestliže
chceš již vyjít a slyšíš nás
volat! Zříš-li jak pochodně
třesou kštícemi zlatými?
    Vyjdi, nevěsto, vyjdi!

Lehkomyslně by tvůj muž,
oddán hanebné neřesti,
rozkoš potupnou hledaje,
tobě ulétna nespal snad
    vzdálen hebkých tvých ňader,

jako plouživá réva, jež
stromy sousední ovíjí,
stejně také ty v objetí
svém jej semkneš — však prchá den:
    Vyjdi, nevěsto, vyjdi!

Jaké čekají na tvého
pána rozkoše, které jej
v černé noci i v bílý den
budou blažit! Však prchá den:
    Vyjdi, nevěsto, vyjdi!

Vzhůru, hoši, již pochodně!
Zřím, jak flammeus*) blíží se,
jděte, zpívejte pospolu:
Jó Hymén Hymenaee jó,
    jó Hymén Hymenaee!

Nyní více již nemlčiž
rozpustilý a smělý zpěv,
hochům ořechy rozdílejž
pánův miláček, slyše, že
    pán dal jemu již vale!

Rozdej hochům již ořechy,
líný miláčku, dosti již
dlouho s ořechy hrál si's, teď
Thalassiovi sloužit jest.
    Rozdej ořechy, hochu!

*) Závoj v ruce Hyménově.

Před nedávnem ti nebyly
vousky po chuti, miláčku,
nyní oholí tvoji líc
holič. Ach ty můj ubohý
    hochu, ořechy rozdej!

Že prý nemáš chuť vzdálit se,
mastí vonící ženichu,
miláčků svých — však učiň tak!
Jó Hymén Hymenaee jó,
    jó Hymén Hymenaee!

Víme, vždycky že slušnou jen
znal jsi rozkoš, však ani ta
nyní nesluší ženichu.
Jó Hymén Hymenaee jó,
    jó Hymén Hymenaee!

Ty pak, nevěsto, nechtěj nic,
oč muž požádá, odepřít,
aby za jinou nechodil.
Jó Hymén Hymenaee jó,
    jó Hymén Hymenaee!

Hle, jak mocný je tobě dům
tvého chotě, jak bohatý,
který, dovol, ať slouží ti,
— Jó Hymén Hymenaee jó,
    jó Hymén Hymenaee! —,

až kdys třaslavou skrání svou
stáří šedivé kývajíc
všeho bohatství zbaví tě.
Jó Hymén Hymenaee jó,
    jó Hymén Hymenaee!

Přenes za dobrých znamení
přes práh zlatité nohy své,
dveřmi hladkými dovnitř vstup!
Jó Hymén Hymenaee jó,
    jó Hymén Hymenaee!

Pohleď, v komnatě jak tvůj muž
v lůžko tyrské si ulehnuv
celý hoří již po tobě.
Jó Hymén Hymenaee jó,
    jó Hymén Hymenaee!

Jemu neméně jak tobě
v prsou hluboko plamen žhne,
ale hlouběji ještě víc.
Jó Hymén Hymenaee jó,
    jó Hymén Hymenaee!

Pusť již, mládenče, z ruky své
něžné raménko dívčino!
Vstoupiž v lože již mužovo!
Jó Hymén Hymenaee jó,
    jó Hymén Hymenaee!

Ó vy ženy, jichž počestnost
stařec počestný dobře zná,
vložte do lože dívčinu!
Jó Hymén Hymenaee jó,
jó Hymén Hymenaee!

Pojď, ó ženichu, pojď, o pojď,
čeká na tebe v lůžku choť,
s tváří zářící jako květ,
jako lilie bělostná
nebo rudý květ máku!

Však ty ženichu neméně
— u všech nebeských přísahám!
krásným's, není ti bez přízně
Vénus. Rychle však prchá den:
Vstaň a nemeškej déle!

Věru dlouho jsi nemeškal,
jdeš již. Kéž ti vždy Vénus dá
štěstí, ježto si veřejně,
co's chtěl, béřeš a poctivou
nechceš skrývati lásku!

Ten by africké pouště prach,
ten by třpytivých souhvězdí
množství spíše moh' sečísti,
kdo by vaše chtěl spočítat
tisíceré hry lásky!

Hrajte, hrajte si, brzy však
zploďte děti! Neb nesluší
taký starý rod aby byl
bez dětí; však je slušno jej
stále obnovovati.

Kéž kdys Torquátus maličký
z klína mladistvé matky své
něžné ručičky vypínaje
sladce směje se na tátu
pootevřenými rtíky!

Svému otci buď podoben
Manliovi a takovým
všemi lidmi buď poznáván,
svědkem stydnosti matky své
budiž hošík svou lící!

Ctnosti matčiny slávou buď,
jako od matky nejlepší
dána dědictvím, potrvá
Télemachovi sláva vždy,
synu Pénelopinu!

Dívky, zavřete veřeje!
Dosti pěli jsme. Vám pak teď,
dobří manželé, zdar buď přán,
stále hleďte se těšiti
svému silnému mládí!

Přel. Přemysl Hájek.

HANUŠ SEDLÁČEK:

DÍTĚ.

Pozoruji tuze rád dětské hry. Jásavý hlahol dětských hlasů zní mi vždy hudbou mládí, té šťastné doby, která se nevrací.

Seděl jsem v Riegrových sadech u dětského hřiště. Tu přebíhala drobotina obojího pohlaví. Chlapci hráli míčem. Vytrvale házeli jím a chytali poskakující míč. Děvčata hrála na honěnou, jiná rejdila — inu, bylo veselo jako mezi dětmi.

Po chvíli přisedl ke mně neznámý. Opřel se o židli a upjatě zíral v dětský rej. Zdálo se mi, že mimo děti nevidí jiného kol sebe, snad ani mne nepozoruje.

Slunce líbalo keře a stromy. Jasné světlo jeho padalo na hřiště i barvilo veselé šatky pobíhajících děvčat. Bylo útulno na dětském hřišti.

Až k nám zaletěl míč. Dva chlapci s rozpálenými tvářemi a planoucíma očima běželi za ním. A jak vesele po něm skočili — až oba se převalili. Však v tom již vyskočili a hrají znova stejně vesele jako před tím.

Můj soused očima přímo hltal ty chlapce. A zase mu oči zabloudily v kolo děvčat, jichž krátké sukénky poletovaly při divém reji —

„Tu je veselo, skutečně veselo. A tak bych se na děti díval celý den“, oslovím souseda —

„Ano“, odvětil stručně.

„Máte asi také rád dětské hry?“

„Co je to platno. — Žádné není mé!“ odvětil tiše, vstal a odcházel.

„Žádné není mé“ řekl tak tiše — a celý román, celý zmařený život vanul těmi slovy . .

VIKTOR CHODORA:

ZLOČIN.

(Pokračování.)

Byl jsem trýzněn novou úzkostí, jakmile večer nastal a já uléhal s pocitem, že zítra v určitý okamžik setkám se s pohledem nenáviděným. Vytýkal jsem si slabost, neschopnost provedení vůle, bázeň. Představil jsem si znovu jednotlivé příčiny svého od-

poru, vžil jsem se znovu v nenáviděné chvíle. Pamatuj, že bude žíti déle než ty, věčně jsa od něho závislým. Jak má tedy zemříti? Střelnou ranou? Je to skoro nesmyslné. Lze tak vhodně usmrtiti člověka a vtisknouti mu pak zbraň do rukou? Což zápas, rána, hluk? Je to nemožné, neboť služka Veronika spí na konci chodby. Zadušení plynem? Není-li to neprozřetelné a nebezpečné pro všechny? Jedem? Zdá se nejpřirozenější. V návalu těžkosti nemoha se zbaviti následků předešlé choroby požil jedu. Jakého asi? Mám v příruční lékárně, kýmsi mě darované, několik praeparátů. Nevěděl jsem však určitě, stačí-li tyto dávky k usmrcení. A přece, pomyšlení, že obsah některé lahvičky zbaví mě útrap a duševní chudoby vryla se jako nesmazatelný obraz do mého mozku. Nutno jednati co nejdříve v nejbližších dnech, zítra. (Uvědomuji si nyní, že na dně duše jsem tomu nevěřil; domníval jsem se patrně, že něco jistě překazí můj záměr.) Neuvažoval jsem však o podrobnostech činu, ovládán toliko nenávistí, hnán zimničnou touhou bez rozumu. Ještě téhož večera vybral jsem ze své skříňky tekutinu se značkou chloroformu, s úmyslem vlíti ji do sklenice vody u lože nepřítele.

Po desáté hodině, v níž rekonvalescent již spával, přešel jsem chodbu spěšnými kroky, nemysle na nic, řídě se pamětí obrazu. Vstoupil jsem do světnice, vedle ložnice, zvolna otevíraje; dvéře zaskřípaly, zakopl jsem o práh. Hmátl jsem znovu po klice. Z ložnice ozval se suchý hlas. — Co děláš? — Ztuhl jsem okamžik, s jedem v ruce. Vzchopil jsem se k odpovědi, nutě svůj hlas k lhostejnosti. — Promiňte, Veronika patrně založila do knihovny moji učebnici, hledal jsem ji. Uchopil jsem skutečně jakousi svou knihu a vracel se zvolna zpět. Ale za dveřmi popadl mě strach a já prchal do svého pokoje, zamykaje za sebou, třesa se, blízek šílenství. Vhodil jsem lahvičku do dohasínajícího ohně, pozoruje vytřeštěně praskající sklo, tekutinu zářící v plamenu. Ucnvácen hrůzou klekl jsem u kamen, upíraje oči na předmět proměňující se v popel.

Byl jsem to já, jenž by se byl málem dopustil zločinu? Zachvátil mne strach před vraždou, či před možností vyzrazení? Věřil jsem vůbec kdy v zločin? Nemaje již dávno náboženství, vysiloval jsem se dlouho neplodnou filosofií. Nalezl jsem posléze theorii nejpřirozenější a nejlehčí. Nezáleží na věci, jak povstala, nýbrž že jest. Zločin povstal a jest nutným, právě tak jako Pravda, Tma a Světlo. Nikdy nesdělil jsem nikomu zápasy, jimž jsem podléhal. Dal jsem se vyvinouti sám sobě, aniž by kdo tušil, co se děje za mým lhostejným a klidným čelem. Vědomí, že považoval mě můj pěstoun za neschopna hlubší mysle, živilo nejvíce moji nenávist. Zmařený pokus vraždy mě nepokořil, podnítil toliko mou odvahu. Musím však jednati zcela jinak. Dlužno vypracovati do nejmenších podrobností celý záměr, počítati velmi přesně, ustanoviti určitý čas. Nutno, abych se choval stále stejně bez uchýlení se od dosavadních zvyků. Nikdo nesmí míti nejmenšího tušení, že něčím zaměstnávám svou mysl, nikdo nesmí se se mnou v duchu obírati. Umínil jsem si, že věnuji větší pozornosti svému učení, upokojím Veroniku větší chutí, dodám si výrazu šťastně lhostejného. Druhého dne nakoupil jsem si v různých místech odborné knihy, spisy většinou pro mě bezcenné, jednající především o mravních příčinách sebevražd, takořka však nutící jednotlivce k následování. Nemohl jsem však přijati žádný z nabízených prostředků; byly buď nepřirozené, nebo pro zakrytí vraždy nemožné. Sedě pozdě do noci, strachuje se každého šramotu, chvatně listoval jsem knihy páchnoucí tiskařskou černí, nebo jsem hleděl nečinně do okna na pohádkovou krajinu v svítícím sněhu. Bylo na čase ustanoviti si určitý den, bez odkladu. Padl jsem zrakem na visící kalendář. Posledního března! Jak dobře se hodí! Do té doby budu dostatečně silný, zapracovaný a připravený. Chránil jsem se však datum si poznamenati, ba obával jsem se, že pohledy mých zraků zanechají na papíře nesmazatelné stopy. Posud nevěděl jsem však, kterého způsobu mám užíti. Jednoho večera vstupuje do pokoje, v němž se večeřelo, zaslechl jsem lékaře vysvětlujícího patrně příčinu svého zpoždění. — Konečně jsem ho vzkřísil. Smyčka ostatně nebyla příliš pevná. Zdá se, že s tím chlapík počítal. Jinak jest přece nejlépe odpraviti se oběšením. — Srdce se mi sevřelo a počalo prudce bušiti. Pozdravil jsem hosta, usedaje ke stolu a zachovávaje obyčejnou tvářnost. Naslouchal jsem hlučnému hovoru lékaře, věnuje mu povinnou pozornost, bledl jsem při jeho líčení jakési bolestné operace kolenního kloubu, snaže se zakrýti ošklivost. Doktor poklepal mi posléze na rameno a řekl se smíchem. — Z vás by nebyl, myslím, lékař-hrdina. — Můj poručník do té chvíle mlčenlivý, odvětil klidně a určitě. A přece si přeji, aby se věnoval tomuto oboru vědy! — Z oněch slov vyzněla jeho vůle vládnouti nade mnou. Choval-li jsem do té doby stín nevole proti svému úmyslu, byl jistě těmi slovy vyhlazen. Usmál jsem se plaše na lékaře, který ihned vysvětloval, že možno voliti si odbor medicíny méně obtížný a příjemnější. Napjal jsem veškerou sílu k přetvářce, přisvědčoval jsem, nesměle odpovídaje. V mém celém nitru křičel však jedině výrok lékařův, jehož mi podávala náhoda zúmyslně! Nemohl jsem se dočkati rozchodu. Ke konci návštěvy tázal se host. — Jste nyní zajisté zcela zdráv? — Ano, — odvětil suše poručník, mám však velmi nepokojné spaní. — Předepíši vám něco, — řekl lékař. Nerad sahám k narkose, dám vám prostředek víc než nevinný. — Přihlížel jsem lhostejně k psaní receptu a přijal jej s díky k vyřízení.

Jakmile jsem došel svého pokoje, zamkl jsem a chvíli jsem bez hnutí stál proti oknu, vydechuje. Tmou se usmívala hořící pobřežní světla. Smrt obě-

šením! Jak možno, že jsem na to nepřipadl? Byl to zajisté prostředek nejtěžší, ale nejmožnější. Budu míti však dosti důvtipu a síly k provedení! Poznám pravý způsob k nevyzrazení? Nebyl-li i uspávací lék jakýmsi mě pracováním do rukou? . . . Vyhledal jsem si v tenkém svazku sebevraždy oběšením. Byly to udání pomoci při rozvazování, příznaky smrti, polohy těl, známky života. Studoval jsem velmi dlouho. Bylo třeba propracovati podrobně krok za krokem, připraviti se na jakoukoli překážku . . . Knihy jsem druhého dne na opačném konci města prodal.

Nikdo nemohl pozorovati napnutí mé mysli. Prohlédl jsem vždy pečlivě svůj zevnějšek, předcházeje jakékoliv roztržitosti. Za několik dní řekl mi poručník, dříve než jsem se večer odebral po své práci. — Položil jsem knihu na stolek v ložnici; přines mi ji. — Vstal jsem v jakémsi očekávání. Uvidím tedy ono místo v tuto dobu tak blízkou oné hodiny, kdy provedu svůj zločin. Šel jsem chodbou zvolna přehlížeje stěny; stiskl jsem kliku. Malá lampa zavěšená na řetízek a již rozžatá vrhala zastíněné světlo. Plocha stolu zakrytá z polovice papíry mdle se leskla. Odestlané lože bělalo se podél zdi. Rozhlížel jsem se pátravě, obezřetně, aniž by nejmenší předmět unikl mému zraku. Na stolku stála povědomá sklenice s vodou; svraštil jsem čelo, vzpomínaje okamžik na nedokončený pokus. Nad umývadlem visel ručník. Byl to hlavní spolupracovník v mém budoucím činu. Ještě jednou jsem přehlédl celou jizbu. Pak jsem sevřel knihu do prstů ruky, vraceje se chodbou. Vzpomínám si, že měl jsem tentýž pocit neurčité veselosti, jako tehdy, při prvním vzniknutí zločinné myšlenky. Když jsem osaměl, probral jsem znovu veškeré maličkosti, spočítal takřka jednotlivé kroky. Projednal jsem každou okolnost, ustanovil vše střízlivě, s rozumem. Nevzpíral jsem se, ani se nepovzbuzoval. Nepochyboval jsem, že se to státi musí! Cvičil jsem před tím dokonce po nějaký čas objevy své odvahy, jako zápasník budící sílu ve svých svalech.

Jednoho poledne setkal jsem se s lékařem. Vyptával se na stav svého pacienta. Odvětil jsem s přemáháním. — Myslím, že jest zdráv, ač pozoruji časem jakousi zasmušilost. —

— To jest však nanejvýše příčina soukromá — podotkl lékař a dodal, pohlížeje na mě s úsměvem. — S vámi je přece zcela spokojen? — Doufám — odpověděl jsem jako bych nedbalostí zakrýval samolibost, — měl jsem tentokráte prospěch velmi dobrý. —

Vytčeného dne snažil jsem se probuditi později než obyčejně. Vstal jsem zcela kliden, podivuje se sám sobě. Chvílemi dokonce mi napadalo: Jsem zdráv? Činím vše za rozumu neporušeného? Neselže můj důmysl moje odvaha? Přemítání nemělo vlivu na můj klid. Byl hladký a ustálý jako povrch desky. Při snídaní přislíbil jsem psáti jakýsi projev blahopřání. Přijal jsem dvojnásobnou dávku mléka. V těchto okamžicích dnešek nebyl. Stále jsem se sebe tázal: Jak bude zítra?

V časném odpoledni procházel jsem se podél nábřeží; se svahů stékal tající sníh. Nepatrné věci zaujaly po chvíli mou mysl. Lesknoucí se hroty věží, kovové údery hodin, dým továren. Bděl jsem ku podivu jasně. Hodiny toho dne připadaly mé jako rozčtvercované pole šachovnice. V určitou hodinu jsem se spola vysvlékl. Nepatrný útržek, sebe menší skvrna zanechaly by po mě nebezpečné stopy. Dal jsem svému tělu ochabnouti, odpočívaje po dlouhé hodiny. Věděl jsem, v půl jedenácté spí určitě, neboť o deváté béře uspávací prášek. Bude spáti pevně. Znal jsem dobře účinky tohoto léku. Otevřeným oknem proudil motiv smutné písně, téže, jíž jsem naslouchal i únorové noci. Vznikala a zanikala rozplývavě, jsouc snad toliko klamnou představou mé mysli . . .

(Dokončení.)

DR J. EV. JIRÁSEK:

NEMOCNÉ POSTAVY ROMÁNŮ DOSTOJEVSKÉHO.

III.

Nastasia Filipovna Baraškova v románě „Idiot“, 21letá, démonicky krásná žena. Matka její uhořela, otec zvěděv novinu, že mu jeho celé jmění lehlo popelem, sešílel a „umřel na horečku“. Byla 6letá tenkrát, když ji stihlo toto veliké neštěstí. Bohatý a vlivný, však záletný muž Afanasij Tocký dal ji vychovati a později také ji svedl. Jako malé děvče byla „ostýchavé pensionátsky, neurčité stvoření, někdy okouzlující svou originalitou, bujností a naivností, někdy truchlivé a zádumčivé, udivené, nedůvěřivé, plačící a neposedné“. Když zvěděla, že Tocký se chce oženit, přijela za ním z venkovského statku, kde byla chována, do Petrohradu. Utekla do Petrohradu a stanula před Tockým jako „bytost neobyčejná, překvapující, která se přímo vyslovila, že nikdy k němu nechovala ve svém srdci jiného pocitu než opovržení, hlubokého, největšího opovržení, až hnusu se podobajícího, jež dostavilo se hned po prvém podivu, že jest jí vlastně úplně lhostejné, jestliže třeba hned a s kýmkoli se ožení, ale že přijela překazit tento sňatek a to překazit jej ze zlosti a nepovolí jedině proto, že se jí tak zachtělo a že následkem toho se tak státi musí — nu třeba jen proto, abych se ti mohla dosyta vysmáti, neboť se konečně chci také jednou smáti“. Tocký pochopil teprve nyní, že Nastasie Filipovna jest „bytost, která nejen umí vyhrožovati, ale hrozbu také jistě uskuteční a hlavně, že se

před ničím nezastaví... Nastasie Filipovna byla s to, aby navždy a hrozně se zničila, treba i sibiřskou káznicí, jen když by si mohla posměch ztropiti z člověka, k němuž cítila tak nelidský odpor." Tocký je bázlivec. Bojí se hrozeb Nastasiiných, ba i myslí, že ona hrozí jen proto, že chce jej donutit, aby si ji vzal. Ovšem že se velice mýlí a tedy spekuluje, jak se jí zbavit: chce ji provdat a dává jí veliké věno a nechává žít v Petrohradě s celým komfortem. Ale Nastasie „žila ponejvíce osaměle, četla, dokonce se i učila a milovala hudbu". Nedbala o známosti a zejména málo o známosti z vyšších kruhů. Mívala ve svém saloně kolem sebe nejraději lidi menší, ač byla hrdá i neoblomná. Konečně zdálo se, že Tockému plán jeho se daří, že Nastasie Filipovna přece povolí a vdá se, „ponechává si však právo říci „ne" a to třeba v nejposlednější hodině". Dovídá se, že její nastávající je muž lakotný, který chce ne ji — miloval jinou — ale její věno a určuje říci poslední slovo v den svých jmenin na společenském večírku, který pořádá. Nastasie Filipovna dobře ví, že oficielní „vznešená společnost petrohradská hledí na ni jako na ženu padlou, na milenku Tockého a to ji ovšem rozčiluje a často dohání k jednání krutému a nesmyslnému. V Petrohradě obývala nádherně zřízený příbytek, pořízený za peníze jejího dobrodince a svůdce, Tockého, jehož dobrodiní sice přijímala, avšak tím způsobem, že nikdy se mu nepoddávala, jako kdyby mohla i bez něho se obejíti. Žila zcela samostatně, jakoby ze svých peněz a přijímala koho se jí zachtělo bez výběru. Měla podivné v tom vzhledu náklonnosti, složené z odporujících sobě vkusů, které neukazovaly často, jak jemně a taktně byla vychována. —

Jsme na večírku o její jmeninách. Nastasie Filipovna chová se chorobně: „z podivných, někdy velmi břitkých a vzteklých nápadů Nastasie Filipovny, z jejího hysterického a bezpředmětného smíchu, střídajícího se s náhle se zamlklou a ponurou zádumčivostí bylo nesnadno něco pochopiti. Někteří se domnívali, že má horečku... Proti svým přáním nesnesla odporu a byla nemilosrdnou... vrtěla sebou a křečovitě se smála. Její temné oči zajiskřily a na bledých tvářích se jí objevily dvě rudé skvrny. Zasmušilý a mrzutý rys na na obličeji některých hostů ještě více rozohňoval její posměvačnou choutku... Po křečovitém smíchu stala se nevrlou a podrážděnou; při tom nicméně svéhlavě a despoticky stála na vyplnění nemožné své choutky", totiž té, aby každý ze společnosti pravdivě vypravoval, co ve svém životě pokládá za nejhorší svůj čin. Když přichází na ni řada, aby i ona vyprávěla, tu ona obrátí se ke knížeti Myškinu a povídá: „Kníže, tuhle moji přátelé stále mne chtí provdati. Řekněte, mám se provdati nebo ne? Co řeknete, to učiním." S knížetem byla známa teprve zcela krátkou dobu a do jeho rukou náhle a neočekávaně vkládala svůj osud. Pravdomluvný Myškin ji radí, aby si nebrala vyhlédnutého muže a ona jej poslechne. Svému dobrodinci a svůdci hází zpět jeho velké věno, které jí nabídnul.. Chce žít samostatně, nezávisle, vrací jmeninové dary, prohlašuje, že už nebude dávat večírků ve svém saloně, hosty skoro vyhání. „Ustavičně sedělä. Každého prohlížela jaksi podivným, užaslým zrakem jako kdyby nechápala a chtěla si něco uvědomiti. Zamyslila se, potom se usmála jako kdyby si nebyla jasně vědoma čemu." Natasii Filipovnu šíleně miluje obchodník Rogožin, člověk zcela nevzdělaný, však vášnivý do nemožnosti a ochotný obětovati pro ni celé jmění. Na hostinu přinesl sto tisíc rublů, které ve zcela krátké době sehnal, aby si za ně koupil lásku své zbožňované. Nyní přichází s penězi pozdě v noci v průvodu svých několika známých přátel sebraných na ulici. Ač jí nabízí kníže Myškin, že si ji vezme, utíká ona v noci s Rogožinem, když dříve udělala scénu zrovna divadelní: hodila oněch sto tisíc rublů do ohně a nabídla je onomu vyhlédnutému lakomému mladíku, když si pro ně sáhne do kamen.

Opouští společnost, kterou pozvala na oslavu svých jmenin, a daruje 100.000 rublů (které vytáhla z kamen) a utíká s Rogožinem a jeho družinou do tmavé noci. „Nyní chci hýřiti, vždyť jsem pouliční! Deset let jsem proseděla v žaláři, nyní přišlo moje štěstí." Tocký po jejím odchodu takto ji charakterisuje: „Tato žena má ohromné přednosti, třpytné vlastnosti... kdo by nebyl zaujat jí, až k ztrátě rozumu a všeho? Dejme tomu, že vše, co se přihodilo, jest efemerní, romantické, neslušné, ale je to koloritní, originální. Bože, co by mohlo býti z takové povahy a při takové kráse! Ale přes všecko úsilí ano i vzdělání vše jest ztraceno!"

S Rogožinem žije krátce a brzo od něho utíká. Několikrát slíbila se za něho provdati a už jednou šla k oltáři, ale — utekla odtud ke — knížeti Myškinu a od tohoto zase zpět. Rogožina ovšem trápí a sužuje, dohánějíc jej k šílenému vzteku, napínajíc strunu slabé duše jeho k prasknutí, ba zrovna svým jednáním „svými řečmi, ženouc jej ke zločinu. Nastasie Filipovna ví dobře, že ji Rogožin zabije, ale nebojí se ho. Praví mu: „Vezmu si tě, ne však, že bych se tě bála, ale proto, že jest vše stejné, jak zahynu. Neodříkám se tě zcela, chci jen ještě počkati, pokud se mi bude líbiti." A přece

si ho nebéře. Proč? Ba snad jen proto, že se jí líbí tato nebezpečná hra o život. Ona si zrovna zahrává s ohněm a kochá se v nebezpečí. Je to charakteristický rys tak mnohých figur Dostojevského, jak jste viděli: stálé kochání se ve hrůze, libost nad trápením a trýzní svého srdce i jiných. Takto na př. trápí Rogožina: „Provdám-li se za tebe, jako když se ženu do vody. Co nejrychleji svatbu!“ „Sama určuje den a když se přiblíží — zalekne se a napadnou ji jiné myšlenky. Pláče, směje se, konečně se trápí“, vyzývá Rogožina znovu, aby určil den svatby a vrhá se do víru nesmyslného bohémského života. Rogožin je přesvědčen, že se chce provdati „ze zlosti“ a uzrává v něm úmysl: „do vody nebo pod nůž.“

„A ničeho se nebojí, před ničím neustupuje, do všeho se žene plným proudem, s vervou, theatrálně, okázale, tato Nastasie Filipovna. Způsobí veřejný skandál, aby urazila a snížila nenáviděnou osobu, která křižuje její plány, Rogožina, který ji vydržuje velkými penězi, používá ke službám jako lokaje, trápí jej a trýzní, ačkoli jí nemůže neimponovati jeho obrovská láska. Když již všecky mosty za sebou spálila, přece konečně jest on, Rogožin, tím jejím zdánlivě vyvoleným, k němuž se utíká — pod nůž.

„Chvílemi u vytržení křičívá, že se necítí vinnou, že jest obětí lidí, obětí prostopášníka a padoucha ... sama však si nevěří.“ Páchá šeredný skutek, aby sama mohla sebe obviniti, že je podlá. „V tomto stálém uvědomování si hanby tkví pro ni nějaký hrozný požitek. Lidé mohli by zapomenouti na její skutky zejména na její pád. Honem tedy něco udělá, provede cosi hodně nepěkného, hodně nápadně a zcela veřejně, aby lidé nemohli zapomenout a nesměli přestat odsuzovat ji a podceňovat. A zase toto přezírání, které od lidí k sobě sama vynutila, jest novým dráždidlem: ona vidí se snižována, ji to bolí, nemůže nebolet: nuže tedy zase něco výstředního spáchá a tak její život jest směsice nerozumností a ztřeštěných nápadů, které vykonává, neohlížejíc se, zda se to líbí komu nebo ne. Rogožin ji vydržuje a chce si ji vzít, ale ona, ač se dává vydržovat, utíká od něho, aby dokázala lidem, že je nízká a podlá. Ona se tedy snižuje, pokořuje se sama dobrovolně a hodně nápadně. Vrcholem pokory její jest pak, že se žene do zhouby, že se zrovna nabízí Rogožinu, aby ji utratil. Veřejně a nápadně v elegantnějších úborech objevuje se v elitní společnosti aristokracie petrohradské, v průvodu opilých, ba i otrhaných svých přátel. „Já jsem se zřekla světa; vám bude směšným slyšeti to ode mne, když mne potkáte v krajkách a brillantech s opilci a s ničemy? Bůh ví, co místo mne žije ve mně.“ O Rogožinu říká: „jsem přesvědčena, že má ve skříni schovanou břitvu, omotanou hedvábím, jako ji měl onen moskevský vrah ... Zabila bych jej ze strachu ... Ale on mne zabije dříve.“

Knížete Myškina miluje a tedy se stará zrovna mateřsky o to, aby jej dostala jiná, kterou on má rád. V noci naň číhá v parku. Rogožina má s sebou a „klesla před ním na kolena zde na ulici, jako vyjevená a ... chápala se jeho rukou, aby je zlíbala.“ Pokoří se. Avšak na konec způsobí novou neodvolatelnou katastrofu: odpudí Myškina od Aglaje a zničí sebe i ji. Žije jako tolik nemocných osob Dostojevského dvojím životem: jednou je to láska, podruhé hned zase nenávist, která vede její ubohý otrávený život. Avšak vždycky směřuje její konání (neuvědoměle často) k pokoření sebe.

Odehnala Aglaji, pravou lásku Myškinovu, a chystá se s ohromnými přípravami ke svatbě s knížetem. Je určen den svatby, ale Nastasie Filipovna je stále smutnější a netečnější ke knížeti, kterému před tím dává na jevo, že jej miluje vřele. Ví o lásce jeho k Aglaji, ale nemluví úmyslně o tom. Rogožina se ohromně bojí: „pokořovala, chvěla se, volala, že Rogožin jest schován v sadě, ba u nich v domě, že ho právě viděla a že ji v noci zavraždí ... podřeže! Po celý den nemohla se upokojiti.“ Vskutku, Rogožina viděla, ale ve své fantasii, v halucinaci.

(Pokračování.)

JAROSLAV BOŘITA MARTINIC V ZÁTIŠÍ.

(Materiál ze Slanského Obzoru 1907.)

Pan Jaroslav Bořita z Martinic sedal od r. 1622 častěji doma na Smečně a začal užívat ovoce svého přičinění. Rod Martiniců byl dosud neznačný, třebas náležel stavu panskému: vyšel z chudého Táborska. Teprve za panování císaře Rudolfa začal váti příznivý vítr těm, kdož se oddali do rukou jezovitů. A pan Bořita směl o sobě říci, že nalapal větru nejpříznivějšího do faldů svého pláště. Byl dítě Štěstěny, obzvláštní miláček všemohoucí a všepronikající jezovitské řehole a byl sám o sobě dost chytrý, aby nepohrdal ani prostředky, ani prospěchy, které mu nebezpečná doba přinášela. Shodili ho s okna odbůrci 23. května 1618, a on padl na tlapky jako kočka.

Po roce 1620 nadešla doba pomsty, a on se jí nalokal do vůle. On i přítel jeho Vilém Slavata napili se do syta krve svých nepřátel a nasytili se slzami, pláčem, prosbami a zoufalstvím těch, které nenáviděli. Než se dokončil rok 1623, provedeno bylo v Čechách přes 600 konfiskací statků i peněz, a komoře královské dostalo se z nich ne více než drobtu padajících se stolu boháčů. „Kolem Liechtenštejna utvořil se syndikát zlodějů, který se skládal z několika šá

mu, úředníkuv a plukovníkuv; vedle nich hýbal se dav podezřelých jednatelů, kteří jim sloužili za prostředníky a panáky nastrčené, a lovili zbytky v kalné vodě", praví historie. A v té době i pan Jaroslav Bořita z Martinic bral bohatou mzdu za své služby.

Roku 1623 dne 1. září bylo mu zastaveno město Slaný se všemi svými statky. Pro účastenství v ohavné rebelii bylo jmění města konfiskováno pro císaře Ferdinanda II. a zastaveno Smečanskému, jak mu obecně říkali, ve 200.000 kop míš. tak, aby mu vynášelo ročně 12.000 kop míš.

Rok 1638 přinesl Slanským ještě větší neštěstí, neboť město bylo prodáno Smečanskému a stalo se městem poddaným, robotným a zotročeným. Dne 30. srpna toho roku všecka obec byla povolána na radnici a odtud do domu panského, kdež u přítomnosti všech obyvatel byl čten mandát J. M. Císařské komisařem královským, že se město postupuje dědičně vrchnosti smečanské — vysoce urozenému Jaroslavu Bořitovi, svaté římské říše hraběti z Martinic. Byl to krásný statek: královské krajské město Slaný, všecka předměstí s pivovarem, dva zámky — Blahotice a Neprobilice, pět dvorů, tři ovčíny, celé vsi tyto: Votruby, Tr. měchy, Drnov, Lunkov, Blahotice a Neprobilice; dále díl vsi Kvilic, platy z města Velvar a z jiných vsí cizích, totiž Knovíze, Ješína, Kralovic, Studňovsi, Sak, Vítova, Hobšovic; potom kolátury a poddané církevní děkanství v městě Slaném a faru ve vsi Kvilicích s jinými pěti kostely filiálními, s mlýny, hostinci, kovárnami, se všemi domy a dvory, obyvateli městskými i selskými v městě, předmestích a vsích, obydlených i neobydlených, přítomnými, nepřítomnými a emigranty . . . Ovšem tento veliký statek převzal v poddanství už značně spustlý.

Přispěl k té spoušti arci sám za tu dobu, co město Slaný s příslušenstvím držel v zástavě. Jaroslav Bořita byl náboženský ukrutník, výborný vychovanec jezovitů.

Stavové evangeličtí zaznamenali o něm, když v Apologii své r. 1618 ospravedlňovali, proč ho vyhodili s okna, že již před majestátem „všecky lidi poddané své divnými nástroji, až i š t v a n í m n a ně p s ů v e n g l i c k ý c h, a mocí r o z d í r á n í m ú s t k náboženství katolickému nutil.“ Když císařem podepsán byl i majestát o svobodě náboženství, pan Smečanský se jím neřídil. Jak pak teprve po roce 1620. Proto pochopitelno, že z města Slaného r. 1626 vystěhovalo se v den upálení M. Husi 310 osob najednou a že obyvatelstvo tak rychle řídlo, až r. 1634 bylo v městě obydleno domů jen 42 a to 600 duší jenom.

Pan Jaroslav Bořita zavázal se v mládí slavným slibem. Dějiny jezovity Schmidla zaznamenaly o něm s pýchou, kterak byl v Římě jakožto jinoch. Když si odbyl vychování u jezovitů v Praze, vydal se na cestu do Vlach a do Říma. Byl představen papeži Klimentovi VIII., a rozprávěli spolu o zemi české. I svěřil mu papež, že mu na království českém mnoho záleží. Než se rozloučili, papež dal jinochovi tyto tři otázky:

„Synu, ty přijdeš nyní domů a vstoupíš brzy do stavu manželského. Slibuješ mi, že si nevezmeš za manželku než hodnou katolickou dívku a žádnou Husitku?“

— Svatý otče, to slibuji, odpověděl Martinic.

„Ty máš rozsáhlá panství v Čechách (neměl rozsáhlých panství) a přijda domů nastoupíš jejich vládu. Slibuješ mi, že na nich nestrpíš žádného kacířství, nýbrž víru katolickou zachováš?“

— Svatý otče, s radostí to připovídám.

„Ještě třetí věc. Synu, ty budeš zasedati na sněmě vašeho mocného království českého, ty také budeš zastávati vysoké úřady zemské; slibuješ mi, že v království českém budeš státi za víru katolickou a mužně ji budeš hájiti?“

— Svatý otče, odpověděl výborný jinoch, Bůh mi k tomu dopomáhej, z celého srdce rád to slibuji.

„A já zase slibuji tobě, že budeš požehnaný v rodině své,“ vážným hlasem prý doložil papež.

Jezoviti velice si na tom zakládali, že se sliby Martinicovy i požehnání papežovo vyplnily. Jaroslav Bořita byl tehdy jediným potomkem rodu Martiniců, ale strom rodu rozrostl se z něho bohatě.*) Oženil se s majetnou šlechtičnou Marií Eusebií, dcerou nejvyššího purkrabího Adama ze Šternberka; sám císař Rudolf byl mu přímluvčím a námluvčím u otce jejího r. 1600 a již r. 1601 slavena svatba. Když se manželům Martinicovým narodilo první dítě, nebylo jim všem dohromady více než 30 let. Otec narodil se r. 1582, šlo mu tedy na devatenáctý, matce bylo dvanáct let a dítě bylo nemluvnětem. S touto první ženou svou žil ve šťastném manželství 33 let a zplodil s ní 7 synů a 7 dcer. Po její smrti oženil se ještě třikrát, naposledy jako sedmašedesátník r. 1649 s Helenou z Vřesovic, se kterou žil pouze šest měsíců. A nejen dětmi, nýbrž i statky Bůh ho štědře požehnal dle slibu papežova, neboť statky trestaných a vyhnaných evangelíků českých po r. 1620 byly lacino naprodej. (Pokračování.)

———

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Mánina filosofie.

Jednou seděla Máňa se svými rodiči v hostinské restauraci a byla velice hrda na to, že mohla sedět u stolu jako vážený host. Jen to ji mrzelo, že si nemohla nic poručit a že seděla na prázdno.

Teprve, když přišel mandoletář, maminka koupila jí něco na zub a Máňa byla spokojena. Když snědla svůj mandlový rohlíček a dva máslové věnečky, podepřela se pohodlně lokty o stůl, položila bradu do dlaní a rozhlížela se důležitě po místnosti.

„Ale, Máňo, jak pak to tak neslušně sedíš?“, kárala ji maminka.

„A to je divné“, bránila se Máňa, „když jsem si tak včera sedla ve škole, povídala mi slečna, že se tak sedá v hospodě a ne ve škole. Teď jsem v hospodě a myslím, že tak mohu sedět.“

Ostatní se smáli, ale Máňa triumfovala se svojí filosofií, protože jednala podle slov své učitelky, která byla pro ni nejvyšší autoritou.

*) P. Josef Svoboda, katolická reformace a mariánská družina v království Českém, v Brně 1888, str. 73.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.

Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 29. září 1907. Číslo 39.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

VĚŘTE SOBĚ.

Epištola mládeži.

Věřte sobě, jinoši a dívky, kteří přestáváte býti dětmi, věřte sobě, když poprvé vznikají v duši vaší otázky: Kdo jsem já, nač žiju já a všichni lidé kolem mne? A hlavní otázka, jež nejvíce znepokojuje, zdali tak žiju já i všichni lidé kolem mne. Věřte sobě i tehdy, když odpovědi, které se vám naskytnou na tyto otázky, nebudou souhlasit s těmi, jež vám vštípili za dětství, a nebudou souhlasiti se životem, jejž shledáte, že žijete vy spolu se všemi lidmi kolem vás. Nebojte se těchto rozdílů, ale vězte naopak, že v této odchylce vaší ode všech lidí kolem vás projevilo se, co jest ve vás nejlepšího, božský prapočátek; a projevovati ten v životě jest hlavní, ba jediný smysl našeho bytí. Nevěřte v takové chvíli sobě, určité osobě, Janu, Petrovi, Marii, synovi, dceři ministrově nebo dělníkově, kupcově nebo rolníkově, nýbrž sobě, onomu věčnému, rozumnému a blaživému prapočátku, který žije v každém z nás, který se poprvé probudil v nás, dal si tyto otázky na světě nejdůležitější a hledá, domáhá se jich rozřešení. Nevěřte v takové chvíli lidem, kteří se shovívavým úsměvem řeknou vám, že také oni kdysi hledali odpovědi na tyto otázky, ale nenalezli jich, jako také nelze najíti jiných, kromě těch, které přijali v š i c h n i.

Nevěřte tomu, nýbrž věřte jen sobě a nebojte se rozejíti s názory a míněním lidí kolem vás, ač-li odpovědi naskytající se vám nejsou založeny na osobních přáních, nýbrž na přání splniti úkol vlastního života, splniti vůli té síly, která vás poslala do života, věřte sobě, zvláště když odpovědi naskytující se vám jsou potvrzovány věčnými prameny moudrosti lidské, vyjádřené ve všech náboženských učeních, i v náboženství Kristově nám nejbližším, v jeho vyšším, duchovním smyslu.

Vzpomínám, jak jsem prožíval tu dobu, když mi bylo 15 let, jak jsem se náhle probral z dětské poslušnosti k cizím názorům, v níž jsem až dosud žil, a jak jsem poprvé pochopil, že musím žíti sám, sám voliti cestu, sám odpovídati za svůj život onomu prapočátku, který mi jej dal. Pamatuji se, že jsem tehdy nejasně, ale hluboko cítil, že hlavním účelem mého života jest, abych byl dobrý, dobrý ve smyslu evangelia, ve smyslu sebezapírání a lásky. Pamatuji se, že jsem se tenkrát pokusil žíti tak, ale to netrvalo dlouho. Nedůvěřoval jsem sobě, nýbrž důvěřoval jsem imponující, domýšlivé, triumfující moudrosti lidské, která mi byla vědomě i nevědomky vštěpována vším kolem mne. A dřívější nadšení mé změnilo se ve velmi určitá, třeba že různotvárná přání míti úspěch u lidí, býti povýšený, učený, proslavený, bohatý, silný, t. j. takový, jehož bych nikoliv já sám, nýbrž lidé měli za dobrého.

Nevěřil jsem tehdy sobě, a teprve po mnohých desetiletích, promarněných na dosažení světských cílů, jichž jsem buď nedosáhl nebo dosáhl, ale poznal o nich, že jsou neužitečné, marné a často škodlivé, pochopil jsem, že totéž, co jsem věděl před 60 léty a čemu jsem tehdy nedůvěřoval, může a musí býti jediným rozumným cílem snah každého člověka.

A jakým jiným, radostnějším pro mne a užitečnějším lidem mohl býti můj život, kdybych byl tenkrát, když hlas pravdy, Boha, poprvé ozval se v mé duši, nesváděné ještě pokušeními, důvěřoval v tento hlas a oddal se mu?!

Ano, milí jinoši, kteří jste se upřímně, samostatně, nikoliv vlivem vnější suggesce, nýbrž samostatně a upřímně probudili k poznání, jak důležitý jest váš život, ano, nevěřte lidem, kteří budou vám říkati, že vaše tužby jsou jen neuskutečnitelnými přeludy mládí, že také oni podobně blouznili a toužili, ale že život brzo ukázal jim, že má své požadavky a že není třeba, abychom blouznili o tom, jakým by mohl náš život býti, nýbrž abychom se snažili nejlepším způsobem své jednání uvésti v soulad se životem stávající společnosti a vynasnažiti se jen býti užitečným členem této společnosti.

Nevěřte tomu. Nevěřte tomu, že úplně uskutečniti dobro a pravdu ve světě jest ne-

možno. Uskutečňovati dobro a pravdu nejen není nemožno, nýbrž všechen život, váš, všech lidí i celého světa, záleží pouze v tom, aby stále více a více uskutečňoval dobro a pravdu.

A proto věřte sobě, když v duši vaší bude se ozývati nikoliv přání předstihnouti jiné lidi, odlišiti se od druhých, býti mocným, znamenitým, proslaveným (taková přání často nastupují místo touhy po dobru), nýbrž věřte sobě, když hlavním přáním vaší duše bude, abyste sami byli lepší, neřeknu: zdokonalili se, protože sebezdokonalování obsahuje v sobě cosi osobního, co hoví samolibosti, nýbrž řeknu: abyste se stávali tím, čím vás chce míti Bůh, jenž dal vám život, abyste objevovali v sobě onen prapočátek vložený ve vás a jemu podobný, abyste žili „po božímu", jak říká lid.

Věřte sobě a žijte tak, napínajíce všechny síly své jedním směrem: abyste v sobě projevili Boha. A tak učiníte vše, co můžete učiniti jak pro své blaho, tak i pro blaho celého světa.

Hledejte království Božího i pravdy jeho a ostatní bude vám přidáno.

Ano, věřte sobě v onu dobu tak důležitou, kdy poprvé vzplane v duši vaší světlo poznání božského původu. Nedusíte toho světla, nýbrž všemi silami je chraňte a dejte mu rozhořeti se. Aby se toto světlo rozhořelo, toť jest jediný a radostný smysl života každého člověka.

Jasnaja Poljana 22. listopadu 1906.

Lev Tolstoj.

MIRKO SKALSKÝ:

CYNICKÉ DUŠE.

Již uprchly nám touhy dětských dnů,
smích cynický jen zbyl nám ze všech snů,
a smát se bolem smutku ve křeči,
že sami paradox jsme největší.
Však někdy skrytě zapláčem si snad,
vždyť každý z nás měl svoje sny tak rád!
My blouznívali čistě o ženách
a kdysi hráli v utopických snách,
o ženách, které svět by daly nám,
jež úsměvy uzřily by v žití klam.
Však zklamáni jsme, a tak ve vzdoru
tak smutně dětském začínáme hru:
My trpce, cynicky se smějeme,
a tolik smutní v duši svojí jsme,
my maskovaní hrajem karneval,
když bez lásky hrát možnost svět nám vzal . . .

Vy, kteří díte, že jsme bez citu,
jen přijďte, odhrňte masku tu,
jež bolem strhanou nám halí tvář . . .
My nelhali, však život, ten byl lhář,
ten jediný zničil v duši jara pel.
Ó setřete jen s tváře masky běl,
své srdce přikloňte k nám trochu blíž,
tam v duši, tam my nesmějem' se již!
Ó věřte tváři bolem strhané,
vždyť děti jsme tak choré, uštvané,
a smějeme se jenom ve křeči,
že sami paradox jsme největší,
my effemerní šašci všechen žal
vysmějem' v křeči, hrajem karneval . . .

MODLITBA.

Já zřel jsem v okně dítě v nočním svitu:
ručinky spjaty v lásky zbožném citu
v noc hledělo, mír líbal jeho líce . . .
Vzduch noční třásl plamenem mé svíce
a po zdech těžké, chmurné stíny táhly . . .
Mé žhavé rty též po modlitbě prahly,
já víru ždál, když dítě to jsem zočil —
Tam venku vichr mraky divě točil
a táh je šíleně kams' ve hlubiny —
kol ticho, prázdno, jenom mrtvé stíny.
Já náhle osamělým tak se cítil,
když život všechny velké touhy zřítil,
když marných otázek už znám jen muka
a v šeru tapá chvějící se ruka . . .
Proč trpím, bojuji — proč vlastně dále žiji,
když neznám už jen smích a ironii,
proč žiji, když kol život pro mne cizí,
když slední ticho v šílenosti mizí?
Já pohléd' na dítě, jak ručky se mu chvěly,
jak úsměv hrál si na tvářinek běli;
a na kolena kles' jsem v smutku muce,
v tmu noční vzpínaje své choré ruce:
„Dej víru tam, kde mrtvé prázdno zeje,
a mír, kde bolest šíleně se směje,
dej bytost čistou, po níž volám v křeči,
ať něha šílenost mé duše léčí,
ó rozzvuč starých písní sladkou lýru
a dej mi zase prostou, dětskou víru!
— — — — — — — — — — — — —
Po nebi mraky táhly v divém reji,
já nevěděl, zda pláčí či se smějí;
na východě se vzpjala rudá kola,
já nevěděl, zda Bůh či Satan volá. —

VIKTOR CHODORA:

ZLOČIN.

(Dokončení.)

Plížil jsem se zvolna, míjeje předměty nářadí v síni neurčitých obrysů. Přede dveřmi jsem se zastavil. Pocit zimy klouzal mi po páteři. Nebyl to však strach. Nebylo to vůbec něco podobného. Otevřel jsem zcela lehce, nechávaje dvéře pootevřené. V koutech hromadila se tma. Lože bělalo se podél zdi s tmavou skvrnou výše hlavy. Malá lampa vrhala

zastíněné světlo. Zdlouhavým pohybem stáhl jsem ručník. Dřevo na věšáku lehce zapraskalo. Přeložil jsem ho v úzký pruh. Přiblížil jsem se k loži. Vlasy byly tmavou skvrnou výše hlavy. Spal. Obličej byl v stínu daleko více zřetelnější, s tmavým okruhem kolem očí. Ruce žluté a vrásčité ležely podél těla. Hleděl jsem zkoumavě několik okamžiků na tento obličej s vystupujícími čelními kostmi, s nepravidelnou bradou. Bylo poprvé, kdy jsem tento rys u něho pozoroval. Nahnul jsem se blízko k ústům oddychujícím jednotvárně. Spánek byl hluboký. Vzpřímil jsem se na okamžik naslouchaje, ale ničeho neslyše. Toliko krev v mém těle proudila rychleji, narážejíc na stěny žil. Strach, jehož jsem se obával, rozbytí klidu se nedostavily. Upravil jsem volnou smyčku. Vložil jsem pravou ruku s poduškou pod plece spícího. Opatrně a rychle jsem ho zvedl. Levicí navlékl jsem smyčku na hrdlo a oběma rukama se vší silou stáhl. Dech uvázl v hrdle a chroptivě kloktal. Ruce se rozpřahovaly, nohy odkopávaly pokrývky. Oči se rozevřely. Prsa úzká a chudokrevná se rozpínala vzdechy. Trup se zmítal pohyby jako při plavbě. Byl jsem připraven proti pokusu obrany, rozváděje činnost síly po svém těle. Křeč svalů rdouseného však ochabovala. Tělo podléhalo, zápas ustával. Na čele vyvstával pot v těžkých krůpějích, hruď ještě pracovala. V hrdle mu zachrčelo. Sklonil jsem se a přitáhl smyčku. Prsty pravé ruky se pohnuly, nohy se skrčily. Oči více nevystupovaly z důlků. Kol rtů nanášel se podivný výraz, podobný křeči. Pozoroval jsem pozorně umírající tělo, vyčkávaje konce. Bylo nutno ho zvednouti a donésti k oknu zcela opatrně. Nohy nesmějí narážeti na podlahu, aby nevznikly skvrny na patách. Náhle mnou projel strach, že neuzvednu mrtvého. Ruce se mi třásly, srdce hlasitě v dutině tlouklo. Zaťal jsem zuby zvedaje ho kolem boků. K oknu byly tři kroky. Cítil jsem pod rukou tělo dosud teplé, zvlhlé potem. Ohnul jsem mrtvolu v kolenou, jedině tato poloha byla vhodná. Smyčku jsem zavěsil na kliku u okna. Tělo připadalo mi poněkud nepřirozeně sklesle. Upravil jsem hlavu, umístil ruce. Dotkl jsem se mimoděk těla chladnoucího. V pocit rozvahy mísila se ošklivost. Vrátil jsem se ke stolu. Hledal jsem dopisy, které by mohly zmařiti zatajení vraždy, chtěje zahladiti některé nemožnosti. Usedl jsem, chvílemi pohlížeje ke dveřím. Byly tu účty, úřední náčrtky, bezvýznamné zápisky. Pod složkou papíru nalezl jsem obnos určený pro služné Veroniky. Položil jsem jej na okraj zcela očividně. Pozvedl jsem dopis, jímž vyzýval mrtvý kohosi k dostavení se v určitý den. Váhal jsem ho vzíti sebou. Bylo by velmi případné spáliti jej na svíčce a zanechati stopy popela na ploše stolu. Svíčku jsem však nikde neviděl. Přemýšlel jsem ještě chvíli, skoro nečinně, mna si čelo skřípající tužkou. Pak jsem odcházel bez pocitu, dosti ochablý. V síni však napadla mně nebezpečná známka násilí, jíž jsem zapomněl odstraniti. Vrátil jsem se rychle, polekán, s horečným chvatem. Rozhrázené lože, shrnuté pokrývky mohly usvědčiti vinníka. Urovnal jsem lužko, rozhlédl se kolem, míjeje pohledem mrtvé tělo. Předměty v síni slily se v úplnou tmu. Otevřené okno mého pokoje hučelo vzdálenou bouří. Oblékl jsem se uléhaje. Nepřišel strach, jehož jsem očekával po svém činu, neuslyšel jsem volání, jež jsem očekával. Usnul jsem tvrdě a beze snu jako po těžkém záchvatu epileptickém, jako po vyčerpání celého organismu.

— — — — — — — — — — — — —

Předmět, jenž mně probudil, byla ruka Veroniky na mém rameni. Viděl jsem vytřeštěné oči, bezměrně zděšené.

— Ach, pane Kamile — vzlykala přerývavě — náš pán —

— Co se vám stalo — tázal jsem se tiše

— Pojďte, pojďte, náš pán — Vlekla mně s sebou, naříkajíc nesouvisle, zachvácena křečí. Dvéře ložnice zely otevřené. Pruh světla padal na mrtvolu, zavěšenou na okně. Stanul jsem, podléhaje zdánlivě překvapenému neštěstí. Mrtvý nečinil na mne strašný dojem ani na denním světle, jsa ve skutečnosti toliko odporný, v poloze skoro směšné. Údy byly nápadně strnulé, ruce jakoby připraveny k pádu s roztaženými prsty, modrajícími kolem nehtu, kostnaté nohy trčely do výše. Vypoulené oči i ve smrti nesly neurčitý výraz, toliko barva obličeje zpopelavěla, zvadla ještě více, s tmavou skvrnou na lesklém čele. Jinak nejmenší známka nejevila větší násilí, než byla smrt sama.

Veronika křečovitě svírala má ramena. Obával jsem se, že omdlí.

— Lékaře zavolejte — snad —

— Můj bože, vždyť je mrtvý, dočista studený, můj ubohý pán. —

Nastal hluk, přecházení nepovědomých lidí. Osamév na okamžik, couvl jsem od mrtvoly, dotčen nepříjemně onou strašnou nehybností, která u mrtvého překvapuje živé.

Lékař přišel rozčilen, skutečně pohnut. Pohlédl na mne soucitně a pokynul mi k odchodu. Pak se objevil zasmušilý, s očima soustrastnýma. — Upokojte se, mluvil ovládaje se, — jest to hrozné, ovšem velice hrozné, ale —

Byl jsem nesmírně stísněn, vida bolest na cizích tvářích. Neměl jsem přece nikdy v úmyslu ublížiti jiným. Přepadla mne slabost. Vnutil jsem si, že musím býti sláb, přemožen, neschopen dechu. Byl jsem asi velmi bled a unaven, neboť lékař mne vzal pod páži a vedl s sebou. V mém mozku nebylo místa pro souvislou myšlenku. Jsem vyčerpán, naprosto vysílen! Šli jsme chvíli ztracenou ulicí. Lékař mi domlouval, snad dokonce i pohladil mou ruku. — Jest to neštěstí, strašné a osudné pro vás, —

— Ano, — hlesl jsem — jsem zcela opuštěn, on byl mým jediným dobrodincem. — Stísněná slova vhodně podobala se vzlykání.

— Zajisté na vás nezapomněl, — jal se znovu těšiti, — myslím, že pamatoval na vás především. Víte snad něco o poslední vůli?

— Není mi ničeho známo, — odvětil jsem a skutečně na tento poslední předmět jsem nikdy nevzpomněl.

— Byl jste snad jeho příbuzným? —

— Ano, — má ale přátele daleko bližší — —

— Je to neštěstí, — vzdychal znovu, — učiní se však vyšetření stran vašeho budoucna. Nemohu se nyní zdržeti. Projděte se a osvěžte. Přijdu opět. —

Když poslední kroky lékařovy zanikly, vydechl jsem zhluboka. Nemá, nemůže míti nikdo ani nejmenšího podezření. Všichni (a přiznávám, že mne to hněvivě popudilo) budou mě litovati, ukazovati na mě opuštěného, bezradného.

Avšak ocitnuv se zcela samoten, pocítil jsem svrchovanou sladkost svobody spolu se vzduchem, osvěžujícím a mladým vracejícím mě zdraví duše, sebevládu, volnost — — —

Po mnoho neděl pohyboval jsem se volně, nepřipouštěje si jediné výčitky svědomí. Pak, posloupností času, znovu přinucen vrátiti se ke své minulosti, přemítal jsem. Učinil jsem vše, co bylo mou povinností. Neboť povinností člověka jest zdokonaliti svůj život, udělati se šťastným. Jest to jen přirozené pokračování pudu sebezachování. Je-li však spravedivé zničiti život druhého k tomuto cíli? Nezabíjím tím samu podstatu své zásady? A odpověděl jsem: Bylo to ne spravedlivé. Dopustil jsem se bezpráví na přírodě, zraňuje její zákon. Jest nutno, abych vytrpěl trest, neboť každý čin předchází následek. Kdo však vyměří mně spravedlivý trest za moji vinu, abych vyplnil mezeru, povstalou mým činem? Předcházím před veřejné soudce. Vím však, že nikdo z nich nemůže mě spravedlivě odsouditi. Ani ten, jehož duše jest čista, ani ten, kdož sám se podobě cítí vinným, ba ani ne Bůh, o jehož možnosti pochybuji právě tak jako jiní, neboť Č l o v ě k nemůže nikdy p o c h o p i t i B o h a.

DR. J. EV. JIRÁSEK:

NEMOCNÉ POSTAVY ROMÁNŮ DOSTOJEVSKÉHO.

(Pokračování.)

Nastal předvečer svatby. Nastasie Filipovna jakoby oživovala ze své ztrnulosti včerejší: je čilá, má zájem o svatební toiletu. „Dověděla se, že v městě vzrůstá proti ní nelibost a že se chystá několik pobudů, uspořádat jí „zastaveníčko". „Nechať křičí, ať pískají", volá a oči se jí třpytily. Za několik hodin potom, o půlnoci, zavřela se v ložnici v slzách, v zoufalství, v hysterii... padla před Myškinem na kolena a volala: „Co činím! Co činím! Co s tebou činím!"

Svatba. Všecko připraveno. Nastasie Filipovna jest oblečena v nádherné toiletě. Jedou do kostela. Tu nevěsta v zástupu lidu uvidí Rogožina: seskočí před kostelem s kočáru a vrhá se v náruč Rogožinovu volajíc: „Zachraň mne! Odvez mne! Kam chceš, hned!" a uteče s ním za zděšení a poplachu obecenstva.

Rogožin si ji odváží domů a ve svém bytě jí probodne srdce, které bylo tolik trýzněno a tolik trýznilo.

Sám Dostojevský naráží několikrát na diagnosu: říká o své Nastasii Filipovně, že je hysterická. V obyčejném životě hysterie často se jmenuje a snad tím častým užíváním slova toho netuší se ani obsah jeho. Nastasie Filipovna je líčena brillantně geniálním spisovatelem a její nemoc podle líčení musíme nazvati hysterií.

Shrňme v krátkosti hlavní příznaky této nemoci a uvidíme, že hysterie jest nemoc vážná, těžká, jak už jste mohli pozorovat na nešťastném životě Nastasie Filipovny.

Hlavní, co u hysterických osob bije každému do čí, jest ono nápadné, všem zrovna ukazované chování se ve veřejném životě a to ovšem nejvíce imponuje, to nejlépe mohl zachytit romanopisec. Tedy nápadné chování se jest jedním příznakem charakteru hysterického, povahy hysterické. Nastasie Filipovna na př. běhá za milci a zase jim utíká; zdá se, že utíká za tím, kdo má více peněz a zatím ona vyhodí sto tisíc rublů do kamen; chce svatbu a uteče od oltáře; nádherně oblečena a má kolem sebe lidi otrhané. Jiná známka povahy hysterické: popudlivost, dráždivost, změna nálady. Nastasie Filipovna se trápí a hned raduje, pláče a hned zase se směje, miluje a obratem nenávidí a to vše ne snad mírně projevujíc, nýbrž naopak všecko s vášnivou vervou.

Jiná známka: sugestivnost. Nastasie Filipovna si namluví, že je žena odstrčená a padlá a ničím nelze zvrátit její přesvědčení, podle kterého pak zařídí celý nešťastný svůj život.

Hysterické osoby mívají otupělý cit sociální, altruistický, mravní, rodinný, ony „šlapou po ohledech", plijí po předsudcích, smějí se všemu, co jest zákonné, majíce to za úzkoprsé, byrokratické a úmyslně jednají opačně nežli jiní lidé. Nastasie Filipovna na ulici jako doma, stejně se dovede chovat, ba mezi lidmi, ve společnosti, před svatbou atd. zrovna okazuje nápadně své šeredné proti mravním zákonům čelící vlastnosti. Cit mravní se u ní nevzpouzí, že běhá od muže k muži, že dává se vydržovat a splácí nevděkem, že slíbí a ne-

splní slibu atd. Jí se prostě zachce tak jednat, jak jedná: zachce se jí vysmát se, tedy se vysměje Tockému jako Rogožinovi. Pro jednání své nemá často důvodu, ale jedná tak, jak sama právě chce a protože tak chce, toť její důvod, jejž mívá, — ačkoli tím nepodceňuji důvod už uvedený: jednání její na základě autosugesce, podlehnutí myšlenkám, které sama si namluvila. Hysteričtí lidé mívají přerušované myšlení, nesouvislé; jednou tak, podruhé ve chvíli onak a obyčejně myšlenka stíhána jest skutkem, který ovšem pak bývá společensky nemožný. Nespolehlivost těchto nemocných tedy jest výrazná a do očí bijící. Slibit a nedat, připovědít a ihned jednat proti připovědi, toť obyčejná věc u těchto nešťastníků — vizte sliby Nastasie Filipovny, dávané Rogožinovi, Myškinovi ohledně svatby atd.

Hysteričtí bývají lidé intelligentní (což ovšem neznamená, že by lidé nevzdělaní nebo i děti zcela malé nemohli trpěti touto chorobou), ale jejich vzdělání bývá dosti mělké, zejména úsudky jejich jsou nespolehlivy. Nastasie Filipovna jednou miluje, podruhé nenávidí a ničí tu, kterou má pro Myškina, Aglaju. Dříve ji neznala, přeceňovala ji, když však ji poznala, nedocenila ji a z tohoto mělkého povrchního úsudku vzniklo pak nedorozumění tak osudné.

Hysterický nemocný bývá chápavý, pozorný, vnímavý a zase naopak, nechápavý, nepozorný, nevnímavý. V afektu Nastasii Filipovně všecko je jedno, co a jak dělá, ačkoli dělá věci hrozné; nevšímá si okolí, nepozoruje anebo nechce pozorovati, že se chová neslušně.

Hysterické osoby rády trpí: vizte pokořování se Nastasie Filipovny za každou cenu a zbytečně; rády týrají a trýzní: Nastasie Filipovna Rogožina, Aglaju i sama sebe; jsou to osoby klepavé, intrigánské, ba démonicky intrigánské. Nastasie Filipovna sice neklepá jako některé její kollegyně v Dostojevského románech, o nichž bude řeč, ale za to dovede plést intriky znamenitě, když jedná se o poměr Aglaje k Myškinovi, ač její intriky nejsou tak špatné, jako bývají u jiných hysterek; za to její vášnivá mstivost, s jakou odluzuje Aglaji od Myškina, jest úžasná.

A tak se střídá u naší nemocné „radost a zármutek; naděje a zoufalost; marnivost a skromnost, pýcha a pokora; statečnost a bázeň; láska a nenávist; velkodušnost a podlost; lidumilnost a škodolibost“ (Kuffner). Připomenouti musíme ještě, že Nastasie Filipovna jest osoba zatížená: její otec zemřel nějakým šílenstvím, a že byla sirotkem od malička dosti odstrkovaným, což zajisté nezůstalo bez vlivu na povahu i nemoc.

Dostojevský zmiňuje se o Nastasii Filipovně několikrát třebas i ústy Myškinovými, že jest šílená. Její jednání skutečně tomu někdy nasvědčuje; hysterie může se také projeviti nejen jako samostatné onemocnění, kde nápadně duše netrpí, ale i jako skutečné onemocnění duševní. U Nastasie Filipovny viděli jste nespavost, děs a halucinace, které připomínají hlubší duševní poruchy. Hysterie jest nemoc převážně ženská, ale i muži jí trpí.

V románě „Idiot“ naleznete takovou postavu. Je to Hypolit Terentěv, 18letý mladík, jehož matka jest alkoholička. On sám je tuberkulosní, „s rozumným, však ustavičně podrážděným výrazem obličeje . . ., hubený, bledožlutý, oči jeho se leskly a dvě červené skvrny plály mu na tvářích. Stále kašlal, . . . byl velmi znaven.“ Je stále rozčilený a dráždivý, brání se, aby nebyl příliš citliv a sentimentálný. „Syn není zodpovědný za nečestné skutky svého otce“, povídá při jednom hovoru. Stále koketuje se svojí nemocí, určuje, kdy zemře, a že musí zemříti: „Vím, že za dvě neděle zemřu . . . Pomyslete si, že jsem již posledně na vzduchu a mezi lidmi a za dvě neděle už jistě ležím v hrobě!“ Proto myslí, že může chovati se výstředně, urážlivě. Mluví úryvkovitě. Nespí, podrážděně se směje a hned zase zlobí se zbytečně. „Příroda jest posměvačná! Proč tvoří nejlepší bytosti, aby se jim potom vysmála,“ praví, anebo: „Chtěl jsem žíti pro štěstí všech lidí, abych odkryl a zvěstoval pravdu . . . domníval jsem se, kdybych mluvil jen čtvrt hodiny, že každého přesvědčím.“ Klesá po delší řeči do křesla a pláče jako dítě. Hned však stydí se za svůj cit a je pak tím urážlivějším a krutějším. Deklamuje zrovna o své smrti, říkají, že chce umřít jako krasořečník. Pohlédnete-li naň za jiné příležitosti, uvidíte jeho oči, stále neklidné, bloudící, třpytící se. „Jeho oduševnění bylo horečné; při hovoru byl nepozoren; přel se nesouvisle, posmíval se a užíval ledabylých paradoxů; neukončoval řeči a odmítal to, o čem za minutu sám mluviti začínal s horečným žárem ... Dotazoval se ostře . . . jako kdyby komandoval.“ Za dvě neděle, jak předpovídal, neumírá, naopak, lépe se mu vede. Koketerie se smrtí je velkolepá a ustavičná, avšak přece jen toho nemiluje, kdo mu poví pravdu do očí, že totiž mu nezbývá dlouho žíti.

JAROSLAV BOŘITA MARTINIC V ZÁTIŠÍ.

(Pokračování.)

(Materiál ze Slanského Obzoru 1907.)

Zástava slanská měla panu Bořitovi z Martinic vynášet ročně 12.000 kop míš. Ale jak mohla? Jak mohlo zaplatit tolik peněz ubohé město polo zpuštěné, vydrancované a polo liduprázdné?

Když Jaroslav Bořita viděl, že z důchodů města Slaného té sumy nesežene, smyslil si vychytralý plán: nabídl měšťanům slanským nájemné své zástavy, tak aby mu odváděli 12.000 kop míš. a důchody ze svých statků sami si vybírali. Otcové slanští se křižovali. Kdež by mohli vyždímat ze statků, co hrabě Martinic chtěl. A pan Smečanský začal domnělé paličáky nutit. Rozkázal zastaviti Slanským všechny živnosti, zejména obchod solní a železný, všeliký nálev vína a pálení páleného. Aby v Slaném nepovstal nedostatek soli, železa a nápojů, rozkázal úředníkům svým, aby v Němcích nakoupili s dostatek soli; v hutích komárovských, které patřily ženě jeho, aby nakoupili železa; aby pak pivo také musili kupovat od něho, začal v Slaném stavět svůj pivovar. Úředníci navezli soli a železa a prodávali je slanským za hotové a draze. Co se vína a piva týká, zatím musili měšťané všecky sklady vína a piva do dvou neděl z města vyvést, prodat nebo rozdat, a po dvou nedělích trestán byl každý 20 kopami míš., kdo by sůl, železo, vína a pivo bílé i ječné jinde kupoval a třebas i darmo je dostal a do města přivážel.

Tak roku 1625 hejtman hraběcí oznámil měšťanům slanským, že jest „jistá vůle a resolucí" páně Martinicova, když nájmu přijmouti nechtějí a to dobrodiní jeho od sebe odmítají, že jim odnímá všechny živnosti jejich, co by se jakkoliv upsati mohlo pro zvýšení důchodu panského, pokud důchod ten nedosáhne žádaných 12.000 kop míš. Jmenovitě pan Jaroslav Bořita odňal zastavenému městu a k důchodu svému připojil.

1. „clo těžký, šenk a hunt i také cla od bran, obec pak aby platila odkud chce peněžným, mistru popravnímu a branným i jiným služebníkům;"

2. „vína všecky při městě Slaným urostné bude od sousedův kupovati," lepší po 25 až 26 kopách, horší po 20 kop., a když se vyšenkují, od koho je co možné..."

3. „solnici a železnici též k důchodu svému připojil."

A slanští v následujících letech musili sami proti sobě budovat panský pivovar a sladovnu v městě, bořit několik domů i dvůr Proškovských a kamení do základů vybírat a odvážet.

Na tom nebylo dost. Smečanský pán hnětl město dál. R. 1630 nabídl zase městu Slanému, aby obec od něho najala pivní várky a některé důchody za ročních 8000 kop. A při tom pohrozil, jestliže slanští té milosti zase nepřijmou, že on tím vinen nebude, když ty várky a důchody pronajme komukoli z Vlachů nebo Židův; bude-li pak sám je držeti, že na velikou záhubu Slanským všechny lisy při vinohradech zapečetí, „tak aby žádný vína svého tu vydělávati nemohl a moci neměl, nýbrž všecko hned v hrozních aby pryč jinam prodajíc na cizí grunty je odnesli" a „sumou jak jemu možné bude, že je trápiti a s tím slovem vlastně doložil, sprosta dříti že bude chtíti". Hrabě opravdu vařil pivo sám a čím pohrozil, to splnil.

Avšak obec slanskou čekaly bídy a starosti ještě větší. Hrabě poslal Slanským rozkaz, aby ti sousedé, kteří mají potahy, k pivovaru dříví voziti také povinni byli. Nastávalo městu tedy krvavé robotování. Slanští namítali, že císařská zástava k robotám se nevztahuje, neboť oni nikdy nerobotovali, dokud byli městem královským. Na repliku města pan Jaroslav Bořita odpověděl tím, že 11. břez. 1635 dal obec skrze hejtmana svolat na rathous a poručil, „aby Slanští podle poddaných lidí dříví k pivovaru vozili, dědiny vorali a vzdělávati pomáhali."

Tak se městu vedlo, dokud bylo v zástavě. Když Smečanský pán r. 1638 město od císaře koupil, poroba města byla dokonalá. Musili dříví vozit, orat, pole panská osívat. Bránili se r. 1639, že nemají potahů, v uctivé suplikaci svému pánu oznamovali: „...skrze vojáky ne jednou, ale několikráte o všecky své potahy, kdo z nás jaké měl, jsme přišli a kdo zase jaké hovádko sobě s velikou těžkostí a nesnází objednal, těmi jak nejvyšší možnost stačiti může k plnění Vaší hrab. milostivé vůle a rozkazu to forování vykonávati se nepomíjí. Avšak" — a s pláčem dokládali, že v tyto obtížné, nepokojné a nebezpečné časy v městě Slaném není více potahů než tyto: „U Anny Priamovy vdovy 2 klisny, u Jana Horaně 2, u Doroty Brodsky 2, u Honza Barvíře 1 a u Kateřiny Kotvovy 1 kůň, to vše neduživé, kulhavé, hubené a k dílu velmi mdlé a nespůsobné." Jiných potahů sobě pro bídu nemohou opatřit a proto doufají, že pán nad nimi bude míti milosrdnou křesťanskou lítost...

Jaroslav Bořita odpověděl 16. února 1639 z Prahy: „Augustinovi Kosinovi na ten čas správci statku mého Slanského poroučím, aby on těmto suplikantům na toto jejich zbytečné zaneprázdňování tu misternou odpověď dal, že já toho všeho při předešlém nařízení mém zcela a zouplna zůstavuji, však ještě a na konec tomu chtějíc i poroučejíc, aby oni, jak sami sobě v handli svém forovati umějí, také mně ty špatné fury vykonati uměli, skutečně hledíc, jináče nikoliv nečiníce, pokud se pro neposlušnost svou přísného trestání uvarovati chtějí." — Slyšíte tu ďábelskou ironii z odpovědi? V celém městě bylo chatrných 8 koní, ale když prý sami mohou jezditi s nimi na své obchody, vrchnosť se i s těmi chatrnými koni spokojí. Aby jen pivovar vynášel, měli rozkázáno dovážet do něho z Prahy pšenici (s?o strychů), ječmen (400 strychů) a slad. To znamenalo skutečně dřít kůži s lidí.

Bránilo se znova aspoň těch pět majetníků potahů, že se veliká křivda na nich páše, když oni sami mají jezditi, an dobytek ostatním zhynul a vozy mají rozdrcené; že obec jim nedává náhrady za formanky. Hrabě odpověděl žertovně prosebníkům: „nechtějí li, aby v Slaném bez piva byli a vodu píti nemusili, že to obilí z Prahy pro pivovar dovézti musí." I vyšší stavové prý na císařské poručení musejí voziti všelijaké provianty, munici a šaty vojenské svými koni a forami, necessitas frangit legem (nutnost láme zákon).

Roku 1643 vedlo se Slanským nejhůř, neboť město bylo vyplundrováno Švédy a lid byl rozptýlen. Když měli přivézt z Prahy 250 strychů ječmene a sladu, prosili pana Smečanského úpěnlivě: „...této povinnosti nám vykonati možné a podobné není. Nebo jsouce tak tyransky od té zběře nepřátelské vyplundrování napořád všichni, netoliko o potahy a dobytky, co jich v městě zůstávalo, jsme přišli, ale i nábytky všelijaké a svršky, obilí, šaty, pytle, provazy a jiné k tomu potřebné věci jsou nám pobrány a k tomu všichni téměř na zdraví zraněním a ztlučením škodu neseme. A tak ubozí zarmoucení a bídní v tak žalostném způsobu (o kterémž nelze nám vypravovati, a člověk, který

by toho nespatřil, uvěřiti nemůže) nevědouce, co činiti..." utíkali se nejprve k Bohu a potom k vrchnosti své o slitování a prosili nejen o slevení fornanek, nýbrž aby „pokud možné Jeho Exc. jakous jakous pomůcku od žita k obživení nás, našich manželek a dítek našich chlebem vezdejším nám učiniti pro hojnou odplatu Boží ráčil."

Jeho Excelence odpověděla opět z Prahy skrze hejtmana svého 16. června 1643: „Při předešlém nařízení a poručení mém, kteréž i k dobrému jich se vztahuje a přijde, zvláštně když se stává ku pohodlí jich, važiti budou, zouplna zůstavuji, aby se tak a nejináče poslušně zachovali, nechtějí-li se zde v Praze i s věcmi svými a potahy, které se dobře nadou, s něčím nepříjemným potkati.*)

DĚTSKÝ KOUTEK.

ANNA SEWELLOVÁ:

Koníček krasavec.

Životopis koňův, jejž sám vypravuje.

I.

Můj první domov.

První místo, na které si dobře mohu vzpomenout, jest příjemná louka s rybníkem, plným čisté vody. S jedné strany bylo viděti přes plot na zoraná pole, a s druhé za vraty u cesty vynikal se dům našeho pána. Když jsem byl maličký, maminka napájela mne svým mlékem, protože jsem ještě neuměl žvýkati trávu. Ve dne jsem běhával okolo ní, a když přišla noc, lehl jsem si těsně k matčinu tělu. Když bylo horko, stávali jsme obyčejně ve stínu stromů u rybníka, a když bylo chladno, měli jsme kolnu.

Mimo mne bylo na naší louce ještě šest hříbátek, všecky starší nežli já. Běhávali jsme spolu, a velice dobře jsme se vyráželi, měli jsme zvyk dávat se do klusu okolo celé louky a co nejrychleji běžeti o závod. Někdy ovšem šlo do tuhého, neboť moji kamarádi nejen že klusali, ale také kousali a kopali. Až jednoho dne bylo toho kopání zvláště mnoho, a tu zařechtala maminka, abych k ní přišel, načež mi řekla: — Ráda bych, abys si dobře vštípil do paměti, co ti teď řeknu. Ti tvojí kamarádi jsou hodní koníci, pravda, ale jsou jen dětmi tahounů a nevědí, co se patří. Ty jsi z dobré koňské rodiny a byls pečlivě vychován. Tvůj otec má zvučné jméno po vší okolní krajině a dědeček tvůj vyhrál jednou cenu na dostihách; babička byla nejpovolnější kůň, jakého jsem kdy spatřila a co se mne týče, nemyslím, že bys mě byl kdy viděl někoho kousat nebo kopat. Doufám, až vyrosteš, že budeš také dobrým a povolným koněm a že si neosvojíš zlé návyky. Pracuj vždy s chutí; když klusáš, zdvihej dobře nohy, a kopat neb kousat nesmíš nikdy, ani v žertu ne! — Tohoto napomenutí jsem nikdy nezapomněl. Viděl jsem, že maminka byla zkušená, a že náš pán si jí velmi vážil. Jmenovala se Princezna, ale on ji volával „mamko". Byl velice hodný, ten náš pán: dával nám dobrou píci, měli jsme u něho pěknou stáj, a všichni k nám byli přívětiví; on sám mluvil s námi vždy laskavě jako se svými dětmi. Všichni jsme ho měli rádi a zvláště maminka ho náramně milovala. Jak ho spatřila stát u brány, zaržála radostně a hned byla u něho. Obyčejně ji polaskal, poklepal po hřbetě a někdy řekl: „Tož co, mamko stará, jak se má tvůj malý černoch?" Nazýval mne černochem, proto, že má srsť byla celá černá. — potom mně obyčejně podal krajíček chleba. Ten byl dobrý! Někdy i maminka dostala od pána pamlsek: přinesl jí kus řepy. Není divu, že jej měli všichni koně rádi, ale mně se vždy zdávalo, že my dva jsme jeho obzvláštními miláčky. Maminka jej v lehkém vozíku vozila pravidelně na trh do města.

Na našem statku byl též skoták, který se jmenoval Vilém, a ten často přišel k naší zahradě na ostružiny. Obyčejně když se do syta najedl, chtěl se pobavit a vybral si k tomu nás hříbata. Dělalo mu radost, když mohl házet po nás kamením a klacíky tak, že jsme se pustili do divokého běhu. Vlastně jsme si z toho mnoho nedělali, obyčejně jsme mu brzy utekli, ale kamenem nás přece jen mohl trefit a poranit. Jednoho dne si opět skoták takto krátil chvíli, nevěda, že pán je na nejbližším poli a že jej pozoruje. V tom už kdosi skočil přes plot a chytil Viléma za rameno, právě když se nejlíp vyrážel, uštědřil mu s každé strany takový pohlavek, že hoch zakvičel bolestí a překvapením. Jakmile jsme shlédli pána, klusali jsme k němu, abychom viděli, co se bude dít. „Ošklivý hochu," zvolal pán, „počkej, já ti dám honit hříbata! Nebylo to dnes poprvé, ale věru, že to bude naposledy. Tu máš peníze a kliď se už z domu, nechci tě už na statku."

A opravdu jsme Viléma už neuzřeli. Starý Daniel, sluha, který koně poklízel, byl dobrák, jako náš pán, a tak jsme byli dobře uloženi.

II.

Na honě.

Nebylo mi ještě zúplna dvě léta, když se stala příhoda, na kterou nikdy nezapomenu.

---

*) Musejní a literární spolek Palacký ve Slaném vydává už po 15 let ročenku s pomocí peněžních ústavů slanských — Slanský Obzor. Několikrát už jsme upozorňovali na tuto znamenitou publikaci a došla také napodobení v Roudnici, pokud nám známo. Letošní ročník redigoval a také sám vyplnil dr. Antonín Krecar, profesor slanský. Uveřejnil v něm paměti města Slaného na dobu poddanství, které je stihlo za ohavnou rebelii. Z materiálu Krecarova vybrán tento obrázek.

Bylo brzy z podzima: v noci trochu mrzlo, a na lukách a lesích rozkládaly se ranní mlhy. My hříbata pásla jsme se klidně na dolním konci louky; náhle však zaslechli jsme štěkot psů. Nejstarší mezi námi vztyčila hlavu, stříhala ušima a pravila: „Aha psi jsou tu!" a dola se do klusu.

My ostatní za nimi, na horní konec louky, kde jsme se mohli dívat přes plot na ostatní vůkolní pole. Maminka a starý jezdecký pánův kůň stáli také poblíž, a zdálo se, že tomu všemu, co se vůkol děje dobře rozumějí.

— Teď vyplašili zajíce — řekla matka, — půjdou-li tímto směrem, uvidíme štvanici. — A opravdu, hned na to pádili psi přes nejbližší pole.

Jakživ jsem neslyšel takový rámus, jaký hned na to spustili! Neštěkali, nekňučeli, nevyli, jenom stále vyráželi jakési u, hu, ho, ho, a to byl jediný zvuk, který jsme jasně rozeznávali. A za nimi jela četa pánů na koních a všichni co nejrychleji. Starší z nás začali frkat, a dychtivě za jezdci pohlíželi, a my mladí přáli jsme si, abychom směli s nimi též klusat. Než celá četa odjela kvapně dál na dolní pozemky, a tam, zdálc se, se zastavili. Psi přestali náhle štěkat a pobíhali po zemi větříce sem a tam. — Ztratili stopu — pravil starý kůň, — a naposledy jim zajíc ještě uteče. — Který pak zajíc? ptám se. — Oh nevím, který to právě jest, dost možná — některý z našeho hájemství. Lovcům je vlastně lhostejno, či zajíc je, jenom když ho mohou dostat. — A v tom už zase psi spustili své hlasité u, hu, ho, ho, a valili se opět největším tryskem a přímo na naši louku, tam, kde vysoký břeh vypínal se nad potokem. — Teď uvidíme zajíce, počkej — pravila maminka, a tam už letěl zajíc okolo nás celý ztřeštěný a šílený strachem. A rovnou k lesům. A za ním psi, hop, hop, se stráně a třeba, že voda z nich tekla, letěli rovnou přes pole a za nimi lovci. Někteří přeskočili potok skoro zároveň se psy. Zajíc zkoušel prolézt plotem naší zahrady, ale nešlo to. Plot byl příliš silný. I obrátil se bleskurychle, chtěje se dostat na cestu. Než, chyba lávky, už bylo pozdě. Se zuřivým křikem sesypali se na něho psi! Slyšeli jsme ještě pronikavé zaplakání a bylo po zajíci.

Jeden z pánů přiklusal a bičíkem odehnal psy od zajíce, kteří by jej snad byli na kusy roztrhali. Vyzdvihl jej za nožičku celého potrhaného a krvácejícího, ale páni, kteří tam stáli, vyhlíželi, jako by měli z toho radost. Já jsem se tak všemu divil, že jsem se ani nepodíval, co se dělo s otatními u potoka. Když jsem tam potom obrátil hlavu, viděl jsem smutnou věc: dva krásní koně leželi na zemi: jeden sebou zmítal v bystřině, druhý sténal na zelené trávě. Jeden z jejich jezdců právě vylézal z vody, všecek zablácen, druhý ležel zcela tichounce.

— Zlomil vaz, řekla v tom maminka.

— I dobře se mu stalo — dodalo jedno z hříbat.

— Eh věru ne — děla matka — to nesmíš říkat; třebas i já pravím: stará jsem a viděla i slyšela jsem všelicos; než nikdy si nevysvětlím, proč lidé jsou jako posedlí do tohoto štvaní zvěře! Jak často se při tom sami zmrzačí, dobré koně zkazí, zpustoší pole — a to vše pro mizerného zajíce, pro lišku, nebo pro jelena. Vždyť by ho mohli jiným způsobem též dostat — ale myslívám si na konec: jsme jen koně a nerozumíme tomu!

Když maminka domluvila, stáli jsme a dívali jsme se. Někteří z pánů běželi teď k mladíkovi. Náš pán byl u něho první. Zdvihl ho se země, ale hlava mladého muže klesla a ruce padly bezvládně podle těla. Tu zvážněly všechny tváře! Rázem stichl všechen hluk, i psi přestali štěkat, jako by věděli, že něco není v pořádku. Odnesli raněného k nám. Později jsme se dověděli, že je jediným synem jistého statkáře z okolí; hezký, urostlý mladý pán, pýcha a chlouba rodiny.

Páni se hned rozejeli na všecky strany: pro lékaře i ke statkáři Gordonovi, aby mu sdělili, co se stalo s jeho synem. Také zvěrolékař Bond přišel prohlédnout černého koníka, který ležel v trávě hlasitě sténaje. Prohlédl ubohé zvíře a zavrtěl hlavou — kůň měl zlomenou nohu! Potom jsme viděli, jak kdosi běží do domu pro pánovu ručnici; zazněla rána a za ní strašný ston, — potom bylo úplně ticho, černý koník dodýchal.

Maminka byla náramně zarmoucena; pravila mi, že černého koníka od malička znala, že se jmenoval Rob, že býval dobrým koněm, a že mu nebylo hany. A od té doby se mnou nikdy už v tu stranu pole nešla. Za několik dní na to slyšeli jsme dlouhé a hlučné vyzvánění kostelního zvonu, a když jsme se podívali přes plot, uviděli jsme černý vůz, celý pokrytý černým suknem a tažený párem černých koní. A za ním ještě jeden, a ještě jeden a všechny černé. A k tomu zvonek zvonil, zvonil...

Vezli prý mladého Gordona na hřbitov. Už nikdy nebude jezdit na koni! Co se stalo s Robem, nedověděl jsem se, ale vždy si myslívám: věru ten zajíček nestál za to.

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.

Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 6. října 1907. Číslo 40.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor 65 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

H. BEZDĚK:

STAŘEČEK LUŽA.

Starý Luža pracoval s Konečným v cihelně.

Oba stáli u velikého stolu a nakládali bláto do dřevěných forem. Lužovi to dnes jaksi nešlo. Ruka se mu třásla, když bláto ve formě vyhlazoval, a šel-li do sušírny, sotva že formu unesl.

— Co se tak rýpete, Lužo? zabroukl Konečný, který viděl, že načatý tisíc dnes sotva dodělají.

— Ale nevím, co je se mnou. Jaksi mě zima přechází, a v očích jakoby se mně tmělo.

— I jdi mně, starý lenochu! zavrčel do vousů Konečný a rychle odnesl naplněnou formu, vyhýbaje se očima starému Lužovi. — To jste si, myslím, zas pořádně zavdal.

Sešeřívalo se. Od ostatních stolů se cihláři pomalu ztráceli, jen Konečný s Lužou dodělávali ještě svůj tisíc. Lužovi se práce dařila čím dále tím hůř.

— Prosím vás, nechte toho, raději to dodělám sám. Ani se nemohu na vás podívat, jak se s tím pipláte, osopil se Konečný na stařečka, kterému právě upadla forma i s hotovou cihlou z ruky.

— Ach bože! vzdychl Luža a bezradně se díval na rozplesklý pekáč bláta rozteklý u nohou.

— Tak si jděte lehnout, když vám není dobře!

— Ba máš pravdu.

Luže se těžce dohrabal pod kůlnu, kde sušívali cihly. Lehl si na zem v koutě mezi narovnanými řadami cihel. Chvílemi usínal, ale hned se zas probouzel, v hlavě mu bušilo, byl jak omámen. Konečný zatím dodělal poslední cihlu, oškrábal stůl, schoval formy a chtěl jít. Ještě si vzpomněl na Lužu a zašel k němu. Našel ho modrého ve tváři se skleněnýma očima hlasitě cvakat zuby.

— No vy jste se jaksi změnil. Drobí vás zima?

— Drobí.

— Pojďte, já vás zavedu k peci, nabídl se změklý Konečný a nečekaje odpovědi, zdvihl stařečka a zavedl ho k chladnoucí peci. Tam ho uložil a zakryl špinavými hadry, na nichž obyčejně spával, a odešel.

Luža si zahrabal nohy do teplého popela, zavinul se do svých hader a ztrnule hleděl do houstnoucí tmy. Zima ho už popouštěla. Chvíli se mu zdálo, že už je mu lépe, ale leželo se mu tak dobře, že si netroufal ani hlavu zvednout. Poslouchal chvíli žabí skřehot ozývající se v tůni pod vysokým břehem cihelny, potom zaslechl kdesi ve vesnici táhlý, smutný zpěv. Oči, vytřeštěné do tmy ho začaly pálit, pomalu je přivíral a usnul.

Probudil se asi za hodinu celý zpocený a rozpálený. V hlavě mu hučelo, jak by se chtěla rozskočit, a strašné horko ho dusilo, lepilo oschlý jazyk na vyprahlé patro. Shodil se sebe hadry, sesypal popel s nohou, horka však neubývalo. Převaloval se na svém tvrdém lůžku až do rána. Nevyspalý, horečkou zmořený stařeček Luža vydal se teprve ráno na cestu domů.

Jarní slunko se rozesmálo po zelenavých plochách kyprého osení, které se ve hbitých vlnách honily za sebou s kopce dolů. Svěžest ranního vzduchu dotkla se i rozpálené hlavy Lužovy; dlouhými dechy ssál do sebe vzduch i vůni jarního jitra. Cítil se osvěžen. Zdálo se mu, že nemoc už s něho spadla.

Od malička až do stáří žil venku ve volné přírodě a zvykl si na ni. Potřeboval širokého rozhledu, byl mu nutný volný, svěží vzduch, zvykl si na zeleň polí a lesů. Nebyl si toho všeho vědom, cítil jen, že venku je mu dobře. Teď, když opustil dusnou pec, jejíž černé dvéře se šklebily jak brána do předpeklí, a ucítil kolem skrání vanutí jarního vzduchu, zapomněl na nemoc a s chutí dal se na pochod.

Dlouho však netrvalo toto vzpružení. Síly nemocí zlomené, brzo začaly ochabovat, kroku ubývalo, dech se krátil, a na vršku za vesnicí byl Luža už nucen odpočívat. Seděl chvíli pod stromem u cesty, těžce oddychoval a upře-

ně hleděl před sebe. Za chvíli šel sice zas dále, ale odpočinky se stále množily.

Po poledni teprve přišel do lesa. Klopýtal po málo ujeté, zarostlé cestě, někdy mu noha sklouzla na hladké trávě, jindy odhrnoval s patrnou námahou bujnou větev lísku, která se rozepiala na příč přes cestu; ač vyplašil rudou veverku, která s šumem prchla kdesi na vrchol starého dubu, Luža si jí nevšiml. Nevšiml si ani mladé srnky, která na chvíli zastavila svůj skočný běh a udiveně se svýma velikýma očima zahleděla na klopýtajícího starce.

Už od božího rána šel a odpočíval stařeček Luža po cestě, kterou jindy uběhl za dvě hodiny.

Slunko se už hodně naklonilo k západu. Stíny ztemněly a zchladly. Z každého kouta, stínem zatmělého vanul chlad, který se Lužovi zařezával až do kostí. Pospíšil, aby se zahřál, ale nohy nestačily, a stěží doklopýtal na paseku zalitou ještě rudou září sluneční. Těžce dopadl na kolena u osamělé lesní studánky, nahnul se nad zelenavou hladinou vodní, po níž dlouhými kroky se klouzali vodní brouci, a rukou i nabíraje hltavě srkal bahnem páchnoucí vodu. Potom se svalil vedle studánky a nehybně zůstal ležet. Z lesa zadul chladivý větřík, ovanul jeho vřelou hlavu a spěchal dál do houští a spletí domů. Rozševelil se les tichým měkkým šepotem, a mírná hudba jeho sklížila matné stařečkovy oči k spánku.

Spal nepokojně. Děsivé sny se mu pletly v hlavě. Sténal hlasitě ze spaní, zmítal sebou s boku na bok, chvílemi se probouzel, zmateně se rozhlédl kolem sebe a vytřeštil oči do mrtvé tmy. Nevěděl, kde je, co se s ním děje, a upadl zas do svého horečného blouznění. Zdálo se mu, že je doma. Byly žně, a on sekl i se ženou obilí na kopci u lesa. Bylo strašné vedro. Košile se mu přilepila k tělu. Žena nemluvila, jak se jí lepil jazyk na patro. Na chvíli se zastavil, aby si nabrousil kosu. Co tak brousí, ohlédne se za ženou a uvidí černé mračno, které viselo jak záclona mezi nebem a zemí. Mračno se hnalo blíž a blíže s hroznou rychlostí. Bylo už slyšeti temný hukot, jak by od krup, ve kterém se ztrácelo nepřetržité hřmění. Hrůza padla na oba starce, kteří bez dechu běželi k lesu ukrýt se. Strhl se liják, vítr kácel stromy, hrom bil, nebe bylo jako otevřené. Za chvíli už se valila voda úvozem, pod jehož břehem se oba ukryli, jako řeka. Každým okamžikem rostl její divý proud, stáli už po kolena ve vodě, a vody stále přibývalo — sáhala už po život — žluté její oči výsměšně hleděly na zděšené starce. Luža už chtěl se vrhnouti v proud, ale ruce měl jak z olova. Voda už ho zalívala, dech se krátil — — — v té jím kdosi zatřepal.

Rozžatou sirkou svítil si na něho Konečný, který šel z práce domů.

— To jste vy?

Luža na něho zděšeně vytřeštil oči. Všecek zpocen chvěl se strachem ze sna, o němž nevěděl, je-li snem či skutečností, a zimou, která lomcovala celým tělem a svadlou jeho kůži srazila v drsnou husí kůži.

— Pro boha, stařečku, co děláte? Vždyť máte nohy ve vodě.

— Ve vodě? Tak tu přece byla bouřka.

— Jaká bouřka?

— Ach bože, bože, to je mně zima, naříkal Luža.

— Stařečku!

— Co chceš?

— Tady přece nemůžete zůstat. Pojďte domů, já vám pomohu.

Konečný pomalu zdvihl třesoucího se stařečka a postavil ho na nohy. Ale hned po prvním kroku zavrávoral Luža a padl Konečnému do náručí. „Člověče, co s tebou?“ přemýšlel Konečný. „Sám domů nepřijde, a já ho tak daleko neunesu.“ Nezbylo, než Lužu nechat v lese a jít pro vůz. Uložil tedy Lužu do trávy, zamotal ho do svého kabátu a šel domů.

*

Stařenka Lužová, když uslyšela, co stalo se stařečkem, neřekla ani slova a dala se do hořkého pláče. Syn běžel do dědiny pro vůz. Než ho našel, byla půlnoc, a než vůz vyjel, nechybělo mnoho do svítání. Byl už bílý den, když Lužu přivezli domů. Uložili ho do postele a sháněli pomoc.

Přijel lékař, prohlédl stařečka, který upřeně hleděl na jeho rty, jako by z nich měl slyšeti svůj ortel. Nepohnul ani brvou, když mu lékař řekl, že je velmi těžce nemocen. Udělal prý by dobře, kdyby se na všechno připravil. Z výrazu Lužovy tváře se zdálo, že poslouchá spíš ze slušnosti věci dávno známé.

Ale na konec se doktor rozmyslil a chtěl Lužu poslat do nemocnice. Teprve toho se Luža ulekl. Hlava se mu zatočila, když uslyšel o nemocnici, kterou si představoval jako veliký dům plný doktorů s ohrnutými rukávy a noži v rukách a nemocných v bílých rubáších, jak by to umrlci z hrobů vstali. Lekl se nožů i doktorů i umrlců. Zmateně se zadíval do kouta u kamen, a v oku se zaleskla slza, která se chvíli chvěla na okraji víčka, potom se přelila přes něj a pomalu stekla dolů, skákajíc přes hluboké rýhy a vrásky jeho tváře.

— Když tedy mám umřít, tož umřít; ale umřu doma. Do nemocnice nepůjdu.

— Kdo pak mluví o smrti? bránil se doktor.

— Ó, mě neošidíte, pane doktor! Já to sám cítím, že to se mnou jde s kopce. Roky už jsou zde, a musíme tam všichni.

— To je ovšem pravda, ale vy se můžete ještě uzdravit, jen řádné péče a opatrnosti potřebujete, a bude všechno zas dobře. Rozmyslete si to.

Nastala pomlčka.

— Pane doktor! Neposílejte ho do nemocnice! nesměle zaprosila stařenka. Jsme už tak dlouho spolu, bylo by nám těžko se rozejíti. Budu ho opatrovat jako oko v hlavě.

— Budete opatrovat! Jaká opatrnost? Kde vezmete pro něho nutnou výživu?

— Vždyť on je u nemocenské.

Oddanost ženina Lužu v jeho rozhodnutí ještě utvrdila. Luža zůstal doma.

Nemoc se vlekla pomalu dále. K zánětu plic přidružil se ještě rozsáhlý zánět na noze, který se táhl do nekonečna. Stařeček naříkal bolestí a potichu se modlil, aby si ho Pán Bůh raději vzal.

Peněz také nebylo.

Nemocenská pokladna napřed dlouho mlčela. Potom chtěla červený lístek z továrny; když lístek měla, potřebovala zas modrý lístek od lékaře. Než stará Lužka všechny lístky sehnala, uběhl týden, než je poslala do pokladny, uběhl druhý, a chýlil se ke konci už třetí týden, a peněz pořád ještě nebylo.

Zatím už prodala kozu, aby měla aspoň na to živobytí, ale nestačilo ani to. Dělala tedy dluhy u kupců a u sousedek. Její vždy ustrašená tvář byla nyní teprve plna úzkosti. Dřela a sháněla, aby nemocnému opatřila aspoň potřeby nejnutnější.

Začínal už čtvrtý týden, když konečně peníze přišly. „Chvála pánu bohu, že už máš po starosti“, vzdychl stařeček na posteli. Třesoucí se rukou přepočítávala rozechvěná Lužka několik vetchých papírků, dobře každý žmolíc mezi naslíněnými prsty. V duchu rozpočítávala, kolik komu dá na dluh a kolik jí zůstane. Zůstávalo jí uboze málo. Potom vložila toužebně očekávané peníze do modlicí knížky a ukryla je pod slamník v posteli.

*

Odpoledne se chystala na pole okopávat brambory.

Luža ležel na lůžku ve špinavých peřinách. Hlavu si zakryl šátkem a nohy i ruce ukryl pod pokrývkou. Mraky much hlučně bzučely v dusné světničce vrhajíce se s lačnou zuřivostí na každý náhodou odkrytý kousek Lužovy kůže.

— Běto! Co myslíš, abych si lehl venku na dvoře. Tady by mě muchy sežraly.

— Máš pravdu. Vždyť je tu horko jak v peci, a doktor také povídal, abys šel trochu ven.

Lužka nastlala tedy trochu slámy na trávníku za chalupou a přikryla ji starou peřinou. Se sousedkou přenesly stařečka ven na trávník, přikryly ho plachtou a odešly obě po práci.

Stařeček Luža okřál trochu na čerstvém, jarním vzduchu, který nenasytně hltal dlouhými doušky. Díval se na okolní stromy, které byly obsypány drobným, zeleným ovocem, díval se do modrého nebe, až ho oči rozbolely, díval se na zelenou trávu kolem sebe. Zahlédl nohatého mravence s přeštípnutým tělem, který nesl kousek plevy. Vlekl ji svědomitě až na samý koneček vysokého stvolu travnatého, potom se obrátil a spěchal se svým břemenem nazpět. Vedle zabzučela malá muška, sedla si na lístek a rovnajíc a čechrajíc si svá ozdobná křídla hleděla chvíli na hloupého mravence, který se pachtil se stébla na stéblo. — Stařeček se němě díval na rušný život kolem sebe a usnul.

V dědině bylo ticho a pusto jak po vymření. Kdo jen trochu mohl, byl na poli. Doma zůstali jen neduživí starci a děti.

V úzké uličce mezi chalupami si hráli hoši. V uličce byli doma, na trávníku za chalupou měli pole. Tam orali, seli, kopali a žali. Když tu práci vykonali, šli domů k obědu. Dali se do opravděnského vaření. Nanosili si hromádku proutí, postavili na ni několik střepů z hrnců a hromádku zapálili. Oheň vesele zapraskal, a hoši se dívali se zatajeným dechem na jeho dlouhé, planoucí jazyky. Jazyky rychle rostly, šlehaly výš a výš, až jeden z nich mlsně olízl rozkořípaný okraj doškové střechy, která trčela do uličky. Střecha vzplanula jasným plamenem, který se hltavě prožíral načechranou, suchou slámou.

Kluci utekli, kam který mohl.

Stařeček Luža se probudil, když už hořela sousedova střecha. V leku zapomněl na svou nemoc, rychle chtěl vstáti, ale nemocné tělo vypovědělo službu, a Luža jako podťat skácel se k zemi. S hlasitým štkáním se díval, jak sousedovu střechu rozežírají nenasytné plameny, jak některé z nich už šlehají i na jeho střechu; dvakrát, třikrát zatočil se nad ní ohnivý jazyk, potom se z ní zakouřilo a už byla také v plameni.

V té přiběhla Lužka s pole. Jako bez smyslů vrhla se do dveří, vyrazila dřevěnou závoru, vnikla dovnitř a začala vynášet peřiny a šaty. Byla už skoro hotova, když si vzpomněla na ukryté peníze. Bez rozmýšlení vrhla se ještě jednou do chalupy plné dýmu

a pekelného žáru, nazdvihla slamník, ale knížky nenašla. Zoufale přeházela vše, co jí přišlo pod ruku.

Zatím nahoře už sláma shořela, a černé, opálené krovy střech trčely k nebi jako sepjaté ruce.

Lužka zmatená a zoufalá dala se do hledání ještě jednou. Zdvihla celý slamník, zatřepala jím a knížka vypadla na zemi. Střelhbitě vrhla se po ní, ukryla ji za ňadry a chtěla už ven. V tom sřítilo se ohořelé trámoví do syčící výhně, slabý strop nevydržel tohoto nárazu a povolil. Oheň, trámoví a cihly řítily se s ohlušujícím třeskem do světnice a zasypaly stařenku, která už se chytala kliky u dveří.

Venku na trávníku seděl stařeček Luža a s vytřeštěnýma očima hleděl na hrozné divadlo. Seděl — smyslů zbavený — a čekal svou stařenku.

VĚRA PÁDOVSKÁ:

V JEDEN SMUTNÝ DEN.

Své doby dítě dnes už nepochopím
ten dávný lid, jenž před podobou boha
z kamene hrůzostrašně vytesanou,
jak fantasie primitivní chtěla,
ten lid, jenž před ní do prachu se kořil
a zraňoval se, krví smýval viny —
a přec bych chtěla je, ty dávno mrtvé
z jich pyramid a skalních hrobů chladných
a z mohyl vysoko jim nasypaných
i z dolménů a menhirů i z uren
pod křižovatkou kdesi zakopaných,
ba z černých mumií, jež obaleny bysem
v snech tisíciletých pokračují stejně
v rozsáhlých sálech ve skleněných skříních,
co zatím tramvaye se řítí kolem —
ty všecky mrtvé, jež své modly měli,
bych vkouzlit chtěla nazpět do života
a ptát se jich, jak žili život potom,
když v jedno smutné ráno, (jak dnes moje)
k své modle blížili se s úctou, touhou,
jí nesli nejlepší své jako vždycky
i myšlenky i naděje své silné —
a uviděli s výkřikem a hrůzou,
že neskonale posvátná ta modla —
má trhlinu — — — — — — — — — — — —

LÍSTEK TOBĚ.

Ne, ne, nechcu, Ty nejsi vinen,
že ve věnečku upomínek,
jenž po Tvé lásce zbyl mi navždy
že trnitý je hlohu prut —

to vzácností je diamantu,
když ke sklu blíže přitiskne se,
že v prostředí to všední, měkké
bolestné řezy působí.

Ne, klid si neruš výčitkami,
toť celá illusorní vina:
že žiješ mezi střepinami,
jenž měl bys zdobit korunu.

DR. J. EV. JIRÁSEK:

NEMOCNÉ POSTAVY ROMÁNŮ DOSTOJEVSKÉHO.

(Pokračování.)

Přiznává se k tomu ve své zpovědi, kterou „před smrtí“ svým přátelům předčítá: „Věděl jsem určitě, že mám souchotiny a nevyléčitelné; neklamal jsem sebe a chápal vše jasně. Ale čím jasněji jsem věc chápal, tím horečněji se mi chtělo žíti; lpěl jsem na životě.“ „Lidé jsou stvořeni proto, aby jeden druhého mučil.“ Mívá halucinace: vidí svého přítele, který k němu přišel v noci, ač bylo všude zavřeno a soudí o tom: „Tento přízrak mne ponížil. Nelze setrvati v životě, který přijímá takové podivné, urážející mne formy,“ a proto se odhodlal zabiti se sám a nečekati na konec. Z hnusu k přírodě, ne z logiky se odhodlal. A chce se zabit s pozadím theatrálným: napřed přečte svůj denník ve shromáždění a vyčkává prvých paprsků slunečních. Svoji kostru odkazuje akademii k vědeckým účelům. Ve svém denníku přichází k zvláštní otázce: Proč lidé, kteří vědí, že umrou, před smrtí něco neprovedou, třeba nezavraždí? Proč nevykonají skutek, nejednají z vlastní vůle? To je také důvod proč se chce zabit sám: chce použiti ještě poslední možnosti jednati. Shromáždění nevěří, že by se zastřelil. On vyjde ven a v tom slyšeti jest cvaknutí kohoutku, ale rána nevyšla. Terentěv zapomenul ve spěchu dáti na pánvičku zápalku. Vzali mu zbraň a on „vzlykal jako v hysterickém záchvatu, lomil rukama a žádal, aby mu vrátili bambitku. Za nářku padl ve mdloby. Výstup theatrální. Zdálo se, jakoby byl žádal od shromážděných, aby jej uprosili, aby se nezabíjel, oni však to neučinili. Žije pak dál, dokonce lépe se mu vede, ba přibývá mu na váze. Ale zanevřel na všecky a stal se z něho intrikán, který radoval se, když mohl svými piklemi, které nastrojoval, ublížiti všem svým zdánlivým nepřátelům. Je plný klepů, ješitný, žárlivý a protivný a co chvíli loučí se s přáteli: „Nuže na shledanou — nejspíše na onom světě.“ —

Postav tuberkulosních, jakou jest Hypolit Terentěv, má Dostojevský celou řadu a skoro všecky jsou hysterické, mravně nezdravé nebo i šílené, většinou následkem těžkého, nudného

dého života, který je vhání v šílenství, v [illegible] provozují přerůzné pošetilosti a podivné bláznovství.

IV.

Abychom zůstali u téhož románu, předvádím vám jinou postavu. Je to „Generál Ivolgin, ve výslužbě a nešťastný“, jak se sám představuje. Jest to asi padesátník, „dosti tlustý, s nachově rudým, masitým a otylým obličejem, vroubeným hustými, šedými licousy s knírem a s velkýma, dosti vyvalenýma očima. Postava byla by dosti důstojná, kdyby nečinila dojem jakési schátralosti, sešlosti, ano i nečistoty. Měl na sobě starý kabát, div ne s rozedranými lokty, prádlo bylo zamaštěné. Z blízka páchla z něho vodka, jeho chování bylo efektní, poněkud nacvičené a s patrnou vřelou touhou překvapiti důstojností.“ S knížetem Myškinem rychle se seznámí a ohlašuje, že jej malého choval. Lže a žvaní, až zabíhá do nemožných povídaček. Sám jest člověk „nešťastný“, „utrpěl tragickou katastrofou“, povídá, chválí svoji rodinu a zcela je přesvědčen, že by se byl stal generál-gubernátorem. Žaluje na svého syna, který chce si vzíti ženštinu pochybné pověsti a za chvíli, když ona sama přichází na návštěvu, Ivolgin se oblékne do fraku a chová se k ní neobyčejně uctivě: představuje se: Andalion Aleksandrovič Ivolgin, starý nešťastný vojín a otec rodiny, která jest šťastnou nadějí,, že bude k ní náležeti taková půvabná . . .“ Do rozpaků vůbec nepřichází, i když si z něho okolní tropí žerty, i když vidí, že přišel nevčas. Stěžuje si nyní na ty, které dříve chválil: na svoji rodinu a činí se politování hodným, jemuž se ubližuje klevetami, ač sám ví o sobě, že je filosofem. Dá se do řečňování a vypravuje jakousi příhodu, kterou prý sám zažil .Vypravuje přesvědčivě, pochybnosti nepřipouští, a okáže, že jeho příhoda, která dle jeho řeči se stala před lety, zrovna tak, jak on ji líčí, byla vylíčena včera v novinách. Je to starý „latinář“, kterému alkohol přináší na jazyk kopy nemožností. Ačkoli svoji ženu miluje, není jí věrným. Od každého vypůjčuje si peníze, snadno se rozteskní a vroucí slza kane po jeho otylé tváři často skoro bezdůvodně.

Nejvíce nápadná jest jeho chvástavost, velikášství, lživost. Sám pije, jiným nadává opilců. Je tvrdohlavý a ctižádostivý. Honosí se známostmi s lidmi, kteří se mu vyhýbají. Je „obětí své víry ve vznešenost lidkého srdce“, poněvadž jej posadili do vězení pro dluhy. Známosti zapřádá rychle: „Na rukách jsem vás choval.“ Je velmi citlivý a jako všichni pití příliš oddaní a pokleslí a nerad slyší vzpomínky na šťastnou minulost.“ Je klepař a v kuráži pomluví třebas vlastní dceru. Konečně dopustí se i krádeže z touhy po pití; stává se potom zlostným, podezřívavým, ba z domu i uteče volaje: „Kletba má celému domu.“ Dospěl k tomuto stavu ne bez boje s sebou samým. Býval člověk mírný; vlastností téměř dobrých. Nejméně stokrát vstoupil v zápas s neřestí jím ovládnuvší za poslední léta. Najednou si připomínal, že jest otcem rodiny, smířoval se se ženou a upřímně plakal. Ženu téměř zbožňoval za to, že tolik a mlčky mu odpouštěla, milujíc jej přes jeho bláznění a ponížení. Ale velkodušný boj s neřestí nepotrval obyčejně dlouho.“ Po krádeži „po tři dny ustavičně a nesmírně byl dbalým cti a v té příčině byl neobyčejně choulostivý, cítě se hned uraženým.“ Přestal pít. Zlobí se, když mu jiní lhou neuvěřitelné věci a dávají mu znáti, že jej podezřívají z krádeže. Sám lže stále. „Byl jeden z toho druhu lhářů, kteří, byť i kochali se ve lži a lhali, že se úplně zapomínají, přece jen u nejvyšší míře svého opojení chovají v duchu podezření, že se jim snad nevěří, ano ani nemůže věřiti.“ Konečně raní jej mrtvice. „Zrudl, rty jeho zmodraly, pak jemné škubání zahrálo ještě v jeho obličeji. Náhle se naklonil a tiše klesal . . .“ Usouzeno, že „smrt starcova vzešla hlavně z hrůzy, která zůstala v jeho srdci po přestupku.“ Ivolgin jest alkoholik. Změny jeho povahy způsobilo pití nápojů lihových. Začal pivem a vínem a skončil vodkou. Před smrtí přestal pít, ale charakter alkoholika zůstal uchován. Byl z těch, kteří zachovali si jakýs zlomek pojmu o cti: měl výčitky svědomí a to jej zničilo tělesně — soudí Dostojevský. Jiní alkoholikové Dostojevského, kterých také je pěkná řada, nezachovávají často ani tento zbytek pojmu o cti a dopouštějí se poklesků mnohem horších, jež uvidíme, až vám některého ukáži.

Alkohol z počátku jest člověku požitkem: člověk líp tráví po sklence piva, lehčeji usne. Později se mu zdá, že alkohol sílí a zahřívá a pak člověk, zvykaje stálé dávce, jest žíznivý a cítí potřebu se napíti, kdykoliv něco důležitějšího má na práci; cítí potřebu posílit se, dodat si kuráže k činu nebo se i léčit ze zdánlivých neduhů, které často pitím způsobeny bývají

(Dokončení.)

JAROSLAV BOŘITA MARTINIC V ZÁTIŠÍ.

(Materiál ze Slanského Obzoru 1907.)

(Dokončení.)

(Materiál ze Slanského Obzoru 1907.)

Jako v letech 30. a následujících, tak se Slanským vedlo pod Smečanským až do smrti jeho. Slanští nezanedbali za krutých let zástavy ani jediné příležitosti, aby město své osvobodili. Prosili Adama hraběte z Valdštejna o přímluvu, vypravovali se k cí-

saři Ferdinandu III., ba roku 1638 děje se v městské knize zmínka také o potentátech, na které se obrátili. Marně. Nebyli odsouzeni ani zástavou ani prodejem k člověčenství čili porobě, nýbrž jenom k poddanství, ale to všechno nic tenkrát neplatilo.

Vždyť ani neměli v rukou svých privilegií. Musilit slanští 1639 originály všech privilegií, pokud jim ve válkách neshořela, poslat panu Smečanskému, a on je uschoval při sobě. Roku 1639 Slanští neměli ani zaseto a proto r. 1640 chtěli vzdělat aspoň ty úhory pro rok budoucí; ale v tom rozkázal jim pan Jaroslav Bořita, aby svým dobytkem zorali všechny úhory panské. Odpor byl opět marný: musili zorat. A když pán začal r. 1641 stavět dvůr v Hobšovicích, poddané město slanské musilo vozit na stavbu dříví. Tenkrát byl Jaroslav Bořita všemocným pánem, neboť byl od r. 1638 nejvyšším purkrabím. Vrcholem poroby slanských bylo, že jim Smečanský odňal právo svobodně kšaftovati r. 1640. Po rodičích děditi směly jen děti, a kde dětí nebylo, dědictví spadalo na vrchnost.

Ke konci války 30leté Jaroslav Bořita z Martinic upadl i se svým synem Bernardem Ignácem do zajetí švédského. Švédové žádali za vykoupení jeho 30.000 tolarů, a tu pan Jaroslav Bořita dopsal 23. listopadu 1648 slanským, aby mu půjčili 1000 tolarů. Neměli jich všichni dohromady. Když byl ze zajetí vyproštěn a nastal mor, zakázal Slanským jezdit za obchodem do Prahy a kdo by byl přistižen v Praze, měl být potrestán.

Když Jaroslav Bořita z Martinic 21. listopadu r. 1649 zemřel, maje věku 67 let, našlo se v jeho závěti, že poručil za sebe sloužit 10.000 mší a modlit se 3000 růženců. Primator slanský Daniel Vepřek pořídil si současně soupis domů a obyvatel města slanského a napočítal, že ze 152 domů městských bylo obydleno r. 1652 jenom 50, ostatní byly pusté. Stavení předměstských bylo kolem 250 (byly to dvory sousedů městských i předměstských, chalupy, mlýny, stodoly, doly, lázničky, sladovny, kovárny, kolárny, pekárny, mydlárny, koželužny atd.). Počet všech osob v celém městě 600 osob (panských služebníku smečanských 61, sousedů v městě 151, sousedů na předměstích 124, vdov a sirotků 87, podruhů v městě a na předměstích s ženami, vdovami a sirotky 177). Kde je nouze a bída, tam bývá i svár: hanění, vády, různice vespolné přiházely se často. Lid ze zoufalství oddával se rozkošem i veselostem: slanští nemohouce přivyknouti poddanství vrchnostenskému a nemajíce naděje v budoucnost, stávali se lhostejnými a lehkomyslnými. Zbořeny zůstávaly nejen domy soukromé, i hradby městské začaly se rozsypávat i brány městské hynuly. Protože regenti hraběcí o všem podávali zprávy svému pánovi, pan Jaroslav Bořita napomínal je, aby chodili do kostela, aby se nesvářili, aby k ženskému pohlaví dohlíželi a zvláště aby opravovali brány a hradby a aby mládeži slanské zjednali dobré vychovatele a učitele. Zač? Vždyť ani páni konšelé nemohli přicházet na radnici v oděvu počestném, chodili v šatech domácích, na nové a lepší neměli.

Pan Smečanský někdy dostával strach přece, aby mu město Slaný nezaniklo docela a on nebyl zbaven takto milých poddaných. Proto úředníci jeho musili vyhrožovat sousedům, kteří měli domy zbořené, aby je opravovali, dokud mají zdi a střechy aspoň celé; sic jinak že hrabě sám se těch domův ujme a dá je jiným hospodářům. Hrozba směšná — nebylo těch hospodářů, kteří by je byli chtěli.

Nesmíme se domnívat při té krutosti pana Smečanského, že snad opravdu neznal pravého stavu svých poddaných a že proto jeho nelidské rozkazy pocházely z nevědomosti. Předně víme, že úředníci jeho dobře jej zpravovali o poměrech. Ale mimo to máme vlastní jeho dostatečné doklady o tom, že znal bídu celé české země. Zachovaly se z let 30. dopisy přítele jeho pana Viléma Slavaty, psávané do Prahy a na Smečno z Vídně, kdež Slavata byl kancléřem císařovým. Mezi sebou oba pánové byli upřímní dost, aby si doznávali, jak se Čechům vede zle a dokonce aby si někdy i posteskli na to, že takových poměrů neočekávali v království, které pomáhali sami uváděti v porobu a zkázu. Když nadešla povodeň všeobecná, zatopila i Slavatu i Smečanského.

R. 1631 byl pan Jaroslav Bořita zoufalý, jak císařští rejhaři řádili na panství jeho Zelenohorském. Pan Slavata těšil ho jen tím, že je jeho socius malorum, soudruh v utrpení, protože císařské compagnie a regimenty knížete Lotharinského zničily také jeho panství Bystřické na svých pochodech, „skrze což nebohým lidem poddaným tak veliké škody se staly, že pro jejich chudobu nejní možné contribuci s jinejmi svolené odvozovati.“ —

R. 1632 psal v květnu Slavata Martinicovi: „. . . Menší péči mám o panství Mělnické, kterého nepřítel (Sasové) v držení jest, neb jestliže odtud žádného durchcuku nemám, aspoň není mně se potřebí starati, abych k složení kontribucí odjinud starati se musel. K tomu mám naději, když ten statek z rukou nepřítele zase dostanu, že o rest kontribuční nebude mně se potřebí starati. Ale z jiných statků mých, které nepřítel nedrží, jestliže vojáci pro neodvedení kontribucí v ně se uváží, nevím, kde ty prostředky dostanu, abych ten rest shledati, vojáky zaplatiti a statky mé z rukou jich dostati mohl. Jestliže já mám příčinu proto k bolesti srdce, nevím, zdaliž jiní páni obyvatelé v témž království mají příčinu k radosti. O tempora! Et tamen patientia!“

R. 1632 v červnu slyšíme stejné lamento Slavatovo k Martinicovi: „Jest v pravdě věc žalostivá v tom slyšeti a od jiných tomu vyrozumívati, jak téměř všichni obyvatelé v království Českém na statcích našich od lidu vojenského a skrze nemožné kontribucí od přátel i nepřátel k bídě a záhubě přivedeni jsme. Smejšlím, že málokdo z pánův obyvatelův se najde, kterej by toho zlého neokusil, toliko že jeden mimo druhého víceji a méněji toho účasten jest. A kdyby jeden každý své záhuby přednášeti měl . . . in summa, to nejhůře jest, že jeden druhému v jeho bídě pomáhati moci nebude.“

R. 1635 Martinic hrozil se toho, jak velikou summu peněz města Pražská, jmenovitě Novoměstští odvésti musili v málo letech. A Slavata odpověděl, že by neškodilo, „aby se sečtení učinilo, co toliko města Pražská od počátku té rebelie od léta 1618 až do měsíce máje léta tohoto za těch 17 let hotovejch peněz odvésti musili, tak aby Jeho Milost Císařská a J. M. Královská (Ferdinand III.) ráčili se museti nad tím podiviti, co jsou ta města vystáti museli a jaké bohatství z týchž měst jest vyzdviženo. A kdyby se sečísti mělo, jaká nesčíslná summa peněz z celého království vyvezena jest, toliko o čem se v jistotě věděti může, bylo by téměř k víře nepodobné! Pročež králové čeští slušně sobě téhož království mnoho vážiti mají a se snažiti od dalších záhub je zachovati, tak aby zase mohli se poněkud obživiti a občerstviti; neb v pravdě až posavád těmi ustavičnými

y velice je hubí . . .“ A v říjnu 1635 přidal „A jsouce, chvala pánu bohu, v témž království všickni páni obyvatelové katoličtí, nevím, čoho jest se obávati, aby proti nim bylo lidu válečného vzývati? Tak že ten lid snad proto se chová, by páni obyvatelové, když pro nemožnost nemohou uložené kontribucí odvozovati, aby tím lidem válečným strašeni byli, že militaris executio proti nim vedena bude . . .“

Když r. 1623 dragoni jako jinde začali slanské obracet na víru katolickou, srdnatý primator Václav Hanžburský bránil ještě město proti přechmatům úředníků smečanských. Přišly však známé patenty, a primator raději opustil vlast. Kronikář slanský Daniel Vepřek vypravuje o sobě, kterak r. 1626 také odešel, nechtěje se státi katolickým. Odešlo jich jedním dnem přes 310 osob, zanechavše majetek svůj v městě, zeména movitý, neboť se kojili nadějí, že se k němu brzo pokojně navrátí, ostatně kupců naň nebylo. Pan Jaroslav Bořita zabíral však statky opuštěné a zabíral i neopuštěné. „Jeho Milost pan Jaroslav Bořita z Martinic, majíce od tehdejšího hejtmana svého Elišše Udvarheli nedobrou zprávu, více z hněvu a na vymstění proti Matiáši Břečkovi, manželu Kateřiny, setry Daniele Vepřka a vzavše sobě příčinu, že jest se Václav od Daniele a Matiáše Břečky, švagra, nekatolicky po městě přechovával, toho mlejna jako v pokutě ujmouti se ráčil. Daniel Vepřek sám se vrátil, pokatoličil se a obdržel od Martinice později rozličné úřady.

O pokatoličení Čech pan Smečenský nepřestával myslit ani na svém zátiší. Ještě r. 1631 Slavata čekal od něho návrhy do Vídně, kteréž rád chce císař přednésti a fedrovati. Martinic přímo slídil po rodinách šlechtických, kde jaká duše již by byla dozrálá, aby ji církev utrhnouti mohla se stromu protestantského. — Když general Tilly r. 1632 padl, Martinic dal za duši „tak vzácné paměti tak udatného a všemi ctnostmi ozdobeného generála, služby boží slouižiti“ a rozumí se hned to napsal Slavatovi ke dvoru císařskému a Slavata odepsal: „vidí mně se, že se to od Vašich Milostí velice dobře stalo.“ — V Praze i po venkově Martinic nakazoval procesí a sám se jich účastnil; když místodržící císařští utekli před Sasy do Č. Budějovic r. 1632, konali tam 40 hodin pobožných modliteb, které „bůhdá užitek nám a všemu křesťanství k dobrému přinesou“, ale ve Vídni přes to nebyli valně spokojeni, neboť při dvoře bylo Slavatovi praveno, „že páni místodržící nemají tam co činiti, než toliko sedlákům nosy a uši dáti uřezovati“.

Nikdo skutečně nepochybuje, že v Čechách bylo zle, netřeba svědectví o tom hromadit. Bylo-li zle „pánům obyvatelům“, jak Slavata jmenuje vrchnosti, však ještě hůře bylo „ubohým poddaným“. Ale právě proto krutost a nemilosrdenství Smečanského tak bije do očí. A to je zjev nápadný: nikdy nebylo a již nebude v české šlechtě osob nábožnějších nežli byla ta dvojice panstva, vychovaná jezovity, Martinic a Slavata; nikdy nebylo popsáno tolik papíru nábožným citováním výroků božských, nebylo tolik vyplněno času na schůzích, sněmech a při všelikém počínání promlouváním o Bohu a svaté církvi, nikdy nebylo tolik mší odslouženo, fundací založeno, oltářů, kaplí, kostelů a klášterů postaveno, jako po roce 1620 v Čechách a na Moravě vůbec, od těchto dvou katolických politiků však zvláště.

Při tom nevynechali tito pánové žádného obrázku, žádné svěcené vody a nic, čeho se mohli dopátrati. Slavata v září 1635 oznamoval z Vídně příteli Martinicovi: „Jeden pater ordinis s. Francisci, rodilej z Vlach z města Tolentína, dostavše ex patria (z domova) některý malý bochníčky chleba, který se relikvií s. Nicolai Tolentini dotejkali, davše mně některý, dva páry příležitě V. Milosti odsílám. Praví se, že obzvláštně contra pestem magnam virtutem (proti moru velikou mocí) mají bejti; když jeden je při sobě nosí, že není se jemu potřebí obávati morového nakažení. Posílám též synu mému dva páry. A poněvadž týž pan pater J. Mti císařovně a J. Mti královně mnoho tuctův těch bochníčkův dal, není pochybnost, že J. Mti ráčili dobrej díl jich Jeho Milosti královské odeslati.“ (Král Ferdinand III. byl v Praze.)

Tenkrát tedy, když slanští dostali rozkaz robotovat, orat a dříví vozit, pan Jaroslav Bořita Martinic nosil zázračné bochníčky taliánského Františkána na těle.

Některé divné a odporné, některé záhadné a nevystihlé, některé hrozné, lidské přirozenosti se příčící stvůry šlechtické byly mezi těmi, kdož po majestátu 1609 podvrátili pokoj v zemi české a potom podřezali žíly národu, když císařští zvítězili na Bílé Hoře. Jen málo je mezi nimi osob, v jejichž počestnost věřiti možno, byť i páchaly zlo, nám dnes ovšem zjevné, jim však tehdy zastřené náboženstvím. Z těch stali se později velcí litovníci, když už bylo pozdě a katastrofa napravit se nedala. Nejvýznačnějším z takových je pan Bedřich z Talmberka, upřímný a věrný katolík, jemuž nelze odepříti politování a nelze neuznati mu, že jednal s nejpoctivějšími úmysly.

Nejhorší ve šlechtě byl odstín španělský, ten, jemuž náležejí obě mravní obludy, Vilém Slavata a Jaroslav Bořita z Martinic. Tak se česká povaha lišila od španělské, to jest od jezovitských vychovanců, že mezi ctihodným Kaplířem luteránem a českým bratrem Budovcem s jedné a mezi Karlem z Liechtenštejna a Albrechtem z Valdštejna s druhé strany není toho rozdílu, jako mezi Šternberkem, Liechtenštejnem a Valdštejnem a vedle nich Slavatou, Martinicem a Michnou, ačkoli vězeli společně pod římským a dvorským kloboukem, ačkoli tvořili jednu zlotřilou skupinu lupičskou a proradnou. Skoro všichni tito lidé, jak povahopisy jejich dokazují, byli špatní, všichni se obohacovali, podváděli císaře i Boha, byli krutí a násilní: ale ti španělští premianti jsou nekonečně odpornější nám potomkům. Pochop to lidský rozume nebo nepochop. J. H.

Z NÁBŘEŽÍ.

Kráčíš po jemných, zřetelných kresbách, které plynové svítilny vrhají zasmušilými korunami akátů na jasné dláždění; rozbrázděné kmeny stromů jakoby čekaly, že je přátelsky pohladíš. Denní hosté však přecházejí, a zdá se, že nepozorují večerní krásu královny Vltavy. Mosty, její nádherné náhrdelníky, vrhají do temných vod svítivý lesk svých diamantů a vábí na povrch tisíce štíhlých, stříbřitých vodních žínek, skotačících na hladině, až se zdá, že slyšíš jejich dováditvý smích.

Na protějším malebném břehu, pod Petřínem, který vážný, zamyšlený ba hrozivý vystupuje jako

přímo z vod Vltavinných, osamělé lampy posílají do řeky plné stínů klidný, táhlý paprsek, jako když se díváš zpytavě do nitra soudruhova, který odpírá dát si nahlédnout do svých nepřístupných hloubek.

Most Karlův, nejstarší a nejnádhernější, ti dovoluje zadívat se na stráň letenskou; je to královna noci, která svým černým závojem, protkaným světlými rubíny, jemně ovívá hladkou tvář královny řek a přijímá vlastní úsměv, jejž Vltava jí vrací, jakoby obě vládkyně se navzájem obdivovaly, přátelsky, bez řevnivosti.

Mohutné záhyby večerních stínů zahalují Hradčany; měkce a konejšivě kladou se na jejich starostlivé čelo a na oči plné bolesti a otázek, které jim sotva kdo zodpoví. Tak matka se dotýká znavených víček dítěte pronásledovaného zlými představami, děsícími jeho malou, bílou duši. A duše Hradčan je bílá; sny o tom, co bývalo, a představy o budoucnu je štvou — přítomnost je snižuje — — Dole jez přijímá do náručí zdánlivě klidné proudy a propouští je rozechvělé, v pěnících se vlnách, vlny se tříští o nehybné pilíře a ztrácejí ve tmě, jako perly ve vlasech Vltavinných.

B. W.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malý kamarád.

V zářijový týden jel jsem vlakem z Prahy do Plzně. Jel jsem už před tím po celý den v nesnesitelném horku, byl jsem unaven, oči jsem sotva otvíral, byly slepeny odporným černým dýmem lokomotivy, dýchal jsem z těžka. Musil jsem dělat dojem náramného mrzouta.

V Praze přesedla do rychlíku mladá paní, hezká a příjemná. S ní jely dvě dámy a tříletý, roztomilý hošík, její synáček. Ten mne velice zaujal a povyrazil. Neviděl jsem dávno tak bystrého a nebojácného dítěte, jako byl tento hošík. Pozoroval jsem ho, jak si hrál čile a živě, a jak jeho fantasie vybájila si z prostého coupé celý malý svět. Železniční lavice posloužila mu tu za dětskou postýlku, hned zas za vanu. Na prostém sirníku znázorňoval sobě vodovod, otáčel ve vzduchu pipkou, nabíral vodu do lavoru, jejž mu představovala schránka na popel z doutníků. Co chvíli zíral ven, tázal se na všechno, co pozornost jeho zaujalo. Nejvíc se mu líbila řeka a v ní se koupající hoši.

Po chvíli dostal od maminky hračku, plechovou myš na provázku, která běhala po zemi. Pouštěl myš stále ke mně. Pochopil jsem úmysl jeho, a hned jsem se myši bál. Uhýbal jsem po coupé, i na lavici jsem vyskočil, aby mne myš nepokousala. A malý Viktorek měl velikou radost z toho. Když už jsem se příliš bál, tu myš schoval, přišel ke mně a chlácholil: „Už se nebojte, pane, ta myš vám nic neudělá, já už jsem ji zavřel.“ Posadil jsem si hošíka na klín a dali jsme se do hovoru. Vypravoval mi, že je z Prahy a že jede s maminkou do Holoubkova na letní byt. Má prý doma tatínka, potom babičku, ještě jednu babičku, a v Holoubkově ještě jednu.

Za hovoru nabídl se, že mne umyje. Prosté sedadlo proměnila si jeho dětská obrazivost ve vanu. A musil jsem do ní lehnout na znak. Hošík pilně namáčel do vany kapesník, omýval mi hlavu, obličej, prsa, ruce a postupoval k nohám. A domlouval mi: „To vás musím celýho umejt, abyste byl čisťanej. Hlavičku, ručičky, nos, zoubky, prsa také musím pěkně umýt, a potom ještě nožičky.“ Nechal jsem si umýt tedy i nohy, záda a vlasy. Malý můj pěstoun mne na to osušil, uvázal mi šátek na hlavu, zabalil do plachty, (k tomu všemu dostačily 2 kapesníky) a konejšil mne, až jsem usnul. Když jsem se zbudil, hráli jsme si.

Viktorek zahalil si hlavu kapesníkem, že jen oči vykukovaly, a strašil mne strašidelnými posuňky a hřmotným hlasem. Zase jsem se bál a chtěl jsem utíkat, ba dokonce oknem vyskočit. Viktorek měl radost; smál se, až se zajíkal. Na to jsem ho lekal zase já. Napodoboval jsem medvěda, tygra, lva, jak si přál, a hrozným řevem jsem pouštěl hrůzu na svého malého kamaráda, který se však příliš nebál. Na konec jsem ho svezl na koni. Bylo mu to něco nového, a způsobilo mu to veliké potěšení. Ukazoval mamince, jak jede a jak se mu kůň plaší. Křik a smích jeho rozléhaly se po celém voze. Když se jízdy nabažil, nabídl se ochotně, že zase on mne sveze. Ohnul záda a vší mocí mne nutil, abych si sedl já na koně. Papat mi dával, ovšem jen ohořelé sirky, sám také projevoval velikou chuť.

Byli bychom se bavili do půl noci. V tom zastavil vlak v Holoubkově a můj kamarád musil pryč. Na rozloučenou dal mi pusu a slíbil, že brzo zase přijde.

—Esp.—

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Tříletý Vláďa nemůže se na noc rozloučit s kyticí květin.

„Vláďo, lehni si přece a spi, květinky půjdou už také spat.“

„Nepůjdou květinky spát, maminko — nemají oči!“

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.

Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 13. října 1907. Číslo 41.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

JAN HERBEN:

PODDANSKÁ SOBOTA.

(Z druhého vydání „Do třetího i čtvrtého pokolení.“)

V sobotu dopoledne bývalo řízení v kanceláři Kobylském, a takováto sobota bývala nejednou soudným dnem. Přicházeli sedláci se svými žádostmi, a to znamenalo, že přinášejí peníze. Tu přicházel kobylský půlláník Hanáček a předkládal svůj kšaft, protože poslední vůle nebyla platna, jestliže na ní nebyl podepsán vrchnostenský úřad, to jest pan vrchní. A za to pan vrchní bral poplatek. Tu přicházel brumovský Vávra Formánek se synem, jehož mínil oženit se selskou dcerkou Ledahudcovou z Brumovic, a prosil vrchnost o povolení. Vrchní ovšem povoloval, ale brával vysokou taxu, vyšší, než bylo předepsáno a brával po straně úplatek za rychlé vyřízení a p. Při povolování sňatků lidí chudších, zvláště těch, kteří nebyli v žádné obci usedlíky, vrchní měl zvláštní vyděračský fortel. Dal sice povolení ke sňatku a přijal jménem vrchnosti i taxu, která se odváděla do panské pokladny. Ale hned po svatbě přidělil mladého ženáče do dvora pavlovského za drába a ženičku jeho nechal v Kobylském dvoře sloužit, že je jí tam pilná potřeba. Rozumí se, že nešťastní lidé žebronili a pláceli po straně vzácného pána ze svých skrovných úspor, aby je buď oba dal do Pavlovic neb oba ponechal v Kobylím.

Horší bývala druhá část řízení. Polesní, hajní, baštýři a hotaři přiváděli a ohlašovali provinilce, které za týden přistihli při škodách nebo na krádeži, kteří na robotě odmlouvali, kteří v šenku v noci se ožírali a rozpustilé výtržnosti spůsobili; přicházeli čeledínové zahalečni, děvky sprosté a hubaté, ovšem často i bezúhonní lidé selští i hoferští bez rozdílu, na které si náhodou písař nebo šafář panský zasedli. Vrchní se spoluúředníky svými rozdával tresty v levo v pravo, a tresty ty okamžitě bývaly vykonávány karabáčem. Od karabáče nebylo odvolání.

Kancelářský Hrabec otevřel si jiný pramen příjmu než vrchní. Brumovští sedláci musili jezdit daleko na robotu. Z pozemků pusté vsi Klobouček, pokad nebyly dány sedlákům pod plat a pod desátek, zůstala veliká „Paní lúka“ (Páně louka), která se sekala k panské ruce a za poslední selskou loukou (36 louček bylo naměřeno ke čtvrtlánům Kobylským) byl Hrud, jejž brumovští povinni byli orávat. A nejen to, musili obdělávat svými potahy i panské pozemky v okolí Čejče. Dlouhými cestami ráno na vykázaná místa a večer cestami domů ztrácelo se prý mnoho času. V hlavě Hrabcově uzrál vychytralý plán. Jedné soboty dal svolat všecky sedláky brumovské na kancelář do Kobylího a vyložil jim, že takhle dál býti nemůže a že císařská vrchnost poručila robotovati na vzdálených místech dle hodin; že tedy nebude se jim od příštího sv. Jana Křtitele do sv. Václava čítati robota na tři dni v týdni s párem koní, nýbrž na 36 hodin v týdni. Prý pacholci jezdí na robotu lenivě jako se smůlou a ještě k tomu za poledne mnoho času prozahálejí krmením dobytka.

— A tak bude nový pořádek, povídal Hrabec.

Sedláci postoupili k sobě těsněji do kouta na poradu, a bylo zřejmo, že reptají.

— Co je? zakřikl špičatě Hrabec.

Sedláci stáli v koutě kanceláře, přidusili hlas a jen prudkými posuňky odmítali nové nadělení. Potom předstoupil čtvrtník Pavel Peřina před Hrabce a že nemohlo-li by ostat při starém?

— Nemože, pravil Hrabec; a pasta, dodal pansky. Takové je poručení nejmilostivější vrchnosti císařa pána.

— Ale snáď by vzácný pán vrchní a pán Hrabec mohli vyložit císaři pánu, že sú brumovští robotama svázaní tak dosť a že totok nový počítání je těžký ...

— Já, já — vyhrkl Hrabec — já se mám za brumovské přimlúvat? Já? Nevěděl bych, co ste mně dobrého kdy udělali ... Pasta a punktum, dodal po pansku zase a skončil řeč.

— Ej, ej! ozval se zlostně Jan Chudý, jediný tehdy láník mezi brumovskými sedláky.

— Kemu to není recht, s tým budeme vě-

dět jak zatočit! vzkřikl Hrabec a pozdvihl ke stropu svou hůl se stříbrným kováním.

— Ej, ty kútkavče jeden! ozvalo se pohrdlivě z úst Chudého, jenž se nedovedl opanovat při hrozbách Hrabcových. Co za kútkavca to bylo, a včil jak se to naparuje!

Hořce skončil tento odpor láníka Chudého, nejbohatšího sedláka brumovského. Drábové zadrželi ho ve dvoře, vrchní přečetl mu z artykulů, které při obnovování úřadů každoročně se v obecní hromadě čítávaly, že neuctivé a vzdorovité řeči vedl proti úřadníku panskému, a odsoudil jej s líbezným úsměvem šest hodin na osla.

Příští pondělí vykonán ortel. Aby snad ani rychtář brumovský ani dráb neměli ohledů k nejzámožnějšímu a váženému sedláku, poslán rychtář a dráb Kobylský do Brumovic, aby trest provedli. Před obecní hospodou v dědině stály ustavičně dva podivné nástroje. Jeden z nich slul trdlice; její nohy byly zakopány hluboko v zemi, a spodní část byla nehybná. Hořejší část se vyzdvihovala, a když se vyzdvihla, bylo v ní vidět větší díru pro krk a dvě menší díry pro ruce. Druhý přístroj měl podobu dřevěného nemotorně vyřezávaného osla na vysokých nohách; hřbet oslí sřezán byl tak na ostro, jak to jen dřevo sneslo.

Obě tato mučidla uvedena o jmenovaném pondělí v činnost. Jedna z děveček služebných přistižena byla rychtářem po klekání čili „po zvonění na pokoj“ — na záletech s čeledínem a odsouzena při sobotním řízení do trdlice na půl dne jakožto osoba necudná. Ubohému děvčeti dráb a rychtář pomohli prostrčit hlavu a ruce vyřezávanými děrami a potom hořejší díl trdlice přitiskli k dolejšímu a zamkli je na zámek. Děvče bědovalo a křičelo, potom jen vzdychalo a zůstalo v trdlici půl dne zavřeno. Láníka Chudého přivedl dráb kobylský k oslu. Rychtář u osla čekal. Chudý šel dobrovolně; zamračeně hleděl do země a nikoho si nevšímal. Dráb přistavil žebřík k oslu, a Chudý mlčky vystoupil po něm a usedl obkročmo na oslí hřbet. Ostří hřbetu zařezávalo se znenáhla do masa lidského. Komu byl přisouzen trest ještě těžší, tomu drábové přivazovali na každou nohu ještě těžký kámen. Diváci starší, čeledínové a všeteční pohůnci, kteří zevlovali na děvče uzamčené v kládě, tiše se vzdálili. Chudý nebědoval; vůbec hlas nevyšel z jeho úst, jen žíly naběhly mu na čele a tetelily se. Ponuř hledě před sebe a zpocen vyseděl si šest hodin na oslu.

Tak byl zlomen všeliký odpor brumovských sedláků proti nespravedlivému počítání robotních dnů na hodiny. Mnozí odtud robotovali dle předpisu a mnozí si nadlehčovali způsobem, o který vlástně Hrabcovi šlo. Po straně totiž strčili mu někteří nějaký zlatý na výkup z přespočetných hodin, někteří mu v noci dovezli po vědře starého vína. Láník Chudý nesklonil se a robotoval dle předpisu se svou čeledí.

Od té potupy však, co seděl na oslu, a ještě k tomu vedle nezachovalé děvčice, zamračil se v duši, s nikým nemluvil, nikam nevycházel mezi sousedy. A usýchal vůčihledě jako churavý strom. S počátku chodil aspoň někdy v neděli do kostela do Kobylího hubený, kostnatý, žlutý; později zanevřel i na kostel a na kněze. Přestal se holit a vlasy si stříhat, nepřevlíkal se do svátečních šatů, až vypadal pustě jako poustevník z lesů. Nemluvě obcházel svůj dům, na pole posílal jen ženu a čeleď, neboť dětí neměl. Vypadal strašlivě jako smrt, kde se objevil. Konečně ulehl. Zakázal ženě své volat kněze, když mu bylo zle, jen někdy hluboce vzdychal a zarytě snášel své bolesti vnitřní. Umřel jednou v noci, nezaopatřen svátostmi; ale kněz přes všechnu patrnou zatvrzelost Chudého neopovážil se pochovat ho na místě nesvěceném. Do roka umřel Chudý od osudného pondělka a všichni cítili, že umřel na hanbu, kterou v sobě nosil. Jméno Hrabcovo vyslovováno s největším opovržením v rodišti jeho.

„Není lepší než udělat jako Lampart“, říkali mnozí, zatínajíce zuby. To znamenalo dáti se mezi zbojníky, neboť o zmizelém sousedu svém Lampartovi nemyslili broumovští jinak, nežli že je v bandě loupežníků, která řádila ve ždánských lesích nebo na uherských hranicích. —

LESJA UKRAJINKA:

JEDNO SLOVO.

(Povídka starého Jakuta.)

Z maloruštiny přeložila Libuše Oličova.

Tři byli u nás zde ti cizinci,
jichž není více. Jeden umřel z nich
hned brzo po příjezdu; churav byl
a jako dívka; ohněm celý plál,
nic nejedl, než pouhý sníh a led
a z toho umřel. Druhý odejel
tam kamsi, — nevím kam, — snad v domovinu,
neb ještě dále — nerozuměli jsme,
co povídal. Ten třetí zůstal tu
pak ještě dlouho. V chatě jedinký
on bydlel samoten. Já chodil k němu,
syn chodil též a sousedů všech mnoho.
Když přišli jsme, tu řekl: „Sedněte si!“
(to říkal po našem, když naučil se
ne to jen slovo, než i jiných více).

My sedali, on naléval nám čaje,
i k ohni pouštěl nás a dával něco,
když o to žádali jsme, jenže často
sám neměl nic a seděli jsme tak jen:
on četl v knize, my pak zevlovali
dost dlouho někdy, až to omrzelo.
Leč na noc nás k sobě nepouštíval.
Tu říkal: „Jděte, zůstanu tu sám,
chci býti sám" — a ukazoval z prstu
jen jeden, že tak samoten chce zůstat.
Až teprve, když někdo nešel, brával
jej za rameno, vyvedl jej ven,
však nebil, jenom vyvedl, — neb někdy
nás netloukl. Když býval rozhněván,
tu křičel, dupal nohama a silně,
na jazyce nám cizím, horlíval,
což my jsme nechápali. Zřídka jen
se cizinec ten hněval — kdo ví proč?

My nevěděli proč... On přec byl dobrý,
ne takový, jak tojon*). Říkávali,
že snad je hloupý, od toho i dobrý.
Leč co pak hloupý vyznal by se v knihách?
On věděl, kam i odkud řeka běží,
i od čeho kdo stůně, zemře-li,
či vydrží-li. Mnoho věděl on,
co nevěděl by hloupý. My se ptali,
zda rozumný je, zda-li v jeho kraji
jsou všichni tací. Na to se jen smával,
nic neříkal, snad neuměl to říci,
neb nechtěl snad. Až později naučil
se hovořit jak my a písní též
znal našich dost, — do knížky dívával se,
již udělal si sám a tak z ní zpíval,
jak my jsme pěli, zrovna do slova tak.
Než pasti líčiti a rozestírat sítě,
to neuměl a nedoved, ač chtěl.
I mrazu bál se. Jenom zřídka někdy
si na mráz vyšel. Kdy zář severní
se objevila, tehdy vycházíval,
ač mráz byl; rád se chodil na ni dívat.
V jich kraji nebývá nic takového.
V jich kraji zimní dobou též je slunce
i něco roste, čeho není u nás,
ba jiné věci též, nám neznámé.

Chtěl o tom o všem poučovat nás,
leč naší řečí neuměl to nazvat —
prál cizinec, že nemáme těch slov.
Řek nám ta slova ve svém jazyce,
já říkat naučil jsem se je též, —
však zapomněl jsem — dávnoť to a stár jsem —
však tehdá mlád jsem byl. I cizinec
byl mladý, třebas vousy zarostlý...
Když býval ještě zdráv, to neměl je
tak dlouhé; když však roznemohl se,
tu vyrostly mu tak, že byly po pás,
jak v pohádce — my takých nemáme.
Byl dlouho nemocen, — prý od toho,
že žíti musel v cizině — kdo ví?
Vždyť jed i pil a spal jak člověk zdravý.
„Nic nebolí mě" — říkal, — hubeněl však.
Již dříve polihul; tu díval se
jen mlčky na stěnu a vyháněl,
když zašel někdo v chatu. Najednou
však přišel na besedu sám. Tu mnoho
nám vyprávěl a svoje písně pěl,
ty písně o tom, čeho u nás není;
my poslouchali, až jsme pozdřímali.
Když procitli jsme — pláče! Ptali jsme se:
„Kdo ublížil ti?" — „Nikdo ničím" — řekl.
Tak odešel a víckrát nepřicházel.
Než my jsme často chodívali k němu,
jak ulehl.

On nehněvával se
a stále jen chtěl jakési to slovo
tak jaksi plakával i smál se rázem
a stále jen chtěl jakésito slovo
nám povědět a vysvětlit je;
prý uleví mu, jestli nám je poví.
Leč my jsme pochopit ho nedovedli;
jeť něco to, co není v našem kraji;
on často toužil, kdyby slovíčko to
mu někdo dal, že by jej uzdravilo.
Zda jakás tráva, ptali jsme se ho,
či zvíře, pták neb jídlo, nebo oblek?
„Ne!" — řekl. Jednou otec k němu pravil
„Snad kdyby přišel otec tvůj, neb matka,
snad bratr, sestra, nebo žena, tím
bys uzdravil se, — neboť zajisté
ti nejsou zde a snad se zovou tak,
jak u nás nikdo?" Zamyslil se trochu
a potom smutně hlavou zavrtěl,
i řekl: „Ne, ne! hůře trápil bych se,
kdy oni všichni byli by v té poušti,
kdy oni by též hynuli bez toho,
bez čeho já tu hynu."

Otec můj
dí k němu: „V domově tvém
je toho mnoho?" Znova zamyslil se, —
a tu měl v očích takou divnou záři,
jak jelen, když mu v mraze slzy kanou.
„Ne!" — pravil — „u nás toho též je málo;
spíš strádáme, když zápasíme o to,
než bychom užívali ho; leč přece
tak někdy aspoň zdá se, že to máme,
ač trošku jen, že vybojujem si to, —
neb zapomínáme snad na to též.
Leč žijeme přec trochu aspoň... nu já nevím,
jak po vašem... ne tak, jak žijete vy."

———
*) Tojon = policejní úředník sibiřský.

Já řek mu na to: „Vy tam ovšem máte
i jídla, všeho více.“ — „Ne, to ne,“
řek cizinec, — „já o tom nemluvím.
Nu, poslyš, chce-li někdo vyjít z jurty,
leč někdo nepustí ho, přiváže,
jak řekne se to, kde on uvázl?“
„Toť zřejmo, že je v jurtě“ — zvolali jsme.
„A když ne v jurtě, ale někde tam,
kde tak je, že se nechce tam mu býti
jak to se nazývá?“ My neuhodli,
neb jeden pravil „v lese“, druhý „v ladech“ —
to pravé nebylo; já mlčel jsem, —
nač mluvit o tom, čemu nerozumíš?

A cizinec se dále ptal: „Nu dobře,
jak jmenujete, má-li někdo ptáka,
jejž dlouho držel v kleci ve své chatě
a vypustí-li ho, jak řeknete,
kam vypustil jej?“ Znova říkali
ten „do pole“, ten „do tajgy“*), neb „na sníh“.
Tu rozzlobiv se, přímo pravil ke mně:
„Nu, — praví, — kdyby tojon do vězení
tě posadil .. Oč by tě připravil?“
„Já zaplaceno mám“ — jsem odvětil
a též jsem rozhněval se. On se zasmál.
„Nu,“ — praví, — „tebe ne, leč jiného, —
co zdá se jemu horším ve vězení,
zda to, že skracují mu jídlo, nápoj,
zda to, že příbuzným tam nedovolí,
či to, že jít mu domů nedopustí,
i nedají mu dělat, co si přeje?“
„Dle toho, co se komu nejvíc líbí“
řek otec můj. Náš „cizí“ zaplesal
(proč, — nevím) a hned znova ptal se dále:
„Když někdo chce, by nechali jej chodit
kam chce a dělati, co je mu libo,
jak nazvati to, po čem touží, jedním,
jen jedním slovem? Kdo z vás mi to poví?“
Tu řekl někdo „dělat“, jiný „chodit“
neb — „nevím“ Cizinec se zamračil:
„Ne,“ — pravil, — „není to to pravé slovo!
Nu, což?! Já vám to povím bez něho,
jen dobrý pozor mějte!“ — „Ovšem, ovšem“
jsme řekli, ač nás to již omrzelo,
a všem nám bylo líto nemocného.
I znovu pravil nám: „Když mohu, kde chci
si chodit, dělat, co se mi jen líbí,
to nade vše mně milé, — to mně chybí!“

Měl divný nápad; smáli jsme se tomu.
Vždyť chodil všude, kam jsme chodívali,
to leda nechtělo-li se mu v mraze;
vždyť chodíval též na lov, rybařil,
neb jednou daleko jel k cizincům,

*) Tajga = sibiřský prales.

či k tojonovi; k nám též přicházíval,
byl't všude, dělal vše, co jenom chtěl;
do knížek díval se, sám knížky dělal
i šil i čaj vařil, i jed, co chtěl,
co jenom měl, neb nebral mu to nikdo.
„Kdo překáží ti v chůzi, nebo v práci?
Přec my ne!“ — pravím mu. — „Ach, nikoli!“
„Tak tojon? Kdy pak ten k nám ještě přijde?
Choď zatím všude, kde ti libo je
a dělej vše, co chceš, — my neřekneme
nic tojonu.“ — „Těch tojonů je mnoho,
ona není sám jen“ — pravil cizinec.
„Tak ti jsou ještě dále, jaktěživi
sem nepřijedou, těch se tedy neboj,
nic nedozví se“ — ujišťujeme jej, —
leč on jen mávl rukou: „Co vám říkat?!
Nic nevíte! Kam bych zde chodit moh'?
A co bych dělat moh ve vaší poušti?
Vždyť ujet od vás pryč já nemohu,
když nemám zde ... ach, neznáte to slovo!“
Jak umlknul, tak do samé pak noci
již seděl, nepromluviv ani slova.
Až dosud nevím, co se mu to stalo,
že tak se hněval toho večera!
I nač jen chtělo se mu toho slova?
Jak není ho tak není! Mnoho slov
měl přece v knížce, tak by si je říkal
dle libosti, když my ho nevíme,
neb nemáme ni knih, ni mnohých slov. —

Ech — nedopověděl jsem o něm všecko.
Tak, víte-li pak, umřel nám. Chodíval
jsem k němu stále. Ptal jsem se ho
kdys, — proč as umírá, zda od mrazu,
či od jiného na něj přešla nemoc
(jak on sám často říkal o jiných,
když někdo umíral). Tak moudrý jsi-li,
že o jiných jsi věděl, víš snad o sobě.

On pravil: „Já vím, umříti že musím
pro slovo, kterého nemáte v řeči,
ač bezměrně je ho ve vašem kraji,
a to, od čeho moh bych znovu ožít,
též nejen že se u vás nejmenuje,
leč ono samo není u vás hostem ...
Kdy slovo aspoň bylo by, snad přec
bych žíti mohl s vámi.“ Zaplakal pak,
jak řekl to a zaplakal jsem s ním,
neb líto mi ho bylo — dobrý byl.
To slovo pak mi jednou pověděl,
však v řeči své, a já jsem zapomněl je, —
nám neznámo je — co jím nazývati?
Nám není k ničemu. To cizinci jen
ho potřebují; říkával mi, mnozí
že pro ně umrou ještě, kromě něho ...
A my bychom jim říkali to slovo,

jak někdo z cizinců tak rozstůně se.
Co dělat však, když u nás nemáme no.
a nevíme, co je a k čemu je?
Tož jistě čáry, zaklínání jsou to,
když lidé pro to slovo umírají...

DR. J. EV. JIRÁSEK:

NEMOCNÉ POSTAVY ROMÁNŮ DOSTOJEVSKÉHO.

(Dokončení.)

V tomto stupni člověk mění už svůj charakter: zanedbává vyšší zájmy rodinné i společenské a uspává své svědomí zase alkoholem. Jest lhostejný ke všemu, co druhdy mu bývalo posvátným; stává se cynikem, který se posmívá své opilosti a nestydí se za ni. Slušnost a morálka jej opouští, ušlechtilé představy ustupují egoismu; sobectví jím vládne úplně. Rodinu zanedbává; jeho domácí krb pustne a chudne; žena a děti prosí o smilování, potom vyčítají, ale marně. Alkoholik nedbá výčitek. Ve svém cynismu a své zvrácené povaze vyčítá nyní sám, rámusí, dělá výstupy, bije ženu a děti, vůbec nenávidí každého, kdo mu brání se opíjet. V opici bývá měkký a snadno roní slzy. V posledním stupni alkoholik jest už tak změněn, že zapírá, že by se opíjel, zanedbával rodinu, nebo dělal ostudu. V sobě vidí dobrého a šlechetného člověka, jiní jsou nešlechetní, zlí, zvrácení. On jest filosof, trpí nespravedlivě od nehodných lidí bez srdce a citu. Lže sobě i jiným lže řemeslně a nestydí se za svoji lež. Je sice schopen logicky ještě myslit, ale už nalézá se na hranici, odkud zvrátí se do propasti bláznů, často velmi nebezpečných lidské společnosti. (Dle Kuffnera.) Před tímto koncem, jak jste viděli, byl Ivolgin zachráněn mrtvicí, jejíž příčinou bylo asi krvácení mozkové. Jiní zmírají následkem změn svalstva srdečního, zánětem ledvin, zánětem jater atd.

* * *

Předvádím čtenáři ještě jeden podobný typ alkoholika, který rodinu přivede ještě do větši zhouby. Je to Semen Zacharyč Marmeladov z románu „Zločin a trest". Marmeladov jest 50letý, postavy prostřední a plného těla.. s opuchlým od neustálého opilství, žlutým až nazelenalým obličejem a s opuchlými víčky; v pohledu jeho jako by až zářila nadšenost a jako by prokmitalo i bláznovství." Je otrhaný, nečistý, zamazaný a mluví malebným tónem. Rychle se seznamuje a hned omlouvá svůj stav: „Vím, že opilství není ctnost... ale bída je neřest... odtud je pití", filosofuje. Náklonnost k oratorství má z hospodských hovorů s nějakými neznámými lidmi. „Tento návyk", praví Dostojevský, „jest potřebou těch zejména, s nimiž se doma zachází přísně. Proto též v pijící společnosti vždy se jaksi snaží vymoci si ospravedlnění, ano, možno-li i vážnost". Žena mu ubližuje, ač ji zase on miluje. Na první setkání vypráví Raskolnikovu nejdůvěrnější záležitosti rodinné. Z úřadu byl několikráte vyhnán pro opilství a žije v nouzi; o živobytí rodiny se nestará. Jeho nejstarší dcera nemá vychování; s počátku šila pro rodinu, ale výdělek neumělých rukou byl nepatrný proto se musí prostituovat — se svolením svého otce. Marmeladov vypráví, kterak jej žena bije a má ji za to rád. Vždyť pokořením sebe, soudí, získá si království nebeské. Poslední peníze ukradl ženě doma z kufru před 5 dny, ba i svoji dceru prostitutku ohnul o posledních pár kopějek. To všechno na sebe povídá, neboť „neprahnu po veselí, ale po zármutku a slzách". Odchází domů a na prahu svého bytu padá na kolena před ženou ubohou, tuberkulosní, bídou skoro šílenou, která „ve vzteku chopila jej za vlasy a táhla jej do pokoje." Marmeladov sám usnadňoval její úsilí leza pokorně za ní na kolenou. „I to mně je k radosti vykřikoval jsa potřásán za vlasy, ba i jednou udeřiv se čelem o podlahu". Příbytek jeho jest ubohý, děti rozedrané, polonahé, hubené a on jim několik posledních rublů odnesl, ba i nové šaty, v kterých odešel, propil. Po nějaké době tento opilec zhyne na ulici: přejel jej vůz a rozdrtil.

* * *

Žena tohoto Marmeladova jest tuberkulosní, těžce zkoušený tvor. Jmenuje se Kateřina Ivánovna, jest „hrozně hubená, vysoká a štíhlá, s pěknými tmavorusými vlasy a s tvářemi zbarvenými od skvrn." Přechází po pokoji se spečenými rty, dýchá namáhavě. „Oči leskly se jí jako v zimnici, ale pohled byl ostrý a nehybný. Jest asi 30 roků stará, podruhé vdaná. Poprvé utekla z domu s jakýmsi důstojníkem, který ji později týral a sám „zahynul ve vězení. Vzala si Marmeladova, „aby měla kam jít" a skutku svého litovala ovšem záhy. Jest velmi dráždivá a velmi svárlivá. Po smrti svého muže pořádá hostinu na počest zesnulého a zde ji poznáme nejlépe. Vlastností Kateřiny Ivánovny bylo vyzdobiti prvního kdo se jí namanul v cestu, nejskvělejšími barvami, vychváliti jej tak, že mnohý se až styděl, vymysliti k jeho chvále různé okolnosti, jichž vůbec nestávalo; potom zcela upřímně uvěřiti v jejich skutečnost a potom náhle, rázem, vystřízlivěti, vynadati, poplivati a vystrčiti člověka, kterého před několika ho-

dinami zbožňovala.“ Pozvala si na hostinu hosty a ty, kteří nepřišli hruzně pomluvila, ba na konec znesvářila se i s těmi, kteří byli přítomni. Často a dosti ráda se smála od srdce a hned zase se rozzlobila. Nejraději chlubila se, z jak vznešeného jest rodu a jak bývala druhdy vyznamenávána. Byla velmi krutě a necitelně uražena a následkem toho upadla do skutečného šílenství: utekla s malými dětmi z domu a venku na ulici tančila a nutila tančiti své malé děti, prozpěvujíc jim pouliční písničky a tleskajíc do taktu. Děti oblékla do kostýmu jakéhosi vzácného, který na rychlo upravila jim z různých hadrů. Chtějí, aby šla domů, ale ona odpírá rozhodně: „Ať vidí celý Petrohrad, kterak prosí o almužnu děti urozeného otce.“ Děti nutí, aby tančily, sama zpívá a lomozí beze smyslů a konečně upadne ve mdloby a dostává chrlení krve. Odnesli ji a uložili, ona pak stále blouzní a sotva dýchajíc prozpěvuje. Konečně loučí se se svými: „Dosti... Je čas... strhali herku“ a svalila se na podušku. „Ústa se otevřela, nohy křečovitě natáhly. Hluboce vzdychla a umřela.“ Charakter této ženy jest podobný, jak jsme jej určili v hysterických. Před smrtí upadá ve stav, který jmenují psychiatři maniakálný: rychlá a náhlá gestikulace, slova rychle se střídají jako myšlenky, takže i někdy zdá se, že mluví zcela zmateně, ačkoliv její mluva není nesouvislá, ale příliš rychle běžící myšlenky nemůže, nepostačí ani oděti ve slova.

DROBNOSTI.

„Osudný týden Maroldovy „Bitvy u Lipan“. (Úřední zprávy z pražské radnice). V pondělí, 30. září. Magistrátu král. hlav. města Prahy bylo jedním spolkem sděleno, že ve Stromovce bylo objeveno jakési slavné dílo jakéhosi malíře Marolda. Spolek nabízel svůj nález obci pražské darem, ta však ho odmítla, neboť není vyloučeno, že jsou v něm štěnice. — V úterý, 1. října. Komise, která vyslána do Stromovky zjistila, že nalezené dílo má cenu aspoň 3000 K. Je to více než tisíc čtverečních metrů dobré režné látky, dvojité šířky, metr tak asi za 3 K. Jelikož látka je po jedné straně natřena olejovou barvou, je úplně nepromokavá. Obecní starší pan Václav Březnovský vzhledem k tomu vyslovil názor, že by to byla výborná sjížděcí plachta pro obecní hasiče. Předáno k úvaze panu Vejdělkovi. — Ve středu, 2. října. Vzhledem ku poplašným zprávám některých listů, že nález ze Stromovky je uměleckým dílem malířským, jemuž nyní hrozí zkáza, prohlašuje obecní starší p. Březnovský, jemuž přidělen referát o tomto nálezu, že se jedná o ničemný štvácký klep kasiňáckých plátků. Kdo pak jaktěživ viděl, aby se malovaly tak velké obrazy. — Ve čtvrtek, 3. října. Agent cirku Barnum & Bailey, meškající náhodou právě v Praze, nabídl obci pražské, že by nález ze Stromovky koupil. Použil by ho za vývěsní plachtu pro svůj podnik. Jsou prý na něm namalováni nějací panáci s píkami, majitel cirku by k nim přimaloval ještě slony a lvy, a tak by levně nabyl obrovského obrazu: „Honby v Indii“. — V pátek, 4. října. Jelikož p. Vejdělek prohlásil, že se nalezená plachta k účelům hasičským nehodí, protože při sjíždění po silně nanosených vrstvách barev by si lidé rozedřeli kalhoty, usneseno, aby se na nabídku Barnum & Baileye přistoupilo. Okamžitému uzavření koupě se však staví v cestu vážné překážky. Zatím co se komise radila o osudu zpropadeného nálezu, byl tento ze Stromovky neznámými pachateli odnesen. Zahájeno pátrání. — V sobotu, 5. října. Obrovskou pomalovanou plachtu ze Stromovky ukradla tlupa australských Papuánů. Veselost zajisté vzbudí u všech Pražanů zpráva, že příslušníci tohoto barbarského národa považují onu ukradenou plachtu za umělecké dílo nesmírné ceny a chtějí je vystaviti na odiv všem příslušníkům kmene. — V neděli, 6. října o 2. hod. ranní. Právě odjíždí do Australie deputace sboru obecních starších, aby náčelníka kmene Papuánů vyzvala ku vrácení oné ukradené plachty, která, jak se nyní ukázalo, má takovou cenu uměleckou, že se výlohy cesty do Australie ještě vždycky vyplatí. Papuáni přece jen věděli, co kradou! Doufejme, že výprava bude provázena se zdarem.“ Tuto satiru přineslo Právo Lidu 6. října a je bez odporu zdařilá.

Pan F. X. Harlas uveřejnil v Osvětě Vlčkově článek o stavitelství. Při poslední císařově návštěvě v Praze proklouzl císaři výrok, že není přítelem secese. Pan dr. Harlas drží se autority a proto nepochybně byl posilněn v duchu svém, nenávidějícím nové směry ať ve vychovatelství, ať ve stavitelství. Architektura pozbude monumentálního rázu, leká se pan dr. Harlas, a to proto, že moderní protináboženské směry všady se roztahují. „Jest tu všeobecná destrukce duševního živcta, jest tu protináboženský směr v živctě národů, jest tu sklon k anarchii, k individualismu a z takového ducha nevznikají koncepce velkolepých památníků uměleckých, na př. chrámů, neboť jenom náboženské nadšení přistoupí k dílu, jímž chce oslaviti nejvznešenější myšlenku lidstva. Až po horečce, jež zachvátila lidstvo(!), uklidněná mysl se povznese vroucí modlitbou k výšinám nebeským, až pak přijdou umělci silní, tvořiví duchové, sloh staveb jejich bude neméně jasný, jednorodý, než byly slohy minulosti. Pak také poznají lidé, že nová architektura z 19. a 20. století marně vyhledávala „moderního stylu“ po cestách, kudy k němu nemohla dospěti.“

A. N. Gercen také se jednou zamyslil o stavitelství a napsal o něm takový aforism: „Egyptské chrámy byly Egypťanům posvátnými knihami. Obelisky — toť byla kázání na veřejné silnici. Chrám Šalomounův byl vystavenou biblí. Chrám sv. Petra je východem z katolicismu, počátkem světského ži-

vota, propuštěním lidského pokolení z lidské cely. Stavění chrámů samo bývalo vždy tak plno mystických obrazů, symbolů, tajuplného posvěcení, že stavitelé středověcí byli pokládáni za něco zcela zvláštního, za jakési duchovenstvo, za nástupce stavitelů chrámů Šalomounova, a tvořil mezi sebou tajné společnosti, z nichž se později vyvinulo svobodné zednářstvo. Vlastní mystický ráz stavitelství ztrácí se s dobou renaisance. Křesťanská víra záp... s filosofickou pochybností, gotický hrot s řeckým průčelím, duchovní svatost se světskou krásou. Proto chrám sv. Petra má tak vysoký význam; v jeho obrovských rozměrech křesťanství dobývá se ven do života, církev stává se pohanskou, a Buonarotti kreslí na stěnách sixtinské kaple Ježíše jako širokoplecího atlétu, jako Herkula ve květu let a síly. Když byl chrám sv. Petra vystaven, umění stavitelské nadobro upadlo a kleslo na pouhé opakování v rozličných rozměrech buď starších řeckých peripterů nebo kostela sv. Petra. Jeden pantheon nazvali kostelem sv. Magdaleny v Paříži, druhý bursou v New Yorku. Bez víry a bez zvláštních poměrů bylo těžko stvořit něco živého; všechny nové chrámy dýchají nuceností, libovůlností i anachronismem." — To zní docela jinak nežli cechovní esthetika pana dra Harlasa. Chrámy katolické už dávno jsou domy, v nichž pán domu nebydlí. Moderní duch, proti němuž by se mohlo horlit, začal v 15. století.

DĚTSKÝ KOUTEK.

ANNA SEWELLOVÁ:

Koníček krasavec.

Životopis koňův, jejž sám vypravuje.

III. V učení.

V posledním čase jsem značeně sesílil, povyrostl a zkrásněl; měl jsem jemnou srst, celičkou leskle černou. Jen jsem se svítil! Jedna přední noha byla bílá, a též na čele značila se mi krásná bílá hvězda. Kdo mne uviděl, chválil mou krásu, ale pán mne dříve nechtěl prodat, dokud mi nebudou čtyři léta. Slýchával jsem ho říkat, že hoši nemají pracovat jako muži a hříbata jako koně; má prý se s prací počkat, až dorostou. Nuže, když čtyři léta uplynula, přišel se na mne podívat pan Gordon. Díval se mi do očí, do úst, prohlížel mé nohy — celé je ohmatal, a potom jsem musil chodit, poskakovat i klusat před ním. Bylo vidět, že se mu líbím, a konečně řekl: „Nu, ještě musí do školy, ale bude z něho dobrý kůň!" Náš pán pravil, že mne vyučí sám, a věru netratil času; neboť hned nazejtří jsme začali.

Neví každý, v čem záleží koňské učení, a proto vám míním věc vysvětlit. Kůň se musí učit nosit sedlo, i uzdu a udržeti na hřbetě muže, ženu nebo dítě; a nejen udržet, ale jít právě tam, kam si tito přejí, aby je donesl — a musí jíti klidně. Mimo to si koník zvyká postroji, učí se poslouchat otěží a má klidně stát, strojí-li ho někdo. Dále musí přivykat chomoutu a postraňkám, které se mu upevní vzadu tak, že bez nich neudělá kroku, vždy je vleče za sebou.

Kůň musí dobře poznat, kdy je třeba jíti pomalu, a kdy rychle, vůbec nutno se řídit ve všem vůlí jezdcovou. Nesmí se nikdy a a před ničím zarazit, není mu dovoleno mluvit s koňmi, které potkává, nemá kousat, nesmí kopat, nesmí být svéhlavý, ale vždy činit vůli svého pána; kdyby byl sebe hladovější i kdyby žízní umíral. Nejhorší však je, jakmile je postrojen, že nesmí si radostí poskočit ani únavou lehnout. Vidíte tedy, že škola koníkova je těžkou školou! Již jako hříbě nosíval jsem hlavu v hlávce, také mě učili klidně sem tam chodit, ale teď měl jsem dostat ještě udidlo a uzdu. Pán přišel, nasypal mi ovsa a po dlouhém dovádění se mnou, vsunul mi náhle udidlo do úst a vzal do ruky uzdu. Eh, to byla ohavná věc, to udidlo! Kdo ho jakživ neměl v ústech, nevymyslí se do toho, co jsem cítil! Myslete si jen, že by vám někdo vstrčil velký, co prst tlustý kus chladné ocele do úst, že by vám ta ocel mačkala jazyk i zuby a konec její že by vám čouhaly na obou stranách z úst. A teď vám ten kus ocele ještě vzadu za hlavou drží dva řemínky. Cítíte je pod bradou, okolo nosu, pod hrdlem a ony působí, že žádným způsobem nemůžete se zbaviti onoho odporného chladného kousku ocele v ústech. Šeredný pocit! Mně se tak aspoň zdálo; tu však jsem si uvědomil, že maminka všechno to také nosí, když vyjíždí, a rovněž i jiní dorostlí koně mají uzdu. A hleďte: při dobrém ovsu, za lichocení pánova a při jeho laskavých slovech uvykl jsem udidlu i uzdě.

Potom nastala práce se sedlem, ale ta už nebyla s polovice tak těžká; pán mi sedlo zlehka položil na záda, a starý Daniel mne při tom držel u huby. Potom mi pod břichem sepjali popruhy, stále mne při tom hladíce a pěkně se mnou hovoříce. Na to mi zase dali ovsa a prováděli mne volně po louce. Ode dneška přicházel pán každý den, a konečně jsem se na oves i sedlo těšíval. Jednoho rána se však pán náhle vyšvihnul do sedla a objel se mnou několikrát po měkké trávě.

Ej, bylo mi při tom podivně, musím se však přiznat, že na konec zvítězil pocit jakési hrdosti nad tím, že smím nosit našeho pána. A tak jsem ho nyní nosíval pravidelně, každý den. Však ještě na mne čekaly nepříjemné věci: první z nich byla, že mi dali na nohy podkovy. To mi bylo velice krušné na začátku! Pán sám šel se mnou ke kováři, aby prý byl na mne opatrný, a já se nepolekal. Kovář mi prohlédl nohy — jednu po druhé — a na každé

uřízl kousek kopyta. Nebolelo mne to, a tak jsem stál tiše na ostatních třech nohách, až byl hotov. Potom vzal kus železa asi tak velký jako moje šlapadlo a přidržel mi je k noze; probil hřebíky až do kopyta — a podkova seděla. Ach, to jsem měl najednou těžké nohy! Sotva jsem je ohýbal, než časem i tomu jsem přivykl. Potom mi už navlékli celou další výzbroj, věci další, jichž jsem dosud na sobě neměl. Za prvé těžký ohlav: přímo na krk, potom lícnice připjaté kol hlavy. Na nich jsou z obou stran připevněny sklapky na oči; a opravdu musil jsem nyní stále oči klopit a dívat se pouze na cestu, upřeně před sebe. Mimo to dali mi ještě jakousi kličku, která mi zdvihala ohon. Byl to podocasník; ten jsem já nenáviděl, neboť když mne do něho strojili, zdvihli pokaždé můj krásný ohon a zkrátili mi ho o dobrou polovici. Málo kdy jsem dostal chuť někoho kopnout a dokonce nebyl bych mohl kopnout svého dobrého pána, a tak jsem po čase všemu přivykl a mohl jsem pracovat jako maminka. Nemohu ještě jedné příhody z mé doby učení pominouti mlčením, neboť považuji její následek za velkou osobní výhodu. Pán náš mne kdysi poslal k sousednímu statkáři. Ten měl ohradu, a na jejím jednom konci táhly se koleje dráhy. V ohradě té pásly se krávy a ovce; mne přidělili k nim. Nikdy toho nezapomenu, když první vlak jel kolem! Pásl jsem se klidně, — tu uslyším v dáli jakýsi podivný zvuk, a nežli jsem si dobře uvědomil, odkud přichází, už se přivalil se hřmotem a lomozem jakýsi ohromný černý řetěz, ale hned zase zmizel, dříve nežli jsem mohl překvapením vydechnout. Odklusal jsem na druhou stranu louky, a tam jsem stál frkaje úzkostí a zděšením. Během dne projelo tudy ještě mnoho jiných vlaků, některé jely pomalu, a ty zastavily na nejbližší stanici, nežli se však nadobro ustálily, slyšeli jsme vždy hrozné houkání. Mne to vše s počátku náramně rozčilovalo, ale krávy přecházely sem a tam docela klidně a sotva že pozdvihly hlavy, když černá ta obluda s foukáním a supěním hnala se kolem.

Hůře bylo s pastvou: v prvních dnech jsem samým strachem málo jedl; až když jsem poznal, že obluda nikdy nejede až k nám, za ohradu a vůbec, že nám nic nedělá, začal jsem si jí méně všímat a brzy mne právě tak málo vzrušovala jako mé sousedky, krávy a ovce. Od té doby jsem viděl mnoho koní, kteří se velmi děsili pouhého zvuku železnice, já však, — díky starostlivosti mého dobrého pána jsem na stanici právě tak kliden jako doma ve stáji. A proč vám to vše vypravuji? Abyste věděli, budete-li mít někdy mladé hříbátko na dvoře, kterak s ním třeba zacházet. Často mne pán také spřáhl s maminkou; bylať ona spolehlivá, a věděla líp, jak se mnou má zacházet než nějaký cizí kůň. Vždy mi říkávala, čím líp se budu chovat, o to líp že lidé budou se mnou nakládat. Nejlépe prý je zalíbit se vždy a ve všem svému pánu. „Doufám, že přijdeš vždy k dobrým lidem,“ říkávala, „ačkoliv kůň nikdy neví, kdo jej koupí nebo kdo na něm pojede, ale jednou ti opakuji: snaž se, jak nejlíp umíš a můžeš, ať jsi u kohokoliv, a hlavně hleď zachovat a povznést dobré jméno rodiny!

IV. U Gordonů.

Hned na začátku máje přišel posel od Gordonů, aby mne odvedl na jejich statek. Můj pán pravil mi při rozchodu: „S bohem černošku, buď hodný a drž se poctivě!“ Koně nemohou říci „s bohem“, a já jsem tedy pouze položil nos do jeho dlaně. Ještě mi poklepal přívětivě na šíji, a já opustil svůj první domov. Chci vám popsati svou novou stáj: myslete si velkou prostrannou místnost se čtyřmi odděleními. Do dvora bývalo otevřeno veliké okno,a tím byla stáj naše příjemná a vzdušná. První oddělení bylo největší, čtyřhranné a uzavřené dřevěnou branou; ostatní byly sice též dobré, ale obyčejné otevřené a mnohem menší stáje. Velikou výhodou pro mne bylo, že jsem byl ve svém oddělení sám, a že jsem nebyl uvázán; mohl jsem tudíž dělat, co jsem chtěl. Takovým koňským stájím říkají „komůrky“. Byly tam jesle na seno a nízký žlab na oves. Kdo má komůrkovou stáj, tomu je hej! Do takové pěkné komůrky mne tedy kočí zavedl. Bylo tam čisto, příjemno. Dosud jsem pěknější neviděl. Stěny končily železným zábradlím a skrze ně mohl jsem pohodlně pozorovat, co se děje kolem. Právě mi přinesl kočí trochu dobrého ovsa, polaskal mne, řekl mi několik vlídných slov a potom odešel. Když jsem se najedl, rozhlížel jsem se po stájích. Mým nejbližším sousedem byl malý šedý zavalitý koníček — pony. Hojná hustá hříva splývala mu po hlavě a též ocas měl mohutný. Hezounká hlavička koňská s nosíkem vyzývavě do výšky ohrnutým! Pozdvihl jsem hlavu až nahoru ku mřížím a oslovil jsem jej: „Dobrý den, jak se máš sousede? A jak se jmenuješ?“ Ohlédl se, pokud mohl otočit hlavu, — neboť byl uvázán — a dívaje se ke mně vzhůru pravil: „Jmenuji se Potěšení. Viď, že se ti líbím? Naše slečny na mně jezdívají a někdy též vozím v kočárku paní. Mne má každý rád, Jakub též. A ty budeš nyní bydlet vedle mne v komůrce?“ Řekl jsem, že ano. „Nu dobrá,“ odtušil, „doufám, že nejsi divoký: nesnesu souseda, který kouše!“

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 20. října 1907. Číslo 42.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

VĚRA VÁŠOVÁ:

KONCEM SRPNA.

Dnes poprvé zřím něžnou kytku vřesu
na tvojich ňadrech, matko naše, Země,
dnes jiný nádech mají barvy lesů
a tklivějším dnes hlasem mluvíš ke mně.

Kol dívám se a vidím: rudé stíny
v bor metá slunce, dlouho před západem,
list žlutý tamto v keři ostružiny,
chyt pavučin se závoj v smrčí mladém.

A rozumím: podzimní toiletu
si chystáš s resignace pousmáním,
a moudře zavčas s bohem davši létu,
se těšíš mateřsky svých plodů zráním.

J. HOLUBÁŘOVÁ:

ROMÁN KVĚTOVANÉHO UBRUSU.

Pasáčkoval ve statku, kde otec jeho zastával službu pacholka. Volali ho Zeflou a potřebovali ho ke vší možné práci. Jedenáctinebo dvanáctileté jeho ruce stejně těžce vláčely konve naplněné vodou jako ohromné plecháče vařených bramborů. Byl div, že při té práci nezakrněl; snad jen ty černé, režné krajíce chleba, které dostával k svačině namazané sýrem, udržovaly ho při síle. Vidím jeho barevnou, časem natrhlou košilku a kalhoty veskrze spravované bez šlí, stáhnuté v půli pouze řemenem.

Jednou přiběhl do statku celý shroucen pláčem, kterým se zajíkal; slzy lily se mu v proudech po hubených lících. — „Maminka nám umírá“, bylo všecko, co vyrazil ze sebe, ale bylo to tak zoufalé, jako bezmezná byla hrůza, v níž zatonula hochova duše a jejíž výraz přijaly i veliké rozšířené jeho zraky.

Vyhrnulo se nás zástup s chlapcem do chaloupky. Byla bídná, krytá děravým šindelem, s okénky jako otvor hlemýždí. Musila jsem se hodně sehnouti, aby bylo možno vstoupiti dovnitř.

Na posteli ležela žena s novorozeným dítětem. Peřin nebylo. Slámu prostě nacpali do lůžka a matku přikryli barevným ubrusem s červenými květy. Takhle ležela už rok. Kloubní rheumatismus znetvořil kde který kloub, zkroutil paže i nohy sličné kdysi ženy a ostatek dokonala bída a život. — Její muž pil — V téhle nemoci a na téhle posteli vzalo svůj počátek dítě, jež leželo vedle s určitou pečetí choroby a bídy na uvadlém čílku. Od jeho početí do dne narození matka neopustila lůžka a tou měrou, jak připravovalo se dítě na příchod svůj na svět, ona slábla a umdlévala. Nyní pracovala k poslední hodince a žádala kněze.

V jakémsi náhlém ujasnění, že připravuje se něco neobyčejného a velkého, rozběhly se tři děti sesbírati roztroušená stébla, kusy papíru a smetí po červotočivé podlaze; po koštěti darmo jsme se ohlíželi.

Babička ze statku, jež sama už mnohokrát dívala se svým drahým naposledy do očí, nachýlila se nad tělo nemocné. Ubrus poněkud se sešinul. — „Bože věčný, vždyť ta žena nemá košile“ — a stará babička rozběhla se do svých zásob —

Přišel kněz, sympatický, ještě mladý člověk, jeden z nemnohých, před nimiž chodí láska a milosrdenství. Ženě se ulehčilo a existence duše zřejmě zasvitla ještě ve vyhublém obličeji. Nebyla to jistě touha vrátit se zas k životu, který byl jedna slza, jedno zapírání se, nýbrž zásvit tichého usmíření a odevzdání. Za chvilku vyzváněli v malém dřevěném kostelíčku umíráčkem a jedna trnitá a hrbolatá cesta životem se skončila. — Květovaný ubrus pomalu přilínal k mrtvému tělu.

Přišel muž z kořalny a usadil se na nízké lavičce u kamen. Ruce chvílemi zašermovaly ve vzduchu, jazyk těžce blábolil. Přítomnost smrti jím nezatřásla, zdálo se, že není si vědom dosahu toho, co před chvílí se zde událo. Jen hrdlo prahlo novou palčivou žízní, darmo však se ohlížel, bez čeho by mohla se obejíti z pola prázdná jizbice. Zrak zastavil se konec-

ně na květovaném ubruse mrtvé ženy. Nač potřebuje mrtvá ubrusu?

Děti zaplakaly. Z přadena růžových nadějí nejasně vystoupilo mu vědomí, že děti by mu byly přítěží. Kam s nimi? a hlavně kam s nejmenším? Snad v nemocnici je vezmou. Zabalil robě do ubrusu a dal se silnicí k městu. Nohy jeho šly zcela mechanicky a klopýtaly přes hrbolaté kamení. Dalece vinula se cesta. Z krčmy podél ní, kde přístupu světla bránily žluté spuštěné žaluzie, zahlomozila řvavá píseň gramofonu. Udeřila ho do mozku. Oči se rozšířily a kroky pohnuly se k průjezdu. Ráznými pohyby probudilo se dítě v jeho loktech a tím z uzlu nejasných myšlenek vynořila se i utkvělá představa nemocnice. Byla příliš silná, aby se dala utlumit; opilec obrátil od samých dveří.

Byli milosrdni. Ustrnuli se nad dítětem a popřáli mu přístřeší. Sotva dlouhé s ním bude léčení; půjde brzy asi, odkud není návratu.

Hlava opilcova cestou přišla poněkud k sobě. Vrátilo se mu jasnější vědomí. Přivedlo mu na mysl dítě druhé, ne o mnoho starší. Ti dva největší už mezi lidmi nějak se protlukou. I pro ně bude místa v nemocnici; vzali první, vezmou i druhé. —

Znova zatrnuly vetché dvéře chaloupky jeho neurvalým příchodem, znovu octlo se děcko v květovaném ubruse, znovu rozběhl se známou cestou k městu. Správa nemocnice přijala i druhé děcko. Sice jen do té doby, než se najde žena, jež dobrovolně by chtěla zastati úkol zemřelé, ale přijala je. —

Byl svoboden. Rudá svítilna známé krčmy házela své těžké proudy až na silnici jemu pod nohy. Dvéře zapadly za ním a květovaný ubrus nebožčin došel tedy konečně svého osudu.

J. KLEIST:

O POZVOLNÉM PROHLUBOVÁNÍ MYŠLENEK ZA ŘEČI.

Chceš-li něco věděti a nemůžeš toho nalézti přemítáním, radím ti, příteli můj důmyslný, aby ses dal o tom do řeči s kterýmkoli známým na potkání. Není třeba, aby to byla právě nejbystřejší hlava, také nemyslím, aby ses ho na to vyptával, ne! Sám mu o tom začneš napřed vypravovati.

Vidím sice, jak na mne divně hledíš a namítáš, že v létech dřívějších ti radívali, abys o ničem nemluvil než o věcech, jimž sám rozumíš. Ale tehdá's patrně mluvíval se záměrem poučovati j i n é, a já pak chci, abys mluvil s rozumným úmyslem: poučiti s e b e — a tak by obě pravidla moudrosti, různá pro případy různé, zde dobře obstála vedle sebe. Francouz říká: l'appétit vient en mangeant, a toto pořekadlo zůstane pravdivo, i když je parodujeme a řekneme: l'idée vient en parlant.

Často sedávám nad akty u svého stolku a hledám v zamotané při hledisko, s něhož by se dala dobře posouditi. Hledívám tu obyčejně do světla, nejjasnějšího to bodu, a snažím se osvětliti si záhadu, jíž se zabývá mé nitro. Anebo, řeším-li úlohu algebraickou, hledám první údaj, rovnici, vyjadřující dané poměry, z níž vychází potom snadně počtem rozřešení. A hle, promluvím-li o tom se svou sestrou, jež za mnou sedí a pracuje, dovídám se, čeho bych se snad celé hodiny hloubaje nedomakal. Ne že by mně to byla ř e k l a: nezná ani zákonníka ani nestudovala Eulera nebo Kästnera. Ani ne, že by mne obratnými otázkami byla přivedla na háček, o nějž jde, jak to často by mohlo býti. Mám však jakousi temnou představu, jež z daleka nějak souvisí s tím, co hledám, a začnu-li jí směle, ozřejmí si mysl má postupem řeči (vždyť je nucena začátku také — konec najíti) původně změtenou představu úplně a než skončím periodu, shledám překvapen, že mám hotový poznatek. Vměšuji zvuky nečlánkované, protahuji spojky, užívám snad přístavky, kde by jí nebylo třeba, i jiných úskoků na umělé prodloužení řeči, abych získal času a vyrobil myšlenku v dílně svého rozumu.

Při tom mně nic neprospěje více než pohyb mé sestry, jako by mne chtěla přerušiti; neboť mysl má, bez tak napiatá, vzpruží se ještě více ze strachu, aby jí nebyla uchvácena ze zevnějšku řeč už získaná a jako jenerál v tísni zvýší svou zdatnost ještě o stupeň.

V tomto smyslu chápu, jak velice mohla prospěti Molierovi jeho služka, neboť nevěřím, že by byl tak skromný, aby jí přiznával, jak předstírá, schopnost: jeho vlastní úsudek opravovati.

Pro řečníka je zvláštní pramen nadšení v tváři člověka stojícího naproti němu; a pohled, z něhož čteme, že vyslovená polovice naší myšlenky byla pochopena, daruje nám výraz pro celou polovici druhou. Věřím, že mnohý znamenitý řečník otevíraje ústa ještě nevěděl, co by řekl. Ale přesvědčení, že bude moci potřebné myšlenky čerpati z okolností a ze vzrušení mysli, jež z toho vyplyne, dodalo mu odvahy, aby začal nazdařbůh.

Vzpomínám si na onu Mirabeauovu „ránu hromovou", jíž odbyl ceremoniáře, vrátivšího se do síně po rozpuštění posledního zasedání monarchického králem 23. června, jenž rozkázal, aby se stavové rozešli. Ceremoniář se tázal, zdali slyšeli rozkaz královský. „Ano," odpověděl Mirabeau, „slyšeli jsme rozkaz králův" — jsem jist, že při tomto humánním začátku ještě nemyslil na bodáky, jimiž zkončil —: „ano, pane," opakoval, „slyšeli jsme jej" — vidno, že ještě naprosto neví, co chce. „Avšak, co vás oprávňuje" —

pokračoval, a teď najednou objevil se mu pramen chromných přelstav — „abyste nám zde naznačoval rozkazy? My jsme představitelé národa.“ — Toho potřeboval! „Národ dává rozkazy, ale nepřijímá nijakých“ — teď vyšvihl se na vrchol smělosti. „A abych se vyslovil zcela zřetelně“ — nyní dává výraz celému odporu, k němuž se duše jeho vyzbrojila — „řekněte svému králi, že svých míst nijak neopustíme než donuceni bodáky.“ — Potom, sám sebou spokojen, se posadil.

Myslíme-li na ceremoniáře, není si ho při tomto výstupu možno jinak představiti než v úplném bankrotu duševním — podle podobného zákona, jako se budí v indifferentním tělese náhle opačná elektřina, dostane-li se do sféry tělesa elektrického. A jako se v elektrickém tělese vzájemným působením vlastní električnost sesílí, tak přešla odvaha našeho řečníka při zničení protivníkově v nejodvážnější nadšení.

Možná, že tehdejší převrat řádů ve Francii způsobilo konec konců nějaké trhnutí hořejším rtem nebo nějaká rozpačitost s manšetou.

Čteme, že Mirabeau povstal a navrhl, jakmile se vzdálil ceremoniář: 1. aby se stavové konstituovali jako národní shromáždění a to 2.) stálé. Vybil se jako Kleistova láhev, zneutralisoval se a když odvážlivost klesla, dopřál náhle místa obavě před Chateletem a opatrnosti. —*)

Je to pozoruhodná shoda mezi zjevy fysickými a morálními, jež by se i v podrobnostech osvědčila, kdybychom ji chtěli vyšetřovati. Avšak opouštím své přirovnání a vracím se k věci. Také Lafontaine, v bajce Les animaux malades de la peste, v níž je liška nucena obhajovati lva nevědouc, kde má na to vzíti látku, podává pamětihodný příklad o pozvolném prohlubování myšlenky z počátku vysloveného nazdařbůh. —

Bájka je známa. Padne na zvířata mor, lev shromáždí náčelníky a sděluje jim, že nebe žádá oběti, má-li býti usmířeno. Je prý v národě mnoho hříšníků: smrt největšího z nich musí ostatní od záhuby zachrániti. Mají mu tedy své přestupky upřímně vyznati. On prý se přiznává, že donucen hladem nejednu ovci zadávil; také psa, přiblížil-li se mu příliš; ba v okamžicích labužnických se stalo, že i pastýře sežral. Neprovinil-li se nikdo většími slabostmi, je prý hotov zemříti.

„Sire,“ dí liška, jež chce bouřku od sebe odvrátiti, „jste příliš velikomyslný, Vaše šlechetná horlivost vás příliš zavádí. Což pak, ovci zadáviti! Nebo psa, bestii nicotnou. A: quant au berger,“ pokračuje, neboť tohle je věc hlavní: on peut dire;“ ač ještě neví, co? „qu'il méri toit tout mal“; nazdařbůh — a už je zapleten; „étant“; špatná fráze, ale zjedná mu času: „dne ces gens là,“ a teprv teď najde myšlenku, jež mu pomůže z bídy: „qui sur les animaux se font un chimérique empire.“

A teď dokazuje, že osel, ten krvežíznivec! (který všechny byliny požírá) je nejvhodnější obětí, načež se všichni naň vrhnou a roztrhají jej. — Taková řeč je opravdu hlasité myšlení. Řady představ a jejich znaky postupují podle sebe a děje duševní pro to i ono se shodují. Řeč pak není poutem, brzdou na kole ducha, ale druhým kolem paralelně běžícím na jeho ose.

Zcela něco jiného je, když duch je hotov s myšlenkou před veškerou řečí. Neboť tu je nucen při pouhém vyjádření jejím ustoupiti, a tento úkon, nijak nevzrušující, spíše ho napětí zbavuje.

Je-li proto představa pronášena změtěně, nenásleduje z toho, že byla i změtěně myšlena; ba snadno mohly býti velmi zřetelně myšleny představy, jimž dostalo se nejzmatenějšího výrazu. Často spatříme ve společnosti, kde živým hovorem mysli se nepřetržitě zúrodňují, lidi, kteří myslíce, že nejsou dostatečně slova mocni, neúčastní se zpravidla rozmluvy, ale najednou náhle trhavým pohybem vzplanou, řeč na sebe strhnou a něco nesrozumitelného pronesou. Ba zdá se, jakoby už sami dobře ani nevěděli, co chtěli říci, když pozornost všech na sebe upřeli a rozpačitými posuňky to naznačují. Podobá se, že tito lidé myslili něco zcela případného a to velmi jasně. Ale náhlá změna zaměstnání, přechod ducha jejich od myšlení k výrazu, zničil celé jejich vzpružení, jehož je třeba pro zachování myšlenky zrovna tak jako pro její vypracování.

V takových případech je tím nutněji, abychom snadno jazyk ovládali a co jsme myslili současně, aspoň tak rychle řekli, jak je to možno, když nemůžeme současně. A vůbec bude míti převahu nad svým protivníkem, kdo při stejné zřetelnosti hbitěji mluví, poněvadž zároveň více zástupů vede na bojiště.

Jak je potřeba jistého vzrušení mysli i pro opětné vybavení představ, které jsme už měli, vidíme často, jsou-li zkoušeny otevřené a vzdělané hlavy, ale dávají-li se jim otázky bez předchozího úvodu na př. takové: „Co je to stát?“ anebo: „Co je to majetek?“ anebo podobné. Kdyby tito mladíci byli ve společnosti, jež se již nějakou dobu bavila o státu a majetku, byli by nalezli definici snadno srovnávajíce, rozlišujíce a slučujíce pojmy. Ale zde, kde tato příprava mysli schází úplně, vidíme je váznout a je-

---

*) Poznámka: Řeč Mirabeauova, jeho „hromová rána“, jejíž vznik zde Kleist tak originálně nám líčí, nebyla v této formě proslovena. Bylo o tom jednáno náhodou v poslanecké sněmovně francouzské 10. III. 1833. a dle toho zvolal prý Mirabeau na p. de Dreux-Brézé, ceremoniáře král. jenom: „Jsme z vůle národa shromážděni, ustoupíme jenom násilí.“ Tehdá přítomni byli ještě očití svědci této řeči a protože nikdo se neozval proti této opravě, smí se považovat za authentickou. A tak by Kleist tento doklad nebyl volil šťastně. (Th. Zolling.)

nom nerozumný examinátor z toho usoudí, že to nevědí. Zajisté ne my víme, ale především jistý stav náš ví. Jenom zcela obyčejní duchové, lidé, kteří naučili se včera nazpamět, co je stát a zítra už to opět zapomněli, budou míti tu odpověď po ruce.

Snad není vůbec špatnější příležitosti, abychom se ukázali po stránce příznivé, než právě veřejná zkouška.

Nehledíme-li k tomu, že je to protivno a uráží jemnocit a že to dráždí, stále se ukazovati, když nás ohlíží takový učený hřebelec podle vědomostí, aby nás koupil anebo odmrštil, máme-li jich pět nebo šest: — je velmi těžko hráti na mysl lidskou a vyluditi z ní nejvlastnější její zvuk, neboť rozladí se velmi snadno v rukou neobratných, tak že i nejcvičenější znalec lidský, jenž jest v porodnictví myšlenek, jak tomu říká Kant, největším mistrem, zde mohl by se dopustiti přehmatu, poněvadž nezná svého šestinedělníka.

Ostatně takovým mladíkům, i těm, kteří vědí nejméně, po většině zjednává dobré vysvědčení ta okolnost, že mysl examinatorů při veřejné zkoušce je sama příliš zaujata a nemůže tudíž podati úsudek neodvislý. Pociťují nejen často nenáležitost všeho toho jednání: styděli bychom se již žádati po někom, aby před námi vyklopil svou peněženku, tím spíše svoji duši: ale vlastní jejich rozum je nucen podstoupiti nebezpečnou přehlídku a mohli by často děkovati pánubohu, podaří-li se jim jíti od zkoušky aniž vystavili na odiv křehkosti snad potupnější než jiných jimi zkoušený, jenž právě přichází z university. (Přel. J. Kř.)

JOSEF ROSENZWEIG-MOIR:

TEN JEDEN VEČER.

L. H.

Ten jeden večer z mysli nevymizí.
Modravý půvab líbal na čelo,
hasnoucí slunce lilo zlato ryzí
a měkkým vzduchem léto šumělo.

Zčernalé domy měly úsměv mládí,
přilnavé teplo válo z ulice.
A kouzlo štěstí, které tolik svádí
vzbudilo radostných snů tisíce.

Bělavé jasno plulo z nedozírna,
chladivý vánek táhl od vody.
Do temné dálky Hané pole žírná
dýchala vůní těžké úrody.

Noc potom přišla měsíčná a smavá,
na spící město ruce vložila.
A jedna drahá zlatovlasá hlava
v mém roztouženém srdci ožila.

ŽID NA HORÁCH TÁBORSKÝCH

O židech v království Českém čteme v Ottově Naučném slovníku, v suchém výkladu vědeckém, že roztroušeni jsou po celém království; přes deset procent všeho obyvatelstva že jest jich pouze v hlavním městě, kdežto v ostatních krajích nedosahují ani 5 procent. „Nejsilněji z těchto živel židovský vystupuje ještě v chudých okresích na Táborsku (na př. v Sedlčansku a v okresním hejmanství táborském) a v doupovském pohoří (na Podbořansku a Žluticku).“

V chudých okresích! Jistě nápadný zjev. Žid, který chce zbohatnout a umí zbohatnout, žije v chudých krajích. Co tam hledá? Proč nežije spíše v bohatých, jak byste očekávali?

Především se podívejme, jak se židé dostali na hory táborské, do toho chudého kraje! Před pohromou bělohorskou židů v tom kraji nebylo. Poměry obyvatelské v království Českém jsou nám s počátku 17. století dost podrobně známy. Země dělila se na města a venkov jako nyní, obyvatelstvo bylo jen dvojí: šlechta a poddaní. Ve šlechtě bylo roku 1605 rodin panských 254, rytířských 1128, v celku všech asi 1400 rodin. Jenom asi 450 rodin bylo svobodnických, robotou nevázaných, a všech vesnic a bydlišť na venkově (počítaje v to i samoty a osamělé dvory) bylo na 36.000. Far bylo 1300 a všeho obyvatelstva 2,500.000 hlav. Největší počet obyvatelstva přirozeně tvořil selský stav poddaný; selských usedlostí bylo na statcích královských 14.375, na statcích panských 67.125, na statcích rytířských 54.413, na statcích měst královských 5326, na duchovních statcích 7339, na statcích svobodníků 72 a na statcích některých měst podšosních (ač nebyla královská, přece zboží držela) 2282. V celku selských usedlostí 150.000. Obyvatelstvo království Českého bylo evangelické; podle sčítání z roku 1609 bylo mezi veškerou šlechtou v zemi usedlou jen 130 mužů katolických. Pan purkrabí Adam ze Šternberka v čas jednání o majestát řekl na sněmě, sám jsa katolík, „že na jednu osobu pod jednou dobře se nachází třicet osob pod obojí.“ V lidu selském nebylo katolíkův ani 30 osob po jednou. Okolnosti tyto jsou vesměs důležité pro počet obyvatelstva židovského v zemi; v Praze bylo 242 domů židovských, na venkově na statcích královských i jiných všech domů dohromady bylo 140. „Co se tkne počtu židů samých, bylo jich podle výnosu sbírky ze židů, která se z hlavy odváděla, sotva 4000; židé obírali se před válkou třicetiletou jediné obchodem jakožto výhradnou živností . . . ob-

chod s cizinou šel největším dílem jejich rukama." (A. Gindely, Dějiny českého povstání I, 126.)

Čím dále nazpět jde se do minulosti evangelické v Čechách, tím méně židů se shledává. Za krále Ferdinanda I. bylo učiněno popsání židů po válce šmalkaldské a napočteno jich v Praze dospělých a usazených mužského pohlaví 280 a vdov 54, na venkově pak a v městech mužů 292 a 3 vdovy, všeho všudy židů v království jen 631 osob. A tito všichni židé bydleli v království vlastně neprávem, neboť sněmové zemští je vypověděli ze země na věčné časy pro podezření, že mají srozumění s Turky. Ale dílem pro pozornost obrácenou k válkám Karla V. a Ferdinanda I., dílem pro prázdnotu komory královské, která občas židy svlíkala, židé se ze země nestěhovali. Král Ferdinand I. po válce k prosbě židů dal „svobodný glajt v Čechách" aspoň těm, kteří už v zemi žili. Když by však některý žid z toho počtu zemřel nebo byl vypověděn, nesměl na jeho místo jiný žid přijat býti leč s vůlí královou. Takořka všechna města královská, česká i moravská, vymohla sobě tehdáž nebo později výsadu, aby židé na věčné časy se v nich osazovat nesměli.

Jenže „věčné časy" v tehdejších dobách netrvaly příliš dlouho, neboť po 50 letech už nebylo židů v Čechách 631 osob, nýbrž ke 4000.

*

Brány zemí českých otevřely se židům do kořán po roce 1620. Tenkráte, za onoho „úžasného vylidnění, kteréž v následcích války třicetileté v Čechách nastalo . . . když z úředních register se poznává, že okolo roku 1627 toliko 90.000 selských statkův osazeno bylo, kdežto 60.000 usedlostí proměnilo se tudíž v krátké době 9 let v pustá lada, kteráž nikoho neživila . . ." Ve dvou letech 1627 a 1628 komise, která šířila katolictví, vyhnala jenom ze Starého města pražského 501 majitele domu a z Nového města 678, protože byli evangelíci, a domy jejich — řeknu to slovy Denisovými: „uprostřed této největší bídy ž i d é a j e z o v i t é nalézají příležitost k výnosným spekulacím."

A tehdy vyskytl se první žid, jenž hrál velikou roli v dějinách českých. „Kolem Liechtenštejna — užívám opět slov Denisových — utvořil se syndikát zlodějů, který se skládal z několika pánů, úředníkův a plukovníkův; vedle nich hýbal se dav podezřelých jednatelů, kteří jim sloužili za prostředníky a panáky nastrčené, a lovili zbytky v kalné vodě. Generálové předkládali účty smyšlené, a na uhrazení jich vydávány jim nebo prodávány za babku ohromné statky: tehdáž Albrecht z Valdštejna zakládá si své bohatství; Buquoy, Baltazar de Maradas, Martin de Huerta a sto jiných dobrodruhů sběhlých ze všech zemí, opatřují si velkolepá panství z oné ohromné kořisti, vydané na pospasy smělcům, kteříž odváží se po ní ruku vztáhnouti. Liechtenštejn, Slavata, Martinic, Adam z Valdštejna přijímají odměnu za služby. K obohacení nebylo třeba vysoké urozenosti. V Pavlu Michnovi vychovali jezovité syna řezníka v Budyni usedlého, který pocházel ze Srbska, tušili v něm pochopa hotového ke všem úkladům . . . K usnadnění svých operací Liechtenštejn s e ž i d e m J a k u b e m B a s - š e v i m a malostranským kupcem nizozemského původu Janem de Witte zřizují syndikát penězokazův . . ."

Tu je první, nevídaný dosud případ: vidíte českého šlechtice a nejkatoličtější rody v zemi ve společnosti prohnaného žida. Společně okrádají a pustoší jako hltaví šakalové evangelické rodiny odsouzenců, razí falešné peníze, odírají svého vlastního panovníka a byli by oloupili ještě vyšší autority třeba, jenže vyšších už nebylo. Komora královská vymahala později na synu Liechtenštejnovu, aby jí vrátil d e s e t m i l i o n ů z l a t ý c h a na dědicích Michnových č t y ř i m i l i o n y z l a t ý c h, o které oloupili ne odsouzence českého povstání, nýbrž právě císaře samého.

Když nejkatoličtějším pánům šlo o peníze, prvním pomocníkem jejich byl žid, pomocníkem pozvaným, hledaným a dobře odměňovaným. Oni navrhli jej císařově milosti, takže již roku 1622 Bas-ševi povýšen byl do stavu šlechtického sv. římské říše a slul odtud B a s - š e v i v o n F r e u e n b u r g.

Pomocí tohoto nového šlechtického soudruha loupili miliony. Císař Ferdinand přistoupil r. 1622 na zlehčení mince, neboť mu podvodné to konsorcium činilo vyhlídky, že tím získá ročně 6 milionů zlatých, ale již za půl roku poznal, že byl oklamán, a proto raději opakoval rozkaz konfiskované statky houfně prodávat. Pánové loupili miliony, a císař stál před bankrotem. Židé musili mu půjčovat peníze.

A. Gindely v Geschichte der Gegenreformation vypravuje: Od obnovení císařova panství v Čechách židé byli tak utlačováni daněmi a nucenými půjčkami jako jiní obyvatelé, ale s druhé strany vláda císařská podporovala je v jejich výdělku, jmenovitě za času Bassevových obchodů peněžních. Spojení tohoto žida s Liechtenštejnem prostředkem mincovní smlouvy způsobilo, že místodržitel Liechtenštejn dovolil židovské obci v Praze zakupovat některé domy na Starém městě, které s židovským městem sousedily, což byl projev přízně, který nemohl býti dost vysoko ceněn. Zásluhou Basševiho, který býval při židovské obci pražské od r. 1621 primasem, bylo zajisté také, že císař postavil na roveň křesťany a židy (3. února 1632), pokud se týkalo poplatků z cel a mýt; tudíž nedovolil, aby se bralo clo a mýto od židů, kde křesťané cla a mýta neplatili, a že o několik dní později (23. února) udělil jim svobodu, aby se mohli usazovat ve všech městech země, jakož i v městečkách a ve vsích na jeho vlastních panstvích a vůbec všude obchod a živnosti aby směli provozovat. Této milosti

stali se židé hodni tím, že císaři v jeho nesnázích vypomáhali půjčkami; tak zapůjčili mu buď r. 1622 nebo 1623 sumu 80.000 zlatých s podmínkou, že jim budou pololetně spláceny po 5000 zlatých, a když císař podmínce té dostáti nemohl, že mu povolili moratorium.

Z těchto okolností vysvětluje se, že císař o několik let později (r. 1627) osvobodil židy v Čechách a ve Slezsku za zaplacení 40.000 zlatých od všelikých daní, které by jim byly uloženy od sněmů nebo jinak, jakož také od placení daně do komory 2000 tolarů, které by pražská obec židovská ročně byla musila odváděti kromě daní. Současně potvrdil jim císař všechna privilegia od předešlých panovníků jim udělená, udělil jim právo navštěvovat všecky trhy a provozovat všecka řemesla, pokud jich k vlastní potřebě užívali.

Milosti, kterými císař židy obdařil, příčily se veřejnému mínění. Nejmocněji projevilo se to v Mladé Boleslavi, když tam židé odepřeli přispívati k obecním vydáním, poněvadž se domnívali na základě císařského privilegia, že nejsou k žádné dani už povinni a z toho důvodu ani obecních daní odváděti nechtěli z 21 křesťanských domů, které za posledních let byli skoupili. Město žádalo následkem toho místodržící, aby židy z města vypověděli a poručili jim, aby si vedle města vystavěli vlastní příbytky; odůvodňovalo svou žádost nesnesitelnou špínou a smradem, jejž židé všude kolem sebe šířili, a drzostí, s jakou služby boží křesťanské rušili. Dokonce prý vylívali nečistotu ze svých oken na kapucína Josefa. Také města Stará Boleslav, Brandýs na Labi a Rožďálovice zdvíhala podobné žaloby na židy pro nečistotu, a stará Boleslav rovněž žádala, aby byli z města vypověděni. — —

Ovšem už v letech 50. potom panstvo reptalo na židy i nový císař sám a hleděli odstraňovat židy, kteří cla a mýta v nájmu drželi nebo proti obecnému nařízení křesťanskou čeleď ve svých službách měli, ale katolická šlechta a katoličtí duchovní to byli, kteří původně užívali židů a nasazovali je na svá panství za metly na své křesťanské poddané. V knihách slanských smutně je zaznamenáno na př., jak nejkatoličtější pan Jaroslav Bořita z Martinic vydíral nemilosrdně zubožené město a když nemohl vyždímat na něm, co chtěl, jak hrozil měšťanům slanským, nepronajmou-li si od něho várky pivní a některé důchody, že „on tím vinen nebude, když ty várky a důchody pronajme komukoli z Vlachů nebo Židův."

Z těch let máme záznamy statistické o tom, kde a jak židé byli usazeni. K roku 1654 zjistilo se dle výsledku visitačních komisí, že toho roku židů v Pražských městech bylo dohromady 2090, a na venkově: na panstvích císařských 45, na statcích duchovenstva 169, na statcích pánů 813, na statcích stavu rytířského 147, v královských městech 280, ve věnných městech 41, celkem na venkově 1489 a tedy vůbec v království Českém 3579.*) Výmluvné to číslice — když duchovní na svých statcích usazovali židy v počtu větším nežli stav rytířský. Počet židů rostl: roku 1680 bylo židů jen v Praze 7000 a roku 1715 již 11.500. V té době nebyl v království Českém trpěn jediný evangelík, neboť evangelické náboženství bylo státním zločinem. (Pokračování.)

DĚTSKÝ KOUTEK.

ANNA SEWELLOVÁ:

Koníček krasavec.

Životopis koňův, jejž sám vypravuje.

(Pokračování.)

V tom objevila se vedle nad námi ještě jedna koňská hlava; kůň ten divoce koulel očima, a uši ležely mu skoro na samém krku, — tak byl rozčilen. Byla to velká klisna ořechové barvy s dlouhým, pěkným krkem; upřela na mne své hněvivé oči a pravila: „Tak, ty jsi mne vyhnal z mojí komůrky? Nechápu, jak se hříbě může tak neslušně chovati k dámě a vypíchnout ji z jejího vlastního pokoje?" „Prosím za odpuštění," odpovídám, „ale já jsem nikoho nevypíchl, pán, který mne sem dovedl, zavřel mne do komůrky sám, já za to nemohu. Neměl jsem nikdy mrzutostí s klisnami ani s hřebci a mým největším přáním je, abych s každým žil v míru." — „Dobře, dobře, uvidíme," odsekla, „rozumí se, že se nebudu hádat s takovým holobrádkem, jako jsi ty." Byl jsem tedy zticha. Odpoledne však, když hněvivá moje sousedka odešla, vysvětlil mi malý pony vše. „Lucka" — vypravoval, „má ve zvyku kousat a chňapat. Když stála v komůrce, chňapala po každém, kdo se jí přiblížil. Jednoho dne kousla Jakuba do ruky, až krvácel. Následkem toho bály se naše slečny Feosa a Jessie přijít za mnou do stáje, ač mne mají velmi rády," dodal s patrným sebevědomím. „Dříve mi nosívaly pamlsky, jablka nebo řepu, ale když uviděly blízko Lucku, neodvážily se přistoupit a to mi bylo moc líto. Doufám však, nebudeš-li ty kopat a kousat, že přijdou zase." Abych Potěšení upokojil, řekl jsem mu, že kousám jen trávu a seno nebo zrní a že nechápu, jakou zábavu může mít Lucka při tom, když někoho kouše nebo po někom chňapá. „Nemyslím," odvětil koníček, „že by ji to zrovna bavilo, bude to asi zlý návyk. Říkává, že k ní nebyl nikdo jakživ laskav, tož proč prý by tedy ona lidi někdy nekousla? Jistě je to od ní škaredé, ale mluví-li pravdu, tedy s ní asi velice špatně nakládali, nežli se dostala k nám. Jan hledí jí vše-

*) A. Rezek, Dějiny Čech a Moravy nové doby 1892, str. 450.

možně vyhověti a doufám, že si u nás své hněvy odvykne. Hleď“ — a Potěšení se na mne vážně zadívalo — „mně je teď právě dvanáct let; vím mnoho a mohu tě ujistit, že v celém okolí nenajdeš lepšího místa nad naše. Neznám lepšího kočího než náš Jan; je, prý zde už čtrnáct let. A Jakub! Jaký to je hodný a přívětivý hoch! Vidíš tedy, Lucka je tím sama vina, že ji pán vykázal z komůrky.“

V. První vyjížďka.

Náš kočí jmenoval se Jan Malý, měl ženu a jedno dítě. Bydlil v malém domku nedaleko stájí. Nazejtří přišel ke mně, vyvedl mne na dvůr a dal mne celého do pořádku. Když jsem se zase vracel do komůrky, přišel se na mne podívat můj nový pán. „Jene,“ pravil, „měl jsem v úmyslu zkusit dnes ráno našeho nového koně, ale mám mnoho jiné práce. Můžeš se s ním zatím trochu projet. Jeďte na obecní pozemky, k lesu a okolo mlýna a přes řeku, tak jej nejlépe vyzkoušíš.“ „Prosím,“ odvětil Jan. Po snídaní mi dal uzdu. Dal si velikou práci s mojí hlavou; záleželo mu na tom, abych ji měl co možná v největším pohodlí. Teprve potom přinesl sedlo; ale bylo pro mne úzké, což on hned zpozoroval a běžel pro jiné. Padlo mi dobře. Nejdřív jsme jeli pomalounku, potom mne pobídl do klusu, a naposledy jsme jeli tryskem. Když jsme přijeli k louce, dotekl se mne zlehka bičíkem, a já se dal do běhu! „No, no, brášku,“ konejšil mne, „mně se zdá, že by ses rád pustil za psy, do štvanice, co?“ — Když jsme se vraceli, spatřili jsme pána a paní. Procházeli se. My jsme zarazili, a Jan seskočil. „Nuže, Jene, jakpak běží?“ „Znamenitý kůň, pane; lehký jako srna a plný ohně, ale musí býti řízen lehkou rukou; cítí i nejmenší pohyb uzdy. Tam dole u obecních pozemků potkali jsme vozík s koši, hadry a podobným; víte, pane, jak mnoho koňů se takového nákladu bojí. Náš se pěkně na vozík zadíval — a šel dál zcela klidně. Jedem dále, a tu u lesa honili divoké králíky; právě nedaleko nás padl výstřel. Koník se sice trochu zarazil, ale neuchýlil se ani v pravo ani v levo. Držel jsem jej stále na krátko, nespěchal jsem však na něho, a moje mínění je, že s ním bývalo vždy velmi dobře zacházeno, zvláště za mlada“. „Nu, dobrá,“ odtušil pan Gordon, „zítra jej vyzkusím sám.“

Nazejtří byl jsem tedy osedlán. Vzpomněl jsem si na maminku a na svého prvního pána a snažil jsem se i tomuto pánu ve všem se přizpůsobit. Shledal jsem, že pán je dobrým jezdcem a že se snaží porozuměti svému koni. Když jsme se vraceli, stála naše paní ve dveřích. „Nuže, drahoušku“, oslovila pána, „jak jsi spokojen?“ „Jan měl pravdu,“ odvětil; „povolnějšího koně si ani nemohu přát. Jak mu budeme říkat?“ „Je opravdu krásný, celičký černý, a takové výrazné, dobrácké tváře. A jak bystré oči má. Což, abychom mu dali jméno Krasavec?“ „Ale ano, toť velmi vhodné jméno pro tak krásné zvíře; říkejme mu tedy Krasavec, když si přeješ, má drahá.“ A tak jsem byl pokřtěn. Když se Jan vrátil do stáje, sdělil Jakubovi, že pán a paní vybrali pro mne zvučné jméno a že je opravdu případné. Oba se při tom usmívali, a Jakub dodal: „Kdybych se nebál, že přivolám minulost, chtěl bych, aby se mu zase říkalo Rob, neb ti dva koně podobají se sobě jako vejce vejci.“ „Tomu se nediv“, vece Jan, „což nevíš, že stará Princezna je matkou jich obou?“ Nikdy dosud jsem o tomhle neslyšel: tedy ubohý, na honě zabitý Rob byl mým bratrem! Teď už se pranic nedivím, že maminka se tenkráte tolik rmoutila! Zdá se, že my koně nemáme příbuzných; aspoň se už nepoznáváme, když nás prodají do různého místa. Jan mne měl rád a dával si na mně záležet: moje hříva byla vždy krásně urovnána, jako účes dámy, a mimo to se mnou často hovoříval. Je na bíledni, že všemu doslova jsem nerozuměl, ale často učil jsem se chápat, co míní a co ode mne žádá. Velmi jsem si jej zamiloval, byl dobrý a jemný, někdy se mi zdávalo, že dobře ví, co kůň cítí. Když mne hřebelcoval, vyhýbal se slabinám i lehtivým místům. Když došlo na hlavu, přejížděl přes oči tak opatrně, jako by to byly jeho vlastní; vůbec mne nikdy při čištění nepodráždil. Jakub byl sice pouze čeledínem, ale též dobrák od kosti. Našel jsem tedy opět velmi dobré místo. Mimo Jana a Jakuba chodil do stájí ještě jeden sluha, ale ten se Luckou a mnou nezabýval.

Za několik dní po mém příchodu nastalo mi s Luckou vyjeti. Táhli jsme kočár. Byl jsem zvědav, jak se nám spolu pojede, ale přes to, že stříhala ušima, když nás spřáhli, chovala se jinak zcela slušně. Pracovala svědomitě a táhla poctivě díl tíže, která na ni připadala, tak, že jsem si lepšího koně za párníka ani nepřál. Když cesta stoupala, neochabla v tahu, nýbrž ze vší síly se opřela a jen letěla ku předu. Oba jsme chodili do práce se stejnou chutí a Jan musil nás vždy spíše zdržovat než pobízet. Nikdy mu nebylo třeba užívati biče. Obyčejně jsme chodili stejným krokem, a bylo mi lehko vyrovnat se Lucce v běhu. Byla na nás asi hezká podívaná, když jsme stejnoměrně klusali, alespoň náš pán tak říkal a Jan též. Po druhé nebo po třetí společné projížďce jsme se dokonale spřátelili a následkem toho jsem u Gordonů brzy zdomác-

něl. S Potěšením uzavřel jsem již dříve upřímné přátelství. Měl ho každý rád, proto že byl stále vesel a dobré nálady; roztomilé zvíře! Naše slečny Flora a Jessie projížděly se na něm rády v sadech. Tuto veselou společnost doplňoval někdy také jejich malý psíček, se kterým si při jízdě hrály na dostihy.

VI. Potěšení.

Nedaleko našeho statku bydlil pan farář a ten měl četnou rodinu: hochy a děvčátka. Ti přicházeli k nám často návštěvou, aby si pohráli s našimi slečnami. Jedno děvče z fary bylo tak staré jako naše Jessie; dva hoši byli starší a potom jich bylo ještě několik maličkých. Když k nám přišly, mívalo Potěšení „plné nohy práce“. Jejich nejmilejší zábavou bylo dostati se koníkovi na záda a střídavě na něm jezdit po sadě. Také před domem rády třeba hodinu na něm jezdily. Jednou odpoledne jezdili na něm dlouhou dobu. Konečně ho Jakub přivedl nazpět, dal mu ohlav a pravil: „Tu buď, hrubiáne, a pamatuj, aby ses podruhé líp choval, nebo se ti zle povede!“ „Co pak jsi provedl, sousede?“ ptám se udiven. „Oh“, pravil potřásaje hlavičkou, „dal jsem pouze mládeži na pamětnou; nevěděli, kdy mají přestat, a tak jsem je pěkně sešoupnul po zádech na trávníček; jinému nechtěli rozumět. Tomuhle porozuměli!“ „Cože“, zvolám, „tys shodil děti? Věru, toho bych se byl do tebe nenadál! Slečnu Floru nebo Jessii? Kterou?“ Tu se Potěšení zamračilo a vzalo tvářnost velice uraženého koně řkouc: „Jistě, že jsem žádnou z nich neshodil; ani za nejlepší oves, který kdy přinesli do naší stáje bych to neudělal. Což nevíš, že na naše mladé dámy jsem opatrný jako sám pán? Cítím-li, že sedí nejistě nebo že se bojí, jdu tak pomalinku a opatrně jako mourek, číhá-li na ptáka. Teprve když si zvykly a nebojí se, jdu trošinku čerstvěji; vidíš tedy, že jsem spolehlivý. Nech si tedy laskavě své kázání. Jsem nejlepším přítelem a zároveň nejlepším učitelem našich slečen. Však ony mi též nic neudělaly, ale ti oškliví kluci. Oh, kluci,“ — dodal rozhněván a ježe hřívu — „jsou desetkrát horší než děvčata, a musíme je z mládí kárat a učit jako učili nás. Těm třeba vždy zřetelně a citelně naznačit, co a jak.? Nosil jsem již přes dvě hodiny děvčátka; v tom přišli hoši a prohlásili, že je na nich řada. A měli pravdu! Nosil jsem je tedy jednoho po druhém a byl jsem k nim laskav. Projížděli jsme štěpnici a sad, sem i tam před domem, a tak stále, — dobrou hodinu to trvalo. Ale potom si uřízli dlouhé lískové klacíky — potřebují prý na mne biče. Pravda, užívali jich častěji, než bylo třeba, ale zamhouřil jsem oko, až jse konečně mínil, že teď už by mohli mít pravdu dost. Zastavil jsem se tedy několikr po sobě sám od sebe. Hoši si snad myslí, kůň nebo pony je hnán parou a může utík jak rychle a jak dlouho se jim zlíbí. Ani j... nenapadne, že kůň by mohl také zemdlít — domnívají se patrně, že vůbec ničeho necítíme. Nuž, když mne zas jeden z nich notně švihl a nechtěl porozuměti, že mne to bolí, postavil jsem se jednoduše na zadní nohy, tak že kluk sklouzl mi po hřbetě dolů. — Vylezl ovšem znovu — ale já zas tak! Potom na mne vyskočil jiný, ale jakmile mne začal švihat, shodil jsem ho také do trávy. Tak jsem je všechny vystřídal až konečně porozuměli. To bylo vše, čím jsem se provinil. Nebyly to zlé děti, i ne; nechtěly mne trýznit, ale potřebovaly poučení o tom, co se smí a co ne. Potom mne přivedly k Jakubovi a žalovaly na mne. Myslím, že se asi nehněval, když uviděl ty silné klacíky. Aspoň jim povídal: „To není pro mladé pány!“

„Já být na tvém místě,“ ozvala se tu Lucka za námi, „byla bych těm klukům dala každému notný kopanec, to je pro ně nejlepší lekce.“

„Nepochybuji ani dost málo, že ty bys tak učinila“ odvětilo Potěšení, „ale já zas nejsem taký blázen, abych hněval pána, a Jakub aby se za mne musil stydět. Mimo to jsou ony děti pod mojí ochranou, když je nosím. Ještě včera slyšel jsem pána, když říkal paní farářové: „Milá paní, nestarejte se pranic o dětičky, mé staré Potěšení dá na ně tak pozor, jako vy nebo já. Ujišťuji vás, že bych toho koníka za žádnou cenu neprodal, on je dojista spolehlivý a povolný.“

„Mimo to,“ pokračovalo Potěšení, „což myslíš, že jsem takový nevděčník, abych jen okamžik zapomněl, jak se mnou všichni stále přívětivě nakládají a to proto, že mi několik nevědomých hochů udělalo bolest? Ne, ne, ty nevíš, jak se třeba chovat v místě, kde jsou dobří lidé a neumíš jim býti vděčnou; je mi toho líto, k vůli tobě.“

„Tolik jest jisto: dobří lidé vychovají dobré koně. Nechtěl bych za živý svět pohněvat naše domácí. Já je mám všecky rád, ano všecky, — hm, hm“, — tento poslední zvuk vydalo Potěšení už jen nosem. Tak totiž dělávalo každého rána, když Jakubovy kroky zavzněly před stájemi.

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek. Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 27. října 1907. Číslo 43.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

GUSTAV OPOČENSKÝ:

VÝSTRAHA.

Dnes v srdci jaro máš a slunce plá Ti v líci
a dny Tvé naplnil radosti tichý smích.
Tvé oko věřící a věčně doufající
už nic víc nežádá od dálek sseřených.

A to je štěstí klam. Dá pár Ti jasných chvílí,
dá lesk Tvým rozkošem a zahradám Tvým květ.
A sladké soumraky, když k noci den se chýlí,
abys moh' zavýsknout a vroucí píseň pět.

Však střez se hlasitě zavolat v širé lesy
a velkým štěstím zpit zajásat do dáli.
Tak dutě ozvěna se v dálce ozve kdesi
jak stesk těch, před Tebou již marně volali...

Tvůj obzor ztemní se i červánky Tvé zhasnou,
na lukách zavlhlých uvadne náhle květ.
A ještě neskončil's svou hymnu štěstí krásnou,
když poznáš dojista, že zpíval's naposled.

Do duše padne stín a tváře tvoje zblednou,
v srdci se podivná tesknota přihlásí.
A všecko přejde v dál, čím byl jsi šťasten jednou,
v Tvé duši zbudou jen bolestné zápasy.

Do snů Tvých zatne se stesk zuby krvavými.
Vzdáš tribut povinný těžkému životu.
Budeš mít tušení bolestné, dlouhé zimy
a zvolna dozraješ pro smutek, samotu.....

DR. J. EV. JIRÁSEK:

NEMOCNÉ POSTAVY ROMÁNŮ DOSTOJEVSKÉHO.

V.

Parfer Rogožin, mladík 27letý, z románu „Idiot". Jeho otec lakomý kupec, zemřel mrtvicí, matka jest stařena trpící duševní chorobou starců. Bratr jeho je velký lakomec. Vzrůstu byl Rogožin „nevalného", byl kučeravý a skoro černovlasý, se šerýma, maličkýma, ale ohnivýma očima. Jeho nos byl široký a rozpleskslý, tvář kostnatá, tenké rty se stále shrnovaly v jakýsi drzý, uštěpačný ano ve zlomyslný úsměv, čelo bylo vysoké a pěkně formované i zdobilo neušlechtile vyvinutou dolní část obličeje. Tvář měl „mrtvě bledou", výraz jaksi bolestný, trpitelský, neharmonující s drzým a hrubým úsměvem a s ostrým sebevědomým pohledem. Býval roztržitý, netrpčlivý, vzrušený, hrubý, podivný, smál se a nevěděl často ani čemu. Činil dojem, jako by měl horečku a také v době, kdy se s ním setkáváme, jest rekonvalescentem po jakési nemoci horečnaté, která jej uvrhla v delší bezvědomí.

Je to člověk náruživě, šíleně zamilovaný do známé nám již Nastasie Filipovny. Jednou ji zahlédnul, když vycházela z jakéhosi obchodu. „Mnou to zrovna prožehlo," praví. Stále jenom na ni myslí a celé noci po ní touží. Otec poslal jej jednou s jakýmisi cennými papíry za mnoho tisíc rublů splatit nějaký dluh, on však za peníze tyto koupil brillantové náušnice a poslal je Nastasii Filipovně, která ho dosud neznala. Otec byl veliký lakomec — uvažte v jaké postavení uvrhl se Rogožin tímto svým skutkem. Z domu utekl, „za poslední groš vytloukal krčmy a celou noc proválel se na ulici v bezvědomí." Peněz nešetří; kolem sebe má stále houf různých pobudů a ničemných alkoholiků. Jest úžasně žárlivý, úplný nevzdělanec, který chce přemáhati všecko penězi. „Mám mnoho peně, bratře," povídá v jedné společnosti, kam se vetřel se všemi svými pobudy, „koupím tě celého.... všecky vás koupím." Opilý jest velmi často a rád opíjí všecky ostatní. Svoji zbožňovanou prosí o lásku a ve smrtelné úzkosti očekává její odpověď. Nabízí jí velkou sumu peněz, aby byla jeho. Sežene za několik hodin 100.000 rublů na veliký úrok, neboť nemá ještě vlastního dědictví a o půlnoci přichází se svými společníky do salonu Nastasie Filipovny, která dává právě hostinu na paměť svých narozenin. Vstoupiv do pokoje, „zbledl a na okamžik se zarazil... srdce mu hrozně bušilo... Plaše a zmateně pohlížel několik vteřin na Nastasii Filipovnu, neodvraceje zraků od ní." Jako beze smyslů přistoupil ke

stolu klopýtaje a položil svých 100.000 rublů, které držel v obou rukách, na stůl a pak stál beze slova se svislýma rukama, jako by očekával svůj rozsudek.“ Nastasie Filipovna jej přezírá a uráží, jeho 100.000 rublů hází do kamen — všecko jedno, na to Rogožin nedbá, hledí pouze na ni, svoji zbožňovanou, jako by jí byl hypnotisován. Žádostivec jest ohromný. Ve vášni schopen jest i zločinu. Podezřívá Myškina, že on miluje Nastasii Filipovnu a odhodlává se k vraždě. Jenom záchvat epileptický, kterým v kritickém okamžiku byl schvácen Myškin, překazí ránu a zachraňuje Myškinovi život před nožem Rogožinovým.

V popise pološílené, hysterické Nastasie Filipovny, viděli jste, jak s ním jedná: jak mu utíká, se zase vrací, s jakým despektem vyčítá mu jeho nevzdělanost, jak jej trýzní a mučí. Vše marno, láska Rogožinova neochabuje. Jako lokaj, jako pes svíjí se on u nohou své trapitelky a vykonává stejně její nesmyslné a nerozumné rozkazy. Rogožin jest vskutku psem, ale také tygrem. V žárlivosti za ní chodí všude, špehuje ji, ač ona „by jej nechtěla ani za lokaje, natož aby byla jeho ženou“. Vycení jednou zuby: zbije ji, ale hned na to klečí u její nohou a prosí; celou noc prosedí u její ložnice, ničeho nejí a upadá někdy do mrákotného stavu. „Neodejdu, dokud mi neodpustíš a dáš-li mne vyvésti, utopím se, neboť čím budu bez tebe,“ říká své zbožňované.

Když Nastasie Filipovna utekla od něho, aby se provdala za knížete Myškina, uzrál v Rogožinu úmysl: zabiti ji, aby se zbavil trapitelky, bez níž nemohl žíti. Odváží si ji do svého domu a zde ji vraždí týmž nožem, kterým chtěl zabíti Myškina. O svém činu vypráví s úplným klidem, ba i se smíchem vzpomíná si na jednu historii z jejího života. Avšak zdá se, že tento klid jeho byl už předzvěstí dramatu, které dokonalo úplný rozvrat v jeho chorém mozku. Náhle počínal brumlati hlasitě, ostře a trhavě; počínal vykřikovati a smáti se až pozbyl úplně rozumu a po dva měsíce ležel nemocen „zápalem mozku“. Byl zcela kliden, když jeho obhájce dokazoval soudcům, že zločin „spáchán byl pod účinkem zápalu mozku, jenž vznikl ještě dávno před zločinem z rozhořčení obžalovaného“. Byl odsouzen na 15 roků žaláře a v „zápiskách z mrtvého domu“ možno se s ním anebo aspoň s podobnou jemu postavou shledati.

Rogožin jest zatíženec dědičný, náchylný k alkoholismu a ke zločinnosti. Podobných postav nalezneme u Dostojevského několik. Láska perversní vede jejich činy a slepě vhání je na dráhy špatných skutků. Oni potácejí se jako náměsičníci a vidí jenom jediný bod: ukojit za každou cenu svůj pohlavní chtíč. Vražda milované osoby bývá někdy u nich výrazem tohoto ukojení, jindy pak, když cíle dosíci nemohou, vraždí se sami, jak to vidíme na jiné postavě v románě „Zločin a trest“. Je to S v i d r i g a j l o v. Cílem jeho „ideální lásky“ jest Duňa Raskolnikovova. Láska jeho není ovšem opětována, ač on se všemožně namáhá a všemožné léčky strojí. Jednou vlákal už do pasti krásnou a spolu energickou Duňu. Ona jej zamítá, on neustupuje ani před její revolverem, ba ani před prvou ranou, která jej zkrvácí. Jeho chtíč je silnější nežli život sám. „Nuže což, chybila jste! Střílejte ještě, já čekám,“ praví Duně po prvém výstřelu ve scéně svrchovaně napínavé. Duňa znova pozvedla revolver. „Nu což . . . ve třech krocích nelze ani nezabíti“ a postupoval k ní blíže. Duňačka vystřelila, rána selhala. „Špatně jste nabila. Nic nedělá! Máte tam ještě kapsli. Opravte to, počkám.“ „Stál před ní ve dvou krocích a hleděl na ni s divokou odhodlaností, zaníceně vášnivým, těžkým pohledem. Duňa pochopila, že spíše zemře, než by ji pustil.“ Náhle odhodila revolver. Svidrigajlov si oddychl. Cosi rázem odlehlo mu od srdce a možná, že nikoli jen tíže smrtelného strachu: on sotva cítil jej v tomto okamžiku.“ „Přistoupil k ní, objal ji kolem pasu, ona se třásla jako list“ a zraky její úpěnlivě prosily. Přesvědčil se v tomto okamžiku, že Duňa ho milovati nemůže; tygr v něm podlehl a on ji propustil, rozhodnuv sám nad svým životem: v noci po této scéně se zabil sám, dříve si zahýřiv. Před samovraždou měl bujné sny a halucinace, jimiž už dříve trpěl.

Svidrigajlov jest zločinec. Ženu svoji sprovodil se světa: otrávil ji. Celý život jeho jest stálá touha za ženami, až konečně i tohoto krutého zločince skrotí žena počestná, hrdá a velkomyslná, jakou jest Duňa Raskolnikovova. Zkrocených zločinců má Dostojevský rovněž celou řadu ve svých románech. Snad se naskytne příležitost i o nich se zmíniti.

VI.

L e b e d ě v z „Idiota“. Je to „ošumělе ošacený pán, podobný lstivému, pletichářskému činovníku, čtyřicátník, silného složení těla s červeným nosem a uhrovitou tváří.“ Je to člověk podlízavý, lstivý, lhář, klepař a pobožnůstkářský moralista. Klame své okolí předstíranou chudobou, zatím však má značný majetek. Pije. Ke všemu možno jej upotřebit, za peníze všecko udělá, neštítí se skutku nejhnusnějšího. Je kuplíř a klepař, všudybyl a donášeč za mrzký žold. Modlí se za Dubarryovou (milenku krále Ludvíka XV., která byla popravena v době Velké revoluce): Hospodine! přej klidu duši velké hříšnice hraběnky Dubarryové a

všem jí podobným!" Hned na to lže, udávaje nesprávně své jméno. Proč lže? „Abych se ponížil." Jindy o sobě povídá: „Jsem žebrák a nahý a pouhý atom v koloběhu lidstva. Kdo by si vážil Lebeděva! Každý se mu vysměje a bezmála vyprovází ho kopnutím." V témž okamžiku však strojí pikle a přemýšlí, jak by zradil za zády člověka, jejž jmenuje „dobrodincem a šlechetným srdcem". Přizná se ke špatnosti: „Jsem lhář," ale už zase má cosi za lubem, nějakou vyzvědačskou službičku, kterou se chce zavděčiti jinému, koho právě třebas pomlouvá a snižuje. „Jsem piják, poběhlík, lupič a zloděj" . . . „ale rozumu mému se klaní," povídá, ač jej od soudu, kde dělal obhájce, skoro vyhnali. Rád dělá hlupáka a šaška; jest znamenitým vykladačem Apokalypsy a „profesorem Antikrista". „Při výkladu se rovnám velmoži. Zde jest rozum! I velmož se zachvěl přede mnou . . . před mým rozumem."

Proti svému „dobrodinci" knížeti Myškinu, kterého hledí peněžně využitkovati, nastrojí spiknutí a upravuje článek do novin s nejhanebnějšími výmysly a lžemi. Účel článku: Kníže známý dobrák a nedávno dědictvím zbohatlý má se rozděliti o svůj majetek se spiklenci, z nichž hlavním je Lebeděv, žijící s knížetem ve styku velmi přátelském, ba intimním. Autorství jeho se prozradí a on kajicně doznává: „Slova i skutky, lež i pravda, vše jest ve mně společně a vše jest upřímné. Pravda i skutek spočívají v skutečném pokání, věřte si nebo ne, však zapřisahám se (on se zapřísáhá často), slova a lež spočívají v pekelné a vždy přítomné myšlence, jak by možno bylo uloviti člověka, jak třeba i s pomocí slz vyhráti!"

Lebeděva možno odehnati, surově odkopnouti, on se hned zase připlazí a šaškovitě často ke službám nabízí: „Ženu, malé děti opustím a budu před tebou křepčit."

Je to člověk chytrý, dosti sečtělý, moralista. Mluví rád hlasem vykladačským, oratorským, kazatelským. A tu, za jedné příležitosti vypravuje o člověku, který snědl 60 mnichů a několik dětí během svého života, kdysi ve 12. století, neboť tenkrát jenom kněží byli tuční a vypasení, kdežto ostatní hladověli. Obhajuje tohoto zločince jako advokát před soudem: „šest dětí snědl pouze pro ukojení svědomí, neboť pojídati mnichy znamenalo urážku církve, proto zkoušel jísti také lidi necírkevní, aby se kál. Proto zasluhuje takový člověk milosrdenství . . ." a tak plácá a filosofuje, hromadě nesmysl na nesmysl.

Píše anonymní listy a intrikuje proti knížeti Myškinovi. Přizná se, že to dělá ze msty, poněvadž se cítí přezírán knížetem; on, který dovede se jako pes plaziti, když toho vyžaduje prospěch. Špehuje ovšem dál ze zvyku a špatnosti, krade listy a posílá je na nepravou adresu, čímž způsobuje nebezpečná nedorozumění. Velmi rád trápí a mučí. Svým jednáním zrovna o rozum připravil Ivolgina, nastrčiv mu peníze, aby je on, Ivolgin, měl příležitost ukrásti. Dělá to, jak praví, „z příjemné zvědavosti".

Jeho intriky a špatnosti nezůstaly ovšem tajny, a tu on měl ustálený zvyk, přicházeti s pokáním vždy k těm, proti kterým intrikoval a zvláště tehdáž, když intriky se nezdařily.

Tohoto ničemu, jemuž často nemůžete se upřímně nezasmáti, neboť má bystré nápady a skutečný vtip, možno klásti mezi ty choré, jež nazýváme m r a v n ě n e z d r a v é. Nemoc známa jest pod jménem „M o r a l i n s a n i t y, jak ji Prichard původně pojmenoval a definoval jako nepoměr mezi normální zachovalostí rozumu a nedostatkem mravních sil (Kuffner). Tito mravní slepci, praví Kuffner, mají výbornou paměť a chápavost, jsou logičtí, všeho si všímají, co je zajímá, ovšem co pro ně se hodí, dovedou jadrně debatovati, vtipně a břitce, překvapují vtipem, humorem ba i poetickým vzletem. Své špatnosti provádějí s duchapřítomností a odvahou. Lstivě dovedou nastražiti léčky, počítati na slabiny lidských povah. Také ve snaze, aby ušli následkům svého jednání, prozrazují obezřetnost a důvtip.

Náš Lebeděv zná slabiny knížete Myškina, zná jeho dobráctví a náklonnost k odpouštění, proto se tak rychle ke svým špatnostem přiznává, „pokořuje se", a — vyvázne zdráv.

Tito nemocní mají pojem o tom, co je špatné a co dobré. Vědí dobře, že nejednají správně a jak by jednati měli, moralisují, ukazujíce, jak se má šlechetně jednati, pokud se to týká jiných, a i konečně jich samých. Jsou pomstychtiví z nepatrných příčin, žádají k sobě ohledy, jichž nemají k jinému. Zkrátka, oni nejsou nepříčetní, ale jejich příčetnost oproti morálně zdravým jest zmenšena a proto před zákonem na povahy takové má býti brán zřetel, jak to jest zavedeno v Italii. V Německu žádají psychiatři, aby pro ně a jim příbuzné nemocné byly zřízeny zvláštní ústavy, neboť v káznicích tací lidé nejenom se nenapraví, naopak morálka jejich se ještě více poruší. Nelze napravovati, co v člověku není, ale nutno uchovati to dobré, co v člověku jest.

J. Dostojevský hledá v Lebeděvu, jako v každém zločinci, „jiskru boží", a nechce, aby tato jiskra, tento záblesk ducha byl zcela udušen.

Moral insanity vyvinuje se samostatně u lidí zatížených rodinně, ale shledáváme se s ní také u nemocných hysterických epileptiků, morfinistů, alkoholiků a jiných.

Lebeděvova mravní slepota snad má pů-

vod svůj v jeho pijáctví. Podotýkáme, že i dcera Lebeděvova Věra jest povaha podobná otcově: i ona ráda klepá, intrikuje a donáší.

Svým geniem odkryl Dostojevský Lebeděva, neboť neměl ještě za doby, kdy „Idiota“ psal, žádného vzoru klinického pro tuto svoji postavu, jako pro tak mnohé jiné, které popsal, veden pouze svým nadáním pozorovatelským. (Pokračování.)

E. ST. VRÁZ:

EXOTICKÉ POVÍDKY.

(Předmluva*).

Již po léta sliboval jsem Vám, ba celé české veřejnosti, že krom odborných cestopisů napíši knihu obsahující povídky, správněji řečeno, příběhy, črty intimnější ze života svého i lidí jiných, mnohdy jinak než my běloši myslících i jednajících. V povídkách těch věrně, pokud to vystihnouti možno, zrcadliti se mají: příroda přepestrá, lid exotický, episody z mého života i to, co vypráveli jiní, víry hodní.

Dvacet let prožil jsem ve světech vzdálených nám polohou i svérázností svou. Můj život tu byl pestrý, bohatý i tak zvanými dobrodružstvími! Žil jsem! Jak mnoho zajímavého prožil, viděl, slyšel jsem! V knihách svých cestopisných úmyslně vystříhal jsem se vypráveti některé takové děje, nechtěje, tak usuzoval jsem, rušiti ráz knihy odborné, věcné. Pak co dosud napsal jsem, tvoří periodu jen menších cest, jen některých zkušeností, dojmů, vyplňujících jen polovinu dosud mého života.

Dlouho nedostál jsem slibu svému. Nové cesty, přípravné studie k nim, přednášky zaujaly veškerý můj čas i zájem. A teprve dým několika polen v našem krbu americkém, tu na řece Liščí a — zrcadlo připomenuly mně, jak je na čase, bych pospíšil si a úmysl svůj uskutečnil. Náruživě rád rozdělávám oheň pod širým nebem, jen z nouze i v anglickém krbu. Ó, střízlivosti kamen! Teplo kachlíky sálající hřeje Vám sice tělo, srdce nechává však chladné; očím schází odlesk míhotavých plamenů. Co večerů, nocí vyseděl jsem u ohňů! Tu pod širým nebem, tu pod stromovou klenbou nekonečných pralesů, tu v chyších lidí tmavé pleti! Na pouštích, v pampách, u břehů veletoků, na vysokých horách, kde sykot, praskot dřeva často jedinou býval mluvou, jíž naslouchal osamělý, druhdy na těle i na duši chorý poutník světem! A když jsem rozdělal oheň, sytil jsem jej větvemi dosud čerstvými, travou, listím, by zvedl se mohutný sloup dýmu. Toť denník můj, v němž probíral jsem se — křišťálová koule starých magů, v níž zjevovaly se mně vidiny. Hle, jak zřetelně vybavují se z kouře postavy; celičké děje odehrávají se tu přede mnou. Poznovu prociťuji života svého slastné i trpké chvíle, usmívá se na mne mládí, šklebí se příšery hrozných chvil žití mého. Vše tak jasné, jen sáhnout po tom; tonem, barvou, slovem zachytiti to, než rozplynou se obláčky kouře.

Loni, na hřbitově celičkého jednoho národa, pod korunou stromu, vypučevšího z pomníku, jejž kdysi vytesala rudá ruka Indiána středoamerického, když házel jsem v oheň kusy dřeva, přičaroval jsem si, pravda, ještě upomínky. Ale už jen nejasně zjevovaly se mně scény prožité. A když loni, vrátiv se z cest, zde v krbu rozdělal jsem si oheň, vymluviv se na chladné jitro špatně se vyspavšího, nevrle probouzejícího se jara, dostavily se sice upomínky ty steré, leč v obrysech již málo zřetelných. Zacláněly je, plašily zjevy jiné — i z kouře smály se na mne tváře mých drahých! Vstal jsem, maně pohlédl v zrcadlo, abych se znovu přesvědčil, jak mně šediví hlava. I řekl jsem si s povzdechem: na čase jest, abys psal! Vyhasne oheň, i nejtvrdší dřevo dohoří, v popelu poslední jiskra zanikne. —

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Povídky tyto napsal cestovatel, zálesák, pérem neobratný. Prostičkým způsobem zde vyprávěné však tu přednost má, že neumělkované, nezrodilo se v obrazotvornosti povídkáře, jejž osud přikoval ke krbu domácímu. Kniha psána nejen pro zábavu, nýbrž i ku poučení čtenářů. Kéž jest přijata s povděkem a porozuměním dobrého úmyslu. Vylíčen tu v několika paběrcích svět exotický, jakým jevil se cestovateli. Kde třeba toho bylo, k zaokrouhlení črty popisné připojeny k ději hlavnímu episody časově, ne však dějištěm od sebe vzdálené! Co nahé viděl jsem, nahé jest tu. Neokrašloval jsem, aniž psal jsem knihu tuto pro školní mládež.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Mé Exotické povídky nasbírány jsou v dálavě, před lety, usušené mezi papíry — proto jen některé a nedostatečně zachovaly si barvu svou. Je předčí nádherou ohnivých barev květ umělý kterýkoliv z papíru, látek. Rostliny mého herbáře však žily kdysi, líbalo je slunko teplých krajů, svlažoval je déšť. Nechť probírá se jimi, koho příroda těší!

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Naslouchali jste někdy čarokrásným skladbám, vyprýštivším z duše bohy milovaných mistrů. Tlumočil Vám je virtuos. Ne všichni mohli se dostaviti k hudebnému kvasu. Ti budou Vám povděčni, když doma, byť prsty málo vycvičenými, rozdělíte se s nimi. Slunce zůstane sluncem, i když zrcadlí se v louži. Váš diletantismus, nedovednost Vaše zkomolí, pokazí leccos, ale nezabrání, aby v některých tonech alespoň nemluvil sám mistr. — — Tak i já doufám, že v knize mé naslouchati budete ne mně, nýbrž mistru tomu, jenž světem vodil mne. Co tu cítil jsem, ale

---

*) E. St. Vráz vstoupil mezi beletristy. Začal vydávat u F. Topiče sbírku Exotické povídky pro dospělé a Z dalekých světů pro zralejší mládež. Čtenářům Exotických povídek předeslal roztomilou předmluvu, kterou otiskujeme, abychom na obě díla jeho takto upozornili.

nedovedl napsati, čtěte u ohňů pod širým nebem, ve stínu stromů, neb zapadlí do trávy, u břehů osamotnělých vod, ba třeba i doma, dovedete-li si rozdělati oheň — aspoň v srdci!

— —

Slyším dupot čtvera malých nožek, dvéře se otevírají, hebounké dívčí paže chytají tatíčka kol krku, malé, teplé tílko diblíka kluka na klín mně leze! Ve dveřích ženuška směje se zdánlivě zimomřivému, že u krbu sedí — — Komu jinému, než těmto třem, připsal bych knihu tuto? A komu jinému doporučil ji, než všem těm ve vlasti, kteří jako syna, bratra laskali mě, kdykoliv z dalekých poutí vracel jsem se domů?

Algonquin na řece Liščí, sev. Amerika, 1907.

OLDŘICH SKUHROVSKÝ ZE SKUHROVA.

Rod rytířů Skuhrovských seděl od časů krále Ferdinanda I. v Louňovicích. Jan z Pernštejna prodal rytíři Kryštofovi Louňovice, Domašín, Ratměřice a řadu vesnic i dvorů. Skuhrovští byli pod obojí.

V době utrpení českého národa seděl na Louňovicích rytíř Oldřich Sezima ze Skuhrova a to byl muž velice zajímavý. Stal se v dětském věku sirotkem. Otce mu zabil rytíř Oldřich Malovec na zámku Vitanovicích u Vožice, kde se o masopustě r. 1504 sjela veselá šlechta okolí podblanického k radovánkám u rytíře Vchynského. Dováděli a hejřili, vypukla sváda a v ní Malovec probodl Skuhrovského, že za dvě hodiny skonal.

Oldřich Sezima rostl pod poručnictvím matky své, dobré hospodyně, která přikoupila ještě Zvěstov k dosavadnímu panství. Když vypuklo povstání české proti Ferdinandovi II., Oldřich Sezima byl mladý muž a účastnil se, neboť byl protestant. Pozbyl za to statků svých, ale na rozličné přímluvy vráceny mu jako léno. Oldřich Sezima i s manželkou vstoupil do lůna církve katolické. Mocný soused jeho Bedřich z Talmberka učinil jej inspektorem svého panství vlašimského, neboť sám úřady svými vázán byl bydlet v Praze. Potom Skuhrovský postupoval i v úřadech zemských a císařských, stal se podkomořím a konečně i nejv. písařem a místodržícím.

Zemřel jako poslední svého rodu a veliký kajicník. Rozkázal, aby byl pochován přede dveřmi kostela louňovického, tak aby lidé jdoucí do kostela šlapali po náhrobní desce jeho. Na hrob měl být položen holý kámen bez ozdob a znaků šlechtických s prostým nápisem: „Léta 1652 dne 31. srpna zemřel jest člověk hřišný, proste za něho pána Boha.“ Což se i stalo.

ŽID NA HORÁCH TÁBORSKÝCH.

(Pokračování.)

Než slyšeli jsme, že největší procento židů v českém území žije v hejtmanství sedlčanském a táborském, v severní části chudého kraje táborského. Kdo usadil židy na Táborsku?

Sedlčany a Sedlčansko patřívaly Rožmberkům a těšily se vzácným výsadám tohoto rodu, takže doba 15. a 16. století připomíná se jako doba blahobytu města i s okolím. V tehdejší době Sedlčany měly dobře zřízenou školu, na níž působili mužové vzdělaní, i měšťané miuvívali latinsky. V městě kvetl kůr literácký, po němž se zachovalo pět vzácných kancionálů. Ale Sedlčany s deseti vesnicemi zdědila krvavá Jezabel, po matce Španělka, Polyxena, vdova po Vilému z Rožmberka, v druhém manželství žena nejvyššího kancléře Zdeňka z Lobkovic na Vys. Chlumci a Jistebnici. Ona založila majetek lobkovický. Sedlčany pocítily těžkou ruku nové katolické vrchnosti už před rokem 1620, ale po něm stonásobně. Měšťanům odňaty statky, nepoddajní vyhnáni, vězněni a katanováni. „Přišli dnové na tebe, ó město, v němž málo svobody ponecháno tobě — takto hořekuje na počátku 18. století souvěký vlastenec na vrchnost chlumeckou — avšak běda člověku, skrze něhož jsi zrazeno a pode jho uvedeno bylo!“ Ten zrádce byl děkan Girth. A na úsvitě nové doby objevuje se v jediné osadě sedlčanské 150 židů: v Počepicích 20 židů, židé v Chlumci, v Ústupenicích, v Pořešicích, v Rovinách, v Mezihoří, v Nechvalicích, ve Veselíčku a na všech i ztracených vartách panství lobkovického.

Roku 1876 farář hrádecký P. Ant. Vlasák popsal okres sedlčanský a při většině obcí udal i počet židů mezi katolickým obyvatelstvem; dle jeho záznamů v hejtmanství sedlčanském židé byli v Obděnicích (mezi 335 katolíky 15 židů), v Krásné Hoře (30), v Krašovicích, v Kamejce n. Vltavou je synagoga, ve Skrýšově (15), v Dražkově (32 židů mezi 319 katolíky), v Hoješíně, v Hrachově; židé byli v Dublovicích (28), v Lichově, v Třebnicích (26), v Jesenici, Kamenici, v Mezném, v Lovčicích, Bolechovicích, v Petrovicích (122 židů), v Kuní a Kuničkách (13), v Tynčanech (10), ve Skoupách (10), v Zahrádce, na Chlumě (18), v Knovízi a Knovízkách, v Radíči (17). Kosová Hora byla v okolí známa široko daleko značným počtem židů (asi 300); židé byli ve Štětkovicích, Osečanech i na menších vesničkách, a největší počet jmenovaných zde osad napořád patřil (i dosud patří) pod panství katolických pánů a vévodů roudnických z Lobkovic. Vedle nich vládlo tam i několik rodů jiných, ale také ovšem katolických.

Nebudu tak podrobně shledávat obec za obcí v krajině další, ačkoli o podrobný materiál nebyla by

nouze. V letech 70. sebral příslušnou statistiku k poučení potomkům ctihodný A. Norb. Vlasák ve svých místopisech právě ze všech našich okresů. Uvedu jen letmo tolik:

V okrese v o t i c k é m zapustili kořeny tito mocní a všemocní rodové: Město Votice, jakož i celé okolí, bylo dle svědectví knihy klášterní vesměs kacířské a husitské. V městě samém r. 1620 byl jediný katolík, povoláním lazebník, ostatek byli pod obojí a Bratři tam měli kvetoucí sbor. Panství patřilo Kaplířům. Konfiskované kaplířovské panství koupil katolický pán Sezima z Vrtby a odtud bohatnul za konfiskačního lupičství tak, že r. 1627 vystavěl ve Voticích Františkánům klášter, jehož řeholníci zmisionářovali okolí v několika letech. Vítězným triumfem jejich byla kaple postavená na vrchu Větrově asi r. 1680. V rodě vrtbovském město zůstalo do r. 1807 a přešlo pod vrchnost hrabat Vratislavů. Ještě r. 1740 pracoval ve Voticích jezovita Ant. Koniáš. Sezima z Vrtby držel i Beztahov, syn koupil Olbramovice, v rodě tom byly Janovice, Voračice a Křešice, jejich byl Vojkov — skoro polovice západního okresu votického.

A na Arnoštovicích vládli pánové z Talmberka právě tak jako na Smilkově. Jim patřily také Kouty, Chotětice, Červený Újezd. Více k jihu rozestřel své stíny rod hrabat Mitrovských: na Radíči, většinu statku měl však na Sedlecku.

Neustupov a Milčín dostal po vítězství císařově slavný Martin de Huerta a měl k němu Vlčkovice směrem k Blaníku. Nevystřídal ho nikdo lepší než Baltazar de Maradas, pán na Broumovicích, Milčíně, Neustupově a Vlčkovicích, ba i na Vožici. Jankov a Ratměřice a Bedřichovice drželi Talmberkové, zejména ten Bedřich, který byl v hrdelním soudě nad povstalci. Na Šlapánově a na Zvěstově byli sousedy jejich rytíři Malovcové. Louňovice pod Blaníkem Karel Lev z Říčan odkázal r. 1672 arcibiskupství pražskému, Odlochovice zůstaly v rodině ještě čas a potom je měli Dohaličtí. Tožice a Drachkov spojeny byly s panstvím Leštenským pod pány z Kolovrat.

Abych připomněl, po Maradasovi zdědil M i l č í n don Kašpar de Avendano, dědic důstojný, později připadl do fideikomisu vožického, jejž zřídil kanovník hrabě František Khuenburg, pozdější arcibiskup primas král. Českého, za něhož Jan z Pomuku prohlášen světcem a patronem země české.

V okrese v o t i c k é m P. Vlasák napočítal r. 1873 židů: ve Voticích 630, v Olbramovicích 3, v Janovicích 5, v Křešicích 5, ve Vojkově 12, v Sledovicích 4, v Zahrádce 11, v Bezmíři 6, v Křenovicích 3, v Arnoštovicích 3, ve Smilkově 18, v Heřmaničkách 8, v Chotěticích 5, atd. po malé číslici. Úhrnného počtu neuvedl. Za posledního sčítání napočteno židů v okrese jenom 500.

O k r e s s e d l e c k ý osídlen byl po roce 1620 šlechtou, vesměs v dějinách známou. Sedlec zdědil už r. 1584 po svém otci Zdeněk z Lobkovic, kancléř později Ferdinanda II., seděním na Vys. Chlumci u Jistebnice. Protireformaci začal už za císaře Rudolfa II. a po smrti jeho reformovala paní Polyxena. Sousední Prčice přešla z Talmberků katolických na bohaté Malovce; Měšetice patřily Voračickým. Mitrovští drželi své rodné sídlo Mitrovice, Šanovice, Jetřichovice a Vrchotice, Přestavlky, Kvašťov, Střezmíř atd., s přestávkou tam vládli na čas Doubnové. Jeden z Mitrovských Václav vstoupil do řádu jezovitského. Uhřice a Kvasejovice konfiskované Friedrichovi z Bílé dostaly se Radeckým, potom Malovcům, kteří kolem r. 1700 zakoupili si Vršovice, Dobrošovice, Divišovice a dávno patřil jim Borotín, Podolský Kostelec. Rodové tito střídají se a vyměňují se až do století 19. K nim družili se na Nadějkově rytíři Doudlebští a drobnější šlechta katolická.

V okrese sedleckém P. Vlasák napočítal r. 1880 židů 500. Hlavní střediska jejich byla Sedlec (r. 1880 — 70 osob), Prčice (43 osob), Střezmíř (49), Borotín (25), Nadějkov (50).

Jak P. Vlasák soudil o působení židů mezi lidem táborským, nevíme. Nemá o nich ve všech třech popisech slova dobrého ani zlého; jen při Voticku poznamenal, že „židé mezi sebou hovoří německy", což je po většině posud pravda. To je tím nápadnější, že všude mluví o chudobě kraje i mravní povaze obyvatelstva. O Voticku na př. napsal velmi krásně: „Obyvatelé jsou od přírody silné postavy, povahou srdnatí, poněkud ke zpouře náchylní, pevní, přičinliví, uznalí, dobročinní, pohostinní, k učení liternímu, hudebnímu i k řemeslům schopní. Mimo nepatrné — nejvíce lesní krádeže — nenaskytuje se zločinů. Lid zaměstnává se nejvíce rolnictvím, jež s prospěchem provádí, any pilné ruce nutí otčímskou půdu kraje táborského vydávati užitek nejmožnější." —

Poslední sčítání lidu r. 1900 vyneslo tyto číslice o hejtmanství Sedlčanském. V soudním okrese sedlčanském žije obyvatel 25.501 a mezi nimi 516 židů; v okrese sedleckém 12.819 obyvatel a mezi nimi 261 židů; v okrese votickém 18.611 — 500. Židů za 30 let ubylo, jak patrno; v samých Voticích klesl počet ze 630 na 239.

Na S e d l č a n s k u uváděl jsem řadu obcí s osedlými židy z r. 1876 a proto je zajímavo podívat se na tytéž obce po třiceti letech: v o s a d ě s e d l č a n s k é je židů 120, v P o č e p i c í c h 11, v Obděnicích 4, v Krásné Hoře 10, v Krašovicích 6, ve Skrýšově žádný, v Dražkově 22, v Dublovicích 31, Třebnicích 16, v Petrovicích 69, v Kuní a Kuničkách 4, v Tynčanech žádný, ve Skoupách žádný, na Chlumě 4, v Radíči 8. V Kosově Hoře zbylo židů 114.

V okrese s e d l e c k é m proti 500 židů z roku 1880 zbylo po dvaceti letech židů 261: v Borotíně 22,

v Nadějkově 34, v Prčici 52, v Sedlci 47, ve Střezmíři 23 atd.

Na Voticku rovněž židův ubylo; nejsilnější osadou jejich zůstaly Votice: mezi 2206 obyvateli 239, v Arnoštovicích 11, v Drachkově 13, v Jankově 20, v Janovicích 18, v Neustupově 41, v Odlochovicích 13, v Olbramovicích 12, v Ouběnicích 37, v Červeném Újezdě 13, ve Vojkově 16 a ve Zvěstově 26.

Z hejtmanství táborského k našemu újezdu přiléhá Mladovožicko. V celém hejtmanství táborském roku 1900 bylo 79.081 obyvatel a mezi nimi židů 1778; z těch připadá na Mladovožicko 18.483 obyvatel a z nich 513 židů. Když se prohlíží okresní hejtmanství město za městem a ves za vsí, tedy rozloha židů je patrná právě tak jako na hejtmanství sedlčanském: židé mají střediska v městech a městečkách — v Choustníku 26, v Košicích 28, Myskovicích 39, v Soběslavi 128, v Tučapech 50, v Horách Ratibořských 20, v Chotovicích 24, v Chýnově 36, v Jistebnici 66, v Radeníně 46, ve Stálci 26, v Táboře 459, v Bělči 23, v Hošticích 23, v Kamberce 37, v Milčíně 38, v Šebířově 20, v Mladé Vožici 124. Na venkov připadá počet židů velmi malý a ubývá jich vesměs, neboť je přitahují a pohlcují veliká střediska obchodní, zejména Praha s předměstími.

(Dokončení.)

J. H.

DĚTSKÝ KOUTEK.

ANNA SEWELLOVÁ:

Koníček krasavec.

Životopis koňův, jejž sám vypravuje.

(Pokračování.)

VII. „Rychle pro lékaře“.

Jedné noci ležel jsem na slámě v tvrdém spánku, tu jsem uslyšel prudké zazvonění. Dveře u domku, v němž bydlil Jan, se otevřely a bylo slyšet, jak běží k obytnému stavení. Mžikem byl zase zpátky a otevřev dveře mé komůrky, vešel ke mně a volal: „Vstávej Krasavečku, dnes máš ukázat, co umíš. A nežli jsem si rozmyslil, co a jak, už jsem měl sedlo upevněno a uzdu v ústech. Ještě si Jan doběhnul pro kabát a už jsme tryskem jeli k domu. Tam stál pán s lampou v ruce. „Dobrá, Jene,“ pravil, „a to ti povídám, jeď jako o život, neboť život paní tvé visí na nitce. Nesmíme ztratit ani okamžiku. Tohle psaní dej panu Whiteovi, a kůň si může potom v hostinci odpočinout. Vraťte se, jak nejdříve budete moci.“

Zahradník, jenž bydlil u parku, zaslechl též, že zvonek do stáje vedoucí zazněl a čekal na nás již u otevřené brány.

A teď jsme rozletěli parkem, vesnicí a dolů s kopce až k mýtnímu domečku. Tam Jan zahoukal a zabušil na dveře: v okamžiku byl zřízenec u nás a otevřel nám branku.

„Slyšte“, pravil mu Jan, „nechte branku otevřenu pro doktora, až pojede zpět. Zde máte peníze“ a už jsme se řítili dál. Před námi ležel kus cesty stále se vinoucí po břehu řeky.

„A teď, krasavče, běž, jak nejrychleji umíš —“ a já napjal každý sval, a hnal jsem tryskem, sotva se nohama půdy dotýkaje. Myslím, že ani dědeček můj neběžel rychleji, když tenkráte vyhrál první cenu.

Přijeli jsme až k mostu. Tu mne Jan zastavil a poklepal mi na šíji: „Výborně, Krasavče, držel ses, brachu“ pravil. Byl by mne chtěl trochu zdržovat, ale mně nebylo možno mírnit se, když jsem byl již tak rozběhnut, a tak jsem letěl horempádem jako před tím. Opět jsme míjeli vesnici, potom hluboký les, potom do kopečka a zase s kopečka, až konečně po delší době a cestě as osmi mil dorazili jsme k městu.

Proběhnuvše několika ulicemi stanuli jsme na náměstí. Vše bylo ponořeno v hluboké ticho. Jen moje podkovy cvakaly o dlažbu. Právě bily na věži tři hodiny, když jsme zarazili u dveří lékařova bytu. Jan zatáhl dvakráte za zvonec a potom jako hrom zabušil na dveře. Otevřelo se okno: doktor vystrčil hlavu: „Co si přejete?“ „Paní Gordonová těžce onemocněla, pane. Náš pán vás prosí, abyste hned k nám přijel, bojí se, že umře, nedostavíte-li se v čas. Zde je psaní.“ „Počkejte,“ odvětil lékař, „pojedu hned“. — Zavřel okno a brzy byl u nás dole. „Nejhorší je, že mám úplně znaveného koně a druhého má syn, jenž právě dnes také byl povolán k nemocnému. Co si počneme? Mohl byste mi dáti svého koně?“ „Jeli jsme celou cestu v jednom trysku, pane, a teď si měl v hospodě odpočinouti; myslím však, že náš pán nebyl by od toho; račte si jej tedy vzít, když myslíte.“ „Dobrá,“ pravil, „hned budu hotov.“ Jan stál při mně a hladil mi krk. Byl jsem uřícen. Tu vyšel doktor z domu s bičem v ruce. „Oh biče nepotřebujete, pane“, řekl Jan, „náš Krasavec poběží až do úpadu. Prosím, šetřte ho, budete-li moci, nerad bych, aby si uškodil.“

„Ne, ne, Jene,“ odvětil lékař, „nebojte se“ a za minutu byl Jan už daleko za námi.

Nechci se zmiňovat o zpáteční jízdě. Doktor byl těžší než Jan, ale já se namáhal poctivě. U mýta nalezli jsme bránu otevřenu. Když jsme potom přijeli k poslednímu kopečku, zastavil mne doktor a pravil: „Nuže, chlapíku, jest na čase, aby sis odpočinul, konáš více než svou povinnost.“ Byl jsem rád, že jsem si mohl vydychnout, neboť už jsem klesal úna-

vou. Odpočinul jsem si a brzy jsme byli v parku. U brány nás čekali a u domu stál pán, neboť nás již z daleka slyšel. Ani slova nepromluviv, vešel s lékařem dovnitř stavení, a mne odvedl Jožka, mladší sloužící, do stáje.

Byl jsem rád, že jsem doma, neboť nohy se pode mnou třásly. Stál jsem a pouze jsem z hluboka oddychoval. Ani chloupku suchého na mně nebylo. Po nohou stékaly potůčky a jen se ze mne kouřilo. Jožka pravil, že „jako z hrnce na plotně“. Byl dobrák, ten Jožka, ale dosud mladý a nezkušený a na neštěstí byl otec jeho právě poslán do nejbližší vesnice. Jsem přesvědčen, že udělal, co mohl, a co věděl k mému ulehčení. Třel mi prsa i nohy, ale přikryl mne pokrývkou. Nejspiš se domníval, že mi je beztoho dost horko. Potom mi přinesl plnou napájku vody; byla dobrá, studená a já ji vypil všecinku. Nasypal mi ovsa i sena přinesl, a teď, mysle, že vykonal vše, čeho třeba, odešel:

Já však se za chvíli na to začal třást: drobila mne zima. Bedra, prsa, nohy, vše mne bolelo; jako v horečce jsem byl. Z toho vyvinul se zápal plic. Při dýchání cítil jsem veliké bolesti. Jan mně ošetřoval ve dne i v noci. Sám pán přišel se často na mne podívat. „Ubohý Krasavečku, můj dobrý koni,“ říkával, „tys zachránil život své paní.“

Jak rád jsem to slyšel! Lékař prý se vyjádřil, že malé opozdění bylo by mělo nutně v zápětí smrt. Jan prý též řekl pánovi, že ještě nikdy neviděl koně tak šíleně letět. Zdálo prý se, jako bych byl věděl, oč se jedná. Jistě že jsem věděl, ačkoliv Jan se toho nenadál, alespoň tolik jsem znamenal zcela určitě, že Jan a já musíme být co nejdříve v městě, a že jedeme k vůli paní.

VIII. Rozchod.

V tomto krásném místě u Gordonů prožil jsem tři šťastná léta, ale potom na nás dolehly smutné časy. Zaslechli jsme, že paní naše stále churaví. Lékař často k nám docházel, a pán býval zamlklý, starostlivý. Potom se rozneslo, že nemocná pojede na dvě nebo tři léta do teplých krajin. Tyto noviny zněly na statku jako klinkání umíráčku. Každý truchlil; pán zabýval se hlavně přípravami k rozpuštění domácnosti, aby mohl brzy opustit Anglii. Ve stájích se o ničem jiném nemluvilo. Lidé stále přijížděli a odjížděli; Lucka i já měli jsme mnoho práce.

Nejdříve odjely naše slečny se svou vychovatelkou. Přišly se s námi rozloučit. Objímaly Potěšení jako nějakého přítele, vždyť jim bylo přítelem od malička. Později jsme se dověděli, co se stane s námi. Lucku a mne prodal pán svému příteli, ale Potěšení daroval panu faráři, jenž potřeboval koníka pro svou ženu. Pán si však vymínil, že koník nebude více prodán, až bude práce neschopen, má být zastřelen a zahrabán.

Jožka půjde prý na faru s ním, a bude jej poklízet a sem tam i v domácnosti vypomáhat. O Potěšení bylo tedy dobře postaráno.

„Už jste se rozhodl, Jene, kam půjdete?“ zeptal se jednoho dne pán kočího. „Ne, pane, ale přemýšlel jsem o tom, zda bych nemohl dostat postavení u nějakého dobrého cvičitele koní; to by se mi velmi líbilo. Mnohé mladé a krásné zvíře zkazí se špatným zacházením. To by se nestalo, kdyby okolo něho byli dobří lidé. Já u koně vždy dosáhnu úspěchu, a proto se mi zdá, že bych vykonal mnoho dobrého, kdybych cvičil koně. Co o tom soudíte, pane?“

„Neznám daleko široko v okolí muže, který by takovou práci líp zastal než vy. Rozumíte koním, a koně vás mají rádi; opravdu, lepšího a přiměřenějšího zaměstnání byste nenašel.“

Sluha odvezl těžká zavazadla na dráhu a druhý den na to byl dnem odjezdu. Doma byli už jen pán, paní a služka. Lucka a já přijeli jsme naposledy před domovní dveře, abychom je odvezli na stanici. Sloužící snášeli polštáře a pokrývky, a když vše bylo připraveno, pán přinesl paní v náručí a posadil ji opatrně do kočáru. (Stál jsem přímo u domu a mohl jsem pozorovat, jak se vše událo.)

Sluhové obklopili kočár hlasitě plačíce.

„Tak tedy s bohem naposledy,“ pravil pán, „nezapomeneme na žádného z vás. Jeď, Jene, zůstávejte s Pánem Bohem!“

Jan neodpověděl, ucítil jsem pouze trhnutí otěžemi a dal jsem se v běh.

Zarazili jsme u nádraží. Jožka vynesl věci z kočáru, ale Jan ho zavolal zpět, aby počkal u koní a on že půjde se podívat ku vlaku.

Chudák Jožka! Podepřel si hlavu o naše hlavy a tak skrýval slzy, jež se mu valily po tváři. Brzy přiburácel vlak — dvě nebo tři minuty postál, slyšeli jsme bouchnutí dvířek, průvodčí zapískal, a vlak se pohnul zanechávaje za sebou oblaka bílého kouře — a několik těžkých srdcí.

Když úplně zmizel, vrátil se také Jan: „Myslím, hochu, že ji už nikdy, nikdy neuvidíme,“ pravil k Jožkovi. Pomalu vraceli jsme se k domu, který tímto okamžikem přestal být naším domovem.

(Pokračování.)

**Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.**

Ročník XII. V Praze, dne 3. listopadu 1907. Číslo 44.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

VĚRA PÁDOVSKÁ:

REFLEXE U MOŘE.

I.

Věř, oceáne, děláš na mne dojem
člověka, který celý život prohrál
jak zručný herec v komediích různých
vždy masky změně dle potřeby náhlé,
dnes vášně schopen, hněvu, svárů, pomsty
a jindy tichého jen zrcadlení
modrého nebe. Než to jsou jen masky.
Však v hluboku, kde měl bys míti srdce,
jsi ukrutný, že vskutku nemáš mezí
v té svojí kolosální lhostejnosti:
vždyť tolik pokladů tam na dně chováš!
Však jak bys budhistický filosof byl,
ty oplachuješ kterés drahé tělo
tak stejně jako červa, jenž v ně ryje.
A nad příbojem racek bělostný
jak malá vzducholoď se nadnáší,
svým dlouhým křídlem řídě vzletu výš,
a upřeně se dívá pod sebe,
zda vlna nese kořist žádoucí,
a nenese-li, křičí poplašeně — —
Má duše drahá, zde tvůj obrázek:
ty také ráda, ráda vznášíš se
nad všedním vlnobitím života
a přec od něho čekáš, přiznej se,
v každičké jeho vlně štěstí kus,
a když ta vlna marně přeletí,
zaúpíš smutně vnitřním pláčem svým,
že zas o jednu naději je míň. —
Však neplač už. Tys sobec maličký,
jak děcko třeba je tě poučit.
Vlna, jež marná byla pro tebe,
té neklň bláhově, ta není zlá,
co na tom, přinesla-li tobě žal,
vždyť má zas jinde svoje poslání,
já zázrak čekala a Tys byl bled. —
Dál nevím nic. Stala se hustá tma
a znělo dalekých vod hučení. —
Teď probouzím se v cizích končinách
na kraji světa snad, je šero tu,
Ty dávno za ruku mne nedržíš —
mám rány, vidím, ale nebolí,
však zahojeny nejsou, nevěř jim,
vždyť znovu rozbolí se každý sval,
když náhle připomene hrůzy den
z kterési strany táhlé zařvaní.

II.

Jde bílá cesta směrem k Arkoně.
Po levé straně hradbou Jericha
ční bílý, smutný útvar křídový
a na pravo je moře. Přes chvíli
žene se vlna v barvě smaragdu,
jakou si právě vybral oceán —
zpěněný hřeben čechrá hrozebně
a šumíc postupuje blíž a blíž,
až vysoká a strmá s bravurou
narazí vztekle na skalnatý břeh,
jak by kdos vztýčen před Porsenou stál
a zdravou levicí mu hrozil teď,
že ještě tři sta takých. — Však už jdou,
jdou rychle, velké, jedna za druhou,
že sotva jedna hrozbu dopoví,
již druhá rozšumí se nárazem. —
Tak příboj oplachuje balvany
a belemnitů zbytky od věků,
v něm i tvůj žal snad bude požehnán.
Hleď, na skalnatém břehu, na kraji
je mnoho utěšených oblázků,
ty kdysi zraňovaly do krve,
kdo zbavil je bolestných, ostrých hran?

DR. J. EV. JIRÁSEK:

NEMOCNÉ POSTAVY ROMÁNŮ DOSTOJEVSKÉHO.

VII.

V novelle „Paní domácí“, jedné z nejpodivnějších, ba místy dosti těžko pochopitelných povídek Dostojevského, nalezneme podivnou formu e p i l e p t i c k é h o z l o č i n c e. Jmenuje se M u r i n, a zdá se, že je to padouch, jemuž nevyrovná se snad žádný z jeho druhů, které nám předvedl veliký romanopisec. Tento Murin obetkán jest předivem

zrovna fantastickým. Je to povaha demonická, jejíž vůle jest jediným a naprostým zákonem: co on chce, musí se stát, neboť on, Murin, tak chce. Podle jeho vůle musí jednat všichni, jimž on přímo i nepřímo rozkazuje. Murin jest stařec vysoké, přímé a dosud bodré postavy, má dlouhou, na prsa sáhající prošedivělou bradu, brvy převislé, svraštělé, a pod nimi jiskří se oči ohnivé, hrdé, „horečně rozpálené". Murin jest pobožnůstkář a mystik. Vliv jeho ducha na druhé je ohromný, jeho proroctví jsou pokládána za neklamná; on prorokuje s naprostou jistotou budoucnost všem, kdož si za peníze dávají u něho hádat. Činí tak hlasem jistým, přesvědčivým, hrdým, slohem prorocky květnatým. Když je třeba, aby ukázal pokoru a oklamal tak policii, stává se poníženým poctivcem, dobráckým velkomyslníkem. Lže s čelem, které mluví o jeho veliké šlechetné a naivní povaze, neznající šalby ani hněvu, zatím co jeho skutky jsou zcela opačné. Oklamaný úředník policejní musí uvěřiti jeho lži zrovna tak, jako jiní musí konati, co on rozkazuje pánovitě a hrdě. Murin jest lupič, obklopený smečkou nebezpečných lidí, kteří mu slouží jako otroci. Jednou z takových zotročených lidí jest krásná dívka Kateřina, s níž žije a jejíž rodiče sprovodil se světa. Tuto nešťastnou hysterickou dívku ovládá Murin nezdolnou silou své vůle; opředl ji pavučinami lží a mystických slov.

Murin má epileptické záchvaty skutečné a snad i předstírané. zdá se, že dovede upadati v jakési umělé záchvaty, kdykoli toho potřebuje k zotročení slabého srdce Kateřinina, kterou ovládá tak, jako ovládá hypnotisér své medium. Kateřina zamiluje se do mladého člověka Ordynova a vzbudí žárlivost Murinovu. Murin vystřelí po Ordynovu a ihned upadá v záchvat epileptický: „svíraly ho křeče, tvář jeho byla znetvořena bolestí a pěna se ukazovala na zkřivených jeho ústech".

Jednou chtěl nožem zabit Kateřinu a jde o něm pověst, že v době epileptického bezvědomí zavraždil člověka a že potom, když o svém činu se dověděl, chtěl se zabit; neučinil to, ale stal se kajícníkem. Skutečně také nutí Kateřinu, aby veřejně v kostele se slzami se modlila za hříchy jeho i své, modlí se s ní a čítá jí v náboženských, mystických a přísných knihách. Ordynov šíleně miluje krásnou Kateřinu a nechce ustoupit ani po hrozném výstřelu a děsivém epileptickém záchvatu Murinově.

Murin jedná tedy dál, ne už násilně, ale diplomaticky. Pozve si Ordynova na besedu a popíjí s ním. V hovoru s Ordynovem a Kateřinou dovede Murin nešťastnou dívku tak hypnotisovat, že ona sama zříká se svého miláčka, kterému před chvílí otevřela své srdce. Murinův zrak při této besedě má skutečně moc nepřirozenou. Jeho pohled „přikove k místu". Je to pohled, v němž je „podivná směsice opovržení, posměchu, netrpělivého, mrzutého nepokoje a zároveň i zlé, lstivé zvědavosti . . . Před tímto pohledem Ordynov se zachvíval; tento pohled naplňoval srdce Ordynovo žlučí, vztekem a malomocnou zlobou." Oči Murinovy „chvílemi se kalily, chvílemi zašlehaly pronikavým ohněm; pobledlé rty se třásly . . . Čím více pil, tím více blednul. Oči mu červenaly, jako uhle. Bylo vidět, že zimničný jejich lesk a náhlá, mrtvá zsinalost obličeje předpovídají v brzku nový záchvat choroby". Při této besedě prorokuje Kateřině hlasem věštce, slohem, jakým mluví bohatýři ruské mythologie. Na konec „jeho ruka, v níž držel číši, jakoby ztrnula a nehýbala se; oddychoval těžce a obtížně, hlava jeho nevolky se sklonila. Na posled vbodl mdlý pohled do Ordynova, však i tento pohled uhasl konečně a víčka jeho sklesla jako olovněná. Smrtelná bledost rozlila se po jeho obličeji . . . Ještě nějakou chvilku jeho rty se zachvěly a trhaly sebou . . ." Je to záchvat, jeden z malých (petit mal) buď skutečný anebo pouze napodobený. Jistě však Murin jedná v neobyčejné žárlivosti, city své předstírá, jen aby Kateřinu odvrátil od Ordynova. Podaří se mu to. Kateřina odpuzuje Ordynova a vrhá se v náruč Murinovu. Po této scéně Murin sám odchází na policii, kde všecko v ponížené prostotě hlupáčka vypráví. Tvrdí, že dívka je šílená, a že na potkání dovede se zamilovati do kohokoli. Žádá, aby Ordynov se vystěhoval z jeho bytu, kam se před několika dny, puzen láskou ke Kateřině, byl přistěhoval. A tak se skutečně zbavuje Murin svého soka.

Síly své vůle je si Murin vědom. On pohrdá slabými lidmi. Praví: „Slabý člověk sám se nezdrží. Jen mu dej všechno; on sám přijde a všechno vrátí; dej mu půl království pozemského do moci, zkus to — a co myslíš? On se ti ihned do střevíce schová, tak se scvrkne. Dej mu svobodu, slabému člověku — sám ji spoutá a nazpět přivede. Hloupému srdci ani svoboda nejde k duhu. Nevydrží se svou povahou . . . Nože prý se člověk chopí ve vzteku, nebo . . . s holýma rukama se na tě sápe . . . Ale ať jen ti dají ten nůž do ruky a nepřítel tvůj sám před tebou rozhalí prsa; myslím, že couvneš!" Tak vysvětluje Murin Ordynovu „slabé srdce" Kateřinino.

Jsou takoví lidé: ovládají člověka; massy fanatisují, aby s nimi konali divy. Jsou to hypnotiséři mass, lidé neomylní a silní, dokud massy se dají hynotisovat. Vzpamatují-li se hypnotisovaní, přestává moc hypnotisérů a tu ta-

kové povahy, jako je Murin, užijí místo moci lsti, aby dosáhli cíle: z hrdého vášnivce stal se pokorný ubožák a ten zvítězil znovu nad chladnoucí láskou slabé Kateřiny. Lidé, kteří nedovedou zapříti svoji hrdost, hypnotiséři takoví padají a rozbijí se, nedosáhnou cíle. Takoví Murinové jdou za určitým cílem, jistou ideou, kterou si vytknuli a dosahují všeho hravě a jistě silou nadlidskou, nepochopitelnou, silou své vůle, nebo svého přesvědčení, bylo-li toto přesvědčení nezvratné, vsugerované — samu sobě; nebyli-li však takoví, pak klesají, jako klesl Raskolnikov, potrestav sebe sám za vinu, kterou uznal. Záleží na tom, v jakém prostředí vyrostli a jaké lidi mají kolem sebe. Murin kráčí v před přes mrtvoly bližních; nic nedovede pokořiti jeho vůli, nic ji spoutati. Kde to nejde po zlém, násilně, kde nelze proraziti zeď, tam podleze, lže, přetvařuje se, pokořuje, stává se prorokem, mystikem, užívá náboženského citu ke svým zločinům, filosofuje; všecko přefilosofuje. Takovým zločincům, kteří často, jako Murin, děkují za svoji povahu nemoci, epilepsii, pokora a láska jsou zcela neznámy. Vášeň jimi vládne místo lásky, jejich láska bývá nenávistí ke všem, kdož opřeli se jejich vůli. Vraždí a hubí pro malichernou často příčinu z necitelnosti a bezohlednosti, jsouce ke své osobě citliví přes příliš a nedovedouce nésti ani stín toho, co sami jiným činí zlého měrou vrchovatou. Všecky prostředky jsou jim dobré, ničím nedají se odvrátiti od svých záměrů většinou jen sobeckých a nízkých. Murin, aby dosáhl Kateřiny, zapálil dům její rodičů. Matka Kateřinina tehdá uhořela, otec její byl zavražděn rukou, která po chvíli odnášela svoji kořist vášnivě milovanou, rukou Murinovou.

Hrozní jsou tito zločinní epileptikové a jednoho z nejhroznějších jste tuto spatřili. Kdyby se bylo nezdařilo Murinovi odstraniti Ordynova po dobrém: lstí a klamem, buďte ubezpečeni, že by byl Ordynova zabil, kdyby se byl s cesty neuhnul sám.

Raskolnikov vraždil podle theorie, kterou si byl utvořil ve své chorobou epileptickou změněné duši, Murin vraždí z vášně jen proto, aby zotročenou dívku měl pro sebe. Mnohé těžké zločiny jsou takto páchány a soudní lékařství o mnohých takových vydává svědectví.

Podobný Murinovi zlosyn epileptiky jest S m e r ď a k o v v románě „Bratři Karamazovi". Román tento jest z posledních románů Dostojevského a zde máme již přesně vylíčený životopis Smerďakova. Smerďakov jest individuum zatížené. Matka jeho byla blbá, potulná žebračka. Smerďakov jest nemanželský syn, v opilosti zplozený Fedorem Karamazovem, člověkem prostopášným, nízkým, bezcharakterním sobcem, vášnivým, vilným člověkem, otcem bratří Karamazových, kteří všichni jsou také duševně nenormální. Smerďakov zavraždí tohoto Fedora Karamazova a zcela klidně nechá za sebe trpěti a nevinně odsouditi jiného, svého bratra, ovšem nelegitimního, Dimitrije Karamazova.

ŽID NA HORÁCH TÁBORSKÝCH.

(Dokončení.)

Den 8. listopadu, den vítězství bělohorského židé dali si do kalendáře jako svátek, s počátku jen ze strachu a bázně, roku 1624 z přesvědčení, když jim císař Ferdinand II. udělil veliké milosti. A od té doby žid byl průvodcem misionářů a náhončím vrchností. Misionář šel do kraje ohlupováním tišit lid i zjednávat v zemi české pokoj, a za ním táhl žid, chráněný císařskými úřady, duchovními i vrchnostmi, osazovat dobyté tvrze a dávat pozor na každé hnutí lidu. Když vycházejí komisaři vyhledávat buřičské hlavy a nevěrné katolíky, žid nejčastěji stává se špehounem a udavačem. Židé drželi tak s mocnými a vítězi, jako na Slovensku drží teď s vládou a maďarskými úřady; v každém druhém procesu proti Slovákovi, jenž prý pobuřoval lid proti Maďarům, židovský krčmář bývá korunním svědkem.

Ostatně stalo se vloni na pokraji táborského kraje v P., že židovský lékař honil lid katolický na misie a zapisoval si vzdorovité sedláky, kteří nebyli u zpovědi. Prostě proto, že v obci působí také lékař pokrokový. Aby si židovský konkurent zabezpečil přízeň mocných, jde s farářem a s úřady a je farářovou pravou rukou.

Ve století 19. nejkatoličtější rodové a s nimi duchovní vrchnosti nasazovali židy právě tak jako ve století 17. Pronajímaly židům buď celá panství nebo jednotlivé dvory. Židy pachtýře má na svých statcích arcibiskup, židy mají klášterní vrchnosti, proboštové a kanovníci. Stejně v Čechách jako na Moravě.

Pokud vidím s našich hor, pozoruji dva druhy židů. V našem újezdě samém a v nejbližším okolí židé žijí v m ě s t e c h a provozují tam buď obchody nebo živnosti. Skutečného odporu proti nim není — protože obchody jejich jsou tak solidní a živnosti tak počestné jako křesťanské. Honorací ve Voticích jsou křesťané i židé, křesťané i židé jsou vedle sebe v obecním zastupitelstvu, křesťané sedají v předních hostincích u téhož stolu a zasedají k týmž stolkům na partii karet. Antisemitism je tu slabý a druhu jenom nejnižšího, takový totiž, kde křesťanský obchodník, protože nedovede s židovským konkurovat

jsa méně pracovitý, méně vzdělaný a méně střídmý, jednou za čas dovede poštvat lidové massy na židy a podpálit výtržnosti. Anebo kde katolický kněz činí svému křesťanskému srdci zadost tím způsobem, že hřmí s kazatelny občas na židy pijící křesťanskou krev a dovede rozplamenit potutelné vášně a pudy pověrečného svého posluchačstva. Místo aby lid nabádal k těm dobrým cnostem, které všude jsou na židech patrné, ku přičinlivosti, šetrnosti, střídmosti, přispívá k tomu, aby lid věřil, že židé zjednávají si křesťanskou krví tajemnou moc, štěstí a úspěch. Místo poučování vhání lid křesťanský do větší ještě pověrečnosti a blbé nesoudnosti.

Na venkově, v kraji, není vlastně židů široko daleko jinak usedlých než jako pachtýři. A oni jsou tu jenom jako doklad, že i z té kamenité a tvrdé půdy lze vytěžit užitek, jestliže se sdruží s neunavnou přičinlivostí ve dvorech také obchodní znalost a obratnost ve světě, na trzích a bursách. Ti židé jsou tu jenom proto, že křesťané neumějí tak pracovat a tak myslit. Ti židé jsou tu jako živá a hlasitá výčitka, jako obvinění a naše hanba. Zajímavo jest, že hned po židech větší percento pachtýřů připadá na evangelíky, kdežto počet katolických pachtýřů je pranepatrný, mizivý. Židovští nájemci v kraji táborském jsou nejpokrokovější hospodáři, a to je tajemství jejich úspěchu a výklad, proč jsou i v nejchudších krajinách možni.

Vliv jejich na lid měl by být jiný, těžko však na ně nevražit, protože vliv nájemců křesťanských není lepší a jestli, tedy jen o vlásek, to jest při výjimkách tuze nepatrných. Ovšem proti těmto výjimkám křesťanským znám zase z vlastního pozorování stejně četné výjimky židovské, které jsou přímo vzorné. Znám židovské „pány" na Vožicku a Sedlecku, k nimž se lid zrovna předbíhá do práce a chválí je jako lidi humánní. Úspěch nájemců všech je značný proti rolníkům, což se vysvětluje především a hlavně hospodařením na velkém statku a po kapitalisticku. Takových výsledků drobný sedlák nedocílí, kdyby se ještě více dřel, šetřil a užíval pokrokových pravidel. Lid venkovský vidí bohatnoucí — nájemce, nemůže tomu rozumět a proto nenávidí — židy. Jen v jednom směru polepšilo by se lidu zaměstnanému ve dvorech při mzdách bídnějších, nežli je nutno, kdyby lid si uměl pomoci sám, t. j. kdyby byl sociálně uvědomělejší a nějak organisován. Ovšem první, kdo by vystoupil proti sociálnímu hnutí, byla by a už je — kazatelna.

Žid se drží a mohutní nečistým způsobem na venkově i v městech jen tam, kde lid neumí myslit, kde je zotročen a ohlupován. A všude, tam je lid zotročený, zatemnělý a pověrčivý, kde kněži mají ještě neobmezenou moc a veliký vliv. Kněz je nemoc, žid je pouze horečka, která nemoc provází. Také v našem újezdě bývá slýchat žaloby na židy, jak před 30 lety nekale obchodovali s životními potřebami, nebo jak lichvářsky půjčovali peníze. Ale to bývalo před 30 lety!

Kde se podobné stesky dosud ozývají, tam ozývá se vlastně nevědomky sebeobžaloba. Otázka židovská je vždy rafijí ukazující na úroveň otázky křesťanské. Plevel bují na poli neobdělaném. Dokud je lid zabedněný duševně, analfabetický, dotud ho může někdo i šidit. Na našich horách už se podobné stesky nyní neozývají, židé nevedou nekalých obchodů a nepůjčují na lichvářské úroky. V některých ohledech mravních sice morálka židovská je jiná než křesťanská, to jest: mnohdy obecnému člověku židovskému stačí k uspokojení svědomí, jestliže se pohybuje v mezích — v liteře — zákona, ale na poli obchodu právě se to stává nejméně. Že židé bývali a jsou někdy v krajích nevzdělaných metlou obyvatelstva, to nesouvisí s jejich židovstvím. Kdyby se poctivě vyšetřovalo na týchž místech, vyšlo by nepochybně na jevo, co mně vyšlo, když jsem pozoroval jižní Moravu a nyní Táborsko, že totiž také nežidé tyjí z hloupostí obyvatelstva. Hlupák přímo svádí chytřejšího člověka, aby ho napálil. A proto z takových zamořených krajův vyváželi do nedávna veliké peníze z mozolů lidu i kněži, advokáti, notáři, sběhlejší statkáři, hospodářští správcové a jiní.*)

Kde se do lidu dostane trochu poučení a vzdělání, tam žid buďto nevydrží a stěhuje se pryč, nebo zůstane a živí se dle změněných poměrů; obchod, hospodu, řeznictví své provozuje právě tak, jak by je provozoval křesťan. Ba pokud se týče obchodu, žid právě vyniká cnostmi, kterými může být křesťanům dobrým vzorem. Co slíbí, to vykoná, kdyby měl při tom ztratit, daného slova nezruší, dodržuje přesně čas i místo. Takový příklad se nesmí podceňovat!

Na horách táborských lid se chopil svépomoci v uplynulých dvaceti letech. Někde to byl potravní spolek, jinde malá záložnička, Raiffeisenka. Mám doklady, že v tuto chvíli sedláci podřipští jsou ne-

*) Dvěma mladším chalupníkům na jižní Moravě omrzelo se v zimě zahálet, když není polní práce, a proto se pustili do obchodu s peřím. Přišli do slovácké vsi H. a navštívili starou selku, o které slyšeli, že každoročně střádá peří. Měla skutečně jemného peří velikou cíchu. — Co chcete, tetičko za to peří? My platíme za kilo tři rýnské. — Ja tři rýnské. To já neprodám. Já nadžgám každej rok túto cíchu a Šalomún mně dává pětku a ešče mně přidá nejaké ty jehle a hniti. — Chalupníci potěžkali cíchu; od oka vážila jistě na tři kila. — Ná, my hnití a jehlí nemáme, ale dáme vám za to peří šest rýnských. — Tož to ano, povídala selka a byla šťastna, že tohoto roku ztržila za peří o rýnský víc. „Hlúpá baba," povídali doma chalupníci; ona jak živa nevážila své peří, ona nevěděla, kolik je kilogram, ona po léta brala za peří 5 místo 9 zlatých a byla spokojena.

konečně zadluženější u židů než naši. V nejbližším okolí svém kolem Hostišova a pokud vím, na Sedlecku, není slyšet o židovi, jenž by ještě půjčoval peníze. Lid chodí do záložen. Za to tam, kde peníze nejsou tak vzácné, kde je výdělek pohodlnější, kde ještě nezmizelo furiantství selské — tam židé posud mají pěkné žně (křesťanští půjčovatelé nepochybně také), protože furianti vypůjčují si pod rukou a riskantně, bez záruk. Když žid riskuje, počítá, že má také právo vydělat; to je konečně správná logika.

*

Ale selskému a hlavně dělnému lidu nevede se dobře na horách. Výnos horské půdy sedlákovy a výdělky dělného lidu na panstvích jsou malé, všechny životní potřeby jsou drahé a daně vysoké. Ve všeobecné mizerii židům vede se poměrně líp. Ale nepátrá se, proč, nechce se pátrat, proč. Jen když je všeobecné rozhořčení, když lid reptá, řeknou mu „přátelé lidu“: „Dřete se na židy! Jste zaprodanci židů! Ti vám pijou krev!“ Zejména bývají to kněží a jejich náhončí, kteří ukazují prstem na židy. K tomu se přidá nějaká anekdota o židovské nepleše, jak Jajteles nebo Tajteles někoho tam a tam napálil — a tak se ustaluje v lidu myšlení, že všem lidem se vede zle, jenom židům dobře, a když se má lidu pomoci, nezbývá než židy potlouci nebo vyhnat je a jmění jim pobrat. Ze všeobecné bídy není východu jiného nežli jít na židy — to je filosofie lidová obecná všude a také v lidu táborském. Duše davu je spokojena, když někdo za ni myslí, tím více, když za ni myslí osoby posvěcené a Boha zastupující, a když filosofie dochází k výsledkům tak pohodlným a vítaným. Organisované davy hrají ve všech hnutích národních veliké úlohy — klerikálové organisují křesťanský socialismus na horách a s jeho ovocem se ještě shledáme.

Nikdo nechce pátrat po tom, čím si židé pomáhají, a jestliže někteří se i dopátrali příčin, neřeknou lidu pravdu. Židům skutečně vede se vždycky a všude poměrně líp, nežli křesťanskému jejich okolí, ať je to město nebo venkov. Základní příčinou jejich úspěchu jest jen to, že jsou hospodářsky pokrokoví, proti křesťanskému lidu přímo osvícení. V městě žid pravidelně obchoduje; ale nelpí na tradici, protože čte a poznává svět a přispůsobuje se poměrům. Okamžitě přeruší obchod s artiklem x, když obchod s ním vázne a chopí se obchodu s artiklem y, jemuž kyne budoucnost. Na venkově žid sedlačí, ovšem po kapitalisticku, čímž je v ohromné výhodě před drobným sedlákem; ale nic by mu nepomohlo ani kapitalistické hospodaření, kdyby se držel zabedněné rodinné tradice a zasíval obilí nebo pěstoval řípu, když neplatí; ne, on čte a poznává svět a proto své hospodaření přispůsobuje trhu. A v hospodaření samém užívá nejlepších method a nejčerstvějších výzkumů vědy hospodářské. Na tuto pokročilost hospodářskou nelze dost důrazně ukazovat, neboť za židy musí se pomalu rozkolíbávat i sedlák, chce-li být živ na té své tvrdé půdě.

To je tajemství židovských úspěchů! Křesťanskému pohodlí a nejméně křesťanským kazatelům hodí se ukazovat na židy a říkat: „Hleďte na židy! Učte se od nich! Čtěte, vzdělávejte se, pořizujte si stroje, aby se vám líp vedlo na zemi!“ —

Jak by se mohli odhodlat k takovému sebezapření služebníci církve, která devatenáct století káže lidu křesťanskému učení samospasitelné a devatenáct století zažehnává tvrdohlavý a zavržitelný lid židovský, jenž v Krista uvěřit nechce, a tu najednou má přiznat, že těm židům vede se líp bez křesťanství a sedláci i s křesťanstvím že jsou na hromadě? S této strany nelze čekat pro hospodářské uvědomování lidu nic, pranic. Naopak zatemňování jen ještě horší a prostředky k němu ještě nižší, kdykoli se ukáže na obzoru nebezpečí, že lid se konečně z poslušenství a z důvěry kněží vytrhne, aby se osvobodil.

Dvorský šafář na Táborsku, sloužící u nájemce židovského, má o těchto věcech takový rozum:

„Potkal jsem — vypravoval mi — našeho kvardiána. Tuhle, šel jsem s pole a on si tu po silnici špacíroval.

Velebný pane, povídám mu, řeknou mně, jak to přijde, že je to tak uspořádaný na světě nespravedlivě? Jako třebas já a můj pán. Já jsem křesťan, pracuju a dřu se — on chodí jenom okolo toho, ani stýblo nezvedne. Dvacet roku tak vedle sebe hospodaříme. A já nemám nic a on má padesát tisíc. Jak to přijde? A kouknou se: Já jsem křesťan, v neděli jdu na ranní a po ranní muším čekat na něho kolik hodin na náměští — a on sedí od rána v hospodě a hraje si s druhejma v karty. Nemám já recht, že my, pracovitej lid, musíme být proti pánom a že se musíme jednou pozdvihnout a udělat tomu konec? Co tomu říkají, velebný pane, mám pravdu nebo nemám? Vysvětlejí mi to!

A kvardián krčil ramenama a povídal: To já vám, človíčku, nemůžu vysvětlit, to já nevím. A říkal mně, že tuze chvátá, že nemá kdy se mnou se bavit a nic mi neřekl. Ale je to divný opravdu, pokračoval šafář v rozumování, třeba s týmto knězem. Jak se ti kněžové chovají! Já jdu se svým pánem, já jsem křesťan a on je žid. Potká nás v městě ten kněz, pánovi podá ruku a: Má úcta pane X, má úcta, uklání se mu. A já stojím vedle a na mne ani nekoukne, natož aby mně ruku podal, a já jsem křesťan!“ — —

Takhle vypadá skutečnost a postavení kněží v praksi k otázce židovské. Na kazatelně je theorie ovšem jiná. Jenže věřící přec nebudou mít věčně klapky na očích, a jak patrno, jednotlivcům už klapky padají.

Církev a její sluhové drží s každou autoritou a mocností na světě. Kdo má peníze, je pán a má vliv. Proto umazaný oráč křesťanský stojí stranou, když kněz se uklání bohatému židovskému pachtýři. Kněži na patronatě Guttmannově, když Guttmann koupil panství, vyšli mu v procesí naproti, aby uvítali novou vrchnost; a dojista se úzkostlivě kněží ohlížejí kolem sebe na panstvích arcibiskupa pražského, když v jejich společnosti začne někdo hubovat proti židům, kteří jsou na církevním panství pachtýři. Z těch jistě ani jeden se nepochlubí, čte-li protižidovské brožury immunisované interpelacemi poslance V. Březnovského. A vsadil bych se, že v Louňovicích kněz nekáže proti židům.

Opakuji stručně:

Na horách táborských ubývá židů. Židé ve starší době byli tady zlem, vždyť je proto nasadily katolické vrchnosti, aby byli pijavicemi lidu. Lid uvědomělý osvobodil se však od nich nebo je donutil, aby se živili počestně. Kde je křesťanský lid lepší, jsou i židé lepší. Nejlepší vrstvu židů representují nájemci panství a dvorů a ti jsou živlem užitečným, protože hospodářsky pokrokovým a v obchodě správným. Že v městech táborských skoro všechen obchod je v rukou židovských, to je zjev přirozený, tradice mnohých pokolení. Židé byli ve středověku k obchodu odsouzeni jako k nucené práci; jiné živnosti byly jim zavřeny. A stejně byli odsouzeni utíkat se ke lsti a podvodům, protože poctivým způsobem nebyli by mohli ubránit výsledky své práce před královskou komorou, před šlechtou a jinými násilníky, kteří je přicházeli podřezovat jako včeličky, když potřebovali medu. Ale to již patří historii; židé obchodují nyní proto, že obchod je výhodný a že k němu mají talent. Jsou-li kde nekalé přežitky, není jich víc, nežli mezi obchodníky křesťanskými. Jenom starý zvyk a štvaní agitátorův podporují nenávist k židům a k jejich jmění. Zamlčuje se však jejich přičinlivost, střídmost a obětovné vzdělávání dětí.

*

Časopis Čech přál si znáti můj úsudek o židech na Táborsku. Napsal: „To on, pan dr. Herben . . . v poslední své knize z českého jihu píše o všem možném, o honu, o psu svém, i do historie udělal si výlet, ale o působení židů na českém jihu, tak požehnaném a umravňujícím a hospodářsky šťastném, pan dr. Herben — ani muk.“ — Nuže tady má můj úsudek.

J. H.

F. H.

ÚMRTNÍ PROTOKOL.

Jak jste se tu všichni sešli, staří mladí, bohatí chudí na jedné stránce, když jste za života neměli nic společného jen tu naději na smrt! Jak tu za sebou ležíte, přijdou za vámi jiní i já. Uloženo jest lidem zemříti.

„Sešlost věkem“ napsal lékař na tvůj průvodní list. Zemřel jsi stár a pln dnů. Život tvůj byl život lopotný, ale šťastný. Děti tvé a děti dětí tvých měly tě rády. A přece když jsem se tě ptal, přál-li bys sobě, aby se ti navrátila tvá mladá léta, zavrtěl jsi hlavou a pravil jsi: „Zas by mně očekávala jen práce, stáří a smrt. Zkusil jsem na světě všecko, dobré i zlé, nemohu si naříkat, ale nechtěl bych, aby se můj život opakoval.“

A ty, dceruško, jsi zemřela, protože tělíčko tvé nesneslo dechu života. Tvé žití bylo pod prahem vědomí. Přinesla jsi s sebou zárodek smrti. Ratolest, na níž vypučel květ tvé bytosti, usýchá. Nermuť se! Očekávala tě jen bída a strast. Rozmnožila bys jen počet těch, kteří se brzo budou dívat do hrobu tvé matky. A otec tvůj? To není žádný otec!

Však už hle, tvá matka jde za tebou. Neměla s, matko, ještě odcházet. Bylo tě ještě potřebí. Co bude z tvých dětí? Tys byla jejich jediná stráž. Kam se podějí? Tvůj muž je pijan a surovec. Vzpomínáš? Tvá mysl jde dvanáct roků zpět. Ano, byl to hezký šohaj. Leckterá naň se zalíbením pohlížela a leckterá ti ho záviděla. Bylas mladá, zdravá, spořádaných rodičů dcera, a nemohlas tušiti, komu svou mladost a svobodu obětuješ. Ten člověk neměl lásky k tobě ani k tvým dětem, nýbrž jen k sobě a k své náruživosti. Pamatuješ, jak ti přinesla maminka trochu vína, a jak on ti je — nemocné — vypil, víš jak jsi si musila schovávat kousek masa pod peřinou, jak on za tvé nemoci odnášel z domu vejce, drůbež, obilí, a co jen mohl? Víš, jak jsem ho jednou napomínal, aby na tebe byl hodnější, aby se polepšil, prve než pro něho nastanou dnové zlí, že neví, zda i jeho nečeká jednou nemoc, a jak mi odsekl, že on stonat nebude ani doktora potřebovat a když by se mu vedlo zle, že se oběsí? Buď ráda, že nikdy nezvíš, co se stalo s tvým domem a s tvým mužem. Jen to ti mohu říci, že se tvých dětí ujmou hodní lidé, a nebude-li v jejich žilách příliš mnoho krve otcovy, že z nich i něco může býti.

No, tak se ukažte také, babičko! Vy špatně slyšíte? Já budu víc křičet. Nestýská se vám, viďte. To věřím. Po kom by se vám mělo stýskat? Co vás těšívalo, vaše radost, vaše naděje, ty šly před vámi tam, kde vy jste. Vidím vaše vyschlé oči, které už ani plakat nemohly, když podporu vašeho stáří, vaši poslední naději přinesli vám z lesa s rozdrcenými prsty. Posílali vás do vaší domovské obce, když vám nohy vypověděly službu, do obce tam kdesi v horách, kde jste jakživa nebyla, a kde vás nikdo neznal. Smrt vám poskytla útulku, jehož vám odpírali lidé.

Na každé stránce knihy stojí: tuberkulosa plic — třeba několikráte. Dvě slova jen, a kolik bídy v nich vysloveno, kolik nadějí v nich pohřbeno! Hle, tu je jméno hocha, jemuž jsem se nenadál dívat se do hrobu. Takový silný, krev a mléko. Život hrál každou žilkou. Najednou to na tebe přišlo. Zánět plic. Ale jaký zánět plic! Minul týden, tys nevstával, minulo čtrnáct dní i tři neděle. Horečka trávila tvoje mohutné tělo. Když bylo chladno, těšil jsi se na léto, a když bylo teplo, očekávals, že tě podzimní chladno uzdraví. Tvůj duch byl čilý, ale tělo neodolatelně vadlo. A jak rád bych ti byl pomohl! Jak radostně jsem vítal jiskřičku naděje, když někdy zasvitla, a jak smutně jsem ji vždy viděl hasnouti! Jak jsem ti říkati musil: No, mlč, už je to lepší, abych udržel v tobě to, co jediné ti činilo život snesitelným, tu ratolest naděje! Vše marno. Tvé umírání trvalo měsíce, shasínalo jako kahanec. A já jsem malomocně musil na vše se dívat! Jaký byl účel tvého života, když jsi klesl tak daleko před cílem? Jsi tam, kde „nebude lačněti ani žízniti více, a nebude na tě bíti slunce ani žádné horko".

Zde zas malá Helenka, jediná chlouba a zřítelnice očí svých rodičů. Ne nadarmo o tobě říkali: „To děvče je tuze moudré, to neporoste!" Škola a učení bylo ti hračkou. Proč bylas vždy tak zádumčivá, vždy sama pro sebe? Proč skrývalas se s knihou v ústraní, když tvé kamarádky skotačily? Tvůj život nebyl z tohoto světa. Byl příliš jemný. Tušilas, že jsi jen jako hostem a příchozím, a že dnové tvoji jsou sečteni? Nemělas přece odcházet! Pamatuješ se, jak tvá matka byla celá ustrašena, když se u tebe objevily první známky zánětu mozkových blan? Jak visel zrak rodičů tvých na tvých očích, jichž jas se kalil den co den, a jak s bolestí zřeli, an tvoje mysl tak jasná dřív a bystrá se obestírá mlhou, jež se neměla více rozplynout. Ještě dnes tvoji rodiče, vetší stařečkové, vzpomínají na tebe jak zářný meteor, který osvěcoval jednotvárnost jejich života. Spadla koruna s hlavy jejich!

A kdes ty se zde octl, Jakube Rovegane, synu jižních krajů, mezi těmi, s nimiž nemáš společného ni rodu ni historie svého života? Žádný z nich nezkusil otroctví, nikoho nezavál osud tak daleko od jeho kolébky. Tvou vlastí byl celý svět, ale konec tvé životní dráhy je zde. Již nikdy nevzepřeš činek, již nikdy nebudeš tančit při zvucích tamburiny. Co bude z tvé kudrnaté Mařenky? Kam se poděje tvá žena? Ještě v neděli jsi „pracoval", teď ležíš bez hnutí, a tvá žena oplakává „svého starouška dobrého".

DĚTSKÝ KOUTEK.

ANNA SEWELLOVÁ:

Koníček krasavec.

Životopis koňův, jejž sám vypravuje.

IX.

Druhý den po snídaní Jožka zapřáhl Potěšení do kočárku panina, aby ho odvedl na faru. Přišel se též námi rozloučit, a Potěšení ještě na dvoře řechtalo nám poslední pozdrav. Na to osedlal Jan Lucku, mně dal uzdu a odvedl nás ke hraběti W—, příteli pánovu. Přijeli jsme k nádhernému domu, u kterého byly rozsáhlé stáje. Do dvora jsme vešli kamennou branou a Jan se zeptal, kde je pan Jiří. Za chvilku přišel: byl prostředního věku pěkně ustrojen a na hlase jeho bylo znát, že je zvyklý, aby ho lidé poslouchali. K Janovi byl přívětivý, na nás pohlédl zběžně a odevzdal nás potom sluhovi, jenž nás dovedl do stáje: každého do zvláštní komůrky. Stáj byla veliká, vzdušná, a komůrky naše hraničily. Očistili nás a nakrmili, potom přišel Jan i pan Jiří za námi. Jiří měl nyní s námi jezdit.

„Nuže, drahý," pravil k Janovi, když nás byl oba dva důkladně prohlédl, „nevidím žádné chyby na těchto koních, ale víme všichni, že koně mají své zvláštnosti, právě tak jako lidé, a že někdy jest třeba s každým různě zacházet; máte-li o některém z nich co zvláštního podotknouti?"

„Slyšte," odvětil Jan, „nevím lepšího pánu koní v celé krajině a trápím se nad tím, že už s nimi nebudu jezdit. Ale nejsou stejní. Černý — říkali jsme mu Krasavec — je dokonalá povaha; soudím, že od malička bylo s ním jen přívětivě nakládáno a že ran nepoznal, neboť poslouchati jest mu radostí a největším potěšením jest mu konat pánovu vůli. Druhý, hnědák, je špatně vychován, jistě s ním v mládí zle nakládali. Když jej pán kupoval, bylo mu to také řečeno. Je to klisna, a když k nám přišla, chňapala po všem, a byla velice potměšilá. Jak se však obeznámila a poznala, že jsme k ní vlídní a do jakého místa se dostala, polepšila se. V posledních třech letech neviděl jsem u ní ani známky divokosti, a když se s ní vlídně zachází, je nejlepším koněm na světě. Má jen od přírody dráždivější povahu nežli Krasavec; mouchy ji víc rozčilují, nemá-li na řemeni něco v pořádku, více ji to znepokojí, a myslím, kdyby ji někdo trýznil, že by dosud platila hotovýma. Však víte, že i mnohý cvičený, ale bujný kůň kope."

„Pravda," řekl Jiří, „rozumím vám úplně, ale v tak velkých stájích jako naše jsou, najdeme mezi dobrými sluhy i špatné. Snažím se všemožně a dohlížím pilně, víc však nemohu

dělat. Budu si pamatovat, co jste mi řekl o jiné láku."

Právě byli ve dveřích, když se Jan zastavil a řekl: „Ještě jsem vás zapomněl upozornit, že naše koně nenosili vypínačů ani jeden! Krasavec vůbec neví, co to je, a když jsme kupovali Lucku, řekli nám, že právě toto zařízení zkazilo její povahu."

„O," vece Jiří, „u nás kůň musí přivyknout vypínači; naše koně všecky nosí hlavy ve vypínačích; víte, já mám mnohem radši obyčejnou uzdu, a pan hrabě také je uznalý ke koním, ale když jede naše lady — to je hůř! Chce mít vše stylové, dle nejnovější mody, a nemají-li koně u jejího kočáru co nejvíce vypjaté hlavy — ani vidět jich nechce. Já jsem se vždy vypínačům vzpíral a zůstanu jejich odpůrcem, ale jede-li Její Milost, musejí koně mít hlavy vzhůru."

„To mne mrzí, velice mrzí," pravil Jan, „ale teď už musím jít, sice zmeškám vlak." Obešel nás každého zvláště, naposledy k nám promluvil a pohladil nás, byl smutný, poznali jsme to po hlase. Odešel potom, a od té doby jsem ho už nespatřil. Druhý den ráno přišel hrabě, aby si nás prohlédl, zdálo se, že je s námi spokojen. „Mám důvěru v tyto koně," pravil, „neboť přítel Gordon mi je dokonale popsal. Co se barev týče, nejsou velkým ziskem, doufám však, že pro venkov do kočáru se nám budou dobře hodit. Než se vrátíme do Londýna, budeme hledět někdy připřáhnout Barona. Soudím totiž, že tento černý je znamenitý pro jízdu."

Jiří mu sdělil, jaké podrobnosti mu o nás Jan vypravoval. „Dobrá," odvětil hrabě, „třeba tedy dát na klisnu dobrý pozor a vypínač jí uvolněte; však si oba naň zvyknou. Nejdřív se ovšem budou trošku vzpouzet, ale doufám, že se to vše poddá. Zmíníme se o tom naší paní." Během odpoledne nám dali postroje a zapřáhli nás do kočáru, potom jsme jeli k domu. Tam jsme zarazili. Byl veliký; as třikrát větší než Gordonův, ale co do přívětivosti se mu ani z polovice nevyrovnal; je-li koni vůbec dovoleno, pronést o tom své mínění.

U dveří stáli dva sluhové ve hnědých stejnokrojích. Měli červené výložky a bílé dlouhé punčochy. Najednou jsme zaslechli šustění hedvábných šatů — naše paní přicházela. U nás se zastavila a prohlížela si nás. Byla vysoké postavy a vyhlížela velice pyšně. Mně se zdálo, že s něčím nebyla spokojena, ale neříkala nic a vstoupila do kočáru. Měl jsem dnes poprvé na sobě vypínač a ač bylo nepříjemné, že jsem nemohl kývat hlavou, přece jsem neměl hlavu výš, než jak jsem ji obyčejně nosíval.

Více jsem se obával, co tomu řekne Lucka, ale zdálo se, že i ona je klidna a spokojena. Následujícího dne jsme měli zase vézti paní. Kočár zastavil přede dveřmi, a sloužící zase tak stáli ve dveřích jako včera; opět jsme slyšeli šustot hedvábí, ale když paní sešla se schodů, zastavila se a pravila: „Jiří, koně musejí mít hlavy výše, vždyť takto se ani nemohou před lidmi ukázat." Jiří skočil s kozlíku a pravil velice uctivě: „Prosím za odpuštění, Milosti, ale tyto koně nenosili vypínače tři léta, a pan hrabě pravil, že bude jistější, když mu budou přivykat pomalu; ale přeje-li si Vaše Milost, mohu jim trochu více řemínek utáhnout." „Učiňte tak", pravila.

Jiří k nám přistoupil a zkrátil řemínek o jednu dírku. Maličkost! a už ji cítíme ať při zlém nebo při dobrém! Ten den jsme jeli do velikého kopce, a tu jsem porozuměl tomu, co Jan a Jiří mluvili o vypínači. Chtěl jsem sklonit hlavu a s celou chutí běžet do kopečku, jak jsem tomu býval zvyklý. Ale chyba lávky! musil jsem hlavu držet vztyčenu! Celý jsem se upachtil a zadýchal, neboť všecka tíže padla na hlavu a hřbet. Když jsme se vrátili, povídala Lucka: „Nuže, teď už víš, jaké to je, co? Tohle však ještě není nejhorší, a nebude-li to horší, neřeknu ani půl slova, neboť nás zde znamenitě krmí. Ale budou-li vypínač utahovat víc a více, ať si dají pozor! Já toho nesnesu a nechci toho snášet!" Den za dnem byly řemínky o dírku zkracovány. Už jsem se netěšíval na projížďku jako jindy! Začínal jsem se jí bát. I Lucka bývala nepokojná, ač málo o tom mluvila. Ale nejhorší teprve přišlo...

(Pokračování.)

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Malá Mařenka americká měla těžkou hlavu z jedné záhady. Dávno a mnohokrát něco slyšela od otce i matky, a pořád si to nemohla v hlavě srovnat. Proto se ještě jednou ptala:

— Tatínku, kdes ty se narodil?

— V Bostonu.

— A kde maminka?

— V Chicagu.

— A kde jsem se narodila já?

— Ve Filadelfii.

— Tohle je mi velice divné, řekla zamyšleně, jak my tři jsme se dostali dohromady! —

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.

Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 10. listopadu 1907. Číslo 45.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor 5 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

UKÁZKY Z JAPONSKÉ POESIE.

PŘEKLÁDÁ HELENA MALINOVA.

KWOKO TENNO:*)

SNĚŽENKY.

Pro Tebe, drahá má,
jíž nade vše mám rád,
sněženek zářící
byl jsem květ natrhat.
A jaro nebylo!
Ni zeleň v šíři lad:
Jen vítr polem vál
a na šat sníh mi pad.

*

KIBINO:**)

VZPOMÍNKA.

Zlé větry všechno listí mi urvaly.
A umřel jas, jenž barev byl už mdlých...
... A teď na hedváb duše tiše se navály
tíživé vůně květů švestkových...

*

MITSUNO:***)

DOMŮ.

Zvedněte růže
hlavičky své:
vždyť domov volá,
vždyť domov zve!
Domov, oh, domov,
kde vítr zpívá
vlažný a tichý...
kde jaro se pousmívá.

*

SOSEI:†)

LUPIČ KVĚTIN.

Ó rci mi jen, kde vítr zlý ten dlí,
jenž od stonku mi urval květinu vždy smavou.
Ó rci mi jen, kde vítr zlý ten dlí,
ať bolest nevíří už chorou mojí hlavou.

Ó rci mi jen, kde vítr zlý ten dlí,
bych ukázal mu hněv a pomstu svoji žhavou!

*) Mikado, panoval 885—887 po Kr.

**) Je známo z jeho života jen datum úmrtí. Zemřel r. 775. po Kr.

***) Sedlák. Ohochikafuhi no Mitsune vydal okolo r. 900 po Kr. společně s Tomonorim, Tsurayukim a jinými sbírku „Kokinshu“.

†) Vlastně: Voshimine no Hironobu. Byl synem biskupa Hendzyo a žil ku konci 9. století po Kr. jako budhistický kněz v klášteře v Riyan-inwin.

DR. J. EV. JIRÁSEK:

NEMOCNÉ POSTAVY ROMÁNŮ DOSTOJEVSKÉHO.

VIII.

V románě Hráč vystupují tři hlavní nemocné postavy. Dvě z nich už znáte ne sice osobně, ale znáte jejich nemoc. Hráč, hrdina románu Alekséj Ivanovič, je podoben Raskolnikovu. Je učitelem v domě generála Zagorjanského a je šíleně zamilován do nevlastní dcery tohoto generála Pavlíny Alexandrovny, která jej mučí a týrá, avšak přece jenom miluje, až mu utíká, jako utíkala hysterická Nastasie Filipovna Rogožinu. Tato Pavlína jest rovněž zcela podobna Nastasii Filipovně. Jako Rogožin viděl před sebou pouze svoji Nastěnku, tak Alekséj s počátku vidí svoji Pavlínu, ale stane se z něho náruživý hráč ruletový. Láska jeho, pro kterou vlastně se hráčem stal, později se zvrátí. Zbude jiná láska: ruleta. Alekséj jest podivín hádavý, krutý, vyzývavý. Je fatalista, avšak zároveň sebevědomý. „Pochyboval jsem já jen trošičku málo o sobě?“ praví, a jinde zase: „Celou poslední dobu bylo mi jaksi úžasně protivno činy a myšlenky své měřit podle jakékoliv morální míry“. Je velice ješitný a ctižádostivý, zlý. „Mně se zachtělo ze všech si ztropit smích a sám z toho vyjíti jako junák. Ať se podívají!“ Je lehkomyslný: vyhraje lehkomyslně veliké peníze a soudí: „Peníze mi byly drahy! Jsem jist, že rozházel bych je opět s nějakou Blanche a zase jezdil bych v Paříži tři neděle se spřežením vlastních koní za 16 tisíc franků.“ V kapse má posledních 20 fridrichsdorů, je daleko v cizině, bez místa a bez prostředků k živobytí, bez naděje, bez rozpočtů — a nestará se o to a hraje na ruletě. Je pohlavně vzrušen: nemůže slyšeti

šustot šatu Pavlíny Alexandrovny, ale když ona mu uteče, vrhá se v náruč prvé lehké ženy a líbá jí nohu pouze z pohlavního rozčilení. Na krásu ženy dívá se s hrůzou. O jedné krásce, již poprvé vidí, praví: „Má jednu z oněch tváří, jichž se možno zděsit." Má svou ideu, o níž takto charakteristicky píše: „Někdy nejšílenější myšlenka, nejnemožnější, zdánlivě tak silně uvízne v hlavě, že ji považuješ na konec za něco uskutečnitelného. Spojuje-li se idea se silnou, vášnivou touhou, tu vezmeš ji na konec za něco fatálního, nezbytného, předurčeného, za něco takového, co již nemůže nebýt a nestát se. Možná že jest zde . . . nějaká kombinace předtuch, nějaké neobyčejné úsilí vůle, sebeotrávení vlastní fantasie." Jeho idea jest: „Musíš vyhrát v ruletě." Ačkoli veliké peníze, které vyhrál, zcela vyhodil cizí ženě, přece znova žene se k ruletě, až zcela zchudne, i vydělává potom „jako lokaj" a když má něco peněz, zanáší je zase do herny. Zdá se, že někdy jedná impulsivně ve stavu mrákotném, jako jste viděli u Raskolnikova. Jeho povaha jest sugestivní: on dělá, co mu poručí žena, kterou miluje, ale čin jeho nesmyslný, ba klukovský, který sám potom sosnuje, zdá se, že jest vykonán ve stavu náhlé duševní mrákoty. „Otočil jsem se a mlčky šel jsem konat její rozkaz. Arci bylo to hloupé . . . avšak když jsem se blížil k baronce (kterou veřejně urazil), pamatuji se, mne jakoby cosi štvalo . . . Byl jsem zrovna opilý." Čert ví, co mne k tomu dohnalo. Zrovna jako bych byl s hory letěl." Po tomto záchvatu procházel v parku celý večer. Podobá se tento stav malému záchvatu, jak jste viděli u Raskolnikova, který také v záchvatech a po nich rád se toulal. Totéž viděli jste u Myškina. O tomto svém činu rozpráví dál: ví, že svoji hrubost provedl v nemoci a to proň jest polehčující okolností, jak to i v medicině se potvrzuje, že „bývá taková nemoc, takové chvilkové pomatení, kdy si člověk skoro ničeho není vědom nebo jen na polo, nebo na čtvrt". On sám ovšem se tak svému okolí vymlouvá, ale jistě i v této výmluvě jest hodně pravdy. Také důkaz, že Dostojevský studoval psychyatrii a znal podobné případy z literatury, jaké líčí, a že pozoroval sama sebe na základě těchto případě anebo naopak.

Jeho vášnivá láska je zajímavá. Z lásky by vraždil svoji milovanou a je rád, když ji může aspoň slovy dráždit a trápit. „Víte-li, že vás někdy ubiju?" povídá a zase: „Proč vás miluji, nevím. Víte-li, že snad vůbec nejste krásna? Považte, já ani nevím, jste-li krásná či ne . . . Srdce jistě máte nekrásné, mysl neušlechtilou . . ." „Mne mnohokrát nezdolně táhla touha udeřiti vás, zmrzačit, zaškrtiti . . . Čím je mi váš hněv? Miluji bez naděje a vím, že potom tisíckrát víc vás budu milovat."

Takovýchto scén jest u Dostojevského v každém románě několik. Trápit ženu milovanou, trýznit ji, mučit ba vraždit a tím více ji milovat. Jsou tací lidé a jejich vzrácenost nazývá se sadismem. Sadisté bijí ženu ba vraždí, aby jí pohlavně užili. Zde jedná se pouze o sadism více mravní nežli hmotný. Alexěj sám se ponižuje před Pavlínou: jeho láska jest otrocká, slepá, Rogožinovská. „Mně stačí" praví jí „doma vzpomenouti si na šelest vašeho šatu a jsem hotov ruce si ukousat". Jiným stačí vidět šat ženy, vzít do ruky její střevíc atd., aby byli pohlavně vzrušeni. Tato zvrácenost sluje fetišism. Jinde praví Alexěj: „Odmítnete-li mne jako přítele, snad neodmítnete mne jako sluhu".

Pavlína Alexandrovna jest osoba hysterická. Hlavní její vlastností jest opovrhovati tím, koho vlastně miluje, aniž by si toho jasně byla vědoma. Alexěje objímá a líbá, ale hned od něho uteče k jinému. Dává mu rozkaz, aby urazil neznámou dámu, která ani jí ani jemu nic neudělala a provádí okázalé nemožné skoky mravní. Na konec stará se o Alexěje, aby on o tom nevěděl a snad by si jej vzala, kdyby Alexěj neměl už milenku jinou: ruletu.

Avšak v románě jest nová jedna postava, se kterou seznámit se nebude nezajímavo. Je to generál Zagorjanskij. Tento starý už vdovec najednou zahoří láskou k lehké ženštině, která pod nepravým jménem Blanche de Cominges hledí jej získat doufajíc, že on, generál, zdědí milionové jmění po své tetě. Avšak tetě se umřít nechce, naopak přijíždí do Rouletenburgu (kde se děj románu odbývá) a prohrává zde ohromnou sumu peněz. Generálovi pak zřejmě dává na jevo tato stará teta, že mu nedá nic a on je zoufalý, když vidí, že jeho Blanche chladne ve své lásce. V okamžiku, když vidí generál, že snad Blanche jest proň ztracena, pozbývá rozvahy úplně ba upadá v bezvědomí a probudiv se, mluví zmateně. Po tomto záchvatu, ačkoliv jeho postavení se zlepšilo, neboť později se přece ožení s Blanche, jeho duševní stav zůstal změněný. „Uvažovat nebo třeba jen vést dost málo vážný hovor naprosto již nebyl schopen . . . Často se smával, leč jakýmsi nervósním, bolestným smíchem, jako by se dusil. Někdy sedí po celé hodiny chmurný jako noc . . . Mnohé věci docela ani si nepamatoval; stal se do nesmyslnosti roztržitým a navykl hovořit sám s sebou. Jediná Blanche mohla ho oživit, ano i záchvaty teskné nálady, když zalézal do kouta, značily jen to, že dávno již neviděl

Blanche, nebo že ona někam odjela a jeho s sebou nevzala nebo odjížděje se s ním nepolaskala. Proseděv hodinu nebo dvě pojednou začne se rozhlížet, je v starostech, ohlíží se, vzpomíná a zdá se, že chce něco najít, nevida však nikoho a na nic si nevzpomínaje nač se chtěl zeptat, zase upadal v zapomenutí pokud se neobjevila Blanche. Jedenkrát se tak zaradoval, že se až rozplakal". Je zcela pasivní: „dával se vodit do restaurantů a divadel a rád vytahoval tobolku s penězi před lidmi. Rozzlobil-li se, začal řež bez začátku a konce, páté přes deváté, křičel bez vážné příčiny jako dítě. „Nikdy řádně nedovedl se vyjádřit. Rád vzpomínal na dřívější léta na nebožku ženu, hospodářství... Trefí na nějaké slovo a zaraduje se z něho a opakuje stokrát za den, třeba že vůbec nevyjadřuje ani jeho citu ani myšlenek." Býval dříve veselý, žoviální a starostlivý o svoji existenci; nyní je opak toho: neví ani, kdo se oň stará a jak žije. Konečně po krátké době zmírá mrtvicí.

Nápadné znaky nemoci generálovy jsou: jeho vášnivé vzplanutí lásky v pokročilém věku a pozdější úplná změna charakteru. S těmito příznaky setkáváme se v nemoci zvané senilní demence či blbnutí starých lidí. Generál byl by čím dál tím více závislým na svém okolí, které by s ním musilo jednati tak, jak by on sám jednati měl a jak dříve jednal. Generál byl raněn mrtvicí, asi krvácením mozkovým. Některá ze starobně křehkých jeho tepen mozkových pukla a vylitá odtud krev zničila životu nezbytné partie. Také jeho prvý záchvat bezvědomí mohl povstati už na základě změn v cévách mozkových jako celá jeho demence senilní. Změny takové také často mají původ svůj v syfilis.

A tak bychom mohli generála považovati za syfilitika, kdyby bylo jiných rodinných známek, zejména v jeho potomstvu. Syfilis jest jako alkoholism, kletbou celých generací. Stižený otec nebo matka dávají život často tvorům, kteří zmírají v útlém věku nebo trpívají těžkými nemocemi jmenovitě nervovými (tabes) a duševními (progressivní paralysa).

NA BÍLÉ HOŘE ROKU 1620.

I. Pohádka o Patru Dominikovi.

Není obzvlášť dovedně vymyšlena, ale přes to nalézá sluch u věřících až po naše dni, legenda o P. Dominikovi.*)

Pověst o P. Dominikovi má i Gindely. Vypravuje, že druhé válečné poradě mezi bavorským vévodou Maxmiliánem a generálem císařským Buquoyem, bezprostředně před povelem k bitvě na Bílé Hoře, přítomen byl také karmelitský mnich P. Dominicus. Hrabě Buquoy chtěl prý se bitvě na Bílé Hoře vyhnouti, poněvadž se obával silně ohraženého vojska českých stavů, ale přicválal podplukovník Lamotte se zprávou, že obhlídl postavení české a neshledal ho příliš pevným. Tomuto rozpakování učinil přítrž P. Dominicus, jenž posud mlčky rokování vůdců naslouchal. Chopil se slova. Omlouval se především, že nejsa tázán, dovoluje si přednést své mínění, potom napomínal přítomné výmluvnými slovy, aby důvěřovali v pomoc boží a udatně bitvu započali. A tak Buquoy přestal odporovat a projevil svůj souhlas, aby se bitva svedla. Heslo k bitvě vydané od vévody bavorského znělo Sancta Marka.

Obšírně a beletristicky žvanivě zpracována jest legenda o P. Dominikovi od jezovity J. Svobody (Katolická reformace a mariánská družina, Brno 1888). „Když tak generálové rokovali, vstoupí řeholník, P. Dominicus a Jesu do stanu, řka: „Odpusťte, pánové, že tak bez pozvání přicházím. Vím, že se radíte o bitvě; já pak soudím, bojovati ihned. V Boha doufejte! Rodička Boží bude s vámi a všichni Svatí, jejichžto oktáv právě dnes připadá. Srdce mějte, nepřítele přemůžete!"

Katolickým generálům se tento chudobný řeholník, který u všech pověsti svaté požíval, zdál jako druhý svatý Jan Kapistrán, kterýž svým časem vojínům podobně srdce dodával a v bitvách proti Turkům s křížem svým v nejprudším ohni stával. Když takový svatý muž připovídal pomoc Boží a vítězství: tu nikdo více nepochyboval, i uzavřeli tedy bitvu hned.

Katolické vojsko se k bitvě připravilo důstojně. Tu před očima nepřítele konali svatou Zpověď (bylo asi 17 jesuitův a jiných zpovědníků při vojště), kněží sloužili mše svaté a podávali Velebnou Svátost, celé zástupy vojákův se sestoupili a na hlas růženec modlili."

Ale ještě to nepomohlo vojsku císařskému. Uprostřed bitvy nastal v císařském vojsku pokřik: „Již jsme ztraceni," vojsko se mělo k útěku, Čechové volali: „Viktoria". — „Maxmilian — vypravuje P. Svoboda — tu stojí, celý bledý, vedle něho řeholník P. Dominicus a Jesu. Maxmilian úzkostlivě hledí na kněze: „Co to, Otče, praví, co to, naši utíkají, nepřítel viktoria volá?" Řeholník žene k vojsku až k nejpřednějším řadám, v ruce drží obraz, obraz Panny Marie s vypíchanýma očima, zdvihne obraz do výšky a volá: monstra te esse matrem — okaž, že jsi matka naše, s ním hrdinský Tilly. Velebystrým okem poznává v tu chvíli, kde je chyba, 500 mužů výborné jízdy má pohotově — — —" A tak císařští zvítězili nad vojskem českým.

---

*) Přinášíme některé kapitoly z Krebsova díla Die Schlacht am Weissen Berge, Vratislav 1879. Nepřinášíme doslovný překlad, nýbrž volné zpracování s doplňky, kterých pro lepší porozumění bylo potřebí v listě neodborném.

Gindely vypravuje dále, jak po vítězství císařských na Bílé Hoře z rohu hojnosti císařovy spustil se zlatý déšť vyznamenání, milostí a darů pro všechny, kdož o vítězství měli zásluhy:

„Také P. Dominicus neustoupil s jeviště činnosti své bez náležité odměny. Císař uznávaje vynikající služby tohoto mnicha karmelitského, věnoval karmelitskému kostelu v Římě zlatou, drahokamy ozdobenou korunu, Dominica samého pak velice vyznamenal, když přišel do Vídně a se představil. Pověst o zbožnosti zjednala mnichovi, když se vracel do španělské své vlasti, všady nejčestnější přijetí. Vítězství na Bílé Hoře bylo se jménem jeho tak úzce sloučeno, že se připisovalo jeho modlitbám. Celý svět chtěl jej spatřiti, požadoval od něho zázraky a vzdával mu poctu jako svatému; lid mu líbal ruce, trhal a uřezával kousky z oděvu jeho a choval je jako vzácné ostatky.

V Paříži, kam se také dostal za svého návratu, vypravovalo se, že po pět let nepožil žádného pokrmu a že mu dodává síly jen hostie, kterou denně přijímá; někteří pravili, že jej viděli také ve vzduchu se vznášeti nebo tvrdili aspoň, že to slyšeli od lidí hodnověrných. Na kázání P. Dominica v kostele při špitále sv. Ludvíka scházelo se tolik posluchačů, že se do kostela nemohli vejíti. Jednotliví vyslanci protestantští podávali domů uštěpačné zprávy o poctách, jakých se Dominicovi dostávalo, jmenovitě se posmívali trpělivosti, s jakou mnich přijímal tyto pocty. Zda-li takovéto úštěpky byly oprávněny, těžko rozhodnouti, jelikož Dominicus asketickým svým životem a zřeknutím se všech hodností církevních podal důkazy o své pokoře. Král Ludvík také spatřoval v Dominicovi božský nástroj; i tázal se ho proto za jednoho slyšení, jakým způsobem by se mohl zmocniti města Montabanu,, k jehož obléhání se právě chystal. Mnich mu radil, aby dal vypáliti na město 400 ran z děl, načež prý se město vzdá. Podle této rady se zachovali 19. září 1621, ale slíbený účinek se nedostavil, takže posměch odpůrců byl tentokráte oprávněn."

Velmi záhy se jednalo, aby P. Dominicus byl blaho- a svatořečen. Důležitým svědkem pro nebožtíka byl vévoda bavorský Maxmilián; vždyť k němu byl od papeže poslán Dominicus s mečem posvěceným r. 1620 a při něm se zdržoval. Než historiky zajímá jen okolnost, měl-li P. Dominicus vliv na rozhodnutí válečné rady či neměl.

Dr. Julius Krebs soudí, že účastenství Dominicovo v radě válečné je smyšlenkou. Podle Breyera — praví — karmelitský mnich Pater Dominicus Scalzo de Jesu Maria přibyl do ležení vojenského vévody Maxmiliana u Schärdinku 19. července 1620. Maxmilián už dříve přál si ho poznat pro jeho svatou pověst a P. Dominicus, muž 61letý přání jeho (k rozkazu papežovu) vyhověl.

Císařský vyslanec kníže Savelli líčil jej císaři Ferdinandovi II. z Říma 19. června 1620 jako uomo di bontà e costumi angelici to jest jako muže dobrotivého a mravů andělských. Císař Ferdinand II. žádal potom Maxmiliána bavorského 4. září, aby Pátera jeho jménem pozdravil a pozval jej do Vídně, kde doufá se s ním „pokochati". Dne 16. srpna mnich měl italskou řeč k Maxmilianovi a k jeho okolí a udělil potom vévodovi škapulíř svého řádu. Podle Savelliho přišel Pater Dominicus s nejsilnějším předsevzetím posloužit císaři a náboženství katolickému. Maxmiliánův bratr, kolínský kurfiřt, psal počátkem srpna 1620. do Mnichova: že „doufá od přítomnosti tohoto velikého služebníka božího určité vítězství pro katolickou armádu", a vévoda Maxmilian mu odpověděl později: Zajisté, že modlitba mnohých a mnohých pobožných lidí, obzvláště přítomnost svatého P. Dominica velice k vítězství přispěla.

Po bitvě bělohorské Pater Dominik odešel do své španělské vlasti nazpět a cestou navštívil císaře Ferdinanda II. ve Vídni. Císař Ferdinand II. nalezl v něm tak veliké zalíbení, že si na svatém otci ještě jednu návštěvu jeho vyprošoval. Podle Hurtera Pater splnil přání císařovo po své cestě do Francie, kdež napřed vykonal velmi mnoho divotvorných i nedivotvorných skutků; a dokončil také v klášteře Karmelitánů ve Vídni svůj „svatý" život.

O tomto Pateru Dominikovi se tedy vypravuje, jak čtenáři četli, že přistoupil za rozporu katolických vojevůdců v radě válečné před bitvou bělohorskou se zdvořilou omluvou k vojevůdcům a svým připomínáním přispění božího a Panny Marie, jakož i poukazem na spravedlivou věc, za kterou se bojuje, posílil důvěru vojevůdců a pohnul je, aby bitvu přijali. Podle dějepisce Hurtera nalézal se mnich v čas boje uprostřed mezi bavorskými vojáky a rozplameňoval je k udatnosti pozdviženým křížem. Podle téhož spisovatele přijel za bitvy Tilly k Pateru Dominikovi a vytrhl mu jablko z ruky se slovy: „Otče, já umírám hlady." Historka, kterou si dali ujít novější vypravovatelé o bitvě bělohorské.

Podle náklonnosti a vkusu vypravuje se rozličně o přítomnosti mnichově ve válečné radě. U Pešiny z Čechorodu se praví (latinsky): „Byl přítomen . . . Dominicus, který sliboval jisté od boha vítězství, jakoby mu zjevno bylo." U Gualda Priorata předstoupil mnich, protože pozoroval nerozhodnost vůdců s obrazem Ukřižovaného před vojevůdce. U Hurtera objevil se ve stanu (!) se starým obrazem mariánským, kterému Čechové oči vypíchali. U Gindelyho je napomínal jen slovy, aby v pomoc boží důvěřovali a k útoku přistoupili.

Pokud vím, praví Krebs, první zprávu o vstoupení Dominikově do válečné rady obsahuje jedna relace u Brendla. „Ale již Brendel měl tušení, že je úmyslně vymyšlena: „Historka je tak volně k rela-

i přilípnuta, že myšlenku předchozí věty jen opakuje.“ Praví se totiž v relaci o roce 1620: Stalo se přece rozhodné usnesení, že se má útok učinit ve jmenu božím, protože věci a cti jeho se týká, a obzvláště P. Dominicus de Jesu Maria Carmelitanus přistoupil z vlastního popudu (omlouval se skromně, že netázán byv své mínění vyslovuje) a s velikou výmluvností naléhal, aby spoléhali na důvěru v Boha a udatně útok učinili.

A od té doby veliká část pramenů mladších stereotypně opakuje scenu, kterak P. Dominicus viděl nesvornost vůdců, kterak váhajícímu Buquoyovi řekl: Já nevolán a netázán přistupuji k poradě vaší, ale žádám a přikazuji vám, abyste důvěřovali ve vítězství a bitvu podstoupili. Překvapují svou slovní podobností ony zprávy, v nichž se připomíná přítomnost mnichova ve válečné radě. Každý musí doznat, že chybí jen pečet továrny, aby byl konstatován jeden a týž pramen, ale značku non rogatus a nemine vocante (netázán a nevolán) máme před sebou.

Breyer byl první, který vyslovil liché podezření proti legendě o Karmelitánovi; utěšuje se však tím, že vévoda Maxmilian, jak se podobá, úmyslně jméno mnichovo ve svých dopisech vypustil. Proč úmyslně? Breyer se vyslovuje dále, že největší zásluhy si získal o vyšperkování osoby Dominikovy životopisný obraz r. 1669 v Lyoně vydaný, a připomíná ještě, že se v obraze výskytují „ohyzdné báchorky“.

Nuže, za zvláště chutnou nepokládám také báchorku o přítomnosti Dominikově ve válečné radě. Především není pravda, že Karmelitán byl válečné poradě přítomen. Žádná ze tří nejstarších a ze tří nejhlavnějších zpráv o bitvě bělohorské se o ní nezmiňuje. Mohlo by se namítnout, že zpovědník Buquoyův Fitsimon mohl ji ve zprávě o bitvě přejít, aby nemusil svého zbožňovaného Buquoye stavět do stínu nějakého nepatrného mnicha; mohlo by se snad tvrditi, že vévoda bavorský Maxmilian událost tu zamlčel úmyslně ze ctižádosti. Ale jaký by byl měl důvod Tilly ve své zprávě o bitvě, jenž psal proti Buquoyovi, aby se o mnichovi nezmiňoval a aby zásluhu o rozhodnutí připisoval spíše císařskému plukovníku Spinellimu?

A konečně není Dominicus jmenován v důležité knize Dicchiaratione, kdež zdůrazněn moment věcný, že totiž byl učiněn v radě válečné návrh na svedení šarvátky jakožto prostřední cesty mezi bitvou a ústupem — ta okolnost odstraňuje osobu Patera Dominica jednou pro vždy z líčení bitvy.

Mnohem později než Breyer vyslovil pochybnost o pravdivosti legendy Majlath v Geschichte der oesterr. Kaiserstaates, ale jenom proto, že Khevenhiller nic o Dominikovi nemá. Z vnitřních důvodů teprve Brendel opřel se pověsti. Gindely vzkřísil sice Patera Dominika ve III. díle Dějin českého povstání, odvolávaje se na dva historické nálezy archivální: na pramen Ganzer Verlauf atd., který je však dokázaně kompilací a ne pramenem původním, a na dobrého kanovníka Auberta z Antoríu, který nikdy nežil.

Beru tedy hrobnickou motyku opětně do rukou, končí Julius Krebs, abych Patera Dominica, pokud se týká přítomnosti jeho ve válečné poradě před bitvou bělohorskou, právě tak svědomitě uložil k poslednímu odpočinku, jako jsem doprovodil k hrobu před tím dva otce jeho, totiž Ganzer Verlauf a kanovníka Auberta,“ jenž osobně se bitvy súčastnil.“

———

VĚRA PÁDOVSKÁ:

REFLEXE U MOŘE.

I.

Věř oceáne, děláš na mne dojem
člověka, který celý život prohrál
jak zručný herec v komediích různých
vždy masky změně dle potřeby náhlé,
dnes vášně schopen, hněvu, svárů, pomsty
a jindy tichého jen zrcadlení
modrého nebe. Než to jsou jen masky.
Však v hluboku, kde měl bys míti srdce,
jsi ukrutný, že vskutku mezí nemáš
v té svoji kolosální lhostejnosti:
vždyť tolik pokladů tam na dně chováš!
Však jak bys budhistický filosof byl,
ty oplachuješ kterés drahé tělo
tak stejně jako červa, jenž v ně ryje.

II.

Jde bílá cesta směrem k Arkoně.
Po levé straně hradbou Jericha
ční bílý, smutný útvar křídový
a na pravo je moře.
Přes chvíli
žene se vlna v barvě smaragdu,
jakou si právě vybral oceán —
zpěněný hřeben čechrá hrozebně
a šumíc postupuje blíž a blíž,
až vysoká a strmá s bravurou
narazí vztekle na skalnatý břeh,
jak by kdos vztyčen před Porsenou stál
a zdravou levicí mu hrozil teď,
že ještě tři sta takých. — Však už jdou,
jdou rychle, velké, jedna za druhou,
že sotva jedna hrozbu dopoví,
již druhá rozšumí se nárazem. —
Tak příboj oplachuje balvany
a belemnitů zbytky od věků,
A nad příbojem racek bělostný
jak malá vzducholoď se nadnáší,
svým dlouhým křídlem řídě vzletu výš,

a upřeně … sebe.
zda … přist žádoucí,
… křičí poplašeně — —
… drahá, zde tvůj obrázek:
…aké ráda, ráda vznášíš se
nad všedním vlnobitím života
a přec od něho čekáš, přiznej se,
v každičké jeho vlně štěstí kus,
a když ta vlna marně přeletí,
zaúpíš smutně vnitřním pláčem svým,
že zas o jednu naději je míň. —
Všek neplač už. Tys sobec maličký,
jak děcko třeba je tě poučit.
Vlna, jež marná byla pro tebe,
té neklň bláhově, ta není zlá,
co na tom, přinesla-li tobě žal,
vždyť má zas jinde svoje poslání,
v něm i tvůj žal snad bude požehnán.
Hleď, na skalnatém břehu na kraji
je mnoho utěšených oblázků,
ty kdysi zraňovaly do krve,
kdo zbavil je bolestných, ostrých hran?

ZE ŽIVOTA.

Tak někdy vybere se jeden, dva,
a ověnčené oběti již jdou —
je kolem dokola prostranná aréna,
v níž diváků je hlava na hlavě
a všichni chtivě upírají zrak
na písek vprostřed, kde poteče krev —
a skákali by možná radostí,
kdyby tak někdo hlásil vynález:
lze zmučeného přivést k životu,
by opakoval za tleskotu všech
své smutné drama, jež se zamlouvá.
Tak přišel čas, kdy šli jsme Ty a já.
„Jsou dobře zvoleni, jich není žel,
ti oba zrodili se předčasně
a nedovedli by tu s námi žít."
My ruku v ruce kráčeli jsme vpřed
záhadni všem. Cos zařvalo nám vstříc —
já zázrak čekala a Tys byl bled — —
Dál nevím nic. Stala se hustá tma
a znělo dalekých vod hučení.
Teď procitám se v cizích končinách
na kraji světa snad, je šero tu,
Ty dávno za ruku mne nedržíš —
mám rány, vidím, ale nebolí,
však zahojeny nejsou, nevěř jim,
vždyť prudce rozbolí se každý sval,
když náhle připomene hrůzy den
z kterési strany táhlé zařvaní.

DROBNOSTI.

Uveřejňujeme podruhé básně Věry Pádovské, neboť se nám přihodila nemilá věc, že při vkládání básní do čísla minulého přeházely se verše jednotlivých básní a porušily jejich smysl. Autorku prosíme za prominutí a čtenáře také.

Bernard Shaw, dramatický básník anglický, byl nedávno v Americe, a v měsíčníku Cosmopolitan uveřejnil někdo aforismy, které z úst Shawových zaslechl z jeho amerických dojmů. Amerika severní je podle Shawa — „hrozná země, necivilisované místo na zeměkouli, zvané Spojené Státy". Když bylo mluveno o tom, že americký muž vyčerpává se vyděláváním peněz, Shaw posměšně podotkl, že k vydělávání peněz není třeba ani vzdělání ani rozumu. „Vy, Američané, myslíte, že vaši velkokapitalisté a milionáři jsou patrně velmi talentovaní lidé, poněvadž vydělávají peníze. Tomu tak není. Právě tak by se mohlo soudit, že pes, jenž honí lišku, jeví neobyčejnou znalost země a její geografie i neobyčejnou znalost anglické povahy, poněvadž s překvapující jistotou najde svou cestu a stýká se skoro výhradně jen s velkými sportovníky a dámami z aristokracie, hraběnkami a j. Úžasná výkonnost takového psa spočívá však prostě v tom, že přes všechny společenské povinnosti jde přímo za svým cílem a na nic jiného nemyslí. Kdyby měl skutečně inteligenci, nechal by lišku na pokoji a žil by šťastněji. A muž, jenž se vrhne na vydělávání peněz, podobá se psu, jenž běží za liškou. Nesmí býti zvláště inteligentní, nýbrž neobyčejně obmezený, aby věřil, že peníze stojí za to, aby se člověk pro ně mořil. Muž fantasie a talentu nemyslí vůbec na vydělávání peněz, hledí na ně spíše jako na nutné zlo a vydělává jen tolik, aby neměl hladu. Amerika má plutokratickou civilisaci, nejhorší, nejukrutnější a nejodpornější, jaká kdy existovala."

DĚTSKÝ KOUTEK.

ANNA SEWELLOVÁ:

Koníček krasavec.

Životopis koňův, jejž sám vypravuje.

X. Boj za svobodu.

Jednoho dne přišla naše paní ke kočáru později než obyčejně a hedvábí šustilo více než který jiný den.

— Jeďte k vévodkyni B — rozkázala a po malé chvíli dodala: — Což toho, Jiří, nedokážete, aby naše koně měli hlavu vzhůru? Zdvihněte jim je konečně a nechte toho směšného nesmyslu. —

Jiří neodpověděl, přistoupil ke mně a sluha, který s námi jezdíval, stál u Lucky. Tu mi hlavu vypnul tak vysoko, že to nebylo lze přímo ani vydržeti, potom chtěl opravit vypínač u Lucky, která házela netrpělivě hlavou,

tušíc, co přijde. Jakmile však Jiří odepjal jí řemínek, aby jej zkrátil, vytrhla se mu, použivši příležitosti a vzepjala se tak bleskurychle, že zasáhla mu nos a shodila klobouk. Sluha byl povalen k zemi. Ihned ji oba chytili u hlavy. Ale dala jim práce! Kopala, kousala a tloukla zoufale kol sebe, až naposledy klopýtla přes oj a upadla. Mně však zasadila nad kolenem nebezpečnou ránu. Nevím, co by byla ještě provedla, kdyby v okamžiku, jak upadla, nebyl si jí Jiří rychle sedl na hlavu.

— Odepněte černého koně! — zvolal. Běžte pro dláto a odšroubujte oj! Přerízněte někdo prostraňky, jsou-li zmotané.

Mne sluha brzy odvedl od Lucky zpět do stáje. Dal mne tam i s vypnutou hlavou a běžel zpět na pomoc Jiřímu. Byl jsem velmi rozčilen tím, co se stalo a kdybych byl býval zvyklý kopat, nebo se vzpínat, byl bych to nyní jistě dělal. Ale takto jsem jen stál třesa se rozčilením a bolestí s nesmyslně vypjatou hlavou a nemohl jsem si nikterak pomoci. Byl jsem nesmírně vzrušen! Za chvíli přivedl i Lucku; celou odřenou a sešlehanou. Jiří šel se sluhy, kteří ji vedli, dal jim potřebné rozkazy a potom přišel se podívat na mne. Jen vešel a už mi vypínač letěl s hlavy!

— Zlořečený řemen! — pravil mezi zuby, — věděl jsem, že se stane co nejdříve nějaké neštěstí. Pán se dnes jistě rozhněvá. Ale tak to máte: když vlastní muž nepřivede ženu k rozumu, kterak má to dokázati sluha? Nu, já mám aspoň ruce čisté — a nemůže-li dnes k vévodkyni na slavnost, nemohu za to.

Před ostatními sluhy neříkal Jiří ani slova, mluvíval vždy uctivě o pánech. Teď mne celého ohmatal a brzy našel místo na koleně, kam mne Lucka udeřila. Bylo ť oteklé a bolelo. Poručil, aby mi je omývali houbou v teplé vodě smočenou, a potom přinesl jakési mazání. Hrabě W. se velmi rozhněval, když uslyšel, co se přihodilo, káral Jiřího, proč prý paní poslechl, načež mu Jiří odvětil, že v budoucnosti bude čekati rozkazy pouze od Jeho Milosti. Měl jsem za to, že Jiří měl se líp nás — svých koní — zastati, ale jsem pouze kůň, proto nejsem a nechci býti jeho soudcem.

Lucku více nezapřáhli; když se jí rány zahojily, dal ji hrabě mladšímu svému synu, jenž si ji oblíbil pro štvanici. Já jsem byl dále zapřahán do panina kočáru, ale měl jsem jiného párníka. Jmenoval se Max a byl úplně zvyklý vypínači. Ptal jsem se ho, jak jej snáší.

— Oh, milá brachu, — odvětil — snáším jej, poněvadž musím; ale otravuje mi život jako tobě.

— A myslíš, že páni vědí, jak nás tím hubí?

— Nevím — odvětil, — ale obchodníci koňmi a zvěrolékaři vědí dobře, jak vypínač koni škodí. Byl jsem jednou u obchodníka koňmi, cvičil mne a ještě jednoho do kočáru: každý den nám vypínal hlavy o trošku výše. Jakýsi pán se ho jednou ptal, proč že to dělá. „Nikdo by mi jinak koně nekoupil," odvětil. „Vznešení lidé chtí, aby jejich koně nosili hlavy vysoko, hrdě a aby též hrdě vykračovali. Rozumí se, že pro koně je to škodlivé, ale pro obchod výhodné. Koně se brzy vysílí a lidé přijdou pro nové." — Tohle — dodal Max, — slyšel jsem na vlastní uši; udělej si teď úsudek.

Co jsem vystál s vypínačem za ty čtyři měsíce na venkově, nelze věru popisovat; ale vím jistě, kdyby to bylo déle trvalo, že by moje zdraví a povolnost byly bývaly ty tam. Dříve jsem vůbec nevěděl, co to je mít pěny u úst, ale následkem prudkého hryzení udidla a nepřirozené polohy hlavy a hrdla pěnil jsem teď vždy. Dnes vím, že je to u koně jistá známka choroby a mělo by se na ni dávat pozor. Mimo to jsem těžce dýchal. Když jsem se vracel z práce, míval jsem krk ztrnulý, ústa a jazyk obolené a celý jsem byl zmožen. U Gordonů jsem cítíval, že pán i Jan jsou mými přátely. Zde jsem byl velmi dobře živen, — ale neměl jsem přítelíčka. Jiří jistě dobře věděl, že řemen u vypínače mne svírá, ale neuznal za dobré rázně se mne zastati.

XI. Koňský trh.

Koho nevedou na prodej, jistě se zájmem prohlédne si koňský trh; je tu veselo a uvidíš leccos zajímavého. V dlouhých řadách stojí tu koně, mladí koně z venkova, i celá řada malých pony, asi jako bylo Potěšení. Bylo tu na sta koní do kočáru, i tahounů všeho druhu. Někteří z nich měli dlouhé ocasy podvázány rudou tkanicí. Mnozí vyhlíželi jako já: i oni byli dříve krásní a z dobré rodiny — nyní však následkem neštěstí a poranění ztratili svou dřívější cenu. Někteří byli dýchavičnì, nebo měli různé jiné chyby. Nedaleko mne stálo několik překrásných zvířat ve květu mládí; bujnost a síla zračila se v každém jejich pohybu. Každý krok byl odměřen, a když je prováděli, poznal jsem dle toho, jak našlapovali, že byli dobře cvičeni. Sluha je vodil na dlouhé úzdě a oni musili klusati před pány, kteří koně kupovali. Ale když jsem se ohlédl, uviděl jsem vzadu spoustu ubožáků, tahounů strhaných těžkou prací. Na kolenou měli mozoly a zadní nohy jim klouzaly při každém kroku. A ještě dále spatřil jsem koně úplně staré, vysílené. Ubohé, zmučené tváře! Horní ret

jim vyčníval, a uši byly schlíplé. Obraz beznaděje: nečekali již žádné radosti od života. Někteří byli vychrtlí tak, že jsem jim mohl žebra počítati, a na zádech a bocích měli staré jizvy. Oh, na sešlého koně je smutný pohled pro koně jiného, který neví, zda nedojde též jednou k podobným koncům. Mne tedy na trhu přidali ke koním, ze kterých možno dosud míti užitek a hodně lidí se zastavovalo, aby si nás prohlédlo. Ale ode mne se obyčejně rychle odvraceli, neboť na předních kolenou měl jsem už veliké mozoly; muž, který mne přivedl na trh, zapřisáhal se však, že jsou od pouhého sklouznutí ve stáji. Nuže, nejdříve mi prohlíželi zuby, potom oči, ohmatali nohy shora dolů, sevřeli mi kůži dvěma prsty, a potom jsem musil sem a tam pobíhat, aby viděli, jaký mám krok. Jak různé byly doteky všech těchto lidí! Někteří na mne sahali hrubě, neurvale, jako bych byl kusem dřeva, jiní však kladli na mne ruce tak jemně, jakoby na omluvu — jako by chtěli říci: „Dovolte, prosím!“ Rozumí se, že dle chování jejich jako kupců posuzoval jsem je vůbec. Byl tam též jeden pán, ku kterému mne cosi táhlo. Byl bych s ním rád šel, kdyby mne byl koupil. Malé postavy a velice rychlých pohybů. Jak mne začal prohlížet, ihned jsem věděl, že je zvyklý koním, neboť mluvil ke mně laskavě a v jeho šedých očích jevila se dobrota a upřímnost. Snad se vám to bude zdát podivným, — nicméně je to pravda — že totiž jakási vůně čistoty, kterou jsem z něho cítil, velice mne pro něho zaujala. Necítil jsem z něho tabáku ani lihovin, voněl jak by byl právě vstal ze sena. Dával za mne 23 libry, ale prodavači se to zdálo málo a tak kupec odešel. Díval jsem se za ním, ale byl pryč, a na jeho místo přistoupil jakýsi křikloun, ten však se sotva na mne podíval. Potom přišlo několik jiných, ti však neměli v úmyslu mne kupovati. Na to se křiklavý pán zase vrátil a nabízel za mne 23 libry.*)

A měl jsem na mále! Už bych byl býval prodán, neboť muž, jemuž bylo svěřeno, aby mne prodal, začal si rozmýšlet, že snad bude nutno něco slevit. V tom okamžiku vrátil se však onen šedooký pán malé postavy ke mně. Nemohl jsem si pomoci, i natáhl jsem mu hlavu vstříc. Pohladil mi přívětivě tvář a pravil:

— Viď, staroušku, my bychom se k sobě hodili? Nu, dám za něho čtyřiadvacet liber, — dodal, obrátě se ku prodavači.

Řekněte pětadvacet a je váš!

— Ne, čtyřiadvacet — řekl můj přítel rozhodným tonem, — ani o haléř více; ano nebo ne?.

— Platí, — řekl prodavač — můžete se spolehnout, že v něm najdete celou spoustu dobrých vlastností. Chcete-li ho do drožky, udělal jste dnes znamenitý obchod.

Peníze byly hotově vyplaceny, a můj nový pán ujal mne za šňůru a vyvedl mne z trhu do hostince, kde měl uchystané sedlo a uzdu. Dal mi dobrou porci ovsa a stál u mne, pokud jsem jí nesnědl; při tom mluvil se mnou a též sám pro sebe. Za půl hodinky na to byli jsme na cestě do Londýna. Jeli jsme příjemnými loukami a polními cestami, až jsme přijeli k široké silnici a té jsme se už nespustili, tak že se soumrakem vkročili jsme do velikého toho města. Plynové svítilny byly už rozsvíceny, a my projížděli ulice křížem krážem, stále a stále, nevím kolik mil. Zdálo se mi, že nikdy nepřijdeme k cíli. Tu jsme jeli ulicí, kde stály drožky jedna vedle druhé. V tom zvolal můj nový pán vesele:

— Dobrou noc, Governore!

— Hola, odvětil jakýs hlas, — dostal jste dobrého?

— Nu, myslím, — zněla odpověď.

— Tož vám přeju štěstí!

— Děkuji, Governore.

A zas jeli jsme dále. Dali jsme se stranou do jakési pobočky a v polovině její vjeli jsme do zcela uzounké uličky. Po jedné straně stály malé chudé domečky a naproti nim stáje. U jednoho z těch domečků můj nynější pán zapiskal. Dvéře se rozletěly, a jakási mladá žena, hoch a děvčátko vyběhly ven. Nastalo srdečné vítání.

— Nuže, Harry, hošíčku, otevři mi vrata a ty, maminko, přines lucernu.

A za minutu stáli všichni okolo mne ve stáji.

— Je hodný, tatínku?

— Jistě že je, Dollinko, odvětil otec, — krotký jako tvé koťátko, pojď ho pohladit.

A už mne malá ručka beze všeho strachu hladila po šíji. To bylo příjemné!

— Přinesu mu trochu obroku, až jej očistíš, pravila matka.

— Jdi, maminko, jdi, toho je mu právě potřeba. Však jsi, myslím, i mně připravila dnes dobrý obrok, co? —

Dali mne do stáje, čisté a pohodlné; měl jsem zde slámy s dostatek a po dobré večeři jsem klidně ulehl, věře, že nyní mi nastanou šťastní dnové. **(Pokračování.)**

*) Jedna libra anglická platí as 24 koruny.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XII. V Praze, dne 17. listopadu 1907. Číslo 46.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

ARNOŠT RÁŽ:

KULTURA.

Vymírá kdesi na temných bařinách
vzácný bůvolí rod.
Zpráva ta národy drtí.
„Poddaní naši, třeba je přísným být,
každá smrt bůvolí trestá se smrtí!

Poddaní naši a křesťané dobří,
vražda je nejtěžším z hříchů.
Bůvol je od Boha, tvor boží jako my,
bůvol má mozek a míchu.

Bůvol je ubohý, bůvol je bezbranný,
kultura se ho zastane.
Pamatuj, člověče: vzácný ten rod
po smrti z hrobu již nevstane.

Pást se nech pokojně zvířátka dobrá.
Jiné je na světě laciné maso.
Ve jménu zákona, ve jménu Páně —".

Kdo se Tě zastane, slovenská raço?

MIRKO SKALSKÝ

PÍSEŇ O ŽIVOTĚ.

Šel život kdysi smutnou plání,
šel v dál a neviděl,
že šlape svojí drsnou nohou
na zástup bílých těl.

Šel život, váben temnou vášní,
šel v dálku upjat zrak,
a neviděl, že chorých rukou
se po něm vzpíná mrak . . .

A neslyšel, že smutné hlasy
kdes lkají o pomoc,
on nevšiml si, že tam dole
je hrozná, šerá noc . . .

Bez květů sklesly choré ruce
zas k temným hlubinám,
a řekli smutní: „Čekat život —
toť utopický klam . . ."

Zas mutek šeré resignace
jím melodie hrál — — — — — —
a Život s úsměvem a květy —
ten odešel kams' v dál . . .

DO TŘETÍHO I ČTVRTÉHO POKOLENÍ.

Napsal **Jan Herben**. Druhé vydání.

I.

Vydávám svou knihu, zapadlou a zapomenutou, ve druhém vydání. A snad mi bude odpuštěno, že na sebe i na svou knihu poněkud upozorňuji čtenáře tohoto listu, s nimiž se tolik let důvěrněji stýkám. Jistě jsou mezi nimi přemnozí, kteří nevědí, že jsem také jednou býval mlád a že jsem ve svých mládeneckých letech vedle mnohých pošetilostí spáchal také velikou knihu. Nedivím se jim, nejednou se mi stalo v časopisech mé užší vlasti a naposled před deseti dny v největším pražském denníku —, že byli vypočítáváni všichni možní spisovatelé moravští nebo takoví, kteří o Moravě psali, ale moje jméno už mezi nimi chybělo. Nuže, musím sáhnout ke svépomoci a sám se musím vykopat z hrobu i se svou knihou na důkaz, že jsem ještě živ. A tudíž trochu reklamy — — —

Když mi nakladatel dopsal, že Pokolení dávno je rozebráno, ulekl jsem se a stálo mne mnoho přemáhání, abych si trochu tu svou starou knihu prohlédl. O tom jindy napíšu víc. Zde jen tolik: Kniha není tak hloupá, aby zasluhovala zapomenutí. Potřebovala na některých místech jen čerstvější omítky, jinde podezdívky, jinde nových cihel a všelikde drobnější reparatury. Poslední odstavce však jsem důkladně změnil a připojil jsem v několika nových kapitolách takořka třetí díl, který odpovídá novým poměrům na moravské dědině. Přesvědčil jsem se o nich očitě za letošního jara.

Co je ta moje kniha a jakou látkou se obírá to Pokolení, na to čtenářům dávám odpověď těmito řádky, které jsem napsal v Doslovu nového vydání:

„Napsal jsem svým rodákům a krajanům poučnou knihu o tom, jak se žilo v Brumovicích a v okolních vesnicích panství Hodonského od polovičky 18. století, tedy od doby Marie Terezie, až do let osmdesátých 19. století. Zlíbilo se mi napsat ji formou dílem kronikářskou, dílem povídkovou, ale přes to chtěla být a zůstala kniha více kronikou událostí než dílem uměleckým. Tím svému úkolu vyhovuje líp, jak jsem i dodatečně poznal z četných zpráv a dopisů z domova, kde první vydání kroniky bylo hojně a s užitkem čteno. Žádná kritika nezněla mým uším lahodněji nežli slova zemřelého souseda našeho Vavřince Flodra, který pravil, že se mu všecko líbilo, čeho nového se dověděl o našich dědech, otcích a sousedech, ale nejvíc to, jak mám všecky naše lidi rád. Přál bych si toužebně, aby čtenáři v našem kraji měli ten dojem i z druhého, rozšířeného vydání Pokolení.

Obral jsem si za úkol v řadě obrazů vylíčit historii jihomoravské vesnice Brumovic od doby nevolnictví a probuzení národního. Život této dědiny a členů jejích, roztroušených i po světě, jest odleskem celého kraje. A zase z vesnice Brumovic vybral jsem si několik rodin, které jsou odleskem života vesnického své doby a zrcadlem znenáhlého občanského i národního uvědomování, jež obtížně a pomalu razilo si cestu mezi venkovský lid. Pokolení první zažilo toleranční a nevolnický patent z roku 1781, pokolení druhé dočkalo se roku 1848, třetí prožilo hnět bachovský, počátky konstituce i obrat k lepšímu: jaký obraz poskytne pokolení čtvrté, dožívající do konce 19. století? Dějepis jest věda, která vykládá zákony společenského vývoje. Všímal jsem si i v knize své, třebas v pouhé kronice událostí, po jakých cestách a stupních a jakými zákony postupoval vývoj našich vesnic, jak se měnily vlastnosti našeho lidu, které myšlenky a které osoby měly vliv na lid a kolik ještě zbývá vykonat nám současníkům, aby náš karakter byl opět krásný a ušlechtilý, zdatný a mužný, poctivý a mravný, jaký býval v slavné naší minulosti husitské a bratrské.

V oboru, řekl bych, tělesném vládne zákon dědičnosti, který však není nezměnitelný podle mínění mého. Vždyť je patrno na tom vývoji stoletém, jejž jsem vylíčil, jak i ten slovácký člověk poddanský, uhnětený a mravně sešlý, protože kažený všemi mocnostmi, jež ho ovládaly, znenáhla nabýval povědomí o lidské důstojnosti a občanské cti. Jaký je rozdíl mezi sedlákem tereziánským a dnešním rolníkem, třeba jen zpola uvědomělým! V oboru života mravního vnucoval se mi v přehledu století zákon, pro nějž nemám jména, zákon viny a odplaty, dobra a odměny, jenž nepopíratelně projevoval se mi v celé řadě rodin mnou pozorovaných. Již staří říkali, že dědic nespravedlivého statku nedědí, t. j., že blahobyt a bohatství, moc a sláva nemravně získané nemívají dlouhého trvání. Ať se myslí na Boha, jenž spravedlivě rozdílí, nebo na řád světový, který udržuje souvislost mezi skutky a následky a nestrpí mravního zlozvuku: v mém pozorování osvědčovala se tato víra, a tuto víru vyslovil jsem citátem z Písma, jejž nese moje kronika jako titul. I tento mravní zákon měl by býti probírán v theorii dědičnosti, neboť čisté svědomí, pokojné srdce a poctivost bez výčitek jsou důležitou pákou lidského jednání."

▪

O tomto zákoně, o té jakési nemesi božského řádu, mnoho jsem se napřemýšlel. Nečetl jsem o něm nikdy v žádné sociologii, ale vnucovala mi jej zkušenost, a když jsem jednou v knize Mojžíšově (II, 20, 5) četl slova: „Bůh silný, horlivý, navštěvující nepravost otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení", šlehlo mi hlavou něco jako blesk. Tu bylo to, co se mé zkušenosti vtíralo na každém kroku. Někdy jsem se trochu styděl až, že snad budu počítán do rodu drzích rouhačů, kteří se opovažují vkládat do soudů božích a čísti v nich pověstný „prst boží"; někdy jsem se zkoumával, nepokouší-li se o mne pověrčivost. Od prvého vydání knihy uplynulo 15 let, a zůstal jsem při své zkušenosti. Jsem přesvědčen, že čisté nebo nečisté svědomí je ohromným činitelem v životě jednotlivcově a tudíž také v životě společnosti z takových neb onakých jednotlivců složené.

Člověk čistého života jedná mile, pracuje spokojeně a vyzařuje jas i na své okolí. Ve svobodném Norsku, kde lid dávno je osvobozen duševně a tělesně, všichni cestovatelé s podivem shledávají zvláštní radost na lidech i na jejich díle, na kroji, na vesnicích, domech. Jistě i tam lidé mají starosti, bídu a bolesti, jistě i tam lidé vzdělaní umořují se v problémech životních: a přece v celku jak se liší od nás, od Vlachů, Francouzů, Španělů, dřepících v pověře, v dědičných chybách mravních! Tam v Norsku je tradice šťastného vývoje: my jako národ prošli jsme školou života, která nás musila jen zkazit. Všecko, co mělo od 17. století vliv na český život, mělo vliv špatný, rozžíravý — církev, stát, vrchnosti, úřady. V novém věku přibyl ještě útisk cizího, pan-

ského plemene. A proto nepochybně nikde nežije se tak dravě a rozčileně, bez rovnováhy duševní, bez důvěry a radosti, bez vědomí totožnosti a odpovědnosti všech členů národa, jako v zemích českých. Již pouhý zevnějšek našich vsí, a byť to byly horské chaloupky v lesích, znepokojuje a rozčiluje. A což teprve jak čpí ten život sousedský v nich! Odkud je ten nepokoj? odkud rozvášnění, ba nelidská krutost? Ještě jsme se nenašli a nevyrovnali se se svou minulostí. Proto i moji hrdinové v Pokolení jsou obětí toho nenasyceného netvora, jenž sice byl v 19. století pochován (té poroby duševní a tělesné), ale hnije a tlí posud pod povrchem a výpary svými otravuje vzduch.

Každý máme ještě za ušima nějakou šupinu ze starého poddanského člověka. Kdož v tom žijí neuvědoměle, ti páchají občas neuvědoměle zlo sousedům, okrádají obec a spolky, falšují bilance v záložnách, berou úplatky v cukrovarech a hledí zase úplatkem spasiti sebe z drápů spravedlnosti. Není v nich víry v zákon ani božský ani lidský. Kdož si uvědomili zákonnost všeho jednání lidského, kdož usilují vlastní kůži zlepšit, zdokonalit se, osvobodit se, ti jsme zase buď netrpěliví a překotní, nebo se odlučujeme a zavíráme pro sebe. Není vyrovnání, postupného působení jedněch na druhé, hlásá se péče o výjimečné jedince, káže se o povinnostech individualit proti stádovitosti, všechna stadia vývojová my opozdilci rádi bychom hrkem přeskočili. A tak to nejde. Chybují ti, kteří zabedněnost udržují a ze zabedněnosti lidu tyjí, a chybují ti, kteří hladové chtějí sytit pokroutkami nebo s hlavou vztýčenou opovrhují massami. To je poslední bohudík stadium nevyrovnané minulosti, palčivých tužeb a neukojeného srdce, ale přec bohužel ještě pořád dědictví synů třetího a čtvrtého pokolení.

Šťastni, kdo se mohou smát mé selské filosofii!

Smějte se, máte zdravé bránice a kolem sebe oslňující literaturu, úchvatnou politiku a velikou láci chleba!

Máme ovšem také dobrou národní filosofii, že všechno, co plodíme sami, svádíme na zlobu zlořečených nepřátel.

NA BÍLÉ HOŘE ROKU 1620.

II. O vůdcích a vojsku v bitvě.

23. května 1618 stavové čeští vyhodili z okna tři zpronevěřilé syny vlasti.

25. května 1618 byla už obsazena velitelská místa ve vojště stavovském. Dle toho by se mohlo zdát že stavové čeští byli na odboj připraveni, ale víme z událostí, že nebyli. Obsazení vojenského velitelství mělo význam jen pro papír. Nejvyššími veliteli vojska jmenováni byli hrabě Hendrich Mates z Thurnu s titulem generállieutenanta, kdežto Linhart Kolona z Felsu stal se polním maršálkem. O vojenském nadání svém oba pánové nepodali dosud důkazu a zkušeností válečných měli poskrovnu. Oba byli však v revoluční den 23. května činní a proto byli při nastalé honbě po hodnostech těmito úřady lacině odměněni za své zásluhy. Thurn bojoval r. 1602 za císaře Rudolfa II. proti Turkům a byl u Ostřihoma v šarvátce lehce raněn. V čas pasovského vpádu r. 1611 stál při Matyášovi, byl velitelem 500 jezdců a 16. února opět byl v boji s Vavřincem Raméem postřelen. V lidu byl velmi populární. „Pán velkých intrád, liberální, který mnoho rozdával, byl náruživý lovec, chodil špatně oblečen, nosil jedny šaty, dokud s něho nespadly, a byl velice oblíben u lidu", zní o něm současná zpráva německá. Měl panství Veliš na Jičínsku, Vintířov v okrese Kadaňském a veliký dům na Újezdě v Praze. Fels byl proti přijetí Ferdinanda II. za krále a byl nepřítelem rodu habsburského vůbec; o jeho vzdělání a minulosti válečnické před r. 1618 neví se nic. V Čechách náležely mu statky Andělská Hora a Gyshybel v okrese Karlovarském, Hartenštejn a Bochov, Cínov v Žatecku a Waldheim na Chebsku a dům v Praze.

Oba tito nejvyšší náleželi stavu panskému. Aby členové stavu rytířského nebyli uraženi, nejbližší hodnosti vojenské po nich byly propůjčeny rytířům Janovi mlad. z Bubna, jenž jmenován generálním strážmistrem, a Pavlovi Osterskému Kaplíři jakožto generálnímu ubytovateli (Quartiermeister).

Žádný z nich později neprokázal vojenských schopností, které by byly vynikaly nad prostřednost.

Kdekoli na počátku 17. století nastala politická zápletka, která hrozila vojenským rozetnutím, všude vidíme hrnouti se na místo zástup dobrodruhů ze všech národů, mezi nimi přečasto bývají vznešená jména a jmenovitě druhorození synové vzácných rodů šlechtických. K dobrému vychování mladých kavalírů náležela obvykle několikaletá cesta k cizím dvorům a zároveň pokud možná delší služba vojenská pod očima známých vojevůdců, aby se naučili prakticky umění válečnému. Na tento způsob navazovaly se známosti, které by se později mohly úspěšně zužitkovat, a při zvláštním způsobu, jak se platil žold, pokládala se válka jmenovitě od schudlých šlechticů nejednou za obchod, při němž se mohlo i získat i ztratit. Jakmile vypuklo české povstání, hrnuly se již v červnu a červenci se všech stran proslavené i neznámé osobnosti do Prahy a do Vídně, které nabízely oběma stranám své meče k službám válečným.

V kruzích direktorů pražských panovalo nepo-

chybně mínění, že nelze přespříliš spoléhati na jmenované čtyři velitele a proto usilovali získat některého známějšího válečníka té doby pro českou věc. Direktoři se domnívali, že našli takového válečníka ve švábském říšském hraběti Jiřím Friedrichovi z Hohenlohe, který byl také vřele doporučen od falckého dvora. Hohenlohe přibyl do Prahy počátkem července 1618. Dlouhá vyjednávání direktorů s Hohenlohem, jež podporoval také přítomný v Praze vyslanec a falcký hofmistr Jan Albrecht ze Solmsu, blízký Hohenlohův příbuzný, vedla konečně k cíli. Hohenlohe počínal si při tomto vyjednávání obratně, aby vypočítavým zdráháním vzbudil u direktorů víru ve válečnou zdatnost svou, které sám věřil. Oni zase líčili mu v zaslouženou odplatu, jak bohatá a odboje schopná je země, což daleko přesahovalo skutečnost. Aby v zárodku potlačili rozkol mezi Thurnem a Hohenlohem, direktoři se usnesli vyslat Thurna „zároveň s lítacím táborem" na hranice, Hohenloha pak ponechat v Praze jako za vojenského ministra k pořízení potřeb válečných, ke konání nových odvodů a p.

Následující měsíc srpen přinesl Čechům k dosavadním dvěma generálním lieutenantům ještě jednoho generála. Byl to známý obojetným chováním válečník z jülišské války a z účastenství ve vojně mezi vévodou savojským a Španěly (r. 1616) hrabě Arnošt z Mansfeldu. Vstoupil do služeb českých 30. srpna 1618 jakožto generál dělostřelectva a přivedl Čechům pomocné vojsko 2000 mužů, kterým byl domněle od kurfiřta falckého, v pravdě však od vévody savojského žold placen. Poněvadž Mansfeld původ žoldu znal dříve než čeští direktoři a generálové, zdvihlo to jeho vážnost a byl pokládán za předního mezi vojevůdci. Jen dvě města česká zůstala věrna císaři Matyášovi r. 1618, Čes. Budějovice a Plzeň. Mansfeldovi podařilo se dobýt Plzně v listopadu 1618 a to právě pomocí těch savojských žoldnéřů. Tím jeho význam ještě se zvýšil. Ale po celou dobu války Mansfeld nehnul se daleko od Plzně. Pokusil se r. 1619 nabídnout své spolupůsobení ostatním velitelům českým, ale sešlo s toho pro řevnivost velitelů zvláště Hohenloha. Tito velitelé zavinili dokonce porážku Mansfeldovu u Záblatí, kterou mu způsobil císařský vůdce Buquoy 10. června 1619, protože Hohenlohe a plukovník Vchynský nechali ho na holičkách. Od té doby Mansfeld upevnil se v Plzni, pokládaje ji takořka za svůj majetek. Ještě jednou nabídl své služby novém králi Friedrichovi a jeho rádcům: k neštěstí země vysokomyslní a obmezení rádcové ruky nepřijali, a Mansfeld v duši uražen začal točit korouhvičku po větru a smlouvat se s odpůrci ve chvíli, kdy se válka chystala k rozhodnutí před bitvou bělohorskou.

Rok 1619 přinesl Čechům spojence v sedmihradském knížete Bethlenovi Gaborovi. Pomoc jeho roku toho zatím mnoho neprospěla, leč že poděsila Vídeň.

Důležitější pokroky na bojišti staly se, když do Čech přibyl nový král, falcký kurfiřt Friedrich a s ním nejvyšší velitel jeho Kristian I. z Anhaltu, jenž 15. února 1620 přibyl do hlavního ležení českých vojsk u Eggenburka. I Kristian znal se ve válečnictví dosti skrovně. Od mládí se věnoval sice studiu vojenskému, v praksi však neměl valné příležitosti se osvědčit. V čas války o jülišské dědictví spočívala na něm důvěra i krále francouzského Jindřicha IV., ale zavraždění královo dýkou Ravaillacovou předčasně přetrhlo její náběhy. Potom se kníže pokoušel marně dostat komando ve válce benátsko-štýrské 1617, a tak vstupoval teprve v Čechách na krvavou půdu, kde se měl osvědčit. Vstupoval do Čech připraven, neboť celé hnutí od počátku bedlivě stopoval a byl mu z duše oddán. Možno říci, že Buquoy nalezl v něm rovnocenného odpůrce. Byl neunavně na nohou, dohlížel na každou maličkost, měl přehled terénu a namáhal se tím více, čím více poznával, že Thurn, Fels i Hohenlohe jsou zpupni, ale neschopní frondéři a nesvědomití sobci. Nebylo možno však trhnout se od této společnosti. I král Friedrich i jeho nejdůvěrnější rádce Anhalt byli povahy měkké a stali se míči zbujnělé koterie a oligarchie šlechtické.

Když roku 1619 k povstání českému přidalo se Slezsko a Morava, byl v českém vojště pluk, komandovaný Albrechtem hrab. z Valdštejna. Valdštejn zamýšlel zradou převésti moravské vojsko do tábora císařova. Když se mu to nezdařilo, stal se velitelem pluku toho hrabě Jindřich Šlik. Jiný moravský pluk stál pod velením pána moravského Velena z Žerotína. Se Šlikem se potkáme na Bílé Hoře.

•

Na straně císařské po vyhození místodržících nebylo s počátku rozhodnosti. Císař Matyáš byl muž povahy kolísavé, plné náběhů, však činů neschopné. Myslil, že události vyřizuje, když je protahuje a odkládá. Proti českým povstalcům začaly veliké hrozby, náhlé zbrojení a řinčení šavlí, ale císař Matyáš nejraději byl by se konečně dal do vyjednávání s hrab. Thurnem.

Avšak korunovaný král český Ferdinand II. vyřídil zatím věci uherské, vrátil se do Vídně, odstranil společně se strýcem svým Maxmilianem od císaře kardinála Khesla, našeptavače Matyášova, a začal zbrojit doopravdy. Počátkem srpna měl pohotově 9000 německy vycvičených pěšáků a 3200 po německu cvičených jezdců; k nim asi 1400 mužů z Polska a z Uher. Nad tímto vojskem (v celku 14.000 mužů) převzal velitelství lotrinský hrabě Jindřich Duval Dampierre a odtáhl na Moravu. Dampierre sloužil v Uhrách proti Bethlenu Gaborovi a potom ve

válce štyrsko-benátské arcivévodovi Ferdinandovi. Měl větší schopnosti než vůdcové čeští a byl by proti nim stačil, ale císařskému dvoru zdálo se být žádoucí, aby byl získán ještě zkušenější vojevůdce, někdo z nové školy, z posledních válek španělsko-nizozemských. Pozornost vojenské strany vídeňské upoutal na sebe hrabě Karel Bonaventura Longueval z Buquoy, kterého měl k ruce arcivévoda Albrecht ve Flandrech. Buquoy rychle získán, dostal na cestu 6000 dolarů a měl zaručený měsíční žold 3000 zl. rýnských. Arcivévoda Albrecht daroval mu ze své kapsy ještě 15.000 zl. rýn. na výzbroj. Buquoy 2. září 1618 přibyl do císařského tábora na Moravě u Palavy. Vojevůdce tento byl šlechtic v Picardie a z vojenské rodiny, celý život prožil dosud ve válkách nebo ve vyslanectvích na dvory panovnické, r. 1615 v čas generálního sněmu byl i v Praze. Buquoy náležel k válečníkům tak zv. španělské školy, znal vždy slabiny nepřátel a sám vždy byl kryt proti nim. Nepřátelé obdivovali jeho „dovedné manévry". Vyhýbal se velikým a rozhodným bitvám, byl opatrný, říkali o něm, že je zdlouhavý, a nerad vodil vojáky své na jatky. V osobních stycích byl přívětivý a pohostinný. Na pochodech byl skromný, střídmý, pracovitý, ale v přestávkách odškodňoval se hostinami a leskem, míval kolem sebe „rodinu" i 150 šlechticů ze všech národů, takže byl pokládán za marnotratníka, jenž nic neušetřil a nic své choti nemohl posílat do Nizozemí. Důstojníci ho rádi neměli, neboť se s nimi nehýčkal, za to prostí žoldnéři byli by ho nosili na rukách. Povoloval jim velikou svobodu v době odpočinku a štědrostí je zasypával. Byl povaha veskrze šlechtická a kavalírská. Zevně byl pokorným katolíkem, ale nikdy zelotou. Osobně neohrožený, často se s holou dýkou vrhal do řad nepřátel. Nerad psal, k tomu měl při sobě irského jezovitu Fitsimona. Jeho sídlem a táborem staly se České Budějovice, jakož vůbec jižní Čechy celou válkou 1618—1620 nejvíce trpěly.

Válečné příběhy mezi Čechy a císařem mohla rozhodnout strana, která získá bavorského vévodu Maxmiliana jakožto náčelníka katolické ligy knížat německých a toho přirozeně dostali císařští na svou stranu. Maxmilian nebyl vojevůdce, neměl ani vojenských náklonností, ale měl veliké sebevědomí a sebepoznání spojené s energií a mocnou vůlí, jasně myslil a důsledně postupoval. Sebevědomí mocnářské činilo jej monarchou, kterému stavovská práva připadala jako vsahování do moci a výsosti vladařské. Co teprve 30letá válka přinesla většině panovníků, totiž neobmezenou moc a obmezení stavovských práv ve smyslu moderní monarchie, to Maxmilián provedl v Bavorsku před r. 1620. Ve věcech náboženských byl jednostranný, lpěl na starých formách, podporuje církev a její mocný princip autority, ale jako vladař byl zjev sympatický, „první služebník státu". Úřady ve svém vévodství zadával lidem schopným, nikoliv urozeným.

Jakmile se Maxmilian přidal k císaři, povolal důstojníky z Nizozemí a pomocí svého polního zbrojmistra Theodora z Haimhausen-Viebecka zorganisoval vojensky celou svou zemi. Unisté odevzdali mu neobmezenou moc, 13.000 vojáků a vůdce jejich markrabí Joachyma Arnošta z Anšpachu. Pochod Maxmilianův zamířil především na Hoř. Rakousy, velitelem jeho byl hrabě Tilly. Jan Tserclaes Tilly byl tehdy muž 61letý, pocházel z belgické provincie Brabantu, vychován byl v jezovitské koleji a smýšlel nábožensky v duchu svých vychovatelů. Jakožto voják bojoval na španělské straně pod hrozným vévodou Albou proti Nizozemí, pod Janem d'Austria i pod Alexandrem Farneským. Později potlačoval francouzské Hugenoty. Ale v letech 1600—1602 již byl v Uhrách proti Turkům a stal se tam generálem dělostřelectva; od r. 1610 byl polním maršálkem vévody bavorského. Byl voják přísný, dbalý kázně vojenské, okázalostí a titulů nepřítel, neobohacoval se kořistí, ale proti kacířům pokládal všecky prostředky a hrůzy za dovolené.

Z PAMĚTNÍ KNIHY STARÉHO UČITELE-SAMOUKA.

Podává **F. Kučera.**

Náhodou dostala se mi letos o prázdninách v Krakovanech do rukou pohozená pamětní kniha, sepsaná v letech 1800—1820, jež nepochybně pochází od starého učitele-samouka Vodičky (nar. před. r. 1750). Adresována jsouc „Slowutnym Wlastencum a Kraganum" vyznačuje se pečlivou úpravou a úhledným písmem (směs to latinky a švabachu). V záznamech o dobách „pradávných" omezuje se pisatel na údaje o válkách, hladu, horu a znameních na nebi, jež patrně čerpal bohužel z Hájkovy kroniky. Cenné však jsou některé poznámky z dob, jichž byl pamětníkem, a mají význam i kulturně historický. Podávaje veřejnosti některé úryvky z této knihy, plním tím přání pisatele, jenž v úvodu napsal: „ ... aspoň stau naděgy se kogym, že někdy slawne nasse Potomstwo toho wdečni bude, jakož my nassim Předkum wdečni sme, že nam Pamatky sweho Wgeku pozustawyly, ač gych wskrownosti mame.

I.

Od nastalyho Roku 1700 až do 13ho Roku bylo žyto za 48 kr. korec. Leta Paně 1713 předežnema Welka drahota byla a hlad, lydi plakaly a mřely, wsselike trawy jedly, byl korec Žita za 4 fl. 30 kr.

... 1741 Kral Prusky Frydrich Slesko walečnj Rukau sobě podmanyl, poněvadž Slesko patřylo Čechum, 1744 dne 12. zařy Prahu ssturmem dobyl, 150 domu skazyl.

Leta Paně 1742 byla hrozna Patalyge u Chotusyc s Pragskym Kralem a snassi Kralownow Marygy

Terezygy. Sstasne ho přemohly a on Pragsky Kral Frydrych s malem wogst utikal a w Tegnici *) za Palyl Most. od ty doby negnj.

Leta 1784, ten Rok byla tak hrozna zyma, že lyde po cestach mřely, howada domacy y lesni ptactwo y stromowy pomrzlo.

Leta 1781, powoleno Augssurskeho a helweckeho wyznani v Čechach swobodne užywati.

Leta Paně 1781, dne 30. Nowembru w Panu Usnula Slawna Kralowna Maryga Terezyya a tak Panowala 41 Rok, byla Pani pekna wysoka, ga gy dobře znal, za gegyho Panowani byly dobry leta owrodna a platy žadny gen samotna Kontrybuce, dost mala.

— — — — — — — — — — —

Leta Paně 1772 přyssly Swatky Zapowgezene Swetit: ...... Za mnoha let ty Swatky se swětily, a dobře bylo za těch dnuw.

Leta Paně 1775, dn. 12. března o Zwyženi selskeho lydu. Hruza znich bylo, počatek gegych byl od Nachodu, a sesypaly se na Chlumec a sebraly sebau wssecky Sedlaky sceleho Panstwy jak Chlumeckeho tak Pardubskeho, dne 22. března do Tenice gich přisslo 400. Ležycy tu Kunpanyge Wogska hegtman Wogska pta se gych co žadagy, že swobodu, a tu sy porowčely aby gym dal hegtman s Každeho Numera gednoho muže, wrchni Wogska pta se magyly to poručenj od Cysaře pysebny, a nemagyly aby spokogem odessly, nebo že ohň do nich da, a tu se hnuly a wogacy ge wyprovodily ke lžowicum, a ktery sedlak nebyl doma tomu roztlaukly Kamna a Okna a ktery byl doma musel snima gyt na Konarowyce a tam Pywa a Kořalku samy sy ssenkowaly a chleba braly, a tak se gich sesslo do Poděbrad wosum tisyc, a tam ge nechtely Wogaci pustit tak 4 sedlaky Palnetamy do smrti zabyly a moc gich popychaly.

a tu sau tahly ku Praze a tam se gich sesslo ze 4 stran Osumdesat tisyc, po cestach zle daly, Kostely obyraly, Piwa a Kořalky co newypyly to nazem wytočyly a Panum sprawcum derektorum ge byly, a Paruky gak prwe nosywaly, do nich ... a ... gym na hlawu daly, a takowe hrozny natisky lydem daly,

a potech malegch Panstwych wssecko y ssactwo sebraly, mnozy dobřy sedlacy taky nočniho času odnich utikaly, a takowow Reberygy w Česke Zemy spusobyly.

Když se sessly k Praze, tu se položyly od hlowpětina až za Inwalethawz, atu w Praze welky Křyk powstal,

tak že General Komendo Nostyc, s Wogskem a s Generaly proti nim kwalethawzu wyget musely, General se gich pta co žadagy, oni odpowědely že swobodu, a Aby ge pustil do Prahy. General prawy že on gym Swobodu dat nemuže, že nema Cysařsky poručeni, a do Prahy že ge nepusti.

Tu ten Comendant selsky, gmenem Ssymak neco zleho odpowědel Generalowy Nostyc, tak hned na tom mystě byly postaweny tři Slaupy a nanich ti tři Komendanti selsky tu chwyly byly powgessseny a ostatnj Wogsko rozehnaly, Ponevadž selsky lyde nemněly žadnau zbran jen hole a pytlyky,

tu zas od Prahy ssly na Chlumec, ale guž gych tolyk nebylo, moc gych uteklo, a dyž přyssly do Chlumce chtely Zamek zbořyt a lydem zle daly,

tu zas muselo Wogsko na ně na 6 myl massyrowat, atu ge Rozehnaly, asy pět set gich dostaly, ty zawřely do Ragčuru a gednomu podruhym po 50ti Ranach na Pamatku selsky Wogny nakladaly, a gych sedlaku 135 dosmrti postřylely, a tu přestala selska Wogna.

Leta Paně 1789 w Nowembru Robota wcely Zemy Česky na Knizecych a hrabgecich Panstwych pomynula od Wozu a pluhu, ale zani Penězyty plat zustawa, ty roboty trwaly w Čechach dewet set let.

Leta Paně 1773 byly Klasstery Gezuwycky gako i v Kutny hoře, byly zwyženy,

Leta Paně 1784 byly ostatnj Klasstery Wyzdwyzeny, gako y tu Sedlecky Klasster byl Zwyženy, Ktery založyl a ňasvug naklad Wystawgel, skrze wnuknuti ducha swateho Česky Pan Kniže Myroslaw.

Myroslaw gede od Časlawy kmalynu*) Miestu, dyž gel od Malyna, přissla naneg zdřimota ne obyčena, řekl swym služebnikum, malyčko uchyltese scesty na stranu wlese, Myroslaw slez z Koně sweho a služebnici natrawu rostřely Plasstě a odsedlaly z kone sedlo a Myroslaw na sedlo položil se, Plasstem přykryl a usnul, Komornici dwa ty se negbiyže od Pana sweho položyly nespaly. Tu negaky welmy malyčky a byly ptaček přyletěl, posadil se před geho twařy, w tom Myroslaw Usta otewřel, a ten ptaček gemu do Ust skočil, a on ponem Usta zase zawřel,

to wydauce Komornicy velmy se tomu dywyly, a patřyce dlowho na Myroslawa, Rozmlauwaly, a když sau tak na Miroslawa patřyly, gakoby bylo po pul hodine, Miroslaw počal usta otwyrati, a ten ptaček zase wyskočil wzletel wzhuru, po male chwyly Myroslaw wstal a pohledl k neby řekl, dywny Pan Buh wskucych swych, a když wssychni na koně wsedly, řekl gym, Zaznamenegte toto misto welmy pylně, abychom potom na neg trefyly, Pan Buh kemně poslal Angela sweho, kteryž mně přykazal abych gemu tu Slawny Kostel postawyl, a doneho abych dal uwedsti Bratřy Zakona Cystercyanskeho.

---

* Týnec n. L.

*) Malín, nyní vesnice.

Když gsau do Prahy přygely, hned bez messkanj Miroslaw kazal kameni strogyti a gyne wěcy ktomu naležytě chystati, a sam swau wlastni Rukau tu Klasster založyl a od toho Sedla nakterym byl Usnul, dal gemu Gmeno Sedlec.

A tak nakladne ten Klasster wystawgel, že wcelym Swětě rowno mu nebylo, na Wežych plechy pozlaceny,

Cysarowe Kralowe Knižata daly tam 7 Kostelu wystawget.

Byl Klasster zawřiteg dwe Brany doneg byly, 500 Knežu wnem bylo, 300, Ktery Slaužy msse swate, a 200 Kowersu.

O Sedlycky Kosnicy, menowalo se Swaty Pole, dyž tam přynassely mrtwy těla nechalyho na hřbytowe ležet w truhle, a kdo byl v Mylosti Božy, Rano zustaly pekny byie Kosti a prach, a kdo nebyl w mylosti Božy ten ostal cely, toho daly pryč,

tak tam wezly mrtwa těla na 50 a 100 Myl, mgely taky swau Myncy od Cysaře Karl 4.ho a mely 120 Wesnic a Ročniho přygmu tři Mylyony, a trwal we swy Slawge 270 let, až Roku 1421 Žysska geg spalyl.

Leta Paně 1788, dne 8. července, podle noweho pořatku hrdelnich Praw, an se Roku 1782 začal, wssecky ssibenice, Planyřowe, trdlyc, ssatlawy, hauslyčky na Kancelařych, Byti, mysta poprawna wssudy zwyžena a zrussena byla, gakož y nad wodau wysoky Kossowe kteřyž za Panowanj Cysaře a Krale Rudolfa 2.ho leta 1590, za trest Pekařum, genž byly w pečeni chleba přečinily, zřyzene byly.

Take byla zrussena na Staromestckym Rynku w Praze železna Klec, gyž Arcy Kniže Ferdynand, tehdaž mistodržycy w Kralowstvy Českem pro Cyzoložniky a hanebne Newestky Roku 1551 postawyti kazal,

gako y powssech Mestach wssade železny Klece byly, a dyž se swobodna diwčyce zmrhala, nesst byla čy byla třebas Radniho Pana, gen sni do ty Klece, zamkly a tam nanj chlapy hazely zaprtky*) a blato, to bylo povoleno, ga sam sem to wyděl na nowych dwořych,**)

a tak tehdegssich času malo se to trefilo, styděly se, Panny byly cnostny, před wogaky utikaly a tak w čystotě do swateho Manželstwa poctiwy Osoby wstupovaly, ne gako ted, ani mnohy poctiwy farař nechce na Kazatelnicy poctiwy Manželštwo ohlassowat, a tak se teď hrozna neprawost dege, malo kde poctiwou Pannu nalezne,

o Zlaty Stary Čechowe, žeste přykazani Božy zachowaly, zato stese dobře mněly, chleb ste gedly bez starosti a lacyny, za kross chleba wažyl 7 lyber, pynta pywa za 3 kr., byla tak welka gako ge ted puldruheho masu, kořalky welky žegdlik za 3 kr., howgezy maso tučny za 4 kr. lybra, wepřowy za 4, skopowy za 3, telecy za 4 kr., o wanocych a ke koncy masopustu za 2 kressle, proto že maso žadny chudy ani Pani bohaty Celych 7 neděl negedly cely pust, gedly sstokwysse, na lybryho neprodawaly ale za 7 kr. sedum lidu mněly ho co vssichni gist.

Ryby tři lybry (kapr) za 6, lybra masla 8, sstwrce byly mauky 8, husa tučna 15, cecavy sele tučny 7, kuře přes pul slepice 5, par holowbat 4, zagyc 20, 12 wagec 3, wlaskych ořechu 30 za 1, sswestek klobouk za 1, segra talíř za 1, mleka hrnec tepleho za 2 kr. a kořeni wssechno lacyny. Sukno, dyž sy kowpyl řemesnik na Kabat po 36 kr. loket, tak ten Kabat mněl 50 let.

Mladency kteřy chtely gyt kmuzyce musely sy Panny od Rodiču vyprosyt, a na kolik hodin a zas ge odwyst. Muzykantum se platilo za dwe pysničky dwe kressle a za tři mynety 7, trvaly hodinu ale wssecken tanec lehowčkeg, dyž wyhraly Muzykanti za noc 30 kr. cely druhy den pyly.

*) shnilé vejce.

**) Nové Dvory u Kutné Hory.

DĚTSKÝ KOUTEK.

ANNA SEWELLOVÁ:

Koníček Krasavec.

Životopis koňův, jejž sám vypravuje.

XII. Drožkářský kůň v Londýně.

Můj nový pán jmenoval se Jeremiáš, ale proto že ho všichni jmenovali Jerry, budu i já mu říkat Jerry. Lepší ženy nad jeho ženu Pavlínu jsem nikdy neviděl. Zavalitá, čistotná a vždycky veselá; měla lesklé černé vlasy, temné oči a stále se usmívající ústa. Hochovi bylo asi dvanáct let a děvčátko jejich Dollinka (vlastně Dorotka) — pravý obraz matčin — byla asi osmiletá. Měli se všichni dohromady velice rádi; až dosud nepoznal jsem tak šťastné a veselé rodiny. Jerry byl povozníkem, měl vlastní povoz a dva koně, se kterými sám jezdíval. Druhý kůň byl kostnatý a silný bělouš, říkali mu Kapitán. Teď už byl stár, ale za mlada býval asi skvostným zvířetem. Ještě nyní nosil hlavu pyšně, a krásně ohýbal krk. Každý musil o něm říci: „Toť opravdu kůň z dobré rodiny a vzorného vychování.“ Bylť mezi koni šlechticem — a to každým coulem. Vypravoval mi, že v mládí byl též v Krymské válce, že náležel důstojníkovi jízdy; obyčejně prý jezdíval v čele švadrony.

Když mne druhého dne dobře očistili, přišla Dollinka s matkou do stáje uzavřít se mnou přátelství. Harry už celé ráno pomáhal otci při práci a při tom jej utvrzoval v mínění, že jsem opravdu „kapitální kousek“. Matka jeho do-

nesla mi jablko a Dollinka kus chleba, a obě se mnou laškovaly, jako bych byl dosud Krasavcem zašlých časů. Jak mile mne hřála jejich něžná řeč! Jak mne těšilo, že mě hladí opět přívětiví lidé a něžné ruce. Však jsem jim ale oběma ukázal, že si jejich přátelství vážím. Všeobecný úsudek zněl, že jsem velmi krásný a že nebýt strhaných mých kolen, bylo by mne věru do drožky škoda. „Nevím, či je to chybou, a kdo se na něm prohřešil," odvětil její muž, „dnes nám to ovšem nikdo nevysvětlí. Já si ho chválím, neboť vytrvale běží. A krásně nese hlavu! Budeme mu říkat zase Jakub, maminko?" „Budeme Jerry," odvětila paní, „nechť má stejné jméno s předešlým naším koněm. Mám ráda, když se dobré jméno zachová."

Dopoledne zapřahali do drožky Kapitána, odpoledne jezdíval jsem já. Harry, když se vrátil ze školy, hned mne nakrmil a napojil. Když mne strojili, dával hlavně Jerry bedlivý pozor, abych měl všecko na sobě v nejlepším pořádku, zrovna jako by se Jan byl ke mně vrátil. Nebylo zde žádného vypínače, ani řemene, jenom jednoduchý kroužek u nosu. To bylo pohodlíčko!

Projeli jsme uličkou až na stanoviště drožkářů, tam, kde Jerry včera zavolal „Dobrou noc". Na jedné straně této ulice byly překrásné výklady, na konci stál kostel a hřbitov se železnou mříží. Podlé této železné mříže měli drožkáři rozestaveny své povozy, čekajíce, zda by jich kdo z kolemjdoucích potřeboval. Kousky sena byly sem tam roztroušeny po zemi. Někteří z povozníků stáli pohromadě a hovořili, jiní seděli na kozlíku a četli noviny, a někteří sbírali drobty sena a dávali je koňům, nebo je napájeli. My jsme se postavili na poslední místo.

Hned k nám přistoupilo několik mužů, prohlíželi si mne a dělali různé poznámky.

— Eh, toho vám brzy povezou na porážku, pravil jeden.

— Vyhlíží příliš vyfintěný, mínil druhý.

— Ať se nejmenuji Jones, jestli jednoho dne nenajdete na něm veliké chyby, prorokuje třetí.

— Nuže — odvětil všem přívětivě Jerry — mně se zdá, že po jeho chybách se nemusím shánět dřív, dokud se samy neobjeví, co? Alespoň si o něm zachovám déle dobré mínění.

Potom se přede mne postavil jakýsi hřmotný muž, oblečený do šedého pláště s kapucí a velikými bílými knoflíky. Důkladně si mne prohlédl, jako by mne chtěl kupovat. Potom si náhle hlasitě oddechl, vzpřímil se a pravil: „Takového koně jste právě potřeboval, Jerry, nevím, co jste za něj dal, ale myslím, že se vám vyplatí." Tak jsem byl přijat na stanovišti drožkářů s poctivostí.

Muž, který mne doporučil, jmenoval se „Šedý Grant" nebo Governor Grant. Byl ze všech drožkářů největší a proto na něho vnesli úřad, aby rozhodoval mezi nimi nahodilé rozepře.

První týden můj pobyt v Londýně velice mne unavil. Nebýval jsem dosud ve velkém městě, a hluk, shon a tlačenice koní, vozů a vozíků, kterými jsem si musil klestit cestu, přímo mne omamovaly. Ale brzy jsem se přesvědčil, že svému řídiči mohu úplně důvěřovat. To mi dodalo smělosti, a já si zvykl. Jerry však byl kočí, aby ho pohledal: staral se o své koně jak o sebe sama. Srozuměl brzy, že mu chci poctivě pracovat, a proto se mne bičem nikdy ani nedotknul. Jen když jsme měli jet dále, ucítil jsem, že mne něco ťuklo do zad; obyčejně jsem však věděl, že mám jít dále podle pohybů, kterými bral otěže do ruky. Mně se zdá, že jeho bič býval mnohem častěji zastrčen v pouzdře nežli v ruce. Za krátko srozuměli jsme se s pánem, jak jenom vozka s koněm může si rozuměti.

I ve stájích dělal nám Jerry pomyšlení, jen abychom měli pohodlí. Naše stáje byly staromodní, podlaha příliš s kopce, ale on nám upravil zábradlí, které se dle potřeby dalo odstranit, když ho nebylo třeba. Rozdělil takto stáj na dva stejné díly, a my jsme mohli být v noci odvázáni, ba pohybovat se svobodně, jak nám bylo libo. Jerry nás vždy řádně hřebelcoval, a jak mu jen bylo možno, měnil nám stravu. Jídla jsme měli vždycky dostatek a též hojně vody k pití. Měli jsme ji ve stáji ve dne v noci, a jen tenkráte nám ji Jerry brával, když jsme byli uhřáti. Někdo tvrdí, že koni se nemá dovolit, aby pil dle libosti, já však vím, když mám vodu stále u sebe, že piju jen velice málo, ale častěji. Tak se mnohem více občerstvíme, než vyprázdníme-li rázem celou napájku, což jistě učiníme, jelikož jsme musili před tím, než vodu přinesli, stát dlouhý čas o žízni. Někteří kočí chodí domů nebo si zasednou k pivu v hostinci, nás pak nechají celé hodiny o suchém seně, aniž bychom je měli čím zavlažit. Rozumí se, že potom shltáme mnohem více vody, než je nám zdrávo. Tak si často poškozujeme plíce i žaludek.

Nejlepší však, co jsme měli u Jerryho, byl nedělní klid. Celý týden byli jsme v ustavičné pilné práci, a nevím, jak bychom byli vydrželi, nebýt tohoto dne. V neděli jsme si aspoň mohli spolu trochu popovídat. (Pokrač.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.

Ročník XII. V Praze, dne 24. listopadu 1907. Číslo 47.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor 56 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

ALOIS VEČERKA:

JEN TROCHU SVĚTLA.

Jsme všichni články řetězu,
jenž konce, kraje nemá;
všem stejná v prsou pochyba,
otázka na rtech němá.

Jsme částí velké spirály,
jež v neznámo se tratí;
za vlnou v řece vlna jde
a zpět se nenavrátí.

Jen slabý paprsk v temno chmur
nechť dolů k zemi sletí,
ať zvíme, život dramatu
zda první akt či třetí.

DO TŘETÍHO I ČTVRTÉHO POKOLENÍ.

Napsal Jan Herben. Druhé vydání.

II.

K letošnímu jubileu dvoustých narozenin slavného švédského přírodozpytce Linné vyšel v České Mysli článek prof. B. Němce, v němž se referuje o praktické filosofii Linnéově. Vlastně se nemůže ani snad mluvit o filosofii Linnéově, o nějaké filosofické soustavě totiž, nýbrž jen o jednom filosofickém názoru jeho.

Linné zanechal po sobě spis Nemesis divina, který nebyl určen veřejnosti, nýbrž napsán byl výhradně a výslovně jen pro syna jako odkaz otcovy zkušenosti a jako rukověť pro život. Prof. Němec podává obsah tohoto spisu. Švédský životopisec Linnéův napsal o Nemesi divině, o božské pomstě toto: „Linné, otec novějšího přírodopisu, byl horlivým přívržencem učení o mstící nemesi. Připojil se sice věrně k učení církevnímu, ale nezvratná víra v neúprosnou nemesis, kterou také jako autopathii označuje, byla nejvnitřnějším náboženským přesvědčením jeho duše. Tato víra tvořila sumu jeho životní moudrosti. Měl za to, že základ její může dokázati nikoli filosoficky, nýbrž dlouho trvajícím pozorováním“. Ale já nemyslím, že takový názor vyčerpává náboženské člověkovo přesvědčení, nebo že vůbec je aspoň součástí náboženského přesvědčení. Nanejvýš částí pramaličkou.

Linné spracoval látku své knížky tak (aspoň v tom nedefinitivním náčrtě nám zachovaném), že sebral směs sentencí morálních, výroků písma, sbírku dokladů dějepisných, různé zkušenosti, pověsti, vlastní a cizí dobrodružství i anekdoty. Nespracovával tedy žádné soustavy, a nenašel ani snad nehledal logické příčiny pro zjevy pozorované. Spíše mu šlo, jak rozumím referátu o knize, o pouhé záznamy zkušeností cizích i vlastních, o skutečné příhody pozorovateli nápadné, jichž zákonnost a příčinnost lidským zrakům však zůstává zahalena neproniknutelnou tmou.

Nemesis divina mne nesmírně zaujala. Zdá se mi, jakoby základní myšlenka mých Pokolení byla příbuzná myšlence Linnéově. Jaktěživo mi nenapadlo, abych byl pasován na filosofa, který přispěl k rozličným soustavám nějakým šroubkem nebo háčkem, já jsem svou myšlenku rozestřel nad řadou pozorování a zkušeností, jež mně byla nápadná, v nichž se opakovala zdánlivě táž příčina a následek, a jichž vysvětlení uniká vědecké průkaznosti. Jde o pouhý záznam: tak se mi to jevilo, nic více.

Linnéova Nemesis divina vypadá takto: V úvodě věnovaném synovi, Linné osvědčuje víru v Boha jakožto pořadatele a spravedlivého vládce světa. Zdánlivě všechno je ve světě konfusní, ve skutečnosti vládne v něm spravedlivý Bůh, o tom dlouhá léta a zkušenost Linnéa poučily. Výroky jeho:

— Nevěříš-li písmu, věř zkušenosti.

— Šťasten, koho cizí nebezpečí činí opatrným.

— Nevěř nikomu ve světě, zítra je tvým nepřítelem.

— Buď přírodou a zkušeností přesvědčen o jediném Bohu, který vše stvořil, vše u-

držuje a řídí; který všecko vidí, slyší, ví, před jehož tváří stojíš.

— Hleď na cíl Boha při stvoření; věř, že Bůh tě každodenně vede a ochraňuje; že všecko zlé i dobré ze zákona jeho svatosti následuje.

— Nebuď nevděčným, abys dlouho živ byl.

— Chraň se smrtelně někoho udeřit, žádný hřích nemůže býti odpuštěn, jehož následky nemohou být odčiněny. Kdo zavraždil, nemůže vraždy odčinit; nemůže být odpuštěna — leda stejným trestem.

— Měj úctu před ženou — a neokrádej srdce mužovo.

— Nepřipravuj si nespravedlivý zisk.

— Neúčastni se snah jiné svrhnouti, abys do vlastní jámy nepadl. Neusiluj nikdy štěstí své zakládati na intrikách.

— Není většího karakteru, než býti poctivým chlapem. Vysokomyslnost první krok k šílenství. Varuj se štěstí své zakládati na cizím pádu. Nepovažuj se za nešťastného, i když jsi sprostný; býti chud a zdráv je více než říšská rada. Chudý rolník lopotí se po celý rok a má sotva slámu, na níž by se vyspal. Dostává nejmenší mzdu za svou práci. Vzpomeň na ubohého otroka, který pro tebe pracuje, zatím co ty spíš. Zdělává své pole, ty klidíš žeň. Pravíš: to je můj dvorec, mohu dělat i nechat. Já pravím: není to tvé, Bůh ti vše propůjčil, Bůh nám vše propůjčuje a dává nám prostředky ku štěstí každému dle potřeby. Chudý švec, pokud byl hladov, zpíval každého rána; získal peníze, oněměl a stal se mrzutým. Chudoba postrádá mnohého, lakomství všeho.

— Co je výsost? Nic, neboť kolo štěstí se otáčí. Co je moudrost? Znáti vlastní pošetilost. Co je moc? První místo mezi blázny. Co jsou šaty? Livrej ve velké komedii. Co je život? Plamen, pokud olej hoří.

— Slunce osvětluje tělo, moudrost duši. Svět je palácem moudrosti Všemohoucího. Bůh rozsvěcuje každou duši svým ohněm. Svítí tedy lidé svou moudrostí na tomto divadle dle toho, jak je Bůh upravil, některé učinil velikými světly, jiné špatnými světýlky. Hoří, pokud jsou, a když vyhořela, Bůh dá jiná na jejich místa, aby světlo stále svítilo. Jako světlo nemůže říci, že by zámek byl k vůli němu postaven, tak člověk nemůže říci, že svět je stvořen k vůli němu; nýbrž celek je božský majestát v nekonečné moudrosti.

— Buď čestný jako muž cti a víry za starých dob, potom budeš ode všech milován.

Svůj názor o božské mstě Linné snažil se také opřít o důkazy. Domnívaje se, že syn neuvěří prosté otcově autoritě, jeho holým výrokům a prostému odkazu: tak čiň — tak nečiň, hleděl syna přesvědčit o tom, že má pravdu. Odtud jeho výrok: „Nevěříš-li písmu, věř zkušenosti". Já sám dospěl jsem, praví Linné, ke svým životním názorům zkušeností vlastní i cizí. Proto zkušenosti ony sebral a uvedl pravá jména osob, na nichž se osvědčily. Připomínal však synovi, že by příbuzní osob těch jej snad pronásledovali až na smrt, kdyby nechoval otcova odkazu v tajnosti. A hned i zachování této výstrahy položil jako jednu z podmínek, jež by mstící božstvo nenechalo bez trestu: „Proto jej (odkaz) chovej ve svatosti, v jaké ti jej dávám a to od tebe žádám, aby nikdo na svém jméně nebo na své cti nebyl poškozen. Prohřešíš-li se proti mému odkazu, zraníš svého starého otce a zajisté budeš spravedlivě potrestán".

Pokus o jakési odůvodnění tohoto zákona o odplatě Linné zanechal na těch místech, kde chtěl syna přesvědčovat quasi vědecky, že v názoru tom je smysl a rozum. Bůh dal člověku svobodnou vůli a také možnost, vyhnouti se zločinu. Když člověk zneužije svobody vůle, Bůh zařídí přírodu tak, že trest je pro vinníka nevyhnutelným osudem. K tomu trestu je sám člověk potom nevyhnutelným pudem hnán. Koho nemesis pronásleduje, tomu chodí všecko napříč. Některým lidem nic se nedaří, jiní mají štěstí ve všem, ač jsou hloupí. Nemesis stíhá celé rodiny, rodiče, děti, celé domy bývají stiženi boží mstou. O sobě samém Linné praví: „Všechno mi šlo nešťastně, pokud jsem zamýšlel za křivdu se mstít; změnil jsem své smýšlení a složil jsem vše v boží ruce; potom se dařilo všecko šťastně." Celá příroda stojí ve službách božích a staví se proti tomu, kdo je odsouzen. Člověk odsouzený sám si všecky bližní znepřátelí. Pýcha je prvním příznakem neštěstí. Štěstí je sice prchavé, ale i ono podléhá určitým řádům. Každý člověk — pokud nepropadl nemesi — má svůj neviditelný stín; neviditelný, ale obdobný viditelnému, jenž nás ochraňuje, varuje a neštěstí od nás odvrací. Je to anděl strážný písma svatého. Cnost a štěstí je tímto stínem.

Předtuchu jasnovidnost, sny, vidění — Linné uvádí ve spojení s nemesí.

Dva doklady Linnéovy nemese: Buscagrius, profesor řeckého jazyka na universitě upsalské, citoval při nějaké disputaci nesprávně nějakého auktora. Oponent jeho to zpozoroval, ale B. přísahal, že citoval správně a prosil Boha, není-li tomu tak, aby již na ka-

tedru nikdy nevstoupil. Přišel domů, nahlédl do auktora a shledal, že vskutku nesprávně citoval. Ulekl se, onemocněl a opravdu již na katedru nevstoupil. Jiný doklad: Sedlák Mons v Sonneböke táhl otce svého za vlasy ze světnice. Na prahu otec zvolal: „Umírni se, netahej mne dál, ani já jsem svého otce dále nevlekl". — „A když jsi ty svého otce vytáhl až ku prahu, já tebe vytáhnu až za dveře," odpověděl syn.

Neznal jsem Linného, ani tušení jsem o jeho názoru neměl do 10. listopadu 1907, ale některé myšlenky jeho o nemesi vyslovoval jsem v P o k o l e n í takořka doslovně. Zejména dědicové Hrabcovi v mém vypravování, jejichž předek se strašně provinil na cti, majetku a životě svých spoluobčanů, jednají tak, jakoby vědomě nosili vinu dědovu v sobě a jakoby neodolatelným pudem byli štváni k trestu. I mladší Beneš, jenž chce viny napravovat, jedná tak, že působí stále nové zlo. Zlo v rodině Hrabcově se musí vybouřit a vyžít utrpením, dokud lidé na minulost nezapomenou a neodpustí. Dokud však nezmizí následky, nedochází k odpuštění. Ani tenkrát, když lidé Beneše milují a když přáli by mu všeho dobrého pro vlastní jeho šlechetnost. Jsou strhováni do začarovaného kruhu svou nevědomostí a veškerým tím stavem, jejž starý Hrabec přivodil a na nich zavinil.

Ale tu již vykládám z obsahu knihy podrobnosti, které nemohou být srozumitelny těm, kdo P o k o l e n í nečetli.

Otrocký duch pobělohorský koluje nám dosud v krvi. Lze ho poznávati na př. po náklonnosti a touze, jak chceme být závislí, a po strachu, jak se bojíme být nezávislí. Je v tom jakási pudovost ještě. Pramen má v selském a maloměstském lidu. Koho dávají rodiče venkovští studovat, tomu je od kolébky předurčeno, že bude knězem a to proto, že kněz se má dobře a nemusí nic dělat. Vysmekne-li se mladý muž z té kličky, rodiče usmiřují se aspoň tím, když si zvolil zaměstnání úřednické a zejména když se dostane na císařský chléb; neboť bude mít zabezpečený měsíční plat a pensi na stará kolena. Že bude závislý? Co na tom? To nikoho nehněte.

V selském životě jeví se ta nesamostatnost a bázeň před neviditelným bičem na celém způsobu hospodaření. Náš průměrný sedlák vyrábí obstojně řepu, obilí hůř a dobytek docela špatně. Proč? Protože o dobytku nemá mu kdo co rozkazovat, kdežto s řepou je závislý na cukrovaru a cukrovar by si ho podal. Náš průměrný sedlák musí cítit za zády šafáře a poklasné, aby sám pro svůj vlastní prospěch dobře hospodařil, pokrokově hospodařil a sebevědomě hospodařil. A tyto vady máme všichni, přinášíme si je do života ze vsi. Obvyklá kázaní a žalostné stesky na naši národní nepodnikavost jsou jen jiným slovem pro zastaralou otročinu, kterou z nás nelze vyhnat. Jako úředníci, správci a zřízenci konáme své povinnosti — často vzorně —, ale kdybyste nás pustili na svobodu, nevěděli bychom, co s ní. Kdybychom měli vymýšlet, podnikat a riskovat, neuživí se většina výborných jinak lidí.

To je Nemesis divina pro hříchy našich otců.

NA BÍLÉ HOŘE ROKU 1620.

III. Z p r á v y a p r a m e n y o b i t v ě.

Mezi vévodou bavorským Maxmiliánem a císařským vůdcem Buquoyem bylo napjetí, a děly se válečné chyby.

České vojsko neumělo těžit z té rozkvašenosti, neboť poměry mezi vůdci českými navzájem byly stejně zlé a všeobecné vojenské poměry nekonečně nevýhodnější. Z českých vůdců byl před bitvou bělohorskou mrtev Colona z Felsu, padl v bitvě u Sitzendorfu v Rakousích z jara 1620, a Henrich M. Thurn byl po něm povýšen na polního maršálka. Kníže Anhalt narážel na nespolehlivost nepořádně vyplácených žoldnéřů, na lakotu českého panstva a na řevnivost českých generálů. Král Friedrich objevil se dvakrát u vojska, ale nic neprospěl, i prostí vojáci poznali, že nemá ve válečnictví záliby a že vůbec není voják. Thurn se blamoval každou chvílí. Ještě 6. listopadu u Rakovníka sázel hlavu na to, že císařští nepotáhnou přímo na Prahu, nýbrž že budou dobývat okolních měst.

Nicméně zvítězil názor Anhaltův, a proto české vojsko předešlo nepřítele ku Praze. V noci ze 7. na 8. listop. část pomocného vojska uherského a část německé jízdy obsadila Ruzyň na úpatí Bílé Hory. Ale spala tak bezstarostně, že Buquoy mohl na ně vyslat 500 jezdců a 1000 valonských pěšáků, kteří jim časně ráno připravili hrozné probuzení. Byli přepadeni, uvedeni v zoufalý zmatek a skoro všichni pobubáni, ani nebráni do zajetí. Zmatek byl tím větší, že vůdce uherský Bornemissa dlel v Praze, léče se z nějakého lehkého poranění. Císařští ukořistili při přepadení tom 1000 koní a železnou pokladnu plnou dukátů. Při záři hořící Ruzyně bylo vidět část Uhrů prchajících na výšiny okolní.

Byla to zlá předtucha jak pravil kníže Anhalt, neboť strach z porážky Uhrů padl i na některé české pluky, které prý posud nikdy nejevily strachu.

V době této srážky bavorské vojsko vytáhlo z Tuchlovic ku Praze. Brzy bylo v Hostivicích. Dopoledne nastalo rozestavování a posouvání vojsk proti Bílé Hoře.

Na straně bavorské a císařské velitelí vojsk byli Tilly a Buquoy a vzájemné jejich nevražení v rozhodné chvíli ovšem umlklo. Jméno vévody bavorského Maxmiliana se téměř nevyskytuje při posledních přípravách k bitvě, až v rozhodném okamžitku bitevním. U velikém nebezpečí vězelo císařské vojsko při přechodu bahnitého potoka hostivického, ale čeští vůdcové nevyužili ho.

České vojsko mělo obsazenu Bílou Horu mezi Hvězdou a svahem Motolským. V mlhavém jitru projížděl vojsko kníže Anhalt, doprovázen jsa Hohenlohem, jenž rozestavoval pluky. Válečný plán byl totiž sdělán po návrhu Hohenlohově. Na pravém křídle u Hvězdy nejkrajněji stál hrabě Jindřich Šlik s moravskou pěchotou a vedle něho mladší Thurn Bernard; starý Thurn stál na nejkrajnějším křídle levém u Motolského svahu; uprostřed vykázáno místo plukům Hohenlohovým a Bubnovým. Za těmito vojsky v druhé řadě stál opět s Moravany na pravém křídle plukovník Stubenvoll, rakouské kompanie a kompanie mladšího Anhalta, syna generalissimova, potom Kaplíř a zase na nejkrajnějším levém křídle 4 prapory Thurnova pluku. Kdyby tato druhá řada pokročila ku předu v mezerách pro ni zůstavených, celé české vojsko bylo by tvořilo nepřetržitou linii.

*

Hned nazejtří a napozejtří — možno říci — po bitvě bělohorské vyrojilo se hejno spisků, letáků a písniček o bitvě bělohorské. Také se říkalo bitva pražská nebo bitva u Prahy. Tyto drobnůstky v hojném počtu dodnes zachované v archivech, bibliotékách i v antikvariátech nemají ceny pro dějepisce skoro pražádné.

Cenu má to, co vyšlo od stran, které na Bílé Hoře bojovaly. A proto jsou zprávy a prameny o bitvě trojího druhu: bavorské a císařské od vítězů a stavovské české od přemožených.

Ve Vídni se dověděli o vítězství spojených vojsk bavorských a císařských dost pozdě.

Vilém Slavata dověděl se v Pasově o vítězství císařských 16. listopadu. Oficiálně však císař neměl zpráv před 16. nebo 17. listopadem.

Podat oficiální zprávu císaři o bitvě bylo povinností císařského vojevůdce a to byl hrabě Karel Buquoy. Ale Buquoy nerad psal a mimo to lité, ukrutné, nelidské a bohaprázdné řádění jeho vojáků v Praze zabíralo mu mnoho zaneprázdnění. Teprve po 8 dnech Buquoy poslal svého švakra hraběte Biglia a hejtmana Camorgo se zprávou do Vídně. Tato zpráva Buquoyova je nejstarší zpráva o bitvě bělohorské a zachovala se nám v originále úplná, ne sice ve Vídni, nýbrž ve Španělích, kam ji odnesl španělský vyslanec na dvoře vídeňském Oňate. Současníkům vešla ve známost velmi záhy, vyšla také tiskem v Miláně a v Paříži. Jak byl Buqoy váhavý před bitvou, tak byl pyšný po bitvě, když mu náhoda byla vykázala hlavní podíl na boji a vítězství. Zpráva osobuje skoro veškery zásluhy o vítězství Buquoyovi, vůči spojencům bavorským je bezohledná, mluví o jejich taktických chybách, neboť především a hlavně zpráva ta měla odstranit všeliké domnění, že by snad Buquoy byl stál pod vrchním velitelstvím vévody Maxmiliana. Bylo& válečnictví té doby obchodem a proto generálové hleděli své zásluhy a schopnosti vystrkovat před světem pro možné budoucí nabídky.

Velikou cenu má zpráva Buquoyova, že zevrubně líčí dějiště bitvy a první útočné pohyby, kdežto další průběh bitvy je dost povrchní. Nejhůře v líčení bitvy pochodil bavorský vojevůdce Tilly. Protože Buquoy nemohl dát průchod své zuřivé nechuti proti vévodovi Maxmilianovi, svezl se na něm aspoň nepřímo, Tilly stal se za něho obětním beranem.

1. Je pochopitelno, že Tilly, jakmile poznal zprávu sokovu, nemohl na urážlivá sdělení Buquoyova mlčet a cítil potřebu se ospravedlnit. A skutečně se mu křivdilo; potřeboval tudíž i z osobních důvodů obrany před vojenským světem. Proto s vědomím vévody Maxmiliana a nepochybně i pomocí obratných v péře jezovitů vyšla v Miláně r. 1621 knížečka o 26 stranách, která jest obranou a chvalořečí Tillyho zároveň; má název Dicchiaratione et Aggiunta di molte particolarità a stručně se uvádívá jen jako Dicchiaratione. Knížka šla na dračku, byla také německy a česky vytištěna v Praze, ještě v r. 1621 latinsky také ve Vídni s názvem Libellus famosus... Vídeňský knihkupec italského jazyka neznalý převzal ve Vídni prodej italského originálu. Když však poznal, v jaké nebezpečenství se vydává, spálil všecky výtisky a vyprosil si úpěnlivě audienci u hrab. Buquoye, v níž svůj hřích ospravedlňoval neznalostí jazyka. Buquoy mu odpověděl pyšně, že spalovat knížku byla hloupost, že ji měl jen volně a směle prodávat, protože knížka může přesvědčit jen čtenáře, kteří si dají věšet bulíky na nos.

Toto Dicchiaratione psáno je pro široké obecenstvo, a Buquoy se jen přetvařoval, když dával vůči knihkupci vídeňskému na jevo lhostejnost a povýšenost. V úvodě Dicchiaratione se pravilo potměšile, že zpráva Buquoyova vídeňskému dvoru domněle poslaná nemůže být pravá, neboť v tom způsobu Buquoy že jí nemohl diktovat. Také vzhledem na své poranění nemohl až do té chvíle myslit na psaní zrovna jako na jiné důležitější a potřebnější věci. Spíše je slátaninou nějakého strannického, náruživého člověka, který se dojista nemohl nalézati v nejpřednější bitevní čáře, ba snad vůbec bitvy se nesúčastnil. A hrabě Buquoy následkem své churavosti neměl příležitosti, aby koncept prohlídl a opravil, než byl cí-

saři odeslán. Písař že všady zamlčuje účastenství vévody bavorského a znetvořuje barona Tillyho a tupí ho jako nerozvážného, nezkušeného a tisíce chyb schopného velitele, kdežto právě on vedl řady svého panovníka s přesností, věrností a obezřetností takovou, že následkem toho dostavil se tak veliký úspěch. Na základě úmluvy mezi vévodou bavorským — pokračuje spis — a císařem Ferdinandem II. byl hrabě Buquoy docela podřízen (totalmente) vrchnímu komandu vévodově a musil vévodu poslouchat, hrabě Buquoy nebyl generalissimus nad vojskem císařským (ačkoli prý někteří mu titul ten dávali) a tak jde polemika dále. Knížka je vůbec kabinetním kouskem jezovitství, pokud se týká polemiky s Buquoyem polovičními svými pravdami, přepínáním a překrucováním událostí obecně a nesporně známých. Rozumí se, všecku slávu a všecko vítězství připisuje vévodovi bavorskému, Buquoy jen všecko kazil.

Ale pokud jde o věcnou část spis D. má velikou cenu pro poznání bitvy bělohorské; co se dělo od 5. do 8. listopadu, popsáno je s velikou podrobností a úplností, jako v žádném jiném spise o bitvě. A to proto, že k D. užito bylo Journalu, vedeného v polní kanceláři vévody bavorského po celý čas polního tažení vévodova, o němž později bude řeč. Proto Dichiaratione náleží k pramenům prvního řádu.

2. Jako mstitel uražené cti hraběte Buquoye povstal irský jezovita Jindřich Fitsimon, zpovědník Buquoyův. Byl to chlapík narozený 1592 v Dublině a minulosti velmi dobrodružné. Buquoye doprovázel od 1. července 1620 a měl tedy schopnost jako očitý svědek událostí znáti a pověděti pravdu o svém duchovním klientovi. Hned po vítězném opanování Prahy Fitsimon vydal maličký spisek pod pseudonymem Candidus Eblanius: De praelio Pragensi v nákladě Tobiáše Leopolda na Starém městě. Spisek (13 stran) obírá se vlastní bitvou a událostmi, které se staly potom v Praze, zejména radostí v Praze, že císařští zvítězili, a vítáním hrab. Buquoye. (Ve spisku tom připomíná, že Buquoy po česku slove pokoj!) Maličká ta práce nemá významu.

Za to velmi významný je spis Fitsimonův, vydaný pod pseudonymem Constantinus Peregrinus: Buquoy Quadrimestre iter progressusque, stručně nazývaný jen Quadrimestre iter. Vyšel ve 3 vydáních, první vydání v Brně r. 1621, jehož vypravování končí 27. prosince 1620, kdy hrabě Buquoy přibyl do Ivančic na Moravě. Quadrimestre iter je ze zpráv o bitvě bělohorské nejobsažnější. V úvodě Fitsimon praví, že hodlá vzíti v ochranu císařského vojevůdce proti některým hanopisům, protože byl přítomen válečnému tažení. A nechť prý se nikdo nediví, že jeho vypravování týká se především vojska císařského, kdežto o vévodovi bavorském málo se zmiňuje. Není mu neznámo, co v rozličných jazycích napsáno bylo o bavorském vévodovi, ale že tak málo o císaři a jeho generálovi se oznamuje, to bez odporu prý nepochází z nenávisti, nýbrž z nedostatku zpráv. Tvrzení to, rozumí se, je jezovitské. Fitsimona podráždil milánský Tillyho leták, což se prozrazuje u Fitsimona vášnivostí, kdykoliv o Tillyho zavadí. Že měl i pomůcky od Buquoye ke svému spisu, je patrno z některých dopisů a poznámek knihy. Jezoviti u Tillyho, jezovita u Buquoye a jeden překrucuje a tupí víc než druhý. Jak mohli potom pocházet na př. jinověrci u Fitsimona! Židy nazývá psi a o kalvinistech praví, že jsou smradlavé štěnice. Kdo by nic jiného neznal, musil by se z Quadrimestre iter domnívat, že na Bílé Hoře všecko vykonalo císařské vojsko, a to tím spíše, že Fitsimon, kde učinil zmínku o vévodovi Maxmilianovi, zasypal ho nejpřepjatější chválou. Vítězství císařských a porážka českých vojsk provázena je četnými divy, zázraky a záhadnými viděními. Spisovatel je masivní hrubec.

Ve věci však spis je hlavním pramenem pro pohyby vojsk císařských pod Buquoyem.

S bavorské strany vyšla zas obrana proti Fitsimonovi. Poněvadž Quadrimestre iter psal laik a soukromá osoba, nebylo vhodno, aby mu odpovídal leč zase privátník a to učinil jezovita Jakub Keller pod názvem a pseudonymem: Constantinus Peregrinus castigatus... autore Berchtholdo à Rauchenstein, Bruggae 1621. Také místo tisku Bruggae je fingováno. Tento spis měl za prameny Denník Anhalta staršího a vévody bavorského Journal. Spisovatel jeho klamně předstírá na dvou místech, jakoby byl býval účastníkem válečných pochodů. Jeho zbraní není pravda, nýbrž opovržení a vtipy na Fitsimona. Buquoy ovšem pochodil ve spise špatně, vytýká se mu nečinnost, luxus, mrhačství, nedostatek udatnosti a p. Pro věc nezískává se spisem skoro nic, je nespolehlivý a chatrný.

3. Souboj literární mezi stranou bavorskou a císařskou zakončen byl oficiálním vylíčením válečného pochodu se strany bavorského dvora. Vévoda bavorský Maxmilian vzal s sebou na pochod vyšší civilní úředníky, kteří vyřizovali nutné diplomatické listiny a vedli denník o vojenských příbězích. S tímto denníkem a s částí vévodské kanceláře vracel se úředník do Bavor, byl přepaden loupežníky a oloupen o papíry a 200 dukátů. Loupežníci však zahodili papíry jako bezcenné a jeden pocestný je našel. Před očima vévody Maxmiliána byl nejdříve denník srovnán a potom vlastnoručně od něho opraven. Tento pramen bývá jmenován Journal (je německý) nebo v latinském zpracování Ephemeris (Expeditionis in utramque Austriam et Bohemiam Epheme-

ris): latinský spis není doslovným překladem Journalu. Journal je spis sice tendenční, jenž měl ospravedlnit politické chování Maxmilianovo před světem a dokázat, jakým vévoda je obratným diplomatem i vojevůdcem. V celku, praví Krebs, Journal obsahuje nejčetnější a nejspolehlivější záznamy o vojenském tažení a tudíž s Dicchiaratione a Quadrimestre iter je hlavním pramenem i pro bitvu bělohorskou.

Zprávy a prameny o bitvě bělohorské s české strany zachované jsou tyto: Zpráva staršího Anhalta, zprávy Hendricha Matesa Thurna, zpráva anglického vyslance Convay, jenž dlel v Praze a Ondřeje Haberbeschla z Habernfeldu, tělesného lékaře u zimního krále. Ostatní zprávy jsou více méně podřízeného významu (vlastně i Habernfeld) a zejména všechno, co sebral ve své knize Pavel Skála ze Zhoře. Krebs podal také zdrcující kritiku pramenů a vylíčení bitvy bělohorské u Gindelyho (III. díl Dějin českého povstání), neboť Gindely nerozeznával, co je pramen původní a co je vzato z druhé ruky.

V českých pramenech právě uvedených doznává se chyba, že kníže Anhalt neudeřil na nepřítele, dokud byl roztržen na dvoje oddělení před i za potokem šáreckým. To zkazil a zamezil Hohenlohe proti návrhům hraběte Šlika. Velkohubý Thurn starší prohlížeje si bojiště pravil, kdyby Čechové byli s nebe spadli na nějaké k bitvě pohodlné místo, že nemohli mít příhodnějšího než na Bílé Hoře. Z českých pramenů víme také, že značný počet vyšších důstojníků dlel v Praze, protože neměli tušení, že dojde už 8. listopadu k bitvě. Nejméně tušil to sám král Friedrich, jenž dával na hradě hostinu anglickým vyslancům. První vojáci, kteří se dali na útěk, bylo šest praporů Thurnova pluku; druzí byli jezdci rakouského pluku Streifova, třetí byli jezdci Bubnovi, kteří strhli ssebou také tři setniny českých stavů a setniny královské; čtvrtí dali se na útěk oba pluky Hohenlohovy; ovšem pohromu dovršili Maďaři, přestrašení noční porážkou svých soudruhů v Ruzyni: uherští jezdci totiž ani nevyčkali útoku, jakmile viděli před sebou polské Lisovčíky z císařského vojska (kozáky). Vévoda výmarský hleděl vzbudit ctižádost uherského velitele Cornissa i volal na něho — ukazuje na prchající německé vojáky: „Nechci být Němcem, nýbrž Uhrem", ale Corniss raději chtěl být Němcem, neboť po malém váhání dal se také na útěk. A to bylo konec.

STARÁ BAJKA.

A všechny se daly do velikého nářku.

Smrk, borovice, buk i bříza utekly se ke starému dubu, jejž uznávaly za krále nejen pro jeho stáří, nýbrž i pro jeho mohutnost.

„Zachraň nás!" volaly. „Hrozí nám záhuba. Viděli jsme, jak vjel do lesa vůz plný čerstvě nabroušených sekerek. Z hladké jejich ocele blýskala jistá záhuba . . ."

„A naše mezi nimi nejsou?" ptal se dub.

„Jak to, naše?"

„Myslím, nebyla-li tam také topůrka z našich stromů?"

„Neviděly jsme jich."

„Nuže," řekl dub, „pak spěte pokojně, bez jejich pomoci neublíží vám ani nejsilnější ocel."

Ale smrk, borovice, buk i bříza se mýlily. Když vůz se sekerami vjel do lesa a dřevorubci složili sekery na zemi, ukázalo se, že na sekerách byla topůrka buková i dubová. Což se stalo v listopadu 1907.

Z BÁSNÍ JOSEFA SVOB. P. EICHENDORFFA.

(26./XI. 1857—1907.)

SOUMRAK.

Šero vlaje křídly svýma,
v stromech tušíš temné chvění,
mraky jdou jak těžká snění.
Co ten úděs značiti má?

Jednu máš-li nejraději
laň, ať sama nepase se;
myslivečci troubí v lese,
hlasy tam a zpátky spějí.

Máš-li přítele v tom světě,
nevěř do poslední chvíle,
v tváři usmívání milé,
v míru lstivém přepadne tě.

To, co kleslo v tuto chvíli,
zítra znovuzrozené můž' vstáti.
Za noci se mnohé ztratí.
Střez se! Bdělý buď a čilý!

ROZMLUVA V LESE.

„Je pozdě již, je chladno již,
kam sama lesem uháníš?
Jsi sama tu, les dlouhý jest.
Má krásko! Chci tě domů vést."

„Je velká mužů lest a klam,
já srdce bolem ve dví mám.
Hlas rohu bloudí tam a sem,
ó, prchni, nevíš, kdo já jsem!"

„Máš vyšnořeno zvíře své,
má čarné tělo mladistvé;
teď znám tě! Bůh mně chraň a haj!
Tys čarodějka Loreley!"

„Tam se skály, ty víš to snad,
v Rýn hluboko můj hledí hrad.
Je pozdě již, je chladno již,
ty už se nikdy nevrátíš!“

DOBROU NOC!

Les, vršek ukrývá se
stále hlouběji v zlatý třpyt,
a ptáček na snětí ptá se,
zda má milku pozdravit?

O ptáčku, je mylné tvé ptaní,
již v údolí nemá byt svůj,
vznes vzhůru se k nebes báni,
a ji naposled pozdravuj!

Přeložil Zd. Broman.

JATKY.

NAPSAL F. X. BENDA.

Motto: Z pohledu koně, pohlížejícího na vraždu býka, pochopil jsem, že rozumí tomuto aktu. Poznání toto bylo příšeršerné a zároveň — pokořující.

Stádo dobytčat, určených k porážce, stálo na jatkách.

Brali je po řadě. Ti, kdož ještě čekali, chvěli se hrůzou. Neboť jejich mozek stejně obrazivý a konkludující jako mozek lidský, tetelil se pod tlakem myšlenky: až na něho přijde řada — —

Nechápali, proč vlastně je vraždí. Což nejsou nejmírumilovnější bytosti pod sluncem?

Zrakům vynořil se obraz života. Zrodili se v teplé stáji a celá rodina sedlákova se s nimi mazlila. Pastviny, zelené a volné, vynořily se jejich horečně pracující fantasii. A pojednou: obraz příšerný —

A palice dopadá řemeslně na hlavy kamarádů. Buch! Buch! zaznělo teď zcela na blízku. — A konečně zajiskření v očích — tma — tma — —

Ó, proč jsi nás, ukrutné lidstvo, neušetřilo onoho pohledu? Ó, povýšené lidstvo, jež považuješ nás za kus mrtvé, nemyslící hmoty!!

— — — — — — — — — — — — — — — —

Udeřil jsem jej za krk. Zapištěl úzkostí a krev, teplá krev žene se mu z úst a uší. V klecích vyděšení králíci tulí se do koutků. Ruka má opět chápe jednoho. Rána — zapištění — krev. Ruka sahá opět po hřbetě jiného ubožáka. Cítím, jak kůže toho hřbetu se tetelí. Vyděšený zrak patří na mě: kus resignace a prosby za milost. Rána za krk — — zapištění a krev. Bezvládnou, křečovitě sebou škubající mrtvolu přihazuji k hranici.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Snad to byla jen hallucinace, potom, toho večera.

Šel jsem klec od klece a rozděloval večeři. Králíci prchali přede mnou v nejtemnější kout.

Odcházeje, maně jsem se ohlédl. Strnul jsem: U drátů hlava na hlavě a vyjevené oči patřily za mnou.

Vykřikl jsem hrůzou. Příšerné tváře zmizely.

— — — — — — — — — — — — — —

Což opravdu nevědí zvířata, k čemu je chováme?

DNEŠEK.

V mé duše útrobách je dvojí divný člověk skryt:
Nemocný jeden umírá dlouze a druhý se nemůže narodit . . .
Nejšílenější zoufalství! A rozkoš přehebká:
„Je rakev sbita již?!“ „Je urobena kolébka?!“

Fr. Zavřel.

DĚTSKÝ KOUTEK.

ANNA SEWELLOVÁ:

Koníček Krasavec.

Životopis koňův, jejž sám vypravuje.

XIII. Dollinka a pravý gentleman.

Toho roku nadešla brzy zima a s ní špatné, vlhké počasí. Sníh, náledí a déšť byly na denním pořádku, a když mrzlo, nastaly také ledové větry.

Všeci koně si velice naříkali. Když mrzlo na sucho, dostali jsme pár hrubých houní, ale jak pršelo, houně nasákly brzy a potom nebyly k ničemu. Někteří drožkáři měli nepromokavé pokrývky, kterými koně přikrývali, když pršelo; ale jiní byli tak chudí, že v zimě nemohli ani sebe neřku koně dosti chránit. Mnoho vystála zvířata, ale lidé také. Pracoval-li kůň půl dne, byl potom odveden do suché a teplé stáje, ale pán jeho vrátil se s jiným koněm a stál na stanovišti v zimě a sněhu někdy až 1—2 hodin s půlnoci, jestliže čekal na nějakou společnost.

Když bylo náledí, tu nám bylo nejhůř. Není-li kůň na ostro podkován, rovná se míle takové klouzavé cesty čtyřem mílím na pořádné silnici. Musíme napínati každý sval, a každý nerv, abychom se udrželi v rovnováze. Mimo to strach před upadnutím nejvíce vyčerpává síly. Jsou-li cesty náledivé, okovají nás sice obyčejně na ostro, ale tu nás opět velice rozčiluje nezvyklost ostrému kutí

Jednoho velmi studeného deštivého dne

přinesla Dollinka tatínkovi hrneček s čímsi teplým. Vyzdvihl ji k sobě na kozlík, aby u něho postála, dokud by nepojedl. V tom přistoupil jakýsi pán a zavřel u našeho povozu deštník. Jerry jej pozdravil a vrátiv dcerušce hrníček, chystal se, že sejme se mne pokrývku. V tom se pán ve voze rychle vzpřímil a zvolal: „Ne, ne, milý příteli, jenom si dříve snězte polévku, nemám sice mnoho času, ale mohu přece počkat, až se posilníte a sundáte svou holčičku zase na dláždění!“

Domluvil a posadil se klidně na sedadlo. Jerry uctivě poděkoval a vrátil se k Dollince.

— Hleď, mé dítě, pravil jí, tohle je pán, jak má být: pravý gentleman. Má čas, aby činil dobře chudému drožkáři a jeho dcerušce.

Jerry tedy pojedl polévku, sesadil Dollinku a zeptal se pána, kam si přeje jet.

Od té příhody vozívali jsme ho velice často. Mně se zdávalo, že má velice rád koně a psy, neboť kdykoliv jsme zarazili před jeho domem, pokaždé mu vyskočili naproti dva nebo tři hafani a vesele ho vítali. Někdy se také u mne zastavil, poklepal mi na šíji a řekl svým klidným, příjemným způsobem: „Ty koníčku máš dobrého pána, ale zasloužil sis ho!“ Bylo to věru něco zvláštního, že v Londýně si někdo všimnul koně, jenž pro něho pracoval. Znal jsem dámy, které někdy ke mně promluvily a sem tam některý pán si mne povšimnul. Ale devětadevadesát lidí ze sta myslí, že by bylo právě tak pošetilé laskat koně, jako hladit lokomotivu.

Jednou ráno přišel náš přítel ještě s jakýmsi známým k naší drožce. Vezli jsme je oba do jedné z nejživějších ulic Londýna. Tam poručili zastavit před nádherným obchodem. Nedaleko nás s druhé strany ulice stál kočárek se dvěma velice krásnými koni. Byl tam blízko výčep, a vozka jejich nebyl proto u koní, zašel si na skleničku. Zdálo se, že koně stojí tak sami již hodnou dobu. Konečně začali se hýbat, ale jakmile učinili několik kroků, vyřítil se vozka ze dveří a chytil je prudce za uzdu. Durdil se náramně na koníky, že se opovážili hnout z místa a počal je krutě šlehati bičem i otěžemi. I přes hlavy je tloukl.

Náš přítel, který stál přede dveřmi krámu, všechno viděl. Přešel rychle ulicí a stanul před krutým vozkou.

— Nepřestanete-li, ihned dám vás zatknout, protože jste opustil povoz, a že jste se hrubě choval na ulici!

Vozka, na kterém bylo viděti, že pil, koktal cosi nesrozumitelného, ale přestal koně tlouci; vzal otěže a usedl do vozu. Zatím vytáhl náš přítel zcela pokojně notes z kapsy a zapsal si do něho jméno majitele a číslo povozu.

— Co s tím chcete? osopil se na něh vozka, a chytiv bič, práskl do koní. Pán se u smál, ale neodpověděl. Když si potom zas sedl, slyšel jsem, jak mu známý se smícher pravil:

— Vždycky jsem si myslil, Wrighte, ž máte dost své vlastní práce a že vám věru ne ní potřebí starat se o koně a sluhy jiných.

Náš přítel se trochu zamyslil, potom hodi hlavou a řekl:

— A víte, proč je ten svět tak špatný?

— Ne, to nevím, vece druhý.

— Tak já vám povím: Proto, že lidé pře mýšlejí pouze o vlastních záležitostech a ne chce se jim starat se také o jiné utlačované by tosti. Nehledí, aby utlačovatel byl pohnán přec soud. Nemohu se dívat na takovouto zlobu abych jí všemi silami nehleděl učiniti přítrž Mnohý z mých známých děkoval mi již za to, že jsem mu sdělil, jak špatně se s jeho ko ni zachází.

Přál bych si, aby bylo více takovýcht pravých lidumilů, neboť v tom našem ohromném městě je jich pohříchu velice málo.

(Pokračování.)

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Rád'ova první vlastní pohádka.

Byla jedna kočka a koťátka a byly tady v Dolní Dobrouči, víš to tatínku, a vlízaly tam do okna do sklepa. Já jsem jim to rozbil, oni se sami vadili kočička velká — Teď příběhl jednou za koťátkem Radimek, chytil ho za hlavičku a nesl domů. Kočička velká měla cigáru zapálenou a kouřila a koťátka vzali cigáru zapálenou kouřili a šli. Potkali jednou tatínka a pana doktora Zavadinu a potkali jednoho pána a slečnu a povídali: Prosím vás, páni, máte jeden chleba?

Oni si to dali do škorňoutku a šli do lesa k babičce pospíchat. Babička dala cukroví, chleba, hrušky; koťátka to všecko snědli a šli domů. Podruhé šli oni všichni. Jedno koťátko maminka vedla a druhý se drželo za čepičku. Šli do vlaku. Stará také vlezla do vlaku. Ty dva koťátka se koukali z okna a už jeli do stanice, a vlak dělal bum, bum, bum.

Přijeli do velkého tmavého lesa. Koťátka vylezli ze vlaku a šli do lesa. Potkali vlka a medvěda nehodnýho. Medvěd jim uříz hlavu a vlk hrál muziku na flašinet: la, la, la —

Pak zas sedli do vlaku a stará kočka byla slepá a koťátka byli také slepí. Okno celý zakrváceli. Nic už neviděli. Plakali.

Dr. U.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.

Ročník XII. V Praze, dne 1. prosince 1907. Číslo 48.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

Z BÁSNÍ PERCY BYSHE SHELLYE.

PŘELOŽIL B. PFLEGER.

Poutníci světa.

Rci, hvězdo, jejíž žhavý let
světelná křídla ženou v před,
v kterou sluj noci naposled
svá křídla ukládáš?

Rci, luno, bledá chodkyně
a šedá, v nebes pustině,
v které dne, noci hlubině
si lůžko vyhledáš?

Mdlý větře, putující jen
jak host, jenž světem zavržen,
zda vlna je, či stromu kmen,
kde tajné hnízdo máš?

*

Změna.

Jsme mraky, v půlnoc přes měsíc jež jdou,
jak bez ustání pádí, chví se, plynou,
tmu zářně pruhujíce; pojednou
noc kol nich zavře se — a na vždy hynou.

Neb lýry v poušti, jichž strun nesouzvuk
každému vánku jinak odpovídá,
jichž rámů křehkých druhý záchvěv, zvuk
neb nápěv jiný, nežli dříve vydá.

My spíme: — spánek otravuje sen,
my bdíme: — bludná myšlenka den kalí,
v myšlení, citu, pláči, smíchu jen
plašíme starost, laskáme se s žaly.

Lhostejno! Ať to radost, nebo žal,
k jich odchodu vždy cesta otevřena.
Včerejšek se zítřkem bys nesrovnal,
nic stálého tu, nežli změna.

*

Mrtví.

Zmírají — Mrtví nevrátí se znovu —
Žal, Jinoch šedovlasý, volá jich,
se zrakem vpadlým při zejícím rovu —
To jména druhů, milých, příbuzných,
jež slabě volá — ti tam všichni — blázne —
vše mrtvo jest — jen jméno jejich prázdné
a žalu známý obraz ten
a hroby zbyly jen.

Můj Žale nejsladší — oh! zanech lkání,
ty nechceš útěchy — a není div!
Ty s nimi, jak se slunce klidně sklání,
od dveří domu díval jsi se dřív.
Vše klidné, jasné tak, leč pomíjivé,
tvé naděje ty tam, tvé vlasy sivé,
a žalu známý obraz ten
a hroby zbyly jen.

*

Ozymandias.

Poutníka z krajů starých potkal jsem,
jenž děl: Ohromné nohy z kamene
ční v poušti, bez trupu. Z pol pod pískem
tvář rozbitá, v níž zpurné, svraštěné
rty v chladném, velitelském šklebu svém
dí, že ty vášně sochař dobře čet,
jichž rys v těch mrtvých věcech přetrvá
páž, jež jich dbala, srdce, v němž jich vznět.
A na podstavci nápis zvětralý:
„Mé jméno Ozymandias, králů král,
má díla, mocní, vizte, zoufalí!“
Nic z toho nezbylo. Kol ruiny
té trosky ohromné jdou do dáli
bezmezné, holé, dlouhé písčiny.

*

Píseň.

Pro družku mroucí ovdovělý pták
na zimní větvi dlí,
horem se plouží severák,
dolem proud zamrzlý.

Už ani lístku nemá holý les
a ani kvítku luh.
Vzduch nerozvlní žádný hles,
jen z mlýna kola ruch.

MIL LUCKA:

GODIVA.

(LEGENDA.)

„Mé poslední slovo!“ křičel Leofric, hrabě z Mercie, a udeřil do stolu, až poháry padly. „Miluji velmi vášnivě vaši dceru a chci, aby byla mojí paní! Budete-li déle odpírati, shoří jednou v noci tento dům a Godivu si odnesu z trosek! Spadne-li vám nebo vaší paní zeď na hlavu, nebudu tím vinen.“

Starý lord Clare stál za stolem, s bledožlutou tváří.

„Jste příliš drzý, hrabě! Zapomněl jste zcela na krále a právo“

Drobné, zlomyslné oči Leofricovy vyběhly zrudlé z důlků, a jeho tučný orlí nos zazářil silněji.

„Což dosud nevíte, jak se štítím krále a práva?“

Lord těžce oddechoval a tázavě mu pohlédl v tvář. Před nedávnem zastřelil Leofric jeho jediného syna, když se s ním o honě setkal a pohádal. Každý o tom věděl, ale nikdo nemohl hraběte usvědčiti, poněvadž nebylo svědků vraždy. A teď zde sedí s výsměchem v tváři, jež je rudá jak španělské víno, které stéká se stolu na podlahu. Ještě jednou se vzpamatoval starý muž:

„Uchráním svého dítěte před vámi!“

„Myslíte?“

V tom z lehka se otevřely dveře, a Godiva, nejkrásnější děvče z království a tak čistého srdce jako žádná žena, vešla k svému otci. Slyšela hrozbu divokého hraběte a věděla, že splní slovo pouze tehdy, když něco zlého slíbil. Až dosud vzlykala rozechvělá v matčině klíně; ale teď zde stanula, vzpřímená a roztomilá. Lord Clare uchopil ji za ruku, a hrabě se trochu nadzdvihl z lenošky. Jeho oči blýskaly divokým chtíčem, jak hltaly postavu Godivinu.

„Chci býti vaší ženou!“ promluvilo děvče klopíc zrak. Leofric vyskočil, objal Godivu, zlíbal její hrdlo, s něhož zvonivě padl k zemi přetržený zlatý řetízek, a potom jí sklonil tvář k svému hladovému obličeji. Godiva zbledla a zavřela oči. Byla by sklesla k zemi, kdyby jí nebyl ženich pevně objal. Než se lord Clare vzpamatoval, Leofric odnášel svoji omdlelou kořist se schodů. Plačky pozorovali oba staří, jak divý hrabě vysadil jejich dítě na koně a jak je vleče jako sup slabého beránka. —

Leofric střežil svoji ženu a ověsil ji pestrým šatem a řetězy perel. Jen služka vídala její tajné slzy a stopy drápů, jež mělo bílé tělo. Potulného pěvce, který zpíval o Godivě, svrhl hrabě s věže do příkopu. Po roce ji sbil a přezděl jí neplodných děvek. Svolal čarodějky a hvězdopravy na zámek a opět je vypráskal, když nepomohli. Stařeně serval vlasy s hlavy, poněvadž tvrdila, že krásná paní není vinna, nepřichází-li dítě. Ve třetím roce dbal hrabě o Godivu, jen když měl příležitost jí ublížiti. Doma v sousedních zámcích píval pozdě do noci.

Godivini rodiče churavěli žalem o své dítě. Umíraje poslal lord Clare pro ni; přišla v noci, sama, bez pláště, pěšky. Rohalt, její druh z mládí, který neustále přemýšlel o její záchraně, nařízl v noci hradní most, ale hrabě ráno ještě přešel, teprve jeho sluzi sřítili se s koni do vody a utonuli. Leofric křičel v divokém vzteku, že ho chce zabít jeho žena; odtrhl ji od mrtvoly otcovy a vlekl ji za svým koněm. Tu přísahal Rohalt, který vyrostl s ní v domě, matce Godivině, že nikdy neopustí mladé hraběnky, nikdy do své smrti, a odešel do Coventry sklepničit.

Godiva jej často vídala a mluvívali spolu vesele, jak mluvívali spolu za dětství. Ale když jí jednou ukázal dýku, již nosil na prsou, odvrátila se od něho a promluvila k němu teprve, až když ji zahodil před její zrakem do příkopu a slíbil, že nebude obmýšlet zlého.

Každého rána přicházela Godiva na dvůr a krmila bílé holuby, kteří se slétali z arkýřů a vížek. Rohalt nosil zrní, a důvěřivá zvířata brala potravu z rukou Godiviných. Obletovali mladou hraběnku, když šla ulicemi městskými, a sedali jí na ramena. Děvčata a paní nenáviděly Godivy, ježto byla krásnější všech ostatních, a ježto muži se obraceli za ní. A přece byla její cudnost tak veliká, že se ani neosmělila pohleděť muži v tvář. S měšťany nemluvila, vyhledávala jen chatrče chudých. Ale jak zvěděl hrabě Leofric, že Godiva něco dobrého učinila, odjel s psy a poštval jich smečku proti žebravým dětem.

Jednoho jitra vstal hrabě z lože neobyčejně záhy. Tu spatřil, jak Godiva krmí dole holuby. Uchopil několik pohárů a shodil je mezi ptáky, tak že jich mnoho zasaženo třepalo se u země, a dva zůstali ležeti mrtvi. Rohaltovi pořezal ruku, kterou chránil Godivu. Leofric v zlomyslném smíchu naházel všechny poháry mezi poplašené hejno. Střepy pokryly dvůr. Zakázal Godivě plenit jeho zásoby pro ptačí národ a pohrozil drzému sklepníčkovi, že jej vyžene z domu. Odpoledne sestřílel s kumpány spoustu holubů s cimbuří a poházel je svým psům. Toho dne poprvé Godiva vytkla hraběti, aby šetřil ptáků. Vysmál se jí a sesměšnil její přítulnost před panstvem; přinutil ji, aby sama vystřelila a přitiskl jí prsty k luku, až zkrvavěly. Potom zakázal holuby v hradním dvoře. Od těch dob Godiva mlčela při každém novém zlém činu Leofricově. Věděl, jak zkaziti její dobrý skutek, a komu pomohla, tomu ublížil. Godiva se mu vyhýbala, jak mohla, a jen když ho několik dní nespatřila, užila trochu veselosti s Rohaltem. Ale veselost zlatého mládí umřela navždy.

Jedné noci bylo hoštěno cizí panstvo, a Rohalt musil přinášeti konev za konví k tabuli. Bylo tolik zpěvu a hluku, že nikdo v domě nemohl nalézti klidu. Pozdě po půlnoci připíjeli krásné hraběnce. Leofric dopil a vzkřikl: „Chcete viděti moji ženu, neplodnou

děvku? Snad jí někdo z vás pomůže, aby měla dítě?" Ti, kteří byli poněkud střízliví, chtěli ostatní zadržet, ale Leofric vedl opilé před ložnici Godivinu. Tam se vrhl Rohalt na práh a kopl tak silně hraběte do prsou, že jej musili odnésti. Ostatní panstvo mlčky odtáhlo. Pozdě odpoledne Leofric procitl; jakoby vše zapomněl — ale, setkal-li se s Rohaltem, vztekle se naň zadíval. Celý den nebylo viděti hraběnky; její dvéře byly zavřeny, a Godiva nepřijala potravy. Ze dvora viděli, jak v nočním rouše vyskočila na okno. Byla by skočila dolů, kdyby byli dvéře vypáčili. Před každým sluhou, kterého Godiva potkala, trhla s sebou studem, poněvadž cítila, jak ji její choť ponížil. Od té noci se neodvážila již do města; nebyla by mohla snést lidský pohled.

Dna neustále více trápila hraběte Leofrica. Noci proležel a proklel celý svět. Godiva sedávala u jeho lože a podávala mu píti; mlčky naslouchala urážkám, jimiž jí děkoval. Ani jednou v takových nocech se nezřekl vína. A tak plašil často bolest svým opilstvím. Teprve když usnul, opouštěla Godiva síň, mdlá a s těžkou hlavou od vinných výparů.

„Dobře vím, jak bych se uzdravil", pravil jednou pozdě v noci, když dlouho klidně ležel.

„Kdybych měl dobrou ženu, jež by mně milovala — ta by to učinila pro mne!"

„Co?" otázala se Godiva.

„Pohár tvé krve by mne uzdravil! Lékař mi to včera řekl."

Tu se řízla Godiva do ramene, a krev vytékala, až zbledla a zavrávorala. Leofric pozoroval vše zlým pohledem.

„Ještě víc!"

Vymačkala svou krev. On vzal pohár a vylil jej s ďábelským smíchem na podlahu. Godiva odvrávorala do své komůrky. Její stará matka vstala. Přišla, aby vypomohla, ale opilzlosti Leofricovy ji zahnaly od jeho lože. Godiva sklesla v její náručí, a matka připravila obvaz.

„Můžeš jej milovat?"

Dlouho mlčela Godiva, stísněna hnusem a bolestí. Konečně zašeptla:

„Je možno milovat takového člověka?"

Přes všechen bol a přes všechny urážky rostla krása Godivina den ode dne. Jakoby její čistá duše prozařovala z nitra a šířila kol ní andělský jas, jemuž nebylo rovno nic pozemského. V srdci mladého Rohalta rostla láska, už myslil, že snad z ní umře. A přece dobře věděl, že nikdy nesmí promluvit slova lásky k ní. Neboť byla neposkvrněná jako jarní poupě; a již častěji zaslechl z jejích úst, že vstoupí do kláštera, přežije-li hraběte.

(Dokončení.)

ZE ZÁPISKŮ OBHAJCOVÝCH.

PÍŠE O. BYSTŘINA.

(Nadbíhání Spravedlnosti.)

Bohyně Spravedlnosti jest, jak povědomo, od narození slepá. Její seky mečem, jimiž má býti křivda, obviněným spáchaná, odčiněna, vlastně pomstěna, musejí tedy býti řízeny rukama služebníků Spravedlnosti — u nás jest to pan státní zástupce a páni votanti-soudcové. Koho tito jí pod mávající ruku nastrčí, tomu meč její dopadne pravidelně skoro vždycky na hlavu! Hřešil's — trp! — To jinak nejde! — —

Na počátku nového řízení trestního bývali u krajských soudů soudci většinou bývalí vrchnostenští úředníci z dob patrimoniálních; také pánové, kteří přestoupili třebas od policie k soudu, aby zde třímali právo a pravdu. Tehdy, jak se rozumí, bývalo velmi těžko vyhnouti se seku napřaženého ramene bohyně Spravedlnosti. Tito pánové „brali" věc zkrátka a nemívali dlouhých „mutací". Byla-li věc pochybna, a bránil-li se některý mladší soudce-votant (pan adjunkt třebas) odsouzení, že „žaloba jest slabá a důkazů málo, nebo žádný" — odsekl mu takovýto starší pán: „Kdyby to nebylo pravda, tož by nebyl pan „štátní" podal obžalobu!" —

A duvod k odsouzení byl tu tedy ihned! —

A co vůbec s důvody? Na takové „pletky" spořádaný soudce ani nehledí; pane, ten se nedá tak snadno obhájcem vlákati v kožichu do louže! —

V jistém senátě soudívali spolu po léta dva starší votanti; nikdy nedostali se spolu do křížků — byliť oba dobří a důkladní soudcové! — „Pan štátní žaloval — soudu patří odsoudit! Na nějaký ten výmysl, „důvod", při tolika rozsudcích nepřijde!" — A tož odsuzovali svorně s panem presidentem, jenž byl v této společnosti třetí (adjunkt si proti **takovým** pánům přece nemohl troufati!), podle lineálu vše, co jim pod ruce přišlo. A Spravedlnosti dařilo se při tom výtečně! Ale jednou z nepochopitelných příčin postavil si pan vrchní rada X hlavu, a — že prý je **pro osvobození**! Soused jeho a soudruh v odsuzování, rada Y, celý zkoprněl!

„Co — co?!" koktá v rozčilení. „Řekni mně přece, proč? — Co ti to napadá??"

Vrchní rada mlčí chvíli — zastyděl se jistě v duchu za tuto svou slabost! — Ale, když už jednou své votum vyřknul, nevezme je zpět! Prohlásí tedy:

„Protože není pro výrok o vině **důvodu**!" — — — —

Radovi Y—ovi ježí se celá paruka; její nakroužkované, šedavé chlupy hrůzou tyčí se do výše..... Rozevře ústa údivem, hodnou chvíli lapá dech — konečně vyhrkne:

„Co? — Důvody?? — N a, d a h ö r t s i c h s i c h s c h o n a l l e s a u f!" a bouchne zlostně pěstí na zelený stůl. — — „Dvanáct let sedáme spolu v senátů; pár tisíc gaunerů jsme už odsoudili b e z d ů v o d ů — a on se kapricíruje najednou na **důvody!** — D ą s g e h t d e n n d o c h z u w e i t!!!" — —

Obžalovaný byl ovšem — ostatními třemi hlasy — odsouzen dle obžaloby; ale separátní votum pana vrchního rady X skví se ještě dnes v registratuře našeho krajského soudu, červeně někým zatržené, jakožto důkaz jediné slabé chvilky pana vrchního rady kriminalisty. —

Když jsem nastoupil trnitou dráhu obhájcovu u krajského soudu v J., byli pan president a páni radové v š i c h n i rázu vrchního rady X—a a rady Y—a.

Těch hrůzných pocitů, jaké jsem měl při rozsudcích, vyhlašovaných v oněch senátech, nelze zapomenouti ani na smrtelné posteli! — Hájíval jsem velmi často — ale docíliti osvobození podařilo se mi ze sta případů — sotva ve třech. Namnoze jen tehdy, ustoupil-li pan „státní" od obžaloby ještě před vynesením rozsudku! — A to jsem ještě slýchával, že rada Y při poradě — h l a s o v á v a l p r o o d s o u z e n í s tímto odůvodněním: — „A, ze mne si nesmí „štátní" dělat blázna! Žaloba je jednou podána, a chlap je vinen! — Ich bin für sechs Monate!" — — —

Když mu bylo vysvětleno, že to nejde, s těžkým srdcem dodal: — „Also frei! — Ale to řeknu štátnímu, že si to pro podruhé vyprošuji: rozhodnutí ať ponechá senátu! Já bych chlapa byl odsoudil!!" — — — —

Stávalo se i někdy, že některý votant citlivějšího srdce očekával všeobecné osvobození — již dle plaidoyeru státního zástupce který dával „na ruku" soudcům, že by ničeho proti osvobození nenamítal. — Prohodí tedy milý votant při hlasování nesměle:

„Ich wäre für Freispruch!"

To si ale dal! Řízný pan president osopí se naň jízlivě:

„Tak?! Freispruch!! — Ale důvody pro to?! — —

Votant cítí, jak si uškodil. — Mlčí chvíli rozpačitě, a poněvadž nedovedl si důvody pro osvobození rychle „sesumírovat", a pak nechce se před ostatními kolegy tam blámnout — zašeptá poněkud už směleji:

„Also ich bin für die Schuld!"

A pan president kývne spokojeně hlavou: „No, to si myslím!" —

*

Této zkostnatělosti pánů votantů nedalo se se strany obhájcovy jinak čeliti, než hledati cestičky, kterým by Spravedlnosti nějak „nadběhl" — totiž, jak by odvrátil ruku její, chystající se dopadnouti nezaviněně na hlavu nebohého klienta, v jiný, neškodný směr. —

Za oněch časů byl český soudce v hodnosti od adjunkta nahoru bílou vránou. Páni sekretáři, radové, „vrchní", president — málokdy rozuměli úplně cizojazyčnému zodpovídání občana obviněného.

Namátkou jen uvedu některé přízračné ukázky bolestného nedorozumění mezi vyslýchajícím soudcem a obviněným Valáškem...

Na obviněného, který vyprávěl, že si vyšel na pole „p ř e d z á c h o d e m s l u n c e", osopil se předseda: „Nemlute nám tu tak neslušné věci!" — A když se četla výpověď svědků, že obžalovaný pravil o jistém majiteli dolů: „K d y b y p a m a t o v a l n a s e d m é p ř i k á z á n í b o ž í, nebyl by tolikých milionů nahrabal!" — obořil se předseda na obviněného: „Co vy pořád házete tím p a r a g r a f e m s e d m ý m? Vy nám budete kritisovat zákony?!" —

Jiný předseda dopálil se nesmírně na svědka, který nechtěl připustiti, že je „p o k r y t e c", a tvrdil, že jest „p o k r ý v a č"! — Zajímavo bylo, když tvrdil stále předseda, že poškozený poraněn byl od obviněného „kozou" — ačkoliv tento se bránil, že tam koza ani nebyla. (Zranění stalo se k o s o u!) — Při jistém líčení nemohli se předseda s obviněným nijak dohodnouti, jelikož předseda tvrdil, že ukradena byla „orba", kdežto obviněný to popíral, tvrdě, že se tehdy vůbec neoralo — že to bylo v zimě! (Žalován byl pro krádež v r b y!) Týž předseda tázal se mlynáře, má-li mlýn „na dřevo", nebo „na mouku"? A když obviněný platil 60tikrejcarovou útratu v hospodě zlatkou, tázal se ho, „k o l i k d o s t a l n a z a d e k?" —

Jiný předseda jmenoval „zásuvku" u stolu „s a z ů v k o u"; zatykač (Steckbrief) = s t r k a c í m p s a n í m. Při krádeži, při které kořalka v soudku byla odcizena, odsoudil „p r o p a c h a t e l s t v í g o ř a l k y"; jiného obviněného „pro zločin z r u š e n í n á b o ž e n s t v í, spáchnutý na způsob, v žalobě uvedený", — třetího pro „p y t l á n í" (pytláctví).

Po provedení odvolacího přelíčení ve věcech přestupkových tázal se vždy rychlým

tempem: „Co mate k udany k podporovany vašeho odvolany?“, čemuž odvolatel — nikdy nerozuměl! Týž nařizoval „novutné přelíčení“ a volal znalce „z obvodu písařského“ (z oboru písma). U plotu viděl „zamilující párek“, a u obžalovaného „ožralý zuby“ (vyžrané zuby). Nemoha se domysliti, co to jest, hledával v Rankově slovníku, co to jest „drámka“ (cigareta „Drama“); co to jest „modrá ponděla“ a „přinka“ (s poznámkou: „Zase ti Slovani jakési nové slovo vynalezli!“ — Jednalo se o „přímku“!).

Když projednávána krádež husí, zvolal na obviněného: „Mluvte nyčko o husámi — ale hlasitě!“ Sklepníku říkal důsledně „nálevník“.

Ustanovení, čl. 174. odst. II. lit. a) trest. zákona, znějící po německu: „Während eines .... dem Bestohlenen insonderheit zugestossenen Bedrängnisses“ — přeložil při vynášení rozsudku: „Okradl ho, když byl ožhralý, a teda v těžkosti, která ho samotnýho potkala.“

A jak mu asi porotci rozuměli, posuďte z tohoto doslovně zachyceného resumé:

Našla se tam u obžalovaného hromada věcí: Dva brúzle (dvojí brusle), šest rozličných kliček (klíčů), šest knížky, čtyry flašky — dvě kusy poznal majitel, dva kusy nepoznal. Potom dvě kapesníky, dvě kusy pětikorunových zlatníků, jeden zehn-halíř, tři a třicet zlatníky, 42 kousků rozličných kova (kovů), 6 kusů nože, dva trikotové košile, dva kvkátka, 5 kusů dámových cigaret od Kratochvíla — jsou totiž dvě Františci Kratochvíla, švec a kupec! Ještě dvě kusy špeku a moc kraváty. Ty kraváty u Srúpka (u Zdrůbka) koupeny nejsou, protože Srúpek má gumové špóny (spony), ne plechové. Ten cirkl má ještě od té doby, co šel do ten kurs (pokračovací škola). Svíčka, tá je od konsúma, tá byla tam ukradená. Také se povídá, že obžalovaný šel na krchov, a že tam vzal od těch křížů všelijaká kova! — — —

*

Ale ani toto vše nebylo tak zlé. Pravou hrůzou byli soudcové, kteří soudili — dle národnostních katastrů! Tato vymoženost, národnostní katastry, byla sice v poslední době na Moravě uzákoněna, ale v praxi byla u nás platnou — snad již po staletí!

Co „národnostní katastry“ jsou, víte zajisté již i v Čechách: 58 tisíc Čechů platí totéž co 34 tisíc Němců; čili: jeden svědek německý přehlasuje dva české, někdy i více, jak se trefí. A je-li při tom před židovským soudcem ještě k tomu německý svědek vyznání Mojžíšova — pak už jeho věrohodnost jde do nekonečna! —

Měli jsme jednoho předsedu — už je v pensi, dej mu pán bůh litr piva! — který byl velký antisemita, a jmenoval se Karel Jaromír S. Otec jeho byl v létech 48tých „Bezirksamtmannem“ v blízkém okresním městě, a byl „tajným vlastencem“. Synům a dcerám dával na křtu — kromě obyčejných, pořádných křesťanských jmén i krkolomně slovanská přídavkem: Jaromír, Miroslav, Ludmila, Božena atd. Děti musily se učiti i po česku, dokud nevstoupily do škol — a vůbec držel na to, aby ovládaly přesně „druhý zemský“. Sám ovšem nemohl jinak, než držeti se samospasitelné, jak v úřadě, tak v rodině! —

Ale, byl tajným předplatitelem Havlíčkových Novin, a když se odbývaly v městě, kde působil, časté domovní prohlídky za asistence žandarmů, o kterých býval dříve vždy zpraven, dával občanům tajná znamení, přijede-li toho dne vyšetřovací komise čili nic. Šel-li ráno v 8 hodin procházkou po náměstí diagonálou, komise přijela, a občané včas všechno podezřelé uklidili. Chodil-li ve stínu po delším rameně obdélníku, který tvořilo náměstí, nebylo se toho dne čeho obávati. —

Byl sám o sobě pevně přesvědčen, že jest — za daných poměrů — nejlepším vlastencem pod sluncem, a doufal i o svých synech, že budou kdysi kráčeti v jeho šlépějích. Ale syn Jaromír (— o ostatních nemám zpráv —) se mu nevydařil. Ač s pýchou dával si raziti nešťastného „Jaromíra“ na své navštívence, a ač za řeči s ním mohl's nabýti, byl-li's důvěřivým, přesvědčení, že jest Jaromír „slavenfreundlich“ a antisemita, nebylo radno Čecháčkovi postaviti se před jeho kurulské křeslo — obzvláště ne se soupeřem židovským! Vždycky měl Žid-Němec u něho 3krát tolik váhy, jako jinověrec Neněmec. O Valaších, jeho prutům pretoriánským podléhajícím, nesoudil jinak, než: „Buď pije — nebo krade!“ — —

Býval jsem tomu nemálo rád, byl-li klient, jenž jím měl býti souzen, Němec, nebo znal-li alespoň německy. Při generáliích neopomenul nikdy Jaromír otázati se — kromě dotazů zákonem předepsaných:

„A umíte německy?“ — Odpověděl-li obviněný záporně, tušil jsem ihned, že bude zle! Ten býval na polo již předem ztracen.

Rozumí se, že jsem tomu vždycky „nadbíhal“; i klienty, kteří vůbec ničeho více z němčiny neznali, nežli slůvka „Ja—nein!“ na-

vedl jsem, aby k otázce po znalosti němčiny Jaromírovi jen chutě přisvědčili! — — — —

Měl jsem kdysi hájiti jistého dělníka z M. O., který odsouzen byl okresním soudem pro krádež holuba sousedova do vězení na 3 dny. Poškozeným byl — bohužel! — Němec-žid, a odvolací líčení konáno za předsednictví rady Karla Jaromíra S. — Prostudoval jsem spisy a seznal, nenadběhnu-li nějak Spravedlnosti, že klient můj jest ztracen!

Povídám sousedovi:

„Znáte německy?“

„Proč se ptáte, pane doktore?“

„No, řekněte jen, znáte-li, já vám potom povím, proč se ptám!“

„Znám, vždyť jsem Vasrpolák. Ale mluvím jen takovou ostravskou němčinou!“

„To nic nedělá. Musíte prohlásit, až se povede přelíčení, že žádáte, aby se vám to řeklo po německu; že sice „moravsky“ rozumíte, ale špatně! — Musíte to ovšem říci po německu; — zkuste to, jak to řeknete?“

Klient kroutil sice hlavou, ale pustil se do milé němčiny: „Ich fršté nit, ich pin tajč!“

Byl jsem spokojen, a šli jsme ku přelíčení. Pan rada Karel Jaromír S. dá po vyvolání věci přečísti trestní oznámení, výpovědi svědkův a rozsudek, pak dle dávného zvyku táže se obviněného:

„Tož proč vám není rozsudek recht? Co máte ještě k udání?“ —

Obviněný podívá se na mne — já naň významně mrknu — a spustí: „Ich pitte, fršté nit — ich bin tajč!“ — — -

Předseda se zarazí, zamyslí — a pohlédne přes cvikr, nasazený na špičce nosu zuřivě na levo na mne za stůl obhájcův... Já hledím strnule před sebe, neopovažuji se brvou hnouti; ale cítím dobře, že si myslí, dívaje se po mně pátravě: „Ty kujóne — — toto je tvůj nápad!“ —

Pak spustí na obviněného, už po německu: „A jak to přijde, že jste se zodpovídal česky a dal vynést český rozsudek? — Teď vám to nebudu všecko znova překládat!“

Cítil jsem, že se blíží katastrofa; jak teď nedovede mu po německu odpovědět, je vše ztraceno! — Ale milý Vasrpolák byl chlapík! Povídá:

„Ich kon nit dafýr — der adjunkt hot pémiš óngefangen.“ — —

Bylo dobře! Pan předseda ohlédne se po votantech, a vece: „Also, meine Herren — das sind die jetzigen jungen Richter! — Německy neznají a čechisují všecko!!“ — — — Pak jsem se dostal já ke slovu: tepám zejména tuto nepřístojnost, že klient jest Němec, že se možná špatně vyjádřil a soudce mu neporozuměl; výpověď poškozeného že je neurčitá atd. atd.

Porada, výsledek? Rozsudek prvý změněn, obžalovaný osvobozen!

— — — — — — — — — — — — — —

Tehdy se mi úskok zdařil. Ale jak jsem se podruhé pokusil u pana rady Jaromíra podobným způsobem „nadběhnouti Spravedlnosti“, byl už opatrnější, a jakmile zpozoroval na úskočném klientovi nedokonalost němčiny odsoudil jej přece!

No alespoň jednou když se povedlo!

(Dokončení.)

— —— —

PRVNÍ ZPOVĚĎ MAŘENČINA.

Byly to chvíle plné úzkosti a strachu, jež zažila ona při zpytování svedomí svého.

Nedivte se, byla teprv osmiletá a již se měla zpovídat. Namítala sice její maminka, že snad je ještě dosti času na zpověď, ale pan katecheta nedal, že prý ji musí odměnit za pilnost, neboť z celé třídy ona nejlépe znala odříkávat katechismus a zpovědní formule. Což bylo o formule, těm snadno se naučí, když je paměť dobrá, ale hůře bylo se zpytováním svědomí.

Zrcadlo zpovědní majíc před sebou, Mařenka opisuje svědomitě každý hřích, který je tam jmenován, píše již na druhý arch, a posud není hotova a ručky malé už tolik bolí... A pomoc, jež se jí nabízela, odmítala. A tak celé půldne trápila se nad svým „hříšným srdcem“. A když nevěděla již, co s množstvím svých hříchů počít, přiběhla s pláčem k mamince a prosila o pomoc. A maminka pomohla ráda, a jak by nepomohla, vždyť ty „hříchy“ Mařčiny tak dobře znala.

I probíráno přikázání boží jedno za druhým a šlo to hladce a rychle. Když se odbylo přikázání V., při kterém se Mařka přiznávala k tomu, že nebyla vždy k bratrům svým sestřičkou laskavou, přikročeno ku přikázání VI. Jak vysvětliti jen, aby se snad útlé mysli nevinného dítěte neublížilo? Maminka je pevně přesvědčena o čisté mysli svého dítěte, vždyť bděla nad ním s úzkostí (ač děcko ani netušívalo), by ohyzdný ten hřích nezkalil jemné dušinky. „Má milá dceruško, v VI. přikázání nám Bůh zapovídá myslit ošklivě a mluvit slova neslušná. Rozpomeň se, zda-li jsi někdy snad něco ošklivého nemluvila nebo neposlouchala?“ — Děcko sklopí hlavu a mlčí. Starostlivě se matka táže: „Ty's mluvila někdy neslušně?“ Děcko šepce bázlivě a se strachem se dívá po otci: „Nemluvila, maminko, ne, ale slyšela jsem, co děvčata povídala ošklivého.“

Smutně pohlížejí rodiče na dítě. A matce krutá bolest srdce sevřela: tož marná byla péče tvá, marná! Ty matko neblahá, ty's neuchránila jemné mysli svého dítěte před špínou a nákazou nejjedovatější, před nákazou nejstrašnější. Tvá vina to, tvá vina největší, že dítě utrpělo škodu v čistém srdci svém. I ptá se s bázní dcerky své: „A co's poslouchala, Mařko, co?" Dítě s pláčem povídá: „Maminko, já jsem hned šla pryč, jak to děvčata povídala, ale přece jsem to slyšela. Říkaly o panu učiteli, že — že —" Otec přísně pohlédl na dítě: „Co říkala děvčata o panu učiteli?"

Dcera s pláčem a vzlykotem ze sebe vypraví: — „Že, že pan učitel Baštýn, všecko zbaští."

Santa Cruc.

DROBNOSTI.

Na Bílé Hoře hodlá podbělohorský Sokol postavit pomník. Model mohyly vypracoval již prof. Sucharda, jak se oznamuje v novinách. Jestli kdo, prof. Sucharda by byl povolán vytvořit pomník, nesoucí v sobě úžas, zděšení a hrůzu. A přece zpráva o pomníku bělohorském působí jaksi nevolně, tísnivě, obavně. Na Bílé Hoře nebyl poražen vojevůdce, na kletém tom místě byl poražen celý národ, národ, který nebojoval, ani bitvy se neúčastnil, národ nepřítomný. V tu chvíli, když se po poledni 8. listopadu r. 1620 v bitvě netrvavší ani dvě hodiny rozhodoval osud jeho, ani se hrubě nezajímal o osudy bitevních šiků, neboť ze žádné strany nekynul mu lepší osud, naděje v budoucnost, víra v tělesné a duševní osvobození. A tento národ prohrál a naplnil v následujících letech uši celého světa pláčem a zoufalstvím. Před Fr. Palackým nesměla být Bílá ora vyslovena, jeho noha na to „kleté místo" nikdy nevkročila. Místo to mu bylo biblickým Hakeldama. A teď pomníček Sokolem zbudovaný?

DĚTSKÝ KOUTEK.

ANNA SEWELLOVÁ:

KONÍČEK KRASAVEC.

XIV. Chudák Lucka.

Jednoho dne stál náš povoz ještě s mnoha jinými před zahradou, kde hrála hudba, a tu se k nám postavil ještě jeden povoz odřený a velice sešlý. Pohlédl jsem mimovolně na koně. Byla to hnědka, ale stará a vychrtlá se zanedbanou kůží, v níž trčely kosti každá o sobě. Kolena měla samý mozol, a přední nohy se jí stále třásly. Právě jsem si pochutnával na troše sena, a vítr zanesl několik stébel až před ubohého koně; i natáhl kůň s námahou svůj dlouhý krk a lačně je zdvíhal se země. Potom obrátil hlavu a zadíval se na mne.

Bylo tolik beznadějnosti v temných těch očích, že jsem se zarazil, a tu mi také napadlo, že jsem toho koně již někde viděl. I hnědka se na mne stále ještě dívala, a potom náhle pravila: „Krasavče, jsi to ty?"

Teď jsem si teprve vzpomněl, že přede mnou stojí Lucka! Ale jak změněná! Krásný, štíhlý a vždy obloukem vypjatý krk trčel do výše beze vší pružnosti, a jak byl hubený! A kam se poděly její krásné štíhlé nohy! Každý kloub na nich byl těžkou prací oteklý a vyšinutý. A ta ubohá, zmučená tvář! Jindy plná ohně a života — dnes samá trýzeň a bolest. Stálý kašel a prudké pohyby kůže na bocích svědčily zřejmě, že ubohá Lucka těžce dýchá. Naše povozy stály nedaleko sebe a tak jsem se mohl k ní přitočit a trošku si s ní popovídat.

A věru uslyšel jsem od ní smutnou historii! Po dvanáctiměsíčním pobytu u hraběte W. byla prodána. V novém místě se jí líbilo, ale kdysi se mnoho uběhla a začala churavět. Nechali ji odpočinout, léčili ji, a když se trochu zotavila — změnila opět místo i pána. Tak se stalo ještě několikrát, ale očividně při těch změnách scházela. „Až konečně" — dodala — „koupil mne povozník, kterému teď vydělávám. Ty máš, myslím, dobré místo, vyhlížíš alespoň spokojeně; těším se z toho také srdečně, neboť nemohu ani říci, jak špatně se mně v celém mém životě vedlo. Kdo mne koupí, pozná hned na druhý den, jak jsem zubožená, a všichni potom hlasitě litují, že za mne dali tolik peněz; zapřahají mne do nejhorších vozíků — aby prý alespoň něco ještě ze mne vytloukli. Šlehají mne a pobízejí do úpadu a nic se neohlížejí, jak při tom trpím. Říkávají, že přece musejí přijíti ke svým penězům! Ten, co nyní se mnou jezdí, platí za mne majiteli každý den; co platí, musím mu za den vyjezdit a ještě více. Trpím tedy den za dne a nemám nikdy nedělního odpočinku". „Ale Lucko", pravím, „vždyť ty jsi dříve uměla klást odpor tomu, kdo tě zneužíval?" „Ach" — odvětila — „kdysi ano — ale teď už by mně to pranic neprospělo; — lidé jsou silnější a jsou-li k nám ukrutní, nezbývá než trpět — trpět až do konce. Jak bych si přála, aby můj konec už přišel, a já byla mrtva. Viděla jsem už mrtvé koně a jsem jista, že už je nic více nebolelo".

Byl jsem velice zarmoucen a přiklonil jsem svoji hlavu k její, abych ji potěšil; nemohl jsem však ze sebe ani slova vypraviti. Myslím, že byla našemu shledání ráda, neboť na konec zvolala: „Byl jsi, Krasavče, mým jediným přítelem na světě!"

Ale v tom přišel vozka, který s ní jezdil, a uhodiv ubohou Lucku po hlavě, vytáhl ji za uzdu z řady a odejel. Zůstal jsem tam sám — hluboce zarmoucen.

Krátce na to jela kol našeho stanoviště kára s mrtvým koněm. Hlava visela dolů, ztuhlý jazyk pokryt byl ssedlou krví, která pomalounku stékala na dlažbu. A ty ubohé, vyhaslé oči! Ne, nemohu o tom více povídat! Hrozný pohled. Kůň ten byla hnědka s dlouhým tenkým krkem... Na čele zahlédl jsem bílý proužek... Poznal jsem Lucku a přál jsem jí ze srdce klidu po všech jejích útrapách.

Ó kdyby lidé byli milosrdní, zastřelili by nás dříve, než se staneme obětí takovéto bídy!

XV.

A opět jsem se octnul na trhu. Stál jsem tam s mnohými jinými, z nichž mnozí byli chromí, jiní dýchaviční, neb úplně sestárlí; s mnohými o kterých pravím, že by bylo bývalo milosrdenstvím zastřelit je. Jenže prodavači i kupující nevypadali namnoze líp nežli zvířata, o která se domlouvali. Bylo tam několik starochů, kteří chtěli koupit koníka za několik liber, aby jim vozil dříví neb uhlí.

Ubozí lidé! Prodávali ještě nebožejší zvířata za dvě — tři libry neboť nemohli ani té malé ceny jejich postrádati. Kdyby raděj byli zabili ta bezcenná zvířata! Někteří z těch lidí byli ovšem zatvrzelí následkem chudoby a bídy, ale byli mezi nimi takoví, za které byl bych nasadil poslední zbytek sil; chudí a v ošumělých šatech, leč přívětiví a lidumilní. Soudil jsem tak dle jejich hlasu, jenž ve mně vzbuzoval důvěru. Nedaleko mne stál starý sešlý muž; měl velikou chuť koupit mne a mě také k němu cosi táhlo. Než odešel, zdál jsem se mu slabý. V tom přicházel s druhé strany trhu, kde byli pěkní koně, jakýsi venkovan s hošíkem. Byl silné postavy, osmahlého přívětivého obličeje a na hlavě měl široký lemovaný klobouk. Přistoupil ke mně a k mým kamarádům a změřil nás útrpným pohledem. Viděl jsem, že okamžik spočinuly jeho oči na mně, měl jsem dosud krásnou hřívu i ocas, a můj ostatní zevnějšek tím získal. Zastříhal jsem ušima a zadíval jsem se na něho.

— Hleď, Viloušku, pravil, — toto je kůň, jenž dříve viděl lepší časy.

— Chudák starý, — odvětil chlapec, myslíš, dědečku, že i v kočáře jezdíval?"

— Jistě že, hošíčku, odpověděl sedlák, přistoupiv blíže; býval asi za mlada krásným koníkem, jen se podívej na jeho chřípě a uši, hleď, jaký má krk a jak ušlechtilý postoj!

Vztáhl ruku a prohlédl mne. Vložil jsem nos do dlaně pánovy, a hošík jal se mne hladiti na krku.

— Chudák starý, řekl opět, hleď dědečku, jak rozumí laskání. Kup ho, ať zase omládne jako se to stalo s Ptáčkem?

— Můj drahý hochu, nemohu přece ze všech starých koňů nadělat mladé. Ostatně Ptáček nebyl ještě starý, jen strhaný.

— Nuže, dědečku, já nemyslím, že tento koník je starší, — jen pohleď jakou má hřívu a ocas. Jen se mu podívej do huby, jsem jist, že mi dáš za pravdu; je sice moc hubený, ale oči nemá vpadlé jako starší koně.

Sedlák se zasmál.

— Pro všechno na světě, hochu! Z tebe bude jednou právě takový koňař, jako je tvůj dědeček.

— Tož se mu přece podívej na zuby, dědečku, a zeptej se, co stojí; vím jistě, že na našich lukách omládne!

Muž, který mne dovedl na trh, vskočil hochovi do řeči.

— Prosím, mladý pán vidí dobře. Je pravda, že tenhle koník se strhal v drožce; starý není, a slyšel jsem, jak zvěrolékař pravil, kdyby mohl být šest měsíců na venkově, že se prý zotaví docela; avšak dýchavičný také není. Zacházel jsem s ním teď asi deset dní a neznám povolnějšího a přítulnějšího zvířete. Věru by si zasloužil, aby pán dal za něho pět liber a zkusil, že mluvím pravdu. Na jaře bude mít jistě cenu dvacet liber.

Starý pán se znova zasmál, a hošík zdvihl dychtivě hlavu.

— Oh dědečku, vždyť jsi prodal hříbě o pět liber dráže, než jsi očekával, — hleď, o pět liber máš víc v kapse! Kup ho!

Sedlák znova ohmatal mi nohy, prohlédl mé strhané žíly, — potom zase vložil ruce do úst.

— Hádám mu třináct až čtrnáct roků, pravil — proveďte ho trošku, ano?

Zahnul jsem krk do pěkného oblouku, zdvihl ohon a vykračoval jsem si, jak nejlíp jsem mohl, neboť mé nohy byly opravdu celé ztrnulé.

— Řekněte mi nejnižší cenu, pravil sedlák, když jsme se před ním zastavili.

— Pět liber, pane, je nejnižší cena, kterou pán zaň požaduje.

— Nevím, nevím, kroutil hlavou sedlák (ale zároveň vytahoval pomalu tobolku z kapsy), nevím, není-li to pošetilost ode mne! Máte zde ještě něco na práci?

— Ne, pane, a mohu vám jej hned zavést do hospody, odtušil muž, který mne prodával, počítaje peníze.

— Dobrá, pojďme tedy pohromadě. (Dok.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.

Ročník XII. V Praze, dne 8. prosince 1907. Číslo 49.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

JAN ROKYTA:

MODLITBA HUSOVA.

Ó Pane, jemuž odevzdal
jsem při svou, Kriste Ježíši,
stůj při mně, abych vytrval,
v Tvé pravdě, kterou's poznat dal
mně v lásce svoji nejvyšší.

Ó, znám se ke své slabosti,
vím, jsem jen jako třtiny stvol,
že nedovedu v radosti
přijímat zkoušek krutosti,
jak radil Jakub apoštol.

Však vím, Ty neodsoudíš mne,
jenž, čistý sám a bez hříchu,
jsi večer po skonání dne
v úzkosti chvěl se tajemné,
než sáhl's po svém kalichu.

Vím, že bys moh' mne zbavit pout,
ba z ohně, jenž se rozhárá,
by po údu mně trávil oud,
mne moh' bys vyvést vůní rout,
jak z hrobu vyved's Lazara.

Však o to nechci, pane, ždát,
ať světa moc mne rozdrtí —
jen to mi račiž, Kriste, dát,
bych pevně doved vytrvat
při pravdě Tvé až do smrti!

MIL. LUCKA:

GODIVA.

(Dokončení.)

Jedné noci přinesli Leofrica do hradu. Spadl s koně a blouznil. Lékař mu předpověděl konec života. O polednách nabyl vědomí a ponuře se podíval na Godivu, která dosud nevstala s lůžka.

„Teď se raduješ!“ pravil konečně. Zavrtěla hlavou.

„Jen přiznej, máš radost, že musím umřít, ty záletná děvko?“ Uchopil ji v zápěstí a strhl ji ze židle, až se zkřivila bolestí.

„Raduješ se, že mne nyní můžeš podvádět! Ale i jako duch přijdu k tobě a budu ti stávat v komurce! Kdybys byla věrná žena, zemřela bys se mnou! Mám tě zaškrtit? Víš přece, jak tě miluji! Zastřelil jsem přece tvého bratra, poněvadž mi tě dát nechtěl! Vše z lásky k tobě!“...

Dvéře se beze zvuku otevřely a dva muži vstoupili, jeden veliký, hubený s dlouhými černými vousy, jeho oči plály jak pekelné plameny; druhý byl malý s ostrým hrbem. Jeho žlutá tvář zapraskala jak pergamen, když se ušklíbl. Nesl dlouhému brašnu z černé kůže; ten kývl a otevřel zámek. Oči hraběti úzkostí vystouply z důlků a jeho tělo se vbořilo do peřin. Prosebně sáhl po rukou Godiviných.

„Co chcete?“ otázala se hraběnka.

„Nebojte se, krásná paní!“ odvětil Veliký vážně a zvolna. „Přicházíme si pouze pro to, co je právem naše.“ A usedli každý na okraj lože a slídivě hleděli Leofricovi do tváře. Zuby hraběti zacvakaly, až úlomky odletěly, a jeho tvář zbledla jak nikdy před tím.

„Proč sem přicházíte?“ tázala se Godiva. Tváře obou mužů byly příšerné.

„Jedna duše, jež patří nám, brzo umře. Čekali jsme ji, poněvadž víme, že nám ji nikdo nemůže upřít.“ Tu vykřikla Godiva a odvrátila se.

„Nemůže býti zachráněna?“ začala opět Godiva.

„Nikoli! Ta už je naše!“

„Budu se modlit za ni!“

Ale oba zavrtěli hlavami.

„I kdybyste se sto let modlila, nepřiblížila byste ani o píď blíže nebi tu nečistou duši!“ pravil černý. A malý zamečel: „Byl pravděpodobně vždy velmi laskav k vám, když mu tak ochotně chcete pomoci?“

Ale Godiva sepjala ruce a pohroužila svoji duši v upřímnou modlitbu. Prosila nebeské moci, aby vysvobodily tu ubohou, zaslepenou duši z moci zlých. A jak se modlila, byla tak svatou v své kráse, že uděsila oba syny pekel. Malý hrbáč přichýlil se k druhému a oba cosi šeptali.

„Chcete koupiti tuto duši, která náleží nám?“ zeptal se po chvíli dlouhý. Godiva skončila modlitbu a podívala se mu odvážně do očí:

„Ano!“

„Nu, tak slyšte! Nic na světě není tak cenného, jako lidská, nesmrtelná duše — snad jen veliká, neposkvrněná krása, poněvadž ani ta vlastně není z tohoto světa. Chcete-li obětovati svoji krásu, prodáme tu duši!“

Godiva odvětila: „Chci se státi tak ošklivou, že každý muž i žena se musí odvrátit ode mne, že psi se mi vyhnou.“

„Co si to myslíte! To by bylo nesmyslné! Taková krása se neodhazuje! Tu třeba ukázat, všem ukázat! Lidu ji ukážete! Jeho pohledu vydáte v pospas tu nadzemskou krásu — jeďte nahá městem!“

Godiva vzdychla, skryla tvář v dlaních a nepromluvila slova. Hrabě zamával rukama, lapaje vzduch. Ztratil vědomí.

„Dejte pozor!“ pravil dlouhý černý k hrbatému, a oba číhali na svoji kořist. Ale Leofric opět klesl do podušek.

„Musíte se rychle rozhodnout, krásná paní!“ pravil dlouhý. „Každý okamžik může býti konec, a potom už nebude lze ničeho učinit.“

Godiva vzhlédla: „Jste necitelní!“

„Duše jsou vzácné, a ať už ta jeho je pranepatrné ceny, přece patří vždy v jinou říš — právě tak jako veliká, neposkvrněná krása. Ostatní vše — je bezcenné.“

Tu vstala Godiva a pohlédla na hraběte, ležícího nehybně s vyboulenýma očima.

„Učiním, čeho ode mne žádáte!“ řekla a opustila síň.

Godiva seděla na lůžku a služka jí uvolňovala tkanice u živůtku. Mumlání, jako mnoha lidí, kteří něco netrpělivě čekají, proniklo okny. Godiva uchopila rámě služčino:

„Co je to?“

Elina vyhlédla — a ustoupila od okna.

„Paní, buďte klidna!“

Godiva vstala a spatřila, jak lidé stojí hustě v ulici od hradního mostu až do města, muži a paní a děti se zvědavými pohledy, muži s koženými zástěrami, jak odběhli od práce, a staré ženy s košťaty v rukou. Stáli po obou stranách ulice a rozmlouvali rozčileni. Teď zvolal ženský hlas: „Hleďte! Tady je!“ Množství zmlklo a všechny hlavy se obrátily k ní. Godiva ucouvla do síně. Sklesla na své lůžko. Služka se rozplakala.

Godiva vtiskla tvář do podušky. Hořela téměř ohněm studu, jenž vycházel z jejích tváří. Všichni ti lidé tam dole — nemůže to udělat! Každé oko se vtiskne na její tělo a už nezmizí. Před těmi zraky, před těmi zraky zvědavých, zlomyslných žen, rozčilených mužů odpadnou kusy jejího masa — oni ji obklopí a poběží za ní. To je příliš, toho nepřetrpí.

Dlouho ležela Godiva jako v bezvědomí. Potom vstala a šla do síně. Malý hrbáč přicházel z Leofricovy komnaty.

„Jste připravena, krásná hraběnko? Lid jest napjat. Nenechte ho tak dlouho čekat!“

Godiva padla před ním k zemi.

„Nemohu toho učinit!“

„Nemůžete? Nu, vždyť vás nikdo nenutí! Budiž!“

„Mějte slitování!“

Hrbáč se ušklíbl.

„Nevyjdete z toho zdráva! Pohleďte! Těch očí tam dole!“

„Vezměte moji duši za jeho!“

„To je opravdu velikomyslné! Ale, odpusťte, hraběnko, my nemůžeme vzíti vaší duše. Bojím se, že by nám ulétla mezi prsty. Nemáme práva k vaší duši, pouze k vašemu tělu!“

„Poslechněte!“ zašeptla Godiva, „chci — udělám, čeho žádáte, ale ne tam dole, zde před vámi, před vámi oběma!“

„Jste laskavá, hraběnko. Ale — nejsme opravdu nezdvořilí, je to skutečně veliká čest. Ale — nestačí to! Už musíte jeti městem.“

Vedle zařval Leofric.

„Slyšíte? Nevydrží déle. Tak se rozhodněte!“

Godiva vstala. Její tvář byla plavá jak dlaždice podlahy, k níž ji přitiskla, a její oči pozbyly lesku.

„Dobrá!“ zvolal na ni hrbatý.

„A abyste věděla, že nejsme necitelní — dovoluji vám průvodce, který vám povede koně, aby se příliš nezastavoval!“

Přede dveřmi stál Rohalt. Padl na kolena:

„Nečiňte toho! Paní! Godivo! Nečiňte toho! Což vaše tělo není cennější než tisíce duší?“

Jakmile zaslechla Godiva ta slova, byla klidna a silna.

„Duši lidskou nelze přeplatiti ničím pozemským!“

„Ale pomyslete si přece, že se chcete nezastřena ukázati tam těm dole! Já je viděl! Slyšel jsem, jak mluvili! Nečiňte toho! Pro svoji matku! Pro svého mrtvého otce — nečiňte toho!“

Rohalt vykřikl:

„Pro mne!“

Godiva bezvládně stanula. Potom se vzchopila.

„Je to těžké, ale musí, musí se to státi! Duše je více nežli stud!“

Odcházela kol něho. Nemohl již promluviti slova.

„Rohalte!“ obrátila se, „povedeš mého koně! Budeš mým strážcem.“

Ale jak to řekla, došel jí dech — nebylo těžší snésti pohled tohoto mládence, který ji miloval, než všech těch tam dole?

„Ne! ne!“ křičel Rohalt s odmítavým posunem.

„Nespatříš mne!“ vydechla Godiva a zmizela ve své komůrce.

Rohalt se díval nechápavě kol sebe. On půjde před ní a bude pozorovati, jak všechny zraky hano-

ní tuto paní. Sáhl na své hrdlo, a oči měl stlačeny jako v křeči. Nemohl by jí pokrýti svým tělem, aby zůstala neviditelnou? Nechce jí spatřiti! — Ale před zavřeným zrakem ji vidí, vidí Godivu, nadzemsky krásnou, jak sedí na svém bílém koni, těsně ji vidí za sebou. Vidí, o čem ani ve snu se neodvážil sníti, a zalkal — vtiskl si pěst do očí, až jiskry vyletěly — ale uprostřed ohně ji vidí na jejím bílém koni, zastřenou leč jejími zářivými vlasy . . .

Ne, toho nesmí spatřiti! Nemohl by býti takový jako ti tam dole! Rohalt běžel do kuchyně a padl k zemi a zaryl tvář v syčící žhavé uhlí pod ohništěm. Nemohl zadržeti výkřiku v prsou.

Kolemjdoucí jej zdvihli a uhasili mokrým šatem jeho vlasy. Jeho tvář byla jen málo ožehnuta — ale obě oči shasly. —

Godiva sestupovala se schodů. Teď byla silna. Kameny netrhaly bosých nohou. V nádvoří stál Rohalt. Levicí uchopil uzdu koně, v pravici třímal dlouhý, jasný meč. Godiva vstoupila do třemenů a usedla — přes plece vysokého, bílého zvířete splýval její lesklý vlas, její jediná pokrývka. Pohlédla v mrtvé oční důlky jinochovy:

„Co jsi to učinil, Rohalte?"

„Snad bych nebyl měl sil, kterých bych potřeboval abych se neohlédl!"

Godiva sehnula se k němu a políbila mu vlasy. Vzdech vyšel z jeho prsou. Zbraní mávaje, vedl Rohalt koně. Godivin bílý lovčí pes, kterého jí dal otec, přiskočil — slepec jej probodl. Dokonávaje zdvihl oči k paní.

„Příliš blízko přišel!" zavzdechl Rohalt; jeho hlas nebyl lidský. Myslil, že probodl zvědavce. Tak dostihli otevřené brány.

A hle, zázrak! Husté roje bílých holubů se snesly z oblak a objaly Godivu. Kmitaly až u země a sklenuly kopuli kol její hlavy. V této zázračné pokrývce bílých ptáků jela Godiva. Tak hustá byla hradba, že pohled lidský nemohl jí proniknouti. S křídly široko rozpiatými kmitali holubi, kterých tak dlouho nebylo viděti, před ní, nad ní a vzadu a po obou stranách. Tak jela Godiva městem, vedena Rohaltem.

A holubi spouštěli měkké, prachové peří, jež lnulo k tělu Godivinu jako bílý plášť a vlálo kol jejích nohou. Jela jako královna ke korunovaci.

Lidé kol padali do prachu ulice. Cítili hnus svých přání a nikdo se už neodvážil vzhlédnouti, až teprve, když přeletěl bílý oblak. Každý vzýval v svém srdci světici, jež zde neviděna přejela, a prosil, aby prominula jeho surové mysli.

Lid celého města byl v ulicích, pouze chudí, jimž vlastnoručně Godiva dobro prokazovala a jimž byla známa, zůstali doma a zastřeli svá okna, aby paní neponížili.

Oba cizí muži stáli na cimbuří hradním. Hlasitě a divoce vykřikli, když spatřili zázrak, a vrhli se do příkopů. Nikdo nenašel jejich mrtvol.

Na konci Coventry se kůň zastavil. Roj holubů se zdvihl a odletěl zpět k obloze. Tu seděla Godiva v celé své vznešenosti, zvětšené bílým, přilnutým prachovým pláštěm, na němž ležely její vlasy. Kol hlavy jí svítil odlesk její duše, jež žnula dosud skryta, a již nyní mohl zříti každý v ostře nesnesitelném jasu, jasnějším poledního slunce.

„Obrať se!" pravila Godiva k Rohaltovi. Jinoch se otočil a Godiva učinila svůj první zázrak: Políbila jeho vyhaslé oči a Rohalt prohlédl, hluboce zasažen v nitro nebeským jasem, jenž byl kol Godiviny hlavy.

Rohalt odhodil meč a padl užaslý na kolena a líbal lem jejího šatu. Jeho pozemská láska se změnila ve zbožňování.

Vedl ržajícího koně, necítě již břemene, touž cestou zpět. Lidé v ulicích šťastni hleděli na Godivu a děti jí kladly v cestu kvetoucí třešňové větvě. Godiva žehnala všem, a ti, kteří přišli s chtivou zlomyslností, odcházeli s čistým srdcem.

Když přišla Godiva do zámku, hrabě Leofric byl mrtev. Ale jeho nesmrtelná duše byla zachráněna Godivou, tou, již neustále trýznil, a která přece obětovala pro něho mlčelivou vznešenost svého těla. A poněvadž věděla, jak lidská duše je v světě nad vše dražší, proto její vlastní duše tak nadzemsky sesílila a k jejímu vroucímu přání se shlukli kol ní holubi s nebes, obetkali její stud prachovým šatem a věrnému Rohaltovi vráceno světlo jeho očí.

Přeložil **Jar. Šach.**

ZE ZÁPISKŮ OBHAJCOVÝCH.

PÍŠE O. BYSTŘINA.

(Dokončení.)

V oné době, kdy souzení dle národnostních katastrů bylo ještě v plném proudu, dostal se k nám nový rada, upřímný našinec, Hanák od kosti, který sotva se jen poněkud okouknul po poměrech, byl naprosto otráven dotyčným zjevem. Stal se radou z náměstka státního zástupce a znal trestní právo a řízení jako nikdo z ostatních pánů v gremiu. Znal též dobře životní poměry venkova a lid, srdce měl na pravém místě a hlavně křivdy nesnesl, ať se děla komukoliv. Tedy soudce kriminální — bílá vrána!

Nenamluvil toho mnoho; ale časem proklouzla mu mimoděk z úst poznámka, nad kterou by kolegové jeho jistě byli zkoprněli, kdyby ji byli zaslechli! I při poradách o rozsudcích býval jako břitva; nejednou vmetl kolegovi-votantu v tvář poznámku: „U mne platí Valach svědek zrovna tolik, jako svědek Žid!"

Bývalo mu to málo platno; častokrát nu-

cen byl vynésti rozsudek proti svému přesvědčeny, když mu to tři votanti jeho odhlasovali a odsoudili člověka, o jehož nevině byl přesvědčen! Prostředku proti takovému znásilňování ovšem neměl — však jest známo, že proti „přesvědčení soudců“ není ani zmateční stížnosti! —

U tohoto pana předsedy studoval jsem jednou spisy případu, ve kterém jednalo se o podvod, spáchaný křivou přísahou v civilním sporu. Jistý sedlák z Rožnova měl se sousedem, židovským obchodníkem, spor o cestu, vedoucí gruntem obviněného, na kterou soused Žid dělal si právo, tvrdě, že jak on, tak jeho otec, předchůdce v držení usedlosti, jezdívali svobodně gruntem žalovaného na pole a do lesa s vědomím majitelů gruntu i proti vůli jejich; to prý dělo se po více než 20 let, a otec žalovaného prý konečně smluvil se s otcem židovského souseda, že mu tam právo cesty a jízdy pro věčné časy ponechává.

Žalovaný tvrdil, že se otec žalobcův opovídal před každou jízdou u jeho otce, a žádával jej o dovolení. — Svědci s obou stran vedení nepotvrdili ničeho závažného, tak že spor civilní rozhodnut byl na přísahu žalovaného sedláka toho znění, že dle jeho vědomí a upamatování pravda není, že otec jeho povolil ono jezdění na věčné časy. Sedlák odpřísahal a spor vyhrál. Žid podal trestní oznámení pro křivou přísahu a státní zástupce sedláka žaloval.

Důkazů proti obviněnému — kromě výpovědi jeho odpůrce — vůbec nebylo. Žalovaný sedlák tvrdil, že jako malý chlapec býval často tomu přítomen, když otec jeho byl žádán o dovolení k onomu jezdění; to trvalo až do úmrtí otcova, a mohl tedy s dobrým svědomím odpřísahati, že otec svolení ku jezdění pro věčné časy nedal — přece by se nebyli odpůrci až do úmrtí otcova o ně doprošovali!! —

Důkazů tedy nebylo, ale nebezpečí odsouzení bylo veliké! Obžalovaný Valášek, svědek proti němu — Němec — žid!

Pan předseda seděl zamračen za svým stolkem. Přečta spisy pravím k němu: „No, to doufám nepostačí k odsouzení!“

Usmál se trpce a vece:

„A znáte složení senátu? Mně se obrací žaludek nad tím, ale jaká pomoc? Ti ostatní pánové budou o vině přesvědčeni, jakmile se přečte obžaloba — však to znáte!“ — —

Zamyslil jsem se; věděl jsem, že vedle pana předsedy zasedají v senátě tři soudcové rázu Karla Jaromíra S. K osvobození chyběl alespoň jeden — jiný votant...

Povídám: „Tak jeden votant kdyby se mohl vyměnit!“

„No, to by ovšem postačilo“, povídá předseda.

Přemítám..... Na odchodu pravím k panu předsedovi: „Zde záleží celé obhajování v tom, přivésti jiného votanta... No, já se o něj postarám!“ —

Pan předseda usmál se hořce...

— — — — — — — — — — —

Druhého dne ráno o 9. hodině čeká již celý senát se státním, zapisovatelem a obhájcem na pana předsedu. Tento vkročí konečně, usedne v křeslo, a rozhlíží se, pozdravuje vlídně, po votantech. Najednou spatří na třetím místě místo adjunkta Sch..., velkého Němce před Hospodinem, sekretáře Z..., Čecha.

Zahlédne ostře na mne stranou — usmívám se rozpačitě... Nepraví slova a dává „vyvolati případ“. —

Po půldenním líčení sedlák „křivopřísežník“ — osvobozen (patrně „per vota paria“, hlasem sekretáře Z. a předsedovým!) — — —

Odpoledne téhož dne potkáme se s panem předsedou na procházce; byl v dobré náladě, usmíval se z daleka na mne a volal:

„Jste vy přece jen šelma! Prosím vás, jak jste to navlékl, že přišel sekretář Z.?“

Vyložil jsem mu radostně celé to umění „nadbíhání“ spravedlnosti. Po rozmluvě s ním zašel jsem k radovi R., a za řeči zmínil se mu o celém případě. Povídám: „Za každou cenu bylo by třeba jiného votanta!“ — Pan rada, dobrák člověk, povídá: „To je těžká věc — jak to jenom spravit?“ V tom vkročí k němu soused adjunkt L. s prosíkem. Že jestli by nemohl zítra zaň sedět pana rada — on že má náhlý případ trestního vyšetřování — —“

„Ó, s radostí,“ praví pan rada, „ale seďte vy za to v sobotu za mne!“

Věc byla odbyta! — —

Pan předseda rozesmál se radostně: „Tož tak se nadbíhá Spravedlnosti? No vidite, to jsem do dneška nevěděl, a jsem už starý kozák!“ — —

Je už na pravdě boží — škoda ho!

*

Což u pana „fiціho“ (vicepresidenta) Benitzkého, tam to šlo přímo a lehce! Byl-to Němec, ale humanní člověk. Na oko bručoun, ale v těle čest a v srdci poctivost! —

Byl ještě ze starého rázu — ale bůh ví, jak to, že si dovedl až do svého 45tého roku služebního zachovati nestrannost a svěžest při vykonávání spravedlnosti! Byl už trochu

nahluchlý a strašně zdlouhavý — ale vzdor tomu měli jsme ho my obhájcové rádi. Obzvláště při porotách, kdy i nejjednodušší případ zamodrchal a zauzlil tak, že se v tom na konec ani čert nevyznal — a následovalo pak pravidelně — osvobození! —

Hůře bývalo ovšem před senátem, kde mimo něho ještě 3 pánové mívali hlas; ale i zde, jakmile v novější době přibyl nějaký moderní a liberálnější soudce, dalo se docíliti mnoha věcí, jež se zdály před jiným senátem nedosažitelnými.

Na pytláky míval pan vicepresident nejvíce skřesáno; sám byl Nimrod, a před takové pány — pytláku nelez! — Jak už mívají pytláci ve zvyku, lhal obyčejně každý a že hory zelenaly a dokazoval tvrdošíjně své „alibi". I když jej hajný za rukáv chytil a flintu mu odebral — vydřel se mu, maje obličej (obyčejně sazemi umouněný a falešným vousem opatřený) odvrácený, a pak u soudu — zapíral, veda celé své příbuzenstvo v pokolení vzhůru i dolů vstupujícím že téže chvíle vzdálen byl od dějiště za devaterýma horama a desátým lesem! —

Pan vicepresident mu na oko přichvaloval a zatáčel pomalu kol pytláka sítě, hajnými a četníky nastražené:

„Tak! — Tož vy jste to nebyl?"

„Ať se hned na tom místě propadnu, byl-li jsem to já, pane president!" —

„No, podívejme se; a hajný vás přece držel za rukáv a poznává vás s plnou určitostí?"

„On se musí mýlit v osobě!"

„Tak — tak — —, tož to byl jistě čert ve vašem kožuchu!"

Pytlák nevěděl, co si z toho má vybrat a mlčel už. —

Ten „čert v pytlákově kožiše" opakoval se pravidelně při každém líčení pytláckém... A odsouzení pak pravidelně následovalo — ale, začal-li na konec pytlák připlakávat, naříkat na bídu, na ubohou rodinu, bylo dobře. Pan president zatočil si umělým způsobem, pokaždé stejným ruky pohybem vlasy, jimiž pleš svou zakrýval, a prohodil dojat:

„Jšš — špicbube! — Er weint schon!" — A trest dopadl pak nad očekávání mírně...

Mne měl pan „fici" obzvláště v lásce; byl jsem u něho „auch so ein Čeche" — ale zvykl si časem na mne tak, že si skoro nedovedl líčení bez mne jakožto „ex offo" obhájce ani představit. Míval jsem soboty, ve které jsem byl stálým obhájcem chudých v jeho senátě. Mnohdy obviněný ani nežádal si ex offo obhájce; ale, byl-li nějaký nejasnější případ, zatelefonoval si prostě pan fici na mne, a když jsem došel, omlouval se:

„Zajímavý případ, pane doktore! On sice nežádá obhájce — aber, dass wir complett sind! Bude to lepší!" —

Vyhověl jsem mu rád, protože on zase mně k vůli ledacos učinil. —

U tohoto milého pana předsedy měl jsem hájiti jednou dva polské židy, prohnané kapsáře, kteří v Rožnově o jarmarce ukradli Valáškovi celý útržek za prodanou krávu. Jednoho z nich polapili při činu — ale nenalezli u něho všech peněz, jen částku; druhý vzal roh, a byl vypátrán teprve pozdě v noci sedaje v Rožnově do vlaku. Cestující jeden poznačil jej za soudruha prvého — že je ráno viděl spolu jeti do Rožnova. Kumpáni se nechtěli naprosto k sobě znáti; krádež zapírali oba, a já měl též oba hájiti.

Onen při činu nepřistižený byl zámožnější; v soudním depositu měl přes 200 pruských marek ve zlatě uloženo, které ovšem v prvé řadě sloužiti měly ku odškodnění okradeného. Milý žiďák slíbil, že mi, mimo zálohu danou, ponechá celý svůj deposit, vysekám-li jej.

Druhému obviněnému odebráno bylo na hotovosti tolik při zatčení, že by to přibližně bylo stačilo k uhražení škody. —

Prostudovav spisy, „sondoval" jsem nejprvé u pana předsedy, jakého jest náhledu...

Usmál se šibalsky, a povídá:

„To jsou ptáčci, jakých se u nás málo naskytuje!" —

Probírali jsme pak „nezávazně" stav celé rozepře; volky nevolky musil pan předseda doznati, že — zejména proti druhému — není valných důkazů. — Jen tak jakoby mimochodem prohodím při odchodu:

„No, mně by bylo velmi milé, kdybych alespoň tohoto vytrhl! — Mám dostat celých 200 marek, jež má v depositě, bude-li osvobozen!" — —

Druhého dne konalo se líčení. Židáci zapírali a lhali, až se prášilo — věc zůstala dosti záhadnou...

Po puldenním jednání a čtvrthodinné poradě vynesen rozsudek, jímž prvý (přistižený při činu) odsouzen do žaláře na 15 měsíců, druhý — osvobozen! — —

Po vynesení důvodů a poučení ptá se hned pan předseda osvobozeného:

„Peníze, vám patřící, mají býti vydány zde panu obhájci, pravda?" — —

Žiďák se ošívá — ale nezbylo mu, než přisvědčit! — —

Po odvedení obžalovaných podává mi pan fici zlaťáky, na stole ležící, a povídá:

„Vám k vůli jsme to udělali, pane doktore! Ale je gauner, on v tom měl také prsty!"

Hůře daříválo se mi u pana vrchního rady Lehory. Ze zkostnatělých ten nejzkostnatělejší. K tomu renegát nejhoršího zrna. Ale nedivím se, měl proč míti na mne s kopce!

Předně — zavedl jsem v úředním i soukromém styku s pány soudci — český hovor, čehož dříve nebývalo... To bylo pro Lehoru něco, čeho nedovedl s klidem snésti. Dvacet let už „amtýroval" u našeho soudu, a ještě nikdo neopovážil se mu přijíti s nenáviděnou češtinou, na kterou snažil se úplně zapomenouti. Dařilo se mu to dobře; mluvil skutečně již hanebnou češtinou! Ale osud zlý mu byl souzen. Zapomínal už také — německy! Paměť slábla, a na konec míchal páté přes deváté — vždy několik slov německých a několik českých. —

Také paragrafy se mu vykuřovaly už pomalu z paměti; nezbylo na konec, než udělati jej stálým votantem, sedícím od pondělka do soboty, a odříkávajícím své „schuldig — dreizehn Monate!" — ať byl případ jakýkoliv! —

Dokud ještě býval předsedou, pokoušíval jsem se na všemožný způsob vznítiti v něm jiskru citu pro obviněného, často zřejmě nevinného — marná snaha! — U něho docílil výsledku pouze ten, kdo přičiňoval se o odsouzení; slovo „frei" nebylo v jeho kalendáři!" —

Jeden případ pohřbil ve mně naprosto důvěru v možnost nápravy Lehorovy. Obžalován byl jistý tesař, člověk úplně zachovalý, protože tesařský úhel v továrně, ve které byl zaměstnán, odcizil. V první instanci odsouzen byl pro přestupek krádeže do vězení na 3 dny, a před Lehorou konáno líčení odvolací.

Záleželo mi na tomto případě, a ujal jsem se tesaře všemožně; při odvolacím líčení provedeny zejména důkazy o tom, že obviněnému ztratil se před delší dobou v téže továrně též „tesařský úhel" (Winkel) a že on teď tento úhel, pro jehož odejmutí byl odsouzen, za svůj vlastní poznal. Poznal jej dle jistých znamení (vroubků, jež si na něm učinil) zevrubně; dokázal svědky, že svého času, než mu byl úhel ukraden, před nimi oněmi vroubky si jej poznamenal — a tvrdil nyní neústupně, že úhel jest jeho poctivým vlastnictvím, a že si pouze (snad od zloděje) vzal, co mu po právu náleželo. Důkazy ty byly tak pádny, že sám státní zástupce při odvolacím líčení v obšírné řeči dovozoval, že stal se justiční omyl, že se nedá obviněnému dokázati subjektivní vina, a žádal souhlasně se mnou — za osvobození! —

Lehora však po celý čas líčení pletl neustále:

„No ja, dobře — ale je-li to ta samá věc?"

Vždy se mu ale vysvětlilo a dokázalo, že skutečně úhel nyní odejmutý jest totožným s onim, který tesaři dříve byl odcizen. Rozsudek nedal se vůbec „držeti". — —

Jaký byl ale můj i státního zástupce úžas, když po delší poradě prohlásil Lehora, že rozsudek prvý se jak ve vině tak v trestu — potvrzuje! — —

Věc nedala mi spáti; podal jsem ovšem zmateční stížnost ku ochraně zákona, které bylo vyhověno — ale pátral jsem zároveň dále, co pohnulo Lehoru, aby vynesl podobný rozsudek. A dověděl jsem se. V bydlišti obviněného měly se právě konati obecní volby, a strana, ku které obviněný nepřináležel, „nadbíhala Spravedlnosti" u Lehory; den před líčením byl u něho pán z oné obce, ku kterému Lehora dojížďival na návštěvu, jednat o této věci! —

Věděl jsem dost! Lásku mou k Lehorovi to ovšem nezvýšilo! — —

Škádlíval jsem jej pak, jak jen bylo možno. Z daleka volával jsem naň — hodně hlasitě! — na ulici po česku, což jej přivádělo do velkých rozpaků. Za rozmluvy s pány kolegy Lehorovými hlásíval jsem se k němu jako krajan — Hanák! Jednou do konce, přizvav si k tomu radu K., také Hanáka, přišel jsem požádati Lehoru — o protektorát nad spolkem „Hanáků", který prý zakládám. — Tehdy byl skoro bez sebe. — Spustil na mne, samospasitelnou:

„Já nevím, jak já k tomu přijdu? Vždycky jen Kašpara ze mne děláte!" — —

Já: „Jakého Kašpara, pane vrchní rado? Snad nezapřete, že jste Hanák rozený? — No, a nebylo by to pěkné, kdybychom měli takového protektora?" — —

Ovšem, vyplácelo se mi toto škádlení zle! — Kde mohl, činil mi všechno naschvál. Zejména při porotách, kde v resumé na mého klienta chrlil vždy oheň a síru! Dokonce v jistém případě, kdy hájil jsem člověka z vraždy obviněného, nemluvil o něm v resumé jinak, než: „Tento vražedník, co před vámi stojí —" — a podobně. Líčení skončilo tenkráte nepěkným výstupem mezi námi...

Když opět jednou Lehora ustanoven byl předsedou porotního líčení, kde jsem hájiti měl, a já po pročtení spisův viděl, že pouze

stranické vedeni rozepře předsedou mohlo by překaziti osvobození mého klienta, zašel jsem si důvěrně k Lehorovi, a žádal jsem jej tentokráte o nestrannost!

„A — vy mi nemáte co předpisovat! Já vím, co mám dělat!“ — odsekl mi.

„No dobře! Vím z posledního případu, jak jste se choval; nazýval jste obviněného konsekventně „vražedlníkem“. — Já si dám vaše resumé stenografovat a pošlu je zpříma ministerstvu práv!“ —

Nečekaje dalších vývodů vzdálil jsem se.

A ejhle? Po provedeném líčení pronesl Lehora — nejlepší resumé z celého svého úřadování:

„T e n t o k — p á n i p o r o t n í c i ! S l y š e l i j s t e, c o v á m p a n š t á t n í p ř e d n á š e l — s l y š e l i j s t e, c o, t ė n t o k, p a n o b h á j c e v á m p ř e d p o v í d a l — — j á v á m o d e v z d á v á m s p i s y a u s n e s t e s e, z d a l i ž o b v i n ě n é h o z a p a c h a t e l e d r ž í t e?“ — —

Obžalovaný byl ovšem — osvobozen!

*

Ach, staré, „zlaté“ časy, kdy se soudívalo, jak jsem vylíčil, a kdy bylo nutno často a dovedně „nadbíhati Spravedlnosti!“ — Pan Karel Jaromír S., Lehora i Benitzky už dávno přestali udíleti právo. — Nová doba nastala, noví mužové ujali se meče bohyně Spravedlnosti! Ještě se soudívá u nás dle „katastrů“ — ale už řidčeji. — A o tom vám vyprávěti více nesmím — až zase ti pánové dostanou své modré archy! Ale to už ani já nebudu více nadbíhati Spravedlnosti — leč někde v nebi, pustí-li tam — — advokáta?!! — —

DROBNOSTI.

Paní Dorota Hálková. Zemřela 29. listopadu v Žilině a tam ve slovenské zemi 2. prosince pochována. Vdova po básníku Vítězslavovi Hálkovi, jenž zemřel r. 1874. Tisíce a tisíce dívek současnic závidělý krásné Dorotce Horáčkové šťastný los. Ona to byla, která mezi současnicemi vykouzlila v srdci básníkově V e č e r n í p í s n ě. A jiné tisíce zamilovaných, kteří se vystřídali u hrobu básníkova na Vyšehradě od smrti jeho podnes, nebo kteří písněmi jeho vyznávali lásku svým milým v zemích českých, u šumných potoků a ve snivých hájích, ti všichni myslívali na ni a vyslovovali jméno paní Doroty Hálkové, choti básníkovy, s láskou a pietou. Ale ani stu všech těch obdivovatelů a zbožňovatelů nedostalo se štěstí, aby opěvanou dívku a ženu poznali tváří v tvář. Žila v ústraní a zátiší, byla tichá, skromná a beznáročná, a proto málo lidí ji znalo. Nesmírné kouzlo však spočívalo v bytosti její; kdo se jí směl přiblížit, nevybavil se z něho do smrti. A jistě nesnažil se vybavit — byla to ideální žena básníkova.

Ale stejně ideální matka. Když jediný syn našel si jako lékař působiště daleko od Prahy, v Čace na Slovensku, paní Hálková neváhala ani okamžik a doprovodila syna na Čacu. Neváhala, ale jak bolestně loučila se s domovem! Tu v Praze měla sestru a příbuzné, tu měla kroužek přátel: na Čacu zapadli se synem jako vyhnanci a žili jako poustevníci uprostřed lidu, který jim nerozuměl, a uprostřed inteligence nenávistné (maďaronské), která špehovala každý jejich krok dračími zraky. Jak tesknila paní Hálková po Praze! Kolik to bylo sebezapření! Ale šla na Slovensko, neboť pro syna jejího nebylo v Praze ani v Čechách místa. Nic nesnesitelnějšího nebylo dru Ivanu Hálkovi než slovo protekce. Hlásil se však o to, co bylo spravedlivého a zaslouženého, ale vždy byl zamítnut nebo přeskočen. Nebylo místa v Čechách a zvláště v Praze pro Hálkova syna, výtečného lékaře a výtečného člověka. Kdo je navštívil na Čace, pocítil bezděky, jak se paní Dorotě Hálkové stýskalo, ač to zapírala. Nebyla by opustila Slovensko, a přece toužila vidět kouř Lohaky, a když ne vidět, aspoň slyšet o něm. Co se namluvilo o lásce a nezapometelné paměti k Vítězslavu Hálkovi r. 1894—1895, ale jeho syn nemohl se stát v Praze ani sekundářem ani asistentem. Byl realista . . .

Při smrti pí. Hálkové potkal ji týž osud muže jejího. Dne 30. listopadu oznámil úmrtí její V e č e r n í L i s t třemi nebo čtyřmi řádky. Dne 1. prosince N á r o d n í L i s t y otiskly ony tři nebo čtyři řádky. Dne 2. prosince Večerní List otiskl z Času bez udání pramene a větším písmem, co Čas o zemřelé napsal. Dne 4. prosince přinesl ještě několikařádkovou noticku, jak vznikly Hálkovy Večerní písně. Staročeský list Hlas Národa to byl, který 4. listopadu 1894 přinesl Vrchlického plamenný a falešný protest proti domnělému zneuznávání Vítězslava Hálka. Za ním přihnaly se Národní Listy s ohromným rozvášněním hájit význam Hálkův, kde hlavní slovo vedl Ferdinand Schulz, nepietní vydavatel Hálkovy pozůstalosti. A tehdy stalo se něco, čeho Národní Listy neočekávaly. V boji tom ozvala se paní Dorota Hálková. Paní Hálková dostávala Národní Listy od smrti muže svého, od r. 1874; za dnů nejzuřivějšího boje jejich „pro Hálka“ vrátila je a poprosila písemně vydavatele, aby jí dále už posílány nebyly. My, kteří jsme stáli před očima národa jako snižovatelé a tupitelé Hálkovi, věděli jsme o tom dopise, ale nepublikovali jsme ho, aby se nezdálo, že citovými argumenty pomáháme si v boji čistě literárně historickém. V redakci Národních Listů sedí mužové, kteří byli vrstevníky Hálkovými; jiní, kteří jako mladí literáti docházeli do mladé domácnosti Hálkovy; jiní, kteří ještě v letošním Kalendáři Nár. Listů s chloubou připomínají, co jim býval kdysi Hálek a Neruda. A nikdo z nich neuznal za dobré napsat o paní Dorotě Hálkové aspoň deset řádků. Zvláštní zjev: ani Hlas Národa ani Národní Listy neumějí o člověku sebe lepším a sebe vzácnějším nic říci, nemohou-li si vzít jeho jméno za štít, aby někomu jinému zlořečily.

Do třetího i čtvrtého pokolení, napsal Jan Herben. K četným dotazům odpovídáme, že dílo toto nevychází ani nákladem našeho družstva, ani firmy Grosman a Svoboda, nýbrž nákladem E m i l a Š o l c e, knihkupce v Telči na Moravě. P o k o l e n í vychází v sešitech tříarchových (48 stran) po 32 halířích. První vydání bylo už několik let rozebráno. Celé dílo vyjde asi ve 20 sešitech.

DĚTSKÝ KOUTEK.

ANNA SEWELLOVÁ:

KONÍČEK KRASAVEC.

XVI.

Poslední domov.

Zavedli mě na venkov. Odpočíval jsem delší dobu, až jednoho dne hřebelcoval mě sluha neobyčejně pečlivě a konal rozličné přípravy.

Ihned jsem pomyslil, že je něco nového na obzoru. Třeli mi nohy, ano i kopyta mi vyleštili. Přední hřívu rozdělili na dva díly, a dali mně nově nalakovaný postroj. Viloušek se točil kolem mne, jako by se napolo bál a napolo radoval. Potom mne zapřáhli a on i dědeček vsedli do kočárku.

— Bude-li se dámám líbit, prohodil dědeček, pak je všecko v pořádku; kůň bude v dobrém místě, a ony budou mít spolehlivé zvíře, — však uvidíme!

Asi jednu nebo dvě míle za vesnicí uviděli jsme pěkný nízký domek. V předu byl trávníček a mnoho křovin. Vilouš u domu zastavil a zeptal se, je-li slečna Blomefieldová doma, nebo slečna Helenka?

Byly doma obě. Na to vešel dědeček dovnitř, u mne zůstal pouze Vilouš. Asi za deset minut vrátil se dědeček zase a s nim ještě tři slečny; jedna byla vysoké postavy a velice bledá, celá zabalená v bílý šál. Podpírala se o rámě mladší dámy, která byla černooká a veselého obličeje. Třetí byla sama slečna Blomefieldová. Všecky tři se na mne dívaly a všecky se doptávaly. Helenka si mne oblíbila; pravila, že mne jistě bude mít ráda, mám prý dobráckou tvář. Ale vysoká bledá dáma pravila, že se bude bát jezdit s koněm, který byl nemocen; že kdyby třeba zase nějak onemocněl, ona že by se náramně polekala.

— Vidíte, milé dámy, pravil Vilouškův dědeček, ono je to takovéhle: mnohý výborný kůň bývá strhán neopatrností vozků. Koně, chudáci, za to nemohou. A jak znám tohoto koně, řekl bych, že se mu asi také tak dělo. Nechci vás přemlouvat, nechte si jej zde na zkušenou, a po čase ať vám váš kočí řekne, co o něm soudí.

— Vy jste nám vždy dobře radíval, co se týče koní, pravila jedna ze slečen, a proto si vašeho mínění vážíme. Nemá-li žádná ze sester námitek, přijímám vaši nabídku s díky.

I bylo ujednáno, že si pro mne zítra pošlou. A opravdu! Ráno si mne odvedl hezký mladík. Nejdřív se zdálo, že má ze mne radost; potom však, když prohlédl mé nohy, řekl zklamán:

— Nemyslil jsem, pane, že odporučíte našim dámám tak nehezkého koně.

— A víš-li, který kůň je hezký? Ten, který hezky pracuje. A doufám, mladíčku, že s ním budeš také hezky zacházet: není-li tohle nejspolehlivější kůň na světě, tedy mi ho hned zítra přiveď nazpátek. A tak mne odvedli do pěkné stáje, mladík mne nakrmil a odešel. Nazejtří, když mi čistil hlavu, začal si mne prohlížet a povídá: tohle je právě taková hvězda, jakou měl Krasavec, i výška těch dvou koní je stejná. Kde asi chudák nyní je? Za chvíli přišel k místu, kde mi tenkráte při zápalu plic pouštěli žilou. Zůstala mi tam jizva. Jak ji uviděl, nesmírně se zarazil a prohlížel mne opatrně dále, stále si cosi povídaje: „Bílá hvězda na čele, jedna přední noha bílá, a tohle znamení právě na tomto místě! A na mou kuši! Vždyť tu je i těch několik bílých chloupků vzadu na hřbetě, o kterých Jan říkával, že to je Krasavcův halířek! Musí to být on! Krasavečku, slyšíš, znáš-li mne ještě? Já jsem malý Jožka, který by tě byl kdysi zabil neopatrností! A začal mne hladit a vítat! Byl radostí celý bez sebe.

Nemohl jsem ho ujistit, že se na něho pamatuji, neboť nyní přede mnou stál urostlý chlapík s černými vousky a silným mužným hlasem, ale on mne jistě poznal, a já byl šťasten, že jsem nalezl bývalého Jožku!

— Že na zkoušku! No, tebe já věru nemusím zkoušet! Kdo ale byl ten padouch, co tě strhal? Toho kdybych mohl dostat! Ubohý starý Krasavečku. Kdosi s tebou špatně nakládal, viď? Nu, počkej, však ti zase nastanou staré zlaté časy! Spolehni jenom na mne! Kdyby tu mohl být Jan, aby tě viděl!

Odpoledne mne Jožka zapřáhl do kočárku a jeli jsme na procházku.

Slečna Helenka řídila, a Jožka seděl vedle ní. Cestou jí o mně vypravoval. Jest prý si jist, že jsem Gordonův bývalý Krasavec. Když jsme se vraceli, šly nám již obě sestry vstříc, aby zvěděly, jak jsem se choval. Tu jim Helenka vyprávěla, co právě slyšela, a dodala: Hned budu psát paní Gordonové, že její nejmilejší kůň je teď u nás!

Každý den jsme jezdili od té doby na procházku, a když jsem se osvědčil úplně spolehlivým, odhodlala se i churavá bledá slečna ku projížďce. A potom už bylo nadobro rozhodnuto, že si mne nechají a že mi budou opět říkat Krasavec.

U těchto dobrých lidí žiji celý už rok.

Z angličiny přeložila M. N.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.

Ročník XII. V Praze, dne 15. prosince 1907. Číslo 50.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

KONRÁD POSPÍŠIL:

POSVĚCENÍ CHRÁMU.

Po letech mnohých jednou zas osud mne maně zanesl
v můj rodný kraj.
Z těch druhů mládí jediný zbyl, jejž bych mohl navštívit,
bylo však záhy — ještě čas – co dělat z dlouhé chvíle mám?
i vcházím maně do dveří chatrné chrámu budovy;
pisklavých varhan klávesy starý tam kantor traktuje
tak banálně!
A u oltáře! Je to on? To muž ten — kdysi jako tur?
Ty bujné vlasy havraní tak záhy že by zbělely?
Ten člověk, obr nezdolný, jejž málokdo měl v světě rád,
jenž kryl v svém jevu hranatém a v drsném slova obalu
přec jádro jen!
jenž s celou vsí se soudil již, kam z trestu přišel přesazen,
jejž nenáviděl všecek lid i s mladou jeho kuchařkou,
jíž v hrdlo lál. To on?
Tak těžce čet' ten misál svůj, tak podivně se ve mši mát';
„Stůně prý mu kuchařka," si literáci šeptali
a smáli se.
— — Mši dočet', sešel se stupně a na kolena shroutiv se,
přetěžce přečet' modlitbu, již podal jemu ministrant,
a počal říkat zdrávasy. Tu náhle umíráčku zvuk
mu hrůznou ztvrdil předtuchu: že ta, jež světem byla mu,
za kterou právě sloužil mši, by Boha aspoň obměkčil,
když všickni kraje lékaři vší naděje již pozbyli, —
že ta, pro niž se nehrozil ni trestů muk, ni potupy,
mu zemřela!
Žal divý, krutý, nezdolný mu zadrh hrdlo pojednou,
jen vzlykot jakýs podivný vyrazil místo zdrávasu,
vzkřek šílený . .
A divů div! Ten v chrámu lid, jenž nenáviděl faráře
víc nežli drába ze zámku lid za času kdys roboty,
ten lid, jenž neměl pro duši, s farářem strast jež sdílela,
už ani dosti přezdívek ohavných, hnusných, oplzlých;
ten lid, jenž nezná milosti, když na koho si umíní,
— sotva že počal modlitbu, již farář nemoh skončiti,
týmž skončil brzy vzlykotem — a v slzách tonul kostelík.
A divů div! Tu slunce zář probleskla oknem kostela
a ozářila Krista tvář na krucifixu oltáře,
že vzplanul ohněm magickým, jak děl by záři reflexe:
„Spasení domu tomuto, v nějž sestoupil jsem poprvé!"

DR. JOSEF STĚHULE

ADAMITÉ POD ŽALÝM.

Zaslechl jsem o nich již několikráte při svých potulkách po horách, ale nikdo nic bližšího nevěděl, jen že tam byli v té krajině. Letos konečně jsem se o nich dověděl bližších zpráv ve sboru Křižlickém.

Ve vesnicích pod Žalým bývalo ještě v 18. století a ještě v prvé polovici 19. století několik osob, které měly „adamitskou víru".

V paměti starých lidí zachovalo se několik rázovitých postav sekty adamitské a jsou to skoro výhradně ženy, o kterých se vypravuje.

Sedmasedmdesátiletá stařena v Horních Štěpanicích vypravovala mi o své prababičce a babičce. „Prababička zemřela, dyž mně bylo 6 let a dyž zemřela, bylo jí 110 let." Narodila se tedy r. 1726. Babička zemřela, když oné stařence bylo 18 let na 85 letech. Obě byly kořenářky a babičky. O jejich víře stará žena nevěděla ničeho, jen to, že babička zpovědní lístek, který tehdá osadníci farní dostávali, „sterčila do skoulv a řekla nám, děte si samy, já nepudu". Do kostela nechodily ani jedna ani druhá; babička pak říkala: „Pán Bůh vyslyší na každým místě." S dětmi se ale babička modlila Otčenáš. Prabába zemřela nezaopatřena; u babičky, když umírala, byl kněz, ale řekl pak, že měla „adamitskou víru v hlavě". Babička vždy ráno zpívala z lipského kancionálu (lutherského), z kterého posud zpívají evangelíci v křižlickém sboru.

Jako kořenářky byly velmi váženy u lidu a byly velmi účinlivé: „Babička říkala: Třá na kortouči dybys pro mě přijel, pojedu". Postavy byly obě malé, povahy byly veselé a rády vypravovaly. Zejména dětem pohádky. Tak vnučce vypravovala babička „o raráškoji na Štěpanickým hradě", jak jí kozu odehnal s pastvy a pak zas přihnal a jiná podobná taškářství lidem vyváděl.

Obě tyto ženy bydlely v chaloupce nad „prakovickým mlýnem". Je to krásné divoké místo mezi Hořeními Štěpanicemi a Mrklovem. Prababička tam i umřela. Pravnučka pamatovala se ještě na její smrt — bylo jí tehdá šest let. Lehla si na šitu slámy do kouta. „Ty, dej mně něco dobrýho" řekla prababička dceři. „Tenkrát, milej, nebyly ani rykery ani kafe" vysvětlovala mi stařena" a tak jí napodala babička syrup. „A to bylo dobrý" povzdechla, a zemřela. „Já se pamatuju: ležala na posteli v koutě a vokynkem svítil na její tvář měsíc. Já ji táhala za ruku: Tak vstávejte babičko."

*

Tato prabába a bába uchovala se v podání starších lidí jako „prachovická bába". Obě splynuly v jednu osobu, znamenitou lekařku. Pod Žalým vypravoval mi starý písmák zvolna, přikládaje do pece: Byla to osoba do sebe uzaúřená. Byla malá, širokých ramen a hlas měla hrubý. Říkala: musíme doufat, já nejsem Bůh, abych mocej uzdravila, ale musíme doufat a rozradostnila nemocnýho, tak že domů od ní šel na polo zdráv. Taky byla prakovická bába šikouná na léčení mertvice, dyž o někoho zavadila. Našla jistý místo na hlauje, rozřízla kůži, namazala něčím a sešila. Také starý evangelík na Benecku vyprávěl mi, že otvírala hlavu, když bolela a něčím namazala, nějakou bylinou prý.

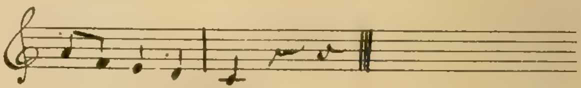
Znala každou bylinku v horách, slyšel jsem všude o ní. „Měla verbář a tam bylo šecko" pravila její vnučka. Viděl jsem ten herbář — je to starý herbář Matthiolův.

Na Benecku vyprávěla mi o ní stará žena jakási, že byla porodní bábou a že ji „hrozně chválívali" a že byla účinlivá: „Honzíčku, jen mně třá vo půlnoci zbuď a co budeš chtiť, to ti udělám", říkala prý jejímu otci. — Také prý ji někdy na zádech odnesli k nemocnému a až z kraje pro ni přijížděli. Docházela k rodičům té ženy do stavení a žena ta jako ještě holčice si ji vštípila v pamět. Když u nich bývala, chodívala si po světnici a zpívala. Dva popěvky zapamatovala si ta žena a zazpívala je opírajíc se o stav.

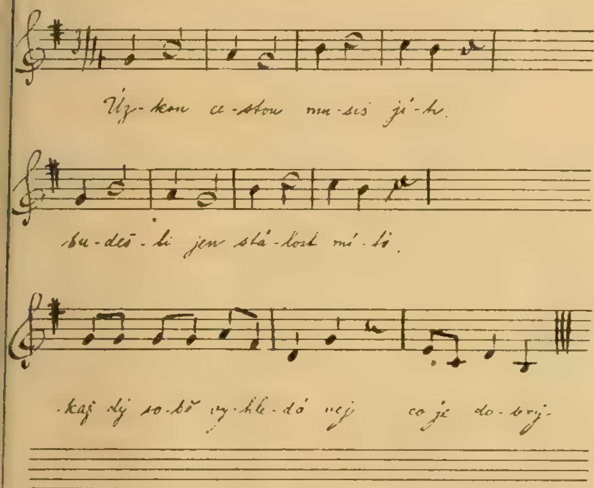

Ach kde jste časové předešlí,
kam jste mně mou mysl zanesli,
mne jste se spustili
a mne opustili
teď v smutnou chvíli.

Druhá strofa zní:

Ach jenom ty sobě pamatuj
kdo sformoval v matce život tvůj,
žádný neměl tu moc
aby to moh přemoc
než Ten jeden tvůj.

Také tento popěvek zpívala prý prachovická kořenářka:

Stará žena usedla a vzpomínala dále: „Říkali vo ni, že neznala boha a vedle těkle písniček tak boha znala, možná že líp, než ti vostatní“, dodozila přísně.

Do kostela „prakovická“ nechodila. Přivedli ji tam násilím. „Dyž ji přinuceně přivedli do kostela, dala ruce za záda a tak si tam tralákala.“ Stařena povstala a napodobila prakovickou.

*

O to, jak násilím uváděli vyznavače Adamitů do katolického kostela, vypravovali mi i jinde. Adamitské víry byla prý také jakási Kotkova z Štěpanic. Žila na obratu 18. a 19. století as od r. 1755 do 1835. „Byla hodná ženská a nebyla na urážku lidem.“ Nutili ji, aby chodila do kostela, „mladší“ pro ni šel. „Mladší“ říkají v horách obecnímu sluhovi. „No, dyž tam prej mám bejt na vobdivu, aby mě lidi viděli, tak půjdu.“ Doma chodila pěkná a čistá, plátěné sukně a čisté varhánky, do kostela oblékla se ale „do černý plátěnky, roztrhanýho kabátku a černý plátýnko na hlavu“. V tom plátýnku lehla si pod kazatelnici — vypravovali mi v Roudnici.

V Štěpanické Lhotě vypravoval mi o této Kotkové jistý člověk: Když ji přivedli do kostela, obracela se zády k oltáři. Tu „právo“ ji drželo na vratech rozepjatou. Modlit však se tam nechtěla a nepřinutili ji k tomu.

Když měla umřít — vypravovali mi na Benecku — nutili ji, aby se předala na katolickou víru. „Ty, hochu“, „říkala tatínkoji“, já se modlím sama pořád“. „K tomu ji nedoměli, aby knězeu' zala“. Na vaši bych se předala, ale na tu římskou to ne“, pravila otci vypravěčky, evangelíkovi. Když měla umřít, žádala evangelického duchovního.

*

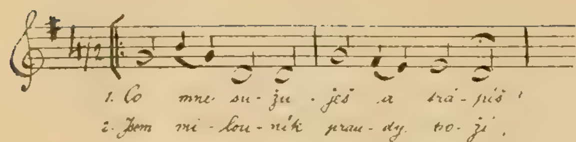
O této Kotkové jsem se dověděl několika výroků jejích, které osvětlují celou náboženskou krajinu její duše.

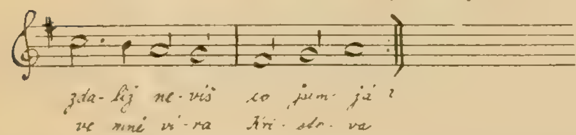
Starý, nahluchlý vejměník v Roudnici soukal civečky a rozpomínal se: „Říkala mýmu tatínkoji: Jozáčku, Jozáčku, nemel se na tom, žádnýmu na světě se nic neztratí, každýmu pánbu vodplatí jeho skutky“. Celé vypravování o těchto lidech dělalo na mne dojem, že oni Adamité měli uvědomělou vnitřní kázeň a velikou sebevládu. Jakýmsi proniknutím vnitřním ustanovili se na výrazném, jasném pojímání životním.

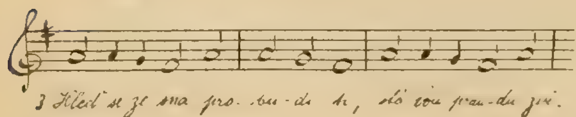
Také jejich náboženské nazírání vyplynulo z nespoutaného, silného vnitřního života. „Kdo mne stvořil, ten mne spasil“ říkala prý Kotkova, nevěřila ve spasení skrze Ježíše Krista. Proto také nechtěli dávat svých dětí křtít. Skrývali je, až jim je vyrvali. Říkali: „Křest je na lidi prní vohlauka“. Také nechtěli jména nikomu dávat: „jsme všichni jedna bytost“ říkali. Neženili se a nevdávali. Když přišlo dítě a lidé se ptali: čí to je? odpovídali: „no, co, bylo u mně, přebejvalo u mně, to je z tučnosti zemský.“

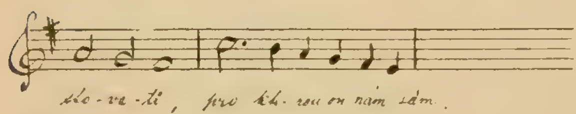
Jmění také mezi nimi bylo prý společné a jeden druhého podporovali. Ve Štěpanické Lhotě vyprávěl mi jeden člověk, že jeho pradědeček, Adamita, rozdal vše a o vše přišel. Měl 26 korcu polí, ale považoval to za společné všem. Přišel k němu ku příkladu soused, aby mu půjčil dva korce ovsa. Naměřil je a když soused říkal, že je oplatí, pravil mu: „jdi s pánembohem, jdi s pánembohem.“

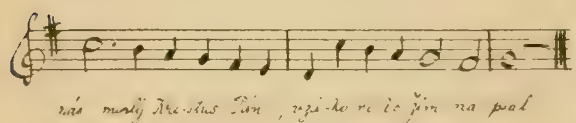
„To jsem slejchala, žádnýmu nikdy ti Adamiti ublížiť nechtěli“, pravila mi stará evangelička na Benecku. V Křížlicích vypravovali mi v evangelické rodině: „Náš tatínek poudal vo jednom Adamitoji: kaškytek sňal, dyž někam šel a modlil se. Náš dědeček je dycky hájil: O, to ne, to nebyli lidé špatní, voni to byli lidé nábožní, voni se cestou modlili, ale ubližovali jim a přeháněli je. Modlili se jen pro sebe. „Někdo řekne, že se pořád modlili a někdo, že se nikdá nemodlili,“ pravili mi na jiném místě. „Jiní lidé jim ubližovali“, vypravovali v Křižlicích „a tak si složili písničku:

Čtyřmecitma kapitoly
o falešném učení
čte se mnoho, poznej dále,
mnozí byli svedeni.

Svatý Mateuš zjevně píše
ta slova Pána Ježíše,
řeknou tu jest Kristus
aneb tam jest Kristus
žádnýmu (mu) neujeřte.

Píseň tu zpívali mi v Křížlicích a na Benecku. Bylo jí prý mnoho strof, ale ostatní už vypadly prý jim z paměti. Také nápěv byl různý.

Byla to asi apologetická píseň a obsahovala adamitský výklad nového zákona.

Člověk, který ve Štěpanické Lhotě mně o Adamitech vypravoval, pravil také, že zpívali píseň o veliké večeři totiž, že slýchal tak. Sám ani slov ani nápěvu neslyšel a jinde o ní vůbec ničeho nevěděli.

Se starou evangeličkou na Benecku mluvili jsme o jejich víře. Říkali prý, že jsme spaseni vérou, ne skutky, neb jsme všichni hříšni a nemáme dobré přirozenosti. Spoléhali ale na boží milost, že Bůh každému hříchy odpustí, kdo se kaje. Boha nejmenovali: je jedna bytost všemohoucí, jež vše může — jména nemá, neb nikdo prý Boha nekřtil. To je „Ten jeden tvůj" v písni, kterou zpívala prachovická kořenářka. Svátosti neznali žádných. Věřili v Krista Ježíše? „Můj rozum by tak nes, že by musili věřit v Krista Ježíše, když se na evangelium vodkazovali".

Podrobnějších údajů nemohl jsem se dopátrati. Dnes již zemřeli bezprostřední vrstevníci oněch zajímavých, silných lidí.

Před lety bylo známo o nich více. V „zrcadle křížlickém", jež bylo vydáno zborem křížlickým na staletou památku tolerančního patentu, jest na str. 2. zmínka o Adamitech. Farář M. M. Jan Molnár, který v Křížlicích vyrostl a působil tu od 1828 do 1864, slyšel ještě zpívati jejich píseň o „veliké večeři" a o „Marokánovi, kterého Adamité jako vykupitele očekávali." Stará evangelička na Benecku také se rozpomněla, že ji „strejcové o tom Marokánoji vypravovali — to byl král." „Tak to bylo, bylo to drobet ňákýho králíčka", doložila. Prý přijde jako osvoboditel od všeho nátisku duševního. V Marokánovi jsou zase uloženy eschatologické ideje křesťanské v adamitském zbarvení. — Jméno „Marokán" pod Žalým vyslovuje se posud. Znamená to člověka, který něco chce vykonat a něčeho se odvažuje, o něčem myslí. Dva kamarádi, kteří spolu všude chodí, říkají o sobě, že jsou Marokáni.

Jest povinností přímo zboru křížlického, aby tyto upomínky na tyto vedlejší směry české reformace zůstaly dochovány.

::

S běžným pojmem slova Adamita je spojena představa naháčství. Také na horách zachovalo se podání o tom, že se scházeli a se slovy: „Já Kristus, ty Kristus" svlékli se. Také prý tančili při tom tanec zvaný: „slaměná runda". To však říkali lidé, kteří bližších styků s rodinami Adamitskými neměli. Naopak rodiny, kam Adamité docházeli, tvrdily, že tomu tak nebylo. „To je lež, tomu neujeřím", pravila stará žena na Benecku, která si pamatovala ty dva popěvky prachovické kořenářky.

Jos. Šír v Horských pramenech (str. 142. až 144.) zachoval také několik zkazek o Adamitech a vykládá toto naháčství jako způsob kajícnosti. Místo, které popisuje, je právě v Prachovicích. Také to jsem slyšel, že Adamité každému tykali. V Hořeních Štěpanicích byla prý v 18. století nějaká Čivernā, také „prej byla z nich". Kupovala dříví v háji a který strom chtěla, aby jí nadlesní označil cejchem, řekla mu: „Ale ty, uhoď mně taky na tenhle strom". (Slovo „ale" v horách má často význam „prosím".) — Totéž se vypravuje o prachovické kořenářce a zachovalo se na Štěpánicku přísloví: Ty každýmu tykáš jako prachovická bába. — „Každýmu tykali.

meh bejť kdo chtěl jak chtěl", doložila stará evangelička, která mně toto vypravovala.

Jak veliká asi byla ta duchovní obec Adamitů pod Žalým, nedá se již zjistit. Obě prachovické kořenářky, dále Kotkova, Čivrná a 2—3 Adamité v Štěpanické Lhotě jsou osoby, jež dnes ještě se uchovaly v paměti lidu. Bylo jich prý více a scházívali se prý proti prachovickému mlýnu ve skalách. Dnes jde tudy silnice ze Štěpanic na Merklov, ale v 18. století byla to těžko přístupná horská poušť. V hlubokých těsných údolích skryty v lesní houšti šuměly potůčky a na srázných stráních mezi stékajícími praménky bídná stavení mezi lučinami. A přes ty stráně přímo vzhůru hnala se zelená a černá úbočí Žalého tak jako dnes a v zadu kamenná hradba kotelská, kde už byla úplná horská divočina. — Tak si musíme ten kout představit v té době. — Byla to vhodná skrýše pronásledovaným a jako se tu uchovali evangelici až do tolerančního patentu, tak se zde shromáždily z vnitra země zbytky starých racionalistických sekt Mikolášenců a Adamitů. Nauka vytvářela se tu každému vyznavači dle jeho vlastního úsilí. Ideál však byl jasný: čistý člověk, jenž nepotřebuje pout, která jen následkem hříchu člověku uložena: oděvu, manželství, majetku, církve, státu. Myšlenka, která logicky se podává tomu, kdo promyslil celý myšlenkový soubor starého i nového zákona. Ta myšlenka obnovení čistého člověka původního je, oč vlastně jde v křesťanství.

RUDOLF ILLOVÝ:

PŘED PÁDEM BASTILLY.

Noc krásná jest a růží vůně
sem libě dýše ze sadu.
Je těžko jít, když srdce stůně,
k spiklencům tajnou na radu.
A ten, čí srdce v touze kvílí,
zří vítězství vstříc, záhubě,
nuž, za malou mám býti chvíli
ve staré kapli, v Jakubě,
však na řeky zde stojím břehu
a hledě vašich do oken,
svou duší piju vaši něhu,
ó, zdráva buďte, Madeleine!

Tak dumám zde již přes hodinu,
ač povinnost mne posílá
do shromáždění Jakobínů,
neb zítra padne bastilla!
A místo bych šel do konventu,
jak zrádce dlím zde nečinně,
jsa do myšlenek pohřížen tu —
to na vás myslím jedině —

A jediné mám pouze přání,
bych též já ve váš vstoupil sen,
ó, nejdražší mně ze všech paní,
též o mně sněte, Madeleine!

Již pulnoc zvolna bije s věží,
mne zvoucí mezi rebely,
dál kráčeje teď po nábřeží,
k vám vysílám své pocely.
Noc krásná jest a růží vůně
sem libě dýše ze sadu,
ten, jehož srdce vámi stůně,
k vám přijde brzy na radu.
Spí klidně Paříž. Tuilerie
i Versailles spí. Je tichá Seine.
Jda volám: Svoboda nechť žije!
Ať žije též má Madeleine!

VÁNOČNÍ KNIHY.

VŠEMI DÍLY SVĚTA.

Obrázky zeměpisné podává prof. Rudolf Novotný, přírodopisný výklad opatřil prof. Jiří Janda. Se 16 barevnými tabulkami a četnými obrázky v textu. V knihkupectví Josefa Rašína v Praze za 7 kor. vázaná. Kniha užitečná, úhledná, za správnost obsahu ručí dva profesoři. Vypravování je přirozené a poutavé. Myslím, že obsahem nejvhodnější je žákům měšťanek a nižších středních škol. Na str. 9. je nemilé nedopatření; že prý v oblasti Severního Ledového moře jest obyvatelstvo velice s p o r é (Laponci, Samojedi, Tungurové atd.). Mezi cestovateli asijskými, kteří po Przevalském pronikli do Tibetu chybí Sven Hedin, jehož nádhernou knihu vydal J. R. Vilímek. U k á z k y obsahu i slohu: „Málokde jest taková svoboda vyznání jako v Norsku. Tedy i v tom muže býti tato země vzorem. Norsko — země moře a jezer, Norsko — země budoucnosti a slávy! Jak blaze tu žít, kde příroda mluví, kde lidé jsou volni, kde duch vzlétá k nadmračným výšinám. Ani norská zima mu v tom nepřekáží. On letí, letí, letí, nese pozdrav do všech krajů, svými mohutnými křídly zavívá hlavně tam, kde jest poroba a zpátečnictví. Duch silný, slavný, věčný! V něm Norsko vítězí!" — I t a l i e. Opět moře! Ne však snivé moře norské, ani bouřlivé moře Severní, ani klidné moře Baltické, nýbrž jásající, kypré, jaré moře Středozemní. Moře střed. je sice jen pouhým hlubokým zálivem oceánu Atlantického, leč liší se od něho tak podstatně, jakoby ani nebylo jeho částí. Ta jeho barva modrá, v níž odráží se sen celého jihu, celé kouzlo Italie! Jen v něm jest právě Italie tím, čím jest. Jeho hry, ty stálé styky tu přátelské, tam nepřátelské, jimiž na břeh působí, srostly s půdou pobřežní v nerozlučitelný celek. Italie, ta slunná, kyprá Italie přestala by býti tím, čím jest nám severanům, kdyby nebyla líbána tímto azurem morských vln."

ČERTOVINY.

Z lidových pohádek vybral a vypravuje Adolf Wenig. Obrázky a výzdoba knihy Josefa Weniga. Nakladatel Fr. Topič v Praze. Výprava knihy skvělá; nevím, kolik vánočních knih by se mohlo s ní srovnávat. Barvy jen dvě v obvyklém mefistofelském, infernálním spojení: černá a červená. Obsahuje devět povídek čertovských: Jak čert s člověkem zápasil, Jak voják čerty vyplatil, O nepravém a pravém čertu, O pekelných darech, O čertu a kováři, Jak se čert ženy bál, O chasníku, který sloužil v pekle, Čertův mlýn, Jak bába ošidila čerta. Nu, dobře, pohádky. Vypravování dobré, čiperné i vtipné. Ale marně hledám nějaký hlubší smysl v tom ďábelském světě, jenž zaujal spisovatele. Že látka je vděčná výtvarníkovi, pochopuji; ale jaký zájem měl spisovatel, když vybíral pohádky o čertech a tvořil z nich celek? Pohádka nemůže mít jiného smyslu než beletrie všecka: má rozšiřovat obor mé zkušenosti, má mně povídat něco nového o světě, který není v mém dosahu, má vypravovat o říších skutečných nebo vybájených — ať jsou to říše hmotné nebo citové. Beletrie a poesie v druhé řadě má mě učit nazírat na věci a pojmy s nové strany; má mi objevovat poklady dojmů, jež bez očí básníkových byly by mně zamčeny na sedmero zámků. Řekne se mi: A jaký pak smysl má kruh povídek o Kristu Pánu a Petrovi, jak chodili po světě? Také jsou to jen pohádky, pravda, ale smysl jejich je vábivý. Znázorňují dojemnou fantasii lidu, který si byl vědom, že Kristus narodil se sice v Galileji, ale chodil mezi námi po českých vesnicích. Že konkretně odpovídal na všetečné otázky, co je všemohoucnost božská atd. Čert a ďábel našich pohádek však vymřeli, protože pro dnešního člověka neměli smyslu a nikdo jich už nepotřebuje. Machar satanovi napsal nekrolog v Golgathě a mohl by odpočívat v pokoji. A symbolický ďábel? Může být pochopen jenom tak jako v Bratřích Karamazových. Dnes to už není obluda s ocasem a koňskými kopyty. Mám tedy jistou pochybnost o účelnosti této knihy, ač je pěkná a ačkoli jsem se dokonce přesvědčil, že se při ní čtenáři od 8—15 let hodně nasmáli.

⁂

RICHARD LAUDA: RODIČE A DĚTI.

Deset původních litografií pro mládež. Nákladem knihkupectví R. Prombergra v Olomouci za korunu 20 hal. Richard Landa už se několikrát pokusil o dětskou knížku a také nejnovější knížka je roztomilá. Je česká a je lidová. Kresby provedeny jsou na 10 motivů národních písní a říkadel: 1. Děťátko malé, jak jsi ospalé. 2. Čí je to mrva? 3. Rozmilý tatíček. 4. Běžel tudy zajíček. 5. Uč se, školáčku, uč se rád. 6. Stařičký dědoušku náš. 7. Paci, paci, pacičky! 8. Kovej, kovej, kovaříčku! 9. Tatíčku, pojďte domů! 10. Hajej dítě, kolíbu tě! Básníkův štětec velmi šťastně tlumočil náladu lidových popěvků; jsme jisti, že naše rodiny budou je rády předříkávat nejmenším svým bobečkům a ukazovat při tom na příslušný obrázek. Maminka učí dělat pacičky a má k tomu říkačku:

Paci, paci, pacičky,
dal nám Pán Bůh ručičky,
aby hodně dělaly,
a nožičky běhaly.

Tatínek se vrací podvečer s pole s kosou na rameni. Maminka zdvihá mu naproti nejmladšího klučíka, kdežto starší klučík s děvčátkem běží mu naproti a říkají:

Tatíčku, pojďte domů!
Slunečko se níží,
večírek se blíží,
Tatíčku, pojďte domů.

⁂

KRASAVEC BROK.

Životopis, jak ho vypravuje psíček sám. Dle anglického spisu M. Saundersové napsala Pavla Moudrá. S ilustracemi akad. malíře K. Stroffa Cena vázaného výtisku 3 K. Nákladem Hejdy a Tučka v Praze Tento Brok je nevzhledný pes, kterého hrubý mlíkař zohavil tím, že mu usekl slechy a ocas. Dostal přezdívku Krasavec. Americká i anglická literatura má dobré knihy pro mládež vůbec a knihy praktického života zvláště. Netýrat zvířata, šetřit a chránit je, milovat nižší tvory vůbec, protože bolest je stejně bolí jako člověka a radost je stejně těší jako člověka — to americká kniha dětem umí ušlechtile vštěpovat. Co ten vypiplaný Brok nadělal radosti a užitku rodině, která se ho ujala! Jsou země, kde obyvatelstvo chytá a jí zpěvné ptactvo. Jsou to tytéž země, kde je potřeba přísných zákonů na ochranu dětí. Italie — Francie — Španělsko, nejkatoličtější země. Ty věci souvisí — ochrana zvířat a ochrana dětí. Bohužel také u nás. Proto knihu paní Moudré vítáme.

Do téhož oboru náleží vypravování o Koníku Krasavci, které znají čtenáři naši dětského koutku. Vypravování vyšlo v samostatné knížce u nakladatele B. Kočího v Praze za 24 hal.

■

DĚTSKÝ KOUTEK.

V našich Besedách Času bylo uloženo mnoho drobných povídek, obrázků, pohádek, říkaček a písniček pro děti. Ty naše „dětské koutky" staly se časem hotovou komorou pánům skladatelům čítanek a rozličných výborů pro dětské čtení. Ale i kromě tohoto čtení přímo školského bylo v dětských koutcích dost také takových rozkošných věcí, kterých se školní kniha bojí, protože by suchopární byrokrati, kteří školské knihy schvalují, ohrnovali nad nimi nos nebo se uráželi některým neohoblovanějším slovem.

Paní Bronislava Herberová vybrala z deseti asi ročníků Besed Času snůšku toho čtení dětského a roztřídila je na tři „Dětské koutky" dle stupňů dětské chápavosti: I. knížku pro děti do 9 let, kde se dětem ještě předčítává; II. knížku pro děti od 9—12 let a III. knížku pro mládež od 12—15 let. Nakladatel B. Kočí v Praze. Oznamujeme tuto publikaci svým čtenářům, neboť se mnohým po ní stýskalo a vybízeli k jejímu vydání.

Z PAMĚTNÍ KNIHY STARÉHO UČITELE-SAMOUKA.

II.

Ale gedna wěc mne netěssy, poněwadž nastal Krog černy a dywny,

gak Pani Ofycyřy tak y řemesnicy, i Sedlaci wssichni v černym oděwu a Plasstě černy a dywny nosegy,

obzwlasstě selsky lyde w takowem drahym oděwu chodėgy, že od počatku Swěta Sedlacy a selky w tak nadhernym oděwu nechodily,

nedywme se, Sedlak wssecko draze proda, a tu nase pegchu dabelskou wzaly, a takowy neslychany Kroge nasobě ukazuge: Kabat černy, Klowniky byly, mnohy y střybrny, dlauhy Kalhoty uhersky, Boty sspanihelsky, Klobowk kastorowy, Kossile kamrtuchowy a ssapo, hodinky, a tak k Čechu podobny wyc negni . . .

Gako geden Sedlak, swy dceřy gednal k swatbe ssaty, nemohl takowou materygy nalyst ani w Praze, ssel on do Kutne Hory, tam gy taky nedostal, ale Kupec Sedlakowy slybyl že za 14 dni takowy materyge zaopatřy,

dal ge přynyst z Brna, na gedny ssaty kosstowala materyge 1200 kr., na druhy 800 kr. a na třeti 400 kr., a to byl Sedlak z Cerhenic, Klecan gmeno geho . . .

ne gen on, ale y gyni Sedlacy čessti, y Selky wtakowem nadhernem ssactwu chodėgy a drahe napoge pygau, a takowy drahy Wesskostny, powlaky na peřyny tykytowy a wssechny gyne nakladny awrychtunky, že mnohe Wrchnosti takowe nemagy . . .

Co se dotiče handlaunich lydy, ty od sedlaku zbohatly, a to tim spusobem:

w Koline o garmarce kupowal Sedlak sukno, ptase sowkenika zač loket . . . to sukno ge za 8 kr. Sedlak prawy nemate drassy, Barwa se my lybv. Saukenik prawy: mam, a wytahne dole sukno takowe barwy a pravy: tohle ge sukynko, to muže nosyt General,

ptase sedlak zač to ge . . . to sukno ge bez smlawy za 20 kr. Sedlak prawy: takowy sem chtěl (na šaty synovi a sobě).

Tak Sedlak za 11 loket sukna dal 280 kr. a Sowkenik hned na sedlaku wyďal 182 kr. . . .

Gako y Žyde, ti přenaramne zbohatly, a od roz-ptileni gegych po Skaze Geruzalema bohatčy Žyde nebyly gako wtechle letech od Roku 1800ho,

a Žyde taky w černym oděwu chodėgy, nepozna ho gely sstudent aneb žyd,

wssak ale Žydi a Žydowky ohegbaly Selky . . . dyž gy procenil loket brokatu 10 kr., Selka krowtila nosem, že ge lacyny, ssla pryč,

až ge žydowky wyskaumaly: až třykrat zbožy cenily než zač stalo, tak selky teprw kupowaly (loket brokatu za 20, 25 a y za 30 kr.), a tu Žydi bohatly,

a tuse Pegcha ďabelska wlydu osazowala, nebo samyma drahyma oděwy se odywagy . . . .

Abych dopowedel, gaky Krog byl za mych mladych let, poněwač byla mezy staryma Čechy welyka upřymnost, laska, swornost, sprawowaly se dle Přykazani Božyho, sprostě sy chodily.

Sedlacy Plateny plandy, u střewic řemynky, u Kabatu hačky. Ktery mel sowkeny kabat, tak ho mnel 50 let, boty malo kdo nosyl,

a dyž mnel Sedlak boty, tak donich dal hodneg kus Slamy, až mu kowkala wen, nessel naparadu, gen dyž to mněl teply a wolny . . . co by teď řek Sedlak . . .

Pani Duchowni Kněžy nechodyly w ssatech gako teď, chodily w klerykach, Klobowk na dwě strany, gako Swa. Aposstole.

Žensky ty chodily mezulanowy ssaty, a pro swatek kalamanowy, Radnich Panu Cerky a wssechny chodily h wynkach na hlawach až do wdani, bohaty y chudy wsse stegně.

Za mych mladych let nebylo slysset žadny kleni, gen tohle bylo gegych kleni, ozla přyze, owysalče, kolohnate.

. . . . žadny žadneho w ničem neossydyl, dyž se geden od druhyho Penize wypučowal, na slowo geho gak moc chtěl to mu pučyl . . . a taky geden každy swemu weřytely gak sy termyn udal splnil, pysebnosti žadny mezy sebow neměly . . .

Za me paměti w Sobotu a před každym Swatkem gak se zwonily nesspory a na wečyr slawyt začalo, tu už žadny nic nedělal, ani žadny řemeslnik, wssechno w domych spořadano, zametyno, řemesnicky wersstaty spořadane, vypucowane.

Na Welky Patek tak se lyde postily, gak Pani ba y wssechen lyd, y děti od 7. let nic cely den negedly, a dwa Sausedi stěma dětma ssly do lesa a tam hodinu se modlyli a hodinu o dubowky hraly, tosem ga taky snima begwal gako chlapec . . .

Za druhy, na Welyky Patek Sausede pobožny Mužowe wyhledawaly sobě Koruny mučednicke . . . nassi stařy Čechowe . . . takowyma Udicema swe tělo nahe mrskaly, až ze zad kowsky masa na zem

padaly, a krew se ze zad lyla, a to sem ga sam na swy oči wyděl w hoře kutny, bylo tech Mužu 15te, ktery se mrskaly, měly nasobge larwy, w Kolyně, w Časlawy, w Poděbradech se mrskawaly . . .

O Wanocych o pul nocy begwaly krasny Betlemy u Oltařu, tak gak se narodil Krystus Pan v Městě Betlemě . . . Duchowni Pastyř Farař anebo Kaplan chodily po domych, a dawaly Požehnani a Obraz P. Ježysse lybat . . . dawalo se Paterowy w malegch domkach 3 kr.

Tak to domowni Požehnani trwalo v Zemy České až do R. 1784ho, od Gosefa Cysaře přestalo.

DROBNOSTI.

Kruh četby, Lvem N. Tolstým vybrané, sebrané a na každý den roztříděné myšlenky mnoha spisovatelů o víře, životě a jednání. Přeložili Gabriela Foustková, Ivan Hálek, Albert Škarvan, Karel Velemínský. Dílo je dokončeno v nákladě J. Laichtra na K. Vinohradech; zabralo 47 sešitů. Veliká kniha, ale kniha na celý život. Člověk třikrát denně jí, aby živil tělo; ale třikrát denně sotva se chápe knihy, aby živil duši. A přece co každodenně čteme a o čem myslíme, to krmí duši. Tolstoj měl na mysli takovou moderní postilu, která by člověku poskytovala denně aspoň dva tři aforismy z nejlepších spisovatelů. Goethe pravil, že kdo chce žít opravdovým životem, měl by denně poslechnout aspoň jednu pěknou píseň, zadívat se aspoň na jeden milý obraz, měl by nahlédnout do dobré knihy a měl by denně promluvit aspoň několik rozumných slov. Tu je čtenář má, těch několik rozumných slov.

J. S. Machar: Řím. Upozorňujeme čtenáře své, že Řím vyšel ve čtvrtém vydání. Nakladatelství Grosman a Svoboda uspořádali po přání autorově laciné vydání (po K 1.50 poštou) Říma, aby si knihu mohli koupit i nejchudší čtenáři. Ř í m je první kniha česká, která jasně vyslovuje poměr inteligentního Čecha k Římu papežskému a jezovitskému.

Černá Skála. Obraz života v pralese amerického severu. Anglicky napsal Ralph Connor, přeložil Pavel Věrný, vydala Americká traktatní společnost 150 Nassau Str. v Novém Yorku. Stojí v dobré vazbě dollar (5 korun). Také obrázky má kniha, jež se rozletěla v anglickém originále po Americe ve 250.000 výtiscích. Ještě pořád jsou v Severní Americe obvody a kouty brethartovské. V této knize je líčen život v dřevařském táboře, život vyvržených, opuštěných a ztroskotaných lidí uprostřed ohromných lesů. Vlna života sehnala do dřevařského tábora dobrodruhy a chudáky Iry, Skoty, kanadské horaly ,a tam na ně padly paprsky evandělia. Z úpadku duševního i tělesného narodili se znova pod paprsky této knihy knih.

DĚTSKÝ KOUTEK.

KOČKY.

„Když jsem byla mladá“ — povídala kočka dceruškám, Míce a Lízce —

— Jako my, jako my! volaly dcerky.

„Bývala jsem hezká!“

— Jako my, jako my!

„Hlavičku malou a roztomilou“ —

— Jako já, jako já!

„Kožíšek trojbarevný, na čele lysinku!“

— Jako já, jako já! Mamá, mamá, tys byla zajisté krásná! pěly dcerky nadšeně. — Jako my!

„A chytala jsem myšky! Myšky, myšičky mladé, hloupé a důvěřivé!

Zornice dcerušek se šířily.

„Hrála jsem s nimi pěknou hru — — Ach to byla hra nade všecky hry!. Pustila jsem chycenou myšku — p a s! — a když popoběhla pošetilá, myslíc, že má vyhráno: c h ň a p! A tak se pěkně střídala úzkost myščina s nadějí až do únavy. Pak teprv c h ř u p! ... Ale to je již všední historie!“ —

Dcerušky s radostným nadšením plesaly:

— Jaká rozkoš, mama! Takto si hrát s myškou, aby měla radost a zas úzkost, hrát si se střídavou hrou úzkosti a naděje u tvora, který je v naší moci! Hra královská! Chňap — pas! chňap — pas, chňap — — chřup! Mamá, mamá, mamá!

— — — — — — — — —

A tak číhala Míci, číhala Lízi, a když vyběhly cběma myšky z díry: Chňap — pas, chňap — pas, chňap — — a chřup! Myšky ty tam, ty tam ty tam!

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Malé Karolínce (na slovácké vesnici) umřela maminka. Houf dětí shromáždil se před chalupou, a Karolínka jim pyšně vykládala:

„Aha, nám umřely maminka a Vám ne, a já budu mět na pohřeb nový fěrtůšek.“ —

Dětská fantasie. Tatínek přišel v poledne domů a po obvyklém pozdravu zasedl ke stolu, na němž připravena byla polévka. Pětiletá Miluška seděla již u svého talíře.

„Hm,“ povídá si; „co pak že si tatíček ani nevšímnul naší mladé paní?“

„Což nedostala maminka ode mne pusu?“ bránil se otec.

„Ale co pak maminka je ňáká — mladá paní?“ odporuje Miluška.

„Které tedy mladé paní jsem se nevšímnul?“

„Tamhle paní Bábovky na kredenci! Přeceť měla dnes svatbu!“

„Svatbu?“ diví se otec, „a s kým?“

„No — s panem Troubou!“ vysvětluje vážně Miluška a dodává: „Ale nelíbilo se jí to, protože ji moc hřál, a tak panu Troubovi utekla a bude se vdávat znova . . .“

„Ale jdi! A koho si bude brát?“ vyzvídala matka.

„Teď si vezme pana — „Žaludka,“ rychle odvětila Miluška, „a u toho už zůstane . . .“

A n t. L. B e r g e r.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.

Ročník XII. V Praze, dne 22. prosince 1907. Číslo 51.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

SLOVENSKÁ KOLEDA.

Ze sbírky K. Welsové.

Sem, sem, dieťátko, sem, Jezulátko,
do svéj kolébky, na senné kvietky,
zlož denglavé své údy krásné
a k spaniu zatvor očka jasné.
Sem, sem, dieťátko, sem, Jezulátko,
do svéj kolébky, na senné kvietky!

Už andělíček je u jesliček
chce ti zazpievat a ťa kolébat,
chce sám ve snách s tebú pohrávat,
o krásném ti nebi vyprávat.
Už andělíček je u jesliček
chce ti zazpievat aj ťa kolébat.

Vy lesy, hory, vy háje, bory
vetrom nehučte, len ticho zvučte,
nezbuďte Pána tu na tróne!
Zavejte mu slastu a vône;
vy lesy, hory, vy háje, bory
vetrom nehučte, len ticho zvučte!

A vy fialky, aj konvalinky,
milé růžičky, sklonte hlavičky
zavánajte z rája dietati
co luky, háje kvetom šati,
a vy fialky, aj konvalinky
milé růžičky, sklonte hlavičky!

Prileť slavíčku, zapej piesničku,
poteš, hrdličko, svaté srdiečko,
tato maličká ruka svatá
na púšti vás krmí vtáčata.
Prileť slavíčku, zapej piesničku,
poteš, hrdličko, svaté srdiečko!

JAK LES PŘIŠEL DO MĚSTA.

Pohádka od F. A. Geisslera.

Před dávnými lety, dokud ještě husté lesy pokrývaly vlast naši, sídlil na pevném hradě bohatý a mocný kníže. Měl spanilou choť, šest kvetoucích dítek a dvůr jeho skvěl se slávou a bohatstvím. A přece ten kníže nebyl šťasten, nové a nové plány rušily jeho spokojenost.

Kdysi dověděl se od cizinců, že v jiných zemích králové a knížata mají sídla svá uprostřed lidnatých měst. I umínil si, že vystaví sobě a svým poddaným také veliké město. A hned začal vyjíždět do lesů a hledat příhodného staveniště pro město.

Jednou jel sám hlubokým lesem a bloudil; unaven octl se na návrší, odkud otevřel se mu výhled do překrásného údolí. Věnec malebných pahorků obepínal údolí a středem něho vinul se stříbropěnný potok. „Aj, zde si město vystavím!“ radostně zvolal kníže a sjel do údolí. Aby si krásné to údolí poznamenal, začal mečem do kůry stromů sekat a nic nedbal tichého sténání, jež po ranách jeho se ozývalo. Když však s lesklou ocelí přiblížil se jedné staré jedli, zachvěla se země a koruny stromů hrozivě zašuměly. Před knížetem objevil se podivný mužík. Starý byl a shrbený a oči jeho zářily velitelsky.

„Jsem Bor, vládce lesa“, děl mužík přísně, „proč zraňuješ mé stromy?“

Kníže chvěje se neodpovídal.

„Znám, o kníže, úmysl tvůj. Chceš posvátný můj les vyhladit a město zde vystavět. Varuji tě . . .“

Vzpamatovav se kníže zvolal: „Ty že jsi vládcem lesa? Nuže, věz, že pánem této říše jsem já, a nikdo jiný! Zde si vystavím sídelní město a další města založím na této půdě, kterou lesu chci urvat. V lese vládne jen temnota a divokost; města však býti mají hradem světla a sídlem vzdělanosti. Ty se již kliď odtud, příšero, a jinde si vyhledej obydlí!“

Domluvil kníže a Bor odvětil hrozivým hlasem: „Budiž tedy po tvém, kníže pošetilý; avšak moje prokletí spočine na tvých městech. Nepravosti a rozbroje uhostí se v nich; nemoci a bledost zachvátí jejich obyvatele, a jediná květinka neurodí se v jejich zdech, dokud les do měst tvých se nevrátí.“

To řekl Bor a zmizel. A bouře divoká se rozpoutala; mohutné kmeny padaly na zem, zvěř vyla a potoky se rozšuměly.

Kníže ujížděl z lesa.

Nazítří však zavedl veliký zástup dělného lidu do lesního údolí. Zazvonily píly a sekery lesní tišinou, a ctihodné stromy jako mrtvoly padaly na zem. Rychle zdvihalo se město. Než minul rok, stálo dokonáno.

Slavný byl vjezd knížecí do nového sídla. Kněží s křížem kráčeli v průvodu napřed a posvětili zdi městské a náměstí. Za nimi ubíral se kníže se svými syny a pohlaváry; kněžnu s dcerami dvořanstvo neslo na purpurových nositkách. A všechen lid jásal a tlačil se k mramorovému paláci, kde každého čekalo štědré pohoštění.

V nádherné síni na trůně seděl kníže a byl opojen zpěvem a veselým kvasem a srdce jeho přetékalo radostí. Pozdvihl pohár a pil plnými doušky na zdraví svého města. Leč prve, než pohár položil, přichvátala k němu kněžna na smrt bledá a sklonila se k němu: „Milenka, dítě naše, umírá!"

Kníže chvátal do komnaty. Tam na bílém lůžku ležela spanilá jeho dceruška a zápasila se smrtí. Spatřivši otce, zdvihla k němu ručky, jako by jej o pomoc prosila. Leč bezmocni stáli u ní rodiče i lékaři. „Vzduch! vzduch!" zasténala malá princezna — a skonala . . .

Kníže, aby utlumil svůj žal, hned následujícího dne poručil zakládat tři nová města. Opět zazvonily píly a sekery, a než minul rok, stála tři nová města dokonána. Avšak téhož dne, kdy kníže je osazoval a dával jim výsady, tři kvetoucí synkové knížecí náhle zemřeli záhadnou nemocí. A ze všech měst docházela truchlivá zvěst: „Dítkám nesvědčí vzduch městský a mezi dospělými řádí nemoci." I vojenští úřadové knížeti žalovali: „Jinoši jsou slabých prsou a bledých tváří, nebudeme z nich míti vojáků."

Starost a zármutek tížily knížete. Nastala zima, první sníh sypal se v hustých chomáčích. Nepřikryl však města bílou, měkkou pokrývkou, nýbrž ohavným blátem naplnil ulice i náměstí. Zadumán stál kníže jednoho večera u okna ve své komnatě a v duchu úzkostlivé hleděl vstříc blížícím se vánocům. Jak radostně slavíval vánoce dříve v kruhu svých milých — a jak pusto bylo nyní kolem něho. „O Bore, krutě jsi mne potrestal!" pravil tiše a hořké slzy skanuly mu po tvářích. Zavolal kněžnu a zjevil jí tajemství o Borovi. Šlechetná kněžna ulekla se, ale po chvíli jala se těšit knížete: „Snad nám Bůh pošle vysvoboditele, jenž lesního ducha usmíří a les do města přinese."

Co knížecí rodiče smutně rozmlouvali, v tmavém koutku komnaty stál princ Jaroslav a naslouchal.

Byl to jediný syn, jenž knížeti zůstal. Avšak kníže příliš nehleděl na dědice svého trůnu; Jaroslav byl slabého těla a záda jeho byla hrbem znetvořena. Matka ho milovala něžně, ale on přece pociťoval nedostatek lásky otcovy. Jaroslav vyslechl zprávu otcovu, a smělý plán rázem uzrál v jeho nitru. On, dědic trůnu, půjde a vysvobodí říši z prokletí a dobude si vděčnosti a lásky otcovy. Sotva rodiče opustili komnatu, připravil si skrovný uzlíček, oblékl se v nejstarší šaty a tiše zadními vrátky vykradl se z paláce. Na stole zanechal dopis: „Chci les do města přinést, aby mi kníže děkoval a otec mne miloval."

Kníže nalezl druhého dne list, křečovitě sevřel rty a bolestně pohlédl na kněžnu. Cítil, jak svého syna přece miloval. A toho dne dvě hlubší vrásky vryly se na čelo knížecích manželů.

Zatím princ zamířil do hor. Tam ještě stál les v své původní kráse; tam doufal nalézti lesního ducha a smíření na něm vyprosit.

Ale cesta byla daleká a obtížná pro knížecího syna. Nohy ho pálívaly únavou, když u večer se položil někde ve stodole selského statku nebo v přírodě pod stromem k noclehu. Dostavil se také hlad. Oděv princův den ode dne chatrněl, až se princ zdál spíše žebráčkem než princem. Nejednou mu lidé i spílali a jako tuláka ode dveří jej odháněli. Statečný princ snášel vše trpělivě a každého rána ubíral se dále k lesům.

Konečně došel do lesnatého pohoří, jež bylo sněhem pokryto. Tam nebylo nevlídných lidí: za to však cesta byla čím dál obtížnější a hlad a zima soužily jej nesmírně. Louskal jadýrka šišek jedlových a pil ledovou vodu. V rozedraných botách kráčel princ nehostinným lesem a tisíckrát za den volal Bora. Jen vrány krákáním mu odpovídaly. Jedle němě potřásaly hlavami a sypaly jemný sníh na poutníka.

Jednou princ smuten odpočíval na pařeze. Byl přestydlý a znavený. Tu z nenadání přišel k němu veliký a statný muž. Měl tlustý kožich, nesl ranec na zádech a za sebou táhl sáně s hračkami. Rampouchy visely mu na vousech, oči jeho však zářily dobrotou.

„Bora jsi volal?" pravil muž přívětivě. „A kterak jsi sem přišel a kdo jsi?" Princ odpověděl. Starý muž pohladil ho po čele a pravil: „Jsi statečný hoch, i vynasnažím se ti pomoci. Ale s Borem lehce to nepůjde, dosud se hněvá. A před nedávnem odebral se na cesty a kdož ví, kdy se navrátí. — Pojď se mnou do mého domku. Jsem poslem Jezulátkovým a mám nyní v době vánoční mnoho práce."

Vousáč svlékl svůj kožich, zabalil do něho prince a posadil jej na sáně. Jé, to vám

byla divná jízda! Lesní zvěř vybíhala z houštin a dobrý muž sypal jí potravu. Ptáci zobali seménka z jeho ruky a se stromů tiše padalo něco jako jemný cukr. Brzo dojeli před úhlednou chaloupku. V jejím příjemném teple princ pookřál, a ulehl na bílé lůžko a dobře se vyspal.

Druhého dne po snídani pravil stařec: „Přijde-li tedy les do města, bude z prokletí vysvobozeno? Zkusím to. Rád bych k letošní vánoční slavnosti dětem uchystal něco nového, krásného. – Víš co — jedlových a smrkových stromků po stech navezeme do města. Arci, nesmíme tím lesu uškoditi; porazíme jen mladé stromky, které příliš těsně u sebe stojí a vzájemně si překážejí. Pojď, milý hochu, dáme se do práce!“

Za chvíli stály sáně v lese naloženy stromečky a připraveny k odjezdu. Lesní muž posadil prince na sáně, obul své sedmimílové boty — a s větrem o závod uháněli k městu.

Tři dni před Štědrým večerem přijeli do města a zamířili na prostranství před palácem knížecím. Srdce princovi mocně bušilo, když se podíval k oknům paláce; ale pokaždé touhu svoji potlačil.

Zasadili stromky do křížových podstavců, rozestavili je po náměstí, až se zazelenalo a naplnilo vůní pryskyřičnou celé město.

Na náměstí přišlo mnoho lidí; prohlíželi si stromky, těšili se z jejich vůně, a ti, kteří dostali po stromku darem, vesele si je odnášeli domů. A jak tak lidé stromky prohlíželi, pojednou dítě jedno zvolalo jasným hlasem: „Pohleď, mami, les přišel do města!“

Vzácná a podivná tato zpráva dostala se i do paláce. Kníže i kněžna také chvátali, aby se na stromky podívali. Princ spatřiv rodiče vyskočil ze svého úkrytu a padl jim do náručí. V tom stařec rozepjal ruce — a stromky rázem zaplály tisíci světel.

Tu se náhle zjevil Bor, postavil se před kníže a pravil: „Sňato je s města prokletí. Mír budiž nadále mezi mnou a vámi, mezi lesem a městem. V létě posílejte dítky z města do lesa pro občerstvení, před vánocemi my vždy přineseme les do města, aby temná místa zelení svou naplnil.“

Lesní muži zmizeli.

Šťastný kníže a šťastná kněžna objímali prince, milovali ho, a jak se jaro ukázalo, jezdili s ním do lesů. Princ v lese okříval, dostával zdravou barvu na líčka a také páteř jeho se narovnala, že byl štíhlý a hezky rostlý jako jiní princové. Také jiní rodiče posílali své děti do lesů a začali v městě samém vysazovati zahrady. Když pak se přiblížil čas vánoční, navozili na náměstí a na tržiště zelených jedlí, smrků a borovic a strojili z nich vánoční stromky. A děti plesaly a říkaly: „Vánoce se blíží, les už přišel do města.“

Přel. Fr. Kučera.

KOLJA A KOLKA.

Črta E. N. Čirikova. Z ruštiny přel. C. P.

Opravdu, strýček Mráz nezlobí se žertem, když se rozbíhá po zasněženém poli, pustém a nekonečném jako moře.

Na dalekém obzoru splynuly bezlidné pustiny se stmívající se již zamračenou oblohou a nelze rozeznati, kde končí sněhové spousty a kde začínají strašidelná oblaka. I obloha se podobá sněhovému poli. Kamkoli pohlédneš, všude bílo: dole i nahoře, napřed i vzadu, vpravo i vlevo . . . Všude sníh, sníh, sníh . . . Vítr honí se po poli, točí sněžným prachem a vznáší se nad sněhovými slitinami jako bílý dým . . Jen aby nepřišla bouře!

Úzko je člověku jeti polem samotnému. Za to jak příjemno je hned, zaslechneš-li z dáli unylý zvonek trojky, jedoucí naproti, nebo když dohoníš dlouhou, skřípající řadu vozů nebo saní, pletoucí se za sebou po cestě. Jak se duše upokojí, když spatříš tento dlouhý řádek a podle něho mužíky v ovčích kožích těsně opásaných, kolíbavě kráčející vedle svých koní pobílených jinovatkou! Různohlasé rolničky cinkají a chřestí nějak podivně měkce a melodicky, zrovna jako by vyprávěly o něčem žalném, srdci milém . . .

Muži i silně potleskávají rukavicemi, houkají a přerývají melodii rolniček svým povzbuzujícími laskavými výkřiky: „Oho-ho-ho! Brachu!“

Jak rád bývá člověk takovému setkání a jak by si přál, aby tento řádek táhnul se déle, tak aby skřípot saní venkovských, cinkot různohlasých zvonků a laskavé „Oho-ho“ ani nezanikly. Ne žertem zlobí se strýček Mráz! . . .

Ukazatele cesty sem tam trčící poprášil sněžnými krystaly; ponuré koníky jak by byl pokryl hedvábnou tkaninou, stříbrným prachem a na mordách u očí a hub navěšel ledových rampouchů; mužíkům postříbřil vousy i zdá se, hodlá s nimi stropiti žert: smrazil jim kníry a vousy tak, že je těžko otevřít ústa, aby tam vsunuli dýmku a zakouřili machorkou. (tabákem nejlacinějším).

Už i do selských saní se dává strýc Mráz. Každou chvíli praskají a roztřásají se mrazem i skřípou, jako by plakaly, po sněhu. Ach, jaká zima! Dobré by teď bylo přijít k teplu, k samovarčíku . . .

*

Stmívá se. Po zasněžené pláni nekonečné klusá pár koníků, zapřažených jeden za druhým. Nejasně zaznívají zvonečky, skřípají saně potažené rohoží,

frkají kosmatí ojíněni koníci. Na kozlíku sedí třináctiletý kočí K o l k a z vesnice Rakova. Na hlavě má otcovu čepici neobyčejných rozměrů, naraženou až po ramena. Tato čepice smeká se mu až na nos, zakrývá Kolkovi oči, a on ji stále narovnává a vadí se:

„No tak, dotěro!"

Na rukou má veliké rukavice, na nohou ohromné válenky *) bílé s hráškem. **) Sedí na boku a drží v levé ruce oprati a v pravé bič dlouhý, hadu podobný . . .

A v saních celý zaobalen v kožichy, pokrývky, obložen polštáři jede K o l j a, gymnasista druhé třídy, vracející se na vánoční prázdniny v rodný vesnický dům, na samotu O t r a d n é.

Strýček Mráz běží za saněmi a znepokojuje jak Kolku tak i Kolju.***) Kolka už asi dvacetkrát nadal strýcovi nepěknými slovy; a on přec běží, nedá pokoje, tu štípne Kolku do nosu, tu foukne ledovým lechem do válenky, chytne za palec u ruky, vnikne za krk a pohladí po zádech. Na Kolkovy boty navlékl sněhové kaloše, a vlasy vykukující pod čapkou změnil na šedivo jako u starce . . .

Kolju strýc Mráz obtěžuje méně, ač ani jeho nenechává s pokojem. Zdálo by se, že není možno dostati se ke Koljovi — tu máš! Najde si chytrý strýc někde skulinku a začne do ní pofukovat . . .

„Kolka! . . ."

„Co pak zas chceš?"

„Obstrkej mne se strany, fouká to!"

„Prr!"

Kolka seskakuje s kozlíku, postrkává s očí čepici a jde k saním. Sňav ohromnou rukavici začíná obstrkávati na straně pokryvky.

„Jsi ty zmrzloň! Je to teď dobře? Prostydnul jsi?"

„Nu, jeď!"

„Nos si schovej! Přijedeš domů bez nosu. Hleď, jak ti zčervenal!"

„Nestarej se o to! Jeď!"

Kolka se vysmrká, navleče rukavici, vyskočí na kozlík, práskne dlouhým bičem a vzkřikne mocným hlasem lichotivé:

„No tak, lichyje!" †)

A zas cinkají zvonečky a skřípají saně, a před očima Kolji trčí Kolka podobný ze zadu ohromnému strašáku. Kolja bojí se pohnout sebou; cítí, jakmile tak učiní, že strýček Mráz vypátrá si někde novou skulinku a začne ho opět znepokojovat a zlobit. A to bude Koljovi velmi nepříjemno. Má teď hlavu plnu samých radostných myšlenek. Myslí na to, jak koně podjedou k vratům velkého domu, jak v celém domě nastane šum, až se objeví Kolja. V oknech se kmitnou dětské hlavy, a maličké ruce zaťukají na sklo. Někdo přeběhne síň, bouchnou dvéře, na zápraží vyběhne Duňaša, aby mu pomohla vylézt ze saní. Potom uvidí otce, milou maminku, strýčka Váňu a tetu Duňu, malé dráčky-bratříčky Ljevu a Borju a černookou sestřičku Sarušku. Kolja si představuje, jak budou všichni rádi, spokojeni a šťastni. Jak hezké je být doma! Jenom že nedlouho mu toho přáno. Všeho všudy dva týdny. A potom zase do města, do gymnasia . . . Mohl by si zastonat asi týden . . . Jen kdyby s tím souhlasil tatínek.

Jedna věc mrzutě znepokojuje Kolju: veze domů vysvědčení za druhé čtvrtletí a má tam dvojku z matematiky. Zpropadená dvojka! Kdyby nebylo té dvojky, byl by šťasten dokonale. Nu, nějak se to obejde. Řekne, že tím není ani trochu vinen, že mají tuze přísného profesora matematiky, a ten nedá ani rozmyslit, doráží na člověka . . .

A Kolja začíná sám věřit, že mu dal učitel dvojku zbytečně. Potom na dvojku zapomíná. Představuje si, jak se budou radovat z dárků, které veze bratříčkům a sestřičce na vánoční strom. Jak to asi letos dopadne s vánočním nadělením? Zajímavo. Maminka psala, že koupili gramofon. Pane, to bude zajímavostí!

A lhostejný Kolka ničeho nechápe. Koljovi se zdá, že o ničem nepřemýšlí, ničeho si nepřeje, že mu je všecko jedno. Vysmrká se, poklepá jednou botou o druhou a chraptivě vykřikne:

„Nu tak, lichyje!"

A „lichyje" se sotva táhnou a nevšímají si nijak malého kočího.

„Jeď rychleji! Poskoč!" zlobivě volá Kolja a dotýká se Kolkových zad.

Kolka trhá opratěmi, práská bičem do vzduchu a zas oddává se klidu.

„Povídám ti, rychleji!" opakuje Kolja.

„To je spěchu! Snad nejedeme hasit požár?" chladnokrevně odpovídá Kolka. „Taky je potřeba dobytka šetřit. Ty si sedíš a on tě veze. Včera vozili dříví, dneska tebe. Takhle koně umoříme."

A Kolja nemá co odpovědít na důvody Kolkovy. Jen se ještě víc zlobí na něho i na koně. Zdá se mu, že se koně jen jen vlekou, lezou jako švábi . . .

„No, máš to pěkné koně! Náš Savraska sám předhoní tvůj pár!"

„U vás žere oves a u nás seno. Ovsa jim dají jen tak tak přivoněť," odpovídá Kolka. „Ty jsi také takový hladký. To cucáš samý cukr, viď?"

Kolja se směje. Hloupý Kolka! On myslí, že nad cukr není nic chutnějšího na světě.

*) Ruská národní obuv na způsob papučí, ale vyšší.

**) Ozdobené černými tečkami.

***) Kolja i Kolka jsou jména hochů, utvořená ze jména Nikolaj, Mikuláš. U venkovského lidu jsou obvyklé názvy hochů a mužů s koncovkou —ka, na př. Štěpka (Štěpán), Jáška (Jakub), Váňka (Ivan). Panským hochům říkají: Kolja, Borja (Boris) atd.

†) Asi tolik jako č i p e r n í, r y c h l í, o b r a t n í.

„Bílou kalabašku pořád jíš?"

Kolja se směje dál. Rty omrzly, úsměv dopadl nějak podivně.

„Ty, umíš číst?" táže se.

„U — u! Čtu dobře. Mužíci se sejdou, vždycky chtějí, abych jim četl."

„A psát?"

„Podle tištěného umím. A kolik let ty se ještě musíš učit?"

„Sedm let v gymnasiu a pět na universitě. Já budu doktorem!"

„U — u! Celý se rozučíš!"

„A ty, byl's ve městě?"

„Netrefilo se mi to. Nu tak, lichyje!"

Už se setmělo úplně. Proti nim vane ostrý vítr řezající v obličej. Tvrdé sněhové krupky bijí do tváře a štípají jako ostré jehly. Koljovi už teče z nosu i z očí, začínají mu mrznout a dřevěnět nohy. On hledí pohybovati jimi ve válenkách, odtahuje chodidla od podešví — nic platno. Kolka seskočil s kozlíku, švihnul jednoho koně, potom druhého a chvíli běžel zároveň se saněmi. Koně seběhli po svahu rychle. Kolka honem honem zatřepal nohama i rukama, hledě nezůstat pozadu. Ale přece jen brzy se opozdil. Koljovi se to nelíbí. Nepřeje si, aby kočí opouštěli svoje určená místa. Ach, kdy už Kolka sedne na kozlík!

A Kolky není vidět. Strýc Mráz zuří pořád více. Běhá po stvrdlém poli bez cesty, bez cíle, přenáší se ve zlostném vichru nad sněhovými závějemi, tu pozdvihne se jako bílý prach vysoko vzhůru, zasvíští, zachechtá se v břízách u cesty, tu se spustí dolů a letí po rovině tak, že bílý dým se mu chouli pod nohama.

Koljovi je úzko. Vždyť může vyskočit odněkud vlk a zadávit i koně i Kolju. Nebo nějaký loupežník s nožem přepadne a zabije ho. Jak budou potom plakat milá maminka, otec, Ljeva, Borja i Saruška. B.. i teta Duňa si zapláče. Kolja se ohlíží na obě strany a jest skoro ujištěn, že někde blízko nepohybně skryt jest a číhá loupežník nebo vlk. Chvílkami se mu zdá, že u břízy se něco hýbá. Kolja zavírá o.. a myslí: „Děj se už, co děj! Hospodine!"

„Nu tak, lichyje!"

Kolja otvírá oči a vidí, že Kolka už zase jako dříve sedí na kozlíku.

„Sláva Bohu!" říká si Kolja v duchu a nahlas se ptá:

„Ty se nebojíš?"

„Čeho?"

„Vlk nás může přepadnout."

„Kde pak tady vlci! A kdyby slyšel zvonky, uteče proklatec!"

„A může nás přepadnout loupežník!"

„Loupežník? Kss! Kde pak tady loupežníci! Tady žijou samí dobří lidé. — Ale víš, čeho se můžeš bát: před vánocemi se po polích všelijaká nečistá síla potlouká . . . Strýc Makar povídal, když byl výrostkem a takhle jako já jezdil, že viděl, jak po poli tancoval lesní duch. Jen ty se nesměj! Dodal si chuti, proklatý a na bobek okolo břízy —"

„No!"

„A on strýček Makar zazpíval „Děvu dnes". Jak to uslyšel, horem pádem utekl! A potom se proměnil v sněhovou vichřici a utekl přes pole."

„To jsou samé hlouposti!"

„Ještě řekni hlouposti! A na sočelník *) co se neděje! Čarodějnice se v stoupách rozjíždějí, černá čerťata hrají si na chorovody, vřískají a perou se. Až do samé jitřní se čertí, proklatci. A jak udeří zvon na jitřní, všecko horem pádem pryč! Ten do propasti, ten do závěje, ten do díry . . ."

„To jsou povídačky!" opakuje Kolja a sám se choulí strachem a naslouchá. I jemu připadá, jako by někdo někde hvízdal a smál se potichounku.

„Ču, jak hvízdá proklatá síla!" povídá Kolka a sňav čepici, křižuje se.

„Kdo to? Ty, prosím tě, nestraš už! Vždyť vůbec ničeho není!"

„Jen aby nám neobešel koníčky, to bychom do rána nedojeli."

Ačkoli Kolja nevěří v duchy, je mu přece strašno a uvažuje, že bude nejlépe, když se pro všecky případy pokřižuje.

Obloha tmavá, mračná. Kolja ničeho nevidí. V předu klátí se tmavá záda Kolkova, nahoře nad očima vidí nějaký temný klín. To bude asi konec bašlíku . . . To je vše, co může rozeznat oko Koljovo. Zdá se mu, že plynou v nějakém tmavém prostranství, že už už koně vpadnou do propasti před nimi zející a vše, i saně i Kolja i Kolka i koně poletí střemhlav dolů. Uch! Strašno! Kolja se diví, jak jen může Kolka řídit koně . . . Jak jen dovede proniknout takovou tmavou cestu a jak si pamatuje, že právě po této cestě je třeba jeti do Otradného? Je to chlapík! A nedávné pohrdání Kolkou se umírňuje. Kolja začíná znenáhla pociťovat ke Kolkovi úctu — ne-li úctu, tedy cosi podobného. Žádné starosti, s Kolkou se nezamotáš, ten tě doveze!

Vpředu kmitnulo červenavé světýlko, druhé, třetí. Snad to není už Otradné?

„Kočí, co to tam svítí?" s tlukoucím srdcem ptá se Kolja.

„Co? Oheň, to se ví!" nechápe bezmyšlénkovitý Kolka.

„Já se ptám, jaká vesnice?"

„Žádná vesnice, to je ono, Otradné!"

Kolja se radostí zachvívá. Jeho srdéčko začíná nepokojně bít a bezděčným úsměvem pohybují se omrzlá ústa. Kolja směje se napřed jen v srdci, po-

*) Večer před vánočními svátky nebo před Třemi králi.

tom i hlasitě, silněji, silněji . . . Teď už mu není zima, ale horko. Netrpělivě sebou šije na místě, vytahuje krk a pozoruje kmitající se světýlka. Jedno z těch světel dojista je u nich v domě. Kolja se směje vždy hlasitěji a hlasitěji . . .

„Co je ti?" obrátiv se táže se udivený Kolka.

Kolja směje se ještě hlučněji.

„Ale nic, nic, jen jeď rychleji!"

„Nic! Niců já mám plnou kapsu," vážně vtipkuje Kolka a křičí také bodře a vesele: „Uch, vy lichyje, pospěšte!"

Tu je Otradné. Známá rokle, most. Ve mlýně svítí světýlko. A nahoře — panský dům. Vrata dokořán, zrovna připravena ke Koljovu příchodu. „Lichyje" vběhli na dvůr, a jak si Kolja kreslil obraz svého příjezdu, právě tak to dopadlo. Na dvoře nastal ruch. Gavrila, Michajla, Paraška pobíhají, jako by jim hlavy hořely a něco křičí. Jsou jen v košilích a bez čepic. Gavrila drží v ruce lucernu. Psi vyjí a stěkají radostí, i Polkán i Šaryk . . . Na zápraží vyletěla Duňa se svíčkou v ruce, ale vítr svíci shasil. A koníci potrkávají a potřásají rolničkami. V oknech míhá se světlo. Kdo je to tam s lampou v ruce? Božíčku! Maminka!

„No tak vylez!"

Za minutku Kolja — za ohromným stolem, na němž syčí ohromný samovar, takový známý, rodný, že by ho chtěl obejmouti. Vůkol samé drahé osoby. Božínku, co radosti, polibků, smíchu, otázek, povídání, novinek! Snad ani za rok toho nevypovíš.

„Maminko, já jsem jel od poslední stanice s hochem."

„Jak to, s hochem? Co pak ne s Nikiforem?"

„S Kolkou!"

„Není možná!"

„Opravdu."

Otec se rozhněval na Nikifora. Jak se opovážil poslat Kolju s nějakým utřinosem?

„Kde je?"

„V kuchyni, pane! Koním dal sena a sám se ohřívá v kuchyni."

Otec šel do kuchyně a za ním všecky děti. Kolka se zatím zul, odepjal pás a seděl za stolem. Kuchařka ho napájela čajem. Obličej Kolkův byl červený, nos se loupal, rusé vlasy ležely na velké hlavě rozděleny na dvě strany a podstřiženy dokola — hotový sedlák. Otec se usmál.

„Jak to, že tebe pustili? . . . A kolik je ti let?"

„No, já nejsem maličký," odpověděl Kolka, utíraje nos ukazovákem, „já jezdím i do Igumného a nejen sem!"

„Co se toho může přihodit cestou. Vždyť koně neudržíš."

„Já?" ušklíbl se Kolka. „Trojku řídím a nejen pár!"

„Podívejme se, jaký jsi ty chlapík!"

Ljeva, Borja i Saruška hleděli na Kolku udivenýma očima a šli pořád blíž a blíž k němu, majíce chuť dáti se do řeči.

„A my budeme mít vánoční strom!" řekl konečně Borja.

„Jděte odtud, nemáte tu co dělat," zvolal otec, a děti nerady odcházely z kuchyně. Borja se ještě vrátil pohovořit s malým kočím.

„A my budeme mít vánoční strom," řekl zase.

„I ať máte! Řekni mamince, aby poslala za dovoz rubl a osm desetníků."

* *
*

Kolka popíjel čaje do nekonečna. Zpotil se, oddychoval, hleděl do okna a povídal:

„Je to nečas! Musím tu přenocovat. Ty mne snad nevyženeš?" zeptal se kuchařky.

„Kolka u nás přenocuje! Kolka u nás přenocuje!" radostně zaštěbetal dětský hlásek, a tato zpráva povzbudila dětské rozoumky jako událost ohromné důležitosti.

„A kde pak si lehneš?" ptal se Ljeva.

„Na lavici."

„A na čem?"

„Na lavici, povídám!"

„Ani podušky nemáš?" osvědomila se Saruška.

„Já si podložím válenky. Víš co, maličký, přines mi cukr, já ho vycucám na tvé zdraví," poprosil Kolka Borju.

Borja někde vydobyl cukru a přinesl Kolkovi. A Ljeva mu přinesl řecký ořech, Saruška — zlámanou panenku. Děti běhaly z pokojů do kuchyně a z kuchyně do pokojů a oznamovaly matce, co řekl Kolka, jak bude spát, jak škytá, zrovna jako by tam v kuchyni bylo zavřeno nějaké zvířátko . . .

Tou dobou Kolja už se tahal s gramofonem, o kterém snil v městě a zvláště po cestě.

Konečně byl gramofon zřízen a sípaje i pohrkávaje začal hrát pochod, zpívat písně mluvit . . .

„Koljo, ukažme to Kolkovi!"

„Maminko, dovol, abychom přivedli Kolku!"

„Nač pak?"

„Ukážeme mu gramofon!"

Všecky děti padly na matku s prosbami a radostně zatleskaly rukama, když matka rozhodla se pustit Kolku do komnaty.

„Našlape tu! Ať se zuje!"

„On má válenky. On se zul!"

Kolja šel pro Kolku. Ten se dlouho zdráhal a nešel.

„Co bych tam viděl?" povídal, hledě na Kolju z podobočí.

„A opravdu, to's neviděl! Já ti ukážu lesního."

„To ty lžeš!"

„Tak pojď, uvidíš!"

„No tak teda pujdem!"

Malý divoch následoval Kolju. Když se rozevřely dvéře do jídelny, Kolka se odtáhnul: uviděl paní . . .

„Nic, holoubku, nic . . . Pojď!"

„Koukej: škatulka s trubkou a ve škatulce sedí lesní . . ."

„Ty lžeš!"

„Lžu? Lžu?" uraženě opakoval Kolja, i kutil chvíli okolo gramofonu a spustil ho.

Kolka sebou trhl a ustoupil. Hluchý, právě jako z krabice vycházející hlas náhle mu zapěl do ucha písničku a hudba zahrála.

„Fuj, ty prokletá sílo!" zašeptal Kolka, dívaje se do trubice. Všecky dětičky se zasmály družně a vesele a Kolka stál s otevřenými ústy nemoha odtrhnouti udivených zraku od krabice. Na jásot dětí přišel otec, potom matka.

„Co pak se stalo?"

„Kolka, tatínku, se bojí . . ."

„A já se nebojím! Je to mašinka. Povídali u nás o tom kousku . . ." A Kolka si utřel rukou nos.

Sotva to udělal, matka skřivila obličej v divný posuněk, podívala se na otce a řekla:

„Nu, dost, dost, jdi! . . ."

„Maminko, ať zůstane ještě, já nařídím „Kde jste, kde jste?"

„On tomu nerozumí, jemu je to všecko jedno!"

Kolka šel do kuchyně. Na prahu jídelny se obrátil a řekl:

„Báryňa, dáš mně za povoz?"

„To se rozumí!"

„A dej mi ho hned, vždyť ráno, jak se rozední, ujedu a ty budeš spát . . ."

„Jdi, jdi. Pošlu ti to po kuchařce."

„A dej to radši hned, je to jistější . . . Jak se rozední, odjedu. Otec poručil, abych nepřenocoval. I tak se bude vadit . . ."

Do jídelny vstoupil Borja.

„S Bohem, mladý pane!" řekl Kolka a podával mu ruku.

Borja natáhl svoji ručku, ale rozmyslil si to a založil ji za záda.

„Se sedláky to nejde, podávat ruku," řekl, vrtě kučeravou hlavou.

„A co jim podat? Nohu či co?" tiše s úsměškem se zeptal Kolka.

„Nu, budeš nám tu vykládat!" přísně řekla paní. „Sedlák je sedlák . . . Nevzdělanec! Jdi si, jdi!"

Kolka vyšel z jídelny se sklopenou hlavou.

„Jak vidím, báryňu máte zlostnou?" zeptal se kuchařky.

„Proč?"

„Vadí se pro nic za nic. Vzal ji pes! Jen kdybych dostal zaplaceno! Ty, popros ji, aby dala za povoz!"

Za povoz Kolka dostal, zavázal peníze do hadříku, zastrčil do válenky a upokojil se.

Uloživ se na lavici, přikryl se kožichem a díval se na kuchařku, jak chystala pánům večeři.

„Co pak to pečeš?"

„Obkrývám zajíce."

„Co oni nežerou! Náš pán žere i holuby. Pán Bůh ví!"

Když panstvo povečeřelo, zahráli v pokoji na piano. Do kuchyně zanášely se hluše a melodicky měkké zvuky valčíku. Kolka naslouchal a divil se.

„Eh, vyvádějí! Vesele žijou. Ale potom, na onom světě n á m bude lépe."

„I kdo ví," řekla kuchařka.

„Povídám ti, to si pamatuj: kdo se zde směje, ten bude na onom světě plakat. Věř tomu!" —

Dlouho zvučela hudba a při jejím hlase přemýšlel Kolka o pánech, o panském životě, o onom světě. Kuchařka shasila lampu.

„U nich i na koně zapomeneš!" neočekávaně prohodil Kolka, povrtěl sebou, zadupal na podlaze bosýma nohama a zadrnčel vědry.

„Co pak tam děláš?" rozčileně ptala se dřímající kuchařka.

„Koně musím napojit."

„My máme vědra čistá!"

„To je jedno, kůň přec není zajíc!"

„No dobře, ať si pijou!" zívnuvši řekla kuchařka.

Kolka obul válenky, vyšel na dvůr, napojil koně, promluvil s nimi a podíval se na nebe.

„Trochu se jasní . . ." povídal si a popleskal koníka po šíji.

„Ty rozmazlený!" řekl přísně, když kůň uhnul šíji pod jeho rukou.

Kolja spal tvrdě v teplé posteli, když Kolka vyjížděl ze vrat panského domu. Dům vypadal jaksi pošmurně, zlobně. Všecky okenice v jeho oknech byly spuštěny.

Kolka se podíval na ten dům, vzpomněl si na Kolju, Borju, mašinku, a když jeho vzpomínky došly na báryňu, prudce práskl bičem, trhnul opratěmi a vzkřikl:

„Nu tak, lichyje!"

A saně rychle se svezly po svahu a zanikly v temnotě. Jenom rolničky dlouho ještě cinkaly v šeru jitřním.

R. CONNOR:

MEZI ZÁLESÁKY.

V srdci Selkirských Vrchů daleko v Kanadě sešla se pestrá společnost, divoká a dobrodružná společnost. Uprostřed hor daleko od pobřeží a pevných příbytků lidských pracovali havíři a dřevaři. Uprostřed pralesa stály sruby a obyvatelé srubů byli dřevorubci a byli sem vlnami dobrodružného života sehnáni skoro z celého světa. Většinou byli to lidé, kteří

pro hanbu uprchli z rodin a s očí svých známých, kteří ztroskotali v domově při obchodè a řemesle, které vyhnala do světa žízeň po zlatě, kteří unikli rukám spravedlnosti pro zločin je stíhajícím; lidé mladí a staří, nevzdělaní i studovaní, hrubí, suroví, opilci, karbaníci, rváči a vrahové. Pracovali tu a dělali dobrotu, ale sotva našetřili ve čtvrt roku peněz, že by se byli mohli vrátit domů k ženám nebo rodičům, při nejbližším pokušení probíjeli peníze v kořalce a v šílených hrách karbanických. Tím se jen ještě více zatvrzovali v srdcích, pustli, zlořečili osudu a propadali výstřednostem nejodpornějšího druhu.

Do této neurvalé a nebezpečné společnosti zapadl roku 1882 o štědrém večeru kazatel Craig, který byl přítelem majitele dřevařského tábora. Jeho příchod uvítán byl posměchem. Dřevaři vrátili se z hor a chystali se k dobré večeři. Když přijížděl kazatelův povoz k táboru, pravil jeden z dřevařů:

— Vsadil bych se, že je to kazatel.

— Bodejť by nebyl; aby on neměl nos s mílovou čichnou, když se obrací krocan na pekáči, zavtipkoval jiný. Když se kazatel pomodlil před večeří, jeden z dřevařů prohodil:

— Dobře to provedl, zdá se mi, že mi to dodalo ještě lepší chuti k jídlu.

Po večeři muži oddali se svému pohodlí; rozsadili se v širokém polokruhu okolo krbu, v němž praskal mohutný oheň a rozléval rudé světlo své po okoralých tvářích těch dřevorubců. To byla pěkná hodinka obyvatelů pustin pralesa. Měkkému Škotovi Lachlanu Campbellovi vnutili housle do rukou. Když Lachlan dohrál vesele skotské tance, konečně ozval se z jeho strun vzácný, žaluplný zpěv Lochaber na more, rodná píseň hor. Hned jak zabočil v tu píseň, bratr jeho, který ležel na houních blíže ohně, obrátil se obličejem k zemi, jakoby spal. Sandy vyňal dýmku z úst a seděl vzpřímen a strnulý hleděl někam do vzdáleného prázdna. Graeme na druhé straně ohně krátce oddychoval. Opět a opět horal opakoval to úpění — jistě zapomněl na všechny kolem sebe, na okolí i na sebe a viděl v duchu ty stráně a rozsedliny a hvozdy daleké vlasti a strhl všechny k vidinám minulosti, které vzbuzovaly v nich tklivé vzpomínky. Nelson hleděl očima vyděšenýma a v nich cele zrcadlila se zbědovanost jeho nitra.

Když píseň dozněla, kazatel Craig použil chvíle, vytáhnul z kapsy svou malou bibli a řekl:

— Muži, přečtu vám něco o tom vzácném vánočním večeru. Jistě jste to už dříve slyšeli, ale proto opět to rádi uslyšíte.

Hlas jeho byl měkký, tichý, ale pronikavý, když četl tu neumírající zvěst o andělech, pastýřích a betlemském děťátku.

Kazatel zavřel knížku a tichým téměř hlasem, plným vlahého citu počal vypravovat, kterak za dětských let naslouchával těmto rozněcujícím zprávám, když plynuly z úst matčiných. A to malé děťátko, to sladké děťátko! My všichni milujeme děťátka! Jednou schválně jsem se díval do jeslí, kde na slámě bylo položeno děťátko v plenkách; vše bylo tak přirozené, opravdové, tak krásné. Odmlčel se. Dýchání dřevorubců bylo slyšeti. Však jednoho štědrého večera, pokračoval, nebylo nikoho, kdo by mně byl opakoval ty sladké zvěsti. — Rostl jsem a zapomínal. Odešel jsem do škol a tam jsem se učil myslit a přišlo mi na mysl, ty vánoční zvěsti, to že jsou pouhé pohádky pro děti a ne pro muže dospělého. Nadešly moje zlé dny, a co horšího, pozbyl jsem vlády nad sebou; — ztratil jsem konečně i naději v štěstí, v dobro, ano i v život. Tak jsem se uviděl jednoho štědrého večera ve čtvrti světáků velikého města. A tu mi přišlo opět slyšeti tu vánoční zvěst. Poslouchal jsem, ale srdce mé bylo sevřeno hořkou bolestí — celá moje minulost tanula mi na očích. Rozpomenul jsem se na své dětství, na matku, na jesle, na to děťátko v nich, na tu záři světel, na hlahol písní, a tu najednou byl jsem zachvácen jakoby mohutnou vlnou, která odpláchla všechny ty rumy, které přikrývaly oslepié srdce moje.

A kazatel vypravoval, kterak ta vánoční zvěst přispěla k jeho obrácení.

Ukončil náhle. Graeme chudák toužebnými zraky visel na něm, jakoby čekal, co ještě přijde dál; veliký Sandy seděl jako ze dřeva vystrouhán a hleděl ještě upřeněji do ohně nežli před tím; Babtista se celý třásl rozechvěním; Blaney docela zřejmě stíral si s očí slzy, které se mu vylily do tváří; a Nelsonův obličej byl zsinalý, zraky jeho plály z hlubokých důlků jakoby palčivou žízní a rty jeho byly rozevřeny k výkřiku, který sevřeným hrdlem nemohl ven.

Kazatel vyzval dřevaře, aby se s ním pomodlili. Graeme sklonil hlavu a zakryl si obličej rukama; Babtista a Blaney poklekli. Sandy a oba Campbellové a někteří jiní povstali. Starý Nelson seděl přimražen, upíraje zraky své na kazatele.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok", společnost s ruč. obm. — Vydavatel a odpovědný redaktor Cyrill Dušek.